GIFT OF

SIGILLUM · UNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LUX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

THE JUDSON

BURMESE-ENGLISH DICTIONARY

REVISED AND ENLARGED

BY

ROBERT C. STEVENSON

BURMA COMMISSION

REVISED AND EDITED

BY

REV. F. H. EVELETH, D.D.,

AMERICAN BAPTIST MISSION

RANGOON

AMERICAN BAPTIST MISSION PRESS

F. D. PHINNEY, SUPT.

1921

CARPENTIER

PREFACE TO THE FIRST EDITION

The compiler was led to undertake the preparation and publication of the present enlarged edition of Dr. Judson's Burmese-English Dictionary, by the warm encouragement received from Sir Charles Bernard, K. C. S. I., the Chief Commissioner of British Burma, and from his Secretary, Mr. G. D. Burgess, C. S. I., who first suggested the desirability of publishing a new edition, with examples exemplifying the use of the words therein contained.

It has been the aim of the compiler, throughout this edition of Dr. Judson's Burmese-English Dictionary, in no way to disturb the original arrangement of it, and also to endeavour to harmonize his own additions with the general character of the original work, as far as possible.

The special features of this edition are the following:—

(1) It has a considerable number of new words not contained in former ones.

(2) Most of the words have examples showing their use.

(3) Both the written and colloquial forms of expression are exemplified.

(4) It contains many *excerpta* from the best authorities regarding Buddhist religious and metaphysical terms.

(5) The exact pronunciation of many words is given.

(6) It contains many proverbs, aphorisms, old and quaint sayings which have not hitherto been published.

The compiler wishes to express his deep acknowledgments for the many definitions of Buddhist religious and metaphysical terms, to the works of the Right Rev. Paul Bigandet, the much-venerated Roman Catholic Bishop of Rangoon, and the Rev. Spence Hardy, formerly of the Ceylon Wesleyan Mission, author of "Manual of Buddhism" and "Eastern Monachism." The compiler has also derived considerable benefit from the dictionary of Mr. Childers, late of the Ceylon Civil Service; and he especially wishes to acknowledge

the great assistance received from his several Burmese *collaborateurs* U Si, U Thiri of Danubyu, Maung Pho U and Maung San Ngyeing, advocate at Monywa. To Maung San Ngyeing his special acknowledgments are due; for it was with him that more than half the work was compiled. The compiler also received valuable hints from Maung So Min of Yandoon, and U Maung of Moda, Upper Burma.

In conclusion the compiler hopes that this compilation may be found really helpful. He feels that he will be amply repaid if it lightens and renders more pleasant the labors of those who, like himself, are trying to master this most difficult, but very interesting, language.

ROBERT C. STEVENSON.

YE-U, UPPER BURMA:
The 21st April, 1893.

PREFACE TO THE SECOND EDITION

The present edition of the Judson Dictionary, Burmese and English, will be found to differ in several particulars from the edition issued by Mr. Stevenson in 1893. The whole work has been carefully revised, and to some extent, enlarged. A few of the changes and additions may be mentioned.

1 The spelling of Burmese words has been made to conform to the Government standard, as revised by the Text-book Committee. For the convenience of those who have been accustomed to another system of spelling, many words are inserted with a brief definition under the former spelling, and a reference given to the new spelling where the word is more fully defined and its derivatives given, *e.g.*, "တန္တား, *see* တံတား, *n.* a bridge." Under တံတား, the revised spelling, the word is more fully defined, and is followed by its derivatives.

2 The dash (—) formerly used to represent the verbal root in its derivatives, has been superseded by the root word. Wherever there is a change in the root, without a corresponding change in spelling, such change is indicated by a dagger (†).

3 Initials formerly appended to definitions have been discontinued, save in the case of a few quotations which seem to require formal acknowledgment.

4 Most of the illustrative and explanatory notes which before were inserted in the body of the Dictionary, will now be found in Appendix A. The numbers in parentheses refer to the numbers of the corresponding Notes in the Appendix.

5 Burmese Proverbs and Quaint Sayings are reproduced in Appendix B.

6 As only a portion of the colloquial terms occurring in the Dictionary are indicated as such where they occur, a list of the more common colloquialisms, together with their corresponding formal expressions, has been given in Appendix C.

7 In Appendix D about five hundred pairs of antonyms have been arranged in order, with their Burmese equivalents. When the antonyms sought contain a moral quality, that expressing the good quality will usually be found in the first column.

8 While the present edition of the Dictionary is comprised in a smaller compass than the edition of 1893, it contains more than forty pages of new material.

F. H. E.

Maymyo, December, 1913.

ABBREVIATIONS

a. adjective.
abbrev. abbreviation, abbreviated.
adv. adverb. adverbially.
Anat. Anatomy.
Arith. Arithmetic.
aux. auxiliary.
Chem. Chemistry.
Bot. Botany.
colloq. colloquial, colloquially.
comb. combination.
comp. compare, composition.
conj. conjunction.
def. definition.
E.M. Eastern Monachism.
Eng. English.
Engin. Engineering.
fem. feminine.
fig. figurative, figuratively.
freq. frequently.
Geom. Geometry.
Gram. Grammar.
infreq. infrequent.
int. interjection.
intrans. intransitive.
L.B. Lower Burma.
lit. literally.
M. Mason.
mas. masculine.
Math. Mathematics.
M.B. Manual of Buddhism.
Med. Medical, Medicine.
n. noun.
naut. nautical.
neg. negative.
num. numeral.
obs. obsolete.
Ornith. Ornithology.
prep. preposition.
priv. privative.
pron. pronoun, pronounced.
pron. a. pronominal adjective.
Prov. Proverb.
P.W.D. Public Works Department.
qual. qualifying.
sec. section.
T.K. Taw Sein Ko.
trans. transitive.
U.B. Upper Burma.
v. verb.
verb. verbal.

THE

JUDSON DICTIONARY

BURMESE AND ENGLISH

အ

အ. the first vowel in the Burmese alphabet.

အ. 1 (Pali), *priv. prefix*, as in အနိစ္စ, impermanence, from နိစ္စ, permanence; *combined with* န *before a vowel*, as အနိဋ္ဌာရုံ, an undesirable object, from ဣဋ္ဌာရုံ, a desirable object; အနိစ္စဘုရား, an exclamation of fright or surprise, *lit.* impermanence Lord! (Buddha understood).

အ. 2. *substantive prefix*, as in အလင်း, light, from လင်း, to be light; *an adverbial prefix*; *see Gram.*

အ. 3. *subscriptive*, formerly written under a letter to shorten and lighten the sound.

အမြစ် (from မြစ်, to stop or hinder), *n.* the light accent (.), အောက်မြစ်။

အ. 4. *v.* to be speechless, dumb, စကားအသည်; to be imperfect in utterance, စကားဆွံ့သည်; to be imperfect in sound, အသံအသည်; ခရာအသည်, ခေါင်းလောင်းအသည်, ဒင်္ဂါးအသည်, as a cracked rupee. ဆွံ့အသည် (စကားဆွံ့ *is more elegant than* စကားအ); to be stunted in growth, as a plant, စပါးထွက်ချိန်တန်လျက်နှင့်မထွက်ဘဲအနေပြီ; သည်လူစကားပြောသင့်သည်အခါ၊ မပြောဘဲနေသည်။ ဆွံ့သလို၊ အသလိုဘဲ, this man remains without speaking when it is proper for him to do so, as if he had an impediment in his speech or were dumb.

အ. 5. an *infinitive prefix*, equivalent to ရအောင် and ရခြင်းငှါ, as အကြည့်အရှုလာသည်, he came to see; အကူအညီသွားသည်, he went to help (*Colloq.*).

အအ. *a.* dumb; လူအ, လူအအ, a dumb person. *Prov.* လူအကျားကိုက်သလို, လူအအိပ်မက်မြင်သလို။

အအက် (from အက်, to crack open), *n.* an opening, gap, fissure, chink. အအက်အကွဲ, သည်အိုးအအက်ကြီးသည်။ ဖာထေးလို့မလုံနိုင်ပါ. this pot has a large crack in it; it cannot be mended so as to be water-tight.

အအိပ် (from အိပ်, to sleep), *n.* sleep.
အအိပ်ကြီး, *v.* to sleep much; to sleep soundly, အိပ်ကျူး; အပျော်တော်ကျူးသည်, applied to the royal family.
အအိပ်ဆတ်, *v.* to sleep lightly, မင်းအလွန်အအိပ်ဆတ်သည်၊ထကြွလှုံ့လရှိသည်။
အအိပ်ဆိုး, *v.* to sleep in such a manner as to present an unseemly spectacle; အအိပ်ဆိုးသည့်လူ, a restless sleeper.
အအိမ် (from အိမ်, a house), *n.* a sheath, အိမ်; a case or covering, as the inner covering of some seeds, အစေ့အအိမ်, အှမျက်အိမ်, ထားအိမ်, သေနတ်အိမ်, သားအိမ် (*pron.* သအိမ်).
အအုပ် (from အုပ်, to cover), *n.* a number or quantity placed together, as if under one cover, as စာအုပ်, ဖိတ်အုပ်, etc.; a president, ruler; ကြက်အုပ်, a flock of fowl; ကျွဲအုပ်, a herd of buffaloes; နွားအုပ်, a herd of cattle; ဆင်အုပ်, a herd of elephants; တောခွေးများအုပ်နှင့်နေတတ်သည်။
အအုပ်အချုပ်, *n.* a president, ruler.
အအုပ်အထိန်း, *n.* a guardian, one who oversees and takes care of, သားသမီးများကိုအအုပ်အထိန်းကောင်းလျှင်၊ ပျက်စီးခြင်းသို့မရောက်ပါ, ဗိုလ်ချုပ်မင်းကြီးစစ်မက်ဗိုလ်ပါကို အအုပ်အချုပ်ကောင်းသည်, the General's control and supervision of the officers and men is excellent.
အအုံ, *n.* a bulge; ဖျားများအအုံ့ဖွဲ့သည်, ငါးများအအုံ့ဖွဲ့သည်, တလိုင်းများငါးအုံ့ဖွဲ့သောတွင်းကိုတွေ့သောအခါ၊ဖောက်ထွင်း၍ယူကြသည်; *see* အုံ, 1.
အအူ, *n.* the intestines; *see* အူ။
အအေး (from အေး, to be cold), *n.* cold.
အအေးခံမိ, *v.* to catch cold. အအေးခံ, မင်းအအေးခံမိသောကြောင့်၊ရောဂါဝေဒနာရောက်သည်, you have caught cold, and that is why you are ill. *Prov.* အအေးရှိရာအပူလာသည်, heat comes to where cold is, as when experiencing a glow after bathing; an apothegm frequently quoted by Burmese medical practitioners.
အအောင်, *n.* a fee; *see* အောင်။
အဥ, *n.* an egg; *see* ဥ။
အဦး (from ဦး, to begin), *n.* a beginning, commencement, အစ; *see* ဦး, a beginning, fore end, fore part, top; *num. aux.* applied to rational beings, considered in some way as chief, or as having subordinates, ကုန်သည်တဦး, one merchant; *see Gram*
အဦးဆုံး, *adv.* at the very first, အစဆုံး, အရင်ဆုံး, ကျွန်ုပ်အဦးဆုံးရောက်ပါသည်, I arrived the very first.
အက, 1 (from က, to dance), *n.* dancing, as ထိုသူ့အကကောင်းသည်, his dancing (or manner of dancing) is good.

အက. 2 (from က, to harness), *n.* harnessing, as မြင်းကိုအကမတတ်, he does not understand harnessing a horse.

အက်. *v.* to crack open, *more than* ပဲ, *less than* အာ; hence အအက်မရှိ, အက်အက်မထင်, not to accord in sentiment (*rare*), သဘောမရှိ (*polite*); ခြောက်ရက်နှင့်လပြည့်သည်အက်အက်မျှမရှိဘူး, applied to persons who are in too great a hurry to effect anything; equivalent to မထိုင်ခင်ခြေဆင်းသည်။

အက်ဥပဒေ, *n.* a legislative act.

အက်ကွဲ, *v.* to be divided in the midst.

အကနိဋ္ဌဘုံ (အကနိဋ္ဌ), *n.* the highest of the sixteen *Brahmalokas*, ဗြဟ္မာဘုံအထက်ဆုံးထပ်။

အက္ခရာ (Pali), *n.* a character, letter of the alphabet, စာလုံး။

အက္ခရာသင်္ချာအတတ်, *n.* algebra, အက္ခရာသင်္ချာအရေအတွက်ကိုမင်းနားလည်သလား။

အကင်း (from ကင်း, to form, as fruit), *n.* fruit in the first state after the blossom, ကင်းစ, သီးစ (*pron.* ကင်းဇ, သီးဇ); noxious exhalation or effluvium, one kind of အငွေ့။

အကင်းထူ, *v.* to be of a gross, thick habit of body, အခေါက်ထူသည်; to be heavy, sluggish in motion (*infreq.*), ထိုင်းမှိုင်းသည့်သူအလွန်နားလည်ခဲသည်။ အကင်းထူလွန်းလို့။

အကင်းပါး, *v.* to be of a thin, spare habit; to be quick, agile, ပေါ့ပါးလျင်မြန်သည်, သည်သူ အကင်းပါးသည့်အတွက်၊ စေလို့ ခိုင်းလို့ ကောင်းသည်; also applied to horses and bullocks, သည်မြင်းအကင်းပါးလို့အစီးအနင်းကောင်းသည်။

အကစင်းမရှိ, *see* ကန်သင်းမရှိ, *v.* to be reckless, unreserved in conduct, wanton.

အကန့် (from ကန့်, to mark across), *n.* a line drawn across other lines; a transverse line of division; the space between two cross lines, a compartment; *comp.* အတန့်။

အကန့်အကွက်, *n.* the space between two cross lines, a compartment; *fig.*, a hindrance, restriction, prohibition, *e.g.*, သည်အမှုကိုအကန့်အကွက်မရှိပါစေနှင့်, do not let there be any interference with this business. သည်အမှုမင်းသဘောရှိရာလုပ်ပါတော့။ ကျုပ်အကန့်အကွက်မပြုပါ, do as you like in this matter; I will place no restriction on you.

အကန့်အကွက်လုပ်, *v.* to compart, divide into compartments.

အကန်းအတီး, အကန်းကန်းအတီးတီး (from ကန်း, to be blind), *adv.* blindly, as a blind person. အကန်းကန်းအတီးတီးသွားသည်, goes blindly, heedlessly, အကန်းကန်းအတီးတီးခိုက်သည့်လူ။

အကမ်း (from ကမ်း, to hand), *n.* a reach of the arm, of a weapon, a missile, the eye: *commonly used as a num. aux.*, သေနတ်တကမ်း လောက်ဝေးသည်; သေနတ်တဖော; လေးတကမ်း, a bowshot; လောက်လွှဲ တကမ်း, a sling throw; သေနတ်တကမ်း is said to be the distance which a gun or rifle will carry; သေနတ်တဖော, the distance a gun or rifle report is heard.

အကယ်, *adv.* indeed, certainly, တကယ်, အတပ်, အမှန်, ကေန်။

အကယ်စင်စစ်, အကယ်တံတံ, *adv.* same as အကယ်; အကယ်၍တံတံရှိပါမူကား, သွားပါမူကား။

အကယ်တုံ့တုံ့, *adv.* same, but involving the idea of courage.

အကယ်၍, *adv.* same, *but generally used in subjunctive or conditional clauses.*

အကလေး (*usually pron.* ခလေး), *n.* a child, infant, သူငယ် *Der.* ကလေး။

အကသမား (from က, to dance), *n.* a dancer, ကချေသည်, အကသမား၊ အတီးသမား။

အကာ (from ကာ, to cover on the side), *n.* the side of a building, room, fence, etc., a barrier, screen, partition; the external, soft, unsubstantial part of a thing; *opposed to* အနှစ်, the solid substance, as the outer part of a tree, *alburnum*, as distinguished from the solid wood, သည်သစ်အနှစ်မရှိ၊အကာချည်းဘဲ; the white of an egg, ကြက်ဥအနှစ်မရှိ၊ အကာချည်းဘဲ; *may be used fig.*, သည်လူအနှစ်မရှိ၊ အကာချည်းဘဲ။

အကာအကွယ်, *n.* what protects by interposing, အကွယ်အကာ; applied to certain kinds of charms.

အကာအရံ, *n.* a barrier, screen, partition, သည်အခန်းအကာအရံမရှိသော ကြောင့်မိုဃ်းပက်သည်။

အကာယိက (from ယံ and ဣက), *n.* the outside merely (*very rare*).

အကာလ (Pali အ, *priv.* and ကာလ, time), *n.* an improper, inconvenient or unseasonable time, အချိန်မဟုတ်သောကာလ, အကာလညအခါ, အကာလအခါဖြစ်လို့လူကိုမယုံရ။

အကုဋေ, *n.* the number of ten millions; *see* ကုဋေ။

အကုန် (from ကုန်, to come to an end), *n.* or *a.* all, the whole; *adv.* wholly, entirely, အကြွင်းမဲ့, အကြီးအကုန်မပြုသေးဘူး, အကုန်အကြွင်းမဲ့ပျက် စီးသည်, the whole without a remainder is destroyed.

အကုန်အကျ (from ကုန်ကျ, to be spent), *n.* expense, ဥစ္စာများအကုန်အကျ များသည်, အကုန်အကျများသောကြောင့်မပေးနိုင်သေးပါ။

အကုန်အစင်, *adv.* same as အကုန်, အသက်တရာရှိညားသော်လည်း၊ပညာကိုအ

ကုန်အစင်သင်၍မတတ်နိုင်ပါ, though one live to be a hundred years old, he cannot learn and understand all wisdom.

အကုန်ခံ, *v.* to bear the expense of an undertaking, etc.

အကုသမား (from ကု, to give medicine), *n.* a physician, ဆေးကုသမား, ဆေးသမား။

အကုသလ, အကုသိုလ် (Pali အ, and ကုသလ), *n.* demerit, guilt, မကောင်းမှု, အကုသလကမ္မ. မကောင်းကျိုးပေးသည့်တရား, သည်သူ အကုသလကမ္မများလို့ပျက်စီးသည်။

အကုသလကမ္မ, *n.* evil action, bad works, demerit, sin. *Childers.*

အကုသလဝိပါက် (ဝိပါက), *n.* the evil consequence of sin, punishment, မကောင်းကျိုး, ဝိပါကကမ္မ, ကုသလကမ္မ၊ အကုသလကမ္မ။

အကုံး (from ကုံး, to string), *n.* a string (of ornaments), as ပန်းကုံး, ပုလဲကုံး, ရွှေကုံး, ရွဲကုံး။

အကူအညီ (from ကူညီ, to aid), *n.* assistance, succor, သူတို့အိမ်မှာအလုပ်အကိုင်ရှိသောကြောင့်အကူအညီသွားကြသည်။

အကဲ, 1 (from ကဲ, to exceed), *n.* the proportion of alloy in money.

အကဲအနှုန်း, *n.* the average proportion.

အကဲကောင်း, *v.* to have a large proportion of silver in money.

အကဲကြီး, *v.* to be high in price, valuable; same as ကြေးထိုက် and အဘိုးကြီး။

အကဲခတ် (from ခတ်, to stamp), *v.* to decide the quality of alloyed money, ကြေးကဲငွေနှုန်းကိုသင်၍ပေးတတ်သလား, are you able to decide properly the proportion of copper and silver? သည်ငွေဘယ်အကဲရှိမည်ထင်ပါသလဲ, what do you think is the proportion of alloy in this silver? to make a mental estimate of another's character, လူကဲခတ်, လူကဲကိုခတ်တတ်သလား, are you a judge of character?

အကဲ, 2 (from ကဲ, to be chief), *n.* a chief, အကြီးအကဲ, အမှူး။

အကဲအမှူး, *n.* same as အကဲ။

အကဲ့ (from ကဲ့, to remove gradually), *n.* a stage in a process of gradual removal.

အကဲ့အဖွက်, *n.* secret (partial) abstraction of property, always used in a bad sense, သည်မိန်းမသူ့ယောကျ်ားပစ္စည်းအကဲ့အဖွက်များသည်၊

အကောက်, 1 (from ကောက်, to be crooked), *n.* a crook, အကောက်ကြီးသောနေရာ၌မတည်းရာ၊မဖြောက်ချီးသောနေရာ၌မခြိရာ။

အကောက်အကျစ်, *n.* crookedness, subterfuge, tergiversation.

အကောက်ကြံ, *v.* to contrive an artful, evil, or treacherous, design or scheme.

အကောက်လွှ, *n.* a scroll saw.

အကောက်, 2 (from ကောက်, to take a part), *n.* duties, customs; a *thugyi's* commission; *comp.* အခွန်။

အကောက်စာချွန်, *n.* a customhouse pass.

အကောက်စား, *v.* to receive a commission or percentage on revenue, or in any pecuniary transaction; သူကြီးအကောက်စား, a *thugyi's* revenue commission.

အကောက်ဆိပ်, *n.* a timber revenue station.

အကောက်တောင်, *n.* revenue or custom hill (1).

အကောက်တိုက်, *n.* a customhouse.

အကောက်ဝန်, *n.* a collector of customs; အကောက်ဝန်ထောက်, an assistant collector of customs.

အကောက်ဝန်ကြီး, *n.* the Chief Collector of Customs, Burma.

အကောင်, 1, *n.* a body, an animal body (*infreq.*), ကိုယ်; a brute animal, commonly one of an inferior kind, and affixed to the name, whether generic or specific, as ငါးကောင်, a fish, နှံကောင်, a grasshopper; *num. aux.* applied to inferior brute animals; applied to game in general; also applied in a contemptuous manner to persons, အလွန်မိုက်သည့်အကောင်, သည်အကောင်ကြီး. It is often applied to children, but rarely conveys any disparaging meaning, *e.g.*, အလွန်ချစ်စရာကောင်းသည့်အကောင်ကလေး, ကျွန်မမှာသားသမီးနှစ်ကောင်တည်းပါ။

အကောင်အထည်, *n.* a body, ကိုယ်; substance, အထည်ကိုယ်, ဘဏ္ဍာအကောင်အထည်ကိုမြင်ဘူးသလား။

အကောင်, 2, *n.* a dead body, အသေကောင်; *comp.* အလောင်း; ခွေးသေကောင်, ဝက်သေကောင်, အလောင်းကောင်, applied to human beings.

အကောင်း (from ကောင်း, to be good), *n.* a good thing, အကောင်းကျင့်က၊ အမြင့်ဖြစ်သည်။အဆိုးလုပ်ကအယုတ်ဖြစ်၏။

အကောင်းအကန်းပြု, အကောင်းလုပ်, *v.* to perform a good or praiseworthy deed.

အကိုက်, 1 (from ကိုက်, to bite), *n.* compression between the teeth, or in an instrument, အကိုက်အညှပ်; a bite, the quantity taken between the teeth at once, တကိုက်; *used chiefly as a num. aux.*; an ache, အကိုက်အခဲ, သွားကိုက်သက်သာသည်။

အကိုက်အခဲ, အကိုက်အညှပ်, *n. see above,* ထယ်ပုစွန်လုံးများ အကိုက်အညှပ်များသောကြောင့်စပါးပင်ပျက်စီးသည်။

အကိုက်, 2, *n.* a sprout from a seed (*obs.*), အညွှာတ်; *comp.* အစို့။

အကိုင် (from ကိုင်, to hold), *n.* a handle; a lieutenant officer under a chief, ကင်းကိုင်, မြို့ကိုင်, ရွာကိုင်. *In modern use* မြို့အုပ်, မြို့ထိန်း, ရွာအုပ်, ရွာထိန်း။

အကိုင်အလုပ်, *n.* work, အလုပ်အကိုင်။
အကိုင်ပေါ့ (from ပေါ့, to be light), *v.* to handle carelessly.
အကိုင်း (from ကိုင်း, to bend over), *n.* a large branch, bough of a tree, larger than အခက်။
အကျ (from ကျ, to bear a certain price), *n.* price, အဘိုး။
အကျအနံ, *n.* expense, အကုန်အကျ; remnants of inferior value, အဘိုးမမျှသောအစု; omissions in writing, စာရေးသည့်အခါအကျအနံမှားသည်။
အကျအလျော်, *n.* money forfeited, အလျော်အပေါ်, အလျော်အကျမှားသည်။
အကျစု, *n.* remnants, refuse.
အကျင်, *n.* a pin, bolt, bar; *not used singly, but found in* ကန့်လန့်ကျင်, ဆံကျင်, ဆံထိုးဆံကျင် (*sadosagyin*), တံကျင်, တံခါးကျင်, ထမ်းပိုးကျင်, ထိပ်ကျင်, သော့ကျင်။
အကျင့် (from ကျင့်, to do, etc.), *n.* a deed, အပြုအမူ; a habit acquired by practice, အလေ့, မျက်စိအကျင့်, ဝမ်းအကျင့်။
အကျင့်အလေ့, ဓလေ့, စာရိတ္တ, *n.* a habit acquired by practice, အလေ့အကျင့်, အကျင့်စာရိတ္တအလွန်ကောင်းသည်။
အကျင့်ကောင်း, *v.* to be of good habits.
အကျင့်ကျင့်, *v.* to perform duties.
အကျင့်ဆိုး, အကျင့်တန်, *v.* to be of evil habits, vicious, အကျင့်တန်သည့်လူ, အကျင့်တန်သည့်မြင်း။
အကျင့်ပါ, *v.* to acquire a habit of, အကျင့်အလေ့ပါသည်။
အကျင့်ပြု, *v.* to practise, အလေ့အကျင့်ပြုသည်။
အကျည်း, 1, *n.* appearance, အဆင်း (*seldom used alone*).
အကျည်းတန်, *v.* to be ill-favored, ugly, အဆင်းတန်သည်, အရုပ်ဆိုးသည်, အကျည်းတန်မှစကားတန်ထွက်, uncomely language proceedeth from (the mouth of) an uncomely person.
အကျည်း, 2 (*pron.* အကျဉ်း) (from ကျည်း, to be narrow), *n.* brevity, as in အကျည်းအားဖြင့်; an abridgment, compilation, အကျည်းချုပ်ရေး။
အကျည်းခံ, *v.* to be placed in confinement.
အကျည်းချ, အကျည်းထား, *v.* to place in confinement, particularly in irons, အကျည်းအကြပ်ထဲကျသည်; *also used fig.*, to fall into straits or difficulties.
အကျည်းဌာနချုပ်ပန်ကြီး, *n.* the Inspector-general of Prisons, Burma.
အကျည်းနေ, *v.* to be confined, particularly in fetters or chains, ငါ့သားအကျည်းထဲနေရရှာသည်။
အကျည်းသမား, အကျည်းသား, *n.* a prisoner; one confined in fetters or chains, a convict, ထောင်သား။

အကျန် (from ကျန်, to remain), *n.* a remainder, residue, balance, အကြွင်း။

အကျပ်, *see under* ကျပ်; အကျပ်နှစ်ဆယ်, twenty ticals.

အကျယ်အပွား, *adv.* prolixly, diffusely, စကားအကျယ်အပွားပြောမည်ကိုအလွန်မှီးပါသည်, လျှောက်ထားပြောဆိုမည်အမှုမှာ၊ ဆွေရင်းမျိုးရင်းအဆိုးနှင့်ဖြေးဖြစ်ကြ၍၊အကျယ်အပွားမပြောမဆိုကြနှင့်တော့။

အကျယ်အဝန်း (from ကျယ်ဝန်း), *n.* superficial extent.

အကျယ်ချုပ်ထား, *v.* to place in enlarged custody.

အကျယ်တော်ပြ, *v.* to give or explain in detail.

အကျိအချွဲ (from ကျိ and ချွဲ), *n.* any slimy matter, mucilage.

အကျိတ် (from ကျိတ်, to be hard, indurated), *n.* an induration, tumor, hard concretion in the flesh; a difficulty in the mind, something hard to get over.

အကျိတ်အခဲ, *n.* same as **အကျိတ်, အခဲအကျိတ်;** *used fig.*, သည်လူနှစ်ယောက်ဒေါသအကျိတ်အခဲအလွန်အားကြီးသည်; သည်အကလေးအသားထဲမှာအကျိတ်အခဲပေါ်၍ပေသည်; ရောဂါအကျိတ်အခဲကြီးသည်, similar to ရောဂါအဆောက်အဦး။

အကျိန်ရဲ (from ကျိန်, to swear), *v.* to be profane, daring in imprecating curses on one's self, အကျိန်အဆိုရဲဝံ့သည်, အကျိန်ရဲလို့ပျက်စီးလွယ်သည်။

အကျောင်း (from ကျောင်း, to feed, tend), *n.* a keeper of cattle, a herdsman, ကျွဲကျောင်းသမား, နွားကျောင်းသမား။

အကျော်, *n.* aloes wood, the *Excœcaria agallocha*; not the aloe plant (ရှားစောင်းလက်ပပ်), whence aloes (မှတ်); အကျော်စံပါ, said to grow only in Burma, in the Mergui district. [Sanskrit, *aguru*, *a*, *priv.* and *guru*, heavy, a soft resinous wood of highly aromatic odor. It has sometimes been called aloes wood, but it has no connection with the common aloe, found in the Malay Peninsula, *Aquillaria agallocha*, eagle wood, called *gaharu* in Malay.]

အကျော်အစော, *n.* notoriety, fame, ကျော်စော, သည်မင်းကြီးတရားခွဲလိမ္မာသောကြောင့်၊အကျော်အစောထင်ရှားသည်, this *Mingyi* is much renowned, owing to his being learned in the law; အကျော်ကိတ္တိရှိ, to be famous.

အကျိုက်, 1 (from ကျိုက်, to gulp down), *n.* a gulp; a swallow, ရေတကျိုက်ကျိုက်နှင့်ကျိုက်ချသည်, ရေတကျိုက်သောက်ပါဦး။

အကျိုက်, 2 (from ကျိုက်, to gird up), *n.* a turn in a knot; *used as a num. aux.*

အကိုင်း (from ကိုင်း, to be full, large), *n.* a branch of a tree, straight

round, suitable for making sundry utensils; *comp.* အကိုင်း and အခက်။

အကျိုး, *n.* a consequence, result, effect; *opposed to* အကြောင်း, a cause; a good result; *opposed to* အပြစ်; advantage, profit, benefit, ကျေးဇူး, အကျိုးနှစ်ပြာ, two rewards, အကျိုးလေးတန်, four rewards.

အကျိုးအကြာ (from ကြာ, to delay), *adv.* without profit, in the phrases နေကျိုးနေကြာ and သေကျိုးသေကြာ။

အကျိုးအကြောင်း, *n.* the *pros* and *cons*, အကျိုးအကြောင်းပြောပြပါရစေ, let me tell and explain to you the *pros* and *cons* of the case.

အကျိုးကြီး, *v.* to be of great benefit. အကျိုးခံစား, *v.* to derive benefit.

အကျိုးစီးပွား, *n.* benefits and profits of any scheme or undertaking, အကျိုးစီးပွားယုတ်သည်။

အကျိုးဆောင်, *v.* to further and protect the interests of another, အကျိုးလို, သူများအကျိုးဆောင်၊ ကိုယ်အကျိုးဆောင်။

အကျိုးနည်း, *v.* to get but little profit; to be totally ruined, lost, ပျက်စီးသည်, ခင်ဗျားစကားနားမထောင်မိသည့်အတွက်အကျိုးနည်းကုန်ပါပြီ။

အကျိုးနပ်, *v.* to obtain the accomplishment of one's end, အကြံထမြောက်သည်; to result in benefit to any one, သည်ကဲ့သို့ပြုလုပ်လျှင်အကျိုးနပ်ပါလိမ့်မည်။

အကျိုးဖြစ်ထွန်း, *v.* to be advantageous. အကျိုးမဲ့, *v.* to be profitless.

အကျိုးယုတ်, *v.* to be disadvantageous or detrimental to one's interest, အကျိုးယုတ် အကျိုးမဲ့ပြောသည်, he spoke in a manner which was profitless and detrimental, အကျိုးယုတ်အရှက်ကွဲပြောသည်။

အကျိုးလို, *v.* to have another's interest at heart; somewhat similar to အကျိုးဆောင် but implying a less active interest.

အကြင်, *pron. a.* whatever; but more nearly the obsolete whatso; *used as a counterpart to* ထို, thus, အကြင်တရားမှန်၏။ ထိုတရားကိုကျင့်ရမည်, whatsoever law is right, that law one must keep.

အကြင်သူ, *pron. a.* whoso, whosoever.

အကြင်သို့, *pron. a.* of whatever kind.

အကြည်တော်, *n.* a royal friend; used by kings in speaking to or of one another, အင်းဝဘုရင်အကြည်တော်မင်းမြတ်ကား၊ ဉာဏ်ဝတီရ ပူရတိုင်းအမိုးရတော်မူသောအကြည်တော်ဘုရင်မင်းမြတ်ထံ၊ ရာဇသံရေးလေးနှင့် ရေးလွှတ်ပိုက်သည်။

အကြပ် (from ကြပ်, to superintend), *n.* a subordinate officer, a chief of ten, a decurion; a sergeant or corporal.

အကြပ်အတည်း, *adv.* stringently.

အကြမ်း (from ကြမ်း, to be rough, harsh, violent), အကြမ်းတရကယ်,

အကြမ်းပတမ်း, အကြမ်းဘဲဖီ, *adv.* in rough, abusive, railing, violent language, တိုင်းထွာဆဲဆိုသည်။
အကြမ်းနှိုင်, *v.* to be in the habit of using abusive language.
အကြမ်းရေး, *v.* to make a draft. အကြမ်းရေးစာ, *n.* a draft, ပုံအကြမ်း။
အကြံ (from ကြံ, to think, intend). *n.* a thought, intention, design.
အကြံအစည်, အကြံအရွယ်, *n.* an intention, design.
အကြံအောင်, *v.* to be consummated, as a plan or design.
အကြံအိုက်, *v.* to be in a state of perplexity when carrying out a plan.
အကြံဦး, *v.* to anticipate or forestall another in any undertaking.
အကြံကုန်, *v.* to terminate, as a plan or scheme. *Prov.*, အကြံကုန်၊ဂဠုန်ဆားချက်။
အကြံကောင်း, *v.* to be well-planned; to be clever in conceiving a plan, အလွန်အကြံကောင်းသည့်လူ, a man very clever in conceiving plans.
အကြံခက်, *v.* to be difficult of accomplishment, as a plan; အကြံအိုက် is a more forcible term than အကြံခက်။
အကြံစော, *v.* to be premature, as a plan or design.
အကြံထမြောက်, *v.* to accomplish one's purpose, အထမြောက်သည်။
အကြံထုတ်, *v.* to project a plan.
အကြံနှောင်း, *v.* to be dilatory or behind hand in forming a plan.
အကြံပေး, *v.* to suggest an idea, plan, etc., ခင်ဗျားသည်လိုအကြံမျိုးမှာ၊အကြံပေးလမ်းပြပြုလုပ်သင့်သည်မဟုတ်။
အကြံပျက်, *v.* to be frustrated, as a plan or scheme; အကြံချော် has a somewhat similar meaning, but one implying that the plan may yet succeed.
အကြံဖျက်, *v.* to foil, frustrate.
အကြံဖျင်း, *v.* to be poor and ill-conceived, as a plan or scheme.
အကြံမြောက်, *v.* to accomplish one's purpose, အကြံထမြောက်။
အကြံရ, *v* to conceive an idea, hit upon a plan, ဘယ်လိုအကြံရသည်ပြောစမ်းပါခင်ဗျား။
အကြံလျှော့ (*pron.* ရှော့ *in colloq.*), *v.* to cease conceiving a plan through discouragement or fear of failure.
အကြံသာ, *v.* to excel another in projecting a plan.
အကြာခံ, *v.* to last, to endure; to keep; usually applied to property, သည်စာအုပ်အဖုံးအကြာခံမည်မထင်ပါ။
အကြား (from ကြား, to have a space between), *n.* a crack, opening, interstice, intermediate space, စပ်ကြား. *Der.* အကြိုအကြား and လမ်းကြား။
အကြိုအကြား, *n.* an intermediate space; *see* အကြိုအကြား, ပတ်ကြိုပတ်ကြား၊

အကြိမ် (from ကြိမ်, to meet with), *n.* a time, turn, as တကြိမ်, once, နှစ်ကြိမ်, twice, အဖန်, အလီ။

အကြိမ်ကြိမ်, *adv.* again and again, repeatedly, အဖန်ဖန်. Where the Burmese say အကြိမ်ကြိမ် the Arakanese say အလီလီ။

အကြိမ်ကြိမ်အထပ်ထပ်, *adv.* same as အကြိမ်ကြိမ်, အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်။

အကြီး (from ကြီး, to be great), *n.* a chief.

အကြီးအအုပ်, အကြီးအကဲ, အကြီးအကြပ်, အကြီးအချုပ်, အကြီးအမှူး, အကြီးအမှူး, *n.* *see the parts.*

အကြီးတော်, *n.* the Chief Steward of a prince or princess holding the superintendence of the estate on which his master or mistress lives; အကြီးစာရေး, clerk to the အကြီးတော်, မင်းတုန်းရှင်ဘုရင်အိမ်တော်စံစည်အခါ၊ အကြီးတော်ပုခန်းမင်းကြီးဦးရန်ဝေး။

အကြေ, *n.* the lower part of a river, country, etc.; *opposed to* အညာ. *Der.* ကြေညာ။

အကြေအနပ် (ပြော), *adv.* in a satisfactory manner, အကြေအနပ်ပြောသည်, to explain satisfactorily.

အကြေး, 1, *n.* the scales of fish, ငါးကြေး (properly ငါးအကြေး, as it is liable to be confounded with ငါးကျေး, the small fresh-water catfish); the scales of other animals; အကြေးမပါမရှိသည့်ငါးလူသားနှင့်တူသောကြောင့် မြန်မာအချို့စက်ဆုတ်၍မစား။

အကြေးထိုး, *v.* to strip off the scales, သည်ငါးအကြေးထိုးလိုက်ပါ။

အကြေး, 2 (from ကြေး), *n.* dirt, filth; အညစ်အကြေး။

အကြော, *n.* a muscle, sinew, tendon, လေကြော; a vein or artery, သွေးကြော; a nerve, အာရုံကြော; a stream of water, ရေကြော, မြစ်ကြော; the outer integument of a bamboo or rattan, ဝါးကြော, ကြိမ်ကြော။

အကြောအခြင်, *n.* same as အကြော; အကြောအခြင်လိုက်, လူနာမှာအကြက်သားကိုစားလျှင်၊ အကြောအခြင်လိုက်တတ်သည်။

အကြောဆိုင်း, *v.* to have a muscle permanently contracted.

အကြောဆွဲ, *v.* to be subject to an involuntary retraction or twitching of the muscles, or to a temporary contraction; to have a cramp, ကြွက်တက်။

အကြောတင်, *v.* to have a muscle displaced so as to cross another.

အကြောတုပ်, *v.* to be slightly sprained.

အကြောထ, *v.* to be prominent or dilated, as a muscle or vein, သွေးကြောထ။

အကြောထုံး, *v.* to be cramped or contracted into a knot.

အကြောမ, *n.* a large muscle, sinew or tendon.

အကြောမျက်, အကြောမြစ်, *v.* to be sprained to a greater or less degree.

အကြောရှောက်ရောဂါ, *n.* a disease among horses (*kumri*).
အကြောလွဲ, *v.* to have a muscle displaced,
အကြောသိ, *v.* to know the position of muscles and tendons; a commendatory term applied to those who practise massage.
အကြောင်း, 1 (from ကြောင်း, to draw a line), *n.* a line, anything drawn out into a line; a line of writing, စာကြောင်း; a long mark or streak; a road; a furrow; a rivulet; an antecedent; a cause or reason; *opposed to* အကျိုး, a consequence. an effect; a circumstance, what pertains to or is connected with, သူ့ အကြောင်းနှင့်သူ့ ကံဘဲ၊ ဘယ်သူ့မှာမတက်နိုင်ပါ။
အကြောင်းအရာ, *n.* a circumstance, event, အခြင်းအရာ; a subject, topic.
အကြောင်းကုန်, *v.* to be dissolved, as a marriage (*more polite than* ကွာ), implying a cessation of the coalescence of the married couple's destinies.
အကြောင်း‌ကောင်း, *v.* to be fortunate, happy, implying that such fortune or happiness is derived from the stock of merit acquired in past stages of existence, as ခင်ဗျားအလွန်အကြောင်းကောင်းသည်။
အကြောင်းကြား, *v.* to communicate with, either verbally or in writing.
အကြောင်းချင်းတ, *n.* a circumstance, event.
အကြောင်းစကား, *n.* an account, narrative, အကြောင်းစကားကြားမှာလိုက်ပါသည်။
အကြောင်းဆိုင်, *v.* to have one's destiny bound up or connected with that of another.
အကြောင်းတရားလေးပါး, *n.* the four prime causes, ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ။
အကြောင်းနည်း, *v.* similar in meaning to ကံဆိုး (in ordinary parlance).
အကြောင်းပါ, *v.* to have one's destiny bound up with that of another, as the result of association or union in past stages of existence.
အကြောင်းပြ, *v.* to account for.
အကြောင်းပြု, *v.* to make an occasion of; to advert to, speak with reference to.
အကြောင်းမဲ့တန်, *adv.* exceedingly, အကြောင်းမတန်ဝိဒ်ရလာရှိသည့်လူ; unconscionably, unaccountably.
အကြောင်းမဲ့, *adv.* without cause or reason, အကြောင်းမဲ့ပြောပါသည်; sometimes followed by သက်သက်, *e. g.*, အကြောင်းမဲ့သက်သက်ရိုက်ပါသည်, he beat me without the slightest reason.
အကြောင်းရင်း, *n.* an original cause.
အကြောင်းရာ, *n.* a trace or mark left by something passing over the ground.

အကြောင်းရှာ, *v.* to seek the cause or origin of anything; to seek a pretext for doing anything.

အကြောင်းလုပ်, *v.* to furrow.

အကြောင်းသင့်, *v.* to be on terms of amity with, သူတို့နှစ်ယောက်အလွန်အကြောင်းသင့်သည်၊ခွဲမှုမခွဲရက်နိုင်ပါ, they two are on very amicable terms; they cannot bear to be separated from one another. *Prov.* အကြောင်းသင့်ထနောင်းပွင့်။

အကြောင်း, 2, *conj.*; *see under* ရ, 2, ကျမ်းစာကိုသင်ရမည့်အကြောင်းသွားပြီ။

အကြို့အကြား (from **အကြား**, a space between), *n.* an intermediate space, a lane or narrow passage between two objects; *used in comp.*, as အိမ်ကြို့အိမ်ကြား, တောကြို့တောင်ကြား, နံကြို့နံကြား။

အကြိုနေ့, **အကြိုရက်** (from ကြို, to go to meet), *n.* the day before worship day, when religious observances are commenced by the devout. အဘိတ်နေ့။

အကွ (from ကွ, to be with), *n.* a being with, together with; *used only as a secondary noun*, အတူ, အတူအကွ, အတူတကွ။

အကွအတူ, *n.* same as **အကွ**, *infreq.*

အကွက် (from ကွက်, to make a circle), *n.* a round spot; a spot, compartment; a spot, place, အရပ်အကွက်; a square on a chessboard. *Der.* မြေကွက်။

အကွက်အကန့်, *n.* a compartment; *fig.*, a restriction, prohibition, obstruction, သည်အမှုမပြည့်စုံနေသည်အရာ၊ ခင်ဗျားအပေါ်တွင်အကွက်အကန့်ရှိလို့လား, is it because there is some restriction on you, sir, that this business is not yet finished?

အကွက်အကျား, *n.* a spot, mark on an animal.

အကွက်အပိုင်း, *n.* same as **အကွက်**။

အကွက်ကောင်း, **အကွက်ဆိုက်**, *v.* to happen opportunely, to be suitable; with ပြော, **အကွက်ဆိုက်** means to speak to the point, အကွက်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်လျှင်လူများနှစ်သက်ကြတတ်သည်။

အကွက်လည်, *v.* to be explained, disclosed, unravelled, အကွက်လည်အောင်မပြောတတ်ပါ။

အကွက်သွား, *v.* to move a piece in the game of chess, ခင်ဗျားစစ်ဘုရင်အကွက်သွားတတ်သလား, do you understand the moves in chess?

အကွင်း (from ကွင်း, to make circular), *n.* a circle, ring, loop; အကွင်း is often used with words of seeing with great distinctness, *e.g.*, အကွင်းသားမြင်ရသည်; *in conversation the* အ *is omitted, and* ကွင်း *is pron.* ဂွင်း။

အကွင်းအခြည်, *n.* an ornamental ring, ထားပြတိုက်ခံရသည့်အရာ၊အကွင်းအခြည်အထည်အလိပ်များစွာပါသွားပါသည်။
အကွင်းပုံရှိသော, *a.* annular.
အကွပ် (from ကွပ်, to bind), *n.* the binding of a border or edge; a chief (of a town), မြို့ကွပ်အကြီးအကဲ။
အကွပ်အညှပ်, *n.* punishment, discipline, သည်မင်းအရင်မင်းလောက်အကွပ်အညှပ်မရှိပါ; execution.
အကွယ်, 1, *pron.* you, *mas.* or *fem.*; *see* ကွယ်, အကွယ်သည်ကနေ့ဘာလုပ်သလဲ။
အကွယ်, 2 (from ကွယ်, to conceal), *n.* what conceals or intercepts vision.
အကွယ်အကာ, *n.* what protects by interposing, သည်အိမ်အကွယ်အကာမရှိလို့၊ဟာလာဟင်းလင်းရှိသည်, owing to there being no walls or screens to this house, it is open and exposed; a charm used as a preservative from evil, သည်ဟူးရားသွား အကွယ်အကာမရှိလို့သေသည်ဟုမဟုတ်မမှန်ပြောကြသည်, people erroneously say that this astrologer died because he had no charms.
အကွေ့ (from ကွေ့, to bend round), *n.* a curve, corner, bend, as in a road or river, ဒေါင်းမြို့မြို့သို့ရောက်အောင်တယ်နှစ်ကွေ့ရှိပါသေးသလဲ; a bay, အထောင့်, ပင်လယ်ထောင့်ကွေ့။
အကွေး (from ကွေး, to curve), *n.* a thing that is curved or drawn together at the ends, as a bow, the bend of the elbow, တတောင်ဆစ်ကွေး, or of the knee, ဒူးကောက်ကွေး။
အကွဲအပျက်, *n.* a rent (in a building).
အကွဲ (from အကွယ်, 1), *pron.* you, *mas.* or *fem.*; *used vocatively only, and is rather disrespectful*, မင်းလုပ်ပုံမဟုတ်ဘူးကွဲ. သွားတော့မည်ကွဲ့ရှိ (ကရှိ) (*Colloq.*).
အကျွတ်, 1 (from ကျွတ်, to be freed), *n.* release; *adv.* to get the start in a race, သည်မြင်း or သည်သေ့အကျွတ်ထွက်သွားပါပေသည်။
အကျွတ်တရား, *n.* the system of practice and attainment which conducts to annihilation (နိဗ္ဗာန်); deliverance, salvation (Christian).
အကျွတ်တရားရ, *v.* to obtain such deliverance, မှတ်ဆိတ်ဆံကိုဖြတ်၊အကျွတ်တရားရသော၊တောထွက်ရဟန်း။
အကျွန်, 1, *pron.* I, *fem.* ကျွန်မ; *not in common use.*
အကျွန်, 2 (from ကျွန်, to be feigned), *n.* a feigned appearance, a feint; *used only in forming verbal nouns*, as သေကျွန်ပြုသည်, *e. g.*, ပိုးနားသန်ကောင် လူ့ထက်နှင့်ထိပါးရှိသော် သေကျွန်ပြုတတ်သည်, when the coiling centipede comes in contact with the human hand, it is in the habit of feigning death.

အကျွန်ုပ်, *pron.* I, *mas.* or *fem.*; *see* ကျွန်ုပ်; *preferable in grave and respectful discourse,* အကျွန်ုပ်အချုပ်အခြာအားဖြင့်အမှုဆိုပါတော့မည်။

အကျွမ်း (from ကျွမ်း, to be acquainted), *n.* an acquaintance, အသိအကျွမ်း။

အကျွမ်းတဝင်, *adv.* on terms of acquaintance and familiarity, အထက်လူနှင့်အောက်လူအကျွမ်းတဝင်ရှိလွန်းလျှင်မလျောက်ပတ်ပါ, extreme familiarity between a superior and a subordinate is not fitting.

အကျွမ်းဖွဲ့, *v.* to make acquaintance; အကျွမ်းဖွဲ့ပေး, to make one person known to another, to introduce.

အကျွမ်းဝင်, *v.* to be well acquainted with, ခင်ဗျားနှင့်ကျွန်ုပ်အကျွမ်းဝင်၍မိတ်ဆွေဖွဲ့ပါရစေ။

အကြွင်း (from ကြွင်း, to remain), *n.* a remainder, အကျန်။

အကြွင်းအကျန်, *n.* same as အကြွင်း။

အကြွင်းမဲ့, *adv.* without a remainder, wholly, entirely, utterly, အကုန်, အကြွင်းမဲ့ပယ်သည်, to wholly reject.

အကြွပ်, *n.* tourmaline, a beautiful mineral, so called from Tourmali in Ceylon.

အကြွပ်နက်, *n.* schorl or black tourmaline. အကြွပ်ဖြူ, *n.* white tourmaline.

အကြွေး (from ကြွေး, a debt), *adv.* on credit; *opposed to* လက်ငင်း, with ready money.

အကြွေးအငမ်း, *adv.* same as အကြွေး, သည်မြင်းကိုအကြွေးအငမ်းဝယ်ပါရစေ, allow me to buy this horse on credit.

အကြွေးရောင်း, *v.* to sell on credit, လက်ငင်းသာပေးမည်ဆိုလျှင်၊ အတိုးချိုချို နှင့်ရောင်းပါမည်။ အကြွေးရောင်းလိုက်လျှင်၊ နက်ဖြန်ရနိုးနိုး သန်ဘက်ရနိုးနိုး နှင့်များစွာမြော်ငြိုးနေရသည်ခင်ဗျား။

အကြွေးဝယ်, *v.* to buy on credit.

အခ, *n.* pay for service, wages; *comp.* လက်ခ and လခ။

အခအရမ်း (from ငှါးရမ်း), *n.* same as အခ။

အခက်, *n.* a branch of a tree; smaller than အကိုင်း။

အခက်အလက်, *n.* same; sometimes applied *fig.* to children, ခင်ဗျားအခက်အလက်နှင့်အလွန်ပြည့်စုံပါပေသည်။

အခက်မ, *n.* a main branch, ခက်မ။

အခင်, 1, *n.* thread wound on a weaver's quill, a skein or hank of thread, ချည်ခင်။

အခင်, 2, *n.* a valve; the mouthpiece of a musical instrument, as နှဲခင်; ခွေခင်; လျှာခင်, the uvula; အခင်ပါး။

အခင်း (from ခင်း, to spread out in order), *n.* anything spread out; *used in comp.* as အိပ်ရာခင်း, ချော်ခင်း, သည်အိပ်ရာကြည့်လိုက်လျှင်ချော်

ခင်းအလှန်သာယာသည်, particularly a cultivated spot of ground. as ယာခင်း, ကျုံခင်း, etc.; a portion, division of a day, နံနက်ခင်း, the morning. နေ့ခင်း, the middle of the day, ညခင်း, the evening or night portion; a business, affair, အမှု, အရေး; အခင်းကြီးအခင်းကလေးသွား, to obey a call of nature.

အခင်းအကျင်း, n. arrangement, array, အခင်းအကျင်းကောင်းသည်။

အခင်းအရာ, အခင်းအရေး, n. a business, affair, အခင်း, အရေးမှုကြီးမှုငယ် ထူလို့ကျွန်ုပ်မသွားနိုင်, အခင်း is in more frequent use than အခင်းအရေး။

ခင်းကိစ္စ, n. a business, ဘာအခင်းကိစ္စရှိလို့လာသလဲ။

ခင်းထား (အခင်းထား), v. to treat with deference, to regard as weighty; see ဝဒ္ဓ...

ခင်းရှိ, v. to be busy.

ခင်းလှ, v. lit. to be handsome in arrangement or array; in a more extended sense, to be well ordered or arranged, as a plan, scheme or business.

ခစား, n. one who lives on wages. မင်းလယ်ရှင်လား။လယ်ရိတ်အခစားလား။

ခဏ်း (Pali ခဏ္ဍ, to divide), n. a section, division, distinct part of a writing or discourse, စာ၏အပိုင်း။

ခန့် (from ခန့်, to estimate), n. an estimate of quantity or extent made in the mind without actual measurement; a business, affair, အခင်း. အမှု; about so much. အလောက်: used as a secondary noun, dropping the initial အ. တနှစ်ခန့်, about one year.

ခန့်အတ, n. a mental estimate of extent.

ခန့်အတွက်, n. a mental estimate of quantity or extent.

ခန့်အမှု, n. about so much, အလောက်။

ခန့်အယမ်း, n. a mental estimate of quantity or extent.

အခန့်အလောက်, n. about so much, အလောက်: thus ဘယ်ခန့်လောက်, or ဘယ်ကလောက်, how much? သည်ခန့်လောက်, or သည်ကလောက်, about so much.

အခန့်တော်, အခန့်သင့်, v. to be opportune, convenient, ခင်ဗျားနှင့်တွေ့သည်မှာအခန့်တော်, အခန့်တော်သည်, အဆင်သင့်သည်။

ခန်း, n. an apartment, room; a division, class of subjects, as ဆုတောင်းခန်း, ပါရမီခန်း, ...ခန်း။

ခန်းဆီးဗျည်းထောင်, n. a wooden partition.

ခန်း..., n. a wall forming a span in a bridge; စစ်တောင်းတံတားမှာ အခန်းဘယ်နှစ်ခန်းရှိသနည်း, how many spans are there in the Sittang bridge?

အခန်းပြောင်း, *v.* to move a sick person, whose death is imminent, from one room to another; to the အိမ်ဦးခန်း if a member of the family; if not, to the အလယ်ခန်း။
အခန်းဖွင့်, *v.* to perform a certain ceremony on the death of a member of the royal family.
အခန်းမ, *n.* the principal room in a house, ခန်းမ။
အခမ်း, *n.* a suitable appendage, something adapted or suited to a principal; an implement of use suited to the character of the user; a proper accompaniment, equipage, etc., အဆောင်အရောင်။
အခမ်းအနား, *n.* same; *most common.*
အခံအခု, *n.* a short prop, fulcrum, အခုအခံ။
အခါ, *n.* time, ကာလ။
အခါခါ, *adv.* repeatedly, အဖန်ဖန်, အခါခါပြောသော်လည်းမင်းနားမရှက်ဘူး။
အခါတပါး, *adv.* once upon a time.
အခါမဲ့, *v.* to be out of season, unseasonable.
အခါလင့်, *v.* to delay, tarry.
အခါလည် (*pron.* အခါလယ်), *v.* to turn a day, month or year, commonly the latter, be above a year old, နှစ်လည်သည်, ကျွန်မသားက လေးအခါလည်ပါပြီ. နှစ်ခါလည်သား။
အခါလည်သောနေ့, *n.* anniversary day; *comp.* နှစ်စည်ပွဲ။
အခါလေးမြင့်, *v.* to delay, be distant in time, be a long time, ကြာမြင့်။
အခါလေးမြတ်, *v.* to be a favorable or excellent time for doing anything.
အခု, **1**, *n.* a unit, an individual thing; *used only as a num. aux.*, တစုံစုံတခုခု, တစုံစုံတရာရာ။
အခု, **2**, *n.* the present time; *see* ယခု။
အခုခု, *adv.* repeatedly; at the present time, ခုတွင်ခု (*pron.* ခုင်ဂု). ခုတွင်ခုမေးလို့အလွန်နားပူပါသည်။
အခု, **3** (from ခု, to prop up), *n.* a short prop, fulcrum; a cushion, အခုနှီး. *Der.* ခေါင်းခု။
အခုအခံ, *n.* a short prop, fulcrum; resistance, တပ်အခုအခံရဲမက်စစ်သည် ဘယ်လောက်များမည်ထင်ပါသလဲ, အခုအခံမရှိမှန်းသိလို့ ကျွန်ုပ်ကို နှိပ်စက်ပါသည်, because he knows I have no means of resistance, he oppresses me.
အခုန်အလွှား (from ခုန်လွှား), *n.* a spring, bound, မျောက်လွဲကျော်များအခုန်အလွှားမှာအလွန်ပေါ့ပါးစွာခုန်နိုင်လွှားနိုင်သည်။
အခုံး (from ခုံး, to be convex), *n.* a convexity.
အခဲ (from ခဲ, to become hardened), *n.* a hard mass, anything

hardened; a smothered enmity, *when used in a fig. sense with* အကျိတ်, သည်လူအပေါ်၌သူ့ဝမ်းထဲမှာအကျိတ်အခဲအလွန်ကြီးသည်။
အခဲအကျိတ်, *n.* an induration, a tumor, အကျိတ်အခဲ၊
အခေါက် (from ခေါက်, to fold), *n.* a fold, double; the bark of a tree, သစ်ခေါက်; a time, turn, as တခေါက်, once, နှစ်ခေါက်, twice, ရှေကျွန်မြို့သို့ရောက်သည်မှာတခေါက်နှစ်ခေါက်ရှိပြီ. တခေါက်လာလည်ပါဦး, အကြိမ်, အဖန်, အလီ။
အခေါက်ခေါက်, *adv.* repeatedly, အကြိမ်ကြိမ်, အဖန်ဖန်။
အခေါက်ထူ, အခေါက်ပါး, when applied to human beings, have the same meaning as အကင်းထူ, အကင်းပါး, but are less polite.
အခေါင်, 1 (from ခေါင်, to be the top), *n.* the top, summit, highest part, acme, ထိပ်, အထွဋ်, အဖျား; the utmost, as in the phrases ပျက်ခေါင်တိုင်, as ပျက်ခေါင်တိုင်ပျက်သည့်လူ, or မိုက်ခေါင်တိုင်, မိုက်ခေါင်တိုင်မိုက်သည့်လူ။
အခေါင်, 2 (from ခေါင်, to slant, to be out of the way, as a locality), *n.* a slant, a turning from a straight line; ခင်ဗျားအခေါင်အဖျားနေသောကြောင့်ကျွန်တော်မလာမရောက်နိုင်ပါ, I cannot come to (see) you, sir, because you live in an out-of-the-way place.
အခေါင်း, 1, *n.* a large tuberous root; *see* ခေါင်း။
အခေါင်း, 2 (from ခေါင်း, to be hollow), *n.* a cavity, hollow place, excavation; the hollow of anything, as of a tree, a vessel, etc., ကျောက်ခေါင်း, ဝါးခေါင်း, သစ်ခေါင်း; ဦးခေါင်း, ပဲ့ခေါင်း, applied to boats; ဝံပိုက်တောကြောင်များသစ်ခေါင်းထဲမှာနေတတ်သည်, or အောင်းတတ်သည်။
အခေါင်းပေါက်, *v.* to be penetrated, as the abdominal cavity, သည်လူအခေါင် ပေါက်သောကြောင့်ရှင်မည်မထင်ပါ။
အခေါဘဏ်, *n.* an immense number.
အခေါ်, *n.* an appellation. နာမည်, သူတော်ကောင်းဟုအခေါ်ခံရသည်။
အခိုက် (from ခိုက်, to hit), *n.* a hit. အထိအခိုက်; time being, အတုန်း, ကျွန်ုပ်မရှိသည့်အခိုက်သားသွီးများကိုကြည့်ရှုရစ်ပါ။
အခိုက်အတန့်, *n.* a moment, a short interval of time, ခဏ. ခေတ္တ. အခိုက်အတန့်နေ. အခိုက်အတန့်သွား, အခိုက်အတန့်သာလာသည်. အခိုက်အတန့်နားကြပါစို့. ညောင်တုန်းမြို့တွင်မိးသဘော်အခိုက်အတန့်သာကျောက်ချသည်။
အခိုင် (from ခိုင်, to be firm), *n.* a stalk or branch (of fruit or flowers), ဒူရင်းခိုင်, ကွမ်းသီးခိုင်, ငှက်ပျောခိုင်, သရက်ခိုင်။
အခိုင်အမာပြု, *v.* to make or hold valid.
အခိုး, *n.* effluvium, exhalation, အငွေ့; smoke, မီးခိုး။
အခိုးအကင်း, *n.* a noxious exhalation or effluvium, အကင်း။

အခိုးအငွေ့, *n.* vapor, fume. အခိုးအငွေ့ထွက်, *v.* to throw off vapor.
အခိုးအထုံ, *n.* perfume, scent. အခိုးအနံ့, *n.* the odor of fumes.
အခိုးအဖွက်, *n.* thieving and concealing stolen property, ခိုးဖွက်ခြင်း။
အခိုးပြေ, *v.* to be dissipated, as a fume or vapor; to be evaporated or volatilized, as a perfume.
အချက်, *n.* subject, matter, object, thing proposed, aimed at; an article, item; *chiefly used as a num. aux.*; a mark, impression, as ရိုက်ချက်, ဒဏ်ချက်, ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်; a mark on animals, အမှတ်, or in wood, အမျက်; a stroke, blow; hence in the Burmese time တချက်တီး, one beat of a drum, answering to 9 o'clock; နှစ်ချက်တီး, two beats, 12 o'clock; သုံးချက်တီး, three beats, 3 o'clock; လေးချက်တီး, four beats, 6 o'clock; hence also တချက်တည်း (*pron.* တချက်ထဲ), *adv.* at once, instantly, ချက်ခြင်း။
အချက်အခြာ, *n.* a central point; *see* အခြာ။
အချက်အရာ, *n.* a mark, impression; a subject, matter, object.
အချက်အလက်, *n.* same, 2nd def.; *in colloq. often abbrev. to* ချက်လက်, အလွန်ချက်လက်နားလည်သည့်လူ။
အချက်ကျ, *v.* to fall in place, be in point, hit the mark or object, accomplish the purpose aimed at, စကားအချက်ကျလွန်းလို့၊ နားမထောင်လိုသော်လည်း၊ နားထောင်ရပါသည်, the language was so very much to the point, that though one did not wish to listen to it, one was obliged to do so.
အချက်ထား, *v.* to preconcert a signal, ခင်ဗျားရှိမှန်းသိအောင်၊ အချက်ထားမှတော်မည်, that I may know you are there, it would be well to arrange some signal.
အချက်မ (*commonly* ချက်မ), *n.* a central point, အချက်, အခြာ, ဗဟို။
အချက်မှား, *v.* to fail in aim, not to hit.
အချင့်အတွက် (from ချင့်တွက်, to estimate), *n.* quantity estimated.
အချင်း, 1, *n.* one who belongs to, or is connected with, another; *used adjectively, dropping the initial* အ, *as in* အမျိုးသားချင်း, a fellow countryman; *and used vocatively, being prefixed to a term of compellation*, အချင်းမင်းသား, O prince; မြင်းမြင်းချင်းသာကန်သည်, မြေးအဘွားချင်း, သားအဘချင်း, သားအမိချင်း. *Der.* ချင်း, you.
အချင်းချင်း, *adv.* one another, mutually, respectively, relatively, အချင်းချင်းအငြင်းအခုံများလို့ဘာအကျိုးရှိမည်လဲ။
အချင်း, 2 (from ချင်း, to go through), *n.* the diameter of a circle, or the line which measures the length or breadth of any figure, တိုင်ထိပ်ဝအချင်းခြောက်လက်မ။

အချင်း, 3, *n.* the secundines, afterbirth.
အချင်းစား, *v.* to eat the secundines of young buffaloes and oxen, as the Burmese do. To prove the ownership of a buffalo a Burman will say သည်ကျွဲကျွန်တော်အချင်းစားခြီးပေါက်ကျွဲပါဘဲ။
အချင်းပြတ်, *v.* to come away, as the afterbirth.
အချင်း, 4, *n.* a kind of song, တေးချင်း, ခင်ဗျားပြွေချင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်သလား, can you sing an accompaniment to the flute?
†အချင်းများ, *v.* to quarrel, သည်လူနှစ်ယောက်အချင်းများကြသည်, ရန်တွေ့သည်။
အချစ်, *n.* love, affection; အချစ်ကြီး၊အမျက်ကြီး, if there be great love, there is great resentment.
အချစ်အခင်, *n.* same as အချစ်; အချစ်အခင်နည်း, အချစ်အခင်များ။
အချည်း, *adv.* barely, without anything else. *Der.* ချည်း။
အချည်းစည်း, *adv.* nakedly, without clothes; uselessly, without profit, အချည်းစည်းပြန်ခဲ့ရသည်, အကြံအစည်မမြောက်၊ အချည်းစည်းဖြစ်သွားပြီ။
အချည်းစည်းရှိ, *v.* to be naked, အဝတ်မရှိ။
အချည်းနှီး, *adv.* in vain, uselessly, to no purpose, without profit, အလကား, အလဟဿ, အကျိုးမဲ့။
အချည်းမဲ့သက်သက် (*usually pron.* ဂျည်းမဲ့သက်သက်), *adv.* same; often means, without reason, အချည်းမဲ့သက်သက်ရိုက်ပါသည်။
အချပ်, 1 (from ချပ်, to be flat and thin), *n.* what is flat and thin; *chiefly used as a num. aux.*, ဘီးတချပ်, ကပ်တချပ်, ပုကန်ပြားတချပ်။
အချပ်, 2 (from ချပ်, to insert between two flat surfaces), *n.* a petal of a flower, ပွင့်ချပ်, အလွှာ, သည်နှင်းဆီပန်းပွင့်ချပ်ပွင့်လွှာအလွန်များသည်။
အချိတ် (from ချိတ်, to hook), *a.* waving, as the stripes of a Burmese waistcloth, လွန်း။
အချိတ်ထဘီ, *n.* a skirt of a waving pattern, worn by females.
အချိတ်ပုဆိုး, *n.* a waistcloth of such pattern, worn by males, မန္တလေးမြို့နားနေ ကန်တွင်းသူကန်တွင်းသားအချိတ်ပုဆိုးများကိုများစွာရက်တတ်ပါသည်။
အချိန်, 1, *n.* a time, period, season, သူ့ကိုမြင်လျှင်၊ဘယ်အချိန်လောက်မြင်ရသည်မိတ်ကထင်သလဲ; *often used in conjunction with verbs, when the* အ *is dropped, e.g.*, ထွက်ချိန်, ရောက်ချိန်နီးပြီ; *comp.* အခါ။
အချိန်ကုန်, *v.* to terminate, as time.
အချိန်ကောင်း, *v.* to be suitable, as a time or season for doing anything.
အချိန်စေ့, *v.* to be fulfilled, as time.
အချိန်နည်း, *v.* to be brief, as time for the performance of any business.
အချိန်မဲ့, *adv.* at an unseasonable hour, သူခိုးများအချိန်မဲ့သွားလာချောင်းမြောင်းတတ်သည်။
အချိန်မှီ, *v.* to be sufficiently early, to be in time to do anything.

အချိန်, 2 (from ချိန်, to weigh), *n.* weight, the weight of a body ascertained by the balance, ချိန်သား။

အချိန်ကိုက်, *v.* to have a sensible weight in the balance.

အချိန်ထွက်, *v.* to amount to in weight.

အချိန်မစီး, *v.* to be not well balanced in mind, စိတ်ပေါ့သည်။

အချီ (from ချီ, to take up), *n.* a child's nurse, bearer.

အချီအထိန်း, *n.* same as အချီ။

အချီတော်, *n.* a nurse or bearer to children of the royal family.

အချီအငေါ် (from ချီငေါ်), *n.* architectural proportion of a boat, ship, etc., သည်သင်္ဘောအချီအငေါ်ကောင်းသည်, or သင့်သည်; *comp.* အချိုးအစား; applied also to language, စကားအချီအငေါ်သင့်သည်, အချီအငေါ်တည့်သည်။

အချီး (from ချီး, to promote, exalt), *n.* an exordium, စကားချီး။

အချုပ် (from ချုပ်, to control), *n.* a chief, အအုပ်; a compend (*infreq.*), ရာဇဝင်ချုပ်, a compend of history; စာချုပ်, a bond; ခံဝန်ချုပ်, a bail bond.

အချုပ်အခြာ, *n.* a point of union, what unites several things; a person or thing to which several others are subordinate, သည်တပြည်လုံးအပေါ်မှာအချုပ်အခြာဖြစ်သူကား၊မဟာမင်းကြီးဖြစ်သတည်း။

အချုပ်ထောင်, *n.* a lockup in a police station.

အချုပ်သမား, 1, *n.* an under-trial prisoner; a convict.

အချုပ်သမား, 2 (from ချုပ်, to sew), *n.* a tailor, ချုပ်သမား, အင်္ကျီချုပ်သမား; ဘိနပ်ချုပ်သမား။

အချုပ်ဝန်, *n.* the royal Master Tailor, head of military tailors.

အချေ, *n.* a rejoinder at law.

အချေအတင် (from ချေ, to reply to), *adv.* alternately in debate, အပြန်အလှန်, အဖြေအတင်, အမိန့်တော်ရရှေ့နေနှစ်ယောက်စကားအချေအတင်ပြောကြသည်။

အချေလွှာ, *n.* the statement of a defendant in a criminal or civil case.

အချေး, *n.* dirt, filth, rust, excrement, whatever is excreted from any substance. *Der.* ချေး။

အချေးအညှော်, *n.* same as အချေး. *Der.* ကြေးညှော်။

အချောင်း, *n.* a bar, long piece, as သစ်ချောင်း, a bar of wood, သံချောင်း, a bar of iron; *comp.* အတံ, a straight piece slenderer than အချောင်း, *e.g.*, ခဲတံ. ဆေးတံ; သည်လူထားခုတ်ခံရသည်အရာမှာလက်ဘယ်နှစ်ချောင်းပြတ်သွားသလဲ, မောင်ကလေးကရန်သူကိုချောင်းရအောင်၊ချောင်းနားတွင်တုတ်တချောင်းနှင့်စောင့်နေရာ၊ ရန်သူကမောင်ကလေးချောင်းဆိုးသံကြားသည်နှင့် ချောင်ထွက်သွားသည်, Maung Gale with a stick, went and lay in wait for

his enemy near the creek, but hearing Maung Gale cough the enemy avoided him and went away.

အချိုအချည်, *n.* acids and sweets collectively, particularly when applied to fruit. စစ်ကိုင်းမြို့မှာသစ်သီးအချိုအချည်အလွန်ပေါ်များသည်, in the town of Sagaing, fruits sweet and acid are very abundant.

အချို့ (from ချို့, to be deficient), *pron. a.* some, တချို့, လူအချို့တို့သည်, အချို့သောလူတို့သည်, some men.

အချိုးအစား (from ချိုး and စား), *n.* proportion in relative parts or quantities.

အချိုးအစားကောင်း, အချိုးအစားညီ, အချိုးအစားတည့်, အချိုးအစားမျှ, အချိုးအစားရ, *v.* to be proportionate, symmetrical, အိမ်အချိုးအစားတည့်သည်, သည်ယောက်ျားအချိုးအစားတည့်သည်; အချိုးအချိတ်, applied to horses, မြင်းအချိုးအချိတ်ကောင်းသည်။

အခြင်, *n.* a bamboo rafter; *comp.* ရနယ်, a rafter of wood; applied also to poles when used as bamboo rafters, အိမ်မိုးအခြင်များဆွေးကုန်ပြီ၊အသစ်လုပ်မှတော်မည်။

အခြင်အတွယ် (from ခြင်တွယ်, to measure), *n.* quantity measured, သည်စပါးအခြင်အတွယ်မှန်သည်။

အခြင့်အတွက်, *see* အချင့်အတွက်, *n.* quantity estimated.

အခြင်း, 1, *n.* an act, deed; *chiefly used in forming verbal nouns*; a circumstance, what pertains to, an event, အကြောင်းအရာ, အကြောင်းချင်းတ; an outward circumstance, appearance, လက္ခဏာ; conduct, behavior, mode of life, as in the phrase သည်မိန်းမအဆင်းမလှ၊ အခြင်းကောင်းသည်။

အခြင်းအရာ, *n.* a circumstance, an event; an outward circumstance, appearance.

အခြင်းဖြစ်, *v.* to be the subject matter of, a term employed in litigation, *e.g.*, အခြင်းဖြစ်ယာ၊ အခြင်းဖြစ်ရွှေ၊ အခြင်းဖြစ်လယ်။

အခြင်း, 2, *see* အချင်း, *n.* a kind of song.

အခြည်အကွင်း, *n.* an ornamental ring; *see* အကွင်းအခြည်။

အခြံအရံ (from ခြံရံ, to surround with people), *n.* attendants, guards, people in waiting, အခြံအရံနည်းသောသူ။

အခြာ (from ခြာ, to be a point of union), *n.* a point of union, what unites several things; a person or thing to which several others are subordinate, အချက်အခြာ, ခရိုင်။

အခြာအချုပ်, *n.* a point of union, အချုပ်အခြာ။

အခြား (from ခြား, to separate, be different), *pron. a.* other, တခြား, တပါး, တထူး။

အခြားတပါး, *a.* else, other. အခြားတပါးမှာ, *adv.* elsewhere.
အခြားမဲ့, *adv.* without an interval; without consequence, အလွတ်မဲ့; ဒေဝဒတ်အခြားမဲ့သည်ဘဝဝဋ်ငရဲသို့ရောက်ရ၏။
အခြေ, *n.* a foundation, bottom, root, အမြစ်; state, status; a foot or leg, ခြေ, အခြေကောင်းသည့်လူ; မြင်းခြေ, on horseback; လူခြေ, on foot; ကသာမြို့မြင်းခြေဖြင့်(ဖြစ်လျှင်)နေ့ချင်းပေါက်။ လူခြေဖြင့်တညအိပ်, if one goes on horseback (*lit.* by horse's foot), one can reach Katha town in a single day (period of daylight), on foot (*lit.* by human foot) one must sleep a night on the way. *Der.* ခြေ။
အခြေအနေ, *n.* state, condition (of an action or thing), အနေအခြေ, သည်လူအခြေအနေမရှိ၊အညတရလူနှင့်တူသည်, this man has no status, he seems to be an obscure person.
အခြေအမြစ်, *n.* a foundation, bottom, root, သည်ဘုန်းကြီးပြောသည့်စကားအခြေအမြစ်မရှိလို့၊တကာများက၊မကြည်ညိုမနှစ်သက်ကြပါ။
အခြေအမြစ်မရှိသော, *a.* baseless.
အခြေယုတ်, *v.* to be abject, base, vile.
အခြောက်ကြဲ, *v.* to sow seed broadcast in the dry season, just before the rains, no transplanting being necessary.
အခြောက်ခွဲ, *v.* to break up soil in the dry season (just before the rains set in) for sowing seed.
အခွ (from ခွ, to branch into two parts), *n.* crotch, the place of branching off, in a tree (သစ်ခွ), river (မြစ်ခွ), road (လမ်းလေးခွ), etc.; hence စိတ်နှစ်ခွရှိ, to be of two minds, halt between two opinions.
အခွက်, 1 (from ခွက်, to be concave), *n.* a concavity.
အခွက်, 2 (from ခွက်, a cup,), *n.* a *kwet*, a weight equal to a *peittha* or viss, and superseding the latter in all capital numbers, as အခွက်တဆယ်, or ခွက်တဆယ်, instead of ပိဿာတဆယ်, ten viss.
အခွက်အကျင်း, *n.* the concavity of a boat or vessel, in regard to its carrying capacity, သည်လှေအခွက်အကျင်းအလွန်ကောင်းသည်ဖြစ်၍၊ဝန်အများပေါ်စရာရှိသည်; a term applied to cultivable land, as လယ်အခွက်အကျင်းကောင်းသည်။
အခွင်, *n.* the place where a thing is located, or work is performed; the place and parts adjacent; *used chiefly in comp., dropping the initial. Der.* တရားခွင်, a judge's or magistrate's bench; လူ့ခွင်, the sphere in which human beings live, *i. e*, the world, လူ့ခွင်မပျော်သောကြောင့်၊ နတ်ပြည်စံတော်မူသည်, applied to kings; and ရင်ခွင်, the bosom.
အခွင့်, *n.* a business, **affair, အခင်း, အမှု**, အရေး; commission, permission,

privilege, consent, opportunity; right, reason, ခင်ဗျားသည်ကဲ့သို့ပြုရန်အခွင့်မရှိ။
အခွင့်အရာ, အခွင့်အရေး, *n.* a business, affair.
အခွင့်ကြေ, *v.* to be fulfilled, as a business, affair. obligation, အခွင့်မကြေသောကြောင့်ပြည်တော်သို့ပြန်တော်မူဦးလျှင်သင့်ပါမည်ဟုလျှောက်၏။
အခွင့်ခံ, အခွင့်ပံ့, *v.* to crave permission, ask leave of.
အခွင့်တော်, အခွင့်သင့်, *v.* to have a good occasion (of doing).
အခွင့်ပေး, *v.* to permit; to authorize, to grant permission.
အခွင့်ပေး၍ခန့်ထား, *v.* to commission, invest.
အခွင့်ရ, *v.* to obtain permission. အခွင့်ရှိ, *v.* to be permissible.
အခွင့်လွှတ်, *v.* to permit.
အခွင့်သာ, *v.* to be favorable, as an opportunity to gain an advantage over another, *e.g.*, သည်အမှုမှာမောင်ငယ်သည်ကျွန်ုပ်ထက်အခွင့်သာသည်။
အခွင့်သိ, *v.* to know one's place, opportunity, or time.
အခွန်, *n.* revenue accruing from assessments on real and personal property; *comp.* အကောက် and ငွေတော်။
အခွန်အတုတ်, *n.* same as အခွန်။ အခွန်အုပ်, *n.* a collector of revenue.
အခွန်ခံ, *v.* to collect revenue; *n.* a collector of revenue.
အခွန်ခေါင်း, *n.* a head collector of revenue.
အခွန်စည်းကြပ်, *v.* to assess revenue, အခွန်တော်စည်းကြပ်, ခွဲခန့်စည်းကြပ်။
အခွန်စာရေး, *n.* a revenue clerk.
အခွန်ဆက်, အခွန်ပေး, *v.* to pay tribute or revenue.
အခွန်ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* the Financial Commissioner, Burma; အခွန်ဌာနချုပ်ဝန်ထောက်, Secretary to the Financial Commissioner.
အခွန်တော်ပြေစာ, *n.* a tax receipt, အခွန်တော်ပြေစာပါသလား။
အခွန်ထမ်းအိမ်, *n.* a household paying revenue, အခွန်ဆောင်အိမ်။
အခွန်ဘဏ္ဍာ (*pron.* ဗဒါ), *n.* a collective term for revenue and treasure.
အခွန်ဝန်, *n.* the highest subordinate revenue official in a district, အခွန်တော်ဝန်မင်း။
အခွန်း, *n.* voice; *used chiefly as a num. aux.*, စကားတခွန်းနှစ်ခွန်းလောက်ပြောမည်, အခွန်းကြီးအခွန်းငယ် (very often *abbrev.* to ခွန်းကြီးခွန်းငယ်) ပြောကြသည်, a term applied to persons engaged in an angry dispute; equivalent to the English expression "to have words with"; ဆယ်ခွန်းကိုဆဲဆိုပါသည်။
အခွံ, *n.* bark, rind, peel, skin (of fruit), shell, crust, husk, hull.
အခွံအကြေး, *n.* the scurf or fibrous matter on bark.
အခွံအပေ, *n.* *see the parts.*
အခွံခွာ, အခွံနွှင်, အခွံနွှာ, အခွံနွေး, အခွံသင်, *v.* to strip off the skin of

fruit, to peel, to hull (အခွံခွှေး *is the most elegant*), ငှက်ပျောသီးအခွံခွှေးလိုက်ပါ။
အခွေ (from ခွေ, to coil), *n.* a coil, ခွေ, ကြိုးတခွေ, a coil of rope; ခေါင်းပေါင်းခွေထိုး။
အခွေပြေ, *v.* to evolve, အခွေပြေသည်, ပြေပွင့်သည်။
အခွေဖြေ, *v.* to uncoil.
အခွေး, *n.* a flat ring, ferrule, ရွှေခွေး (*shegwe*), နောက်ခွေး (*naukgwe*), ferrule on a *da* handle; ထားမနောက်ပိတ်ခွေး, or လူနောက်ပိတ်ခွေး, a term of contempt, applied to persons who are wanting in energy and self-reliance; *see* ခွေး။
အခွဲဂဏန်း, *n.* a vulgar fraction.
အချွတ်ချွတ်အလွဲလွဲ, *adv.* in a disorderly, irregular, contrary manner.
အချွန် (from ချွန်, to make pointed), *n.* the end of anything that terminates in a point, မင်းထားအချွန်အားကြီးသည်, your *dah* is too pointed; သံချွန်, a pointed piece of iron.
အချွဲ (from ချွဲ, to be slimy), *n.* any slimy, mucilaginous matter, လူများသေခါနီးသော်၊လည်ချောင်း၌အချွဲဆိုက်တတ်သည်။
အချွဲငင်, *v.* to delay, linger, procrastinate; particularly in speaking.
အခြွေအရံ (from ခြွေရံ, to surround), *n.* attendants, people in waiting, retinue, နောက်ထောက်ကျောခံအခြွေအရံများသည်, နောက်လိုက်နောက်ပါလူ။
အခြွေအရွေ, *n.* same as အခြွေအရံ။
အဂတိ (*pron.* အဂ္ဂတိ) (Pali အ, *priv.* and ဂတိ, a promise), *n.* infidelity, unfaithfulness; particularly in administering justice.
အဂတိလေးပါး, *n.* the four infidelities, *viz.* ဆန္ဒာဂတိ, that occasioned by selfish desire (ဆန္ဒာဂတိလိုက်); ဒေါသာဂတိ, that occasioned by ill-will; မောဟာဂတိ, that occasioned by ignorance; ဘယာဂတိ, that occasioned by fear.
အဂ္ဂသာဝက (Pali အဂ္ဂ, excellent, and သာဝက, disciple).
အဂ္ဂသာဝကနှစ်ပါး, *n.* the two chief disciples of Buddha, *viz.* (ရှင်) သာရိပုတ္တရာ, the right-hand chief disciple (လက်ျာတော်ရံ); and (ရှင်) မောဂ္ဂလာန် (*pron.* မောက်ကလန်), the left-hand chief disciple (လက်ဝဲတော်ရံ); *comp.* မဟာသာဝက; *agasaw*, or *agra-srawaka*, from *agra*, chief, and *srawaka*, a disciple; *lit.* one who hears. The disciples who receive this office must have practiced the *paramitas* (ပါရမီဆယ်ပါး) during one *asankya-kaplaksha*, (အသင်္ချေကပ်). They are never born of any other caste than the royal or the Brahmin.
အဂ္ဂိရတ် (Pali အဂ္ဂိ, fire, and သတ္တရ, a shaster), *n.* alchemy.
အဂ္ဂိရတ်ထိုး, အဂ္ဂိရတ်လုပ်, အဂ္ဂိရတ်လိုက်, *v.* to practice alchemy.

အင်, 1. *n.* a kind of tree, the *Dipterocarpus tuberculatus*.

အင်ကြင်း, *n.* the *Shorea Siamensis* (Pali သာလ. Sal tree). Maha Maya gave birth to Gautama under a Sal tree in the Lumbini garden (လုမ္ဗိနီဥယျာဉ်. အင်ကြင်းဥယျာဉ်) which lies between Kappilawastu (ကပ္ပိလဝတ်) and Koli (ကောလိယ).

အင်ချည် (*pron.* အင်ချိဉ်), *n.* the *Aporosa macrophylla*.

အင်တွဲ, *n.* the gum of the အင် and the အင်ကြင်း; used like ပွဲလျှက်။

အင်ပျဉ်, *n.* an အင် board or plank.

အင်ဖူး, *v.* to bud as the အင် tree, အညာကြီးမှာ၊ အင်ဖူးသည့်အခါ၊ အင်ဖူးသည့်အရပ်သို့သွားလျှင်၊ ငှက်သင့်တတ်သည်။

အင်. 2. *n.* an earthen cup or bowl (*not used singly*); ထွေးအင်, a spittoon; လက်ဆေးအင်, a wash-basin. *Der.* မိုက်အင် and မြေအင်။

အင်ခွက်, *n.* an earthen cup, used as a crucible, မိုက်ခွက်။

အင်တုံ, *n.* a deep earthen pan or large bowl, larger than ဇလုံ။

အင်. 3. *n.* strength, force of any kind, whether of body, mind, or wealth, အား။

အင်အား, *n.* same; particularly military force; အင်အားနည်းသည်, များသည်။

အင်ခွင်, *n.* *see* အင်; အင်ခွင်ဥစ္စာ။

အင်တန်. *adv.* in a considerable degree, ရောဂါအင်တန်အားကြီးသည်။

အင်တန်ကာလ, *n.* a season, a time of some continuance.

အင်မတန်, *adv.* exceedingly; too much, အင်မတန်မိုက်သည်, အင်မတန်များသည်; အင်မတန်လှသည်။

အင်. 4, *v.* to feign unwillingness, hold off, အိန္ဒြသည်, တွံ့သည်, ခင်ဗျား မဝယ်ချင်ဘူး။ အင်နေသည်ယင်ပါသလား။

အင်တင်တင်. *adv.* of the same signification, သည်မိန်းမနှင့်သည်ယောကျ်ား ရှေးကကဲ့သို့မေတ္တာရှိကြသလား။ ယောကျ်ားက၊ ရှိပါသေးသည်။မိန်းမက၊အင်တင် တင်နေသည်။

အင်ရွှဲ, *v.* to like, be pleased with (*obs.*), အင်ရွှဲနှစ်သက်။

အင်စပက်တော် (Eng.), *n.* an inspector; particularly an inspector of police.

အငန်း, 1, *n.* an allotment, portion of business assigned, a quota, အ တာ; မင်းလုပ်ငန်းကိုပြီးအောင်လုပ်လိုက်။ သို့မဟုတ်တိုင်းသောအခါလျော့လျှင်၊ ဂတိရှိသည့်အတိုင်းအခမရဘဲရှိပါလိမ့်မည်, finish your allotment of work, otherwise, if it falls short when measured, you will not receive wages according to agreement. *Der.* ငန်းဖွဲ့။

အငန်း, 2 (*a corruption of* အငှား), အငန်းရောင်း, *v.* to sell on credit.

အငုတ် (from ငုတ်. to remain), *n.* the remains of a thing after part

is destroyed, as သစ်ငုတ်, the stump of a tree; a short peg placed to prevent motion, ခလုတ်; hence ငုတ်စူ, a sharp stump, snag; also applied to diseases, သည်ရောဂါအငုတ်မစင်, ရောဂါအငုတ်ကျန်သည်, or အငုတ်ရှိသည်. *Der.* အမွေအငုတ်, ဘုရားငုတ်, ဘုရားငုတ်တို, လက်ငုတ်, သစ်ငုတ်။

အငုတ်အရင်း, *n.* real estate inherited from ancestors, ကျွန်တော်မိဘအငုတ်အရင်းကြွင်းကျန်ရစ်သောကြောင့်၊ မလုပ်မကိုင်ဘဲ စားသောက်နိုင်သည်, I am able to live (*lit.* eat and drink) without working, because I inherited property from my parents.

အငုတ်တို, *n.* same as အငုတ်။

အငုံ (from ငုံ, to close up), *n* the quantity taken into the mouth at once, ရေတငုံ, a mouthful of water; a flower bud, ပန်းငုံ။

အငုံထွက်, *v.* to bud. ပန်းပင်အငုံထွက်ခဲ့ပြီ။

အငူ (from ငူ, to project convexly), *n.* a promontory, cape, headland, bluff; any convex projection, whether of a bank, ကမ်းဦး, or of a mountain, တောင်ငူ, or of a wood, တောငူ. ဟိုတောင်ငူဆိုင်းဆိုင်းမှိုင်းမှိုင်းရှိသည်မှာ၊ဘယ်ရွာဘယ်မြို့နှင့်နီးပါသလဲ။

အင်္ကျီ (*pron.* အင်းကျီ), *n.* a coat or jacket.

အင်္ကျီကိုယ်ကျပ် (ကျပ်), *n.* a tight body jacket, ကိုယ်ကျပ်အင်္ကျီ၊

အင်္ကျီခါးတို, *n.* a short coat, jacket.

အင်္ကျီတို, အင်္ကျီရှည်, *n. lit.* short coat, long coat, the Burmese name for two Chinese sects, who respectively wear short and long jackets.

အင်္ကျီနှီ, *n.* a jacket-tie; an ornamental strip of cloth attached to the lower part of a woman's jacket; the lapel of an English coat.

အင်္ကျီလက်ကျပ်, *n.* a tight-sleeved coat or jacket.

အင်္ကျီလက်ကျယ်, *n.* a loose-sleeved coat or jacket, အင်္ကျီလက်ပွ။

အင်္ကျီလက်တို, *n.* a short-sleeved coat or jacket.

အင်္ကျီလည်ခံ, *n.* the collar of a coat or jacket.

အင်္ကျီလည်စွပ် (*pron.* အင်းကျီလည်ဇွပ်), *n.* a frock, shirt.

အင်္ကျီလည်စွဲ, *a.* approaching puberty, applied to the age of a girl from ten to thirteen, အင်္ကျီလည်စွဲကမှန်းထားသည့်မိန်းမ။

အင်္ကျီသီး, *n.* a button; အင်္ကျီကြယ်သီး, a button or stud.

အင်္ကျီသီးကွင်း, *n.* a button-hole. အင်္ကျီသီးတပ်, *v.* to button.

အင်္ကျီသီးပုံ, *n.* a button-mold.

အင်္ဂတေ (*pron.* အင်းဂဒေ), *n.* plaster, a composition of lime, sand, water etc., used for coating walls (၃).

အင်္ဂတေကိုင်, *v.* to plaster, overlay with plaster.

အင်္ဂတေဖွပ်, အင်္ဂတေသုတ်, *v.* to plaster, overlay with plaster.

အင်္ဂတေနှု. *n.* stucco, သရွတ်နှု။
အင်္ဂတေသရွတ်, *n.* mortar made of the same composition as plaster.
အင်္ဂလိပ် (Eng.), *n.* an Englishman, အင်္ဂလိပ်လူ; *a.* English, pertaining to England, အင်္ဂလိပ်ထုံးစံ, အင်္ဂလိပ်ဘုရင်မဘုရား, အင်္ဂလိပ်ဘွနန်းရှင်ဘုရား။
အင်္ဂလိပ်ကပြား, *n.* offspring of European and Asiatic parentage (mixed).
အင်္ဂလိပ်နိုင်ငံ. အင်္ဂလိပ်ပြည်, *n.* England.
အင်္ဂါ, 1 (Pali), *n.* the planet Mars (အင်္ဂါဂြိုဟ်); the third day of the week, Tuesday, အင်္ဂါနေ့, ၃ဂါနေ့။
အင်္ဂါသား, *n.* a male person born on a Tuesday.
အင်္ဂါသမီး, *n.* a female person born on a Tuesday.
အင်္ဂါ, 2 (Pali), *n.* a limb, member, part of the body; a component part, အစိတ်; a requisite qualification, essential property, a natural part or feature of a living existence or being, capable of a special function that is essential to the life or well-being of the whole, as the lungs, the heart, etc.; an euphemism for the male or female organ of generation; twelve pages of palm-leaf writing, or of printed matter, သည်စာဘယ်နှစ်အင်္ဂါရှိသလဲ။
အင်္ဂါချို့တဲ့, *v.* to be injured, maimed, or wanting in any limb.
အင်္ဂါဇာတ် (*sometimes* ဇစ်), *n.* the organs of generation, whether male or female, နိမိတ်. ဘော, လိင်, ယောကျ်ားအင်္ဂါ, မိန်းမအင်္ဂါ။
အင်္ဂါညီ, အင်္ဂါညီညွတ်, *v.* to be in good proportion.
အင်ပျဉ် (*pron.* အင်ဖျဉ်), *n.* a kind of inflammatory eruption, nettle rash, *urticaria*, အင်ပျဉ်ထ, အင်ပျဉ်ကွက်ထ။
အံသာ (Pali), *n* a degree of a circle, အံသာလိတ္တာကြယ်၏အရေအတွက်။
အင့်, 1, *v.* to make the noise indicated by the sound of the word; and hence to be uneasy in the stomach from fulness, whether occasioned by food or gas, ရင်အင့်သည်. ဝမ်းအင့်သည်။
အင့်တင့်တင့်, *adv.* of similar signification, အစာမကြေလို့အင့်တင့်တင့်ရှိသည်။
အင့်, 2, *int.* hum!
အင်း, 1, *int.* true, yes (*colloq.*), အင်းဟုတ်ခဲ့, အင်းဟင်မဟုတ်ဘူး, အင်းဟင်မဟုတ်ပါကလား။
အင်း, 2, *n.* a pond that receives its supply of water from a neighboring river or some other larger reservoir; *comp.* အိုင်, a stagnant pond or lake, and ကန်, an artificial pool or tank.
အင်းအိုင်ခွန်, *n.* fisheries' tax.
အင်းအိုင်ထုံးကျွန်း, *n.* a collective term for lakes and islands.
အင်းခွန်, *n.* fishery revenue.
အင်းငါးပိ, *n.* *ngapi* made from fish caught in inland fisheries.

အင်းမ, *n.* a large pond.
အင်းသား. *n.* an *employe* of a fishery lessee.
အင်းသူကြီး, *n.* a fishery lessee; နံတိုင်ဦး is a near equivalent.
အင်း, 3. *n.* a table divided into columns or squares, or other compartments, for the purpose of entering figures, accounts, etc., စာရင်းအင်း, ဖြစ်တော်ပေါင်းအင်း။
အင်းကိုက်, *v.* to accord, as two accounts on being compared; to compare two accounts. တိုက်ဆိုင်ကြည့်သည်; *also used fig.*, as မင်းပြောသည့်စကားအင်းကိုက်လှပြီ။
အင်းကွက်, *n.* a square or compartment in a table.
အင်းစာရင်း. *n.* an account or register entered in a table.
အင်းစောက်, *n.* a table in which the items are entered in columns.
အင်းပျဉ် (*pron.* အင်းဗျဉ်), *n.* a short-legged bedstead formerly used by priests, ဖုံးတားလက်တင်မရှိသည့်ခုတင်။
အင်းလျား, *n.* a table in which the items are entered in horizontal lines.
အငြိအတွယ် (from ငြိတွယ်, to attach to), *n.* an attachment to anything.
အငြိမ့် (from ငြိမ့်, to be soft, gentle), *n.* အငြိမ့်တော်, အငြိမ့်တော်အမှုထမ်း, အငြိမ့်အဖျော်တော်။
အငြိမ့်က, *v.* to dance to the sound of soft, gentle music.
အငြိမ့်တန်ဆာ, *n.* musical instruments of soft, gentle sound.
အငြိမ့်တီးမှုတ်, *v.* to play on such instruments.
အငြိမ့်ညှိုး, *v.* to try the tones of a musical instrument before playing.
အငြိမ့်ပွဲ. *n.* a festival in which the music is of a soft and gentle character.
အငြိမ့်သမ, *n.* a female player on instruments of such a character.
အငြိမ့်သမား, *n.* a male player on instruments of such a character.
အငြိမ်း (from ငြိမ်း, to be at ease).
အငြိမ်းစား, *v.* to live on a pension; *n.* a pensioner, အမှုထမ်းခြင်းမှ လွတ်၍အငြိမ်းစားရသောသူ။
အငြိမ်းစားစရိတ်. *n.* a pension, အငြိမ်းစားလစာ, ပင်စင် (Eng.).
အငြိမ်းစားစရိတ်ပေး, *v.* to grant a pension, ပင်စင်ပေး။
အငြိမ်းစားရ, *v.* to get a pension, ပင်စင်ရ။
အငြိုး (from ငြိုး, to feel ill-will).
အငြိုးခံ. *v.* to bear the ill-will of another.
အငြိုးထား, အငြိုးဖွဲ့, အငြိုးသို, *v.* to harbor resentment. bear a grudge, ရန်ငြိုးထားသည်, ရန်ငြိုးဖွဲ့သည်. ခင်ဗျားကျွန်တော်ကိုဘဲ့နှယ်ဘဲလုပ်လုပ်၊ ခင်ဗျားအပေါ်တွင်ရန်ငြိုးမထားပါ, whatever you may do to me, sir, I will not bear a grudge against you.

အငွေ့ (from ငွေ့, to appear slightly), *n.* a glimpse, shadow, slight touch, အရိပ်အငွေ့; exhalation, vapor, steam, smoke, အခိုးအငွေ့; *also used fig.*, သည်လူ (အသက် *understood*) အငွေ့အသက်လောက်သာရှိသည်, said of persons on the point of death; ငွေ့ခနဲကြားသည်။

အငွေ့အသက်, *n.* same; *comp.* အနံ့အသက်။

အငွေ့ထွက်, *v.* to reek.

အငွေ့လိုက်, *v.* to draw well, as a cigar, ဆေးလိပ်အငွေ့လိုက်သည်။

အငွေ့လွှတ်, *v.* to exhale, emit a vapor.

အစ်, 1, *n.* a unit, one, တစ်။

အစ်, 2, *n.* a cylindrical box of any size, ကွမ်းအစ်, ထမီထည့်သည့်အစ်, ခွက်ဝင်အစ်, စလယ်ဝင်အစ်·

အစ်, 3, *v.* to squeeze, compress, clench (the throat), throttle, လည်ကိုအစ်သည်, လည်စေ့အစ်; to utter a short, compressed sound, as an elephant (တစ်), or a dog pursuing a hare, or a person who restrains his voice under punishment; to draw out, detect, catch in conversation, စကားအစ်သည်, အစ်အောက်မေးသည်, ငါ့ကိုလာမအစ်ပါနှင့်။

အစ (from စ, to begin), *n.* a beginning, commencement, အဦး; မိုးသီးလင်းစပြုပြီ, ကိုးကွယ်စပြုကြသည်, ဖြူစပြုပြီ, ဆံပင်ဖြူစပြုပြီ, သည်အပင်သီးစပြုပြီ, အစကောင်းမှအနှောင်းသေချာသည်; a part, bit, piece, အင်္ကျီစ, ဆွေတစ, မျိုးတစတော်သည်, မိုးတစ; remnant, တစမကြွင်းပြုလိုက်ပါ; ability, သည်လူလူစ၊လူနု၊ရှမ်းရှမ်းလှန်းလှန်းရှိသည်; capacity, အစွန်းအစ; hence တစွန်းတစ။

အစအဦး, *n.* a beginning, commencement.

အစအန, *n.* a small bit, remnant; a clue, သည်အမှုအစအနပေါ်သလား။

အစချီ, *v.* to make a beginning of speaking.

အစစ, *adv.* sundrily.

အစစအဦးဦး, *n.* same as အစအဦး။

အစစအနန, *adv.* pertaining to sundry little matters.

အစစအရာရာ, *adv.* sundrily, အစစအရာရာလင်မျိုး (လင် *der.* from စိုလင်).

အစဦး, *adv.* at first; အစရင်းက, အစရင်းပဌမက, from the very first.

အစဆုံး, *adv.* at the very first, အဦးဆုံး, အရင်ဆုံး။

အစတင်, အစပြု, *v.* to begin, be first.

အစပြတ်, အစပြုတ်, *v.* to be finished, သည်အမှုအစမပြတ်တင်းတင်းလင်းလင်းရှိသည်; to be all spent, done, ကုန်သည်။

အစရှမ်း, *v.* to be of superior ability, capacity, etc., သည်ကုန်သည်အရောင်းအဝယ်အလှန်နားလည်တတ်မြောက်သောကြောင့်၊အစရှမ်းသည်ဆိုလိုက်သည်။

အစသတ်, *v.* to finish, make an end of (a work), လက်စသတ်သည်။

အစက် (from စက်, to drop), *n.* a drop. အပေါက်, သွေးစက်။

အစက်စက်. အစက်စက်အရက်ရက်. *adv.* droppingly, စာရွက်ပေါ်မှာမင်အစက်စက်ကျသည်။

အစင်း (from စင်း, to be extended in a straight line), *n.* a stripe; *num. affix.*, applied to things long and straight, or nearly so, ကြိုးတစင်း, ထီးတစင်း; also applied to the sun, နေခုနစ်စင်း; *a.* striped.

အစစ. *adv.* sundrily.

အစစ် (from စစ်. to examine, investigate), *n.* examination; *a.* genuine, unadulterated. စစ်စစ်. အစစ်အနှစ်, ကျောက်မိမ်းအစစ်အနှစ်မဟုတ်ဘူး။

အစစ်ကောင်း. အစစ်အမေးကောင်း, *v.* to be skilled in examining.

အစစ်ခံ, *v.* to undergo examination; to bear investigation, မှန်သောတရားသည်အစစ်ခံနိုင်သည်, a true law will bear investigation.

အစစ်ခံကောင်း. *v.* to be able to answer well, when examined.

အစစ်ခံချက်. *n.* the recorded statement of a witness or an accused in a civil or criminal case, စစ်ချက်, သက်သေအစစ်ခံချက်ကိုတရားခံနားလည်အောင်ဘတ်လိုက်ပါ, read out, please, the statement of the witness, so that the accused may understand.

အစစ်ခံထွက်, *v.* to appear, come out (in evidence) on examination.

အစည်, 1, *n.* a piece of a cord or rope attached to another.

အစည်ကြိုး. *n.* same; the lash of a whip; the string of a necklace, ပုတီးအစည်ကြိုး, ငါးမျှားအစည်ကြိုး။

အစည်, 2 (*pron.* အစဉ်) (from စည်, to place in a row), *n.* a succession, continuity, order, method; *adv.* continually, always, ကိုယ်တော်တို့ထေရ်စည်ဝါစည်အတိုင်းထိုင်တော်မူကြပါ, your Reverences will please be seated, according to the time you have been *mahtis* (*i.e.*, monks for a period of ten years and upwards), and the number of Lents you have kept.

အစည်အတိုင်း, *adv.* seriatim

အစည်အလာ, အစည်အဆက်, *adv.* same as အစည်; အစည်အဆက်ထားသည်။

အစည်တမိုက် (*pron.* အစည်တဖိုက်) (from မိုက်, to be straightforward), *adv.* in continued succession, right on, one after the other, အစည်တမိုက်လိုက်သောထုံးစံ။

အစည်ဓမ္မတာ, *adv.* in natural continuity.

အစည်မပြတ်, *v.* to be perpetual, everlasting; *adv.* forever, အစည်မခြား, အစည်ထာဝရ။

အစည်း, 1 (*pron.* အစိဉ်း) (from စည်း, to mince), *adv.* minutely, accurately; *only prefixed to* သိ။

အစည်းအဝါး, *adv.* minutely, accurately (*most common*), အစည်းအဝါးဆိုးကောင်းယုတ်ညံ့သိသည်။

အစည်း, 2 (from စည်း, to tie up), *n.* a quantity of things tied up lengthwise, as plants, grass, etc., ကိုင်းရိုးတစည်း, ကောက်ရိုးတစည်း, ထင်းတစည်း, မြက်တစည်း, သင်တစည်း။

အစည်းအဝေး (from စည်းဝေး, to assemble), *n.* an assembly of people.

အစပ်, 1, *n.* anything putrid or rotten, အုန်းပင်များအပုပ်အစပ်ကိုကြိုက်ကြသည်, cocoanut trees like a rank soil.

အစပ်, 2 (from စပ်, to join), *n.* a joint, seam.

အစပ်အလျှည်, *n.* continuous connection; applied to language, အစီအလျှည်, စကားအစပ်အလျှည်ကောင်းသည်။

အစမ်းထား, *v.* to make a trial of, put on probation, အစမ်းပြု။

အစာ, 1 (from စား, to eat), *n.* food, aliment, what is for eating or to be eaten; *comp.* အစား; what is consumed in any operation, as ကတ်ကျေးစာ, clippings, ထားစာ, chips; sizing made of boiled rice and used to dress thread, ချည်စာ. The Burmese, when angry, often use the following reviling epithets; ကျားစာ, food for the tiger, meaning that the person reviled will be killed by a tiger; ထားစာ, food for the *da*; ဘိနပ်စာ, food for the sandal, etc. In warning others to avoid a particular road when travelling, the Burmese say သည်လမ်းသွားလျှင်ကျားစာဖြစ်လိမ့်မည်။

အစာအိမ်, *n.* the stomach, maw.

အစာကျွေး, *v.* to give food to, to feed (animals).

အစာချေ, *v.* to unsize, အဝတ်ကိုအစာချေသည်။

အစာခွံ, *v.* to feed by hand.

အစာတင်, အစာယူ, *v.* to size, dress thread or cloth by an application of boiled rice; *comp.* ကော်ကျွေး။

အစာနင့်ရောဂါ, *n.* choking; a disease of cattle.

အစာမက်, *v.* to have an appetite for food; applied both to men and animals.

အစာရှောင်, *v.* to refrain from food, to fast, သည်အစာကိုမစားဖြဲဘူး၊ သစ္စာပြု၍ရှောင်သည်။

အစာဝမ်း, *n.* a return to healthy and natural evacuations, after unhealthy ones during illness (*lit. fæces* produced from food).

အစာသတ်ထား, *v.* to famish, ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးကိုသားတော်အဇာတသတ်မင်းကြီးကအစာသတ် (*pron. uzzathat*) ထားသည်. Burmese mothers frequently frighten their children by saying နင့်ကိုအစာသတ်ထားမည်, အစာငတ်ထားမည်။

အစာသတ်နေ, *v.* to starve one's self.
အစာ. 2. *int.* fie! expressive of disgust, အမိ။
အစာအစာ, အစာစာ, *int.* same as အစာ။
အစား, 1, *n.* stead, place, room; *freq. used as a secondary noun.* as ကိုယ်စား, instead of self, a substitute.
အစားချေ, *v.* to return good for good or evil for evil, more commonly the latter, လက်စားချေသည်, ခင်ဗျားနွားကိုကျွန်ုပ်လယ်ထဲလွှတ်လျှင်အစား ချေရပါလိမ့်မည်. ခါလှည့်စားချေ (*pron.* ဂလဲ့စားချေ) has the same meaning as အစားချေ. *comp.* အတုံ့ချေ။
အစားစိုက်. အစားထိုး. အစားထောင်. အစားသွင်း, *v.* to substitute; to pay in kind, ဘဏ္ဍာစားပေး။
အစားထား, *v.* to furnish a substitute.
အစားပေး. *v.* to make amends for
အစားပေးတတ်, *v.* to be remunerative.
အစား, 2 (from စား. to eat). *n.* eating. the act of eating; that which is eaten, food; *comp.* အစာ; the fee paid in certain cases, as ရှေ့နေစား, that paid to a pleader or lawyer.
အစားအစာ, *n.* food. တောင်ငူမြို့တွင်အစားအစာဝပြောသလား။
အစားအသောက်, *n.* what is eaten and drunken, food, ပန်းတနော်နှင့်ညောင်တုန်းမြို့ ဘယ်မြို့ကသာ၍ အစားအသောက် ပေါများပါသလဲ, အစားအသောက်မိုးလိုတောက်; these words reversed in order, အသောက်အစား, mean an over indulgence in intoxicating liquors, *e.g.*, သည်လူအသောက်အစားရှိသည်, or သည်လူအစားအသောက်ကြီးသည်။
အစားဆန်ရေ, *n.* a collective term for food, provisions.
အစားမှား, *v.* to eat what is hurtful. အစားမှားသောကြောင့်အနေမကောင်း. *Prov.* အစားမရှိ၊သေသည်။ မယားမရှိ၊လေသည်။ တရားမရှိ၊တွေသည်။
အစား. 3 (from စား, to divide). *n* a division. အပိုင်း, အပိုင်းအစား, အမြတ်စား, အလတ်စား, အယုတ်စား; a division, kind. sort. အပိုင်းအစား; ပုဆိုးသုံးမျိုးရှိပါသည်။ အမြတ်စား၊အလတ်စား၊အယုတ်စား၊ခင်ဗျားဘယ်အစားကြိုက်ပါသလဲ, there are three kinds of *puhsoes*, superior, middling, and inferior, which kind, sir, do you like?
အစားစား, *n.* various sorts.
အမိ. *int.* fie! expressive of disgust, အစာ။
အမိအမိ. *int.* same, အမိအမိတွေ (ဒွေ) ရှိသည်; ခဟဲ့ is used by women to children.
အမိတ် (from မိတ်. to divide). *n.* a quarter; a division. part. the one fourth of one hundred. *e.g.*, လူအမိတ်, twenty-five men; ရွှေအမိတ်သား, twenty-five ticals of gold: ငွေအမိတ်သား. a quarter of a viss

(about one pint) of milk; ငွေအစိတ်လောက်တန်ပါသည်, it is worth about twenty-five rupees.

အစိန္တေယျ (*pron.* အစိန္တေယ) (Pali အ, *priv.* and စိတ္တ, mind, understanding), *a.* incomprehensible; *n.* an incomprehensible subject, အစိန္တေယျဖြစ်စွာဘုရား. In speaking of Buddha the Burmese say, အစိန္တေယျ၊ အပ္ပမေယျအနန္တ၊ အတိုင်းမသိ၊ ကျေးဇူးတော်အပုံ၊ ဂုဏ်တော်အပေါင်းနှင့်၊ ပြည့်စုံတော်မူသောဖြစ်စွာဘုရား။

အစိန္တေယျလေးပါး, *n.* the four incomprehensibles, *viz.* ဗုဒ္ဓ, လောက, ဈာန and ကမ္မ။

အစိမ်း (from စိမ်း, to be green, fresh).

အစိမ်းအဝါးဘမ်း, *v.* to possess, as an evil spirit, အစိမ်းဘမ်း။

အစိမ်းစား, *v.* to eat raw; *a.* suitable to be eaten uncooked, as အစိမ်းစားထောပတ်, butter, အစိမ်းစားဟင်းရွက်, salad.

အစိမ်းဘမ်း, *v.* to possess, as an evil spirit, အစိမ်းပူးသည်။

အစိမ်းရင့်, *n.* dark green.

အစိမ်းသေ, *v.* to die fresh, *i.e.*, by violence, not by sickness.

အစီအစည် (*pron.* အစည်) (from စီစည်, to place in order), *n.* order, arrangement, method, series, အစစ်အမေးခံသည့်အခါ၊အစီအစည်အမှုထမ်းကြသည့်အတိုင်းနေကြပါ, when undergoing examination, please remain in order, according to your length of service.

အစီအစည်မသင့်သော, *a.* desultory.

အစီအလျှည် (from စီလျှည်), *n.* continuous connection; applied to language, အစပ်အလျှည်, စကားအစီအလျှည်စပ်၍အလွန်ပြောတတ်သည့်လူ။

အစီရင်ခံ (from စီရင် and ခံ), *v.* to address by word or writing, as an inferior a superior; *lit.* to submit to order. ကျွန်တော်အစီရင်ခံပါရစေ၊ကျောင်းတကာခင်ဘျား။ကျွန်တော်အပေါ်၌ခင်ဘျားအလွှဲထင်သောကြောင့်၊ လင်းချင်းအောင်ပြောလိုပါသည်။ All petitions addressed to superior government officials by their Burmese subordinates, commence with ဘုရားကျွန်တော်, and end with ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

အစီး (from စီး, to ride on), *n.* what is ridden upon; used as a *num. aux.* to beasts of burden (မြင်းတစီး), and vehicles of conveyance (ရထားတစီး). The Burmese sometimes apply this *num. aux.* to tigers, *e.g.*, ကျားတစီး, and to butcher's meat, အမဲတစီး။

အစီးအနင်းအဆောင်အရွက်, *n.* badges and insignia of rank, ဝန်းသိုစော်ဘွားသိန်းနီစော်ဘွားလောက်အစီးအနင်းအဆောင်အရွက်မရပါ။

အစီးအပိုး, *n.* arbitrary or violent sway over another, သူ့အစီးအပိုးမခံချင်လို့၊အတူတူမနေဘဲထွက်သွားပါသည်။

အစီးအပွား (from စီးပွား, to augment, *obs.*), *n.* increase, profit, advantage, စီးပွား, အကျိုး။
အစု (from စု, to collect), *n.* a collection, body.
အစုအကွက်, *n.* a subdivision of a place.
အစုအခဲ, *n.* a mass; usually applied to human beings, as ထားပြအစုအခဲအလွန်အားကြီးသည်။
အစုအစပ်, *n.* a portion, share, apportionment.
အစုအဆချ, *v.* applied to cultivable land, rented by the landlord on condition of receiving twenty per cent. of the produce; လုပ်ဘက်ချ, the landlord receives one half the produce, but furnishes seed-paddy and buffaloes.
အစုအပေါင်း, *n.* a collection.
အစုအရန် (from စု, to collect, and ရန်, to appropriate), *n.* all there is for (any particular purpose); *used in forming verbal nouns, e.g.*, တောင်းစုတောင်းရန်, the whole demand due from different quarters.
အစုအရပ်ရပ်, *adv.* collectively.
အစုအရုံး, *n.* a collection, concourse, assemblage.
အစုအဝေး, *n.* a collection of people, an assembly.
အစုကျ, အစုသင့်, *n.* a dividend, share, ဝေပုံ။
အစုစုပေါင်း, *n.* quantities taken as a whole; a total.
အစုတ် (from စုတ်, to be torn), *n.* a rent (in cloth), အပဲ့, ခင်ဘျားသည်ကျွန်ုပ်ကို ပုဆိုးရောင်းသောအခါ၊ ဝိုးတောက်ကြွက်ကိုက် အစုတ်များပါကြောင်းကိုးဘာဖြစ်လို့မပြောသလဲ။
အစုံ (from စုံ, to be even, complete), *n.* an even number, a pair; a complete assortment, အမျိုးမျိုး; *a num. formative, see Gram. sec.* 101; တစုံတခု, something; တစုံတယောက်, some one, *indefinite*; တစုံ, a pair.
အစုံအညီ, *adv.* all parties being met together.
အစုံအဘက်, *n.* a pair, applied to horses.
အစုံအဘက်တော်, အစုံအဘက်ညီ, အစုံအဘက်သင့်, *v.* to be well matched, သည်မြင်းအစုံအဘက်အလွန်တော်သည်, these two horses are very well matched.
အစုံအဘက်ရ, *v.* to be suitable to form a match.
အစုံအလင်, *adv.* completely, perfectly, wholly.
အစေ (from စေ, to send, order), *n.* service.
အစေအခိုင်း, *n.* service, employment.
အစေအပါ, *n.* a servant, အစေအပါလူကလေး, a lackey.

အစေခံ, *v.* to serve' *n.* a messenger or attendant; *comp.* အဆင့်ခံ။
အစေ့, 1, *n.* a seed. အစေ့အိမ်, *n.* a capsule, pericarp.
အစေ့တည်, *v.* to seed. အစေ့ပျိုး, *v.* to sow seed.
အစေ့, 2, *n.* an ancestor of the seventh degree.
အစေ့, 3 (from စေ့, to join), *n.* close union, nice joining, as အစေ့လို သေးသည်, not nicely joined.
အစေ့အစပ်, *n.* same as အစေ့။
အစေ့အစပ်ကောင်း, *v.* to be skilled in matchmaking; to be a good peacemaker.
အစေ့ကောက်, *v.* to join accurately.
အစေး (from စေး, to be adhesive), *n.* gum.
အစေးအညှော်. *n.* the filthy exudation on the surface of an animal when killed and singed. ဝက်ကိုမီးမြှိုက်လျှင်အစေးအညှော်ထွက်တတ်သည်။
အစေးအရည်, *n.* vegetable juice.
အစေးကပ်, *v.* to adhere, as gum; *fig.* to be attached or devoted to one another, as friends, သည်လူနှစ်ယောက်အလွန်အစေးကပ်ကြသည်။
အစော (from စော, to be early), *adv.* early, စောစော။
အစောကြီး, *adv.* very early, စောစောကြီး, အစောကြီးသွားမှရောက်မည်, only by going very early, can one arrive (there).
အစောက် (from စောက်, to be steep), *n.* a steepness, depth; *comp.* အနက်. depth without reference to a side; သည်ရေတွင်းအစောက် ဘယ်လောက်ရှိလိမ့်မည်လဲ။
အစောင်, 1, *n.* the side or border, as distinguished from the edge (အစောင်း). *Der.* လက်စောင်, နံစောင်, အာစောင်. ပါးစောင်. အံစောင်; ဘစောင်, *adv.* on one side, as တစောင်မှာထားလိုက်ပါ။
အစောင်, 2, *num. aux.* applied to writings and books, စာတစောင်, a writing; စာအစောင်စောင်, writings.
အစောင့် (from စောင့်, to watch), *n.* a watchman, guard, keeper; *chiefly used in comp.*, as တံခါးစောင့် (*pron. tuggazaung*), a gate or door keeper.
အစောင့်အကြပ်, အစောင့်အထိန်း, အစောင့်အမ, အစောင့်အရှောက်, *n.* same, varying with the meaning of the respective verbs from which they are derived.
အစောင့်ထား, *v.* to place as a guard or watch. အစောင့်အရှောက်နှင့်ထား သည်။
အစောင်း, *n.* an edge, sharp side, jamb; *fig.* the force of wind (လေစောင်း), or of water (ရေစောင်း); hence, တစောင်းထိုး, *v.* to operate edgewise, တစောင်းလဲသွားသည်; အစောင်းမီလာ, သည်လှေလေ

စောင်းလို့သွားသည်; မျက်စောင်း, the eye when looking askance, မျက်စောင်းထိုး, to eye askance in scorn or anger, hence the proverbs, နဂါးတို့မျက်စောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး, the askant eye of the *naga* does not discriminate; မင်းတို့မျက်စောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး, the askant eye of rulers does not discriminate; meaning that a wrathful *naga* or ruler allows nothing to stand in his way.

အစော် (from စော်, to smell offensively), *n.* an unpleasant, offensive smell, အနံ့; ငါးကြော်စော်နံ့သည်; အစော် does not always denote an offensive smell, *e.g.*, ဘာစော်မွှေးသလဲ။

အစိုင် (from စိုင်, to cohere), *n.* a cohesive mass, a lump, မြေစိုင်, သံစိုင်; *comp.* အတွေ့။

အစိုင်အခဲ, *n.* same as အစိုင်, မြေကြီးအစိုင်အခဲ။

အစု, 1, *n.* a class of persons in government service, or designated by government for some specific service, သေနတ်စု, ဆင်စု, မြင်းစု, etc.

အစုအငန်း, *n.* same as အစု။

အစု, 2 (from စု, to project), *n.* an incipient sprout from a seed or root; particularly applied to the sprout from a bamboo root; the incipient sprout from the cocoanut, tamarind, betel nut and sugar palm fruits; *comp.* အကိုက် and အညွှောက်။

အစု, 3 (also from စု, to project), *n.* a peg or wooden nail, whether left projecting, or driven in completely.

အစိုး (from စိုး, to rule over).

အစိုးတရ, *adv.* authoritatively, arbitrarily, ခင်ဗျားမင်းမှုမဟုတ်ဘဲ၊သည်မြို့ပေါ်မှာ ဘာပြုလို့ အစိုးတရပြုလုပ်နိုင်သလဲ, why is it, sir, that without being an official, you can exercise authority over this town?

အစိုးပိုင် *v.* to have authority over.

အစိုးရ, *v.* to have authority over; *n.* the Government, အစိုးရမင်း; အစိုးရနှင့်စပ်ဆိုင်သော, *a.* governmental.

အစိုးရအမှုလိုက်ရှေ့နေ, *n.* a government prosecutor.

အစိုးရစာတော်ပြန်, *n.* a government translator.

အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်အုပ်, *n.* superintendent of a government printing press.

အစိုးရသက်သေ, *n.* an approver in a criminal case.

†အစိုးရိမ်, *n.* anxiety, solicitude.

အစိုးရိမ်ကင်း, *v.* to be free from anxiety.

အစိုးရိမ်ကြီး, အစိုးရိမ်နည်း, *v.* to be much concerned, to be little concerned (about).

အစ်ကို (*usually pron.* အကို), *n.* a man's elder brother; နောင်တော်,

an elder brother, royal or divine; *comp.* ညီ, a man's younger brother.

အစ်မ (*usually pron.* အမ), *n.* the elder sister of a man or woman; *comp.* ညီမ, a woman's younger sister, also နှမ, a man's younger sister. Persons of the Talaing race frequently speak of, and to, their mothers as အစ်မ, and their grandmothers as အမေ၊

အစွန် (from စွန်, to be a side, border), *n.* a side, border.

အစွန်အနား, *n.* a side, border.

အစွန်ဆုံး, *a.* being at the very side, border; the furthest, utmost, remotest.

အစွန်း, 1 (from စွန်း, to come to a point), *n.* a point, end, extremity, အဖျား; gain, profit, အမြတ်။

အစွန်းအစ, *n.* point, end, extremity; capacity, ability.

အစွန်းအဖျား, *n.* an end, extremity.

အစွန်းထွက်, *v.* to jut, beetle.

အစွန်း, 2 (from စွန်း, to be stained), *n.* a stain.

အစွန်းအကွက်, *n.* a stain, သည်ပဝါအစွန်းအကွက်များသောကြောင့်မဝယ်ချင်ပါ။

အစွန်းအထင်း, *n.* a stain; မှဲ့ထင်း။

အစွမ်း (from စွမ်း, to be able), *n.* ability to accomplish, မောင်မင်းအစွမ်းမျှမရှိဘဲဘာတတ်နိုင်မည်လဲ, အစွမ်းအစ, အစွမ်းသတ္တိ။

အစွမ်းသတ္တိ, *n.* the aggregate powers of the bodily constitution.

အစွယ်, *n.* an eyetooth, tusk, fang; a horse's tush, သည်မြင်းငယ်ငယ်ရှိပါသေးသည်။အစွယ်အိတ်တောင်မကျွတ်သေးပါ။

အစွဲ (from စွဲ, to cleave, cling, adhere to), *n.* a clinging to, adherence, as to an opinion or an object of desire; a kind of morbid influence, the result of magic, witchcraft, etc.; အစွဲချွတ်, to free a person from such influence.

အစွဲအလမ်း, *n.* same as အစွဲ; ဥပါဒါန်။

အစွဲပြု, *v.* to make or have reference to, ပန်းတနော်မြို့ဘာကိုအစွဲပြု၍ခေါ်သလဲ။

အဆ, 1, *n.* an equal quantity, အမျှ (*infreq.*); as much again, fold; *used with numerals*, as သုံးဆ, threefold; အဆသုံးဆယ်, thirtyfold, တူနိုင်မည်မထင်ကြနှင့်၊ကိုးဆလောက်ကွာလိမ့်မည်။

အဆ, 2 (from ဆ, to guess), အဆတန်, အဆတော်, *v.* to be reasonable, within due bounds, အဆမတန်အော်ဟစ်သည်, he screams beyond all reason.

အဆက် (from ဆက်, to connect), *n.* a junction, joint; a degree in lineage.

အဆက်ဆက်, *adv.* connectively, successively, ထီးမင်းအဆက်ဆက်, crowned monarchs in succession.
အဆက်ပြတ်, *v.* to be broken in continuity, as lineal descent.
အဆင် (from ဆင်, to put in order), *n.* disposition, arrangement, form, appearance; *comp.* အဆင်း။
အဆင်ဆိုးဝါး, *v.* to have a repulsive appearance.
အဆင်တန်, *v.* to have a bad appearance, be ill-looking, ugly, အကျည်းတန်သည်, အရုပ်ဆိုးသည်။
အဆင်တော်. အဆင်သင့်, *v.* to be opportune, convenient, အခန့်တော်သည်, အခန့်သင့်သည်, မင်းကိုတွေ့သည်မှာအလွန်အဆင်သင့်သည်။
အဆင်ခြင် (from ဆင်ခြင်), *n.* reflection, တဒါရုံ။
အဆင့် (from ဆင့်, to put one thing on another), *n.* one thing placed above another, a step, a degree; a loft, story.
အဆင့်ခံ, *n.* one in attendance on an official to carry out orders.
အဆင့်ဆင့်, *adv.* repeatedly, အထပ်ထပ်, အဆင့်ဆင့်သတိပေးသော်လည်းအယုံတရားမရှိ, although I have cautioned him repeatedly, he has no faith in what I say; in stories, as အိမ်အဆင့်ဆင့်ဆောက်သည်; by successive transmission, as စာအဆင့်ဆင့်လာသည်။
အဆင်း, *n.* appearance, relating rather to color than to form; color, အရောင်; *comp.* အရုပ်။
အဆင်းအရည်, အဆင်းအရောင်, အဆင်းအလှာ, အဆင်းအဝါ, အဆင်းသဏ္ဍာန်, *n.* appearance, general appearance, good or bad.
အဆင်းအသွင်, *n.* appearance, အသျှင်ဘုရင်မဘုရားအဂ်ါတော်ကိုအဆင်းအသွင်ကိုလိမ်၍အတုလုပ်ခြင်းအကြောင်း။
အဆင်းဖျက်, *v.* to destroy or alter the appearance of.
အဆင်းလှ, *v.* to be beautiful or handsome in appearance, to be pretty.
အဆစ်, 1 (from ဆစ်, to cut in parts), *n.* a joint, အဆစ်အရင်းကိုက်ခဲအလွန်နာကျင်ပါသည်။
အဆစ်အပိုင်း, *n.* a division; a turn, way, custom.
အဆစ်အဖု, *n.* a joint; difficulties in a course of questioning, စကားဆစ်ဆစ်ဖုဖုမေးတတ်သည်, or in a bad, dangerous road, သည်လမ်း၌သူခိုးထားပြထူသောကြောင့်အဆစ်အဖုအလွန်များကြသည်။
အဆစ်အမျက်, *n.* *see the parts.*
အဆစ်ပြုတ်, *v.* to be loosened in a joint, by the stretching or severing of the muscles, ကျွန်တော်သွီးအိမ်ပေါ်ကကျလို့ လက်အဆစ်ပြုတ်နေသည်။
အဆစ်မျက်, *v.* to be sprained.
အဆစ်လွဲ, *v.* to be dislocated.
အဆစ်, 2 (from ဆစ်, to cheapen), *n.* boot, as in the phrase "to boot",

in addition, something added as a compensation for the difference of value between things bartered.

အဆစ်အဆွက်, *n.* same as အဆစ်. မင်းကိုအဆစ်အဆွက်ပေးပြီ၊တန်ပါတော့၊

အဆန်, *n.* the nucleus or kernel of a seed, grain, or fruit stone; hence ဆန်, husked rice; the inside or kernel of anything, as the tongue or clapper of a bell, the pebble in a rattle, the ball of a gun.

အဆန်အိမ်, *n.* the inner shell inclosing the kernel, the outer one being အခွံ။

အဆန်ချောင် (*freq. pron.* အသံချောင်), *v.* to be loose in the shell; to be addled, as an egg, ကြက်ဥအဆန်ချောင်သည်။

အဆယ်, *n.* a ten, the number of ten combined with the nine digits to form numerals, as တဆယ်, one ten, or ten; နှစ်ဆယ်, two tens, or twenty, etc.

အဆာ, 1, *n.* something faulty or hurtful (*not used alone*), သည်သစ်လုံးအမျက်အဆာအနာများသည်. *Der.* အနာအဆာ, အပင်းအဆာ, အပြစ်အဆာ, ပြစ်မှုပြစ်ဆာ, အမျက်အဆာ။

အဆာ, 2 (from ဆာ, to be hungry), *n.* hunger; *less than* အငတ်။

အဆာအမွတ်, *n.* same, လွှက်ရည်သောက်လျှင်အဆာအမွတ်ခံနိုင်သည်။

အဆာကျယ်, *v.* to be fastidious, hard to please in the choice of food; hence the name ဆာ (*pron.* ဇာ) ကျယ်, မောင်ဆာကျယ်။

အဆာပြေ, *v.* to have hunger appeased, but without being satisfied, ကောက်ညှင်းများစားသောအခါအဆာပြေသည်။

အဆိပ်, *n.* poison, venom, အဆိပ်တော်နည်း, အဆိပ်မရှိသည့်မြွေ, an innocuous snake, မြွေကောင်း, မြွေဟောက်အဆိပ်အလွန်ပြင်းသည်။

အဆိပ်အတောက်, *n.* poison, venom.

အဆိပ်ကိုနိုင်သောဆေး, *n.* an antidote for poison, အဆိပ်ဖြေဆေး။

အဆိပ်ပင်, *n.* the Pegu upas, အဆိပ်ပင်ရေလောင်းသလို; *comp.* မြှားဆိပ်: အဆိပ်လူးမြှား, a poisoned arrow.

အဆိပ်ပြင်း, *v.* to be virulent, as a poison.

အဆီ, *n.* fat, unctuous matter, whether animal or vegetable; hence ဆီ, oil; *also used fig.*, လယ်ယာမိုဃ်းမြေ ဥယျာဉ် ဆီခွန်ထွက်နက်, the yield and revenue of cultivated land; အဆီအခွန်ထွက်နက်, is the meaning of the word သသာဓမ။

အဆီအပြား, *n.* same; the rich quality in savory, delicious food; the rich part of a thing, as the cream in milk; ဝက်သားများအဆီအပြားများစွာအားကြီးသည်; *see* ဆူ။

အဆီခဲ, *n.* hard fat, distinct from the fat of flesh; tallow.

အဆီတိုင်, *n.* a tallow candle (*rarely used*); *comp.* ဘယောင်းတိုင်။

အဆီပျည် (*pron.* ပျဉ်), *n.* the mesentery, a membrane in the cavity of the abdomen, which retains the intestines and their appendages in a proper position, ချက်အောက်အဆီပျည်နေသည်။

အဆီး (from ဆီး, to impede), *n.* a hindrance, obstruction, impediment, အကန့်အကွက်။

အဆီးအကာ, *n.* a barrier, fence of any kind, အိမ်ထက်ဝန်းကျင်မှာအဆီးအကာမရှိသောကြောင့်၊ နွားများဝင်တိုးလိမ့်မည်။

အဆီးအတား, *n.* obstruction, impediment, ကျွန်တော်ကြည့်ရှုသည့်အမှုမှာ၊ အဆီးအတားအကန့်အကွက်မပြုမလုပ်ပါနှင့်, please do not offer any obstruction to the business I am superintending.

အဆုတ်, *n.* the lungs, lights.

အဆုတ်ညွှန့်, *n.* a lobe of the lungs.

အဆုတ်နာ, *n.* a lung disease, comsumption, tuberculosis.

အဆုန်းအဆ (from ဆုန်းဆ, to calculate definitely), *n.* a definite calculation or estimate; *commonly used in neg. sentences,* as အဆုန်းအဆမရှိ, to be incalculable; hence တဆုန်းတဆဖြစ်လျှင်, if something happen (what will you do?).

အဆုပ် (from ဆုပ်, to clutch), *n.* a cluster, bunch of flowers, or any loose, puffy substance; a handful; *used as a num. aux.*, as လက်တွင်းတဆုပ်, one handful, ဟင်းရွက်တဆုပ်, ပန်းတဆုပ်ဆုပ်ခဲ့ပါ; *comp.* အပွတ်။

အဆုံ (from ဆုံ, to meet), *n.* a meeting, point of junction, ခရီးလမ်းဆုံ, the junction of several roads.

အဆုံး (from ဆုံး, to come to an end), *n.* an end, termination; *a. affix* (*dropping the initial*), most, *denoting the superlative,* as အမြတ်ဆုံး, the most excellent.

အဆုံးအပိုင်ဝယ်, *v.* to purchase outright, သားအစည်၊ မြေအဆက်၊ ရှည်စွာအဆုံးအပိုင်ဝယ်ယူလိုက်သည်။

အဆုံးအဖြတ် (from ဆုံးဖြတ်, to decide), *n.* a decision, သည်တရားသူကြီးအဆုံးအဖြတ်ကိုအများကြိုက်ကြသည်။

အဆုံးခံ, *v.* to lose, either by ill-fortune or one's own inability to avert loss, ထားပြများတိုက်လို့၊ ဥစ္စာပစ္စည်းအလုံးကုန်အဆုံးခံရသည်, ငွေရန်ငွေအဆုံးခံရသည်, မစွေးနိုင်သောကြောင့်ရှာပုတီးများကိုအဆုံးခံရသည်။

အဆုံးစီရင်, *v.* to sentence to death.

အဆုံးစွန်, *a.* last, final. နောက်ဆုံးသော; in the phrase အဆုံးစွန်သောဘဝ, အန္တိမဘဝ။

အဆုံးသတ်, *v.* to finish, အစသတ်သည်။

အဆုံးအမ (from ဆုံးမ, to instruct), *n.* instruction, doctrine, သည်သူငယ်မိဘအဆုံးအမမခံသောကြောင့်ထောင်ထဲကျရရှာသည်။

အဆူ. *num. aux.* applied to deities, pagodas, etc., ဘုရားတဆူ, စေတီတဆူ, ပုရပိုက်တဆူ။

အဆူး, *n.* a thorn; the sting of an insect; the quill of a porcupine; *see* ဆူး။

အဆောတလျင်, *adv.* quickly.

အဆောက်အအုံ (from ဆောက်, to build, and အုံ, a bulge), *n.* a building, anything constructed for a dwelling place, မော်လမြိုင်သစ်ခေါင်းများအဆောက်အအုံအလွန်ကျယ်ဝန်းသည်; ရောဂါအဆောက်အအုံ။

အဆောက်အဦး, *n.* same; utensils, furniture, appendages, အသုံးအဆောင်, ပရိကံ။

အဆောင်, 1, *n.* a building, particularly one appropriated to the use of man; *used in comp.*, as တိုက်ဆောင်, *and as a num. aux.*, အိမ်တဆောင်, ကျောင်းတဆောင်, နှစ်ဆောင်ပြိုင် (*pron.* ပြိုင်) အိမ်, a house with a double parallel roof, an M roof; အဆောင်ရမိဘုရား, a queen who had an apartment allotted for her special use, in the palace.

အဆောင်, 2, *n.* the part of a blade of a weapon or tool which is inserted in the handle, အရိုးထဲသွင်းသည့်အရာအဆောင်ခေါ်သည်; *comp.* အမင်း, the hollow head of a tool, weapon, etc., into which the handle is inserted.

အဆောင်, 3 (from ဆောင်, to bear, carry), *n.* anything borne about the body, as a charm.

အဆောင်အရောင်, အဆောင်အရွက်, *n.* articles of use or ornament indicative of rank, as insignia, equipage, etc., အစီးအနင်း, အဆောင်အရွက်, အခမ်းအနား။

အဆောင်ကိုင်, အဆောင်တော်ကိုင်, *n.* an attendant on a man of rank, who bears his utensils, insignia, etc.

အဆော် (from ဆော်, to rouse), *n.* a public crier, notifier, herald, အရပ်ဆော်, တပ်ဆော်, နိဗ္ဗာန်ဆော်, ရွာဆော်, သွေးဆော်။

အဆိုတော် (from ဆို, to speak), *n.* a king's minstrel, စာဆိုတော်။

အဆို့ (from ဆို့, to stop up), *n.* a stopper, spigot, plug, ပုလင်းဆို့, ဘူးဆို့; *also used fig.*, သည်အမှုပေါ်မည်ကြံသောအခါ၊ အဆို့အပိတ်ရှိသောကြောင့်မပေါ်နိုင်ပါ။

အဆွေ, *n.* a relative or friend.

အဆွေအမျိုး, *n.* a relative, kinsman.

အဆွေခင်ပွန်း, *n.* a friend, မိတ်ဆွေ။

အဆွေခင်ပွန်းဖွဲ့, *v.* to make acquaintance, become friends, မိတ်ဆွေဖွဲ့သည်။

အဆွေခုနစ်ဆက်, *n.* seven degrees of ancestry, reckoning upwards; *see* အမျိုးခုနစ်ဆက်။

အဆွေညာတကာ, အဆွေညာတိ (Pali), *n.* a relation, kinsman. အဆွေအမျိုး။
အဆွေသားချင်း, *n.* a relation, kinsman. အဆွေအမျိုး။
အဇဋ္ဌာကာသ (Pali), *n.* boundless space. အဆုံးမရှိသောကောင်းကင်; *see* အာကာသ။
အဇ္ဈတ္တ, *a.* inside, inner, အတွင်း, အဇ္ဈတ္တသန္တာန်; *fig.*, the inward disposition or character, in contradistinction to ဗာဟိရ, on the outside, exterior.
အဇ္ဈတ္တိကာယတန (Pali အဇ္ဈတ္တိက, the internal), *n.* one of the six senses; *see under* အာယတန။
အည့်ဟင်, *int.* expressive of censure, အည့်ဟင်၊တယ်ပျင်းသည့်လူပါကလား (*Colloq.*).
အညီး, *int.* eh; expressive of pain, အသံနာလှချေသည်။
အညစ် (from ညစ်, to be dirty), *n.* dirt, filth, အကြေး။
အညစ်အကြေး, အညစ်အပတ်, *n.* dirt, filth, အကြေးအညစ်။
အညတရ, *a.* obscure, အညတရဖြစ်သောသူ, an obscure person.
အညမည (*pron.* အင်ယမင်ယ) (Pali), *adv.* mutually, အချင်းချင်း, ရပ်ကွက်တူနေ၊အိမ်နီးခြင်းတင်အညမညအချင်းချင်း။
အညာ, *n.* a higher part (of a river, country, etc.), *opposed to* အကြေ; အညာမြစ်စည်, the upper riverine tract of U. B.; အညာရေ, the water which flows from the upper country, အညာရေတိုးသည်. *Der.* လေညာ။
အညာသား, အညာသူ, *n.* a native of an upper province, male and female respectively; အထက်သားအထက်သူ *is more polite.*
အညီ (from ညီ, to be even), *n.* evenness, accordance, agreement; *chiefly used as a secondary noun*; *see Gram.* sec. 75; သူ့အလိုနှင့်အညီ, သူပြောသည့်စကားနှင့်အညီ။
အညီအညွတ်, *n.* same, သက်သေအညီအညွတ်ထွက်ကြသည်။
အညီအမျှ, *n.* par; တန်းတူသည်, to be on a par, ရည်တူသည်။
အညီတော်, *v.* to mix in equal proportions, as medicine, drugs, etc.
အညောင်း, *n.* an ache or feeling of stiffness produced by confinement of the body in one position, particularly in a sitting posture.
အညောင်းအညာ, *n.* same as အညောင်း။
အညောင်းခံ, *v.* to suffer from long confinement in one position.
အညောင်းပြေအညာပြေ (*pron.* အညောင်းမြေအညာမြေ), *adv.* in the way of relaxing the muscles, after being confined in one position, အညောင်းပြေအညာပြေလမ်းပန်းလျှောက်သည်, အညောင်းဆန့်သည်, အညောင်းပြေသည်။
အညို, *n.* a dark shade or color, between blue and black.
အညိုအမည်း, *n.* dark and black in color; "black and blue," as bruised

flesh, ဓာတ်ရာဖူးရောင်၍ အညှိအမည်း တွေ့ရှိရပါသည်, ဓာတ်ရာပြင်းထန်သော ကြောင့်တကိုယ်လုံးအညှိအမည်းနှင့်ခံရပါသည်။

အညွန့် (from ညွန့်, to be slender and tapering upward), *n.* a short, young twig or branch; an indirect allusion, insinuation, double *entente, e.g.*, မင်းစကားအညွန့်ကလေးနှင့်အဖျားမည်းကလေးနှင့်ပြောသည်, စကားချွန်းကလေးနှင့်ပြောသည်; interest on money, as အတိုးအညွန့်; the fairest or choicest part of anything, as ညွန့်ပေါင်းစစ်သည်တော်, the flower of the army, the pick of the troops; ညွန့်ပေါင်းရေး, to write the choicest extracts of any work or works; ညွန့်ပေါင်း is sometimes equivalent to the English term quintessence. In some instances အညွန့် is equivalent to အလား. *Der.* အတိုးအညွန့်။

အညွန့်တုံး (*pron.* ဒုံး), *v.* to be stunted in growth; *fig., applied as a noun* to persons of apathetic and inadventurous disposition, as သည်လူအညွန့်တုံးပါဘဲ။

အညွန့်ထွက်, *v.* to shoot, as a young branch; to sprout, put forth buds; *fig.* to evince an enterprising, progressive disposition, as သည်လူ အညွန့်ထွက်စရာရှိပါသည်။အညွန့်တုံးမဟုတ်ပါ။

အညှာ, *n.* a petiole or leafstalk, သစ်ရွက်ရိုးတံအညှာ; a pedicle or stem by which the flower or fruit is connected with the limb, ငှက် ပျောသီးအဖီးနှင့်အခိုင်ဆက်သည်မှာအညှာခေါ်သည်; *fig.*, သည်အမှုအညှာက ကိုင်လှုပ်မှပေါ်မည်။

အညှာအတာ, *n.* regard or consideration for another's feelings, အညှာ အတာအားဖြင့်မျှမရှိ တယ်ရက်စက်သည့်လူ; *see* စာနာ, to sympathize with.

အညှိ, 1, *n.* dirt, filth, slime, collected on the surface of any substance; *comp.* အချေး; ကြေးညှိ, verdigris; ရေညှိ, moss.

အညှိ, 2 (from ညှိ, to make even).

အညှိခံ, *n.* one who is empowered to reconcile different and conflicting verdicts, အညှိခံရုံ; *v.* သည်အမှုမှာနှစ်ဦး၌မိတ်မချေလည်းနိုင်သောကြောင့် အညှိခံသည်။

အညှောက်, 1, *n.* a germ, sprout from a seed, အကိုက်; *comp.* အစို့။

အညှောက်ထိုး, *v.* to sprout (from a seed), သည်သစ်စေ့အညှောက်ထိုးပြီး ဖြစ်သောကြောင့်၊အတိုင်းအခက်အရွက်ပေါက်တော့မည်။

အညှောက်, 2, *n.* an ancestor of the sixth degree.

အညှော် (from ညှော်, to smell offensively), *n.* an offensive smell, especially of anything frying or singeing, ဝက်မြိုက်ညှော်, ငါးမြိုက် ညှော်, ကြက်မြိုက်ညှော်; ၎င်းအညှော်ကိုလူနာများအမှတ်တမဲ့မိလျှင်၊ သေတတ် သည်ဟု၊လူအချို့ထင်မှတ်ကြသည်။

အညှော်ခံ, *v.* to receive the said smell.

အငြှော်ခံဆေး, *n.* a medicine to counteract the bad effects of having received the said smell.

အငြှော်တိုက်, *v.* to apply the said smell medicinally, or for the purpose of annoying.

အငြှော်ထိ, အငြှော်မိ, အငြှော်သင့်, *v.* to have the said smell take effect in the human system.

အညှို (from လက်ညှိုး, a forefinger), *n.* the measure of length spanned by the thumb and forefinger, ထားရိုးအရှည်တညှိုလောက်ရှိသည်။

အညှိုဆိုင် (*pron.* အညှိုဇိုင်), *n.* the girth spanned by the two thumbs and forefingers, ညှိုဆိုင်။

အညှို့, *n.* an integument of the intestines.

အညွှန်းဥပဒေ, *n.* directions formed under the rules of a legislative act.

အဋ္ဌကထာ, *n.* a commentary on the original Pali text, composed by *rahandas*; *comp.* ဋီကာ, a commentary on the original Pali text, supplementary to the inspired commentary of *rahandas*, ဋီကာအဋ္ဌကထာ။

အဋ္ဌမ (Pali အဋ္ဌ, eight), *a.* the eighth, ရှစ်ခုမြောက်။

အဋ္ဌရန်, *n.* a regular octagon, အဋ္ဌဂံ, ရှစ်ထောင့်ရှစ်မျက်နှာပုံ။

အဋ္ဌသီလ, *by abbrev.* အဋ္ဌသီ (Pali, အဋ္ဌ, eight, and သီလ, a religious duty), *n.* the eight duties which are to be performed by all persons on worship days, သည်ကျောင်းတကာများအဋ္ဌသီဥပုသ်ကိုစောင့်သုံးကြသလား။စောင့်လျှင်နေလွဲညစာကိုရှောင်ကြသည်မဟုတ်လား, do these *kyaungtagas* observe the eight duties on worship days? If they do, they avoid eating afternoon and evening food, do they not?

အဋ္ဌာရသ (Pali အဋ္ဌာ, eight, and ဒသ, ten), *n.* the eighteen arts and sciences; အဋ္ဌာရသအိပ္ပံ။

အဋ္ဌာရသမ (Pali), *a.* the eighteenth, ဆယ့်ရှစ်ခုမြောက်။

အဏုမြူ (Pali အဏု, small, and မြူ, a grain of dust), *n.* a particle just visible to the eye, equal to thirty-six ပရမာဏုမြူ, ခင်ဗျားအပေါ်မှာအဏုမြူခန့်လောက်မျှအပြစ်မတင်ပါ, I do not blame you, even as much as the minutest particle, *i.e.*, in the least; a corpuscle.

အဏ္ဍဇာ (Pali အဏ္ဍ, an egg), *a.* produced from an egg; အဏ္ဍဇာပဋိသန္ဓေ, oviparous birth; *see* ပဋိသန္ဓေ။

အတက် (from တက်, to ascend), *n.* a shoot from the stump or root of a tree; a tiller; the spur of a cock, ကြက်တက်, သည်ကြက်တက်ဇာတိကိုယ်တက်လား, is this fowl's spur a natural one? the branch of a deer's horn, သမင်ချိုအတက်။

အတက်အကျ, *n.* *lit.* rise and fall, a term applied to fevers, as အတက်အကျနှင့်ဖျားသည်; intermittent.

အတက်ပေါက်, *n.* a coppice shoot (*Forestry*).

အတက်ခဲ, အတက်လုံး (from တက်, to be convulsed), *n.* a hard lump occasioned by the contraction of some muscular part, **အတက်လုံးကို ကြေအောင်နှိပ်ပါ။**

အတင့်ရည်း, အတင့်ရဲ (from တင့်, to appear well), *v.* to be ostentatiously or recklessly bold, ကျား အတင့်ရဲလို့ ရွာထဲသို့ဝင်၍နွေးဝက်များကိုကိုက်သည်, လူအတင့်ရဲလျှင်သူခိုးထားပြဖြစ်တတ်သည်။

အတင်း, 1, *n.* a *tin*, a measure of capacity equal to sixteen *pyis*; *see under* တင်း, 1.

အတင်း, 2 (from တင်း, to be stiff), *adv.* obstinately, stubbornly, in contravention of authority; forcibly, violently. **ကြိုးအတင်းဘဲဆွဲကြသည်။**

အတင်းအကြပ်, *adv.* forcibly, violently, **အတင်းအကြပ်ပြုလုပ်ပြီးသွားသည်။**

အတင်းအဓမ္မ, *adv.* same as **အတင်း, ထားပြများကအတင်းအဓမ္မ ဥစ္စာများကို** လုယူကြသည်, the dacoits took away the property by force.

အတင်းခံ, *v.* to resist forcibly or by violence; to be pertinacious, or stubborn, in opposing another, either in word or deed.

အတင်းပြော, *v.* to slander, defame, ကျွန်ုပ်ကိုဘာပြုလို့အတင်းပြောရသလဲ; to speak or tell a thing resolutely or obstinately, although forbidden or urged not to do so, **မပြောပါနှင့်။ မပြောပါနှင့်။ တောင်းပန်သော် လည်း၊နားမထောင်၊အတင်းပြောပါသည်။**

အတင်းလိုက်, *v.* to follow in hot pursuit.

အတစ် (from တစ်, to cut in pieces), *n.* a piece, bit, **နွားသားတစ်**, a piece of beef. *Prov.* ငါးတစ်ကိုသာမြင်သည်၊ကျော့ကွင်းကိုမမြင်, he beholds only the piece of fish, he sees not the noose; applied to persons who enter upon a hazardous project with blind impetuosity.

အတည် (from တည်, to place), *n.* a collection, company, အစု; a kind, sort, အမျိုး, အဝ; *used in comp., or reduplicated adverbially,* သည် သူအတည်တည်အကျကျနေသောကြောင့်စီးပွားချမ်းသာဖြစ်သည်။

အတည်ကျ, *v.* to be settled, fixed, stationary, **အတည်နေရာကျ မဆိုနိုင်**; အတည်အကျ is also in frequent use, as **အတည်အကျနေသည့်လူ မဟုတ်** ပါ။

အတည်ချ, *v.* to place permanently, နေရာချ, သေဝပ်အောင်ပြု။

အတည်ပြု, *v.* to confirm, ratify, **အမိန့်ကိုအတည်ပြုသည်, ဥပဒေကိုအတည်ပြု** သည်။

အတတ် (from တတ်, to know how), *n.* science, skill, အဗ္ဗိ; **အတတ်ပညာ,** arts and sciences.

အတန်, 1, *n.* an interval, intervening space, whether of time or place, ချောင်းတတန်၊မြစ်တတန်ကူးရသည်; *num. aux.*, အကြိုးလေးတန်။

အတန်ငယ်, *n.* and *adv.* a little while, ခဏ; a small quantity, in some connections; အတန်ငယ်ကြာမှရောက်လာသည်; *in colloq.*, အတန်ကလေး is in more frequent use, though less elegant than အတန်ငယ်, *e.g.*, အတန်ကလေးကြာသည့်လက္ခဏာရှိသည်။

အတန်တန်, *adv.* at intervals, repeatedly, ကျွန်တော်အမိ မကျန်းမမာသော ကြောင့်၊အဘေထံကစာအတန်တန်ရောက်လာပါသည်။

အတန်တန်အတည်တည်, *adv.* same, အတန်တန် အတည်တည်ဖင့်စားလို့မပြီးနိုင်ပါ။

အတန်, 2 (from တန်, to be just sufficient), *n.* just enough.

အတန်အရန် (*infreq.*), အတန်အရာ, *n.* same as အတန်; neither too much, nor too little.

အတန့် (from တန့်, to stop), *n.* a mark drawn across, as if to form a barrier; *comp.* အကန့်။

အတန့်တန့်, *adv*, one after another, successively.

အတန့်တန့်အရန့်ရန့်, *adv.* same as အတန့်တန့်။

အတန်း (from တန်း, to extend from one point to another), *n.* a line thus extended, as a line, a pale, a row of things, အစီအစည်; duration, length, အတာ, as အသက်တန်း, length of life; ဂေါ်ရာတန်း, European soldiers' barracks; မိန်းမတန်း, prostitutes' quarters; လူနာတန်း, also သူနာတန်း (*more elegant*), a hospital. *Der.* တန်းတူ။

အတန်းအတန်းပါ, *v.* to be striped transversely.

အတပ် (from တပ်, to be certain), *adv.* certainly, အမှန်, ဧကန်, တပ်အပ်။

အတပ်အကြပ်, *adv.* certainly, သည်သတင်းကိုအတပ်အကြပ်ပြောသူများသည်။

အတမ်း, *n.* a way, manner, custom. ထုံး, နည်း, ထုံးတမ်းနည်းနာ။

အတံ, *n.* a straight, long piece, generally slenderer than အချောင်း; *chiefly used in composition*, as ခဲတံ, ဆေးတံ, လှံတံ။

အတာ (from တာ, to measure with a measure of seven cubits), *n.* a *ta*, a measure of length equal to seven cubits (အတောင်); the short *ta* measuring four cubits, and the long *ta* twelve cubits; measure, length, distance of time or space; a measure, measuring instrument; an allotment, portion of work, quota, အင်နံ, အင်နံအတာ အဝန်, အဝန်အတာ, တာဝန်; the duty allotted to certain goddesses on the three festival days, at the commencement of a new year

အတာအဝန်, *n.* an allotment, portion of work, quota, မင်းတာဝန်ပါဘဲ, it is your reponsibility (your affair).

အတာအဝန်း, *n.* measurement, size, သည်ကွင်းအတာအဝန်းအားဖြင့်ဘယ်လောက်ရှိပါသလဲ, အဝန်းအတာ။

အတာကျ, *v.* to fall to one's share of work; *see also* သကြိန်အတာကျ။

အတာရက်, *n.* one of the three festival days at the commencement of a new year; *see under* သင်္ကြန်။

အတာသင့်, *v.* to have one's birthday fall on the last of the first three days of a new year; *see under* သင်္ကြန်။

အတိ (from တိ, to pare off evenly), *adv.* only, nothing but, ချည်း, အတိ ဒုက္ခခံရသည်, ငွေနှစ်ဆယ်အတိပေးပါ, give exactly twenty rupees.

အတိဇာတ (Pali), *a.* excelling; applied to a son who excels his father, အဘထက်လွန်မြတ်သောသားအတိဇာတခေါ်သည်, the son who surpasses his father in excellence, is called *atizata*; *comp.* အနုဇာတ and အဝဇာတ။

အတိတ် (Pali အတိတ), *n.* the past; *comp.* ပစ္စုပ္ပန် and အနာဂတ်, အတိတ်နိမိတ်ဖြစ်အံ့သောအကြောင်း။

အတိ, 1 (*pron.* အဒိ), *pron. a.* what, အဘယ်။

အတိ, 2, *n.* a branch of the sugar palm (ထန်း), producing fruit out of season.

အတု (from တု, to try to make like), *n.* that which is a match for; that which rivals. *Prov.* အတုမြင်လျှင်အတတ်ရသည်။

အတုအပ, *adv.* in the way of matching or rivaling.

အတုအပပြု, အတုအပလုပ်, *v.* to copy after, to imitate with servility.

အတုခိုး, *v.* to become like by secret imitation, to ape, သူ့အတုချည်းခိုးနေသည်။

အတုပြု, အတုလုပ်, *v.* to imitate; to mimic, သိတုဟန်တုပြုလုပ်သည်။

အတုသင်, *v.* to mimic; to mock.

အတုတ်အခွန်, *n.* revenue accruing from assessments on real and personal property, အခွန်အတုတ်။

အတုန်း, *n.* time being; *used only as a verb. formative*; *see Gram. p.* 50; သွားတုန်းလာတုန်း,မေးတုန်းမြန်းတုန်းပါဘဲ။

အတုံ့ (from တုံ့, to do in return), *n.* anything in return; *adv.* in return.

အတုံ့အလှည့်, *n.* and *adv.* same, ကျွန်ုပ်ကိုစာတစောင်ပေးပြီးသောကြောင့်၊ကျွန်ုပ်ကအတုံ့အလှည့်ပြန်၍ပေးပါရစေ။

အတုံ့ကြေ, *v.* to be appeased, in the returning of good for good, or evil for evil; *intrans. of next*; မိဘကျေးဇူးကိုအတုံ့ခြေ၍ဆပ်သော်လည်း၊ မကြေနိုင်ပါ။

အတုံ့ချေ, *v.* to return good for good, or evil for evil; *comp.* အစားချေ (both အတုံ့ချေ and အစားချေ are more frequently used in a bad, than in a good sense).

အတုံ့ဆပ်, *v.* to return good for good.

အတုံ့တင်, *v.* to be under obligation to return a favor.

အတို့ပြေ, အတို့ပြေ, *v. see* အတို့ကြေ, အတို့ချေ။

အတုံး (from တုံး, to be blunt). *n.* a log, block; a lump, အခဲ, အမိုင်. *Der.* တုံးလုံး, etc.

အတုံးအတစ်, *n.* something cut up for cooking, as meat, fish, etc.

အတူ (from တူ, to be with), *n.* a being with, together with, အကွ; *used only as a secondary noun; see Gram. sec.* 75.

အတူအကွ, အတူတကွ. *n.* same, အတူတကွသွားကြသည်။

အတူတူ (from တူ, to be like), *a.* or *adv.* similar; same, သည်မြင်းနှစ်စီးလုံးရုပ်သဏ္ဍာန်အတူတူပင်ရှိကြသည်။

အတောအတွင်း, *adv.* in the intervening time, during the interval, meanwhile, သည်အတောအတွင်း ခင်ဗျားအာသတင်းများကို ကြားပါ သလဲ, what news did you hear in the meanwhile, sir?

အတောသတ်, *v.* to fix definitely, to limit; to calculate.

အတောင်, 1, *n.* a quill; a wing.

အတောင်အလက်, *n. fig.*, full age, capacity, qualification, အတောင်အလက်နှင့်ပြည့်စုံသည်။

အတောင်ရိုက်, *v.* to flap the wings, as a bird, ကြက်ဘအတောင်ရိုက်ပြီးတွန်သည်, အတောင်တဖြတ်ဖြတ်ခတ်။

အတောင်, 2 (from တောင်, to measure with a cubit), *n.* a cubit, a measure of length equal to two spans (အထွာ); သုံးတောင်ဝတ်မိန်းမ၊ ယောက်ျားအခုတောင်နှစ်ဆယ်။

အတောင့် (from တောင့်, to be stiff), *n.* a crystal (*Chem.*); a pastil (*Med.*); anything rolled up stiff, or made stiff, in a cylindrical form, as ဆေးတောင့်, ယမ်းတောင့်; a pod, ပဲတောင့်။

အတိုအစ (from တို and စ), *n.* a bit, small piece remaining after work, သစ်စဝါးစများကိုလိုလိုမယ်မယ်ရအောင်ထားရမည်။

အတိုကောက်, *v.* to abbreviate; *n.* an abridgment.

အတိုင်, 1, *n.* a *taing*, a measure of distance equal to one thousand *tas* (အတာ), about two miles; in U. B. rather more than two, and in some localities, even nearer three English miles; according to some, 2.4306 statute miles.

အတိုင်, 2 (from တိုင်, to use for a warp), *n.* a warp, ရက်ကန်းပင်; အတိုင်အဖောက်, warp and woof.

အတိုင်, 3 (from တိုင်, a post), *n.* an ox in a team, one of a yoke of oxen, အတိုင်နွား, *opposed to* အလှည့်နွား, ခင်ဗျားအတိုင်နွားနှင့်အလှည့်နွားဘယ်သင်းသာ၍ကောင်းသလဲ။

အတိုင်း (from တိုင်း, to measure), *n.* measure, extent; *as a secondary noun*, accordance, agreement, အလျောက်, သည်အတိုင်းထားလိုက်ပါဦး,

leave it as it is, for the present, ပြောသည်အတိုင်း, ရှိသည်အတိုင်း, as it is, အတိုင်းနှင့်ရောင်းသည်, to sell by measurement, ကြိုးကိုအချိန်နှင့်ရောင်းသလော၊အတိုင်းနှင့်ရောင်းသလော, do you sell rope by weight, or by measurement? အတိုင်းထက်အလွန်ကောင်းသည်, to be incomparably good; အတိုင်းမသိ, အတိုင်းသားမြင်ရသည်။

အတိုင်းအထွာ (from တိုင်းထွာ, to measure), *n.* measurement, dimensions, size; *also used fig*, in the sense of forming a mental estimate, *e.g.*, အဆင်အခြင်အတိုင်းအထွာအလွန်နည်းသည့်လူ, a man of very little reflection and judgment.

အတိုင်းအယှည်, (*pron.* အယှဉ်) (from ယှည်, to lay side by side), *n.* measurement, ထုဓိကာ ပြာသာဒ်ဆောက်အံ့သော သစ်များကို အတိုင်းအယှည်ထားသည်။

အတိုင်းအရှည် (from ရှည်, to be long), *n.* length; distance; အတိုင်းအရှည်မရှိ၊အဘိုးဆို၏, သည်လမ်းအတိုင်းအရှည်တယ်လောက်ရှိမည်ခန့်ပါသလဲ။

အတိုး (from တိုး, to increase), *n.* interest on money, အတိုးရင်းပွားငွေများကိုပြေလည်အောင်ဆပ်ပါမည်။

အတိုးအညွန့်, *n.* same; အရင်းအညွန့်, principal and interest, ငွေချုပ်နေ့ကရက်ပေါင်း၄၅ ရက်နှင့်ရင်းညွန့်အပြေပေးဆပ်ပါမည်။

အတိုးအပွား, *n.* increase, increment.

အတိုးချ, *v.* to put at interest, အတိုးရင်းပွားချစားသည်, to live on the interest of money.

အတိုးစား, *v.* to live on the interest of one's money.

အတိုးတက်, *v.* to increase, as interest.

အတိုးပေး, *v.* to give interest. အတိုးယူ, *v.* to take interest.

အတ္တ (Pali), *n.* substance, ကိုယ်; "self, body, person, individuality." *Childers.*

အတ္တနောဝါဒ, *n.* egotism, self-conceit; *somewhat reproachful,* အကြောင်းမတန်အတ္တနောဝါဒအားကြီးသည့်လူ။

အတ္တဘော (Pali ဘဝ), *n.* same as အတ္တ; *lit.* the being or subsistence of substance; corporeal substance, အတ္တဘောအလွန်ကြီးသည့်လူ။

အတ္တဟိတ (Pali), *n.* one's own profit; *comp.* ပရဟိတ (အတ္တဟိတ ပရဟိတ၊အကျိုးနှစ်ပါး).

အတ္တုပ္ပတ္တိ (Pali), *n.* circumstances, events, adventures, အဖြစ်အပျက်အကြောင်းအရာ။

အတွက် (from တွက်, to reckon), *n.* an account, reckoning, အရေအတွက်; account, consequence, ခင်ဗျားမပေးသော်လည်း အတွက်မရှိပါ, though you do not give, sir, it is of no account, ကိစ္စမရှိ; account, sake, behalf, ယောကျ်ားအတွက်မိန်းမက ထောင်ဒဏ်ခံသည်, the woman under-

went the punishment of imprisonment, on account of her husband (or for her husband's sake), ကျွန်ုပ်အတွက်အတာကြောင့်၊ခင်ဘွားအရှက်ကွဲမျှားစွာခံရရှာသည်; အတွက် *is frequently followed by* အတာ။

အတွင်ကရ (from တွင်, to be performed with despatch), *adv.* driving ahead without regard to consequences, ငွေအတွင်ကရ မသုံးပါနှင့်။ အလုပ်ကိုလည်းအတွင်ကရမလုပ်ပါနှင့်။

အတွင်း (from တွင်း, a hole), *n.* the inside, inner part of a thing, အထဲ; *a.* internal, အတွင်းဒဏ်ရာရှိသည်, there is internal injury.

အတွင်းအာယတန, *n.* faculty, a power of the mind.

အတွင်းကျုံးထိပ်, *n.* a scarp, the slope of the ditch nearest the parapet.

အတွင်းကြေ, *v. lit.* to be bruised internally; a term applied to persons suffering from internal injuries.

အတွင်းခံ, *n.* the lining of a Burmese petticoat (ထဘီ).

အတွင်းစက်လှည့်, *v.* to exert secret influence; always used in a bad sense (*Colloq.*).

အတွင်းစကား, *n.* discourse or conversation of a private or secret nature.

အတွင်းစာ, *n.* a confidential letter or document, အတွင်းစာပေး။

အတွင်းစိတ်, *n.* one's real sentiment.

အတွင်းတဝေါ, *n. see under* နေရာငါးသွယ်။

အတွင်းဒိုး, *n.* an internal conspiracy; a privy conspiracy.

အတွင်းဒိုးထ, *v.* to rise in conspiracy, as when trusted officers and men rise against a sovereign, or followers against a leader, or prisoner-warders against the officers in charge of a jail.

အတွင်းလူ, *n.* a confidant.

အတွင်းဝန်, 1, *n.* a minister of the second order, in the Burmese Kingdom, whose duty was to transact business generally relating to the interior of the palace, and to transfer business from the council to the king (3).

အတွင်းဝန်, 2, *n.* the Secretary to the Local Government; ဒုတိယအတွင်းဝန်, the Junior Secretary; အတွင်းဝန်ထောက်, the Under Secretary; ဒုတိယအတွင်းဝန်ထောက်, the Assistant Secretary.

အတွင်းဝန်ကြီး, *n.* the Chief Secretary to the Local Government.

အတွေ (from တွေ, to consolidate), *n.* a solid mass (of metal); a collection, company, အပေါင်းအစု။

အတွဲ (from တွဲ, to connect), *n.* two or more things tied together; အတွဲလိုက်သေနေသည်, as two persons who have been drowned together; *used as a num. aux.*; a volume of palmleaf writing; a file of

papers, စာတွဲ; အမှုတွဲ, a file of proceedings in a civil, criminal, or revenue case.

အထ (from ထ, to arise), *n.* the act of rising; design, plan; အထအကြွမြန်သည်။

အထကောက်, *v.* to pervert (another's words), အထအနအလွှန်ကောက်တတ်သည့်လူ, အထအနကောက်တတ်လွှန်းလို့မတည့်နိုင်ပါ။

အထထိုး, *v.* to superadd the bottom and side binding of a basket.

အထမြောက်, *v.* to accomplish one's purpose, အကြံထမြောက်သည်။

အထက်, *n.* the upper part, space above (a thing); prior time, အရင်, ယခင်; ago, as လွန်လေပြီးသောသုံးနှစ်အထက်, three years ago; *a term of comparison*, than, as အိမ်ထက်ကြီးသည်, it is larger than the house; *used adv.*, above, in the upper part (အထက်ကိုလှမ်းသည် is the idiomatic Burmese equivalent for "to be ambitious"); *comp.* အပေါ်။

အထက်အုတ်ထပ်, *n.* a masonry coping.

အထက်က, *adv.* previously.

အထက်ဆင့်, *n.* the upper part of a Burmese petticoat.

အထက်ဆွေစဉ်မျိုးဆက်, *n.* ancestry, ancestors collectively.

အထက်ဖို့, *n.* a topgallant sail. အထက်ဖို့တိုင်, *n.* a topgallant mast.

အထက်မြို့ကျေးရွာ, *n.* the cities, towns, and villages of U. B. collectively.

အထက်မွေးအောက်ကြီး, *n.* a term applied to persons born in U. B., but brought up in L. B.

အထက်သား, *n.* a male native of U. B.; အောက်သား, a male native of L. B.

အထက်သူ, *n.* a female native of U. B; အောက်သူ, a female native of L. B.

အထက်သို့, *adv.* upward.

အထင် (from ထင်, to think; to be visible), *n.* a thought, စိတ်ထင်. *Prov.* လူတကိုယ်ထင်တလုံး။

အထင်အမှတ်, *n.* same as အထင်, but implying mnemonic effort.

အထင်အလင်း, *adv.* in an open, conspicuous manner, အထင်ကရ။

အထင်ကြီး, *v.* to have an exalted or exaggerated opinion concerning anything.

အထင်ခံ, *v.* to submit to publicity; to do in an open, public manner, as အိန်းအထင်ခံရောင်းသည်။

အထင်မှား, အထင်လွဲ, *v.* to be mistaken in one's idea or opinion of anything.

အထင်ရောက်, *v.* to come to a conclusion.

အထင်လွဲ, *v.* to misconceive, အလွဲထင်မှတ်, အလွဲမှတ်ယူ။
အထစ် (from ထစ်, to notch), *n.* a notch, gap in a continuous line; a knob, protuberance in the same; a step, stair, degree.
အထစ်ထစ်အရစ်ရစ်, *adv.* roughly, unevenly; applied to language and things; မင်းစကားအပြောအပြစ်မရှိ၊အထစ်ထစ်အရစ်ရစ်နှင့်ပြောတတ်သည်။
အထည်, 1 (*pron.* အထယ်), *n.* substance, matter, stuff, အဝါ; utensil, article of use. *Der.* အကောင်အထည်။
အထည်အဝါ, *n.* same, သည်လှေအထည်အဝါကြီးကျယ်သည်, သည်ကျောင်းအထည်အဝါအလွန်ဆန်းကြယ်သည်။
အထည်ကိုယ် (*pron.* အထည်ဂို), *n.* same (*most common*), ကျွန်းကိုခင်ဘျား ကအထည်ကိုယ်နှင့်တကွတွေ့ဘူးသလား။
အထည်, 2 (*pron.* အထယ်), *n.* cloth, a piece of cloth; any kind of piece goods; hence ရွှေထည်, gold cloth, and ငွေထည်, silver cloth; *num. aux.* applied to wearing apparel, အင်္ကျီတထည်, ပုဆိုးတထည်။
အထည်အလိပ်, *n.* cloth; dry goods; a collective term for piece goods, ထားပြတိုက်သည့်အခါအထည်အလိပ်ဆိုလျှင်ဘာမျှမပါရပါ။
အထည်ပစ္စည်း, *n.* wearing apparel and other property collectively.
အထည်ရောင်း, *v.* to sell piece goods, silks, etc., ဈေးမှာအထည်ရောင်းသည်။
အထည်သည် (*pron.* သယ်), *n.* a seller of piece goods, a draper.
အထပ် (from ထပ်, to place one upon another), *n*, a layer; *chiefly used in combination with numerals*, နှစ်ထပ်အိမ်, a two storied house; အပေါ်ထပ်မှာနေပါသည်, he lives in the upper story.
အထပ်အလွှာ, *n.* same, အထပ်အလွှာများစွာရှိသော ဇီဇဝါပန်း။
အထပ်တရာ, *n.* the marigold, အထပ်တရာပန်း။
အထပ်ထပ်, *adv.* repeatedly, ခင်ဘျားကိုအထပ်ထပ်ပြောမနေနိုင်ဘူး။
အထမ်းသမား (from ထမ်း, to bear), *n.* a porter or bearer of burdens, အထည်ထမ်းသမား။
အထံ, *n.* the presence (of a person), ကိုယ်တော်ထံမှောက် ချက်ခြင်းရောက်; အထံအပါး has the same meaning, အရှင်မြတ်ထံပါးမှ ထွက်လာသည့် နေ့ကစ၍; *comp.* ဆီ။
အထိအခိုက်, *n.* a hit.
အထိန်း (from ထိန်း, to take care of), *n.* a keeper, guardian, nurse,သည်အကလေးတို့အထိန်းရှာမပေးနိုင်ဘူးလား။
အထိပ်, *n.* top, head, summit; *see* ထိပ်။
အထိမ်းအမှတ် (from ထိမ်းမှတ်, to designate), *n.* a token, memorial (of something past); a sign, signal, ကရင် တလိုင်းလူမျိုး ရေကြီးမည် မကြီးမည်သိလိုလျှင်၊ခရုဥရာအရပ်ကိုအထိမ်းအမှတ်ပြုကြသည်။
အထီး (from ထီး, to be single, alone), *adv.* alone, ကိုယ်ထီး, ကိုယ်ထ

နေ, ကိုယ်ထီးနေ့ရွှေလျော်, အထီးကြီးသည့်ယောကျ်ား၊မည်သူကိုမျှမတိုင်ပင်ပါ; *a* masculine; *combined with the names of animals to mark the gender*; *comp.* အမ; *n.* a male; *opposed to* **အမ**။

အထီးကျင့်, *v.* to live and practise the duties of religion alone, as a solitary devotee, hermit, etc., ကိုယ်ထီးကျင့်သည်, ကိုယ်ထီးကေစာရကျင့်သည်။

အထီးကျန်, *v.* to be left alone, ကျွန်မမှာလင်သားသေကုန်သောကြောင့်၊ကိုယ်ထီးကျန်တော့သည်။

အထု, *commonly* ထု, *n.* thickness; numerousness, multitude; သည်ဖျည်ထုဘယ်လောက်လဲ; လူထုအလွန်ကောင်းသည်။

အထုအအင်, *commonly* ထုအင်, *n.* numbers, or strength derived from numbers, စစ်တပ်ဗိုလ်ပါအထုအအင်အားကြီးသည်။

အထုအထည်, *commonly* ထုထည်, *n.* size, largeness, greatness, bulk, magnitude, ပန်းပဲလုပ်သည့်ထား အထုအထည်အလွန်အားကြီးသည်, the *da* made by the blacksmith is very massive.

အထုပ် (from ထုပ်, to wrap up), *n.* a bundle, package, bale, parcel.

အထုပ်အထည်, *n.* a bundle or package of cloth.

အထုပ်အပိုး, *n.* a large bundle made up for conveyance from one place to another, သည်အထည်များကို အထုပ်အပိုးဖြစ်အောင်ထုပ်ထားပါ။

အထုပ်ဖြေ, *v.* to unpack, အထုပ်အပိုးကိုဖြေပါ။

အထုံ (from ထုံ, to perfume), *n.* any perfuming substance.

အထုံခဲ, *n.* a fragrant drug used as a perfume, နံ့သာနီ၊နံ့သာဖြူ၊အကျော်၊ကရမက်များကိုအထုံခဲဖြစ်အောင်သွေး၍နေပူလှန်းထားသည်။

အထုံရည်, *n.* a fragrant liquid used as a perfume.

အထုံး (from ထုံး, to tie in a knot), *n.* a knot, as in a string.

အထုံးအဖွဲ့ (from ထုံးဖွဲ့, to make a rule), *n.* a rule, precept, direction, နည်းဥပဒေ; a knot in hair, etc.

အထုံးအမြိတ်, 1 (from ထုံးမြိတ်), *n.* a rule, precept, direction.

အထုံးအမြိတ်, 2 (from အမြိတ်, an end or fringe), *n.* the end of hair tied in a knot, ဆံမြိတ်။

အထူးထူး (*pron.* အထူးဒူး) (from ထူး, to be diverse), *a.* diverse.

အထူးထူးအပြားပြား, *a.* diverse, မဟာသမုဒ္ဒရာပင်လယ်မှာအထူးထူးအပြားပြားရေမြှု၊ရေဝါ၊ရေနီ၊ရေနက်များကိုတွေ့တတ်သည်။

အထူးသဖြင့် (*an abbrev. of* အထူးဖြစ်သဖြင့်), *adv.* exceedingly; especially, principally, eminently, သည်တရုပ် ရန်ကုန်မြို့ဇာတိဖြစ်သောကြောင့်၊မြန်မာလိုအသံအထူးသဖြင့်ပြီသည်, because this Chinaman was born (had his being) in Rangoon, his accent in Burmese is exceedingly correct.

အထဲ, *n.* the inside, inner part of a thing, အတွင်း; အထဲဝင် ဖြင်ထွက်,

applied to persons who are on familiar terms of intercourse with one another; meaning that they go in and out of each other's houses without ceremony; *in the plural,* ထဲ *freq. precedes* များ, *e.g.*, တောထဲများမှာတွေ့တတ်သည်။

အထဲခံ, *n.* lining, အတွင်းခံ, အတွင်းထပ်အဝတ်။

အထောက်, 1 (from ထောက်, to prop up), *n.* a prop, stay, brace; a person employed on any special service by a superior, usually with the view of secretly making inquiries. In this sense it is equivalent to တံလျှို, *e.g.*, အထောက်ရှိလို့ မြန်မြန်သိရပါလိမ့်မည်, လူထောက်ထားလို့ မြန်မြန်သိလိမ့်မည်; *comp.* အစု။

အထောက်အပင့်, အထောက်အမ, *n.* a prop, support, aid, သည်လူကိုအမှုမရှာနှင့်။ရှာလျှင်မှားပါလိမ့်မည်။ အထောက်အပင့်ရှိလို့ပါ (*Colloq.*), do not try to get this person into trouble; if you do, you will make a mistake, for he has a supporter.

အထောက်အရပ်, *n.* stature, height, အရပ်, မောင်ကြီးအထောက်အရပ်ကောင်းသည်. Maung Gyi is of a good height. In speaking of a horse's height, the Burmese *freq. omit* အရပ် *and the* အ *in* အထောက်, *e.g.*, သည်မြင်းထောက် (*pron.* ဒေါက်) အလွန်ကောင်းသည်။

အထောက်, 2 (from ထောက်, to consider), *n.* consideration, regard.

အထောက်အညှာ, *n.* same, အထောက်အညှာနည်းသည့်လူ။

အထောက်တန်, အထောက်တော်, အထောက်သင့်, *v.* to be correct in estimate; to be suitable, adapted to the case; *much used in forming verbal nouns*, as ရောက်ထောက်တန်သည်, it is time (for him) to arrive, ကျွန်ုပ်ညီမနှလေးမြို့သို့ကုန်ရောင်းသွားသည်မှာသုံးလခန့်ရှိပြီ။ရောက်ထောက်တန်လုပြီထင်ပါသည်; ယုံထောက်တန်သည်, to be sufficient to be belived, to be credible.

အထောင်, *n.* a thousand, the number of a thousand; *combined with the nine digits to form numerals*, as တထောင်, နှစ်ထောင်။

အထောင့် (from ထောင့်, to bend), *n.* a corner, bend, angle, အကွေ့; ပုဆိုးအိတ်ထောင့်, the pocket formed by one of the corners of a *puhso.*

အထွက် (from ထွက်, to come out), *n.* proceeds; the act of leaving a place, departure; an exit, အထွက်တံခါး။

အထွက်အဝင်, *n.* the act of leaving and of entering a place; exit and entrance, သည်လူ့အိမ်ကိုအထွက်အဝင်များသည်။

အထွက်နေ့, *n.* the day after worship-day.

အထွက်ဝ, *n.* an outlet or exit.

အထွဋ်, *n.* a top, summit, pinnacle, ရွှေတိဂုံဘုရားအထွဋ်, ပြာသာဒ်အထွဋ်; including the idea of excellence, အထွဋ်အမြတ်: *comp.* ထိပ်။

အထွဋ်ဖျား, *n.* the apex.

အထွာ (from ထွာ, to span), *n.* a span, a measure of length equal to twelve finger breadths (လက်တဆယ်နှစ်သစ်), or half a cubit (အတောင်), လက်တထွာ။

အထွာဆိုင်, *n.* the girth spanned by the two thumbs and the two middle fingers, သစ်လုံးပတ်ထွာဆိုင်လောက်ရှိသည်; *pron. as if written* ထွာဖိုင်။

အထွေး, 1 (from ထွေး, to mingle), *n.* a mass, a number all together, လူအထွေးအားကြီးသည်။

အထွေးအရှုပ်, *n.* a mingling together in confusion or entanglement, ချည်ခင်အထွေးအရှုပ်ကိုထွင်လို့မရနိုင်ပါ, သည်အမှုအထွေးအရှုပ်အားကြီးသည်။

အထွေး, 2 (from ထွေး, to be the youngest), *a.* youngest; ကျွန်ုပ်ညီအထွေးလောက်ရှိသည်, ကျွန်ုပ်သားသို့ထဲမှာသည်တယောက်အထွေးဆုံးပါ။

အဒရ, *n.* the Dog Star, Sirius; အဒရနက္ခတ်ထွက်ဝင်သော ဥတုကာလ, dog days.

အဓမ္မ (Pali အ, *priv.* and ဓမ္မ, the law, lawful, right), *n.* violent injury; *adv.* in a forcible, lawless, overbearing, outrageous manner, ဥစ္စာပစ္စည်းများကို၊ထားပြများက၊အဓမ္မလုယက်ယူကြသည်, သည်လူစကားပြောသည်မှာ၊အဓမ္မမခံချိမခံသာပြောတတ်သည်။

အဓမ္မပြု, *v.* to commit violence, act lawlessly.

အဓိက (Pali), *n.* a chief, principal, first among many; အကြီး, အမှူး။

အဓိကပြု, *v.* to take the lead, be chief, သည်အမှု၌သူအဓိကပြုသည်။

အဓိကရ (Pali), *a.* chief, distinguished, extraordinary, အဓိကရဖြစ်သောလူ။

အဓိကရဏ, *n.* the locative case in Pali Grammar.

အဓိကရုဏ် (Pali အဓိကရဏ, ငြင်းခုံခြင်း), *adv.* quarrelingly and fightingly; usually applied to dissensions amongst Buddhist monks, အဓိကရုဏ်ဖြစ်; but also applicable to laymen.

အဓိဋ္ဌာန် (*pron.* အဓိတ်ထန်) (Pali အဓိဋ္ဌာန), *n.* steadiness, constancy, perseverance, တည်ကြည်ခြင်း။

အဓိဋ္ဌာန်ချ, အဓိဋ္ဌာန်တင်, အဓိဋ္ဌာန်ပြု, *v.* to make a resolution in regard to one's conduct; used by priests in regard to their wearing apparel and utensils, ဘုန်းကြီးများသပိတ်သင်္ကန်းကို အဓိဋ္ဌာန်တင်မှသုံးဆောင်ကောင်းသည်။

အဓိပတိ (*pron.* အဓိပဒိ) (Pali, ကြီးစွာသောအရှင်), *n.* a person of the highest rank, excellence, or authority, whether king or governor; hence သေနာပတိ and other titles; မြန်မာပြည်၌အဓိပတိပြုလုပ်သောသူမည်သူလဲ, ဘုရားတကာဘုရားတကာ၊ရွှေတိဂုံဘုရားအဓိပတိဖြစ်သည်, of all pago-

das, the *Shwedagon* is the most excellent; ပညာရှိထဲမှာသည်သူအဓိပတိဆိုထိုက်သည်။

အဓိပ္ပာယ် (Pali အဓိပ္ပာယော), *n.* meaning, explanation, comment, မူလအဓိပ္ပာယ်, an original meaning; ဝိဏ္ဏာရအဓိပ္ပာယ်, a secondary or extended meaning; သင်္ခေပအဓိပ္ပာယ်, a restricted meaning; *comp.* အနက်။

အဓိပ္ပာယ်လင်း, *v.* to make clear the meaning of, သည်စကားအဓိပ္ပာယ်လင်းလိုက်စမ်းပါ။

အဓိပ္ပာယ်ဝင်, *v.* to be implied, included in the meaning.

အဓိပ္ပာယတ္ထ (Pali), *n.* meaning, explanation, comment.

အဓိမာသ် (Pali အဓိ, အလွန်, and မာသ, လ), *n.* an intercalated month, seven of which occur in a cycle of nineteen years, အဓိမာသ်ပြုသည်, သည်ကိန်းများလွန်းသည်၊အဓိမာသ်ပြုမှတော်မည်, အဓိမာသ်မပြည့်မှီ, အဓိမာသ်မလွန်မှီ။

အဓွန့်, *n.* distance of place or time, length, duration, အဓွန့်ရှည်သည့်ခရီး, အဓွန့်ရှည်သည့်စကား, သည်အိမ် အဓွန့်ရှည်စွာခိုင်မည်မထင်ပါ, ခရီးအဓွန့်အတာ။

အန်, 1, *n.* a die, အန်စာ, အန်ခတ်၊ကြက်တိုက်၊ဖဲရိုက်မရှိစေရ, an expression used in orders prohibiting all kinds of gambling.

အန်ကစား, အန်ခတ်, *v.* to play dice.

အန်စာ, *n.* a die. အန်စာကြွတ်, *n.* a dicebox.

အန်စာထိုး, *v.* to throw dice, in playing any game of chance.

အန်ထိုး, *v.* to bill, as doves; to play at dice, ပုန္နက ဝေသူဝဏ နတ်မင်းကြီးတူကောရဗ္ယမင်းကြီးနှင့်အန်ထိုး၍ကစားရာ၊ ကောရဗ္ယမင်းရှုံးလို့၊ ပုန္နကအားတိုင်းပြည်ကိုပေးရသည်။

အန်, 2, *n.* strength; *commonly used in combination with* အား, as အားအန်။

အန်အား, *n.* same (*infreq.*), အန်အားထောင်, အကြံအစည်အန်အားကြီးသည်။

အန်အားသင့်, *v.* to be stupefied, dumbfounded, astounded, paralyzed, through surprise or fear, ခွေးသည် ကျားနှင့်တွေ့သည့်အခါ၊ အန်အားသင့်ပြီးနေတတ်သည်, when a dog confronts a tiger, he remains paralyzed with fear.

အန်ခံ, *v.* to resist discipline or punishment from a superior, စော်ဘွားကၢရှင်ဘုရင်ကိုအန်ခံသည်။

အန်တု, *v.* to try to cope with a superior.

အန်တုအန်ပ, *adv.* in the way of rivalry, ဇနေဖြူမြို့ဝန်မင်းသား မောင်ကျော်ကိုသပြုပဲ့နင်းမောင်မြတ်ထွန်းက၊ရာထူးတူသကဲ့သို့ အန်တုအန်ပပြုလုပ်၍တိုက်သည်, the *penin* of Thabyu, Maung Myat Tun, coped and fought with

the *wun* prince of Danubyu, Maung Gyaw, as though he held a similar official position.

အန်ထောင်, *v.* to put on airs, make an ostentatious display of power or authority; *combined with* ကြွမ်ပ, ကြုံးပ, etc., အာဏာတံခွန်ပြသည်။

အန်, 3, *v.* to retch, vomit, အော့သည်။

အန်ဆေး, *n.* an emetic, ခွေးရူးလူကိုကိုက်လျှင်၊မြန်မာဆေးသမားအချို့က၊ညှီလှစွာသောအစာကိုဖျော်၍၊အန်ဆေးတိုက်တတ်သည်, when a person is bitten by a mad dog, some Burmese doctors administer a dilution of some rank-smelling food, as an emetic.

အန်ဖတ်, *n.* matter ejected from the stomach; ambergris.

အနက်, 1, *n.* the interpretation of a word; an explication; translation, version; *comp.* အဓိပ္ပာယ် (အဋ္ဌကထာအနက်)။

အနက်ပြန်, *v.* to translate, interpret, စကားပြန်သည်။

အနက်ဖွင့်, *v.* to interpret the meaning.

အနက်ရှင်းလင်း, *v.* to be perspicuous, clear.

အနက်သမ္ဗန်, *n.* same as အနက်။

အနက်, 2, *n.* a collection, mass, quantity taken all together, an aggregate, whole. *Der.* တကွနက်, တပြိုင်နက်, တခဲနက်။

အနက်, 3 (from နက်, to be deep), *n.* depth (without reference to a side); *comp.* အစောက် and စောက်။

အနက်, 4 (from နက်, to be dark), *a.* dark, black.

အနက်, 5, *n. affix*, among, တွင်, ထိုလူတစုအနက် မောင်ငယ် အတတ်ဆုံး ဖြစ်သည်, among that company of men, Maung Nge is the best educated.

အနန္တ (Pali), *a.* immeasurable, အတိုင်းမရှိသော, ရှင်သီလဝံသစီကုံးရေးသား ခဲ့သည့် ပါရမီတော်ခန်း သည် အဘိုးအနန္တ ထိုက်သည်, the *Paramigan* composed and written by Shin Thilawuntha is of inestimable value, အဘိုးအနန္တထိုက်သည့်စစ်သူကြီး။

အနစ် (from နစ်, to sink), *n.* sediment, dregs, lees, အနည်; *comp.* ညွန့်, နွံ့။

အနည်, 1 (*pron.* အနယ်), *n.* same as အနစ်။

အနည်အဖတ်, *n.* dregs, sediment.

အနည်, 2, *pron. adj.* this or that (*infreq.*).

အနည်း (*in colloq. usually pron.* အနဲ) (from နည်း, to be few), *a.* few; *adjectival n. e.g.*, အနည်းနှင့်အများ, few and many.

အနည်းအကျဉ်း (*pron.* အကျိဉ်း), *n.* same as အနည်းငယ်, *e.g.*, အညာမှာ အနည်းအကျဉ်းလောက် မိုးရွာသည်, ကျွန်တော်မှာ ငွေကြေးဆို၍ အနည်း အကျဉ်းလောက်သာရှိသည်။

အနည်းကလေး, *n.* a small quantity.

အနည်းငယ်, *n.* a small quantity; *a.* small in quantity, သူပညာအနည်းငယ်မျှသာတတ်ပါသည်။

အနည်းနည်း (from နည်း, a kind), *adv.* of various kinds, အမျိုးမျိုး; in various ways, အနည်းနည်း၊ အဖြူ၊အပြာ၊ အဝါ၊ ဆေးများကိုပန်းချီသမားများသုံးကြသည်။

အနတ္တ (Pali အ, *priv.* and အတ္တ, substance), *n.* unsubstantiality, အနှစ်မရှိခြင်း; လက္ခဏာရေးသုံးပါး၊အနိစ္စ၊ဒုက္ခ၊အနတ္တ။

အန္တရကပ် (Pali အန္တရ, an intermediate space, and ကပ္ပ, a period of time), *n.* an intermediate period of time, during which the life of man gradually advances from the length of ten years to one hundred quadrillions of quadragintillions, a number designated by a unit and one hundred and forty ciphers (အသင်္ချေ), and returns again to the length of ten years. Sixty four of these periods make one of the four cardinal periods (အသင်္ချေယျကပ်), into which a grand cycle (မဟာကပ်) or revolution of nature is divided. "From the time that man's age increases (တက်ကပ်) from ten years to an *asankya* (အသင်္ချေ), and again decreases (ဆုတ်ကပ်) from an *asankya* to ten years, is an *antahkalpa* (အန္တရကပ်); eighty *antahkalpas* make a *mahakalpa* (မဟာကပ်)." M.B.

အန္တရာယ် (Pali အန္တရာယော), *n.* a calamity, evil, ဥပါဒ်, ဥပါဒ်အန္တရာယ်, ဘေးအန္တရာယ်, ကျားအန္တရာယ်၊ ဆင်အန္တရာယ်ထူပြောသည်။

အန္တရာယ်ကင်း, *v.* to be free from calamity.

အန္တရာယ်ပြု, အန္တရာယ်စွန်းပြ, အန္တရာယ်တွေ့, *v.* to confront or experience calamity, evil, or danger.

အန္တရာယ်ပြု, *v.* to cause harm.

အန္တိမဘဝ (*pron.* အန်းတိမ), *n. see* အဆုံးစွန်သောဘဝ; သည်လူအန္တိမဘဝရောက်ခဲ့ပြီ, this man has arrived at extreme old age, *lit.* the last or final state of existence.

အန္တကူ, *n.* dolomite, or magnesian carbonate of lime.

အန္ဓ or အန္ဓံ (Pali), *a.* or *adv.* close, tight, လုံစွာ; applied to the closing of the mouth of a vessel or other aperture; အန္ဓံပိတ်သည်, to seal hermetically; blind, dark, အကန်း, အမိုက်; အန္ဓ (*usually pron.* အန်းတ) is applied as a term of reproach.

အန္ဓပုထုဇဉ် (*pron.* ဇဉ်), *n.* a dark-minded, foolish, wicked person, လူမိုက်; *opposed to* ကလျာဏပုထုဇဉ်။

အနန္တ (*pron.* အနန္တ) (Pali အ, *priv.* and အန္တ, an end), *a.* infinite, boundless, အဆုံးမဲ့, အဆုံးမရှိသော; *n.* an infinity.

အနန္တလေးပါး, *n.* the four infinities, *viz.*, ကောင်းကင်အနန္တ,စကြဝဠာအနန္တ,

သတ္တဝါအနန္တ, ဘုရားဉာဏ်တော်အနန္တ; အနန္တောအနန္တ, ဘဝအဆက်ဆက်, through an infinity of existences.

အနန္တရိယကံ (Pali အ. *priv.* အန္တရ, an interval, and ကမ္မ, a deed), *n.* a deed which consigns the perpetrator to hell, immediately on dying, without admitting an intermediate state; *see* ပဉ္စာနန္တရိယကံ။

အနန္တရိယကံထိုက်, *v.* to merit such punishment.

အနန်း (ပင်), *n.* a tree which yields a hard and excellent timber. In the Mergui district the အနန်း is known as အညှင်း။

အနန်းမိန်, *n.* a kind of precious stone, said to be found on Cheduba Island.

အနန်းဖို, *n.* the *Gordonia floribunda.* Medicine, supposed to render a person *da*-proof, is made from the bark.

အနပ် (from နပ်, to be done), *n.* cooked food; a meal; တပြုတ်စာ, enough for a meal; *used as a num. aux., e.g.*, တနပ်, one meal, ထမင်းတနပ် ကျွေးပါရစေ, နှစ်နပ်, two meals.

အနမတဂ္ဂ, *a.* countless, numberless, "without beginning or end." *Childers.*

အနံ, 1, *n.* breadth, width; *comp.* ပြက်။

အနံကြီး, *v.* to be wide.

အနံငယ်, အနံသေး, *v.* to be narrow, မန္တလေးမြို့မှာ ယခုအခါ ရက်သည့်ပုဆိုး များအနံသေးသည်။

အနံ, 2 (from နံ, to smell offensively), *n.* an unpleasant odor, အစော်။

အနံအစော်, *n.* an unpleasant odor.

အနံ့, *n.* smell, odor, scent, whether pleasant or unpleasant.

အနံ့အသက်, *n.* same, ဒရယ်ဆတ်များကျားအနံ့အသက်ကိုရသောအခါ၊ ပြေးပုန်း နေတတ်ကြသည်။

အနံ့ခံ, *v.* to receive scent; to scent game, as a hound, ခွေးအနံ့ခံသံကို ကြားသည်။

အနံ့စူး, *v.* to be piercing, as a scent or smell: to be pungent, အရသာ စူး။

အနံ့ဋ္ဌ, *v.* to be strong scented.

အနံ့ပျက်, *v.* to be musty, as wine.

အနံ့ရ, *v.* to perceive by the nose; to have the sense of smell.

အနာ (from နာ, to be in pain), *n.* a pain, disease, ရောဂါ; a sore; a flaw, defect.

အနာအဆာ, *n.* a sore; a flaw, defect.

အနာအုံ, *n.* an intumescent sore.

အနာကင်းတက် (*pron.* အနာဂင်းတက်), *v.* to become inflamed, as a sore.

အနာကူး, *v.* to communicate, as a disease

အနာကြီး (*usually pron. unagyi*), *n.* an incurable sore; leprosy, ကိုယ်မကောင်း။
အနာစိမ်း (*usually pron. unazein*), *n.* a boil, ulcer (above the waist), (ခွေးစုနာ, a boil below the waist).
အနာစွဲ, *v.* to contract a disease.
အနာဆာဆာရ, *adv.* severely, so as to occasion wounds and bruises.
အနာဆိုး, *n.* a sore, rapid in process and dangerous to life.
အနာတရ, *adv.* sorely, severely.
အနာထိပ်ဝ, *n.* the head of a sore.
အနာပဆုပ်, *n.* a malignant ulcer on the back.
အနာပေါက်, *v.* to break out, as a sore.
အနာပေါက်ဆေး, *n.* medicine to cause a sore to gather.
အနာဖက်ခွက်, *n.* a kind of ulcer on the leg.
အနာဖေး, *n.* the scab of any sore; အနာဖေးတက်, to scab over, as a sore.
အနာမီးအနာလျှံ (*pron. unami unashan*), *n.* a kind of herpes or erysipelas.
အနာမွေး, *v.* to coddle one's self unnecessarily when ill.
အနာယည် (*pron.* ယဉ်), *n.* the venereal disease (*polite*), လူမိုနာ။
အနာယည်း (*pron.* ယဉ်း), *v.* to break out afresh, after appearing to be cured; to be deep seated, as a sore.
အနာရွတ် (from ရွတ်, to be old), *n.* a scar; *comp.* အမာရွတ်။
အနာဝ, *n.* the opening of a boil, ulcer, etc.
အနာဂတ် (Pali အနာဂတံ), *n.* the future, futurity; *comp.* အတိတ် and ပစ္စုပ္ပန်; အနာဂတ် *has an extended sense in colloq., e.g.*, in speaking of persons who have anything suspicious against them, the Burmese say, သည်လူအနာဂတ်ရှိသည့်လက္ခဏာ, or အနာဂတ်ကလေးရှိသည်ထင်သလား, အနာဂတ်ရှိလို့ကြောက်သည်။
အနာဂတံသဉာဏ်, *n.* prescience.
အနာဂတ္တိ, *n.* same as အနာဂတ်။
အနာဂတ္တိကျမ်း, *n.* a prophetical writing.
အနာဂံ, *n. see* အနာဂါမိဖလဋ္ဌာန်။
အနာဂါမိ (Pali), *n.* the third state attained by an *ariya* (အရိယာ).
အနာဂါမိဖလဋ္ဌာန်, *n.* one who has achieved the rewards of the third state attained by an *ariya*, အနာဂံ။
အနာဂါမိဖိုလ်, *n.* the rewards of the third state attained by an *ariya.*
အနာဂါမိမဂ်, *n.* the duties of the third state attained by an *ariya.*
အနာဂါမိမဂ္ဂဋ္ဌာန်, *n.* one who has performed the said duties.
အနာတရ, *adv.* painfully, as in suffering great bodily pain.
အနာဒရ (Pali အ, *priv.* and အာဒရ, respect), *n.* disrespect.

အနာသဝ (Pali အ, *priv.* and အာသဝ, passion), *n.* exemption from passion, ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အနာသဝတရားကိုရသည်။ ၎င်းတရားကိုလူအလွန်ရခဲသည်။

အနား. *n.* a border, side; the side of a superficies; the space near a thing, nearness, အနီး, အပါး။

အနားကွပ်, *v.* to bind the edge (of a mat, vessel, etc.); *n.* a binding or border on any utensil; a welt.

အနားစောင်း, *n.* an hypotenuse.

အနားပတ် (from ပတ်, to encircle), *n.* a border on a garment; အနားပတ်လည်, the environs or circuit of a thing.

အနားရစ် (from ရစ်, to encircle), *n.* an ornamental border, as a border woven in cloth.

အနားလိုး. *v.* to hem; *n.* a hem.

အနိစ္စ (Pali အ, *priv.* and နိစ္စ, permanence), *n.* impermanence, transitoriness, အမြဲမရှိခြင်း; mortality, death, သေခြင်း။

အနိစ္စရောက်, *v.* to die; applied respectfully to kings and others, ရာဇဝတ်ဝန်ထောက်မင်းမောင်ရွှေကြည် မွေးသဘာခင်အသက်တရာဝင်မှာအနိစ္စရောက်သည်။

အနိဋ္ဌရုပ် (Pali အ, *priv.* ဣဋ္ဌ, desire, and ရူပ, body), *n.* an undesirable body, that is, a diseased state of body.

အနိဋ္ဌာရုံ (Pali အ, *priv.* and ဣဋ္ဌာရုံ, a desirable object), *n.* an undesirable object.

အနီတောင် (*pron.* အနီဒေါင်) (from နီ, to be red, and အတောင်, a wing), *n.* a die, colored red on certain sides.

အနီတောင်အုပ်, *n.* the brass box from which the said die is thrown. တရုပ်လူမျိုးတော ရွာများမှာအနီတောင်အုပ်တလုံးနှင့်လှည့်ပတ်၍ငွေရှာတတ်သည်။

အနီတောင်ကစား, အနီတောင်ထိုး, *v.* to gamble with the said die.

အနီး (from နီး, to be near), *n.* the space near a thing, nearness, အနားအပါး။

အနီးအကပ်, အနီးအပါး, *n.* same as အနီး, သည်မြို့အတွင်းမှာ၊ ကျွန်တော်မျိုးနှင့်သူအနီးအကပ်နေပါသည်။

အနူ, 1, *n.* a medicine or charm to excite love, မျက်ချစ်, မျက်နှာပွင့်, အနူဆေး, ဝိယာဆေး။

အနူဆေးသီး, *n.* the mandrake.

အနူ, 2 (from နူ, to be tender), *a.* delicate.

အနူကြမ်း (from နူ and ကြမ်း), *adv.* *Suaviter in modo, fortiter in re,* as a midnight robber, who extorts money by gentle threatening.

အနူကြမ်းစီး, *v.* to extort money by gentle threatening.

အနုခံပေါင်, *v.* to mortgage for a limited period of time with intention to redeem.

အနုဆုပ် *n.* a certain preparation of parched rice, ထမင်းခြောက်ကိုထောင်းပြီးလျှင်ထန်းလျက်မိမ်းနှင့်ရောဆုပ်သည်။

အနုဇာတ (Pali), *a.* like, equal; applied to a son who neither excels his father, nor is inferior to him, အဘနှင့်တန်းတူဖြစ်သောသား။

အနုညာတ (Pali), *adv.* permissively, အခွင့်ပေးသည်နှင့်; အနုအညွှတ်, မာတာပိတူဟိ၊ အနုညာတောသိ၊ အမိအဘ တို့သည် အနုအညွှတ် ခွင့်လွှတ်ပါ၏လော, the form of question put to a person wishing to become a Buddhist monk.

အနုညာတခံ, *n.* an arbitrator appointed by mutual consent.

အနုတက် (from နု, to be tender, and တက်, to come up), *v.* to have new flesh appear in a healing wound, အသားနုတက်။

အနုမာန (Pali), *adv.* on an estimate formed from viewing an object, မျက်ယမ်းဆသည်နှင့်, သည်က ကမ်းနားသို့ဘယ်လောက်ဝေးမည်ကို မျက်ယမ်းဆစမ်းပါ; အမှန်းအား ဖြင့်။

အနုမောဒနာ (Pali အနု, much, and မောဒေါ, joy).

အနုမောဒနာခေါ်, *v.* to congratulate one on the presentation of a religious offering (သာရခေါ်), တန်ဆောင်း၊ ကျောင်း၊ စရပ်၊ တံတား၊ ရေတွင်းများကိုလှူ၍ရေစက် ချသောအခါ၊ အများက အနုမောဒနာခေါ်သည်။

အနုမောဒနာပြု, *v.* to explain the merit of a religious offering.

အနုလုံ, *adv. see next.*

အနုလောမ (Pali), *adv.* in direct order; *n.* the ascending scale in dialectics.; *comp.* ပဋိလောမ, the descending scale in the dialectics of Buddhism.

အနုသယ (Pali), *n.* a condition common to all transmigrating beings, of which seven are specified, *viz.*, ကာမရာဂါနုသယ, ဘဝရာဂါနုသယ, ပဋိဃာနုသယ, မာနာနုသယ, ဒိဋ္ဌာနုသယ, ဝိစိကိစ္ဆာနုသယ, and အဝိဇ္ဇာနုသယ။

အနုသာသနာ (Pali), *n.* gentle instruction, as advice intended to persuade rather than compel, ခင်ဗျားကိုဆိုးမသည့်အခါဒေါသနှင့်မဆိုးမ၊ အနုသာသနာအားဖြင့်သာ ဆိုးမသည်, when I admonished you, sir, I did not do so in anger, but in the way of gentle reproof.

အနုသာသနာကထာ, *n.* gentle admonitory language, အနုသာသနာကထာ၊ ဆိုဆုံးမသည့်စကား။

အနုသီဟ, *n.* a sphinx.

အနူ, *n.* a leper; *see* နူ.

အနေ (from နေ, to remain), *n.* state, condition, circumstances.

အနေအခြေ. *n.* state, condition (of an action or thing), အခြေအနေ။
အနေအစား, *n.* a division, kind, sort; *see* အစား, 3.
အနေအထား, *n.* way, manner, method (of doing), အဂ်လိပ်သတ်ောကုမ္ပဏီ များအနေအထားကောင်းသည့်အတွက်သတော်ာများတာရှည်ခံကြသည်။
အနေအထိုင်, *n.* manners, carriage, သည်သူ့ဌေးရှန်ကုန်မြို့ရောင်းပုံဝယ်ပုံ အနေအထိုင်နှင့်တကွကောင်းသည်။
အနေကျ, *n.* continuance, uniformity; *commonly used to form verbal nouns*, as သွားနေကျရှိသည်, he constantly goes; သည်လမ်း သွားနေကျသောကြောင့်ဝေးသည်မထင်ပါ, because I am in the habit of travelling by this road, I do not think it is far.
အနေခက်, *v*, to be in a position of difficulty or perplexity.
အနေခံ့, *v.* to be stately, dignified in deportment.
အနေကဇာတင် (from အနေကဇာ, a part of the first line of the first stanza uttered by Gautama, on attaining the Buddhaship, and တင်, to impose), *v.* to consecrate an idol.
အနေကန် (from အ, *priv.* and ကေန်, certainly), *n.* uncertainty, အနေကန်စကား, doubtful, uncertain language.
အနောက် (from နောက်, the space behind), *n.* the west.
အနောက်တောင်, *n.* the south-west, အနောက်တောင်ထောင့်။
အနောက်တိုင်းပြည်သား, *n.* an inhabitant of Arakan, or of any country west of Burma.
အနောက်မျက်နှာ, *n.* the Occident, အနောက်ဘက်။
အနောက်မြောက်, *n.* the north-west.
အနောက်ယမ်း (လေ), *n.* a strong westerly breeze.
အနောက်လေ, *n.* the west wind.
အနောက်ဝန်, *n.* the Chief Steward of the Queen.
အနောင်, *n.* an elder brother (*obsolescent*), အစ်ကို. *Der.* ညီနောင် and နောင်တော်။
အနောတ္တပ္ပ (*pron. anuttuppa*) (Pali အ, *priv.* and ဩတ္တပ္ပ, fear of sinning), *n.* boldness in sinning, hardness of heart, callousness of conscience, မကောင်းမှုမှမထိတ်လန့်ခြင်း; recklessness.
အနောဓိသာ (Pali အ, *priv.* and ဩဓိသာ, reference), *a.* being without special reference, ရည်မှတ်ခြင်းမဲ့သော; universal; *chiefly used with* မေတ္တာသို့; နေ့ညမပြတ်မလပ် မြင်းမိုရ်တောင်မှ လေးပါးသောကျွန်က၊ စီးဆင်းသောရေကဲ့သို့၊ဩဓိသာအနောဓိသာအားဖြင့်၊မေတ္တာ ၌ထား၍ပို့သည်။
အနော်အတာ, *n.* instruction, direction, orders; *chiefly used with* ခံ, *see next.*
အနော်ခံ, *v.* to be obedient, follow instruction, ဆုံးမဩဝါဒကိုခံသည်, ကျွန်ုပ်အနော်အတာကိုခံလုပ်လျှင်၊ကောင်းလိမ့်မည်။

အနိုင် (from နိုင်, to overcome), *adv.* forcibly, contrary to another's will; by constraint, contrary to one's own will.
အနိုင်အထက် (*pron.* အနိုင့်အထက်), အနိုင်အဖိုင်, အနိုင်လက်ထက်, *adv.* same; အငယ်ကိုအကြီးက၊ နိုင်ထက် စီးနင်း ပြုသည်; hence နိုင်တက်ကလူ, *adv.* forcibly, in opposition to another's will.
အနိုင်ကျင့်, *v.* to habitually ill-treat, oppress, bully, မျက်နှာမဲ့၊ မျက်နှာငယ်သို့ကျွန်ုပ်ကိုခင်ဘျားနေ့တိုင်းအနိုင်ကျင့်သည်။
အနိုင်ခွံ, *v.* to cram, force down food.
အနိုင်နိုင်, *adv.* with great difficulty, အနိုင်နိုင်တောင်းမှရသည်, အနိုင်နိုင်နေရသည်။
အနိုင်ပေး, *v.* to decide in favor of, to give (one) the victory.
အနိုင်ပြု, *v.* to use violence, to force, compel.
အနိုင်ယူထား, *v.* to defraud, သူ့ဥစ္စာကိုမပေး။
အနို 1 (from နို). *n.* a wedge-shaped piece of cloth depending from the lower front corners of a woman's jacket, အင်္ကျီနို; the branch of the male palm, ထန်းနို။
အနို, 2, *a corruption of* အသို့, *contraction of* အဘယ်သို့, အနိုသည်လိုလား, အနိုသည်လိုကို; *sometimes used as an interrogative,* မသွားဘူးလားနို (*often pron.* နို့).
အနန်း, 1, *v.* to be slightly swelled; *more than* ရမ်း, *and less than* ဖော; *often used with* ထူ, မျက်နှာထူထူအနန်းအနန်းရှိသည်။
အနန်းမန်းလိုက်, *v.* to be subject to a virulent kind of suppurating swelling, သည်နွားအနာအနန်းမန်းလိုက်၍ခံနေရသည်; *see* မန်း။
အနန်း, 2, *see* အမ်း, *v.* to pay change.
အနွယ် (from နွယ်, to creep along), *n.* a creeper, a creeping plant, နွယ်ပင်။
အနွယ်နှာမောင်း, *n.* a tendril, နွယ်ငန်း။
အနှစ်, 1, *n.* solid substance, as of a tree; *opposed to* အကာ; အနှစ်သား, heartwood, duramen; sound meaning, substantial import; *applied to words.* *Prov.* အနှစ်မရှိသည့်တောတွင် ကြက်ဆူပင် မင်းမူသည်, in a forest of shrubs (*lit.* in which the trees have no heartwood) the castor-oil plant is king.
အနှစ်သာရ (Pali), *n.* sound meaning, substantial import, the gist or pith of a matter, အနှစ်သာရပါအောင်အတိုကောက်ရေးပါ, write briefly so as to include the gist of the matter.
အနှစ်, 2, *n.* a year, အနှစ်နှစ်အလလ, ကျွန်တော်အပေါ်တွင် အနှစ်နှစ်အလလက၊ မှုခင်းဖြစ်ဆာရှိမရှိကိုမေးတော်မူပါ; *see* နှစ်။
အနှံ, *n.* an ear or spike of grain, containing both the flower and the

fruit, or the flower only, as in the case of Indian corn, ပြောင်းဖူးနှံ, စပါးအသီးအနှံ, ကျွန်တော်တို့အမိတို့က၊ မြေလက်မကျွာ၊ တယောက်တနှံစားပေါင်ထားပါသည်။

အနှံ့အပြား, *adv.* broadcast, ကြဲဖြန့်၍။

အနှံ့အပြားဖြန့်, *v.* to diffuse, spread abroad.

အနှိပ်သည်, အနှိပ်သမား (from နှိပ်, to press), *n.* one who shampoos the body and limbs to remove uneasiness or pain, a *masseur, masseuse*; အနှိပ်ကောင်း. အနှိပ်တတ်, to be skilled in massage.

အနှီး (from နှီး, to spread out), *n.* anything spread out for a child to lie on; a child's diaper. *Der.* ကုန်းနှီး (မြင်းကုန်းနှီး), ခင်းနှီး, စီးနှီး, လက်နှီး။

အနှီးအရင်း, *n.* capital, stock in trade; *see* အရင်းအနှီး။

အနှုန်း (from နှုန်း, to compare), *n.* the current or market price, ဈေးနှုန်း; rate, ငွေဘာရာတဆယ်နှုန်း။

အနှုန်းအကဲ, *n.* same, ဒင်္ဂါးပိပ်ပြည်ကရွှေဒင်္ဂါးကို၊ မြန်မာပြည်ကငွေဒင်္ဂါးနှင့်ဝယ်သောအခါ၊အနှုန်းအကဲဘယ်နှယ်ပေးရမည်လဲ။

အနှောင်အဖွဲ့, *n.* that which binds, a bond; *also used fig.*

အနှောင်အဖွဲ့ဖြေ, *v.* to unfasten a bond, release from bonds.

အနှောင့်, *n.* the back of a knife or other cutting instrument; the head of a punch or wedge; *opposed to* အသွား; ထားနှောင့်, တူးရွင်းနှောင့်, ပုဆိန် (ပေါက်ဆိန်) နှောင့်, the back of a *da*, spade, axe. *Der.* ဖနှောင့်။

အနှောင်း (from နှောင်း, to come after), *a.* coming after, later, last, အထွေး; သားနှောင်း, မြေးနှောင်း, are terms applied to a son or grandson, born after the mother is supposed to have ceased bearing children.

အနှောင်းအငယ်, *n.* an inferior wife, မယားငယ်, မိန်းမအနှောင်းအငယ်။

အနွယ် (from နွယ်, to stretch along connectedly), *n.* a race, lineage, အဆက်အနွယ်, အမျိုးအနွယ်, သားစည်မြေးဆက်, အနွယ်အလာ။

အပ်, 1, *n.* a needle; hence ကုလားအပ်, an oblong-eyed needle; တရုပ်အပ်, a round-eyed needle; ခွေးမွေးအပ်, a dog's hair needle, *i.e.*, a very fine needle, a cambric needle; တည်းအပ် (*pron.* တဲအပ်), a pin (တွယ်အပ်); အပ်ချမတ်ချပြော, to speak in a definite manner. *Prov.* တရုပ်ပြည်မှာအပ်ရောင်းသလို။

အပ်ကျည်, *n.* a needlecase, အပ်ကျည်တောက်။

အပ်ချည်, *n.* sewing thread; အပ်ချည်ရစ်လုံး, a reel of cotton or thread.

အပ်ချည်တပင်စာ, *n.* a needleful of thread, အပ်ချည်တဖြတ်စာ။

အပ်ချုပ်, *v.* to stitch, ချုပ်လုပ်။

အပ်စာ, *n.* the narrow edge of cloth inside of a seam, ချုပ်စာ။
အပ်တချက်ချုပ်, *n.* a stitch, single pass of the needle and thread.
အပ်နဖါး, *n.* the eye of a needle; အပ်နဖားထိုး, to thread a needle; အပ်နဖါးထိုးနိုင်ပါသေးသည်, said approvingly of persons who retain their power of vision at an advanced age.
အပ်ပြန်ပေါက်ချုပ်, *v.* to sew in a particular manner, to backstitch.
အပ်ဖျား, *n.* the point of a needle, အပ်သွား။
အပ်လှီသမား, *n* a tailor, အချုပ်သမား။
အပ်သွား, *n.* the point of a needle, အပ်ဖျား။
အပ်, 2, *v.* to commit, deliver, hand over; *comp.* နှင်း, နှံ, and ပေး; နံနက်စောစောငွေကိုလာအပ်ပါနော်။
အပ်ခဲ့, *v.* to deliver over, on going away, သည်သူငယ်ကိုဆရာထံအပ်ခဲ့သည်။
အပ်ထား, *v.* to intrust, consign, give in trust, ကျွန်ုပ်ငွေကိုပွဲစားထံအပ်ထားသည်။
အပ်နှင်း, *v.* to give, deliver over; *see* နှင်း။
အပ်နှံ, *v.* to commit, deliver, ကျွန်တော်ပစ္စည်းများကိုကျွန်တော်မရှိခိုက်၊အပ်နှံထားခဲ့ပါရစေ, allow me, please, to intrust my property to you, during my absence.
အပ်ပေး, *v.* to deliver, commit.
အပ်, 3, *v.* to apply, put together flatwise, ကပ်သည်, မျက်နှာချင်းအပ်, cheek by jowl, ထိုသူငယ်နှစ်ယောက်ချစ်ကြည်စုံမက်သောကြောင့်၊မျက်နှာချင်းအပ်နှစ်ကိုယ်ကြားစကားပြောသည်။
အပ်, 4, *v.* to be right, proper; *chiefly used as a qual. verb. affix,* သင့်သည်; *sometimes used to denote the passive, as an adversative to* တတ်, in translations from the Pali; *sometimes euphonic; see Gram. sec.* 117. မသွားအပ်သည့်လမ်း, the road one ought not to travel; မအပ်မရာ, wrongfully, improperly.
အပ်စပ်, *v.* same as အပ်, but with the additional meaning of being fitting, as a matter of suitableness generally, or of peculiar fitness to specific positions or circumstances, ဗိန္ဒဲဆိုးသည့်သက်နှ်း၊ညောင်နီဆိုးသည့်သက်နှ်း၊ဘုန်းကြီးများနှင့်အပ်စပ်သည်။ ကျောက်ချည်ဆိုးသည့်သက်နှ်းဘုန်းကြီးများနှင့်မအပ်စပ်ပါ, ဘုရားရုပ်တုတော်များမိန်းမများနှင့်မအပ်စပ်ပါ, it is not fitting that women should possess images of Buddha.
အပ (from ပ, to be without), *n.* the outside, outer part of a thing, အပြင်, ပြည်တွင်းပြည်ပဋ္ဌဝင်သည့်လူများလူသတ်မှုအပ, as in a proclamation granting pardon to all those who surrender themselves, except (*lit.* outside) persons who have committed murder; သည်ပစ္စည်းမှုလခိုးသည့်လူလက်ဝယ်မရှိ၊အပသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။

အပကာယိကစကား, *n.* exaggerated, or incredible language.
အပမှီ, *v.* to possess, as a spirit or witch, ပူးသည်။
အပသဏ္ဌာန် (Pali သဏ္ဌာန), *n.* outward appearance, *in opposition to* အဇ္ဈတ္တသဏ္ဌာန်, inner appearance, သည်သူ အပသဏ္ဌာန်ဖြင့် ကောင်းသည်၊ အဇ္ဈတ္တသဏ္ဌာန်ဖြင့်ဆိုးသည်။
အပင်, *n.* a plant or tree. သည်အရပ်မှာသစ်ပင်ဝါးပင် ပေါများပါသည်. *Der.* နွယ်ပင်. မြက်ပင်, ဝါးပင်, သစ်ပင်။
အပင်း (from ပင်း, to wedge in), *n.* a substance supposed to be forced into the stomach, or some other part of the body, by magic (4).
အပင်းအဆာ, *n.* same as အပင်း။
†အပင်းအသင်း, *n.* a society; commonly in a bad sense; *see* အသင်း အပင်း။
အပတ် (from ပတ်. to go round), *n.* a round, a circuit.
အပတ်ဆိုက်, *v.* to complete a round or circuit; to come to the point, in the circuit of discourse.
အပတ်ပြေ, *v.* to be unraveled, explained, စကားမတတ်အပတ်မပြေ။
အပတ်တကုတ် (from ပတ်ကုတ်), *adv.* with great exertion, in order to overcome a difficulty, ကုတ်ကုတ်ကတ်ကတ်။
အပန်း (from ပန်း, to be fatigued).
အပန်းကြီး, *v.* to be greatly fatigued, တာရှည်ရေငုပ်ရလို့အပန်းကြီးသည်။
အပန်းကြီးစွာ, *adv.* very fatiguingly.
အပန်းဆိုက်, *v.* to breathe with difficulty, as at the point of death; *less than* အသက်ငင်; သေခါနီးသောကြောင့်အပန်းဆိုက်နေသည်။
အပန်းတကြီး, *adv.* with great effort, very fatiguingly; *more than* အပန်းကြီးစွာ; making a great fuss, a great bustle, about a small matter. အမှုကိုအပန်းတကြီးမပြုပါနှင့်; same as အရေးတကြီး။
အပန်းပြေ. *v.* to be relieved from fatigue, အရိပ်အာဝါသကိုမှီသောကြောင့် အပန်းပြေသည်။
အပပ် (from ပပ်, to be a crevice), *n.* a fold of certain trees, whether constituting the stalk, as in the plantain (ငှက်ပျောပင်). or otherwise, as in the bamboo, the cane, etc.; the calyx of a flower, ပွင့်ပပ်။
အပယ်. 1, *n.* madam; *used as a term of compellation* by a husband in addressing his wife; sometimes in addressing other women in a friendly manner.
အပယ်. 2, *n.* a square measure of ground, containing 1200 square cubits (1.75 English acres).
အပရဂေါယာန်. *n.* the great western island; *see under* ကျွန်း (5).
အပံ့ (from ပံ့. to aid, assist), *n.* aid, assistance.
အပံ့ပေး. အပံ့ခေါ်ပေး, *v.* to give something to a constable for calling

a party summoned (*obs*); to give, as a woman to a rejected lover, ခေါင်းပေါင်းဘိုး၊ ပုဆိုးဘိုးအပံ့ပေးလိုက်ပါသည်။ မလာပါနှင့်တော့။

အပံ့ယူ, အပံ့ရ, *v.* to receive a present, as a constable for calling a person (*obs*).

†အပံ့မှီ, *v.* to possess, as a spirit or witch; *see* အပမှီ။

အပါ, *n.* that which is carried by, or accompanies one; that which is included, comprehended, or concerned; အဂ်ီအပါ နည်းလို့ ထပ်မံအချုပ်သမားထံမှာလိုက်ရဦးမည်, ကျွန်တော်မျိုးအပါလိုက်ပါရမည်အကြောင်း။

အပါအဝင်, *n.* that which is included, comprehended or concerned, သည်လူထိုအမှုမှာအပါအဝင်အမှန်ဖြစ်ပါသည်။

အပါဒါန (Pali), *n.* the ablative case.

အပါယ် (Pali အပါယ), *n.* a state of punishment, of which there are four, *viz.* ငရဲဘုံ၊ တိရစ္ဆာန်ဘုံ၊ ပြိတ္တာဘုံ၊ အသူရကာယ်ဘုံ; မကောင်းဒုစရိုက်ကျင့်သောသူများ အပါယ်လေးဘုံ၊ တဘုံဘုံသို့ရောက်မည်, those who habitually practise evil deeds, will arrive at one of the four states of punishment.

အပါး, 1 (from ပါး, in နီးပါး, to be near), *n*, the space near a thing, nearness, အနား, အနီး။

အပါးတော်မြဲ အတွင်းဝန်ထောက်, *n.* a personal assistant to the Chief Commissioner.

အပါး, 2, *num. aux.* applied to dignitaries and immaterial things, ဘုန်းကြီးတပါး, မင်းတပါး, အကြောင်းတပါးပါး။

အပိမ့် (from ပိမ့်, to be indented), *n.* a dent, slight concavity; အပိမ့်ကြီး, a blotch; a flat rising of the skin, from a cutaneous affection, a slight blow, or the bite of an insect, ပခြက်ဆိတ်ကိုက်လျှင်၊ အပိမ့်အပိမ့်ထသည်; *comp.* အဖု and အဖူး။

အပုညာ (Pali အ, *priv.* and ပုညာ), *n.* demerit, guilt, အကုသိုလ်, မကောင်းမှု။

အပုဒ် (Pali ပါဒ, a foot), *n.* a line of verse consisting of a certain number of syllables, commonly four or eight; a sentence in prose, or a small paragraph; *comp.* အပိုဒ် and ပုဒ်မ; သီချင်းတပုဒ်ဆိုစမ်းပါ။

အပုပ်, *n.* anything putrid or rotten.

အပုပ်အစပ်. *n.* same as အပုပ်, အုန်းပင်များအပုပ်အစပ်ကိုကြိုက်သည်, cocoanut trees have a liking for rank soil.

အပုပ်ကောင်, *n.* a rotten carcase.

အပုပ်ချွေး *n.* a kind of acid, putrid perspiration, which the Burmese say is attendant on certain forms of disease, especially those accompanied by febrile symptoms.

အပုံ (from ပုံ, to heap up), *n.* a heap; a deal, quantity; a great deal, great many; *usually reduplicated,* အပုံအပုံများသည်။
အပုံကြီး, *n.* and *adv.* very much.
အပူ (from ပူ, to be hot), *n.* heat.
အပူအပြင်း, *adv.* severely, violently, torturingly, အပူတပြင်း, အပူတပြင်းတောင်းသည်, to demand with force or urgency.
အပူအပြင်းစစ်, *v.* to examine by torture.
အပူငုပ်, *v.* to be latent, as fever in the human system.
အပူငွေ, *n.* money extorted by oppression, အနိုင်အထက်နှိပ်စက်ရသောငွေ။
အပူငွေ့, *n.* vapor arising from heat.
အပူတလော, *adv.* same as အပူအပြင်း; urgently, immediately, အပူတလောယခုချက်ခြင်းမလာဘူးလို့ထင်ပါသည်; လတ်တလော။
အပူတိုက်, *v.* to use violent measures in order to force payment.
အပူတိုင်း, *n.* a thermometer, ပြဒါးတိုင်, အပူအအေးပြသောပြဒါးတိုင်။
အပူထုတ်, *v.* to extract the heat of the body by some process, as by administering a vapor bath.
အပူမှုတ်, *v.* to be blown through the system, as a hot vapor, ခြေဘဝါးအပူမှုတ်လို့မျက်စိနာပါသည်။
အပူရည်, *n.* vapor arising from heat.
အပူလောင်, *v.* to be scalded, ရွက်ရည်ပူလောင်သည်။
အပူဝင်, *v.* to be absorbed, as heat into the system.
အပေ, *n.* a foot, a measure of length equal to twelve inches (တဆယ်နှစ်လက်မ), စတုရန်းတပေ။
အပဲ့ (from ပဲ့, to be broken off), *n.* a bit broken off, a fragment, a chip. သည်ပုကန်ပြားမှာအပဲ့ရှိသည်။
အပေါ်, *n.* a bundle or sheaf of thatch, whether leaf (ဒနိပေါ်), or grass (သက်ငယ်ပေါ်).
အပေါက် (from ပေါက်, to perforate), *n.* a hole, aperture, opening; a drop, အစက်, အသွေးပေါက်ပေါက် (*pron.* ဖေါက်ဖေါက်) နှင့်ကျသည်, or repeated four times, ပေါက်ပေါက် ပေါက်ပေါက်နှင့် ကျသည်။
အပေါက်အစ, *n.* a small beginning of difficulty, ground of crimination, သည်အမှုအပေါက်အစရှာလို့မရနိုင်ပါ။
အပေါက်အစက်, *n.* a drop; a spot occasioned by a drop, မိုဃ်းရွာသည့်အခါခရီးသွားလို့၊အင်္ကျီမှာအပေါက်အစက်နှင့်ကွက်နေသည်, အစွန်းအကွက်။
အပေါက်အလမ်း, အပေါက်အဝ, *n.* a passage, way of entrance or egress, မြစ်ဝမှာရေတိမ်သောကြောင့်၊သင်္ဘောများထွက်ဝင်ရန်အပေါက်အလမ်းမရှိ။
အပေါင်, **1**, *n.* a thigh, ပေါင်; the side of a door (တံခါးပေါင်), bedstead,

chair etc., to which the hinges or legs are attached. *Der.* ပေါင်, ဒူးယပ်ပေါင်, ကန်ပေါင်ရိုး။

အပေါင်, 2 (from ပေါင်, to pawn or mortgage), *n.* property pawned or mortgaged. အပေါင်ရောက်သောကုန်းနှုန်းမြေ. When an article is sold or mortgaged for its full value, it is called အပိုင်း; when it is sold or mortgaged for half of its value, it is called အပေါင်; when it is sold or mortgaged for a quarter of its value, it is called တင်ပေါင် or ကျူပေါင်။

အပေါင်အနှံ, *n.* same, ခင်ဗျားအပေါင်အနှံမရှိဘဲကျွန်ုပ်ငွေမချေးနိုင်ပါ။

အပေါင်ခံသူ, *n.* a pawnee.

အပေါင်စာချုပ်, *n.* a deed of mortgage, ပေါင်နှံသောစာချုပ်။

အပေါင်း (from ပေါင်း, to unite in one), *n.* the many, all, အားလုံး။

အပေါင်းအဘက်, အပေါင်းအဘော်, *n.* a companion, associate.

အပေါင်းအသင်း, *n.* a company, society.

အပေါင်းပါ, *v.* as in the phrase, ထားပြမှုတွင်အပေါင်းပါလူ၊ မြတ်ကျော်၊ ထွန်းဝင်း။

အပေါင်းဝင်, *v.* to join with.

အပေါ့ (from ပေါ့, to be light), *a.* stolen, and therefore sold at a low price; *the opposite of* အမြစ်; ကုန်ပေါ့, အထည်ပေါ့, ကျွဲပေါ့, နွားပေါ့, သည်နွားနွားပေါ့မှိုသာအဘိုးချိုချိုနှင့်ရောင်းသည်; *n.* urine, ကျင်ငယ်, မုတ်, ရေဟောင်း, သေး။

အပေါ့အလေး (from လေး, to be heavy), *n.* urine and *fæces* collectively.

အပေါ့ဘွန့်, အပေါ့သွား, *v.* to pass urine (*polite*); သေးပေါက် (*vulgar*); အပေါ့ပါ, applied to children, အကလေးအိပ်ရာပေါ်မှာအပေါ့ပါသည်။

အပေါ် (from ပေါ်, to appear), *n.* the upper part, space above a thing, အထက်; the upper part, upper surface of a thing.

အပေါ်ချော (*pron.* အပေါ်ကျော), *a.* smooth, specious, plausible, ထမင်းရည်အပေါ်ချောနှင့်ပြောသည့်လူ။

အပေါ်ခွံ, *n.* the thin external covering of bark.

အပေါ်ဆင့်, *n.* a loft. အပေါ်ခန်း။

အပေါ်ထပ်, *n.* a superstructure. အပေါ်ထပ်မှာ, *adv.* upstairs.

အပေါ်ဖုံး, *n.* a wrapper.

အပေါ်ယံ, အပေါ်ယံက (from ယံက), *n.* the outside, surface; superficiality, သည်ဘုန်းကြီး စာတတ်ဟန်ဆောင်သော်လည်း၊ အပေါ်ယံချောသာဖြစ်သည်။

အပေါ်သားရေ, *n.* the scarfskin, cuticle, epidermis.

အပို (from ပို, to exceed), *n.* excess, odds, surplus, overplus.

အပိုအမို, အပိုအလျှံ, *n.* excess, overplus, odds.

အပိုနေ့, *n.* the day after a worship-day, when kept as supererogatory.

အပိုက်, *see* အပိုဒ်, *n.* a punctuation mark or stop, in writing.
အပိုင်, *n.* ownership. အပိုင်အပြတ်ရောင်း, *v.* to sell outright.
အပိုင်ပေး, *v.* to give another the ownership of any property; အပိုင်စားပေး, a term frequently met with in Burmese documents of conveyance and transfer, or in orders conferring a royal gift; အပိုင်ပေးသောစာချုပ်, a grant, conveyance in writing.
အပိုင်း (from ပိုင်း, to divide), *n.* a division, part, portion, ဆရာတပိုင်း၊ မိဘတပိုင်း၊သခင်တပိုင်းကိုပေးမှတော်ပါမည်။
အပိုင်းအခြား, *n.* a dividing line, boundary, နယ်၏အပိုင်းအခြား။
အပိုင်းအစား, *n.* a division, အဆစ်အပိုင်း; a kind, sort.
အပိုင်းပိုင်း (*pron.* အပိုင်းဗိုင်း), *adv.* in divisions or pieces.
အပိုဒ် (from ပိုဒ်), *n.* a mark or stop in writing; a portion of writing inclosed in marks or stops; *comp.* အပုဒ်။
အပိုးသေ (from ပိုး, to fasten on, and သေ, to be settled), *v.* to be well finished, done with precision, သေချာသည်။
အပွမေယျ (Pali အ, *priv.* and ပမာ, comparison), *a.* incomparable, beyond comparison, အတုမရှိသော။
အပျင်းထုတ် (from ပျင်း, to be lazy, and ထုတ်, to extract), *v.* to correct the disposition to be lazy.
အပျည်း (*pron.* ပျှံည်း) (from ပျည်း, to be tough), *n.* any flabby, pendulous substance; particularly applied to the flesh and skin of the cheeks, breasts, etc., ပါးပျည်း (*pron.* ပဗျည်း), ရင်ပျည်း။
အပျောက်, *n.* the act of losing, loss (of property).
အပျောက်အပျက်, *n.* loss and damage.
အပျော်အပါး, *n.* pleasure; usually used in a bad sense.
အပျော်အပါးလိုက်, *v.* to indulge in sensual gratification.
အပျော်ထမ်းလက်နက်ကိုင်, *n.* a volunteer, အပျော်အမှုထမ်း။
အပျို (from ပျို, to be young), *n.* a young unmarried woman, အိမ်မထောင်သောမိန်းမပျို; *comp.* လူပျို။
အပျိုကညာ, *n.* same as အပျို။
အပျိုကြီး, အပျိုဟိုင်း, *n.* an old maid.
အပျိုစင်, *n.* a pure virgin.
အပျိုဖို, အပျိုဖြန်း (*pron.* ဖြန်း), *n.* a female just arriving at pubescence.
အပျိုတော်, *n.* a maid of honor.
အပျိုတော်ဝင်, *v.* to arrive at puberty, as a woman.
အပျိုရံ, *n.* a bridesmaid.
အပြင်, *n.* the surface, outside of a thing; a surface, an open vacant surface; *used in comp.*, as ကွင်းပြင်, လယ်ပြင်, etc.; the outside, the

outer part (of a thing), what is beyond, outside, အပ; what is beside, in addition, သည်ဥစ္စာအပြင်ကျွန်ုပ်မှာပေးစရာမရှိပါ; ကျောတပြင်လုံး အဖူးချည်းတည်း; *much used as a secondary noun, see Gram. sec.* 74.
အပြင်အပ, *n.* the outer parts, externals.
အပြင်ခံတပ်, *n.* outwork, မြင်းတား။
အပြင်ဆုံး, *a.* extreme, အဆုံးစွန်သော။
အပြစ်, *n.* an evil result or consequence; *opposed to* အကျိုး ; an evil deed, ဒုစရိုက်; guilt, desert of punishment, အကုသိုလ်; *fig.*, punishment, ဒဏ်။
အပြစ်အဆာ, *n.* a fault, အပြစ်အနာ။
အပြစ်ကြီး, *v.* to be heinous, as a crime; to be very sinful.
အပြစ်ခံ, *v.* to suffer punishment. အပြစ်ငရဲ, *n.* the punishment of hell.
အပြစ်တင်, *v.* to blame, censure; အပြစ်တင်ခံ, to bear blame.
အပြစ်တင်ချက်, *n.* an impeachment, လျှောက်ထားအစီရင်ခံချက်; a slur.
အပြစ်ပေး, *v.* to punish, ဒဏ်ပေးသည်။
အပြစ်ပြု, *v.* to do wrong, commit sin; to treat as guilty; to harm, injure.
အပြစ်ပြေ, *v.* to be expiated, as guilt.
အပြစ်ပို့, *v.* to lay the blame on another in order to clear one's self.
အပြစ်ဖြေ, *v.* to expiate guilt. အပြစ်ဖြေရာစကား, *n.* an apology.
အပြစ်ရောက်, *v.* to incur a penalty; to contract guilt.
အပြစ်ရှိ, *v.* to be guilty.
အပြစ်လွှတ်, *v.* to forgive, pardon.
အပြစ်သင့်, *v.* to incur a penalty; to suffer punishment.
အပြည်, *n.* a measure of capacity equal to four *sales*.
အပြန်အလှန်ပစ်, *v.* to throw back upon.
အပြန်အလှန်ပြု, *v.* to reciprocate.
အပြာ (from ပြာ, to be blue), *n.* a blue color.
အပြာခြောက်, *n.* a dull blue color.
အပြာနု, *n.* a light blue. အပြာရင့်, *n.* a deep blue.
အပြား, 1 (from ပြား, to be flat), *n.* what is flat; *used as a num aux.*; *see Gram. sec.* 98.
အပြားအပျည် (*pron.* ပျည်), *n.* a table; any flat, level surface.
အပြားခတ်, *v.* to draw, spread by beating.
အပြား, 2 (from ပြား, to be divided into several parts), *n.* a division into parts.
အပြီး (from ပြီး, to be finished), *n.* a finish, finishing, completion; *adv.* completely, စိုလင်စွာ; to completion, ပြီးအောင်; finally.

အပြီးအစီး, *n.* completeness. စုံလင်ခြင်း, သွားရမည်ခရီးကို စုံစုံလင်လင်ပြင်ဆင်၍အပြီးအစီးသို့ရောက်ခဲ့ပြီလား။
အပြီးအပ်, *v.* to hand or make over finally.
အပြီးဆေး, *n.* medicine to cause invulnerability.
အပြီးပြော, *v.* to speak decidedly, give a final answer.
အပြီးသတ်, *adv.* to completion, to a finish, အပြီးသတ်ပြောသည်, to give a final answer, အပြီးသတ်လုပ်သည်, to finish.
အပြု (from ပြု, to do), *n.* a deed, action, အမှု, သွားမည်အပြုတွင်, in the act of going.
အပြုအကျင့်, အပြုအမူ, *n.* same as အပြု; ခင်ဗျားအပြုအမူကိုနှစ်သက်ရန်အနည်းငယ်မျှအခွင့်မရှိ။
အပြေအပြစ် (from ပြေပြစ်, to be smooth), *n.* evenness, smoothness, finish, as in joiner's work, or in language spoken or written, အလုပ်အကိုင်မှာ တရုပ်လက်သွား၊ မြန်မာလက်သွားထက် အပြေအပြစ်ရှိသည်, သည်ဆရာစကားအပြေအပြစ်ပြောတတ်သည်။
အပြေး (from ပြေး, to run), *n.* running, manner of running, course; hence တပြေးတည်း, *adv.* in a straight line, or in a plane surface, အနိမ့်အမြင့်မရှိ။
အပြေးအလွှား, *n.* running and leaping.
အပြေးကောင်း, *v.* to be able to run well; to have an even surface, frequently applied to the roofs of buildings.
အပြေးဖြောင့် (from ပြေး and ဖြောင့်), *v.* to move in a straight line, as an arrow; to be in a straight line, as the ridge of a roof, a line of soldiers, a road, etc.; သည်မြို့အလွန်အပြေးဖြောင့်သည်။
အပြေးမောင်း, *v.* to ride or drive a horse on the run.
အပြေးမြန်, *v.* to be swift of pace, fleet.
အပြေးသန်, *v.* to run without being easily fatigued.
အပြော, 1 (from ပြော, to speak), *n.* speech, manner of speaking.
အပြောအဆို, *n.* same, အပြောအဆိုကောင်းသည်, အပြောအဆိုယည်ကျေးသည်, အပြောအဆိုရိုင်းသည်, အပြောအဆိုသာယာသည်။
အပြောကြီး, *v.* to be bombastic, to be exaggerated, as one's language; *n.* bombast.
အပြော, 2 (from ပြော, to be much), *n.* extent of surface; applied to the sea, and to successive existence (သံသရာ), သမုဒ္ဒရာအပြောအလွန်ကျယ်သည်, သံသရာအပြောကျယ်စွာရှိသည်။
အပြောက် (from ပြောက်), *n.* painted, embroidered, or carved work.
အပြောက်အဖြိန်း, အပြောက်မင်ကာ (*pron.* မှင်ဂါ), *n.* same as အပြောက်။
အပြောင်မယား, *n.* a concubine (တော်ပြောင်), superior to အသိမ်းမယား,

styled ကျွန်ပြောင်. An အသိမ်း was bought with money, while an အပြောင် was not.

အပြိုက်, *n.* shorl, or black tourmaline, အကြွပ်နက်။

အပွ (from ပွ, to be puffy), *n.* a loosely woven spot in cloth.

အပွင့် (from ပွင့်, to blossom), *n.* a blossom; *see* ပန်း။

အပွင့်ချပ်, *n.* a petal.

အပွင့်ပပ်, *n.* the calyx of a flower, ပဒုံမာကြာသည် ပွင့်ပပ်အလွန်များသည်, the water lily has a great many petals.

အပွားအရင်း, *n.* interest and principal.

အပွေ (from ပွေ, to be confused), *n.* confusion; လူပွေ, a man of mischievous practices.

အပွေအရှုပ်, *n* same as အပွေ။

အပွေသား, *adv.* in a confused state, as အမှုအပွေသားနေသည်, the business is in a confused state.

အပွေ့ (from ပွေ့), *n.* an armful, အပွေ့အပိုက်, ကောက်ရိုးတပွေ့လောက်ပွေ့ခဲ့ပါ, ထင်းတပွေ့လောက်ပွေ့ခဲ့ပါ။

အပွေး, *n.* the outer scaly parts of the fruit or bark of trees, အပွေးမြင်အပင်သိ, by seeing the outer bark one knows the kind of tree. This proverb is always applied to persons.

အပြွတ် (from ပြွတ်, to grow in clusters), *n.* a cluster, bunch of fruit; *comp.* အဆုပ်။

အပြွတ်အရွတ်, *adv.* in clusters. ထန်းပင်၊ သဖန်းပင်၊ စပျစ်ပင်များ အပြွတ်အရွတ်နှင့်သီးတတ်သည်။

အဖ, *see* အဘ, *n.* a father.

အဖက်, *see* အဘက်, *n.* an associate, companion.

အဖင်, *see* အဘင်, *n.* an ancestor of the fifth degree.

အဖတ်, *n.* what remains of a thing after the liquor or juice is extracted; *opposed to* အရည်, the liquid part; that which is ejected from the mouth after the juice is extracted by chewing; *see* ထမင်းဖတ်, နှမ်းဖတ်, etc.; hence လိုဖတ်, any object of desire. လိုဖတ်ရှိရာပေးပါမည်. *Prov.* မျက်နှာကြီးရာဟင်းဖတ်ပါသည်။

အဖတ်အရည်, *n.* a substance composed of solid and liquid, အရည်အဖတ်။

အဖတ်တင်, *v.* to have what remains; to remain after all expenses are paid, အသားတင်ဖြစ်; *capable of many fig. applications;* the doing or saying anything which may compromise or commit one's self, *e.g.*, သည်အကြောင်းကိုအဖတ်တင်အောင်မပြောပါနှင့်, ခင်ဗျားသည်လိုပြုလျှင်အဖတ်သာတင်စရာရှိသည်။

အဖန် (from ဖန်တီး, to plan), *n.* a time, turn; အကြိမ်, အလီ။

အဖန်တလဲလဲ, *adv.* repeatedly, သည်အကြောင်းကို အဖန်တလဲလဲပြောမနေပါနှင့်. *Prov.* အသစ်သေအောင်ကောင်းစေတော့။အဟောင်း(ကို)အဖန်တလဲလဲအောက်မေ့တတ်သည်. in the way of one's first love being superior to any other.

အဖန်ဖန်, *adv.* same, အကြိမ်ကြိမ်, အလီလီ။

အဖန်ဖန်ဖြစ်, *v.* to be recurrent.

အဖာ (from ဖာ, to mend), *n.* a patch, or any material inserted to mend a hole, အဖာအရာ; also applied *fig.* to language, အဖာအရာများစွာထူသောမိန့်မ။

အဖိ, 1, *see* အဘိ, *n.* an ancestor of the fourth degree.

အဖိမ, *see* အဘိမ, *n.* the mother of a great-grandfather.

အဖိ, 2 (from ဖိ, to press down), *n.* a weight; a paper weight.

အဖိတ်အစည် (*pron.* စည်), *n. lit.* a spilling and scattering of a liquid; *in a fig. sense,* applied to mortality of human beings during a period of epidemic disease, ကာလရောဂါဖြစ်တုန်းခါ ရန်ကုန်မြို့မှာ အဖိတ်အစည်ရှိသည်ကိုမကြားပါ။

အဖိတ်နေ့, *see* အဘိတ်နေ့, *n.* the day before worship-day, အကြိုနေ့။

အဖိ (အိမ်), *n.* a penthouse, a small shed attached to a building, a lean-to.

အဖီး. *n.* a mark occasioned by a blow from a flat instrument, အကလေးကိုတံဖျာကလေးနှင့်ရိုက်သောကြောင့် အဖီးအဖီးထသည်။

အဖု (from ဖု, to be bulbous), *n.* a protuberance, bunch, knob, boss, bulb; a pimple, small boil, not as pointed as အဖူး, ကရင်နှံကောင်များကိုက်လျှင်အဖုထ၍နာတတ်သည်။

အဖုအထစ်များ. *v.* to be scabrous; to be very uneven.

အဖုပေါက်, *v.* to have a rash.

အဖုတ်, *n.* a tuft or clump (of grass, etc.); *smaller than* အရုံ; hence အိမ်ဖုတ်, အိုးဖုဘ်, မြက်ဖုဘ်, ချုံဖုတ်, ဖုဘ်စု; the *mons veneris*; hence လဖုတ်: အဖုတ်ကလေး, the genitals of female children.

အဖုံ, 1, *n.* a sail, *used in comp.*, as အောက်ဖုံ, a lower sail, etc.; *num. aux.* applied to sails, nets, etc., ပိုက်တဖုံ. ရွက်တဖုံ။

အဖုံ, 2, *n.* a party, sort (*not used*); တဖုံ, *adv.* separately, schismatically, တသီးတခြား, တသီးတဖုံ, တဖုံတခန်း။

အဖုံး (from ဖုံး, to cover), *n.* the cover of a vessel, စလောင်းဖုံး; *also used fig.*, စကားအဖုံးအဖိတ်ကောင်းသည်။

အဖုံးချွတ်, *v.* to uncap. အဖုံးဖွင့်, *v.* to uncover.

အဖူး (from ဖူး. to protuberate), *n.* a bud of a leaf or flower, ငုတ်

ပျော့ဖူး; a pimple, small boil; *comp.* အဖု; a swelling, as from a blow or sting.

အဖူးအဖိမ့်. *n.* a cutaneous eruption.

အဖေ. *see* အဘေ. *n.* a father.

အဖေး. 1, *see* အဘေး. *n.* a great-grandfather.

အဖေး. 2 (from ဖေး. to scab over), *n.* a scab. အနာဖေးကွာမှအနာပျောက်တတ်သည်။

အဖဲ့ (from ဖဲ့. to break off). *n.* a bit broken off.

အဖောက်, 1, *n.* a woof. ရက်ကန်းဖောက်။

အဖောက်. 2 (from ဖောက်. to perforate), *n.* perforating. as ဆောက်အထွင်းအဖောက်ကောင်းသည်. he is good at mortising.

အဖော်, *see* အဘော်. *n.* an associate, companion.

အဖို (from ဖို, to be barren), *n.* a wife who has not borne children; a man who is impotent. ယောက်ျားဖို; the male of certain birds and animals, ငှန်းဖို. ဆတ်ဖို, ဒရယ်ဖို. of certain trees, ထန်းဖို. သဘော်ပင်အဖို; a leading word, စကားဖို, *opposed to* စကားမ, a synonymous word, or expletive, *e.g.*, တိုင်ပင်နှီးနှော, တိုင်ပင် being the စကားဖို, နှီးနှော the စကားမ။

အဖို့. *see* အဘို့. *n.* a part, portion, share.

အဖိုး. 1, *see* အဘိုး. *n.* price.

အဖိုး, 2. *see* အဘိုး, *n.* a grandfather.

အဖျင်း (from ဖျင်း. to be unsubstantial), *n.* chaff; *comp.* အမှော်။

အဖျင်းအမှော်, *n* chaff and refuse collectively.

အဖျင်းအလွှေး. *n.* chaff and small grain. အသိန္နိ။

အဖျင်းကြီး. *n.* a worthless fellow. လူအဖျင်းကြီး; အဖျင်းစကား, nonsense.

အဖျင်းပြော. *v.* to indulge in chaff, persiflage.

အဖျင်းလွင့်, *v* to be scattered. as chaff; *capable of fig. applications. e.g.*, ခင်ဘျားငါ့ကိုအလကားမဲ့သက်သက်အမှုရှာလျှင်၊ ခင်ဘျားအဖျင်းကိုလေလွင့်သလိုရှိပါလိမ့်မည်။

အဖျည်း (*pron.* ဖျည်း). *n.* an appendage to the lungs.

အဖျား. 1 (from ဖျား. to be in a fever). *n*, fever; ငှက်ဖျား. malarial or jungle fever.

အဖျားကျ, *v.* to intermit. in fever.

အဖျားကြီး, *v.* to have high fever.

အဖျားဆုတ်. *v.* to abate. in fever.

အဖျားတက်, *v.* to have a paroxysm of fever.

အဖျားဖြတ် (*pron.* ဖြတ်) ဆေး. *n.* medicine for fever, quinine.

အဖျား. 2. *n.* an end. ရွာဘယ်အဖျားကလဲ; extremity, point, အစွန်း, ထိပ်;

a top, summit, ထိပ်; *opposed to* အရင်း, a bottom, foundation; *a.* not original, not an own, as သားဖွား, a son by affinity, *opposed to* သားရင်း, an own son; အဖျားမည်းနှင့်ပြောသည်, or အဖျားမည်းကလေးနှင့်ပြောသည်, to speak (*lit.*) with a little black point, *i.e.*, to speak in an indirect, suggestive manner, to insinuate.

အဖျော် (from ဖျော်, to dilute), *n.* a sweet liquor.

အဖြစ် (from ဖြစ်, to be), *n.* being, a state of being, condition.

အဖြစ်အဆစ်, အဖြစ်အပျက်, *n.* the circumstances, events, adventures (of one's life), အကြွင်းမဲ့ကြွ. ခင်ဗျားအဖြစ်အပျက်ပြောစမ်းပါ။

အဖြစ်အနှစ်, *n.* same as အဖြစ်အပျက်။

အဖြစ်အဟန်, *n.* state, condition, circumstance, case, ဖြစ်ဟန်, ကျွန်ုပ်တို့ဖြစ်ဟန်များကို မိတ်တို့မြင်ရလျှင်၊ဘယ်လောက်သနားကြမည်နော်။

အဖြုန်း (from ဖြုန်း, to be worn away), *n.* grit of any kind, as the worn part of grain, or the refuse that remains in chiselling marble.

အဖြူ, *n.* whiteness, white color; *a.* white, သည်နွားအရောင်အမွေးအဖြူဘဲ။

အဖြူထည် (*pron.* အဖြူဒယ်), *adv.* in frame only, သည်ကျောင်းဆောက်သည်မှာအဖြူထည်ဘဲရှိပါသေးသည်။

အဖြူထည်ကိုင်မိ. *v.* to have done in the rough or outline only, ဘုရားကိုအဖြူထည်ကိုင်မိပြီ။ မွမ်းမံဘို့သာရှိတော့သည်။

အဖြေ (from ဖြေ, to unloose), *n.* an answer to a question; a key, ပါရမီတော်ခန်းအဖြေ, a key to the *Paramigan*; manner of answering; forgiveness (of sin), as အပြစ်ကိုအဖြေမရှိနိုင်, there can be no forgiveness of sin; an antidote, မြွေဟောက် ကိုက်လျှင် အဖြေရှိသလား။

အဖြေအတင်, *adv.* alternately (in speech), လူငယ်လူကြီးနှင့်စကားပြောသောအခါ၊အဖြေအတင်မပြောအပ်။

အဖြောင့်ခံ. *v.* to plead guilty in a court of law; to confess one's faults, to admit, အဖြောင့်ဆို။

အဖြိုက်ကျောက်. *n.* a stone used in alchemy.

အဖွင့် (from ဖွင့်. to open), *n.* an exposition; the act of opening. as တံခါးကိုအဖွင့်မတတ်။

အဖွင့်အပိတ်. *n.* the act of opening and shutting, တရုပ်ကပ်များအဖွင့်အပိတ်ခက်သည်။

အဖွယ်, *see* အဘွယ်, *n.* what is suitable, desirable.

အဖွံ့, *n.* plumpness, as of a child.

အဖွံ့အထွား, *n.* same as အဖွံ့။

အဖွာ (from ဖွာ, to puff), *n.* a puff from the mouth, ခင်ဗျားဆေးလိပ်တဖွာလောက်သောက်ပါရစေ, ကျွန်ုပ်အနားမှာ ဆေးလိပ်အထောင်းထောင်းအဖွာဖွာရှိအောင်မသောက်ပါနှင့်။

/ အဖွား, *see* အဘွား, *n.* a grandmother.

အဖွဲ့, *n.* a small bit, as of rice, အနှပ်အဖွဲ့, as of money levied, အခေါး အဖွဲ့, စပါးကိုကြိတ်ဆုံထဲမှာထည့်၍ကြိတ်သောအခါအမှုန့်အဖွဲ့ကျသည်။

/ အဘ, *n.* a father; *a.* masculine, used to designate the gender of certain birds, ကြက်ဘ, တင်ကျီးတဘ, ရှူး (*pron.* ဖြူး) တဘ. *Prov.* အဘ ထက်သားတလကြီးသည်။

အဘသားချင်း, *n.* paternal relatives.

အဘက် (from ဘက်, to match, form a pair, to unite with), *n.* a match, one of a pair, ဘိနပ်တဘက်, လက်တဘက် (လူတဘက်သား, people other than one's self); a corresponding part in a union; *freq. used as a num. aux*; an associate, companion, အဘော်, အပေါင်းအဘော်, အ ပေါင်းအဘက်။

အဘက်ညီ, *v* to be well matched, သည်နွားနှစ်ကောင် အဘက်ညီသည်; အ ဘက် also signifies an ingredient used in compounding or mixing drugs, medicines or paints, ထိုးသုတ်ဆေးအဘက်ညီသည်။

အဘက်တန်, *v.* same as အဘက်ညီ။

အဘက်ဖြစ်, *v.* to correspond with; အဘက်ဖြစ်သော, *a.* correspondent.

အဘက်လုပ်, *v.* to associate with on terms of equality, သည်လူနှင့်အ ဘက်မလုပ်လိုပါ။

အဘင်, *n.* an ancestor of the fifth degree.

အဘယ်, *pron. a.* what; *interrogative,* ဘယ်; *in neg. sentences, combined with the neg. particle* မ, none, as အဘယ်သူမရှိ; *in colloq. pron.* အဘဲ့, *when preceding* ကြောင့်။

အဘယ်သူ, *pron. a.* what person? who? အသူ, ဘယ်သူ။

အဘယ်သို့, *pron. a.* of what sort? အသို့, ဘယ်သို့; *adv.* how?

အဘိ, *n.* an ancestor of the fourth degree, the father of a great-grandfather, အဘေး, ဘိုး၊ ဘေး၊ ဘိ။

အဘိမ, *n.* the mother of the same.

အဘိဇ္ဈာတရား, *n.* the principle of malevolent envy of another's good fortune, အဘိဇ္ဈာကာဒ၊ သူ၏စည်းစိမ်ကို ရှေ့ရှုကြီးခြင်း; *usually used with* ဗျာပါဒ, as သည်သူအဘိဇ္ဈာဗျာပါဒအလွန်အားကြီးသည်။

အဘိညာဉ် (Pali အဘိ, excelling, and ညာဏ, wisdom), *n.* extraordinary wisdom, of which there are six kinds, *viz.*, ဒိဗ္ဗစက္ခု, the faculty of seeing like a *nat*; ဒိဗ္ဗသောတ, the faculty of hearing like a *nat*; ဣဒ္ဓိဝိဓ, creative power; စေတောပရိယာ, or ပရစိတ္တဇာနနာ, knowledge of others' thoughts; အာသဝက္ခယ, freedom from passion; ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ, knowledge of one's own past existences.

အဘိညာဉ်သွေး, *n.* primitive blood. that in which the life particularly resides.

အဘိတ်နေ့ (from ဘိတ်, to invite), *n.* the day before worship-day.

အဘိဓမ္မ (Pali အဘိ. excelling, and ဓမ္မ, law), *n.* one grand division of the Buddhist Scriptures, containing the instructions of Gautama Buddha addressed to the *dewas* (နတ်) and *bramas* (ဗြဟ္မာ) of the celestial world, comprising seven books (အဘိဓမ္မခုနစ်ကျမ်း), *viz.*, ဓမ္မသင်္ဂဏီ, ဝိဘင်, ဓာတုကထာ, ပုဂ္ဂလပညတ်, ကထာဝတ္ထု, ယမိုက်, ပဋ္ဌာန်; *see* ပိဋကတ်။

အဘိဓါန် (Pali), *n.* a vocabulary, dictionary.

အဘိသိက် (*pron.* အဗိတ်သိတ်) (Pali အဘိ, excelling and သေက, pouring), *n.* a pouring (of water), accompanying a blessing pronounced by Brahmins, a ceremony of inauguration equivalent to that of pouring oil (ဘိသိက် is in more general use).

အဘိသိက်ခံ, *v.* to be the subject of such a ceremony of inauguration.

အဘိသိက်သွန်း. *v.* to perform the ceremony of pouring.

အဘေ, *n.* a father, အဘ, ဘဘေ (7).

အဘေး, *n.* a great-grandfather, ဘေး။

အဘေးမ, *n.* a great-grandmother, ဘေးမ။

အဘော်. 1 (from ဘော်, to associate), *n.* a companion, associate, အဘက်, အပေါင်းအဘက်, အပေါင်းအဘော်။

အဘော်ရ, *v.* to get a companion; to find companionable.

အဘော်, 2 (from ဘော်, to mix), *n.* mixing, manner of mixing, as ဆေးအဘော်ကောင်းသည်။

အဘို့ (from ဘို့, to throw into or upon), *n.* a part, portion, share; what is for; *often used with* အလျှာ, ၎င်းငွေငါးကျပ် မောင်ကြီးတို့ အဘို့ အလျှာလာပေးသည်နှင့်; တောင်ငူမြို့သို့မသွားမှီ ရှေ့အဘို့က, the period of time before he went to Toungoo; a throwing upon. or what is thrown upon, as လမ်းမှာမြေကြီးအဘို့မည်။

အဘိုး. 1 (*pron.* အဖိုး), *n.* price.

အဘိုးအစား, အဘိုးစားနား, အဘိုးသားနား, *n.* same, သည်ပုဆိုးအဘိုးစားနား ဘယ်လောက်ဆိုမည်လဲ။

အဘိုးအနဿထိုက်, *v.* to be priceless.

အဘိုးကြီး, 1, *v.* to be high priced, costly; to be higher priced than common, to be dear. အဘိုးမြတ်။

အဘိုးကြီး. 2. *n.* an old man.

အဘိုးချို. အဘိုးနည်း. အဘိုးတော်. *v.* to be cheap.

အဘိုးတန်. အဘိုးထိုက်. အဘိုးထိုက်တန်, *v.* to be of worth, of value, precious.
အဘိုးတပ်, *v.* to fix a price. အဘိုးထား, *v.* to set a price upon.
အဘိုးပေး, *v.* to pay the value of; to pay the price of.
အဘိုးဖြတ်, *v.* to appraise.
အဘိုးမပေးရဘဲ, *adv.* *gratis*, gratuitously.
အဘိုးလျော့, *v.* to depreciate in value.
အဘိုးလျှော့, *v.* to cheapen, reduce the price.
အဘိုး, 2, *n.* a grandfather, ဘိုးတော်. ဘိုး။
အဘွယ် (from ဘွယ်, to be suitable), *n.* what is suitable; *used as a verb. formative*, အလွန်ချစ်ဘွယ်ရာအကြောင်းရှိသည်။
အဘွား, *n.* a grandmother, ဘွားတော်, ဘွား။
အမ, *n.* a female; a brood, swarm, ဆိုးပင်၌ပျားအမများစွာစွဲပါသည်; a collection; *used as a num. aux.*; the main part of a box, *opposed to* အဖုံး, the cover; feminine, of the female gender; hence မ, နွားမ။
အမင်္ဂလာ (Pali အ, *priv.* and မင်္ဂလာ, what is propitious), *n.* what is unpropitious, productive of unhappiness, an evil. အမင်္ဂလာစကား မပြောပါနှင့်. လူသေအဝတ်ကိုဝတ်လျှင်၊အမင်္ဂလာရှိသည်။
အမင်း, 1, *n.* the hollow head of a tool, weapon, etc., into which the handle is inserted, ဆေးအိုးအမင်း, ဆောက်အမင်း; *comp.* အဆောင်။
အမင်းတပ်, *v.* to affix such a head.
အမင်း, 2, *see* မင်း, *pron.* you.
အမည် (from မည်, to have a name), *n.* a name.
အမည်အရည်, *n.* a respectable name, title, ဘွဲ့အမည်။
အမည်တပ်, *v.* to name, designate, သည်ပန်းကိုအမည်တပ်၍မခေါ်တတ်ပါ။
အမည်တွင်, *v.* to call by name.
အမည်ပေး, အမည်မှည့်, *v.* to name, give a name.
အမည်း (*pron.* အမဲ), *n.* the flesh of beasts; game.
အမည်းကင်, *v.* to broil flesh.
အမည်းချောက်သမား, *n.* a game beater.
အမည်းစားမှု, *n.* the offense of eating animal flesh, in the time of the Burmese Kings.
အမည်းဆီ, *n.* tallow, အမည်းဆီကျက်။
အမည်းညှင်းကျပ်တင်ခြောက်, *n.* slices of dried meat.
အမည်းသား, *n.* same as အမည်း။
အမည်းသားငါး, *n.* animals and fish collectively, in the sense of food, အမည်းသားငါးပေါသည့်အရပ်။
အမည်းသားနှာ, *v.* to be tainted, as meat.

အမတ်, *n.* a person of rank, a nobleman, အမှူးအမတ်, အမတ်ကြီးလေးပါး။
အမတေ, *n.* a kind of calculus found in the body of an animal or in a plant, and used as a charm; *see* အမြုတေ။
အမန်, *n.* time recently passed; *see* ယမန်။
အမနုဿ (from အ, *priv.* and မနုဿ, man), *n.* a monster, ဘီလူး။
အမယ်, *n.* a mother, အမိ, အမေ, မိခင်; *int.* mother! expressive of surprise or distress. In Mergui, women style their elder sisters အမယ်, and their mothers-in-law အမိငယ်။
အမယ်ကြီး, 1, အမယ်မယ်, အမယ်လေး, အမယ်ကြီးလေး, *int.* same, မင်းသည် ခန္ဓာလောက်အနာတရခံရသောကြောင့်၊အမယ်လေးကိုအော်သလား။
အမယ်မင်း, *int.* same, expressive of wonder, အမယ်မင်းကြီးလိုက်ထာ, mother! so big! အမယ်မင်းငါးကြီး, အမယ်မင်းကျားကြီး (*Colloq.*).
အမယ်ကြီး, 2, *n.* an old woman.
အမာရွတ် (from မာ and ရွတ်), *n.* a scar, when the skin is thickened.
အမိ, 1, *n.* a mother, အမယ်, အမေ, မိခင်; miss, madam; *a term of compellation* by which a daughter, wife, or any woman younger than the speaker, is addressed in the way of affection or friendship.
အမိနို့ရည်ခန်း, *v.* to become absorbed in the system, as mother's milk, which the Burmese affirm takes place at the age of forty years.
အမိမဲ့သား, *n.* a motherless child; *also used fig.* of persons in a helpless, forlorn state, အမိမဲ့သားကဲ့သို့။
အမိမွေးတိုင်း၊ဘမွေးတိုင်းကု, *v.* to restore to one's normal state of health, as a physician. *The* အ *in* အမိ *is usually omitted.*
အမိသားချင်း, *n.* maternal relatives.
အမိ, 2 (from မိ, to attain to), *adv.* equivalent to မိအောင်, unto attainment, as အမိဘမ်းသည်, to catch, to succeed in catching, အမိလိုက်သည်, to pursue and catch.
အမိန့် (from မိန့်, to speak authoritatively), *n.* an order given by official authority.
အမိန့်စာ (*pron.* အမိန့်ဇာ), *n.* a written order.
အမိန့်တော်, *n.* a royal, or divine order, အမိန့်တော်စာချွန်; အမိန့်တော်ပြန်တန်း, Government Gazette; also applied to an order issued by the သာသနာပိုင်ဆရာတော် to Buddhist monks. In U. B. the word အမိန့်တော် was never applied to any order excepting one emanating from royal authority; in L. B. it is indiscriminately applied to orders given by all grades of officials.
အမိန့်တော်ကျည်တောက်, *n.* a hollow bamboo used for the safe keeping

of a royal order or commission, အမိန့်တော်ကျည်တောက် ကဏ္ဍိပါဖိတ် စွပ်၍ဖြင့်ဖြတ်သောနေရာမှာထားသည်။
အမိန့်တော်ထုတ်, *v.* to utter, issue, promulgate a royal order.
အမိန့်တော်ပြန်, *v.* to repeat a royal order.
အမိန့်တော်ရရှေ့နေ, *n.* a certificated pleader or advocate; ဝတ်လုံရှေ့နေ, a barrister.
အမိန့်တော်ရေး, *n.* a writer of royal orders.
အမိန့်တော်ရှိ, *v.* to give a royal order.
အမိန့်တော်လက္ခဏ, *n.* a decretal, collection of laws.
အမိန့်ခံ, *v.* to receive an order.
အမုတ် (from မုတ်, 4), *n.* a *mok,* a measure of length equal to five finger breadths (အသစ်).
အမုန် (*in colloq.* မုန်), *n.* the temporal juice, which at certain seasons exudes from a male elephant's head.
အမုန်ထွက်, အမုန်ယို, *v.* to exude, as such temporal juice, ဆင်များမုန်ယို သည့်အခါ၊မည်သူမျှအနားသို့မချဉ်းဝံ့မကပ်ဝံ့ပါ။
အမုန့်, *n.* pulverised matter, powder.
အမုန်း (from မုန်း, to hate), *n.* hatred, မုန်းထားခြင်း, ရန်ငြိုး။
အမုန်းခံ, *v. see* အမုန်းဆေးခံ, ခင်ဗျားသည်လိုပြုလုပ်လျှင်အမုန်းခံရလိမ့်မည်။
အမုန်းဆေး (from မုန်း, to hate, and ဆေး, a drug, medicine), *n.* hatred prompted by another, မုန်းဆေး။
အမုန်းဆေးခံ, *v.* to incur displeasure on account of another person.
အမုန်းဆေးတိုက်, *v.* to prompt one to hate another.
အမုံ (from မုံ, to begin to bud), *n.* an incipient bud.
အမှု (from မှု, to do), *n.* a deed, action, အပြု; affectation.
အမှုအကျင့်, အမှုအထား, *n.* conduct, behavior, သူ့အမှုအထားကိုကြည့်စမ်းပါ။
အမှုအရာ, *n.* same as အမှု။
အမှုကောင်း, *v.* to be expert in affectation.
အမှုကွဲလွဲ, *v.* to be unlike in deed or action (implying deterioration); to alter in conduct or behavior, usually for the worse.
အမှုမှန်, *v.* to be true and correct in deed or action.
အမှူး, 1, *see* အမှူး, *n.* a person of rank, a nobleman (*not used alone*).
အမူး, 2 (from မူး, to be dizzy), *n.* dizziness; intoxication.
အမူးအမေ့, *n.* same, ပင်လယ်ကိုမကူးဘူးသောသူများ၊ပင်လယ်ကိုကူးလျှင်၊အမူး အမေ့အလွန်အားကြီးသည်; *see* လှိုင်းမူး။
အမူးပြေ, *v.* to become less or wear off, as a fit of dizziness, intoxication.
အမေ, *n.* a mother, အမယ်, အမိ, မိခင်. အမေကြီး, *n.* a goody.
အမေလေး, *int.* mother! expressive of surprise or distress, အမယ်လေး။

အမေ့အလျော့, *n.* forgetfulness, absence of mind, အမေ့အလျော့အားကြီးသည့်လူကိုခိုင်းဘို့မတော်ဘူး။

အမေး (from မေး, to question), *n.* a question, ပုစ္ဆာ. ပြဿနာ။

အမေးအစစ် (အစစ်အမေး *more frequent*), *n.* same as အမေး။

အမေးခိုင်း, *v.* to cause to inquire, or question.

အမော. *n.* fatigue, weariness.

အမောဖြေ အညောင်းဖြေ. *adv.* in the way of resting the limbs, after being fatigued.

အမောက် (from မောက်, to be convex), *n.* a cock's comb, ကြက်မောက်; a dragon's crest, နဂါးမောက်; **အမောက်အမို**, a term applied to words of overflowing, တောင်းထဲမှာဆန်အမောက်အမိုမထည့်ပါနှင့်။

အမောင်, *see* မောင်, *n.* a woman's brother.

အမောင်း (from မောင်း, to drive), *n.* driving, as နွားအမောင်းမတတ်, he does not understand driving oxen.

အမော် (from မော်, to project upwards), *n.* a promontory; *see* ရေမော်။

အမိုက်, 1 (from မိုက်, 3), *n.* a measure of length equal to eight finger-breadths (အသစ်), one third of a cubit.

အမိုက်, 2 (from မိုက်, to be dark), *n.* darkness, မှောင်မိုက်; a fool, an ignorant person, အမိုက်ကြီး, အမိုက်သားကိုဘွေ့ယူလို့မတော်ပါ (6).

အမိုး (from မိုး, to cover), *n.* a roof; a chief, အကဲ။

အမိုးအကာ, *n.* a sheltering cover; something that shelters from evil.

အမိုးစွန်း, *n.* the eaves and ends of a roof.

အမိုးပြတင်း, *n.* a skylight.

အမ္ဗဏ (Pali), *n.* a measure of capacity equal to a *tin* (အတင်း).

အမ်း, 1, *v.* to hold back, from inability to recognize or fear of advancing; to be impeded in progress, as a boat or ship by a head wind, နေ့လယ်လေလာသောကြောင့်လှေအသွားအမ်းသည်။

အမ်းတမ်းတမ်းနေ, *v.* same (*more common*), မင်းမျက်နှာကို မြင်သော်လည်း၊ အမ်းတမ်းရှိသောကြောင့် နှုတ်မဆက်ဘဲနေလိုက်သည်။

အမ်း, 2, *v.* to pay change, return the balance of money delivered in excess of the price of the article purchased, ခင်ဗျားငွေပိုလို့ ပြန်အမ်းလိုက်ပါသည်။

အမ်းငွေ, *n.* change, the balance of money, paid back.

အမျက်, 1, *n.* a knot in timber.

အမျက်အဆာ, *n.* a bad knot (in wood), သည်လှည်းဘီးအမျက်အဆာအလွန်များသည်။

အမျက်အသက်, *n.* same as အမျက်။

အမျက်ကန်း, *a.* without a knot, as some bamboos.

အမျက်ဆုံ, *n.* a junction of knots.
အမျက်ဆုံပါ, *v.* to be gnarled, knotty.
အမျက်. 2 (from မျက်, to be angry), *n.* anger, ဒေါသ, အမျက်ရန်ငြိုး။
အမျက်ကြီး, *v.* to be very angry, wrathful, အချစ်ကြီးအမျက်ကြီး။
အမျက်ခံ, *v.* to feel anger without expressing it, ခုခံ; to incur displeasure, ဒေါသခံ။
အမျက်ထွက်, *v.* to express anger, ပညာရှိအမျက်ပြင်မထွက်။
အမျက်ပြေ, *v.* to be appeased.
အမျက်ရှိ, *v.* to feel anger without expressing it, ခုခံ။
အမျက်ဝင်, *v.* to become angry.
အမျက်သိမ်း, *v.* to curb or restrain anger, အမျက်ကိုသိမ်းတော်မူပါဘုရား။
အမျက်သို, *v.* to feel anger without expressing it, ဒေါသခုခံသည်။
အမျက်ဟုန်းဟုန်းထွက်, *v.* to be in a rage.
အများ (from များ, to be many), *a.* many; *n.* the many, the main part.
အများအစား, အများတကာ, same, အများတကာမရှိသေသောအမှုကိုမပြုပါနှင့်။
အများနည်း, *a.* like the many, majority, ၎င်းကဲ့မှာအများနည်း။
အမျိုး, *n.* a race, lineage, အနွယ်; a kind, class, sort, အတည်, အဝ; မင်းမျိုး, the official class, ပုဏ္ဏားမျိုး, the Brahmin caste, သူဌေးသူကြွယ်မျိုး, the wealthy class, သူဆင်းရဲမျိုး, the indigent class.
အမျိုးအဆွေ, *n.* a relative, kinsman, အဆွေအမျိုး။
အမျိုးအနွယ်, *n.* a race, lineage, ယောသပ်သည်ဒါဝိဒ်အမျိုးအနွယ်ဖြစ်၏။
အမျိုးအရိုး, *n.* hereditary stock.
အမျိုးအလိုက်, *adv.* specifically, အမျိုးအားဖြင့်။
အမျိုးကွဲ, *n.* a person of a different race; a Burman would designate a Chinaman or a European as အမျိုးကွဲ, တပြည်သား။
အမျိုးခုနစ်ဆက်, *n.* seven degrees of ancestry, reckoning upwards, *viz.* အဘ, အဘိုး, အဘေး, အဘီ, အဘင်, အဘျောက်, အစေ့; also seven degrees of posterity, *viz.* သား, မြေး, မြစ်, တီ, ကျွတ်, ဆတ်, ဆက်။
အမျိုးစစ်, *a.* born of parents of the same race.
အမျိုးမစစ်, *n.* and *a.* half-caste (*reproachful*), ကပြား။
အမျိုးသန့်, *v.* to be of pure race.
အမျိုးသား, *n.* one of the same race, a fellow-countryman, အင်္ဂလိပ် အမျိုးသားထဲက။
အမျိုးသားချင်း, *n.* same as အမျိုးသား။
အမျိုးသမီး, *n.* a fellow-countrywoman.
အမြင် (from မြင်, to see), *n.* sight, appearance, as အမြင်ကပ်, သည်လူ ငါ အလွန်အမြင်ကပ်သည်, the sight of this man is very disagreeable to

me: observation, as အမြင်နည်းသည်, အတွေ့အမြင်များသည်; combined with အမြော်, as အမြော်အမြင်, foresight.
အမြင်လှ, *v.* to be beautiful to the sight.
အမြင်သာ, *v.* to be pleasant to the sight; အမြင်နီး, အမြင်ဝေး, to be near or far to the sight, အမြင်နီး၊ ခရီးဝေး။
အမြင့် (from မြင့်, to be high), *n.* height, altitude.
အမြစ်, 1, *n.* a root, bottom, origin, အခြေ, အရင်း, မူလ; the gizzard of a bird; hence ရေသောက်မြစ်, the taproot of a tree.
အမြစ်ကျည် (*pron.* ကျည့်), *v.* to be checked, as the circulation of sap in a tree.
အမြစ်စွဲ, *v.* to take root.
အမြစ်ပါနုတ်, *v.* to extirpate, eradicate, root up.
အမြစ်ဖု, *n.* a bulbous root.
အမြစ်, 2, *n.* the light accent (့), originally a small အ placed under a letter, and called မြစ်, because it interrupts the natural sound, အောက်မြစ်။
အမြတ် (from မြတ်, to exceed, be a gain), *n.* gain, profit; *a.* excellent; *opposed to* အယုတ်; အရင်းကြီးက၊အမြတ်ကြီးတည်း။
အမြတ်အစွန်း, အမြတ်အပွား, *n.* same as အမြတ်။
အမြတ်အယုတ်, *a.* that which is excellent and that which is inferior, worthless or vile, အမြတ်အယုတ်မခွဲသာ။
အမြတ်စား, *v.* to make profit.
အမြတ်တနိုး, *a.* excellent, precious, implying affection; *adv.* fondly.
အမြတ်တော်ကြေး, *n.* the income tax.
အမြိတ်, *n.* the dangling end or border of anything, as the fringe of a garment, the ends of hair, or of thatching, လေးဘက်မြိတ်ပဝါ; an unfavorable hint, intimation, one kind of အရိပ်အမြွက်, သွားလျှင် အရိပ်နှင့်၊ပြောလျှင်အမြိတ်နှင့်, မင်းစကားအရိပ်နိမိတ်အမြိတ်မကင်းပါ, အမြိတ်အစလောက်ပြောသည်. *Der.* မြိတ်ဆာ။
အမြိတ်စ, *n.* same as အမြိတ်။
အမြီး, *n.* a tail; *also used fig.*, မင်းစကားအမြီးအမောက်မရှိ, or မညီ, your language has neither head nor tail to it.
အမြီးဆူး, *n.* the sting of an insect, အဆိပ်ဆူး။
အမြီးတံခါးပိတ်, *a.* a term applied to elephants, whose tails cover the anal aperture completely; a sign of excellence of breed.
အမြီးထူး, *n.* the root of a tail, မိကျောင်းများမှာအမြီးထူးကိုထားနှင့်ဖြတ်လျှင်၊ မသွားတတ်ပါ။
အမြီးနှန့်, *v.* to wag the tail, as a dog.

အမြီးပေါက်, *v.* to protrude, as an incipient tail.
အမြီးရင်း, *n.* same as အမြီးထူး။
အမြီးရွက်, *n.* the extremity of an elephant's tail.
အမြုတေ (*pron.* အမေဒေ), *n.* a kind of calculus found in the body of an animal or in a plant, and used as a charm, ချိုးအမြုတေ၊ခါအမြုတေ၊ စပယ်အမြုတေ၊ မြွေအမြုတေ၊ လိပ်အမြုတေများကို လူဆောင်ရွက်သော အခါ၊ ထားဖြိုးသည်ဟု မြန်မာလူအချို့က အယူရှိကြသည်, the *calculi* of doves, partridges, the jasmine, snakes and turtles, when carried about by men, render them *da*-proof, according to the opinion of some Burmans.
အမြို့ (from မြို့, to chew the cud), *n.* a cud, စားမြို့။
အမြဲကပ်, *v.* to adhere permanently. အမြဲစွဲ, *v.* to be firmly fixed.
အမြောက်, *n* a gun, cannon; hence စစ်ဆောင်အမြောက်, a fieldpiece.
အမြောက်ခဲ, အမြောက်ဆန်, အမြောက်ဆန်လုံး, *n.* a cannon ball.
အမြောက်ဆန်ဒလက်, *n.* bar shot.
အမြောက်ဆို့, *n.* a tompion, stopper of a cannon.
အမြောက်တကမ်း, *n.* a gunshot, the reach of a cannon, အမြောက်တလှမ်း။
အမြောက်တပ်, *n.* a battery of artillery.
အမြောက်တိုက်, *n.* a gun shed.
အမြောက်နားဖုံး, *n.* the apron of a gun.
အမြောက်ပစ်, *v.* to discharge a cannon.
အမြောက်ဗိုလ်, *n.* an artillery officer.
အမြောက်ရင်း, *n.* the breech of a gun.
အမြောက်ဝန်, *n.* the Commander of the artillery force.
အမြောက်လှည်း, *n.* a gun carriage.
အမြောက်သား, *n.* an artilleryman, a gunner.
†အမြောက်အမြား, *a.* many, လူအမြောက်အမြားရောက်လာသည်။
အမြော်အမြင်, *n.* foresight.
အမြော်အမြင်ကြီး, အမြော်အမြင်များ, *v.* to have great or excellent foresight.
အမြော်အမြင်နည်း, *v.* to have little foresight.
အမြိုက်, *n.* amrita, nectar, တရားအမြိုက်တိုက်ကျွေး, to administer the nectar of the law, *i.e.*, to dispense justice impartially.
အမြိုက်ရည်, *n.* same as အမြိုက်။
အမွေ, *n.* an inheritance, permanent estate.
အမွေအဒုတ်, အမွေအနှစ်, အမွေဥစ္စာ, အမွေခံရသောဥစ္စာ, *n.* same as အမွေ။
အမွေခမ်းဖြတ်, *v.* to disinherit, သားအရာနုတ်။
အမွေခံ, *v.* to inherit; *n.* an heir, အမွေဆက်အမွေခံ; အမွေခံမှု, an inheritance case.

အမွေခံပေး, *v.* to deliver a child to be heir of another person, ကောင်းမွေဆိုးမွေခံ။

အမွေခံမိန်းမ, *n.* an heiress.

အမွေခံဘက်, *n.* a co-heir, fellow-heir.

အမွေခံမြိတ်စွန်မရှိ (from အစွန်, a border), *v.* to be without heirs, as an estate or property, implying without even remote heirs.

အမွေခံယောက်ျား, *n.* an heir, အမွေစား။

အမွေခွဲ, *v.* to divide hereditable property.

အမွေစား, *n.* an heir, အမွေခံ။

အမွေထိန်းလက်မှတ်စာ, *n.* letters of administration (*Law*).

အမွေရ, *v.* to receive by inheritence.

အမွေရှင်, *n.* an heir; more pronounced than အမွေခံ, အမွေရှင်ရှိစည်လျက်၊အမွေမတောင်းရ၊တောင်းသောသူအမွေမှကင်းလပ်စေ။

အမွေလိုက်, *v.* to lay claim to an inheritance.

အမွေ့, *n.* a glimpse, shadow; vapor; *see* အငွေ့။

အမွေး, *n.* the hair of the body, fur; hence သားမွေးအင်္ကျီ, a fur coat; သိုးမွေး, wool; when applied to horses and cattle, အမွေး refers to the color.

အမွေးအတောင်, *n.* feathers, plumage; the coat of a horse, အမွေးအတောင်တူသည့်မြင်းနှစ်စီး။

အမွေးအတောင်စုံ, *v.* to be fledged.

အမွေးညှင်း, *sometimes* အမွေးညင်း, *n.* fine, short hair of the body; down.

အမွေးညှင်းထ, *v.* to have the fine hair of the skin erected, or stand on end, through sudden cold or strong emotion, ကြက်သီးထ, ကြက်သီးမွေးညှင်းထ (goose-flesh).

အမွေးညှပ်, *v.* to clip the hair, as of a horse, dog, sheep.

အမွေးထောင်, *v.* to stand erect, as the hair of an animal, to bristle.

အမွေးနု, *n.* a pinfeather.

အမွေးဖွား, *v.* to have shaggy hair, as a dog, wolf, etc.

အမြွက် (from မြွက်, to utter), *n.* anything uttered, a speech; the beginning of speech, a hint, an intimation, အရိပ်.အမြွက်ကလေးလောက်သာပြောပါသည်, အမြွက်သူ့ဆီမှာသာပေါ်သည်, အမြွက်ကိုကြားသည်။

အမြွာ (from မြွာ, to slice lengthwise), *n.* a couplet or triplet, or more, springing from one stalk, as plantains or other fruit adhering and growing together, ငှက်ပျောသီးအမြွာသီးသည်, or as twins or more born at one birth, အမြွာမွေး။

အမြွာဘွားဘက်, *n.* a twin.

အမှင်, *n.* stiff hair, bristles, သန်သောအမွေး။

အမှည့်ကြွေကြွေ (*pron.* အမှည့်ကြွေကြွေ), *v.* to drop off a tree from ripeness, as fruit; *also used fig.* of persons who die of a ripe old age.
အမှတ် (from မှတ်, to mark), *n.* a mark, sign; a geometrical point.
အမှတ်အလေ့. *n.* same as အမှတ်; *see* စမှတ်။
အမှတ်အသား, *n.* a mark, badge; observation, remembrance, knowledge. အမှတ်အသားကောင်းသည်, to be observant.
အမှတ်တရ, *adv.* carefully, mindfully, with good observation of position, as when one buries treasure so as to be sure to remember the place; ဥစ္စာကိုအမှတ်တရအပ်နှံသည်။
အမှတ်တိုင်, *n.* a signal post, a railway signal post.
အမှတ်ပေး, *v.* to give a sign, token.
အမှတ်ပြု, *v.* to appoint for a mark, to observe as a mark; to think, suppose; အမှတ်အလေ့ပြု, *v. used in forming verbal nouns.*
အမှတ်မဲ့, အမှတ်တမဲ့, အမှတ်မထင်, *adv.* inadvertently, unawares, unexpectedly, by surprise; in an inattentive casual manner; *not as strong as* ထိုပေပေ။
အမှတ်ရ, *v.* to recall to mind.
အမှန် (from မှန်, to be true), *n.* truth, right; *opposed to* အမှား, falsehood; regularity; *adv.* truly, certainly, regularly.
အမှန်အကန်, *adv.* truly, certainly.
အမှန်ကျ (from မှန် and ကျ), *v.* to hit right, to be to the point, as a remark, အချက်ကျ။
အမှန်း, 1 (from မှန်း, to aim, guess at), *n.* guessing, power of guessin aim, as in shooting.
အမှန်းကောင်း, အမှန်းဖြောင့်, အမှန်းမှန်, *v.* to be good at guessing.
အမှန်း, 2 (from the verbal form မှန်း), *adv. intensive* in the phrase အမှန်းမသိ, he knows nothing, အရှူးအမိုက်သက်သက်။
အမှန်းကမ်းလမ်း, or အမှန်းကမ်းနား, *adv.* at all; *in neg. sentences,* as အမှန်းကမ်းလမ်းမသိ, he knows nothing at all.
အမှာ (from မှာ, to instruct, order), *n.* an order.
အမှာတော်, *n.* an order from a prime minister, ဝန်ကြီးအမှာတော်။
အမှာတော်ရေး, *n.* a secretary to a *wungyi* appointed by the King; a secretary to ministers or assistant ministers.
အမှား, 1 (from မှား, to err), *n.* an error, blunder; a falsehood.
အမှားခံ, *v.* to suffer or tolerate a blunder, အမှားပင်ဖြစ်သော်လည်း၊အပြစ်တင်မဦးနှင့်။
အမှားစောင့်, *v.* to watch another with a view of entrapping him in a blunder.

အမှားပါ, *v.* to contain an error or errors, as a document, or applied to conduct involving or entailing errors.
အမှားရှာ, *v.* to seek faults in another.
အမှား, 2, *int.* what is it? show it! *see* ဟမား။
အမှီ (from မှီ, to lean on), *n.* anything to lean on, a thing that affords support; *comp.* တံကဲ။
အမှီအတင်း, *n.* same as အမှီ။
အမှီတံကဲ, *n.* a person who affords support.
အမှီပြု, *v.* to adhere to, trust in, မှီခို။
အမှီလိုက်, *v.* to follow so as to overtake.
အမှီသဟဲ, *n.* same as အမှီတံကဲ။
အမှီး (from မှီး, to store up), *n.* a stock, အနှီး, အရင်း။
အမှု, *n.* business, work, affair, အခင်း, အရေး; a process in law, a prosecution, မင်းမှု။
အမှုအရာ, *n.* business, work, affair.
အမှုအောင်, *v.* to gain a cause at law.
အမှုခိုင်လုံ, *v.* to be sound and conclusive, as the evidence in a civil or criminal case.
အမှုစွဲ, *v.* to prosecute, either as a complainant in a criminal, or as a plaintiff in a civil, case.
အမှုစွဲရက်, *n.* the day on which parties to a suit are directed to meet, အမှုချိန်းရက်, အမှုဆုံးဖြတ်ရက်။
အမှုဆိုင်း, *v.* to adjourn a case in court, as a judge, or magistrate.
အမှုဆောင် (*pron.* အမှုဇောင်), *n.* one who conducts a business or case for another; အမှုဆောင် (*pron.* as spelt), *v.* to conduct such business or case.
အမှုတွဲ, *n.* the file or record of civil, criminal, or revenue proceedings.
အမှုတွဲထိန်း, *n.* a court record keeper, judicial or revenue, အရေးပိုင်မင်းရုံးအမှုတွဲထိန်းမောင်ဘိုးနှင်။
အမှုထမ်း, *n.* a person on service, commonly government service; a police officer. အမှုထမ်းသားလက်နက်ကိုင်အမှုထမ်းသား။
အမှုထား, *v.* to make account of, take into consideration, ပမာဏပြု, ခင်ဗျားငါ့ကိုအမှုထားပါမည်လား။
အမှုပေါ်ပေါက်, *v.* to come to light, as a crime.
အမှုလိုက်, *v.* to prosecute in a case, as a government advocate or police officer; အမှုလိုက်ကောင်းသည်, to be clever or skilful in prosecuting.
အမှုရှာ, or အမှုရှာကြံ, *v.* to endeavor to get another into trouble; to fabricate a case against another, မှုခင်းရှာကြံ။

အမှုသည် (*pron.* သယ်), *n.* one who has business; a party in a suit, တရားတွေ့ဘက်, တရားဘက်။

အမှုသေးဖွဲ့, *n.* petty, miscellaneous cases in court.

အမှုသွင်း, *v.* to put a case into court.

အမှုတ် (from မှုတ်, to blow), *n.* a blast, လင်းဗိုင် မှုတ်သော အမှုတ် အလွန်ပြင်းထန်သည်။

အမှုန် (from မှုန်, to be minute), *n.* fine dust, *larger than* မြူ။

အမှုန့်, *see* အမုန့်, *n.* pulverised matter, powder.

အမှုန်း (from မှုန်း, to harrow), *n.* a harrowing.

အမှူး (from မှူး, to be chief of), *n.* a chief, ruler, chieftain, a term applied to chiefs of Shan villages, who held land in service-tenure, of the kings of Burma.

အမှူးအမတ်, *n.* the chiefs and nobility collectively, မှူးမတ်, မှူးတော်မတ်တော်။

အမှောက် (from မှောက်, to turn upside down), *n.* an overturn, subversion, upset, overthrow, ကျွန်ုပ်သည် ကုန်ကို ရောင်းမိသောကြောင့်၊ အမှောက်ကြီးမှောက်နေပြီ။

အမှောင့် (from မှောင့်, to annoy), *n.* an annoyance, particularly that occasioned by witchcraft or demoniacal possession.

အမှောင့်အရှောင့်, *n.* same as အမှောင့်။

အမှော်, *n.* refuse, particularly the threshed pods of peas and beans; *comp.* အဖျင်း။

အမှိုက်, *n.* refuse, dust.

အမှိုက်လှည်း (*pron.* လှဲ), *v.* to sweep refuse, etc., အမှိုက်လှည်းကုလား, a native of India sweeper.

အမှိုက်သရိုက်, *n.* same as အမှိုက်, with the additional meaning of တန်မြတ်စာ, တန်မြတ်ချေး; riff-raff, လူညံ့စု; rubbish.

အမျှ, 1 (from မျှ, to divide and distribute equally), *n.* an equal quantity, an even share.

အမျှတွက်, *v.* to take or strike an average.

အမျှပေး, *v.* to give to another an equal share; to offer to another an equal share of the merit obtained by the performance of a work of merit.

အမျှယူ, *v.* to accept such a share.

အမျှ, 2 (from မျှ, to be as much as), *n.* a specified quantity, as much as, ရွှေတော်က ဆင့်ဆိုသမျှ; *commonly used as a secondary noun, or in comp. dropping its initial,* as ဆန်တတင်းမျှ, one basket of rice; ဘယ်မျှ, how much? သည်မျှ, so much.

အမျှအလောက်, *n.* about so much, as တတင်းမျှလောက်, about one basket; ဘယ်မျှလောက်, သည်မျှလောက်, *as above*; သည်ခန့်လောက် (*pron.* သည့်ဂလောက်), as much as this.

အမျှင် (from မျှင်, to make stringy), *n.* a string, thread, fibre, nerve; any stringy substance; စကားအမျှင်ရှည်သည်, to be spun out, as language; သွေးအမျှင်မျှင်, threads, or small currents of blood, အမျှင်မျှင်နေ, အမျှင်တန်း။

အမျှင်ကြော, *n.* a nerve.

အမျှော်အမြင်, *see* အမြော်အမြင်, *n.* foresight.

အမြှုပ်, *n.* froth, scum; an embryo in the second stage of conception; *comp.* ကလလ, ရေကြည်, and သားတစ်။

အမြှုပ်ထ, *v.* to rise, as froth or scum.

အမြှုပ်ထွက်, *v.* to issue, as froth or scum, အမြှုပ်စီစီထွက်သည်။

အမြှေး (*pron.* အမှေး) (from မြှေး, to overspread), *n.* any membranous matter covering or overspreading something, as a spider's web, the thick rising of porridge, the caul, the secundines, အစာအိမ်၏အမြှေး, the peritoneum.

အမြှေးအသန်း, *n.* the caul, the secundines, ဘုရားလောင်းသည်မယ်တော်ဝမ်းမှမြှေးသန်းမရှိ၊ မငြိမတင်စင်ကြယ်သန့်ရှင်းစွာမျက်စိတော်ကိုဖွင့်လျက်ဘွားတော်မူ၏။

အမြှောက်, *n.* flattery, မြှောက်သောစကား။

အမြှောက်ကြိုက်, *v.* to be fond of flattery.

အမြှောင့် (from မြှောင့်), *n.* the lateral angle of the segment of a spherical or cylindrical body, divided lengthwise; ရှစ်မြှောင့်, octagonal.

အမြှောင့်စိတ်, *v.* to divide such a body lengthwise.

အမြှောင့်ဖော်, *v.* to make such a body many-sided.

အမြှောင့်လုပ်, *v.* same, spoken of bricks, posts, table legs, etc.

အမွှမ်း (from မွှမ်း, to decorate), *n.* ornamental points, projections, pinnacles, spires, etc. on a roof; the source of a river, မြစ်၏အမွှမ်း; *fig.*, a chief, governor, အကြီး, အမှူး, မော်လမြိုင်မြို့ စစ်ကဲမောင်ထော်လေးကိုအင်္ဂလိပ်မင်းများကအမွှမ်းတင်ထားသည်။

အမွှာ, *see* အမြွှာ, *n.* a couplet, triplet or more springing from one stalk.

အမွှား (from မွှား, to be diminutive), *n.* a small thing, အလှေး, ယပ်ကိုကြွက်ကိုက်သောကြောင့်အမွှားအမွှားဖြတ်ကျသည်။

အမွှေအနှောက် (from မွှေနှောက်, to stir up), *n.* agitation, stirring up the mind of others in an annoying manner, သူ့အမွှေအနှောက်ကိုမခံနိုင်သောကြောင့်ထွက်ပြေးရသည်။

အမွှေး (from မွှေး, to be fragrant), *n.* any fragrant scent.

အမွေးအကြိုင်, *n.* same, မိန်းမငယ်များ အမွေးအကြိုင်အလွန်လိမ်းကျံ လွှ ကြသည်၊
အယ်, 1, *v.* to be full, distended, puffed up, swollen, as the stomach or bowels, စပါးကြီးအစာကိုမျိုသောကြောင့်ဝမ်းအယ်နေသည်, သည်အကလေးအယ်အောင်စားသည်။
အယ်အောင်, *adv.* very, exceedingly, တယ်ကရ။
အယ်, 2, *v.* to make the sound in crying which the word imitates; *used only in the form* တအယ်အယ်, *adv.* incessantly (crying), သည်အကလေးတအယ်အယ်နှင့်ငိုနေသည်။
အယည် (*pron.* ယညီ) (from ယည်, to be tame), *a.* tame.
အယည်အကျေး, အယည်အကျော့, အယည်အချော, အယည်အနူ, အယည်အပြေ့, အယည်အပျောင်း, အယည်အလှ, *n.* civilization, refinement, taste, politeness, gracefulness, နန်းတော်သားများအယည်အကျေးရှိတတ်သည်။
အယည်အရွ, *n.* gracefulness of movement; applied particularly to the prancing of a horse, သည်မြင်းအယည်အရွအလွန်တင့်တယ်သည်။
အယည်တမ်း, *v.* to pretend to refinement, be finical.
အယမ်း, *n.* a guess, a conjecture.
အယမ်းအဆ, *n.* same, အယမ်းအဆပြောသည်။
အယမ်းအတာ, *n.* conjectural distance, distance guessed at.
အယာ, *n.* a quid of betel-leaf, with the contents made up for chewing, ကွမ်းတယာ; hence ဆေးတယာစား, a quid of tobacco; ကွမ်းတယာညက်, ဆေးတဆိုကျမ်း, a short period of time, about ten minutes; တင့်စာ, ဆေးတင့်။
အယိ, *see* အရိ, *n.* any slimy discharge.
အယုတ္တအနုတ္တ (Pali), *n. lit.* that which is wrong and foolish; often applied to coarse and obscene language, ကျွန်မကိုအယုတ္တအနုတ္တဆဲဆိုပါသည်။
အယုတ်သဖြင့်, *adv.* at least, at the least, leastwise.
အယုံသွင်း (from ယုံ and သွင်း), *v.* to seek to gain the confidence of one for another, with some private aim, ကျောင်းမှာနေရအောင်၊မိဘများကာ၊သားသမီးများကိုအယုံသွင်းတတ်သည်။
အယူ (from ယူ, to take), *n.* an opinion, sentiment.
အယူခံ, *v.* to take an opinion, appeal to the decision of another; to appeal against a legal decision, အယူတော်ခံ, အရေးပိုင်မင်းစီရင်ချက်ကိုမကြေမပြေသောကြောင့်၊ တရားမဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးထံအယူခံသည်, or အယူခံဝင်သည်။
အယူတင်း, *v.* to be rigid, as belief in a creed (religious), an opinion; *stronger than* အယူသန်, to be bigoted.
အယူတော်ခံရုံး, *n.* an appellate court.

အယူပြန်**, အယူသီး,** *v.* to be heterodox, heretical; အယူပြန်သောဆရာ, a false teacher.

အယူရှိ, *v.* to be of an opinion, to have an opinion; one kind of အယုံရှိ။

အယူဝါဒ, *n.* a dogma, doctrine.

အယူသန်, *v.* to be bigoted; to be heretical.

အယောင်ဆောင်, *v.* to assume an appearance, အဟန်ဆောင်, အကျွန်ပြု, ကဗျိတန်ဗာတင်သည် ဗလီဆရာတပည့်အယောင်ဆောင်၍၊ ပသီများအလွန်ကြည်ညိုသောမဏ္ဍာပ်ရှိသို့ဝင်သွားသည်, မမြင်ချင်ယောင်ဆောင်, မသိချင်ယောင်ဆောင်။

အယိုင် (from ယိုင်, to lean), *adv.* short and quick; applied to playing on an instrument, dancing, running, etc., လက်ဖွေသတ်များအယိုင်ပြေးသည်, ကချေသည်အယိုင်ပြေးသည်။

အယှဉ်, *adv.* contrariwise, သူအယှဉ်ကြီးလျှင်ငါသည်လည်းကြီးရမည်။

အယှဉ်ကြီး, *v.* to act in a contrary manner, usually implying bad faith, or something done in a disingenuous manner.

အရ, 1 (from ရ, to get), *n.* meaning, purport of words, ခင်ဗျားစကားအရ, ခင်ဗျားစာပါအရ; အရ also has the same meaning as အမှီ, with the additional idea of exertion, ခင်ဗျားနောက်သို့ကျွန်ုပ်အရလိုက်သည်; *postposition,* according to.

အရကုတ်ကုတ်, *adv.* attainably, with great exertion.

အရကျက်, အရဆောင်, *v.* to retain in memory, have by heart, အာဂုံဆောင်, နှုတ်ကျက်ရ။

အရလိုက်, *v.* to pursue, or follow up, so as to overtake and catch.

အရ, 2, *n.* a collection, body; *see* အစု။

အရက်, 1, *n.* *see* ရက်, *n.* a natural day; *when preceding a numeral, the* အ *is not omitted, e.g.,* အရက်နှစ်ဆယ်, *otherwise it is usually omitted,* နှတ်တော်လဆန်းဆယ်ရက်။

အရက်, 2, *n.* spirituous liquor (*sometimes spelt* အရစ်)

အရက်ပြန်, *n.* proof spirit or alcohol.

အရက်ဖို, *n.* a distillery, အရက်ဖိုတည်။

အရက်မူး, *v.* to be intoxicated with liquor; *lit.* to be giddy with spirituous liquor.

အရက်မူးပြေ, *v.* to become sober.

အရက်သေစာ, *n.* spirituous liquor.

အရင်, *n.* prior time, အထက်, ယခင်; *adv.* first.

အရင်ဆုံး**,** *adv.* at the very first, အဦးဆုံး, အစဆုံး, အရင်အစဆုံး။

အရင်ဖြစ်သော, *a.* antecedent, prior.

အရင့် (from ရင့်, to be mature), *n.* maturity, the state of maturity,

whether of size, age, or virtue ; *a*. of full size, as fruit ready to ripen, သစ်သီးအရင့်အမာ၌ပြီ; of full time, as of a woman in pregnancy, ကိုယ်ဝန်အရင့်အမာ; of full attainment in virtue, as an embryo Buddh about to attain the Buddhaship, ပါရမီအရင့်အမာ။

အရင့်အမာ, *n*. and *a*. same as အရင့်။

အရင်း, 1 (from ရင်း in နီးရင်း), *n*. nearness, presence, denoting rather a near part, which is also a forepart, as ခေါင်းရင်း, ခြေရင်း။

အရင်း, 2 (from ရင်း, to place for accumulation), *n*. a capital, stock in trade, အနှီး; a sum of money placed at interest.

အရင်းအတိုး, *n*. capital and interest combined.

အရင်းအနှီး, *n*. same as အရင်း; အရင်းအနှီးပြု, ထရင်းအနှီးမရှိလို့ ကုန်မကူးနိုင်ပါ။

အရင်း, 3, *n*. bottom, foundation, origin, အမြစ်, မူလ; *opposed to* အဖျား, a top, summit; *a*. original, own, သားရင်း, an own son, *distinguished from* သားဖျား, a son by affinity.

အရင်းအချာ, *n*. same; a consanguineous relative; ပေါက်ဖော်, သည်အရပ်တွင်ကျုပ်ဆွေမျိုးအရင်းအချာမရှိပါ၊တကောင်ကြွက်ပါဘဲခင်ဗျား(*Colloq.*).

အရင်းအမ, *n*. same as အရင်း။

အရင်းအမြစ်, *n*. root, bottom, origin, အကြောင်းအမြစ်အရင်းကိုမသိပါ။

အရင်းဆုံး, *adv*. the very first.

အရစ် (from ရစ်, to wind round), *n*. an installment of any kind of revenue, ပဌမရစ်, first installment, ဒုတိယရစ်, second installment.

အရည်, 1, *n*. a warp consisting of four threads.

အရည်, 2, *n*. liquor; a liquid; *in opposition to* အဖတ်; hence အရည်လည်လည်၊အဖတ်လည်လည်, အရည်စားစားချင်း၊အဖတ်စားစားချင်း။

အရည်ကျို, *v*. to melt, fuse, ရွှေအရည်ကျို, ငွေအရည်ကျို။

အရည်ကြော, *n*. a vein in plants and flowers.

အရည်ဖြစ်, *v*. to become liquid, to melt.

အရည်ရွှမ်း, *v*. to be juicy (a low term applied to women).

အရည်လည်, (*pron*. အရေလယ်), *v*. *lit*. to be liquefied; *in a fig. sense*, to be solved, explained, unravelled, ယခုမှာအရည်လည်လာသည်, ဓာတ်ရည်လည်။

အရည်, 3 (*pron*. အရေ), *n*. color, appearance, အဆင်းအရောင်; ability, faculty; အသွေး; the lustre of a precious stone, သည်ကျောက်အရည်ကောင်းသည်; အရည်ပညာဂုဏ်။

အရည်အခြင်း, *n*. same as အရည်; competency.

အရည်အလျောက်, *adv*. according to one's power or ability, စော်ဘွား

သားမယ်တော်တို့ကိုညှိုးမနွမ်းစေရ၊ အရည်အလျောက်အလွန်ကြည့်ရှုစောင်မပါ မည့်အကြောင်း၊မေတ္တာရှေ့ထားမိန့်ကြားစေလွှတ်လိုက်သည်။

အရည်အသွား, *n.* general appearance, deportment.

အရည်အသွေး, *n.* faculty.

အရည်သွေး, *v.* to contend in rivalry, လူရည်သွေး; also applied to animals. ကျွဲနှစ်ကောင်အရည်သွေးနေကြသည်၊ခတ်ကြတော့မည်။

အရည်း, *n.* a kind of heretical priest.

အရန်, 1, *n.* a pair; applied to inanimate things, နားတောင်းတရန်, လက်ကောက်တရန်။

အရန်သွေး (from သွေး, to rub), *v.* to try one's strength with another.

အရန်, 2 (from ရန်, to appropriate), *n.* what is for; *used in forming verbal nouns*; *see Gram. sec.* 125. 3rd.

အရပ် (from ရပ်, to stand), *n.* stature, height; a place, situation, country, အရပ်နှင့်အစစ်ခံဝံ့ပါ၏, a very common expression amongst Burmans when endeavoring to impress on others the fact of their respectability.

အရပ်အကွက်, *n.* a place, spot.

အရပ်အမောင်း, *n.* stature, height.

အရပ်အုပ်, *n.* the headman of a ward; အကွက်အုပ်, the headman of a section in a town.

အရပ်ခေါင်း, *n.* the headman of a district.

အရပ်စောင့်, *n.* a watchman of a town, village, or hamlet (*obsolescent*).

အရပ်မှု, *n.* business pertaining to a district or locality, ရပ်မှု, ရွာမှု။

အရပ်သား, 1, *n.* an inhabitant of a place, အရပ်သူ။

အရပ်သား, 2, *n.* the part of a fish between the side and back fins.

အရမနီ, *n.* an Armenian, အရမနီလူမျိုး။

အရသာ (Pali ရသ), *n.* flavor, taste, the quality in matter which affects the sense of taste, of which there are six kinds, *viz.*, အချို,အချဉ်, အခါး, အစပ်, အဖန်, အငန်; rich flavor, ဩဇာ, အလွန်အရသာရှိသည်။

အရသာရှူး, *v.* to be pungent, sharp, stimulating to the taste.

အရဟတ္တ, *by contraction* အရတ္တ (Pali), *n.* the fourth state attained by an *ariya* (အရိယာ) (8).

အရဟတ္တဖလဋ္ဌာန်, *n.* one who has attained the reward of the same, အရဟံ, ရဟန္တာ။

အရဟတ္တဖိုလ်, *n.* the reward of the fourth state attained by an *ariya.*

အရဟတ္တမဂ်, *n.* the duties of the fourth state attained by an *ariya*; the entrance to the fourth path, *aryahat* or အရဟတ္တ။

အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာန်, *n.* one who has performed the duties of the same.

အရဟတ္တာ, *n.* an *ariya* of the highest order; *see* ရဟတ္တာ။
အရဟံ, *n. see* အရဟတ္တဖလဉာဏ်။
အရံ, 1, *n.* a time; *used only in combination with some other word of time,* as တရံတခါ, တရံရောအခါ, တခါတရံ. ရံခါ. တရံတဆစ်။
အရံသင့်, *v.* to be at an opportune or exact point of time.
အရံ. 2, *n.* a pair; applied to certain inanimate things, ဘိနပ်တရံ။
အရံ. 3 (from ရံ, to enclose), *n.* a fence forming an enclosure, ပရဝဏ်။
အရံအကာ, *n.* same. သည်အခန်းအရံအကာလုပ်မှလေလုံမည်။
အရံစောင်, *n.* a euphemism for ဘုရားကျွန်။
အရံပိုင်, *n.* a owner, proprietor, master, lord, sovereign, အရှင်။
အရာ, 1, *n.* a hundred, the number of a hundred; *combined with the nine digits to form numerals,* as တရာ, နှစ်ရာ; ရာချင်းရောင်း. to sell a hundred articles for a hundred rupees.
အရာ. 2, *n.* a thing, subject, matter, ဟာ, ဥစ္စာ; a place, situation, office, rank; *in comp.* the object on which an action terminates, or the place where a thing is, or is done, or the site of a building, or a mark, impression, အချက်။
အရာအထူး. *n.* an office.
အရာကျ, *v.* to lose a situation, to fall from an office, အရာလျှော။
အရာခန့်. *v.* to appoint to a government office.
အရာခံ, *n.* an office-bearer; an office-seeker.
အရာချ, *v.* to cashier, remove from office.
အရာတော်ပစ္စည်း, *n.* property of any kind belonging to government, မြေနှင့်ကျွန်းပေါ်အရာတော်။
အရာတော်မြေ. *n.* state land.
အရာတိုး, *v.* to advance in office, to be promoted; *comp.* တန်းတိုး။
အရာထမ်း, *n.* one who has a civil office.
အရာနုတ်, အရာနုတ်သိမ်း, *v.* to deprive of office.
အရာပေး, *v.* to appoint to a government office.
အရာပြု, *v.* to use for, or instead of, as ရေအရာပြု. to use as water.
အရာရှိ (*freq. pron.* အရာယိ), *n.* one who has an office, whether civil or military.
အရာရှိအရာခံ, *n.* government office-holders and office-seekers.
အရာလက်ရှိ, *n.* one with an office; အရာလက်မဲ့, one without an office.
အရာဝင်, *v.* to be in use, အသုံးရ; to intrude.
အရာ, 3, *n.* what is for any purpose, a part, portion, share; *see* အလျာ။
အရိ (from ရိ, to gleet), *n.* any slimy discharge.
အရိအစွဲ, *n.* same as အရိ. လူများအနာသောအခါ၊အရိအစွဲပါတက်သည်။

အရိန္ဒမာ, *n.* a fabulous, flying spear, လှံစကြာ။
အရိပ် (from ရိပ်, to show a shadow), *n.* a shadow, shade, shelter; a hint, intimation.
အရိပ်အခြည်, *n.* a mark, symptom, indication, လက္ခဏာ။
အရိပ်အငွေ့, *n.* same; latent influence, အရိပ်အငွေ့ကလေးပေါ်သည်။
အရိပ်အဆင်, *n.* same as အရိပ်အခြည်။
အရိပ်အမြွက်, *n.* a hint, intimation given by word; an innuendo.
အရိပ်အမှတ်, *n.* a hint, intimation given by sign.
အရိပ်အရာ, *n.* the place, situation, office, privilege, of one's father, teacher, predecessor, အဘ၏အရိပ်အရာခံ; *comp.* အမွေအရာ; inheritance, succession; *comp.* အရိုက်အရာ။
အရိပ်အရောင်, *n.* a visible sign, token.
အရိပ်အသံ, *n.* an audible sign, token.
အရိပ်အာဝါသ, *n.* a shadow, shade, shelter.
အရိပ်ခို, *v.* to take shelter in a shade; *also used fig.*, in the sense of taking refuge in the power and influence of another, လင်မကောင်းသော်လည်း၊မိဘအရိပ်ကိုခိုကိုးရသည်။
အရိပ်ဆာယာ (Pali), *n.* same as အရိပ်။
အရိပ်ပြေး, *v.* to indicate, foreshow, အရိပ်ပေါ်။
အရိပ်ဖြမ်း, *v.* to cast a shade, အရိပ်ကိုချ။
အရိပ်ဘမ်း, *v.* to catch a hint.
အရိပ်မထွက်, *n.* a kind of plant.
အရိပ်ရ, *v.* to receive a shadow, ဟိုအိမ်ကအရိပ်ရသည်။
အရိပ်သန်မ်း (*pron.* သင်ဂန်း), *n.* a shady place of retreat, a garden, grove; *see* သန်မ်း။
အရိပ်သန်း, *v.* to pass, as a shadow.
အရိမေတ္တေယျ (*pron.* အယိမေဒေးယ), *n.* *Arimetteya*, the fifth Buddh of the present system, destined to succeed Gautama, called by the Buddhists of Ceylon, Maitri (9).
အရိယာ (Pali), *n.* an *ariya*, one who has become independent of the common laws of transmigratory existence, and will attain annihilation at the close of the present life; *opposed to* ပုထုဇဉ်. They are distinguished into four orders, each subdivided into two classes, making in all eight kinds (အရိယာရှစ်ပါး); *see under* သောတာပတ္တိ, သကဒါဂါမိ, အနာဂါမိ and အရဟတ္တ. "The path *arya* (အရိယာ) or *aryahat* is so called because he who enters it has overcome or destroyed, as an enemy, all *klesha* (ကိလေသာ, evil desire)."

အဒေါ်, *n.* a paternal aunt, a father's sister, or a maternal uncle's wife, အဒေါ်တူမတော်သည်, aunt and niece.

အရုဏ် (*pron.* အာရုဏ်) (Pali အရုဏော), *n.* dawning light, the morning dawn, aurora, ပဌမအရုဏ်, ဒုတိယအရုဏ်, အကြောင်းကိုနေအရုဏ်ခိုက်သကဲ့သို့ (Pali *aruno*, light red, dark red).

အရုဏ်ဆွမ်း, *n.* rice offered to Buddhist *rahans* or monks, at the dawn of day, အရုဏ်ဆွမ်းကပ်။

အရုဏ်တက်, *v.* to dawn, အရုဏ်တက်ခဲ့ပြီ။သွားကြစို့။

အရုန့် (from ရုန့်, to be coarse), *a.* coarse, as thread; ရုန့်ကြမ်းသော။

အရုပ် (Pali ရူပ), *n.* appearance; relating rather to form than to color, ပုံ, သဏ္ဍာန်; *comp.* အဆင်း; a representation, likeness, figure, image of a living creature.

အရုပ်အရည်, အရုပ်အရေ, အရုပ်အဝါ, *n.* same, အရုပ်အရည်လှသည်။

အရုပ်ဆိုး, အရုပ်တန်, *v.* to be uncomely, ugly, အကျည်းတန်, အဆင်းတန်။

အရုပ်ထု, *v.* to sculpture, ဟသ်ာတဈေးမှာအရုပ်ပန်းထုပုံအလွန်ကောင်းသည်။

အရုပ်ပျက်, *v.* to be changed in form, commonly for the worse.

အရုပ်မင်္ဂလာ (*pron.* မှင်ဂါ), *n.* same as အရုပ်။

အရုံ, 1, *n.* just so much and no more; *used only to form verbal nouns,* as ပြောရုံပြုသည်, he just speaks, မင်းပြောရုံမျှနှင့်ယုံစရာမရှိသေးပါ။

အရုံ, 2 (from ရုံ, to spring up in a cluster), *n.* a cluster or clump of trees, bushes, connected by the roots, or springing from one stock, as bamboos, ဝါးရုံ, etc.; *larger than* အဖုတ်။

အရုံး (from ရုံး, to collect), *n.* a collection.

အရုံးအစု, *n.* a collection; အစုအရုံး, *far more common.*

အရူပ (Pali အ, *priv.* and ရူပ, appearance), *n.* invisibility; *a.* unsightly, မြင်စဘွယ်မကောင်း။

အရူး (from ရူး, to be insane), *n.* a fool, madman, အရူးအမူးကြိုက်သည်, အရူးဘုံနှင့်ခြောက်သလို။

အရေ, *n.* skin; *comp.* သားရေ; *see* အသား။

အရေကြွတ်, *v.* to be rubbed off, as the skin.

အရေချွတ်, အရေလဲ, *v.* to shed or slough its skin, as a serpent.

အရေအတွက် (from ရေတွက်, to count), *n.* a counted number: a reckoning, account; အရေအတွက်ကောင်း, to be clever at reckoning, calculating.

အရေး, *n.* a business, affair, အခင်း, အခွင့်, အမှု, ရေးကြောင်းကိစ္စ for အရေးကြောင်းကိစ္စ, ငါ၏အလှူလက်ထက်တော်၌၊ တိုင်းရေးပြည်ရေး၊ သာသနာတော်ရေးများစည်ပင်သာယာကြပါ၏လား၊ မှူးမတ်တော်များ။

အရေးကုန်, *v.* to terminate, as a business, affair, အရေးမကုန်၊စကားကြွင်းကျန်ရန်ရှိသည်။

အရေးကြီး, *v.* to be very busy, as when laboring to accomplish some business before a certain time; to be in a hurry; to be urgent, of pressing importance.

အရေးတကြီး, *adv.* making a great business of a little one; in a disorderly hurry, ကပျာကယာ။

အရေးတော်, *n.* *lit.* a royal affair; a term applied to wars waged by the king, rebellions, etc., အရေးတော်တုန်းခါ, မင်းကွန်းမင်း အရေးတော်တုန်းခါ, အရေးတော်မဖြစ်မီ။

အရေးတော်ပိုင်မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး, *n.* the Lieutenant Governor.

အရေးပုံစာ, *n.* a journal of military occurrences.

အရေးပိုင်, *n.* a deputy commissioner (အရေးပိုင်သည့်အမှု၊ အရေးမပိုင်သည့်အမှု, a case cognizable or non-cognizable by the police).

အရေးယူ, *v.* to take hold of a business, to prepare for operation or action, အရေးဆင်; to make much of, to treat with deference, မင်းတုန်းမင်းပုပ္ပါးဝန်ထောက်ကိုအလွန်အရေးယူတော်မူသည်; အရေးမယူလောက်, to be beneath one's notice.

အရေးသာ, *v.* to gain an advantage over another in a dispute, contest, etc. (frequently implying a dispute referred to arbitration); to gain or accomplish anything against opposition; to be pleasant, agreeable, as outward circumstances.

†**အရေးအချွတ်**, *n.* the act of writing, writing, မြန်မာစာ အရေး အချွတ်ကောင်းသည့်လူ။

အရဲကိုး, *v.* to be overdaring, to have an unreasonable contempt of danger, အရဲကိုအားကိုး။

အရောင်, *n.* appearance, အဆင်း; color, အဆင်း; brightness, lustre, ရောင်ခြည်; *see* ရောင်။

အရောင်အဝါ, *n.* same, မင်းရောင်စိုးဝါဟန်လုပ်သူသာများပါသည်။

အရောင်ခံဆေး, *n.* priming, the first coat of paint.

အရောင်ဆောင်, *see* အယောင်ဆောင်, *v.* to assume an appearance.

အရောင်တက်, *v.* to shine, as anything polished, သဘော်ဆေးရွှေသုတ်သောကြောင့်အဖြူရောင်တက်နေသည်။

အရောင်တင်, *v.* to polish; to color, put on a color, paint.

အရောင်တင်ဆေး, *n.* polish, varnish.

အရောင်ထိုး, *v.* to strike, impinge, as rays of light on the eye, သက်ငယ်အမိုးကျဲသောကြောင့်နေရောင်ထိုးသည်။

အရောင်ထွက်, *v.* to shine, ထွန်း။

အရောင်ထွန်းလင်း, *v.* to be refulgent.
အရောင်ပျက်, *v.* to be discolored, စွန်းကွက်သည်။
အရောင်မှိန်, *v.* to grow dull, as color, brightness, lustre.
အရောင်ရဲ, *v.* to be high colored.
အရောင်ရှင်, အရောင်သေ, *v.* to be lustrous or dull, as color, သည်ကျောက် အလွန်အရောင်ရှင်သည်။
အရောင်းအဝယ်, *n.* buying and selling, trade, commerce, အရောင်းအဝယ်နားလည်သည်။
အရောတဝင်, *adv.* in the way of making bold, taking liberties, အရောတဝင်ပြု, to make free with.
အရိုအသေ, *adv.* reverently, အရိုအသေပြုသည်။
အရိုက်အရာ, *n.* the place, situation, office, privilege, of one's father, teacher, etc.; *see* အရိပ်အရာ။
အရိုင်းတောထွက်, *a.* rough, unfinished, fresh from the jungle.
အရိုး, *n.* a bone; a stalk; the handle of an instrument, etc.; a mound, ridge of earth, မြေရိုး; a range of hills, တောင်ရိုး; the course of a brook or river, ချောင်းရိုး, မြစ်ရိုး, ရေရိုး; a lineage, race, အမျိုးအရိုး; အရိုးသားမြေးမှန်, a phrase used when urging hereditary claims to an office; custom, ထုံးရိုး; the manner of doing anything, ခေါ်ရိုး ခေါ်စည်, ခေါ်ရိုးသုံးရိုး။
အရိုးအရာ, *n.* hereditary place, situation, office; *comp.* အရိပ်အရာ။
အရိုးအိုး, *n.* a monument inclosing or surmounting an urn containing the ashes and bones of one deceased; အရိုးကောက်ပွဲ, a Karen festival.
အရိုးကျိုး, *v.* to be fractured, as a bone.
အရိုးတွန်, *v.* *lit.* the bones will (လိမ့်မည် understood) crow; equivalent to "murder will out."
အရိုးနု, *n.* cartilage, gristle.
အရွက်, *n.* a leaf; *comp.* ဖက်; the blade of an instrument, as ထားရွက်, လှံရွက်; a leaf of a book, letter, etc., စာရွက်။
အရွက်တံ, *n.* a footstalk.
အရွတ် (from ရွတ်, to be old), *n.* dry, flabby flesh.
အရွတ်ဝန်, *n.* a medical officer whose duty was to prevent contagious diseases; the governor of four degraded classes; *see under* စဏ္ဍာလ။
အရွမ်း (from ရွမ်း, to be nearly ripe), *n.* the state of being nearly ripe, as fruit, သစ်သီးအရွမ်း။
အရွယ်, *n.* age; the age of puberty; ရွယ်မတူဂုဏ်ရည်မမျှ။
အရွယ်ကောင်း, *v.* to be in the prime of life, ဤလူအရွယ်ကောင်းတုန်းဘဲ။

အရွယ်ကျ, *v.* to age; အရွယ် *is usually omitted in colloq.*, သည်နှစ်ဦးစံဝင်အလွန်ကျသည်။

အရွယ်တင်, *v.* to carry one's age well.

အရွယ်တင့်တယ်, *v.* to have a youthful appearance.

အရွယ်ရောက်, *v.* to arrive at the age of puberty.

အရွယ်လွန်, *v.* to be past the prime of life.

အရွံ့အရှာ (from ရွံ့ရှာ, to be disgusted with), *n.* aversion, disgust, မင်းပြောသည့်စကားအရွံ့အရှာအလွန်များသောကြောင့်ကျွန်ုပ်နားမထောင်လိုပါ, ခင်ဘျားအိမ်မှာအရွံ့အရှာများသည်။

အရွေ (from ရွေ, to associate familiarly), *n.* an intimate associate.

အရွေအတော်, *n.* same as အရွေ, ရွေတော်။

အရွေလိုက်, *v.* to have periodical returns of concupiscence; *primarily* applied to beasts, fishes, serpents, and *secondarily* to young people by way of reproach; ဖိတ်လိုက် is often used instead of အရွေလိုက်, in reference to beasts, fishes, serpents, and is more polite.

အရွဲ့တိုက်, *v.* to be irrelevant, annoying, mischievous (in speaking), အရွဲ့တိုက်ပြောတတ်သည်။

အရှက်, 1 (from ရှက်, to be ashamed), *n.* shame.

အရှက်ကွဲ, *v.* to be put to shame, အရှက်တကွဲအကျိုးနည်း။

အရှက်ခွဲ, *v.* to put to shame, လူဘုံထဲမှာခင်ဘျားလာပြီးလျှင်ကျွန်ုပ်ကိုသက်သက်မဲ့အရှက်ခွဲရက်သည်။

အရှက်ငဲ့, *v.* to be influenced by the desire to avoid shame, သူ့ဓိန်းမသူ့ကိုလူဘုံထဲမှာဆဲသော်လည်း၊သူအရှက်ငဲ့၍ထိုင်နေသည်။

အရှက်ရ, *v.* to be ashamed.

အရှက်, 2 (from ရှက်, to be joined together, mixed), *n.* what is mixed together, a compound; *used as a num. aux.*, as မုန့်တရှက်, a cake of bread.

အရှင်, 1, *n.* an owner, proprietor, အိမ်ရှင်, ကျွဲရှင်, နွားရှင်; master, lord, သခင်; hence, ရှင် (written အသျှင်, in addressing a monarch); အရှင် is more respectful than သခင်။

အရှင်ကြီး, **အရှင်ကြီးအရှင်ကောင်း**, *n. a term of compellation*, addressed in worship to a certain order of *nats* (*abbrev. to* ရှင်ကြီး); the tutelary *nat* of fishermen. *Prov.* ကျားကြောက်လို့ရှင်ကြီးခို။ ရှင်ကြီးကျားထက်ဆိုး, being afraid of the tiger, they put their trust in the *Shingyi*, but the *Shingyi* was more wicked than the tiger.

အရှင်စော (Shan အစော), *n.* God; *used as a term of compellation* in addressing Deity (*infreq.*), and the Buddhist clergy.

အရှင်ဘုရား, *n.* doctor, rabbi; *used as a term of compellation* in ad-

dressing reverend characters, and officials of rank, အရှင်မြတ်ဘုရား။

အရှင်မ, *n.* a lady of rank, especially one belonging to the royal family, သခင်မ. အရှင်ဘုရင်မဘုရား, a title applied to the Queen-Empress of India. This is also the form of address to female *nats*, လမိုင်းရှင်မတင်။

အရှင်မင်းကြီး, အရှင်မိဘုရား, *n. a term of compellation* addressed to a king or queen.

အရှင်, 2 (from ရှင်, to be alive), *a.* alive, အရှင် မိအောင် ဘမ်းရမည်; moveable, not fixed; *opposed to* အသေ, သည်မိန်းအိမ် အရှင်လား၊ အသေလား။

အရှည်, 1 (from ရှည်, to be long), *n.* length. အရှည်အလျား။

အရှည်လိုက်, *adv.* lengthwise, in a longitudinal direction, လက်ကိုင်ပဝါကိုအရှည်လိုက်ဆွဲသည်။

အရှည်, 2 (*pron.* အရှဉ်), *n.* a pair, span, ကျွဲဘရှည်, နွားတရှည်။

အရှာအဖွေ, *n.* the act of seeking, search.

အရှာအဖွေသွား, *v.* to "go on the search" (with the object of thieving); a term used by criminals.

အရှိန် (from ရှိန်, to be hot), *n.* heat; velocity, momentum; imposing appearance; efficacy, power, အစွမ်းသတ္တိ, တန်ခိုး, တေဇော; authority, အာဏာ; မီးရှိန်စဲစဲ. လေရှိန်စဲစဲ။

အရှိန်အဖော်, *n.* efficacy, power, အရှိန်အဖော်ကြီးလို့ ထင်ပေါ်သည်။

အရှိန်အတောက်, *n.* brightness. lustre, အရောင်အဝါ။

အရှိန်အဝါ, *n.* brightness, lustre; imposing appearance; influence resulting from display of power.

အရှိန်ကုန်, *v.* to be spent, as force, momentum, velocity, အရှိန်သေ။

အရှိန်ခံ, *v.* to acquire character or influence from connection with a great man, မင်းကြီးအရှိန်ကိုစာရေးကြီးများကခံ၍ဂုဏ်ကြီးလုပ်နေသည်။

အရှိန်နည်း, *v.* to slacken in force, as the tide.

အရှိန်ရ, *v.* to receive momentum.

အရှိန်သတ်, *v.* to cause to cease, as momentum, to check; to shut off steam, မီးသင်္ဘောစက်ကိုအရှိန်သတ်သည်။

အရှိန်သေ, *v.* to be spent, as force, velocity.

အရှုံ့ (from ရှုံ့, to be wrinkled), *a.* wrinkled, shrivelled; *n.* a wrinkle, သည်လူမျက်နှာအရှုံ့ချည်းတည်း။

အရှုံး (from ရှုံး, to lose), *n.* loss, defeat.

အရှုံးကြီး, အရှုံးနာ, *v.* to suffer severe loss.

အရှုံးခံ, *v.* to take or suffer a loss, defeat, etc., ကုန်များကိုရောင်းသည့်အခါ၊မစွန်းနိုင်သောကြောင့်၊အရှုံးခံရောင်းသည်။

အရှုံးပေး, *v.* to suffer defeat, from regard to the other party.
အရှေ့ (from ရှေ့, to be before), *n.* the east, အရှေ့ဘက်။
အရှေ့တောင်, *n.* the south-east, အရှေ့တောင်ထောင့်။
အရှေ့ပြည်, *n.* Burma. အရှေ့ပြည်သား, *n.* a native of Burma.
အရှေ့ဘက်သား, *n.* a term used by the Arakanese to designate the Burmans.
အရှေ့မျက်နှာ, *a.* easterly, situated in the east, **အရှေ့အရပ်နှင့်ဆိုင်သော,** pertaining to the east.
အရှေ့မျက်နှာသို့, *adv.* eastward.
အရှေ့မြောက်, *n.* the north-east.
အရှေ့လေ, *n.* the east wind (the Burmans have the same idea as many other races, regarding the pernicious influence of the east wind).
အရှိုး, *n.* a long mark, occasioned by the stroke of a whip, ကျောမှာအရှိုးထွေနှင့် (*Colloq.*).
အရှင်ကြေးစား, *n.* a prostitute, harlot, မိန်းမရှင်, ကြေးစားမ။
အလက်, *n.* an arm or a hand, လက်; *applied as a num. aux.* to things used by the hand; a limb of any tree of the genus of palms; hence အခက်အလက် and ကျေးလက်. *Der.* လက်။
အလကား, *a.* or *adv.* useless, in vain, to no purpose, အချည်းနှီး, အလဟဿ။
အလကားမဲ့ (*pron. as one word*), *a.* or *adv.* same; *int.* fudge! ဥစ္စာပစ္စည်းများကိုအလကားမဲ့မသုံးပါနှင့်, မင်းပြောသည်မှာအလကားမဲ့။
အလင်, *n.* a small remainder reserved to impregnate another quantity, as the dregs of fermented liquor; also used of food in time of scarcity, as အလင်မပြတ်, *adv.* continuously, *i.e.*, without exhausting what has been reserved; အလင်မမှီ, the reserve not holding out: လစာ (or လခ) များမှာ၊သည်လကကိုဟိုလသို့အလင်မှီရုံသာရှိသေးသည်, နွားနို့ရည်အလင်ပြတ်မည်စိုးပါသည်။
အလင်း (from လင်း, to be light), *n.* light, အမှုအလင်းသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။
အလင်းအိမ်, *n.* a luminary, ရောင်ခြည်ထွက်သောဝတ္ထု။
အလဇ္ဇီ (Pali အ, *priv.* and လဇ္ဇီ, shame), *a.* or *adv.* without shame or circumspection, or regard to principle or character, အလဇ္ဇီဆဲဆိုသည်, to revile in abusive, foul language, အလဇ္ဇီပြောတတ်သည်။
အလည်, *n. see* အလယ် and အလျည်။
အလတ် (from လတ်, to be middling), *a.* middle, between အယုတ် and အမြတ်, ပုဆိုးအလတ်စား, a *puhso* of middling quality, သားကြီးအောက်သို့မွေးသည့်သား၊ သားအလတ်, the son next to the eldest (is called) the middle son.

အလတ်တလော, *adv.* quickly, suddenly; *see* လတ်တလော။
အလမ္ပယ်, 1, *n.* one skilled in catching and taming snakes.
အလမ္ပယ်ဆရာ, *n.* a snake charmer.
အလမ္ပယ်, 2, *n.* a kind of tree.
အလယ်, 1, *n.* a middle, midst, centre, central point.
အလယ်ခေါင်, *n.* same, အလယ်ခေါင်တည့်တည့်။
အလယ်ချက်, အလယ်ချက်မ, *n.* same, ဗဟို, အလယ်ချက်မှန်သည်, as a bullet striking the centre of a target.
အလယ်ဖို, *n.* a topsail. အလယ်ဖိုတိုင်, *n.* a topmast.
အလယ်, 2, *int.* oh! expressive of pain, အလို။
အလယ်အလယ်, အလယ်လေး, *int.* same as အလယ်, အလိုလေး။
အလဟဿ, *a.* or *adv.* useless, in vain, to no purpose, အလကား။
အလံ, 1, *n.* a flag, ensign, standard, colors, အင်္ဂလိပ်မင်းအလံတော်အောက်ခိုလှုံ, to take refuge under the flag of the British Government, အင်္ဂလိပ်မင်းအလံတော်စိုက်သည်။
အလံဦးကင်းဖျား, *n.* a frontier military stronghold, အလံဦးကင်းဖျားစစ်တံခါးလမ်းဝ, *e.g.*, Bhamo.
အလံကိုင်, *n.* a standard bearer.
အလံချ, *v.* to lower a flag, in token of surrender, or in taking it down from a flagstaff.
အလံစောင့်ဗိုလ်, *n.* an ensign, color sergeant.
အလံတင်, အလံထူ, *v.* to hoist the colors, to raise or plant a standard.
အလံတိုင်, *n.* a flagstaff.
အလံရူး, *n.* an advocate's tout, ရှေ့နေအလံရူး; ညာသွား (သူ့လှုင်ါ့ဘက်သား).
အလံ, 2 (from လံ, to measure with the arms extended), *n.* a fathom, a measure of length equal to four cubits (အတောင်); a thin board used by money melters (အလံကိုင်ပွဲစား).
အလာ (from လာ, to come), *n.* coming, arrival; what is written, as ကျမ်းစာ၏အလာ။
အလား, 1, *int.* oh! expressive of pain, အလယ်။
အလား, 2 (from လား), *n.* progress, advance; capacity for development or improvement, သည်သူ့ရှေ့အလားမရှိပါ; a heat in a boat or horse race; ချွတ်လား, a final heat, လားခြင်း, a single heat.
အလားအလာ, *n.* tenor, drift (of words), စကားအလားအလာကောင်းသည်။
အလားတူ (*pron.* အလားဒူ), *v.* to be equal, on a par; တန်းတူ (*pron.* ဒန်းဒူ), ရည်တူ, applicable to the highest personages; to resemble, be like, သည်လူနှစ်ယောက်အလားတူပါဘဲ, သည်သေတ္တာသော့မျိုးအလားတူပေါ်များသည်။

အလားရှိ, *v.* to have ground for improvement, ခင်ဘျားဝိရိယထုတ်ပြီး စာသင်လျှင်၊ ရှေ့အလားများ စွာရှိပါသေးသည်။
အလား, 3, *a.* not castrated; applied to animals, နွားလား, မြင်းလား။
အလိနတောဝိရိယ, *n.* a kind of diligence, or perseverance undaunted by difficulties.
အလိပ် (from လိပ်, to roll up), *n.* a roll, a curl.
အလိပ်လိပ်, *adv.* in rolls, curled up in rolls.
အလိမ်, *n.* artifice, trick, fraud.
အလိမ်အလစ်, *n.* same as အလိမ်, အလိမ်အလစ်များသည့်လူ, a person of many artifices.
အလိမ်ခံ, အလိမ်မိ, *v.* to be imposed upon by artifice or fraud, အလိမ္မာလွန်လို့အလိမ်ခံရသည်။
အလိမ့်လိမ့်, *adv.* rollingly, over and over, as the billows of the ocean, လှိုင်းအလိမ့်လိမ့်လာသကဲ့သို့။
အလိမ်းအကျံ (from လိမ်းကျံ, to smear), *n.* smearing, style of smearing, အလိမ်းအကျံထူသည်, သနပ်ခါးအလိမ်းအကျံထူသည့်မိန်းမ။
အလီ (from လီစယ်), *n.* a time, turn, အကြိမ်, အဖန်; *used also to form a multiplier*, as ငါးခုသုံးလီ, three times five.
အလီလီ, *adv.* repeatedly.
အလု (from လု, to take by force), *n.* contention for a thing, whether by deed or word.
အလုအယက်, *n.* same; *adv.* contendingly, in a state of contention, as အလုအယက်ရှိကြသည်, အလုအယက်ပြောဆိုကြသည်; a term applied to a close finish between two horses or boats in a race, သည်မြင်းနှစ်စီးပြိုင်သည်မှာ၊အလုအယက်ပါဘဲ, neck and neck, *in sporting parlance.*
အလုပ်, 1, *n.* a sore (on the joints) which sometimes follows the smallpox.
အလုပ်, 2 (from လုပ်, to feed one's self), *n.* a quantity of food taken up in the fingers; hence တလုပ်စာ, one handful or mouthful, နှစ်လုပ်စာ, two handfuls, etc.; ထမင်းတလုပ်စာရအောင်အင်မတန်ခဲပြီးကြံရသည်, ထမင်းတလုပ်၊ရေတမှုတ်. Singhalese *alopo*, *n.* a fragment, a bit, a morsel; a mouthful of rice or other food taken up with the hand, a lump or ball of food.
အလုပ်အလွေး, *n.* same as အလုပ်။
အလုပ်, 3 (from လုပ်, to work), *n.* work, business, employment; the manner of execution.
အလုပ်အကိုင်, *n.* work, business, employment, အလုပ်အကိုင်ကောင်းလို့ စီးပွားဖြစ်သည်။

အလုပ်ဆိုင်ရာဝန်, *n.* Superintending Engineer, P.W.D.
အလုပ်ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* the Chief Engineer, P.W.D.
အလုပ်တိုက်, *n.* a workshop, a factory, အလုပ်ရုံ။
အလုပ်ဝန်, *n.* the Executive Engineer, P.W.D.
အလုပ်ဝန်ထောက်, *n.* an Assistant Engineer.
အလုံအလောက် (from လုံလောက်, to be amply sufficient), *n.* an ample sufficiency, ခရီးသွားသူများ ရိက္ခာဆန်ရေအလုံအလောက်နှင့်သွားသည်။
အလုံး, 1 (from လုံး, to be round), *n.* an orb, globe, anything spherical; *applied as a num. aux.* to things round or cubical, or approaching those forms, ကျောက်တလုံး, ကွမ်းအစ်တလုံး, သေတ္တာတလုံး။
အလုံးအခဲ, *n.* a round lump, mass, ကျွန်ုပ်ဥစ္စာပစ္စည်းများအကွဲအပြားမရှိပါ၊ အလုံးအခဲပင်ရှိပါသေးသည်။
အလုံးအပေါက်, *n. see* အလုံးအရပ်; hence the expression လုံးကြီးပေါက်လှ, applied to a fine-looking, handsome man or woman.
အလုံးအဖန်, *n.* the circumference of a spherical or cylindrical body, လုံးပတ်, တောင်လုံးတောင်ဖန်, လူလုံးလူဖန်အလွန်ကောင်းသည်။
အလုံးအရင်း, *n.* a multitude, body of men, an army; *sometimes separated and combined with nouns*, ဆင်လုံးမြင်းရင်း, a multitude of elephants and horses, စစ်သည်အလုံးအရင်းနှင့်တကွချီတက်တိုက်ခိုက်မှ အောင်နိုင်ရန်ရှိပါသည်။
အလုံးအရပ် (from လုံး and ရပ်), *n.* size, including bulk and height, သည်လူအလုံးအရပ်မျှသည်, this man's girth and stature are well proportioned.
အလုံး, 2, *pron. a.* all, the whole, အားလုံး, ခပ်သိမ်း, တကာ, ကြက်ကောင်လုံး, ဆိတ်ကောင်လုံး, ဝက်ကောင်လုံး; မြင်းတလုံးလောက်သာသည်, to win by about a length (in a horse race).
အလုံးကျွတ်, *adv.* all, completely, အင်ကြင်းပင်၊ပင်လုံးကျွတ်ပွင့်သည်။
အလုံးစုံ (*pron.* အလုံးဇုံ), *pron. a.* all, the whole, ခင်ဗျားကိုအလုံးစုံပြောပါမည်။မလျှို့မဝှက်ပါဘူး။
အလေ, *a num. formative*; *see Gram. sec.* 101.
အလေအလွင့် (from လေ, to wander), *n.* a wanderer, vagrant, အလေအလွင့်နေသောသူ။
အလေ့ (from လေ့, to be used to), *n.* habit, way, acquired by use; *comp.* ဓလေ့။
အလေ့အကျက်, အလေ့အကျင့်, အလေ့အထ, အလေ့အမှတ်, အလေ့အလာ, *n.* same as အလေ့, ပြောလေ့ပြောထ (*pron.* ပြောဒ) မရှိ, ကရင်လူမျိုးအလေ့အလာပြု၍ကိုးမျိုးနတ်ကိုအရက်နှင့်တင်သည်။
အလေ့ပြု, *v.* to practise, acquire a habit, လေ့ကျက်, လေ့ကျင့်, လေ့လာ။

အလေ့ပြတ်, *v.* to be weaned from a habit.

အလေ့ဖြတ်, *v.* to discontinue a practice, break a habit, မင်းဘာသာအလေ့ကိုဖြတ်၍စာဖြူသင်းထဲသို့ဝင်သည်။

အလေး (from လေး, to be heavy), *n.* a weight used in weighing, ကျပ်လေး, tical weight, ဒိသာလေး (*pron. as one word*); အလေးကြွေလောင်း, to give odds in betting.

အလေးပြု, အလေးမှု, *v.* to regard as weighty, important; to treat with attention, deference, respect; *see* ဂရုပြု။

အလဲ, အလဲလဲ, *int.* same as အလဲ့။

အလဲ့, or လဲ့, *int.* expressive of ridicule or reproach, မိန်းမမိရည်းစားနှင့်စကားပြောနေရာ၊ တဦးကအလဲ့ဆို၍သရော်လျှင်၊ မိတ်၍လျက် ရှက်ခနဲပြေးသွားတတ်၏။

အလော (from လော, to repeat), *n.* repetition, doing again.

အလောသုံးဆယ်, *adv.* very, exceedingly; very frequently applied to persons *in extremis*, or to those who are dangerously ill, ကျွန်ုပ်အလောသုံးဆယ်ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ကျွန်ုပ်သားသမီးများကိုလူလွှတ်၍ခေါ်ပါစေ။

အလောတန်, အလောတော်, *adv.* just enough, သည်လျှော်ပေါင်းအလောတန်ဘဲ။

အလောက် (from လောက်, to be enough), *n.* enough (*infreq.*); about so much, အခန့်; *used as a secondary noun, dropping the initial,* as တတင်းလောက်, about one basket; *or in comp. with a pron. a.,* as ဘယ်လောက်, how much? သည်လောက်, so much.

အလောင် (from လောင်, to burn), *n.* the burning of fire, as မီးအပူအလောင်ကိုခံရသည်; trouble, anxiety of mind, as သားအတွက်ကြောင့်အပူအလောင်ကိုခံရသည်။

အလောင်း, 1 (from လောင်း, to bring into an incipient, unfinished, state), *n.* anything in an incipient, unfinished, imperfect state, but progressing towards perfection ; *used only in comp.*, as ဘုရား၏အလောင်း, or ဘုရားလောင်း, an embryo Buddh. In speaking of Gautama in his existences preceding his becoming a Buddh, the Burmese usually prefix အလောင်းတော် to the particular existence of which they are speaking, *e.g.*, အလောင်းတော်ဇနက္က, အလောင်းတော်ဝေဿန္တရာ။

အလောင်းအလျာ, *n.* same as အလောင်း; applied to eminent characters, ဘုရားအလောင်းအလျာ, စကြာမင်းဖြစ်အံ့သောငှါ၊ အလောင်းအလျာအားဖြင့်ရှိနေသေးသည်, အလောင်းပုံစံ, မင်းလောင်းမင်းလျာ။

အလောင်းမင်းဘုရား, အလောင်းမင်းတရားကြီး, *n.* Alaungpaya, founder of the last Burmese dynasty (10).

အလောင်း, 2, *n.* the dead body of a human being, a corpse; *comp.* အကောင် and အသေကောင်။
အလောင်းကောင်, *n.* same as အလောင်း။
အလောင်းစင်, *n.* a bier, such as Mussulmans use, မသင်္ဂြိုဟ်မှီအကြား၊ အလောင်းစင်ပေါ်မှာလူ့အလောင်းကောင်ကိုတင်၍၊ အိမ်မှာသုံးရက်လေးရက်ဧည့်ခံနေသည်, before the body is buried, it is placed on a bier, and for three or four days visitors are received.
အလောဘ, *n.* absence of covetousness or desire.
အလို, 1 (from လို, to desire), *n.* desire, will, sake, account, desire of; need, want; end, purpose; meaning; အလိုကြီးလို့အရနည်း၊လက်ချည်း (*in this sense, pron.* ချို).
အလိုစမ်း, *v.* to put another's will to the test.
အလိုတူအလိုပါ, *v.* to have a will or desire similar to that of another, usually in a bad sense.
အလိုပြေ, *v.* to be satisfied, as a wish, desire.
အလိုလို, *adv.* of one's own accord, voluntarily, အလို အလျောက်; intuitively, မြွေကိုမြင်လျှင်၊လူများအလိုလိုကြောက်သည်။
အလိုလိုက်, *v.* to follow another's wishes, to be indulgent towards another; in the latter sense usually applied to parents who yield too frequently to their children's wishes.
အလို, 2, *int.* oh! expressive of pain or surprise, အလယ်။
အလိုလေး, *int.* same as အလို, အလယ်လေး။
†အလိုကျူ, *n.* a species of reed, over an inch in diameter, and attaining a height of eight or ten feet, valued for its medicinal properties.
အလို့လို့, *adv.* in suspense, doubt; reluctantly, through fear of losing, သူစိတ် အလို့လို့ ဖြစ်နေသည်, မင်း အလို့လို့ ဖြစ် နေ သည်ဟာ ဘယ် အကြောင်းကြောင့်လဲ, မင်းတို့အကြံအစည်ဖွင်းလွန်းလို့၊ငါအလို့လို့ဖြစ်နေသည်။
အလို့လို့သိ, *v.* to suit one's conduct to another's wishes.
အလိုး, *int.* expressive of sudden fright.
အလ္လာပသလ္လာပ (*pron.* အန်လာဗသန်လာဗ) (Pali), *n.* sociable, friendly, affectionate conversation.
အလ္လာပသလ္လာပဆက်ဆံ, *v.* to associate on friendly, intimate terms, သည်ဘုန်းကြီးနှစ်ပါးအလ္လာပသလ္လာပအလွန်ဆက်ဆံကြသည်။
အလ္လာပသလ္လာပပြု, *v.* to converse together affectionately, as intimate friends.
အလိုက်, 1 (from လိုက်, to follow), *n.* boot, what is given over and above, as in exchanging two articles of unequal value; အလိုက်ပေး, to throw in, နွားကောင်းကောင်းလိုက်ပေးရသည်။

အလိုက်, 2, *n. affix,* according to, as မြန်မာဘာသာအလိုက်, according to Burmese custom.

အလိုက်အလိုက်, *adv.* each according to his own custom, as အလိုက်အလိုက်နေကြသည်။

အလိုက်အလျား, *n. affix,* same as အလိုက်။

တလိုက်သင့်, *adv.* yieldingly, giving up one's will for the sake of peace, အလိုက်သင့်ပေါင်း။

အလိုက်သိ, *v.* to know how to accommodate one's self to another's wishes.

အလျင်အမြန်, *adv.* quickly, swiftly, အလျင်တဆော; အလျင်အမြန်စာ, an urgent letter.

အလျင်အမြန်လို, *v.* to be urgent, as a matter of business; to desire urgently, to be eager to obtain.

အလျှည် (from လျှည်, to be smooth, pleasant), *n.* anything smooth and pleasing in appearance, as a stream of water, ရေအလျှည်, the even surface of a forest, တောအလျှည်။

အလျှည်သင့်, *v.* to suit with circumstances, be convenient, အဆင်သင့်။

အလျှာ, or အလျာ (from လျာ, to appropriate), *n.* what is for any purpose, a part, portion, share, အဘို့; hence မိန်းမလျာ, ဟင်းလျာ။

အလျား (from လျား, to be long), *n.* length.

အလျားခင်း, *v.* to lay one's self flat on the ground, as Sumedha did, for Dipankara the Buddh to walk over him, ကိုယ်ကိုအလျားခင်း။

အလျားပျပ်စပ်ဝပ်, အလျားမှောက်, အလျားဝပ်, *v.* to prostrate one's self face downward, to lie face downward, at full length.

အလျားလိုက်, *adv.* lengthwise.

အလျောက် (from လျောက်, to accord with), *n.* accordance, agreement, အတိုင်း, မခေါ်လျှင်အလျောက်ပေါ့။

အလျောက်အပေါ, *n.* same as အလျောက်ရလျှော်။

အလျောက်အလျောက်, *adv.* in accordance with each respectively.

အလျောက်လျော် (from လျော်, to forfeit), *n.* a forfeit, fine, လျော်ဒဏ်။

အလွတ်အလျောက်, *adv.* according to one's bent and pleasure; independently.

အလွတ်မဲ့, *adv.* without consequence, အခြားမဲ့; without consideration.

အလွတ်မျောလျက်, *adv.* adrift, afloat.

အလွန်. အလွန်အကျူး (from လွန်, to go beyond), *adv.* wrong, beyond what is right; very, exceedingly, အလွန်ကောင်းသည်; applied to instances in which *crim. con.* has taken place, though အကျူးအလွန် is more common, အကျူး အလွန်ဖြစ်; အလွန်အကျူး is also used in

the sense of the English equivalent, at the most, at the utmost, at the very outside, အလွန်အကျူးအရက်နှစ်ဆယ်ကြာမည်။
အလွန်အမင်း, *adv.* in all the senses given above; သုံးလအလွန်အမင်း။
အလွန်တရာ, *adv.* very, exceedingly, အလွန်တရာပညာကြီးသည့်လူ။
အလွန်ဖြင့်, *adv.* exceedingly.
အလွန်း (from လွန်း, to twist a thread), *n.* one strand of a rope; *see* ကြိုးလွန်း။
အလွမ်း, *n.* regret or sorrow at the absence of another.
အလွမ်းပြေ, *v.* to be appeased, as such regret or sorrow.
အလွဲ, *adv.* contrariwise, contrarily, အလွဲလွဲအချော်ချော်, in a bungling, contrary manner.
အလွဲထင်, *v.* to have a mistaken view of anything.
အလွဲထင်မှတ်, *v.* to misjudge, အမှတ်အယူလွဲသည်။
အလွဲပြော, *v.* to speak in a contrary, erratic manner.
အလွဲယူ, *v.* to misunderstand, အယူအဆမှားသည်။
အလှည့် (from လှည့်, to turn), *n.* a turn, change; an ox in a team, one of a yoke of oxen, အလှည့်နွား; *opposed to* အတိုင်, *which see.*
အလှည့်အလှည့်, *adv.* by turns, each in his turn.
အလှည့်ကျ, *v.* to come to one's turn, as in relieving sentry, အလှည့်သင့်။
အလှည့်သင့်, *v.* to have one's turn come.
အလှည်း (from လှည်း, a cart), *n.* a cartful, cartload, as စပါးအလှည်းငါးဆယ်, fifty cartloads of paddy.
အလှန်အပစ်, *n.* a cant, pitch.
အလှန်အပြန်, *adv.* backwards, used chiefly in regard to speech, similar to အပြေအတင်။
အလှန့် (from လှန့်, to frighten), *n.* manner of frightening, as အချောက်အလှန့်ကောင်းသည်, to be good at frightening.
အလှပ် (from လှပ်, to uncover), *n.* anything peeled off; a flake, အလွှာ; the petal of a flower, အချပ်။
အလှပ်ကွာ, *v.* to exfoliate, အလှပ်ကွာကျသည်။
အလှမ်း (from လှမ်း, to reach), *n.* a reach of the hand; a step of the foot; the reach of a weapon; distance. *Prov.* အလှမ်းကျယ်လို့အလယ်လပ်သည်။
အလှူ, *int. of calling,* halloo, ဟလူ။
အလှူ (from လှူ, to make an offering), *n.* a religious offering.
အလှူအတန်း, *n.* a religious offering.
အလှူအိမ်, *n.* the house in which a religious offering is made.
အလှူခံ, *v.* to receive or accept a religious offering.

အလှူတကာ, *n.* the giver of a religious offering. *Prov.* အလှူ့တကာမှန်း သိအောင်မဏ္ဍပ်တိုင်တက်သည်, said of persons who are ostentatiously benevolent, or generous.

အလှူရှင် (*freq. pron.* အလှူ့ယင်), *n.* the giver of a religious offering.

†အလှူအမွှား, *n.* same as အလှူအလှေး; small vermin.

အလှူအလှေး (from လှေး, to be diminutive), *n.* a small thing, commonly applied to animate objects; an insect, a flea.

အလှေ့ (from လှေ့, to winnow), *n.* winnowing, as အလှေ့မကောင်းသော ကြောင့်၊အလှေးအလှောင်းပါသည်, because the winnowing was not good, it (the paddy) contains refuse particles.

အလှေး (from လှေး, to be minute), *n.* a refuse particle, chaff, အဖျင်း။

အလှေးအဖျင်း, *n.* same as အလှေး; a worthless fellow.

အလှောင်း (from လှောင်း, to be diffusive, as scent), *n.* what may be easily blown away, chaff, အလှေး။

အလှိုင်းကြီး (from လှိုင်း, to bind together), *v.* to make great efforts, အားထုတ်အလှိုင်းကြီးကြီး, အလှိုင်းကြီးပြော, အလှိုင်းကြီးလုပ်။

အလျှင်, *n.* prior time, အထက်, ယခင်; *see* အရင်။

အလျှင်း (*freq. pron.* အရှင်း), *adv.* wholly, as in the phrase အလျှင်းကုန် ပြီ, it is wholly spent; at all, ဖြီးဖြီး, *in negative sentences*, as အ လျှင်မရှိ, there is none at all; အလျှင်းဘဲမကောင်း, it is utterly worthless.

အလျှပ် (from လျှပ်, to be very thin), *n.* a thin substance, as the flesh on the ribs, နံလျှပ်သား; a flash (of light), မီးလျှပ်; extortion by false pretences, အလျှပ်အဖြတ်။

အလျှပ်ထွက်, *v.* to coruscate, အလျှံထွက်သည်, အရောင်လျှပ်သည်။

အလျှမ်းသား (from လျှမ်း), *n.* a talented, efficient person.

အလျှံ (from လျှံ, to run over), *n.* the coruscation of flame, မီးလျှံ။

အလျှံထွက်, *v.* to flash.

†အလျှံပယ် (*pron.* အလျှံဗယ်, or အရှုံဗယ်), *adv.* plenteously, abundantly, profusely.

အလျှံပယ်စား, *v.* to live well; to live on the fat of the land.

အလျှံပယ်သုံး, *v.* to spend profusely.

အလျှာ, *n.* what is for (any purpose), a part, portion, share; *see* အလျာ။

အလျှို (from လျှို, to thrust through a hole), *adv.* in the manner of a thread entering a needle's eye, as a line of people entering the mouth of a cave, သည်ဂူထဲသို့လူအလျှိုလျှိုဝင်ကြသည်; အလျှိုလျှိုအကန့်ကန့်, a term applied to a series or suite of apartments, သည်အိမ်မှာ အခန်းအလျှိုလျှိုအကန့်ကန့်ရှိသည်။

အလွှန်. *see* အလွန်. *adv.* very, exceedingly.
အလွှမ်း (from လွှမ်း, to overspread), *n.* a covering, as a cloth for the body, or a table, စားပွဲလွှမ်း, a tablecloth, စားပွဲခင်း (*more common*).
အလွှာ (from လွှာ, to be thin), *n.* a thin layer (of palm-leaf, paper, etc.); *chiefly used in comp.*, သဏ္ဍာန်တော်နှစ်လွှာထပ်ရှိပါ။
အလွှာကောက်. *n.* an attendant on a king or governor, whose privilege it was to take possession of granted petitions, and receive a fee for delivering them, အလွှာကောက်လုလင်။
အလွှာပေး. *v.* to send a love letter.
အလွှား (from လွှား, to throw out with a spreading motion), *n.* superficies, surface; anything peeled off, အလွှပ်, ပွေးပေါက်သူများဆေးတွေ့သောအခါ၊အလွှားလွှားကွာကျသည်။
အဝ, 1, *n.* the opening (of a door), တံခါးဝ; of a hole, တွင်းဝ, မြေတွင်းဝ; the mouth of a river, မြစ်ဝ; creek, ချောင်းဝ; the entrance to a road, လမ်းဝ; any orifice, အထွက်ဝ, အဝင်ဝ။
အဝပြဲ, *v.* to flare, to open or spread outward, to be bell-mouthed.
အဝ, 2, *n.* a kind, sort, အတည်, အမျိုး; *used in comp. or reduplicated adverbially*, တကြောင်းတဝကြံစမ်းပါ, မိုးသည်းကြီးသည်လည်းတဝ၊ ရေကြီးသည်လည်းတဒွန်။
အဝက် (from ဝက်, to halve), *n.* a half, တဝက်, ကျွန်ုပ်တဝက်လောက်မျှမတတ်ပါ, he does not understand it half as well as I do; the half of twenty-five ticals, သည်လက်ကောက်အဝက်သားသာရှိပါသည်, အဝက်နှင့်ရောင်းလိုက်သည်။
အဝင် (from ဝင်, to enter), *n.* a spindleful of thread, ချည်ဝင်။
အဝင်အပါ, *n.* a person concerned, a partisan, adherent, အသင်းအပင်း, ထားပြထဲအဝင်အပါ, သည်လူပုန်ကန်ရာအဝင်အပါဖြစ်သည်။
အဝင်ပြု, *v.* to include, as in an account, ဈေးစာရင်း၌ ၁၅ ကိုအဝင်ပြုသည်။
အဝင်ဝ, *n.* an entrance or inlet.
အဝင့်, အဝင့်အဝါ (from ဝင့်, to make boastful pretensions), *n.* boasting, as အဝင့်အဝါကြီးသည်။
အဝင်း (from ဝင်း, to be brightly yellow), *n.* yellow color, as of ripe fruit; *a.* yellow, as သစ်သီးအမှည့်အဝင်း, ripe yellow fruit.
အဝဇာတ (Pali), *a.* inferior; applied to a son, who is inferior to his father, အဘထက်ယုတ်သောသား။
အဝတ် (from ဝတ်, to put on), *n.* a garment.
အဝတ်ကိုညှပ်, *v.* to cut out a garment, ဆုန်းသည်။
အဝတ်ကြောင်, *n.* a term applied to the clothing of laymen, in contradistinction to the garb of priests.

အဝတ်စက္ကူ, *n.* tracing paper.
အဝတ်ဆုန်းသမား, *n.* a cutter, one who cuts out garments.
အဝတ်တန်ဆာ, *n.* attire.
အဝတ်ပုဆိုး, *n.* men's garments collectively.
အဝတ်လဲ, *v.* to change one's clothing.
အဝန် (from ဝန်, to have an allotment, appointment), *n.* an allotment of business, an office; အတာ, responsibility, သည်ကဲ့သို့ပြုလုပ်လျှင်၊သူ့ဝန်သူ့တာဖြစ်လိမ့်မည်။
အဝန်း, 1, *n.* a chief of executioners.
အဝန်း, 2 (from ဝန်း, to be round), *n.* a circumference.
အဝန်းအတာ, *n.* measurement, size.
အဝါ, 1, *n.* substance, matter, stuff, အထည်; *seldom used except in combination*, အထည်အဝါ, အထက်ဝါကြီးသည်, အောက်ဝါငယ်သည်, အထက်ဝါကြီးလို့လျှောလူးသည်။
အဝါ, 2, *n.* a season of Lent; *see* ဝါ။
အဝါ, 3, *n.* appearance, as in **အရုပ်အဝါ**; color, brightness, as **အရောင်အဝါ**, a yellow color.
အဝါနု, *n.* a bright yellow. အဝါရင့်, *n.* a deep yellow, orange.
အဝါး (from ဝါး, to chew), *n.* chewing; intimate acquaintance, as လူရည်အဝါးဝသည်, to have a good knowledge of men, ရန်ကုန်သားများတောမှာနေသောသူများထက်လူရည်အဝါးဝသည်။
အဝီစိ (ငရဲ), *n.* the lowest of the eight hells; *see under* ငရဲ (11).
အဝိဇ္ဇာ, *n.* ignorance; one of the four principles by which the cleaving to existence is produced, ကာမာသဝေါ, ဘဝါသဝေါ, ဒိဋ္ဌာသဝေါ and အဝိဇ္ဇာသဝေါ။
အဝိညာဏက (Pali အ, *priv.* and ဝိညာဏ, life), *n.* an inanimate substance; *opposed to* သဝိညာဏက, အဝိညာဏက၊အသက်မရှိသောအရာ။
အဝေရ (Pali အ, *priv.* and ဝေရ, enmity), *n.* freedom from enemies.
အဝေ့ (from ဝေ့, to turn round), *n.* a sudden turn, as the shifting of the wind, လေအဝေ့တွင်လှေနစ်သည်, in the shifting of the wind the boat sank.
အဝေး, 1, *int.* yes; halloo (*provincial*); *also a term of compellation*, used by the Arakanese, အဝေးဘယ်သွားမည်လဲ, မပြောနှင့်အဝေး, မလုပ်ပါနှင့်အဝေး, တောဆင်အဝေး။
အဝေး, 2 (from ဝေး, to be far off), *n.* distance; *adv.* far, as အဝေးနှင့်အနီးနေကြသည်, they live far and near, *i.e.*, some far and some near.
အဝေးရောက်မင်း, *n.* an officer to whom the arrival of strangers was to be reported.

အဝေးဝန်, *n.* a *wun* other than one who lived at the capital (under Burmese rule).
အဝိုင်း (from ဝိုင်း, to encircle), *n.* a circle, anything round; *see* သိုင်း။
အဝှန်း, *see* အဝန်း. *n.* a chief of executioners, အဝန်းအမှူး။
အဝှန်းအဝှာ (from ဝှန်းဝှာ, to burst up), *n.* splendor, magnificence.
အဝှမ်း (from ဝှမ်း, to be level), *n.* surface, အပြင်; applied to seas, rivers, mountains, lands, fields, etc.; a levy of money, ဝှမ်းကြေး, သမာဓိဝှမ်းကြေးစာရင်း; အဝှမ်း is usually applied to low-lying or level ground, *in opposition to* အကော, which is applied to rising ground; အကောကျသည်, to be situated on rising ground, အဝှမ်းကျသည်, to be situated on level ground, မဝှမ်းမကော သူ့သဘော လိုက်လျော ညီထွေ ကျင့်တတ်စေ။
အသက်, *n.* breath, ထွက်သက်ဝင်သက်; life, ဇီဝ; age, အရွယ်; အသက်ဦးဆံပိုင်သည်, a figure of speech denoting power of life and death, အသက်ဦးဆံပိုင်သည့်အရှင်။
အသက်အရွယ်, *n.* age, အသက်အရွယ်နုနုရှိပါသေးသည်။
အသက်အောင့်, *v.* to hold the breath.
အသက်ကြီး, *n.* an aged man, an elder; သက်ကြီးသက်ငယ်, old and young people collectively; *v.* to be of great age, အသက်ကြီးရွယ်ရင့်။
အသက်ကျွန်း, *n.* the past portion of life.
အသက်ငင်, *v.* to gasp, as at the point of death; *more than* အပန်းဆိုက်; အသက်ငင်နေသည်, အမောဆိုက်သည်။
အသက်ထွက်, *v.* to expire.
အသက်ပေါင်ကုမ္ပဏီ, *n.* a life insurance company, အသက်အပေါင်ခံကုမ္ပဏီ, အသက်အာမခံကုမ္ပဏီ။
အသက်မွေး, *v.* to support life, get a living; အသက်မွေးမှု, a livelihood; အသက်မွေးမကောင်းမှု, a bad livelihood case.
အသက်ရှူ, *v.* to breathe, (*intrans.*) respire.
အသက်ရှူမှား, *v.* to catch the breath, သူအောက်ကျသည်ကိုမြင်သော်၊အသက်ရှူမှားသည်။
အသက်လွတ်ပေါက်, *n.* the unsewn corner of a *puhso* (ပုဆိုး).
အသင်, 1 (from သင်, to pull off), *n.* peeling off, manner of peeling off, as အသင်မြန်သည်။
အသင်, 2, *pron.* thou, you; *see* သင်, 2.
အသန်တခေတ် (Pali), အသန်တခေတ်တော်, *n.*; *see* နိဗ္ဗာန်။
အသန်ါရိက (Pali), *n.* freedom from the instigation of another, as သူတပါးတိုက်တွန်းခြင်းမရှိသောအသန်ါရိကစိတ်, အသန်ါရိကကုသိုလ်။

အသင်္ချေ (Pali အ, *priv.* and သင်္ချာ, number), *n.* the number expressed by a unit and one hundred and forty ciphers (12).

အသင်္ချေယျ, *n.* same as အသင်္ချေ။

အသင်္ချေယျကပ်, *n.* one of the four cardinal periods which constitute a grand period (မဟာကပ်), *which see.*

အသင့် (from သင့်, to be suitable), *a.* ready, prepared.

အသင့်ထား, *v.* to place in readiness, have ready, ဥစ္စာပစ္စည်းများကို ခရီးသွားရအောင် အသင့်ထားမည်။

အသင့်နေ, အသင့်ရှိ, *v.* to be ready, အရှင်နှင့်အတူသွားရအောင်ကျွန်တော်မျိုး အသင့်ပြင်၍နေပါသည်။

အသင်း (from သင်း, to associate), *n.* a society.

အသင်းအပင်း (from ပင်း, to take part with), *n.* same; commonly in a bad sense.

အသင်းအပေါင်း, *n.* a society, သည်လူတစုအသင်းအပေါင်းဖွဲ့၍နေသည်။

အသင်းဝင်, *v.* to enter a society.

အသင်းဝင်သူ, *n.* member of a church or society.

အသစ်, 1 (from သစ်, to measure with the finger), *n.* a finger's breadth (လက်သစ်); a measure of length, twelve of which make a span (အထွာ).

အသစ်, 2 (from သစ်, to be new), *a.* new; *adv.* anew, afresh.

အသစ်ကျပ်ချွတ်, *a.* brand-new, ငွေအသစ်ကျပ်ချွတ်။

အသစ်စက်စက်, *a.* brand-new. ကျပ်ချွတ်, သည်ပုဆိုးအသစ်စက်စက်ကြွက်ကိုက်၍ပေါက်ကုန်ပြီ, the rats have gnawed this brand-new *puhso* until it is full of holes.

အသစ်တဖန် (*pron.* တဘန်), *adv.* anew, afresh, *de novo.*

အသည်, 1, *n.* a person of the common sort, who is under no specific engagement to government, but is liable to be called to occasional service.

အသည်ဝန်, *n.* a special officer who had charge of the non-official citizens of Mandalay in the Burmese time.

အသည်, 2 (*pron.* အသယ်), *n.* an owner, proprietor; *combined with nouns*, as ကုန်သည်, a merchant, မုန့်သည်, a baker; one who continuously follows a particular trade; probably akin, in some instances, to the English terminal "ster", as gamester, teamster, သမား; one who suffers from a chronic disease, as တူလာသည်, ပန်းနာသည်။

အသည်း, 1, *n.* a nail, as လက်သည်း, a finger nail, ခြေသည်း, a toe nail.

အသည်း, 2, *n.* the liver; အသည်းနဲ့ပြချင်သည်, a term used when one's motives are doubted; see သည်း။

အသည်းကောင်း, *v.* to be capable of enduring fatigue or pain with fortitude.
အသည်းကြီး, *v.* to have fortitude.
အသည်းကြောင်, *v.* to be craven-hearted.
အသည်းစွဲချစ်, *v.* to have a passionate attachment to (used of persons), ထင်းပိုတက်၊ခေါင်းတင်၊အသည်းစွဲအရူလန်ချစ်သည်။
အသည်းငယ်, အသည်းညှို့, *v.* to be easily discouraged under the endurance of fatigue or pain; *see* အသည်းကြောင်။
အသည်းနာ, *v.* to be deeply hurt in one's feelings, ဘယ်လောက်အသည်းနာစရာကောင်းသည်။
အသည်းပူ, *v.* to be much distressed in mind.
အသည်းအသန် (from သည်း, to be very ill), *adv.* very ill, near dying, အသည်းအသန်ဖျားနေရာကထလာရသည်။
အသည်းအသန်ဖြစ်, *v.* to be very ill, အလောသုံးဆယ်ဖြစ်သည်။
အသတ် (from သတ်, to put a stop to), *n.* the mark (်) when applied to a final consonant, thus က်; a heat, a race terminating at a goal, as တသတ်, one heat; မြင်းတသတ်, the distance traveled when one reins up a horse; *abbrev. of* ဇက်ကြိုးတသတ်, ဟိုရွာနှင့်သည်ရွာအနီးကလေးဘဲ၊မြင်းတသတ်စီးလျှင်ရောက်လိမ့်မည်။
အသတ်အဖြတ်, *n.* the act of killing, ဤသူသည်အသတ်အဖြတ်များသည်, this man has killed many.
အသတ်အလတ်, *n.* same as အသတ်, in the first sense.
အသန်း, *n.* the number of a million.
အသနားတော်ခံ, *v.* to address a superior by word or writing; *more respectful than* အစီရင်တော်ခံ, I crave your consideration.
အသနားတော်မြတ်ခံ, *v.* to be in receipt of some royal favor, ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားသခင်္ဂါတော်မူလို့အသနားတော်မြတ်ခံရသည်။
အသပြာ (*pron.* အသဖြာ), *n.* coin (*obsolescent*), ဒင်္ဂါး။
အသရေ (Pali သိရိ), *n.* character, reputation, ကြက်သရေ။
အသရေဆောင်, *v.* to be careful of reputation.
အသရေတိုး, အသရေတက်, *v.* to increase in character or reputation.
အသရေနှိမ်, *v.* to be of insignificant character or reputation.
အသရေပျက်, *v.* to be damaged in reputation or character.
အသရေယုတ်, *v.* to deteriorate in character or reputation, အသရေယုတ်အောင်ပြုသည်, အသရေညှိုး။
အသံ, *n.* sound; report, rumor; အသံကြား, to hear a report or rumor, အသံကြောင့်ဘားသေသည်; တသံတည်း, *adv.* uniformly.

အသံအုပ်, *v.* to be of a dull, obtuse sound, အသံအုပ်အုပ်ကြီးနှင့်စကားပြောတတ်သည်။
အသံကျက်မိ, *v.* to recognize by the voice.
အသံကျည်း (*pron.* ကျည်း), *v.* to be low, not loud.
အသံကျယ်, အသံကြီး, *v.* to be loud; အသံကြီး *is also used fig.*
အသံကွဲ, *v.* to be cracked in sound; to break, as the human voice on reaching puberty.
အသံချိန်, *v.* to accent.
အသံချို, *v.* to be sweet-toned, soft in sound.
အသံစာ, *v.* to be shrill.
အသံစူး, *v.* to be shrill and piercing.
အသံညှိ, *v.* to modulate the voice.
အသံတို, *v.* to be short in sound.
အသံထက်, *v.* to be acute, sharp, shrill.
အသံထား, *v.* to mouth, as a stage actor; အသံထားခက်သည်, to be difficult to acquire, as an accent or pronunciation, မြန်မာစကားအလွန်အသံထားခက်သည်, the Burmese accent is very difficult of acquirement.
အသံနက်, *v.* to be deep in sound or voice (bass); *n.* a bass voice, အသံနက်နှင့်သီချင်းဆိုသည်။
အသံပေါက်, *v.* to reach or pervade, as sound, လေချွန်သံအလွန်ပေါက်သည်။
အသံပျိုး, *v.* to harmonize, make harmony.
အသံပြင်း, *v.* to be loud in sound.
အသံပြာ, *v.* to be hoarse, to have a husky voice.
အသံပြု, *v.* to make a noise; to give notice.
အသံဗလံ, *n.* a loud noise.
အသံမောင်း, *v.* to be grum, of heavy sound. အသံဟိန်းသည်။
အသံရစ်, *v.* to slur.
အသံရှည်, *v.* to be long in sound.
အသံလုံ, *v.* to be full, clear in sound.
အသံလွှဲပြော, *v.* to disguise one's voice.
အသံဝင်, *v.* to fail in utterance, from exhaustion, or hoarseness.
အသံဝါ, *v.* to be grum, of heavy sound, အသံမောင်း။
အသံဝဲ, *v.* to have a foreign accent, ရခိုင်လိုဝဲသည်, he speaks with the Arakanese accent.
အသံသေ, *v.* to fail in utterance, from exhaustion; *see* အသံဝင်။
အသံသေး, *v.* to be small, thin, slender in sound.
အသံဟိန်း, *v.* to be grum, of heavy sound; *see* အသံမောင်း။

အသံဘိန္ဒ (ဓါတ်တော်), *n.* an indestructible osseous relic of the body of a Buddh; *comp.* ဓါတ်တော်; အသံဘိန္ဒဓါတ်တော်ကား၊ စွယ်တော်လေးချောင်း၊ ညှပ်ရိုးတော်နှစ်ချောင်း၊နဖူးသင်းကျစ်တည်း။
အသာ (from သာ, to be pleasant), *adv.* gently.
အသာအကြည်, *adv.* gently, in a complaisant manner, အသာအကြည်ခွင့်လွှတ်တော်မူပါ. အသာတကြည်, အသာတကြည်မေး။
အသာအယာ, *adv.* gently, pleasantly.
အသာအသာ, *adv.* gently, softly, အသာအသာသွားသည်။
အသာကလေး, *adv.* gently, pleasantly. အသာကလေးမေးရမည်။
အသာဖြည်းညှင်း, *adv.* gently, in a complaisant manner, အသာအကြည်။
အသာတရ, *adv.* gently, in a complaisant manner, အသာအကြည်။
အသာမိကာ (Pali အ, *priv.* and သာမိကာ, an owner), *a.* without an owner, exposed to the use of any one, အရှင်မရှိသော, သည်ဥစ္စာပစ္စည်းများအသာမိကာလား၊သာမိကာလား။
အသား, *n.* flesh; *in comp.* the substance of a thing.
အသားအပါး, *n.* the substance of anything.
အသားအရေ, *n.* the flesh and skin collectively.
အသားစင်း, *v.* to be straight grained (applied to timber).
အသားဆိုး, *n.* proud flesh, အသားဆွေး, အသားဆိုးတက်သည်။
အသားတိုး, *n.* a spreading fungous excrescence, အသားပွား။
အသားထွက်, *n.* a small, fleshy excrescence, အသားမြွတ်။
အသားနီ, *n.* red or raw flesh, အသားနီလန်အောင်ရိုက်သည်။
အသားပွတ်, *n.* a cutaneous affection.
အသားပြည့်, *v.* to be full-fleshed. အသားဖြူ, *v.* to be fair-complexioned.
အသားပွား, *n.* a spreading fungous excrescence. အသားတိုး။
အသားမာ, *n.* a kind of cutaneous affection.
အသားမြွတ်, *n.* a small fleshy excrescence; a polite substitute for နို။
အသားလတ်, *v.* to be of a brown complexion, between white and black.
အသားသေ, *v.* to be subdued, reduced to a state of permanent subjection; to be tamed, so disciplined as to be perfectly tractable, ဖိတ်နှိံ, နှိံကျ။
အသိ (from သိ, to know), *n.* one known to another; a witness.
အသိအကျွမ်း (from ကျွမ်း, to be acquainted), *n.* an acquaintance.
အသိအကြား (from သိ, to know, and ကြား, to hear), *n.* one who knows by hearing, an ear-witness, သက်သေအသိအကြား; knowledge, information.
အသိအမြင် (from သိ, to know, and မြင်, to see), *n.* one who knows by seeing, an eye-witness, သက်သေအသိအမြင်; knowledge, observation.

အသိအရှိ, *n.* one who knows by being present; a word much used in the attestation of documents. အသိအရှိ၊ ကျောင်းတကာဦးအောင်ကျော်၊ လှေစီးမောင်သက်ရှည်။

အသိမိတ်ဆွေ, *n.* a friendly acquaintance.

အသိန္နသား, *adv.* in great numbers, as a numerous army crowded together, ရန်ကုန်မြို့သို့ဝင်လာသည့်သင်္ဘောတွေ (*pron.* ဒွေ) အသိန္နသား, သည်အိမ်မှာအိမ်ရှင်ကာကစားသမားများကိုအသိန္နသားလက်ခံသည်။

အသိန်း, *n.* the number of a hundred thousand.

အသိမ်, *n.* chaff and small grain, အဖျင်း, အလှေး။

အသိမ်း (from သိမ်း, to take into possession), *n.* a concubine.

အသိမ်းအပိုက်, **အသိမ်းအငြောင်**, *n.* same as **အသိမ်း**။

အသိမ်းခံရ, *v.* to forfeit (an estate).

အသိမ်းမယား, *n.* an inferior wife who was purchased with money; အပြောင်မယား, ငါ့ကိုအသိမ်းအပြောင်မှတ်လို့ သုံးစွဲရမဟာခိုးနိုးနိုး ဖွက်နိုးနိုး ထင်ရသလား (*Colloq.*).

အသီတိသာဝက (Pali အသီတိ, eighty, and သာဝက, disciple).

အသီတိသာဝကရှစ်ကျိပ်, *n.* the eighty chief disciples of a Buddh. under the အဂ္ဂသာဝကနှစ်ပါး; *comp.* မဟာသာဝက။

အသီး, 1 (from သီး, to bear fruit), *n.* fruit.

အသီးအနှံ, *n.* an ear or head of grain.

အသီးအောင်, *v.* to come to maturity, as fruit.

အသီးကြွေ, *v.* to fall off, as fruit, အသီးကြွေကျ။

အသီး, 2 (from သီး, to be separate), *adv.* separately, distinctly.

အသီးအခြား, *adv.* same; independently; respectively.

အသီးအသီး, **အသီးပုဂ္ဂလ**, *adv.* same as **အသီး**, သည်လူများအသီးပုဂ္ဂလတအိမ်တည်းခွဲ၍နေသည်။

အသီးသီးအခြားခြား, *adv.* variously; *a.* various, diverse one from another, အယူဝါဒအသီးအသီးအခြားခြားရှိကြသည်, they are of diverse sentiments.

အသုတ် (from သုတ်, to snatch away), *n.* what is taken away at one swoop; company, party; also applied to time, အရင်တသုတ်။

အသုဘ (Pali အ, *priv.* and သုဘ, pleasant), *n.* a corpse, အသုဘနိမိတ် (*clerical*).

အသုဘရှု, *v.* to look at and meditate on a corpse; *in modern use*, to attend a funeral, as a priest or fakir, သုသာန်သင်္ချိုင်းမှာအသုဘကိုရှု၍နေသောဖော်ဂီပုဂ္ဂိုလ်, ဆရာတော်အသုဘရှုကြွသည်။

အသုံး (from သုံး, to use), *n.* use, usefulness, သည်ဟာကိုဘယ်သို့အသုံးပြုနိုင်ပါသလဲ၊

အသုံးအစွဲ, *n.* use, အသုံးအစွဲမရှိ, it is of no use.
အသုံးအစွဲဖြုန်း, *v.* to be extravagant in the matter of expense.
အသုံးအဆောင်, *n.* an utensil, article of use, သည်လူအသုံးအဆောင်ပုဆိုးအဝတ်များရှိသည်။
အသုံးအဆောင်အခမ်းအနား, *n.* an utensil, article of use.
အသုံးကျ, *v.* to be of use, useful, စားပွဲကုလားထိုင်များကိုသူအသုံးကျရာပြင်ဆင်ပြီးထားသည်။
အသုံးခံ, *n.* one who supplies what is requisite; *v.* to furnish, အမိုးရများကငွေကိုအလိုရှိသောအခါ၊သူဌေးများက၊အသုံးခံ၍ပေးကြသည်။
အသုံးစရိတ်, *n.* expense; အသုံးစရိတ်စာရင်း, a contingent account.
အသုံးစာရေး, *n.* a secretary in charge of government buildings and works.
အသုံးတည့်, *v.* to be of proper use, such use as is properly required and expected: to be commodious; သည်လူလျှင်မြန်ပေါ့ပါးသော့ကြောင့်၊အသုံးတည့်သည့်နေရာမှာထားသည်။
အသုံးပြု, *v.* to apply to a certain use.
အသုံးဖြုန်း, *v.* to be profuse in the use of money; *comp.* လက်ကြီး။
အသုံးမန့်, *adv.* of no use, သည်လူကိုသုံးချင်သော်လည်း၊အသုံးမန့်ဖြစ်သည်။
အသုံးရ, *v.* to be of use, useful.
အသုံးရှိ, *v.* to be for use, in use, useful.
အသုံးလို, *v.* to need, be in want of.
အသုံးဝင်, *v.* to be of use, useful; to be brought into use, to come into use, as a fashion.
အသူ, *pron. a. a contraction of* အဘယ်သူ, who?
အသူတရာ, *adv* very, exceedingly; applied to words of depth, အသူတရာနက်လှစွာသောချောက်, အသူတရာနက်သောမဟာသမုဒ္ဒရာ။
အသူရကာယ်, *n.* an *athurake*, a kind of being inferior to man, and inhabiting one of the four states of suffering: *see under* အပါယ်။
အသူရာ, (Pali အ, *priv.* and သူရာ, a happy *nat*), *n.* a fallen *nat*, banished from the celestial regions, and inhabiting the space between the three stone pillars which support the *Myinmo* Mount (13).
အသူရိန်, *n.* the *nat* regent of ရာဟု (inhabiting the *Karawika* rock); *see* ငပုပ် and ရာဟု။
အသေ (from သေ, to die), *a.* dead; fixed, not moveable; *opposed to* အရှင်, သည်စားပွဲခြေအသေလုပ်ထားလို့ရွှတ်မရနိုင်ပါ; *adv.* completely, perfectly; အသေနှင့်အရှင်အသေများသည်, a phrase much used by the Burmese, regarding a person in a very precarious state of health.

အသေအလဲ, *adv.* very, exceedingly (*colloq.*), ကျွန်တော်ကိုအသေအလဲဆွဲပြီးထောင်းထုပါသည်။

အသေကောင် (*pron.* အသေဂေါင်), *n.* a dead body, အကောင်, လူအသေကောင်, အလောင်းကောင်။

အသေခံ, *v*, to suffer death, အသေခံဝံ့ပါ၏။

အသေသတော, *adv.* same as အသေသံ; definitely.

အသေသံ (Pali အ, *priv.* and သေသံ, a remainder), *adv.* without a remainder, wholly, entirely, အကြွင်းမဲ့, အသေသံအကြွင်းမဲ့ရှိသောစကားကိုပြောသည်။

အသေး (from သေး, to be small), *n.* a little matter, as in the phrase, တိုင်းသေးမင်းမှု, the less important concerns of government.

အသေးအသုံး, *n.* same, as in the phrase, အသေးအသုံးများသည်။

အသဲကြိုး, *n.* the upper straps of a Burmese sandal, ဘိနပ်သဲကြိုး။

အသောက်အစား, *n.* what is drunken and eaten; generally used in a bad sense, and applied to over-indulgence in drinking, ငွေ ငမည်းလောက် ဥစ္စာရည်ဥစ္စာသွားမရှိပါ။ သို့သော်၊ ငွေကြ အသောက်အစားမရှိသို့ ဥစ္စာသာသလိုလိုရှိနေပါသည်။

အသော့ (from သော့, to be quick), *adv.* quickly, အဆောတလျင်, အသော့သွားပါ။အသော့လုပ်ပါ, go quickly; work quickly.

အသောင်း, *n.* the number of ten thousand.

အသောင်းသောင်း, *adv.* by thousands.

အသော်က, *n.* အသော်ကဖို, the *Jonesia* tree; အသော်ကမ, the *Amherstia* tree; *comp.* သော်က။

အသိုက်, *n.* a nest, whether of a bird, or a beast.

အသိုက်အအုံ (from အုံ, to bulge), *n.* a dwelling place.

အသိုက်အဝန်း (from ဝန်း, to rise), *n.* a dwelling place.

အသိုက်ဖွဲ့, အသိုက်လုပ်, *v.* to build a nest.

အသို့, *pron. a. a contraction of* အဘယ်သို့, of what sort? how? အသို့ထိုးဖြိုကြက်သရေဆောင်ရှိင်အံ့နည်း။

အသိုး (from သိုး, to be rancid), *n.* virility; the testicles; *a.* uncastrated, as ခွေးသိုး, *opposed to* ခွေးပြီး; နွားသိုး (*pron.* နသိုး); rancid, stale, as ထမင်းအသိုး။

အသိုးစင်, *v.* to be perfectly castrated.

အသိုးထုတ်, *v.* to castrate, ဖွေးစေ့လှီး။

အသိုးမစင်, *v.* to be imperfectly castrated.

အသိုင်းအဝိုင်း, *n.* circumvention.

အသိုင်းအဝိုင်းကောင်း, *v.* to be good at circumvention; *used in a fig. sense*, of language, and also applied to schemes.

အသ (Pali), *n.* a horse.
အသဇာနည် (Pali အာဇာနည်, supernatural), *n.* a kind of fabulous horse.
အသတိုရ်ရ, *n.* another kind of fabulous horse.
အသမုခိ (Pali မုခ, a mouth), *n.* a monster, having the body of a man and the head of a horse.
အသာသ (Pali), *n.* breath expired, ထွက်သက်; *comp.* ပဿာသ (ဝင်သက်).
အသွင်, *n.* form, ပုံ။
အသွင်အပြင်, *n.* same; appearance, guise, a person's exterior. သူ့အသွင်အပြင်ကြည့်လိုက်လျှင်၊ပုရိသနိမိတ်ထင်သည်။
အသွင်အပြင်ဆောင်, *v.* to assume an appearance, တရုပ်အသွင်အပြင်ဆောင်သွားသည်, he went in the guise of a Chinaman.
အသွင်တူ, *v.* to be similar in appearance, အသွင်မတူအိမ်သူမဖြစ်, if unlike in appearance, one does not become an inmate of the house (said of married persons, and implying that they are like one another because their destinies are bound up together).
အသွင်ဖန်ဆင်း, *v.* to create in the form of.
အသွင်ယူ, *v.* to take the form of.
အသွင်း (from သွင်း, to put in), *n.* putting in, introducing.
အသွန် (from သွန်, to be inefficient), *a.* wanting the principle of vitality, ကြက်သွန်အသွန်, ကြက်ဥအသွန်အားကြီးသော့ကြောင့်၊ အကလေးမပေါက်ပါ။
အသွပ် (from သွပ်, to be foolish), *n.* a fool, အရူးအသွပ်။
အသွမ်း (from သွမ်း, to be dissolute), *adv.* wickedly, scoffingly.
အသွမ်းသွေး, *v.* to turn into ridicule, to deride, ရယ်သွမ်းသွေး, လက်ခွေသတ်မည် ယောင်ယောင်နှင့်၊ မသတ်ဘဲ တယောက်နှင့် တယောက်ကို အသွမ်းသွေး၍နေကြသည်။
အသွယ် (from သွယ်, to be long and slender), *n.* what is long and slender; *applied as a num. aux.* to things long and slender, as မြစ်တသွယ်, one river.
အသွယ်အဖြာဖြာ, *adv.* same as အသွယ်သွယ်အဝဝ။
အသွယ်သွယ်အဝဝ, *adv.* in different ways, variously, အသွယ်သွယ်အဝဝကြံ။
အသွား, 1, *n.* the edge of a cutting instrument; *opposed to* အနှောင့်; the point of some instruments, as စုတ်သွား, ကညစ်သွား, တံစည်းသွား, ထားသွား; ability, faculty, ဉာဏ်ရည်ဉာဏ်သွား, အရည်အသွား။
အသွားတော်, *v.* to furnish with an edge; *comp.* သံခဲတင်။

အသွား, 2 (from သွား. to go). *n.* going; gait, pace, as of a horse; the speed of any quadruped, or vehicle.
အသွားအလာ, *n.* going and coming, walk, carriage, deportment.
အသွားကျ (*pron.* အသ, ကျ), *n.* the Burmese trot; *a.* smooth-paced.
အသွေး, 1, *n.* blood; *see* သွေး။
အသွေးအသား, *n.* offspring; consanguineous relatives, သူ့အသွေးအသား မဟုတ်သောကြောင့်မချစ်ပါ။
အသွေးအသားဖြစ်, *v. lit.* to become blood and flesh, equivalent to the English expression "to put on flesh".
အသွေး, 2, *n.* color, appearance, အဆင်း, အရောင်။
အသွေးအမွေး, အသွေးအရည်, *n.* same, အသွေးအမွေးတူသည့်မြင်းနှစ်စီး, သွေးတူမွေးတူဖြိုတူ။
အသွေး, 3 (from သွေး, to rub), *n.* rubbing, sharpening, as ထားကိုအသွေးမတတ်, he does not understand sharpening a knife; ကျောက်ကိုအသွေးမတတ်သောကြောင့်၊အရောင်မှိန်မြဲနေပြီ။
အဟ (from ဟ, to gape), *n.* a gap, hiatus, သည်သစ်လုံးအဟများသည်။ သုံး၍မကောင်းပါ။
အဟစ် (from ဟစ်, to call loudly), *n.* a call, loud call from a distance.
အဟန် (*freq. pron.* အဟန့်, *in colloq.*) (from ဟန်, to have an appearance), *n.* appearance, semblance, အရောင်; assumed appearance, အကျွန်, သူမသိရသလိုအဟန်ပြုသည်, he makes a pretence as if he did not know.
အဟန်ဆောင်, *v.* to assume an appearance, အယောင်ဆောင်, အကျွန်ပြု. သူ့ကိုယ်ကိုလိမ္မာဟန်ဆောင်သည်, he assumes an air of being clever.
အဟန်ပြု, အဟန်လုပ်, *v.* to make a feint, pretence, အကျွန်ပြု. ရိုက်မည်လို့အဟန်ပြုသည်။
အဟန်ရှိ, *v.* to seem; *n.* semblance.
အဟန်သေး, *v.* to be insignificant in personal appearance, သည်လူအဟန်သေးလှသည်။
အဟန်း *int.* hem! အဟန်းဆိုလိုက်ပျှောင်ထွက်ခဲ့ပါ။
အဟိတ် (Pali အ, *priv.* and ဟိတ်, a certain privileged state), *a.* born out of a certain privileged state, as irrational creatures, and those in a state of suffering, ခွေး၊ ဒရယ်၊ သမင်၊ ဓိုင်၊ ဆတ်အဟိတ်တိရစ္ဆာန်မျိုးခေါ်သည်, အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ,ဒုဂတိအဟိတ်ကောင်။
အဟိရိက (Pali အ, *priv.* and ဟိရိ, shame), *n.* shamelessness, want of modesty, မရှက်ခြင်း။
အဟိ (from ဟိ, to neigh), *n.* neighing, စစ်တိုက်သည့်မြင်း၊အဟိအလွန်အားကြီးသည်; loud and rude laughter.

အဟုတ်, *n.* truth, right, အဟုတ် ပြောပါသည်. ခင်ဗျားပြောသည်မှာ အဟုတ်သားဘဲ။

အဟုန် (from ဟုန်, to be quick), *n.* velocity, vehemence, a sudden rush, ပညာအဟုန်ကြောင့်. ပါရမီ အဟုန်ကြောင့်. သိမ်းစွန်ရဲ ငှက်များကောင်းကင်ထက်က၊တဟုန်တည်းထိုး၍စာငယ်များကိုဘမ်းစားတတ်သည်. hawks and kites, bold birds of prey, descend from the sky with a sudden rush and seize and eat little sparrows.

အဟုန်ပြင်း, *v.* to be violent, impetuous.

အဟေးသား, *int.* indicative of fatigue.

အဟောဝတ (Pali), *int.* expressive of wonder, အဟောဝတနိဗ္ဗာန်ရသောသူ။

အဟောသိက (Pali), *n.* a profitless deed, အကျိုးမပေးသောအမှု, ခင်ဗျားကြံသည့်အမှုအဟောသိကပါဘဲ။

အဟောက်, 1 (from ဟောက်, to roar), *n.* a roar, as of a lion; snoring, အဟောက်ကြီးသောသူနားအအိပ်ခက်သည်။

အဟောက်, 2 (from ဟောက်, to be depressed), *n.* a hollow, as of a grave in which the earth has settled below the surface, or as of a basket in which the grain has settled below the brim, စပါးအတင်းမပြည့်လို့၊အဟောက်သားဟောက်နေသည်။

အဟောင်, 1 (from ဟောင်, to be rancid), *n.* rancidness, a rancid smell, အပုပ်အဟောင်။

အဟောင်, 2, *n.* a dog's bark, အမည်းနှင့်တွေ့လို့ခွေးအဟောင်အားကြီးသည်။

အဟောင်း (from ဟောင်း, to be old), *a.* old. အဝတ်အဟောင်းများကိုမထားပါနှင့်။သူဆင်းရဲများကိုစွန့်လိုက်ပါ။

အဟောင်းအမြင်း, *a.* same as အဟောင်း။

အဟောင်းအဆွေး, *a.* old, decayed, crumbling, rotten, as wood or cloth.

အဟို, *n.* time long past (*infreq.*), အဟိုသံသရာဆက်များစွာမေတ္တာအထူးရှိခဲ့ဘူးသည်။

အံ, 1, *n.* a drawer, ဆွဲအံ။

အံထိုးသေတ္တာ, *n.* a chest of drawers.

အံဖုံး (*pron.* အံဗုံး), *n.* the inner cover of a drawer and till; a hatch, the cover of a hatchway; အံဖွက်သေတ္တာ, a box with a secret drawer.

အံ. 2, *n.* a double tooth, molar, အံသွား; အံသွားတကြွတ်ကြွတ်; သွားကျိန်းသည်, to have the teeth set on edge.

အံခဲ *v.* to gnash the teeth, အံသွားခဲကြိတ် as in anger, ထည်ရှုံးလို့အံသွားတခဲခဲနှင့်နေသည်။

အံစောင်, *n.* the end of a row of double teeth.

အံဆိုး (*pron.* အံဇုံး), *n.* a wisdom tooth; အံဆုံးပေါက်. to cut a wisdom tooth.

အံပွါး, *n.* a supernumerary double tooth.
အံသွား, *n.* a molar, double tooth.
အံသွားခဲကြိတ်, *v.* to gnash upon with the teeth, ငါ့ကိုအံသွားခဲကြိတ်ကြ၏။
အံသွားတခဲ, *adv.* gnashingly.
အံ, 3, *v.* to read aloud, as a pupil to a teacher, စာအံ။
အံဒိမံ (English, on demand) စာချုပ်, *n.* a promissory note, payable on demand.
အံ့, 1, *v.* to wonder, အံ့သြ။
အံ့ဘွယ်သရဲ, *n.* a wonderful thing, အံ့တပါးဖြစ်သည်။
အံ့အဲ, *v.* to wonder (*infreq.*), မဖြစ်ဘူး၊မြဲအံ့အဲစရာ။
အံ့သြ, *v.* same (*most common*), ခင်ဗျားပြောသည်မှာအလွန်အံ့သြစရာကောင်းပါသည်။
အံ့ဘွယ်, အံ့သြဘွယ်, *n.* a wonderful thing; *a.* wonderful.
အံ့ဘွယ်သရဲ, *n.* a prodigy.
အံ့, 2, *verb. affix*, shall, will; စားအံ့သောငှါ, to eat, စားအံ့သောငှါလာသည်; ရုံးသို့ရောက်အံ့သောနေ့, ကြီးအံ့ထင်သည်, နီးအံ့ထင်သည်, ဝေးအံ့ထင်သည်, ကျွန်ုပ်မစားအံ့, I will not eat.
အာ, 1, *an abbrev. of* အာသဝက္ခယညာဏ (Pali), *n.* that kind of wisdom which is destructive to the four intoxicating principles (အာသဝေါလေးပါး); *comp.* ပ and ဒိ။
အာ, 2, *n.* the inside of the mouth, အာသံလျှာသံကောင်းသည်။
အာကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech, နှုတ်ကြမ်းသည်။
အာခံ့, *v.* to be hard-mouthed, as a horse.
အာခေါင်, *n.* the roof of the mouth.
အာငွေ့လွှတ်, *v.* to breathe (upon).
အာစက်, *n.* the faculty of speaking with authority, လျှာစက်, အာစက်လျှာစက်ရှိသည်, ဘုရားတင်သည်ပစ္စည်းကိုစားမိလျှင်၊အာစက်လျှာစက်ညှိုးတတ်သည်။
အာစလျှာစ, *n.* ability to speak, နှုတ်သတ္တိ။
အာစောက် (ဓောက်), *n.* the lower part or under surface of the mouth.
အာစောင် (from အစောင်, a side), *n.* the sides of the mouth, back part of the jaws, အာလုပ်။
အာနု, *v.* to be tender-mouthed.
အာပူမှုတ်, *v.* to blow hot air from the mouth, ကျပ်ထုပ်အာပူမှုတ်ပြီးထိုးသည်။
အာပေါင် (from အပေါင်, a side), *n.* same as အာစောင်။
အာပြော့, *v.* to be tender-mouthed, as a horse.
အာဖုံး, *n.* the inside of the cheeks.

အာတော်, *n*, same as အာ, ဘယ်ပုံအာတော်ထားလို့စကားပြောသလဲ။
အာတော်ကြွမ်း, *v.* same as, အာကြွမ်း။
အာမာ, *v.* to be hard-mouthed, as a horse; *see* အာခံ။
အာမွ, *v.* to be tender-mouthed, as a horse, အာလျှယ်, အာသာ။
အာရင်း, *n.* the lower part, or under surface of the mouth, အာစောက်။
အာလုပ်, 1, *n.* the sides of the mouth, back part of the jaws.
အာလုပ်, 2. *n.* a vocative word, a word of calling, အာလုပ်သံ။
အာလွန်, *v.* to be very hard-mouthed, as a horse.
အာသံ, *n.* a full bass sound.
အာ, 3. *v.* to crack open, gape, widen; *more than* ပပ် and အက်; ပန်း
အဖူးက ပွင့်ချိန်တန်သောကြောင့်အာနေပြီ။
အာကွဲ, *v.* same as အာ။
အာတာ, *a.* cracked open, as ripe fruit, or as the earth.
အာတာကွဲ, *adv.* gapingly (*vulgar*).
အာ, 4, *v.* to caw or croak, as a raven or crow, ကျီးကန်းအာသည်။
အာကာ (*pron.* အာဂါ), *a.* uncommon, extraordinary, ဒိုဘဲ့, အာကာ
ယောက်ျားဘဲ။
အာကာသ (Pali), *n.* space, the expanse of heaven, ကောင်းကင်။
အာကာသစိုး (*pron.* ဇိုး), *n.* a god of the air, ကောင်းကင်အစိုးရသောနတ်။
အာကာသဓါတ်, *n.* same as အာကာသ။
အာဂန္တု (Pali), *n.* a sojourner, stranger, pilgrim, ဧည့်သည်။
အာဂန္တုကာ, *n.* same as အာဂန္တု။
အာဂန္တုဝတ်, *n.* the reception, entertainment of strangers, the duties
of hospitality.
အာဂုံ (Pali အာဂမ, ရောက်ခြင်း).
အာဂုံအာဂါပြု, *v.* to be refractory, to resist authority, မိဘမျှားကိုမင်းဘာ
ဖြစ်လို့အာဂုံအာဂါပြုချင်သလဲ။
အာဂုံကြီးဝါး, *v.* to assault outrageously.
အာဂုံဆောင်, အာဂုံဆောင်ရွက်, *v.* to have by heart, to be able to repeat
from memory, နှုတ်ကျက်ရ, ခင်ဗျားဝေဿန္တရာဝတ္ထုတစောင်လုံးကိုအာဂုံ
ဆောင်နိုင်မည်လား, အာဂုံရ။
အာစရိယ (Pali), *n.* a religious teacher, အာစရိယအာယုဒိဃောဟောတု,
ဆရာအသက်ရှည်ခြင်းသို့ရောက်စေသတည်း။
အာစာရ (Pali), *n.* a deed, အကျင့်။
အာစိဏ္ဏ (Pali), *n.* custom, habit, အလေ့အကျက်။
အာစိဏ္ဏကံ, *n.* an action performed from habit.
အာဇာနည် (Pali အာဇာနီယော), *a.* possessed of supernatural powers.
အာဏာ (Pali), *n.* authority, governmental dominion.

အာဏာကုန်စီရင်, *v.* to sentence an accused person to the limit of one's legal powers, as a judge or magistrate.
အာဏာကြီး, *v.* to have great authority.
အာဏာစက်, *n.* same as အာဏာ, only more forcible.
အာဏာတည်, *v.* to be established, as authority, အရှင့်အာဏာကျွန်းမှာတည်စေ,အသျှင်ဘုရင်မဘုရားအာဏာတည်ရာအရပ်။
အာဏာတိတ္တမ, *n.* same as အာဏာ။
အာဏာထက်, *v.* to be stringent in enforcing authority.
အာဏာထား, *v.* to exercise authority.
အာဏာပိုင်, *v.* to possess authority, to have authority over.
အာဏာပြ, *v.* to make a display of authority, အာဏာတံခွန်ပြ။
အာဏာပြင်း, *v.* to be severe or stringent in the general exercise of authority, as an official; to be severe, as a judge or magistrate.
အာဏာပြေ့. *v.* the opposite of အာဏာပြင်း။
အာဏာသား, *n.* a public executioner, လက်မရွံ့။
အာဒရ (Pali), *n.* respect, ရိုသေခြင်း, အာဒရရိုသေခြင်းနှင့်စကားပြောသည်။
အာနန္ဒာ, *n.* a whale, ငါးကြီးအာနန္ဒာ။
အာနန္ဒာဆီ, *n.* spermaceti oil, အာနန္ဒာဘယောင်း။
အာနိသင် (Pali အာနိသံသ), *n.* profit, advantage, အကျိုး။
အာနုဘော် (Pali အာနုဘာဝေန), *n.* energy, power, တန်ခိုး, အာနုဘော်ထွန်း။
အာပတ် (Pali အာပတ္တိ), *n.* a fault, crime, sin, အပြစ်; applied to the sins of Buddhist *rahans.*
အာပတ်ပေး, *v.* to suspend from privilege, to discipline, as a Buddhist monk, or a member of a Christian church.
အာပတ်ဖြေ, *v.* to confess; a term used by native Christians in the Roman Catholic church.
အာပတ်သင့်, *v.* to incur guilt (*clerical*), လူသားကို ရဟန်းများ စားမိလျှင်၊ အာပတ်သင့်သည်, တပည့်လိမ္မာလျှင်ဆရာအာပတ်လွတ်သည်။
အာပေါ (Pali), *n.* water, ရေ, အာပေါဓါတ်။
အာမ (Pali), *n.* a yes, assent, acquiescence, agreement.
အာမခံ, *v.* to assent, agree to; to engage for, take the responsibility, ဝန်ခံ, ခံဝန်, တိုင်ခံ; to be security for another, in a case of civil or criminal proceedings; *n.* (*pron.* အာမငံ), a security.
အာမခံတောင်း, *v.* to demand security, as a judicial or police officer.
အာမခံပေး, *v.* to give security. အာမခံယူ, *v.* to take security.
အာမဘဏ္ဍာခံ, *v.* and *n.* same as အာမခံ။
အာဗဝန်တံခံ, *v.* and *n.* same as အာမခံ။

အာဓိသ (Pali), *n.* permission, commission, အခွင့်,သူ့အာဓိသအခွင့်ပန်သည့်ကိုကျွန်ုပ်မကြားရပါ။
အာမေဍိတ် (Pali အာမေဍိတ), *n.* a sound uttered repeatedly, through a sudden emotion.
အာယတန (Pali), *n.* a place, abode, တည်ရာ; an abode of the mind, ဝိညာဉ်၏တည်ရာ, denoting the six senses (အဇ္ဈတ္တိကာယတန), *viz.* စက္ခာယတန, the faculty of seeing; သောတာယတန, the faculty of hearing; ဃာနာယတန, the faculty of smelling; ဇိဝှါယတန, the faculty of tasting; ကာယာယတန, the faculty of feeling; မနာယတန, the faculty of thinking; a cause, reason, အကြောင်း; an object with which the mind is conversant, ဝိညာဉ်၏မွေ့လျော်ရာ, or ကျက်စားရာ, denoting the objects of the six senses (ဗာဟိရာယတန), *viz.* ရူပါယတန, appearance seen; သဒ္ဒါယတန, sound heard; ဂန္ဓာယတန, odor smelt; ရသာယတန, flavor tasted; ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန, tangibility felt; ဓမ္မာယတန, immaterial objects thought on.
အာယုကပ် (Pali အာယု, life, and ကပ္ပ, a period), *n.* the period of one's life, အသက်တန်း။
အာယုဝဍ္ဍနဆေး, *n.* medicine which prolongs life, သက်စောင့်ဆေး။
အာရုဏ်, *see* အရုဏ်, *n.* dawning light, the morning dawn.
အာရုံ (Pali အာရမ္မဏ), *n.* an object of actual sense, or of thought, material, or immaterial, ဗာဟိရာယတန; *see under* အာယတန; အာရုံခြောက်ပါး, ဘိန်းအာရုံမွေ့လျော်ခံစား။
အာရုံကပ်, *v.* to retain an idea, to have a strong or lasting impression, အာရုံခံ; အာရုံတပ် has a more intense meaning; အာရုံပြု။
အာရုံကုန်, *v.* to terminate, as an idea or impression; similar to အာရုံပြတ်, အာရုံပြေ။
အာရုံကြော, *n.* a nerve.
အာရုံခံစား, *v.* to enjoy an object of actual sense, or of thought.
အာရုံစွဲကပ်, အာရုံစွဲလမ်း, *v.* same as အာရုံကပ်, but also implying liking or desire; to be fixed in attention.
အာရုံတွေ့, *v.* to experience sensation, အာရုံထိခိုက်။
အာရုံထင်, *v.* to conceive in the mind, အာရုံအားဖြင့်ထင်မြင်မိသည်။
အာရုံထား, အာရုံပြု, အာရုံမှု, *v.* to dwell upon in the mind, make an object of thought, desire, etc.: to take notice of, သူ့ကိုကျွန်မအာရုံပြုပါသည်။သူကသာမပြု, ဘယ်လိုအာရုံမှုနေသလဲ။
အာရုံပြတ်, *v.* to have one's attention taken from anything; to cease, as a train of thought.

အာရုံပြေ, *v.* to lose regard, or desire for (anything), သည်မြင်းကို ကျွန်တော်အာရုံပြေပါပြီ၊ဝယ်ချင်ဝယ်တော့။

အာရုံရောက်, *v.* to think of something at a distance, ခင်ဗျားမရှိသော်သည်း၊ကျွန်တော်အာရုံရောက်လျှက်နေပါသည်။

အာရောကပတ်, *adv.* with the arms wrapped about the knees.

အာရောဂျ (Pali), *a.* well, free from disease, အနာမရှိ, ကျောင်းတကာ အာရောဂျမာမာမြင်းမြင်းရှိပေသည်၊

အာလယ (Pali), *n.* dwelling, house, abode; longing desire, attachment, lust. *Childers.* အလို, တဏှာ, အာသာ။

အာလယပြတ်, *v.* to terminate, as a desire, passion; to lose one's desire for.

အာလိန်, *n.* an encircling gradation or story in any pyramidical structure, အဆင့်, in pagodas, ပစ္စယာ။

အာလောက်, အာလောက်လောက်, *n.* one of the notes of a crow, which the words imitate; when a crow emits this sound the Burmese term it ကျီသာ (*doubtless a contraction of* ကျီအသံသာသည်), and have a superstition that it foretells the arrival of guests, or strangers.

အာဝဇ္ဇန်း (Pali), *n.* consideration, ဆင်ခြင်ခြင်း, အာဝဇ္ဇန်းကြီး, အာဝဇ္ဇန်းထုတ်။

အာဝါသ (Pali), *n.* a resting place, abode, အရိပ်အာဝါသ။

အာဝုသော (Pali), *n.* friend! sir! brother! *a term of compellation;* this form of address is employed by senior priests, in speaking to priests of equal or inferior standing; used by an *acariya* (အာစရိယာ) to his pupil. *Childers.*

အာသန္နကံ (Pali အာသန္န, near, and ကမ္မ, a deed), *n.* a deed performed in the near approach of death, သေခါနီးဆဲဆဲ၊နောက်နောက်ပြုခဲ့ဘူးသော အကြောင်းကိုအောက်မေ့တတ်သောအကြောင်းအာသန္နကံမည်၏။

အာသဝက္ခယဉာဏ်, *n.* a kind of wisdom attained by the extinction of evil desire, အာသဝက္ခယဉာဏ်။

အာသဝေါ (Pali), *n.* an intoxicating or enslaving principle (ယစ်မျိုး) or law, of which there are four, *viz.* ကာမာသဝေါ, ဘဝါသဝေါ, ဒိဋ္ဌာသဝေါ, အဝိဇ္ဇာသဝေါ; *comp.* ဩဃ။

အာသာ (Pali), *n.* desire, passion, အလို, တဏှာ, အာလယ, အာသာကပ်, အာသာပြီ, အာသာပြေ, အာသာမျှ။

အာသာဝတီ, *n.* the laurel-shaped passion flower creeper, *Passiflora laurifolia.* အာသာဝတီနတ်ပန်း, ရုက္ခာ။

အာသိသ (Pali), *n.* a longing for, တောင့်တခြင်း။

အာဟာရ (Pali), *n.* nourishment, food, အစာ; "cause, contact, thought, consciousness. *Ahara*, the food of action, or bases; they are four, *viz.* matter, touch or contact (whether corporeal or mental), thought, and consciousness." *Childers.*

အား, 1, *n.* strength, force, အစွမ်း; means, as အားဖြင့်, by means of, in regard to.

အားအင်, *n.* strength, force of any kind; အားအင်ပြည့်ဖြိုး, တိရစ္ဆာန်တကာ တွင်ဆင်ဆိုသည့်တိရစ္ဆာန်သည်အားအင်အကြီးဆုံးဖြစ်သည်; *see* အင်။

အားအန်, *n.* strength, force, အန်အား, သူရဲတက်ကြွပ်တို့သည် အလွန်အားအန် ကြီးသည်။

အားအန်သင့်, *v.* to be stupefied, astounded through surprise or fear; *see* အန်အားသင့်။

အားကုန်, *v.* to be exhausted in strength; also used in the sense of putting forth every effort when carrying out a plan, အားကုန်ကြိုး။

အားကိုး, အားထား, *v.* to depend on (and therefore venture to do something), သူ့အရှင်ကိုအလွန်အားကိုးအားထားပေသည်။

အားကျ, *v.* to emulate, vie with, သူစီးပွားဖြစ်သည်ကိုကျွန်တော်အလွန်အား ကျပါသည်; to be envious of, in a good sense.

အားကြီး, အားနည်း, *v.* to be strong, to be weak; *sometimes used as a verb. aux.*, as စွဲလမ်းအားကြီး, စွဲလမ်းအားနည်း, to be strongly, or weakly attached (to a thing); အားကြီး *often immediately follows a verb or noun, when it gives it an intensive meaning, or denotes excess*, မိုက်လွန်းအားကြီး, အလိမ္မာအားကြီး။

အားကြီးအန်ထောင်, *adv.* resolutely and boastingly.

အားကြီးမာန်တက်, *adv.* with great effort, straining to accomplish, အား ကြီးမာန်တက်ကြိုး, အားကြီးမာန်တက်လုပ်။

အားခဲ, *v.* to put forth strength; *see* အားထုတ်။

အားခွန်, *n.* bodily strength, force; *see* ခွန်အား, အားကိုးခွန်ကိုးလက်နက်မရှိ။

အားငယ်, *v.* to be in an enfeebled state of body; to be in a dejected state of mind.

အားစမ်း, *v.* to put another's ability or skill to the test.

အားစိုက်, *v.* to put forth strength, make exertion, ကြိုးစား။

အားဆည်း (*pron.* ဆဲ), *v.* to gather strength, to nerve one's self for a fresh effort.

အားဆေး, *n.* an aphrodisiac, a medicine supposed to give virility.

အားတက်, *v.* to take courage, renew one's strength, ဥစ္စာပစ္စည်း အတော် ရသောကြောင့်၊ အလွန်အားတက်သည်။

အားတက်သရော, *adv.* in the way of endeavoring to overcome a difficulty, or to excel another.

အားတန်အင်လျှောက်, *adv.* according to one's capacity or ability.

အားတိုးဆေး, *n.* a tonic.

အားထုတ်, *v.* to put forth strength, make exertion, သည်အလုပ်ကိုယနေ့ ပြီးပြတ်အောင်ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။

အားနာ, *v.* to be deterred by feelings of respect, delicacy, constraint, or by fear of offending, ဆရာကို နှိုးရမည်ကို အလွန် အားနာပါသည်, သူ့ အိမ်သို့သွား၍တောင်းပန်များသောကြောင့်၊အလွန်အားနာပါသည်, ကျွန်တော်နှင့် မတည့်သောကြောင့်၊သူ့သေနတ်သွားငှားရမည်ကို အလွန်အားနာပါသည်, ဂုဏ် ဒြပ်ကြီးသောသူဖြစ်သောကြောင့်၊ သူ့ရှေ့တွင် ရယ်ရယ်မောမော လုပ်လို့အလွန် အားနာစရာကောင်းလှပါသည်။

အားနာသည့်အမှု, အားနာသမှု, အားနာစမှု, *n.* a business, or circumstance which occasions deterrent feelings (အားနာခြင်း).

အားနွဲ့ပါး, *v.* to be feeble in strength; *also used fig.*

အားပါး, *n.* same as အား, in certain combinations.

အားပါးတရ, *adv.* with interest, with zest, so as to give satisfaction, အားပါးတရလုပ်သည်။

အားပေး, *v.* to encourage, hearten, cheer, animate, abet, မိုးနဲ့စော်ဘွား အားပေးသူရှိလို့၊သည်လောက်ခံနေသည်, အားပေးအားမြှောက်။

အားပြ, *v.* to show feats of strength; *also used fig.*

အားပြု, *v.* to derive strength from, to depend on.

အားပြော့, *v.* to be weak, delicate; *chiefly used in a fig. sense,* when it has a meaning similar to အားလျော့။

အားဖြည့်, *v.* to be refreshed, to recover strength, သည်လက်ဖွေ့သတ်အလွန် မောပန်းသောကြောင့်၊ ရပ်နား၍အားဖြည့်နေသည်။

အားယူ, *v.* to take fresh strength.

အားရ, *v.* to be gratified, to take satisfaction, ခင်ဗျားမြင်း နိုင်သည်မှာ ကျွန်တော်အလွန်အားရသည်။

အားရပါးရရှိ, *v.* same; အားရပါးရရယ်, to laugh heartily.

အားရှိ, *v.* same as အားရ, ကိုယ်တော် ရောက်သည်မှာ ကျွန်တော် အလွန်အားရှိသည်; အားရှိအင်မျှပေးရသည်, to give according to one's ability.

အားလျော့, *v.* to give out, to lose strength, to become discouraged; *see* အားပြော့။

အားလျော်စွာ, *adv.* according to one's strength or ability; accordingly, suitably, အကြောင်းအားလျော်စွာ။

အားသန်, *v.* to be strong in purpose, resolute, to feel sanguine, သည် အကြံအထမြောက်မည်ထင်သောကြောင့်၊ကျွန်ုပ်အလွန်အားသန်သည်။

အား, 2, *v.* to be vacant, လစ်; to be free, disengaged, at leisure, ကျွန်ုပ်ကိစ္စများသောကြောင့်မသွားအားပါ; hence မအားမှာ, in a part of the body that cannot be shown, အနာစိမ်းမအားမှာပေါက်သည်; to be disengaged or at liberty, as the hand, လက်မအားသေးလို့။

အားလပ်, *v.* same as အား, နေရာမအားမလပ်။

အား, 3, *n. affix. dative*, to, for; *sometimes objective.*

အားလုံး, *pron. a.* all, အလုံး, ခပ်သိမ်း, လှေသားအားလုံးဘဲရှိ၏လား။

အိ, or အ္စ, *v.* to be soft. tender, delicate, yielding, ပြေ့, မတောင့်မမာ, ရွှေကောင်းလိုက်ထာ (လိုက်သည်မှာ) အိနေရော့ (*Colloq.*), the gold is so good, it is quite soft.

အိတ်, *n.* a bag, ရွှေထည့်သည်အိတ်, ငွေထည့်သည်အိတ်: a pocket, အင်္ကျီအိတ်။

အိတ်ဆောင်နာရီ, *n.* a watch.

အိန္ဒ, 1, *v.* to roll over and over obliquely; *comp.* လိမ့်; to swell, as waves of sound, အသံအိန္ဒ; to lean this way and that, in walking or dancing, သည်ကချေသည် အကကောင်းသောကြောင့်၊အိန္ဒပြီးကသည်; to put on airs, be affected in carriage; to feign unwillingness through pride or affectation, လိုချင်သလိုလို မလိုချင်သလိုလိုနှင့်အိန္ဒ၍နေသည်, အင်; တအိန္ဒအိန္ဒ, moderately.

အိန္ဒတလိမ့်, *n.* a kind of wizard or witch; အိန္ဒတလိမ့်စုန်းခေါင်းချည်းတည်းထွက်ကျက်စားသည်, the *ein-talein* witch, whose head only goes forth to eat food.

အိန္ဒ, 2, *v.* to be pleasant to the taste, savory; *see*, ဆိမ့်အိန္ဒ။

အိပ်, 1, *v.* to become dry, as paint, သည်ဆေးမအိပ်သေးပါ။မကိုင်ပါနှင့်ဦး။

အိပ်. 2, *v.* to lie down; to compose one's self to sleep; to lie in a state of torpor, as a boa constrictor; to couch.

အိပ်ကျူး, *v.* to sleep too much, အိပ်ပျော်ကျူး။

အိပ်ကြီး, *v.* to sleep much or soundly.

အိပ်ချိန်, *n.* bedtime.

အိပ်စက်, *v.* to sleep, take repose; *see* စက်။

အိပ်ဆတ်, *v.* to sleep lightly, ခေါင်ကြီးတယ်အိပ်ဆတ်သည်။

အိပ်တန်း, *n.* a roost, အိပ်တန်းတက်, to roost, as fowls.

အိပ်နိုးစမွှား, အိပ်မှုန်စမွှား, *adv.* half asleep and half awake, as one unseasonably roused from sleep.

အိပ်ပျက်, *v.* to be disturbed in sleep, to have one's sleep broken, to sleep badly.

အိပ်ပျော်, *v.* to sleep soundly; *comp.* ကျိန်း and စက်။

အိပ်ပျော်ဆေး, *n.* an opiate.

အိပ်ဖန်သား. *n.* a night watch, one that sleeps by turns, အိပ်ဖန်စောင့်။
အိပ်ဖော်အိပ်ဘက်, *n.* a bedfellow.
အိပ်မက် (*pron.* အိမ်မက်), *v.* to dream, မြင်မက်; အိပ်လို့မပျော်၊ပျော်ပြန်လျှင်လည်း၊အရှင်ကိုသာအိပ်မက်မြင်မက်ပါသည်; အိပ်မက်ကောင်း, to have a pleasant dream, အိပ်မက်မကောင်း, to have a bad dream, အိပ်မက်၊ရာမက်မကောင်း။
အိပ်မက်မြင်, *v.* to dream.
အိပ်မောကျ, *v.* to be so sound asleep as to be wakened with great difficulty, နေ့အခါခရီးပန်းသွားရသောကြောင့်၊အိပ်မောကျရှာသည်။
အိပ်ငြွေ. *v.* to sleep soundly; commonly applied to sleep induced by some charm, or charmed medicine.
အိပ်ငြွေဆေး, *n.* chloroform, protoxide of nitrogen, or any soporific medicine.
အိပ်မှိန်းကျ, *v.* to fall into a languid slumber.
အိပ်ရာ, *n.* a bed, sleeping place; အိပ်ရာဝင်, to go to bed.
အိပ်ရာခင်း, *n.* any cloth spread on a bed, bed clothes: စပ်အိပ်ရာခင်း, a patchwork coverlet, စောင်တင်းတိမ်, ဖူးစောင်။
အိပ်ရာပြင်, *v.* to prepare a bed or sleeping place, for use.
အိပ်ရာလိပ်, *n.* a roll of bedding.
အိပ်ရေးဝ, *v.* to be refreshed with sleep.
†အိပ်ငြွေ, *n.* the *Embellia robusta*, a leaf-shedding, large, climbing shrub, of which there are two varieties, the *Emb. Roxburghii*, and the *Emb. villosa*. The medicine prepared from the bark of this tree is said to be efficacious in lumbago, rheumatism, and sciatica.
အိမ်. *n.* a house, dwelling; အိမ်လေးဆောင်, four houses; *in comp.* a case, frame, sheath, ထားအိမ်; *also used in opposition to* သချိုင်း and တော. အိမ်ကြက်, အိမ်စပယ်။
အိမ်အုပ်, *n.* a major-domo, ဘဏ္ဍာစိုး, အိမ်ထောင်အုပ်။
အိမ်ဦး, *n.* the front part or entrance of a house, a porch.
အိမ်ဦးခန်း, *n.* the front room in a house.
အိမ်ဦးခုံ, *n.* a magisterial bench in the front of a magistrate's house.
အိမ်ဦးနတ်, *n.* a household *nat.*
အိမ်ကုပ် (from ကုပ်, to be bent down, curved), *n.* a low house.
အိမ်ကျောင်း, *n.* a house used for a school; a lay school.
အိမ်ကြက်, *n.* the domestic fowl, in contradistinction to တောကြက်။
အိမ်ကြီးရခိုင်, *n.* a large, respectable house, အိမ်ကောင်းရခိုင်; *probably a corruption of* အိမ်ကြီးအခိုင်။

အိမ်ခန်း, *n.* an apartment, အခန်း။
အိမ်ခေါင်, *n.* the ridge of the roof, အိမ်ခေါင်မိုး။
အိမ်ဆင့်, *n.* a story, set of rooms on one floor, တိုက်ဆင့်။
အိမ်ဆောက်, *v.* to build a house; အိမ်ဖျက်, to destroy a house.
အိမ်တန်းလမ်း, *n.* a street with houses.
အိမ်တာကြေး, *n.* the rent of a house site.
အိမ်တွင်းပုန်း (အိမ်ဒွင်းပုန်း), *n.* a *purdah nashin*; a woman who does not appear in public; a term usually applied to the wives of Mohammedans or Moguls.
အိမ်ထောင်, *v.* to enter into the conjugal state, begin a family; *n.* a family, a household, including goods, အိမ်ထောင်ပစ္စည်း, အိမ်ထောင်ပရိဘောဂ; အိမ်ထောင်ဖျက်။
အိမ်ထောင်ကျ (*pron.* အိမ်ဒေါင်ကျ), *v.* to marry, become settled as husband and wife, အိမ်ထောင်လျက်သားကျ။
အိမ်ထောင်ကြီး, *n.* a widower or widow.
အိမ်ထောင်စုံ, *n.* a married couple.
အိမ်ထောင်ပရိက္ခရာ, *n.* household stuff.
အိမ်ထောင်ဘက်, *n.* a correlate in marriage, a spouse, ခင်ပွန်း, ဇနီးသော ကအင်းဝ ရာဇာ၊အိမ်ထောင်ဘက်အသက်မရှည်ရာ။
အိမ်ထောင်မှုရေး, *n.* domestic affairs.
အိမ်ထောင်သင့်, *v.* same as အိမ်ထောင်ကျ။
အိမ်ထောင်သည်, *n.* a married person.
အိမ်နိမ့်, *n.* the state of a king from the time of his birth to the time of his attaining to sovereignty, အိမ်ရှေ့မင်းမဖြစ်မီအိမ်နိမ့်နှင့်နေသည်။
အိမ်နီးချင်း, *n.* a neighbor, တဲနီးချင်း။
အိမ်ဖိစပ် (from ဖိစပ်), *n.* a small, low house, a hut.
အိမ်ပေါက်ကျွန်, *n.* the child of a slave, but redeemable: *comp.* သားပေါက်ကျွန်။
အိမ်ဖုတ် (from အဖုတ်, a clump), *n.* a hut, small house.
အိမ်ဖြူပြတင်းရွှေချ, *n.* the white house with gilded windows; the house in which a captive monarch was formerly confined, အိမ်ဖြူပြတင်းရွှေချပြောင်းထားသည်။
အိမ်ဖွဲ့, *v.* to wreathe together, to intertwine.
အိမ်မ, *n.* a chief or principal house among several; the principal room in a Burmese house, where the family sleeps.
အိမ်မက်, *see* အိပ်မက်, *v.* to dream.
အိမ်မိုး, *v.* to roof a house; *n.* the roof of a house.
အိမ်မိုးခြင်တင်, *n.* a near neighbour.

အိမ်မြေရာ, *n.* a site for building, အိမ်ရာ။
အိမ်မူးခန်း, *n.* a spare room at the east end of a house, kept for company.
အိမ်မြှောင်, *n.* the common house lizard; the needle of a mariner's compass; အိမ်မြှောင်နှင့်မြေတိုင်း, to make a compass survey.
အိမ်မြှောင်အိမ်, *n.* a mariner's compass.
အိမ်မြှောင်ဝပ်, *n.* a level (in mechanics); the catch in the rod of an umbrella, to hold it open.
အိမ်ရာ, *n.* a house; a settled place of abode, as အိမ်ရာရှိသောသူ, a settled inhabitant, in opposition to a transient person; a site for building.
အိမ်ရာထောင်, *v.* to enter into the conjugal state, begin a family; *see* အိမ်ထောင်။
အိမ်ရိပ်, *n.* the shadow of a house, ယနေ့ကစ၍ငါ့အိမ်ရိပ်မှာမနင်းရ။
အိမ်ရှင်, *n.* the owner of a house, a householder.
အိမ်ရှေ့, *n.* the state of an heir apparent associated in the sovereignty; the eastern section of the palace.
အိမ်ရှေ့မင်း, *n.* an heir apparent associated in the sovereignty.
အိမ်သင့်, *v.* to marry, become settled as husband and wife, အိမ်ထောင်ကျ။
အိမ်သာ, *n.* a privy, (*polite*), ရေအိမ်, ရေသွန်; *v.* to be pleasant, as a place of human abode, အိမ်သာမှညော့်လာသည်။
အိမ်သား, *n.* an inmate of a house.
အိမ်သစ်မ်းပွဲ, *n.* a house-warming.
အိမ်း (*pron.* eh) (Pali ဆူယိ), *int.* yes, အေး, ဟုတ်ကဲ့; hence တအိမ်းအိမ်းနေ, to remain saying "yes," without acting (*impolite*).
အီ, or ဤ, 1, *v.* to be cloyed with rich, savory food; အဆိမ့်ကြီး၍အီသည်, ဝက်သားစားလို့ အီနေပြီ၊ မလျှပ်ချင်ပါ; applied also to the tide just before ebbing and flowing, ရေအီ, ရေအီပြီ၊ ဒီတက်တော့မည်, to be slack water.
အီသာ, *v.* to be well, healthy, ကျန်းမာ; *usually used in a reduplicated form*, ခင်ဗျားအကလေးအီအီသာသာရှိသလား။
အီ, 2, *v.* to creak, as a cart wheel, လှည်းမောင်းသောအခါ လှည်းဘီးအီလိုက်သည်, လှည်းအီသံကိုကြားသည်; *comp.* အစ်အစ်။
အီးပေါက်, *v.* to break wind (*vulgar*), လေစို့, လေလည် (*polite*), ဝမ်းလေသက်, ဝမ်းလေစို့, ဝမ်းလေဖြောင့်။
အုတ်, 1, *n.* a brick; of the three qualities of brick, အုတ်သံရောင် is the best, အုတ်ဖုတ်ခွေး the medium, and အုတ်သမင်ခွေး the poorest.

အုတ်ကျိုးမှုန့်, *n. surki.*
အုတ်ကြွပ်, *n.* a tile, ပျဉ်အုတ်ကြွပ်, a shingle; မြေအုတ်ကြွပ်, a tile.
အုတ်ကြွပ်ခုံး, *n.* a pantile. အုတ်ကြွပ်တန်း, *n.* a lath; a scantling.
အုတ်ကြွပ်ဒဝယ်ညှင်း, *n.* same as အုတ်ကြွပ်။
အုတ်ကြွပ်မိုး, *v.* to roof with tiles.
အုတ်ခင်း, *v.* to pave with brick; အုတ်တွား, to pave with bricks laid flatwise.
အုတ်ခဲ, *n.* a bit of brick, a brickbat.
အုတ်ချပ်, *n.* a brick. အုတ်ပြာသာဒ်, *n.* a brick steeple.
အုတ်ဖို, *n.* a brickkiln, အုတ်တဖိုလောက်ရမှပြီးနိုင်ပါမည်။
အုတ်မြစ်, *n.* a revetment wall.
အုတ်လှော, *n.* a brick.
အုတ်, 2, *n. an astrological term*, a division, class, as တနင်္ဂနွေအုတ်။
အုတ်, 3, *v.* to be noisy; *used only in adverbial forms.*
အုတ်အာသောင်းသဲ, *adv.* noisily, clamorously, အုတ်အော်သောင်းနင်း, အုတ်အော်သောင်းနင်း ငှက်အပေါင်းမြူးပျော်ကြသောနေရာ။
အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်, *adv.* same, ပွဲလမ်းသဘင် သွားသောအခါ၊ လူများစကားအုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ပြောကြသည်။
အုတ်အုတ်ကျွတ်ကျွတ်, အုတ်အုတ်သဲသဲ, *adv.* same.
အုတ်ကောတရ, *adv.* in the way of being spread far and wide, as a rumor, or intelligence.
အုတ်ခနဲ, *adv.* indicative of the sound of a cry forced out by a blow on the back or side; *see* အွတ်ခနဲ။
အုန်း, 1, *n.* the cocoanut (tree, fruit, etc.).
အုန်းခွံ, *n.* the outer fibrous bark of a cocoanut; *a.* cream-colored or light bay (with a black mane), applied to horses; *comp.* ဝတ်ပန်း။
အုန်းဆန်, *n.* the cocoanut meat; called also အုန်းသီးဆန်၊
အုန်းဆန်ချည်ထွေး, *n.* the pulpy substance into which the milk is converted.
အုန်းဆံ, *n.* the fibrous bark of a cocoanut when pounded, coir.
အုန်းဆံထု, *v.* to pound coir, as prisoners in a jail.
အုန်းဆီ, *n.* cocoanut oil.
အုန်းတော, *n.* a cocoanut plantation.
အုန်းထမင်း, *n.* rice mixed or flavored with cocoanut meat, အုန်းထမင်းနယ်။
အုန်းမှုတ်, *n.* the shell of a cocoanut scooped out and used as a dipper.
အုန်းရည်, *n.* the cocoanut milk; the Arakanese euphemistically apply this term to ဒနိရည်; အုန်းရည်မူးသည်, *lit.* to be intoxicated with cocoanut milk, means, to be drunk with ဒနိရည်။

အုန်းလက်, *n.* the frond of a cocoanut tree; the slanting, corner ridgepole of a roof; a hip-rafter, အုန်းလက်လေဘက်ချ။

အုန်းသီး, *n.* a cocoanut (fruit); ကေမုက်အုန်းသီး, the one-mouthed cocoanut.

အုန်း, 2, *v.* to be noisy; *chiefly used adverbially.*

အုန်းအုန်းအင်းအင်း, *adv.* noisily, clamorously, အုန်းအုန်းအင်းအင်းမြွတ်ွင်း မှာဘာဖြစ်သလဲ, အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်, တအုန်းအုန်း (with or without နှင့်)ရယ်ကြသည်။

အုန်းခနဲ, *adv.* indicative of a sudden noise, or loud sound, as of a falling body.

အုန်း, 3, *a.* same as အဘောက်, musty; used only in the phrase မအုန်း မအောက်။

†အုန်းနှောက်, *see* ဦးနှောက်, *n.* the brain.

အုန်းဖွဲ, *n.* a kind of plant, used for stuffing Burmese mattresses and saddles.

အုပ်, 1, *v.* to cover, ဖုံး; to take care of, to preside over, rule, ထိန်း, ချုပ်, စိုး, ငိုး; hence တအုပ်တအော, *adv.* in a large body, *en masse*; တစုတလုံးတည်း; သားသွီးများ မအုပ်မိဘဲသေရပါစေ, an imprecation used by the Burmese, when endeavoring strenuously to impress on one, the truth of any particular statement.

အုပ်ကွက်, *n.* what comes within the jurisdiction of an official, မြိရင်စု။

အုပ်ချုပ်, *v.* to have charge of, manage, rule.

အုပ်ခြုံ, *v.* to cover, overspread, as with cloth or clothes; *see* ခြုံ။

အုပ်စု, *n.* what comes within the jurisdiction of an official (usually the head of a district, ဒိစတြိတ်မြိရင်စု).

အုပ်စို, *adv.* completely, without exception.

အုပ်စိုး, *v.* to rule, have authority over.

အုပ်ထိန်း, *v.* to take care of, တရားလိုသွီးမိရှေ့လျှင်ကိုအုပ်ထိန်းသူထံမှ ဖြား ယောင်းခိုးယူသည်။

အုပ်, 2, *n.* a box with a conical cover.

အုပ်ဆောင်း, *n.* a conical cover, used for covering food, etc.; a three sided lantern used by hunters to attract wild animals.

အုပ်ဆောင်းပုံ, *n.* a cone.

†အုပ်ခြေသြ, *see* ဥခြေသြ, *n.* a species of black cuckoo.

အုပ်ခက်, *see* ဦးခက်, *n.* a headstall.

အုပ်ဆက်, *see* ဦးဆက်, *n.* the atlas of the neck, the first vertebra of the neck articulating immediately with the skull.

အုပ်ထုပ်, *see* ဦးထုပ်, *n.* a cap, hat.

အုပ်နှဲ, *n.* a species of *Euphorbia. M.*; the *Strebulus*, of which four species are enumerated. K.
အုပ်မှင်, *see* ဥမင်, *n.* a cave.
အုပ်မွန်း, *n.* a kind of potato plant.
အုပ်ရှစ်, *n.* the Bengal quince, *Ægle marmelos.*
အုပ်လုံး, *see* ဦးလုံး, *n.* the whole head.
အုပ်သျှောင်, *see* ဦးသျှောင်, *n.* a knot of hair, as worn by Burmese men.
အုံ. 1, *n.* a bulge, protuberance, ဖုဋ်; applied to certain things which are bulging, or have a bulging form, as အိုးအုံ, နားအုံ, နှုံအုံ, ပန်းအုံ, ရင်အုံ, ပခွက်အုံ, ပျားအုံ, တောအုံ; hence အဆောက်အအုံ, အသိုက်အအုံ။
အုံဖွဲ့, *v.* to form a cluster, as bees, ants, etc., အအုံဖွဲ့သည်။
အုံ, 2. *v.* to plaster, cover over, ဖုံ; to cover with a medicament, ဆေးအုံ; to be covered with clouds, as the heavens, မိုဃ်းအုံ; *comp.* အုံ့; to be almost smothered. as fire that burns dully, မီးအုံ၍တောက်သည်; to be dull, heavy-headed from illness; to be anxious, distressed, စိတ်အုံသည်; hence တအုံနွေးနွေး, *adv.* brooding over, as a trouble; unyieldingly, as a slow fever.
အုံ. 3, *v.* to assemble, crowd together and surround, စုရုံး၍ဝန်းရံသည်; hence အအုံ, a swarm (of flies, ယင်အုံ, of bees, ပျားအုံ, etc.); *comp.* အုံ. 1; လူတွေအုံပြီးလိုက်လာသည်။
အုံတို, *n.* a kind of *laurus*, the *Tetranthera laurifolia*, of which as many as eighteen species are enumerated; the bark of one species is used by the Burmese, in salt, to prevent sweating, ဆားမဒိုရအောင်။
အုံ့, *v.* to be overcast, slightly overspread with clouds, မိုဃ်းအုံ့သည်; *comp.* အုံ. 2; *see* မိုဃ်းဆင်, မိုဃ်းနာ။
အုံ့မှိုင်း, *v.* to be dark, gloomy, lowering, မှိုင်းဝေသည်။
†အုံ့ပုန်း (*pron.* အုံ့ဗုန်း), *adv.* under a disguise; *n.* a hypocrite. a dissembler, သည်လူအုံ့ပုန်းပါဘဲ၊ မယုံနှင့်။
အုံ့ပုန်းတစ်လစ်, *n.* a person who conceals a bad character under a fair exterior.
အုံး, 1, *v.* to roast in embers, မီးအုံး; *comp.* ကင် and ဖုတ်။
အုံး, 2, *n.* a pillow, pack; hence ခေါင်းအုံး, မှီအုံး။
အုံးအိပ်ရာယှဉ်တွဲ၍အိပ်, *v.* a term of frequent occurrence in divorce cases, အုံးအိပ်ရာများကိုကျော်နင်း။
အုံးကွဲ, *n.* a pack saddle.
အုံးမြိုက်မြီးမြိုက်လိုက်, *v.* to follow, as a horse; *lit.* to follow touching the tail and saddle (of the one in front), *i.e.*, close to the quarters; a term of frequent use in *racing parlance.*

အုံးတား, *n.* a headboard.
အုံးတုံး. *n.* stocks, the frame on which a ship rests while building.
အုံးလွဲ, *n.* a crick. stiffness in the neck; *v.* to have a crick.
အူ. 1. *n.* the intestines, အူမ, အူမကြီး; the pith of a plant or tree: the inside or pulpy part of some fruit.
အူအိမ်, *n.* the paunch; tripe.
အူကြောင်း, *n.* the hollow of the intestines; the hollow which perforates some plants and trees, and contains the pith; the hollow of a quill; အူကြောင်းထွဲ, to be out of line, as centre pegs when constructing a road.
အူခြာ (from အခြာ, a point of union), *n.* connecting parts of the intestines.
အူစင်း, *v.* to be straight-gutted, မြင်းဆိုသည့်တိရစ္ဆာန်မျိုး အူတစင်းတည်းရှိသည်; to be upright, သဘောဖြောင့်, သဘောဖြူအူစင်း။
အူတို (from တို, to be short), *v.* to be easily provoked, စိတ်တို။
အူတိုင်, *n.* the core of fruit; the pith of some plants, as the plantain, ငှက်ပျောသီးကိုထက်ခြမ်းခွဲလျှင်အူတိုင်ကိုမြင်ရသည်။
အူထွက်, *v.* to protrude, as the intestines.
အူနာခေါင်းသက်အကွဲအနာလွတ်, *n.* clean timber; a term made use of in timber contracts.
အူနာလိုက်, *v.* a term applied to a certain disease of the rice plant.
အူပူလောင်ခြင်း, *n.* inflammation of the bowels; a disease of cattle.
အူပေါက်, *v.* to rupture the intestines, အူပေါက်၍သေသည်။
အူမကြီး, *n.* the colon; အူမအောက်ဆုံးပိုင်း, the rectum.
အူရှည် (from ရှည်, to be long), *v.* to be slow to anger, not easily provoked, စိတ်ရှည်။
အူသည်းပြတ်မျှငိုကြွေး, *v.* to cry in a heart-breaking manner.
အူ, 2, *v.* to make the noise indicated by the word, to "oo", to howl, as a dog, jackal, or orang-outang, ခွေးအူ, လူဝံများ တကောင်က တကောင်ကိုအူ၍ခေါ်သည်; to be much; *used as an intensive* in the phrase အူအောင်ပွင့်သည်, it is full of blossoms, စပယ် အူအောင်ပွင့်သည်, စလပ်ဖြူအူအောင်ပွင့်သည်။
အူ. 3, *v.* to be stale, tainted, to begin to putrefy; *less than* ပုပ်; ငါးအူ, အမည်းသားအူ။
အေ, *int.* don't; prohibitive, disapprobatory. အေအေမလုပ်နှင့်။
အေ့ဟေ, *int.* aha! (*contemptuous*).
အေး, 1, *see* ဧ, *v.* to be cool; has sometimes the same meaning as လျော့. *e.g.*, ဤ ဝိ သား ဝဲ လောက်အေးလိမ့်မည်, or ပျော့ပါလိမ့်မည်။

ဘေးရှိဲ, *v.* to congeal.

အေး, 2. *int.* yes, အိမ်း, ဟုတ်ကဲ့။

အေးအေး, *int.* same as အေး။

အေး, 3, *pron. used vocatively,* in addressing women when their names are not known, or when he who calls does not wish to call the name, as အိုအေးတို့; shortened to အေ့, for the singular, အေ့ဆိုင်း ပါဦး။

အဲ. 1. *n* a kind of verse.

အဲချင်း, အဲအန်, *n.* same.

အဲဆို, အဲထူး, *v.* to sing the said verse.

အဲ. 2, *v.* to remain in a body, without advancing, ရှေ့ကကျွဲးရှိလို့၊ လူများမသွားဝံ့။အဲနေကြသည်။

အဲ, 3, *int.* very well. that's right, ဟုတ်ကဲ့။

အဲအဲ, *int.* same, ငမြွေကါသည်အမှုကိုပြုပါတော့။ငမည်းကကောင်းပြီ၊အဲအဲလိုက်သည်။

အဲမောင်, *n.* a kind of official spear.

အဲ့, *int.* expressive of disgust, as when mothers see their children eating something hurtful, အဲ့အဲ့ထွေးပစ်လိုက်။

အဲ့တဲ့တဲ့, *adv.* sickishly, as at the smell of unpleasant fruit, သည်ဟာမပုပ်သော်လည်း၊အဲ့တဲ့တဲ့ရှိပြီ; *comp.* တောက်အဲ့။

အော, *int.* O! of various applications.

အောအော. *int.* O! expressive of satisfaction.

အောက်, 1, *n.* the under part, space under (a thing).

အောက်အပြင်, *n.* the outside of the bottom (of a thing).

အောက်ခံ, *n.* the bottom (of a box); anything placed for something to rest on, a substructure.

အောက်ခြေရှင်း, အောက်ခြေလင်း, *v.* terms used to describe the heavens, when the lower part of an otherwise cloudy sky, is clear in the horizon.

အောက်ဆင့်, *n.* the ground floor.

အောက်ဆွေစည်မျိုးဆက်, *n.* descendants collectively, posterity.

အောက်တောကျိုက်, အောက်ဒွိကျိုက်, *v.* to gird up the loins with a waistcloth (*obs.*), ခါးတောင်းကျိုက်။

အောက်မေး (from မေး, the lower jaw), *n.* the lower grooved timber of the lath of a loom, which receives the sley (ရည်သွား); *less commonly called* ရူ, *which see.*

အောက်မြစ်, *n.* the light accent (့), အမြစ်။

အောက်ခြေ, အောက်ခြေခံ, *n.* the bottom of a well, the sea, etc.

အောက်လျှိုး, *v.* to stoop respectfully, as in passing before a superior; to be humble.

အောက်သား, အောက်သူ, *n.* a male, a female, native of L. B.; the Arakanese apply the terms အရှေ့သား, အရှေ့သူ, to the inhabitants of U. B.

အောက်, 2, *v.* to bring in, as a tame elephant brings in a wild one; to catch, detect by questioning, စကားအစ်; to draw out by questioning.

အောက်အစ်, *v.* same, 2nd and 3rd definitions.

အောက်မ, *n.* a female elephant employed to bring in wild male elephants, a decoy tame elephant, အောက်မသင်း, မှန်းဆင်မ။

အောက်မဝန်, *n.* the officer in charge of the king's female decoy elephants.

အောက်, 3, *v.* to be musty; to be dark (in countenance), မျက်နှာအောက်, မျက်နှာပုပ်; အဝတ်များကိုနေပူမလှန်းလျှင်၊အောက်တတ်သည်။

အောက်အောက်သက်သက်, *adv.* gloomily; *more than* အောက်တောက်တောက်။

အောက်ကလိအာ (compounded of the sounds uttered by a fowl and a crow), *a.* or *adv.* not clear, not straightforward; of mixed races, အမျိုးမစစ် (*reproachful*).

အောက်တောက်တောက်, *adv.* gloomily (in countenance); somewhat musty, မှုန်တုန်တုန်, အောက်တောက်တောက်နှင့် အဘဖြစ်လို့မင်းမျက်နှာ မှောင်ကုပ်နေသလဲ။

†အောက်ချင်း, *n.* the small hornbill, *Buceros monoceros*; a kind of tree.

အောက်ချင်းစာ, *n.* the *Diospyros ehretoides*, a tree attaining to the height of sixty or seventy feet, and having a hard heart-wood. The berries, which have a smooth, thick, yellow rind, are the size of a very large cherry.

အောက်ချင်းရား, *n.* a species of ebony, the *Diospyros melanoxylon*.

†အောက်မေ့, *v.* to remember, bear in mind, ကျွန်ုပ်မရှိလျှင်တခါတလေအောက်မေ့ပါနော်; to recollect, call to mind, မင်းငါ့ကိုလှည့်စားသည်မှာပြန်ချည်းအောက်မေ့သည်, သတိရ; to remember with affection, အိမ်ကိုပြန်ချင်လှပြီ၊သွီးကလေးအောက်မေ့လွန်းလို့; to regret the loss of, လွမ်း; *often used in combination*, in the sense of remembering with great affection, with လွမ်းဆွတ်, အလွန်အောက်မေ့လွမ်းဆွတ်လှပြီ; sometimes used with ကြံစည်; အောက်မေ့ sometimes has a meaning similar to ထင်, ယနေ့ ဆရာပြည်မိုးလာလိမ့်မည်၊အောက်မေ့ပါသည်။

†အောက်မဲ, *n.* a kind of creeper, the *Clitoria*.

အောက်မဲညို, အောက်မဲဖြူ, *n.* varieties of the same, အောက်မဲဖြူ၊အောက်မဲညို၊ဘုရားကိုပူဇော်သည့်ပန်း ပွင့်။

အောင်, 1, *v.* to beat, conquer, overcome, နိုင်; to gain a point, အမှုအောင်; to pass an examination, စာပွဲအောင်; to be full, complete, not deficient in any natural quality; applied to fruit (အသီးအောင်) and seeds; to come to maturity, as cereals; *n.* a fee given to a judge on gaining a cause, အအောင်။

အောင်ခြာ (from အခြာ, a point of union), *n.* a city which is the centre or seat of victory, အောင်ခြာပူရကဗ္ဗိလဝတ်ပြည်။

အောင်ဆု, *n.* the reward granted to a conqueror.

အောင်ဆို, *v.* to mediate in love affairs, အောင်သွယ်။

အောင်ပန်း, *n.* a leaf, as the palm, worn in token of victory.

အောင်ပွဲ, *n.* a triumphal festival, အောင်ပွဲခံ, လက်ထပ်မင်္ဂလာ ပြုသောအခါ၊ ယောက်ျားမိတ်ဆွေများကအောင်ပွဲခံသည်။

အောင်မာ, *v.* to be full, complete, not deficient in any natural quality; applied to fruit and seeds.

အောင်မြင်, *v.* to conquer; to be full, complete; to be possessed of active virility.

အောင်လံ, *n.* a banner, flag of victory, တပ်ဦးမှာအောင်လံစိုက်သည်။

အောင်သည်, *n.* a go-between in love affairs: a match-maker.

အောင်သူ, *n.* a conqueror.

အောင်သွယ်, *v.* to mediate in love affairs; *n.* a match-maker.

အောင်, 2, *verb. affix, continuative,* that, so that, noting a consequence; that, in order that, noting a final aim, ရယ်အောင်ပြောပါသည်, ခရီးသွားရအောင်ခင်ဗျားအသင့်နေပါနော်။

အောင်မယ်, *int.* expressive of wonder, အောင်မယ်ဆန်းကျယ်လိုက်ထာ, oh, how extraordinary!

အောင်လှိုင်, *n.* a sinus, deep, narrow bay, လေနီလာတော့မည်။ အောင်လှိုင်ထဲခိုကြနို့ကွရို့ (*Colloq.*).

အောင့်, *v.* to be prevented from moving or flowing in a natural way; applied to retention of the breath, to constriction of the back, breast, ခါးထဲကအောင့်သည်, ခါးအောင့်သည်, ရင်အောင့်သည်, or urine, ဆီးအောင့်သည်, to stoppage of a current of water, etc., ချုပ်; to restrain one's self, suppress one's feelings, အောင့်ခံ, မြို, စိတ်ချုပ်တည်း, သည်းညည်းခံ, or သည်းခံ; hence တအောင့်, *n.* a moment, တအောင့်ကလေးလောက်ကြာသည်, ခဏ။

အောင့်အည်း, *v.* to restrain one's self, repress one's feelings; ဘယ်အခါဘဲ့ကိုယ်တော်အရှင်ခေါ်ခေါ်မအောင့်အည်းပါဘူး; in this sense it appears to have a meaning similar to ငြင်းပယ်။

အောင့်ခနဲ, *adv.* with a momentary constriction in the breast, back, or bowels.

အောင့်ဆောင့်, *v.* to show signs of stubbornness, resistance of authority, as a child or servant; *see* ဆောင့်အောင့်။

အောင့်တီးအောင့်တောင့်, *adv.* with a restricted, tightened sensation, as of the breast; in an obstinate, refractory manner, သည်လူကိုဘယ်အခါပင်ခိုင်းခိုင်း၊အောင့်တီးအောင့်တောင့်ချည်းလုပ်သည်။

အောင့်တောင့်, *v.* to be restricted and tightened; to be refractory, wayward, obstinate, rebellious; မင်းအောင့်တောင့်စွာအလွှန်လုပ်သည့်လူ; ခါးထဲမှာနာတာတာ၊ရင်ထဲမှာအောင့်တောင့်တောင့်။

အောင့်၍နေ, *v.* to tolerate.

အောင့်သက်, *v.* same as အောင့်တောင့်, မင်းကိုငါစကားပြောသောအခါ၊ဘာဖြစ်လို့အောင့်သက်နေသလဲ; အောင့်သည်းအောင့်သက်, *adv.* in the way of suppressing one's feelings, when anxious to follow a particular line of conduct, အောင့်သည်းအောင့်သက်ကြေရသည်၊မကြေချင်ပါ။

အောင်း, 1, *n.* the Tibetan bull, *Bos grunniens.*

အောင်းလှံ, *n.* an official spear adorned with the long hair of the Tibetan bull, အောင်းလှံချင်းထပ်။ The spears are made by a race called Theinbaws, who live near the Chindwin river. The hair on the handle of the spear is colored red by means of a dye made from ချိပ် (cochineal) and တိန်းညက် (the sapan wood).

အောင်း, 2, *v.* to rest awhile from travel or labor, to remain still, quiet; to lie dormant; to hide, တောအောင်း; to live in privacy, ဂူအောင်း; to lurk, as a wild beast, ကျားတောထဲအောင်း; to lull, as the wind, လေအောင်း; *comp.* ကိန်းအောင်း။

အောင်းတော်အောင်းဘက်, *n.* one born of the same mother.

အောင်းမေ့, *see* အောက်မေ့, *v.* to remember, bear in mind.

အောစောက်ချ, *v.* to be strongly attached to, စွဲလမ်းအားကြီးသည်, ကြည်ညိုအားကြီးသည်။

အောရော, *n.* the cormorant.

အော့, *v.* to vomit, အန်, အော့အန်။

အော့နှာဝမ်းကျ, or ဝမ်းကျနှာ (ကာလရောဂါ, *polite*), *n.* the cholera.

အော်, 1, *v.* to cry out, bawl, howl, scream, ဟစ်; to scream, as an elephant, ဆင်ကကျားကိုမြင်သည့်အခါလန့်၍အော်သည်; to croak, as a frog, ဖားအော်သည်။

အော်အမ်း, *v.* to go and inquire after another's welfare and circumstances.

အော်သံ, *n.* the sound or noise of shouting, a shout, scream.

အော်ဟစ်, *v.* to cry out, bawl, scream.
†အော်လဲ, *n.* a kind of creeper, the roots of which are used medicinally.
အော်လဲနတ်သတ်, *n.* a windfall; a tree or portion of a forest prostrated and killed by the action of the wind, or other natural causes.
အော်, 2, *int.* ah! eh!
အော်ဂလီ, *n.* a rising in the stomach, nausea, a qualm.
အော်ဂလီဆန်, အော်ဂလီတက်, *v.* to be subject to the same; *less than* နှလုံးမျှ ‥ ကျွန်ုပ်လှိုင်းမူးလို့အော်ဂလီဆန်တက်နေသည်။
အော်လံ, *n.* a Hollander, Dutchman; သေနတ်အော်လံ, a blunderbuss, ကျွန်းကြီးသေနတ်အော်လံ။
အို, 1, *v.* to be old, aged, အသက်ကြီး; to be ugly, အရုပ်ဆိုး, မျက်နှာအို။
အိုစနာ, *v.* to be ugly, အရုပ်ဆိုး, မလှ။
အိုစာ, *v.* to be old, မိန်းမကတဆိတ်အိုစာလို့၊လင်ပစ်မည်ကိုစိုးရပါသည်။
အိုတာ, *v.* to be ugly, အရုပ်ဆိုး။
အိုမင်း, *v.* to be very old; အိုမင်းမစွမ်း, to be old and feeble; အိုမင်းထိုင်းမှိုင်းသည့်အရွယ်ကျပြီ။
အို, 2, *int.* vocative, or indicative of pain, or of disapproval.
အိုက်, 1, *v.* to feel warm; to feel close, as the atmosphere within a house or building, or confined space, သည်အခန်းထဲမှာတယ်အိုက်ပါကလား (*colloq.*); *comp.* နွေး, and ပူ။
အိုက်စပ်, *see the parts*; *used adverbially only*, အိုက်စပ်စပ်ရှိ, အိုက်စပ်ကြီး။
အိုက်, 2, *n.* a deep part of a river or stream.
အိုင်, *v.* to be stagnant, not flowing; *n.* a pond or lake of any size; *comp.* အင်း, and ကန်။
အိုင်ထွန်း, *v.* to form, as a pond or pool of water.
အိုင့်, 1, *n.* the bulge of anything, အုံ။
အိုင့်ကောင်း, အိုင့်ကျယ်, *v.* to have a capacious bulge, as a pot, barrel, the bottom of a boat, အိုင့်ကောင်းသည့်လှေ၊ဝန်များများပါသည်။
အိုင့်, 2, *an intensive with* အောင်, as အိုင့်အောင်ထောင်းသည်, he beat him with many strokes of the elbow. အိုင့်အောင်ငွေကိုရသည်, he got an abundance of money.
အိုင်း, *n.* a collection of humors.
အိုင်းကျ, *v.* to be collected in a tumor or spreading sore.
အိုင်းခနဲ, *adv.* indicative of the sound of a body falling inertly and heavily.
အိုင်းနာ, *n.* same as အိုင်း, an abscess.
အိုဘွဲ့, *a.* uncommon, extraordinary, အာကာ, အိုဘွဲ့ယောကျ်ား။

အိုး, *n.* a pot, jar, chatty. အိုးဖွဲ့လျှင်အင်ဖွဲ့မည်, in the way of making reprisals.

အိုးအင်, *n.* pots and pans collectively, သားမယားအိုးအင်နှင့်, with one's family, goods and chattels, အိုးအင်ဒေါင်းလန်း; အိုးတလုံးဖျာတချပ်, *lit.* a chatty and a mat, used always in a contemptuous sense, သည်လူအိုးတလုံးဖျာတချပ်မျှမရှိ, this man has not even a chatty and mat (to his name); အိုးသီးစားအခြားနေမဟုတ်ပါ, a phrase used by a person, to disprove the right of government to assess him as an independent, or separate householder.

အိုးအုံ (from အုံ, a bulge), *n.* the bulging part of a pot.

အိုးကင်း, *n.* an earthen or iron pot or pan, without a broad brim.

အိုးကင်းပက်, *n.* a shallow frying-pan; *comp.* ဒယ်အိုးကင်း။

အိုးကင်းပဲ့, *n.* a piece of a broken pot.

အိုးကောက်, အိုးလည်ကောက်, *n.* a pot with a curved neck, a retort.

အိုးခွက်, *n.* pots and cups, cooking and eating utensils generally, as အိုးခွက်များကိုသိမ်းလိုက်။

အိုးစည်, *n.* a kettle-drum.

အိုးစရည်း, *n.* a large earthen pot, an unglazed jar.

အိုးစားငယ်, *n.* a pot used for cooking a small quantity of rice.

အိုးစောင်းခြမ်း (from အစောင်း, an edge), *n.* a fragment of a broken pot, a potsherd.

အိုးစောင်းခြမ်းကွဲ, *n.* same as အိုးစောင်းခြမ်း။

အိုးထိန်း, အိုးထိန်းသည်, *n.* a potter; အိုးထိန်းစက်, a potter's wheel.

အိုးထုပ်, *n.* a large bulging pot, with a small mouth.

အိုးနားကုပ်, *n.* the *Argyreia Zeylanica*, an extensive twiner with rather large pink flowers, and a corolla shaped like a funnel. Three varieties are enumerated, *viz.* the *populifolia*, the *hirsuta*, and the *peduncularis*. The Burmese name appears to have been derived from the shape of the capsule.

အိုးပွတ်, *n.* a wide-mouthed water jug, ပွတ်အိုး။

အိုးဖုတ် (from အဖုတ်, a clump), *n.* a small cup or pot, used as a plaything.

အိုးဖို, *n.* a pot-kiln.

အိုးမည်း (*pron.* မဲ), *n.* soot, lampblack.

အိုးမြေ, *n.* potter's earth, clay.

အိုးသည်, *n.* a dealer in pots.

အိုးသူကြီး, *n.* a cook, စားဖိုသည်. The Burmese usually address the headman of a party of Shan pedlars as, အိုးသူကြီး; အိုးသူကြီး was

a title given to the headmen of Shan villages, particularly to those who rendered service to the Crown.

ဣွတ်ခနဲ, *adv.* indicative of the sound of a cry forced out by a blow on the back or side, ကြက်ခဲမှန်သည့်အခါဣွတ်ခနဲမြည်သည်။

အာ

The second vowel of the Burmese alphabet has no form of its own, but when initial, is represented by its symbol (ာ), combined with the vowel အ. It is therefore to be sought under the compounds of အ။

ဣ

ဣ. the third vowel of the Burmese alphabet.

ဣ, *v.* to be flabby, soft; *see* အိ။

ဣစ္ဆာသယ, *n.* the fulfilment of a desire or wish, အလိုပြည့်စုံခြင်း။

ဣဒ္ဓိဘူတလက္ခဏာ (ရှိ), *v.* to be conspicuous, notorious, to bear a great reputation, သည်သူဣဒ္ဓိဘူတလက္ခဏာရှိသည်; *may also be used without* လက္ခဏာ။

ဣဋ္ဌာရုံ (Pali ဣဋ္ဌ, desire, and အာရုံ, an object), *n.* a desirable object.

ဣတ္ထိဘာဝ, or ဣတ္ထိဘော (Pali ဣတ္ထိ, a female, and ဘာဝ, or ဘော, the private parts), *n.* the female private parts, စောက်, ဣတ္ထိဘာဝရုပ်။

ဣတ္ထိလိင် (Pali ဣတ္ထိ, a female. and လင်္ဂ, the private parts), *n.* same; the feminine gender.

ဣတ္ထိရတ် (Pali သတ္ထ, a book, and ဣတ္ထိ, a woman), *n.* rules for courting, ဣတ္ထိပုရိသသတ္ထရကျမ်း။

ဣတ္ထိရတ်လိုက်, *v.* to woo by the said rules.

ဣန္ဒဒေဝါ, *n.* Sekra, သိကြားမင်း။

ဣန္ဒနီ, *n.* litharge (lead monoxide), ချော်။

ဣန္ဒနီလာ, *n.* a kind of precious stone; *comp.* နီလာ။

ဣန္ဒြိယမဟာအတုလတာရာဘွဲ့, *n.* the Order of the Star of India, ဣန္ဒြိယမဟာအတုလတာရာဘွဲ့အမည်အရည်ချီးမြှင့်သူကောင်းပြုတော်မူသည်။

ဣန္ဒြိယမဟာရဋ္ဌသဟာယဘွဲ့, *n.* the Order of the Indian Empire.

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ, *n.* the four observances of the senses.

ဣန္ဒြေ (Pali ဣန္ဒြိယံ), *n.* faculties of sensation and feeling, of which there are twenty-two, including the six senses (အာယတန); sense, good sense, freedom from passion, composedness; sobriety of demeanor, dignity, sedateness; ဣန္ဒြေရှိ, to be ci[illegible] in deportment.

ဣန္ဒြေကြီး, *v.* to be very dignified and circumspect in deportment.
ဣန္ဒြေချုပ်, *v.* to be reserved.
ဣန္ဒြေစောင့်, *v.* to behave with circumspection, particularly in regard to the senses; to be sober, ဘုန်းကြီးတကာာများ ဆဲသံ ဆိုသံများကို ကြားသော်လည်း၊မကြားကျွန်ပြု၍ ဣန္ဒြေစောင့်နေရသည်။
ဣန္ဒြေဆယ်, *v.* to be reserved. ဣန္ဒြေချုပ်။
ဣန္ဒြေဆောင်, *v.* to exhibit composedness of conduct, to be sedate, grave, မိန်းမများလမ်းရှောက်သောအခါ၊ဣန္ဒြေဆောင်ပြီးသွားရသည်။
ဣန္ဒြေပျက်, *v.* to be discomposed in demeanor, to have one's composure or equanimity disturbed or destroyed.
ဣန္ဒြေမဲ့, *v.* to be wholly wanting in composedness and sobriety.
ဣန္ဒြေရ. ဣန္ဒြေရှိ, *v.* to conduct with propriety, be steady, well behaved.
ဣန္ဒြေရှင် (*pron.* ယင်), *n.* one whom it especially behooves to behave with sobriety and composedness, as a priest or woman, ဘုန်းကြီး မိန်းမများကိုဝေါဟာရဣန္ဒြေရှင်ခေါ်သည်။
ဣန္ဒြေလုပ်, *v.* to put on a sober, composed countenance, for an occasion.
ဣန္ဒြေသည်, *n.* same as ဣန္ဒြေရှင်။
ဣန္ဒြေသိမ်းဆည်း, *v.* to be sober and circumspect in demeanor, from motives of decorum; to be affectedly reserved.
ဣဒ္ဓိပါဒ်, *n.* a state embracing ten supernatural powers.
ဣဒ္ဓိပါဒ်ပြ, *v.* to exhibit such powers, as a ရဟန္တာ, တန်ခိုး ဣဒ္ဓိပါဒ်ပြ။
ဣရိယာပုဒ် (Pali ဣရိယာပထ), *n.* a position of the body, of which there are four, *viz.* သွားခြင်း, walking, ရပ်ခြင်း, standing, ထိုင်ခြင်း, sitting, လျောင်းခြင်း, lying; ဣရိယာပုဒ်မှန်, ဣရိယာပုဒ်မမှန်။
ဣဿာ (Pali), *n.* malice, ill-will, envy, which cannot bear the prosperity of others, ငြူစူစောင်းမြောင်းခြင်း။
ဣဿရ (Pali), *a.* having power, authority, အစိုးပိုင်။
ဣသရမူလိ, *n.* a kind of creeper, said by the Burmese to generate butterflies. The root is used for preparing ထားဆေး။
ဣဿရိယ, *n.* power, authority, အစိုးရခြင်း, တန်ခိုး; *see under* ဘုန်းတော်ခြောက်ပါး။
ဣသိ, *n.* a holy man, an ascetic, ရသေ့။
ဣသျှ (Pali), *n.* a division of the Vedas; *comp.* ဗေဒင်။

ဤ

ဤ. the fourth vowel in the Burmese alphabet.
ဤ. 1, *pron. a.* this, သည်။
ဤမည်. ဤမည်သို့. *pron. a.* such, referring to what has been specified;

used in repeating a story second-hand, as, he proceeded to relate that in *such* a place, of *such* a man, the purchase was made.

ဤသို့, 1. *pron. a.* such, of this sort; relating to what precedes or follows, ဤသို့လျှင်လည်း။

ဤသို့, 2. *adv.* thus, ထိုသို့။

ဤ, 2, *v.* to be healthy; *see* အီ။

ဥ

ဥ, the fifth vowel in the Burmese alphabet.

ဥ, *v.* to lay an egg; to form, as a tuberous root or bulb; to be collected, as extravasated blood, သွေးကြည်ဥ; *n.* an egg; a tuberous root, a bulb, မြစ်ဖု; *smaller than* ခေါင်း။

ဥတလုံး, *n.* a kind of milkweed, the *Ceropegia Arnothiana.*

ဥမင်း, *n.* the tiger-footed *Ipomea.*

†ဥဩ (*pron.* အုပ်ဩ), *n.* a species of black cuckoo (or koel); ဥဩငှက်ရောက်သောအခါ၊ မကြာမီ နေပူမည်အကြောင်းကို ထင်ရှားစွာ သိရသည် (14).

ဥဩမှုတ်, *v.* to whistle, as a steamer.

†ဥကင်, *n.* the arch over a throne of state.

ဥက္ကဌ (Pali), *n.* a chief, အကြီးအကဲ, အကြီးဥက္ကဌဖြစ်သောသူ, the man who acts as chief or leader.

ဥက္ကာ (*pron. oatga*), *n.* a meteor. bolis; "a torch, firebrand, meteor." *Childers.*

ဥကွောင်း, *a contraction of* ဦးခေါင်း, *n.* the head; *see* ဦးခေါင်း။

ဥကျည်, *n.* the polecat, ကြောင်ဥကျည်။

ဥချိုး, *see* ချိုး, *n.* a dove.

ဥစ္စာ, *n.* a thing, အရာ, ဟာ; property, goods, ပစ္စည်း, ဝတ္ထု, ဥစ္စာအင်ရှင်, ဥစ္စာမရှိ၊ ဝတိမတည်, the word of a man without property is of no effect, ကံရှိမှဥစ္စာတင်သည်။ ဥာဏ်ရှိမှဟုတ်ရာဖြင်သည်။

ဥစ္စာဂုဏ်တက်, *v.* to be purse-proud.

ဥစ္စာစောင့် (*pron. outtazaung*), *n.* the spirit of a deceased person which keeps guard over property. The Burmese believe that the spirits of those who exhibited an inordinate lust for riches during life, become custodians of their own property after death. သည်ဘဝတွင် မိမိဥစ္စာကို အလွန် ခင်တွယ်သောသူများ၊ ဘဝပြောင်းသောအခါ၊ မိမိဥစ္စာကို မိမိစောင့်ထိန်းရသောကြောင့်၊ ဥစ္စာစောင့်ဟူ၍ခေါ်သည်။

ဥစ္စာပစ္စည်း, *n.* property, goods.

ဥစ္စာပစ္စည်းစာရင်း, *n.* an inventory.

ဥစ္စာရပ်, *n.* property, goods, collectively.
ဥစ္စာရုံဝါ (Pali), *n. fæces,* ကျင်ကြီး, မစင် (15).
ဥဏ္ဏလုံ, *n.* the single hair which grows on a Buddh's forehead, and when stretched is two cubits long, မွေ့ရှင်တော် (16).
ဥဏှဥတု (*pron. onhnaudu*), *n.* the hot season, အပူဥတု, ဂိမ္ဟန္တဥတု။
ဥတု (Pali), *n.* a season of four months, one of the three seasons into which the year is divided, *viz.,* နွေကာလ, ဂိမ္ဟန္တဥတု; မိုးကာလ, ဝဿာန္တဥတု; ဆောင်းကာလ, ဟေမန္တဥတု; *comp.* ရတု; the menses, menstrual discharge, female courses, မီးယပ်, ရာသီပန်း (*not as elegant or correct as* ရာသီ).
ဥတုဇရုပ်, *n.* that which is produced by the seasons, as vegetation.
ဥတုပြန်, *v.* to have a return of the menses, ရာသီပန်းပွင့်။
ဥတုဖြောင့်, ဥတုမှန်, *v.* to be regular, as the seasons, or as the menses; ဥတုမမှန်, or ဥတုဖောက်ပြန်, to be irregular, as the seasons.
ဥတုဘောဇနကျမ်း, *n.* a literary work written by the Yaw *Adwin Wun,* U Po Hlaing, in the time of king Mindon.
ဥတ္တမ, *a.* best, highest, chief, supreme.
ဥတ္တရ (Pali), *n.* the north, မြောက်မျက်နှာအရပ်။
ဥတ္တရကုရု, *n.* the great northern island; *see under* ကျွန်း။
ဥတ္တရယဉ်, *n.* the northern carriage, or pathway of the sun (17).
ဥတ္တရယဉ်အစွန်း, *n.* the summer solstice.
ဥဒည်ဘွား, *n.* an emperor of China.
ဥဒဟို, *adv.* without hindrance or interruption; applied to passing on a thoroughfare, ဒင်္ဂလိပ်မင်းလက်ထက်၊ ဟံသာဝတီမြို့က မန္တလေးမြို့တိုင်၊ ဥဒဟိုထုတ်ချောက်ရောက်နိုင်သည်။
ဥဒါန်း (Pali ဥဒါန, joy), *n.* joyful utterance, speaking with joy, exultation; commonly applied to Deity, or inspired persons; accounts handed down from antiquity, traditional records, ဥဒါန်းစကား, ဘိုးဘွားက၊ဆက်လက်စည်လာ၍ကြားရသောစကားကိုကား၊ဥဒါန်းဟူ၍ခေါ်ဝေါ်ကြသတည်း, သက်ကြီးစကား သက်ငယ်ကြား။
ဥဒါန်းကျူး, ဥဒါန်းကျူးရင့်, *v.* to utter the same.
ဥဒါန်းစကား, *n.* traditional records.
ဥဒါန်းမကြေ, *v.* to be imperishable, as tradition; to leave, at death, an imperishable tradition, good or bad, ကမ္ဘာကြေသော်လည်း၊ ဥဒါန်းစကားမကြေရာ။
ဥဒါဟရဏ် (Pali ဥဒါဟရဏ), *n.* an enlarged explanation or illustration, အကျယ်အားဖြင့် ဆောင်ခြင်း, သည့်လို ဥဒါဟရဏ် အားဖြင့် ပြောတတ်သည်။

ဥဒေါင်း, *n.* a peacock, ဒေါင်း။

ဥဒေါင်းမြီးကွက်, *n.* the round spot on a peacock's feather, ဥဒေါင်းမြီးကွက်မှာ၊စ၊မ၊ဗ၊ဝ၊တည်းဟူသောစမအက္ခရာကိုဝှက်၍ထားသည်။

ဥဒေါင်းမြီးစည်း, *n.* a bunch of feathers from a peacock's tail.

ဥဒေါင်းမြီးမျက်, *n.* the eye of a peacock's tail (*seldom used*).

ဥဒေါင်းမြီးမြက်, *n.* a species of grass resembling a peacock's tail.

ဥဒ္ဒစ္စ (*pron. oditsa*) (Pali), *n.* dissipation of mind, စိတ်၏ပြန့်လွင့်ခြင်း; "*udacha.* disquietude, that which keeps the mind in continual agitation, like the wind that moves the flag or pennant," ဥဒ္ဒစ္စများသောသူတို့သည်၊အလုပ်အကိုင် တွင်ကျယ်အောင်မလုပ်နိုင်ဘူး။ စည်းကမ်းမရှိဘဲ လုပ်တတ်သည်, people who have much dissipation of mind, cannot work extensively, and usually work without method.

ဥဒ္ဒိဿ (Pali), *n.* the act of referring to, ရည်ဆောင်ခြင်း,မော်လမြိုင်မြို့က၊မန္တလေးမြို့မှာ မဟာမြတ်မုနိဘုရားကြီးကို ဥဒ္ဒိဿရည်ဆောင်၍ ဆွမ်းတော်ကပ်သည်; a monument to commemorate some historic event.

ဥပက (Pali), *n.* a kind of evil spirit, တစ္ဆေ, သည်သစ်ပင်မှာတစ္ဆေဥပက အလွန်ပေါသည်၊ပြောကြသည်, they say that the evil spirits in this tree are very numerous (18).

ဥပကာရ (Pali), *n.* a benefactor, ကျောင်းရှင်,ကျောင်းတကာကျွန်ုပ်ဒုက္ခရောက်သောအခါ၊ ရှင်းပင်း ညီညာ ထောက်ပံ့ပေသောကြောင့်၊ ကျေးဇူးဥပကာရ အမှန်ဖြစ်သည်။

ဥပစာ, 1 (Pali), *n.* a figure of speech, တင်စားသောစကား, မြင်းသွားသည်ကိုရထားသွားသည်ဟုဥပစာတွင်၏။

ဥပစာ, 2. *n.* the precincts of a house, or town; the immediate precincts on every side, ကျွန်ုပ်သဘောမတူဘဲ ကျွန်ုပ်ဥပစာအတွင်းသို့ကျော်နင်း၍မလာကြနှင့်၊ လာလျှင် ကျွန်ုပ်တရားစွဲဆိုလိမ့်မည်; မြို့ဥပစာ, the precincts of a town, the environs.

ဥပဇ္ဈာယ် (Pali ဥပဇ္ဈာယော), *n.* a superior teacher, guide, monitor.

ဥပဒ် (Pali ဥပဒ္ဒေါ), *v.* to adhere, cleave to, စွဲလမ်း, စိတ်က၊ မဥပဒ်မိဘူး, equivalent to စိတ်က၊မစွဲလမ်းမိဘူး; *n.* a calamity, evil, ဘေး, အန္တရာယ်, မိုဃ်းအခါ ထားဝယ်သားများ ဥပဒ်ဖြစ်မည်စိုးသောကြောင့်၊ ပင်လယ်သို့ကတ္တူနှင့် မြူမျှမထွက်ပါ။

ဥပဒေ, or ဥပဒေသ (Pali), *n.* a rule; *comp.* နည်း။

ဥပဒေတည်, *v.* to be established, as a law or statute; to have effect as such.

ဥပဒေထား, ဥပဒေပေး, *v.* to enact, make a rule, သေရည်သေရက်မပေါ်မရှိမရောင်းစေရ။အစိုးရများက၊ဥပဒေထားသည်, ဥပဒေပညတ်။

ဥပဒေထုတ်, *v.* to promulgate a statute or law.

ဥပဒ္ဒဝေါ (Pali ဥပဒ္ဒဝ), *n.* a calamity, evil. အန္တရာယ်. ဘေး. ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ်၊ ရောဂန္တရကပ်၊ သတ္တန္တရကပ်တည်းဟူသော ကပ်သုံးပါးဆိုက်ရောက်သော အချိန်ကာလကား၊ ဥပဒ္ဒဝေါ ဘေးရောက်သည့် အချိန်ကာလဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသတည်း။

ဥပန်း, *n.* a kind of fowl, ကြက်ဥပန်း, ကြက်ဥပန်းမွေး, အဖြူတပင်အမည်းတပင် ကြက်လည်ဆံ၌ပေါက်သည်ကို ကြက်ဥပန်းခေါ်ကြသည်။

ဥပန်းသား, *n.* a kind of tree.

ဥပပါတ် (Pali ဥပပါတိကာ). *a.* produced without apparent cause; *comp.* ပဋိသန္ဓေ, သည်ဘဝကစုတေ၍ ဟိုဘဝ၌စွဲလမ်းရာကိုဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေဟုခေါ်သည်။

ဥပမည်း, *n.* an antitype, ပုဆိုးကိုဥပမည်းအားဖြင့်၊အစိမ်းကွက်အပြာကွက်တင်၍ခေါ်သည်။

ဥပမာ (Pali), *n.* a comparison, similitude, figure, type, ပုံစကား, နှိုင်းယှဉ်ခြင်း, ခင်ဘျား ယခုပြောနေသော အကြောင်းအရာများကို၊ ရုတ်တရက် နားလည်သည့်လက္ခဏာမပေါ်သောကြောင့်၊ ဥပမာအားဖြင့် အကြောင်းအရာထင်ရှားအောင်ပြောပါရစေ။

ဥပမေယျ, *n.* the subject of a comparison, the thing represented or typified, antitype, ဥပမည်း။

ဥပသမ္ပဒါ, *n.* taking, obtaining, acquiring priest's orders (ဦးပဉ္ဇင်း) (19).

ဥပသမ္ပဒါန် (Pali ဥပသမ္ပဒါန), *n.* full attainment, accomplishment.

ဥပသာရ (Pali), *n.* an inseparable prefix, ဥပသာရပုဒ်, နိပါတ်ပုဒ်။

ဥပါ, *n.* a meteor.

ဥပါတ်. *see* ဥပဒ်, *v.* to adhere, cleave to.

ဥပါဒ် (Pali ဥပါဒေါ), *n.* being, ဖြစ်ခြင်း။

ဥပါဒက္ခဏ (Pali), *n.* the commencement of thought, စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း; *see under* စိတ္တက္ခဏ။

ဥပါဒါန် (Pali ဥပါဒါန), *n.* clinging to, adherence, attachment, စွဲလမ်းခြင်း; commonly taken in a bad sense. *Prov.* ဥပါဒါန်ကြောင့်ဥပါဒ်ရောက်သည် (20).

ဥပါဒါန်ကပ်. *v.* to cleave to. The cleaving to existing objects is *upadana* (21).

ဥပါယ် (Pali ဥပါယ). *n.* a means, expedient, device, shift, stratagem; *comp.* ဝေ့စ်. ပရိယာယ်။

ဥပါယ်ခို, *v.* to use an expedient in order to avoid something, သည်စာရေးအလုပ်အကိုင်မလုပ်ချင်သောကြောင့်၊ နာဟန်ဆောင်၍ဥပါယ်ခိုနေသည်။

ဥပါယ်တမျှည်. *n.* same as ဥပါယ်။

ဥပါယ်ပြု. *v.* to use an expedient.

ဥပါသကာ, 1 (Pali), *n.* a layman who performs the duties of religion; *comp.* ဒါယကာ; hence the *abbrev.* တကာဥပါ။

ဥပါသကာ, 2, *n.* a kind of creeper, ဥပသကာနွယ်ကိုဆေးဘော်၍လူတို့သုံးဆောင်ကြသည်။

ဥပါသိကာ, *n.* a laywoman who performs the duties of religion, ဒါယကာမ; *comp.* ဥပါသကာ။

ဥပါသမ္ပဒါ, *n.* the fullest possible admission to the privileges of the Buddhist priesthood.

ဥပုသ် (*pron.* ဥဗုသ်) (Pali ဥပေါသထ), *n.* performance of the duties of religion, သီတင်း။

ဥပုသ်စောင့်, *v.* to keep or observe the duty-day, ဥပုသ်စောင့်သောအခါ၊ တနေ့လုံးစကားတခွန်းမျှမပြောဘဲဆောက်တည်လျှင်၊အဓိဋ္ဌာန်ဥပုသ်မည်၏။

ဥပုသ်နေ့, *n.* a duty-day, of which there are four in a month, *viz.*, the new moon, the eighth of the waxing moon, the full moon, and the eighth of the waning moon, သီတင်းနေ့။

ဥပုသ်ပြု, ဥပုသ်ပဝါရဏာပြု, *v.* to assemble for worship and confession, as *rahans* on worship days, ဝါကျွတ်သောအခါ၊ လပြည့်ကျော်တရက်နေ့ရောက်လျှင်၊ ရဟန်းများသည်ဥပုသ်ပဝါရဏာပြုလေ့ရှိကြသည်။

ဥပုသ်သည်, *n.* one who is extraordinarily devoted to the religious observances common on worship days.

ဥပုသ်သီတင်း, *n.* same as ဥပုသ်, ဥပုသ်သီတင်းဆောက်တည်။

ဥပေက္ခာ (Pali), *n.* a neutral state of mind, whether freedom from partiality in regard to others, or indifference in regard to one's own enjoyment or suffering, stoicism; *see* လျစ်လျူရှုသည်, လူနှစ်ယောက်ရန်ဖြစ်သောအခါ၊ ကြားကနေ၍ဘယ်သူဘက်ကိုမျှမသာမနာစေခြင်းငှာ၊ ဖြေဖျန်သောသူဥပက္ခာရှိသည် (၉၉).

ဥပေါသထ, *n.* a fabulous elephant dwelling in the Hemawunta forest.

ဥဖောင်း, *n.* a bubble, soap bubble blown in the air, ရေဥဖောင်း။

ဥဖောင်းကြွ, ဥဖောင်းတက်, ဥဖောင်းထ, *v.* to rise in bubbles, to bubble, ထမင်းအိုးထဲမှာဥဖောင်းကြွလာပြီ။

ဥဖောင်းမှုတ်, *v.* to blow a soap bubble.

ဥဗျိုင်း, *n.* a heron, ဗျိုင်း။

ဥဘတောဗျည်း, *n.* one kind of hermaphrodite, one who has the parts of man and woman by turns.

ဥဘာ, *see* ဥက္ကာ, *n.* a meteor, bolis; an artificial meteor, ဥဘာပုံ။

ဥမင် (*pron.* အုပ်မှင်, or အိုးမှင်), *n.* a cave, artificial, or improved from nature; ရှေးပုဂန်မြို့မှာ၊ ရသေ့များနေသောဥမင်ယခုတိုင်အောင် ရှိသေးသည်; ဥမင်လှိုင်ခေါင်းတူး, to excavate a tunnel.

ဥပယောဇည် (*pron.* ဇဉ်) (Pali ဥပယောဇန), *n.* instigation, တိုက်တွန်းခြင်း, ဤအမှုတွင် မည်သူကိုမျှဥပယောဇည်အရာဖြင့်တိုက်တွန်းခြင်းမပြုပါ။

ဥယျာဉ် (Pali ဥယျာန), *n.* an inclosure of fruit trees, or flower plants; an orchard; a garden.

ဥယျာဉ်ခွန်, *n.* garden tax.

ဥယျာဉ်ပန်းမန်, *n.* same as ဥယျာဉ်, ပန်းမန်, ကျွန်တော်မျိုးမှာလယ်ပြင်မရှိသော်လည်း၊အလွန်သာယာသောဥယျာဉ်ပန်းမန်အကြီးအကျယ်ရှိပါသည်။

ဥယျာဉ်မြေ, *n.* garden land.

ဥရောပတိုက်, *n.* the continent of Europe.

ဥရောပတိုက်သား, *n.* a native of the continent of Europe, a European.

ဥသဘ, 1 (Pali), *n.* a chief; a bull, the chief of the herd, နွားလား ဥသဘ; a master fowl; the chief disciple of Gautama.

ဥသဘ, 2, *n.* a measure of distance; as far as the lowing of a bullock can be heard, equal to twenty *tas* (အတာ).

ဥဿဒငရဲ, *n.* small hells, or places of punishment, by which the larger hells are encompassed; *comp.* ငရဲ။

ဥဿဘယား, *n.* a kind of precious stone, or topaz yellow tourmaline; *comp.* သိဟိင်္ဂုမိန်, ဥဿဘယားလက်စွပ်ကျောက်အသားဝါဝါဝင်းဝင်းရွှေသားကဲ့သို့ရှိသည်။

ဥဿာဟ (Pali), *n.* effort, exertion, အားထုတ်ခြင်း, ခုနှစ်မြို့ကိုဟသ်ာတမြို့ကဲ့သို့တင့်တယ်စွာရှိအောင်ဥဿာဟပြု၍ကြပ်မရမည်။

ဥဿုံ (*pron.* အုတ်စုံ), *a.* all, the whole, without any remainder, အလုံးစုံ, မကြွင်းမကျန်, စကားဥဿုံပြော။

ဦ

ဦ, the sixth vowel in the Burmese alphabet.

ဦရရူ, *adv. intensive*; applied to the flowering of trees, and to the passing of people; also to a gathering of people of all ages, as at a festival.

ဦး, 1 (from ဦးရီး, an uncle), *n.* uncle; prefixed to names of men considerably older than the speaker, as စစ်ကဲတော်မင်းဦးမောင်ကလေး, ကျွန်းပြသာဒ်ရွာနေကျောင်းတကာဦးရွှေခက်; also prefixed to the names of *pongyis.*

ဦး, 2, *v.* to begin. make a beginning, be first, စ; *seldom used as a single verb*; hence အဦး; *the verb* ဦး *is freq. used to forestall,* ဦးခင်, ဦးခင်အောင် ပြောရမည်; ကျွန်ုပ်ထံသူ အရောက် ဦးသည်, ကုန်သွယ်များ စပါးပေါ်ချိန်ကိုစပါးတင်ဆောင်၍ ဟံသာဝတီမြို့သို့အရောက်ဦးသည်, မင်းသတိ မထားလျှင်၊ ဟိုလူ အကြံ ဦးသွားလိမ့်မည်. The Arakanese frequently

prefix ဦး to the names of first born children, whereas the Burmese append it.

ဦးဆောင်ပြု, *v.* to anticipate.

ဦးဦး, *adv.* first, at first, ရှေးဦးအစမဆွကာ၊ သည်အရပ်၌ ကျွန်တော်မျိုး ဦးဦး နေ၍ ရွာတည်ထောင်ပါသည်။

ဦးဦးဖျားဖျား, *adv.* same as ဦးဦး။

ဦးစွာ, *adv.* same, ရှေးဦးစွာ,ဦးစွာမဆွကာ။

ဦး, 3 (from အဦး, beginning), *n.* the beginning, fore end, fore part, front, top, most prominent part of a thing, as the top of the head, the prow of a vessel, the porch of a house, the point of a knife; *num. aux.* applied to rational beings; ဦးတလုံးမ, a term of slight reproach, applied to women who have only borne one child.

ဦးဆောင်ပြု, *v.* to get the start of.

ဦးကင်း, *n.* the two protuberances on an elephant's head.

ဦးကိုင်, *n.* a chief, သည်အလှူ၌ကျောင်းတကာဦးစီးဦးကိုင်ပြုသည်။

ဦးကြက်လျှာရွက်လက်, *n.* a jib, သင်္ဘောဦးရွက်ငယ်။

ဦးကြက်လျှာရွက်လက်ဆက်, *n.* a jibboom, သင်္ဘောဦးရွက်လက်ရှင်။

ဦးခက် (*pron.* အုပ်ခက်), *n.* a headstall.

ဦးခေါင်း, *n.* the head, တိရစ္ဆာန်တကာ့ ဦးခေါင်းထက်၊ ဆင်၏ဦးခေါင်း အလွန် ကြီးသည်။

ဦးခေါင်းခွံ, *n.* the skull, သည်သူထားနှင့်အစုတ်ခံမိ၍၊ဦးခေါင်းခွံကွဲသောကြောင့်၊ အသက်ရှင်မည်မထင်ပါ။

ဦးခေါင်းခွံဆက်, *n.* the suture of the skull, ဦးခေါင်းခွံဆက် မစေ့သော ကြောင့်၊ဤသူငယ်မမာနိုင်။

ဦးခေါင်းရေ, *n.* the scalp.

ဦးခိုက်, *v.* to bow one's head to the feet of the person addressed; to present an offering, raising it to one's own forehead. ဘုန်းကြီးများ ကိုဖူးမြော်၍ ပြန်သောအခါ၊ ခြေတော် ဦးခိုက် ပါသေးသည်ဘုရား၊ဆိုရသည်, နန်း တော်ကိုဦးခိုက်ပါရသည်။

ဦးချ, *v.* to bow the head, ခရီးသွားမည်ကြံသောအခါ၊သားသမီးကာ၊မိဘကိုဦး သုံးကြိမ်ချ၍သွားရသည်။

ဦးချသစ္စာခံ, *v.* to take an oath of allegiance.

ဦးချား, *n.* the dividing line in the cranium or skull.

ဦးချို (*pron.* ဦးပြို), *n.* a horn, ကြွဲဦးချို, ကျွဲဦးချို။

ဦးခွံ, *n.* the skull.

ဦးစဘူတပြု, *v.* to have exclusive regard to, in the way of adherence or worship, ရည်ဆောင်, ရည်ဆောင်၍အမှီပြုသည်, သည်အရပ်မှာသည်ဘုန်း ကြီးကိုအများလူတို့ကာ၊အစွဲပြု၍ ဦးစဘူတပြုကြသည်။

ဦးစား, *v.* to comply with, follow, be led by.

ဦးစားပေး, *v.* same, ဗိုင်ဇတ်ကိုမဥ္စလေးရှင်ဘုရင်က၊ ဦးစားပေးသောကြောင့်၊ နိုင်ငံမှောက်လှခါနီးဖြစ်သည်။

ဦးစီး, *n.* the one seated at the head of an elephant,or at the prow of a boat, လှေတော်ဦးစီး, ယခုအကြီးအစည်ပျက်စီးသည်မှာ၊ တခြားကြောင့်မဟုတ်ပါ၊ မင်းရူပ်ထွေး၍ဦးစီးခေါင်းကိုင်ပြုသည်အတွက်ပျက်စီးပါသည်။

ဦးစောက်, *adv.* with the head down and the feet up, *စောက်ထိုး, ဦးစောက်လည်ချိုးရောက်ရသည်; ဦးစောက်ပြောင်းပြန်, upside down.

ဦးစောက်စောက်ချ, *v.* to bow, with the head bending low.

ဦးစောက်နေ, *v.* to dip, incline downward.

ဦးစောက်ပန်း, *n.* a kind of flower.

ဦးစွန်း, *n.* a tuft of hair or feathers left on the head; a tuft or crest on the head of some creatures, longer and more erect than ဇောင်းမွေး; the principal place in a kingdom, a capital, ခေါင်းဦးစွန်း။

ဦးစွန်းထွန်း, *v.* to be predominant; applied to a race of people, ကြခတ်ဝါးလှံ့ရိုးလုပ်ဘို့အသုံးရလောက်ရှိသောအခါ၊ တလိုင်းလူမျိုးဦးစွန်းထွန်းလိမ့်ဦးမည်ဟုတလိုင်းများအထင်ရှိကြသည်။

ဦးစွန်းဖုတ်, *n.* same as ဦးစွန်း, 1st and 2nd definitions, ဦးစွန်းဖုတ်ရှမ်း။

ဦးစွပ်, *adv.* straight forward; precipitately.

ဦးစွပ်မဆ, *adv.* impulsively, precipitately, without thought, အရာရာတိုင်းမှာ၊ မင်းဦးစွပ်မဆပြုလုပ်တတ်သောဝါသနာရှိသောကြောင့်၊ အရာကြီးကြီး၊ မည်သည့်အခါမျှရမည်ကျွန်ုပ်မထင်ပါ။

ဦးဆက်, ဦးဆက်ရိုး (*pron.* အုပ်ဆက်), *n.* the atlas of the neck *Anat.*).

ဦးဆံ, *n.* the hair of the head, ဦးဆံပိုင်သည့်အရှင်, ဦးနှင့်ဆံနှင့်ကန်တော့ပါ၏။

ဦးဆောင်, *v.* to take the initiative or lead, in any business transaction.

ဦးဆိုင်းကြိုး, *n.* a forestay.

ဦးညွှတ်, *v.* to bow down, to stoop.

ဦးတင်, *v.* to place on the head, to assent to, acquiesce in respectfully; to take leave, with a bow, ဘုရားကျွန်တော်မျိုးဦးတင်ပါသည်။

ဦးတည်, *v.* to aim at (in rowing), to steer for, to make for ... နှာပြု; to take the lead, be first in doing, သူဦးတည်၍သွားလျှင် ... မလိုက်နိုင်ပါ။

ဦးတုံး, *n.* the solid piece of wood which forms the prow of a boat.

ဦးတိုက်, *v.* to bow one's head to the feet of the person addressed; to present an offering, raising it to one's forehead; နေဦးတိုက်သွားရသည်, obliged to go, having the sun in one's face; *see* ဦးခိုက်။

ဦးတိုက်ထမ်း, *v.* to take service directly under any official, without intervening authority.

ဦးထိပ်, *n.* the top of the forehead.
ဦးထိပ်ထက်ဆင်ရွက်, *v.* to assent (in addressing a king, followed by ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်ပါသည်ဘုရား).
ဦးထိပ်ရွက်ပါ, *v.* to assent to, as an inferior in addressing one much superior.
ဦးထုပ်, *n.* a cap, hat; ဦးထုပ်ချွတ်, to take off one's hat; ဦးထုပ်ဆောင်း, to wear a hat.
ဦးနှောက် (*pron.* အုန်းနှောက်), *n.* the brain.
ဦးပဲ့ထမ်း, *v.* to bear on the shoulders of two men, one following the other. တရုပ်များဝက်ကိုဦးပဲ့ထမ်း၍သွားတတ်သည်။
ဦးပိုင်မြေကွက်, *n.* a holding.
ဦးပြည်း, *a.* shaven, or bald, ခေါင်းပြည်း။
ဦးယည်း (*pron.* ဦးယညီး), *n.* an intermittent headache, ဦးယည်းခေါင်းကိုက်။
ဦးရစ်, *n.* a turban, ခေါင်းပေါင်း; a chaplet, tiara.
ဦးရှုတိုင်, *n.* the southeastern post in the main part of a house; *see under* ကွန်း။
ဦးရေ, *n.* a list of individuals or families, a roll. ဦးရေစာရင်း။
ဦးရှုက်, *v.* to make the Burman obeisance (*infreq.*), ရှိခိုး။
ဦးလုံး (*pron.* အုပ်လုံး), *n.* the whole head; *combined with* ဆံပင်။
ဦးသျှောင် (*pron.* အုပ်သျှောင်), *n.* a knot of hair as worn by Burmese men; that which covers the head; the nimbus of a Buddh, ဘုရားဦးသျှောင်တော်. The nimbus of Gautama extended above him six cubits.
ဦးသျှောင်ကျင်, *n.* an ornamental pin, worn to keep the hair in place.
ဦး, 4, *v.* to polish, make bright, to furbish, as gold, etc., သည်လက်စွပ်ရွှေဦးရအောင်၊ကျောက်ကိုချွတ်၍ကောင်းကောင်းထားပါ။
ဦးသစ်, *v.* to be freshly polished, သည်လက်စွပ်ဦးသစ်ရွှေဖြစ်သည်။
ဦး, 5 (*pron.* အုံး), *verb. affix*, more, again; in prohibitory sentences, မသွားနှင့်ဦး, သွားပါဦးတော့မည်, as in taking leave after a visit; မလုပ်ပါနှင့်ဦး, မနေနှင့်ဦး (in a threatening manner).
ဦးကြီး, *n.* same as ဦးရီး, *which see.*
ဦးမင်း, *n.* a maternal uncle, mother's younger brother, ဝရီးငယ်; or a paternal aunt's husband, the aunt having an older brother.
ဦးရီး, *n.* a maternal uncle, mother's elder brother; or a paternal aunt's husband, the aunt having a younger brother, ဝရီးကြီး။
ဦးရှင်ကြီး (*pron.* ဦးယင်ကြီး), *n.* a powerful *nat*; *see* အရှင်ကြီး။
ဦးရှင်ကြီးတင်, *v.* to offer to said *nat.*

ဧ

ဧ, the seventh vowel in the Burmese alphabet.

ဧ, *v.* to be cool, cold; *less than* ချမ်း; to be extinguished, quenched, ငြိမ်း; to extinguish, quench, ငြိမ်း; to do things in a too deliberate fashion, to take things easy, မင်းအလွန်စိတ်ဧသောသူဖြစ်သောကြောင့်၊ ခိုင်းတို့စေတို့အနည်းငယ်မျှကျွန်ုပ်သဘောမရှိပါ; to be slightly less than, *e.g.*, သုံးတိုင်ခွဲလေးတိုင်ဧကွာသည်။

ဧချမ်း (*pron.* အေးကျမ်း), *v.* to be very cool; to be quiet and undisturbed, free from trouble, သူခိုးထားပြမရှိအလွန်ဧချမ်းသောဒေသဖြစ်သည်; ရှမ်းပြည်မိုးနဲမှာအလွန်ဧချမ်းသည်။ ရှမ်းများနေပေါ်မှအိပ်ရာကထသည်။

ဧမြ, *v.* to be very cold, ဧချမ်း။

ဧမြသာယာ, *v.* to be quiet and undisturbed, free from trouble.

ဧက, 1 (Eng.), *n.* an acre.

ဧကတိုင်း, *v.* to measure by the acre, ဧကတွက်။

ဧကပေါင်း, *n.* acreage.

ဧက, 2 (Pali), *a.* one.

ဧကဂ္ဂတာ (Pali), *n.* fixedness of thought on one object, တခုတည်းသောအာရုံကိုယူခြင်း။

ဧကစာရကျင့်, *v.* to live alone, as a priest when performing certain austerities.

ဧကစီ, *a.* of one thickness; applied to a priest's garment, ရဟန်းဝတ်သောသင်္ကန်းဧကစီခေါ်သည်။

ဧကဇရုပ်, *n.* matter produced by the operation of one cause; *see under* အကြောင်းတရားလေးပါး။

ဧကဒသမ (Pali ဧက, one, and ဒသ, ten), *a.* the eleventh, ဆယ်တခုမြောက်။

ဧကနံ, *a.* of one width; applied to cloth, ကောတုံကရာဇ်တိုင်းကဖြစ်သောပုဆိုးအထည်အလိပ်များဧကနံဖြစ်သည်။

ဧကမုက် (Pali မုခ, a mouth), *a.* one-mouthed, applied to one kind of cocoanut, အုန်းသီးမှာတပေါက်တည်းရှိသည်ကိုဧကမုက်ခေါ်သည်။

ဧကမူလီ, *n.* a kind of creeper.

ဧကရာဇ်, 1 (Pali ရာဇာ, a king), *n.* a sovereign of one of the four grand islands; *see* ပဒေသရာဇ် and စကြာမင်း; *according to modern use*, an independent sovereign, a monarch, ဧကရာဇ်မင်းမြတ်။

ဧကရာဇ်, 2, *n.* a kind of tree with numerous roots, the *Millingtonia hortensis*; hence the saying, chiefly used by lovers, ဧကရာဇ်မြစ်လို မဖြာပါနှင့်, as a warning not to be fickle; ဧကရာဇ်သစ်ပင်အမြစ်ကိုယူ

၏၊အရက်အိုးမှာခတ်ထည့်လျှင်အရက်ပကတိရေဖြစ်သည်; the root of this tree is said to have the power of absorbing alcohol.

ဧကဝုစ် (Pali ဝစန, a word), *n.* the singular number; *a.* single, one only; certain, determinate; *as opposed to* ဗဟုဝုစ်။

ဧကဝုစ်စကား, *n.* an axiom, incontrovertible position, ငြင်းခုံစရာမရှိသောစကား, သည်လူဧကဝုစ်အမှန်တခွန်းတည်းစကားပြောတတ်သည်။

ဧကသိသ် (Pali သေသော, to remain), *a.* one remaining, one only, တခုသာကြွင်း။

ဧကန် (Pali ဧကန္တ), *adv.* certainly, verily, အကယ်, အမှန်, နက်ဖြန်ဧကန်သွားမည်မဟုတ်သေးပါ, ဧကန်စကားပြောပါ။

ဧကရီ, *n.* an Empress.

ဧကာသနိက်, *n.* an austerity which restricts the observer to one meal a day, eaten in one particular place, as a priest.

ဧကာသနိက်ဆောက်တည်, *v.* to practice the above austerity.

ဧကျူး, *v.* to repeat melodiously, sing.

ဧချင်း (from ဧ, to be cool, pleasant, and အချင်း, verse), *n.* a kind of song.

ဧည်, *by abbrev.* ၏, *n. affix, possessive*; *verb. affix, assertive,* သည်။

ဧည့်, *see* ဧည့်သည်; ဧည့်မလှ, ကျွန်ုပ်မိန်းမမျက်စိစောင်းလို့၊ဧည့်မလှရှက်ပါသည်။

ဧည့်ခန်း, *n.* a reception room.

ဧည့်ခံ, *v.* to give audience, receive a visitor, receive company; *comp.* ညီလာခံ; to entertain, ကျွန်ုပ်အပိုကြီးမမာသောကြောင့်၊ခင်ဗျားကျွန်ုပ်ကိုယ်စားဧည့်ခံပါ, ဧည့်ခံရာအခန်း။

ဧည့်သည် (*pron.* အဲ့သယ်), *n.* a traveler, stranger, guest, အာဂန္တု; a casual visitor, sojourner, company, ဧည့်သည်စောင့်သည်။

ဧည့်သည်ဝတ်, *n.* entertainment of strangers, the duties of hospitality; ဧည့်ဝတ်ကြေ, to perform the duties of a host satisfactorily, နောင်လုံးရွာနေ ကျော့ဥပန္နဲဧည့်သည်ဝတ်ကို ကြေအောင်ပြုတတ်သည်, ဧည့်ဝတ်။

ဧည့်သည်ဝတ်ပြု, *v.* to entertain company, perform the rites of hospitality.

ဧဏီ (Pali), *n.* a kind of deer, the brow-antlered rusa; ဧဏီအမည်ရှိသောသမင်သားကိုရှေးဘုရင်များအလွန်ကြိုက်သည်; သေဏီ။

ဧတဒဂ် (*pron.* ဧကတက်), *n.* one who has the preference of many.

ဧတဒဂ်ရ, *v.* to attain such preference, ရဟဝတ်အမှုထမ်းထဲမှာ၊ရဟဝတ်ဝန်ထောက်မောင်ရွှေကြည်ဉာဏ်အားဖြင့်ဧတဒဂ်ရသည်။

ဧယင်, *n.* a cradle song, သားကျူးသီချင်း, သားတော်သွီးတော်များကိုပုခက်ထဲတွင်လွှဲရင်းဆိုသည့်အသံဧယင်ကျူးခေါ်လေ့ရှိသည်။

ဧရာ, 1 (Pali), *a.* great, large, အကြီး; ဧရာမဟာကြီး, exceedingly great.

ဧရာမှ, *a.* same as ဧရာ။

ဧရာ, **2**, *n.* the keel of a vessel.

ဧရာတံ, *n.* same, သင်္ဘောတည်မည်ကြီးသောအခါ၊ဧရာတံအရင်တည်၍ခင်းသည်။

ဧရာဝဏ် (Pali ဧရာဝဏ), *n.* a fabulous three-headed elephant, ဝိရိမေခလာဆင်မင်းကိုမာရ်နတ်စီး၍ဗောဓိပင်နှင့်ရှေ့ပလ္လင်ကိုလုသည်။

ဧရာဝတီ, *n.* the Irrawaddy, the principal river of Burma, ဧရာဝတီမြစ်မအပေါက်ပေါက်အခန်းခန်းအဝဝများစွာရှိသည်; said to be called after the *Eyabata naga*; ဧရာဗထနဂါး ပျော်ပါးရာအရပ်ဖြစ်သောကြောင့်၊ ဧရာဝတီမြစ်မည်၏။

ဧကန်, *adv.* certainly, truly, ဧကန်, ဧကန်မင်းအမှုရောက်မည်အမှန်ဘဲ။

သေဏီ, *see* ဧဏီ, *n.* a kind of deer.

သေန် (Pali), *n.* a place, ဒေသ, အရပ်; the four points of the compass, သေန်အားဖြင့်၍အရပ်မှာရွေးမင်းများကျောက်တိုင်စိုက်ထားခဲ့ဘူးသည်။

ဩ

ဩ, the ninth vowel in the Burmese alphabet.

ဩ, *see* အော, *int.* O!—of various applications.

ဩကာသ, **1** (Pali), *n.* asking leave, အခွင့်တောင်းခြင်း, သီလခံယူလိုသောသူတို့က၊သင်္ဃာတော်ထံအခွင့်သုံးကြိမ်ဩကာသဟုတောင်း၍သီလခံသည်။

ဩကာသ, **2** (Pali), *n.* the locative case.

ဩဃ (Pali), *n.* a stream, or current, which bears away living beings; of which there are four, *viz.* ကာမောဃ, ဘဝေါဃ, ဒိဋ္ဌောဃ, and အဝိဇ္ဇောဃ, the current of libidinous desire, the current of life's vicissitudes, the current of personal contact, and the current of ignorance and folly; *comp.* အာသဝေါ။

ဩဇာ, **1** (Pali), *n.* relish, richness, အရသာ; the quality of a thing, in which its richness or strength consists, zest; the food of the gods, ambrosia, သုဓါဘုတ်; *fig.*, weight, impressiveness, authority; applied to words and persons; သည်မြေဩဇာအဆီအပြားပြယ်သောကြောင့်၊နှောင်နှစ်ခါစပါးစိုက်ရှိုင်မည်မထင်။

ဩဇာကိုက်, *v.* to have one's influence felt, လာရောက်သမျှ မဟာမင်းကြီးများထဲမှာ၊ဖယ်ရာ (Phayre) သခင် တလိုင်းမြန်မာလူမျိုးတို့အပေါ်၌ဩဇာအကိုက်ဆုံးဖြစ်သည်။

ဩဇာကြီး, *v.* to have great influence.

ဩဇာစူး, *v.* to permeate, as influence.

ဩဇာညောင်း, *v.* to have one's influence felt, ရှေကာ၍မင်းက၊ ရှုဖြေအလွန်ကောင်းသောကြောင့်၊ ဤနယ်တွင်ဩဇာညောင်းသည်။ ယခုအခါမှာမူကား၊ ရှု ဖြိုပျက်စီးသောကြောင့်ဩဇာပြယ်သည်။

ဩဇာထက်သန်, *v.* to be rich, as soil.

ဩဇာထွန်းကား, ဩဇာမိုး, *v.* same as ဩဇာညောင်း။

ဩဇာပျက်, *v.* to be destroyed, as influence.

ဩဇာပြယ်, ဩဇာယွင်း, *v.* to decline, as influence, ဩဇာမြွေး။

ဩဇာလေးနက်, *v.* to be savory.

ဩဇာ (ပင်) 2, *n.* the custard apple tree, ပြည်မြို့ကြက်တင်းတောင်အရပ်မှာ၊ဩဇာပင်များစွာသီးသည်။

ဩဇာဆုပ်, *n.* the unevenness of the rind of the custard-apple.

ဩဇာဆုပ်အပြောက်, *n.* fretwork.

ဩဇာရွက်, *n.* leaf of the ဩဇာပင်; pounded with jaggery, it is used as a vermifuge for buffaloes; with ပင်မိမ်းရှိင်း, as a vermifuge for horses.

ဩဋ္ဌဇာ (Pali ဩဋ္ဌော, the lips, and ဇာ. produced), *a.* labial, produced from the lips; applied to consonants of the ပ class, ပ၊ ဖ၊ ဗ၊ ဘ၊ မ။

ဩတ္တပ္ပ (Pali), *n.* fear of sinning, tenderness of conscience, မကောင်းမှုမှထိတ်လန့်ခြင်း; careful avoidance of sin, စောင့်စည်းခြင်း; "*attappa*, fear, that which deters from the performance of what is improper to be done, through the influence of shame". M. B. သည်သူသံသရာဝန်ကိုကြောက်ရွံ့ခြင်းကြောင့်၊ဩတ္တပ္ပတရားများစွာရှိသည်။

ဩဓိသ (Pali), *a.* having special reference, ရည်မှတ်လျက်; *chiefly used with* မေတ္တာပို့။

ဩဘာ (အရောင်အလင်း), *n. lit.* brightness and lustre, *in a modern sense* prestige, reputation, notoriety, one kind of သိတင်း; a self-generated rumor.

ဩဘာပြေး, *v.* to be spread, as reputation, notoriety, prestige.

ဩဝါဒ (Pali), *n.* instruction, ဆုံးမသွန်သင်ခြင်း; counsel, advice.

ဩဝါဒခံ, *v.* to receive instruction, counsel, advice, ကျွန်ုပ်ဩဝါဒမခံလိုလျှင်၊မင်းအိမ်သို့ပြန်ပါတော့။

ဩဝါဒပေး, *v.* to give instruction, မြတ်စွာဘုရားဩဝါဒကို၊တပည့်သားသင်္ဃာတော်များအားပေးသည်။

ဪ

The tenth vowel in the Burmese alphabet, not initial, unless used for အော်, *which see.*

က

က, the first consonant in the Burmese alphabet, and the first in the class of gutturals.

က, 1, *n.* a saddle-frame made of wood and iron, ကုန်းနှီး; used by Burmese cavalry, and by men of rank; underneath is spread the ကုန်းကွဲ, above it is the စီးနှီး, or တင်ရန်း, and on either side are attached by cords, the ကတောင်; ဆင်ကိုကထိုးလိုက်ပါ, please place the howdah on the elephant.

ကဦး, *n.* the pommel of a saddle.

ကကြိုးတန်ဆာ, *n.* the trappings or ornaments of horse furniture, သည်မြင်းတခါစီးကကြိုးတန်ဆာအစုံနှင့်ဘယ်လောက်ပေးရသလဲ။

ကကြိုးတန်ဆာဆင်, *v.* to harness (a horse).

ကတင်, *v.* to saddle a horse in Burmese fashion, မြင်းကတင်သည်။

ကတောင်, *n.* the flap of a saddle.

က, 2, *v.* to dance (moving the hands, arms, and body, as well as the feet) to the sound of music. *Der.* အကသမား။

ကခုန်, *v.* to dance, ကခုန်ရသောအချိန်လည်းရှိ၏, ရှင်မြူးခြင်းကိုပြုသောသူတို့နှင့်အတူကခုန်လျက်သွားလိမ့်မည်။

ကချေသည်, *n.* a dancer; chiefly applied to dancing girls.

က, 3, *v.* to harness, attach a draught animal to a carriage.

က, 4, *n.* *affix*, *ablative*, from, out of, မှ; *sometimes nominative*, *sometimes locative*, မြိတ်မြို့သို့တဆယ်ငါးရက်လောက်ကရောက်ပါသည်။

ကစား, *verb. affix*, *continuative*, though.

ကတည်းက, *verb. affix*, *continuative*, from the beginning, from the first of, မအူပင်မြို့တည်ထောင်ကတည်းက၊ခြင်များ ဘယ်အခါမှာ မစဲမပြဲပါ, စစ်တွေမြို့ကျွန်ုပ်ရောက်ကတည်းက၊မကျန်းမမာတဖျားဖျားတည်းဖျားနေသည်။

က, 5, *adv.* has the same meaning as လျှင်, ခင်ဗျားလိုက်မေးမြန်းက၊ ကျွန်တော်ကိုစာရေးပေးလိုက်ပါ, သည်လိုသူပြောရိုးမှန်က၊လူယုတ်မာစစ်ပါဘဲ။

က, 6 (Peguan), *n.* a fish.

ကကတစ် (*pron.* ကကဒစ်), *n.* the large perch.

ကကတိုး, *n.* the Tavoy mountain barbel.

ကရူရုံ, *n.* the kingfish, which produces isinglass, ငါးကွဲယင်။

ကဘီလူး, *n.* the large mullet.

ကသပေါင်း, *n.* the cockup, ကသပေါင်းခြောက်, dried cockup fish.

ကသဗိုး, *n.* the goby.

ကသမြင်း, *n.* the large cockup.

ကတ်, *n.* a large wicker basket or mat fitted to the bottom of a cart, as when carting paddy; *comp.* ပုတ်။

ကကောက်, *n.* the bend under the knee; *see* တံကောက်။

ကာကံဒိ, *n.* the stipe clasping brake.

ကဏ္ဍုကမည်း, *n.* benzoin, ကဏ္ဍုကမည်းရှမ်းပြည်ကရှမ်းများယူလာ၍ မြန်မာတို့ပြည်မှာ ဘယဆေး(*pron.* ပလဆေး) ဆိုင်များမှာရောင်းသည်။

ကဏ္ဍုကမည်းပွင့်, *n.* benzoic acid, or flowers of benzoin.

ကဏ္ဍော်တကန် (from ကုတ်ကော်တကန်), *adv.* disputatiously, refractorily, သားသမီးမိဘကိုကဏ္ဍော်တကန်ပြန်လှန်ပြောသည်။

ကချင်, *n.* a Kachin, one of the race of Kachins.

ကချော်ကချင်း, *adv. see next.*

ကချော်ကချွတ်, *adv.* in a manner bungling and laughable, ဘိုးရရှေ့မှာ ကချော်ကချွတ်မလုပ်ရ။

ကင်, *v.* to broil, roast, toast; *comp.* ဖုတ် and ဖိုး, ငါးအမည်းများကိုမုဆိုးတငါများကကောင်းမွန်စွာကင်ပြီးလျှင်ရောင်းသည်; ပျားလပို့နှင့်ငါးကင်တပိုင်း, a piece of broiled fish and a honeycomb.

ကင်ညှပ် (from ညှပ်, to pinch), *n.* a split bamboo, used for roasting or toasting, တံညှပ်, ကညှပ်။

ကင်ပျစ် (from ပျစ်, to weave), *n.* a piece of woven work used as a gridiron; hence သံကင်ပျစ်, a gridiron.

ကဏ်ာ, *adv.* in (one's) presence, မျက်မှောက် (*obs.*).

ကင်ပလင်း, *n.* a name applied to at least three species of *Antidesma*, *viz.* the *A. velutinum*, the *A. menasu*, and the *A. diandrum*.

ကင်ပလစ် (Eng.), *n.* cambric, ဗိတ်ချော။

ကင်ပွန်း, *n.* the soap acacia creeper.

ကင်ပွန်းတပ် (from တပ်, to fix in), *v.* to hold a festival, on the birth of a child, during which the body of the child, and the hands of the guest, are washed in a decoction of the fruit of the soap acacia creeper (23).

ကင်း, 1, *n.* a centiped, scorpion, and other *myriapoda*.

ကင်းခြေများ, *n.* a centiped.

ကင်းစုန်း, *n.* an earwig, the *Scolopendra*.

ကင်းနားသန်, *n.* the coiling centiped, ပိုးနားသန်။

ကင်းပုစွန်, *n.* the crab scorpion.

ကင်းဖဲလောင်ကောင်, *n.* a small light-yellow scorpion, the sting of which is extremely painful.

ကင်းမလက်မည်း, *n.* the large, black, earth scorpion.

ကင်းမြီးကောက်, *n.* the common, brown scorpion.

ကင်းလိပ်ချော, *n.* a grass lizard.

ကင်းသန်း (from သန်း, a louse), *n.* noxious vermin.

ကင်း, 2, *n.* a watchhouse, sentry post, *choki*; an outpost.

ကင်းအုပ်, *n.* the chief of a *choki* station.

ကင်းကိုင်, *n.* one who has charge, under a ကင်းအုပ်။
ကင်းခိုး, *v.* to pass a *choki* station clandestinely, တပ်ခိုး။
ကင်းခွန်, ကင်းခွန်ကင်းခ, *n.* the duty paid at a *choki* station.
ကင်းခွေး, *n.* an attendant at a watchhouse, so called from the custom of calling to passers by, like the barking of a dog (*reproachful*).
ကင်းစား, *n.* one who lives on the revenue of a *choki* station.
ကင်းစောင့်, *n.* a watchman, sentry; မြင်းစီးကင်းစောင့်, a vedette.
ကင်းစောင့်ထား, *v.* to establish a sentry post, or *choki.*
ကင်းတပ်, *n.* an outpost or advanced guard, ရှေ့ကင်းတပ်; နောက်ကင်းတပ်, the rear guard.
ကင်းတပ်ဥပဒေ, *n.* Fryer's Police Manual.
ကင်းတဲ, *n.* a watchhouse.
ကင်းထား, *v.* to establish a sentry post, or *choki.*
ကင်းထောက်, *v.* to reconnoiter, or to support a reconnoitering party.
ကင်းထိုး, *v.* to reconnoiter, ကင်းထိုးလွှတ်။
ကင်းထိုးမြင်းစီး, *n.* a vedette, ကင်းစောင့်မြင်းစီးသူရဲ။
ကင်းရုံ, *n.* a large *choki* house.
ကင်းလုလင် (*pron.* ကင်းဒလင်), *n.* an attendant at a *choki* station.
ကင်းဝန်, *n.* the *Choki* Master General.
ကင်းဝန်းကင်းပတ်လှည့်, *v.* to patrol, ကင်းဝန်းကင်းပတ်လှည့်လည်၊စောင့်နေထိန်းသိမ်းရှိစေရမည်။
ကင်းသင်း, *n.* a watchhouse, sentry post, *choki.*
ကင်းသား, *n.* an attendant at a *choki* station, ကင်းလုလင်။
ကင်း, **3**, *v.* to be free from, separate from, exempted, liberated.
ကင်းကွာ, ကင်းငြိမ်း, ကင်းစင်, ကင်းပျောက်, ကင်းရှင်း, ကင်းလပ်, ကင်းလွတ်, *v.* *see the parts*; သည်မိန်းမကျွန်ုပ်နှင့်ကင်းကွာပြီးပါပြီ; သည်သူနှင့်ကျွန်ုပ်တရားမှုကင်းငြိမ်းပါပြီ။ ဘာမျှ အဆက်အနွယ်မရှိပါ; သည်ဆရာ့ ဆေးကိုမှီဝဲကတည်းက၊ ကျွန်ုပ် ရောဂါ ရှင်းရှင်းကင်း စင် ပါ ပြီ; ခင်ဗျား စကားကို နားထောင် သောကြောင့်၊ အန္တရာယ်နှင့်ကင်းလွတ်ပါပြီ။
ကင်း, **4**, *v.* to form, as fruit in its earliest state, သရက်သီးကင်းပြီလား, ပန်းငုံမည်လို့ကင်းကာရှိသေးသည်၊ဖူးလုပြီ. *Der.* အကင်း။
ကင်းစ (*pron.* ကင်းဇ), *n.* fruit in the first state, after the blossom, အကင်း, သီးစ, သည်သရက်ပင်အသီးကင်းစသာရှိသေးသည်။
†ကင်းချုပ်, *n.* plumbago, ကင်းချုပ်နီ, red plumbago; ကင်းချုပ်ဖြူ, white plumbago.
ကင်းစီး, *n.* the letter င, or င်း, when removed from its natural situation in the line, and placed over the following letter, as in သင်္ဘော, for သင်းဘော။

ကင်းဘူ, *n.* the *Coccinea Indica*; *comp.* စသသခွါး။
ကစ်, *v.* to jest, joke (*obs.*), ကျီစယ်, ကျီစားသည်။
ကစည့်ကလျာ (*pron.* ကစဉ့်), *adv.* out of order, helter-skelter, ပယာမ်း ပတာ, ငါပြုလိုက်လျှင်၊ညည်းကစည့်ကလျာနေကုန်အံ့သည်။
ကစား, *v.* to play, amuse one's self, အမိုးရ အလုပ်ကို လုပ်သောအခါ၊ အက လေးကစားသလိုမအောက်မေ့ရ; အနိုင်တောင်ကစား, ဖဲကစား; to gambol, as an animal.
ကစားဖိုင်, *n.* a croupier.
ကစားဝိုင်း, *n.* a gambling party, ကစားခွင်။
ကစားသမား, *n.* a gambler.
ကမ်ိန်းကဝါး, *adv.* in a wild, crazy manner; *comp.* ကတန်းကယာမ်း။
ကစီ (*pron.* ကဇီ), *n.* starch.
ကစီတင်, *v.* to starch, ခဝါသည် အင်္ကျီခါင်းပေါင်းမာအောင် ကစီတင်၍မီးပူနှင့် တိုက်သည်။
ကစီရည်, *n.* a kind of rice porridge, ယာက်မန်း, congee.
†ကစီကရင်, *adv.* out of order, helter-skelter (*infreq.*).
ကစု, *adv. eqivalent to* သမျှ, as much as; *combined with a few words only*, as ကောက်ကစု, ရကစု; *see* ကရ; ကောက်ကစုဆေးခြစ်ကိုပေး၍၊လူနာ ကိုဆေးမကုပါနှင့်။ သည်လိုလုပ်လျှင်၊အနာမပျောက်နိုင်။
ကစဲကရဲ, *adv.* out of order, helter-skelter, ကစည့်ကလျာ။
ကစော် (ရည်), *n.* an intoxicating preparation of rice and molasses, ဘိန်း, ထင်း, ကစော်, လှော်ဇာ, မိမ်ရည်, အရက်။
ကစွန်း, *n.* a kind of sweet potato plant.
ကစွန်းဥ, *n.* the bulbous root of the same.
ကစွဲကစောင်း, *adv.* contrarily, at cross purposes.
ကဆုန်, *n.* *Kason*, the second month in the Burmese year, nearly answering to May.
ကဆွဲကန္တဲ, *adv.* wheedlingly, coaxingly, ကန္တဲကလျာ။
ကညာ, *v.* to beg a favor; to ingratiate one's self; တောင်းပန်, ခင်ဗျား ကျွန်ုပ်နှင့် ရည်တူ ကျောင်းနေဘက် ဖြစ်သောကြောင့်၊ ခင်ဗျားအောက် ကညာခံမ တောင်းချင်ဘူး, as you and I, sir, are equals and schoolfellows, I do not wish to humble myself and ask it of you, as a favor.
ကညင်, *n.* the wood oil tree, *Dipterocarpus lævis.*
ကညင်ဆီ, *n.* wood oil; ကညင်ဆီခတ်, to tap for gurjun oil, ကရင်တောင် သူများကညင်ပင်ကိုထားဖြင့်ထစ်၍၊ ညမီးနှင့်မြိုက်ပြီးကာလ၊ နံနက်မိုးသောက် သောအခါ၊ငင်းတို့သည်ကညင်ဆီကိုခပ်ယူ၍ရောင်းချကုန်၏။
ကညင်တိုင်, *n.* a torch made of touchwood and wood oil, စွယ်ပေါင်တိုင်။
ကညင်နီ, ကညင်ဖြူ, *n.* varieties of the wood oil tree.

ကညင်ပုံ, *n.* a species of *Shorea*, of which the dried calyx has long, scarious wings.

ကညစ်, *n.* an iron style, ပေစာများကို ကညစ်ဖြင့်ရေးသည်, ရှင်ဘုရင်အမိန့်တော်များကိုလည်း၊ထန်း ရွက်ပေါ်မှာတင်၍ကညစ်နှင့်ရေးသည်။

ကညစ်သွား, *n.* the point of a style.

ကညာ (Pali), *n.* a virgin, maiden above thirteen years of age, and unmarried, အပျို။

ကညွတ်, *n.* the *Asparagus racemosus.*

ကညှပ်, *n.* a split bamboo stick, for roasting or toasting, ကင်ညှပ်။

ကဏ္ဍဇာ (Pali ကဏ္ဍာ, throat, and ဇာ, produced), *a.* guttural, produced from the throat; applied to the consonants of the က class.

ကဏ္ဍမူ, *n.* a disease in the ears of buffaloes and bullocks; used also in a deprecatory way by masters or superiors, to their servants and inferiors, when the latter are inattentive and do not answer when summoned, မင်းဘာဖြစ်လို့မထူးသလဲ။ကဏ္ဍမူစွဲသလား။

ကတ်, 1, *v.* to be hard, difficult, ခက်သည်, ခဲသည်။

ကတ်ကုတ်, *adv.* ကုတ်ကုတ်ကတ်ကတ်, strugglingly, to overcome a difficulty; *see* ကုတ်ကတ်။

ကတ်တွက်, *v.* to hold off, refuse to do, because another is delinquent; *see* တွက်ကတ်။

ကတ်ဖဲ့, *adv.* in a different direction, contrarily, at cross purposes, ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုသည်နှင့်, သူစကားပြောသည်အခါ၊ကတ်ဖဲ့ချည်းပြောသည်, အပြုအမူများမှာမင်းသူတပါးများနှင့်ဘာမျှမတူ၊ အစည်ကတ်ဖဲ့ပြုတတ်သည်။

ကတ်လတ်, *adv.* same (*infreq.*).

ကတ်သတ်, *v.* to be hard, difficult; to be hard to deal with, unaccommodating, perverse, သည်သူဌေး မည်သူအားမျှပေးကမ်းခြင်းမရှိ၊ အလွန်ကတ်သတ်သောသူဖြစ်ပေသည်။

ကတ်, 2, *v.* to press with a lever, in order to raise or remove.

ကတ်ကော်, *v.* to lift out of place, prize up, ကုတ်နှင့်ကော်ကတ်, သစ်တောမှာဆင်များ သစ်တုံးကိုအစွယ်နှင့် ကတ်ကော် ချောင်းထဲတွန်းချရသည်, in the timber forest, elephants have to raise up logs of timber with their tusks, and push them down into creeks.

ကတ်ကော်တကာ, *adv.* refractorily.

ကတ်ကျေး, *n.* scissors.

ကတ်ကျေးကိုက်မှုန့်, *n.* a preparation of talc.

ကတ်ကျေးကိုက်သူခိုး, *n.* a cutpurse.

ကတ်ကျေးစာ, *n.* clippings.

ကတတ်, or ကထတ်, *n.* the three-leaved caper tree.

ကတန်းကယမ်း (from တန်း and ယမ်း, 2), *adv.* in a rambling, inconsiderate, headlong, incoherent manner, အမှုကိုမစည်းမစားဘဲကတန်းကယမ်းမပြုမလုပ်ရ; *comp.* ကမိန်းကဝါး။

ကတဒိ, *n.* a state of harrying distress.

ကတဒိခံ, *v.* to be in such a state (*seldom used*).

ကတိမ်းကပါး (from တိမ်းပါး), *adv.* reelingly, as a drunken man; totteringly, as a sick man, ယိမ်းဘိယိမ်းပါး, သည်လူရောဂါဝေဒနာရောက်သော ကြောင့်၊မသွားနိုင်မလာနိုင်၊ကတိမ်းကပါးရှိနေသည်, because this man is ill, he is unable to move about, and is in a tottering state.

ကတိ, *n.* a small glass cup.

ကတုတ် (from ကန် and တုတ်), *n.* a breastwork of earth, မြေကတုတ်; hence ရေကတုတ်, a boom across a channel; *also used in a fig. sense,* ထားပြမျှား ရွာကထွက်လျှင်၊ မြေကတုတ်လုပ်ရန်၊ မိန်းမများကိုဆောင်ခေါ် သွားသည်။

ကတုတ်လှန်, *v.* to throw up a breastwork.

ကတုန်ကရင်သွား, *v.* to toddle.

ကတုံး, *n.* a small funnel-shaped vessel of any material; hence ဖန်ကတုံး, a wineglass (*obs.*).

ကတူ (*pron.* ကဒူ), *n.* a covering for the head and back, made of leaves, and used to protect the head, shoulders and back, from rain; *smaller than the* ခမောက်; ကရင်တလိုင်းများလယ်ထွန်သောအခါ၊ခေါင်းမိုးဖြင့် လုံအောင်ကတူဆောင်းတတ်ကြသည်။

ကတောက်, *v.* to cackle, as a hen before and after laying, ကတော်သည်, ကြက်မများဥပြီးသောအခါ၊ တင်းကဆင်း၍ကတောက်လေ့ရှိသည်။

ကတောက်ကဆတ် (from တောက် and ဆတ်), *adv.* in the way of angry disputation, သူတို့နှစ်ယောက်ကတောက်ကဆတ်ပြောဆိုကြသည်။

ကတောက်ကတက်, *adv.* confusedly, incoherently, တောက်တီးတောက်တက်; in a gloomy, unhappy state, as a person suffering from great trouble or temporary mental derangement, သည်မိန်းမသားသွီး ဆုံးသော ကြောင့်၊ စိတ်ကတောက်ကတက် ဖြစ်နေသည်, ကတောက်ကတက် အိပ်မက်မက် သည်။

ကတောင်ကတင်, ကတောင်ကယင်, ကတောင်ကယောင်, ကတောင်ချောက်ချား, *adv.* at random, as a frightened or deranged person; နတ်စုန်းတမ်း သောသူများ၊ကတောင်ချောက်ချားပြောတတ်သည်; ကတုန်ကရင် is also used in the same sense, သည်လူဝေဒနာရောက်သောကြောင့်ကတုန်ကရင်ဖြစ်နေပြီ၊ အင်မတန်ဆေးကုမှရမည်။

ကတော့, *n.* a funnel, tunnel; *larger than* ကတုံး; a flower holder made of leaves shaped like a funnel.

ကတော်, 1, *v.* to cackle, as a hen; to make a noise like a hen when separated for some time from the cock, အိမ်ကြက်တော့ကြက်မများ ကြက်ဖများနှင့်ကွဲပြားသောအခါ၊ကတော်၍နေတတ်သည်။

ကတော်, 2, *n.* a lady, a title of rank; *now used also as an affix*, to denote the wives of men holding office or otherwise distinguished, as ဆရာကတော်, the wife of a teacher, မင်းကတော်, the wife of any official except very subordinate ones, လှေစီးကတော်, the wife of a လှေသူကြီး, ပွဲကတော်, the wife of a broker, စော်ကဲကတော်, ဝန်ကတော်, စစ်ကဲကတော်, မင်းကြီးကတော်, the wife of a commissioner.

ကတိုက်, *v.* to provoke, irritate by backbiting representations; *less than* ကုန်းချောသည်; ကုန်းတိုက်သည်, မင်္ဂလေးနန်းတော်သူများ တယောက် နှင့်တယောက်အချင်းချင်းကိုမိဘုရားထံမှာကတိုက်ကြသည်။

ကတိုက်ကတွန်း, *adv. from above.*

ကတိုက်ကရိုက် (from တိုက်ရိုက်), *adv.* headlong, hitting here and there indiscriminately, ထိုသူကိုကတိုက်ကရိုက် (or ကတိုက်ကတွန်း) ပြောတတ် ရာရာဆိုတတ်ရာရာပြောတတ်သောကြောင့်၊ကျောင်းတကာမခေါ်ထိုက်ပါ။

ကတို့, *see* ကူတို့, *n.* a ferry, ကူတို့လှေ။

ကတိုး, *n.* the musk cat; musk.

ကတ္တရာဆီ, or ကတ္တရာစေး, *n.* tar, ထင်းရှူးဆီ; ကတ္တရာဆီအခဲ, asphalt; ကတ္တရာဆီလိမ်း, ကတ္တရာဆီသုတ်။

ကတ္တရာသင်္ချို, *see* ပတ္တရာသင်္ချို, *n.* a certain tubercle or excrescence growing on leaves of trees.

ကတ္တဝါ, *n.* a cockatoo.

ကတ္တာ (Pali), *n.* an agent or doer; hence ကတ္တာကာရက, the nominative case, လူသည်, လူကား။

ကတ္တား, *n.* a boundary, line of division or demarcation, အပိုင်းအခြား။

ကတ္တားခြား, *v.* to make such a line, division, or demarcation; to have nothing in common, owing to difference of character, views, disposition, incompatibility of temper, etc., ကျွန်တော်ကျောင်းတကာ မောင်ကြွက်ဖြူနှင့်ကတ္တားခြားလျက်နေပါသည်။

ကတ္တီပါ (*pron.* ကဒ္ဒီဗါ), *n.* velvet; hence ပိုးကတ္တီပါ, silk velvet; ချည် ကတ္တီပါ, cotton velvet, velveteen; ကတ္တီပါသားကျွ, to be soft as, or like, velvet.

ကတ္တူ, *n.* a large boat, somewhat like a Chinese junk (တရုပ်သင်္ဘော) in appearance, much in use at Mergui and Tavoy.

ကတွင်းပေါက် (from ကြမ်းတွင်းပေါက်), *n.* the opening in the floor or seat of a privy.

ကတွတ်, *n.* a hole to let off water from a tank, paddy-field, bathing tub, etc., ကတွတ်ဝမှာချိုင်းစောင့်သလို။

ကတွန်းကတိုက်, *adv. see* ကတိုက်ကတွန်း။

ကဒွေး(ဥ) (*pron.* ကဒွေး), *n.* the Karen potato, *Discorea fasciculata.*

ကထကရ, *adv.* overbearingly, ငါ့မွေးသဘခင် ဖြစ်လျက်သားနှင့် ကထကရမပြောအပ်၊ပြောလျှင်မင်းအပေါ်ဉ္စရောအပြစ်ကြီးတင်လိမ့်မည်။

ကထိကပါး (from ထိ and အပါး), *adv.* allusively, indirectly, so as to annoy, but without making a direct charge, ထိကပါးရိကပါး; differs from စောင်းဘဲရိပ်ခြည်, when a person speaks in a ကထိကပါး manner, he speaks directly to another in an allusive manner; whereas in စောင်းဘဲရိပ်ခြည်, he speaks allusively of another person, in his hearing, and not directly to him, ကထိကပါးမပြောနှင့်။ ထိထိရောက်ရောက်ပြောပါ။

ကထိကရိ, *adv.* same as ကထိကပါး, but sometimes with a variable meaning, as in the phrase အကလေးကိုကထိကရိချီမသွားပါနှင့်, don't carry the child in a careless, negligent manner.

ကထိကဝတ်, *see* ဝတ်ကဝတ်, *n.* a promise, word, pledge.

ကထိန် (Pali ကထိန), *n.* a sacred period (month of *Tazaungmon*), during which priests' garments are presented, with ceremonies. The cloth for this purpose is called ကထိန (24).

ကထိန်ခင်း, *v.* to offer garments to *rahans*, ကထိန်လှူ။

ကထိန်သင်္ကန်း, *n.* a priest's garment made in the month of *Tazaungmon*, ကထိန်သင်္ကန်းလှူ။

ကဒတ်, *n.* a species of yam.

ကဒပ်ငန်း, *n.* a species of custard apple; the sweet-scented *Uvaria*, တောကဒပ်ငန်း, ကဒပ်ငန်းပန်းကိုမြန်မာလူမျိုး၊အမျိုးသမီးများပန်ဆင်တတ်ကြသည်။

ကန်, 1, *n.* an artificial pool, a tank of water, ရေကန်; လက်ဆည်ကန်, an artificial tank; တဘက်ဆည်ကန်, a tank, artificial in part; သဘာဝကန်, a natural tank; ရေပြည့်ကန်မှာ၊ထပ်မံ၍မိုးသည်းရွာသလို။

ကန်ကြီးတကာ, *n.* one who makes a tank for the use of the public.

ကန်ပေါင်ရိုး (from အပေါင် and အရိုး), *n.* a mound, bank of earth, to form a reservoir of water, ကန်ဆည်ရိုး။

ကန်သင်း, ကန်သင်းရိုး, *n.* a ridge of earth in a rice field; any ridge of earth to prevent the flow of water.

ကန်သင်းမရှိ, *v.* to be reckless, unreserved in conduct, wanton, အကသင်းမရှိ။

ကန်, 2 (Pali ကညာ, a virgin), *n.* Virgo, the sixth sign of the zodiac, ကန်ရာသီ။

ကန်, 3, *v.* to kick; *less than* ကျောက်; to put off, or push a boat from land, ကျောက်သည်; to repel, make rebound; to kick, as a gun when fired, သေနတ်ကန်သည်; to prop laterally, ကျားကန်သည်; အက လေးကိုမြင်းကန်သောကြောင့်ခြေကျိုးသည်; လှေကိုကန်လိုက်ပါ, please push off the boat; သည်သေနတ်ကန်တတ်လို့ ကျွန်ုပ်မပစ်ချင်ပါ, I do not wish to fire this gun, because it kicks.

ကန်ပြန်, *v.* to fly back, အကန်ခံ၍ပြန်သည်။

ကနက်, *n.* the umbrella over the royal bed, ကနက္ကဒဏ်, ကနက္ကဒဏ်ထီး ဖြူတော်။

ကနက်တိုင်, *n.* stakes (two in number) used to secure the ကျောက်ကြိုး in a ဒမင်း (trap).

ကနကုပ်, *n.* the innocuous estuary serpent, ကနကုပ်မြွေသားကိုကရင်များ နှစ်နှစ်မြိုက်မြိုက်စားကြသည်။

ကနစို, 1, *n.* a disease of the gums, ဒဏ္ဍာစို။

ကနစို, 2, *n* the *sundri* (25).

ကနစိုး, *n.* the *Heritiera attenuata*, producing an edible fruit, subacid in flavor.

ကနား, *n. see* ကနားဖြင်း။

ကနားပြင်, *n.* a porch, or platform, or small building, attached to a larger, commonly without a roof, ကျွန်တော်အမှုတကြိမ်တခါမျှ မဖြစ်ဘူး ပါ။ ရုံးကနားပြင်တခါမျှမရောက်ဘူးပါ, I have never once been in trouble (or had a case against me); I have not so much as arrived at the precinct of a court.

ကနားဖြင်း, *n.* an awning, booth, large shed, with a roof like a house, or with an arched roof, လိပ်ခုံးမိုးသည်, ကနားဖြင်းထိုး; *comp.* မဏ္ဍပ်။

†ကနားဦး, *n.* the beginning, the first (of a thing), the very first, အစ, အစအဦး, အစရွာ, အရင်, မင်္ဂလာလေးမြို့ဦထီးတော်ပွဲကိုဖွင့်သောအခါ၊ တို့ရွာက မည်သူမျှမရောက်သေးပါ။ ကျွန်ုပ်အစကနားဦးရောက်ပါသည်။

ကနားစ, *n.* same as ကနားဦး။

ကနုကမာ, *n.* an oyster; ကနုကမာကြယ်သီး, a mother-of-pearl button or stud.

ကနုတံ (Pali ကနု, anything insignificant), *n.* the small pieces of whittled bamboo or wood, made use of by *rahans* in the ရေအိမ် (ကုဋီ အိမ်) (26).

ကနော့, *see* ကမြင်း, *v.* to be immodest, shameless in deportment and conduct.

ကန္တာရ (Pali), *n.* any place extensive and difficult to pass, as a road intersected with ravines or beset with robbers, or a desert of wood or sand; hence တောကန္တာရ, an extensive wood, wilderness; ညွန်ပျောင်းကန္တာရ, an extensive swamp; သဲကန္တာရ, သဲပြင်ကန္တာရ, an extensive sandy desert; သမုဒ္ဒရာကန္တာရ, the expanse of the ocean; ပင်လယ်ကန္တာရ, the expanse of the sea.

ကန်တော့ (*pron.* ကဒေါ့), *v.* to beg pardon; to shorten the tusks of an elephant, ဆင်စွယ်ကန်တော့သည်; ကျွန်တော်နှလုံးနှင့်ပြစ်မှားသည်ကိုကန်တော့ပူဇော်ပါ၏ခင်ဗျား, I offer homage and beg pardon, sir, for the wrong I have committed against you in my heart, ကာယကံဝစီကံ ကန်တော့ပါ၏ (27).

ကန်တော့ပွဲတော်, *n.* a festival, formerly held three times a year at Mandalay, at which all feudatories, ministers, etc., paid homage to the king.

ကန့်, 1, *v.* brimstone, sulphur, ကန့်မှုန့်, ကန့်ကျောက်။

ကန့်ရှု, ကန့်ပွင့်, *n.* flowers of sulphur.

ကန့်, 2, *v.* to mark across, make a division; to intersect; *n.* the thwart of a boat, ကန့်ထောက်, ပါးကန့်. *Der.* အကန့်။

ကန့်ကွက်, *v.* to hinder, prevent, prohibit, ဆီးသည်, တားသည်, မြစ်သည်, ငင်းအမှုတွင်ဆီးတားကန့်ကွက်ခြင်းမရှိစေရ။ ကောင်းမွန်စွာလုပ်ဆောင်စေရမည်။

ကန့်ချက်, *n.* an objection, exception, *e.g.*, an exception in the Indian Penal Code, Evidence Act, etc., ပချက်။

ကန့်တလန့်လန့်, *adv.* *see* ကန့်လန့်။

ကန့်ထောက်, *n.* the thwart of a boat.

ကန့်လန့်, *adv.* right across, athwart, ဖီလာ; *n.* (*pron.* ဂလန့်), a bolt, ကန့်လန့်ဖြုတ်, to draw back a bolt; သည်လူတံခါးဝမှာဘာဖြစ်လို့ကန့်လန့်အိပ်သလဲ, why does this man sleep right across the doorway? ကျောင်းတကာမောင်တရုပ်ဖြူကန့်လန့်ပြောတတ်လေ့ရှိသည်။

ကန့်လန့်ကျင် (*pron.* ဂလန့်ကျင်), *n.* a bolt, crossbar, တံခါးကျင်။

ကန့်လန့်နား, *n.* a selvedge; *see* ကလနား။

ကန့်လန့်ပြု, *v.* to thwart, act contrary to, ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုသည်။

ကန့်လန့်ဖြတ်, *v.* to intersect.

ကန့်လန့်ဖြတ်ချက်, *n.* an intersection, the point of crossing.

ကန့်ဝင် (*pron.* ကဝင်), *n.* the division or compartment of a Burmese boat, in the stem or the stern, as ဦးကန့်ဝင်, ပဲ့ကန့်ဝင်။

ကန့်သတ်, *v.* to make a division between, fix the boundary of, သတ်မှတ်သည်; to complete; နယ်ကိုကန့်သတ်သည်, to fix a boundary, တရားမဝန်ထောက်တော်မင်း လယ်နယ်များဝေ၍ ကန့်သတ်သည်များကို၊ ကျွန်တော်မျိုး

သဘောမတူပါ, your petitioner does not approve of the distribution and boundaries of the paddy-land allotments made by the Assistant Commissioner.

†ကန္ဒိတ်, *n.* a species of gingerwort, which, mixed with vermicelli, the natives of Burma eat in large quantities.

ကန္ဒကူ (*pron.* ကင်္ဂူ), *n.* a variety of steatite or soapstone.

ကန္ဒကူသံ, *n.* a soapstone pencil.

ကန္ဒကူတံ, *n.* the handle of a soapstone pencil.

ကန်း, *v.* to be blind, မျက်စိကန်းသည် (*vulgar*), စက္ခုအလင်းမရ, မျက်လုံးမလှ, စက္ခုကွယ်, စက္ခုချို့ are more elegant, and may be used in speaking to blind persons themselves, without hurting their feelings; to be filled or nearly filled with earth, so as to hold no water, as a well, a tank, or the bed of a river, ရေတွင်းကန်းပြီ၊တူးလို့ရေမထွက်ပါ; ဆင်ကန်းတမြို့၊မြင်းကန်းတရွာ, signifies, that a blind elephant will cause the destruction of a city, and a blind horse that of a village.

ကန်းစော်, *n.* a kind of tree yielding excellent timber.

ကန္ဆဲ့ကလျှ (from ချွဲလျှ), *adv.* wheedlingly, coaxingly, ကဆွဲကနွဲ့, သည်သူငယ်ကန္ဆဲ့ကလျှငိုချည်းနေသည်၊မတိတ်နိုင်ဘူး, this child does nothing but cry in a coaxing (or teasing) way, and cannot keep quiet; မမည်းသူ့ယောက်ျားကိုကန္ဆဲ့ကလျှအလွန်ပြုတတ်သည်။

ကပ်, 1 (Pali ကပ္ပ), *n.* a period or cycle of time, an era, ကာလအပိုင်းအခြား။

ကပ်ဦး, *n.* the beginning of the world.

ကပ်ဦးသူ, *n.* a primeval inhabitant of the world, ကမ္ဘာဦးသူ, ကပ်ဦးမဟာသမတမင်း။

ကပ်နာ, *n.* an epidemic disease, or any prevailing disease for which there is no assignable cause; *see* ကာလနာ။

ကပ်ပြုမိုးသည်း, *n.* the rain, by which a future world is formed.

ကပ်လေးပါး, *n.* the four periods, *viz.* သံဝဋ္ဋကပ်, သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်, ဝိဝဋ္ဋကပ်, ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်, which compose one grand period or cycle (မဟာကပ်); *comp.* အန္တရကပ်။

ကပ်သုံးပါး, *n.* the three evil periods, *viz.* ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ်, ရောဂန္တရကပ်, သတ္ထန္တရကပ်, the period of famine, of pestilence, and of slaughter (28).

ကပ်, 2, *n.* a texture made of bamboos, split and interwoven; a hurdle; *comp.* ရှင်; မီးကိုရိုက်ရန်တအိမ်ကိုမီးကပ်နှစ်ကပ်စီ၊အိမ်ဝမှာထောင်၍ထားသည်, there are set up at the entrance of every house, two bamboo fire flappers, for beating out fire; *see* မီးကပ်. *Der.* ယင်းကပ်။

ကပ်ခုန်ပွဲ, *n.* a hurdle race.

ကပ်, 3, *v.* to join, unite, put together flatwise, အပ်; to stick to, adhere to (in any manner); to adjoin one another, as houses, အိမ်ချင်းကပ်နေသည်; သည်မင်းကိုသူကပ်ကိုးနေသည်, he remains attached (with a view of protection and future advancement) to this official. *Der.* ချည်းကပ်, ဆည်းကပ်, ပူးကပ်။

ကပ်ကိုး, *n.* to trust in, rely on, receive as a teacher; *see* ကိုး, 2.

ကပ်ခို, *v.* to adhere to, take refuge in, မှီခို, မှီဝဲ, ကပ်ခိုတိမ်းရှောင်; to take advantage of, in order to gain an end; to be restive, as a horse; to be unwilling to move, as a bullock when attached to a cart, သည်နွားလှည်းကိုတပ်သောအခါ၊ မသွားဘဲလှည်းသန်မှာကပ်ခိုနေသည်။

ကပ်ငြိ, *v.* to attach, ပူးတွယ်။

ကပ်တွယ်, *v.* to cling to, hang on; to attach, ကပ်ငြိ; သည်အထက်သားဆင်းရဲနွမ်းပါးသောကြောင့်၊ လှေသူကြီးမှာကပ်တွယ်နေသည်; *see* တွယ်။

ကပ်ထား, *v.* to apply.

ကပ်ပါ, *n.* one who has no settled residence, a temporary guest; ဝင်နေကပ်ပါ, a loafer.

ကပ်မြောင်, *v.* to adhere to, for the purpose of protection or future benefit.

ကပ်ယပ်, *v.* to adhere to, take refuge in, မှီခိုကပ်ယပ်, မန္တလေးမြို့ကကြွလာသောဘုန်းကြီးများ၊ အင်္ဂလိပ်နိုင်ငံမှာ ရုတ်တရက် အခြေအနေ မရှိသောကြောင့်၊ ဘုရားနားမှာကပ်ယပ်၍သိတင်းသုံးနေကြသည်။

ကပ်, 4, *v.* to offer respectfully (to a priest).

ကပ်လှူ, *v. see the parts*, သားသည်လက်ဖက်ခြောက်သကြားထုပ်များကိုဘုန်းကြီးထံသွား၍ကပ်လှူပါချေ, my son, go and offer to the *pongyi* these packages of tea and sugar.

ကပက်ကစက် (from ပက်စက်), *adv.* carelessly, neglectfully, in a squandering manner, heedlessly, ပစ်စလက်ခတ်, used with reference to a person's having no proper place to put anything; ကပက်ကစက်ကြေးငွေဥစ္စာများကိုမသုံးနှင့်, do not use money and property in a squandering manner.

ကပက်ကရက် (from ပက်ရက်), *adv.* carelessly, wastefully, scatteringly, without consideration, ကပက်ကရက်တွေ့ရာမြင်ရာမစားနှင့်, do not carelessly eat whatever you may find or see; ကပက်ကရက်စားလျှင်ဆင်းရဲတတ်သည်, if one eats in a wasteful manner, one is apt to come to want.

ကပ်စေးနဲ, *n.* *Urena* hemp, ဝက်ချေးပနဲ, ရှတံတိုင်း။

ကပ်ပယ်, *n.* small scales used by goldsmiths, ချိန်ခွင်ကလေး။

ကပ်ပယ်အိတ်, *n.* the scrotum (*polite*), ဝှေးစေ့အိတ်။

ကပိုကရို, *adv.* with the clothes put on and worn in a slovenly manner, ပုဆိုးကိုကပိုကရိုမဝတ်နှင့်, ခေါင်းပေါင်းကပိုကရိုမပေါင်းနှင့်; *comp.* ဒရင့်တသီ။

ကပ္ပဗိန္ဒု (Pali), *n.* a ceremonial perforation in the corner of priests' garments, သင်္ကန်းထောင့်စွန်းမှာ သုံးလုံးဆိုင်၍၊ ကပ္ပဗိန္ဒုဘုန်းကြီးထိုးသည်, in the extreme corner of the priest's garment the *pongyi* makes three holes (thus ° ° °).

ကပ္ပလီ (from Kaffir), *n.* a negro, သည်ကပ္ပလီနက်လိုက်သည်မှာမှောင်ကျရော့သည်။

ကပ္ပိတန် (Eng.), *n.* a captain of a ship or steamer, သင်္ဘောကပ္ပိတန်။

ကပ္ပိ (Pali), *v.* to do any service for a priest which it is not lawful for him to do for himself; used by priests in speaking to their followers, ကျောင်းပရဝုဏ်အတွင်းမင်းတို့က ခြက်သစ်ပင်များကိုကပ္ပိလိုက်ပါ, *i.e.*, do you, on my behalf, cut down the trees and pull up the weeds in the *kyaung* premises (29); ဆွမ်းကိုကပ္ပိလိုက်ကြ, cook the rice, on my behalf.

ကပ္ပိယဒါယကာ (Pali), *n.* a layman who supplies all the wants of a priest, and acts as his *fidus Achates*; *comp.* ဒါယကာ။

ကပ္ပိလဝတ် (ပြည်), *n.* Kappilawut, the birth-place of Gautama the Buddh (Singh. Kappilawastu). Some authorities maintain the correct orthography to be ကပိလဝတ်, from the name of the ascetic Kapila.

ကပ္ပိလသံချောင်း, *n.* an iron rod.

ကပျာကယာ (*pron.* ကဗျာကယာ) (from ပျာယာ), *adv.* in a disorderly hurry, ပျာယီပျာယာ, ကပျာကယာသူပြေးသွားသည်, he runs in a disorderly hurry; မီးသင်္ဘောဥဩမှုတ်သံကိုကြားသောကြောင့်၊ စားနပ်ရိက္ခာများကို ကပျာကယာ ဝယ်ကြရသည်, owing to their hearing the steamer's whistle, they were obliged to buy the provisions for the journey in a disorderly hurry; hurriedly.

ကပြစ်ကညစ်, *adv.* slatternly, dirtily, ကပြစ်ကညစ် အဝတ်များကို မထားပါနှင့်, ကပြစ်ကညစ်လှည်းများကိုမစီးမသုံးပါနှင့်။

ကပြား (from ကွဲပြား), *n.* one whose parents are of different races, အမျိုးမိဘကွဲသင့်နေ၍ရသောသားသွီး, the children of parents of different races, အင်္ဂလိပ်ကပြား, တရုပ်ကပြား။

ကပြောင်းကပြန် (from ပြောင်းပြန်), *adv.* one end for the other, or upside down; သည်အမှုကိုကပြောင်းကပြန်လုပ်သောကြောင့်မပြီးနိုင်။

ကဗ္ဗီး, *n.* the Tavoy name for ဘန့်သွေး, a tree yielding useful timber, which is not, however, like the ဘန့်သွေး found in Pegu.

ကဗောက်ကဗက် (from ဗောက်ဗက်), *adv.* dashing from side to side, as water; unsteady, rolling about, သည်မိုးမရေအိုးရွက်၍ကဗောက်ကဗက်သွားသောကြောင့်၊ရေအိုးကျကွဲလိမ့်မည်။

ကဗျာ, *n.* poetry, both of a religious and secular kind, လင်္ကာ, ပို့ကဗျာ။

ကဘုန်းသား, *n.* a species of mollusk, the *Modiola variosa.*

ကဘိုင်, or ကျဘိုင်, *n.* mangrove mordant.

ကမကထပြု (from မ and ထ), *v.* to superintend and encourage personally, ကြပ်မတ်၍ နှီးဆော်သည်, သူ့အမှုကိုကျွန်ုပ်ကမကထပြု၍ဆောင်ရွက်သည်, I superintended and arranged his case (in court).

ကမန်းကတန်း, *adv.* in a wild, incoherent manner, as a person suddenly waking, ဝက်ရူးရူးသောသူမှားကမန်းကတန်းတောင်စမ်းမြောက်စမ်း စမ်းတတ်သည်; လူနာညည့်အချိန်မဲ့ သေနတ်သံကြားသောကြောင့်၊ အိပ်ရာက ကမန်းကတန်းထသည်, the sick person started up from his bed in an affrighted manner, owing to his hearing the report of a gun, at an unseasonable hour of the night; *see* ကတန်းကယမ်း။

ကမာ, *n.* an oyster, ကန္နကမာ။

ကမာခရင်း, *n.* a small species of *Perna,* a bivalve mollusk.

ကမာခါး, *n.* the Persian lilac, pride of China, pride of India, တမာခါး။

ကမူကယူ, *adv.* distractedly, in an absent minded manner (*rare*).

ကမဲ, *n.* a species of sea-shell, *Solenocurtus.*

ကမ္ပည်း, *n.* a permanent inscription, commonly on stone, ကမ္ပည်းကျောက်စာ; any superscription, လိပ်စာ, လိပ်စာထိုး, ကမ္ပည်းကျောက်စာနှင့် မန္တလေးမြို့မှာ မင်းတုန်းရှင်ဘုရင်က၊ ပိဋကတ်သုံးပုံကို အသေအချာရေးထားစေသည်, King Mindon caused the three grand divisions of the Buddhist Scriptures to be accurately inscribed on stone, in the city of Mandalay.

ကမွတ်, *n.* the narrow board which forms the border of a coffin; a border in any board work; *comp.* ဇလီ။

ကမ္ဗလာ, 1, *n.* the *Sonneratia apetala* of Symms.

ကမ္ဗလာ, 2, *n.* a kind of Chinese carpeting, felt; a kind of cloth made of hair and wool, သားမွေးကမ္ဗလာ။

ကမ္ဗလွေ, *n.* a wrapper or case for palm-leaf books, made of cloth and bamboo splints.

ကမ္ဘလူ, *n.* a species of *Crinum* bulb, a fragrant drug imported from the Shan country.

ကမ္ဘာ, *n.* the grand cycle or period of time during which an entire revolution of nature is performed, မဟာကပ်; *in a secondary and fig. sense,* the world or *sekya* system (စကြဝဠာ), considered as

subsisting through an entire revolution, as in the phrase ကပ္ပါမီးလောင်ခြင်း, the conflagration of the world; ကပ္ပါဆွန်းတရက်ကကြား သည့်သိတင်း, a phrase used by the Bur , when being told news of an antiquated character (80).

ကမ္ဘာဦးသူ, n. a primeval inhabitant of the world, ကမ္ဘာဦးသူများနေနှင့် လတမြောက်သိသကဲ့သို့။

ကပ္ပါတန်ဆာ (*pron.* ကဗ္ဗဒ္ဒတဆာ), n. things coeval with the earth, such as rivers, mountains, lakes, rocks, the sea, etc.

ကမ္ဘာနာ, n. a disease to which a person is subject but once, as the smallpox.

ကမ္ဘာပျက်လေ, n. the wind which destroys the earth.

ကမ္ဘာမီးလောင်, v. to be burnt up, as the earth.

ကမ္ဘာရန်, n. an imperishable enmity, a deadly enmity, *lit.* an enmity which can not be appeased during the present cycle, သည်လူကျွန်ုပ် နှင့်စကားမပြောဘူး။ ကမ္ဘာရန်ဘဲ, this man and I are not on speaking terms; between us there is eternal enmity.

ကမ္ဘာလေးရပ်, n. the four kinds of trial by ordeal, *viz.* မီးထွန်း, burning candles; ဆန်ဝါး, chewing and swallowing rice; ရေလား, going under water; ခဲထောက်, thrusting the finger into melted lead.

ကမ္ဘာလေးရပ်လား, v. to undergo one of the four ordeals, မောင်မင်း ပြောသည့်စကားမှန်က၊ ကမ္ဘာလေးရပ်တရပ်ရပ်ကိုလားဝံ့ပါမည်လား, if what you say is true, will you venture to undergo one of the four ordeals?

ကမ္ဘာသက္ကရာဇ်, n. *Anno Mundi.*

ကမ္မ (Pali), n. a deed, အမှု; the accusative case.

ကမ္မချုပ်, v. to die.

ကမ္မဇရုပ်, n. the body, as produced by the influence of past deeds.

ကမ္မဇာ, a. caused by the influence of past deeds; ကမ္မဇာတံ; ကမ္မဇာလေလှုပ်, a euphemism for ဝမ်းနာ; applied to women experiencing the pains of child-birth.

ကမ္မဋ္ဌာန်း, n. a short sentence for repetition, of which there are forty; *comp.* ဘာဝနာ။

ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာစီးဖြန်း, v. to repeat sentences from the ကမ္မဋ္ဌာန်း and ဘာဝနာ; ကမ္မဋ္ဌာန်းကျစရာကောင်းသည်, said ironically when speaking of a person's bad behavior.

ကမ္မဋ္ဌာန်းရှု, v. to meditate on such sentences.

ကမ္မဝါ, n. the ordination service of the Buddhist priestood, ကထိန်ကမ္မဝါ, နာမသမုတိကမ္မဝါ, ရဟန်းကမ္မဝါ, ဝိဟာရကမ္မဝါ. These are sacred

books, generally written on copper plates, or lacquered bamboo, or on cloth, which are read aloud by priests, at ceremonies of ordination, or during the prevalence of an epidemic.

ကမ္ဘဝါစာ, *n.* the writing containing the ordination service.

ကမ္ဘဝါစာဘတ်, *v.* to read the said ordination service.

ကမ္ဘသကာ, *n.* one's own destiny, ထောင်ထဲသို့ရောက်သည်မှာ၊မည်သူ့ကြောင့်မဟုတ်၊မင်းကမ္ဘသကာဘဲ, your going to jail is on account of no one; it is your own destiny, *i.e.*, your own fault, သဗ္ဗေသတ္တာကမ္ဘသကာချည် ဘဲ။

ကမ်စေ်, *n.* the illiepie oil tree, *Bassia longifolia*.

ကမ်ဗလာ, *n.* a species of *Sonneratia* resembling the weeping willow, found in low marshes near the mouths of rivers.

ကမ်း, 1, *n.* the bank of a river, lake, or sea, ကမ်းနားသို့တိုက်သွားကြသည်။

ကမ်းခြေ, *n.* the foot or bottom of a bank.

ကမ်းခြေသောင်ခုံ, *n.* a sandy beach, ထားဝယ်မြို့နှင့်ခရီးသုံးတိုင်ခွဲကွာ မောင်းမကန်အရပ်တွင်၊ကမ်းခြေသောင်ခုံအလွန်သာယာသည်; ကမ်းခြေသောင်ပြင်, a beach, strand, ကမ်းနား။

ကမ်းငူ, *n.* a projecting bank.

ကမ်းစောက်, *n.* a steep bank, a cliff, bluff.

ကမ်းထစ်, *n.* a natural recess in the side of a bank; a terrace.

ကမ်းထိပ်, *n.* the top of a bank.

ကမ်းနဖူး, *n.* the front of the top of a bank. ရေ၊ ကမ်းနဖူးကိုနမ်းပြီ။

ကမ်းပါး, *n.* a steep bank.

ကမ်းပါးစောက်, *n.* same as ကမ်းပါး။

ကမ်းပါးပြတ်, *n.* a breach in a high bank, a chasm, gulf. ချောက်။

ကမ်းပါးလျှော, *n.* a sloping bank.

ကမ်း, 2, *v.* to hand, transmit with the hand, လှမ်း၍ပေးသည်; to give, grant, bestow, ပေးသည်. *Der.* အကမ်း and ပေးကမ်း။

ကမ်းလှမ်း, *v.* same as ကမ်း, ရေပူရေချမ်းကမ်းလှမ်း၍လိုက်ပါရမည်အကြောင်း, an expression used by an inferior to a superior, when making an offer of personal service.

ကမ်း 3, *n.* the king crab, ဂဏန်း။

ကမ်းယံ, *n.* a section of the Burmese race, which in the first century of the Christian era occupied the southern part of Arakan, လူကမ်းယံ။

ကမျှည်းနို့, *n.* a small species of tick.

ကမြင်း, *v.* to be immodest, shameless in deportment and conduct, ကလက်သည်, ကနေ့သည်; ကုပ်ကမြင်း, a slyly lascivious person.

ကမြင်းထီး, *n.* a shameless, impudent fellow (a term of reproach used by women to men).

ကမြင်းမ, *n.* an immodest. wanton woman (a term of reproach used by men to women, and by women to each other).

ကမြစ် (from ကန့် and မြစ်), *v.* to prohibit, as a parent or teacher; *mostly used in combination with* ဆုံးမ; ဆိုဆုံးမကမြစ်တားလျက်သား နှင့် သူသွားခိုးသေးသည်, notwithstanding he had been spoken to and forbidden, he still went and committed theft.

ကမြော, *v.* to be light, vain, wanton; *less than* ကမြင်း, *and* ကလက်။

ကမြိုင်, *n.* a species of *Butea*, a leguminous plant.

ကယ်, 1, *v.* to deliver from some evil, to save, to rescue, ရှင်ဒေဝဒတ်ကို မြတ်စွာဘုရားကယ်ပါသော်လည်း၊ မြတ်စွာဘုရားစကားကိုနားမထောင်၍၊ မဟာအဝိစိသို့ကျရသည်။

ကယ်ချွတ်, ကယ်ဆယ်, ကယ်တင်, ကယ်နုတ်, ကယ်မ, ကယ်ယူ, *v. see the parts.*

ကယ်ပါစု, ကယ်ပါရွာ, *n.* a spot appropriated to the residence of beggars, grave-diggers, ပန်းတနော်နှင့်ညောင်တုန်းမြို့ဖျားနားမှာ ကယ်ပါရွာကပ်နေသည်။

ကယ်လွှတ်, *v.* to deliver from, ခြင်္သေ့တို့မှကယ်လွှတ်တော်မူပါ။

ကယ်, 2, *v.* to be distended, puffed, swollen, as the stomach or bowels, အယ်သည်, သည်အကလေးသံရှိသောကြောင့်၊ဝမ်းကယ်နေသည်, ကျွန်ုပ်အစာမကြေသောကြောင့်ဝမ်းကယ်နေပြီ။

ကယ်, 3, *v.* to be oblique, sidewise in position or action; chiefly used in playing marbles and similar games; ရေစီးအားကြီးသောကြောင့်၊ လယ်ကွက်ထဲသို့၊မြောင်းကလေးနှင့်ကယ်ချရသည်။

ကယ်ကယ်, *adv.* aslant.

ကယ်ပေါက် (*pron.* ဂယ်ပေါက်), *n.* a concealed passage under ground, made by some animals, ကြွက်တွင်းများ, ကြွက်များတွင်းမကြီးကဖယ်၍၊ လူများတူးသောအခါမတွေ့ရအောင်၊ကယ်ပေါက်ကိုဖောက်၍အောင်းနေသည်။

ကယုကယ (from ယုယ, to take tender care of), *adv.* with tender care, မဆိုကြီးသားသမီးများကိုအလွန်ကယုကယပြုသည်။

ကယော, 1, *n.* the *Congea*, of which at least three species grow in Burma.

ကယော, 2, *n.* blind aloes; *see* တယော, 2.

ကယောက်ကယက် (from ယောက်ယက်), *adv.* restlessly, fidgetingly, meddlesomely, disorderly, as children; သည်မြို့မှာအစိုးရမရှိသောကြောင့်၊ ကယောက်ကယက်ရှိနေပြီ။

ကယောင်ကယင်, *adv.* disorderly in mind, at random; ကယောင်ကတင်။

ကရ, *adv. equivalent to* သမျှ, as much as, တွေ့ကရပြောသည်, *lit.* he speaks whatever he finds, or, he says whatever comes into his head first; မြင်ကရကောက်ယူသည်, he picks up whatever he sees.

ကရကဋ် (Pali ကက္ကဋကော, a crab), *n.* Cancer, the fourth sign of the zodiac, ကရကဋ်ရာသီ (June).

ကရကတ်, *n.* a kind of bird, said to live in stagnant water, to be ruddy in color, and like a duck in appearance.

ကရင်, *n.* a Karen, one of the race of Karens, ကရင်အကြီးအကဲကရသည့်အခွန်, Karen Hill Chief's tribute; ကုလားမှာသခင်၊ ကရင်မှာဘုရား၊ မြန်မာအလကား။

ကရက်ကိုနာ, *n.* a species of leprosy, နွေးကရက်ကိုနာ။

ကရင်နီ, 1, *n.* a Red Karen.

ကရင်နီ, 2, *n.* a species of large ant commonly found on trees, the bite of which is painful.

ကရင့်ကသီ, *adv.* trailingly; *see* ဒရင့်တသီ။

ကရဇာ (Pali ကရ, to do, and ဇာ, produced), *a.* produced by the operation of an agent, ကရဇာပြုသည်။

ကရဏ (Pali), *n.* the instrumentive case in Pali grammar.

ကရမက်, *n.* the bastard sandal tree, said to grow only in the Mergui district; *see* အကျော်။

ကရမက်ဆီ, *n.* an oil manufactured from the wood of the bastard sandal tree; used as an unguent.

ကရဝိတ် (ငှက်) (Pali ကရဝိတ), *n.* Garuda, the carrying bird of Vishnu, which has been brought into Burmese mythology with the other prominent objects of the Hindu pantheon (31).

ကရဝေး, *n.* a species of *Laurus*, very plentiful at Tavoy, much used for making the walls of houses.

ကရာနီ (Beng.), *n.* a court writer, able to use foreign tongues.

ကရား, *n.* a pitcher or jug with a spout; လက်ဖက်ရည်ကရား, a teapot.

ကရားနှုတ်, *n.* the spout of a pitcher, လက်ဖက်ရည်ကရားနှုတ်ဘဲ့နှယ်ကျိုးသွားသလဲ, how did the spout of the teapot get broken off?

ကရိယာ (Pali), *n.* a deed, action, အပြု, အကျင့်; a verb; appendages, utensils, အသုံးအဆောင်, သည်သခင်မှာ ကရိယာ အသုံးအဆောင် အများရှိသည်, this gentleman has much furniture.

ကရုဏာ (Pali), *n.* pity, compassion, သနားခြင်း။

ကရုဏာဒေါသ (Pali), *n.* a blending of anger and compassion, မုန်းချစ်သနား, သူသားသမီးကို ဆုံးမသော်လည်း၊ ကရုဏာဒေါသနှင့်သာ ဆုံးမသည်၊ အနာတရအားဖြင့်မဆုံးမ, although he chastens his children, he does so only in a manner in which anger is tempered with compassion, not severely.

ကရုန်းကရင်း (from ရုန်းရင်း), *adv.* in the way of making a tumult, in

a disorderly manner, သူ့အိမ်ထက်မှာတက်၍ကရုန်းကရင်းမပြုသင့်။ ပြုသည့်အတွက်မင်းအပေါ်၌ငွေအစိတ်တပ်လိုက်သည်, you had no right to go up into his house and make a disturbance; for doing so, I inflict upon you a fine of twenty-five rupees.

ကရဲကစဲ, *adv.* out of order, helter-skelter; *see* ကစဲကရဲ။

ကရော့ကရည်, *adv.* in a loose, careless, perfunctory manner, မသေမချာ. သည်မြေတိုင်းစာရေး မြေကိုကရော့ကရည် မသေမချာ တိုင်းသောကြောင့်၊ ကျွန်ုပ်ထပ်မံ၍အကုန်ပြန်တိုင်းရဦးမည်။

ကရော်ကမည်, ကရော်ကမယ်, *adv.* in a contemptuous, ridiculing, flippant manner, tauntingly, insultingly, as one introducing irrelevant, nonsensical remarks in grave conversation, ဖျက်ပြယ်ပျက်ယယ်ပြုရသည်နှင့်, သရော်သည်နှင့်။

ကရော်ကမည်ပြု, *v.* to fleer, to deride.

ကရော်ကမည်ပြောချက်, *n.* a quib.

ကရော်ကရည်, *adv.* same as ကရော်ကမည်။

ကရိဏ်း, *n.* the instrumentive case in Pali grammar; *see* ကရဏ။

ကရို့, *see* ကွရို့, *pron.* you, the plural of ကွယ်။

ကရွတ်, *n.* a stand for pots or jars, made of rattan or rope, intertwisted into a ring.

ကရွတ်ကင်းရှောက်စကားပြော, *v.* to beat about the bush in speaking, to use circumlocution.

ကရွတ်ခွေ, *n.* same as ကရွတ်။

ကရွေး, *n.* Martaban camphor wood. The Karens call the tree *galanga*, from its fragrance.

ကလွဲကချောင်း, *adv.* contrarily, at cross purposes, with a design to puzzle and mislead, သည်လူကျွန်ုပ်တို့အကြားမှာ ကလွဲကချောင်းစကားပြောသောကြောင့်၊ကျွန်ုပ်အကြံပျက်သွားသည်; out of the natural or regular shape, as the limbs of the body after a paralytic stroke.

ကလွဲ ချောင်းပင်း, *adv.* same as ကလွဲကချောင်း။

ကလက်, 1, *v.* to behave in a shameless, immodest way, as a woman, သည်မိန်းမ အလွန်ကလက်သည်၊ မကြာမီပျက်စီးလိမ့်မည်; *see* ကမြင်း။

ကလက်, 2, *n.* a species of vinewort, the *Leea staphylea.*

ကလက်သိမ်, *n.* a tall shrubby perennial, the *Leea crispa.*

ကလဒက်, *n.* a piece of wood hollowed out, with a longitudinal slit in one side. This is beaten three times a day in Burmese Buddhist monasteries, to call the boys to their lessons.

ကလဒက်ခေါက်, *v.* to beat a ကလဒက်။

ကလန်, ကလန်သံပျှင်, *n.* an official of inferior rank; *comp.* သူကြီးကလန်၊

ကလနား (from ကန့်လန့်နား), *n.* a selvedge, ပုဆိုးကလနား, ထမိကလနား။

ကလပ်, *n.* a low stand with a concave surface, a salver.

ကလယ်, *n.* a Hindu.

ကလလ, *n.* the embryo in the first stage of conception, ရေကြည်ကလလ; *comp.* အမြှုပ်, and သားတစ်။

ကလလံ, or ကလန့်, *n.* a narrow waistcloth (ပုဆိုးနံငယ်) worn instead of a *puhso*, by Burmese men who are employed in any laborious occupation, as fishermen, carpenters, coolies, cultivators, boatmen.

ကလာပ် (Pali ကလာပေါ), *n.* a collection, union of several, အစုအပေါင်း။

ကလာပ်ရှစ်ပါး, *n.* the eight collections, အဋ္ဌကလာပ်, *viz.* ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, ဝဏ္ဏ, ဂန္ဓ, ရသာ, and ဩဇာ, *which see.*

ကလိ, 1, *v.* to irritate or tickle, as the ear, by introducing a feather and twisting it about; *comp.* ကျုပ်, 6; to tease by impertinence or petty annoyance, to vex; one kind of နှောင့်ယှက်; to instigate by continually importuning, as a woman her husband, ယောကျ်ားတော်တော်ပင်အမှုလုပ်ချင်သည်၊မိန်းမကလိလွန်းလို့အမှုလုပ်ရသည်, this man hardly wants to bring a case (in court); it is owing to his wife being exceedingly importunate that he is obliged to do so.

ကလိထိုး, *v.* to tickle, အကလေးငိုနေသည်ကို ရယ်အောင်ခါးကိုကလိထိုးသည်, in order to make the crying child laugh, he tickles him in the small of the back.

ကလိ, 2, *n.* a species of *Coix* millet; *see* ကြိတ်။

ကလိပေါက်ပေါက်, *n.* parched millet.

ကလိမှင်, ကလိရှည်, ကလိသိမ်, *n.* varieties of *Coix*.

ကလိန်းကလက်, *adv.* unsteadily, discomposedly, rocking from side to side, ဏ္ဍြေမရသည်နှင့်,သည်လူဏ္ဍြေ မရနိုင်ဘူး၊ ကလိန်းကလက် အလွန်နိုင်သည်, this man cannot be composed, he behaves in a very unsteady manner.

ကလိမ်, *n.* a species of leguminous plant, the *Guilandina bonduc*.

ကလိမ်ကလည် (from လိမ်လည်), *adv.* in a circumventing, deluding, swindling manner, သည်မြို့အုပ်တရားသူကြီးပြုလုပ်သည်မှာ၊ ကလိမ်ကလည် အလွန်နိုင်သည်။

ကလိကမာ (from ပလိ and လိမ္မာ), *n.* falsehood, deceit, fraud; *comp.* ဗလောင်းဗလဲ။

ကလိကမာနိုင်, *v.* to have a facility for lying, to be much addicted to lying; သည်လူကလိကမာနိုင်လွန်းလို့၊ မည်သည်အခါမျှပြောလို့ ယုံဘွယ်မရှိ, this man is so exceedingly addicted to lying, that he can never be believed when he speaks.

ကလူ, *v.* to divert, amuse, as a child, မြူသည်; *see also under* ညှည်းဆဲ, နှိပ်စက်, and အနှိင်အထက်။

ကလူကလဲ, *adv.* caressingly; *see* ပါးလူးပါးလဲ။

ကလူစား, *v.* to amuse one's self.

†ကလူကွက်, *n.* a species of water hen, the *Gallinula Javanica.*

ကလေဝရ (Pali, a rotten carcase), *a.* totally useless, good for nothing, အသုံးမရသော, သည်ခွေးကိုမြှပ်မည်လူမရှိသောကြောင့်၊ ကလေဝရသက်သက်စက်ဆုပ်ရွံရှာဘွယ်ရာဖြစ်ပါသည်။

ကလေး (from အကလေး), *a.* young; small, little; *v.* to act childishly, or in an undignified manner; ကလေး *is often incorrectly employed as a diminutive when* ငယ် *should be used.*

ကလေးကလား, *adv.* in an unmanly, childish manner, childishly; one kind of သေးနှပ်; ကလေးကလားနှိင်သည်, သည်ရွာလူကြီးအလွန်ကလေးကလားနှိင်သည်, this village elder behaves in a very childish manner.

ကလော (ပင်), *n.* western cassia, the *Cassia occidentale.*

ကလောင်, *n.* a pen, မင်တံ, ကလောင်သွား။

ကလော်, *v.* to raise out of place, as with a lever, ကော်သည်, မြှောသည် လူနားကို လာသောအခါ၊ ကိုက်မည်စိုးသောကြောင့်၊တုတ်ဖြင့်ကလော်၍ပစ်လိုက်သည်, being afraid that the snake would bite some one when he came near the people, he raised it up with a stick and flung it away.

ကလော်ဆဲ, *v.* to reproach, revile in unmeasured terms; *see* ကော်ဆဲ။

ကလိုင်, *n.* a seat, used on toddy palms, by toddy-palm climbers.

ကလျာ, *n.* a woman who has been once married and remains single for ever after(?); *comp.* ကညာ။

ကလျာဏ (Pali), *n.* goodness.

ကလျာဏပုထုဇဉ် (*pron.* ဇဉ်), *n.* a good, virtuous person; *opposed to* အန္ဓပုထုဇဉ်; applied to a priest, ကလျာဏပုထုဇဉ်ဖြစ်သောသင်္ဃာတော်။

ကလျာဏမိတ်ဆွေ, *n.* a trusty, upright friend.

ကလွန်တောင်, *n.* the giant shell, ကျားလက်သည်း။

ကလွာ, *n.* the *Cerbera manghas*, the leaves and bark of which are said to be similar to senna, in their medicinal properties.

ကဝိ (Pali), *n.* a wise man. ပဏ္ဍိတ, ပညာရှိ, ပါဠိဆရာကဝိအရာသို့မြောက်ထိုက်သောသူဖြစ်သည်. ကဝိ *is a term in modern parlance,* used to denote anything of superlative excellence; ဇော် (ဇော်ဂျီ), ဝိဇ် (ဝိဇ္ဇာ) and ကဝေ are also used in the same way; စကားအရာမှာကဝိပါဘဲ, ကျွန်တော်မြင်းကဝိကလား (*Colloq.*).

ကဝေ, *n.* a kind of wizard, ကိုးမှော်တတ်မြောက်လျှင်ကဝေအရာသို့ရောက်သည်,

when one is perfected in the nine magical influences, one arrives at the rank of a *kawe.*

ကသစ်, *n. mutchi* wood, the *Erythrina Indica.*

ကသစ်ခါး, *n.* bitter-wood; *see* သစ်ခါး။

ကသစ်ဆူး, *n.* a species of cosmetic wood, erroneously supposed to be the thorn of the ကသစ် tree.

ကသည်း, *n.* a Kathe, ကသည်းလူမျိုးမြင်းစီးခြင်း၊နှိပ်ခြင်း၊အချိတ်ပုဆိုးရက်ခြင်းမှုများကိုတတ်မြောက်ကြသည်, the Kathes are skilled in horsemanship, shampooing, and weaving zigzag patterned *puhsoes*; ကသည်းမြင်း, the Kathe cavalry (in the Burmese time).

ကသယ်, *n.* a species of shrub the leaves of which are intensely bitter, the *Samadera lucida.*

ကသယ်မှုန့်, *n.* a kind of powder used as a cosmetic, မျက်နှာချယ်လှယ်မှုန့်။

ကသိကအောင့် (from သိသိ and အောင့်), *adv.* in a suffering state, from severe treatment; in a rough manner, unfeelingly, အကလေးကိုချီသောအခါ၊ကသိကအောင့်မချီပါနှင့်, သည်ဆရာဝန်သူနာများကိုကုသောအခါ၊ကသိကအောင့်မညှာမတာကိုင်တွယ်၍ကုတတ်သည်။

ကသီကရီ (from သီ, to trail), *adv.* in hurried disorder, သုတ်ပြေးသုတ်ပြာ, implying fatigue and exertion, မိုးနဲ့ကလာသောရှမ်းများ၊ ကသီကရီဝန်ထမ်း၍၊ မန္တလေးမြို့သို့ဆင်းလာကြသည်။

ကသီလင်တ, *adv.* same as ကသီကရီ။

ကသောက်ကရောက်, *adv.* rudely, outrageously, in a rowdyish and disorderly manner, ကရင်လူမျိုးအရိုးကောက်ပွဲကိုခံလျှင်၊အရက်သောက်၍ကသောက်ကရောက်မြေကြီးပေါ်မှာလဲနေကြသည်။

ကသောက်ကသက်, *adv.* same as ကသောက်ကရောက် (*obsolescent*).

ကသောင်းကနင်း, *adv.* roughly, violently (in deed or word), ကြမ်းတမ်းစွာကသောင်းကနင်း ဆဲရေးငေါက်ငမ်းကြသည်။

ကသိုဏ်း (Pali ကသိဏံ, all), *n.* one kind of ကမ္မဋ္ဌာန်း, in which sundry elements and other objects are considered synthetically (32).

ကသိုဏ်းကွက်, ကသိုဏ်းဝန်း, *n.* a circular spot made to gaze upon, while meditating on the ကသိုဏ်း sentences.

ကသိုဏ်းပြု, *v. fig.*, to have the mind set exclusively on (an object), to idolize, ကသိုဏ်းပြု၍ရှုသည်။

ကသိုဏ်းရှု, *v.* to meditate on the ကသိုဏ်း sentences.

ကသွမ်းကသော့, *adv.* in a dissolute, wanton manner.

ကသွဲ့ကနွဲ့, *adv.* wheedlingly, coaxingly; က နွဲ့ကလျှ (*rare*).

ကံ (Pali ကမ္မ), *n.* a deed, action, ပြုသောအမှု, ကျင့်သောအကျင့်; the

secret influence of an action on one's future destiny, luck, ကံ၌မှ ထင်ပေါ်သည်။ဥာဏ်၌မှမြင်မြော်သည်။

ကံကုန်, *v.* to die, ကျောင်းတကာဦးမြတ်ညိုကံကုန်ရှာပြီ။

ကံကောင်း, *v.* to be subject to the influence of a good action, to be lucky, fortunate, နံနက်ကလမ်းရှောက်သောအခါ၊ ကံကောင်း၍ မြွေဟောက် တကောင်ကျွန်ုပ်ကိုမပေါက်, owing to my good luck, a cobra did not strike me this morning, while walking along the road.

ကံကြီးကံငယ်ဆောင်, *v.* to perform all incumbent duties, ကျွန်ုပ်ကသည် ဆရာကြီးထံမှာကံကြီးကံငယ်ရွက်ဆောင်၍နေပါသည်, I perform all incumbent duties in the presence of the great teacher.

ကံပြမ်း, *v.* to die, as the royal white elephant.

ကံစွန့်ကံငြား, *adv.* in the way of risking everything in order to attain one's object.

ကံဆိုး, *v.* to be subject to the influence of a bad action; to be unlucky, unfortunate, ဘယ်အရာကိုပင်ကျွန်ုပ်ကြံသော်လည်း၊ ကံဆိုးလှသော ကြောင့်၊စီးပွားမဖြစ်နိုင်ပါ, owing to my luck being so exceedingly bad, no profit accrues from anything I plan.

ကံထိုက် (ပြိုင်), *v.* to be upright and straightforward (in a pony race, or boat race), to race fair, ကံအလျောက်ကံဖြစ်စေတော့, ကံထိုက်မပြိုင်ရ သောကြောင့်ကျွန်ုပ်မည်သည့်အခါမျှမြင်းချင်းမစပ်လိုပါ, as I am not allowed to race fairly (with this man), I do not wish, at any time, to match my pony with his.

ကံနိမ့်, *v.* to be subject to the influence of a past evil action, to be unlucky.

ကံနှိုးဆော်, *v.* to feel impelled by a presentiment to do something (in consequence of which some danger, or something disagreeable is averted, or some benefit is gained), ကံနှိုးဆော်သောကြောင့်၊ကျွန်ုပ်ကမန္တလေးမြို့သို့သွား၍ ၁၀၀၀၀ဝိ ထည်ပေါက်ခဲ့သည်, having a presentiment, I went to Mandalay and drew a ten-thousand-rupee lottery ticket.

ကံဖြစ်, *v.* to die.

ကံမြောက်, *v.* to be consummated, as an act.

ကံသုံးပါး, *n.* ကာယကံ, ဝစီကံ, မနောကံ, *which see.*

†ကံကျေး, *n.* one who furnishes food for man or beast, in government employ; *sometimes expletive, see under* ရိက္ခာ, and လက်ခ; a sutler; ကံကျေးမွေးအိမ်, သည်ရွာသားများ စစ်သည်များနောက်မှာဝန်ထမ်း၍ ကံကျေး လုပ်လိုက်ကြရသည်, these villagers are obliged to follow the forces, carry baggage, utensils, etc., and to supply provisions.

ကံကျေးလက်ခ, *n.* wages, stated pay, လက်ခကံကျေး။

ကံနဒို, *n.* the croton oil plant, မြန်မာလူမျိုးကံနဒိုစေ့ကိုဝါတ်သက်ဆေးဘော်၍အသုံးအစွဲပြုကြသည်, the Bur... people make a medicine of the seed of the croton oil plant, which they use as a purgative.

ကံ့ကော်, *n.* the *gangaw* tree, *Mesua pedunculata*, the flower of which has ivory white petals and deep yellow stamens (33).

ကာ, **1**, *n.* a shield of any kind; *comp.* ဒိုင်း, and လွှား။

ကာ, **2**, *v.* to make a barrier, to cover on the side, to put up the side of a house, room, fence, etc., အကာလုပ်သည်; to make a barrier against, ward off, debar, ကွယ်ကာသည်; ခင်ဗျားအိမ်ပျဉ်နှင့်ကာသလား၊ရိုင်နှင့်ကာသလား, have you made the walls and partitions of your house of wood or bamboo mats?

ကာကြို, *v.* ကာကြိုလျှောက်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်, to petition in the way of forestalling.

ကာဆီး, *v.* to fend off, forefend, မောင်ဖြူအမှုဖြစ်မည်ကြံသောအခါ၊မောင်ကြာညိုက၊ကာဆီး၍ဖျက်သည်, when Maung Pyu was about to get into trouble, Maung Kya Nyo interposed and prevented it.

ကာပြန်, *v.* to act ungratefully, မင်းကိုအကြိမ်ကြိမ်မစပါလျက်နှင့်၊ဤကဲ့သို့ကာပြန်ရန်အနည်းငယ်မျှမလျော်ပါ။

ကာရန်း, *v.* to make a barrier on the side (*obs*).

ကာရံ, *v.* to make a barrier around.

ကာ, **3**, *verbal formative*; *see Gram. sec.* 125, 5.

ကာနသုခ (Pali ကဏ္ဏ, the ear, and သုခ, pleasure), *n.* the gratification of the ear, နားသာပျော်ဘွယ်ရာ, မြစ်ကွေ့ဆရာတော်ကြီးကိုကာနသုခရှိအောင်လျှောက်သောကြောင့်၊ကျွန်ုပ်အားပေစာများစွာပေးသည်။

ကာမ (Pali), *n.* sensual desire, passion, လောဘ, တဏှာ; *comp.* ရာဂ; lust, ကိလေသာ; hence ဝတ္ထုကာမ, the desire of outward things; ကိလေသာကာမ, libidinous desire.

ကာမဂုဏ် (Pali ဂုဏ), *n.* an object of sensual desire; sensual enjoyment, ကာမဂုဏ်ခံစားခြင်း; ကာမဂုဏ်ငါးပါး, ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ; ကာမဂုဏ်ပူပန်, ကာမဂုဏ်မှိုဝဲ။

ကာမဂုဏ်ခိုး, or ကာမခိုး, *v.* to commit adultery (*Law*).

ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်, *n.* sensual delights and pleasures.

ကာမတဏှာ, *n.* same as ကာမ။

ကာမဒိုင် (ယောကျ်ား), *n.* a husband (*Law*).

ကာမဘုံ, *n.* the worlds of passion; *see under* ဘုံ။

ကာမမြောက်, *v.* to be consummated, as the act of sexual intercourse, ကာမစပ်ရှက်ရန်အထမမြောက်သေးပါ။

ကာမရည်, *n.* semen, သုက်, သုက်ရည်, သုက်သွေး, ရာဂရည်။

ကာမရာဂ, *n.* lust, concupiscence, ကာမရာဂစပ်ရှက်ခြင်း။
ကာမဝိတက်, *n.* sensual cares and anxieties.
ကာယ (Pali), *n.* the body, ကိုယ်; a collection, အပေါင်းအစု။
ကာယကံ (Pali ကမ္မ, a deed), *n.* a deed performed by the body; *comp.* ဝစီကံ and မနောကံ။
ကာယကံရှင်, *n.* the principal in a crime, or the one who commits a crime, somewhat like လက်သည်, အမှုပြုရင်းရှင်, ငွေကိုသတ်သည်လက်သည် ကာယကံရှင်မည်သူလဲ, ငမောင်ကိုထောင်းသည့်ကာယကံရှင်မည်သူလဲ။
ကာယသိဒ္ဓိ (Pali သိဒ္ဓိ, perfection), *n.* invulnerability, ထား၊လှံ၊သေနတ်၊သန၊သစ်ချွန်ငြိးသောသူများမှာကာယသိဒ္ဓိရှိသည်ဟုဆိုကြသည်။
ကာယာယတန, *n.* the faculty of feeling; *see under* အာယတန။
ကာရဏ (Pali), *n.* a cause, reason, အကြောင်း; ကာရဏမှု, ကာရဏမမှု, *equivalent to* ဂရုစိုက်, ဂရုမစိုက်။
ကာရဏမဲ့, *v.* to be without cause or reason, ခင်ဗျားကျွန်တော်ကာရဏမဲ့အပြစ်တင်လျှင်၊ကျွန်တော်မခံဘဲရှိလိမ့်မည်, if you censure me, sir, without cause or reason, I shall not put up with it.
ကာရန် (Pali ကာရ, a letter, and အန္တ, an end), *n.* the final letter in a syllable or word.
ကာရန်ပျက်, *v.* to be ill-arranged, disconnected in speech or writing.
ကာရန်သင့်, *v.* to be properly joined, as syllables in Pali; to be well connected, smooth in speech, စကားအစီအလျှည်သင့်သည်; to be well arranged and properly placed, တော်သင့်အောင်ထားလျက်ရှိသည်။
ကာရိကာရိယ, *n.* a rule of grammar by which certain letters become interchangeable, *e.g.*, (ံ) သေးသေးတင် for မ or န, as in ရှုံး for ရှုမ်း; ဖ for ဘ, as ဖမ်း for ဘမ်း; လောကထံ for လောကစံ, etc.
ကာလ (Pali), *n.* time, အခါ။
ကာလနာ, *n.* an epidemic disease, or any prevailing disease for which there is no assignable cause (34).
ကာလပျက်, *v.* to be troublous, deranged or disturbed during the period of a rebellion, invasion, or civil war, ကာလဝိပ္ပတ္တိ။
ကာလရောဂါ, *n.* a polite term for cholera, အော့နာဝမ်းကျ။
ကာလသား, *n.* a young man in the prime of life; similar to the old English terms "gallant," and "beau," ခင်ဗျားကာလသားယောင်ဆောင်၍စိတ်နှမပေါက်ပါနှင့်, do not try to appear like a young beau, sir.
ကာလသုတ်, *n.* one of the eight stages of hell; *see under* ငရဲ။
ကာလိကာ (Pali), *n.* the food of a priest, ရဟန်းစားသောက်သောအရာ, ကာလိကာလေးပါး, ထောပတ်, ပျားရည်. တင်လဲ. ဆီဥ။
ကာလီ, *n.* the top of the hemp plant, ဆေးခြောက်ကာလီ။

ကာလီဖူး, *n.* same (*most common*), ဘင်းဖူး။
ကာလီမှုန်, *n.* same as ကာလီ (in fine grains).
ကာဠုဝက, *n.* an elephant, ဆင်။
ကား, 1, *v.* to divaricate, be stretched apart, expanded, widened; to be spread wide open, as a flower in full bloom; to stretch apart, expand, widen; to exaggerate, ကားပြောသည်, စကားကားသည်; to trade, *seldom used alone*, ကုန်ကားသည်, ဘောက်ကားသည်; သည်နှစ်သည်မြစ်ဝကားနေပြီ, this year, this river's mouth has widened out, ပန်းပွင့်ကားနေပြီ, this flower is in full bloom; မင်းတောင်းဝကိုကားအောင်ရက်ပါ, please weave the basket so as to make its mouth wide. *Der.* စောင်ကား and ဝါကား။
ကားအောင်ပွင့်, *v.* to be in full bloom.
ကားကြက်, *v.* to stretch on a လက်ဝါးကပ်တိုင်, သူခိုးကိုကားကြက်ထားသည်; *see the parts.*
ကားစင် (*pron.* ကားဇင်), *n.* formerly a crucifixion frame in U. B.; a flogging triangle in British jails.
ကားရား, *adv.* spreadingly, stridingly; sprawlingly; contrarily, waywardly, ပစပ်ကဘုရားဘုရား၊ လက်ကကားရားကားရား. *Der.* ထကားရား, ထိုင်ကားရား။
ကားရားခွ, *v.* to bestride, ကားရားခွစီး။
ကား, 2, *n.* breadth, width, as ကားကြီး, ကားလတ်, ကားငယ်, broad, middling, and narrow; applied to cloth, paper, etc.; a surface prepared for painting a picture, the background of a picture, ကားမျက်နှာ, ကားရေး, သည်ကားထဲမှာဘယ်ဇာတ်ကိုရေးထားသလဲ, which of the *zats* is represented in this picture?
ကားပေါင်, *n.* the frame of a picture.
ကားချပ်, *n.* a picture in a frame, or separate piece.
ကား, 3, *n. affix nominative, denoting the agent or subject*, သည်; as to, concerning, in regard to, မူကား; *sometimes adversative*, ဤသူကားကောင်း၏။ထိုသူကားမကောင်း, မူကား; *see Gram. sec.* 60.
ကား, 4, *adv. emphatic or designative*; *see Gram. sec.* 60.
ကိစ္စ (Pali), *n.* business, any work to be done, အမှု, အခင်း, အရေး, ခင်ဗျား ဘာကိစ္စနှင့် လာသလဲ။ သစ်ပင်အပေါ်က ညီကလေး လိမ့်ကျသည်၊ သိတင်းကြားသောကြောင့်၊အကြည့်အရှုလာပါသည်, on what business have you come, sir? I have come to look after my young brother, who, I hear, has fallen from a tree.
ကိစ္စချော, *v.* to be satisfactorily settled, as any business affair.
ကိစ္စပြီး, ကိစ္စတုံး, *v.* to be terminated, as a business or undertaking.

ကိတ်, 1, *n.* the twenty-eighth lunar asterism of ancient astrologers; *see under* နက္ခတ်။

ကိတ်, 2, *n.* one of the eight books of Pali grammar; *see under* သဒ္ဒါ ရှစ်စောင်။

ကိတ္တိ (Pali), *n.* fame, ကျော်စောခြင်း, ပဌမရှမ်းစာမေးပွဲမှာ အောင်မြင်သောကြောင့်၊တနိုင်ငံလုံးမှာကိတ္တိကျော်စောခြင်းသို့ ရောက်သည်, he has become famous throughout the country, owing to his having passed an examination in Shan, by the first (highest) standard.

ကိတ္တိမသမီး, *n.* an adopted daughter.

ကိတ္တိမသား, *n.* an adopted son, မွေးစားသား။

ကိန္နရာ, *mas.*, ကိန္နရီ, *fem.* (Pali), *n.* a fabulous animal having the body of a bird and a human face, a harpy. The Burmese say that the *Keinnaras* are to be found in the Himalayas; လူနှင့်တူသောကြောင့် ကိန္နရာမည်၏။

ကိန်း, 1, *n.* an arithmetical number, ဂဏန်းသင်္ချာမှာကိန်း, ကိန်းခန်းတာရာ, ကိန်းအတိခာန်။

ကိန်း, 2, *v.* to sleep, as a Buddh, မြတ်စွာဘုရားရှေ့သလွန်ညောင်စောင်းထက်၌ကိန်းစက်တော်မူသည်, the most excellent Buddh slumbered on a golden bedstead; *see* ကျိန်း။

ကိန်းအောင်း, *v.* to be in embryo in the womb of his mother, as a Buddh, မယ်တော်ဝမ်းထဲ၌ကိန်းအောင်းတော်မူသည်။

ကိလေသာ (Pali), *n.* heat, passion, ပူပန်ခြင်း; libidinous desire, lust, ကိလေသာကာမ; an evil quality or vice, of which there are ten kinds, *viz.* လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ထိန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဟိရိက, and အနောတ္တပ္ပ, *which see*; ကိလေသာပူပန်ခြင်း။

ကု, *v.* to give medicine, assist in recovery from sickness, ဆေးကုသည်; ဆေးကုရ, to be curable, as a disease; ဆေးကုမရ, to be incurable. *Der.* အကုသမား။

ကုစား, ကုမ, ကုသ, *v.* same, ကျွန်တော်ဆေးကု၍စား ပါသည်, I earn a livelihood by administering medicines; သူ့ကိုကျွန်တော်ကုသ၍ ငှက်ဖျားဝေဒနာပျောက်ပါသည်, I gave him medicine, and his attack of malarial fever disappeared.

ကုသပ်, *v.* same as ကု (*infreq.*).

†ကုကူး, *n.* wild sarsaparilla, သွေးဆေးမြစ်။

ကုက္ကုစ္စ (Pali), *n.* suspense, doubt, hesitation အလိုအလိုဖြစ်ခြင်း, နှောင့်နှေးခြင်း; a contentious, disobliging and morose person, ကုက္ကုစ္စကြီး; moroseness, or the disposition to find fault, querulousness, that spirit which is equally dissatisfied with what has been done, and

what has not been done, and can never be pleased, ကုဋ္ဌုဠူသံသယ, သည်သူကိုမေး၍မရ၊ခေါ်၍မလာ၊ဘာကုဋ္ဌုဠူဖြစ်နေသည်မဆိုနိုင်ဘူး. သည်သခင်ခေါ်ဒ်း ငွေများစွာရှိပြီးသော်လည်း၊ သူ့ဒိမ်သို့ တပါးသောသူ လာလျှင်၊ ရေတပေါက်မျှမသောက်စေချင်ဘူး။အလွန်ကုဋ္ဌုဠူသဘောအားကြီးသည်။

ကုဋ္ဌိ, *n.* the leprosy, နူနာကုဋ္ဌိ၊

ကုဋီ (Pali), *n.* a building; a small building appended to a larger; a privy attached to a monastery. ရဟာန်းသုံးသောရေအိမ်, ကုဋီအိမ်။

ကုဋေ (Pali), *n.* the number of ten million, ဆယ်သန်း, ဇောတိကသူဌေး ဥတနေ့လျှင်၊ဥစ္စာဘဏ္ဍာတို့သည်ကုဋေကုဋ္ဌတက်သည်။

ကုဌ (Pali), *n.* leprosy, ကုဌနာ, နူနာ. ထားဝယ်မြို့စိရင်စု၊မောင်းမကန်နှင့်ပန်းတင်အင်းရွာများမှာ၊ကုဌရောဂါစွဲသူအများရှိကြသည် (35).

ကုတ်, 1, *n.* a lever used for prying, လှေကိုကုတ်နှင့်ကော်၍တုံးပေါ်မှာတင်သည်, the boat is raised up with a lever and placed on logs.

ကုတ်ကော်, *v.* to lift out of place, prize, as with a lever; *see* ကော်။

ကုတ်ကော်တကန် (from ကန်, to kick), *adv.* disputatiously, refractorily, ကန့်လန့်တကန်။

ကုတ်ခုတုံး, *n.* a fulcrum, မောင်းခုတုံး။

ကုတ်. *v.* 2, to scratch, လက်သည်းခြေသည်းနှင့်ကုတ်သည်; to hold fast over the shoulders, as in carrying a burden hanging at the back, or suspended at the end of a stick or porter's yoke; *see* မျှော့ကုတ်, လက်ကုတ်; to hush up anything disagreeable; ကျားကြောင်များလက်သည်းနှင့်ကုတ်သည်, tigers and cats scratch with their claws; အထက်သားများစီ ပွားကိုရှာရအောင်လာသောအခါ၊ဖါကုတ်တုတ်ထမ်း၍လာကြသည်။

ကုတ်ခြစ်, *v.* to scratch with the nails or tear with the claws.

ကုတ်ခြစ်, *v.* to mark with the nails; *see* ခြစ်။

ကုတ်ဆိတ်, ကုတ်ဖွဲ့, *v.* *see the parts.*

ကုတ်, 3, *v.* to struggle with a difficulty, endeavor to accomplish in the midst of difficulties (*seldom used alone*).

ကုတ်ကတ်, *v.* same; *chiefly used in adverbial forms*, as ကုတ်ကုတ်ကတ်ကတ်. *adv.* strugglingly, to overcome a difficulty; ကတ်ကတ်သတ်သတ်, in a dogged, resolute manner, အဓိန္နတော်ရှေ့နေကုတ်ကုတ်ကတ်ကတ်စကားပြောလို့ အမှုကိုနိုင်သည်, this advocate, owing to the persistently resolute manner in which he spoke, won the case.

ကုတ်ကို (ပင်), *n.* a species of *Acacia*, yielding large timber, the *Albizzia lebbek*. The leaves of the tree are pickled with parched sesamum, onions, oil and salt, and eaten with curry. The wood is used for making cart wheels (36).

ကုတို, *n.* a ferry, ကုတိုလှေ။

ကူတို့ကူး, *v.* to cross a ferry.
ကူတို့ကဲ, *n.* the chief or headman of a ferry.
ကူတို့ခ, *n.* ferriage. ကူတို့ခွန်, *n.* revenue paid for a ferry.
ကူတို့စီး, *n.* one who is ferried across some body of water.
ကူတို့ဆိပ်, *n.* the landing place of a ferry, ဆင်၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွား မြစ်ကူးရန်၊ ဟသ်ာတစ်ရင်စုကြို့ရွာမှာအစိုးရကကူတို့ဆိပ်ကိုထားသည်။
ကူတို့ပို့, *v.* to ferry one across some body of water.
ကူတို့လှေ, *n.* a ferryboat.
ကူတို့သည်, ကူတို့သမား, *n.* a ferryman, ကူတို့သူကြီး။
ကုတ်ဟီး, *n.* a difficulty of breathing, ကုတ်ဟီးနာ, ပန်းနာတမျိုး; သွေး ကုတ်ဟီး, a consumptive cough, ကုတ်ဟီးနာစွဲသည်။
ကုတ်ဟီးသံ, *n.* the sound of obstructed breathing; the purring of a cat.
ကုန်, **1**, *n.* merchandise, wares, goods for sale; cargo; ထုတ်ကုန်, exports; သွင်းကုန်, imports; *see also* ချိတ်ကုန်တိုက်ကုန်, goods bought and sold by weight; ကုန်ချင်းထပ်, ကုန်ချင်းဖလှယ်။
ကုန်ကား, ကုန်ကူး, *v.* to traffic, trade; *see* ကုန်သွယ်; မန္တလေးနှင့်ဘင်္ဂလား ကိုကျွန်ုပ်ကုန်ကူးကားသည်မှာအခေါက်များစွာရှိပြီ။ မရေနိုင်ပါ, the number of times I have gone trading between Mandalay and Bengal are many; I cannot count them.
ကုန်စည်, ကုန်စလယ်, *n.* merchandise, wares; *see* ကုန်။
ကုန်တင်တွဲရထား, *n.* a railway truck.
ကုန်တင်လက်မှတ်, *n.* a bill of lading.
ကုန်တံဆိပ်, *n.* a trade-mark.
ကုန်တိုကုန်စ, *n.* remnants of merchandise.
ကုန်တိုက်လက်ဖွဲ့, *n.* a charm, used to insure profit on the sale of goods.
ကုန်ထုပ်, *n.* a bale of goods.
ကုန်ပုပ်, *n.* merchandise, which remains a long time on hand.
ကုန်ဘက်, *n.* a partner in trade, သည်သူနှင့်ကျွန်ုပ်ကုန်ဘက်ပါဘဲ, this man and I are partners.
ကုန်ဘက်စု, *n.* a company of merchants, a firm, ကုမ္ပဏီ။
ကုန်မြှောက်စက်, *n.* a crane.
ကုန်လှောင်, *v.* to store goods or merchandise.
ကုန်လှောင်တိုက်, *n.* a storehouse or godown, ကုန်လှောင်ရုံ။
ကုန်ဝင်ရန်စာရင်း, *n.* a statement of accounts in connection with expenses incurred on any public work of utility.
ကုန်သည်, *n.* a merchant, ကုန်သည်ကြီး။
ကုန်သည်ကိုယ်စားလှယ်, *n.* a commission merchant.
ကုန်သည်စာရင်းချုပ်, *n.* a ledger.

ကုန်သေး, *n.* petty articles of merchandise.

ကုန်သေးသည်, *n.* a dealer in such articles, a pedlar, huckster, ရွှေတောင်သားများမှာကုန်သေးသည်များသည်, many of the inhabitants of Shwedaung are hucksters.

ကုန်သွယ်, *v.* to traffic, trade, buy and sell, ကုန်ကားသည်, ကုန်ကူးသည်, ဘောက်ကားသည်, ရောင်းဝယ်သည်။

ကုန်, 2, *v.* to come to an end, be done, used up; to be spent, as force, strength, money, time, လကုန်လောက်သွားမည်; ယခုအမှုမှာကုန်ချင်သမျှကုန်ပါလေစေ, in this business spend as much as you please, ဥစ္စာပစ္စည်းအလုံးကုန်ပြန်၍ရရှိပါပြီ, the whole of the property has been recovered; *comp.* ဆုံး; *qual. verb. affix,* entirely, wholly. *Der.* အကုန်။

ကုန်ကျ, *v.* to be spent, ငွေတရာထက်ပိုကုန်ကျခြင်းမရှိစေရ; ကုန်အတူကျအတူမြတ်လျှင်၊မင်းနှင့်ငါမျှစားမျှဝေဘဲ, you and I will go shares in expenses and losses, and if there is any profit, we will divide equally. ကုန်အတူကျအတူ is a favorite expression with Burmans, when they combine for any undertaking. *Der.* အကုန်အကျ။

ကုန်ခန်း, *v.* to come to an end, be done, used up, ရန်သူမျိုးငါးပါးကျွန်ုပ်ကိုနှိပ်စက်သောကြောင့်၊ဥစ္စာပစ္စည်းကျွန်ုပ်မှာကုန်ခန်းခြင်းသို့ရောက်ခဲ့ပြီ, owing to my having been oppressed by the five kinds of enemies (မင်း၊ရေ၊မီး၊ခိုးသား၊လေ), my property has come to an end.

ကုန်စင်, *v.* same, ယိုးတိုးယားတားမလုပ်ပါနှင့်၊ စကားကုန်စင်အောင်ပြောပါ, do not go on in an evasive way; say all you have to say. *Der.* အကုန်အစင်။

ကုန်, 3, *verb. affix of number,* denoting the plural, ကြ, ကြကုန်, သွားကြကုန်၏။

ကုန်ကောင်းဆေး, *n.* one species of the *Morinda,* used in preparing a red dye.

ကုန်း, 1, *v.* to rise, bulge upwards; to be rounded, hump-backed; to stoop (ခါးကုန်း), bow the head and body from respect, before a superior, or because of old age, ကျွန်ုပ် အကြောတင်၍ မကုန်းနိုင်ပါ; *comp.* ကုပ် and ငုံ့။

ကုန်းကွ, *v.* to stoop respectfully, တုပ်ကွ, သည်လူဘုန်းကြီးရှေ့မှာပင်ကုန်းကွ၍မသွား၊အလွန်ရိုင်းသည့်လူ, this man is very ill-mannered; even before the *pongyi,* he does not stoop as he goes.

ကုန်း, 2, *n.* rising ground, a knoll; dry ground, land, ကြည်း; the back of an animal; *not used alone,* ကျောက်ကုန်း, ကျောကုန်း; the land, in contradistinction to water, ကုန်းကြောင်းသွားသည်။

ကုန်းကသစ်, *n.* the *Erythrina ovalifolia,* a tree common in tidal forests,

whose trunk and branches are armed with sharp prickles arising from compressed, woody tubercles.

ကုန်းကျ, *v.* to be remote from a river, as a locality.

ကုန်းကြောင်း, *adv.* by land, ကြည်းကြောင်း။

ကုန်းကွဲ, *n.* a Burmese saddle-cloth, spread under the က or saddle frame; *comp.* ခိုးနှီး and တင်ရန်း။

ကုန်းခင်း, *n.* high, level ground.

ကုန်းစင် (*pron.* ဂုန်းဇတ်), *n.* a kind of petticoat, ပိုးကုန်းစပ်ထဘီ (a mixture of silk and cotton).

ကုန်းနှီး (from နှီး, to spread out for support), *n.* a saddle, အင်္ဂလိပ်ကုန်းနှီး, an English saddle, မြင်းကိုကုန်းနှီးတင်ခဲ့ပါ, saddle and bring the horse.

ကုန်းနှီးကွဲ, ကုန်းနှီးအောက်ခံကွဲ, *n.* the pad of a saddle.

ကုန်းပတ်, *n.* the deck of a boat or ship; hence ဦးကုန်းပတ်, the deck of the forecastle; ပဲ့ကုန်းပတ်, the quarter-deck.

ကုန်းပတ်အဖုံး, *n.* the hatch of a ship's deck.

ကုန်းပတ်ကြိုး, *n.* a surcingle, ဝမ်းပတ်။

ကုန်းပတ်ထိုး, *v.* to construct a deck.

ကုန်းပတ်ပေါက်, *n.* the hatchway of a ship.

ကုန်းပေါက်, *v.* to be galled by a saddle, as a horse or his rider.

ကုန်းပေါင်, *n.* a plank with steps cut in it, to assist in passing between a boat and the shore.

ကုန်းပိုး, *v.* to carry pick-a-back, သည်အရပ်၌မြင်းလှည်းမရှိဖြစ်သောကြောင့်၊ သည်လူနာကို ဆေးသမားထံကုန်းပိုး၍မသွားလျှင်သေမည်။

ကုန်းမှုန်းမ, *n.* the Pegu *Lagerstrœmia.*

ကုန်းပြန်, *v.* to rip open a seam and sew up the opposite edges of a garment.

ကုန်းမြေ, *n.* land on which leguminous plants, sesamum, လူး, ဆတ်, cotton, or maize are grown.

ကုန်း, 3, ကုန်းချော, ကုန်းချောစား, ကုန်းချောတိုက်, ကုန်းတိုက်, ကုန်းပစ်, *v.* to excite a quarrel by mischievous representation, အမတ်ကြီးလေးပါးတို့က၊ မဟောသထာကိုအကြောင်းပြု၍၊ကုန်းချောစကားမင်းကြီးဝိဒေဟရာဇ်ထံပြောကြလေ၏။

ကုန်းစကား, *n.* language spoken to excite a quarrel.

ကုန်းမ, *n.* a mischief-making woman, သည်ကုန်းမသည် ငါ့အကြောင်းကိုမကောင်းချည်းပြောသည်။

ကုန်းသည်, *n.* a mischief-maker, a fomenter of quarrels.

ကုပ်, 1 (*pron.* ဂုပ်), *n.* the back part of the neck, လည်ကုပ်။

ကုပ်ဆက် (*pron.* ဂုပ်ဇက်), *n.* the back part or nape of the neck.

ကုပ်, 2. *v.* to tread, copulate, as a male bird.

ကုပ်. 3. *v.* to jot, mark down, note, as in a list of items. စာရင်းက လေးခွဲမှတ်ထားသည်, ကြေးစငွေစချေးသောအခါ စာရင်းကုပ်၍မှတ်ထားသည်; *comp.* ခြစ်။

ကုပ်, 4, *v.* to be curved, bent down at the end, bowed down; to crouch from pain or fear; to conduct in a humble, unpretending, unostentatious manner, သည်လူငွေရှိသော်လည်း အလွန်ကုပ်သည်, although this man has money, he is very unostentatious; မျောက်များ ဆောင်းကာလအခါ၌ ချမ်းလွန်းလို့၊ သစ်ပင်ထက်မှာကုပ်၍ထိုင်တတ်သည်; *comp.* ကုန်း, 1, and ငုံ။

ကုပ်ကမြင်း, *n.* a slyly lascivious person.

ကုပ်ကုပ်, *adv.* unostentatiously, unpretendingly, ploddingly; whence တကုပ်ကုပ်, same.

ကုပ်ကုပ်နေ, *v.* to cower.

ကုပ်ကုပ်ရှပ်ရှပ်, *adv.* (sitting) in a neat, respectful, and modest manner. သည်မိန်းမကုပ်ကုပ်ရှပ်ရှပ်ထိုင်နေသည်, this woman sits in a neat and modest manner.

ကုပ်ဝိုသွား, *v.* to go round (a point of land).

ကုပ်ကုပ်ကွေးလွေး, *adv.* (lying) with the limbs bent and curved, as a number of young animals just littered, or birds just hatched, ကုပ်ကုပ်ကွေးလွေးကြက်ကလေးများကိုကြက်မကြီးရင်ငွေ့နှင့်မွေးရသည်။

ကုပ်, 5, (from ကုတ်. a lever), *n.* a stick thrust down under the edges of an open vessel, to press down and secure the contents.

ကုပ်ထိုး, ကုပ်နှိပ်, ကုပ်သတ်, ကုပ်သိပ်, *v.* to press down and secure with the said stick, *e.g.*, *ngapi*, pickled fish, lime pickle, etc.

ကုပ်, 6, *n.* a kind of snare; *comp.* ကျော့ကွင်း and ညွတ်။

ကုပ်ကား, *n.* a curved stick or bamboo used to connect a flag to its staff, လှေကြီးများရွက်တိုင်ဖျားမှာလေ၏အကြောင်း ကိုသိရန်၊ကုပ်ကားလံ စိုက်ထားသည်, vanes are placed on the top of masts in large boats, in order to know about (the direction of) the wind.

ကုပ်ကားတံခွန်, *n.* a streamer connected to its staff by a ကုပ်ကား။

ကုပ်ကားလံ, *n.* the vane used on a boat or ship.

ကုပ်ခလောင်, *n.* the Asiatic barbet.

ကုမ္ပဏီ (Eng.) (*pron.* ဂုမ္ပဏီ), *n.* a company; formerly the East India Company, ကုမ္ပဏီပိုင်သည်, ကုမ္ပဏီပစ္စည်း; ကုမ္ပဏီ is also applied to the holders of government licenses for the sale of opium, pork, beef, etc., ဘိန်းကုမ္ပဏီ, ဝက်သားကုမ္ပဏီ။

ကုမ္ဘဏ် (*pron.* ဂုမ္ဘဏ်), *n.* a monster included among the *bilus* (ဘီလူး).

ကုမ္ဘဏ်ရက္ခဘီလူး; one of the monsters "of immense size and disgusting form who guard the palace of the Sekra on the south." M.B.

ကုမုဒရာ (Pali), *n.* a fabulous lily, ကုမုဒရာကြာ။

ကုလလေးတာ (Pali ကုလ, and လေး, a bow), *n.* the measure of four cubits or a fathom, five hundred of which constitute the distance from a village, at which a တောရကျောင်း may be erected, ကုလလေး တာအပြန်ငါးရာ။

ကုလား (Pali), *n.* a race, အမျိုး; one whose race is distinctly marked, a caste person; a native of any country west of Burma; a foreigner; ကြက်တူရွေးကုလား, the black billed parrakeet; ပိန္နဲကုလား, one kind of jack fruit.

ကုလားအပ်, *n.* the oblong-eyed needle.

ကုလားအုပ် (Pali ဩဋ္ဌ), *n.* a camel or dromedary.

ကုလားအုပ်ဆောင်းထပ်, *n.* the smaller division of the stomach (of bullocks, etc.); *see* ဆောင်းထပ်။

ကုလားအော်, *n.* a square iron lever, with a ring for a fulcrum, a crow.

ကုလားကပ်, *n.* a species of curlew.

ကုလားကာ (*sometimes written* ကန့်လန့်ကာ), *n.* a curtain or screen.

ကုလားကောက်, 1, *n.* an innocuous estuary serpent, ကနကုပ်။

ကုလားကောက်, 2, *n* the curlew, ဓိန်းမလက်သည်းငှက်။

ကုလားချေး, *n.* a term of contempt applied to natives of India.

ကုလားစပါး, *n.* wheat; *see* ဂျုံ။

ကုလားစောင်း, *n.* a species of Indian fig, prickly pear, *Opuntia Dillenii.*

ကုလားစောင်းလက်ဝါး, or ကုလားလက်ဝါး, *n.* a species of Indian fig, *Opuntia cochinillifera.*

ကုလားတဲ, *n.* a cloth tent, အိမ်ဖြူ (*more common*).

ကုလားထိုင်, *n.* a chair, ကုလားထိုင်ထိုးပေးပါ။

ကုလားနက်, *n.* a black foreigner, as a native of India.

ကုလားရှိ, *n.* a peg driven in a tree or post to facilitate ascent, ရှိတမျိုး; the round handle of a drawer or door, ဂျင်ဖု; the loop of a screen or mosquito curtain, ကုလားရှိကွင်း။

ကုလားပဲ, *n.* gram, the *Cicer arictinum.*

ကုလားပဲကြိတ်, *n.* a gram mill.

ကုလားဖြူ, *n.* a white foreigner, as an American or European; a species of jack fruit, ပိန္နဲသီးကုလားဖြူ။

ကုလားမခြေထောက်, *n.* stilts.

ကုလားရွှေ, *n.* tinsel, ကုလားရွှေကိုတလားပြောသောင်များမှာသုံးကြသည်။

ကုသလ (Pali), *n.* merit, ကုသိုလ်, ကောင်းမှု။

ကုသလဝိပါက်, *n.* the reward of merit, ကောင်းကျိုး (37).

ကုသီထမင်း, *n.* rice distributed at a royal funeral (placed beside a corpse), ကုသီထမင်းမသာတော်များမှာသုံးသည်။

ကုံ, 1 (Pali ကုမ္ဘော, a waterpot), *n.* Aquarius, the eleventh sign of the zodiac, ကုံရာသီ။

ကုံ, 2, *v.* to have a sufficiency, plenty, abundance; *rarely used alone*, ပြည့်စုံသည်; *rather less than* ကြွယ်ဝ; မကုံနွမ်းပါးရှိ, to be in indigent circumstances.

ကုံင (*infreq.*), ကုံတန်, ကုံလုံ, *v.* same; *a.* လူကုံတန် (*pron.* ဂုံဒန်), လူကုံလုံ, a prosperous person.

ကွို့ကွို့, *adv.* in a contracted, shrunken condition; *see* ကျို့ကျို့ and ယို့ယို့။

ကုံး, *v.* to string, as beads; *comp.* သီ; to compose, as writing, စီသည်, စာစီသည်. *Der.* အကုံး။

ကုံးစီ, *v.* to compose, as writing, စီကုံးသည်။

ကူ, 1, *see* ဂူ, *n.* the room in a hollow pagoda, an excavation in a mountain.

ကူ, 2, *v.* to help, aid, assist, ညီသည်, ထောက်သည်, မသည်။

ကူညီ, ကူမ, *v.* same, ကြွေးရှင်များကျွန်ုပ်ကိုတရားစွဲမည်ကြံသောအခါ၊ ခင်ဗျားကူညီထောက်ပင့်လို့သာကျွန်တော်ချမ်းသာပါသည်။

ကူပံ့, *v.* same, with a view to gaining merit.

ကူတော်လောင်ဘက်, *n.* a helper, assistant, သည်သူ၌ကျွန်ုပ်နှင့်ထပ်တူကူတော်လောင်ဘက်ရသည်, in this man I have, indeed, a helper, *i.e.*, one who makes his interests identical (ထပ်တူ) with mine, အမှုရှိသည်ကာလကူတော်ပံ့ဘက်အလွန်ရခဲသည်။

ကူ, 3, *v.* to coo, as a dove, ချိုးကူသည်; တခြားတပါးမြို့ရွာသို့သွားသောအခါချိုးကူသံကိုကြားလျှင်၊ ကရင်လူမျိုးမိမိတို့နေရာဌာနအလွန်လွမ်းဆွတ်တတ်သည်, when Karens, in visiting other towns and villages, hear a dove cooing, they yearn exceedingly for their homes.

ကူလီ (Beng.), *n.* a cooly, porter, အထမ်းသမား။

ကူး, *v.* to cross over, pass from one place to another; to transfer, exchange, traffic, trade; *seldom used alone*, ကုန်ကူးသည်, ဘောက်ကားသည်, ရောင်းဝယ်သည်; to transcribe, copy, ရေးကူးသည်, စာကူးသည်; to devise, contrive, စိတ်ကူးသည်, ဉာဏ်ကူးသည်, hence တကူးတကား (*pron.* တဂူးတဂါး), *adv.* by various modes of conveyance, according to the exigencies of the occasion; things left or placed one here, one there, by irregular stages in traveling; ဒလဘက်သို့

ဖှက်ကလေးနှင့်ကူးသောအခါ၊ လှိုင်းပုတ်၍ဖှက်ကလေးမြုပ်သွားသည်, in crossing over to the Dala side in a *sampan*, a wave struck the *sampan* and it sank; ညောင်တုန်းမြို့နှင့်ရန်ကုန်မြို့ကူး၍ ဥဒဟိုမပြတ်ရောင်းဝယ်သွားလာကြသည်, they trade regularly, going and coming between Yandoon and Rangoon.

ကူးပြောင်း, *v.* to pass from one place to another, သည်မြို့ကထိုမြို့သို့ကျွန်ုပ်ကူးပြောင်းသည်, I change my residence from this town to that; to pass to another state of existence, ဘဝပြောင်းသည်။

ကူးမြောက်, *v.* to cross over and arrive; applied to the attainment of *neibban.*

ကူးသန်း, *v.* to cross over, pass from one place to another; to traffic, trade, ကူးသန်းရောင်းဝယ်စားသည်။

ကေ, *an expletive*; when calling to one another, Burmans affix ကေ to the name of the person called, when the name ends in က်, စ်, ဉ်, တ် or ပ်, *e.g.*, အိုမောင်ရွှေအိတ်ကေ, အိုမလပ်ကေ, etc.; after other names ရေ is affixed, *e.g.*, အိုမောင်ထိုးရေ, မိသော့ရေ. etc.; ကေ and ရေ are scarcely more than euphonic affixes, but imply friendship and familiarity.

ကေကေကာကာ, *adv.* evasively, မင်းကေကေကာကာဒဏ္ဍာရီရှည်၍မပြောနှင့်။

ကဲ, *v.* to exceed, surpass, excel, ကျူးသည်, လွန်သည်, သာသည်; to be chief, superior, ကြီးသည်, မိုးသည်, သည်ဘုန်းကြီးအများဘုန်းကြီးထက်ကဲ၍ကျွမ်းတတ်သည်. *Der.* အကဲ။

ကဲလွန်, *v.* to exceed, surpass, excel, အစိုးရပညတ်ထားလျက်သားနှင့်၊ ဤသူကဲလွန်၍ဆိုးသွမ်းတတ်သည်, notwithstanding the prohibitions made by government, this person is accustomed to surpass others in wickedness and depravity; ဤသူငယ်ထိုသူငယ်ထက်ပညာအစွမ်းသတ္တိကဲလွန်လိမ့်မည်, this child will excel that one in ability to learn; to be predominant.

ကဲမိုး, *v.* to excel another, *lit.* to overtop.

ကဲလား, *n.* a shutter which swings from the top, ကဲလားချိတ်။

ကဲ့, 1, *v.* to remove gradually, bit by bit; hence တကဲ့တကဲ့, *adv.* by degrees, gradually, bit by bit; to abstract privately, purloin; ကရင်စပါးကိုလူဆိုးများခိုးသောအခါ၊ ခိုးမှန်းမသိရအောင်၊ တကဲ့ကဲ့နှင့်ကဲ့ပြီးခိုးကြရသည်, when bad characters steal paddy belonging to the Karens, they are obliged to do so by degrees, in order that the fact of their stealing may not be known. *Der.* အကဲ့။

ကဲ့ဖှက်, *v.* to abstract privately, purloin, လင်ကြီးပစ္စည်းကိုလင်ငယ်ပေးရန်မိန်းမက၊ ကဲ့ဖှက်ထားသည်, မိမိအဘသေမည်ကြံသောအခါ၊ သားက၊ အဘပစ္စည်းများမိထွေးကယူမည်စိုး၍ကဲ့ဖှက်ထားသည်။

ကဲ့, 2, *see* ခဲ့, *verb. affix of time*, denoting that the event is just past; *frequently euphonic.*

ကဲ့, 3, after names ending in က်, စ်, ဉ်, တ် and ပ်, ကဲ့ is commonly used instead of the possesive ၏ in *colloq.*, ဦးရွှေအိတ်ကဲ့သမီး, မောင်ငြိမ်ကဲ့သား, မောင်လပ်ကဲ့ဥယျာဉ်; after other names ယဲ့ is used instead of ကဲ့; when ၏, ကဲ့ or ယဲ့ are not used, the Burmans pronounce the possessive noun or pronoun, as if it were written with an အောက်မြစ်, မောင်ထွန်းထား. ငလှ့်သေနတ်. ရှေ့အနက်. သူ့နာရီ။

ကဲ့ရဲ့, *v.* to dispraise, censure, speak evil of, revile; *less than* ရှုတ်ချ။

ကဲ့ရဲ့သင့်ပြုပ်, *v.* same as ကဲ့ရဲ့။

ကဲ့သို့, *adv.* as, like as, လို, သကဲ့သို့။

ကော, 1, *v.* to rise, swell up, as rising ground, a bank, shoal; to bulge up, as a floor, ကုန်းသည်; to be bad, vicious, applied to deeds; to be shallow, applied to the understanding; မြစ်ညာမှာနှစ်စဉ်မပြတ်မိုးသည်းထန်စွာ ရွာတတ်သောကြောင့်၊ ပင်လယ်ဝမှာချောင်းများကောဏ် လှေများရေထမှသွားနိုင်တော့သည်။

ကော, 2 (*pron.* ဂေါ), *verb. affix used in closing a sentence* (*colloq.*), မြင်ပါသော်ကော။ ရှိပါသော်ကော, I see all right enough; I have it sure enough; also used with လေ, ရှိပါသည်ကောလေ; ခင်ဗျားချေရမည်ကော, how you do sneeze, sir, to be sure; *often used in emphatic assertion with* ချင်ရမည်, *e.g.*, ခွေးကလေးတကောင်မွေးချင်ရမည်ကော, I do so want to raise a little dog.

√ ကော, 3, *n. affix*, where? what of? what then? ခင်ဗျားအပေါ်၌ ရအိုငွေများကိုမြန်မြန်ဆပ်ပါ။ မဆပ်လျှင်ကော, repay me quickly, sir, the money I have to get from you. If I do not, what then? လူသုံးယောက်အတူတကွထွက်သွားကြသည်။ နှစ်ယောက်သာပြန်လာသည်ရှိသော်၊ ရှုမှတ်သောသူကမေးလေ့ရှိသည်မှာ၊ ငမိတ်တယောက်ကော, three men go out together; when only two return, some observer is wont to ask, What of Nga Meit? (How about Nga Meit?)

ကောက်, 1, *n.* the rice plant; rice, one kind of စပါး။

ကောက်ကြီး, *n.* a kind of rice which requires a long time to mature, သီးခဲ့သောစပါး, ကောက်ကြီးတက်. ကောက်ကြီးတက်လာပါမည်။

ကောက်စိုက်, *v.* to transplant rice plants from the nursery to the rice field; usually done by women (ကောက်စိုက်မ) (38).

ကောက်ဆုပ်, *n.* the quantity of the rice plant grasped by the hand in reaping.

ကောက်ဆိုင်, *n.* sheaves of paddy placed head to head.

ကောက်ဆွ, *n.* a stick used for stirring the paddy while being threshed.

ကောက်ညှင်း, *n.* a kind of glutinous rice (considered a dainty).
ကောက်တလင်း, ကောက်နယ်တလင်း. *n.* a threshing-floor.
ကောက်တီ, ကောက်နှောင့်, *n.* a second crop of rice in one year.
ကောက်ပဲသီးနှံများ, *n.* a collective term for crops.
ကောက်မွှေး, *n.* a fragrant kind of rice.
ကောက်ယင်, *n. see* ကောက်လျှင်။
ကောက်ရိတ်, *v.* to reap paddy, သည်လူအလွန်ကောက်ရိတ်မြန်သည်, this man reaps paddy very rapidly.
ကောက်ရိုး, *n.* rice stalk, straw.
ကောက်လျှင် (from လျှင်, to be rapid), *n.* rice that comes to maturity rapidly; early rice.
ကောက်လှိုင်း, *n.* a sheaf of paddy.
ကောက်လှိုင်းပုံ, *n.* a standing sheaf of paddy.
ကောက်သင်းကောက်, *v.* to glean; *used fig.*, သည်ဘုန်းကြီးအဘိုးထိုက်သော စကားပြောတတ်လိမ့်မည်ဟုထင်မိသောကြောင့်၊ ၎င်းထံသွား၍ စကားပြောသော အခါ၊ကောက်သင်းကောက်ချည်းပြောသည်အတွက်ရွံရှာ၍ပြန်လာခဲ့သည်။
ကောက်သင်းကောက်စကား, *n.* disconnected, desultory, rambling remarks.
ကောက်, 2, *v.* to be crooked, not straight, မဖြောင့်; when applied to the mind, to be not upright, မဖြောင့်မမတ်. *Der.* အကောက်။
ကောက်ကောက်စင်းစင်း, *adv.* following (taking) the bends, inlets, and the straight reaches of a river, as in defining a boundary, မူးစည် ကောက်ကောက်စင်းစင်း။
ကောက်ကျစ်, *v.* to be crooked and twisted; to be deceitful, လိမ်လစ် သည်, သူမှာအကြံအစည်တယ်ကောက်ကျစ်သည်, as for him, his schemes are very insidious and crafty.
ကောက်ကျိုးကောက်ကျစ်, *adv.* crookedly, deceitfully, သည်စာရေးရေးသည့် စာအဖြောင့်အသားမရှိ၊ကောက်ကျိုကောက်ကျစ်ရှိသည်။
ကောက်တီးကောက်တောက်, *adv.* crookedly; applied to things.
ကောက်လိမ်, *v.* to be crooked and twisted; to be deceitful.
ကောက်, 3, *v.* to pick up, to pick out, take a part; to select by way of preference (one, out of two or more opinions), to decide; to attach (a carriage or cart) to a draught animal, ရထားကောက် သည်, ရထားကသည်, လှည်းကောက်သည်, ဆင်ကိုသွားကောက်ချေ, နွားကို လှည်းမှာကောက်၍တပ်လိုက်ပါ. *Der.* အကောက်။
ကောက်ခံ, *v.* to receive duties, to collect revenue, ငွေတော်ကောက်ခံ, အခွန်တော်ကောက်ခံဆက်သွင်း။
ကောက်ချက်, *n.* a judicial decision, in the case of a plaintiff and a defendant, ဖြတ်ချက်; *comp.* ဆုံးဖြတ်ချက်. This term is often

erroneously used as an equivalent for an issue at law, instead of ငြင်းချက်။

ကောက်စား, *v.* to collect duties and live upon the perquisites of the office.

ကောက်တမ်း, *n. see* ကောက်ချက်။

ကောက်နုတ်. *v.* to extract, ထိုစာအုပ်မှကောက်နုတ်သောအချက်, a passage extracted from that book.

ကောက်ယူ. *v.* to pick up.

ကောက်ယူစီရင်, *v.* to decide, on summing up evidence.

ကောင်း, *v.* to be good, မွန်သည်; *qual. verb. affix; with the verb repeated,* probably, မောင်ကြီးလာကောင်းလာလိမ့်မည်; အပေါင်းအသင်းမကောင်း, အကြောင်းမသင့်, bad companions, evil consequences. *Der.* အကောင်း။

ကောင်းကောင်းကန်းကန်း, *adv.* in the way of pretending to perform a virtuous or praiseworthy deed. အကောင်းအကန်း, အနည်းငယ်ကိုအများဖြစ်အောင်၊ကောင်းကောင်းကန်းကန်းဟန်ဆောင်ပြုသည်။

ကောင်းကျိုး, *n.* the reward of merit, ကောင်းကျိုးချမ်းသာ။

ကောင်းကြီးပေး, *v.* to praise. bless; *more than* ချီးမွမ်း, ငါသည်သင့်အား အစည်အပြကောင်းကြီးပေးမည်; to pronounce a benediction.

ကောင်းစား, *v.* to be well off, in good circumstances.

ကောင်းမြတ်, *v.* to be good, excellent, ငကိုကောင်းမြတ်သည်ဟုအဘယ်ကြောင့်ခေါ်သနည်း, ကောင်းမြတ်စိုလင်သောဆုကျေးဇူးရှိသမျှ; *see the parts.*

ကောင်းမွန်, *v. see* ကောင်း; ခင်ဗျားကောင်းမွန်ရာအရပ်သို့ရောက်ပါစေဟုဆုတောင်းပါသည်, I pray that you, sir, may reach a happy and excellent place.

ကောင်းမှု, *n.* a meritorious deed, a work of merit, ကောင်းသောအမှု; merit. ကုသိုလ်။

ကောင်းကင်. *n.* the expanse of the heavens. the firmament; the vacant expanse, whether above or below the earth, အာကာသ။

ကောင်းကင်အမိုး, *n.* the welkin.

ကောင်းကင်တမန်, *n.* an angel.

ကောင်းကင်တမန်မင်း, *n.* an archangel.

ကောင်းကင်ဘုံ, *n.* heaven, the heavenly world.

ကောင်းမှူ, *n.* a kind of tree growing to the height of one hundred and twenty, or even one hundred and fifty feet, and yielding large timber, the *Parashorea stellata.*

ကောဇာ (Pali), *n.* an era, epoch, သက္ကရာဇ်, ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၃; equivalent to the English expression "in the year."

ကောဋိ, *n.* the number of one hundred trillion.

ကောရန် (Arabic), *n.* the Koran.

ကောလာဟလ (Pali), *n.* a noisy rumor; one kind of အုတ်အုတ် ကျက်ကျက်သောအသံ; an extensive proclamation of some future event; ကောလာဟလပျံ့ပွားး၍သည်စကားအမှန်မဟုတ်ဘူး (39); "uproar, tumult, shouting, screaming." *Childers.*

ကောသ (Pali), *n.* a measure of distance equal to twenty *okthabas* (ဥသဘ).

ကော့, *v.* to turn up at the sides or edges, to warp; to rise in the middle; ကော့၍နေ, to bend up.

ကော့ရရော့, *adv.* turning up at the sides or edges.

ကော့လန်, *v. see the parts*; စာအုပ်များနေပူထဲမှာအလှန်းကြာလျှင်၊ ကော့လန်နေတတ်သည်, If books are exposed to the sun a long time, they are apt to warp and curl up at the sides.

ကော့လိမ်, *v.* to be warped out of shape; to twist out of a plane, to spring, as unseasoned boards; သည်လူမတန်မရာသောအမှုပြုခြင်းကြောင့်၊ လွှတ်မင်းကြီးလေးပါးကၤရာဇဒဏ်ခတ်၍ကော့လိမ်နေရော့သည်။

†ကော့ယင်, *n.* the toucan, *Rhamphastos erythorynchus.*

ကော်, 1, *n.* any viscous substance, as paste, glue, etc., ဗိတ်အင်္ကျီဖြူများကိုမာအောင်၊ကော်တင်ပြီးလျှင်မီးပူတိုက်သည်။

ကော်ကျွေး, ကော်တင်, *v.* to size; *comp.* အစာတင် and ကစီတင်။

ကော်ပျည်း (*pron.* ပျည်ိး), *n.* caoutchouc.

ကော်ပြား, *n.* a wafer.

ကော်ဖတ်, *n.* a mixture of some vitreous or testaceous substance with paste or gum, used for smoothing and polishing metals or wood; india rubber; ink eraser, မှားသောအချက်ကိုဖျက်ရန်ကော်ဖတ်နှင့်တိုက်ပွတ်သည်။

ကော်ရည်, *n.* size.

ကော်, 2, *v.* to lift out of place, prize up, as with a lever; to luff, sail nearer the wind, လေမသင့်သောအခါသင်္ဘောများလေကိုကော်၍တိုက်ရသည်, when the wind is unfavorable ships have to luff (40).

ကော်ကတ်, *v.* to lift out of place, prize up, as with a lever.

ကော်ဆဲ, *v.* to reproach, revile in unmeasured terms; *more abusive than* ဆဲရေး, ငဖြူကလွှနှားများသည်ငမဲခြံကိုဖျက်ဆီးသောကြောင့်၊ငမဲကကော်ဆဲသည်။

ကော်ပက်, *v.* to dash, ရေကိုကော်ပက်သည်။

ကော်ပြား, *n.* a shovel.

ကော်ဇော, *n.* a carpet, ဧည့်သည်များလာသောအခါကော်ဇောခင်းပေးပါ; မွေးရှည်ကော်ဇော, a rug.

†ကော်ဗီ, *n.* the cabbage.

ကော်ပြော, *n.* the least valuable of the three kinds of diamonds; *see under* မိန်။

ကော်မိတီ (Eng.), *n.* a committee, ကော်မိတီလူကြီး, a member of a committee.

ကော်ရော်, *v.* to respect, reverence (*infreq.*), နိုသေသည်, ကော်ရော်ညွတ်နူး ရှိခိုးဦးချ၏။

ကို, 1 (from အစ်ကို, an elder brother), *n.* brother; *prefixed to proper names* of men, indicative of friendship and due consideration; commonly applied to persons older than the speaker, ကိုရွှေမိတ်။

ကိုရှင် (*pron.* ကိုယင်), *n.* brother (elder); *a term of compellation* addressed to men, indicative of friendship and due consideration; *comp.* မောင်ရှင်; a term applied to maternal uncles by nephews and nieces, တူမှုအားဦးရီးကို၊ကိုရှင်ဟူ၍ခေါ်ကြသည်, nephews call their maternal uncles ကိုရှင်, မသိမမြင်သောသူတယောက် ကိုယ်ထက်ကြီးအံ့ ထင်လျှင်၊ ကိုရှင်ဟုခေါ်၍နှုတ်ဆက်သည်။

ကို, 2 (*pron.* ဂို), *n. affix, objective*; *see Gram. sec.* 62; ကို is also used in an interjectory manner, as when expressing surprise, vexation or displeasure, တယ်ကြီးသည်ကို, တယ်ခက်သည်ကို, တယ်မိုက်သည်ကို, အင်မတန်ကောင်းသည်ကို (*Colloq.*).

ကိုက်, 1 (Beng.) (*pron.* ဂိုက်), *n.* a yard, a measure of length equal to two cubits (အတောင်).

ကိုက်, 2, *n.* large shears. used for cutting metal, ကျိတ်။

ကိုက်, 3 (*pron.* ဂိုက်), *n.* a carpenter's shave, spoke-shave.

ကိုက်, 4, *n.* a kind of scraper used by blacksmiths.

ကိုက်, 5, *v.* to bite with the teeth or an instrument; to ache, ခေါင်းကိုက်သည်, သွားကိုက်သည်, ခဲသည်; to take hold, as colors on cloth, or ink on paper; to shear, ညှပ်သည်; to accord, correspond with, agree, *an abbrev. of* အင်းကိုက်; applied also to language, ဟုတ်မည်လက္ခဏာနှင့်တူပါသည်။ သူ၏ပြောပုံအချက်အလက်နှင့်ကိုက်သည်; သည်အထည်အနီဆိုးလျှင်ကိုက်ပါမည်လား, if this cloth is dyed red will the color take hold? *Der.* အကိုက်။

ကိုက်ခဲ, *v.* to ache.

ကိုက်ဆုတ်, *v.* to bite and tear.

ကိုက်ညှပ်, *v.* to shear.

ကိုက်ထိုး (*pron.* ဂိုက်ထိုး), *v.* to flute the blade of a sword, *da*, razor; *see* ပြောင်းကြောင်း။

ကိုက်ဖွဲ့, *v.* to bite and mangle.

ကိုင်, *v.* to hold, lay hold, take hold of; to apply, put on, as with the hand, အင်္ဂတေကိုင်, ရွှံကိုင်, သစ်စေးကိုင်; to take measures or steps (as a private person) to crush or discomfort an enemy, သည်လူငါကိုင်ဦးမည်. *Der.* အကိုင်, နပန်းကိုင်, ပုံကိုင်, လုပ်ကိုင်။

ကိုင်ငင်, ကိုင်တွယ်, *v. see the parts.* အကလေးလက်ကိုကိုင်၍သွားသည်, ထောင်ဗိုင်သခင်သားကလေးများကိုင်သည်တွယ်သည်များမှာ အကြောင်းမတန်မြဲသည်။

ကိုင်စွဲ, *v.* to use habitually.

ကိုင်ဆွဲ, *v.* to hold with a pulling effort.

ကိုင်ယူ, *v.* to lay hold of.

ကိုင်သုံး, *v.* to employ, make use of, ကျွန်မှလင်ဖြစ်၍ သူ့ပစ္စည်းများကိုကိုင်သုံးရပါသည်။

ကိုင်း, 1, *n.* a species of rush, elephant grass, သိတင်းကျွတ်၊တန်ဆောင်မုန်းလများမှာကိုင်းပွင့်ထဲသို့ခြင်များဝင်၍ဥတတ်သည် (41).

ကိုင်းသားဖိုကြီး, *n.* a species of *Storax.*

ကိုင်း, 2, *n.* a kitchen garden, near water and not cultivated in the rainy season, ကိုင်းခင်း; ကိုင်းဥ, a truffle.

ကိုင်းကျွန်း, *n.* same as ကိုင်း; so called because many of the gardens are on islands.

ကိုင်း, 3, *v.* to hang over in a curve, bend downwards; *less than* ကုပ်. *Der.* အကိုင်း။

ကိုင်းညွတ်, *v.* same; to bow down respectfully, ဦးညွတ်သည်; to respect, reverence, ရိုသေသည်, ဂန္ဓရာဇ်တိုင်းသားများက၊ နေထွက်ဘုရင်ကိုကိုင်းညွတ်သောကြောင့်၊ အမှုတော်ကိုဝင်၍ထမ်းရွက်ကြသည်, the Chinese enter the service of the King of the Rising Sun, because they reverence him.

ကိုင်း, 4, an *interjection,* inviting or suggesting action or effort; also used in challenging an opponent; ကိုင်း၊ခင်ဗျားနှင့်ကျွန်တော်ငွေငါးဆယ်စီလောင်းကြစို့, ကိုင်း၊အိမ်ပြန်ကြစို့။

ကိုယ်, 1, *n.* an animal body, a corporeal frame, ကိုယ်ခန္ဓာအကောင်အထည်။

ကိုယ်အင်္ဂါ, *n.* the private parts of a male or female.

ကိုယ်ကာယ, *n.* the body, ကိုယ်ခန္ဓာ; ကိုယ်ကာယသဘော, temperament of body.

ကိုယ်ကျပ်အင်္ကျီ, *n.* a tight jacket; a corset, အင်္ကျီကိုယ်ကျပ်; ကိုယ်ကျပ်အင်္ကျီ၊ဆယ်တနှစ်ဆယ်နှစ်နှစ်အရွယ်ရှိသောမိန်းမကလေးများဝတ်ဆင်ကြသည်။

ကိုယ်ပူ, *v.* to be hot or feverish, as the body.

ကိုယ်ပွားကွက်, *n.* a spot on an infant's skin indicative of growth,

သည် လူကလေး ရှေ့သို့အလွန်ဝဦးမည်။ ကိုယ်ဖျိုးကွက်များ ယခုပင်ထနေသေးသည်, this boy will be stouter hereafter; even now the growth spots are rising up.

ကိုယ်မကောင်း, *n.* usually applied as a euphemism to those afflicted with leprosy, နူနာ, ကုဋ္ဌိ။

ကိုယ်ရံ, *n.* a bodyguard.

ကိုယ်ရံတော်, *n.* a king's bodyguard, ကိုယ်ရံတော်ခင်းကျင်းကြိုဆို, to form a guard of honor for a great personage.

ကိုယ်ရံမြင်းတပ်, *n.* the horse guards.

ကိုယ်ရံသား, *n.* one of the bodyguards, ရှေးကမန္တလေးမြို့ နန်းတော်မှာ၊ တောင်ဘက် တရာငါးဆယ်၊ မြောက်ဘက် တရာငါးဆယ် ကိုယ်ရံသားကို ထားသည်။

ကိုယ်လုပ်, *n.* a female attendant, concubine.

ကိုယ်လုပ်တော်, *n.* a wife or concubine of a king, မောင်းမမိဿံ။

ကိုယ်လုံးပေါ်မှန်, *n.* a cheval glass.

ကိုယ်လုံးပေါ်ရုပ်ထု, *v.* to carve a life-size figure.

ကိုယ်လေးလက်ဝန်ရှိ, *v.* to be *enceinte.*

ကိုယ်ဝတ်, *n.* the upper or principal garment of a Buddhist priest; *see under* သင်္ကန်း။

ကိုယ်ဝန် (from ဝန်, a burden), *n.* the *fetus* in the womb.

ကိုယ်ဝန်ဆောင်, ကိုယ်ဝန်ရှိ, *v.* to be *enceinte*, pregnant, ကိုယ်ဝန်ရှိသောမိန်းမများကျမ်းမကိုင်ကောင်းဘူး, it is not proper for women who are *enceinte* to take an oath, နှုတ်ပိုက်ရှိသည်, ပဋိသန္ဓေစွဲသည်, or ယူသည်; ပတ္တမြားနှုတ်ငုံရှိသည် (applied to a queen); *comp.* ဇီးရှိ။

ကိုယ်ဝန်ပျက်, ကိုယ်ဝန်လျှော, *v.* to miscarry.

ကိုယ်ဝန်ရင့်, ကိုယ်ဝန်ရင့်မာ, *v.* to be near delivery, နှုတ်ပိုက်ကြီးသည်, ပဋိသန္ဓေရင့်သည်။

ကိုယ်, 2, *pron.* one's self, *mas. or fem.*, myself, yourself, himself or herself, itself, မင်းရန်ကုန်မြို့ကိုယ်မှာနေသလား။ မဟုတ်ပါဆင်ခြေဖုံးမှာနေပါသည်, do you live in Rangoon itself? No, I live in the suburbs; သူတို့ကိုယ်ကိုအလွန်သူတို့အထင်ကြီးသည်, they think a great deal of themselves; ကိုယ်တို့ဘယ်ကလာသလဲ, where do you come from? used by men when addressing women, or women when addressing each other; နှစ်ကိုယ်တည်းစကား လျှောက်ထားစရာရှိပါသည်; *comp.* မိမိ။

ကိုယ်ကိုနှိမ့်, *v.* to stoop, condescend.

ကိုယ်ခံဆောင်, *v.* to carry on the person.

ကိုယ်စား (*pron.* ကိုယ်ဇား), *n.* a substitute, agent, one who acts for another, ကိုယ်စားကိုယ်ပွား (*pron.* ဗွား), ဘုရင်မကိုယ်စားကိုယ်ပွား, ကျွန်

တော်မျိုး ကိုယ် စား လျှောက် ထား ပြောဆို စေရန်၊ ရှေ့နေ မောင်မြင်ကို ဖွဲ့အပ် လျှောက်ထားပြောဆိုပါစေကြောင်း။
ကိုယ်စားလှယ် (*pron.* ကိုယ်စလယ်), *n.* same as ကိုယ်စား။
ကိုယ်စီ, ကိုယ်စီကိုယ်င, *a.* each, each one, ခံဝန်သူကိုယ်စီတောင်းယူပြီးသည် နောက်, after taking security (or bail) from each one.
ကိုယ်စီကိုယ်စီ, *pron.* each one.
ကိုယ်စောင့်နတ်, *n.* one's guardian *nat*, ကိုယ်စောင့်နတ်ရှိုးဆော်လို့။
ကိုယ်တူကွဲ, ကိုယ်ဘူရင်ကွဲ, *n.* a substitute who is equally interested with the principal.
ကိုယ်တော်, *pron.* royal self, thou, *mas. or fem.*; used in addressing a superior, and especially Buddhist monks, ကိုယ်တော်မြတ်။
ကိုယ်တိုင်, ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ်, *pron. see* ကိုယ်; တခါတရံသူ ကိုယ်တိုင်သွားပါ သည်။တခါတရံ ကိုယ်တူကွဲကိုလွှတ်ပါသည်, sometimes he goes himself, sometimes he sends an agent.
ကိုယ်ထီး, *a.* or *adv.* by one's self, alone, တကိုယ်ထီး, ကိုယ်ထီးနေ, ကိုယ် ထီးမွေလျော်, ကိုယ်ထီးစောက်လောက်, တကိုယ်ရေး, by one's self, solitarily, တကိုယ်ရေးဒုက္ခိတ, similar to ကိုယ်ထီး, in meaning.
ကိုယ်ထူး, ကိုယ်ထူးကိုယ်ချွံ, *adv.* by one's self, alone, depending on one's self, အဘေ ဆုံးကတည်းကစ၍ကျွန်ုပ်ကိုယ်ထူးကိုယ်ချွံ လုပ်ကိုင်စား သောက်နေ ရပါသည်, ever since the death of my father, I have been obliged to depend on myself, and gain my own livelihood, ကိုယ်ထူးကိုယ်ထ။
ကိုယ်ဘိရင်ဘိ, *adv.* in the way of active personal effort, superintendence or supervision.
ကိုယ်ရှင်, ကိုယ်ရှင်ကိုယ်, *pron. see* ကိုယ်။
ကိုး, 1, *a.* and *n.* nine, ၉။
ကိုးကြောင်း, *n.* the multiplication table, ascending to nine times nine, ကိုး ကြောင်းခရိုင်ကိုသူငယ်ကလေးများကျက်ရသည်။
ကိုးကြောင်းတွက်, *v.* to use the multiplication table.
ကိုးဒိုးဖဲရိုက်, *n*, a game of cards played by four persons.
ကိုးလုံးကျည်, *n.* slugs.
ကိုး, 2. *v.* to trust in, rely on, receive as teacher, guide, or object of worship; *more than* ဆည်းကပ် and မှီခို။
ကိုးကွယ်, *v.* to worship, ဘုရားသခင်ကိုသာကိုးကွယ်ကြလော့။
ကိုးစား, *v.* to trust in, rely on, ကိုယ်တော်ကိုအကျွန်ုပ်ကိုးစားပါ၏။
†ကိုးရိုးကားရား, *adv.* sprawlingly; confusedly; contrarily, ကိုးရိုးကားရား ပြုသည်, he acts in a contrary manner.
ကိုးလိုးကန့်လန့်, *adv.* contrarily, perversely, သူသည်ကိုးလိုးကန့်လန့်ပြော တတ်သည်, he is in the habit of talking in a contrary manner.

ကျ, 1. *v.* to fall; to become low; to be thrown down, put down, left; to reach, to attain; to be expended, spent, ကုန်ကျသည်; to be wanting, omitted in writing, စာကျသည်; to fall in place, be settled, adjusted; to be skilled in reading or repeating sacred or secular writings; to bear a certain price; သည်ကျောင်းတကာစာတတ်သောအခါ၊အလွန်ကျနသည်; သည်ဥစ္စာအဘိုးဘယ်လောက်ကျသလဲ; ကွင်းစားခန်းဆိုသို့ကျသောအခါ၊ကျားဟိန်းသံကြားသည်; တန်ဆောင်မုန်းလကျလျှင်သွားတော့မည်, I shall go when the month of *Tazaungmon* arrives; ကျမကောက်၊ပျောက်မရှာ, though fallen, not worth picking up; though lost, not worth seeking; သည်အရာရှိဘာပြုလို့အရာကျသလဲ, why did this official lose his situation? ကျ signifies also, to age, သည်နှစ်ဦးစံဝင်အလွန်ကျသည်, an *abbrev.* of အရွယ်ကျ; to decline in health or physical appearance, owing to age, ဦးတူသည်နှစ်အလွန်ကျသည်၊တာရှည်နေမည်မထင်ပါ; to intermit, as a fever, ဖျားကျသည်. *Der.* အကျ and ချ။

ကျအောင်, *conj. and postposition,* until, တိုင်အောင်။

ကျနဲ, *v.* same as ကျ, in several senses.

ကျနေ, *n.* the setting sun, or the sun when passed the meridian.

ကျ, 2, *n.* a small granary (*local*); *see under* ကျီ။

ကျက်, 1, *v.* to be cooked, dressed; to be healed, as a sore; to be acquainted, accustomed, familiarized; to recognize, to identify; *in the last sense, not used assertively*; ထမင်းကျက်ခဲ့ပြီလား, is the rice cooked? အနာကျက်ခဲ့ပြီလား; *comp.* လေ့ကျက်. *Der.* ချက်။

ကျက်စား, *v.* to go out to feed, as cattle in a pasture, သည်အရပ်ကကျွဲနွားကျက်စားရာအရပ်ဖြစ်သည်; to leave one's home and transact business statedly in another place, to gain a living away from one's home, ဘိလတ်သားများမိမိတို့ပြည်ကိုစွန့်ပစ်၍မြန်မာပြည်သို့လာပြီးလျှင်ကျက်စားကျသည်; သည်အရပ်က၊သမင်၊ဒရယ်၊ ချေငယ်၊ ဆိုင်၊ ဆတ်မှစသောအမဲများကျက်စားရာအရပ်ဖြစ်သည်။

ကျက်မိ, *v.* to recognize, identify, လူတထောင်ထဲမှာသည်လူကိုတွေ့လျှင်အသံကိုကျက်မိပါ၏, though I should meet this man among a thousand, I should recognize his voice.

ကျက်, 2, *v.* to continue without cessation or intermission, as an unpleasant noise; *not used assertively*, ကျက်ကျက်, တကျက်ကျက်, စီစီကျက်ကျက်။

ကျက်တူရွေး, *see* ကြက်တူရွေး, *n.* a parrot.

ကျက်သရေ, *see* ကြက်သရေ, *n.* character, reputation, credit.

ကျင်, 1, *n.* excrement.

ကျင်ကြီး, *n.* *fæces*, ordure, အလေး, ချေး, မစင်, ဝမ်း။
ကျင်ကြီးစွန့်, *v.* to evacuate the intestines (*polite*).
ကျင်ချုပ်, *v.* to have stoppage of urine.
ကျင်ငယ်, *n.* urine, အပေါ့, ဆီး, မုတ်, ရေပြန်, ရေဟောင်း, သေး။
ကျင်ငယ်အိမ်, *n.* the bladder. ကျင်ငယ်အိမ်ကျောက်, *n.* calculus.
ကျင်ငယ်ချောင်း, *n.* the urethra, ဆီးချောင်း။
ကျင်ငယ်စွန့်, *v.* to pass urine (*polite*).
ကျင်ပြော, *v.* to have diabetes, သည်သူကျင်ပြောသောဝေဒနာရောက်သောကြောင့်၊အသက်များစွာရှည်မည်မထင်ပါ, I do not think that this man will live long, as he is suffering from diabetes, ကျင်ပြောရေငတ်။
ကျင်, 2, *v.* to sift for gold (ရွှေကျင်), or silver (ငွေကျင်).
ကျင်ဥ, *n.* the larger particles of silver or gold which remain after sifting.
ကျင်ခွက်, *n.* a shallow wooden vessel, used in sifting for gold or silver, ကျင်ခွက်နှင့်ရွှေကျင်သည်။
ကျင်နှစ်, *n.* the purer particles of gold or silver obtained by sifting.
ကျင်မှုန့်, *n.* the finer particles obtained by sifting, မြေကြီးကျောက်ထွက်ခဲ့ကုန်သောအခါ၊ကျင်မှုန့်ချည်းသာကျန်တော့သည်။
ကျင်, 3, *v.* to be acquainted with, be familiar with, understand well; *not used alone*, သည်လူရွှေထိုးအလုပ်ကိုအလွန်ကျွမ်းကျင်သည်။
ကျင်ကျွမ်း, *v.* to be versed in, skilled, *see* ကျွမ်းကျင်။
ကျင်လည်, *v.* *see* ကျင်; particularly to be acquainted with, as husband and wife; to be conversant with or experienced in, as a state of existence, or a place of residence, ကျင်လည်ဘူးသောလင်မယားဖြစ်သောကြောင့်၊ယခုတိုင်အောင်ချစ်ကြင်နေကြသည်။
ကျင်လည်လေ့ကျက်, *v.* to be versed in.
ကျင်လျှင်, *v.* same as ကျင်လည် (*infreq.*).
†ကျင်တွယ်, *n.* a carpenter's square.
ကျင်တွယ်ကိုက်, *v.* to match the part to which it is applied.
ကျင်တွယ်ထောင့်, *n.* a right angle.
ကျင့်, 1, *v.* to do, perform, practise, ဆောင်သည်, ပြုသည်, မူသည်; to be habituated to, လေ့သည်; to teach, train, break in, as an ox or buffalo; to practise for a boat race; to practise for a trial of skill, လက်ကျင့်; to try a horse, before entering it for a race, မြင်းကျင့်၍စီးသည်; မြိုးခြိုးစွာကျင့်, to perform austerities, to practise self-denial; ခင်ဘျားယခုအခါ မြင်းစီးမတတ်သော်လည်း၊ ကျင့်လျှင် တတ်ပါလိမ့်မည်, although you do not now know how to ride, sir, you will be able to do so if you practise. *Der.* အကျင့်။

ကျင့်ကြံ, *v.* to be addicted to; to lead an irregular, vicious life.
ကျင့်ကြံပြုမူဟန်, *n.* guise, mode of behavior.
ကျင့်စည်တရား (*pron.* စည်း), *n.* a system of moral duties.
ကျင့်စောင့်, *v.* to practise constantly or habitually, keep, observe, ရသေ့များသီလကိုအမြဲကျင့်စောင့်နေကြသည်, ascetics live habitually observing the precepts; သမာဓိရှိသောသူများ၊ရှစ်ရက်၊လပြည့်လကွယ်နေ့တို့၌သီတင်းသီလကိုကျင့်စောင့်သည်; ကျင့်စောင့်ပြုမူခြင်း, behavior.
ကျင့်ဆောင်, *v.* same, ကျင့်ဆောင်ဆောက်တည်, သူတော်ကောင်းတို့အကျင့်တရားကိုကျင့်ဆောင်ဆောက်တည်ကြသည်။
ကျင့်ဝတ်, ကျင့်ဝတ်တရား, *n.* a duty, moral requirement.
ကျင့်, 2, *v.* to be tense, tight; *not used assertively.*
ကျင့်တင့်တင့်. *adv.* tensely, as the breast or bowels, လူများမအီမသာရှိသောအခါ၊ ရင်ထဲသော်၎င်း၊ နံဖေးထဲသော်၎င်း၊ ကျင့်တင့်တင့်နာတတ်သည်; ပြေးလေ့မရှိသောသူတယောက် ရုတ်တရက်ပြေးမိသော်၊ ဖေးစောင်း၌ ကျင့်တင့်တင့်နာတတ်သည် (a stitch in the side).
ကျင့်တင့်တင့်ရှိ, *v.* to be constricted, as the bowels.
ကျင်း, 1, *n.* a hollow place in the ground, a trench; a dock; an excavation, the earth of which has been used for making a bund, တာတောင်ဘက်ကကျင်းတွင်, in the excavation on the south side of the bund.
ကျင်းတူး, *v.* to dig a trench.
ကျင်းထိုး, *v.* to put into dock, as a vessel or ship, ဓိုးသင်္ဘောကျင်းထိုးနေလို့၊သည်တခေါက်ပုသိမ်မြို့သို့မသွားရပါ။
ကျင်း, 2, *v.* to spread out, ဖြန့်ထားသည်; to put in order, set out to advantage, arrange, array, ခင်းကျင်းသည်။
ကျင်းပ, *v.* to put in order, arrange, array, ကျွန်တော်သားငယ်ကိုရှင်ပြုလိုပါ၍၊ရုပ်သေးပွဲဇာတ်ပွဲများကိုကျင်းပ၍၊ လှူဒါန်းရန်အမိန့်ပေးရအောင်လျှောက်ပါသည်။
ကျင်း, 3, *v.* to wash slightly, rinse (a vessel); to gargle the throat, ပါးလုပ်ကျင်း; to stroke, strop, set, as a razor or knife after whetting; မင်းသည် ဖန်ခွက်ကို ကောင်းကောင်း မဆေးဘူး။ ကျင်းရုံသာ ကျင်းထားသည်; ထားကိုသွေးပြီးသော်ကျင်းလိုက်, strop the knife after it is ground. *Der.* လုပ်ကျင်း။
ကျစ်, 1, *v.* to twist tight and hard; *more than* လွှန်း, or လွှန်းပေါင်းတင်; to braid. ဝက်အူကျစ်သည်; to scratch the earth out of a hole in the ground, as an animal (rolling it over and over).
ကျစ်စာ. *n.* the earth scratched out of a hole by an animal, ပုစွန်ကျစ်စာ, ဂဏန်းကျစ်စာ, လိပ်ကျစ်စာ, တီကျစ်စာ, ကြွက်ကျစ်စာ။

ကျစ်စာတွင်း, *n.* a burrow.

ကျစ်. 2, *v.* to be diminutive, smaller than the ordinary size, လှီသည်, ညှက်သည်; to be reduced to a small compass, made compact; *in this sense seldom used assertively*; ဒိပ်သည်းသည်: သည်လူလူကျစ်ကလေးပါ. this man is diminutive and spare; ဝါထုပ်သလိုကျစ်ကျစ်ပါအောင်ထုပ်သည်. as in closely packing anything.

ကျစ်လစ်. *v.* to be reduced to a small compass, made compact; to be neat, nice, exact, accurate and decorous in arrangement, dress, manner; to exhibit great discretion and secrecy in carrying out one's designs; သည်မိန်းမကလေးအဝတ်များကိုကျစ်ကျစ်လစ်လစ်ဝတ်သည်; သည် ရာဇဝတ်အုပ် အကြောင်းမတန် အမှု အခင်းကို ကျစ်ကျစ် လစ်လစ် ကြံတတ်သည်။

†ကျစ်ကျစ်, *adv.* indicative of the noise which it imitates, ကဲလားကိုချသောအခါကျစ်ကျစ်မြည်သည်, when the shutter is lowered it creaks with a sharp sound.

ကျစ်ဆံနီ (Beng.), *n.* oakum, ကျစ်ထွေး။

ကျစ်တွန့်တက်. *v.* to crinkle. as a twisted cord, to kink; to arrogate to one's self superior wisdom, knowledge of the world, မောင်မင်းငါ့ထက်အလိမ္မာကျစ်တွန့်အလွန်တက်ချင်သည်; ကြိုးမှာကျစ်တွန့်တက်လွန်းလျှင်ပြတ်သည်. if a rope kinks too much, it breaks.

ကျည်. 1. *n.* a tube closed at one end.

ကျည်စူး. ကျည်ပေါက်. *v.* to penetrate, as a bullet.

ကျည်ခဲ. *n.* a bullet or cannon ball, ကျားကိုပစ်သောအခါ၊ကျည်ခဲနှင့်ပစ်ရသည်။

ကျည်ခဲထောက်သွား, *v.* to ricochet, as a bullet, ကျည်ခဲမြေကြီးကိုထောက်သွားသည်။

ကျည်တောက်, *n.* a small tube closed at one end, မြန်မာမုဆိုးများယမ်းကိုဝါးကျည်တောက်၌ထည့်၍ဆောင်တတ်သည်; in speaking of the rush of water in a creek, river or stream. the Burmese frequently compare it to the pouring of water through a bamboo tube, ကျည်တောက်သွန်စီး, မိုးသည်းတွင်းအခါချောင်းတွင်းမြစ်ရေသည်ကျည်တောက်သွန်စီးသလိုစီးတတ်သည်။

ကျည်မှန်, *v.* to be hit by a bullet.

ကျည်ရာ. *n.* the mark made by a bullet.

ကျည်. 2. *v.* to be shrill and piercing, as sound; *used in adverbial forms only.*

ကျည်လောင်, *v.* same. သည်သူငယ်ကျည်လောင်လှချေ၏. အိမ်များမီးလောင်သောအခါ၊ အရပ်ထဲတွင် ခေါ်ကြအော်ကြ သောကြောင့်၊ ကျည်ကျည်လောင်လောင်အလွန်အားကြီးသည်။

ကျည်, 3 (*pron.* ကျည့်), *n.* a large species of ant, ကျည်နီ, ကျည်နက်။
ကျည်, 4 (*pron.* ကျည့်), *v.* to have the sensation of pricking numbness occasioned by checking the circulation of blood, or of pain in the teeth occasioned by cold water in the mouth (သွားကျည်); to have the numbness experienced when one's crazy bone is hit; to be asleep, as one's limbs after sitting a long time; *comp.* ထုံ; ကျည် implies that there is numbness with a certain amount of pain, whereas ထုံ implies that there is numbness without pain; ကြာကြာထိုင်ပြီးလျှင်ရုတ်တရက်ထသောအခါတခါတရံခြေကျည်တတ်သည်။
ကျည်ပွေ့ (*pron.* ကျေ့ပွေ့), *n.* a pestle.
ကျည်း, 1, *n.* a stick, bar, အချောင်း; *not used singly, but found in* ညှိကျည်း, တင်ကျည်း, ထမ်းပိုးကျည်း, တံခါးကျည်း, လက်ကျည်း။
ကျည်းသား, *n.* a small stick, used by children at play.
ကျည်း, 2, *n.* the *Barringtonia racemosa*, an evergreen tree sometimes growing to the height of fifty feet. It produces white or rose-colored flowers on long slender racemes; *comp.* ကျိသား။
ကျည်းနီ, *n.* the *Barringtonia acutangula.* Its flowers are rather small, but conspicuous by their long red filaments. The wood is red-brown, hard, and fine grained. The bark is used for tanning.
ကျည်း, 3 (*pron.* ကျည့်း), *v.* to be narrow, close, strait, confined; to be crowded; သည်ခုတင် အလွန်ကျည်းသည်၊ အကလေးနှင့်သာတော်သည်, this bedstead is very narrow, it is only fit for a child; ရှေ့ကိုသည်မြစ်ဝယာခုအနေထက်ကျည်းသွားလျှင်၊လှေများမသွားနိုင်ပါ, if hereafter, the mouth of this river becomes narrower than it is now, boats cannot go. *Der.* အကျည်း and ချည်း။
ကျည်းကျပ်, *v.* to be strict, severe, exacting; to be crowded; to be strait, narrow, ကျည်းမြောင်း, သည်အမှုအလွန်ကျည်းကျပ်သည်။
ကျည်းကျပ်, ကျည်းမြောင်း, *v. see* ကျည်း; အလုံထောင်ထဲမှာချုပ်ထားသည့် အကျည်းသမားများကျည်းမြောင်းစွာခံနေရသည်, the prisoners confined in solitary cells have to endure strict and rigorous treatment.
†ကျည်းကျည်း, or တကျည်းကျည်း, *adv.* moderately and protractedly, as pain, သည် အကလေး ဝမ်းထဲမှာ တကျည်း ကျည်း နာသောကြောင့် တညည်းညည်းငိုသည်။
ကျတ်, *n. not used alone.*
ကျတ်တီးကုန်း, *n.* an elevated barren plain, abounding in blue clay.
ကျတ်တီးခေါင်, *n.* same, but more extensive, သည်အရပ်မှာမိုးဃ်းရွာသော်လည်း၊ရေမတင်ပါ၊ကျတ်တီးခေါင်ခင်းကြီးဖြစ်သည်။
ကျတ်တီးပြင်, *n.* a barren plain, abounding in blue clay.

ကျတ်မြေ, *n.* blue clay.

ကျန်, *v.* to remain, be left, ကြွင်း, မကုန်ကျန်ကြွင်းသောအခွင့်ရက်ကိုပယ်ရှား လိုက်သည်, the unexpired portion of his leave is cancelled; ကျန်ကြွင်း သောပစ္စည်းများကိုတပါးသောသူအားပေးပါ, give the remaining things to some one else. *Der.* အကျန်။

ကျန်ကြွင်း, *v.* same as ကျန်။

ကျန်း, 1, *v.* to be well, healthy, အိသာသည်, မာသည်။

ကျန်းခန့်, ကျန်းတော, ကျန်းမာ, ကျန်းမာပကတိရှိ, *v.* same; ကျန်းခန့်သာမာတော် မူပါသလား; ကျန်းမာစရှိ, to be convalescent.

ကျန်း, 2, *v.* to be turbulent, rebellious; *chiefly used in* သောင်းကျန်း။

ကျန်းတန်း, *v.* same (*infreq.*); ကျန်းတန်း is applicable to a number or multitude of persons only, while ကြမ်းတမ်း may be used when speaking of a single individual.

ကျပ်, 1, *n.* a tical, a weight equal to four *mats* (မတ်); before capital numerals, အကျပ်, as အကျပ်နှစ်ဆယ်, အကျပ်သုံးဆယ် etc.; ကျပ် is frequently omitted, *e.g.*, သည်လူမဆင်းရဲပါခင်ဗျား။ ရွှေတဆယ်သားမကရှိ ပါသည်, this man is not poor, sir, he has more than ten ticals of gold; ကျပ်သုံးဒင်္ဂါး, current (rupees) coin of the realm.

ကျပ်ချိန် (from အကျပ် and အချိန်), *n.* weight by tical, weight estimated in ticals, ကျပ်ချိန်ဝယ်လျှင်၊ကျွန်ုပ်တပိဿာကိုဘယ်လောက်ပေးရမည်လဲ, if I buy by tical weight, what will I have to pay per viss?

ကျပ်, 2, *n.* a kind of basket carried by mendicants, ascetics and nuns.

ကျပ်မြင်းမိုရ်, *n.* one of the insignia of royalty (မြင်းမိုရ်ကျပ်).

ကျပ်, 3, *n.* the scrofula, king's evil, ဘင်နာပေါက်ပြီးလျှင်၊ကျပ်နာလိုက်၍ရှိ နေပါသည်။

ကျပ်, 4, *n.* a perforated leather, used in weaving strips of cloth.

ကျပ်ကြိုးပြား, *n.* a strip of cloth, woven by itself, tape, ribbon, ကျပ် ရက်ကြိုးပြား။

ကျပ်ကြိုးလုံး, *n.* a bobbin, ကျပ်ရက်ကြိုးလုံး; *comp.* ထိုးကြိုး။

ကျပ်, 5, *v.* to be tight, close, not loose, မချောင်; to be crowded, ကျည်း ကျပ်သည်, သည်နေရာအလွန်ကျပ်သည်၊ထိုင်ရာမရှိ, this place is very crowded, there is no place for sitting; အင်္ကျီကျပ်ကျပ်ဝတ်လျှင်အသက်ကောင်း ကောင်းမရှူနိုင်; to be strict and severe, as a master with his servants, or a ruler with his subjects, သည်မင်းလက်ထက်အနေအထိုင်မှစ၍အလွန် ကျပ်သည်။

ကျပ်, 6, *v.* to put into and twirl or twist about, as a feather or stick in the ear; *comp.* ကလိ; to calk by driving pitch or any similar substance into seams or cracks with a heated instrument; *comp.*

ထေး; to clean a gun, တုတ်မှာအဝတ်ရေနံဆွတ်ပတ်ပြီးလျှင်၊သေနတ်ပြောင်း ကိုသံချေးမတက်ရအောင် ကျပ်လိုက်ရမည်; ကြက်တောင်နှင့် နားကိုကျပ်သည်, he twirled a fowl's feather in his ear; လှေထေးကျပ်သောအခါ၊ထေးရန် ဆောက်ကိုမီးဖုတ်ကြသည်, when they calk a boat, they heat the calking-iron in the fire.

ကျပ်, 7, *v.* to be intermediate; *not used assertively, but found in* တိုင်းကျပ် and ရက်ကျပ်; တိုင်းကျပ် is a small country between two large ones, as Monaco, Manipur; ကသည်းပြည် ကိုတိုင်းကျပ်ကလေးဟု ခေါ်သည်, Kathe is called a small intermediate country. *Der.* ချပ်။

ကျပ်, 8, *n.* a kind of evil spirit, an elf, a goblin, said to have the power of assuming different forms, မြန်မာနိုင်ငံ တောင်ပလှူမဲရွာအပါး တွင်၊ မိုးကုပ်ကျတ်ပြင် အရပ်မှာ၊ ကျပ်ကောင်များ တွင်းနှင့် နေတတ်သည်ဟု ဆိုကြ ပေသည်. Some of the Burmese believe that this evil spirit devours human beings.

ကျပ်, 9, *n. not used singly*; *see* ကျပ်စင်။

ကျပ်ခိုး, *n.* soot.

ကျပ်ခိုးစင်, *n.* a bamboo frame work over a cooking place.

ကျပ်ချွတ်, *a.* new, brand-new, not yet used, as a new canoe, fresh from the frame, where it has been burnt for spreading, သည်လှေအသစ် ကျပ်ချွတ်မဟုတ်ပါသောကြောင့်၊ကျွန်ုပ်မဝယ်ချင်ပါ; *adv.* stripped of every thing, entirely destitute, လက်ချည်း။

ကျပ်စင်, *n.* a wooden frame used as a gridiron, for drying or cooking articles of food.

ကျပ်တင်, ကျပ်တိုက်, *v.* to dry or broil on said frame.

ကျပ်, 10, *v.* to make tight by binding; *not used singly*; to be tight, hard bound, as ground, ရွှံ့စေးမြေအလွန်ကျပ်သည်, လူကျပ်, လူကျပ်က လေး. *Der.* စည်းကျပ်။

ကျပ်ကျပ်, *adv.* tightly, stringently; earnestly, intently, altogether, thoroughly; exactly; သည်အမှုကိုနေရာကျအောင်မင်းကျပ်ကျပ်ဝိုင်ယမိုက်ရ မည်; ကျောင်းတကာပြောသောစကားသည်အဓိပ္ပာယ်မလင်းသောကြောင့်၊ကျွန်ုပ် ကျပ်ကျပ်နားမလည်ပါ။

ကျပ်စည်း, *v.* to bind tight, make tight, secure.

ကျပ်တည်း (*pron.* ကျပ်တဲ), *v.* to be strict, stringent; to be peremptory.

ကျပ်, 11, *n.* a round flat piece of wood used for a small wheel, and for other purposes, ကျပ်ဘီး။

ကျပ်ထုပ်, *n.* a bag or ball of sand, chaff, salt, the leaves of the သက် ရင်းကြီးပင်, etc., used as a fomentation.

ကျပ်ထုပ်ထိုး, *v.* to foment with said bag or ball; to apply warmth by

means of such balls, ခါးလက်ပြင်အောင့်သောကြောင့်၊ကျပ်ထုပ်ထိုးရသည်; ကျပ်ထုပ်အပူမှုတ်, to apply fomentation bags or balls, and to breathe upon with a hot breath, in order to reduce a swelling.

ကျဗဟုန်း, *n.* a kind of convulsion to which children are subject.

ကျဗဟုန်းဘမ်း, *v.* to be subject to such convulsions, သူငယ်များနာ၍ကျဗဟုန်းဘမ်းသောအခါယှုံ့ယွဲ့တတ်သည်, when children are ill from convulsions, they are apt to writhe about.

ကျမ်း, 1, *n.* a religious writing or book; any writing or book treating of art or science, ကျမ်းစာ။

ကျမ်းကိုင်, ကျမ်းဆို, *v.* to take an oath by or upon a religious book, ကိုယ်ဝန်ရှိသောမိန်းမများကျမ်းမကိုင်ရ, ဘုန်းကြီးများလည်းကျမ်းမကိုင်ရ, ဆွေတော်မျိုးတော်ကျမ်းကိုင်လေ့မရှိပါ။

ကျမ်းဂန်, *n.* a religious writing or book; any writing or book treating of art or science.

ကျမ်းဂန်စာရေး, *n.* a scribe or copyist of sacred Scriptures.

ကျမ်းစာ, *n.* same as ကျမ်းဂန်; သမ္မာကျမ်းစာ, The Holy Bible.

ကျမ်းစူး, ကျမ်းမိ, ကျမ်းသင့်, *v.* to incur the pains and penalties of perjury, မဟုတ်မမှန်သောစကားကိုပြောပါချေသော်၊ဤ သစ္စာတော် ကျမ်းတွင်ကျိန်စာပါရှိသည်အတိုင်းစူးရောက်ပါစေသား, if I should state what is untrue, may I assuredly incur the penalties as contained in this book of divine truth.

ကျမ်းတတ်, *v.* to be versed in the Scriptures; to be learned (*in modern parlance*); ကျမ်းတတ်တယောက်သည်စုံစမ်းနှောင့်ရှက်ခြင်းငှါ။

ကျမ်းတိုက်, *v.* to administer an oath on the Scriptures.

ကျမ်းပေါင်းမှတ်စု, *n.* a compendium of Scripture, လူတို့မှတ်သားရန်ကျမ်းပေါင်းမှတ်စု။

ကျမ်းပွား, *n.* the Apocrypha, ပယ်ထားသောကျမ်းများ။

ကျမ်းရင်း, *n.* authentic Scripture canon, မူ။

ကျမ်းရွတ်, *v.* to take an oath by or upon a religious book, ကျမ်းကိုင်။

ကျမ်းသစ္စာ, *n.* an oath taken on Scripture, ကျမ်းသစ္စာဆိုသည်။

ကျမ်း, 2, *v.* to level, reduce to an even surface, ညှိသည်, မြေကိုကျမ်းတုံးဖြင့်ကျမ်း၍စပါးစိုက်သည်, တင်းခွဲရှိသောစပါးကိုအမိုအမိမရှိစေခြင်းငှါတံသုတ်ဖြင့်ညီညာစွာကျမ်း၍ချသည်; *n.* a ground leveller, used in husbandry.

ကျမ်းတုံး, *n.* same as ကျမ်း, in the last sense; *comp.* ကျုပ်။

ကျယ်, *v.* to be wide, broad, တောင်ထိပ်၏အဝန်းအတာအလွန်ကျယ်သည်. *Der.* ချဲ့။

ကျယ်တယ်တယ်, *adv.* arrogantly, စော်ကားသည်နှင့်, သည်လူကျယ်တယ်တယ်စကားပြောတတ်သည်, this man is in the habit of speaking arrogantly.

ကျယ်ဝင်း, *v.* to be great, applied to designs or words, အခြားနိုင်ငံများကိုမိမိနိုင်ငံဖြစ်အောင်၊အလောင်းမင်းတရားကြီးအကြံအစည်မှာအလွန်ကျယ်ဝင်းအောင်ကြီးတော်မူသည်။
ကျယ်ဝန်း, *v.* to be spacious, extensive, မဟာသမုဒ္ဒရာနှင့်အာကာသကောင်းကင်နှစ်ပါးထက်ကျယ်ဝန်းသောအရာမရှိ။
ကျယ်ဗိုင်း, *v.* same (*infreq.*).
ကျုံ, *v.* to daub, plaster over, စပါးစေ့ယိုကျမည်စိုးသောကြောင့်၊ ကျွဲချေးမြေနှင့်နယ်၍ကျုံသည်, တလင်းများကိုစပါးနယ်ရန်မြေကြီးနှင့်ကျွဲချေးရော၍ကျုံသည်. *Der.* လိမ်းကျုံ။
ကျုံကျုံ, *adv.* loudly (*seldom used*).
ကျာကျာ, *adv.* loudly and protractedly, ကျာကျာအော်သံကိုကြားသည်။
ကျား, 1, *n.* a transverse stay in the roof of a building; a prop or stay applied to the side of a house, boat or ship; *comp.* ဒိုင်း။
ကျားကန်, *v. see next*; ကျားကန်သောထရံ, a revetment wall; အိမ်ဟောင်းကိုကျားကန်ရသည်။
ကျားထောက်, *v.* to apply a prop or stay to the side of a house etc.; *n.* a short cross stay to support a roof or floor.
ကျားမေ့, *n.* a large rafter on which rest the transverse timbers which support the smaller rafters, ဒိုင်းကျားမေ့။
ကျား, 2, *n.* a tiger; a piece, in the game of draughts, ကျားရဲ့ရာကြွခွာမရှိးသာ; ကျားဖိန့်ကွယ်တွယ်လိုက်သည်, to stick close to and follow, like a lean tiger (following a bullock); *fig.* applied to a person who sponges on another, an importunate creditor, etc.
ကျားကြောင်, *n.* the Nepal tiger-cat, သစ်ကြောင်။
ကျားကွက်, *n.* a compartment on a game-board, လေးကွက်ကျားကစားသည်, ရှစ်ကွက်ကျားကစားသည်။
ကျားဆင်, *v.* to appear on the ground, as the pugs of a tiger; to make its appearance in the neighborhood of a town or village, as a tiger.
ကျားထိုး, *v.* to play at draughts, or other similar games.
ကျားပေးလိုက်, *v.* to sleep soundly, as a tiger (*infreq.*).
ကျားမင်း (*pron.* ကျမင်း), *n.* a small species of tiger possessing superior strength.
ကျားမည်း, *n.* the black cheetah or leopard.
ကျားမျက်လုံး, *n.* a bull's-eye lantern.
ကျားလက်သည်း, *n.* a giant shell, the *Tridacna gigas*, ကလွှန်တောင်။
ကျားလျှာ, *n.* a rasp.
ကျားလျှာရှားစောင်း, *n.* a kind of cactus.

ကျားသစ် (*pron.* ကျသစ်), *n.* a leopard; a cheetah; frequently called သစ်, ညကန္တားကလေးကိုသစ်ချိသွားသည်။
ကျား, 3 (from ယောကျ်ား, a man).
ကျားကျားလျားလျား, *adv.* boldly, ရဲရင့်စွာ, သည်လူအလွန်ယောကျ်ားပြီသည်။ ကျားကျားလျားလျားပြုလုပ်တတ်သည်။
ကျားကြီးကျားငယ်မကြီးမငယ်, *n.* people collectively, male and female, great and small; ကျားမကြီးကျားမငယ်, widows and girls.
ကျား, 4, *v.* to be marked with different colors, not uniform in color; to be variegated with alternate bars, chequered, striped, etc., ကျား အရောင်နှိုကြောင်ကြောင်ကျားကျားရှိသည်, အစိမ်းရောင်ပေါ်မှာအဝါကျားသည်, ခင်ဘျားနွားတယ်အမွေးကျားသလဲ; ကျား is also applied to fowls.
ကျိ. *v.* to be slimy, ropy, mucilaginous, ချွဲ သည်; *comp.* စေး; *fig.*, to be glutted with riches; to be oily in speech, သည်လူစကားပြောသော အခါ၊ပြတ်ပြတ်တောက်တောက်လင်္ကာမရှိ၊ကျိချွဲချွဲပြောတတ်သည်။
ကျိကျိ. or တကျိကျိ. *adv.* gigglingly.
ကျိတ်, 1, *n.* a kind of grain. one species of စပါး။
ကျိတ်စေ့. ကျိတ်ပုတီး, *n.* the seed of the ကျိတ်, much used by Karen women in ornamenting their garments (ကျိတ်ကောက်ညှင်း).
ကျိတ်, 2, *v.* to be hard, indurated. ခဲသည်; *as a verb, obsolete in this sense*; to be hard, difficult of performance or management, ခက် သည်, ခဲသည်; to be hard to deal with, churlish, ကတ်သတ်သည်. Der. အကျိတ်။
ကျိတ်ခဲ, *v.* to be hard, difficult of performance or management, သည် အမှုအလွန်ကျိတ်ခဲသည်၊ဝင်စရာအပေါက်မရှိဘူး။
ကျိတ်လိပ်, *v.* to be well done, properly arranged, finally settled, သေ ချာသည်, သေသတ်သည်, သည်အလုပ်ကိုသူကျိတ်ကျိတ်လိပ်လိပ်လုပ်သည်။
ကျိတ်လိပ်သေ. *adv.* in a settled state, such as to preclude the necessity of alteration; *v.* to be hushed up, as a crime, precluding a chance of detection, လူသတ်မှုမှာ များစွာ စုံထောက်မေးမြန်းခြင်းကို ပြုသော်လည်း၊ လက်သည်ကိုရှာမတွေ့သောအခါ၊ အမှုကိုကျိတ်လိပ်သေသည်ဟုအများကဆိုတတ် ကြသည်။
ကျိတ်လဲ, *v.* to be hard to deal with, to be churlish.
ကျိတ်, 3 (Malay), *n.* a creese, dirk, ကျိတ်ထား, ထားမြှောင်။
ကျိတ်, 4, *n.* large shears used to cut metal, မြန်မာမင်းလက်ထက်မြန်မာ ငွေများ၊မူးမတ်စများကိုကျိတ်နှင့်ဖြတ်ရသည်, ကိုက်။
ကျိတ်စ, *n.* clippings, small bits.
†ကျိတ်ကျိတ်, *adv.* creakingly; ကျိတ်ကျိတ်မြည်, to creak.
ကျိတ်နာ (*pron.* ပြိတ်နာ), *n.* a kind of cancer on the lower jaw; a form

of malignant sore-throat, anthrax, a disease of cattle, လည်ချိုနာ ကျိတ်နာ။

ကျိန်, *v.* to swear, take an oath, imprecate evil on one's self or others, either conditionally or absolutely; to curse; *comp.* မိဒ္ဓာန်ပြု, သစ္စာပြု, သစ္စာပန်နက်; အလကားမဲ့ဘုမ်း၊ဘုရားကိုမကျိန်ကောင်းဘူး, ကျိန်ပြီးပြောသည်. *Der.* အကျိန်။

ကျိန်ဆဲ, *v.* to curse in anger, imprecate evil on another, ဝေမိဗ္ဗကသူ ဌေးသားကိုမိမိအမိက ကျိန်ဆဲမိသောကြောင့်၊သား သဘော်ခနစ်ဖွန်း၍အသူရကယ် အဖြစ်သို့ရောက်သည်။

ကျိန်ဆို, *v.* to take an oath; *comp.* ကျမ်းကိုင်။

ကျိန်တွယ်, *v.* same, ရည်းစားကိုယောကျ်ားကမယုံ၊ ယုံအောင် ကျိန်တွယ်၍ ပြော သည်။

ကျိန်း, 1, *v.* to sleep (*respectful*), commonly applied to Buddhist priests; to remain dormant, as wind in the intestines, or the *fetus* in the womb; တကာမျှားဝင်၍မသွားကြပါနှင့်၊ဘုန်းတော်ကြီးကျိန်းနေပါသည်; *comp.* အိပ် and စက်။

ကျိန်းအောင်း, *v.* to remain in a state of repose.

ကျိန်းစက်, **ကျိန်းဗိုက်**, *v.* to sleep; applied to Deity, ဘုရားမြတ်စွာကျိန်းစက် တော်မူသည်။

ကျိန်းဝပ်, *v.* to remain in a state of repose, ကျိန်းအောင်း။

ကျိန်း, 2, *v.* to smart, as the eyes; to be set on edge, as the teeth; to be sore, as the hands or feet, from friction, နေပူသောအခါကွင်းလ ဟာပြင်သို့သွားလျှင်၊မျက်စိအလွန်ကျိန်းတတ်သည်; ချည်သီးကိုများစွာစားလျှင် သွားကျိန်းတတ်သည်, ခရီးဝေးစွာလျှောက်နှင့်လျှော်၍သွားလျှင်၊လက်တဝါးကျိန်း၍ ပေါက်တတ်သည်, ခြေလက်ကျိန်း; စစ်ခေါင်းကျိန်း, to be weary of going to war; ပြည်ခေါင်းကျိန်း, to be weary (as a nation) of wars, internecine struggles, etc.

ကျိန်းစပ်, *v.* to smart.

†**ကျိန်းချေ**, *v.* to ward off evil, as a king, by the observance of certain ceremonies.

ကျိပ်, *n.* the number of ten; substituted for ဆယ် in the numbering of rational beings, as တကျိပ်, one ten; နှစ်ကျိပ်, two tens, or twenty.

ကျီ, *n.* a granary; စပါးကျီ, a granary for paddy.

ကျီကျ, *n.* a smaller granary adjoining the ကျီ။

ကျီဝန်မင်း, *n.* an official, who in the time of the kings of Burma, superintended the management of the royal granaries, and revenues generally.

ကျီစယ်, *v. see next*; မင်းကိုကျီစယ်မိသည်၊သွေမယူပါနှင့်။

ကျီစား (*pron.* ကျီအား), *v.* to joke, banter, to play tricks with; *comp.* ပျက်ချော်; တဘက်သားကိုရယ်မြူးစေလိုသောကြောင့်၊သူကျီစားသည်။
ကျီစားချွတ်စား, *v.* same; *mostly used adverbially*, သူငယ်ပြန်သောအဘိုးကြီးအိုမျှားကိုသူငယ်မျှားကျီစားချွတ်စားပြုတတ်ကြသည်။
ကျီစားသန်, *v.* to play with in a rough manner, though not with the intention of causing annoyance or pain.
ကျီး, *n.* a crow or raven; ခွေကြကျီး, a wolf in sheep's clothing, မင်းခွေကြကျီးလုပ်နေသည်။
ကျီးအ, *n.* a raven, rook; ကျီးအတော, ကျီးအအုပ်, a rookery.
ကျီးကန်း, *n.* a crow (*most common*), not so elegant as ကျီး by itself: သည်လူကျီးကန်းမျက်စိနှင့်ကြည့်သည်; တောကျီးကန်း, a raven.
ကျီးခြေ, *n.* a staple, commonly of iron, ကျီးခြေကွင်း။
ကျီးခြေနွယ်, *n.* the *Vitis lanceolaria*, a large, woody, evergreen climber, bearing small diœcious, greenish-white flowers, and round, white or flesh-colored berries, ကျီးနိနွယ်။
ကျီးနိုး, *n.* the time of about the dawn of day, ကျီးနိုးရှိသာသာထွက်သွားသည်။
ကျီးလန့်စာစား, *adv.* in an affrighted manner, as a crow while eating.
ကျီးသာ, *v.* to make a gurgling caw, as a crow, which the Burmans allege foretells the advent of a guest or stranger; hence the saying, ကျီးသာလို့ဧည့်လာသည်။
†ကျီးအက်, *n.* a slanting roof, to cover the opening at the end of a gable roof.
ကျီးအံ, *n.* a species of gourd, the *Zanonia*, with sagittate leaves.
ကျီးပေါင်း, *n.* a species of mistletoe, the *Loranthus*; ကျီးပေါင်းလက်ဆက်။
ကျု, *see under* ညစ်,ညစ်ကျု, *v.* to be filthy in one's habits; *see* နောက်, နောက်ကျု, *v.* to be dirty, foul, turbid.
ကျုပ်, *pron. an abbrev. of* ကျွန်ုပ်။
ကျုံ, *v.* to be contracted, drawn together, shrunk; to have few friends, as မိတ်ကျုံ; သည်အဝတ်ကိုရေဆွတ်၍နေပူလှန်းသောကြောင့်ကျုံနေပြီ; သည်လူအလှန်ခေးနဲသောကြောင့် မိတ်ကျုံသည်; သည်လှေအလွန်ဝမ်းကျုံသည်; ဆင်ကျုံလျှင်ကျွဲလောက်ရသေးသည်, *fig.* applied to those who have had large pecuniary losses, but who, notwithstanding, are far from being ruined. *Der.* ချုံ။
ကျုံလှီ, *v.* same as ကျုံ; applied to the limbs and body.
ကျုံး, 1, *n.* a moat, a trench around a fortification.
ကျုံးထိပ်, ကျုံးနဖူး. *n.* the top of the bank on either side of a moat, ကျုံးနဖူးပေါ်ကိုလူလမ်းပြု၍ရှောက်ကြသည်; ကျုံးမြောင်းရင်တား, a moat with a palisade.

ကျုံး, 2, *n.* an enclosure into which wild elephants are decoyed, ဆင်ကျုံး, ဆင်ရိုင်းများကိုကျုံးထဲသို့သွင်း၍အစေသတ်ထားသည်။
ကျုံး, 3, *v.* (*obs.*), *see* ကျွမ်း။
ကျုံး, 4, *v.* to gather up, take up or away, သည်အမှိုက်သရိုက်တို့သမျှကို ကျုံးပစ်လိုက်, စပါးကိုတလင်းကအိမ်သို့ကျုံး၍ယူသွားသည်။
ကျူ, *n.* a species of reed.
ကျူကပိုင်, *n.* a coarse kind of mat, made of reeds.
ကျူထရံ, *n.* same; a mat wall made of reeds.
†ကျူကျူ, or တကျူကျူ, *adv.* incessantly; applied to words of crying, ကျူကျူငိုသည်, ဤသူငယ်သည် အမိနှင့်ကွဲသောကြောင့် တကျူကျူ ငိုကြွေးလေသည်။
ကျူငွေ, *n.* a kind of silver brought from China (said to be the best and purest).
ကျူး, 1, *v.* to go beyond, trespass, exceed, surpass, လွန်သည်, သာသည်; to transgress, ကျံသည်, လွန်သည်; to overlook, to ignore, to offend.
ကျူးကျော်, *v.* same as ကျူး။
ကျူးလွန်, *v.* same, တရားကိုကျူးလွန်, ငါ့ကိုကျူးလွန်၍အိမ်ပေါ်ကိုအဘယ်ကြောင့်တက်သလဲ။
ကျူး, 2, *v.* to produce a melodious sound; to deliver, utter (as a Buddh), to express in melodious, persuasive strains; *comp.* ဥဒါန်းကျူး။
ကျူးဧ, ကျူးရင့်, *v.* same, ရှုပြည်မိုးဥသြော်ငှက်များကျူးရင့်သောအခါ၊မိတ်တို့ထံအလွန်လွမ်းဆွတ်သည်; ဗောဓိပင်နှင့်ရှေ့ပလ္လင်ကိုအောင်မြင်သောအခါ၊ မြတ်စွာဘုရားကျူးရင့်တော်မူသည်။
ကျေ, *v.* to be rubbed out, erased, cancelled; to be replied to, refuted. *Der.* ချေ။
ကျေပ, *v.* same, သင်္ကရာဇ်ပေစာနှင့်တကွရုံးတော်မှာတင်၍ဆပ်သောကြောင့်ကျေပကုန်ပါပြီ, မင်းကိုကျွန်ုပ်ထုချေ၍ကျေပပါပြီကော။ ထပ်မံမပြောပါနှင့် (*Colloq.*).
ကျေပွန် (*pron.* ကျေဗွန်), *v.* to be versed, skilled in, accomplished, ပွန်သည်, ထော့ပွန်, ကျွမ်းကျင်, ကျင်လည်, ဤသူသည်အရာရာမျိုးမှာကျေပွန်သည်။
ကျေဗွန်, *v.* same as ကျေပွန်; *used adverbially only.*
ကျေး, 1, *n.* a province, district (exclusive of the metropolis); *not used alone*; *comp.* နယ်။
ကျေးကိုင်, *n.* the lieutenant of a ကျေးစား။
ကျေးကျွန်, *n.* a subject of the Government; a slave.
ကျေးကျွန်အဖြစ်, *n.* servitude, ကျွန်ခံခြင်း။
ကျေးစား, *n.* a person who lives on the revenue of a province.
ကျေးတော, *n.* the rural parts of a district.

ကျေးတောသား, *n.* a peasant, rustic, boor, clown, ကုန်းခေါင်ရေဝေးနေသောသူများကိုကျေးတောသားဟုခေါ်သည်, တောတွင်းသား, တောသား။
ကျေးမက်, ကျေးရွာ, *n. see next.*
ကျေးလက်, *n.* the suburbs, circumjacent parts belonging to a town or village, ဒေရဗေမြို့မှစ၍ကျေးလက်များသို့ထွက်ပြေး၏။
ကျေး, 2, *n.* a parrot, parrakeet, ကြက်တူရွေး, of which five varieties are enumerated, *viz.* ကျေးကုလား, ကျေးကျူတ်, ကျေးကြက်တော, ကျေးတမာ, ကျေးဖောင်းခါး။
ကျေးကုလား, *n.* the Bengal parrakeet.
ကျေးကျူတ်, *n.* the rose-ringed parrakeet.
ကျေးကြက်တော, *n.* the Alexandrine parrakeet.
ကျေးငှက်, *n.* birds in general.
ကျေးစေတိုင်, *n.* an ornamental post, on each side of a door (whence carrier parrots, in olden times, were dispatched).
ကျေးနှုတ်, ကျေးနှုတ်သီး, *n.* iron pincers, for drawing nails.
ကျေးသတာ, *n.* the Arakanese name of the ကျွမ်းထိုးငှက်။
ကျေးသား, *n.* a parrot (*most common*), ကျေးသားဥယျာဉ်မှာ သစ်သီးကိုများစွာကိုက်ဖျက်သည်။
†ကျေးဇူး, *n.* advantage, profit, အကျိုး; favor conferred, obligation; grace, လူ့ဇာတိအဖြစ်ကိုခံယူ၍၊ ကျေးဇူးတော်နှင့်ငင်း၊ သစ္စာတော်နှင့်ငင်းပြည့်စုံလျက်; ကျေးဇူး is frequently coupled with ဥပကာရ, ပေးကမ်းခြင်းတို့တွင်လည်း၊ ကျေးဇူးဥပကာရ မငဲ့ဘဲ၊ သိသရော အကျိုးစီးပွားကိုသာ မြော်မြင်ရည်ဆောင်ပေးခြင်းသည်အကျိုးကြီးမြတ်လှ၏။
ကျေးဇူးခံ (ကျေးဇူးစား), *n.* one who receives a favor; ကျေးဇူးခံ၊ ကျေးဇူးစား, one who is under obligation to another, ကျွန်ုပ်သည်မောင်ဘတင်၏ကျေးဇူးခံဖြစ်ပေသည်။
ကျေးဇူးဆပ်, *v.* to return a favor; to render thanks, သင်တို့အကြောင်းကြောင့်ဘုရားသခင်၏ကျေးဇူးတော်ကိုအဘယ်သို့ဆပ်နိုင်သနည်း။
ကျေးဇူးတင်, *v.* to be under obligation; to be grateful; to thank.
ကျေးဇူးပြု, *v.* to do a favor, to oblige, ဤစာကိုကျေးဇူးပြု၍မောင်မြလက်ထဲသို့အပ်လိုက်ပါ။
ကျေးဇူးမေ့, *v.* to be forgetful of benefits or favors.
ကျေးဇူးမဲ့, *v.* to be unthankful, ကျွန်ုပ်မရှိသည့်အခါ၊ကျွန်ုပ်သားသမီးများကိုခင်ဗျားက ကြည့်ရှုရိုင်းပင်းသောကြောင့်၊ အလွန် ကျေးဇူးတင်ပါသည်။ ကျေးဇူးမဲ့သည်ဟုမထင်ပါနှင့်။
ကျေးဇူးရှင်, *n.* one who confers a favor, a benefactor.
ကျေးဇူးရှိ, *v.* to derive benefit; to be under obligation.

ကျေးဇူးသိ, *v.* to be sensible of a favor, သည်လူကျေးဇူးမှန်းသိတတ်သည့်လူမဟုတ်ပါ။
ကျေးသံပန်း, *n.* a species of sundew, the *Drosera Burmanni*, မိုဃ်းတွင်းသော။
ကျဲ, *v.* to be wide apart, သည်အိမ်မှာ သက်ငယ်ကျဲသောကြောင့်အလွန်မိုဃ်းယိုသည်; *a.* ဘီးကျဲ, a coarse comb; *comp.* ပါး; *opposed to* စိပ်. *Der.* ချဲ။
ကျဲစဲ, *v.* same; သည်ဆည်တွင်ယင်းကာ၍ထားသည်မှာကျဲကျဲစဲစဲရှိသည်။
†ကျဲကျဲ, *adv.* intensely, applied to the heat of the sun, တပေါင်းတန်ခူးလများမှာနေပူလိုက်သည်မှာ၊ကျဲကျဲသောင်လို့ (*Colloq.*).
ကျဲကြီး, *n.* the white-flowered *Barringtonia.*
ကျဲစဲ, *n.* a species of *Laurus*, producing a hard wood.
ကျဲသား, *n.* the scarlet-flowered *Barringtonia.*
ကျော, 1, *v.* to be very hard; *used adverbially*; *see under* မာ. လက်ဗွေသတ်အလွန်မာကျောသောသူဖြစ်ပါသည်။
ကျော, 2, *v.* to be shining black; *used adverbially*; *see under* နက်; ရေဝတီမြစ်ရေကျောကျောကြီးနက်သည်။
ကျော, 3, *n.* the back, ကုန်း, ကျောက်ကုန်း; the height of a house between the girders and the tie beams, သည်အိမ်ကျောမြင့်လှိုသေည်။
ကျောကုန်း, *n.* the back, applied to human beings (ကျောက်ကုန်း, applied to animals only).
ကျောခိုင်း, *v.* to turn the back in contempt, အစိုးရရှေ့မှာကျောခိုင်း၍ထိုင်လျှင်၊ မရိုမသေရာအမှန်ကျသည်။
ကျောခိုင်းနံစပ် (*pron.* ကျောဂိုင်းနံဇပ်), *a.* contiguous, as places or buildings, တရွာနှင့်တရွာကျောခိုင်းနံစပ်နေကြသည်; opposite, back to back, တအိမ်နှင့်တအိမ်ကျောခိုင်းနံစပ်ရှိနေကြသည်, the houses stand back to back, *i.e.*, the back premises of one house are opposite the back premises of the other.
ကျောရိုးဆစ်, *n.* the vertebra.
ကျောက်, 1, *n.* stone, rock; an anchor, ကျောက်ဆူး (42); ကျောက်တပြန်ချ, one cable length, သူ့လှေနှင့်ကျွန်ုပ်လှေကျောက်တပြန်ချခန့်လောက်ဝေးကွာပါသည်။
ကျောက်အုတ်ကြွပ်, *n.* slate for roofing.
ကျောက်အုပ်နှဲ, *n.* a species of *Euphorbia*; *comp.* အုပ်နှဲ။
ကျောက်ဩဇာ, *n.* globular masses containing pyrites in the centre.
ကျောက်ကုန်သွယ်, *n.* a dealer in precious stones, ကျောက်ကုန်သည်။
ကျောက်ကိုက်, *v.* to hold, as an anchor.
ကျောက်ကြိတ်ဆုံ, *n.* a millstone.
ကျောက်ကြိုး, *n.* a cable.
ကျောက်ခက်, *n.* a kind of black stone of which rosaries are made.

ကျောက်ခါးရမ်းပွင့်, *n.* amethyst or violet quartz.
ကျောက်ခဲ, *n.* a stone.
ကျောက်ချ, *v.* to anchor; ကျောက်ပစ်, to cast anchor.
ကျောက်ချဉ် (*pron.* ချဉ်), *n.* alum.
ကျောက်ချဉ်ပေါင်, *n.* a species of *Begonia.*
ကျောက်ဂဏန်း, *n.* a diminutive fresh-water crab.
ကျောက်ဂဝံ, *n.* laterite, ဂဝံကျောက်။
ကျောက်ဂွမ်း, *n.* asbestos.
ကျောက်ငုပ်, *v.* to disappear, or become scarce, as precious stones (43).
ကျောက်စက်, *n.* a kind of medicinal stone (stalactical carbonate of lime).
ကျောက်စရစ်, *n.* a small stone, pebble, gravel.
ကျောက်စာ, *n.* an inscription on stone, ကျောက်ထက်အက္ခရာ။
ကျောက်စိမ်း, *n.* jade; ကျောက်စိမ်းနှင့်ပတ္တမြားခွန်, jade and ruby revenue.
ကျောက်စီ, *v.* to stud with gems.
ကျောက်စွဲ, *v.* to hold, as an anchor, ကျောက်ကိုက်။
ကျောက်ဆစ်, *v.* to peck a flint; to hew stone, ဘုရားလု ကျောက်ဆစ်။
ကျောက်ဆတ်, *n.* an instrument used to peck a flint.
ကျောက်ဆူး, *n.* an anchor, whether of stone or of iron; ကျောက်ဆူးငယ်, a kedge.
ကျောက်ဆူးကြိုး, *n.* a cable, ကျောက်ကြိုး။
ကျောက်ဆူးလက်, *n.* the stock of an anchor.
ကျောက်ဆူးသွား, *n.* the fluke of an anchor.
ကျောက်ဆောင်, *n.* a large rock or ledge of rocks rising above the surface of water, ကျောက်တန်း ကျောက်ဆောင်, ကျောက်သံတောင်, ရေထဲသောအခါ ခင်ဘျားမြင်သည့်ကျောက်ဆောင် မြုပ်တတ်သောကြောင့်၊ မိုးသတော်ာလာနိုင်လိမ့်မည်ထင်ပါသည်။
ကျောက်တည်, *v.* to have gravel or stone (*Med.*).
ကျောက်တန်း, *n.* a ledge of rocks in water.
ကျောက်တံ, *n.* a slate pencil.
ကျောက်တိုင်, *n.* a stone pillar or cairn to mark a boundary.
ကျောက်တွင်း, *n.* a stone pit, mine, or quarry; ပတ္တမြားကျောက်တွင်း, a ruby mine.
ကျောက်ထက်အက္ခရာ, *n.* an inscription on stone, ကျောက်စာ။
ကျောက်ထမင်းဆုပ်, *n.* globular masses containing pyrites in the center; *see* ကျောက်သြဘာ။
ကျောက်ထရံ, *n.* a steep rock, precipice.
ကျောက်ထွန်, *v.* to drag, as an anchor.
ကျောက်ဒိုး, *n.* a playing ball made of marble.

ကျောက်နက်, *n.* jet, a black fossil.
ကျောက်နီ, *n.* a ruby or carbuncle; spinelle. The true ruby is called ပတ္တမြား။
ကျောက်နို့, *n.* a stalactite.
ကျောက်နှမ်းဖတ်, *n.* granite.
ကျောက်ပင်ဝန်း, *n.* a salt-water mussel, ခုံး။
ကျောက်ပုလဲ, *n.* chlorite.
ကျောက်ပျဉ် (*pron.* ပျဉ်း), *n.* a flat level stone, a stone table or slab; a circular flat stone used by Burmese women for preparing သနပ်ခါး, သနပ်ခါးကျောက်ပျဉ်။
ကျောက်ပြား, *n.* a flat stone.
ကျောက်ပြွတ်, *n.* a rough stone.
ကျောက်ပွင့်, *n.* seaweed.
ကျောက်ပွဲလျှက်, *n.* bitumen.
ကျောက်ဖရုံ, *n.* the long white pumpkin, ကျောက်ဖရုံမွဲ, ကျောက်ဖရုံသီး မိုးကြိုးကွင်းတတ်သည်; this kind of pumpkin is said to deflect lightning, and also to prevent putrefection, ကျောက်ဖရုံသီးအလောင်း ခေါင်းအောက်ကတလုံး၊ခြေအောက်ကတလုံးလျှသောပုပ်စော်မနံ။
ကျောက်ဖုံ, *n.* pudding stone.
ကျောက်ဖျာ, *n.* a large flat stone, like a mat.
ကျောက်ဖြစ်, *v.* to become petrified; to be petrified.
ကျောက်ဖြုန်း, *n.* stone chips; grit of any kind; *see under* အဖြုန်း။
ကျောက်ဖြူ, *n.* white stone, marble.
ကျောက်ဖြူနူ, *n.* alabaster; found on Sagyin mountain (ဆံကျင်တောင်) near Mandalay.
ကျောက်မည်း (*pron.* မဲ), *n.* a kind of stone found in U. B., resembling black laterite.
ကျောက်မီးသေနတ်, *n.* a gun having a flintlock; *comp.* တူမီးသေနတ်။
ကျောက်မီးသွေး, *n.* fossil coal; ကျောက်မီးသွေးတွင်း, a coal pit.
ကျောက်မီးသွေးကဲ့, *v.* to coal, as to coal a steamer, ကျောက်မီးသွေးသွင်း။
ကျောက်မီးသွေးစစ်, *n.* anthracite.
ကျောက်မျက်ကျောက်မြတ်, *n.* a precious stone, ကျောက်မျက်ရွဲ။
ကျောက်မြတ်စု, *n.* jewelry.
ကျောက်မြုပ်, *n.* a kind of medicinal stone, found in the sea.
ကျောက်ရှိုင်း, *n.* a fossil, သတ္တုရှိုင်း။
ကျောက်မိုး, *n.* a ridge of rock.
ကျောက်လွှာ, *n.* a thin piece of rock split off from the mass.
ကျောက်ဝါး, *n.* a species of bamboo.

ကျောက်သင်ပုန်း, *n.* a slate.
ကျောက်သဘော်, *n.* the sea urchin.
ကျောက်သလင်း, *n.* crystal.
ကျောက်သလင်းဂေါ်တံ, *n.* selenite, a variety of gypsum.
ကျောက်သံစား. *n.* loadstone; *comp.* သံလိုက်ကျောက်။
ကျောက်သွား, *n.* a muller.
ကျောက်သွေးသမား, *n.* a polisher of precious stones, a lapidary.
ကျောက်, 2, *n.* the smallpox, or chickenpox; နွားကျောက်, the cowpox; the rinderpest, a disease of cattle.
ကျောက်ကြီး, *n.* the smallpox, of which there are several varieties, as တင်းကပ်, ကျောက်မီး, ကျောက်မိုဃ်းနံ, ကျောက်ယား, ကျောက်သားရေ (confluent smallpox).
ကျောက်ထိုး, *v.* to inoculate for the smallpox; to vaccinate.
ကျောက်ထိုးဆရာ, *n.* a vaccinator; *see* နွားကျောက်ထိုး။
ကျောက်ပေါက်, *v.* to break out with the smallpox.
ကျောက်ပေါက်မာ, *n.* a pit caused by smallpox.
ကျောက်ဖေး, *n.* a smallpox scab, ကျောက်ဖေးကွာ။
ကျောက်မြှု, *n.* the chickenpox, ရေကျောက်။
ကျောက်ရည်, *n.* the smallpox virus, ကျောက်ပေါက်ရည်; နွားကျောက်ရည်, vaccine virus.
ကျောက်လေ, ကျောက်လွင့်, *n.* the varioloid.
ကျောက်, 3, *n.* back of an animal; *seldom used alone*, ကျောက်ကုန်း။
ကျောက်ကပ် (from ကပ်, to adhere to), *n.* a kidney.
ကျောက်ကုန်း, *n.* the back (*most common*), မြင်းကျောက်ကုန်းထက်ကုန်းနှီးတင်၍စီးသည်။
ကျောက်, 4, *v.* to kick, ကန်သည်; to push off (a boat), ကန်သည်; *less than* ကန်; လှေကိုကျောက်ထုတ်လိုက်ပါ။
ကျောက်ကန်, *v.* same, သည်လူကဟိုလူကိုခြေနှင့်ကျောက်ကန်ပစ်လိုက်သည်။
ကျောင်း, 1, *n.* a monastery; a building inhabited by literary or religious characters; စာသင်ကျောင်း, a school, သုံးကျောင်းပြောင်းသောမောင်ရှင်စာအလွန်တတ်ခဲ့သည်။
ကျောင်းအမ, *n.* a woman who builds and consecrates a *kyaung*; *a term of compellation* bestowed upon any respectable elderly woman, ကျောင်းအမဘယ်အရပ်ကလာသလဲ။
ကျောင်းအိပ်ကျောင်းစား, *n.* a boarder at a school conducted on the European plan.
ကျောင်းကန်, *n.* *see* ကျောင်း, ကျောင်းကန်ဘုရား။
ကျောင်းဆရာ, *n.* a schoolmaster. ကျောင်းဆရာမ, *n.* a schoolmistress.

ကျောင်းတကာ (from ဒါယကာ), *n.* one who builds and consecrates a *kyaung*; any respectable elderly man, ကျောင်းတကာကျောင်းကန် ဘုရားမပြတ်သွားပါ၏လား။
ကျောင်းတိုက်, *n.* several monasteries under one jurisdiction.
ကျောင်းထိုင်ပုဂ္ဂိုလ်, *n.* the head of a monastery, ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီး, ကိုယ်တော်ဘယ်ရပ်တော်ကျောင်းထိုင်တော်မူသလဲ။
ကျောင်းနေဘက်, *n.* a schoolfellow.
ကျောင်းသား, *n.* a lay pupil in a *kyaung*, a schoolboy.
ကျောင်း, **2**, *v.* to feed, tend, as cattle; *comp.* ထိန်း, ကျွဲကျောင်းသည်, နွားကျောင်းသည်, အမေးမှာကျွဲကျောင်း၊ အဖြေမှာဘုရားလောင်း, the question from the cowherd, the answer from the embryo Buddh. *Der.* အကျောင်း။
ကျော့, **1**, *v.* to catch in a noose or slipknot.
ကျော့ကွင်း, *n.* a noose, held and drawn tight by the hand; one kind of ကွင်းလျော; *comp.* ညွှတ်။
ကျော့ဘမ်း, *v.* to noose; *see the parts*; မြွေကိုကျော့ကွင်းနှင့်ကျော့ဘမ်းသည်. *Prov.* (ကျီးကန်း) ကျော့ကွင်းကိုမမြင်၊ငါးတစ်ကိုသာမြင်သည်, as a thief intent upon stealing, thinks only of his booty, not of his being found out and sent to jail.
ကျော့မိ, *v.* to catch unawares.
ကျော့, **2**, *v.* to be fine, executed with taste; to be genteel, polished in manners, relating less to speech and mind than ယဉ်ကျေး။
ကျော့ရှင်း, *v.* to be sleek and handsome, as horses and bullocks, အလွန်ကျော့ရှင်းသည့်နွား၊မြင်း။
†ကျော့ကျည်း, *v.* to spend time idly and wantonly.
ကျော့ကျော့ကျည်း, *adv.* from above.
ကျော်, **1**, *v.* to be talked about, be a subject of public notice, to acquire notoriety, fame, ကျော်ကြလျှင်သူကသာ၏ကျော်သည်။
ကျော်ငြာ, *see* ကြော်ငြာ, *v.* to spread, as news; to be proclaimed publicly.
ကျော်စော, *v.* to acquire notoriety, fame, be famous; *n.* fame, celebrity, ကိတ္တိ, ကျော်စောထင်ရှားခြင်း; ပွဲနင်းကြီးဦးပန်းလှသူတပါးများအားပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်းရက်ရောသောကြောင့်၊တနိုင်ငံလုံးကျော်စောသည်။
ကျော်စောထိုက်, *v.* to be worthy of celebrity; to be memorable.
ကျော်ဂုဏ်းတက်, *v.* to acquire eminent distinction, be very famous.
ကျော်, **2**, *v.* to step or pass over.
ကျော်နင်း, *v.* to trample upon, tread under foot, နင်းသည်။
ကျော်ရော့, *int.* ah! alas! aha! ဖြစ်ရလေချင်း: ကျော်ရော့ကွန့်ရှိ၊သေတ္တာကိုဘယ်သူဖွင့်သလဲ။

ကျော်သွား, *v.* same as ကျော်; to supersede, မြို့အုပ်မောင်ဖြူဥပဒေဖောက်လွန်လေ့ကျက်သောကြောင့်၊မောင်မဲထက်ကျော်၍သွားသည်။
ကျော်, 3, *see* ကြော်, *v.* to fry.
ကျော်ကသည်း, *n.* a Tonquinese, native of Tonquin.
ကျို, *v.* to boil to a pulp, or to a dissolution of parts; to boil a liquid to a consistence, as နွားနို့ကျိုသည်; to boil in some other substance, in order to impregnate therewith; to melt, as ore or metal, အရည်ကျိုသည်; ထန်းရည်ကိုထန်းလျက်ဖြစ်အောင်၊ကြံရည်ကိုကြံသကာဖြစ်အောင်ကျိုသည်; သည်သူခိုးတခြားကြောင့်မမိနိုင်သည်မဟုတ်၊ ရွှေထည်ငွေထည်ကိုခိုးပြီးလျှင်၊အရည်ကျို၍ဖျက်တတ်သည်။
ကျိုချက်, *v.* to boil to a pulp; to boil a liquid to a consistence; to melt, as ore or metal; to come to a thorough understanding of an affair, စကားကျိုချက်သည်, မင်းအကြောင်းကိုအစိုးရထံကျိုချက်၍ပြောပါပြီ။
ကျိုက်, *v.* to gird up; *see* ခါးတောင်းကျိုက်. *Der.* အကျိုက်။
ကျိုက်ကျိုက်, *adv.* bubblingly, hissingly, ရေနွေးအိုးမီးဖိုပေါ်မှာတည်သောအခါ၊ ရေကျိုက်ကျိုက်ဆူအောင်တည်ရမည်။
ကျိုက်ချ, *v.* to gulp down, swallow at once, သည်အကလေးကြက်ဆူဆီအနံ့ကိုမခံနိုင်သောကြောင့်၊နှာခေါင်းကိုပိတ်၍ ကျိုက်ချသည်; ရေငတ်သောအခါရေနောက်ကိုပင်ကျိုက်ချရသည်. *Der.* အကျိုက်။
ကျိုင်း, 1, *n.* a kind of official umbrella carried before (not over) the owner, ဆောင်ထီး။
ကျိုင်း (ကောင်), 2, *n.* a locust.
ကျိုင်း, 3, *v.* to be stout, portly, large in bulk and height, ထွားသည်. *Der.* အကျိုင်း။
ကျိုင်းထွား, *v.* same, ပုသိမ်ဝန်မောင်လှကြီးဆိုသောသူကျိုင်းကျိုင်းထွားထွား အလွန်လှပသည်။
ကျိုင်းရိုင်း, *v.* same; *used adverbially only.*
ကျို့, *see* ကြို့, *v.* to bow down.
ကျိုး, 1, *v.* to follow directions respectfully, to be respectfully obedient; to be well disciplined; to behave in a subdued manner after receiving a severe punishment; to take pains with; *not used singly.*
ကျိုးနွံ, *v.* same (*common form*), တောင်သူများလယ်လုပ်သောအခါ၊ ကျိုးကျိုးနွံနွံလုပ်တတ်သည်; ငမြူထောင်သို့ကျပြီးသည်နောက်အလွန်ကျိုးနွံသည်။
ကျိုး, 2, *v.* to be broken crosswise; to burst, as a bund; *comp.* ကွဲ; to be broken or severed lengthwise, to be split; ဇရွံမြို့မှာတာကျိုးသောကြောင့်၊လယ်များပျက်စီးကုန်ပြီ; သည်သူသွားကျိုးသောကြောင့် အလွန်အိုမင်းဟန်ရှိပေသည်. *Der.* ချိုး။
ကျိုးပဲ့, *v.* to be broken in pieces.

†ကျိုးနန်းကျိုးနန်း, *adv.* hobblingly, သွားကျိုးနန်းကျိုးနန်းသွားသည်။
ကြ, *verb. affix of number*, denoting the plural, ကုန်။
ကြကုန်, same as ကြ။
ကြက်, 1, *n.* a fowl, ကြက်မ, ကြက်ဘ။
ကြက်အိပ်တန်း, *n.* a henroost.
ကြက်ဥ, *n.* a hen's egg, ကြက်ဥအရောင်ထိမ်တောင်သဘွယ်မင်းရေးချယ်။
ကြက်ဥမိုးမြွေ, *n.* the striped rat snake.
ကြက်ဦးတွန်, *n.* (the time of) earliest cock-crowing (about 2 a.m.), ကြက်ဦးတွန်ချိန်။
ကြက်ကွ, *n.* a bantam fowl.
ကြက်ချေး, *n. a term of contempt*, applied to children of foreign extraction.
ကြက်ချေးပန်း, *n.* a plant of the genus *Umbellifers.*
ကြက်ခြေ, *n.* a fowl's foot; the mark of a St. Andrew's cross, or any mark resembling a fowl's foot; the mark of a cross, used as a signature by one who can not write, ငြုကြက်ခြေ ×.
ကြက်ခြေခတ်, *v.* to make such a mark.
ကြက်ငုံး, *n.* a tailless variety of the domestic fowl.
ကြက်စင်ပွမ်း, *n.* a species of ornamental *Dillenia.*
ကြက်စုန်း, *n.* a hen that eats her own eggs.
ကြက်ခေါင်, *v.* to be on the point of engaging, as two gamecocks.
ကြက်ခွဲ, *n.* the man who holds the cocks at a cock-fight.
ကြက်ဆင်, *n.* a turkey.
ကြက်ဆီဘူး, *n.* a fowl's oil bag. ကြက်ဆီဘူးအုံ, *n.* a fowl's rump.
ကြက်ဆူး, *n.* a cock's spur (*infreq.*), အတက်; a disease of the eye, in which the eyeball first protrudes and afterwards sinks in (conical cornea), အမယ်သည်မျက်စိကုလို့မရပါ။ကြက်ဆူးထွက်ရှာသည်။
ကြက်ဆူးတည်, *v.* to be subject to said disease.
ကြက်ဆူးတိုင်, *n.* a stake for mooring a boat; a stake to which a decoy fowl is tied.
ကြက်ညှာ (နာ), *n.* the croup; whooping cough.
ကြက်တက်, 1, *n.* a cock's spur, အတက်။
ကြက်တက်, 2, *n.* a species of coffeewort, the *Gardenia obtusifolia.*
ကြက်တင်း (ဥတင်း), *n.* a basket or box used for a hen's nest.
ကြက်တရော်, *n.* the *Grewia hirsuta*, an erect shrub attaining the height of about five feet; the drupes are of a reddish brown color.
ကြက်တောင်, *n.* a fowl's quill or wing; the chain which connects the rings in a pair of fetters; a tool that may be used as an ax and an adz.

ကြက်တောင်စည်း, *n.* the hair of the head tied stiff like a bunch of quills, as worn by Burmese girls about thirteen years of age.
ကြက်တောင်ပြန်, *n.* a fowl with reversed feathers.
ကြက်တိုက်, *v.* to set gamecocks to fight; ကြက်တိုက်ပွဲ, a cockfight; တိုက်ကြက်, a gamecock.
ကြက်တွန်, *v.* to crow, as a cock, ကြက်မတွန်၍မိုးသော်မလင်း။
ကြက်နင်းအုပ်, *v.* to superadd a bamboo framework on the roof of a house, to prevent the thatch from being blown up by the wind.
ကြက်ပေါင်, *n.* Tenasserim caoutchouc; ကြက်ပေါင်စေး, india rubber.
ကြက်ပေါင်စေးခွန်, *n.* india rubber revenue.
ကြက်ဖ, *n.* a cock; ကြက်ဖခုန်ကစား, to play leapfrog.
ကြက်မ, *n.* a hen.
ကြက်မအုပ်, *n.* a species of flowering shrub, *Ardisia.*
ကြက်မတန်း, *n.* a pullet.
ကြက်မောက်, *n.* a cock's comb, အမောက်; cockscomb, the *Celosia cristata*; a fruit, the wild ramboutan, the *Schleichera.*
ကြက်မျက်သင့်, *v.* to be subject to a disease of the eyes which occasions blindness by night (in case of children); *comp.* ရေဇဝါသင့်; ကြက်မျက်စေ့သင့်။
ကြက်မြီးခေါင်ပေါက်, *n.* a cockerel.
ကြက်ယက်, *n.* the part of a post just above the ground, တိုင်ကြက်ယက်ပြတ်သည်။
ကြက်ရက်, *n.* prince's feather; ကြက်ရက်နီ, the red variety; ကြက်ရက်ဝါ, the yellow variety (*Bot.*).
ကြက်ရင်အုပ်ရိုး, *n.* a wishbone, merrythought, ကြက်ငှက်ညှပ်ရိုး။
ကြက်ရင်း, *v.* to retreat and return to the combat, as a timid cock.
ကြက်ရစ်, *n.* the Amherst pheasant.
ကြက်ရှမ်း, *n.* a species of coffeewort, ရှုံဆံ, ဆောက်, နှော။
ကြက်ရိုး, *n.* the *Vitex pubescens*, an evergreen tree which sometimes grows to the height of forty feet. It bears small dark blue flowers, and bluish black globular drupes the size of a pea.
ကြက်ရိုးထိုး, *v.* to divine by the bones of fowls.
ကြက်လျှာ, *n.* a fowl's tongue; an acute angle, ထောင့်ချွန်; a gore; a fore staysail, jib or spanker.
ကြက်လျှာစွန်း, *n.* a sharp projection of land, သန်လျက်စွန်း။
ကြက်လျှာတံခွန်, *n.* a paper streamer, the shape of a fowl's tongue.
ကြက်လျှာထိုး, *v.* to match (boards).
ကြက်လျှာရွက်, *n.* a staysail.

ကြက်လျှာရွက်လက်, *n.* a bowsprit, jib boom, or spanker boom.
ကြက်လျှာလံ, *n.* a triangular shaped flag.
ကြက်ဝိုင်း, *n.* a cockpit; *comp.* ကြက်တိုက်ပွဲ။
ကြက်သင်း, *n.* a capon, *lit.* the castrated fowl.
ကြက်သည်, *n.* a poultry dealer; a pedlar of fowls.
ကြက်သားလုံးပုံ, *adv.* without reservation, အကြွင်းမဲ့။
ကြက်သားဟင်း, *n.* a species of *Antidesmad*, *Antidesma paniculata*; *see* ပြည့်စင်; fowl curry.
ကြက်သီး (*freq. pron.* သိန်း), *n.* the roughness of a fowl's skin, when stripped of its feathers.
ကြက်သီးထ, *v.* to experience horripilation, have the fine hair of the skin erected or standing on end, from sudden cold or a strong emotion, to have goose flesh, ကေသရာဇာခြင်္သေ့မင်းဟောက်သည့်အခါ၊ တောသုံးထောင်သတ္တဝါစုကြက်သီးမွေးညှင်းထသည်။
ကြက်သီးနွေးနွေး, *a.* lukewarm.
ကြက်သီးမွေးညှင်းထ, *v. see* ကြက်သီးထ။
ကြက်သေသေ, *v.* to be struck speechless and senseless from sudden fright.
ကြက်သွေး, *n.* a deep red, the color of fowl's blood, ကြက်သွေးရောင်, မဟူရာနီ။
ကြက်, 2, *v.* to stretch out, extend as a superficies, and make fast; to cover (a drum), စည်ကိုသားရေနှင့်ကြက်သည်, အလျှူအဒါန်း ပြုလုပ်သောအခါ၊မဏ္ဍပ်၌အမိုးအောက်က၊အလှူရှင်ကပိတာန်ကိုကြက်၍ထားတတ်သည်။
ကြက်ကြက်, *adv.* intensely; applied to words of heat, ကျိုက်ကျိုက်။
ကြက်, 3, *n.* honor, glory, prosperity.
ကြက်သရေ, *n.* character, reputation, credit, အသရေ; pride, glory, နိုင်ငံကြက်သရေ, the pride of the kingdom; ပင်လယ်ကြက်သရေ, the pride of the ocean; သည်တရားသူကြီးမှာအလွန်ကြက်သရေရှိသည်။
ကြက်သရေတိုက်, *n.* a storehouse in a palace or *kyaung*, စေတဝန်ကျောင်းတော်၌ဘုရားပရိဘောဂထားတော်မူသောကြက်သရေတိုက်။
ကြက်ဆူ, *n.* the castor-oil plant, *Palma Christi*; အနှစ်မရှိသည့်တော၌ကြက်ဆူပင်မင်းမူသည်, in a forest of shrubs the castor-oil plant is king (*lit.* in a forest in which the trees have no heartwood).
ကြက်ဆူဆီ, *n.* castor oil.
ကြက်တက်ရည်, *n.* serum, the thin, watery part of any fluid; ထုံးကြက်တက်ရည်, the clear water that rises above the sediment when lime is immersed in water.
ကြက်တူရွေး, ကြက်တူရွေး, *n.* a parrot, ကျေးသား။

ကြက်တူရွေးအိမ်, *n.* a parrot's cage.
ကြက်တူရွေးတန်း, *n.* open-work, whether in parallel lines only, or in parallel and cross lines, lattice work (44).
ကြက်တော, *n.* the Alexandrine parrakeet.
ကြက်သွန်, *n.* the onion plant or bulb.
ကြက်သွန်ခင်း, *n.* an onion bed.
ကြက်သွန်ခွံ, *n.* onion skin; a kind of fine calico.
ကြက်သွန်ဖြူ, *n.* garlic (Bombay onions).
ကြက်သွန်မြိတ်, *n.* onion tops.
ကြက်ဟင်းခါး, *n.* a species of the *Momordica*, အမှုးအမေဒ်ရှိသောအခါ၊ ကြက်ဟင်းခါးရွက်ကိုလက်နှစ်ဘက်ဖြင့်ပွတ်၍ရှုလျှင်ပျောက်တတ်သည်။
ကြခတ်ဝါး, *n.* the thorny bamboo, *Bambusa arundinacea*; *comp.* ကြသောင်းဝါး။
ကြင်, *v.* to love, ခင်သည်. ချစ်သည်; ကြင်ရာတော်, a royal consort: ညောင်ဗုဒ္ဓဟေဏ္ဍညောင်ပင်ပွင့်ခါမှ၊နောင်ကြင်ဦးမည်, *i.e.*, never.
ကြင်နာ, *v.* same; to feel for, pity, သနားသည်; ကြင်နာသောစိတ်ဝင်, to relent.
ကြင်စွယ်, *n.* the tapering point (sometimes the whole) of the mustache.
ကြင့်, *see* ကျင့်, *v.* to be tense, tight.
ကြငှန်းတိုင် (*pron.* ကြင်နှီးတိုင်), *n.* the northeastern post in the main part of a house; *see under* ကွန်း။
ကြစု (ပင်), *n.* the chebula tree, *Terminalia chebula*; the fruit is said to be a remedy for fevers; ရဟန်းများနွားမုတ်ထဲမှာကြစုသီးစိမ်၍၊လေရောဂါကိုပျောက်စေတတ်သည်ဟုအယူရှိကြသည်။
ကြည်, 1, *v.* to be clear, bright, as water or color; to be sincere, cordial, well disposed; to be bright, cheerful looking, သည်မိန်းမကလေးတယ်ကြည်သည်။
ကြည်ညို, ကြည်ညွတ်, *v.* to be sincere, cordial, well disposed; to feel complaisance, especially in religious objects, သဒ္ဓါသည်, ဘုရားတရားသင်္ဃာများကိုမကြည်ညိုသောသူများအပေါယ်လေးပါးတပါးပါးသို့လားလိမ့်မည်။
ကြည်နူး, *v.* to be kindly disposed, implying tenderness of feeling, affection; to experience feelings of pleasure or regret on hearing pleasant sounds, တေမိဇာတ်ကိုကြည်နူးစရာရှိပါသည်။
ကြည်ဖြူ, *v.* to be sincere, cordial; to feel complaisance.
ကြည်မြ, *v.* to be kindly disposed; *used adverbially.*
ကြည်လင်, ကြည်သာ, *v.* to be clear, pure, bright; to be clear in mind, free from darkness or passion, ကြည်လင်ရွှင်လန်း, မျက်နှာကြည်ကြည်လင်လင်ရှိသည်, to be of a bright, cheerful countenance.

ကြည်, **2** (*pron.* ကြည့်), *v.* to avoid, shun, ရှောင်သည်, မကောင်းသောအမှုကိုကြည်ရမည်, ဓိနည်းတရားနှင့်ညီညွတ်စွာမကျင့်သောရဟန်းများကို၊ရဟန်းကောင်းတို့က၊ကြည်ရှောင်အပ်သည်။

ကြည်ဘဲ, ကြည်ရှောင်, *v.* same, တယောက်သောသူကိုမုန်းသောအခါ၊ကြည်ဘဲသည်။

ကြည့်, *v.* to look, look at, behold.

ကြည့်ခင်း, *n.* a view, မအူပင်မြို့ကိုမြစ်ထဲတွင် ဓိးသင်္ဘောပေါ် ကကြည့်လိုက်လျှင်၊ကြည့်ခင်းအလွန်သာယာသည်။

ကြည့်ပါ, *int.* lo, ကြည့်လေ, ကြည့်လော့။

ကြည့်မျှော်, *v.* to look forward to; to watch for, from a distance, အဝေး၌ရှိသောတောင်ကမ်းသစ်ပင်များကိုကြည့်မျှော်သည်။

ကြည့်ရှု, *v.* to look attentively; to look after the interests of another, ကြည့်ရှုစောင်မ။

ကြည်း, **1**, *n.* dry land, ground, ကုန်း။

ကြည်းကြောင်း, *adv.* by land, ကုန်းကြောင်း။

ကြည်းခတက်, *n.* a small tree, sometimes growing to the height of twenty-five feet. The leaves appear in groups of three, on petioles six or seven inches long. The fruit, which is the size and shape of a duck's egg, is not edible.

ကြည်းတပ်, *n.* a land force, ကုန်းတပ်။

ကြည်း, **2** (*pron.* ကြဲ), *v.* to be thin, rare, as liquid, သွက်သည်; *opposed to* ပြစ်, to be thick; ဖျော်ရည်များတွင်ထန်းလျက်မန်ကျည်းနည်း၍ရေများလျှင်၊အရည်ကြည်းသည်။

ကြည်း, **3**, *v.* to crush, grind down; ကြိတ်သည်; to make a grinding sound, as the earth when convulsed (*infreq.*).

ကြည်းဟီး, *v.* to groan, ညည်းညူသည်။

ကြည်း, **4** (*pron.* ကြည့်း), *v.* to bear, carry; *not used singly*; to conduct from one place to another, သယ်ပိုးသည်; to carry on, perform (*infreq.*), ဆောင်ရွက်သည်။

ကြည်းဆောင်, *v.* same, မိတ်ဆွေဖြစ်သောသူတယောက်တွင်၊အမှုကိစ္စရှိလျှင်၊ကိုယ်ကကြည်းဆောင်ရန်သင့်သည်, ဆောင်ကြည်း။

ကြတ် (*freq. pron.* ကြစ်), *v.* to darken, grow dark, as the heavenly luminaries, to be eclipsed; နေကြတ်သော်၊မင်းကေရာဇ်များမှာတစိုတရာဖြစ်တတ်သည်။

ကြတ်ကြတ်, *adv.* light, pale, not deep, as color (*obs.*).

ကြတ္တိကာ, *n.* The Pleiades or seven stars; *more elegant than* ဖျောက်ဆိပ် (*more common*); ကြတ္တိကာနက္ခတ်သုံးလတခါကွယ်သွားတတ်သည်။

ကြတ်နန်း, or ကြနန်း, *n.* a tree, the wood of which is used for making sandals, a species of *Xylocarpus*.

ကြန် (Pali ကြန္), *n.* a sign, mark, အမှတ်, လက္ခဏာ။
ကြန်အင်လက္ခဏာ, *n.* the five good bodily qualities, ဤမိန်းမငယ်သည်ကြန်အင်လက္ခဏာနှင့်အလွန်ပြည့်စုံပါပေသည်။
ကြန့်, *v.* to delay, be delayed; *not used singly.*
ကြန့်ကြာ, *v.* same, ဤစာကိုမကြန့်ကြာရအောင်၊အလျင်အမြန်သွားပို့ချေ, ခရီးအဆစ်အပိုင်းကိုမသိ၍ကြန့်ကြာသည်, နေ့ရက်ကြန့်ကြာမရှိစေရ။
ကြပ်, **1**, *see* ကျပ်, **8**, *n.* a kind of evil spirit.
ကြပ်, **2**, *see* ကျပ်, **9**, *n. not used singly.*
ကြပ်, **3**, *see* ကျပ်, **10**, *v.* to make tight by binding; to be tight, hard bound, as earth.
ကြပ်, **4**, *v.* to superintend, watch over and direct; *not used singly. Der.* အကြပ်, စောင့်ကြပ် and ထိန်းကြပ်။
ကြပ်မ, *v.* same (*most common*), စောင့်ကြပ်သည်, ဤအလှူတွင်၊ကြပ်မန္တိုးဆော်သောသူမရှိလျှင်၊အထမြောက်ခဲပါလိမ့်မည်။
ကြပ်မပို့, *v.* to escort, စောင့်ကြပ်သွားလာသည်။
ကြပတေ့, *a corruption of* ပြကတေ့, *n.* nature; ပကတိ။
ကြပ်ထုပ်, *see* ကျပ်ထုပ်, *n.* a bag or ball of sand, chaff, salt, the leaves of the သက်ရင်းကြီးပင်,etc., used as a fomentation.
ကြမ္မာ (Pali ကမ္မ), *n.* influence or result of past evil deeds, ကံကြမ္မာ, မကောင်းသောကံ၏ဝိပါက်, ဆရာကြီးခန္ဓုဖြူမြို့သို့သွား၍သေဆုံးသည်မှာ၊ကြမ္မာဝင်၍သွားရလေသည်, ကံကြမ္မာအလျောက်သေပါသည်, he died in the ordinary course of nature; though from a Buddhist point of view, as the result of past evil deeds.
ကြမ်း, **1**, *n.* a floor, ကြမ်းနင်းသံကြားသည်၊မည်သူရှိပါလိမ့်မည်လဲ။
ကြမ်းကြော, *v.* to floor, by tying down bamboos.
ကြမ်းခင်း, *v.* to lay a floor.
ကြမ်းပိုး (*pron.* ကြမိုး), *n.* a bug; the bedbug, တယ်ကြမ်းပိုးပေါသည့်အိမ်။
ကြမ်းပြင်, *n.* a floor extended beyond the roof of the house.
ကြမ်းဝါး, *n.* bamboo flooring; ဝါးကြမ်း, a bamboo floor.
ကြမ်း, **2**, *v.* to be rough, မချော; *less than* ပြုတ်ရှပ်ထ; to be coarse (in texture or grain), မချော. မနု, as thread, ရုန့်သည်; to be rough, harsh, violent in word or deed, ရုန့်ရင်းသည်; *less than* ရက်စက်သည်။
ကြမ်းကြုတ်, ကြမ်းတမ်း, *v.* to be rough, harsh, violent in word or deed, သူသည် အပြောအဆိုမှာကြမ်းကြုတ်သည်. သည်သခင် အပြုအမူ အလွန်ကြမ်းတမ်းသည်; *comp.* ခက်ထန်။
ကြမ်းတုံး, *n.* a log used for smoothing the rough surface of ploughed ground, before sowing or planting.

ကြမ်းတိုက် (*pron.* ကြမ်းဒိုက်), *v.* to take by assault, ကြမ်းတိုက်မှုရမည်; *adv.* violently, ကြမ်းတိုက်ဝင်ရုတ်သည်။
ကြမ်း, **3** (*pron.* ဂြမ်း), *n.* a very large bamboo net.
ကြယ်, *n.* a star.
ကြယ်တံခွန်, *n.* a comet, ကြယ်တံခွန်ပြသော်၊တိုင်းပြည်ချောက်ချားတတ်သည်။
ကြယ်နီ, *n.* the morning star, ကြယ်နီပေါ်ချိန်ကိုခရီးသွားကြစို့။
ကြယ်ပုံ, *n.* an asterisk.
ကြယ်ပျံ, *n.* a falling or shooting star; *also used as a verb*; ကြယ်ပျံကိုလက်ညှိုးမထိုးကောင်းဘူး။ ထိုးမိလျှင်ဥပဒ်ရောက်တတ်သည်။
ကြယ်ပွင့်, *n.* a spangle.
ကြယ်သီး, *n.* a button, a stud, အင်္ကျီကြယ်သီး; ကြယ်သီးဖြုတ်, to unbutton.
ကြလိုဝါး, *n.* the *Dendrocalamus Brandisii*, a large species of bamboo.
ကြသောင်းဝါး, *n.* the *Bambusa polymorpha*, a kind of bamboo, the joints of which are often two feet in length.
ကြံ, **1**, *n.* the sugarcane, *Saccharum officinarum.*
ကြံစုတ်, *v.* to suck sugarcane, ဆင်ဖြူတော်ကိုမှီ၍ကြံစုတ်သည်, he takes refuge in the royal white elephant, and sucks sugarcane; as a sycophant relying on his patron, and feasting on the fruits of his flattery.
ကြံမင်း, တောင်းကြံ, *n.* varieties of sugarcane.
ကြံရောင်, *n.* dark red or claret color, ကြံရောင်သက္ကလတ်။
ကြံသကာ, *n.* unrefined sugar, made from the sugarcane; *see* သကာ။
ကြံ, **2**, *v.* to think, consider in order to understand; to intend, design, မင်းတိတ်တိတ်ခိုး၍ဘာကြံသလဲ; *comp.* ဆင်ခြင်; ကြံ *is used in close conjunction with another verb in the future tense*, ပြုလုပ်မည်ကြံသောအခါ, when about to perform, ရန်တွေ့မည်ကြံသောအခါ, when about to quarrel; သည်သူသည် ကြံကောင်းကြံရာကြံရသည်, this person is obliged to plan as best he can.
ကြံခိုး, *v.* to design clandestinely, တိတ်တိတ်ခိုးကြံ။
ကြံစည်, ကြံဖန်, *v. see* ကြံ; ဘယ်နည်းပင်ခင်ဗျားကြံစည်ပါသော်လည်း၊ အထမြောက်မည်မထင်ပါ, ဘဲ့နှယ်ကြံဖန်သွားရမည်လဲ။
ကြံဆ, *v.* to design, or concoct a scheme, weighing well the consequences.
ကြံဆောင်, *v.* to design, in view of some contingent event.
ကြံမိ, *v.* to hit upon, as a plan, အမှတ်တမဲ့တွေ့သည်။
ကြံရွယ်, *v.* to design, aim at, to have in the heart, သည်နေရာမှာကျောင်းတကာဦးမြတ်ဖြူ ကျောင်းဆောက်မည်ကြံရွယ်ခြင်းသော်လည်း၊ မနှစ်ကသစ်ဈေးမကောင်းသောကြောင့်အထမြောက်မည်လက္ခဏာမရှိသေးပါ။

ကြို့ဟင်း, *n.* the scammony plant, ဒိုးထွက်စ မိန်းမတို့အား သွေးတက်အောင်၊ ကြို့ဟင်းရွက်ကိုတပါးသောသူကချက်၍ပေးတတ်သည်။

ကြံ့, 1, *n.* a rhinoceros. The Burmese recognize three kinds, *viz.* ကြံ့ဆင်, ကြံ့ချော်, မီးစားကြံ့, the elephant rhinoceros, the double horned rhinoceros, and the fire-eating rhinoceros.

ကြံ့ချေးပိုး, *n.* the short-horned atlas beetle.

ကြံ့, 2, *v.* to be firm in structure of mind, resolute, persevering, ခံ့သည်, ခိုင်သည်။

ကြံ့ခံ့, ကြံ့ခိုင်, *v.* same, ဤလက်သမားသည်အိမ်ဆောက်သည်မှာ၊ အလွန်ကြံ့ခိုင်ညီညွတ်လှပေသည်။

ကြံ့ရန့်, *v.* same, *but used adverbially only,* as ကြံ့ကြံ့ရန့်ရန့်။

ကြာ, 1, *n.* the water lily, of which there are many varieties, as ကြာခေါင်းလောင်း, ကြာကုမုဒ်, ကြာညို, ကြာတံဆိပ်, ကြာနီ, ကြာပဒုံမာ, ကြာပုဏ္ဍရိက်, ကြာဖြူ, ကြာလင်ပန်း; ရေမြင့်ကြာမြင့်, as the water is high so is the lily elevated, *i.e.*, when a patron is powerful his dependent shares his prestige (45); a blaze on a horse's (or bullock's) fore-head, ထိပ်မှာကြာရှိသည်။

ကြာကလပ်, *n.* a lily shaped salver; part of a priest's coffin.

ကြာခို, *v.* to commit adultery, as a queen or female member of the royal family, ကြာဆန်သည့်မိန်းမ။

ကြာချည်, *n.* a silk and cotton thread, from which gauze curtains are made.

ကြာခွက်, *n.* the pericarp of a lily.

ကြာစွယ်, *n.* the projecting root of a lily, particularly that of the *padonma.*

ကြာဆန်, *n.* vermicelli.

ကြာဆူး, *n.* a slight eruption of the skin, in which the pustules are not so marked as in prickly heat.

ကြာဘက်ကြီး, *n.* the large leaved *Leea*, cultivated for the astringent properties of its roots. The Burmese use it to stop the effusion of blood in wounds.

ကြာယပ်, *n.* artificial lilies suspended like a fan, in carved work or ornamental hangings.

ကြာယပ်ကြာချပ်, *n.* same; a flounce.

ကြာယပ်ဆွဲ, *v.* to deck with a flounce.

ကြာသွတ်အိုး, *n.* a jug or pot with a spreading mouth, in which offer-ings of lilies, etc. are made; *comp.* ညောင်ရေအိုး (46).

ကြာဟင်းကလေး, *n.* the *Ipomœa vitifolia*, a large, extensive twiner,

common in shrubbery along river sides in all parts of Burma.

ကြာ, 2, *v.* to be long in doing; to be long in time, whether past or future, ခင်ဘျားရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်သည်မှာ၊ဘယ်လောက်ကြာပြီလဲ, မိတ်အထင်ယခုနေ့ကကို တဆယ်ရက်လောက် အကြာက ရောက်မည်, တနာရီခန့်လောက်ကြာ၍မှလာပါမည်; မကြာမကြာ, often; မကြာမီ, မကြာခင်, soon; မကြာမီက, a little while ago.

ကြာတင်, ကြာမြင့်, ကြာရှည်, *v.* same as ကြာ; မကြာမမြင့်မီကျွန်ုပ်ရောက်ပါလိမ့်မည်, I shall arrive before long.

ကြာသပတေး, *n.* the planet Jupiter; the fifth day of the week, Thursday; *abbrev. to* ၅တေး; စာတတ်ကြာသပတေး၊စာရေးသောက်ကြာ။

ကြား, 1, *see* ကျား, *n.* a transverse stay in the roof of a building; a prop or stay.

ကြား, 2, *v.* to hear with the ear, နားကြားသည်; to inform, give information, tell, communicate intelligence, ကြားပြောသည်; ကြားမှာလိုက်ပါသည်, အကြောင်းကိုမင်းမိန်းမသို့ကြားလိုက်ခဲ့ပြီလား; ကြားဘူးနားဝ, to gain experience from a habit of attention to what one hears; မကြားဝံ့မနာသာ, applied to obscene language.

ကြားနာ, *v.* to hear, အဘယ်သို့ကြားနာရသည်ကိုသတိပြုကြလော့။

ကြားပြော, *v.* to inform, give information, tell.

ကြားမှာ, *v.* to give information at a distance, transmit intelligence; to address a letter (to an inferior), ကြားမှာလိုက်ပါသည်။

ကြားမှီသောနေရာ, *n.* earshot, reach of the ear, ကြားမှီသောနေရာမှာစောင့်နေပါ, ခေါ်သံကြားလောက်သောနေရာ။

ကြားရောက်, *v.* to send information by writing; to address a letter (to an equal or superior), ကြားရောက်လိုက်ပါသည်။

ကြားလိုက်, *v.* same (to an equal or inferior), သင်၏အိမ်၌ရှိသောအသင်းတော်ကိုကြားလိုက်ပါ၏။

ကြားလျှောက်, *v.* to address a letter, as an official to a *rahan*, or one official to another, မြိတ်တော်မူသောမြို့ဝန်မင်း ဖေလစ်ကို မေတ္တာနှင့်ကြားလျှောက်လိုက်ပါသည်။

ကြားသိ, *v.* to know by report, to become cognizant of a fact, to know something from having been told, to become aware of, မင်းဆိုးသွမ်းသည် အကြောင်းကိုကြား သိရသည်မှာ၊ သုံးလခန့်ရှိပါပြီ, it is about three months since I knew by report, of your being wicked and dissolute.

ကြား, 3, *v.* to have a space between, be apart, separate; *not used assertively*. *Der.* အကြား and ခြား။

ကြားအမိန့်, *n.* an interlocutory order (*Law*).

ကြိတ်, **1**, *see* ကျိတ်, *n.* a creese, dirk.
ကြိတ်, **2**, *see* ကျိတ်, *n.* large shears used for cutting metal.
ကြိတ်, **3**, *v.* to crush down with a grinding motion, to bruise, ကြည်းသည်; to squeeze, rub, grind, as in a mill or mortar, စပါးကြိတ်, နှမ်းကြိတ်, to press sesamum seed in order to express the oil, ပွတ်သည်; to grind, as with the molars; to settle a matter privately (in a bad sense), ကြိတ်၍ဆောင်, ကြိတ်၍ကြိုသည်, တိတ်တိတ်ကြိတ်ငို; သည်လူအလွန်ဒေါသကြီးသောကြောင့်၊ အံသွားကြိတ်၍နေသည်; သူတပါးသိမည်စိုးသောကြောင့်၊ ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ နှစ်ယောက်တည်း ကြိတ်၍ကြိုကြသည်; သည်လှေနှစ်စင်းအချင်းချင်းကိုကြာရှည်စွာကြိတ်နေလျှင်ပျက်စီးလိမ့်မည်။
ကြိတ်ဆုံ, *n.* a mill used to husk grain, or to grind flour.
ကြိတ်နယ်, *v.* to mash, grind to powder, crush completely, ကြေအောင်ထု။
ကြိတ်ပြာ, *n.* calx, the substance of a metal or mineral which remains after being subjected to violent heat; used by alchemists (အဂ္ဂိရတ်သမား).
ကြိတ် (ပင်), **4**, *n.* a kind of grass, with hard, shining, pearly grains, *Coix lacryma* or Job's tears.
ကြိန်း, *see* ကျိန်း, *v.* to smart, as the eyes; to be set on edge, as the teeth.
ကြိမ်, **1**, *n.* the rattan vine.
ကြိမ်ခါး, ကြိမ်တပေါင်း, ကြိမ်တန်း, ကြိမ်နွံသာ, ကြိမ်ပုတ်, ကြိမ်မြွေ, ကြိမ်နီ, တနသ်ာရီကြိမ်, သွန်းကြိမ်, *n.* different species of the rattan.
ကြိမ်ချုပ် (လှေ), *n.* a boat, the parts of which are secured by rattans, without nails (common in Arakan).
ကြိမ်ဒဏ်, *n.* punishment by flogging; ကြိမ်ရာ, the marks made by flogging with a rattan, သည်လူကျေးကျွန်ထောင်ကျဘူးပါလိမ့်မည်။ ကျောမှာကြိမ်ဒဏ်ရာမမြင်ဘူးလား။
ကြိမ်ဖြာ, *v.* to split rattan with a knife (ထားမောက်).
ကြိမ်လုံး, *n.* a rattan branch or twig; any rod or pliant stick, တံဖျာ။
ကြိမ်သွင်း, *v.* to lash or whip a horse (especially when racing), မင်းကျွန်ုပ်မြင်းကို အခြားမြင်းနှင့် ပြိုင်၍စီးလျှင်၊ မရှုံးရအောင် ကြိမ်များများစွာသွင်းပါ, when you ride my horse in racing with another, please lash him well, that he may not lose the race; the corresponding term used in driving bullocks is ကြိမ်ထိုး, နွားကိုထိုးမောင်းလိုက်။
ကြိမ်, **2**, *v.* to meet with, find, ကြုံသည်, ဆုံသည်, တွေ့သည်; လှေကြိမ်, a chance boat, a boat going the way one wishes to go, လှေကြုံ (*more common*). *Der.* အကြိမ်။

ကြမ်ကြိုက်, ကြမ်တွေ့, *v.* same, ဤပုဏ္ဏားအလွန်ခဲခက်သောကြောင့်၊ဆရာနှင့်ကြိုက်မှကျွန်ုပ်မေးရမည်။

ကြမ်ဖန် (from အကြိမ် and အဖန်), *adv.* repeatedly.

ကြမ်း, *v.* to be terrified, daunted by threats (*obs.*); to make a display of authority, threaten, daunt, defy, ကြိုးဝါး; *comp.* ကြိုး, ဆိုဆုံးမ၍မနိုင်သောကြောင့်၊အခါခါကြမ်းသည်. *Der.* ခြမ်း။

ကြမ်းမောင်း, ကြမ်းပ, ကြမ်းဝါး, *v.* to make a display of authority, threaten, defy; ကြမ်းမောင်း denotes a greater display of force than မောင်း by itself, ဥယျာဉ်ထဲသို့ကျွဲဝင်လာလျှင်ကြမ်းမောင်းလိုက်။

ကြယာ, *see* ကရိယာ, *n.* a deed, action; appendages, utensils.

ကြီး, *v.* to be great, large, big, တမြို့လုံးကြီးကြီးငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ်လတ်လတ်မင်းကြီးလာမည်ကိုမြော်နေကြပါသည်. *Der.* အကြီး။

ကြီးကဲ, *v.* to be chief, excellent, superior, သည်ကျောင်းတကာလျှ သောဒါနဝတ္ထုများသည်အလွန်ကြီးကဲလှပေသည်။

ကြီးကျယ်, *v.* to be extensive, vast, စုအက်တူးမြောင်းကိုတူးစေရန်၊ကြီးဆောင်သောလိပ်စက်သခင်အကြီအစည်အလွန်ကြီးကျယ်သည်။

ကြီးကြပ်, *v.* to watch over, superintend, သည်အလ္လာများကိုပျောက်ပျက်မည်စိုးသောကြောင့်၊စောင့်ရှောက်ကြီးကြပ်ရသည်။

ကြီးခိုင်, *v.* to be firm, reliable, သည်စစ်သည် အခြားစစ်သည်နှင့်မတူ၊အလွန်ကြီးခိုင်သည်။

ကြီးစု, *n.* a tract of country controlled by a *thugyi.*

ကြီးစိုး, *v.* to have control, to rule, have dominion over, အုပ်ထိန်းကြီးစိုး။

ကြီးတန်ငင်, *v.* to become lean and thin before full development, between the stage of boyhood and full manhood; သည်နွားကလေး၊နွားမဖြစ်သေးပါ၊ ကြီးတန်ငင်တုန်းရှိသေးသည်။

ကြီးတော်, *n.* a mother's elder sister; a father's elder brother's wife; same as မိကြီး, but more frequently used in *colloq.*

ကြီးပြင်း, *v.* to be large, grown from childhood, အရင်ကငါလာသောအခါမင်းငယ်ငယ်ကလေးရှိသေးသည်၊ယခုမှာကြီးပြင်း၍လာပြီ။

ကြီးပွား, *v.* to grow up, advance towards mature age and size; to increase in knowledge, affluence, position, လုံ့လထုတ်လျှင်၊ အရာကြီးပွားစရာရှိသည်, ယခုအတိုင်းဖြစ်သွားမည်ဆိုလျှင်၊ကြီးပွားလိမ့်မည်။

ကြီးမား, *v.* to come to mature age; to be large in size.

ကြီးမြင့်, *v.* to be large and high, to be large and tall; to be high, exalted in rank or position.

ကြီးရင့်, *v.* to be advanced in age, အသက်ကြီးရင့်သည်, အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သောသူများကိုရိုသေကိုင်းညွှတ်ခြင်းပြုရမည်။

†ကြီးတီးကြက်တက်, *adv.* (to talk) in a loud, wrangling manner, pre-

paratory to having a quarrel, ရန်တွေ့မည်ကြံသောအခါ၊တယောက်တခွန်းကြိုးတီးကြက်တက်ပြောတတ်သည်; with a staring, wild appearance.

ကြွတ်, 1, *n.* a very small, cylindrical box with a convex cover, made of ivory or wood.

ကြွတ်နားတောင်း, *n.* an ear ornament shaped like a ကြွတ်။

ကြွတ်, 2, *v.* to be rubbed off, peeled off, as the skin, အရေကြွတ်သည်; *less than* ပွန်း, (*infreq.*).

ကြွတ်ကြွတ်, 1, *adv.* with the sound as of gas rumbling in the bowels, ကြွတ်ကြွတ်မြည်သည်။

ကြွတ်ကြွတ်, 2, *adv.* intensely; combined with words of darkness, blackness, and of depth, ပင်လယ်ရေနက်လိုက်သည်မှာ၊ကြွတ်ကြွတ်ကျရသည်။

ကြုံ, 1, *v.* to meet with, find, ကြုံသည်, ဆုံသည်, တွေ့သည်; လှေကြုံကိုမရသောကြောင့်၊ပန်းတနော်မြို့သို့မသွားနိုင်; သည်လောက်ရှုပ်သည့်လူ ကြုံပင်မကြုံဘူးပါကွယ် (*Colloq.*).

ကြုံကြိုက်, ကြုံတွေ့, *v.* same, ကျောင်းတကာကိုခရီးကြုံကြိုက်လို့သာတွေ့ရသည်။

ကြုံလေချင်း, ကြုံရလေချင်း, *int.* ah! alas! ဖြစ်ရလေချင်း, မင်းသမီးဆို၊ကြုံလေချင်း၊နတ်မင်းဒေဝါကျွန်မကိုခေါင်မပါ။

ကြုံ, 2, *v.* to be lean, thin, to pine away, to be emaciated, မဝ, ဖိန်သည်; *comp.* ချုံး; ဤသူသည်အလွန်ကြုံသည်။

ကြုံစား, *v.* to eat away, as the bank of a river, မိုးဃီးတွင်းအခါရေဝက်တိုး၍ကမ်းပြိုလျှင်၊ကြုံစားသည်ဟုခေါ်ပါသည်; to shrink in size.

ကြုံတူး, *v.* to be lean, thin (*not used*).

ကြုံလှီ, *v. see the parts.*

ကြုံး, *v.* to boast, make a display of authority; *comp.* ကြမ်း; *not used singly.*

ကြုံးပ, ကြုံးဝါး, *v.* same; *see* ကြမ်းပ, etc., ဟစ်အော်ကြုံးဝါးသောအသံကိုကြားပါသည်။

ကြုံးဝါးစွာ, *adv.* boastingly, ဟုန်းစိုး။

†ကြုံးကြုံး (မြည်), *adv.* rumblingly, သည်လူခြေနင်းပြင်းလိုက်သည်မှာကြုံးကြုံးမြည်သည်။

ကြွ, *v.* to diffuse a pleasant odor; *less than* ကြိုင်; ဤတောသွ်ပန်းများမွှေးလိုက်သည်မှာကြွ၍နေရသည်။

ကြွး, *v.* to be excessive in the indulgence of appetite; *mostly used as a qual. affix,* စားကြွးသည်, သောက်ကြွးသည်, မဒ္ဒဝဲအပ်သောသူဟူသည်ကား၊အိပ်ကြွးသောသူ၊သေရည်သေရက်သောက်ကြွးသောသူ၊မေထုန်ကြွးသောသူ၊ဤသုံးယောက်ကိုမဒ္ဒဝဲအပ်; *comp.* ကျူး။

ကြေ, *v.* to be reduced to small particles, but not as fine as ညက်; to

be digested, as food; to be bruised, as the flesh; to be satisfied; to be of due consistence or temperament; applied to the blood, သွေးကြေသည်, or phlegm, သလိပ်ကြေသည်; အတွင်းကြေကြေ, to be bruised internally; ဤသူသည်အစာကိုစားသောအခါ၊မကြေသောကြောင့်ရင်ပတ်နာ မကြာမကြာထသည်; နေပူထဲသို့သွား၍ မျက်စေ့ကျိန်းခဲ့လျှင်၊ သစ်ကြံပိုးခေါက်ကိုဆားနှင့်သွေး၍နဖူးကိုလိမ်းလျှင်၊သွေးကြေတတ်သည်; လျှက်ဆားကိုစားလျှင်သလိပ်ကြေတတ်သည်; ဤသူကိုတုတ်ကြီးနှင့်ထိုးရိုက်သောကြောင့်၊ အတွင်းကြေကြေ၍နေသည်; ကျွန်ုပ်ပြောသောစကားကို မင်းစိတ်နှလုံးကြေ၏လား; to be elided, as a letter in a word, အက္ခရာကြေသည်. *Der.* ခြေ။

ကြေ, *v.* to be settled, as a difficulty; to be satisfied in mind; *see* ကြေချမ်း။

ကြေကုန်အောင်ထမ်းရွက်, *v.* a term applied to officials who fulfil their duties to the utmost, အမှုတော်ကိုကြေကုန်အောင်ထမ်းရွက်ရသည့်ကျေးကျွန်ဖြစ်ပါသည်။

ကြေကွဲ, *v.* to relent; *see* စိတ်ကြေကွဲ, to be melted with sympathy.

ကြေချမ်း, *v.* to be settled, as a difficulty, to be satisfied in mind, ကြေချမ်းအောင်ပြုသည်, to conciliate, ကြေနပ်သည်, ကြေပြေသည်, ကြေသာအောင်ပြောသည်, တယ်အဝမှာ ကြေချမ်းမည့်လက္ခဏာမရှိ။ အလွန်အသည်းနာဟန်ရှိသည်။

ကြေညက်, *v.* to crumble to powder.

ကြေနပ်, ကြေပြေ, *v. see* ကြေချမ်း, နှစ်ဦးနှစ်ဝကြေပြေကြလျှင်၊ကျွန်ုပ်မပြောပါဘူး။ ပြီးပါစေတော့။

ကြေပြွန်, *see* ကျေပွန်, *v.* to be versed, skilled in, accomplished.

ကြေမွ, *v.* to be crumbled into small particles, pulverized, တစိုတရောသောသစ်ရွက်ကိုနေပူလှန်း၍လက်ဖြင့် ပွတ်လျှင်၊ ကြေမွ၍ ကုန်တတ်သည်; to be crushed, contrite.

ကြေမွန်, *see* ကျေမွန်, same as ကျေပွန်; *used adverbially only.*

†ကြေညာ, or ကြေငြာ, *v.* to be extensively known, to be notorious; to proclaim, to issue a proclamation, အတိုင်းနှံ့ပြားသည်, သည်ဘုန်းကြီးအလွန်စာတတ်သည်ဟုကြေငြာသည်။

ကြေး, 1, *n.* copper, ကြေးနီ; lead used for money; cash, specie, ကြေးငွေ, ပိုက်ဆံကြေးငွေ; money, property, ကြေးငွေဥစ္စာ, ကြေးငွေဥစ္စာများပါးသောကြောင့်၊ကျွန်တော်ငါးကျပ်သားထည့်နိုင်သည်။

ကြေးကျွန်, *see* ကျေးကျွန်, *n.* a slave.

ကြေးငံ, *v.* to have a tolerable sufficiency, လက်ငံသည်; *not as much as* ကြွယ်ဝ။

ကြေးငွေ, *n.* cash, specie, ကြေးငွေယူ၍လွှတ်လိုက်သည်။

ကြေးစည် (*pron.* ကြီးဇည်), *n.* a flat gong, whether circular or triangular, အရဏ်ဆွမ်းအကပ်သွားလျှင်၊ကြေးစည်တီး၍သွားတတ်သည်။
ကြေးစလောင်း, *n.* a pig's snout, ဝက်ကြေးစလောင်း; the brass or iron cover of the top of a pagoda, under the umbrella.
ကြေးစား, ကြေးစားမ (*pron.* ကြီးဇမ), *n.* a strumpet, common harlot (*lit.* a woman who eats money), မိန်းမရှင်။။
ကြေးစွပ် (used with ကျေးဇူးရှင်ကို), *v.* to charge a benefactor falsely with an old debt; to be basely ungrateful, ကျေးဇူးရှင်ကိုကြေးစွပ်။
ကြေးညှိ, *n.* verdigris, သင်းတွဲ။
ကြေးတိုင်းစိုက်, *v.* to make a revenue settlement; ကြေးတိုင်ဝန်ထောက်, a revenue settlement officer.
ကြေးတွက်, *v.* to estimate the sum assessed in order to test the integrity of the assessor, အခင်းတခုတွင်လူများလုပ်စားကြလျှင်၊ ငွေကိုရကြသော်၊ တယောက်ပေါ်တယောက်မယုံကြည်၍ကြေးတွက်ကြသည်။
ကြေးထပ်, *v.* to stake money, as in making a wager.
ကြေးထမ်း, *v.* to pay taxes; *n.* one who pays taxes.
ကြေးထမ်းကြီး, *n.* a principal man in a village or collection of villages, associated with the *thugyi* in collecting taxes.
ကြေးထမ်းရ, *v.* to be taxable, အခွန်ခွဲသင့်သည်။
ကြေးထမ်းသား, *n.* one who pays taxes.
ကြေးထိုက်, *v.* to be valuable, အဘိုးထိုက်; *also used fig.*, သည်လူပညာကြေးတယ်လောက်ထိုက်မည်လဲ။
ကြေးနင်း, *n.* a gong; *see* ကြေးစည်, မောင်း။
ကြေးနန်းကြိုး, *n.* a telegraph wire; ကြေးနန်းစာ, a telegram; ကြေးနန်းကြိုးတန်း, ကြေးနန်းကြိုးသွယ်, to lay a telegraph wire, to connect by telegraph; ကြေးနန်းရိုက်, to send a telegram; ကြေးနန်းသိတင်း, telegraphic news; ကြေးနန်းဝန်ကြီး, ကြေးနန်းဝန်, ကြေးနန်းဝန်ထောက်, ဒုတိယကြေးနန်းဝန်ထောက်, the Chief Superintendent, Superintendent, Assistant Superintendent, Sub-assistant Superintendent of Telegraphs.
ကြေးနီ, *n.* copper; ကြေးနီကွပ်, to sheathe with copper.
ကြေးနောင်, *n.* a small gong, several of which are placed in a circular frame, and played upon by a person in the centre; *comp.* ပတ်။
ကြေးပေါင်, *v.* to be mortgaged, ငွေပေါင်။
ကြေးမုံ, *n.* a mirror of polished metal; a mirror of any kind.
ကြေးမွဲ, *v.* to be poor, indigent, ဆင်းရဲသည်။
ကြေးမြင်, *n.* *see* ကြေးမုံ; (*obs.*).
ကြေးရတတ်, *v.* to be rich, ငွေရတတ်သည်။
ကြေးဝါ, *n.* brass. ကြေးဝါညွန့်, *n.* fine brass.

ကြေးဝိုင်း, *n.* a collection of small gongs placed in a circular frame; *comp.* ပတ်ဝိုင်း။

ကြေး, 2, *v.* to be dirty, filthy; *seldom used except in composition with* ညစ်, as ညစ်ကြေးသည်; *n.* dirt, filth; *see* အချေး. *Der.* အကြေး။

ကြေးညှော်, *n.* same as ကြေး; *see* အချေးအညှော်။

ကြေးတွန်း, *v.* to rub off, as dirt from the flesh.

ကြဲ, *v.* to scatter, throw about, ဖြန့်; to sow, as seed, မျိုးစေ့ကြဲသည်, ကွင်းများတွင်စပါးစိုက်သောအခါ၊လက်ဖြင့်ဆုပ်၍စပါးစေ့ကိုကြဲကြသည်; ထမင်းစား၍ပြီးသောအခါအ ကျန်ထမင်းကို ကြဲ၍ပစ်လိုက်သည်; စပါး ၁ ကြဲ, one basket of seed sown. *Der.* စွန့်ကြဲ။

ကြဲပက်, ကြဲပစ်, *v. see the parts.*

ကြဲဖြန့်, *v.* to scatter, spread abroad.

ကြဲသား, *n* government charges, expenses (*obs.*).

ကြော, 1. *see* ကျော, *n.* the back.

ကြော, 2 (from အကြော), *n.* a nerve, sinew, vein, etc. (47).

ကြောထွေး, *n.* a gland. ကြောမ, *n.* a large nerve, sinew, vein.

ကြောသေး, *n.* a small nerve, sinew, vein.

ကြော, 3, *v.* to construct a floor by tying down bamboos, ကြမ်းကြောသည်။

ကြော, 4, *v.* to take advantage of (another), to overreach, တင်စားသည်; *in Burmese betting parlance,* it means giving odds on a race, as two to one, etc.; to excel another in a fair and honorable manner; မောင်မင်းကာလဥဘဏ်ဖြင့်ငကိုကြောချင်သလား; ကိုဖြူနှင့်ကိုမည်းစာစကားဝိပြိုဟ်ကျင်ကြရာ၊ ကိုဖြူက အသိ အမြင် များသောကြောင့်၊ ကိုမည်းထက်ကြောလေသည်; လှေတစင်းကတစင်းကို နိုင်မည်ထင်သောကြောင့်၊ ငွေကြော၍လောင်းသည်။

ကြော, 5, *n.* the portion of the warp made ready for weaving.

ကြောတင်, *v.* to put on to the cloth beam (လိပ်) such portion when woven, ရက်၍ပြီးသောအထည်ကိုကြောတင်သည်။

ကြောတံ, *n.* the two sticks used to separate the threads of the warp, and placed next to the yarn beam (ရှူ).

ကြောက်, *v.* to fear, be afraid; *comp.* ရွံ့; ကြောက်စရာင်ဘွယ်. *Der.* ချောက်။

ကြောက်ငြင်, *v. see* ငြင်ပါအောင်ကြောက် (*infreq.*).

ကြောက်ဘွယ်, *a.* fearful, frightful; *adv.* wonderfully, extraordinarily, ကြောက်ဘွယ်လိလိ။

ကြောက်မက်, *see* ကြောက်, *used only in forming verbals,* as ကြောက်မက်ဘွယ်, what is frightful. ထိုသို့ထင်ရှားသောအရာသည်အလွန်ကြောက်မက်ဘွယ်ဖြစ်သည်။

ကြောက်ရွံ့, *v.* same as ကြောက်, အိမ်နီးချင်းရှိသမျှတို့သည်ကြောက်ရွံ့ခြင်းသို့ ရောက်ကြ၏။

ကြောက်လန့်, *v.* to be frightened, ကြောက်လန့်သောသူရှိသမျှတို့သည်လျင်မြန် စွာအိမ်သို့ပြန်သွားကြသည်။

ကြောက်လန့်တကြား, *adv.* affrightedly, တောတိရစ္ဆာန်များလူနှင့်ရုတ်တရက်တွေ့ သော်၊ ကြောက်လန့်တကြားပြေးတတ်သည်, wild animals flee in an affrighted manner, when they come suddenly upon a human being.

ကြောင်, **1**, *n.* a cat; the cat's-eye, a kind of precious stone; တော ကြောင်, any wild animal of the *genera Felis*, *Viverra*, etc.; ကြောင် လက်သည်းဖွက်, the cat with the concealed claws, a term applied to a person who affects a hypocritical friendship for another; also applied to persons who conceal, from miserly motives, the fact of their being prosperous; ကြောင်မရှိ၊ကြွက်မြူး။

ကြောင်အိမ်, *n.* a meat safe, cupboard.

ကြောင်ဖို, *n.* a grimalkin.

ကြောင်ဥကျည်, *n.* the polecat; *see* ဥကျည်။

ကြောင်ကတိုး, *n.* the spotted civet with ordoriferous pouch, ဝါးယောင်း ကြောင်ပြောက်။

ကြောင်ကျကျ (သည်), *v.* to fall as a cat; used *fig.* of a person emerging from a difficulty with little or no injury to himself.

ကြောင်ချက်, *n.* a name applied to two species of large, prickly, leguminous, scandent shrubs, the *Mezoneurum cucullatum*, and the *Pterolobium macropterum*.

ကြောင်ခွေး, *n.* a wild animal said to resemble both a dog and a cat (probably fabulous).

ကြောင်စက်ရုန်, *n.* a species of lynx.

ကြောင်တောက်, *n.* the *Payanelia multijuga*, an evergreen tree from sixty to eighty feet in height, with large, dull, purplish flowers.

ကြောင်နဂါး, *n.* the three-striped paguma. It is very common, and occasionally enters houses in towns, in pursuit of rats; when young it is easily domesticated, and valuable as a rat-catcher.

ကြောင်နံ့သာ, *n.* the spotted civet; *see* ကြောင်ကတိုး။

ကြောင်နားရွက်ဖြူ, *n.* the white-eared paradoxure; common in the Tenasserim province.

ကြောင်ပြန်, *n.* a small species of weasel.

ကြောင်ဗေဒင်တွက်, *v.* to claw a post or a wall, as a cat, to scrabble.

ကြောင်မြင်း, *n.* the zibeth civet, called horse-cat by the Burmese, on account of its long neck and mane.

ကြောင်ပြီးကူ, *n.* the *Buddleia Asiatica*, an evergreen shrub, sometimes growing fifteen feet high.
ကြောင်ပြီးကောက်, *n.* the monkey-tiger; *see* မျောက်ကျား။
ကြောင်ရှိသေပင်, *n.* a plant, the leaves of which are said to be eaten by cats. when bitten by a snake.
ကြောင်လိမ်, *a.* spiral, as ကြောင်လိမ်လှေကား, a winding staircase.
ကြောင်လျှာ, 1, *n.* a land revenue receipt.
ကြောင်လျှာ, 2, *n.* the Indian trumpet flower, *Bignonia Indica.*
ကြောင်လျှာကောက်, *n.* a species of *Bignonia.*
ကြောင်ဝင်သစ်, *n.* hollow timber.
ကြောင်ဝံမိုက်, *n.* a species of civet.
ကြောင်သိုး, *n.* one name for the polecat.
ကြောင်, 2, *v.* to be of various colors, like a tiger; to be turning gray, as the hair, သူ့ဆံပင်မဖြူသေးပါ၊ကြောင်ရုံသာကြောင်သေးသည်။
ကြောင်ကျား, *v.* to be of various colors; to be brindled, သည်ကုလားကာသည်ကြောင်ကြောင်ကျားကျားဖြစ်သည်။
ကြောင်, 3, *v.* to cheat, swindle by "pulling" a horse in a race, or by not rowing or paddling (in a race) to the best of the crew's ability; ကြောင် is a word used with reference to games of skill and chance, on which money is staked; လူကြောင်, a swindler; ဖဲကြောင်, a card-sharper; လူကြောင်မိသည်, to be swindled.
ကြောင်ကြောင်, or တကြောင်ကြောင်, *adv.* with the eyes open, staringly, ယခုညအိပ်၍မပျော်သောကြောင့်၊မျက်စေ့တကြောင်ကြောင်နှင့်မိုးလင်းရသည်။
ကြောင်တက်တက်, *adv.* in the way of being unpleasant to the eye, and offending the gaze, နေ့လယ်လူကြီးများပွဲကိုမကြည့်ချင်ဘူး၊ကြောင်တက်တက်ရှိ၍ရှက်သည်; with the eyes open from wakefulness.
ကြောင်တီးကြောင်တောင်, *adv.* with the eyes rolling about in the head, or the eyes when they have a startled appearance; irregularly.
ကြောင်တောင်, ကြောင်တောင်တောင်, *adv. see* ကြောင်ကြောင်; unfeelingly; *used as a verb*, as when one beholding misfortune or pain, does nothing to relieve it, though it is in one's power to do so, သည်မိန်းမဆင်းရဲသားရင်းမဟုတ်သောကြောင့်၊ကြောင်တောင်သည်။
ကြောင်တောင်ကန်း, *v.* to be subject to loss or decay of sight, without any visible change in the eye; *amaurosis* or *gutta serena.*
ကြောင်ပန်း, *n.* the chaste tree, *Vitex trifolia.* The juice of this tree eaten with jaggery, is said to give relief in cases of constipation.
ကြောင့် (from အကြောင်း, a reason), *n. affix, causative*, because of, on account of; *sometimes instrumentive*, by means of, အားဖြင့်။

ကြောင့်ကြ, *v.* to be concerned, anxious, troubled about, to worry and fret about; *stronger than* စိုးရိမ်, သည်လောက်တောင်စိုးရိမ်ကြောင့်ကြ၍ မနေပါနှင့်။ တဖြည်းဖြည်း အလုံးကောင်းပါလိမ့်မည်. ကျွန်မသား ရန်ကုန်မြို့သို့ သွားသည်မှာ အရက်နှစ်ဆယ်ရှိ၍ သိတင်းမကြားရသောကြောင့်၊ အလွန်စိုးရိမ် ကြောင့်ကြပါသည်။

ကြောင်း, 1, *v.* to draw a line, သားသည် (*obs.*); to run the eye along a line of writing before reading, မင်းစာကိုကောင်းကောင်းမတတ်သော ကြောင့်၊ကြောင်း၍ဘတ်မှတော်မည်. *Der.* အကြောင်း။

ကြောင်းလမ်း, *v.* to elicit information, to probe, to investigate, စကား ကြောင်းလမ်းသည်, စကားစုံစမ်းသည်. ကြောင်းလမ်း is used when making inquiries in one's immediate neighborhood, and ထောက်လှမ်း when making inquiries at a distance.

ကြောင်း, 2 (from အကြောင်း, cause, reason), *n.* a cause, reason; circumstance; *conjunction*, that, as သွားကြောင်းမသိ, I did not know that he went, သူငွေဆပ်ကြောင်းကိုကျွန်ုပ်မသိ။

ကြောင်းကြောင်းခြာ (from အကြောင်း, and အခြာ), *n.* circumstances, affairs, အကြောင်းအရာ, အကြောင်းချင်းတ။

ကြောင်းစကား, *n.* an account of circumstances, အကြောင်းစကား။

ကြော့ကြမ်း, *v.* to be rough, rude, boorish, မကြော့ကြမ်းနှင့်, တယ်မင်းကြော့ ကြမ်းသည့်လူကွယ် (*Colloq.*).

ကြော့မော့, *v.* to be well bred and genteel in manners, သည်လူကြော့ကြော့ မော့မော့ပြောတတ်သည်, သည်လူကြော့ကြော့မော့မော့လမ်းရှောက်သွားသည်။

ကြော်, 1, *v.* to shout, to call out; *not used singly*, သည်အရပ်ထဲတွင်အော်၍ ဟစ်ကြော်တီးကြော်ပြောတတ်သည်. *Der.* ကြွေးကြော်, ဟစ်ကြော်, မောင်းကြော်။

ကြော်ငြာ, *v.* to spread, as news, သိတင်းနှံ့ပြားသည်; to be proclaimed publicly; to promulgate, as an official order.

ကြော်, 2, *v.* to fry.

ကြော်ချက်ချက်, *v.* to cook by first frying in oil, and then pouring on water, ဘူးသီးခါးရမ်းကိုကြော်ချက်ချက်သည်။

ကြော်ချက်ရောင်ချက်, *v.* to cook by frying in oil and water.

ကြော်လှော်, *v.* *see the parts.*

ကြို, 1, *see* ကျို, *v.* to boil to a pulp, or to a dissolution of parts.

ကြို, 2, *v.* to go to meet, advance towards one approaching, ဧည့်သည်ကြို ဆိုသည်, ဆီး၍ကြိုသည်; to go and meet, as subordinate officials, their superior in rank, မဟာမင်းကြီးသခင်ကြွလာမည်ဟုသိတင်းကြားလျှင် အရေးပိုင်ဝန်ထောက်များခရီးဦးကြိုပြုရန်ထိုးစံရှိသည်။

ကြိုကြိုကြားကြား, *adv.* through lanes or other narrow passages, လမ်းမ ထင်ရှားသောအရပ်များမှာသွားလျှင်၊ကြိုကြိုကြားကြားသွားရသည်။

ကြိုဆီး, *v.* to go to meet, in order to stop, prevent or intercept.
ကြိုဆို, *v.* to go to meet; *see* ကြို။
ကြိုတင်, *v.* to anticipate, forestall, pre-arrange, ကြိုတင်၍သတိပေးသည်, ကြိုတင်ပြီးလာသည်။
ကြိုက်, **1**, *v.* to meet with, find; *not used singly*; *see under* ကြုံ and ကြို။
ကြိုက်, **2**, *v.* to love; to like, be pleased with, approve, နှစ်သက်သည်, သည်ဥစ္စာကိုကြိုက်၏လား, မင်းလုပ်ပုံကိုင်ပုံများကိုငါမကြိုက်ဘူး; *comp.* ချစ်။
ကြိုင်, *v.* to diffuse a pleasant odor; *more than* ကြူ, ဤတောအုပ်တခုတွင် ပန်းမျိုးစုံပွင့်ကြသောကြောင့်၊ အနံ့ကြိုင်သည်, မွှေးလိုက်သည်မှာကြိုင်နေရော့။
ကြိုင်ပျံ့, **ကြိုင်မွှန်း**, *v.* same as ကြိုင် (*infreq.*).
ကြိုင်သင်း, *v.* to diffuse fragrance.
ကြို့, **1.** *n.* a hiccough; လေကြို့သည် is used as a polite term for လေချည်တက်သည်, to eructate.
ကြို့တက်, 1, *n.* the death rattle; ကြို့တက်မျက်ဖြူစိုက်ပြီးလျှင်သေသည်။
ကြို့တက်, 2, **ကြို့ထိုး**, *v.* to hiccough, ထမင်းစားသောအခါကြို့ထိုးလျှင်၊ တယောက်သောသူက၊ ခနိုခနိုဆိုလေ့ရှိသည်။ မဆိုကထောင်းလျှင်မလွန်ဘူး။
ကြို့, **2**, *n.* the *Melicoca trijuga*, the wood of which is used for making pestles, and axles of wheels.
ကြို့, **3**, *v.* to bow down, stoop; including the idea of avoiding some evil; to be humble, submissive, သည်လူအလွန်စိတ်တင်းမာသောကြောင့်၊ ၎င်းအပေါ်၌တစုံတခုကိုအလိုရှိလျှင်၊ ကြို့၍တောင်းမှရမည်။
ကြို့ငုံ့, *v.* to be humble, submissive.
ကြို့ပေါင်း, *v.* to associate with another on terms of submissive intimacy, သြဇာကြီးသည့်လူ ဖြစ်သောကြောင့်၊ ကြို့ပေါင်းရှာသည့် လက္ခဏာရှိသည် ခင်ဗျား၊နဂိုရ်ကြောက်တတ်လို့မဟုတ်ပါ။
ကြိုး, **1**, *n.* a thread doubled and twisted, a string, twine, cord, rope; *comp.* ချည်; hence ကျပ်ကြိုး, ထိုးကြိုး, နန်းကြိုး, ပေါက်ကြိုး; a chain, combined with the name of the material of which it is made, as သံကြိုး, an iron chain; ရွှေကြိုး, a gold chain; ကြေးနန်းကြိုး, a telegraph wire; a streak, vein, wave, in painting, in woven silk, or in precious stones, as ကြိုးကြောင်း, ကြိုးလိမ်, ကြိုးလုံး; *comp.* လှိုင်း။
ကြိုးကိုင် (*pron.* ဂိုင်), *n. lit.* to hold the string; said of one who is the prime mover in any matter, good or bad (commonly used in a bad sense).
ကြိုးကျစ်ရာကဲ့တန်း, *n.* a ropewalk.
ကြိုးကြောင်း, *n.* a vein in stone or wood.
ကြိုးကွင်း, *n.* a loop.
ကြိုးစသတ်, *v.* to fasten a rope.

ကြိုးဆွဲ, *n.* a game of chance; *v.* to tow a boat by means of a rope attached to the mast.

ကြိုးတန်း, *n.* a rattan used as a line for hanging clothes; ကြိုးတန်းတိုက်၍ရှာ, to drag a river, as when searching for the body of a person who has been drowned, မှုးရေထဲ၌ကြိုးတန်းတိုက်၍ရှာဖွေသော်လည်း၊အလောင်းကိုမတွေ့မမြင်ရပါ။

ကြိုးတိုကြိုးစ, *n.* junk, bits of old rope.

ကြိုးထိုး, *v.* to play at a certain game of chance.

ကြိုးတုံး, *n.* a tube of bamboo strung on a rope and charged with gunpowder. When fired, it runs along the rope; only used at *pongyi byans.*

ကြိုးပေး, *v. lit.* to give the rope, to execute by hanging.

ကြိုးလိမ်, *v.* to cheat in a certain game, by sleight of hand.

ကြိုးလွှန်း, *n.* one strand of a rope.

ကြိုးလှိုင်း, *n.* a cloud in a painting; a wave, curving streak of color woven in silk.

ကြိုးဝိုင်းတော, *n.* a reserved forest, ကြိုးဝိုင်းထားသောသစ်တော။

ကြိုးသတ်, *v.* to make fast a rope.

ကြိုးသီအပ်, *n.* a tape needle, ကြိုးထိုးအပ်။

ကြိုး, **2**, *n.* a kind of song, ကြိုးချင်း; လေးကြိုးတေးချင်း, a kind of song with four lines in a stanza.

ကြိုး, **3**, *v.* to endeavor, put forth strenuous efforts, make exertion; *seldom used alone*, အားထုတ်, အားကြိုးသည်; *comp.* လုံ့လ and ဝီရိယ။

ကြိုးကုတ်, *v.* to work with painful efforts, with untiring energy, with all one's might; *more than* ကြိုးစား; လုံ့လကြိုးကုတ်, လွန်အားထုတ်, ဤသူသည် အလုပ်ကိုမပြီးမည်စိုးသောကြောင့်၊ ကြိုးကုတ်၍လုပ်သည်, as this person is anxious lest the work will not be finished, he is working with all his might.

ကြိုးစား, ကြိုးပန်း (*pron.* ကြိုးဘန်း), *v. see* ကြိုး, နာမည်ကောင်းကိုလိုလျှင်၊ကြိုးစား၍လုပ်မှသာရမည်, if one wants a good name, he will acquire it only by making strenuous efforts.

†ကြိုးကျည်း, or ကြိုးကြိုးကျည်းကျည်း, *adv.* indicative of a loud and unpleasant sound; *rarely used.*

ကြိုးကြာ (*pron.* ကြိုးကြာ), *n.* a crane, ငှက်ကြိုးကြာအသံမှာသာပေ၏။ ဥကချည်လှသည်; mouse color.

ကြိုးကြာဥပလင်း, *n.* a soda water bottle (with an egg-shaped bottom).

ကြိုးကြားကြိုးကြား, *adv.* at intervals, occasionally, ရံဖန်, အခြားမှာအလုပ်တခုရှိသောကြောင့်၊ဤအလုပ်ကိုကြိုးကြားကြိုးကြားလုပ်ရသည်။

ကြွီးကြွီးကျွတ်ကျွတ်, *adv.* creakingly, as a cart wheel, the floor of a house; *see* ကျွတ်ကျွတ်။

ကြွီးကြွီးကြွကြွ, *adv.* eagerly, exultingly, as when in eager anticipation one enters into a contest, or into an affair of any kind; သည်မြင်းရှင် မြင်းကိုပြိုင်ချိန်နီးသောအခါ၊ အလွန် ကြွီးကြွီးကြွကြွရှိသည်, the owner of this horse, when the time draws near for racing, behaves in an excited and eager manner; ပွဲသဘင်နီးသောကြောင့်၊ကျွန်ုပ်စိတ်ကြွီးကြွီးကြွကြွရှိသည်, because the time draws nigh for the festival, my mind is in a state of eager anticipation.

ကြွီးတိုးကြွတဲ (*pron.* ကြွီးဒိုးကြွဲ), *adv.* with cracks or spaces between, far apart; *in opposition to* မိပ်မိပ်; အိမ်မှာပျဉ်ခင်းသည်မှာ၊ ကြွီးတိုးကြွတဲရှိသည်။

ကြွီးတိုးကြောင်တောင်, *adv.* rollingly, as the eyes.

ကွ, 1, *v.* to be with, တူသည်; *not used assertively*; အတူတကွသွားသည်, to go together; သည်လူများနှင့်အတူတကွ, together with these men. *Der.* အကွ။

ကွ, 2, *v.* to be short and bandy-legged, ငပြူကွလွန်း၍လူတန်းမစေ့ရှိလေသ[illegible] a Pyu is so short and bandy-legged, that he is not of the average stature.

ကွက်, *v.* to make a circle or round spot; to have a spot, be spotted; *larger than* ပြောက်; to be confined within a certain local area, as when it rains at one end of a town, and not at the other, မနေ့ကရန်ကုန်မြို့မှာ ဗိုလ်တထောင်အရပ်တွင်သာ မိုးသည်းကွက်၍ ရွာသည်။ အခြားအရပ်မှာမရွာပါ, မိုးသည်းကွက်ပြီး ရွာသည်, to fall locally, as rain. *Der.* အကွက် and ကန့်ကွက်။

ကွက်ကန့် (*combined with* ပိုင်းခြား), *v.* to compart, divide into compartments, အကန့်အကွက်လုပ်သည်။

ကွက်ကျား, *v.* to be not uniform or consistent.

ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း, *adv.* clearly, ထင်ထင်လင်းလင်း; ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်းပြောစမ်းပါ, ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်းအထင်အရှားပေါ်ထိမ့်မည်။

ကွင်း, 1, *n.* a level spot of ground, a plain, free from large trees, a campaign, လွင်; ကွင်းကွင်းကြီးမြင်, equivalent to ထင်ထင်ရှားရှားမြင်။

ကွင်းပြင်, *n.* same, ကွင်းပြင်ထီးချည်း။

ကွင်းပြင်ထီးထီး, *n.* a bare plain.

ကွင်း, 2, *v.* to bend into a ring, make circular; to go round, make a circuit, a detour partially or wholly round a thing; to be circuitous; to use circumlocution, ကွင်းပြောမနေပါနှင့်; *n.* a ring; *comp.* ခွေ; ချောင်းမြောင်းများကို ကူးရမည် စိုးသောကြောင့်၊ လွတ်ရာက ကွင်းသွားသည်;

ကွင်း is also used in the case of two carriages passing each other by making a detour, to avoid a collision, သည်လမ်းမှာ ရထားနှစ်စီး ကွင်းသွားသလား. *Der.* အကွင်း and ကွေကွင်း။

ကွင်းပ, *v.* to go around, make a circuit partially or wholly around a thing (*rarely used*).

ကွင်းဖြုတ်, *v.* to unlink (a chain).

ကွင်းလျှော (*pron.* ငွင်းရှော), *n.* a slipknot; a noose of any description, သည်မြင်းလည်မှာကြိုးကိုကွင်းလျှောမချည်နှင့်၊ကွင်းအသေချည်မှကောင်းသည်။

ကွင်းသွား, *v.* to fetch a compass round.

ကွန်, *n.* a casting net; *comp.* ပိုက်, a sweep or drag net, a seine.

ကွန်ကွက်, *n.* a mesh.

ကွန်ခနောက်, *n.* a weight attached to a net in order to sink it.

ကွန်ချာ, *n.* network, made into bags or covers.

ကွန်ပစ်, *v.* to cast a net.

ကွန်ရျာ, *n.* openwork in cloth, paper or boards; *see* ရျာ။

ကွန်ရက်, ကွန်ရွက်, *n.* network.

ကွန်ရွက်ပြတင်းပေါက်, *n.* a lattice window.

†ကွန်ပါ, *n.* compasses, dividers.

ကွန်ပါကောက်, *n.* calipers (with curved legs for measuring the diameter of bodies).

ကွန့်, *v.* to enjoy one's self, ရွှင်မြူးသည်; to move spirally, curvingly, joyfully, *but seldom used in this sense, except adverbially*; to interrogate by indirect insinuation, as though one already knew everything concerning the subject in question; သည်လူကိုဉာဏ်ကွန့်၍မေးလျှင်၊မှန်ရာထွက်စရာရှိသည်; to have the faculty of anticipating another's wishes intuitively; to make mental calculations about anything.

ကွန့်မြူး, *v.* same (*more common*); to enjoy flights of fancy, to build air castles, စိတ်ကွန့်မြူးသည်, စိတ်ကွန့်မြူးသောကြောင့်၊စာစီစာကုံးယည်ကျေးဇူးရှိပေသည်။

ကွန့်ရွန့်, *adv.* spirally, curvingly.

ကွန်း, *n.* one of the main or central posts of a house, of which six are enumerated, *viz.* ဦးရူ, သပြေ, ရဝေ, ညောင်ရန်း, ကြငှန်း and ဂုဠ်း။

ကွန်းစင်, *n.* a raised floor within the central posts of a *kyaung*, government building, *nat* temple, or house.

ကွန်းစည်တိုင် (*pron.* စည်), *n.* the said posts, collectively.

ကွန်းစည်တိုင်တွင်း, *n.* the space included within the said posts.

ကွန်းတိုင်, *n.* one of the main posts of a house.

ကွန်းထောက် (*pron.* ဒေါက်), *n.* a place of royal refreshment, ကွန်းထောက်စားခန်း, ကွန်းထောက်တဲနန်း။

ကွန်းထောက်ချ, *v.* to stop for rest or refreshment; appropriated to royal personages, ရှင်ဘုရင်ဖြစ်စေ၊မင်းသမီးမင်းသားဖြစ်စေ၊ကွမ်းတယာညက်ကွာဝေးသောခရီးသို့ရောက်၍နားနေလျှင်၊ကွန်းထောက်ချသည်ဟုခေါ်သည်။

†ကွန်းစား, *n.* a measure of capacity equal to a ခွက်, or two *sales.*

ကွပ်, *v.* to bind or overlay the edge or border of anything in order to secure and strengthen the parts, အနားကွပ်သည်, to plate, overlay with plate, မိန်းကွပ်သည်; to clamp, to make fast, firm, secure, by tying, binding, etc.; to enforce orders; to bring into a state of subjection; to discipline, punish, put to death; to geld, castrate, သင်းသည်, ဇှေးစေ့လှီးသည်; ကွပ်ချော, to be perfectly castrated, နွားကွပ်ချော; စပါးထည့်သည်တောင်းပျက်စီးနေပါပြီ။ခင်ဗျားကကြိမ်နှင့်ကွပ်၍ပေးနိုင်မည်လား. *Der.* အကွပ်, မြို့ကွပ်။

ကွပ်ညှပ်, *v.* to bind, make firm by tying; to discipline, punish severely, နှိပ်ကွပ်သည်; to execute, put to death, သတ်သည်, ဤနယ်တွင်ရာဇဝတ်ဝန်ထောက်မင်းဦးရွှေကြည်လူဆိုးများကိုကွပ်ညှပ်ကတည်းက၊အလွန်ငြိမ်သက်ပါသည်။

ကွပ်မျက်, *v.* to execute, put to death, သတ်သည်, ကွပ်မျက်တော်မူသည်။

†ကွပ်ပြစ်, *n.* a kind of bedstead or *charpoy.*

ကွမ်း, *n.* the betel plant or leaf, ကွမ်းသီးကြိုက်၊တောင်ငှ(ကို)သို့, as when anything happens which exactly coincides with one's inclinations.

ကွမ်းအစ်, *n.* a betel box. ကွမ်းစား, *n.* to chew betel.

ကွမ်းညှပ်, *n.* shears, for cutting betel nuts.

ကွမ်းတယာ, *n.* a quid of betel.

ကွမ်းတယာညက် (ခန့်), *n.* about the time required to chew a betel quid to a consistence, equal to about ten minutes.

ကွမ်းပန်း, *n.* the betel quid ready for chewing, including the leaf, the nut, and other substances; a small shallow basket used as a receptacle for the various articles which compose a betel quid.

ကွမ်းဖတ်, *n.* chewed betel.

ကွမ်းဘုမ်, ကွမ်းမြင်းသွား, ကွမ်းမှို, ကွမ်းသောင်, *n.* varieties of the areca nut.

ကွမ်းသိုး, *n.* the fee paid to a judge by the losing party in a lawsuit; မြန်မာမင်းများထံ လင်မယားသဘောတူကွာလျှင်၊ နှစ်ဦးနှစ်ဝကပင် ငွေတဆယ်ငါးကျပ်ကိုကွမ်းသိုးပေးရသည်။သဘောမတူလျှင်၊ကွာလိုသောသူကပေးရသည်, under Burmese rule, if a husband and wife were divorced by mutual consent, each had to pay a fee of fifteen rupees, if not by mutual consent, the one seeking a divorce was obliged to pay the fee.

ကွမ်းရည်ကိုင်, *n.* an attendant on a king or royal personage.
ကွမ်းရည်ခေါင်း, *n.* a chief of said attendants.
ကွမ်းရွက်, *n.* betel leaf.
ကွမ်းလျှာစည်း (*pron.* ယာ), *n.* **a kind of tree armed with small thorns, having long, slender, fine leaves, and small, yellow flowers and singular looking pods. The leaves are used in tying up the roll of betel leaf, areca nut, etc., for a priest to chew; hence the name.**
ကွမ်းသီး, *n.* betel nut, *Areca catechu*, or areca palm.
ကွမ်းသွေး, *n.* betel spittle.
†ကွမ်းကတိုး, *n.* the elegant *Kæmpfera*, with pink flowers.
ကွမ်းလင်, *n.* the dragon tree.
ကွယ်, 1, *pron.* you, *mas.* or *fem.*; *used vocatively only*; *plural* ကွရို့ (*freq. pron.* ကရို့). The use of this word denotes a certain amount of good feeling on the part of the speaker. It means more, sometimes, than merely "you," *e.g.*, မသိဘူးလားကွယ်; it conveys the same sort of good-will, when used among equals, that is implied in the English expression, "don't you know, old fellow?"
ကွယ်, 2, *v. see under* ကိုးကွယ်, to worship.
ကွယ်, 3, *v.* to conceal, screen from view, keep out of sight; မျက်နှာကွယ်, to hide the face, withdraw from favor; to be screened from view, to disappear, ထိုလူကိုသစ်ပင်ကွယ်သောကြောင့်မမြင်နိုင်ပါ, I cannot see that man because he is hidden by the tree.
ကွယ်ကန်, *v.* to repudiate, သူဌေးသမီးလည်းလင်ကိုကွယ်ကန်သောကြောင့်။
ကွယ်ကာ, *v.* to protect by interposing, to shield; to screen another from blame, ဤသူဥပဒ်ရောက်မည်ကိုစိုးသောကြောင့်၊ ကွယ်ကာ၍ပြောသည်, ကွယ်ကာစောင့်ရှောက်။
ကွယ်တမေ့ရ, *adv.* screened from observation, in a secret, concealed manner, မောင်မင်းရွှေတွင်တပုံ၊ကွယ်တမေ့ရတပုံပြုတတ်သည်။
ကွယ်ထောင့်, *v.* to put into a corner, out of the way; to conceal by subterfuges and circumventions, ကွယ်ထောင့်၍အစစ်ခံသည်, မှန်ရာကိုမပြော၊ကွယ်ထောင့်၍ပြောသည်, ထောင့်ဝှက်သည်။
ကွယ်ပုန်း, *v.* to hide, in order to avoid danger.
ကွယ်ပျောက်, *v.* to disappear, လဆန်း ရှစ်ရက်နေ့တွင်ညည့် အခါသန်းခေါင်အချိန်မှလကွယ်ပျောက်တတ်သည်။
ကွယ်ဝှက်, *v.* to conceal, hide, မိမိအကြံကိုသူ့တကာများမသိအောင်ကွယ်ဝှက်၍ပြောသည်။
ကွာ, *v.* to become separate (implying a previous union), to go apart; to divorce, put away (a wife or a husband); to be apart, distant;

less than ဝေး; သည်လူနှစ်ယောက်ဉာဏ်ချင်းအလွန်ကွာသည်, there is a great disparity between the intellects of these two men (*lit.* the intellects of these two men are very wide apart); သူတို့အပြောချင်းပင်အလွန်ကွာသည်, there is a great difference, even in their manner of speaking.

ကွာရှင်း, *v.* to divorce, ကျွန်ုပ်မိန်းမနှင့်ကွာရှင်းကတည်းက၊တကြိမ်တခါမျှမတွေ့ရပါ, I have never met my wife once since I was divorced from her.

ကွာလမ်း, ကွာဝေး, *v.* to be distant, သည်လောက်ကွာဝေးသောခရီးကို ကျွန်တော်မျိုးမသွားနိုင်ပါ, your servant is not able to go on such a distant journey.

ကွေ (*not used alone*).

ကွေကွင်း, *v.* to be parted for a length of time or forever, အဘေယာယ်၊ ကျွန်မကအလွန်ပင်ချစ်သော်လည်း၊ယောကျ်ားနောက်သို့လိုက်ရသောကြောင့်၊ ယခုကွေကွင်းရတော့မည်, father dear, though I love you exceedingly, we shall be obliged to part for a time, as I have to follow my husband.

ကွေ့, *v.* to bend round, be curved, circuitous, roundabout, လမ်းဖြောင့်ကိုမသွားနိုင်လို့ကွေ့၍သွားရသည်, as he cannot travel the straight road, he is obliged to go a roundabout way. *Der.* အကွေ့။

ကွေ့ကောက်, *v.* to be serpentine, sinuous; to be artful, disingenuous; to be wily in disposition and conduct, ဤသူသည်အမှန်ကိုမပြောချင်ဘူး၊ ကွေ့ကွေ့ကောက်ကောက်ပြောတတ်သည်။

ကွေ့လည်, ကွေ့လိမ်, *v.* to be circuitous in speech or management, to be indirect, ဤအပြောအဆိုကွေ့ကွေ့လိမ်လိမ်ရှိသည်, this speech is indirect and circuitous.

ကွေ့ဝိုက်, *v.* to be curved around, circuitous; မြစ်နှင့်ရှိသောသက်တံ့ ကွေ့ကွေ့ဝိုက်ဝိုက်ရှိသည်။

†ကွေ့နာ, *n.* a kind of leprosy; a kind of skin disease having a primary sore with a scab, and a scaly appearance of the skin. In some parts of Burma it is known as ပွေးစွန်နာ. There are three forms of ကွေ့နာ, *viz.* ကွေ့ကြက်ချေး, ကွေ့ပေါက်ပေါက်, and ကွေ့ပုန်း။

ကွေ့နီ, *n.* a variety of sandstone which contains red ochre.

ကွေး, *v.* to bend; to curve, draw together at the ends, as a bow, ညွတ်သည်; ဘိနပ်သားရေထူသောကြောင့်၊ခြေထောက်ကိုမကွေးမဆန့်နိုင်ဘူး. *Der.* အကွေး။

ကွေးကောက်, *v. see the parts.*

ကွေးညွတ်, *v.* same as ကွေး။

ကွေးဝိုက်, *v.* to curve around; to make a circuit.

ကွဲ, 1, *v.* to be divided in the midst, to be broken or severed lengthwise, to be split; *comp.* ကျိုး; to part, be parted, ကွာသည်; to be divided, to become various, diverse, ပြားသည်, ခြားနားသည်; to explode, as a barrel of gunpowder; to burst, as a gun; လူချင်းမတည့်သောကြောင့်ကွဲကြသည်, အယူဝါဒမှာကွဲကြသည်; သေနတ်တလက်ထဲမှာယမ်းကိုအားကြီးထိုးမိခြင်းကြောင့်ကွဲလေသည်; ပုကန်ပြားပုကန်လုံးများကိုလှည်းပေါ်သို့တင်၍လှည်းဆောင့်သောကြောင့်ကွဲကုန်လေသည်. *Der.* ခွဲ။

ကွဲအက်, *v.* to be cracked in the midst.

ကွဲကွာ, *v.* to part, be parted.

ကွဲပေါက်, *v.* to burst.

ကွဲပြ. *v.* to be divided in the midst, be split; *used in combination with* ပျက်စီး။

ကွဲပျက်, *v.* to part asunder.

ကွဲပြား, *v.* to be divided, become various, diverse; to be scattered; especially applicable to living beings; *comp.* ကြဲ and ဖြန့်ကြဲ။

ကွဲလမ်း, *v.* to differ in sentiment, စိတ်သဘောမတူ။

ကွဲလွဲ, *v.* to be divided, become various, diverse; ထူးခြားသည်, ဤသူသည်အများနှင့်မတူ၊ ရုပ်ရည်သဏ္ဌာန်ကွဲလွဲထူးခြားရှိသည်။

ကွဲ, 2, *n.* the dammer bee.

ကျွက်ကျွက်, *see* ကြွက်ကြွက်, *adv.* indicative of the seething noise made by boiling water.

ကျွတ်, 1, *v.* to be loosed from its proper place; to be freed from, cleared, released, emancipated, လွတ်သည်; to be emancipated from all evil, be annihilated, နိဗ္ဗာန်ယူသည်; to be entire, complete, without remainder or exception; to come off, as the hair of the head; *used adverbially, or with a continuative affix,* as တပင်လုံးကျွတ်သီးသည်, or တပင်လုံးကျွတ်အောင်သီးသည်, the whole tree bears fruit; သည်အရပ်တွင်ကာလရောဂါဖြစ်သည်မှာ၊ တရွာလုံးကျွတ်အောင်သေသည်; ငှက်ဖျားမိသောကြောင့်၊ တခေါင်းလုံးကုန်အောင်ဆံပင်ကျွတ်သည်. *Der.* အကျွတ် and ချွတ်။

ကျွတ်လွတ်, *v.* to be freed from, cleared, released; to win a horse race easily; to draw away and win by two or three lengths in a boat race, ကျွတ်ကျွတ်လွတ်လွတ်နိုင်သည်; မြင်းနှစ်စီးပြိုင်သောအခါ မြင်းတစီးက၊ ကျွတ်ကျွတ်လွတ်လွတ်နိုင်သည်, when the two ponies raced, one of them got clean away and won.

ကျွတ်, 2, *n.* a small land-leech.

ကျွတ်, 3, *n.* a descendant of the fifth generation from one's self.

ကျွတ်ကျိကျိ, *adv.* viscidly; (speaking) in a drawling manner, စကား ကျွတ်ကျိကျိပြောတတ်သည်။
ကျွတ်ကျွတ်, *adv.* with a crackling noise.
ကျွတ်ကျွတ်မြည်, *v.* to make a crackling noise, as in eating lettuce leaves; or as a dog in crunching fowls' bones.
ကျွတ်နွယ်, *n.* the *Gnetum edule*, an evergreen, lofty, scandent shrub.
ကျွန်, 1, *n.* a subject, servant, or slave, one under authority.
ကျွန်ကျေး, *n.* a slave, ကျေးကျွန်။
ကျွန်ခံ, *v.* to be in a state of servitude, ရှေးဘဝါးတော် အောက်ဋ္ဌထည်ရှုံးသော သူအချို့က၊စားရန်ဘို့မရှိသောကြောင့်၊ကျွန်ခံ၍နေရကြသည်။
ကျွန်တော်, *n.* a king's subject; *pron.* I, *mas.*; used in addressing a superior, ကျွန်တော်မျိုး။
ကျွန်တော်မ, *pron.* I, *fem.*; used in addressing a superior.
ကျွန်မ, *n.* a female servant or slave; *pron.* I, *fem.*; used in addressing a superior, but less respectful than ကျွန်တော်မ; *by abbrev.* ကျမ။
ကျွန်သီးတော် (*from* သီး, to be distinct), *n.* a pagoda slave, ဘုရားကျွန်, ဋ္ဌသား။
ကျွန်, 2, *v.* to be feigned, to have a false appearance; *not used as a verb.* *Der.* အကျွန်။
ကျွန်နုပ် (*commonly written* ကျွန်ုပ်), *pron.* I, *mas.* or *fem.*; used in addressing an equal; *by abbrev.* ကျွန်ုပ် or ကျုပ်; ကျွန်ုပ် is generally preferable to ငါ, notwithstanding one may be addressing persons lower in the social scale than one's self.
ကျွန်း, 1, *n.* an island.
ကျွန်းကြီးလေးကျွန်း, *n.* the four great islands encompassing the Myinmo Mountain (48).
ကျွန်းဆက်ကုန်းရိုး, *n.* an isthmus.
ကျွန်းဆွယ်, *n.* a peninsula.
ကျွန်း, 2, *n.* the teak tree, *Tectona grandis*, သစ်တကာမှာကျွန်းသားအခိုင် အမာဆုံးဖြစ်ပါသည်, teak is the most durable of all timber.
ကျွန်းကောင်းနွှစ်ယောင်, *n.* a kind of tree, the heart of which being hard and of a light yellow color, is used in the manufacture of combs.
ကျွန်းဖို, *n.* a tree nearly allied to the teak, producing large, strong tough timber, the *Gmelina arborea.*
ကျွန်းလာ, *n.* a species of *Storax*; *see* ကိုင်းသားဖိုကြီး။
ကျွမ်း, 1, *v.* to be burnt up, consumed by fire.
ကျွမ်းလောင်, *v.* same, တရွာလုံးကျွမ်းလောင်ကုန်ပြီ, the whole village has

been entirely consumed by fire; ရောဂါကျွမ်း, to be past cure, as a disease.

ကျွမ်း, 2, *v.* to be acquainted, familiar with; to be versed in, skilled; ထိုလူကိုကျွန်ုပ်မကျွမ်းငြားသော်လည်း၊မေးဝံ့ပါ၏, notwithstanding I am not acquainted with that man, I dare ask him. *Der.* အကျွမ်း။

ကျွမ်းကျင်, *v.* same, but mostly used in the latter sense, ကျင်ကျွမ်း, ကျင်လည်သည်, လက်သမား အလုပ်ကိုကျွန်ုပ်တတ် မြောက်ကျွမ်းကျင်ပါသည်, I understand and am skilled in carpenter's work; to be *au fait.*

ကျွမ်းဝင်, *v.* to be acquainted, familiar with; အကျွမ်းဝင်သည်; *rarely used except in the reduplicated form,* ကျွမ်းကျွမ်းဝင်ဝင်ရှိကြသည်, they are on familiar terms.

†ကျွမ်းဆောင့်, *v.* to throw one's self about, as when in great trouble; often used metaphorically. ကျွမ်းဆောင့်နေသည်, he remains distracted (as when a person loses a near relative).

ကျွမ်းထိုး, *v.* to perform a somersault, pitch heels over head; ကျွမ်းထိုးကြီးကျသွားသည်, to be pitched head foremost, as from a horse, သူအတော်ဖြင့်နာလိမ့်မည်။မြင်းပေါ်ကကျွမ်းထိုးကျသွားသည်။

ကျွမ်းထိုးငှက်, *n.* the red rumped lorikeet.

ကျွမ်းသမား, ကျွမ်းထိုးသမား, *n.* a tumbler, rope-dancer; a class of petty government servants under the Burmese King, ကျွမ်းအမှုထမ်း။

ကျွံ, *v.* to sink into or through, as into mud or through a floor; to sag as a floor; to yield under one's foot, as soft ground, an insecure floor, etc.; to go too far, to make a *faux pas* so as to commit one's self, as စကားကျွံသည်; to miss the place of destination, ခရီးကျွံသည်; to be away from home when wanted or inquired after, အဝေးသို့ကျွံ; ကြမ်းကျွံလျှင်ခြေကိုနုတ်လို့ရ၏။စကားကျွံလျှင်နုတ်၍မရ, if a person puts his foot through the floor, he can extricate it; but if he commits himself in speech, he can not extricate himself; ငဖြူမရှိပါ၊ ခရီးကျွံနေသည်, Nga Pyu is not here; he has gone away; *see* ခရီးလွန်။

ကျွံတတ်သောသဲသောင်, *n.* a quicksand.

ကျွေး. 1, *see* ကြွေး, 2, *v.* to call out, cry, proclaim aloud; to halloo.

ကျွေး, 2, *v.* to give a meal, furnish a repast, အစာကျွေးသည်, ထမင်းကျွေးသည်; to feed, nourish, cherish, မွေးသည်; to size, ချည်စာကျွေးသည်; မြင်းကိုအစာမှန်မှန်မကျွေးလျှင်နာလိမ့်မည်, if you do not feed the horse regularly. he will be ill.

ကျွေးမွေး, *v.* to feed, nourish, cherish, သားသမီးများကဓမိဘများ အိုမင်းမစွမ်းသောအခါ၊ ကျွေးမွေးသင့်သည်; ကျွေးမွေး *is often used with* သုတ်သင်။

ကျွေး, 3, *n.* the wild yam.

ကျွဲးကျောက်သား, *n.* a species of yam.
ကျွဲ, *n.* a buffalo.
ကျွဲကော်, *n.* glue made from buffalo skin.
ကျွဲကျောင်း, *v.* to tend buffaloes.
ကျွဲချေးပိုး, *n.* the scarab beetle, the dirt-roller or tumble-dung beetle.
ကျွဲစားကျက်, *n.* a buffalo grazing ground.
ကျွဲဆရက်, *n.* the pied starling, ဆရက်ချေးစား။
ကျွဲတညင်း, *n.* the dark-purple *Pongamia* tree.
ကျွဲနံ, *n.* the cross-timbers in a house, to which the sides and partitions are nailed.
ကျွဲနံပေါင်း, *n.* a species of creeper.
ကျွဲနှာခေါင်းပျက်, *n.* a species of bramble, sometimes called တောကြွက်မောက်။
ကျွဲပခုံး, *n.* a callosity occasioned by pressure or friction of the skin, လှေသားသည်များ စွာလှေကိုဝါးနှင့်ထိုးရသောကြောင့်၊ကျွဲပခုံးထသည်။
ကျွဲပခုံးထ, ကျွဲပခုံးလိုက်. *v.* to have such a callosity.
ကျွဲပေါ့နွားပေါ့, *n.* a collective term for stolen cattle.
ကျွဲမြီးဆွဲ, *n.* the king crow, ငှက်တော်။
ကျွဲလိုက်သပြေ, *n.* a species of *Eugenia*.
ကျွဲသွေး, *n.* the wild nutmeg tree, တောင်စိကား။
†**ကျွဲကော**, *n.* the pumelow, grape fruit, a species of lemon.
ကြွ, *v.* to rise, swell up, ဖောင်းသည်; to arise, ထသည်; to lift up, ချီသည်, ပင့်သည်, မြောက်သည်; to proceed, whether going or coming (*respectful*), ဘယ်အရပ်တော်ကကြွတော်မူခဲ့ပါသလဲ, ကြွလှမ်းတော်မူသည်; to ascend in the heavens, as the morning sun, နေအတန်ကလေးကြွမှသွားပါမည်; to beat quickly, as the pulse; to rise, as the water of a river or creek, မှုးရေနည်းနည်းကြွပြီ. *Prov.* ထမင်းဝခြေကြွ။
ကြွပင့်, *v.* to lift up.
ကြွရွ, *v.* to be loose, puffy, မသိပ်; to be friable; to step lightly, be agile of foot, as a horse, သည်မြင်းသည်ပြိုင်မည်အချိန်ကျသောအခါ၊အလွန်ကြွကြွရွရွရှိသည်။
ကြွလာ, *v.* to come (*respectful*). **ကြွသွား**, *v.* to go.
ကြွက်, *n.* a rat or mouse, သည်ကြောင်ကြွက်ခုတ်ကောင်းသည်, this cat is a good mouser.
ကြွက်ကတိုး, *n.* a muskrat, ကြွက်နံ့သာ။
ကြွက်ကယ်လောင်း, *n.* a species of mouse.
ကြွက်ခဲ, *n.* a notch in the timbers or the roof of a house, to mark the proportions; *v.* to gnaw, as a rat.

ကြွက်စုတ်, *n.* a shrew mouse, the *Sorex araneus* (a small animal resembling a mouse, living mostly under ground, and formerly thought to be venomous).

ကြွက်တက်, *v.* to be affected with cramp or spasms.

ကြွက်ထောင်ချောက်, *n.* a mouse trap.

ကြွက်နက်, *n.* the black jungle rat (မြွေကြွက်).

ကြွက်နံ့သာ, *n.* a muskrat, ကြွက်ကတိုး။

ကြွက်နို့, *n.* a wart.

ကြွက်ဖြူ, *n.* the small, white mouse of China (sometimes found in Burma).

ကြွက်ရှူးပျံ, *n.* the small flying squirrel; *comp.* ရှဉ့်ပျံ, the large flying squirrel.

ကြွက်လမ်းကူး, *n.* a kind of rat.

ကြွက်လျှောက်, *n.* a piece of timber extending round the inside of a Burman boat, on which the cross timbers rest, supporting the deck.

ကြွက်ဝမ်းဖြူ, *n.* a species of mouse.

ကြွက်သား, *n.* the muscle of the calf of the leg, or of the arm above the elbow; ခြေသလုံးကြွက်သား; လက်မောင်းကြွက်သား, the biceps.

ကြွက်ကြွက်, *adv.* indicative of the seething noise made by boiling water.

ကြွက်ကြွက်ဆူ, *v.* to boil bubblingly, to wallop (boil with a heaving noise); to make a confused noise, as a multitude under the influence of passion, excitement; အင်းထဲမှာငါးကျေးငါးရှူများ၍ ပွက်ကြသောအသံမှာ၊ ကြွက်ကြွက်ဆူလေသည်။

ကြွက်ကြွက်ညံ, *v.* to make a confused noise, as a multitude, or as people quarrelling.

ကြွက်ကြွက်ရိုက်, *v.* to make a confused noise, as a multitude under the influence of some excitement, မြို့သည်အရပ်ဝေးက ရောက်လာသောကြောင့်၊ အိမ်နီးပါးချင်းသိတင်းမေးလာကြသော်၊ ကြွက်ကြွက်ရိုက်၍နေကြသည်။

ကြွင်း, *v.* to remain, be left, ကျန်; to remain as not comprised, မပါ; to be other, the rest. *Der.* အကြွင်း and ခြွင်း။

ကြွင်းကျန်, *v.* to remain, be left, အလှူတခုမှာပရိသတ်ကိုကျွေးမွေး၍ပြီးသောကြောင့်၊ကြွင်းကျန်သမျှကို၊နောက်ကျသောသူစားရတော့သည်။

ကြွပ်, 1 (*pron.* ချွပ်), *n.* bismuth; dirty scurfiness of the skin, as on the elbow and knees of the followers of Burmese officials (caused by the skin of these parts being triturated by contact with the floor, owing to their constantly being in a posture of obeisance).

ကြွပ်တက်, *v.* to have the said dirty scurfiness.

ကြွပ်, 2, *v.* to be crackingly brittle, as a dried leaf, tinsel; *comp.* ဆတ်;

to be easily broken; to be irritable, snappish, crusty; to be energetic in action, dauntless, high-spirited, သည်လူအစစအရာရာ၌သူများ ထက်ကြွပ်အောင်လုပ်တတ်သည်။

ကြွပ်ကြွပ်, *adv.* passionately, violently, ရွပ်ရွပ်, ရွပ်ကြွပ်။

ကြွပ်ကြွပ်ဝါး, *v.* to craunch, မြည်လိုက်ထာကြွပ်ကြွပ်ဝါးလို့ (*Colloq.*).

ကြွပ်ဆတ်, *v.* to be high-spirited, to possess a fiery temperament, သည် လူမဟုတ်မမှန်ကိုမခံတတ်ဘူး။စိတ်အလွန်ကြွပ်ဆတ်သည်, this man is not in the habit of putting up with what is untrue, he is very high-spirited; to be irritable, snappish.

ကြွပ်ရွ, *v. see the parts.*

ကြွပ်ရွပ်, *v.* to be quick in action; to be quick in temper, to be irritable; ဤအလှူတွင်ငြို့ရွက်ဆောင်သောကြောင့်၊ကြွပ်ရွပ်အောင်အထမြောက်လေ သည်။

ကြွယ်, *v.* to have in abundance; applied to property, possessions of any kind; to be opulent, wealthy, ရတတ်သည်; to be prosperous; *comp.* ကုံတန်, ကုံလုံ, and စည်ပင်။

ကြွယ်ဝ, *v.* same; *comp.* ပြည့်ဝ; to abound in; to be copious in speech; to be garrulous, as စကားကြွယ်ဝသည်; ဓာတိကသူဌေးသည်ဥစ္စာပစ္စည်း အလွန်ကြွယ်ဝသည်; ခင်ဗျားအလွန်စကားကြွယ်ဝသည်၊နားမထောင်ချင်ပါ။

†ကြွယ်ကြီးစပါး, *n.* rice, of a dark color.

ကြွယ်လူး, *n.* cotton, of a dark color.

ကြွား, *v.* to be vain, boastful, ostentatious, to swagger, strut, ဝါသည်, ပလွှားသည်။

ကြွားရွား, *v.* same; applied to manners (*infreq.*); to be modish, stylish in appearance. The English word "dashing" seems to be a fair equivalent.

ကြွားဝါ, *v.* same as ကြွား; of general application, မဟုတ်သည်ကိုအဟုတ် လုပ်၍၊သူတပါးယုံမှားခြင်းရှိအောင်ကြွားဝါ၍ပြောတတ်သည်; သူတထူးအဝတ် ပုဆိုးနှင့်ကြွားဝါ၍လမ်းရှောက်သည်။

ကြွေ, 1, *n.* a species of shellfish; the shell itself, a cowry.

ကြွေအန်, *n.* the cowry shell, used in play.

ကြွေကစား, *v.* to play cowries, ကြွေအန်ကစားသည်။

ကြွေကုံး, *n.* wampum.

ကြွေတိုက်, *v.* to smooth (cloth) with a shell; to calender, to iron, ကြွေ ရောင်တင်, အင်္ဂလိပ်မင်းမရောက်မှီအဝတ်အထည်များကိုဖွပ်၍ပြီးလျှင်၊ကြွေလုံး ဖြင့်အရောင်ပြေးအောင်တိုက်လေ့ရှိသည်။

ကြွေပုကန်, *n.* a glazed dish.

ကြွေပုပ်, *n.* the olive; *see* ခရူဗိုင်းလွန်း။

ကြွေရောင်ပြေး, *v.* to glitter, as glazed cloth.
ကြွေသုတ်, *v.* to glaze fine earthenware.
ကြွေ, 2, *v.* to fall off, as leaves or fruit. *Der.* ခြွေ။
ကြွေကျ, *v.* same, သည်သရက်သီးအလိုလိုကြွေကျသည်။
ကြွေး, 1, *n.* a debt, မြီ; ကြွေးထူလျှင်မပူဘူး။သန်းများလျှင်မယားဘူး။
ကြွေးချ, *v.* to lend or let money, on interest.
ကြွေးစား, *n.* a debtor, ကြွေးတင်သောသူ; မြီစား is more elegant.
ကြွေးဆပ်, *v.* to pay a debt; to discharge an obligation.
ကြွေးဆပ်ရန်ဥစ္စာ, *n.* assets.
ကြွေးတင်, *v.* to incur a debt, အင်္ဂလိပ်ပြည်မှာကြွေးတင်ကျွန်ဖြစ်မရှိပါ။
ကြွေးပူ, *v.* to be in an anxious state of mind owing to the embarrassment of debts.
ကြွေးပြေ, *v.* to be liquidated, as a debt.
ကြွေးရှင်, *n.* a creditor, မြီရှင်။
ကြွေး, 2, *v.* to call out, cry, proclaim aloud, halloo, shout; to screech and scream, in large numbers, as birds, or as a bird when separated from it's mate; *used in composition only*, ဟော်သည်, ဟစ်သည်. *Der.* ငိုကြွေး and ဟစ်ကြွေး။
ကြွေးကြော်, *v.* same (*more common*); ကောင်းသောစကားကိုဖြစ်စေ၊မကောင်းသော စကားကိုဖြစ်စေ၊ ဤအရပ်ထဲတွင် ကြွေးကြော်ကြသည်, ဤသို့ဆိုရာတွင်သဘောတူဝမ်းမြောက်ကြ၍လူတို့ကြွေးကြော်လေ၏။

ခ

ခ, the second consonant in the Burmese alphabet, and the second in the class of gutturals.
ခ, *v.* to pay respect, wait upon, pay court to; to be obsequious, submissive, to endeavor to conciliate, သူ့ကိုကျွန်ုပ်သွား၍မခနိုင်ပါ။
ခစား, *v.* to pay respect, wait upon, pay court to, မင်းခစားယောက်ျား, ပစ္စန္တရစ်ရွာသူရွာသားတို့အိမ်ရှေ့မင်းမှန်းကိုသိလျှင်၊ခစားကျိုးနွံကြလေ၏။
ခညောင်, ခညွတ်, *v.* to pay respect, wait upon, pay court to (*infreq.*), မဟာမင်းကြီးကိုပြည်သူအပေါင်းခညောင်ဝပ်တွားလျှောက်ထားကြသည်။
ခနဲ့, *v.* to praise. congratulate, flatter ironically, ခင်ဗျားအလွန်စာတတ်သည်ဟုဆိုသော်၊အခနဲ့ခံရသောသူက၊မပြောပါနှင့်ဗျာ၊ ခနဲ့မှန်းကိုကျုပ်သိပါ၏ဟုပြန်ပြောလေ၏ (*Colloq.*).
ခယ, *v. used in an adverbial form*, ခခယယ, ခယဝယ, with coaxing importunity, လူနှစ်ယောက်အချင်းများကြသောအခါ၊တယောက်က၊မှုဖြစ်မရှာရအောင်၊ခယဝယပြော၍တောင်းပန်ရသည်, ခယဝပ်တွား။
ခရမ်း, *v. see* ခ; ခရမ်းမှိုမှို။

†ခအုမ်း, *n.* a species of *Ficus*, ရေခအုမ်း။

ခအုမ်းစုမ်ကူး, *n.* a kind of *Ficus*.

ခအောင်းကြီး, *n.* the *Clerodendron infortunatum*, an evergreen shrub sometimes fifteen feet high.

ခက်, 1, *v.* to be hard, difficult, arduous, ကတ်သည်, ခဲသည်; to be difficult to deal with; to be harsh, rigorous, severe.

ခက်ကျိတ်, *v.* to be hard, difficult, arduous; to be difficult to deal with.

ခက်ခဲ, *v.* same as ခက်, 1st and 2nd def.; to be difficult of investigation or attainment; *comp.* နက်နဲ; ရှမ်းစာလွယ်ပါ၏။အသံမှာအလွန်ခက်ခဲသည်, Shan literature is easy; the accent is exceedingly difficult to acquire; ခက်ခဲသောအရာတွင် ပေါက်အောင်ကြံဆောင်နိုင်မှ ယောကျ်ားဖြစ်သည်, he only is manly, who, in a position of difficulty can plan a way out.

ခက်တရော်ရှိ, *v.* to be rough, stiff, hard, as the skin.

ခက်ထန်, *v.* to be difficult to deal with; to be harsh, rigorous, severe; to be savage, truculent, ဤသူသည်အမျှားသောသူနှင့်မတူ၊ စိတ်အလွန်ခက်ထန်သည်။

ခက်, 2, *v.* to cover a vessel with a network of rattan, cord, etc., အိုးကိုကြိမ်နှင့်ခက်သည်,အညာသားဘူးကိုကြိမ်နှင့်ခက်၍၊ရေထည့်တတ်သည်။

ခက်မ, *n.* a main branch of a tree; *see* အခက်မ။

ခက်ရင်း (*pron.* ခရင်း), *n.* a fork, of any kind or size; သုံးခွခက်ရင်း, a three-tined fork.

ခက်ရင်းခွ, *n.* same as ခက်ရင်း။

ခက်ရင်းသွား, *n.* the prong of a fork.

ခက်လန် (ပင်), *n.* a kind of tree.

ခခ (from ခါး, to be bitter), *a.* slightly bitter, bitterish; ခပ်ခခရှိသည်, it is rather bitter.

ခင်, 1, *v.* to be attached to; *comp.* ချစ်; မောင်ဖြူကသူ့မိန်းမကို အလွန်ခင်သည်၊အနားကမျှမခွာချင်ဘူး, Maung Pyu is very much attached to his wife; he does not want to leave her side.

ခင်တွယ်, *v.* the same; *see the parts*; ဤသူလယ်ယာ မိုးဃ်းမြေကို ခင်တွယ်သောကြောင့်၊ တပါးသောအရပ်သို့မပြောင်းနိုင်ပါ, owing to this person's attachment to his place, he cannot remove to another locality.

ခင်မင်, *v.* *see* ခင် (*most common*); တရုပ်လူမျိုးများသည်၊မြို့ရွာမီးလောင်သည်ရှိသော်၊ ဥစ္စာကိုခင်မင်၍တပါးသောအရပ်သို့မပြေးဘဲ အသေခံတတ်သည်, the Chinese are so firmly attached to their property, that when a city or village burns, they die rather than flee to another place.

ခင်မွတ်, *v.* same; when applied to food, to long for, ဖြတ္တဒတ်မင်းလူသား

တည်းဟူသောအစာကိုခင်မွတ်တတ်သောကြောင့်၊ကာလာဟတ်အမတ်က ပြည်မှ နှင်ထုတ်လေသည်။

ခင်မွန်, *v.* same (*infreq.*); ခင်ခင်မွန်မွန်ရှိ။

ခင်, 2. *verb. affix of tense, denoting the prior-past or prior-future*; နှင့်, လင့် (*infreq.*); *qual. affix* (*with* မ *prefixed to the verbal root, and a continuative affix expressed or understood*), before, မှီ; one kind of အား, to be at leisure; ထမင်းမစားခင်ကျွန်ုပ်သွားချင်ပါသည့်.ဟိုကိုမရောက်ခင်လမ်းမှာကြာဦးမည်လက္ခဏာရှိသည်, ဒေးဒရဲ ရွာသို့ဆုကသ ရွာကသွားလျှင်၊ တရေမကုန် ခင်ရောက်မည်; ခင်ဗျားဆီသို့ခင်သည့် ရက်ကိုမရောက်မည် မိုးပါသည်, I am afraid that I shall not arrive on a day when you are at leisure, အရင်ကခင်ဗျား၏၊ကျွန်ုပ် …မှာယူသည့် ငွေမခင်သေးလျှင်၊ ကျွန်တော်ယခုချက်ခြင်းမယူလိုပါ; *also used without* မ, and is then equivalent to the English expression "just in time," as when avoiding some catastrophe or difficulty, or anticipating action on the part of another, ရောက်ခင်လို့သာ. ပေးခင်လို့သာ။

ခင်ကြီး (from သခင် and ကြီး), *n.* a priest of Buddh, ဘုန်းကြီး, ပဉ္စင်း, ရဟန်း (49).

ခင်တရင်, *n.* an additional roof projected in front of the main roof, or covering of a carriage, or boat of state, ခင်တရင်ပေါင်း; မင်းမျှားစီးသောလှေမျှားခင်တရင်ပေါင်းဟူ၍ခေါ်သည်။

ခင်တိတ် (*pron.* ဂင်ဒိတ်), *n.* a kind of owl (*rare*); a wooden frame supported on wheels, used for carrying the bodies of the aged to the burial-ground; *comp.* ရထားခင်တိတ် and လှည်းခင်တိတ်။

ခင်ပုပ်, *n.* a kind of owl; *comp.* ဇီကွက်; a slanting roof appended to the end of the main roof of a boat.

ခင်ပုပ်စင်, *n.* a small raised stage on a large Burmese boat, upon which the steersman sits.

ခင်ပွန်း (*pron.* ခင်မွန်း), *n.* a correlate in marriage, whether husband or wife, a spouse, အိမ်ထောင်ဘက်, မှောက်သား; *in composition*, a friend, *see* အဆွေခင်ပွန်း and မိတ်ခင်ပွန်း, ခင်ပွန်းကောင်းတို့ အကြောင်းလက္ခဏာသုံးပါးဟူသည် ကား၊မျက်မှောက် မျက်ကွယ် ကိုယ်ဖြင့်ပြု သောအမှုလည်း၊ ချစ်မှုသာပြု၏။ မျက်မှောက်မျက်ကွယ် နှုတ်ဖြင့်ဆိုသောစကားလည်း၊ချစ်သောစကားသာဆို၏။ မျက်မှောက်မျက်ကွယ် နှလုံးကကြံသော်လည်း၊တယောက်ကိုတယောက်ရတော်စေဟူ၍ နှစ်လို၏။ဤသို့အချင်းချင်းနှစ်လိုသောအကြံကိုလည်းကြံ၏။ဤသုံးပါးဟူသတည်း။

ခင်ပွန်းဖြစ်, *n.* a traitor to friendship, one who sins against a friend, မိတ္တဒုဗ္ဘိ။

ခင်ပွန်းရှာ, *v.* to seek a husband or wife.

ခင်ဗျား (from သခင် and ဘုရား), *n.* sir, or madam; *a term of compellation* used by men to persons rather superior, whether men or women; a very polite term if used by a superior to an inferior, ခင်ဗျားကျွန်တော်နှင့်စကားပြောသည်. This is a phrase much in use among the Burmese when speaking of a polite man, *i.e.*, one who addresses others as ခင်ဗျား, and speaks of himself as ကျွန်တော်; it is not considered undignified for a superior to employ the word ခင်ဗျား when addressing inferiors.

ခင်ရိုး, *n.* a strip of high ground, lying between two low plains, a spur of a range of mountains or hills, ခင်ရိုးခင်တန်း; ခင်မ or ရေဝေ, the main range or watershed; ခင်ရိုးတန်း, တောင်ခင်တန်း, တောခင်တန်း, ကုန်းရိုးတန်း။

ခင်း, *v.* to spread open, expand, ဖြန့်သည်; to set out in order, arrange, array, ကျင်းသည်; to interpret, expound; *in conjunction with* စကား, to anticipate another in speech, with a view of avoiding some trouble or difficulty, စကားခင်း; စားပွဲကိုခင်းလိုက်ပါ, lay the table (according to European fashion); မောင်ဖြူပရိသတ် အလယ်၌ ဝေသန္တရာဇာတ်ကိုစကားခင်း၍ပြောသည်, Maung Pyu, in the midst of the assembly, related and expounded the story of Wethandaya. *Der.* အခင်း။

ခင်းကျင်း, *v.* to set out in order, arrange, array, ပွဲလမ်းသဘင်ကိုခင်းကျင်းကြသည်, they make arrangements for a festival.

ခင်းနှီး, *n.* anything spread out to lie upon.

ခဏ (Pali), *n.* a measure of time equal to four *naras* (နရ); an instant, a moment, တခဏ, မဟုတ် or တမဟုတ်; *adv.* for a moment.

ခဏခဏ, *adv.* frequently.

ခဏခြင်း, *adv.* instantly, ချက်ခြင်း။

ခဏတဖြုတ်, ခဏမဏ္ဍ, *adv.* for a moment, ခဏတဖြုတ်ဈေးကိုလာဘူးပါသည်, ခဏတဖြုတ်မဏ္ဍကြွပါ၊ကျောင်းတကာ။

ခဏ်း, *n.* a division of a writing or discourse; *see* အခဏ်း။

ခတ်. 1, *v.* to strike by a side or back blow; to row (a boat); to beat out flat or thin, as metal; to stamp, impress, တံဆိပ်ခတ်သည်: hence, to decide the quality of uncoined money; *in conjunction with* လူကဲ, to form a mental estimate of a person; *sometimes derives a specific meaning from an adverb preceding it*, as ရုန်းရင်းခတ်, to make a disturbance, ရှုပ်ရှက်ခတ်, to make confusion; ယပ်ခတ်, to fan; ခြင်းလုံးခတ်သည်, to play Burmese football; မြန်မာလူ

မျိုးတို့သည်ဘုရားများ၊ကျောင်းများချဲ့ဘို့ရွှေဆိုင်းခတ်သည်, the Burmese beat out gold leaf for overlaying pagodas and *kyaungs.*

ခတ်ကွင်း, *n.* a rowlock, usually made of rattan.

ခတ်ခုံ, *n.* a prop on which an oar rests in rowing.

ခတ်ချိုဘောင်, *n.* a kind of royal barge.

ခတ်တက်, *n.* an oar; *comp.* လှော်တက်, a paddle.

ခတ်တိုင်, *n.* a thole, thole pin.

ခတ်, 2, *v.* to put into, as anything into a larger mass, to improve or complete it.

ခတောက်ကြီး, *n.* the *Pondeteria dilatata* of Symms.

ခတ္တာ, *n.* a species of land lily; *see* ပဒိုင်းခတ္တာ။

ခနိခနိ, *an exclamation*, made use of by one person to another who is hiccoughing or choking; *see* ဆိတ်ဖွာ and ကြို့တက်။

ခနဲ, *adv. formative* (*sometimes* ခလဲ), indicative of suddenness. and commonly, shortness of duration, စစ်ခနဲ, ဗိုင်းခနဲ, ဗုံးခနဲ, ဖြုန်းခနဲ; ဘွားခနဲတွေ့သည်, to meet all of a sudden; ဗုံးခနဲကျသည်, to fall with a heavy thud; ဖြုန်းခနဲလဲသည်, to fall with a heavy crash, as a tree; လန့်ထိတ်သောကြောင့်၊ခေါင်းဖြန်းခနဲကြီးသည်, owing to being startled, he felt his head suddenly grow large; သွားစစ်ခနဲကိုက်သည်, to ache, with a twinging sensation, as a tooth with an exposed nerve; မြက်ခနဲ ,with a sudden pricking sensation, as a cut made with a sharp knife, or a prick from a thorn or pin, ဆူးစူးမိသောကြောင့် မြက်ခနဲနာသည်; ဗိုင်းခနဲလဲသည်, to fall down suddenly, as a horse when sore spent, or a human being suddenly overcome by reason of great exertion or fatigue; ဗိုင်းခနဲ, suddenly and loudly, as the report of a gun, သေနတ်ဗိုင်းခနဲမြည်သည်။

ခနောက်, *n.* the three stones which support a cooking pot; *see* ခုံလောက်။

ခနောက်စိမ်း. *n.* antimony (a brittle metal, of a silver-white color, used in the arts and in medicine); ကာယသိဒ္ဓိဆရာများက၊ ခနောက်စိမ်းကိုဆေးရိုးကြီး နှင့်ပေါင်း၍ ဆေးဘော်တတ်သည်; professors of invulnerability usually mix antimony with the four principal medicines, *viz.* ကံ့ကော်ပွင့်, ဂေါ်ရောစနာ, အန်ဖတ်, သနချော်။

ခနောက်စိမ်းတန်ခဲ. *n* gelatine of antimony.

ခနောင်, *n.* a large whirlpool, ဝဲဩဃ (*obs.*).

ခနော်ခနဲ့ (from နဲ့, to be loose), *adv.* loosely, shakingly, totteringly; in the way of making sport or exciting laughter, by odd gestures or language; clumsily, awkwardly, မောင်မင်းသွားသည်မှာခနော်ခနဲ့ဖြ

သည်, the manner in which you walk (or go) is very awkward, ကျားများမာနမျှသောအခါ၊ခနော်ခနဲ့လမ်းလျှောက်၍သွားလေ့ရှိ၏; လူပျက်များ ရယ်ဘွယ်ဖြစ်အောင်၊ လက်ခြေပြလျက် ခနော်ခနဲ့ပြောဆိုတတ်သည်, buffoons (or clowns) are in the habit of making gestures with their hands and feet while speaking in a ridiculous manner, to cause laughter.

ခန္တိက (မြင်း), *n.* Kantika, the famous horse which conveyed Sidharttha (Gautama) to the Anawma river, across which he leaped, and then expired. This horse afterward became a nat (ခန္တိက နတ်သား).

ခန္တီ, *n.* patience, forbearance. သည်းခံခြင်း; *see* ပါရမီ။

ခန္ဓာ (Pali, အပေါင်းအစု), *n.* a living animal body, or the collective parts and organs of such a body, ကိုယ်ခန္ဓာ; ခန္ဓာငြိမ်း, ခန္ဓာပျက်ပြုန်း, ခန္ဓာပျက်ကြွေ, to die; ခန္ဓာမဖါ၊ ကြုံလှီပင်ပန်း၊ မချမ်းမသာ ရှိနေလေသည်, he is in an unhealthy, pining, distressed and unhappy state.

ခန္ဓာငါးပါး, *n.* the five constituent parts of a living animal body, *viz.* ရူပက္ခန္ဓာ, materiality; ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, the organs of susceptibility or sensation; သညာက္ခန္ဓာ, the organs of perception; သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, the organs of destructibleness and reproductiveness; ဝိညာဏက္ခန္ဓာ, the organs of intellect or thought.

ခန္ဓာပဉ္စက, *n.* same as ခန္ဓာငါးပါး။

ခန့်, 1, *v.* to estimate, to mentally compute quantity or extent, and express the same verbally; *comp.* ချင့်; to calculate in the mind, estimate, form a judgment of; to be about so great or so much; *in this sense not used assertively*, လောက်; ကျွန်တော်အသက် ကိုခင်ဗျားခန့်စမ်းပေါ့, guess my age, sir; မြစ်သည်ဘက်နှင့် ဟိုဘက်ကိုပေ ပေါင်းမည်မျှရှိမည်ခန့်စမ်းပါ. *Der.* အခန့်။

ခန့်တွက်, *v.* to estimate, etc., as above.

ခန့်, 2, *v.* to fear, ကြောက်သည်; to respect, reverence, ထီသည်, ရိုသေ လေးမြတ်သည်; *not used singly.*

ခန့်ညား, *v.* same, ရှင်ဘုရင်လာသည် ရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ အဆုံးအမခံတည်၍ အ လွန်ရိုသေခန့်ညားသည်။

ခန့်လေး, *v.* same, *but used in adverbial forms only.*

ခန့်, 3, *v.* to appoint to a work or office, to commission.

ခန့်ထား, *v.* same, တစုံတခုသောမြို့၌အုပ်ချုပ်စေခြင်းငှါခန့်ထားသည်။

ခန့်ရန်း. *v.* same (*infreq.*).

ခန်း, 1, *n.* *an astrological term* (ကိန်းခန်း); ဗြဟ္မဝတီမြို့ပျက်စီးအံ့သောကိန်း ခန်းသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။

ခန်း, 2, *v.* to be dried up, exhausted, as a liquid, ရေတွင်းထဲမှာရေခန်း

ဖြိုသော်, ကွင်းထဲမှာမှာရေခန်းကုန်သောကြောင့်၊ လှေကလေးနှင့်မျှမသွားနိုင်ပါ။
ခန်းခြောက်, *v.* same as ခန်း။
ခန်း, 3 (from အခန်း, a room).
ခန်းဆီး. *n.* a screen.
ခန်းဆီးနံရံ, *n.* a partition of brick.
ခန်းဆီးပျဉ်ထောင်, *n.* an inner partition of boards.
ခန်းမ, *n.* the principal room in a house; *see* အခန်းမ။
ခန်းဝင်ဥစ္စာ, *n.* the joint property of a newly married couple, သင်းသီး မဟုတ်၊ခန်းဝင်ဥစ္စာဖြစ်ပါသည်။
ခန္တီ, *n.* a scoop with a long handle, used to bail large boats, to water a field, or to gather grass seed; ခန္တီထိုးပက်လိုက်။
ခပ်, 1, *v.* to dip up, take out of, draw, as water from a spring, well, river, or stream, ကျွန်ုပ်ရေချိုးဘို့ရေခပ်ခဲ့ပါ။
ခပ်, 2, *v.* to arrive at, ရောက်သည် (*infreq.*); သေနတ်ကျည်ဆံစေ့ပေါင်ကိုထုတ်ချင်းခပ်ပေါက်သွားသည်, the musket ball went right through his thigh. *Dcr.* ကူးခပ် and ထုတ်ချင်းခပ်။
ခပ်, 3, *adv.* rather; *prefixed to adjectives derived from verbal roots by reduplication,* as ခပ်ဆိုးဆိုး, rather wicked; ခပ်ဖန်ဖန်, rather astringent; ခပ်လှလှ, rather pretty; ခပ်မိုက်မိုက်, rather foolish; ခပ်မြင့်မြင့်, rather high or tall; *in certain connections used with a single root.*
ခပ်ချို. *n.* a kind of bramble, running close to the ground.
ခပင်, ခပဲ, *n.* the many, အများ (*obs.*), မြို့ရွာခပင်။
ခပ်ပြာ, *n.* pinchbeck, တေ; a gold-colored alloy of copper and zinc (or brass and zinc, according to the Burmans).
ခပ်မဆိတ်, *adv.* silently, တိတ်ဆိတ်စွာ, တုဏှီဘာ။
ခပ်မဆိတ်နေ, *v.* to remain silent, ဆိတ်ဆိတ်နေသည်။
ခပ်သိမ်း, *a.* all, the whole, အလုံး, အားလုံး, အလုံးစုံ, အပေါင်း, ခပ်သိမ်းသော အရာ၌, in every instance; ခပ်သိမ်းသော စကား၌; ခပ်သိမ်းသောအမှု၌, in all affairs; ခပ်သိမ်းသောသတ္တဝါ, all sentient beings.
ခပ်သိမ်းစုံ, *a.* same as ခပ်သိမ်း။
ခပေါင်း (ပင်), or ခမောင်း, *n.* the *Strychnos, nux vomica.*
ခပေါင်းရေကြည်, *n.* the clearing-nut, *Strychnos potatorum*; used for making water clear.
ခမက်, 1, *n.* a son's wife's father, or a daughter's husband's father; *used only in combination with* ခမီ။
ခမက်, 2, *n.* a rope that preserves the beam of a balance in a horizontal position, while the article weighed is removed to make

room for another, ပွဲစားများသည်ကုန်တိုက်၍ဖြိုးသောအခါ၊အလေးအောက်သို့ကျမည်စိုး၍၊ရာဇူပေါင်ခွဲခမက်ကြိုးဖြင့်ချိတ်၍ထားသည်။

ခမည်း, 1, *n.* a father (*honorific*), အဘ; ခမည်းတော်ဘုရား, as a prince speaking to his royal father, or others speaking of the prince's father; ခမည်းတော် is also applied to Deity, as ခမည်းတော်, God, the Father.

ခမည်းလုလင်, *n.* a young unmarried man (*poetic*), လူပျို။

ခမည်း, 2 (*pron.* ခမဲ), *n.* a present; *see next.*

ခမည်းပေး, *v.* to give a present to a sick person, with the idea that it will facilitate his recovery; or to a child who incessantly cries, သည်အကလေးငိုလွန်းလို့၊ခမည်းပေးမှအငိုပျောက်လိမ့်မည်။

ခမည်းရ, *v.* to get such a present.

ခမည်းလို, *v.* to need such a present.

ခမန်း, *verb. formative*; *see Gram. sec* 125. 4th; လောင်ကမန်း, or လောင်လုကမန်း, what is near burning; အံ့ဩခမန်း, what is almost wonderful.

ခမိ, *n.* a son's wife's mother, or a daughter's husband's mother; *used only in combination with* ခမက်။

ခမိခမက်, *n. see the parts.*

ခမောက်, *n.* a large hat made of ဝါးပတ်; the ရှမ်းခမောက် (also called ပြွေခမောက်) is made of woven grass.

ခမောက်ပုံတို, *n.* a ခမောက် with a narrow brim, worn by laborers.

ခမောင်းနီ, *n.* the queen *Lagerstrœmia*; ပျဉ်းမ။

ခမောင်းဖြူ, *n.* the small *Lagerstrœmia.*

ခမောင်းလေဝင်, *n.* the Tavoy name for the guava, မာလကာ၊

ခမောင်းသွယ်, *n.* a species of *Lagerstrœmia.*

ခမ်းခမ်းနားနား (from အခမ်းအနား), *adv.* formally; with suitable furniture, equipage; with brilliant and splendid appointments and appurtenances, မဟောသထာတရားစီရင်ရာ၊ ဆောက်လုပ်သော မဏ္ဍပ်သည်၊ သုဓမ္မာစရပ်ကဲ့သို့ကောင်းမွန်စွာခမ်းခမ်းနားနားရှိလေသည်။

ခမ်းခမ်းနားနားစီမံ, *a.* ceremonious.

ခယ်မ, *n.* a wife's younger sister, or a man's younger brother's wife; *comp.* မရီး။

ခယဝပ်တွား, *v.* to truckle.

ခယဝယ (Pali), *adv.* coaxingly, deferentially, cajolingly, သူ့ကိုခယဝယတောင်းပန်၍မပြောနိုင်ဘူး; *used as an intensive to* ကုန်တတ် and ဖျက်စီးတတ်။

ခရင်း, 1, *n.* a barnacle.

ခရင်းကပ်, *v.* to adhere or attach itself, as a barnacle to rocks, floating timber, ships, etc.

ခရင်းခြစ်, *v.* to scrape off barnacles, as from the bottom of boats, vessels, etc.

ခရင်း, 2, *n.* a variety of the bamboo.

ခရစ် (Greek), *n.* an anointed one; ဆီသွန်းခြင်းတိဒိတ်ခံသောသူ. Christ, a name of the Saviour, ရှင်ယေရှုခရစ်။

ခရစ်တော်, *n.* the Anointed One, the Messiah.

ခရစ်တော်ရန်သူ, *n.* Antichrist, အန္တိခရစ်။

ခရစ်ယာန်, *n.* a Christian; *a.* pertaining to the religion of Jesus Christ, ခရစ်ယာန်ဘာသာ။

ခရစ်သက္ကရာဇ်, *n.* Anno Domini, A.D.

ခရည်ခရည် (မြည်), *adv.* with a fine creaking sound, as the spindle of a spinning wheel.

ခရမ်း, *see* ခါးရမ်း, *n.* the tomato; the brinjal.

ခရာ, 1, *n.* a kind of wind instrument, a bugle, French horn, used in a camp: *comp.* နှဲ, used at festivals and theatrical exhibitions.

ခရာကပ်, *v.* to play on the bugle, as when sounding a *reveille.*

ခရာမှုတ်, *v.* to sound the bugle.

ခရာဝသေနတ်, *n.* a blunderbuss.

ခရာ, 2, *n.* a measure of time equal to twelve *kanas* (ခဏ).

ခရာ, 3, *v.* to speak and act (being a child) as a grown person, ပလီပလာပြောသည်; to speak in a fawning, wheedling manner (to gain affection); သည်အကလေးလူကြီးကဲ့သို့ခရာ၍ ပြောတတ်သည်။

ခရေ, *n.* a species of *Mimusops*, producing a small fragrant flower (*Acanthus illicifolius*). These flowers are strung on a string, and worn in the hair by women, ခရေကုံး, ခရေပန်း; ခရေစေ့တွင်းကျ, accurately, to the point, in speech, ခရေစေ့တွင်းကျပြောတတ်သည်; *see* ဗျားရေ။

ခရေသီး, (from ခရေ, a kind of tree), *n.* the bulging part of the capital of a pagoda, below the umbrella, ငှက်ပျောဖူး, *comp.* ထုမိကာ, the bulging part of a graduated steeple (ပြာသာဒ်).

ခရီး, *n.* the way or distance between two places; different from လမ်း, the road itself; ခရီးတဆယ်တာင်း, ten miles.

ခရီးဦးကြိုဆို, *v.* to go forth to meet, ကြိုဆိုသည်။

ခရီးခန့်, *v.* to compute the distance between two places or points.

ခရီးဆစ်, *v.* to be dangerous to pass, on account of robbers or wild beasts, သူခိုးထားပြမှုားသောလမ်းကိုခရီးဆစ်သည်ဟုဆိုကြသည်။

ခရီးဆောင်ခုတင်, *n.* a camp bedstead.
ခရီးဆောင်ဝန်ပစ္စည်း, *n.* things taken with one on a journey.
ခရီးတွင်, *v.* to be expeditious in traveling, to travel fast, ယခုမနက်လေး မြို့သို့မိးရထားနှင့်သွားရလို့၊ အလွန်ခရီးတွင်ပါသည်။
ခရီးထောက်, *n.* a stage, stopping place in a journey.
ခရီးထောက်ချ, *v.* to stop for rest or refreshment, လမ်းမှာနားရ၍စားခန်း ချသည်ကိုခရီးထောက်ချသည်ဟုခေါ်ကြသည်။
ခရီးပန်း, *v.* to be travel-worn, ခရီးပန်းလို့ယခုညပွဲမကြည့်နိုင်ပါ။
ခရီးပြင်း, *v.* to be arduous, as a journey.
ခရီးလမ်းစဉ် (*pron.* စဉ်), *n.* a route, ခရီးသွားရာလမ်း။
ခရီးလွန်, *v.* to be out of the way; to be away on a journey, to be absent at a distance, or away from home (when inquired after, or wanted for some purpose), ခရီးကျွံ။
ခရီးသည်, *n.* a traveler.
ခရီးသွား, *v.* to travel; *n.* a traveler; ခရီးသွားဘော်ခရီးသွားဘက်, a fellow-traveler.
ခရု, *n.* a univalvular shellfish, a mollusk, of which there are numberless varieties; *comp.* ယောက်သွား; ခရုခါးတောင်းကျိုက်ပြီးတမ်းသည်ပိုဘဲ, as when making a fuss out of all proportion to the matter in hand.
ခရုအိုဖီ, *n.* a species of *Melania*, ခရုဖီဇင်; *see* သဲပိုး။
ခရုကတုံး, *n.* a species of *Cerithium.*
ခရုကျောက်မှောက်, *n.* a species of coral, *Lithodomus*; a species of burrowing shell.
ခရုကြန်, *n.* the apple shell, *Paludina*, ခရုယား။
ခရုဂွက်, *n.* the snail, including several varieties.
ခရုခွံ, *n.* the shell of a univalvular shellfish.
ခရုဂဏန်း, *n.* the spider shell.
ခရုစအိုလိမ်, *n.* a round-mouthed snail.
ခရုစုတ်, *n.* a wading water-bird, very common in fisheries; a kind of hammer, တူခရုစုတ်။
ခရုစုတ်ဖြူ, *n.* the Bengal ibis.
ခရုဆင်နှာမောင်း, *n.* a species of coral, *Lithodomus*; *see* ခရုကျောက်မှောက်။
ခရုဖီဇင်, *n.* a species of *Melania* (Tavoy), ခရုအိုဖီ။
ခရုနဂါးခေါင်း, *n.* the *Murex.*
ခရုနတ်စာ, *n.* a species of ark-shell, ရှပ်။
ခရုနှာမောင်းလိမ်, *n.* a twisted trumpet-shell.
ခရုပတ်, *n.* the purest kind of current silver, nearly equal to ဘော်, both of which are inferior to ကျပ်ငွေ။

ခရုပတ်ပွေး, *n.* a skin disease.
ခရုပုပ်, *n.* a kind of snail; a species of *Planorbis.*
ခရုပြောက်, *n.* the *Dolium galea*; *see* ဘူးရစ်။
ခရုဗိုင်းလွန်း, *n.* the olive, a kind of shell, ကြွေပုပ်။
ခရုဖျိုင်းချေး. *n.* a species of neck-footed shell.
ခရုဘမ်းကိုင်, *n.* the *Cassis tuberosa.*
ခရုမင်းစာ, *n.* a prominent ligament shell.
ခရုမျက်မိတ်, *n.* the cone shell.
ခရုမျက်လုံး, *n.* a partition-lipped shell.
ခရုမွေး, *n.* the closure, closing lid of a univalvular shellfish.
ခရုယား, *n.* the apple shell, *Paludina*, ခရုကြွန်။
ခရုယားပင်လယ်, *n.* a partition-lipped shell; *see* ခရုမျက်လုံး။
ခရုသင်း, *n.* a species of shellfish, or the shell itself, used by Brahmins in certain ceremonies; a kind of scrofulous disease, a species of leprosy (50).
ခရုသစ်ပင်တက်, *n.* a species of *Columbella.*
ခရုသဘိ, *n.* a species of nautilus, ရွက်တိုက်ခရု။
ခရုသိကလေး, *n.* the bubble shell.
ခရုသံကြီး, *n.* the *Pyrula.*
ခရောက္ခရို, *n.* a tree of the genus *Melia*, the *Aglaia rohitoca.*
ခရောင်း, *n.* deep hoof-marks made by buffaloes etc., in the rainy season, which become hard in the dry season, making the ground very rough to walk upon; small hillocks of up-heaved earth and buffalo hoof-marks collectively: ခရောင်းတော. uneven rough ground.
ခရိုင်, *n.* a central point or part, on which several other parts depend, အခြာ; the ring which holds the spokes of an umbrella, and moves on the handle, ထီးခရိုင်; a priest's water dipper, ရေစစ် (commonly called ခမ္ဗခရိုင်); the single jurisdiction of a government, extended over several parts, and hence the parts collectively under one jurisdiction, a country or state.
ခရိုင်ဝန်, *n.* a divisional *wun*, in the time of the Burman Kings.
ခလာပွေး, *n.* a kind of cutaneous disease.
ခလာသီ (Beng.), *n.* a lascar.
ခလုတ်, *n.* a sharp projection of earth, stone, or wood, occurring in a pathway, or placed to obstruct a passage; a short peg placed to prevent something from slipping, အငုတ်; မိကျောင်းခလုတ်; ကျွန်ုပ်ခြေထောက်ခလုတ်နှင့်တိုက်မိ၍အလွန်နာပါသည်, ခလုတ်ထိမှအမိတသည်။
ခလဲ့ (from ခါး and လှည့်), *n.* a charm tied round the waist.

ခလှဲ့လက်ဖွဲ့, *n.* same (*more common*); အင်းအိုင်ခလှဲ့လက်ဖွဲ့, *muntras* and charms, collectively.

ခလောက်, 1, *n.* a bell of wood or metal, a cow bell; ငါးမျှားကြိုးတန်းတွင်ခလောက်ကို တငါမျှားက တပ်ထားကြ၏၊ ခလောက်လှုပ်သောအခါ ငါးမိသည်ဟုအထိမ်းအမှတ်ပြုကြကုန်၏။

ခလောက်ဆန့်, *n.* the tongue or clapper of such a bell; a mischief-making busybody, လူခလောက်ဆန့်။

ခလောက်ဆွဲ, *n.* the porch or lower front part of a Burman house; *comp.* လက်တီးခန်း။

ခလောက်, 2, *v.* to stir up from the bottom, by shaking up and down the containing vessel, or by beating the contents with a spoon ,etc., စပါးကိုအထက်အောက်ရောမိအောင်၊ တောင်းကိုချီ၍ ခလောက်သည်; ဆေးရည်အနှစ်အပေါ်သို့တက်အောင်၊ဆေးပုလင်းကိုခလောက်သည်။

ခလောင်, *see* ခေါင်, *v.* to excavate in a slanting direction, တောင်ပို့နံဘေးကို ဥစ္စာမြှုပ်သောသူများက၊ခလောင်၍တူးတတ်သည်။

ခလိုင်, *v.* to excavate, scoop out; *comp.* လိုက်; *n.* an excavation, artificial cavern; *comp.* ထူးခေါင်း, a natural cavity in the earth; *not used singly*; ခဝါသည်များပေါင်းအိုးတည် သောတွင်းမှာ၊ထင်းများစွာဝင်အောင်အဝကျည်း၍အထဲခလိုင်တူးတတ်ကြသည်။

ခဝါ, *n.* the washing of clothes; *not used singly.*

ခဝါချ, *v.* to wash clothes by beating.

ခဝါတန်း, *n. dhobi* lines.

ခဝါတဲ, *n.* a washerman's shed, a laundry, ခဝါရုံ။

ခဝါပေး, *v.* to deliver (clothes) for washing.

ခဝါဖွပ်, *v.* to wash clothes by beating, ခဝါချ။

ခဝါရုံ, *n.* a washerman's shed, a laundry, ခဝါတဲ။

ခဝါသည်, *n.* a washerman, *dhobi*, ခဝါဖွပ်သောသူ; ခဝါသည်မ, a laundress.

ခဝဲ, *n.* the angular *Luffa* plant, သဖွတ်ခဝဲ။

ခံ, 1, *v.* to receive, take, accept, ခံယူသည်; to offer to take; to bear, sustain, endure, experience; rather implying pain or toil; to keep, hold, as a festival; ဤပွဲတွင်ကုန်သမျှစရိတ်ကျွန်တော်ကခံပါမည်, I will bear all the expenses of this festival; မည်သည့်နေ့ရက်ကိုပွဲခံမည်မသိပါ, I do not know on what day the festival will be held; ခင်ဗျားကဤကဲ့သို့ပြုလုပ်လျှင်၊ထိုလူခံမည်မထင်ပါ, if you act in this way, I do not think that person will endure it; မင်းရောင်းလိုက်သည့်စပါးအိုးငွေကို၊ မင်းမရှိသောကြောင့်၊ကျွန်ုပ်ကခံယူရသည်, as you were absent, I accepted the money received from your sale of paddy.

ခံကတုတ်, *n.* a breastwork.
ခံရှု, *v.* to bear, endure, suffer, သည်းခံသည်။
ခံငြင်း, *v.* to withstand and contradict, in speech.
ခံစံ, *v.* to enjoy, take delight in; *see* စံ; ခံစံစား, မခံမစံစားရဘူးပါ။
ခံစား, *v.* to experience; rather implying pleasure or enjoyment; to suffer pain, illness.
ခံတပ်, *n.* a fortified outpost.
ခံတောင်း, *n.* a shallow basket, used in marketing.
ခံထား, *v.* to receive or sustain by placing something underneath.
ခံပျင်း, *v.* to be difficult to put up with; to loathe, abominate, as low, dishonorable, and tricky conduct. သည်လူ အလိမ်အကောက် အလှန်ထူသောကြောင့်၊တရွာလုံးခံပျင်းကြသည်, the whole village abhor this man, on account of his many artifices and knavish tricks.
ခံမြို့, *n. see* ခံတပ်, but of a larger and more permanent description; a fort, a redoubt. အင်းဝခံမြို့, ကျွေးချောင်းခံမြို့, သပြေတန်းခံမြို့; a citadel.
ခံယူ, *v.* to receive, take from; to receive in the mind.
ခံရပ်, *v.* to hold out, endure, ရပ်ခံ; ခင်ဗျားနှိပ်စက်သည်မှာအလွန်များသောကြောင့်၊ကျွန်တော်မခံမရပ်နိုင်သလောက်ရှိပြီ, you have oppressed me in so many different ways (or so very often), that it is as much as I can do to stand it. The expression မခံမရပ်နိုင်, is an exact equivalent of the English "cannot stand" (an insult, injury).
ခံဝန်, *v.* to enter into an engagement, or be security for, အာမခံသည်; *n.* security, bail, အာမခံ, တိုင်းခံ; ခံဝန်ချုပ်, a bail bond; ခံဝန်သူ, a bondsman, a security; ခံဝန်သူပေး, to give or offer security.
ခံ, 2, *n.* the *Symphorena unguieulatum*, a large, leaf-shedding creeper, whose twisted stems are sometimes as large as a man's arm. It bears smooth, globular berries.
ခံတွင်း (*pron.* ခဒွင်း), *n.* the inside of the mouth; not ပစပ်, the opening between the lips; *comp.* နှုတ်, the same as ပစပ်, but more elegant; မုန်းစေလိုလျှင်ခံတွင်းလက်လေးသစ်၊ချစ်စေလိုလျှင်ခံတွင်းလက်လေးသစ်, signifying that one is able to make friends or enemies by one's speech.
ခံတွင်းချဉ် (*pron.* ချည်), *v.* to have a sour or acid taste in the mouth, ဆေးလိပ်သောက်လျှင်ခံတွင်းချဉ်ပြေသည်, if one smokes a cheroot, the acidity of the mouth is neutralized.
ခံတွင်းခြောက်, *v.* to feel dry, as the mouth.
ခံတွင်းပုပ်, *v.* to have a bad breath.
ခံတွင်းပျက်, *v.* to lose one's appetite.
ခံ့, *v.* to be firm, strong, durable, ကြံ့သည်, ခိုင်သည်; to be dignified in

deportment, stately; to be muscular and well built; ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းသည်ဖြူစွာသောကိုယ်ကြန်အင်လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံသောကြောင့်၊ဆင်မည်းတို့၏လယ်၌အလွန်ခံ့လေသည်, the royal *saddan* elephant being white, and replete with the chief bodily characteristics, is very stately in the midst of the black elephants; မော်လမြိုင်သားများသည်အလုံးအရပ်နှင့်လိုက်သောကြောင့်၊အလွန်ခံ့သည်, owing to their height and girth being in proportion, the natives (men) of Moulmein are very well built. The Burmese use the word ခံ့ in connection with anything which gives character to a person's appearance, such as a large topknot, a mustache, handsome apparel, etc.

ခံ့ကြံ့, ခံ့ခိုင်, *v.* same as ခံ့။

ခါ, **1**, *n.* the francolin, a spurred partridge of the genus *Francolinus.*

ခါ, **2**, *v.* to shake, shake off, or out; to refuse, deny peremptorily; to shake the head in consequence of something which may have excited surprise and astonishment; မောင်မင်းအမှုတစုံတရာဖြစ်လျှင်၊မသိမကျွမ်းဟုခေါင်းခါလိုက်မည်, if you get into any trouble, I shall shake my head and indicate I do not know you; မြေမှုန့်ခါချသည်, to shake off the dust (of the feet); ကုန်းခါ, to shake itself, as an animal, particularly a horse, မြင်းကုန်းခါသည်။

ခါတွက် (from တွက်, to strike backwards), *v.* same; နန္ဒောပနန္ဒနဂါးမင်း မြင်းမိုရ်တောင်ကိုကိုယ်ဖြင့်ပတ်ပြီးလျှင်၊ မိမိနှာခေါင်းအခိုးအငွေ့ခါတွက်၍လွှတ်လေသည်, Nandaw Pananda, prince of the *nagas,* having wound himself around the Myinmo Mountain, shook his head from side to side and sent forth exhalations and vapors; သင်္ဘောသားတို့သည်အလုပ်အားခါတွက်ခြင်းကိုပြုကြသည်, the sailors refused to work.

ခါပစ်, *v.* to throw with a jerk.

ခါပြ, *v.* to shake out, အဝတ်ပုဆိုးခါပြ; to shake out the clothing one is wearing, as a police officer and party searching a house for opium or stolen property, in order to convince the house owner that they have nothing hidden about their persons.

†ခါချည် (*pron.* ချဉ်). *n.* a species of large red ant (edible).

ခါချည်အုံ, ခါချည်ထုပ်, *n.* the nest constructed by the red ant. မြန်မာလူမျိုးတို့သည် ခါချည်များကိုရုပ်သီးနှင့်ရောထောင်းပြီးလျှင်၊ ငါးပိရည်တွင်ဖျော်၍ စားလေ့ရှိသည်။

ခါသာ. *n.* a very thin kind of muslin (ဗိတ်ခါသာ).

ခါး, **1**, *n.* the loins, waist, small of the back. ခါးစောင်း, ခါးစောင်းရင်ပတ်, ရေဘယ်လောက်နက်သလဲ။ ခါးစောင်းရင်ပတ်လောက်ရှိပါသည်။

ခါးကိုက်, *v.* to ache, as the back when suffering from lumbago.

ခါးကြိုး, *n.* any cord tied or worn around the waist, a belt, မြန်မာနိုင်ငံမှာရာဇဝတ်သင့်သောသူများကို၊ခါးကြိုးတပ်လျှက်ပြင်သို့ထုတ်၍သတ်ကုန်၏။

ခါးချပ်ဝတ် (*pron.* ခချပ်ဝတ်), *v.* to wear the Burman petticoat secured around the hips, the breasts being uncovered.

ခါးချို, *n.* the back part of the waist; *comp.* နံချို။

ခါးချိုးသေနတ်, *n.* a breech-loading gun or rifle.

ခါးစည်း, *n.* a girdle, waistband, belt, anything bound around the waist.

ခါးစည်းရွှေဖုံး, *n.* an apron.

ခါးစောင်းတင်, *v.* to place upon the hip, မိန်းမများကး၊တစုံတရာရာကိုမရွက်ဘဲ၊ခါး စောင်းတင်သည်; နပန်းထွေး ရာမှာခါးစောင်း တင်ချသည်; ခါးစောင်းတင်ပစ်သည်။

ခါးဆစ်, *n.* the joint in the small of the back.

ခါးဆစ်သား, *n.* a sirloin.

ခါးဆုံ, ခါးဆုံချ, *adv.* gallopingly; ခါးဆုံချပြေး, to gallop.

ခါးဆုံမြီးသွား, *v.* to canter.

ခါးဆုံစိုင်း, *v.* to ride at full speed.

ခါးဆုံပေါင်, *v.* *see the parts.*

ခါးဆုံပြေး, *v.* to gallop.

ခါးညောင်း, *v.* to have a backache.

ခါးတင်ထိုး (*pron.* ခဒင်ထိုး), *v.* ထမိခါးတင်ထိုး, to tuck the ထမိ in, at the waist fold.

ခါးတောင်, *n.* the flaps of a certain kind of saddle.

ခါးတောင်းကျိုက်, *v.* to gird up the loins in Burmese fashion; အောက်တေ ာကျိုက်သည်, အောက်ဖို့ကျိုက်သည်, လက်ဝှေ့သတ်များခါးတောင်းကျိုက်မှသာသတ်နိုင်သည်, boxers can box, only after girding up their loins.

ခါးတောင်းပွကျိုက်, *v.* to gird up the loins loosely.

ခါးတောင်းမြောင်ကျိုက် (from မြှောင်), *v.* to gird up the loins tightly.

ခါးတို့, *v.* to poke the ribs gently.

ခါးတိုင်, *n.* the loins, waist, small of the back.

ခါးထစ်, *n.* the space between the last ribs and the hips.

ခါးထစ်ချီ, *v.* to carry (a child) on the hip.

ခါးနာစွဲ, *v.* to have chronic lumbago.

ခါးနွဲ့, *n.* a ladle for bailing a boat.

ခါးပတ် (from ပတ်, to encircle), *n.* a belt, particularly one of leather, secured by a buckle; a narrow board used as a border in carpentry, a molding; a *kummerbund.*

ခါးပတ်ပျဉ်, (*pron.* ပျဉ်), *n.* a slat, ပျဉ်ပြားငယ်။

ခါးပန်း (from ပန်း, to go around), *n.* same as ခါးစည်း, but rather

respectful; a board band around a house, level with the floor; the waist of a mountain, တောင်ခါးပန်း။

ခါးပန်းသတ်, *v.* to put on a board band.

ခါးပုံ, *n.* the part of a waistcloth gathered in a bunch in front, ခါးပုံထိုး။

ခါးပိုက်. ခါးပိုက်အိတ်, *n.* a fold in the waistcloth, used as a pocket.

ခါးပိုက်ဆောင်နာရီ, *n.* a watch.

ခါးပိုက်နှိုက်, *n.* a pickpocket.

ခါးပိုက်ပိုက်, *n.* any small article that may be carried in the fold of a waistcloth; မြွေဗွေးခါးပိုက်ပိုက်, to nurse a viper in one's bosom.

ခါးဝတ်ထည်ချင်း, *adv.* with no other clothes than what one is wearing (a single suit), သည်လူဆင်းရဲလို့ဝတ်သည်မှာ၊ထည် စွတ်ထည်လဲမရှိ၊ ခါးဝတ်ထည်ချင်းသာရှိသည်။

ခါး. 2, *v.* to be bitter.

ခါးဆီးပတ်ကြွေး, *n.* a debt contracted for food, စားကြွေး, မိဘ စားသောက်သောကြွေးငြီ၊ခါးဆီးပတ်များကိုကျွန်ုပ်ကချည်းခံရသည်။

ခါးရမ်း, *n.* the tomato; brinjal, eggplant; *Solanum Melongena*, mad-apple.

ခါးရမ်းချဉ် (*pron.* ချဉ်), *n.* the tomato, love-apple.

ခါးရမ်းကြွပ်. ခါးရမ်းစပ်, *n.* varieties of the tomato, တရုပ်ခါးရမ်း. ဆင်ခါးရမ်း, ဆင်စွယ်ခါးရမ်း။

ခါးရမ်းညှာ, *n.* the epididymis (of animals), ခါးရမ်းညှာမကုန်လျှင်၊ကျွဲသားဆိုးသေးသည်။

ခါးရမ်းတပြေ, ခါးရမ်းပါးမဲ, နေပူခါးရမ်း, *n.* varieties of the eggplant.

ခါးရမ်းရောင်, *n.* violet (a color).

ခိဍ္ဍ (Pali), *n*, the second decade in man's life.

√ ခု, 1, *n.* a unit, an individual thing; *see* အခု။

ခု, 2, *an abbrev. of* ယခု, *n.* the present time.

ခုဒင် (from တဒင်, a little while), *n.* the present moment; *adv.* just now. မီးသင်္ဘောခုဒင်ဘဲထွက်သွားသည်, the steamer has only just left.

√ ခု. 3, *v.* to prop up by a short prop or fulcrum: *comp.* ထောက်; to eke out, supply a deficiency; applied to rice when eked out by some inferior grain; *see also* မိတ်ခု. *Der.* အခု။

ခုခံ, *v.* to prop up by a short prop or fulcrum; to be in a posture of resistance, to resist, တရားခံများအဘမ်းကိုမခံ၊ခုခံကြသည်, the accused would not submit to arrest, they resisted; မခုခံသည့်အမှု, an undefended case.

ခုတလုလု, ခုတုတု. ခုလီးခုလု, *adv.* unevenly, from the resistance of something beneath the surface, ဖျာအောက်ကခုလီးခုလုဘာရှိသလဲ။
ခုတုံး, *n.* a prop, fulcrum.
ခုနှိမ်, *v.* to deduct, make deductions from, မင်းလခထဲကခုနှိမ်၍ ယူမည်, I will take it by deducting it from your monthly wages.
ခုတ်. *v.* to strike with the edge of (a knife or any flat thing), to gash, chop, hew; to beat (metal) into the form of a cup or salver; တက်ခုတ်; ချိုင်ခုတ်, to cut with an upward motion; မိုးခုတ်, to cut with a downward motion; ထားခုတ်ရာ, an incised wound, the marks made by the edge of a *da*, or any sharp instrument.
ခုတ်ခေါင်, *v. see the parts.*
ခုတ်ချိုင်, *v.* to lop off, သစ်ကိုင်းကိုခုတ်ချိုင်လိုက်ပါ။
ခုတ်စ, *n.* a chip.
ခုတ်ထစ်. *v.* to hack.
ခုတ်ထွင်, *v.* to chop down, as jungle or undergrowth.
ခုတ်ပေါက်, *v.* to scotch, cut with shallow incisions.
ခုတ်ဖြတ်, *v.* to cut off.
ခုတ်လုပ်, *v.* to hew into shape.
ခုတ်လှဲ, *v.* to cut down; to fell, as trees, သစ်ပင်ကိုခုတ်လှဲသည်။
ခုတင်, *n.* a couch, cot, bedstead, ဗတိုင်; တဘက်စောင်းခုတင်, a bench or couch with a back.
ခုတင်ဖုံးတား, *n.* a headboard.
ခုန်, *v.* to jump, leap; to throb, as the pulse, သွေးခုန်; to beat, as the heart; ခုန်စရှိလျှင်၊ခုန်ဦးမည်, ဖြီခုန်စရှိသည့်နွားကဲ့သို့; သွားခုန်, a long jump; အမြင့်ခုန်, a high jump; ကပ်ခုန်, a hurdle race.
ခုန်ကျိုခုန်ကျော်, *adv.* not in regular course, disorderly, hither and thither, unevenly, သင်ဖြူးကိုမရက်တတ်သောမိန်းမငယ်တို့သည် မှန်အောင်မရက်နိုင်၊ ခုန်ကျိုခုန်ကျော်ရက်တတ်သည်။
ခုန်စင်, *n.* the frame used in raising water with a ရှု; *see also* ငါးခုန်စင်။
ခုန်ချေခုန်ချေ. *adv.* jumping along and stopping by turns.
ခုန်ဆွခုန်ဆွ, *adv.* hoppingly with both feet.
ခုန်ဗိုခုန်ပေါက်, *adv.* unevenly in step, limpingly.
ခုန်ဗိုခုန်ပေါက်ပြု, *v.* to fling, make violent gestures.
ခုန်ပေါက်, *v. see the parts.*
ခုန်လွှား, *v.* to leap upon or over from some distance, မြောင်းကိုခုန်လွှားသည်, he leaped over the ditch, ရှဉ့် များသည်တပင်ကကူး၍ တပင်သို့ခုန်လွှားတတ်သည်, squirrels are accustomed to leap from tree to tree.
†ခုန်ညင်း (*pron.* ဂုန်ညင်း), *n.* a kind of creeper, the *Entada pursætha*;

the seeds of the ခုန်ညင်း are used by children in play. "This magnificent creeper is occasionally seen lending its bright verdure to lofty forest trees, and throwing down immense pods, often more than a yard long. These pods are filled with numerous large, dark-brown seeds, from one to two inches in diameter;" the kneepan; *comp.* ဒူးခေါင်း။

ခုန်ညင်းထိုး, *v.* to play with the seeds of the ခုန်ညင်း။

ခုနစ်, *a.* and *n.* seven, ၇။

ခုနစ်စည် (*pron.* စဉ်), *n.* the seven stars, the constellation of the Great Bear.

ခုနစ်စည်အမြီးထောင်, *v.* to be inverted, as the tail of the constellation of the Great Bear.

ခုနစ်ထောင့်ပုံ, *n.* a heptagon.

ခုနစ်ရက်သား၊ ခုနစ်ရက်သမီး, *n.* the sons and daughters of the seven days of the week, *i.e.*, every one.

ခုပ်, *v.* to strike with the paw, as a cat or tiger; to strike forward, as the paddle of a steamer, စက်ခုပ်သည်; the revolving of the screw of a steamer would be ခုပ်; ငါးမန်းယပ်နှင့်ခုပ်သည်, တိရစ္ဆာန်ငယ်များကို ကျားကလက်တဘက်ဖြင့်ခုပ်၍ ဘမ်းသည်, ဒီးသင်္ဘောဖေး စက်ဖြစ်သောကြောင့်၊စက်ခုပ်သံအလွန်ပြင်းပါသည်။

ခုလတ်, *n. see* တခုလင်, the half of some original. လမ်းခုလတ်, half of a journey, ခရီးဆုံးအောင်မရောက်၊လမ်းခုလတ်ပြန်ခဲ့ရသည်, he did not arrive at the end of the journey; he was obliged to return when halfway; တောင်ခုလတ်, halfway up a mountain, သစ်ပင်ခုလတ်, halfway up a tree.

ခုလီခုလတ်, *adv.* somewhere between two extremities, ခင်ကျွေးပေးသော ဆေးသည်၊အထက်သို့မရောက်၊အောက်သို့မကျ၊ခုလီခုလတ်ခံ၍နေသည်။

ခုံ, 1, *n.* a block, bench, stool, table, desk; a raised brick or stone foundation of a building or pillar, a base, pedestal; ခြေခုံ, the instep; ပန်းခုံ, a flower stand; ပန်းတင်ခုံ, the part of a pagoda where offerings of flowers are placed. ခုံ is the proper generic term for tables and desks, though now it is being rapidly superseded by စားပွဲခုံ, which only means a table at which one eats; စာရေးခုံ, a writing desk, သော့တွဲ စာရေးခုံအံဆွဲထဲမှာထည့်ထားလိုက်ပါ, put the bunch of keys into the writing desk drawer.

ခုံပြန်, *a.* spreading at top and bottom, as certain biers, ပြာသာဒ်ခုံပြန်, မြင်းတောင်ခုံပြန်, formerly used at the funerals of subordinate officials in U. B.

ခုံဘိနပ်, *n.* a wooden sandal; a clog.

ခုံ, 2, *n.* a civil judge in the *mofussil*; an arbitrator, သမတ်ခုံ. There were formerly two kinds in U. B. *viz.* ခုံတော်, appointed by the King, and အနူညာတခုံ, mutually chosen by parties to a suit.

ခုံမင်း, ခုံသမတ်, *n.* same as ခုံ။

†ခုံတမင်, *adv.* instantly, ခုံမိခုံမင်။

ခုံတိုင်, *n.* a post around which a horse is trained, မြင်းခုံတိုင်; မြင်းကမလှုပ်၊ ခုံတိုင်လှုပ်သည်, this means a reversal of the natural order of things, as when a man who assaults prefers a complaint, instead of the man who is assaulted.

ခုံတိုင်ဦး, *n.* the head fisherman who assessed revenue upon a body; of fishermen in U. B.

ခုံတိုင်လည်, *adv.* in the way of paying a forfeit equal to the amount of price advanced, on refusing to sell according to agreement, မဝယ်လိုလျှင်စားရန်ဆုံး၊မရောင်းလိုလျှင်ခုံတိုင်လည်။

ခုံမင်, *v.* to be much pleased with, fond of, eager to obtain or enjoy, implying selfishness, greediness, an excessive regard for anything; *chiefly used in a reduplicated form*, as ခုံခုံမင်မင်; hence ခုံတမင်, quickly, instantly, အလျှင်အမြန်, ခုံမိခုံမင်; အစားအသောက်ကိုခုံမင်တတ်သည်, he is fond of eating and drinking; အဝတ်ပုဆိုးကိုခုံမင်သည့်သူ, သည်လူသူ့မယားကိုခုံမင်သောကြောင့်၊အလုပ်အကိုင်ပင်အလွန်ချွတ်ယွင်းသည်။

ခုံမိခုံမင်, *adv.* instantly, ခုံတမင်။

ခုံလောက် (*pron.* ခနောက်), *n.* the three stones used to support a cooking pot, which are supposed to resemble the three peaks which support Mount Meru, the မြခုံလောက်။

ခုံး, *v.* to be convex; *adv.* arched, as a roof, or convex, as a bridge or road, လိပ်ခုံးမိုးသည်, လိပ်ခုံးဆောက်သည်; သည်တောင်အခြားတောင်များနှင့်မတူ၊ထိပ်ခုံး၍နေသည်, ဖြည်းဖြည်းခုံးတက်, to rise gradually to a convexity.

ရှူ, 1, *n.* the thread beams in a loom, around which the warp is turned and fastened, and of which there are three, *viz.* အထက်ရှူ, အောက်ရှူ, and နောက်ရှူ, the last being over the weaver's seat, ရက်ကန်းရှူ။

ရှူ, 2, *n.* a trough turning on a pivot, used to raise water, ရှူတုံး; a see-saw scoop for irrigating fields; တမံအင်းများမှာရှူတုံးနှင်း၍ရေကိုလွှတ်သည်။

ရှူမောင်း, *n.* same as ရှူ။

ရှူ, 3, *n.* a hairy caterpillar.

ရှူ, 4, *n.* a whitlow or felon, ရှူနာ, သွေးရှူ, ရှူပြန်။

ခူ, 5. *n.* the sunfish or sea jelly.

ခူဆံ, *n.* a species of coffeewort.

ခူး, *v.* to take up or out (as food from a cooking pot), and put into a dish; to pluck, gather, as leaves; *comp.* ဆွတ်, to pluck, gather, as flowers or fruit, ဟင်းရွက်ခူးသည်, to pluck edible herbs; ထမင်းကိုခူးခဲ့ပါ။

ခေ. *v.* to be weak, inefficient; implying contempt on the part of the speaker.

ခေမာ. *v.* same, မောင်မင်းသည်ဖြစ်လောက်သောအခွင့်ကိုရလျက်နှင့်၊မဖြစ်ဘဲခေခေမာမာရှိသည်။

ခေတ် (Pali ခေတ္တ, လယ်. a field), *n.* a field of labor, state, world: a collection of *sekya* systems or worlds; time, ကာလ. The word ခေတ် in *colloq.*, in conjunction with ထ, denotes that a country or a race, or even an individual, is at the zenith of its or his glory, *e.g.*, when the Talaings prevailed in Burma, the Burmese would say, တလိုင်းများခေတ်ထတုန်းအခါ; in conjunction with ကုန်, or မရှိ, it means that a nation's glory is departed; *comp.* ဦးနှန်းထွန်း (ခေတ်ထ); "landed property; a cultivated field; a wife; the body; place, region, domain, extent." *Childers.*

ခေတ်သုံးပါး. *n.* the three kinds of groups of *sekya* systems or worlds, *viz.* ဇာတိခေတ်. consisting of ten thousand systems, which are destroyed and reproduced simultaneously, တသောင်းသောလောကဓာတ်တို့သည်ဇာတိခေတ်မည်၏; အာဏာခေတ်, consisting of a trillion of systems, through which the authority of a Buddh or Deity extends, အကုဋေတသိန်းသောစကြဝဠာတိုက်သည်ကား၊အာဏာခေတ်မည်၏; ဝိသယခေတ်, consisting of the whole infinity of systems, which can be reached only by a Deity's thought, အတိုင်းအရှည်မရှိသော စကြဝဠာတိုက်သည်ကား၊ဝိသယခေတ်မည်၏။

ခေတ္တ (*pron.* ခစ်တ) (Pali), *n.* an instant, moment of time, a little while, ခဏ, သူ့ထားကိုခေတ္တငါးပါလို့ပြောလိုက်ပါ, ရန်ကုန်မြို့အမြဲမနေစဖူးပါ၊ခေတ္တသာနေဘူးပါသည်။

ခေမ (Pali), *n.* freedom from evil, ဘေးနှင့်ကင်းလွတ်ခြင်း, နိဗ္ဗာန်။

ခေမကမ်း, *n.* the shore of annihilation or *neibban*, ခေမ၊အမတပြည်၊နိဗ္ဗာန်သို့ပို့ဆောင်တော်မူသောမြတ်စွာဘုရား. Buddhaghosa says that *nirvana* is called အမတ because not being born, it does not decay or die.

ခေရုဗိမ်, *n.* cherubim.

ခဲ, 1, *n.* lead or tin.

ခဲဆား, *n.* sugar of lead.

ခဲတံ, *n.* a lead pencil.
ခဲထုပ်ပိုး, *v.* to carry lead weights, as a jockey.
ခဲဒုတ်, *n.* a sounding lead.
ခဲနက်, *n.* plumbago, black lead.
ခဲပုပ်, *n.* lead.
ခဲပြာ, *n.* ashes of lead (*Chem.*).
ခဲမ, *n.* lead or tin. ခဲမပုပ်, *n.* lead.
ခဲမဖြူ, *n.* tin.
ခဲမသော, *n.* tungsten, or wolfram sand.
ခဲ, 2, *v.* to be coagulated, indurated, hardened; *comp.* မာ; to be hard, difficult, ကတ်သည်, ခက်သည်, အလွန်ရခဲသည်; to be tardy, သူလုပ်ခဲသည်, he is slow in doing, ရောက်ခဲသည်, to be late in arriving. *Der.* အခဲ။
ခဲကျိတ်, *v.* to be hard, difficult of performance or management.
ခဲခက်, *v.* to be hard, difficult, ဤလောကမှာရန်သူနှင့်ကင်းရှင်းရန်အလွန်ခဲခက်သည်။
ခဲဆဲဖြစ်, *v.* to be indurate.
ခဲယည်း (*pron.* ယည်ိး), *v.* to be closefisted, unwilling to part with (စေးနှဲသည်), and therefore hard to deal with; to be pertinacious in carrying out a plan, scheme, or pursuing a course of conduct; *adv.* ခဲခဲယည်းယည်း, tenaciously, with firm adherence, stubbornly, pertinaciously; studiously, earnestly; သူ့ပညာကိုသူအလွန်ခဲယည်းသည်; ချစ်တီးမည်သောလူများ ဥစ္စာပစ္စည်းခဲယည်းတတ်သည်, the class of men called *Chetties* are, as a rule, closefisted.
ခဲ, 3, *v.* to bite and hold fast; *comp.* ကိုက်; to hold on firmly (to a purpose); to be painful, to gnaw, as pain, ကိုက်သည်: သည်ကနေ့နေပူခံသောကြောင့်၊ အလွန်ခေါင်းခဲသည်; ဤအကြံကို အထမြောက်အောင် အလွန်ခဲ၍ကြံသည်, he adheres with great pertinacity to this plan which he has projected; စီးပွားတိုး တက်အောင်နေ့ညခဆိုခဲ၍ကြံသည်, in order to increase his wealth, he was persistent in scheming, day and night.
ခဲကြိတ်, *v. see the parts.*
ခဲဘွယ်စားဘွယ်, *n.* eatables, ဘောဇဉ်။
ခဲ, 4 (from ကဲ), *v.* (*obs.*).
ခဲအောင်, *adv.* remarkably, unusually; in a good sense, မိန်းမကလေးခဲအောင်လှသည်။
ခဲစွ, *adv.* same as ခဲအောင်။
ခဲရေ့, *int.* expressive of admiration.
†ခဲအို, *n.* a woman's elder sister's husband, or a husband's elder brother; *comp.* မတ်။

ခဲလိ. *n.* glutinous rice (ကောက်ညှင်း), cooked in a joint of bamboo.
ခဲလိကျည်တောက်, *n.* the said joint of bamboo (especially တင်းဝါး and ကြခတ်ဝါး); ခရီးသွားသောယောက်ျားတို့သည်၊ တာရှည်စားသောက်ရန် ခဲလိကျည်တောက်ကိုယူဆောင်၍သွားတတ်သည်။
ခဲ့, 1, *v.* to bring; *used in comp. only*, as ခေါ်ခဲ့, ဆောင်ခဲ့, ယူခဲ့, etc.
ခဲ့, 2, *qual. verb. affix*, implying that the action expressed by the verb is followed by going away, ထားခဲ့သည်, left it and came away; သူမှာခဲ့သည်, he left instructions and came away; ခဲ့ is often used as a mild imperative, in asking or directing any one to do anything before leaving the locality where the request is made, သည်မြို့က ထွက်မသွားခင်၊ ခင်ဗျားအဘကို၊ ကျွန်တော်ကိုကောင်းကောင်းကြည့်ရှုရစ်ပါလို့၊ ပြောခဲ့ပါ။
ခဲ့, 3, *verb. affix of time*, denoting that the event is just passed; *frequently euphonic*; its use frequently appears to be more than euphonic, when it denotes a future event or possibility, but its exact force is not easily determined, *e.g.*, နောက်နောင်တွေ့ရှိခဲ့သော်, in the event of meeting him hereafter; in this phrase it seems to have the force of "should," as, should one meet him hereafter. This *verb. affix* is very much used in *colloq.*, and, though often euphonic, it emphatically improves a person's diction.
ခေါ, 1, *n.* a small basket in which offerings are presented to an evil spirit; တလိုင်း မြန်မာဗျား အကလေးများဒိုဗန်များ၏၊ လက်ဖျားခြေဖျားလျှောင်၊ တန္တြသားရဲ ဘမ်းသည်ဟုအယူရှိလျှက်၊ ခေါတွင်ထမင်းမြွေ၊ နီ၊ငါး၊အမည်းနှင့် ရွာ ပြင်သို့ထွက်၍ချလေ့ရှိသည် (51).
ခေါခွက်, *n.* same as ခေါ။
ခေါစာ, *n.* the offering presented in a ခေါ။
ခေါပက်လက်, *n.* a single basket, *i.e.*, one without a foot.
ခေါပတောင်း, *n.* a basket with a cup-shaped bottom, *i.e.*, a double basket, capable of being set on either end.
ခေါ. 2, *v.* to stick up or out, in consequence of being uneven, သွားခေါသည်, to protrude, as a tooth, သစ်ပင်ပေါ်ကကျသို့လက်ကောက်ဝတ်အဆစ်ရိုးခေါ၍ထွက်သည်။
ခေါက်, 1, *v.* to fold, double, turn back. *Der.* အခေါက်။
ခေါက်ကွေး, *v.* to curve, bend, ခြေကျိုးသောကြောင့်ခေါက်ကွေးနေသည်, အပ်ချည်အဖျားခေါက်ကွေးနေသောကြောင့်၊အပ်နဖါးထိုး၍မဝင်နိုင်။
ခေါက်မိခေါက်ကွေး, *adv.* doubled and curved, သည်လူသည်မြောက် လေပြင်းစွာတိုက်သောကြောင့်၊ခေါက်မိခေါက်ကွေးနေသည်။
ခေါက်စုတင်, *n.* a folding-bed.

ခေါက်ချိုး, *adv.* breaking or doubling in the middle, သည်တုတ်ခေါက်ချိုးကျိုးသောကြောင့်အသုံးမကျ. ယဗိန်းပိုးထည်ထက် ခင်ကြီးပိုးထည်သည်ခေါက်ချိုးသာ၍ကောင်းသည်, the Kingyi silks are better, by a half, than the Yabein silks.

ခေါက်ချိုးချိုး, *v.* to duplicate, reduplicate.

ခေါက်တုံ့ကွင်း, *n.* a bowknot.

ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန်, *adv.* to and fro, backward and forward, လူးလာ; ရန်ကုန်မြို့သို့ခေါက်ပြန်လူတကိုယ်ကိုစုနစ်ကျပ်ပေး၍ ငှါးပါသည်,သည်ကုန်သည်ရန်ကုန်မြို့နှင့်ပုသိမ်မြို့မီးသင်္ဘောကိုစီး၍ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန်ချည်းနေသည်။

ခေါက်တုံ့ချည်, *v.* to tie in a bowknot.

ခေါက်ဖျာ, *n.* a soft kind of mat that can be folded without breaking.

ခေါက်လိပ်, *v.* to be folded and rolled up; to fold and roll up.

ခေါက်, 2, *v.* to knock, rap.

ခေါက်ခေါက်မာ, ခေါက်ခေါက်ခက်ခက်မာ, *v.* to become dry and hard, so as to resound on being struck. ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့ကထန်းလျက်ခေါက်ခေါက်မာသောကြောင့်၊အဘိုးကောင်းနှင့်ရောင်းရပါသည်။

ခေါက်ရက်, *v.* to be old, hardened; *used adverbially*, as ခေါက်ခေါက်ရက်ရက်, unfeelingly, in a heartless manner, ဤသူသည်သားသမီးကိုမချစ်၊ ခေါက်ခေါက်ရက်ရက်ပစ်၍သွားသည်, this man does not love his children; he forsook them in a heartless manner.

ခေါက်ရောက်, *v.* similar to ခေါက်ရက်; *also used adverbially*, ခေါက်ခေါက်ရောက်ရောက်ဆဲမှဆဲလေခြင်း, or ဆိုမှဆိုလေခြင်း။

ခေါက်ရှာ, *n.* a woodpecker, သစ်တောက်; called also တောက်ရှာ။

ခေါင်, 1, *n.* an intoxicating liquor made from rice, much used by the Karens and Chins, ခေါင်ရည်။

ခေါင်, 2, *v.* to be the top, summit (*obs.*); *n.* the top, summit, သည်လူခေါင်ဘဲ, this man is the chief, *lit.* the top; may be used in a good sense, သည်လူအတတ်အလိမ္မာတွင်ခေါင်ဘဲ, this man is foremost in skill and cleverness; or in a bad sense, သည်လူဆိုးသွမ်းညစ်ညမ်းသောအရာ၌ခေါင်ဘဲ, this man is foremost in wickedness and depravity; the ridge of a roof.

ခေါင်ဖုပ်, *n.* the upper saddle of the ridge of a roof; *comp.* ဝမ်းဘဲတောင်။

ခေါင်ညွန့်, *n.* the topmost twig or branch of a tree.

ခေါင်တန်း, *n.* the whole range of the ridge of a roof; the ridgepole.

ခေါင်တိုင်, *n.* a post which supports the ridge of a roof.

ခေါင်ရေ, *n.* the height of the spring tide.

ခေါင်လျောက်, *n.* the ridgepole of a roof.

ခေါင်, 3. *v.* to excavate in a slanting direction, ခလောင်သည်; to slant, be out of the way, go out of the way; to be far from a river or other water, ကျွန်တော်မျိုးကုန်းခေါင်ရေဝေးသောအရပ်သားဖြစ်သောကြောင့်၊ လှေကိုကောင်းမွန်စွာမလှော်တတ်။ရေကိုလည်းမကူးတတ်, owing to my being a native of an out-of-the-way place, distant from any body of water, I do not know how to paddle a boat well, neither can I swim (52). ခင်ဗျားနေသည့်ရွာအလွန်ခေါင်သည်, the village you live in, sir, is very much out of the way; ကျွန်ုပ်တိုက်ရိုက်မှန်ရာကို ပြောပါသည်၊အလွဲကိုခေါင်၍မတွေးပါနှင့်; to be scarce or scanty, မိုးခေါင်းခေါင်သည်, the rainfall is scanty. *Der.* အခေါင် and မိုးခေါင်။

ခေါင်တွေး, *v.* to conjecture, without being able to come to any conclusion.

ခေါင်ခေါင်မာ, *v.* to be dry and hard, so as to resound on being struck, မြွေကျင်မြို့အပိုင်ပုစွန်မြောင်းရွာတွင်လုပ်သောအိုးများသည်ခေါင်ခေါင်မာအောင်ကောင်းသည်; *comp.* ခေါက်ခေါက်မာ။

ခေါင်တံ, *n.* a pen, made of reed or bamboo; a pipe used in sucking, ပတူတံ; ကရင်နီလူမျိုးတို့သည် ခေါင်အိုးၚ်ခေါင်တံတပ်၍ ခေါင်ရည်ကိုစုတ်ယူကြသည်။

ခေါင်ရန်း (ပင်), *n.* the *Hibiscus, Rosa sinensis.*

ခေါင်း, 1, *n.* the head, ဦးခေါင်း; the principal part of a thing, ဦး; a large tuberous root, ဥကြီး; a head, chief, အကြီးအကဲ။

ခေါင်းအကြီး, *n.* a head, chief.

ခေါင်းအုံ့, *v.* to have a cold in the head.

ခေါင်းအုံး, *n.* a pillow; *v.* to pillow the head.

ခေါင်းအုံးစွပ်, *n.* a pillowcase.

ခေါင်းအုံးရှည်, *n.* a long pillow, a bolster.

ခေါင်းကခြေထိ, *adv. cap-a-pie*, from head to foot.

ခေါင်းကိုင်, *n.* a godfather or godmother, ခေါင်းကိုင်အမိ; ခေါင်းကိုင်သူငယ်, a godchild, ခေါင်းကိုင်သား, ခေါင်းကိုင်သမီး။

ခေါင်းခါ, *v.* to shake the head from side to side, in dissent.

ခေါင်းခု, *n.* anything placed between the head and a burden; used by women, in carrying water pots, trays, baskets, ရေအိုးခေါင်းခု။

ခေါင်းခေါက်၍ပြသည်, *v.* to pick or point out, to identify; *see* မိုင်းစွဲ။

ခေါင်းချုပ်, *n.* a chief of *gaungs.*

ခေါင်းခွဲ, *n.* a sub-overseer.

ခေါင်းစဉ် (*pron.* စည်), *n.* a succession of letters or figures, marking the pages or sections of a writing or book.

ခေါင်းစီးခေါင်းကိုင်, *n.* the head, or chief in an undertaking, ဦးစီးဦးကိုင်။

ခေါင်းဆတ်, *v.* to nod, or bow the head, in assent.

ခေါင်းဆေးကျွန်း, *n.* a small island between Martaban and Moulmein; *lit.* the wash-head island, whence water was annually carried to Ava, to wash the King's head (on the anniversaries of ဦးကင်းတော်ဖွင့်, in တန်ခူး, and ရေသဘင်သဘင်း, in သီတင်းကျွတ်).

ခေါင်းဆောင်, *v.* to take the lead.

ခေါင်းတည် (*pron.* ဂေါင်းတယ်), *v.* to take the lead, be first in doing, ဦးတည်သည်, ဤအမှုတွင်ခင်ဗျားခေါင်း မတည်ဝံ့လျှင်ကျွန်ုပ်တော်တည်ပါမည်, if you dare not take the lead in this matter, sir, I will.

ခေါင်းတုံး (from တုံး, to be blunt), *v.* to be shaven or bald; *comp.* ဦးပြည်း။

ခေါင်းတုံးတို, *v.* same as ခေါင်းတုံး။

ခေါင်းပေါင်း, *n.* a turban, or anything wrapped around the head collecting and binding the hair together, ဦးရစ်; ခေါင်းပေါင်းညစ်ထေးသောကြောင့်၊အဆင်မပေါ်ရှိင်။

ခေါင်းပေါင်းပေါင်း, *v.* to put on a turban.

ခေါင်းပြောင်, *v. lit.* to have a clear, bare head; to be bald.

ခေါင်းပြည်း (*sometimes pron.* ခဖြ), *a.* shaven or bald, ဦးပြည်း, ခေါင်းပြည်းရိတ်, to shave off all the hair of the head, like a *pongyi.*

ခေါင်းဖု (*pron.* ဗု), *n.* anything placed between the head and a burden; *see* ခေါင်းရု။

ခေါင်းဖြီး, *v.* to comb the hair.

ခေါင်းဖြူ, *v.* to be gray or white headed; *n.* a grayhead, an old man.

ခေါင်းမာ, *v.* to be headstrong, obstinate.

ခေါင်းမြီးခြုံ, *v.* to cover the head with a *puhso* or *saung*, in order to conceal one's identity; *adv.* without any personal trouble, or expense or responsibility, တက်ခါစီး; ရေခေါင်းမြီးခြုံနေ, to be submerged, as land during the rains; ကျွန်ုပ်အိမ်ကိုခေါင်းမြီးခြုံဆောက်ပါ။

ခေါင်းရင်း, *n.* the place for the head; *opposed to* ခြေရင်း။

ခေါင်းလျှော်, *v.* to wash the head.

ခေါင်း, 2, *v.* to be hollow (*obs.*); *n.* a trough used as a coffin, or as a canoe; applicable also to a trough used for any purpose, ဝက်စာခေါင်း, a pig's trough. *Der.* အခေါင်း။

ခေါင်းခေါက် (from အခေါက်, bark), *n.* bark used in dyeing a brown color, the decoction being frequently placed in a trough.

ခေါင်းဆိုး, *v.* to dye a brown color.

ခေါင်းတိုင်, *n.* a block or short post in a boat (လောင်းကိုယ်), to receive

the foot of a temporary mast; the funnel of a steamer, မီးသင်္ဘော ခေါင်းတိုင်။

ခေါင်းဗိတ် (*pron.* ခေါင်းဗိတ်), *a.* solid, not hollow; applied to articles that are naturally or commonly hollow, နားပင်းဗိတ်; *comp.* စတိ, solid, artificially solid.

ခေါင်းပွ, ခေါင်းပွာ, *a.* hollow, not solid, သည်ခြေချင်းခေါင်းဗိတ်မဟုတ်ပါဘူး။ ခေါင်းပွပါတဲ့, these anklets are not solid (silver); they are hollow; capsular.

ခေါင်းရည်, *n.* brown dye.

ခေါင်းရည်အုပ်, *v.* to superadd the said dye on a blue color, making a deeper blue or black.

ခေါင်းလောင်း, *n.* a large bell with or without a clapper; *comp.* ဆည်း လည်း။

ခေါင်းလောင်းစင်, *n.* a belfry.

ခေါင်းလောင်းထိုး, *v.* to strike a bell.

ခေါင်းသက်အူနာ, *n.* a hollowness and defect in timber; ဓိသုကာ၊ကျွန်ုပ် အိမ်ကိုဆောက်သောအခါ၊ထောင်ပျဉ်ခင်းပျဉ်များမှာ၊ခေါင်းသက်အူနာများ မရှိ ပါစေနှင့်၊နော်။

ခေါင်းသွင်း, *v.* to place in a casket, preparatory to burial.

†ခေါင်းပါး, *v.* to be deficient in quantity, few, scarce, နည်းသည်, ရှား သည်, ပါးလျားသည်, အစားအသောက်ခေါင်းပါးသည်, food is scarce; သူ့ ဥစ္စာပစ္စည်းခေါင်းပါးသည်, his goods are scanty.

ခေါပျည် (*pron.* ပျဉ်), *n.* a certain preparation of glutinous rice, ခေါ ပျည်မုန့်, made of ကောက်ညှင်း, နှမ်းစေ့, and a modicum of salt.

ခေါမ, *n.* flax.

ခေါ်, *v.* to call, summon, invite; to call, distinguish by name, give a name, မှည့်သည်, သမုတ်သည်, တွင်သည်; ဘယ်အခါဘဲခေါ်ခေါ်တပည့်တော် လာပါမည်, whenever you call, your pupil will come (as in addressing a *pongyi*); မင်းနာမည်ကိုဘဲ့နှယ်ခေါ်သလဲ, how do they call you by name, or, what is your name?

ခေါ်ချ, *v.* to summon authoritatively.

ခေါ်ငင်, *v.* to abduct; to call a person and take him along with one.

ခေါ်တွင်, *v.* to name, give a name.

ခေါ်ပုံ, *n.* a kind of drum; smaller than ပုံတောင်; *see* ပုံ။

ခေါ်ဝေါ်, *v.* *see* ခေါ်, *in both senses.*

ခို, 1, *n.* a pigeon; *comp.* ချိုး, a dove.

ခိုဥ, *n.* a pigeon's egg.

ခိုကော့, *n.* the fan-tailed pigeon.

ခိုစင်, *n.* a pigeon house, ခိုရင်း။
ခိုတောင်လဲ (*pron.* ခိုဒေါင်လဲ), *adv.* continuall... ...tedly, မပြတ်; in a gradation, uniformly, တသမတ်တည်း, ...သောအခါ၊မိန်းမ ငယ်တို့သည်၊တသမတ်တည်းခိုတောင်လဲအရပ်ညီ...
ခိုနန်းချိုး, *a.* not straight, broken into angles ... ions, as a pentagonal redoubt; ခိုနန်းချိုးမြို့တည်သည်; ...ာ်ရွေ။
ခိုပုံ, *n.* a kind of rocket (used at *pongyi byan*...
ခိုမြီး, *n.* a floor where the cooking place is, a ... than the main floor; a slanting roof interposed to co... ...ing at the end of a gable roof; *see* ကျိုးအက်။
ခိုရင်း, *n.* a pigeon house, ခိုစင်။
ခို, 2, *v.* to take shelter (in a shade), အရိပ်ကိုခိုသည်; to take refuge in, adhere to, ကပ်သည်, မှီသည်, လှုံသည်; to shirk, or "scamp" work, သည်လက်သမားအတိုးတန်သစ်သားကိုမထည့်၊ အတိုးမတန်သောသစ်ကိုသွင်း ပြီးလျှင်၊ခို၍လုပ်သည်, this carpenter does not put in valuable timber, but "scamps" his work, putting in wood of no value.
ခိုကပ်, *v.* to take refuge in (a person or thing), in order to avoid some evil; to shirk, or "scamp" work, မင်းအလုပ်အကိုင်ကိုနည်းနည်း ခိုကပ်သည့်လူမဟုတ်ဘူး, you are a man who shirks work, not a little (*i.e.*, very much).
ခိုလှုံ, *v.* to take refuge in (the power or glory of another), အင်္ဂလိပ်အ လံတော်ကိုခိုလှုံလိုသောကြောင့်ရောက်ပါသည်, I have come, because I wish to take refuge under the royal flag of England.
ခိုက်, 1, *v.* to hit, come in contact with, strike against, ထိခိုက်သည်; *more than* ထိ; to bring misfortunes on the possessors of unlucky houses, boats, etc., သည်မြင်းသည် ဘွေကြမ်းသောကြောင့်၊ ခိုက်လိမ့်မည်။ မဝယ်ပါနှင့်, owing to this horse having an unlucky flexure, he will bring misfortune; please do not buy him; သည်လှေမကောင်း သောအမျက်ရှိသောကြောင့်၊ခိုက်လိမ့်မည်, because this boat has a bad knot, it will bring misfortune. *Der.* အခိုက်။
ခိုက်တိုက်, *v.* to bring into contact, strike against; *see the parts.*
ခိုက်ပွားရန်စစ်, *n.* quarrels and fightings.
ခိုက်မိ, *v. see* ခိုက် (*most common*); လှေတစင်းသစ်ငုတ်နှင့်ခိုက်မိသောကြောင့်၊ စုန်းစုန်းမြုပ်သွားသည်။
ခိုက်ရန်, *n.* a quarrel.
ခိုက်, 2, *v.* to shake, tremble; *used only in adverbial forms, and commonly in connection with* တုန်, as ခိုက်ခိုက်တုန်သည်, to shake tremulously,ဆောင်းတွင်းအခါအလွန်ချမ်းသောကြောင့်၊လူများခိုက်တုန်တတ်သည်။

ခိုင်, *v.* to be firm, strong, durable, ကြံ့သည်, ခံ့သည်, မြဲမြံသည်, သည်သွား ခိုင်လွန်းလို့နုတ်လို့မရဘူး; to be valid; to be capable of carrying, as a boat, cart, horse, etc., သည်လှေ လူဘယ်နှစ်ယောက် ခိုင်ပါလိမ့်မည်လဲ. *Der.* အခိုင်။

ခိုင်ကျည်, *v.* to be firm in mind, persevering (*infreq.*).

ခိုင်ကြံ့, *v.* to be firm in structure or mind, to be resolute, persevering.

ခိုင်ခံ့ (*pron.* ခိုင်ဂံ့), *v. see* ခိုင်; to be valid, as a legal instrument; to be firm, as wearing apparel, ခိုင်ခံ့ညံ့မှတ်သောပုဆိုး; သည်လူလိမ်တတ်သောကြောင့်၊ သူနှင့်စာချုပ်လျှင်၊ ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့တံဆိပ်တော်စက္ကူဖြင့်ချုပ်မှတော်လိမ့်မည်, as this man is given to sharp practice, if you draw up an agreement with him, it would be well to do so validly, on stamped paper.

ခိုင်ခံ့စွာပြောထား, *v.* to dogmatize, ခိုင်ခံ့စွာပြောသည်။

ခိုင်မာ, *v.* to be firm in mind, unmoved, obstinate, သည်လူစိတ်နှလုံးခိုင်မာသည်၊ လျှော့ပေးမည်မအောက်မေ့ပါနှင့်။

ခိုင်လုံ, *v. see the parts*; to be reliable, trustworthy, as evidence, သည်အမှုတွင်သက်သေများအလွန်ခိုင်လုံလို့၊ တရားခံများလွတ်မည့်လက္ခဏာတစိုးတစိမျှမရှိပါဘူး; to be substantially wealthy.

ခိုင်း, **1**, *v.* to employ about some business, commission, order, စေခိုင်းသည်, ယခုပင်လုပ်ဆောင်၍ပြီးသော်လည်း၊ နောင်ခိုင်းရန်ရှိသေးသည်။

ခိုင်းခန့်, *v. see the parts* (*seldom used*).

ခိုင်းလိုက်, *v.* to employ at a distance, အခြားအရပ်မှာအမှုကိစ္စနှင့်ကျွန်ုပ်ခိုင်းလိုက်ခဲ့ပြီ။

ခိုင်း, **2**, *v.* to liken, compare; *comp.* ပုံခိုင်း။

ခိုင်းနှိုင်း, *v.* same; hence မခိုင်းမနှိုင်း, *adv.* disrespectfully; မောင်မင်းကိုစေလျှင်၊ သူတပါးကိုခိုင်းနှိုင်း၍ပြောတတ်သည်; မိဘရှေ့တွင်သားငယ်သည်အကြောက်အရွံ့မရှိ၊ မခိုင်းမနှိုင်းပြုတတ်သည်။

ခိုင်း, **3**, *v.* to put the helm to starboard; *comp.* မက်, to put the helm to port; တက်ကိုခိုင်းလိုက်။

ခိုး, *v.* to steal. *Der.* သူခိုး။

ခိုးကြောင်, *v.* to carry on a clandestine adulterous intercourse (*infreq.*), ခိုးကြောင်စပ်ရှက်။

ခိုးကြောင်ခိုးဝှက်, *adv.* surreptitiously, thievingly, purloiningly, ခိုးကြောင်ခိုးဖွက်, သည်လူခိုးကြောင်ခိုးဝှက်ကြံတတ်သည်ဟု သိတင်းကြားသောကြောင့်၊ ခင်ဗျားအိမ်မှာလာ၍တည်းလျှင်၊ သတိထားမှတော်လိမ့်မည်မှတ်သည်။

ခိုးစား, *v.* to gain a livelihood by thieving.

ခိုးပြစ်, *n.* the crime or punishment of theft.

ခိုးမှု, *n.* theft, ခိုးမှုထင်ရှားသောကြောင့်ထောင်ဒဏ်သုံးနှစ်ခံစေ။

ခိုးရာပါပစ္စည်း, *n.* stolen property.

ခိုးဝန်ပစ္စည်း, *n.* stolen property, ငမြူအိမ်မှာခိုးဝန်ပစ္စည်း အမြောက်အမြားရှိကြောင်းသိတင်းကြားသည်; ခိုးထုပ်ခိုးထည်။

ခိုးသား, *n.* a thief, ခိုးသူ, သူခိုး. ခိုးသူထားပြ။

ချ (from ကျ, to fall), *v.* to throw or cast down; to put down; to bring down from a situation; to assign a place, put in its proper place, နေရာချသည်; to teach, give instruction, စာချသည်; to sift, ဆန်ခါနှင့်ချသည်. In some instances ချ is equivalent to အပြစ်ဖို့သည်; လှေထဲဝန်စလယ်များကိုချလိုက်ပါ; ကျွန်ုပ်လူများကိုနေရာချပေးပါ, assign a place for my men; မှားသောအခါကျွန်ုပ်အပေါ်မှာချည်းချသည်, when there is a mistake committed, he lays the blame wholly upon me.

ချခဲ့, *v. see under* ခဲ့, **1**, and **2**; to leave out, omit (in writing), စာချခဲ့သည်။

ချခေါ်, *v.* to summon authoritatively, ခေါ်ချသည်။

ချထား, *v.* to set down and leave.

ချမြေ, *n.* land bestowed by the king. It became the property of the recipient, and only heritable, when it was so set forth in the royal order.

ချက်, **1**, *n.* the navel.

ချက်အုပ်, *n.* a concave part of the human skull, used by Burman thieves as a charm. It is attached to a girdle, around the waist, covering the navel.

ချက်ကြိုး, *n.* the *funis*, navel-string, umbilical cord.

ချက်ထိုး, *n.* a prominent navel.

ချက်မ, *n* a concave navel; *see also* အချက်မ။

ချက်မြှုပ်, *n.* a birthplace, *i.e.*, the place where the navel-string was buried, ဇာတိချက်မြှုပ်။

ချက်မြှုပ်ဌာန, *n.* same, ကျွန်တော်ဇာတိချက်မြှုပ်ဌာန ဓနုဖြူမြို့ပါ, Danubyu is my native place, *lit.* the place where my navel-string is buried is Danubyu.

ချက်, **2**, *v.* to cook, prepare by fire, ယနေ့ညသည်သည်များလာမည်ဖြစ်သောကြောင့်၊ထမင်းဟင်းများ ကိုအရသာပြည့်ပြည့်စုံစုံနှင့်စောစော ချက်ထားပါ၊ သွီးရယ်; အရက်ချက်, to distil liquor.

ချက်ကျောက်, *n.* a paste jewel, in imitation of a precious stone.

ချက်ချက်, *adv.* tickingly, as a watch.

ချက်ချာ, *v.* to be clever, forward, able to perform with skill and address beyond one's age; applicable to children; hence the saying ချက်ခနဲပြော, ချာခနဲနားလည်သည်; သည်ကလေး အလွန်ချက်ချာသည်, this child is intelligent beyond his years; ချက်ချက်ချာချာရှိသည်။

ချက်ခြင်း (from အချက်, a mark), *adv.* instantly, immediately, at the moment, ရုတ်ခနဲ, ရှောင်တခင်, ချက်ခြင်းသွားပါလို့ဆိုလျက်နှင့်မသွား။သည် အတွက်ရေတက်မိနေပါပြီ, by your not going, when I said, Go immediately, you have been overtaken by the flood tide.

ချက်တဖြုတ်, *adv.* instantly, immediately.

ချက်လက်မှတ်, *n.* a cheque.

ချင်, *v.* to wish, desire; to have a tendency to, inclination for; *not used as a principal verb, but as a qual. affix, optative*; ကျွန်ုပ်အိပ်ချင်သည်, I wish to sleep; ကျွန်ုပ်သွားချင်သည်, I wish to go; မိုးသည်းရွာချင်သည်, it is inclined to rain (*lit.* the sky wishes to rain).

ချင်ခြင်း, *n.* desire; a strong desire, အာသာ; ချင်ခြင်းဖြစ်, to crave particular kinds of food, မိဘုရားတိကိုစားချင်သောချင်ခြင်းရှိသည်။

ချင်ရဲပြေ, *v.* to have the edge of the appetite taken off, to be tolerably satisfied, ထမင်းစားလို့မဝဘူး ချင်ရဲပြေရုံရှိပါသည်, I have not had enough to eat, only the edge of my appetite is taken off.

†ချင်ချင် (မြည်), *adv.* clinkingly, chinkingly.

ချင်ရွေး, *n.* the *Abrus precatorius*, ဆင်ရွေး; the seed of the said tree used as a weight, six of which make a ဝဲ, and eight a ဝဲကြီး; *comp.* ရွေးကြီး; တချင်ရွေးခန့်, နတ်တို့ဩဇာတချင်ရွေးခန့်လူစားမိလျှင်၊အနှစ်တရာအစာမကြေကမ္ဘာတေဇောချင်းမတူလို့သောတန်ရာ၏။

ချင်သေ့, *see* ခြင်္သေ့. *n.* a lion.

ချင့်, *v.* to compute, calculate, weigh in the mind, estimate, form a judgment of; to ponder over, repeat, think over, ဤကဲ့သို့ပြောထိုက်သလားဟု၊ ချင့်စမ်းပါခင်ဗျား, consider, sir, whether it is right that he should speak (to me) thus; *comp.* ခန့် and ခြင်။

ချင့်ချိန်, ချင့်တွက်, *v.* to weigh in the mind; to estimate by comparison.

ချင့်စား, ချင့်ထောက်, *v.* same, ဤအမှုတွင်တရားလို စကားမှန်သည် မမှန်သည်ကို ချင့်ချိန်ဆင်ခြင်ရန်ဆိုင်းထားဦးမည်။

ချင်း (*pron.* ဂျင်း), 1, *n.* the ginger plant or root.

ချင်းခြောက်, *n.* dried ginger. ချင်းစိမ်း, *n.* green ginger.

ချင်း, 2, *n.* a Chin, one of the race of Chins (53).

ချင်း, 3 (*pron.* ဂျင်း) (from အချင်း, a companion), *pron.* you, *mas. or fem.*, used in judicial language; ချင်းတို့, same as မောင်မင်းတို့, though not as elegant.

ချင်း, 4, *n.* a single one; *but chiefly used as an a.*, single, one only; *or as a verbal formative*; *see Gram. sec.* 103. The particle ချင်း, single, one only, limits the time to the continuance of the action expressed, as **စားစားချင်းသေသည်,** he died as soon as he ate it, *i.e.*,

instantly, without an interval; *see Gram. p.* 50. ကျွန်မအိမ်ပေါ်မှ ခါးဝတ်ထည်ချင်းနှင့် ဆင်းသွားရပါသည်, I was obliged to leave the house with only the cloth I was wearing round my waist; သည်မုဆိုးအတော်ရဲ ရွှမ်းသတ္တိရှိသည့်မုဆိုးပါ၊ တောသို့ ကျားများကိုပစ်ရန်သွားသောအခါ၊ တယောက်ချင်းတည်းသွားတတ်ပါသည်, this *shikari* is rather plucky; when he goes tiger-shooting in the jungle, he goes quite alone; တနေ့ချင်းတွင်ပင် ကာလရောဂါဖြစ်လို့၊ လူသုံးဆယ်ကျော်သေကြလေသည်, in one single day (or in the self-same day) over thirty persons, who were attacked with cholera, died.

ချင်း, **5**, *v.* to bore, pierce, penetrate, go through, ခွင်းသည်, (*obs.*). *Der.* အချင်း and ထုတ်ချင်း။

ချင်း, **6**, *qual. verb. affix* (*combined with* တိုင်အောင်), until; *see Gram. sec.* 117. သည်လူမရောက်မချင်းကျောင်းတကာစောင့်နေပါ, သူသတ်ယောက်ျားကိုမမိမချင်းလိုက်၍ဘမ်းရမည်။

ချင်း, 7, *see* ခြင်း, **3**, *closing verb. affix*, commonly expressive of regret.

ချင်း, 8 (from အချင်းချင်း), *adv.* one another, mutually, သူတို့ချင်းမတည့်ကြသောကြောင့်၊ တအိမ်စီနေကြသည်, as they are not on good terms with one another, each one lives in a separate house; လူချင်း, between man and man; အပြောချင်းပင်အင်မတန်ကွာကြသည်, even their respective ways of speaking are very different.

ချင်းချင်း, *adv. an intensive*, used with words of redness, ရဲရဲ, ချင်းချင်းနီ, flaring red.

ချင်းတွင်း (မြစ်), *n.* the Chindwin river, which enters the Irrawaddy at the great bend between Pagan and Ava, near Myingyan.

ချစ်, **1**, *v.* to love, have affection for, esteem, စုံမက်သည်, နှစ်သက်သည်, မြတ်နိုးသည်; *comp.* ကြိုက် and ခင် (ချစ်လုံးလုံး၊ မုန်းလားလား); ချစ်မပြီးသတ္တိသွီး, dear little daughter, whom I am never tired of loving.

ချစ်ကြင်, *v.* to love, have affection for.

ချစ်ကြောက်ရိုသေ, *v. lit.* to love, fear and respect; a term much in vogue regarding officials who have gained the love and esteem of the people.

ချစ်ကြိုက်, *v.* to love, as lovers of different sexes. သူတို့ချစ်ကြိုက်ကြသည်အလျောက်, according to the love they bear one another.

ချစ်ကျွမ်း, *v. see the parts.*

ချစ်ခင်, *v.* to love, esteem.

ချစ်စရာ, *n.* that which is to be loved, ချစ်စရာကောင်းသောသူငယ်။

ချစ်သနား, *v.* to love an object of compassion.

ချစ်, **2**, *v.* to be burnt, as food in cooking; *more than* တူး; applied

to particles of food adhering to cooking utensils, ဟင်းအိုးချစ်သည်, ငါးဖိအိုးချစ်သည်။

ချစ်ချစ်လောင်လောင်ပူ, *v.* to be scorchingly hot; applied to the heat of the sun, နေချစ်ချစ်လောင်လောင်ပူသည်. The iron floor (သံပြား) in hell is described as, ချစ်ချစ်လောင်လောင်ပူသည်။

ချည်, 1. *v.* to tie, bind, fasten by tying, နှောင်သည်, ဖွဲ့သည်; to confer a title, ဘွဲ့ချည်သည်; သည်ခွေးရူးချင်သောကြောင့်၊သံကြိုးနှင့်ချည်ထားလိုက်။

ချည်တည်း, *v.* to tie loosely, or for a little while, သစ်ဘောင်မျောသွားမည်စိုးရိမ်သောကြောင့်၊ကြိုးနှင့်ချည်တည်း၍ထားလိုက်; *see* တည်း။

ချည်တိုင်, *n.* a mooring post, လှေချည်တိုင်; a post for tying cattle, a hitching post, ကျွဲချည်တိုင်, နွားချည်တိုင်။

ချည်နှောင်, *v.* to tie and bind, ထွက်ပြေးမည်စိုးသောကြောင့်၊ လက်နှစ်ဘက်ကိုနောက်ကချည်နှောင်၍ထားသည်။

ချည်, 2. *n.* thread, simply spun.

ချည်ကတ္တီပါ, *n.* cotton velvet, velveteen.

ချည်ကျစ်, *n.* thread, doubled and twisted.

ချည်ခင် (*from* အခင်), *n.* a skein or hank of thread.

ချည်ခင်စွပ်, *n.* the white-headed *Ciconia*; the white-necked stork.

ချည်စာ, *n.* sizing.

ချည်စာကျွေး, ချည်စာတင်, *v.* to size thread.

ချည်စာသပ်, *v.* to comb the thread after sizing.

ချည်ထွေး, *n.* a skein or hank of thread knotted.

ချည်ပင်, *n.* a single thread, ချည်မျှင်။

ချည်လုံး, *n.* a ball of thread.

ချည့်ဝင် (from အဝင်), *n.* a spindle of thread.

ချည်သော့, *n.* a quill, on which thread is wound from the spindle.

ချည်သွတ်, *v.* to wind thread into skeins.

ချည်, 3 (*pron.* ချဉ်). *v.* to be sour, acid; ခံတွင်းချည်သည်, to have a sour taste in the mouth.

ချည်စိမ်, *v.* to steep in an acid liquor; တလိုင်းမြန်မာကရင် လူမျိုးတို့သည် သရက်သီးမရန်းသီးတို့ကိုဆားနှင့်ရေထည့်ပြီးလျှင်၊အိုးနှင့်ချည်စိမ်၍ထားသည်; စကားကိုချည်စိမ်၍ပြောတတ်သည်, signifies that a person takes as long a time to speak his mind, as it takes to make acidulated preserves; is also applicable to a person dawdling over anything he has to do.

ချည်ဆား, *n.* relishable food, acid and salt; strictly speaking, only applicable to the food of ascetics.

ချည်ဆားမှီ, *v.* to seek the said food, ဒိပါကာရရသော့သည်ချည် ဆားမှီအံ့သော

ငှါ၊ဗာရာဏသီမြို့သို့လာလေသည်, the *yathe* Dipanara came to the city of Benares, in order to seek relishable food.

ချဉ်တည်, ချဉ်ထည့်, *v.* to pickle, to steep in pickle.

ချဉ်တောက်မွေးစုတ်, *n.* a wild creeper, much resembling the grape vine.

ချဉ်ပေါက်, *v.* to turn sour, နံနက်ကရသောနွားနို့သည် ညဉ့်နေလေးနာရီခန့် ချဉ်ပေါက်သည်။

ချဉ်ပေါင် (ပင်) (*pron.* ဗောင်), *n.* the roselle plant.

ချဉ်ပေါင်မြို့. တောချဉ်ပေါင်, သင်္ဘောချဉ်ပေါင်, *n.* varieties of the roselle plant. "The red sorrel of the West Indies is very widely diffused, and its red, sour calyx makes a fine flavored jelly and preserve, which is a good substitute for cranberries."

ချဉ်ဖတ်, *n.* a pickle condiment; *comp.* သနပ်။

ချဉ်ဖတ်ထည့်, *v.* to pickle.

ချဉ်ရည်, *n.* pickle.

ချဉ့်ချဉ့် (*pron.* ချဉ့်ချဉ့်). *a.* sourish, တောသရက်သီးအိမ်သရက်သီးလောက် မချဉ်၊ချဉ့်ချဉ့်ကလေးရှိသည်, the wild mango is not as acid as the cultivated mango; it is only sourish.

ချဉ်း, 1 (*pron.* ချဉ်း), *v.* to approach, draw near; to be reconciled, as husband and wife, after a temporary separation(ပြန်ချဉ်း); ကျွန်ုပ်အနားသို့ချဉ်းခဲ့ပါ, draw near to me; မောင်မြို့နှင့်မရွှေမယ် လင်မယားနှစ်ယောက်တို့သည် ရွာသူကြီးဦးထွန်းပေါ်စကားကိုနားထောင်၍ပြန်ချဉ်းကြပြီ။

ချဉ်းကပ်, *v.* same, but nearer than ချဉ်း။

ချဉ်း, 2 (*pron.* ချဉ်း) (from ကျဉ်း, to be narrow), *v.* to make narrow, to bring into a narrow compass, contract, draw together, ချုံ့သည်; လက်ကောက်အကွင်းကျယ်သောကြောင့်၊ကျဉ်းအောင်ချဉ်းလိုက်ပါ; မောင်မင်း ဖလားအဝကျယ်လွန်းသည်။ နှုတ်ခမ်းကိုချဉ်းလိုက်ပါ, the mouth of your bowl is too wide; contract the rim.

ချဉ်း, 3 (from အချဉ်း), *adv.* only, nothing but, အတိ; only thus far; မင်းကိုသည်ဟာချဉ်းငါပြောနေသည်, I do nothing but keep telling you this, သည်ဘက်ကိုချဉ်းလှည့်ကြည့်သည်, he does nothing but look in this direction.

ချန်. *v.* to leave, let remain, set aside; ခြွင်းသည်; သမီးရယ်၊မင်းမောင်ကလေးဘို့စားစရာချန်၍ထားပါ, daughter, set aside some food for your little brother.

ချန်ခြွင်း, *v.* same, ကျွန်ုပ်တယောက်ချန်ခြွင်းထားခဲ့ပါ, leave me, for one, behind, or, let me, for one, remain.

ချန်လှပ်, *v.* same as ချန်ခြွင်း။

ချပ်, 1. *n.* an oval betel box, used by royal personages, ချပ်ဝတ်တန်ဆာ ထည့်သောအစ်။

ချပ်, 2. *v.* to mark, observe, bear in mind, as နှလုံးချပ်မိ, same as နှလုံးမှတ်မိ, သတိချပ်မိ; to take mental note of, to remember, recall to mind, မနေ့ကပြေ သောစကားကိုသတိချပ်မိသလား။

ချပ်, 3. *v.* to be flat and thin; *not used assertively*; to insert a flat thin thing between two surfaces; to introduce parenthetically, စကားချပ်သည်; သက္ကရာဇ်စာမပျောက်ရအောင်ထရံမှာချပ်၍ထားလိုက်ပါ, in order that the birth-register may not be lost, insert it in the (mat) wall; ငြှိသည်စကားကောင်းပြောသည်အရာမှာ၊ စကားပေါင်းချပ်၍ပြောတတ်သည်. *Der.* အချပ် and သံချပ်။

ချပ်ဘီး, *n.* a hair comb.

ချပ်, 4. *v.* to subside, dry up, as a swelling or sore, or as milk in the breast; to be reduced, as a swelling, အနာတော်တော်ချပ်ခဲ့ပြီလား, has the sore pretty well dried up?

ချပ်ရပ်, *v.* same, *reduplicated and used adverbially*, ကျွန်ုပ်မိန်းပြိုက်ကိုယ်ရောင်လိုက်၍နေသည်ကိုဆေးတွေ့သောကြောင့်ချပ်ချပ်ရပ်ရပ်ရှိပါပြီ။

ချမ်း, *v.* to be cool, cold; *more than* ေ; ဘိလပ်ပြည်မှာဆောင်းအခါမခံချိအောင်ချမ်းသည်, in England, it is so cold in the winter time, as to be unendurable.

ချမ်းေ, *v.* same as ချမ်း။

ချမ်းမြေ့, *v* to be easy, comfortable, happy, သိတင်းကောင်း ကြားသောကြောင့်၊ကျွန်ုပ်စိတ်နှလုံးအလွန်ချမ်းမြေ့သည်, owing to my having heard good news, my mind is in a very comfortable, happy state.

ချမ်းသာ, *v.* same; to be in comfortable circumstances, to be well off, သည်သူဌေးအလွန်ချမ်းသာသည်, this rich man is in very comfortable circumstances; *n.* ease, rest, happiness, သုခ။

ချမ်းသာပေး, *v.* to relieve, to excuse from the performance of some duty or engagement; particularly applied to the remission of a penalty, to pardon; used interchangeably with (စွဲချက်) ပလပ်, to acquit of a criminal charge, ဤအမှုတွင်တရားခံကိုတကြိမ်တခါချမ်းသာပေးသည်, in this case, the accused is, for this once, acquitted.

ချယ်, *v.* to variegate, diversify by painting or sculpture; to be flowery in style, စကားချယ်လှယ်သည်; to be polished and concise in language.

ချယ်လှယ်, ချယ်လှယ်, *v.* same; to adorn, decorate, တရုပ်တိုက်များကိုဆေးစုံချယ်လှယ် သောကြောင့် လှပ တင့်တယ် စွာ ရှိသည်; အကြံအစည် ခက်သောကြောင့်၊စကားအရာ၌ချယ်ချယ်လှယ်လှယ်ပြောတတ်သူခိုင်းမှအ ခွင့်ကြေမည်။

ချာ, *see* ခြာ, *v.* to be a point of union to several parts.
ချာချာ, *adv. intensive,* used with words of turning round; round and round.
ချာလည်, *v.* to turn round and round, revolve, ရထားဘီးလှည်းဘီးများချာချာလည်သည်, carriage and cart wheels turn round and round.
ချား, *n.* a swift, a reel for winding thread.
ချားရေး, *n.* a kind of *Mimusops,* producing a small, fragrant flower.
ချိ, **1**, *v.* to endure, hold out, be capable of enduring; *used only in the negative*; hence မချိတရိ, *adv.* beyond bearing; သားငယ်ဆုံးသောအခါ၊မိဘတို့သည်ချစ်သည့်အာရုံကြောင့်မချိအောင်ပင်ပန်းသည်, on account of the feeling of love (they had for him), the parents were overwhelmingly distressed, when their young son died. *Der.* ခံချိ and သည်းခံချိ။
ချိဆံ့, *v.* same, *used only in the negative,* ကျွန်ုပ်ကိုခင်ဗျားက၊ မချိမဆံ့ပြုလုပ်သည်အတွက်ဆဲမိပါသည်, it was on account of your behaving in an unbearable manner, that, unfortunately, I abused you, sir.
ချိ, **2**, *v.* to make level by spreading out the parts; to give satisfaction; *comp.* ညှိ။
ချိတ်, *v.* to hook, catch, catch with a hook, clasp; to catch in conversation, စကားချိတ်သည်; to make a preliminary verbal agreement in matters connected with buying and selling, marriage, etc., to bespeak, စကားအကူးအသန်းအချိတ်အဆက်; ခင်ဗျားကျွန်ုပ်ကိုအမှားပါအောင်စကားချိတ်၍ပြောသော်လည်း၊ဘာအကျိုးခံစားလိမ့်မည်လဲ; ကျွန်ုပ်ကုန်ကိုမောင်ဖြူက၊စကားချိတ်၍ထားသောကြောင့်၊ခင်ဗျားကိုမရောင်းနိုင်ပါ; *comp.* စောင်း and ရိပ်; *n.* a hook, catch, clasp.
ချိတ်ကုန်တိုက်ကုန်, *n.* goods bought and sold by weight, as ငါး, ငါးဖိ, ဆား, သကြား, ထန်းလျက်, ကွမ်းသီး, ဆေး, ငရုတ်, etc.
ချိတ်ဆက်, *v.* to join the ends of boards by interlocking; to link subjects together in discourse; to make a preliminary verbal agreement, ကျောင်းတကာမောင်ကျော်သို့နှင့်ဘုရားတကာဦးဘိုးလှိုင်သားနှင့်အရွယ်ရောက်လတ်သော်၊လက်ထပ်ထိမ်းမြားစေမည်ဟု၊မိဘချင်းစကားချိတ်ဆက်ကြသည်။
ချိတ်ဆွဲ, *v. see the parts.*
ချိတ်ဖြုတ်, *v.* to unclasp.
ချိန်, *v.* to weigh; to plumb; to aim, to level, as a gun or cannon, or an instrument to ascertain the relative height of a distant object; သေနတ်ပစ်ဘို့ချိန်သည်, အမြောက်ချိန်သည်; to weigh in the mind, စိတ်နှိုင်းချိန်သည်; *n.* a balance or pair of scales; a plumb and line.
ချိန်ကြိုး, *n.* a plumb line.

ချိန်ချ, *v.* to drop a plumb line.
ချိန်ခွင်, *n.* a balance or pair of scales.
ချိန်ခွင်ခွက်, *n.* a scale, one of the cups of a balance.
ချိန်ခွင်ပေါင်, *n.* the yard or beam of a balance.
ချိန်ခွင်ပေါင်း, *n.* the handle of a balance.
ချိန်ခွင်လျှာ, *n.* the tongue of the beam; ချိန်ခွင်လျှာပြောနည်း, a vacillating manner of speaking.
ချိန်ခွင်လျှာကျနေ, *v. in conjunction with* အသက်, to be middle aged; *in conjunction with* ရောဂါ, to be in a critical condition, as a person's life hanging in the balance.
ချိန်စက်, *v.* to make equal in weight, to counterpoise.
ချိန်တန်ဆာ, *n.* a level, or instrument used in levelling.
ချိန်တွယ်, *v.* to weigh; to plumb; *see* ချိန်။
ချိန်ထုပ်, *n.* a weight used as a plumb; a plumb bob.
ချိန်ဝန်, *n.* a load or cargo estimated by weight.
ချိန်သား, *n.* the weight of a body ascertained by the balance, အချိန်။
ချိန်သီး, *n.* a plumb or plummet.
ချိန့်, *v.* to be many, numerous, များ; *chiefly used in adverbial forms*, များလိုက်သည်မှာချိန့်နေရော့ (*Colloq.*).
ချိန်း, *v.* to appoint, fix, set (a time); to consult and come to some determination; ရက်ချိန်းသည်, to fix a date, အမှုကိုရက်ချိန်းထားသည်; ရက်ချိန်းစေ့ကုန်သည်တိုင်အောင်, ချိန်းရက်စေ့ရောက်, to fall due, as a bill, ချိန်းရက်စေ့ရောက်လျှင်၊တရားခံမိကြီးထံသွားတောင်းပါသည်။
ချိန်းချက်, *v.* same (*more common*), မည်သည့်နေ့ရက်ကိုသိမ်သမုတ်မည်ဟုချိန်းချက်၍မသေချာသေးပါ, it is not yet settled which day is to be fixed for consecrating the *thein.*
ချိပ်, *n.* lac, gum lac, the product of a small insect, deposited on the limbs of trees; cochineal.
ချိပ်ချိပ်, *a.* purple, မိုးသည်းမှိုင်းလိုက်သည်မှာ၊ချိပ်ချိပ်ကျရော့သည်, the sky is so dark that it has become quite purple.
ချိပ်ပန်းဆိုး, *v.* to dye a dark red or purple color.
ချိပ်ပိုး, *n.* the coccus, the insect which produces lac.
ချိပ်ရောင်, *n.* dark red color, purple.
ချိမ့်, *verb. affix, a combination of* ချေ *and* အံ့; အိမ်ကိုသွားချိမ့်သောငှာသူ့ကိုစေခိုင်းလိုက်သည်, he sent him in order that he might go home.
ချီ, *v.* to lift, raise, take up, ကြွသည်, ပင့်သည်; to march, as troops, စစ်ချီသည်; to begin, make a beginning: applied to language and music, ကျောင်းတကာဦးဝက်ကလေးမသာအိမ်၌တေမိဝဏ္ဏကိုချီ၍ပြောသည်,

kyaungtaga U Wet Gale, in the house in which the funeral ceremonies took place (*lit.* funeral house), commenced relating the history of (prince) Temi; အရင်းကချီပြောရမည်ဆိုလျှင်, if you should tell me that I must commence to relate (the matter) from the beginning.

ချီကျူး, *v.* to introduce musically; to introduce in a conciliatory, persuasive style (*rare*).

ချီကြွ, *v.* to lift, raise, take up.

ချီငေါ်, *v.* to project, be elevated; applied also to language, အသက်ငယ်ငြားသော်လည်း၊စကားပြောသည်မှာအလွန်ချီငေါ်သည်. *Der.* အချီအငေါ်။

ချီထိန်း, *v.* to carry, as a nurse or bearer carries a child.

ချီပင့်, *v. see* ချီ။

ချီပစ်, *v.* to heave, to lift and throw.

ချီပိုး, *v.* to bear on the back, ရှမ်းမိန်းမများသားငယ်သမီးငယ်များကိုနောက်ကချီပိုးတတ်သည်, Shan women are in the habit of carrying their young children pickaback.

ချီမ, *v.* to bear up.

ချီး, *v.* to assist, relieve, raise up from a low estate, promote, exalt; to preface with an exordium, ဗုဒ္ဓဝင်ကိုဟောမည်လို့စကားချီးသည်, being about to relate the history of the Buddhs, he prefaces it with an exordium. *Der.* အချီး။

ချီးပင့်, *v.* same, လိမ္မာရေးခြားရှိသောကြောင့်၊အစိုးရကချီးပင့်သည်။

ချီးမွမ်း, *v.* to praise, applaud, ဝိဓုရအမတ် တရားဆုံးဖြတ်သည်ကိုမင်းလေးပါးချီးမွမ်းကြသည်, the four princes praised the nobleman Widuya's decision of the case at law.

ချီးမြှင့်, ချီးမြှောက်, *v.* to promote, exalt, သားကိုမြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်တွင်းသို့သွတ်သွင်းချီးမြှင့်လိုက်သည်, he exalted his son by initiating him into the religion of the most excellent Buddh. This is a form of expression which constantly occurs in petitions requesting permission to hold a ရှင်ပြုပွဲ။

ချီးမြှောက်ခန့်ထား, *v.* to invest, confer office or honor.

ချုတ်ချစ်, *v.* to have but little, be in a strait for want of, to be forced to pick one's living here and there as occasion offers; to be economical, frugal, ကျွန်ုပ်လခကိုတလ နှင့်တလမှီအောင်ချုတ်ချစ်ချစ်သုံးရမည်, I must spend my money economically, so that the pay of one month may be sufficient to last until the next.

ချုန်း, *v.* to roar, as thunder, to be loud, thundering, အမြောက်သံတချုန်းချုန်းနှင့်ကြားရသည်, one could hear the booming of the cannon. *Der.* မိုးချုန်း။

ချုန်းချုန်း, *adv.* thunderingly, ထိန်းထိန်း။

ချုန်းမိတ်ချ, *v.* to be fully decided in mind.

ချုပ်, 1, *v.* to sew, sew up, secure by sewing; to confine, bind, secure, shut up; to cut off, terminate; applied variously, to constriction of the bowels (ဝမ်းချုပ်, or ဓါတ်ချုပ်); to imprisonment; to binding by a written engagement; to shutting in, as evening (မိုးသီးချုပ်); to impeding passage or communication; to delaying, as a journey (ခရီးချုပ်); to termination of life, etc.; to control, have in subjection, rule, govern, have dominion over, အုပ်သည်, အစိုးရသည်, ချုပ်ခြာသည်; ငွေတရာလျှင်တလကိုငါးကျပ်တိုးပေးမည်ဟုစာချုပ်သည်, he bound himself (in writing), that he would give five per cent. a month, interest; လမ်း၌စားနပ်ရိက္ခာမလောက်၍ခရီးချုပ်သည်, owing to the provisions being insufficient by the way, the journey was delayed. *Der.* အချုပ်။

ချုပ်ခြာ, *v.* to control, rule, govern, အထက်မြင်သာရွာမှာ မယ်ကြွယ်သည် ဥစ္စာနှင့်ပြည့်စုံသောကြောင့်၊တရွာလုံးအပေါ်၌ချုပ်ခြာနိုင်သည်။

ချုပ်စက်, *n.* a sewing machine.

ချုပ်စာ, *n.* the narrow edges of cloth, inside of a seam. အပ်စာ, ဤအထည်ချုပ်စာငယ်လျှင်၊ခဝါပေးသောအခါအစထွက်လိမ့်မည်။

ချုပ်တည်း, *v.* to restrain, keep in check, hold in control, မိမိဒေါသကိုချုပ်တည်းသည်, he suppresses (or restrains) his anger; *see* တည်း။

ချုပ်ထား, *v.* to place in confinement, keep in custody; မတရားသဖြင့်ချုပ်ထားသည့်အမှု, a case of illegal confinement.

ချုပ်ရိုး, *n.* a seam, ချုပ်ရိုးကိုဖြုတ်, to rip open a seam.

ချုပ်သမား, *n.* a tailor, အချုပ်သမား, အပ်လျှိုသမား။

ချုပ်, 2, *n.* the *Diospyros cordifolia*, a thorny tree sometimes growing to the height of fifty feet. It has small yellow flowers, and bears a yellowish brown, smooth fruit, varying from the size of a large cherry to that of a large lime.

ချုပ်ချယ်, *v.* to be particular, scrupulous, strict; to be close, niggardly; to vex, annoy by niggardly conduct.

ချုပ်ချုပ်, *adv.* moderately; applied to words of warmth (*obs.*).

ချုံ, 1, *see* ခြုံ, *v* to cover, overspread.

ချုံ, 2, *n.* a cluster or clump of bushes or small trees, a jungle.

ချုံစေးပျစ် (from စေး and ပျစ်), *n.* a brake, thick jungle, thicket (used chiefly in poetical writings).

ချုံဖိတ်ပေါင်း (from ဖိတ် and ပေါင်း), *n.* same (used chiefly in poetry).

ချုံဖုတ် (from အဖုတ်, a clump). a small cluster or clump of bushes.

ချုံဗျိုင်း, *n.* a species of heron.

ချုံ (from ကျုံ့, to be contracted), *v.* to contract, draw into a narrow compass, ချည်းသည်; to close up, as scattered troops; ၎င်းလျှော့ဝမ်းဝကျယ်သောကြောင့်၊နံနှစ်ဘက်ကိုချုံမှတော်မည်။

ချုံယှိ, *v.* to contract, draw into a narrow compass, စစ်သူကြီးမိမိစစ်သည်များကို၊တဘက်ရန်သူအမြင်နည်းအောင်ချုံယှိ၍ချီသွားသည်, in order that his troops might seem few to the view of the enemy (*lit.* enemy on the other side), the general marched them in close order; ချုံ၍စုထား, to concentrate.

ချုံး, *v.* to pine away, become exhausted in flesh and strength, from hardship or suffering; *comp.* ကြုံ။

ချူ, 1, *n.* a jingle, a small round bell; a police whistle, ချူမှုတ်။

ချူကုံး, *n.* a collar or string of small round bells, နွားလည်ပင်းမှာတပ်ရန်သားရေကိုဖောက်၍ချူထည့်ပြီးလျှင်၊အောက်ကကြိုးသီလျက်ချူကုံးလုပ်သည်။

ချူ, 2, *v.* to twist off (fruit, leaves etc.) with a forked pole (တံချူ); to extract (urine or *fæces*) with an instrument; သင်္ဘောသီးကိုချူသည်, သစ်ပွင့်ကိုချူသည်; မိန်တံချူနှင့်လှမ်းယူသည်, he stretched forth and took it with a diamond တံချူ (*i.e.*, he stole it), a slang expression affected by boat thieves. မိန်တံချူ is a bamboo with an iron hook at the end, by which things are abstracted from boats, when the distance is too great to admit of a thief taking them with his hands; ဝမ်းချူသည်, to extract *fæces*; ဆီးချူသည်, to draw off urine, as with a catheter; မင်းရှိသမျှပစ္စည်းများကို သူကချူချလိုက်လိမ့်မည်, he will cheat you out of all your property.

ချူ, 3, *n.* a leguminous annual, growing in the form of a bush. The ripe beans when shaken, make a rattling sound in the pod; hence the name.

ချူချာ, *v.* to be full of sores, diseases, etc., အနာချူချာသည်; *see also* ခေးနဲ့ချူချာ; applicable to vapid, weak, and undecided language, စကားချူချာသည်; also to a person's actions, physical or mental; to be slothful, apathetic, inactive, အသွားအလာချူချာသည်, အလုပ်အကိုင်ချူချာသည်, အကြံအစည်ချူချာသည်။

ချူး, *see* ခြူး, *n.* a kind of mermaid.

ချေ, 1 (from ကျေ, to be rubbed out), *v.* to rub out, erase, cancel; to reply to, to refute; to satisfy (the mind); ပုရပိုက်တွင်ရှိသောစာဟောင်းများကို မီးသွေးအရင်ပွတ်ပြီးလျှင်၊ နောက်မှ ချည်ပေါင်ရွက် ပဲရွက်များနှင့် ချေသည်, he first rubbed the old writings with charcoal, and then erased them with the leaves of the roselle and the *pegyi*; ကျွန်ုပ်သားသေသည်ကိုလွမ်းသော်လည်း၊စိတ်ချေ၍နေရသည်။

ချေဆို, *v.* to refute (in law).

ချေပ, ချေလည်း, *v.* to reply to, to refute, ထုချေသည်။

ချေလွှာ, *n.* the reply of a defendant in a civil suit, or his written defense in a criminal case, ချေလွှာဆက်သွင်းသည်။

ချေ, 2 (*pron.* ချည်), *v.* to sneeze.

ချေဆတ်, *v.* same as ချေ။

ချေ, 3, *verb. affix, euphonic, sometimes alternative*; *see Gram. sec.* 118; သွားလုပ်ချေ, သွားမေးချေ, သွားရေချိုးချေ. ထုတ်ချေမည်လား။

ချေ, 4, *n.* the barking deer, *Cervus Muntjac.*

ချေသူငယ်, (*pron.* သငယ်), *n.* a young barking deer (Mergui, ချေလျှောင်).

ချေ, 5 (from ကြေ), *v.* to reduce to small particles; to digest, as food; to bruise, as the flesh.

ချေင်, *v.* to be pleasing to the taste, အရသာရှိသည်; to be pleasing to the ear, as well arranged and pertinent discourse; to be accomplished.

ချေဖျက်, *v. see the parts.*

ချေမှု, *v.* to pulverize.

ချေလည်, *v.* to be pleasing to the ear, စကား ချေချေလည်လည်ပြောတတ်သည်, he is able to converse in a pertinent and impressive manner.

ချေး, 1, *n.* the Tavoy redwood, the tree which produces the marking nut.

ချေးသီး, *n.* the marking nut, ချေတန်သီး။

ချေး, 2 (*pron.* ချီး, from အချေး), *n.* the excrement of animals, *fæces*, ordure, ကျင်ကြီး, မစင်, ဝမ်း; any kind of filth.

ချေးခါး, *n.* chyme; ချေးနု။

ချေးတိုးပိုး, *n.* a kind of beetle.

ချေးတွန်း, *v.* to scrape or rub off dirt.

ချေးယို, *v.* to evacuate the intestines (*vulgar*), ကျင်ကြီးစွန့်သည်, ဝမ်းသွားသည်, တခြားသွားသည်။

ချေး, 3, *v.* to borrow or lend; to hire or let; in either case, the article to be returned in kind (but not the identical article); *comp.* ငှား; ကျွန်တော်ကိုငွေတဆယ်လောက်ချေးပါခင်ဗျား, please, sir, lend me about ten rupees.

ချေးငှား, *v.* same as ချေး။

ချေးထိုချေးထာ, *n.* the Arakanese name for မျောက်လွဲကျော်, the long-armed ape.

ချေးသစ်, *n.* the leopard cat (*local*).

ချဲ (from ကျဲ, to be wide apart), *v.* to make wide apart; to be diffuse,

or to enlarge on. in discourse; to magnify, overdraw: သည်အခန်း ပေါက်ကျည်းလှသည်၊ထပ်မံ၍ချဲ့ပေးပါ; စကားချဲ့၍မပြောပါနှင့်; အမှုကိုကြီး အောင်မချဲ့ထွင်ပါနှင့်, do not magnify the matter; နားပေါက်ချဲ့ဦးမှသည် နားကပ်ဝင်မည်။

ချဲ့, 1 (from ကျယ်, to be wide), *v.* to widen, make wide or broad; to spread open to a greater extent, တောင်ယာကျည်းသောကြောင့်၊ ချဲ့၍ခုတ်သည်, because the *taungya* was narrow, he widened it by clearing the jungle.

ချဲ့ထွင်, *v.* same as ချဲ့၊

ချဲ့, 2 (*pron.* ချည့်), *v.* to be weak, infirm, debilitated, တူလာပါဒရက် စွဲ နေသောကြောင့်ချဲ့နေသည်, he remains in an infirm, helpless state, owing to his having chronic rheumatism.

ချဲ့နဲ့, *v.* same, မင်းတို့လုပ်ပုံကိုင်ပုံများချဲ့ချဲ့နဲ့နဲ့ရှိလေခြင်း။

†ချဲ့ချဲ့ (*pron.* ချည့်ချည့်), *adv.* tremblingly, from sudden passion.

ချဲ့ချဲ့တုန်, *v.* to quiver with passion or strong mental excitement, as when grudging to give a thing. နှမြောလို့ချဲ့ချဲ့တုန်နေသည်; သူ့ဥယျာဉ် ကိုကျွဲများနွားများဝင်၍ဖျက်ဆီးသည်အတွက်ချဲ့ချဲ့တုန်နေသည်, he remains quivering with rage, because buffaloes and bullocks have entered his garden and destroyed it.

ချော, 1, *n.* conveyance by stages; ချောမြင်း, a relay.

ချောထောက်, *v.* to take in charge, at a new stage.

ချောပို့, *v.* to conduct, convey by stages.

ချောပို့ပြာတာ (ချောပြာတာ), *n.* a postoffice peon.

ချောပို့မြင်း, ချောပို့ရထား, ချောပို့လှေ, or briefly, ချောမြင်း, ချောရထား, *n.* a horse, carriage, etc., employed in conveying by stages; ယခုခိုင်းသော သူမြန်မြန်ရောက်အောင် မင်းတို့ကချောထောက်၍ပို့ရမည်, in order that the messenger now sent may arrive quickly, you must convey him stage by stage.

ချော, 2, *v.* to be smooth, fine, nice, handsome, သည်မိန်းမအလွန်ချောသော မိန်းမဖြစ်ပါသည်။

ချောညက်, *v.* to be smooth and fine in substance, သည်ပုဆိုးအသားအ လွန်ချောညက်သည်, the texture of this *puhso* is fine and delicate; စားး ပွဲခုံလုပ်သောသစ်သားသည်အလွန်ချောညက်သောအသားဖြစ်သည်, the grain of the wood of which the dining table is made, is very fine and even.

ချောမော, *v.* *see* ချော, ပြေပြစ်သည်။

ချောမွေ့, *v.* to be clear of jungle, weeds, as a garden, *i.e.*, to have a well kept appearance, ချောမွေ့သာယာ။

ချောမွန်, ချောမွေ့, ချောမွတ်, *v.* to be very smooth, fine, etc.; သည်ရထားသွားလိုက်သည်မှာ၊အလွန်ချောမွတ်သည်။

ချောလှှင်, *v.* to be sleek.

✓ချော, 3, *v.* to be slippery; to slip along, slide; *comp.* ချော်; သည်တံတားပေါ်မှာလူအသွားအလာနည်း၍ရေညှိရှိသောကြောင့်အလွန်ချောသည်။

ချောကျိ, *v.* to be slimy, slippery, ကျောပေါ်မှာမည်သည်ကျလေမှန်းမသိ၊ချောကျိကျိနေသည်, I do not know what has fallen down my back, it has a slimy feeling.

✓ချော, 4, *v.* to excite a quarrel, instigate, provoke, by malicious and mischievous representation, ကုန်းချောသည်; *not used singly.*

ချောစား (*pron.* ချောဇား), ချောတိုက်, ချောပစ်, *v.* same as ချော။

ချောက်, 1 (*pron.* ကျောက်), *n.* a chasm, gulf, abyss.

ချောက်, 2 (from ကြောက်, to be afraid), *v.* to make afraid, frighten, မြို့တောင်ကညောင်ပင်ကြီး၌ ချောက်တတ် သောသားရဲကြီးရှိသည် ဟုချောက်၍ပြောဆိုသည်, in a large banyan tree to the south of the town, there is an evil spirit, they intimidatingly declared, which is in the habit of frightening (people); *comp.* မြိမ်း and လှန့်။

ချောက်မြိမ်း, ချောက်လှန့်, *v.* to terrify; *see the parts*; အမိသည်ပြင်းစွာငိုသောသားကို တိတ်စေခြင်းငှာ ကြောင်ဖွားကြီးလာကိုက်လိမ့်မည်ဟု ချောက်လှန့်ပြောဆိုတတ်သည်, the mother, in order to quiet her violently crying child, frightens it by saying, The big shaggy cat will come and bite you.

†ချောက်ချက်, or တချောက်ချောက်, *adv.* rattlingly; ချောက်ချက်မြည်, to rattle.

ချောက်ချား, *v.* to be shaken, agitated, perturbed, မငြိမ်မသက်ရှိသည်; သွေးလေချောက်ချားသည်, to have the nervous system deranged, either from the effects of illness, great grief, or sudden fright, ခတ်ချောက်ချား။

ချောင်, 1, *n.* a cylindrical basket used by Karens and Palaungs; smaller than နောက်လွယ်ပုံး; *see also* သွက်ချောင်း။

✓ချောင်, 2, *n.* a pot with a perforated bottom, used to cook by steam, ပေါင်းချောင်။

✓ချောင်, 3, *v.* to be loose, not tight, မကျပ်; to be lean, thin; *less than* ကြုံ, *and* ပိန်; to be out of the way, ခေါင်သည်; to be removed from the observation of one's superiors, အထက်အစိုးရမင်းများအရောက်အပေါက်အသွားအလာနည်းသောကြောင့်၊ သည်မြို့အုပ်မင်း အနေအထိုင်အလွန်ချောင်သည်; နက်ဖြန်ငါ့ညီအလုပ် ချောင်ချောင်နှင့်ပြီးစရာရှိသည်, this work can easily be finished to-morrow.

ချောင်ကျ (*pron.* ကျောင်ကျ), *v.* to be out of the way, မြိတ်မြို့မိုးသင်္ဘောအသွားအလာများသောကြောင့်၊အထက်ကကဲ့သို့ချောင်မကျပါ, owing to the fre-

quent visits of steamers, Mergui is not so out of the way, as formerly.

ချောင်ကြီးချောင်ကြင်, ချောင်မိုးချောင်မင်, *adv.* a little loose, ခပ်ချောင်ချောင်, ချောင်တောင်တောင်။

ချောင်, **4**, *n.* a valley, vale; a sheltered cove.

ချောင်း, **1**, *n.* a large brook, rivulet, tributary stream.

ချောင်းပြီးတို, *n.* a creek ending in a *cul-de-sac*, လက်တက်ချောင်းတို။

ချောင်းစလုပ်, *n.* a hollow made by falling water.

ချောင်းရိုးမြောင်းရိုး, *n.* streams and channels, အင်းသူကြီးတို့၊ချောင်းရိုးမြောင်းရိုးတော်ကြပါ၏လား, Fishery lessees, are your streams and channels in a satisfactory state?

ချောင်း, **2**, *v.* to peep, look slyly, pry into, as an eavesdropper; ချောင်း expresses the action of a tiger watching its prey, before springing upon it. It is also descriptive of a man lying in wait for an enemy, either to kill him, or to do him grievous bodily harm, အိမ်ရှင်ကသူခိုးကိုချောင်း၍ထားနှင့်ခုတ်သည်။

ချောင်းကြည့်, *v.* to look slyly through a crevice, to peep at with close inspection, or impertinent curiosity, အသျှူအိမ်၌မောင်ထွန်းစံက၊သူ့ရည်းစားမစပယ်ကိုချောင်း၍ကြည့်သည်ကို၊မမြင်ဘူးလား။

ချောင်းမြောင်း, *v.* same, မိမိအကြောင်းကိုမကောင်းစကားပြောအံ့ထင်၍၊ ချောင်းမြောင်းနားထောင်သည်။

ချောင်း, **3** (from လည်ချောင်း, the windpipe).

ချောင်းခြောက်, *n.* a dry cough; pulmonary consumption.

ချောင်းဆိုး, *v.* to cough; နှာစေးချောင်းဆိုး, to have catarrh.

ချောင်းတဟွတ်ဟွတ်, ချောင်းတဟွဲဟွဲ, *adv.* with a constant cough, ညကကောင်းကောင်းမအိပ်ရ၊ချောင်းတဟွတ်ဟွတ်နှင့်နေရသည်။

ချောင်းပန်းဆိုး (*pron.* ဗန်း), *v.* to cough.

ချောင်းပန်းဟန့်, *v.* to hem, in order to attract attention, or as a warning, တောင်ဘက်ကလူလာလျှင်၊ချောင်းပန်းဟန့်လိုက်ပါ။

ချောင်းသံပြု (or ပေး), *v.* to hem, လူလာသည်ကိုသိအောင်ချောင်းသံပေးသည်။

ချောင်းဟက် (ချွဲဟက်, *more common*), *v.* to hawk; *comp.* သလိပ်ဟက်။

ချောင်းဟန့်, *v.* to hem, ချောင်းဟန့်သံကြားလို့မော်ကြည့်သည်။

†ချောင်းချောင်း, *see* ခြောင်းခြောင်း, *adv.* ascendingly, as smoke.

ချော့, *v.* to pacify, coax, wheedle, soothe, ဟိုလူကိုချော့၍မေးစမ်းပါ, အကလေးငိုသည်ကိုတိတ်အောင်ချော့ပါ, soothe the child, in order to make it stop crying.

ချော့မော့, *v.* same as ချော့။

ချော်, **1**, *n.* the dross of metal.

ချော်ရှုပ်, *n.* lava.

ချော်, 2, *v.* to slip, slide off, lose footing; to go aside, err, backslide, လွဲသည်, ချွတ်ယွင်းသည်; to deride, treat derisively; in this sense not used assertively, ပျက်ချော်သည်; to glance off, as a bullet, and strike some object other than that intended; to be barren or jejune, as an ill-concerted plan or design; လမ်းရှောက်သောအခါမောင်ဖြူခြေချော်၍လဲသည်, when Maung Pyu was walking on the road, his foot slipped and he fell down; သေနတ်တိုင်ကိုပစ်ရာချော်၍ငမဲကိုမှန်သည်, when the gun was fired at the post, it (the bullet) glanced off and struck Nga Me.

ချော်တော်တော်, *adv.* from ချော်။

ချော်တိုက်, *v.* to rake the bottom of a river in order to remove snags and other obstructions; to slide and strike (a snag), လှေသံစုန်းကိုချော်၍တိုက်မိသည်, the boat slid and struck a snag.

ချို, 1, *v.* to be sweet, as sugar; to be fresh, as water, *i.e.*, not salt; to be pleasant, as the voice or countenance, အသံချိုသည်, စကားချိုသည်; to act with apparent forbearance toward a person whom one ultimately intends to punish, or have punished, because the present time is not opportune for action, ချိုဖြီးလွှတ်သည်; ချိုသွဲ့ has a similar meaning; to be mild, as the heat of the sun; to abate, as the violence of the wind after a storm, လေချိုသွားပြီ; to be moderate, as the price of anything, အဘိုးချိုသည်; သည်အရပ်မှာရေချိုသလား၊ ရေငန်သလား, is the water in this locality sweet or salt; ဤသူအလွန်စကားပြောချိုသာသည်, this person is very sweet of speech, or ဤသူအလွန်နှုတ်ချိုသည်, စကားချိုသာသည်; လှေသူကြီး၊လေချိုသွားပြီ၊သွားကြစို့။

ချိုငေ, ချိုဆိမ့်, ချိုပျံ့, ချိုမြ, ချိုသာ, *v.* *see the respective roots.*

ချိုမြက်, *v.* to be excessively sweet, ခပ်ပြင်းပြင်းချိုသည်, ထန်းလျက်ချိုမြက်သည်, jaggery is excessively sweet.

ချို, 2 (*pron.* ချို), *n.* a horn.

ချိုတည်လူး (*pron.* တယ်လူး), *n.* applied to bullocks which have one upright horn, and one crumpled horn, the latter being loose.

ချိုပက်ကား, *n.* applied to a bullock with divaricating horns, somewhat curving backward.

ချိုပေါက်သော, *a.* horned, horny.

ချိုက်, *see* မြိုက်, 2, *v.* to relish, enjoy.

ချိုင်, *v.* to lop, cut off (limbs from a tree); one kind of ခုတ်, သစ်ကိုင်းကိုချိုင်၍ချလိုက်, lop off and throw down the branch of the tree.

ချိုင့်, 1, *v.* to be concave, as a plot of ground; *n.* a concave piece

of ground, a valley; သည်စားပွဲအလယ်ခေါင်မှာချိုင့်နေသည်, this dining table is depressed in the centre.

ချိုင့်ဝှမ်း, *v.* to be joyful, happy in mind, မင်းသည်အရပ်မှာနေလို့ချိုင့်ချိုင့်ဝှမ်းဝှမ်းရှိ၏လား; ချိုင့်ဝှမ်း has the force of ပျော်မွေ့, but is not so elegant.

ချိုင့်, 2, *n.* a cage for birds; a movable cage for beasts, သံချိုင့် (*not used in the colloq.*).

ချိုင်း, 1, *v.* to be concave, as a spot of ground; *see* ချိုင့်။

ချိုင်း, 2 (*pron.* ကျိုင်း), *n.* the armpit, ဆက်ကလိ, လက်ကတီး, စာအုပ်ကိုချိုင်းမှာညှပ်၍တောင်အရပ်ကလာခဲ့ပါသည်။

ချိုင်းကလိ, ချိုင်းတွင်း, *n.* same as ချိုင်း။

ချိုင်းထောက်ခွ, *n.* a crutch, ချိုင်းထောက်။

ချိုင်းမွေး, *n.* the hair under the armpits.

ချိုသွန်း(မုန့်) (*pron.* ဂျိုသွန်း), *n.* a kind of confectionery.

ချို့, *v.* to be defective, wanting, incomplete, မစုံမလင်; to be blemished, marred.

ချို့တဲ့, *v.* same, သည်သူပညာချို့တဲ့သည်, this man is deficient in learning; မင်းပြောသည့်စကားမမှန်ဘူး၊ အလှ ချို့တဲ့သည်; မဖြူမျက်လုံး တဘက်ချို့တဲ့၍သာ၊ သို့မဟုတ်လျှင်အလှန်ချောသောမိန်းမဆိုထိုက်ပါပေသည်, it is only owing to Ma Pyu's having a defect in one of her eyes, that one may not, with propriety, call her a very handsome woman.

ချိုချို (from ချို to be sweet), *a.* slightly sweet, sweetish.

ချိုချိုရှိ, *v.* to be slightly sweet.

ချိုး, 1 (from ကျိုး, to be broken), *v.* to break crosswise, as a thing that is long and slender; ဂဏန်းချိုးသည်, to keep tally; *comp.* ခွဲ; လက်ချိုးခြေချိုး, to bend back the arms and legs, in massage.

ချိုးဖဲ့, *v.* 1, to break crosswise and then into pieces; ကိုယ်စိတ်ကိုချိုးဖဲ့သည်, to chasten one's self.

ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီး, *v.* to overwhelm and crush, as an enemy, ရန်သူကိုချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးသည်။

ချိုး, 2, *v.* to wash, bathe, as the body with water, ရေချိုးသည်; ချိုးရေသုံးသည်, to bathe, a term used by ordinary people to officials of rank; ဆေးရေချိုး, to bathe in medicinal water.

ချိုး, 3 (*pron.* ဂျိုး), *n.* a dove, ဥချိုး; *comp.* ခို။

ချိုးဇုံ, *n.* a shelter in a tree, used when shooting doves.

ချိုးစိမ်း, *n.* the emerald dove.

ချိုးညို, *n.* the ground pigeon.

ချိုးနာရီ, *n.* a cuckoo clock.

ချိုးနီပု, *n.* a species of dove.

ချိုးဖိန့်တူမ, *n.* the fox-colored turtledove.
ချိုးမှုတ်, *v.* to whistle by blowing through the thumbs laterally placed together, with the hands clasped.
ချိုးလင်းပြာ, *n.* the ringdove.
ချိုးလည်ပြောက်, *n.* the turtledove.
ချိုးသိမ်း, *n. lit.* the dove hawk, the kestrel of Europe, the *Tinnunculus alaudarius.*
ချိုး, 4, *n.* the broken burnt rice adhering to the bottom of a rice pot.
ချိုးကပ်, *v.* to adhere, as such rice; hence the malediction, မင်းငရဲအိုးမှာချိုးကပ်မည့်လူဘဲ။
ခြ, *n.* a white ant or termite.
ခြတုံ, *n.* a white ant's nest, constructed on the side of a tree or house: *comp.* တောင်ပို့။
ခြပုန်း, *n.* a white ant, ခြ။
ခြစ်, *v.* to scratch with the nails, or tear (the skin) with the claws: to scratch up, rake together; *comp.* ခြမ်း။
ခြခြ, *an intensive (infreq.).*
ခြင်, 1, *n.* a mosquito.
ခြင်ချောက်, *n.* a mosquito-flap, used to keep off flies and mosquitoes, သားမြီးယပ်။
ခြင်ထောင်, *n.* a mosquito curtain (ခြင်ရုံ is more polite than ခြင်ထောင်).
ခြင်ပုန်း, *n.* a mosquito that hides in dark corners.
ခြင်, 2, *v.* to measure with a measure of capacity; *comp.* ချင့်။
ခြင်တောင်း, *n.* a measuring basket, စပါးခြင်တောင်း။
ခြင်တွက်, *v. see the parts.*
ခြင်တွယ်, *v.* to measure with a measure of capacity.
†ခြင်ဆီ, *n.* the marrow of bones.
ခြင်ဆီစိမ့်, *v.* to penetrate the marrow, be thrilled with pleasurable sensations, or with cold, သည်ရေနှင့်မောင်မချိုးနှင့်၊အရိုးခြင်ဆီစိမ့်အောင်ချမ်းလိမ့်မည်; *see* စိမ့်။
ခြင်ဖိတ် (from အခြင်, a rafter), *n.* a board covering the ends of rafters, and forming a facing to the eaves of a house.
ခြင်ရုပ်, *n.* the *Garuga pinnata*, a forest tree growing to the height of seventy or eighty feet, the bark of which is used for tanning.
ခြင်္သေ့, *n.* a lion; ပဏ္ဍု၊ ကာလ၊ ကေသရနှင့်တိဏ၊ဤလေးဆူအမျိုးခြင်္သေ့မျိုး, of noble lions, it is said, there are four kinds, *viz.* the *pandu*, *kala*, *kethara*, and *tina* (54); ခြင်္သေ့ခံခံသည် (*pron.* ဂံခံ), to retreat from battle fearlessly.

ခြင်း, 1, *n.* a light, open basket for carrying poultry, fruit, etc. (this is the generic term for basket); သရက်ခြင်း, a small basket with transverse prongs inside, attached to a pole, and used for plucking mangoes.

ခြင်းပေါင်းကား, *n.* a howdah, ဆင်ပေါင်းကား။

ခြင်းလုံး, *n.* a Burmese football made of rattan wickerwork.

ခြင်းလုံးခတ်, *v.* to play at football.

ခြင်း, 2 (from အခြင်း, an act), *verb. affix, giving the power of a participial noun*, as သွား, go, သွားခြင်း, a going; *combined with* ငှာ *it gives the power of the infinitive mood*, as သွား, go, သွားခြင်းငှာ, to go; also denotes a single effort, as လားခြင်း, one heat in a race.

ခြင်း, 3, *closing verb. affix*, commonly expressive of regret; *see Gram. sec.* 119; ဖြစ်ရလေခြင်း, it is so, alas! သွားမှသွားလေခြင်း, alas! that he should have gone, ကြုံရလေခြင်း, alas! that I should have encountered it.

ခြစ်, *v.* to mark with the nails, လက်သည်းနှင့်ခြစ်သည်; *comp.* ခြက်; to scrape, as with a knife or shard; to scrape up with the fingers; to rake with a rake (ထွန်ခြစ်).

ခြစ်ခွာ, *v.* to scrape off, ခြစ်ဖဲ့။

ခြစ်ကိုက်, *v.* to gnaw, ကိုက်; *comp.* တောက်။

ခြည်, 1, *n.* a ray; *not used singly*, ဘုရားရောင်ခြည်တော်စကြဝဠာတိုက်အလုံးကို နှံ့ပျံ့၍ထွန်းလင်းတော်မူသည်, the divine rays of a Buddh are diffused throughout, and illumine the whole of a *sekya* system. *Der.* ရောင်ခြည် and နေခြည်။

ခြည်, 2, *see* ချည်, *n.* thread, simply spun.

ခြမ်း, *v.* to divide into two equal parts, ဝက်သည်. ထက်ဝက်ခွဲသည်, ဝါးကိုထက်ခြမ်းခွဲသည်, to split a bamboo into halves, သစ်သီးထက်ခြမ်းခွဲသည်, to cut fruit into halves; တခြမ်း, *n.* a bit, portion.

ခြံ, *n.* a fence of any kind; an enclosure for cultivation, or for confining cattle, fowls, etc., ကျွဲခြံ, မြင်းခြံ, ဝက်ခြံ; a cage for wild beasts; ခြံကျွဲချင်းခတ်ကြသည်, a figurative expression applied to a mutually destructive quarrel.

ခြံကာ, ခြံထိုး, ခြံလုပ်, ခြံဝိုင်း, *v.* to surround with a fence; to inclose in any manner, ကျွန်ုပ်အိမ်အောက်သို့နွားများဝင်တတ်သောကြောင့်၊ခြံကာ၍ပေးပါ။

ခြံရံ, *v.* same; to surround with people, adherents, dependents, guards, etc. *Der.* အခြံအရံ။

ခြာ, *v.* to be a point of union for several parts; to be exceeding, extraordinary; in this sense used chiefly in the clauses, ခြာအောင် and

ခြာနေရော့ (or ရော), သည်လူနှုတ်လိုက်သည်မှာ၊ခြာနေရော့, ရှမ်းစကားတတ်လိုက်သည်မှာ၊ခြာနေရော့, he has such ability in speaking Shan as to be quite extraordinary. *Der.* အခြာ and ချက်ခြာ။

ခြာချုပ်, *v.* to be a point of union for several parts.

ခြား (from ကြား, to be apart), *v.* to be between, divide, make separate, distinct, ပိုင်းခြားသည်, သားနားသည်, သီးခြားသည်, သီးသန့်သည်; to be different, diverse, unlike, dissimilar, ကွဲပြားသည်; to take every other one, take one and leave one; in this sense frequently written ခြာ, and chiefly used in the phrase ရက်ခြာ, every other day; နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံစပ်ကြားတွင်တောင်တန်းခြားလျက်ရှိသည်, between the two kingdoms there is a range of mountains separating them; လူချင်း တူသော်လည်း၊ ဝိရိယချင်း ခြားသည်, although men resemble one another, in strenuousness they are diverse.

ခြားနား, *v.* to be different, diverse, unlike; to rebel, ပုန်ကန်သည်, to throw off one's allegiance to; to separate from; နောင်တော်ပုဂံမင်းကိုညီတော်မင်းတုန်းမင်းသည် ရတနာသိန်မြို့သို့ထွက်၍ ပုန်ကန်ခြားနားသည်; ခြားခြားနားနားပြောပါ, speak definitely.

ခြိ, *see* ချိ, *v.* to make level by spreading out the parts.

ခြိပ်, *see* ချိပ်, *n.* lac, gum lac; cochineal.

ခြိမ့်, *v.* to make a loud, resounding noise; *used only in certain adverbial forms*, as ခြိမ့်ခြိမ့်, or တခြိမ့်ခြိမ့်, ခြိမ့်ခနဲ, ခြိမ့်ခြိမ့်အုန်းအုန်း, ခြိမ့်ခြိမ့်သဲသဲ, ခြိမ့်ခြိမ့်သောင်းသောင်း, မိုးကြိုးအခါပဋ္ဌာန်နတ်တို့မြူးထူးသောကြောင့်၊ ကောင်းကင်ထက်တခြိမ့်ခြိမ့်နှင့်မြည်သည်; ပင်လယ်လှိုင်းတံပိုးသံများကိုခြိမ့်ခြိမ့်အုန်းအုန်းကြားရသည်။

ခြိမ်း, 1, *v.* to thunder, မိုးခြိမ်း; not as loud as မိုးချုန်း။

ခြိမ်း, 2 (from ကြိမ်း, to be terrified), *v.* (*obs.*).

ခြိမ်းခြောက်, *v.* to threaten, daunt, terrify by threats, ထားနှင့်ခုတ်မည်ခြိမ်းခြောက်သည်, he terrified him, threatening to cut him with a *da.*

ခြိမ်းမဲ, ခြိမ်းမောင်း, *v.* to threaten, မောင်းမဲသည်။

ခြုန်း, *see* ချုန်း, *v.* to roar, as thunder, to be loud, thundering.

ခြုပ်ခြစ်, *see* ချုတ်ချစ်, *v.* to have but little, be in a strait from want.

ခြုပ်ခြယ်, *see* ချုပ်ချယ်, *v.* to be particular, scrupulous.

ခြုံ, 1, *see* ချုံ, *n.* a cluster or clump of bushes.

ခြုံ, 2, *v.* to cover, overspread, as with a cloth, blanket or clothes; to be entire, as ခြုံ၍ပိုင်သည်, to have the entire control of; ထိုကာလသားနှစ်ယောက်ပွဲသို့ပုဆိုးကိုခြုံ၍သွားသည်။ မြို့သားဟုတ်မည်မထင်ပါ, those two young men cover their shoulders with their *puhsoes*, in going

to the *pwe*; I do not think that they can be townspeople; စကြဝတေးမင်းလေးကျွန်းလုံးကိုခြုံ၍ပိုင်သည်။

ခြုံထည်, *n.* a sheet or coverlet.

ခြုံထည်သက္ကလတ်, *n.* a blanket, ခြုံဝတ်။

ခြုံရုံ, *v.* to cover (*infreq.*).

ခြုခြာ, *see* ချုချာ, *v.* to be full of sores, diseases, etc.

ခြူး, *n.* a kind of mermaid, ခြူးသူ (one kind of ရေသူမ). It is said that the difference between a ခြူးသူ and a ရေသူမ is, that the latter's hair falls down the back, while the former's hair does not.

ခြူးဖုံ, ခြူးတန်ဆာ, ခြူးပန်း, ခြူးလိမ်, ခြူးသေး, *n.* sundry ornaments made to represent the fabled decorations of a ခြူး။

ခြူးနားတောင်း, *n.* an ear ornament.

ခြူးရုပ်, *n.* an image of a ခြူး attached to the prow of a vessel, as a protection against *belus* (ဘီလူး); the figurehead of a vessel or of a royal barge.

ခြေ, 1 (from အခြေ), *n.* a foot; leg; the hind leg of a quadruped, in contradistinction to လက်, a fore leg; လက်နှင့်ရေးခြေနှင့်ဖျက်။

ခြေကျင်, *adv.* afoot, on foot, ခြေကျင်သွားသည်, he goes on foot.

ခြေကျည် (*pron.* ကျညိ), *v.* to be benumbed or asleep, as the foot.

ခြေကြွ (*pron.* ဂြွ), *n.* a retaining fee, or fee paid on engaging a lawyer or doctor, ရှေ့နေကိုခြေကြွပေးသည်, he gives a retaining fee to the pleader.

ခြေခရိုင်, *n.* a plaited horsehair cincture, worn below the knee by some young Burmese men, and by Shan women.

ခြေခုံ, *n.* the arched upper part of the foot, instep, ဖမိုး; a pedestal, ဘိနပ်။

ခြေချင်း, *n.* an anklet or ornamental ankle ring; fetters, ခြေချင်းကိုဖြုတ်လိုက်ပါ, take off the fetters.

ခြေချင်းခတ်, ခြေချင်းရိုက်, *v.* to fetter, put on fetters, တရားခံကိုခြေချင်းခတ်သည်, he put fetters on the accused.

ခြေချင်းဝတ်, *n.* the small part of the leg above the ankle, ရေခြေချင်းဝတ်လောက်နက်သည်, the water is about ankle deep.

ခြေချောင်း, *n.* a toe.

ခြေစွပ်, *n.* a stocking, sock; hence သားရေခြေစွပ်, a boot.

ခြေဆင်း, *v.* to stretch out the leg.

ခြေညှိုး, *n.* the toe next the great toe.

ခြေတင်ခုံ, *n.* a footstool.

ခြေတံကောက်, *n.* the inside of the bend of the knee.

ခြေတော်တင်, *v.* to cohabit, as a king.

ခြေတော်ရာ, *n.* a sacred footprint.
ခြေတို, *n.* the stump of a leg.
ခြေထောက်, *n.* a foot and leg.
ခြေနင်း, *n.* a shoe. ခြေနင်းကြိုး, *n.* a shoestring.
ခြေနင်းခုံခံ, *n.* the sole of a shoe, ဘိနပ်အောက်ခံ။
ခြေနင်းခြစ်, *n.* a shoe scraper.
ခြေနင်းခွက်, *n.* a stirrup; the treadle of a loom or other machine.
ခြေနင်းရာ, *n.* a footstep, footprint.
ခြေပစ်, *v.* to be exhausted with fatigue, fagged; *often coupled with* လက်ပစ်, as သူခြေပစ်လက်ပစ်နေသည်, he is exhausted, ခြေပစ်လက်ပစ်ဖြစ်နေသည် is also applicable to sick people.
ခြေဖဦး, *n.* the front part of the foot; နောက်နောင်နင့်အိမ်ကိုခြေဖဦးမျှမလှည့်ဘူးဟဲ့, I will never set foot in your house again.
ခြေဖမိုး, *n.* the arched upper part of the foot, the instep, ခြေခုံ။
ခြေဖမိုးဖုံ, *n.* a vamp, ဘိနပ်အပေါ်သားရေ။
ခြေဖယ်, *v.* to be splayfooted, to have one of the feet flattened and spread out.
ခြေဖျား, *n.* tiptoe, ခြေချောင်းဖျား။
ခြေဖျားထောက်, *v.* to be on tiptoe; to be affectedly vain, self-important, supercilious, သည်ကုန်သည်အမြတ်ကလေးရသည်နှင့်၊သွားပုံမှာကိုယ်ခြေဖျားထောက်သွားသည်။
ခြေဖျားထောက်သည်နှင့်, *adv.* on tiptoe.
ခြေဘဝါး, *n.* the sole of the foot.
ခြေမ, *n.* the great toe.
ခြေမကြိုး, *n.* the string with which the great toes of a dead person are tied together.
ခြေမျက်စိ, *n.* an ankle, ဖမျက်။
ခြေမြန်တော်, ခြေလျင်တော်, *n.* a royal courier, in the Burmese time.
ခြေရင်း, *n.* the place of the feet; *opposed to* ခေါင်းရင်း; ခြေတော်ရင်းသို့ရောက်ပါသည်ဘုရား။
ခြေရာ, *n.* a footstep, footprint, ခြေနင်းရာ; ခြေရာခံဥပဒေ, the Track Law; ခြေရာခြေကိုကောက်ယူ၍လူများကိုပြစ်စားတတ်သည်။
ခြေရာခံသူ, *n.* a tracker, ဤခြေရာခံသူအမဲကိုမလိုက်တတ်။
ခြေလယ်, *n.* the middle toe, ခြေချောင်းလယ်။
ခြေလုံး, *n.* a football, ခြင်းလုံး။
ခြေလျင်သွား, *v.* to trudge, လေးလေးကန်ကန်ပင်ပန်းစွာသွားသည်, လေးကန်စွာသွားထသည်။
ခြေလှမ်း, *v.* to step, put forth the foot; *n.* a step.

ခြေသည်, ခြေသည်သူရဲ, *n.* a foot soldier.
ခြေသည်း, *n.* a toe nail.
ခြေသန်း, *n.* the little toe.
ခြေသလုံး, *n.* the leg from the knee to the ankle.
ခြေသလုံးသား. ခြေသလုံးကြွက်သား, *n.* the calf of the leg.
ခြေသိမ်း, *v.* to castrate (*polite*), ဝှေးစေ့ထိုးသည်, သင်းသည်, ဆိုးမသည်။
ခြေသူကြွယ်, *n.* the toe next to the little toe.
ခြေ, 2, *see* ချေ, *v.* to reduce to small particles.
ခြေခြောင်း, *n.* a jew's-harp.
ခြေခြောင်းမှုတ်, *v.* to play on a jew's-harp, ခြေခြောင်းမြွေကြော်နှင့်တေးပျော်သည့်ပွဲ။
ခြေး, *v.* to be gentle, mournful in sound; *used adverbially only.*
ခြဲ, *see* ချဲ. *v.* to make wide apart.
ခြောက်, 1, *a.* and *n.* six, ၆။
ခြောက်ခေါက်ချိုး, *n.* and *a.* duodecimo.
ခြောက်. 2, *v.* to be dry, သွေ့သည်; to be dried up, ခန်းသည်, သည်အရပ်၌မိုးသည်းခေါင်သောကြောင့်၊သစ်ပင်ဝါးပင်တို့သည်ခြောက်ကုန်ကြပြီ။
ခြောက်ကပ်, *v.* to be dry, as flesh or fruit; to be devoid of the busy hum of life, to be dull, deserted and desolate, as a city or town; အစားအသောက်မဝင်လို၍လူသည်အသားအရေအဲလျှန်ခြောက်ကပ်၍ယှုံ့သည်, on account of losing his appetite for food, this man's flesh and skin are dry and shriveled up; သည်မြို့ရှေးကကဲ့သို့ရုံးနှင့်ဈေးမရှိသောကြောင့်၊အလျှန်ခြောက်ကပ်သည်၊နော်, owing to there being no court and bazar, as formerly, this town is very dull, is it not?
ခြောက်ခန်း, *v.* to be dried up.
ခြောက်တ, ခြောက်တပ်, *v.* to be dry (*infreq.*).
ခြောက်သွေ့, *v.* to be dry, become dry, သည်ကျားရေကိုခြောက်သွေ့အောင်နေပူမှာလှန်းထားပါ, spread this tiger skin in the sun, in order that it may become dry.
ခြောက်, 3, *see* ချောက်, *v.* to make afraid, frighten.
ခြောက်ချက်, *see* ချောက်ချက်. *adv.* rattlingly.
ခြောင်း, *see* ချောင်း (from လည်ချောင်း, the windpipe).
ခြောင်းခြောင်း, or တခြောင်းခြောင်း, *adv.* ascendingly, as smoke, vapor, etc.; *fig.*, applied to strong passion, ထောင်းထောင်း; ကျွန်ုပ်စိတ်မာန်ခြောင်းခြောင်းထသည်, စိတ်ဆိုးလိုက်သည်မှာ၊ခြောင်းခြောင်းထသည်။
ခြို, *see* ချို. *n.* a horn.
ခြိုက်, 1, *v.* to be concave, as a piece of ground; *see* ချိုင်း။
ခြိုက်, 2, *v.* to relish, enjoy; *not used singly.* *Der.* နှစ်ခြိုက်။

ဖြိုက်ဖြိုက်, *adv.* relishingly; applied to eating with zest, and to sleeping soundly; *only used when preceded by* နှစ်, *or followed by* ဖြိုက်။

ဖြိုက်ဖြိုက်ဖြိုက်ဖြိုက်, *adv.* same; ကျွန်ုပ်ညကအိပ်၍ ဖြိုက်ဖြိုက်ဖြိုက်ဖြိုက်ပျော်သည်, last night I had a deliciously sound sleep; ယခုမှသာကျွန်ုပ်စားသည့်အစာဖြိုက်ဖြိုက်ဖြိုက်ဖြိုက်မြိန်သည်, it is only now that I relish the food which I eat.

ဖြိုင့်, *see* ချိုင့်, *n.* a cage for birds; a movable cage for beasts.

ဖြိုး, *see* ချိုး, *n.* a dove, ဥချိုး။

ဖြိုးခြိ, *v.* to deny one's self, practise self-denial, perform austerities, ဖြိုခြိကျင့်သည်, ဖြိုးခြိစွာကျင့်သည်, ကျွန်ုပ်မိဘဥစ္စာနေနည်းပါးသောကြောင့်၊အဝတ်အစားမှစ၍ဖြိုးခြိစွာဝတ်ဆင်ပါသည်, as my parents have but little property, I am compelled to clothe myself, in a self-denying manner.

ခွ 1, *v.* to be forked, branch into two parts (having something between); to ride upon, မြင်းကိုခွ၍စီးသည်; to have authority over, ခွ၍စီရင်သည်, ရွှေလောင်းမြို့၊ ပန်းတနော်မြို့၊ ဓနုဖြူမြို့များကို ညောင်တုန်းမြို့ ဝန်ထောက်တော်မင်းကခွ၍စီရင်သည်, the Assistant Commissioner of Yandoon has authority over the towns of Shwelaung, Pantanaw, and Danubyu. *Der.* အခွ။

ခွကြ (*pron.* ခွကျ), *v.* to be betwixt and between, said of a person's conduct; also has an impersonal meaning, သည်လူကြံပုံစည်ပုံခွကျသည်, သည်အမှုခွကျသည်; ခွလိုက်, to act in a betwixt and between manner.

ခွ 2 (*pron.* ခွ), *n.* a kind of net, let down from each side of a boat, to catch prawns.

ခွက်, *v.* to be concave, deep, as a cup; *less extensive than* ချိုင့်; to be sunken, as the face, သည်လူမျက်နှာခွက်သည်; *n.* a cup, bowl, or anything of similar shape; a measure of capacity equal to two *sales* (စလယ်).

ခွက်ချင့်ဆိုင်, *n.* a shop where liquor is sold by the glass; ခွက်ချင့်ရောင်း။

ခွက်ခွင်, *n.* a pair of metal cups played together; *comp.* လင်းကွင်း, and သံလွင်။

ခွက်ယောက်, *n.* *see the parts*; ပုကန်ခွက်ယောက်။

ခွင်, *v.* to be bent, curved, as a bandy-leg, or the horn of an animal curving towards its fellow; ကျွန်ုပ်သားကလေးခြေခွင်သည်, my little son is bandy-legged.

ခွင်ထောင်ဇယ် (*pron.* ဂွင်ဒေါင်ဇယ်), *n.* ninepins.

ခွင်ထောင်ဇယ်ကစား, *v.* to play at ninepins.

ခွင်း, *v.* to strike at, aim a blow at; to pierce, penetrate, go through, လေးနှင့်ခွင်းသည်, ချင်းသည်။
ခွန်, *n.* a long-handled chisel, တံစောင်တမျိုး။
ခွန်အား, *n.* bodily strength, force, အားခွန်, ဗလ။
ခွန်အားဗလ, *n.* strength, ခွန်အားဗလကြီးသည်, ခွန်အားဗလသေးသည်။
ခွပ်, *v.* to engage in combat, fight, as cocks and other birds, ကြက်ခွပ်, ခါခွပ်, ချိုးခွပ်, ဒေါင်းခွပ်; to come in contact, conjunction, as clouds or heavenly bodies, တိမ်ချင်းခွပ်သောအခါလျှပ်ရောင်ကိုမြင်ရသည်, when one thundercloud comes in contact with another, you can see the gleam of the lightning; ခွပ်ခနဲမြည်, to sound with a smacking noise, as when a person receives a slap on the face.
ခွံနှစ်, *see* ခုနစ်, *a.* and *n.* seven, ၇။
ခွံ့, *v.* to put into the mouth, as food, a bit, etc.; to give, as a bribe (in conjunction with တံမိုး), မင်းကိုတံမိုးပဏ္ဏာခွံ့သည်; အကလေးကိုအစာခွံ့သည်; မြင်းကိုဇက်ခွံ့သည်, he put the bit into the horse's mouth; မြင်းကိုဆေးခွံ့သည်။
ခွာ, 1, *n.* a hoof.
ခွာကြီးခွာငယ်, *n.* large and small cattle, collectively.
ခွာဆစ်, *n.* a horse's fetlock, မြစ်တွေးဆစ်; ခွာဆစ်မွေး။
ခွာဆစ်နာ, *n.* a spavin, မြင်းအဆစ်ရောင်နာ။
ခွာပန်းကုံး, *n.* a horse's coronet.
ခွာရည်စီး, *v.* to flow down to a horse's hoofs, as sweat flows down when a horse is overdriven, မြင်းခွာရည်စီးအောင်စီးသည်။
ခွာရာ, *n.* a hoof-mark.
ခွာရာတိုင်း, *v.* to measure hoof-marks; used metaphorically of a person who, thinking himself strong enough to throw off allegiance to his superior, takes steps to do so; နင်ငါ့ကိုခွာရာတိုင်းမည်လား, are you going to measure hoof-marks with me?
ခွာလိမ်, *v.* to stumble, as a horse.
ခွာလုံးရေ, *n.* one of a horse's paces; same as အသွားကျ (*pron.* အသားကျ).
ခွာ, 2 (Peguan), *n.* a chief of pagoda slaves, himself a slave.
ခွာအုပ်, *n.* a chief of pagoda slaves, appointed by government.
ခွာအုံ, ခွာအိုး, *n.* same as ခွာအုပ်။
ခွာသား, *n.* a pagoda slave, ကျွန်သီးတော်, ဘုရားကျွန်, ခွာမျိုး။
ခွာ, 3 (from ကွာ, to become separate), *v.* to separate, part, sever detach, cleave off, put at a distance, ထရံကိုခွာလိုက်ပါ; to separate (*intrans.*), go from; to peel off (the skin from fruit); ရန်ကုန်မြို့ကခွာ ထွက်လာသည်။

ခွေ. 1. *v.* to curve, curl, coil, wind into a ring (*trans.* and *intrans.*); *n.* a coil. အခွေ; *comp.* ကွင်း; ကြောင်ဖျာပေါ်၌ခွေ၍နေသည်. the cat remains curled up on the mat; မြွေပခြုပ်ထဲမှာခွေ၍နေသည်, the snake remains coiled up inside the basket; အသိုးကြီးအိုမော၍ ခွေနေသည်. *Der.* အခွေ။

ခွေပတ်, *v. see the parts*; *n.* a hoop, ခွေရိုက်ကစားသည်, to trundle a hoop.

ခွေပတ်ထိုး, *v.* to bind with hoops, စည်ပတ်ထိုးသည်။

ခွေလိပ်, *v.* to curl, as the hair.

ခွေ. 2, *v.* to gather (fuel), ထင်းခွေသည်. ထင်းတပွေ့ကိုခွေခဲ့ပါ, gather and bring an armful of fuel.

ခွေ, 3, *v.* to check (in chess), မင်းကိုခွေသည်; အပြီးသတ်ခွေသည်, to checkmate.

ခွေ့, *v. see* ခွှေ, to push with the head, as an ox; to thrust with the head, as a goat or a sheep, to butt, ဆိတ်ချင်းခွေ့နေကြသည်, the goats are butting one another.

ခွေး, 1, *n.* a flat ring, used as a band; *comp.* ကွင်း; a ring, ferrule, ထားခွေး, a *da* ferrule, လှံခွေး, ဆောက်ခွေး, ထားအိမ်ခွေး, the bands, whether of rattan, brass or silver, around the scabbard of a *dalwe*; ထားနောက်ပိတ်ခွေး; လှံနောက်ပိတ်ခွေးကသဲ; *see* အခွေး။

ခွေး, 2, *n.* a dog.

ခွေးအ, *n.* a jackal.

ခွေးကတက်, *n.* a porch or vestibule, with or without a roof; a rough ladder, consisting of a bamboo, or wooden pole, with notches in it used as foot-catches.

ခွေးခြေ (*pron.* ခွေးချီ), *n.* a wooden horse, used to support something.

ခွေးဆွဲ, *n.* the lower parts of the posteriors, တင်ပါးဆွဲ။

ခွေးညှို, *n.* a cur.

ခွေးတူဝက်တူ, *n.* the Indian badger, *Arctonyx collaris.*

ခွေးတောက် (*pron.* ခွေတောက်), *n.* a plant of the genus *Connarus*, the fruit of which is said to be fatal, when eaten by dogs.

ခွေးပြေး, *n.* a dogtrot.

ခွေးပြေးသုံးချောင်းထောက်, *adv.* trottingly, on a dogtrot.

ခွေးဘီလူး, *n.* a bulldog.

ခွေးမွေးအပ်, *n.* a cambric needle.

ခွေးရူး, *n.* a mad dog.

ခွေးရူးပြန်, *v.* to have hydrophobia.

ခွေးလုပ်, *v.* to secretly aid another in the commission of a dacoity, robbery, theft, or any crime; same as လက်ထောက်ချ။

ခွေးလောင်း, *n.* an embryo dog, a term of abuse, ဟဲ့ခွေးလောင်း။
ခွေးလှည့်စား (ကလေး), *n.* a young hare, ယုန်သူငယ်။
ခွေးလှေး, 1, *n.* a flea; ခွေးလှေးကြမ်းပိုး, *lit.* dog fleas and floor-bugs; an expression applied to petty criminals and rebels; ခွေးလှေးခုန်လို့ဖုံမထဘူး, though the dog-flea may jump, it raises no dust; this proverb is used when speaking disparagingly of an enemy.
ခွေးလှေး, 2, *n.* the cowitch creeper, cowhage (*Bot.*).
ခွေးလျှာ, *n.* the rule of a carpenter's plummet; *see* ဒိလားချိန်။
ခွေးဝင်စား, *n.* a strange dog that comes and remains of his own accord; a pariah dog.
ခွေးဝံ. *n.* the hyena.
ခွေးသတင်, *n.* a dog that follows every master, မင်းခွေးသတင်လိုလူကဘဲ, you are just like a dog that follows any master.
ခွေးသမင်း, *n.* a Peguan deerhound.
ခွေးသွား, *n.* a jag, notch.
ခွေးသွားစိတ်စိတ်, *v.* to jag, indent like the edge of a saw, to make serrated. လွှကိုခွေးသွားစိတ်စိတ်သည်, he jags the saw.
ခွဲ (from ကွဲ, to be divided), *v.* to divide lengthwise, to split, to cleave, သစ်သားကိုသပ်ရိုက်၍ခွဲသည်; *comp.* ချိုး; to divide into two parts; to separate, sever, ခွာသည်; to levy, as money, arms, etc.; *n.* a measure of capacity equal to half a *tin* (အတင်း), or two *seits* (စိတ်).
ခွဲခန့်, *v.* to levy, assess, သူကြီးများယခုနှစ်ဆန်စပါးအလွန်ရှားပါးသောကြောင့်အခွန်တော်ငွေခွဲခန့်ရာအလွယ်တကူနှင့်မပြေနိုင်ပါ။
ခွဲခြမ်း, *v.* to divide into two equal parts; to divide into parts, မိဘများကမသေမီကပင်၊သားသမီးတို့အားခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍အမွေပေးဝေခဲ့သည်။
ခွဲခွာ, *v.* to separate, sever, disjoin.
ခွဲစိတ်, *v.* to split into several parts.
ခွဲပုံကျ, *n.* a sum assessed.
ခွဲဖျက်, *v.* to rend, ဆုတ်ဖဲ့သည်။
ခွဲဖြတ်, *v.* to dissever.
ခွဲဝေ, *v.* to divide and distribute; to distribute.
ချွင်ချွင်, *adv.* jinglingly; ချွင်ချွင်မြည်, to jingle, ခင်ဗျားအင်္ကျီအိတ်ထဲမှာချွင်ချွင်မြည်သည်မှာဘာလဲ။ငွေလား, what is it, sir, that is jingling in your pocket, is it silver?
ချွတ် (from ကျွတ်, to be released), *v.* to take out or off; to release, free, deliver, emancipate, လွှတ်သည်; to free from all evil, to release beings from the miseries of successive existences, to annihilate; to refine, purify, as metal; *intrans.* to be out of place, not right

ယွင်းသည်; ဦးထုပ်ချွတ်သည်, to take off one's hat; ပစ္စေကဗုဒ္ဓသတ္တဝါများကိုမချွတ်နိုင်၊သီလများကိုသာပေးနိုင်သည်, the Pase Buddhs cannot deliver beings from the miseries of successive existences; they can only give precepts; ဘိုင်နှင်း၍ဘော်ချွတ်သည်, he refines the silver by separating it from the other metals; မိန်းမကလေးကိုလက်စွပ်ချွတ်၍ပေးသည်, he took off the ring and gave it to the girl.

ချွတ်ပယ်, *v.* to dismantle; to release.

ချွတ်ယွင်း, *v.* to be out of place, not right; to slip out; to be damaged, deteriorated, injured; *less than* ဖျက်ဆီး; သည်လူအပြောအဆိုရှေ့ကကဲ့သို့မဟုတ်၊အလွန်ချွတ်ယွင်းသည်, စကားရှေ့နောက်မညီဘဲ ချွတ်ယွင်းသည်။

ချွတ်လား, *n.* the deciding heat in a horse race.

ချွတ်လွဲ, *v.* to be out of place, not right.

ချွတ်လွှဲ, *v.* to free from some malady; to exorcise an evil spirit, စုန်းနတ်တစ္ဆေတို့ဘမ်းစား၍ထားသောရောဂါကိုကင်းရှင်းအောင်၊ဆရာကချွတ်လွှဲသည်။

†ချွတ်ခနဲ, *adv.* with a sudden crack, with a fine crackling noise, as of a person treading on dry leaves, or the snapping of a piece of bamboo, or the sound of tinsel when rubbed between the hands; ချွတ်ခနဲမြည်, to emit such a sound.

ချွတ်ချွတ်, or တချွတ်ချွတ်, *adv.* rustlingly, ချွတ်ချွတ်မြည်သည်, to rustle.

ချွန်, *v.* to point, make pointed, sharpen, တုတ်ကိုချွန်လိုက်ပါ, sharpen the stick; to be sharp, keen, talented, အစချွန်သည်, ထက်သည်; *see also* လေချွန်, to whistle. *Der.* အချွန်။

ချွန်း, 1, *v.* to be naturally pointed (lanceolate), as a leaf, not round or blunt; *n.* the continuation of the keel of a boat or vessel, whether ဦးချွန်း, or ပဲ့ချွန်း; သည်လူကိုငဘိုးမေးချွန်းဟုခေါ်ကြသည်, they call this man, "Nga Bo with the pointed chin," မြင်းနားရွက်ချွန်းသည်, the horse's ears are pointed.

ချွန်းဆက်, *n.* same (*infreq.*).

ချွန်း, 2, *n.* an iron hook used by elephant drivers, a goad; ချွန်းကိုပြ၍ဆန်တောင်းသည်, he shows the elephant goad (threateningly), and asks for rice.

ချွန်းတောင်း, *n.* same; a long hook used to gather fruit from trees; *comp.* တံချူ။

ချွံချွံ, *adv.* right into, right through, နှံ့ချွံပေါက်သွားသည်။

ချွေ, 1 (from ကြွေ, to fall off), *v.* to cause to fall, as leaves, fruit, etc.; to break off with a တံချူ, or the hands; applied also to the weakening of passion, in the sense of curbing libidinous desires, မင်္ဂိုလ်

တည်းဟူသောအသီးကို ရအောင်၊ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟဟူသောအိုးကိုချွေ၍ သီလစောင့်သုံးရသည်။

ချွေချ, *v.* same as ချွေ, သရက်ပင်ပေါ်ကသရက်သီးကိုချွေချလိုက်ပါ, break off and throw down the mangoes from the tree.

ချွေ, 2, *v.* to be sparing, economical, frugal.

ချွေတာ, ချွေချွေ, *v.* same; ချွေ၍ဆပ်, or ချွေတာ၍ဆပ်သည်, to pay a debt by instalments; သည်လွှေသူကြီး ပုလုရေကျော်မှာ လွှေရေနှစ်ဖျက်စီးသောကြောင့်၊အစားအသောက်ချွေတာရှာရသည်; ခင်ဗျားကြွေး ၁၀၀၊တလလျှင် ၂၅ ကျပ်ချွေတာ၍ဆပ်ပါရစေ, allow me to repay my debt of one hundred rupees, sir, by instalments, at the rate of twenty five rupees per month.

ချွေး, *n.* sweat, perspiration; vapor condensed to a fluid.

ချွေးအောင်း, *v.* to keep in a state of perspiration, take a sweat.

ချွေးခံ, *n.* an inner shirt, a garment worn next the skin. ချွေးခံအင်္ကျီ; ချွေးခံပေါင်းဘီ။

ချွေးငုပ်, *v.* to have the perspiration checked, ချွေးဝင်။

ချွေးစို, *v.* to be wet with perspiration, as clothes.

ချွေးတိတ်, *v.* to cease perspiring, ချွေးရပ်။

ချွေးထုတ်, *v.* to draw out perspiration.

ချွေးထွက်, *v.* to sweat, perspire.

ချွေးနှဲစာ (*pron.* နဲစာ), *n.* what is earned by hard labor, by the sweat of one's brow.

ချွေးပုပ်, *n.* putrid perspiration, which the Burmese and other Orientals believe accompanies fevers.

ချွေးပြန်, *v.* to perspire freely from heat.

ချွေးရပ်, *v.* to cease perspiring, ချွေးတိတ်။

ချွေးဝင်, *v.* to have the perspiration checked, ချွေးငုပ်။

ချွေးသံ, *n.* sweat, perspiration.

ချွေးသိပ်, *v.* to have the moisture of rice absorbed while cooking, indicating that the rice is well done, ထမင်းချွေးသိပ်ပါလေစေဦး။

†ချွေးမ, *n.* a daughter-in-law, a son's wife

ချွဲ, *v.* to be slimy, ropy, mucilaginous, ကျိ; *comp.* စေး, to be sticky, adhesive; to drawl in speech, ဇာတ်သမားမောင်သာပြောသီချင်းဆိုသောအခါ၊ချွဲသံပါသည်ကိုကောင်းသည်ဟုချီးမွမ်းကြသည်; လူချွဲ, an oily-tongued person. *Der.* အချွဲ။

ချွဲခန်း, *n.* phlegm, သလိပ်။

ချွဲနှစ် (ချွဲပြစ်), *v.* to be slimy, etc.; to be slow, drawling in speech; to be affected in speech; *used adverbially*, စကားချွဲချွဲပြစ်ပြစ်ပြောတတ်သောသူမာယာများသည်။

ခြိ, *v.* (*trans.*), *lit.* to cause to rise, swell up; *see* ကြွ; with စိတ်, to incite, to make angry, စိတ်ကိုခြိပေးသည်; to flatter, စိတ်ကိုကြွအောင်ပြောသည်။

ခြိုင်း (from ကြွင်း, to remain), *v.* to leave, let remain, set aside, ချန်သည်, လူငယ်များတို့စားစရာတချို့ကိုခြိုင်း၍ထားပါ, set aside some of the food for the little folk.

ခြိုင်းချန်, *v.* same as ခြိုင်း။

ခြိန်း, *see* ချွန်း, *n.* an iron hook used by elephant drivers.

ခြိပ်ခနဲ, *see* ချွတ်ခနဲ, *adv.* with a sudden crack, with a fine crackling noise.

ခြိပ်ခြိပ်, or တခြိပ်ခြိပ်, *see* ချွတ်ချွတ်, or တချွတ်ချွတ်, *adv.* rustlingly.

ခြွေ, 1, *see* ချွေ, *v.* to cause to fall, as leaves, fruit, etc.

ခြွေ, 2, *see* ချွေ, *v.* to be sparing, frugal.

ခြွေရံ, *v.* to surround, attend, အောက်သူများနှင့်အတော်အဘက်တို့သည်ခြွေရံခစားကြသည်, his subordinates and their associates surrounded him, and waited upon him. *Der.* အခြွေအရံ။

ခြွေး, *see* ချွေး, *n.* sweat, perspiration.

ဂ

ဂ, the third consonant in the Burmese alphabet, and the third in the class of gutturals.

ဂင်္ဂါ, *n.* the Ganges River, ဂင်္ဂါမြစ်, one of the five great rivers which rise in the Himalayas and flow (according to Buddhist teaching) southward in the great south island (ဇမ္ဗူဒိပ်, or ဇမ္ဗူဒိပကျွန်း); ဂင်္ဂါယဝါဠုကာ၊ သဲလုံးနှင့်အမျှ ပွင့်၍၊ ပရိနိဗ္ဗာန်လွန်တော်မူကုန်သော၊ယေဝဗုဒ္ဓ၊အကြင်မြတ်စွာဘုရားတို့သည်၊အဋ္ဌိသဏ္ဌာန်ရှိတော်မူကုန်၏, the (*lit.* whatever) most excellent Buddhs who have appeared and attained *Neibban*, are as numerous as the grains of sand on the banks of the Ganges.

ဂဏန်း, 1 (Pali ဂဏန), *n.* a numeral figure; *comp.* စတိတ်, a numerical figure in arithmetical computation.

ဂဏန်းသင်္ချာ, *n.* arithmetic.

ဂဏန်း, 2, *n.* a crab; လယ်ဂဏန်း, a fresh-water crab, လယ်ပုဇွန်; ဒိကြောင်းဂဏန်း, a salt-water crab.

ဂဏန်းထဲ, *n.* the paddling crab.

ဂဏန်းမြင်း, *n.* the sand crab, ဂဏန်းမြင်းစိုင်း။

ဂဏာ, ဂဏ္ဍာ (Pali), *n.* rice boiled in milk, နို့ဂဏာ။

ဂဏာဆွမ်း, *n.* the same, offered to a priest.

ဂဏာဆွမ်းလှူ, *v.* to offer such rice to a priest, သုဇာတာရှင်ဂေါတမသို့ဘုရားဖြစ်မည်ဆဲဆဲတွင်၊ကောင်းမွန်လှစွာအရသာနှင့်ပြည့်စုံသောနို့ဂဏာဆွမ်းကိုကပ်လှူလေ၏, when Lord Gautama was on the point of becoming

a Buddh, Thuzata made him an offering of milk-rice, of most delicious flavor.

ဂတိ, 1 (Pali), *n.* passage, transition; a transition to another state of existence; လားခြင်း; ဂတိငါးပါး၊ နိရိယဂတိ၊ ပြိတ္တာဂတိ၊ တိရစ္ဆာန်ဂတိ၊ မနုဿဂတိ၊ ဒေဝဂတိ။

ဂတိ, 2 (Pali), *n.* a promise, word pledged, မင်းမှာသစ္စာ၊ လူမှာဂတိ။

ဂတိကဝတ်, *n.* a promise, ဂတိပြုချက်။

ဂတိခံ, *v.* to enter into an engagement, to pledge one's self, to promise, ခင်ဗျားကဆယ်ရက်အတွင်း၊ ငွေငါးဆယ်ပေးမည်ဟုဂတိခံမည်လား, will you, sir, promise to give me fifty rupees within ten days?

ဂတိစောင့်, *v.* to keep one's word, သစ္စာစောင့်သည်။

ဂတိတည်, *v.* to be faithful, true to one's word, keep to one's word, အလွန်ဂတိတည်သည့်လူ၊ ယုံပါတော့။

ဂတိထား, *v.* to promise, make a promise.

ဂတိပျက်, *v.* to break a promise.

ဂတိမှန်, *v.* to be faithful, to keep to one's word.

ဂါနု (ဂနုသေချာ), *adv.* distinctly, by name, clearly, separately, *i.e.*, to the point, ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေးမပြောနှင့်၊ ဂါ၊ ဂါ၊ နု၊ နု၊ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းပြောပ်, do not speak confusedly, but in a distinct and lucid manner; *prefixed to* ရေတွက်, ကျွန်တော်က၊ ဂါနု၊ ရေတွက်စာရင်းနှင့်ပေးအပ်ခဲ့ရပါသည်, I had to make it over to him with an account, going carefully into each separate item.

ဂနန်း, *see* ဂဏန်း, *n.* a crab.

ဂန္ရိုင်, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness, စုံ, မြိုင်, ရကိုင်, ရဂုံ; a dense forest.

ဂန္ဒမ္မ (*pron.* ဂန်းဒန်မ), *n.* a species of large crab.

ဂန္ဓ (Pali), *n.* smell, scent, အနံ့။

ဂန္ဓကုဋိ, *n.* a perfumed chamber. "Any private chamber devoted to Buddha's use, was called *gandakuti*, but especially the room he always occupied at Savatthi (သာဝတ္ထိ)." *Childers.*

ဂန္ဓမာ, *n.* the chrysanthemum.

ဂန္ဓပ္ပ (Pali), *n* a kind of inferior *nat* inhabiting and guarding the base of the Myinmo Mountain, in concert with *rekkaiks* (ရက္ခိုက်), *gonbans* (ကုမ္ဘဏ်), *galons* (ဂဠုန်), and *nagas* (နဂါး); so named, it is said, because of its partiality for scents and perfumes (ဂန္ဓ, scent). "The *gandappas* are a class of demi-gods who inhabit the *Cattum mahajarika* heaven, and are the special attendants of Dhatarattha." *Childers.*

ဂန္ဓာဃ္ရာ (*pron.* ဂန်းဒရို) (from ဂန္ဓ, and အာဃ္ရာ), *n.* odor smelt.
ဂဗ္ဘသေယက (Pali ဂဗ္ဘ, the belly), *a.* born of the womb; *see* ဇလာဗုဇာ, produced from a viviparous animal; *see under* ပဋိသန္ဓေ။
ဂမန်း, *see* ခမန်း, *verb. formative*; *see Gram. sec.* 125, 4th.
ဂမိကဝတ်, (Pali ဂမိက, a guest), *n.* the duties of hospitality toward a priest; one kind of ဧည့်သည်ဝတ်; ဂမိကဝတ်ပြုသည်, to perform such duties.
ဂမုန်း, *n.* a species of *Kæmpfera*, of which there are many varieties.
ဂမုန်းကတိုး, *n.* a variety of *Kæmpfera* distinguished for its fragrance.
ဂမုန်းကြက်လာ, ဂမုန်းတံခွန်ပြာ, ဂမုန်းနက်, ဂမုန်းနီ, ဂမုန်းနေမင်း, ကြီးဂမုန်း, *n.* varieties of *Kæmpfera*.
ဂယက်, *n.* a small fish pond commonly connected with a larger one; hence, ဂယက်လက်တက်; the reaction of the bore (ဒီလှိုင်း) in a river; the breaking of the surf or waves on the seashore; the swell along the banks of a river, occasioned by the rapid motion of a vessel through the water (the wash of a steamer).
ဂယက်ထ, *v.* to rise, as such a swell.
ဂယက်ရိုက်, *v.* to strike, as such a swell; used metaphorically of tidings or news which spreads far and wide; ဒီးသတင်းလာပြီ၊လှေကလေးများကိုကောင်းစွာချည်၍ထား။သို့မဟုတ်ဂယက်ရိုက်၍မြုပ်လိမ့်မည်; ဤသိတင်းစကားသည်မန္တလေးကပင်ဂယက်ရိုက်၍လာသည်, this report has come, having spread even from Mandalay.
ဂရိဂဓ, *n.* inconvenience, hardship, trouble, burden, anguish.
ဂရိဂဓခံပြု, *v.* to bear the troubles, etc., of another.
ဂရိဂဓရှိ, *v.* to be troubled, harassed, to suffer hardship.
ဂရိတ် (Latin), *n.* a Greek, Grecian, ဂရိတ်လူမျိုး, ယောလသလူ။
ဂရု (Pali), *a.* heavy, weighty, important.
ဂရုစိုက်, *v.* to treat with deference, respect; to regard as weighty; to take notice of.
ဂရုပြု, ဂရုတမပြု, *v.* to regard as weighty, important; to treat with attention, deference, respect; to make much of, to treat with consideration; ဤစာသည်အလွန်ခက်သော်လည်း၊ဂရုပြုလျှင်နားလည်ပါလိမ့်မည်; ကျွန်ုပ်ပြောသည့်စကားများကိုခင်ဗျားကဂရုမပြုလျှင်၊ကျွန်ုပ်မပြောပါဘူး။ရှိပါစေတော့။
ဂရုဘဏ် (from ဘဏ္ဍာ), *n.* the more weighty and important utensils of a priest; *opposed to* လဟုဘဏ်။
ဂရုသံ, *n.* emphasis, ဂရုသံနှင့်မြွက်ဆို, to emphasize.
ဂန္ဓိ, *n.* a tally, tally stick; anything with which count is kept.

ဂန္ဒိုကိုင်. *n.* one who keeps count with a tally.
ဂန္ဒိုချိုး, *v.* to keep count with a tally; in keeping tally of an amount of paddy, as each measure is filled, the man who holds the basket cries, "ချိုး" (break), and the buyer (and seller) breaks the tally stick which he holds.
ဂလန့်. *see* ကန့်လန့်ကျင်, *n.* a bolt, bar.
ဂဝံ. *n.* laterite; sometimes called ကျောက်ဂဝံ; a small image carried about the person, or tattooed on the skin, as a preventive of harm.
ဂဟေ, *n.* solder, metallic cement.
ဂဟေဆော်, *v.* to solder, to join by means of metallic cement; *fig.*, to create harmony and good will between two rival parties, to act the part of a mediator, ဂဟေဆော်ပြု, or ဂဟေပြု, ဤလူနှစ်ယောက်သင့်တင့်ရအောင်၊ခင်ဗျားကဂဟေဆော်ပြုလိုက်ပါ။
ဂဠုန် (Pali ဂရုဠ). *n.* a *galon*, *garunda*, a fabulous bird of immense size. "The *garundas* (*galons*) are represented as being great enemies to the *nagas*." M.B. ဂဠုန်ပြည်မှာဂဠုန်၊နဂါးပြည်မှာနဂါး, in the Galon country the *galon* is supreme, in the Naga country the *naga* is supreme.
ဂဠုန်တောင်, *n.* a double sail used on Burmese and Chinese vessels, ဂဠုန်တောင်တိုက်။
ဂဠုန်လက်သည်း, *n.* a garden plant; probably so called, from the peculiar shape of the leaf.
ဂါဝရာ (Beng.), *n.* a foreign female's gown.
ဂါဝရာဝတ်, ဂါဝရာဆင်, *v.* to wear such a gown, ဂါဝန်ဝတ်သည်။
ဂါတ် (Eng.), *n.* guard; ဂါတ်တဲ, a police station; ဂါတ်အရာရှိ, an officer in charge of a police station; ဂါတ်သား, a police constable.
ဂါထာ (Pali), *n.* a stanza of Pali verse, consisting of four lines, each commonly containing eight syllables.
ဂါထာဖွဲ့, *v.* to versify, လင်္ကာစပ်, စပ်ဆိုသည်။
ဂါမ (Pali), *n.* a village, ရွာ။
ဂါဝန် (Eng.). *n.* gown, ဂါဝရာ။
ဂါဝုတ် (Pali ဂါဝုတံ), *n.* a measure of distance equal to four *kauthas* (လေးကောသ၊တဂါဝုတ်).
ဂိမ္ဟဥတု (Pali), *n.* the warm season, နွေကာလ, နွေရာသီ။
ဂုဏ် (Pali ဂုဏ), *n.* a good or bad quality, attribute; *comp.* ဖြပ်, and သကတ် (ဂုဏ်သကတ်, mostly used in poetry and dramatic compositions, ဂုဏ်သကတ်နှင့်ပြည့်စုံသည်); a good quality; the good results of a good quality, ကျေးဇူး; the reputation of a good quality, charac-

ter, capacity, virtue, worth, that which gives moral merit and value, အသရေ, ကျော်စော, မယားဂုဏ်ရှုံးလျှင်တမနက်၊လင်ဂုဏ်ရှုံးလျှင်တသက်။

ဂုဏ်အင်္ဂါလက္ခဏာ, *n.* an attribute.

ဂုဏ်ကိုး, *v.* to rely on one's reputation; *not used alone*; သည်လူပညာဂုဏ်ကိုသာကိုးသည်၊ငွေဂုဏ်ကိုမကိုးပါ, this man relies on his reputation for wisdom only, he does not rely on his reputation for wealth; ငွေဂုဏ်ကိုးသည် also signifies to be purse-proud.

ဂုဏ်ခံ, ဂုဏ်ရောက်, ဂုဏ်လုပ်, *v.* to affect a good quality, assume consequence, put on airs, ထည်သည်။

ဂုဏ်တက်, ဂုဏ်နေမြင့်, *v.* to be proud, စိတ်မြင့်သည်; to be grandiose.

ဂုဏ်တုဂုဏ်ခံ, ဂုဏ်တုဂုဏ်ပြိုင်, *adv.* in rivalry; if with a superior, in presumptuous rivalry, မြို့အုပ်မင်းမောင်ခဲ့တူမိမိအထက်အရာရှိဝန်ထောက်တော်မင်းကြီးသံတိုင်ကိုဂုဏ်တုဂုဏ်ခံအလွန်ပြုလိုသောစိတ်ရှိသည်။

ဂုဏ်ဒြပ်, *n.* the reputation of a quality; substantial property, wisdom, learning, etc.

ဂုဏ်ဒြပ်ထွက်, *v.* to be famous, renowned, distinguished, eminent, conspicuous, celebrated, illustrious, သည်လူစာပေကျမ်းဂန်တတ်မြောက်လိမ္မာသည်ဂုဏ်ဒြပ်ထွက်သည်။

ဂုဏ်ပြိုင်, *v.* to vie with, as equals; to vie in a presumptuous way, with one's superior.

ဂုဏ်မာန်, *n.* pride, haughtiness.

ဂုဏ်မောက်, ဂုဏ်မော်, *v.* to be haughty, self-important, supercilious, proud, overbearing, characterized by self-assertiveness (is also used occasionally in a good sense).

ဂုဏ်ရည်တူ, *v.* to be equal to another in social status.

ဂုဏ်ရောက်, *v.* to be conceited.

ဂုဏ်ရှိ, *v.* to have character or reputation on account of the performance of a virtuous or worthy action, by the possession of riches or high rank, or, *in a secondary degree*, from associating with persons of talent, position, etc.

†ဂုဏ်တန်, *n.* a spurious precious stone.

ဂုဏဝန် (Pali ဝန္တ), *n.* one possessed of good qualities; *see* သီလဝန်, one who is proficient in religious duties; a righteous man, ဂုဏဝန်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဂုတ်, *see* ကုပ်, *n.* a stick thrust under the edges of an open vessel, to press down and secure the contents.

ဂုန်မင်း, or ဂမုန်းအင်, *n.* the *Amomum corynostachyum*.

ဂုန်နီအထည်, *n.* sackcloth.

ဂုန်အိတ်, *n.* a gunny bag.

ဂုပ်, *see* ကုပ်, *n.* a kind of snare.

ဂုဒ္ဒိတိုင်, *n.* the middle north post in the main part of a house; *see under* ကွန်း; a part of a royal funeral bier.

ဂုံစက္ကူ, *n.* a thin kind of paper, မိုင်းကိုင်စက္ကူ, ရေစက္ကူ။

ဂုံးချော, *see* ကုန်းချော, *v.* to incite a quarrel by mischievous representation.

ဂူ (Pali ဂုဟာ), *n.* the room in a hollow pagoda, လှိုင်; an excavation in a mountain, ဥမင် (*pron.* အုံမှင်); အလွန်ကြီးကျယ်သောဆဒ္ဒန်ဆိုသော ဂူသို့ခင်ဗျားရောက်ဘူးသလား, have you, sir, ever been to the large and extensive cave called Saddan? သတိမရူ၊ဂူမမြင်။

ဂေဇက် (Eng.), *n.* the Government Gazette.

ဂေါစရဂံပြု, *v.* to frequent a place for the purpose of receiving religious offerings; ဘုန်းကြီးများဆွမ်းခံသည့်ရွာဂေါစရဂံရွာမည်၏။

ဂေါနရဘူညာဏ, *n.* the wisdom necessary for the reception of the four paths (မဂ်လေးတန်) and their fruition (ဖိုလ်လေးတန်), ဂေါနရဘူ၊ အနွယ်ပြတ်တော်မူသော၊ဝေါဒါ၊နွားနို့အဆင်းကဲ့သို့သန့်ရှင်းဖြူစင်ပြီ။

ဂေါတမ (Pali), *n.* the fourth Buddh in the present system. "The father of Gaudama Buddha, Sudhodana (သုဒ္ဓေါဒန), reigned at Kappilawastu (ကပိလဝတ်ပြည်), on the borders of Nipal; and in a garden near the city the future sage was born, B.C. 624." E.M.

ဂေါရောစနာ (*pron.* ဇနိုး), *n.* a concretion said to be formed in the stomach of animals, and used medicinally.

ဂေါပလ္လင်, *n.* the throne of a Buddh.

ဂေါ်, *n.* a stain cloud (in precious stones); a flaw, သည်ကျောက်ဂေါ်မလွတ်ပါ, this (precious) stone is not free from flaws.

ဂေါ်တံ, *n.* common quartz.

ဂေါ်ဒူ, *n.* a large boat, formerly used to cross the Bay of Bengal.

ဂေါ်ပရော်, ဂေါ်မိတ်, *n.* various kinds of precious stones; *see* နဝရတ်။

ဂေါ်မုတ် (Pali ဂေါမာဒ), *n.* a variety of the garnet, pyrope, of a blood-red color, frequently with a tinge of orange.

ဂေါ်ရင်ဂျီ, *n.* a native of Coringa, ဂေါ်ရင်ဂျီကုလား။

ဂေါ်ရင်ဂျီဆေး, *n.* tobacco imported from Coringa, from which the famous Burma cheroots are made, ဆေးပြင်းလိပ်။

ဂေါ်ရာ, *n.* a British soldier, private.

ဂေါ်ရာတန်း, *n.* barracks occupied by British troops.

ဂေါ်ရာတပ်, *n.* a British regiment.

ဂိုဏ်း, 1 (Pali ဂဏ), *n.* a collection, assemblage; အစု, အပေါင်း; a sect.

ဂိုဏ်းအုပ်, *n.* a bishop, one who has jurisdiction over other priests.
ဂိုဏ်းအုပ်၏အုပ်စု, *n.* a diocese, ဂိုဏ်းအုပ်စီရင်ပိုင်နယ်။
ဂိုဏ်းအုပ်ချုပ်အရာ, *n.* the primacy.
ဂိုဏ်းကွဲ, *v.* to belong to different dioceses; to different sects, as the စူဠဂဏ္ဍိ and မဟာဂဏ္ဍိ, Sulagandi and Mahagandi (Buddhism).
ဂိုဏ်းချုပ်, *n.* an archbishop.
ဂိုဏ်းထောက်, *n.* a bishop's assistant, an archdeacon or dean.
ဂိုဏ်း, 2, *n.* what is unsuitable to be done or spoken.
ဂျက်ကလိ, *n.* the armpit, ချိုင်းတွင်း, လက်ကတီး, ဆက်ကလိ။
ဂျက်ဂျက်, *see* ချက်ချက်, *adv.* tickingly, as a watch.
ဂျင်, 1, *n.* a top (toy).
ဂျင်ဖု, *n.* a button, ball, or knot attached to another body; a ball used in twisting thread.
ဂျင်လိမ်သမား, *n.* a swindling gambler.
ဂျင်, 2, *n.* an ark shell, ဂျင်လိမ်။
ဂျင်ခါး, *n.* the Tavoy name for ကြက်ဟင်းခါး, the *Momordica* plant.
ဂျင်ဆိုင်, *n.* the Malabar nightshade, resembling spinach.
ဂျည်း, *see* ကြေး, *n.* dirt, filth.
ဂျပ်, *see* ကျပ်, *n.* a round, flat piece of wood used for a small wheel, or for any other purpose.
ဂျမ်း, *n.* a trap.
ဂျီ, *see* ချေ, *n.* the barking deer.
ဂျုပ်, *n.* a kind of carpenter's plane; *comp.* ကျမ်းတုံး; a kind of black wood used for chisel handles; a threshing floor leveller.
ဂျုံ (Beng.), *n.* wheat, the *Triticum sativum*. ဂျုံစပါး, ကုလားစပါး။
ဂျုံရည်, *n.* ale, beer, porter (*rarely used*).
ဂျိုင်း, 1, *see* ကျိုင်း, *n.* a locust.
ဂျိုင်း, 2, *see* ချိုင်း, *n.* the armpit.
ဂျိုး, *see* ချိုး, *n.* the broken burnt rice adhering to the bottom of a rice pot.
ငြပ်, *n.* a species of water-serpent whose bite brings on a gradual coma and is usually fatal; also thought to be curable by using the root of the ခရား, a species of *Mimusops*, the *Acanthus illicifolius*.
ငြပ်ကြား, *n.* the *Laticauda scutata*.
ငြပ်လုံး, *n.* the *Hydrus*, or *Hydrophis*.
ငြီးတော်, *see* ကြီးတော်, *n.* a mother's elder sister; a father's elder brother's wife, မိကြီး။

ဂြိုဟ် (Pali ဂြဟ), *n.* a planet, ဂြိုဟ်စဝ။
ဂြိုဟ်ငယ်, *n.* an asteroid.
ဂြိုဟ်စီး, *v.* to exercise a baleful influence, as a planet (a term used by astrologers).
ဂြိုဟ်ဖြေန်ဖြေကွာ, *v.* to be separated, as husband and wife, temporarily from motives of expediency, owing to the maleficent influences of the planets; sometimes however, these influences are made a pretext for final separation.
ဂြိုဟ်ရှစ်လုံး, *n.* the eight planetary or erratic celestial orbs, *viz.*, တနင်္ဂနွေ, or နေ, the Sun; တနင်္လာ. or လ, the Moon; အင်္ဂါ, Mars; ဗုဒ္ဓဟူး, Mercury; ကြာသပတေး, Jupiter; သောက်ကြာ, Venus; စနေ, Saturn; and ရာဟု, Rahu, the dark planet, which is only visible when passing over the disks of the sun and the moon and causing eclipses; the eight compartments of an astrological house (ဇာတာခွင်), corresponding to the eight planets.
ဂြိုဟ်သင့်နံသင့်မှည့်, *v.* to name a child according to the letters of the alphabet allotted to the day of the week on which he or she was born, *e.g.*, မောင်အုပ် or မိအပ်, if on Sunday; မောင်စံ or မိဆင့်, if on Tuesday; မောင်ရစ် or မိလွှမယ်, if on Wednesday, etc. The letters for each day are as follows, အ for Sunday; က, ခ, ဂ, ဃ, င, for Monday; စ, ဆ, ဇ, ဈ, ည, for Tuesday; ယ, ရ, လ, ဝ, for Wednesday; ပ, ဖ, ဗ, ဘ, မ, for Thursday; သ, ဟ, for Friday; တ, ထ, ဒ, ဓ, န, for Saturday. Burmese children are not always named in this way, but the names of novitiates for the priesthood, are invariably given according to the letters assigned to the days on which they were born.
ဂွမ်း, 1, *n.* dressed cotton; *comp.* ဝါ, undressed cotton, the cotton plant.
ဂွမ်းခံ, *a.* padded or stuffed with cotton, as ဂွမ်းခံအင်္ကျီ. a padded jacket; ဂွမ်းထိုးအင်္ကျီ. a better kind of padded jacket.
ဂွမ်းစက်, *n.* a cotton mill.
ဂွမ်း, 2, *n.* the nettle hemp, *Urtica nivea*.
ဂွေ့, *n.* that variety of sandstone which contains red ochre; *see* ကျောက်ဂွေ့, sandstone.
ဂွေး, *n.* the wild apple.
ဂွေးစေ့, *see* ဝှေးစေ့, *n.* the testicles.
ဂျွမ်း, *n.* the beam of the harness or heddles of a loom, ရက်ကန်းဂျွမ်း။
ဂွံ, *adv.* all together, good and bad without distinction, သောင်းပြောင်း;

chiefly applied to grain and betel nuts, ဂွံသောင်းခြောင်းဝယ်သည်, he buys the lot, good and bad; ဆိုးကောင်းမရွေးဘဲ။
ဂြွပ်ဂြွပ်, *see* ကျွတ်ကျွတ်, *adv.* with a crackling noise.
ဂြှမ်း *see* ဂျွမ်း, *n.* the beam of the harness or heddles of a loom.
ဂြွမ်းဆောင့်, ဂြွမ်းထိုး, *v. see* ကျွမ်းဆောင့်, and ကျွမ်းထိုး။

ဃ

ဃ, the fourth consonant in the Burmese alphabet, and the fourth in the class of gutturals.
ဃရာဝါသ (Pali ဃရ, a house, and အာဝါသ, to dwell).
ဃရာဝါသပြု, *v.* to enter into the conjugal state, အိမ်ထောင်ဘက်ပြုသည်; but commonly applied to sexual intercourse, သံဝါသပြုသည်။
ဃာန (Pali), *n.* the nose, နှာခေါင်း။
ဃာနဝိညာဉ်, *n.* nose consciousness, that which perceives smell, whether it be agreeable or disagreeable.
ဃာနာယတန (Pali ဃာန, and အာယတန), *n.* the sense of smell, အနံ့အာရုံကိုခံစားခြင်း။

င

င, the fifth consonant in the Burmese alphabet, and the fifth in the class of gutturals.
င, 1, *pron. possessive and objective of* ငါ; *in certain constructions,* my, me; *see Gram. sec.* 78; a title, prefixed to proper names of men, indicative of superiority in the speaker, ငမြ, ငမဲ (*not polite*).
င, 2, *v.* to be enough for all, on equal distribution, ငွေစလောက်လောက် ငငမှိုကြပါစ (*colloq.*), ခင်ဘျားတို့ဘိုဥပုသ်စရပ်တွင်၊ ထမင်းလောက်လောက် ငငမှိုပါ၏လား. *Der.* ငှ။
ငတ်, *see under* ငေါက်: ငေါက်ငတ်, *adv.* sticking up or out.
ငကျောက်, *n.* a small, hard variety of rice.
ငကြဲ, *n.* a large variety of rice, ကောက်ကြီး။
ငချိပ်, *n.* a black variety of rice: one kind of ကောက်ညှင်း; ငချိပ်ကိုချက်သောအခါ၊ကောက်ညှင်းလောက်စေးစေးထန်းထန်းမရှိ၊ဖွယ်တယ်တယ်ရှိသည်။
ငင်, *v.* to pull, draw, ဆွဲသည်; to draw a line, အကြောင်းငင်သည်; to draw out, spin, ဗိုင်းငင်သည်, ဝင့်သည်; to gasp for breath, as a dying person, အသက်ငင်သည်, ဦးကြွက်ဖြူသည် အသက်ငင်နေပြီ၊ပြောရန်ရှိသမျှပြောချေ; *in connection with* ကြမ္မာ, to be drawn along by the irresistible influence of one's past evil deeds.
ငင့်, *v.* to pull, draw; *see* ငင်။

ငင်း, *v.* to be instant, without delay (*obs.*). *Der.* လက်ငင်း။

ငမိန်, *n.* black rice.

ငဆ, *a term of reproach*, နင်, ဟယ်, ကျွန်တော်နှင့်သက်တူ ရွယ်မျှမဟုတ်၊ကျွန်တော်ကိုငဆဆဲရေးတိုင်းထွာသောကြောင့်၊ ကျွန်တော်အလွန်ရှက်ပါသည်။

ငတ်, *v.* to thirst, be thirsty, ရေငတ်သည်; to be hungry or thirsty, be in want of food, ဆာငတ်, ငတ်မွတ်; to be not sufficiently plump, full, as the stern or bow of a vessel, ပဲ့ငတ်သည်, ဦးငတ်သည်။

ငတ်မွတ်, *v.* to be destitute of food, be in a famishing state; *more than* မွတ်သိပ်; အရင်တနှစ်ကတောင်ငူနယ်တွင်၊ကြွက်များစပါးပင်များကိုကိုက်၍ဖျက်ဆီးသောကြောင့်၊ကရင်လူများငတ်မွတ်ကြသည်။

ငဝဲ, *n.* a species of bamboo.

ငန်, *v.* to be salt; သမုဒ္ဒရာရေငန်သည်, the water of the ocean is salt; to be brackish, သည်အရပ်မှာ ရေငန်သောကြောင့် ရွာတည်ရန်မသင့်ပါ, မောင်မင်းချက်သောဟင်းသည်အလွန်ဆားငန်သောကြောင့်မစားနိုင်ပါ။

ငန်ပြာရည်, *n.* the drippings of pressed and imperfectly cured fish (ငါးဗိ).

ငန့်ငန့်, *a.* saltish; brackish.

ငန်း, **1**, *n.* a goose; ရွှေငန်း, a swan.

ငန်း, **2**, *n.* a general name for several varieties of serpents, as ငန်းကွက်, the yellow-banded *Bungarus*, ငန်းတော်ရှည်; a venomous influence, supposed to occasion certain diseases, as malarial or typhoid fever.

ငန်းကွက်, *n.* the spotted fever.

ငန်းစောင်း, *n.* the brown-green ratsnake, *Coluber korros*, the bite of which is thought to be fatal only under certain circumstances.

ငန်းတော်ကျား, *n.* the yellow-banded *Bungarus*.

ငန်းပုပ်, *n.* the dusky hamadryad.

ငန်းဘမ်း, *v.* to affect with a venomous influence.

ငန်းမန်း, *n.* a venomous influence supposed to occasion certain diseases.

ငန်းရူးဘမ်း, *v.* to affect with violent fever attended with delirium.

ငန်းရေကမိုး (လိုက်), *n.* a cold sweat occasioned by said venomous influence (ငန်းဇဘမ်း).

ငန်းဝါ, 1, *n.* the yellow fever.

ငန်းဝါ, 2, *n.* the white-banded *Bungarus*.

ငန်းသန္နိပတ်, *v.* similar to ငန်းရူးဘမ်း, but causing the loss of the power of speech.

ငန်းသံကွင်း, ငန်းသံကွင်းစွပ်, *n.* the belted hamadryad.

†ငန်းပြား, *n.* a spade or shovel, တူးရွင်းပြား; *comp.* တလပါ။

ငန်းဖွဲ့ (from အငန်း, a portion). *v.* to parcel out work, or do it by parcels (job work), လယ်ကိုရိတ်သောအခါငန်းဖွဲ့၍ရိတ်သည်။

ငပုပ်. *n.* the *nat* that is supposed to occasion lunar eclipses, အသူရိန်။

ငပုပ်ဘမ်း. *v.* to seize upon (the moon) and occasion an eclipse. "The sun and moon are at regular intervals seized by the *asurs* (အသူရိန်). Rahu (ရာဟု), and Ketu (ကေတု), and these periods are called *grahanas* or seizures (eclipses)." M. B. The Burmese do not appear to use the term ငပုပ်ဘမ်း with reference to solar eclipses.

ငပြွတ်, *n.* a kind of cucumber, သခွားငပြွတ်။

ငမြှ. *n.* the *Pachygone odorifera*, an evergreen, powerful, woody climber, with small, white, honey-scented flowers.

ငမြှကြီး, *n.* the mudar plant; *see* မုရိုး။

ငမ်းငမ်း, or တငမ်းငမ်း. *adv.* with longing desire, longing for; with regard to young people, used allusively in a bad sense.

ငမ်းငေါက်, *v.* to use loud, violent language, in order to daunt and terrify; *see* ငေါက်ငမ်း။

ငယ်. *v.* to be small, little, inferior.

ငယ်ကျိုးငယ်နာဆို, *v.* to reproach another by exposing the faults of his youth, ကျွန်တော်ကိုသဉ်အရွယ်သို့ရောက်လျှင်၊ငယ်ကျိုးငယ်နာဆိုရန်မသင့်ပါ။

ငယ်ကျွမ်း, *n.* a companion from childhood; ငယ်ကျွမ်းမိတ်ဆွေ, a friend and companion from childhood.

ငယ်ချေး (*pron.* ငယ်ကျေး), *n.* meconium, first *fæces* of a new-born child, ငယ်ချေးဆင်း။

ငယ်စည်တောင်ကျေး (*pron.* စည်), *adv.* from earliest childhood.

ငယ်ထိပ်, *n.* the soft spot in the cranium of an infant (fontanel).

ငယ်နိုင်, *n.* a person who has had the mastery over one from his youth, အထက်ကငယ်နိုင်ဖြစ်၍၊ မောင်ရန်ဝေးကိုကျွန်ုပ်ဘက်၍အားမပြိုင်ဝံ့ပါ, as he had the mastery over me from childhood, I dare not engage in rivalry with Maung Yan We.

ငယ်ပေါင်း, *n.* a companion from childhood, ငယ်ကျွမ်း။

ငယ်ပေါင်းကြီးဘော်. *n* same as ငယ်ပေါင်း။

ငယ်ဖြူ. *n.* a celibate or vestal from childhood; a term applied to *pongyis* and nuns in contradistinction to တောထွက်။

ငယ်မွေးခြံပေါက်, *n.* an animal bred from the pen (from its birth), ချင်းစားခြံပေါက်, မိသားခြံပေါက်။

ငယ်မွေးငယ်ကျွန်, *n.* one brought up as a servant, from childhood.

ငယ်ရူး, *n.* a natural fool or idiot.

ငယ်ရွယ်, *v.* to be young, အရွယ်ငယ်သည်။

ငယ်လင်, ငယ်မယား, *n.* the husband or wife of a person's first marriage.

ငယ်သံပါ, *v.* to cry out with a shrill tone, as a person in a state of violent fear, ငယ်သံပါအော်သည်။

ငယ်သား, *n.* a servant or subject, ငယ်သားထမ်း။

ငရုတ်ကြီး, *n.* the officinal *Pothos*, a kind of creeper.

ငရုတ်, *n.* the red pepper plant, chili, of which there are many varieties, ငရုတ်ကာလီ, ငရုတ်ဖရုံ, ငရုတ်မိုးမျှော်, ငရုတ်ရှုံ့အပ်; ငရုတ်ကာလီနှင့်ငရုတ်ရှုံ့အပ်များသည်ပါးရင်းနားရင်းပူအောင်စပ်သည်။

ငရုတ်ကောင်း, *n.* the black pepper plant.

ငရုတ်ကျည်ပွေ့ (*pron.* ကျပွေ့), *n.* a pestle for pounding chilies; ညာကကျွန်တော်လျှော့လျှော့နိုက်များယူသွားသည်မှာ၊ငရုတ်ကျည်ပွေ့မှာမကျန်ပါ, *i.e.*, in the way of adding insult to injury.

ငရဲ, *n.* a state of punishment; hell, the infernal regions, ငရဲပြည်; "The principal *narakas* (ငရဲ), places of suffering, are eight in number (ငရဲရှစ်ထပ်). It was declared by Buddha that if any one were to attempt to describe all the misery of all the *narakas*, more than a hundred, or even a hundred thousand, years, would be required for the recital." M.B.

ငရဲထိန်း, *n.* a superintendent or inflicter of punishment in hell, a tormentor.

ငရဲမီး, *n.* hell fire; a percussion cap, သေနတ်ငရဲမီးအုပ်လျက်နေသည်။

ငရဲမီးရည်, *n.* sulphuric, or nitric acid.

ငရဲရှစ်ထပ်, *n.* the eight stages or stories of hell, *viz.* သိဉ္ဇိုး, ကာလသုတ်, သင်္ဃာတ, ရောရုဝ, မဟာရောရုဝ, တာပန, မဟာတာပန, and အဝီစိ, each of which is encompassed with sixteen inferior hells called ဥဿဒ္ဒရက် (55); *see* လောကန္တရိက်ငရဲ။

ငလင်ကျော်, *see* လုင်ကျော်, *n.* sassafras, မှန်သင်း။

ငလျှင် (*pron.* ငယင်), *n.* a fabulous monster, four of which are said to sustain the earth on their shoulders; whenever they change their position, the earth quakes.

ငလျှင်လှုပ်, *v.* to quake, as the earth, မြေကြီးလှုပ်သည်။

† ငလျှင်မို့, *n.* the *Mallotus repandus*, a large scandent shrub, bearing capsules containing small gray seeds.

ငံ, *v.* to be enough, sufficient, လောက်သည်; *chiefly used in the derivations* ကြေးငံ and လက်ငံ။

ငံ့, *v.* to wait for, စောင့်နေသည်။

ငံ့စား, ငံ့ဆိုင်း, ငံ့လင့်, ငံ့မြော်, *v.* same, ဆုကလရွာတွင်ကျွန်ုပ်ရေငံ့၍နေရသည်, I had to wait for the tide at Sukala village; မင်းရေကိုငံ့ရလိမ့်မည်,

you will have to wait for the tide; ကျွန်ုပ်လိုက်၍လာပါမည်။ညောင်ပင်ရိပ်ကင်ဆိုင်း၍နေပါဦး, I will follow and come; wait in the shade of the banyan.

ငါ, *pron.* I, *mas.* or *fem.*, used in speaking to one's self, of one's self, and in addressing inferiors; also used towards equals, when irritated and affronted, ငါနှင့်ကိုလူမမှတ်ဘူး။

ငါး, 1, *a.* and *n.* five, ၅; ဤကဲ့သို့ပြုကျင့်လျှင်ငါးပါးမှောက်လိမ့်မည်။

ငါးပါးသီလ, *n.* the five duties binding upon all creatures, ပဉ္စသီငါးပါး။

ငါးမူးစေ့, *n.* an eight anna bit.

ငါးရာတွင်း (from တာငါးရာတွင်း, within 500 *tas*), *n.* half a *taing* (တိုင်), about one mile; *see* အတိုင်။

ငါး, 2, *n.* a fish, ငါးရှာဘားရှာသွားသည်။

ငါးအိမ်, *n.* the black caboose.

ငါးအုပ်ဘား, *n.* the long dorsal-finned catfish.

ငါးအုံတုံ, *n.* the carp.

ငါးအိုက်, *n.* a fresh-water mailed catfish.

ငါးဥ, *n.* fish spawn.

ငါးကကတစ်, *n.* the large perch.

ငါးကကူရံ, *n.* the kingfish, which produces isinglass, ကွဲယင်း။

ငါးကတို, *n.* the Tavoy mountain bar.

ငါးကဘလူး, *n.* the large mullet.

ငါးကသပေါင်း, *n.* the cockup.

ငါးကသသိုး, *n.* the goby.

ငါးကျပ်တင်, *n.* smoked fish.

ငါးကျဲ (*pron.* ငါးဂျီး), *n.* the *Saccobranchus*, a small fresh-water catfish which produces a stinging sensation when touched.

ငါးကျောက်ညှာလူး, *n.* the *Labeo boga.*

ငါးကျောက်ဘား, *n.* the fishing frog.

ငါးကျောက်သကြား, *n.* the *Serranus Malabaricus*, ကကတစ်။

ငါးကျောက်သွား, *n.* the *Crethistes conta*, ငါးသားထိုး။

ငါးကြင်း, *n.* the large gudgeon, the *Cirrhina morigala.*

ငါးကြင်းကြေး, *n.* a kind of film on the eye. When the sky is overspread with cloudlets, after the rainy season is over, the Burmans say ငါးကြင်းကြေးတက်သည်; ငါးကြင်းဆီနှင့် ငါးကြင်းတစ်။

ငါးကြင်းစောက်, *n.* the black banded *Systomus.*

ငါးကြင်းမျက်ဆန်နီ, *n.* the red-eyed gudgeon.

ငါးကြေး, *n.* the scales of fish.

ငါးကြောင်မစား, *n.* the *Ambassis nalua.*

ငါးကြောင်း, *n.* the long-headed catfish.
ငါးကွံသျှပ်, *n.* the Indian mackerel.
ငါးကွဲယင်, *n.* the kingfish, ကကူရိ (Tavoy).
ငါးခုံစင်, *n.* a frame for catching fish in their passage over a dam.
ငါးခုံး, *n.* the black-spotted *Systomus.*
ငါးခုံးကြံရွက်, *n.* the rose-finned *Systomus.*
ငါ ခုံးပုပ်သား, *n.* the black-backed *Systomus.*
ငါးခုံးမ, *n.* the black and red tailed *Systomus, Barbus chola.*
ငါးရှူ, *n.* the torpedo, *Clarias magur.*
ငါးခေါင်းကြီး, *n.* the large headed fish, *Scomber microlepidotus.*
ငါးခွေးလျှာ, *n.* the Tenasserim sole; the *Brachirus* turbot.
ငါစင်စပ်, *n.* the small perch, ငါးခြေသက် (Tavoy); ပင်လယ်ငါးစင်စပ်, the small doree.
ငါးစင်ပြွမ်း, *n.* the *Nuria daurica.*
ငါစင်ရှိင်း, *n.* the small *Sorubium.*
ငါးစင်း, *n.* the large-eyed mullet.
ငါးစည် (*pron.* ငါးစည်ိ), *n.* the scarlet-finned perilamp.
ငါးစည်ဒိုးဖို့, *n.* a kind of fish called by the Arakanese ငါးပသို။
ငါးစည်ပူ, *n.* the narrow-mouthed carp; the white fish.
ငါးစပါးစား, *n.* the paddy eating fish, *Therapon jarbua.*
ငါးစာ, *n.* fish bait.
ငါးစာဘျတ်, *n.* a fish resembling mackerel, a species of *Leiurus.*
ငါးစိမ်း. *n.* fresh fish; *in opposition to* ငါးခြောက်။
ငါးစိမ်းသည်, *n.* a seller of fresh fish; ငါးစိမ်းတန်း, the section of a bazar set apart for the sale of fresh fish.
ငါးဆင်. *n.* the swordfish, ငါးမန်းထားလွှယ်။
ငါးဆင်နားး, *n.* the elephant-ear band fish.
ငါးဆံလှ, *n.* a small salt-water fish, with black spots, the *Gerres filamentosus.*
ငါးဆီ, *n.* train oil.
ငါးဆူး, *n.* a fin.
ငါးဆူးတောင်, *n.* the back fin.
ငါးတက်ဝဲ. *n.* a species of sawfish.
ငါးတန် (*pron.* ဒန်), *n.* the adipose catfish; the butterfish.
ငါးတယော. *n.* a species of *Polynemus* with four filaments to the pectoral fins.
ငါးတံခွန်. *n.* the ribbonfish.
ငါးတောက် (မ), *n.* a species of fresh-water catfish.

ငါးတောင်စည်း, *n.* the *Rasbora daniconius*, ငါးနောက်ရောင်။
ငါးထန်းရွက် (*pron.* ငါးထရွက်), *n.* the bristle-finned sprat.
ငါးထမင်း, *n.* any edible fish.
ငါးထားလွှယ်, *n.* a species of catfish.
ငါးထိ, *v.* to make a haul of fish.
ငါးထိီး, *n.* the jellyfish.
ငါးဒွေ, *n.* the *Rita Buchanani.*
ငါးဒိန်း, *n.* the *Labeo gonius,* ငါးဟူ။
ငါးဒိုင်း, *n.* the spotted snakehead, ငါးရံ့ဒိုင်း။
ငါးနကပြာ, *n.* the *Calabasu* carp; also known as ငါးနှံ, and ငါးနက်ပု။
ငါးနတ်ကတော်, *n.* the pythoness; the *Bola,* a species of Indian whiting.
ငါးနံ့ကြောင်, *n.* the *Gagata cenia.*
ငါးနီကလေး, *n.* the *Amblyopus* sucker, ငါးပြန်နီ။
ငါးနူသန်း, *n.* the fork-tailed catfish; silvery catfish.
ငါးနောက်ရောင်, *n.* the *Rasbora daniconius,* ငါးတောင်စည်း။
ငါးနောက်သွား, *n.* the topsy-turvy fish.
ငါးပစယ်, *n.* an estuary species of catfish (Tavoy).
ငါးပစုသော, *n.* the loach.
ငါးပတ်, *n.* the large silure, sheatfish.
ငါးပတက် (*pron.* ပဒက်), *n.* the amphibious snakehead.
ငါးပနော်, *n.* the small snakehead; *see* ငါးရံ့ပနော်။
ငါးပရွး, *n.* the Malay shad, ထားဝယ်ငါး။
ငါးပါမောင်, *n.* the pomfret, ငါးမုန့်။
ငါးပါးနီ, *n.* the *Lutianus Jonnii.*
ငါးပါးဟက် (*pron.* ဗဟက်), *n.* the gills of a fish.
ငါးပိ, *n.* a preparation of fish salted and pressed, fish-paste, ခမင်းငါးပိ, မျှင်ငါးပိ။
ငါးပိန္နဲစေ့, *n.* the sardine (found at Tavoy and Mergui).
ငါးပိဖိုး, *n.* a name applied to several species of diving beetles. One of these has been identified as belonging to the family of the *dysticidæ,* and another to that of the *hydrophilidæ.*
ငါးပုဏ္ဏား, *n.* the mango fish.
ငါးပုတ်သင်, *n.* the Indian whiting, ငါးပြက်။
ငါးပုလွေ, *n.* the *Silago,* a salt-water fish.
ငါးပူတင်း, *n.* the four-toothed sea-porcupine; the globe fish, *Tetraodon Pennantii.*
ငါးပူတင်းသား, *n.* the smooth sea-porcupine.
ငါးပေါက်တော, *n.* the perilamp.

ငါးပျတ်, *n.* the Madagascar mackerel.

ငါးပျံ, *n.* the flying fish.

ငါးပြတ်, *n.* the *Otolithus*; *see* ငါးပုတ်သင်။

ငါးပြင်ဝပ်, or ငါးခွေးလျှာပြင်ဝပ်, *n.* a species of turbot, resembling the common English turbot.

ငါးပြန် (*pron.* ဗြန်), *n.* the point-tailed goby.

ငါးပြန်နီ, *n.* the *Amblyopus* sucker, ငါးနီကလေး။

ငါးပြား, *n.* the flat-bellied herring; the bristle finned sprat; a small, thin species of salt-water fish belonging to the genus *Chanda*; also called ငါးပြားသလက်။

ငါးပြုတ်, *n.* boiled fish.

ငါးပြေမ, *n.* the climbing perch, *Anabas scandens*, walking fish.

ငါးပြေသတ်, *n.* the small perch; *see* ငါးစင်စပ်။

ငါးဖဲ, *n.* the band fish.

ငါးဖန်းမ, *n.* the Tenasserim bream.

ငါးဖယ်, *n.* the fresh-water herring.

ငါးဖယ်အောင်း, *n.* the *Rohtee Belangeri*.

ငါးဖရို, *n.* a very large eel.

ငါးဖလူးခါ, *n.* the Tavoy whitefish.

ငါးဖေါင်ရိုး, *n.* the garfish.

ငါးဖျင်းပု, *n.* the *Aspidoparia morar*.

ငါးဖျင်းသစ်ခေါက်, *n.* same as ငါးဖျင်းသလက်။

ငါးဖျင်းသလက်, *n.* the *Trichogaster fasciatus*.

ငါးဘဲဖြူ, *n.* the *Amblypharyngadon mola*, ငါးစင်စပ်။

ငါးမထုံ, *n.* a species of eel.

ငါးမန်း, *n.* the sawfish.

ငါးမန်းကျောင်, ငါးမန်းဖြူ, ငါးမန်းဖြူခေါင်းတုံး, *n.* different species of sharks.

ငါးမန်းကျွဲ, *n.* a species of the hammer-headed shark.

ငါးမန်းခွယ်, *n.* the blade of a steamer's screw propeller.

ငါးမန်းထားလွယ်, *n.* the swordfish.

ငါးမန်းယပ်, *n.* the screw propeller of a steamer; စက်ပန်း။

ငါးမန်းသန္တတ်, *n.* the hammer-headed shark.

ငါးမန်းဟိုင်း, *n.* the *Rhineodon* shark.

ငါးမိုးလောင်, *n.* the *Badis Buchanani*.

ငါးမုန့်, *n.* the pomfret, ငါးပါမောင်။

ငါးမောင်းမ, *n.* the *Bagarius Yarrelii*, a scaleless fresh-water fish with a large mouth. The skin, which is of a grayish hue, is spotted with black.

ငါးမျက်မိနီ, or ငါးမျက်ဆန်နီ, *n.* the red-eyed gudgeon, ငါးကြင်းမျက်ဆန်နီ။

ငါးမြင်း, *n.* the short-headed catfish, *Silundia gangitica.* It is made into *ngapi* and sold in four qualities known as, *kyeik*, *kwe*, *kaungdo* and *kat.*

ငါးမြင်းအုပ်တား, *n.* the long dorsal-finned catfish; *see* ငါးအုပ်တား။

ငါးမြင်းရင်း, *n.* the large barbuleless catfish.

ငါးမြစ်ချင်း, *n.* the *Labeo rohita*, a kind of carp.

ငါးမြီးမည်း (မဲ). *n.* the black-tailed *Systomus.*

ငါးမြွေထိုး, *n.* the ophidian, ငါးရင်ဘု (Tavoy).

ငါးမြွေထိုးဝက်တောင်, *n.* the *Mastacembelus zebrinus.*

ငါးမျှား, *v.* to fish; *n.* a fishhook, ငါးမျှားချိတ်။

ငါးမျှားကြိုး, *n.* a fishing line.

ငါးမျှားစာ, *n.* fish bait.

ငါးမျှားတံ. *n.* a fishing rod.

ငါးမျှားထစ်, *n.* the barb of a fishhook.

ငါးမျှားသုတ်, *v.* to twitch up the hook; *n.* a fishing rod.

ငါးရင်, *n.* the large snout.

ငါးရင်ပေါင်စာ, *n.* the white-bellied *Opsarion.*

ငါးရစ်ဆည် (*pron.* ဆယ်), *n.* an implement used for catching fish in spawn

ငါးရစ်မောင်, *n.* the *Chela.*

ငါးရတ်နီ, *n.* the Morton barbel.

ငါးရတ်ဝက်, *n.* the long-bearded barbel.

ငါးရံ့, *n.* the banded snakehead, the *Ophiocephalus striatus*; ငါးရံ့ကိုယ်, a term applied to persons having a short waist.

ငါးရံ့ခေါင်းတို, *n.* the amphibious snakehead. ငါးပတက်။

ငါးရံ့ဒိုင်း, *n.* the spotted snakehead.

ငါးရံ့ပနော်, *n.* the small snakehead.

ငါးရံ့ပျားတူ (*pron.* ရံ့ပဋူ), *n.* the nodding *Clerodendron*, an elegant flowering shrub.

ငါးရာ, *n.* a species of mackerel, the *Cybium lineolatum.*

ငါးရေပေါ်, *n.* the *Perilampus atpar*, ငါးဖျင်းကြန်။

ငါးရောင်, *n.* the mailed catfish; the shark-snouted catfish.

ငါးရွေး, *n.* the large catfish.

ငါးရှည့် (*pron.* ရှဉ့်), *n.* an eel; ငါးရှည့်သွေးရောင်, russet brown color.

ငါးလင်ပန်း, *n.* the common eel.

ငါးလိပ်ကျောက်. *n.* the skate.

ငါးလိပ်ပြာ, *n.* the *Holacanthus annularis.*

ငါးလိပ်မကန်း, *n.* collective term for fish and marine or aquatic animals.

ငါးလုံး, *n.* the small mullet.

ငါးလူး, *n.* the *Labeo angra*, a small fresh-water fish.

ငါးလေ, *n.* the *Osteochilus chalybeatus*.

ငါးလောင်ပေါင်, *n.* the *Corvina solada*, greenish on the back, having the fins dotted with brown, and growing to the length of two feet.

ငါးလွှား, *n.* the *Barbus chola*; ငါးခုံးမ။

ငါးဝန်, *n.* the whale.

ငါးသင်ကုတ်ဖြူ, *n.* the *Crenidens*, a small oval fish, having a row of sharp, front teeth.

ငါးသဘော်ပေါက်, *n.* the conger eel.

ငါးသည်, *n.* a fish monger.

ငါးသပို, *n.* the *Gobius giuris*.

ငါးသလီ, *n.* a species of catfish.

ငါးသလဲတိုး, *n.* the *Botia Berdmorei*; ရှစ်စာရေးငါး။

ငါးသလောက်, *n.* the Rangoon shad, the *Clupea palasha*, or *ilisha*.

ငါးသံချိတ်, *n.* a small catfish..

ငါးသိုင်း, *n.* the *Rohita* carp, *Catla Buchanani*, ငါးသိုင်းများ (လျှင်) ဟင်းဟုန်သည်, a proverb applied to those who are surfeited with sensual pleasures.

ငါးဟစ်, *n.* the purple heron.

ငါးဟူ, *n.* the *Labeo gonius*; *see* ငါးဒိန်း.

ငါးဟောက်, *n.* the *Muræna* eel.

ငု, *n.* the *Cassia lignum* (tree).

ငုကြီး, *n.* the *Cassia fistula*.

ငုဖတ်, ငုရွှေ, *n.* varieties of the *Cassia lignum*. The fruit of this tree is used as a purgative.

ငုသိမ်, *n.* the *Cassia nodosa*.

ငုတ်, *v.* to remain after a part is destroyed (*obs.*), ဘုရားငုတ်တို, the ruins of a pagoda; အငွေအငုတ်. *Der.* အငုတ်။

ငုတ်ငုတ်, ငုတ်တုတ်, ငုတ်လုတ်, *adv.* in a sitting posture; the allusion being to သစ်ငုတ်, the stump of a tree; တငုတ်ငုတ်, sitting idly; in one continued sitting posture, တနေ့လုံးခင်ဗျားသည်အလုပ်ကိုတငုတ်ငုတ်လုပ်၍နေသည်၊ မညောင်းဘဲနေမည်လား, ငါကိုယ်တိုင် အိမ်ပေါ်မှာ ငုတ်တုတ်ရှိလျက်သားနှင့်ဘဲ့နယ်ဆဲရေးတိုင်းထွာနိုင်သလဲ, အားချင်းမမျှသောကြောင့်၊ သူနှိပ်စက်သည်ကိုကျွန်ုပ်ငုတ်တုတ်ခံနေရပါသည်, as we are not equal in strength, I have to endure his persecution, without being able to move hand or foot.

ငုတ်ရှူ, *n.* a snag; a sharp, short branch, အခက်ငုတ်စွန်း။

ငုပ်, *v.* to dive, to go beneath; to be swallowed up, be lost; to disappear, မြုပ်သည်, ကွယ်သည်; to be latent, as a disease; သည်အချုပ်နှင့်ရေငုပ်ဝံ့ပါမည်လော, would you dare to dive in the water on this declaration? used to test another's veracity; ငုပ်သောငှက်ဖျားကိုပေါ်ထွက်အောင်ဆေးစားရမည်, you must take medicine, in order that the latent fever may come out; ရေငုပ်သည်မှတပါးမည်သည့်ကိစ္စမျိုးမဆို၊ နောက်ကျလို့မကောင်းပါ, there is no concern in which it is good to be behindhand, except in the matter of diving.

ငုပ်မှစ်, *n.* the *Chrysopogon acicularis*; မျောက်မြွှားမြက်။

ငုံ, *v.* to inclose, cover, shut up, as in the mouth, or in a flowerbud; to include, comprise; သည်စာတကြောင်းကိုနှုတ်နှင့်ငုံ၍မရေးနိုင်ဘူးလော, ငုံသောပန်းနံ့သည်ပွင့်ပြီးဖြစ်သောပန်းနံ့ထက်လွန်ကဲ၍မွှေးကြိုင်သည်; *see* နှုတ်ငုံ. *Der.* အငုံ။

ငုံ့, *v.* to hold the head down for the purpose of looking, to stoop; to hang the head in silence or respect; *comp.* ကုန်း and ကုပ်; အိမ်ကြမ်းနိမ့်သောကြောင့်၊အိမ်အောက်သို့ဝင်သွားသည်အခါ ငုံ့သွားမှ၊ခေါင်းနှင့်မတိုက်မိဘဲရှိလိမ့်မည်, as the floor of the house is low, when you go under, it is only by stooping that you will escape striking your head; ဂူထဲသို့ဝင်သည်အခါငုံ့လျှိုးငုံ့လျှိုးဝင်သွားသည်, when entering the cave, he went in a stooping posture.

ငုံ့စိုဖြစ်, or ငုံ့တုံ့ဖြစ်, *adv.* idly, implying disregard of authority, သည်ကိစ္စအလျင်ပြီးစေချင်မှန်းကိုခင်ဘျားသိပါလျက်နှင့်၊အနည်းငယ်မျှဂရုမစိုက်၊ ငုံ့စိုဖြစ်ပင်နေတော့သည်, သည်အမှုကို ထပ်ခါထပ်ခါမေးလျက်နှင့်၊ ခင်ဘျားဘဲ့နှယ်ကြောင့်ငုံ့တုံ့ဖြစ်နေနိုင်သလဲ။

ငုံ့လျှိုး, *v.* to stoop and enter, as in entering a cave.

ငုံး, *n.* the bustard quail.

ငုံးတယ်သောခွေ, *n.* a quail pipe.

ငူ, 1, *n.* the green pigeon.

ငူ. 2, *v.* to project convexly, as a promontory, to jut out as a small headland. Der. အငူ။

ငေး, *v.* to have the mind diverted from the proper object of attention and intently fixed on another; to be absent minded; to be in a serious reverie; to allow the mind to wander, ခင်ဘျားဘာငေးနေသလဲ, ငေး၍မနေပါနှင့်။ကျွန်ုပ်ပြောသည့်အရာကို သတောစိုက်ပါ, do not let your mind be wandering from the subject; please pay attention to what I am saying.

ငဲ့, *v.* to lean, be inclined to one side, as a post or vessel; *less than*

တိမ်း and စောင်း; to be inclined in mind, be partial toward, have special regard for, မင်းမျက်နှာကိုငံ့၍သာငါကမကွာရှင်းဘဲနေသည်, ဈေးထဲမှာ မောင်ထွန်းမြတ် သူ့ရည်းစားကိုငံ့ပြီးကြည့်သည်, မကောင်းသည့် ဒုစရိုက်တရားကိုမကျင့်ဘဲ၊ ကောင်းသော သုစရိုက်တရားကို နှလုံးထားပြီးလျှင် ငံ့၍ကျင့်သည်. *Der.* ငံ့။

ငံ့ကွက်, *v.* to be inclined in mind, be partial.

ငေါ, *v.* to project, stick up or out; မောင်မဲ့အိမ်သည်အိမ်တန်းနှင့်မညီ၊ရှေ့သို့ထွက်၍ငေါနေသည်, မောင်ဖြူအရိုက်ခံရသောကြောင့်၊ လက်မောင်းကျိုး၍အရိုးငေါထွက်နေသည်။

ငေါက်, *v.* to project, stick up or out; *more than* ငေါ (*obs.*); to use loud, violent language in order to daunt or terrify, ခင်ဗျားကျွန်ုပ်ကိုငေါက်၍မပြောပါနှင့်, do not use loud, violent language in speaking to me, sir.

ငေါက်ငက်, *v.* to project, stick up or out; *used adverbially,* ငေါက်ဒီး ငေါက်ငက်, *adv.* sticking up or out.

ငေါက်ငမ်း, ငေါက်ငေါ်, *v.* to use loud, violent language, in order to daunt or terrify, နှုတ်သံငေါက်ငေါက်ငမ်းငမ်းဖြစ်သည်, the voice was loud and terrifying.

ငေါက်ဆတ်, *v. see the parts.*

ငေါက်ထား, *v.* to set erect.

ငေါက်ထောက်, ငေါက်လောက်, *adv.* sticking upright; used *fig.*, မင်းပြောသည့်စကားငေါက်ထောက်ထောက်၊လူပရိသတ်ခံချင်ရိုးလား (*Colloq.*).

ငေါင်း, *n.* a bird, said to have but one leg, and to have its habitat on the confines of Manipur, in the မဟာမြိုင်တော။

ငေါင်းစင်းစင်း, *adv.* stretched out straight, as when sleeping in the way of others passing; awkward in appearance; ငါ့သားငယ်အိပ်၍တယောက်တည်းငေါင်းစင်းစင်းရှိသည်, my little son is sleeping, stretched out by himself alone; မမေသည်အပျိုများထဲမှာကြည့်၍မကောင်း၊ငေါင်းစင်းစင်းရှိသည်။

ငေါင်းတောင်းတောင်း, *adv.* singly, alone, as a person traveling by himself, တယောက်တည်းငေါင်းတောင်းတောင်းရှိသည်။

ငေါ့, *v.* to project, as the middle of the body when bending backward; to take advantage of some affection or favor and be contumacious, refractory.

ငေါ့တက်, *v.* to take advantage of some affection or favor and be refractory.

ငေါ့ထွက်, *v.* to bend outward.

ငေါ်, *v.* to stick up obliquely; *more than* ငေါ; to have an unpleasant

taste, အရသာငေါ်သည်; to be strong, as scent; to be strong, as a voice when singing.

ငေါ်တော်တော်, *adv.* disagreeable to the smell, as scent or perfume, in the sense of its being overpowering; harsh and grating to the ear, as the human voice, မင်းပြောသည်စကားနားမခံသာအောင်၊ငေါ်တော်တော်ပြောသည်; ချက်သောဟင်းသည်ဆားငါးပိနိုင်၍အရသာငေါ်တော်တော်ရှိသည်, owing to there being too much salt and *ngapi* in the curry the flavor is overpoweringly strong; ဤဆေးလိပ်ငေါ်တော်ကြီးဖြစ်သောကြောင့်၊သောက်ဘို့မကောင်းပါ။

ငေါ်လော်, *adv.* sticking up obliquely, အရိုးငေါ်လော်ပေါ်သည်။

ငို, *v.* to cry, weep; ငို၍တောင်း, to cry for, သရက်သီးကိုငို၍တောင်းသည်; to be moist, as a slight exhalation from a porous substance; *less than* ချိုး; to emit moisture (sweat), as salt (ဆားငို), jaggery (ထန်းလျက်ငို), sugar, alum, sal ammoniac, gunpowder.

ငိုကြွေး, *v.* to cry loudly, bewail, မြည်တမ်းသည်, အမိသေဆုံးရှာသောကြောင့်သို့ကလေးကပြင်းထန်စွာငိုကြွေးသည်။

ငိုချင်း, *n.* a funeral song, ငိုချင်းငိုသည်။

ငိုချင်းသည် (*pron.* သယ်), *n.* a professional mourner.

ငိုတမ်း, *v.* to cry loudly.

ငိုယို, *v.* same as ငို။

ငိုက်, *v.* to nod through drowsiness; to hang the head, as an ear of grain; သည်အကလေးအိပ်ချင်သောကြောင့်ငိုက်သည်, this child is nodding because he is sleepy.

ငိုက်ဆိုက်, *adv.* hanging down the head, မိဘဆုံးမသည့်စကားကိုရှက်၍၊ခေါင်းငိုက်ဆိုက်ချနေသည်။

ငိုက်မျည်း, *v.* to nod through drowsiness, ထိနမိဌကြီးသောသူတို့သည်ငိုက်မျည်းတွေဝေစွာနေတတ်သည်။

ငြင်ပါ, *v.* to have a settled dread, သည်လူကလေးငြင်ပါလို့ငိုတတ်သည်; ငြင်ပါ in this instance, means that the boy, in a past existence, was in the habit of crying from fright, and on that account has the same habit in the present existence; ငြင်ပါအောင်ကြောက်သည်, usually said of very young children.

ငြင်း, *v.* to contradict, deny; to refuse to do (one kind of တွက်); သုဓမ္မာစရပ်တွင်သင်္ဃာတော်တို့သင်္ဂါယနာတင်စကားကိုငြင်းကြသည်; to miss fire, as a gun or rifle, မီးငြင်း။

ငြင်းခုံ, *v.* to contradict, deny; to dispute, သိဉ္ဇည်းတပည့်နှင့် ဂေါတမတပည့်တို့မည်သူဘုရားဖြစ်သည်ဟုငြင်းခုံကြသည်, the disciples of Theinzi

contended with the disciples of Gautama, as to who was the Buddh.

ငြင်းချက်, *n.* an issue at law; ငြင်းချက်ထုတ်သည်, to frame an issue.

ငြင်းဆန်, *v.* to refuse to obey, မိဘဆရာသခင်တို့က၊အမှုတစုံတခုကိုစေခိုင်းရာ၊ မလုပ်မကိုင်တုံ့ပြန်ပြောဆို၍ငြင်းဆန်နေသည်။

ငြင်းပယ်, *v.* to reject (a proposal); to disown, disavow; to deny, ခင်ဗျား ပြောသည့်စကားကျွန်ုပ်မငြင်းမပယ်ပါဘူး, I do not deny what you say, sir; အရက်ကိုသောက်ရမည်ဆိုရာ၊မသောက်ပါဟုငြင်းပယ်လိုက်သည်။

ငြမ်း, *n.* a scaffold; gallows.

ငြမ်းဆင်, *v.* to make a scaffolding of bamboos, for the purpose of building or repairing a pagoda; ငြမ်းဆင်ကောင်းသည်, ငြမ်းခိုသည်; ဘုရားကိုထီးတင်လိုလျှင်ငြမ်းဆင်မှတင်နိုင်မည်။

ငြား, 1, *v.* to meet with, find, ကြုံသည်, တွေ့သည် (*obs. in this sense*); to be married; to have sexual intercourse.

ငြား, 2, *verb. affix, euphonic, mostly used before the continuative affix* သော်လည်း, *and the assertive future affix* အံ့, *when used for* လျှင်, *e.g.*, သွားငြားအံ့. ပြုငြားအံ့; သွားပါငြားသော်လည်းမတွေ့။

ငြိ, *v.* to catch, as by a nail or thorn; or by passion, တပ်မက်သည်; ခလုတ်မထိဆူးမငြိပါစေနှင့်, may you not come in contact with stumbling blocks or be caught by thorns; *fig.*, may you not meet with trouble.

ငြိစွန်း, *v.* same, in the latter sense; to be criminated, or implicated in a crime or offense; to get into trouble, or entanglement, သက်သေတို့ထွက်ချက်ကိုထောက်လျှင်၊ မောင်မင်း အပေါ်တွင်တရားငြိစွန်းသည်ဖြစ်၍ အရှုံးခံရင်သည်။

ငြိတွယ်, *v.* to catch, entangle, hold fast, with particular reference to the affections, သားသမီးများငြိတွယ်သောကြောင့်၊ မောင်လှအောင်၏အရပ်မှ ခွာ၍မသွားနိုင်ဘူး; to foul, as a rope. *Der.* အငြိအတွယ်။

ငြိမ်, *v.* to be still, unmoved, composed, quiet, မလှုပ်မရှား; to be undisturbed by outward troubles; *comp.* ငြိမ်း; သည်လှေသည်အလူးအလည်းမရှိအလွန်ငြိမ်သည်, သည်လူကိုဘယ်အကြောင်းပင်ပြောပြော ကိစ္စမရှိပါ။ နှုတ်လျှာအလွန်ငြိမ်သည့်လူဖြစ်ပါသည်ခင်ဗျား။

ငြိမ်ဆိမ် (*pron.* ဆိမ်), *v.* to be unmoved, quiet, သည်မြင်းသူများမြင်းနှင့်မတူ၊စီး၍အလွန်ငြိမ်ဆိမ်သည်, this pony is unlike other people's ponies it is very quiet when ridden.

ငြိမ်ဝပ်, ငြိမ်သက်, *v.* same as ငြိမ်; သူခိုးထားပြလူဆိုးဘိန်းစားမှစ၍ နည်းပါးသောကြောင့်၊မြို့ရွာအလွန်ငြိမ်သက်သည်, owing to theives, dacoits, bad

characters and opium-smokers being few, the towns and villages are in a very peaceful state.

ငြိမ့်, *v.* to be soft, gentle, pleasant, သာယာသည်; to have sweet, pleasurable sensations, as တကြောအခြင်ငြိမ့်သည်; တူရိယာအသံများကိုကြား ရသည့်အခါ၊ နားအလွန်ငြိမ့်သည်, the sound of musical instruments is very pleasant to one's ears. The Burmese term the sensation experienced while swinging in a swing, or riding on an elephant, or being rocked in a boat, ငြိမ့်. *Der.* အငြိမ့်။

ငြိမ့်ဆိမ့်, ငြိမ့်ညောင်း, *v.* same, *but used adverbially only.*

ငြိမ့်လေး, *v.* same as ငြိမ့်။

ငြိမ်း, *v.* to extinguish, quench; to be extinguished, quenched, သေသည်; to be quieted, appeased, settled, ပြေသည်; to be quiet, comfortable, happy, free from outward troubles, ချမ်းသာသည်; *comp.* ငြိမ်; မီးကိုငြိမ်းလိုက်ပါ, extinguish the light (*more elegant than* မီးကို သတ်လိုက်ပါ).

ငြိမ်းဧ, ငြိမ်းချမ်း, *v.* same as ငြိမ်း, ငြိမ်းချမ်းသာယာအများသတ္တဝါ။

ငြီး, *v.* to be uneasy, discontented, to experience *ennui*; to be glittering, dazzling.

ငြီးငြီးတောက်, *v.* to dazzle, မှန်မီးအိမ်လင်းလိုက်သည်မှာ၊ငြီးငြီးတောက်နေသည်, the lamp shines so that it dazzles.

ငြီးငွေ့, *v.* to be uneasy, discontented, dull, သည်အိမ်မှာတယောက်တည်း နေရသည်မှာ၊အလွန်ငြီးငွေ့စရာကောင်းသည်, it is very dull having to live in this house by one's self. ပျင်း is generally used in *colloq.*, and ငြီးငွေ့ in books and formal discourse, to express the feeling of dullness which results from the absence of congenial company; လူဘောင်ငြီးငွေ့, to be weary of the society of men.

ငြူစူ, *v.* to be envious, malevolent, to act an envious, malevolent part; *comp.* မနာလို; မောင်ဖြူမောင်မည်းထက်အရာတိုးတက်သောကြောင့်၊အလွန်ငြူစူ သည့်လက္ခဏာရှိသည်, ခင်ဗျားကိုကျွန်တော်မနာလိုငြူစူစိတ်မထားပါ, သူတော် ကောင်းတရားကိုနှလုံးသွင်းသူသည်ငြူစူစောင်းမြောင်းခြင်းမရှိပါ။

ငြောင့်, *n.* any sharp thing sticking up or out; a sharp stump or thorn; a caltrop, a piece of bamboo (or other material) having four sharp points, so arranged that when thrown on the ground, one of the points will always be upward. These are scattered on the pathway by dacoits to prevent pursuit, ထားပြတို့က နောက်လိုက် သူတို့မမိနိုင်အောင်၊ဆူးငြောင့်များကိုလမ်းတွင်ပစ်ချထောင်ထားကြသည်။

ငြို, *see* ညို, *v.* to be dark in color, between blue and black; to darken, as the countenance.

ငြိုငြင်, *v.* to be distressed, miserable; *comp.* ဆင်းရဲ; to dislike, implying that such dislike is owing to ill-treatment or harshness; နှလုံးငြိုငြင်, ငြိုငြင်ပင်ပန်း, အမှုထမ်းကောင်းတို့သည် ငြိုငြင်ဆင်းရဲခံ၍အမှု
တော်ကိုထမ်းရွက်ကြသည်,သည်မင်းကိုဆင်းရဲသားများအလွန်ငြိုငြင်ကြသည်
ငြိုမောင်း, *see* ညိုမောင်း, *v.* to be of a dark purple color.
ငြို့. *see* ညို့, *v.* to be slightly dark, etc.
ငြိုး, *v.* to feel ill-will towards, harbor resentment, wish to injure, indulge malice prepense, အငြိုးထားသည်, ရန်ငြိုးထားသည်, ရန်ငြိုးဖွဲ့သည်, ငြိုးမာန်အိုက်; ကျွန်တော်ကိုငြိုး၍ရန်ဖြစ်အောင်လုပ်သည်; ဘာမျှမဟုတ်သည့်အမှုနှင့်ကျွန်ုပ်ကိုမငြိုးပါနှင့်, do not bear resentment towards me for nothing at all.

ငွါး. *v.* to be large, great; to be high, to project prominently above and beyond others; *used adverbially only*, ငွါးငွါးမြင့်, ဟိုရှေ့မှာငွါးငွါးမြင့်သည့်တောင်ကြီးကိုမြင်၏လား, do you see that great mountain towering (*lit.* toweringly high) in the distance before you?

ငွေ. *n.* silver.

ငွေကူ, ငွေထည့်, *v.* to contribute money; usually for a religious purpose.

ငွေခံလက်မှတ်, *n.* a bill.

ငွေချေး, *v.* to borrow money.

ငွေစား, *v.* to take bribes (*lit.* to eat money), တံစိုးစား။

ငွေစု, *v. lit.* to collect or gather together, silver; to save, or put by money; to collect money for a joint undertaking, such as paying the expenses of a *pwe.*

ငွေညို, *n.* silver moderately alloyed, as twenty-five per cent.

ငွေတော်, *n.* money raised by direct taxation; revenue; government treasure.

ငွေတော်ခွဲ, *v.* to levy a direct tax.

ငွေတိုက်, *n.* a government treasury.

ငွေတိုက်ရှင်, *n.* a banker, ငွေထိန်း။

ငွေတိုးချစား, *v.* to live on the interest of one's money.

ငွေထိန်း, *n.* a treasurer, cash-keeper, ငွေတိုက်စိုး။

ငွေပန်း, *n.* an air-plant, the *Dendrobium formosum*; also that variety of the picture-plant which has a variegated leaf; one name of the periwinkle.

ငွေပွင့်, *n.* a bloom that appears on the surface of good silver, hence called flowered silver.

ငွေမွး, ငွေတောင်, *n.* the hairy or feathery appearance on the surface of silver moderately alloyed.

ငွေရင်း, *n.* stock, capital.
ငွေရည်ပွပ်, *v.* to wash with silver, ငွေရည်ပွပ်ခွာနှိ။
ငွေရှင်, *v.* to be plentiful, as money; to be flush in cash. တယ်ငွေရှင်သည့်လူ (*Colloq.*).
ငွေလက်ငင်း, *n.* ready money; ငွေလက်ငင်းပေး၍ဝယ်သည်, to buy, paying cash.
ငွေလက်မှတ်, *n.* paper money; a cheque, ငွေထုတ်လက်မှတ်။
ငွေလက်လှယ်သုံးချေး, *v.* to borrow or lend money for a short time without charging interest.
ငွေလွှဲလက်မှတ်, *n.* a promissory note; a money order; a bill of exchange.
ငွေလွှဲလက်မှတ်ခံ, *n.* a drawee.
ငွေဝယ်မြေ, *n.* land acquired by purchase.
ငွေ့, *v.* to appear in small measure, be a forerunner or symptom indicative of something more; to be gentle, moderate; to be flickering, as the light of a lamp; to be at the point of death, အသက်ငွေ့ငွေ့ကလေးရှိတော့သည်; သည်ရေမွှေးအနံ့ငွေ့ငွေ့ကလေးရသည်။
ငှ (from င, to be distributed throughout), *v.* to distribute equally to all; *comp.* ဝေ; သွက်ထုပ်များကိုတင်ကူး၍ငှလေသည်, ဓောတိကသူဌေးသည်၊တောင်းရမ်းလာသောသူဆင်းရဲဒုက္ခိတတို့အားး၊နေ့စဉ်မပြတ်ရွှေငွေဆန်ရေစပါးတို့ဖြင့်ငှဝေပေးကမ်းစွန့်ကြဲလေသည်။
ငှက်, 1, *n.* a bird.
ငှက်အမြစ်, *n.* a bird's gizzard.
ငှက်အောက်, *n.* a flycatcher with white and blue markings, and a long, handsome tail, ငှက်တစပ်; *comp.* စတုံတူ, and တိုင်းကား။
ငှက်ကလေး, *n.* a Chinese sampan.
ငှက်ကုလား, *n.* the *Xenorhynchus Asiaticus* or *Jabiru* stork.
ငှက်ကုလားအုပ်, *n.* an ostrich.
ငှက်ကျား, *n.* the *Tantalus leucocephalus,* the pelican ibis, a bird with a very long beak and pink legs, having black and white feathers on the back; it is about the size of a small adjutant.
ငှက်ကြီး, *n.* the adjutant, ဒိုးစပ်။
ငှက်ကြီးတောင်, *n.* a species of fern, *Polypodiaceæ.*
ငှက်ကြီးထီးလှိုင်ကာ, *n.* a large bird (*fabulous*).
ငှက်ခတ်, *v.* to catch birds, ငှက်ထောင်သည်; ငှက်ခတ်သမား, ငှက်ခတ်မုဆိုး။
ငှက်ခါး, *n.* the blue or green jay; the roller.
ငှက်ချေးခံ, *n.* a temporary roof or awning placed over the coffin of a *pongyi*, or a member of the royal family, during the performance of funeral rites.

ငှက်ချောက်, *n.* a scarecrow.
ငှက်ငန္သား, *n.* the imperial pigeon; the common English heron.
ငှက်စပ်, *n.* a bird said to be very much sought after, for a few red feathers, with which fishermen on the coast make fly-hooks for large fish.
ငှက်စိမ်း, *n.* the *Chloropsis aurifrons*; the name of two species of green bulbuls, the *Phyllornis aurifrons*, and the *Phyllornis cochinchinensis.*
ငှက်ဆတ်, *n.* the broadbill.
ငှက်ဆိုး, *n.* the screech owl, ဇီးကွက်; the barn owl.
ငှက်တစပ်, *n.* a species of flycatcher, having a showy plumage, larger than the wild pigeon.
ငှက်တလိုင်း, *n.* the spur-winged plover.
ငှက်တော်, *n.* the long-tailed *Edolius*; the general name for the *Drongo* shrikes.
ငှက်တောင်, *n.* the wing of a bird; a quill pen; ငှက်တောင်ပြေ့, a figurative way of styling a lenient magistrate or administrator; ငှက်တောင်မာ, signifies a severe magistrate; အာဏာပြေ့, အာဏာပြင်း။
ငှက်ပန်းထိမ်, *n.* the red-cheeked barbet; the green barbet.
ငှက်ပုတီး, *n.* a general name applied to the small finches.
ငှက်ပျားစိပ်, *n.* the fairy bluebird, *Irena puella.*
ငှက်ဖျင်း, *n.* the *Caprimulgus* or goatsucker.
ငှက်ဘီလူး, *n.* a shrike, one of the *Laniidæ.*
ငှက်မင်းသား (ငှက်မင်းသမီး), *n.* a general name for scarlet minivets, the *Pericrocotus roseus.*
ငှက်မနား, *n.* the triangular vane of a steeple or spire (so called because a bird cannot perch on it); any vane; weathercock.
ငှက်မွေး, *n.* a feather, or feathers.
ငှက်ရဟတ်, *n.* the wagtail; the wood pipit; *Nemoricola Indica.*
ငှက်ဝါ, *n.* the mango bird, a species of oriole.
ငှက်သပိတ်လွယ်, *n.* the magpie robin.
ငှက်သိုက်, *n.* a bird's nest.
ငှက်သိုက်ခွန်, *n.* bird's-nest tax.
ငှက်သိုက်တောင်, *n.* a bird's-nest island in the Mergui or Tavoy Archipelago. These nests are made by the *Hirundo esculens*, and are considered a great delicacy by the Chinese; *see* ဇီဝဖိုး။
ငှက်, 2, *n.* the pestilential influence of miasma; malaria.
ငှက်တောခွေးတော, *n.* a place or tract of country which is very malarious.

ငှက်ဖျှည်း (*pron.* ဖျှဥ်း), *n.* an enlargement of the abdomen, occasioned by malaria, သည်လူငှက်ဖျားမိလို့ငှက်ဖျှည်းစွဲသည်။

ငှက်ဖျား, *n.* malarial fever; ငှက်ဖျားဖျားသည်, to have malarial fever; ငှက်ဖျားမိသည်, to catch malarial fever; ငှက် is frequently used without ဖျား, ယွန်းဇလင်းငှက်အလွန်ကြီးပါသည်။ရခိုင်ငှက်လောက်ဘဲဆိုးသည်။

ငှက်သင့်, *v.* to contract malarial fever.

†ငှက်ပျော, *n.* the plantain, banana.

ငှက်ပျောခိုင် (*pron.* ဂိုင်), *n.* a stalk or bunch of plantain fruit containing several combs (ငှက်ပျောဖီး).

ငှက်ပျောချက်ကြီး, *n.* a kind of plantain.

ငှက်ပျောငမွဲ, *n.* a large kind of plantain.

ငှက်ပျောဆင်ဘိ, *n.* a large. long kind of plantain.

ငှက်ပျောဆင်စွယ်, *n.* a long plantain; *smaller than* ဆင်ဘိ။

ငှက်ပျောဆင်ပေါင်, *n.* a large variety of plantain of a dark color.

ငှက်ပျောဆိတ်နို့, *n.* a small species of နံ့သာပု။

ငှက်ပျောနံ့သာပု (*pron.* နသာဗု), *n.* the small, plump, yellow, sweet plantain.

ငှက်ပျောနီ (or ငှက်ပျောရှမ်းနီ), *n.* a large, red and yellow plantain.

ငှက်ပျောဖက်, *n.* the leaf of the plantain after it has been detached from the tree and stripped of its midrib; ငှက်ပျောရွက် is the leaf on the tree.

ငှက်ပျောဖီး, *n.* a single comb of plantains; *comp.* ငှက်ပျောခိုင်။

ငှက်ပျောဖီးကြမ်း, *n.* the most common kind of plantain, having a sub-acid flavor.

ငှက်ပျောဖီးဆိုင်, *n.* two combs of plantains placed together concavely.

ငှက်ပျောဖူး, *n.* the large bud of the plantain; the bulging part of the capital of a pagoda, below the umbrella, ခရားသီး။

ငှက်ပျောမင်း, *n.* a large, plump, sweet species of plantain (*lit.* the king of plantains).

ငှက်ပျောမယ်တော်လက်သည်း, *n.* a long, slender, sweet variety of plantain.

ငှက်ပျောရခိုင်, *n.* a common kind of plantain, thin skinned, very sweet (sometimes called ငှက်ပျောရေသီလံ).

ငှက်ပျောသီးမွှေး, *n.* a long, green, sweet, fragrant variety of plantain.

ငှက်ပျောသူငယ်စာ, *n.* a kind of plantain easily digested; frequently given to young children.

ငှါ, *n. affix*, for, in order to; *chiefly used with verbal nouns, and verbs used substantively*, as, အစာအလို့ငှါ, for food, or for the sake of food; *or with verbals in* ခြင်း, as စားခြင်းငှါ, or စားခြင်းအလို့ငှါ, *lit.* in order to eating; *with verbs used substantively*, စားအံ့သောငှါ, စားလိုသောငှါ, in order to eat; *see Gram. p.* 48.

ငှါး, *v.* to borrow or lend; to hire or let (the same article, in either case, to be returned); *comp.* ချေး; ခင်ဗျားလှေတလတဆယ်နှင့်ကျွန်တော်ကိုငှါးပါ။

ငှါးရမ်း, *v.* same, ကျွေးမွေးရန်ဝက်နှမျှားကိုဆိုင်တွင် ငှါးရမ်း၍သာယူခဲ့ပါ။မဝယ်ခဲ့ပါနှင့်။

ငှဲ့ (from ငဲ့, to be inclined), *v.* to incline, set on one side, as a vessel in order to drain off the contents; *less than* စောင်း; ယခုမှထမင်းရည်ငှဲ့ရပါသည်၊ထမင်းမနပ်သေးပါ, it is only just now that I have drained off the rice water; the rice is not yet done.

စ

စ, the sixth consonant in the Burmese alphabet, and the first in the class of palatals.

စ, 1, *v.* to begin, make a beginning or commencement, be first, ဦးသည်; *opposed to* ဆုံး; *frequently euphonic.* စသည် *is sometimes contracted to* သည်, *after* က, *or* မှ, *in the first of two clauses, when corresponding with* သို့, တိုင်အောင်, *etc., in the latter clause,* as တောမှသည်မြို့တိုင်အောင်, for တောမှစသည်, etc., from the wood to the city; ယနေ့ကစ၍ခင်ဗျားကိုကျွန်ုပ်မိတ်ဖွဲ့ပါရစေ, allow me, sir, to make friends with you, beginning from to-day; ဤစာကို ယခုနေ့ကစ၍ရေးမှ အချိန်မှီရုံပင်ရှိလိမ့်မည်, ပူပြင်းသောဥတုယခုကျရောက်စကပင်၊ ဤသို့လှုပ်ရှားခြင်းဖြစ်ချေသော်၊ဥတုအတန်တိုးတက်ကာလ၊မျှား စွာစိုးရိမ်စရာရှိပေလိမ့်မည်, there being such agitation at the very beginning of the hot season, when the season is somewhat advanced, there will be much cause for anxiety. *Der.* အစ။

စဦးစွာ, *adv.* first, at first, at the first, အစဦးစွာ, အလောင်းမင်းတရားကြီးမောင်အောင်ဇေယသည် ကုန်းပေါင်မြို့ကို စဦးစွာ တည် ထောင် တော် မူသည်, Alaung Mintayagyi Maung Aung Zeya first founded the city of Konbaung.

စတင်, *v.* to be the first to begin, as an aggressor in a quarrel, သည်သူကျွန်ုပ်ကိုစတင်၍ရိုက်နှက်သည်, this man began beating me, first; to take the initiative in any business or undertaking.

စတင်၍တိုက်, *v.* to assail, လက်ရောက်မှုပြု, to fall upon, attack suddenly.

စ, 2 (*pron.* ဇ *when preceded by a verb*), *verb. affix. interrogative,* ကောင်းပါစ, is it well? ကြားပါစ, do you hear, or did you hear it? တွေ့ပါစ, did you find it? မြင်ပါစ, do you see it, or did you see it? ရှိပါစ, is it there (*Colloq.*)?

စအို (from စသို့), *n.* the anus, ဖင်; the bottom of a vessel, either

the inside or the outside; in the first sense vulgar, but in the latter sanctioned by good usage.

စက်, 1 (Pali စက္က, from Sanskrit စကြ), *n.* a wheel, anything that is circular and turns on an axis; the wheel of a carriage, ဘီး, လှည်းဘီး; the wheel of a mill or any machine, ရဟတ်; hence တုံးလုံးစက်. a winch, windlass; and မတ်တတ်စက်. a capstan; a wheel rocket, စက်ဖီး; the zodiac, ရာသီစက်; a thunderbolt, supposed to whirl round, မိုးကြိုးစက်; any celestial or supernatural weapon, particularly the fabulous *sekya* weapon, နတ်စက်, စကြာလက်နက်, စက်ရတနာ; power, energy, force, အရှိန်, တန်ခိုး, အစွမ်း, အား; authority, controlling power, အာဏာစက်; a circle which, though not actually circ: mvolving, has a centre, or axis from which it was originally turned, စက်ဝန်း, စက်ဝိုင်း; a circular mark or sign, indicative of some excellence, privilege, or authority, စက်လက္ခဏာ, particularly the characteristic marks of a Buddh's foot (ခြေစက်တော်), one hundred eight in number, ခြေစက်တော် တရာရှစ်ကွက်စက်လက္ခဏာ; the foot of a king, ခြေဘဝါးတော်; a kind of charm, made circular and buried in the flesh (often in the neck and upper arm), အသားခွဲမြှုပ်သောစက်; a circular mark set up, as the object of a marksman, a target, ပစ်ရန်စက်, စက်ဝိုင်း; a *sekya* system or world, စကြဝဠာ; also similar to ကြိုးကိုင်, ပယောဂ, လက်ကိုင်း, လက်ရာ, *e.g.*, သည်အမှုသည်လိုမှောက်သွားသည့်အရောငမြှစက်ပါဘဲ, the upsetting of this business is the handiwork of Nga Pyu.

စက်ကျည်, *n.* a hollow tube filled with gunpowder.

စက်ခန်း, *n.* an engine room.

စက်ခလောက်, *n.* a kind of block or pulley.

စက်ခေါင်းတုံး (*pron.* ဂုံး), *n.* a tree bearing a round fruit about an inch and a half in diameter, having marks somewhat resembling the spokes of a wheel; hence the name. It is also called ရေမြှပ်။

စက်ဆန်, *n.* the wheel of a block or pulley, a sheave.

စက်ဆရာ, *n.* a mechanical engineer.

စက်တင်ရက်ပါ, *v.* to follow as a natural consequence, as the spray of water caused by the revolution of a paddle wheel of a steamer. စက်တင်ရက် ပါပါလာသည်။

စက်တည်င်း, *n.* a large reel.

စက်တော်ဖြန့်, *v.* to step, walk; appropriate to Deity and royalty, ခြေစက်တော်ဖြန့်သည်။

စက်တိုင်, *n.* a gallows.

စက်တိုင်တင်, *v.* to execute by hanging on a gallows, ကြိုးပေး။
စက်နှက်, *v.* to ram down the powder in a hollow tube (စက်ကျည်).
စက်ပုန်း, *n.* a propeller; applied to a screw steamboat, because the screw is hidden; ဖေးစက် (*pron.* ဖေးစက်), a side-wheel steamboat.
စက်ပေါင်း, *n.* the paddle box of a steamboat.
စက်ဘီး, *n.* a bicycle; စက်ဘီးစီး, to ride the bicycle.
စက်မီး, *n.* a wheel rocket.
စက်ရတနာ, *n.* the fabulous *sekya* weapon.
စက်ရဟတ်, *n.* any machine that contains a wheel, or that revolves.
စက်လျှော့ပေး, *v.* to slow down an engine.
စက်ဝန်း, စက်ဝိုင်း, *n.* a circle, a target; စက်ပစ်သည်, to fire at a target.
စက်ဝိုင်းပဲ့, *n.* a segment of a circle, စက်ဝိုင်းပိုင်း။
စက်သီး, *n.* a block, pulley, နားသီး, နားသီးစက်။
စက်သီးဘီး, *n.* a sheave, လက်ခုပ်သီး, စက်ဆန်။
စက်သွား, *n.* the cog of a wheel; the edge of a thunderbolt, မိုးကြိုးစက်သွား, or မိုးကြိုးသွား။
စက်, 2, *v.* to drop, fall in drops; *seldom used as a verb.* *Der.* အစက်။
စက်စက်, *adv.* droppingly.
စက်စက်လက်လက်, *adv.* same as စက်လက်, အိမ်ကိုသက်ငယ်နှင့်မိုးသည်မှာ၊ မစိပ်သောကြောင့်၊မိုးရေစက်စက်လက်လက်ယိုသည်။
စက်လက်, *adv.* droppingly (from the body), လင်ဆုံးသောကြောင့်မျက်ရည်စက်လက်နှင့် နေရရှာသည်, သည်သူ လက်မောင်းသေနတ်မှန်သောကြောင့်၊ သွေးစက်စက်ကျသည်။
စက်, 3, *v.* to transmit impetus, as from one billiard ball to another; to propagate or be propagated, as sound from cliff to cliff, or fire from house to house, or contagion from one person to another; တောမီးကစက်၍ တရွာလုံးမီးလောင်သည်, အနောက်ပိုင်းက ရောဂါစက်၍ဖြစ်လာသည်မှာ၊အရှေ့ပိုင်းသို့ရောက်မှပျောက်သည်, the epidemic spread from the western division, and disappeared after reaching the eastern, အနာစက်စင်အောင်မပျောက်သေးဘူး။
စက်, 4, *v.* to scratch off, by a sudden jerk of the finger nail made by compression against the thumb; လက်စက်ကစားသည်, a game played by children to test each other's courage. It is painful, frequently causes blood to ooze from the skin, and makes a small sore.
စက်, 5, *v.* to make equal in weight, to counterpoise, ချိန်စက်သည်, ကျွန်မရွှေပုတီးလုပ်ပြီးလျှင်၊ ရွှေပုရပိုက်ခေါက်နှင့် ညှိန်းချင်းချိန်စက်၍ လဲရလျှင်လဲပါမည်, ငွေစက်ဘဲပေးတော့။

စက်, ၆, *v.* to sleep, take repose; appropriate to royalty and divinity; *comp.* အိပ် and ကျိန်း။

စက်ကျိန်း, *v.* to sleep; applied to Deity; *see* ကျိန်းစက်, ကိန်းစက်။

စက်တော်ခေါ်, *v. equivalent to* စက်တော်မူ, to sleep, ဘုန်းတော်ကြီးဘုရား ညဥ့်သုံးယံမှာ၊တယံသာစက်တော်ခေါ်သည်, His Majesty (*lit.* Lord of Great Glory) sleeps only during one of the three night watches.

စက်ပျော်, စက်မွေ့, *v. see* စက်, ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားစက်၍ပျော်တော်မူနေသည်, His Majesty remains in a sound slumber.

စက်မွေ့ရာ, *n.* a mattress used by royal personages.

စကား, *n.* a word; words, language; a saying, speech.

စကားအစ်, စကားအောက်, စကားချူ. စကားညှစ်, စကားတော့, စကားတွယ်, စကား ထစ်, စကားပြစ်, *v.* to draw out, detect, catch in questioning, ခင်ဗျား ကျွန်တော်ကိုစကားအစ်၍မေးသော်လည်းမရပါ, although you may try to draw me out by questioning you will not succeed, sir.

စကားအိမ်ဖွဲ့, *v.* to be circuitous in speech, in order to gain some end, သွယ်ဝိုက်သည်။

စကားအိုးဖွဲ့. စကားဖောင်ဖွဲ့. *v.* to speak together in company, many speaking at once.

စကားကား, *v.* to use exaggerated language, စကားကား၍ပြောသည်, to "draw the long bow," သည်လူအလွန်စကားကား၍ပြောလေ့ရှိသည်, this person has a habit of speaking in a very exaggerated manner.

စကားကျွံ, *v.* to commit one's self by word, or in speech.

စကားကြောင်းလမ်း, *v.* to inquire, in order to draw out some desired information, စကားစုံစမ်းသည်။

စကားကြို (ပြောသည်). *n.* an anticipatory statement, whether a person has sufficient grounds for making it or not.

စကားကြိုချက်, *v.* to come to a thorough understanding of (an affair).

စကားကြွယ်ဝ, *v.* to be talkative, garrulous; to be fluent.

စကားခေါ်, စကားပြစ်, *v.* to be indirect in speech, in order to make a discovery, or gain an end.

စကားချပ်, *v.* to make a parenthesis; to introduce parenthetically, ရောင်း စကားဝယ်စကားပြောသည့်အထဲတွင်၊ ခင်ဗျားတိုင်းရေးပြည်ရေးစကားကိုချပ်၍ မပြောပါနှင့်; *n.* a parenthesis, parenthetical remarks; စကားချပ်နှင့်ပြော သည်, to interlard; ဤစကားစကားချပ်တည်း, this passage is a parenthesis.

စကားချီ, *v.* to commence speaking, အစချီသည်။

စကားချီး, *v.* to make a preface or exordium, supposed to commend what is to follow; *n.* a preface or exordium.

စကားချွန်း, *n.* an indirect allusion. a double *entente*, စကားညွှန့်, မင်း စကားညွှန့်ကလေးနှင့် အဖျားမည်းကလေးနှင့် စကားပြောသည်, စကားချွန်းက လေးနှင့်ပြောသည်။
စကားခြွင်း, *n.* a proviso, စကားရှင်။
စကားစပ်, *v.* to connect or introduce, as language, topic of conversation, etc., စကားစပ်မေးပါရစေ, သည်အကြောင်းကိုမစပ်မိပါ။
စကားစမည်, *n.* familiar conversation, talk, chat, ကျွန်တော်ကျောင်းတကာ တို့အိမ်သို့စကားစမည်ပြောရအောင်သွားပါသည်။
စကားဆက်, *n.* an appendix, supplement to a writing.
စကားဆွံ့, *v.* to be imperfect in utterance (less so than စကားထစ်).
စကားညစ်, *n.* obscenity, မကြားဝံ့မနာသာဖြစ်သောစကား။
စကားတင်စား (*pron.* ဒင်), *n.* specious or plausible language.
စကားတုံ့, *v.* to reply; *n.* an answer, reply, အဖြေ။
စကားတောက်, *v.* to be indirect in speech, စကားပြစ်သည်။
စကားတောင့်, *v.* to be uncompromising, as language, စကားတောင့်တင်း သည်။
စကားထစ်, *v.* to stammer, stutter.
စကားထာ, *n.* an enigma, riddle.
စကားထာဖွက်, *v.* to make an enigma, riddle, ကျွန်ုပ်စကားထာဖွက်သည်ကို ဖြေပါ, answer, please, the riddle I made.
စကားနုတ်, *n.* an extract from a writing; *v.* to retract something said.
စကားပုံ, *n.* a comparison, similitude; a proverb, maxim.
စကားပေါ့, *n.* light, airy talk.
စကားဗို (from ဗို, to superadd), *n.* an additional word, euphonic expletive.
စကားဖို့, *v.* to tattle, tell tales, retail scandal.
စကားပျက်, *n.* burlesque.
စကားပြည် (*pron.* စဂျေည်), *n.* prose, plain language, free from Pali and poetry.
စကားပြန်, *v.* to translate, interpret, အနက်ပြန်သည်; to return an answer, စကားပြန်မရ၊ စကားမေးမရ, as when addressing a person in a dying or unconscious state; *n.* a translator or interpreter, အစိုးရ စကားပြန်တော်, a government translator.
စကားပြေ, *n.* prose; *see* စကားပြည်; peace-making words.
စကားပြော, *v.* to talk, converse, discourse, chat.
စကားပြောဖျက်, *v.* to be fluent, စကားကြွယ်ဝသည်။
စကားပွ, *v.* to be garrulous, loquacious; implying the kind of loquacity which results in the divulging of secrets.

စကားပွား, *v.* to be garrulous, စကားကြွယ်ဝ။

စကားဖာ, *v.* to try to rectify a slip of the tongue; *lit* to patch up one's speech.

စကားဖို, *n.* a leading word.

စကားမ, *n.* a synonymous word or expletive, *e.g.*, in တိုင်ပင်နှီးနှော, တိုင်ပင် would be the စကားဖို, နှီးနှော the စကားမ (*lit.* the male and female words).

စကားရိပ်, *n.* a hint, စကားရိပ်ထွက်။

စကားရိပ်ဘမ်း, *v.* to catch a hint.

စကားရှင်, *n.* indefinite language; ယနေ့အတက်မပြောနိုင်သေးပါ, would be termed စကားရှင်ပြောခြင်း; a proviso, စကားခြွင်း။

စကားလက်ဆောင်, *n.* language containing something of agreeable import to the person addressed.

စကားလစ်, *v.* to speak unguardedly, စကားမလစ်စေနှင့်နေ၊နေ်။

စကားလိမ်, *n.* an enigma, riddle, စကားဝှက်။

စကားလွှင်, *n.* light, airy talk, persiflage, စကားပေါ်။

စကားလျှံ, *v.* to brag, bluster; *see* စကားကား။

စကားဝိုင်းစကားလှည့်, *n.* indirect speech, used in order to gain some point or advantage.

စကားဝှက်, *n.* an enigma, riddle, စကားလိမ်။

စကားသယ်, *v.* to tattle, to tell tales, စကားဖို။

စကားသေ, *n.* definite, positive language.

စကားသွယ်ဝိုက်ခြင်း, *n.* circumlocution.

စကောစက (*pron.* ဇဂေါဇဂ), *a.* or *adv.* not fit for either this or that, တခုလည်းမကာ၊နှစ်ခုလည်းမရ; incomplete, wanting; *comp.* မကောမက, not sufficient, not enough.

စက္ကဝက်, *n.* the ruddy goose; the *Pelicanus Javanicus* or white pelican.

စက္ကူ, *n.* paper.

စက္ကူအုပ်သည့်စာအုပ်, *n.* a paper-bound book.

စက္ကူကြမ်း, *n.* rough or brown paper; *see* မိုင်းကိုင်စက္ကူ။

စက္ကူခေါက်ထား, *n.* a paper folder.

စက္ကူချပ်, *n.* a sheet of paper.

စက္ခာယတန (Pali စက္ခု, and အာယတန), *n.* the faculty of seeing.

စက္ခု (Pali), *n.* the eye, မျက်စိ။

စက္ခုအာရုံ, *n.* sight.

စက္ခုကွယ်, *v.* to be blind (*polite*), မျက်စိကန်းသည်, ကျွန်တော်နှစ်မဆယ်ရှိနှစ်အခွယ်ကတည်းက ကျောက်ပေါက်သောကြောင့်၊ စက္ခုကွယ်ရှာသည်, စက္ခုအလင်းမရ။

စက္ခုစား (*pron.* စက္ခုဇား), *n.* the power of the eye.
စက်စက်, *a.* brand-new; *see under* အသစ်စက်စက်။
စက်ဆုပ်, *v.* to be disgusted with, ရွံရှာသည်။
စက်ဆုပ်ရွံရှာ, *v.* same, သည်အကောင်ပုပ်အလွန်စက်ဆုပ်ရွံရှာစရာကောင်းသည်။
စကြ (Sanskrit), *n.* a *sekya* system or world; the fabulous *sekya* weapon.
စကြဝတေး, *n.* a universal monarch, one who has obtained possession of the *sekya* weapon. "The *Chakrawarrtti* (စကြဝတေး) is a universal emperor; there are never two persons invested with this office at one time. He is born only in an *asunya kalpa* (အသုညကမ္ဘာ) (a *kalpa* in which no Buddh appears); he never appears in any *Sakwala* but this, nor in any continent but Jambudwipa (ဇမ္ဗူဒိပ), nor in any country but Magadha. He must have possessed great merit in a former state of existence." M.B.
စကြဝဠာ (Pali ဝဠာ, a division, bounded part), *n.* a *sekya* world or system, comprising a central Myinmo Mountain, the surrounding seas and islands, the celestial regions containing the circumvolving luminaries, and the infernal regions; the universe being composed of an infinity of *sekya* worlds; *see under* ခေတ်။
စကြဝဠာတံတိုင်း, *n.* the boundary wall of a *sekya* world.
စကြဝဠာတိုက်, *n.* a *sekya* world or system; *see* စကြဝဠာ။
စကြာ (from စကြ), *n.* any celestial or supernatural weapon; particularly the fabulous *sekya* weapon, နတ်စက်, စကြာလက်နက်။
စကြာမင်း, *n.* one who has obtained possession of the *sekya* weapon.
စကြာလက်နက်, *n.* any celestial or supernatural weapon; *see* စကြာ and ဝရဇိန်. The difference between a စကြာလက်နက် and a ဝရဇိန်လက်နက် is, that the former is able to travel by itself, to any part of the စကြဝဠာ, by the mere wish or command of the စကြာမင်း, while the latter has actually to be hurled by the သိကြားမင်း, but it nevertheless travels with unerring aim.
စင်္ကြာ, *n.* a four-sided roof, အပြောက်မင်ကာမရှိ၊စင်္ကြာပေါင်း။
စင်, 1, *n.* a frame or stage. *Der.* ပြစင်, ပစ်စင်, မာလိန်စင်, မျှော်စင်, လင့်စင်။
စင်, 2, *v.* to be cleared from dirt, alloy, etc., to be clear, pure; to be free from disease, သည်လူဆရာကောင်းကိုတွေ့၍ရောဂါနှင့်စင်ကုန်ပြီ; to be castrated; *used adjectively*, as နွားစင်, မြင်းစင်, etc.; အပျိုစင်, a pure virgin; လူပျိုစင်, a chaste young man.
စင်ကြယ်, *v.* same, အင်္ကျီလုံချည်လူမျိုးတို့သည်ဟင်းအိုး၊ ထမင်းအိုး၊ ပုကန်၊ ခွက်မှစ၍ထားပုံပုံမှူးစင်ကြယ်သည်။
စင်ချော (*pron.* ဇင်ချော), *a.* plain, without ornamentation, as silver bowls.

စင်တလင်းခါ, **စင်တလင်းလှဲ**, *adv.* clean, nothing left, သည်အိမ်တွင်အမှိုက်သရိုက်များကိုစင်တလင်းခါအောင်လှဲလိုက်ပါ, sweep this house clean of all rubbish; သည်မြက်တောကိုစင်တလင်းလှဲအောင်တူးရှင်းနှင့်ထိုးလိုက်ပါ။

စင်ဖြူ, *v.* to be white, clean, pure; *see* ဖြူစင်။

စင်, **3**, *adv.* even, *slightly emphatic*, ပင်။

စင်္ကြံ (*pron.* ဇင်းကြံ) (Pali စင်္ကမ), *n.* a walk, place for walking to and fro. မြတ်စွာဘုရားဇေတဝန်ကျောင်း တော်၌တပည့် သားတို့အားတရားဟောတော်မူရန်၊စင်္ကြံကြွသွားတော်မူသည်, ကျွန်ုပ်သည်ကနေ့တနေ့လုံးထိုင်နေ၍စာရေးရသည့်အတွက်အလွန်ညောင်းလှပါသည်။ စင်္ကြံသွားမှတော်မည်, စင်္ကြံခတ်။

စင်္ကြံခတ်, စင်္ကြံရှောက်, *v.* to walk to and fro; စင်္ကြံခတ်သွား is only applicable to very short distances; သူတပါးမျက်တောင်ပေါ်မှာစင်္ကြံသွားသည့်လူ, an expression applied to persons who try to overreach others.

စင်စစ် (from စင် and စစ်), *a.* true, real; *adv.* verily, truly, certainly, really, အကယ်,အတပ်, အမှန်, မချွတ်; သည်ဥစ္စာသည်ငါ့ဥစ္စာစင်စစ်ဖြစ်သည်, this property is certainly mine; ကျွန်တော်ကိုသည်လိုအမှုရှာလျှင်၊မကြာမီကျွန်တော်နှင့်ခင်ဗျားစင်စစ်ရန်အကြီးအကျယ်ဖြစ်လိမ့်မည်, ကျွန်တော်ပြောသည့်စကားစင်စစ်မှန်ပါသည်ခင်ဗျား။

စင်ပြွမ်း (*pron.* ဇင်ပြွမ်း), *n.* the ornamental *Dillenia* tree; ကြက်စင်ပြွမ်း, a variety of the same.

စင့်, *verb. affix, interrogative*, စုံ (*infreq.*).

စင်း, *v.* to be extended in a straight line, စန့်; *comp.* တန်း. *Der.* အစင်း။

စင်းမျောမျော, *adv.* stretched out long, မင်းလှေစင်းမျောမျောနှင့် ကြည့်၍မကောင်းပါဘူး၊အညာလက်လုပ်လိုဘဲ, your boat does not look well, with its great length and narrow beam; it is like up-country handiwork.

စင်းလင်း စင်းတလင်းလင်း, *adv.* stretched out straight (*reproachful*).

စင်းလုံးကျွတ်, *n.* a species of yam.

စင်းလုံးရှိန်း, *n.* a species of yam, used medicinally.

†စင်းလုံးကျွတ်နိုင်, *v. in boat-racing parlance*, to win by an entire length (of a boat).

စိ (ပင်), 1, *n.* the acacia tree, yielding a hard timber.

စစ်, 2. *n.* war, a battle.

စစ်အင်္ဂါလေးပါး, *n.* an army composed of four parts, ဆင်စီးသူရဲ, elephanteers; မြင်းစီးသူရဲ, horsemen or cavalry; ရထားစီးသူရဲ, charioteers; ခြေသည်သူရဲ, footmen or infantry.

စစ်အောင်, *v.* to conquer in battle, gain a victory, စစ်အောင်တော်မူပြီ။

စစ်ကရိယာ, *n.* munition, ခဲယမ်းခရိယာ။

စစ်ကူ, *v.* to afford aid in war; to be an ally.

စစ်ကဲ, *n.* a lieutenant-general (လက်ယာစစ်ကဲ၊လက်ဝဲစစ်ကဲ); a *sitke* is

now an officer of the subordinate judicial service. In the Burmese time a စစ်ကဲ ranked next to a *wun*. There were two *sitkes* at a *wun*'s headquarters.

စစ်ခင်း, *v.* to set in battle array, prepare for an engagement.

စစ်ခံ, *v.* to receive battle.

စစ်ခေါင်းကျိန်း, *v.* to be wearied of fighting.

စစ်ခေါင်းမာ, *v.* to be bold and courageous in battle.

စစ်ချီ, *v.* to march to battle.

စစ်ဆင်, *v.* to set in array, prepare for an engagement; *see* စစ်ခင်း။

စစ်ဆောင်အမြောက်, *n.* a fieldpiece.

စစ်ဌာန, *n.* department of war.

စစ်တန်ဆာ, *n.* military dress, accoutrements; weapons, instruments of war.

စစ်တလင်း, *n.* an esplanade, a parade-ground or maidan.

စစ်တိုက်. စစ်ထိုး, *v.* to fight, engage in battle.

စစ်ထားလွယ်, *n.* a sword.

စစ်နိုင်, *v.* to conquer in battle; *see* စစ်အောင် (*more elegant than* နိုင်).

စစ်ပါရီ, *n.* a Sepoy. စစ်ဗိုင်, ကုလားရဲမက်။

စစ်ပျက်, *v.* to lose a battle. စစ်ပျက်၍ရှုံးသည်။

စစ်ပြုင်, *v.* to engage in battle, စစ်တိုက်။

စစ်ဗိုလ်, *n.* a military officer.

စစ်ဗိုလ်ပါ, *n* forces, troops, စစ်မက်ဗိုလ်ပါ။

စစ်ဘုရင်, *n.* a generalissimo, chief commander of the forces in the field; *comp.* စစ်သူကြီး. In the last Burmese war, the British General commanding the expeditionary force was styled, ဗိုလ်မှူးမင်းကြီး, ဗိုလ်ချုပ်မင်းကြီး။

စစ်မက်, *n.* war, a battle; *see* စစ်။

စစ်မက်ကရိယာ, *n.* warlike implements, munitions of war.

စစ်မျက်နှာဖြန့်, *v.* to deploy.

စစ်ခြိုးတို, *n.* a sudden skirmish; a short campaign, မိုးလေနီးသည်ဖြစ်၍၊မြန်မာမင်း ရှမ်းပြည်သို့တက်၍၊အလျှင်အမြန်ပြီးဆောင်စစ်ခြိုးတိုတိုက်မှတော်လိမ့်မည်။

စစ်မြေပြင်, *n.* a field of battle.

စစ်ယှဉ် (*pron.* ရှည်), *n.* a sally.

စစ်ယှဉ်ကစား, စစ်ယှဉ်တိုက်, *v.* to sally, to rush out and attack an enemy.

စစ်ရေးနိမ့်, *v.* to be worsted in battle.

စစ်ရေးပြ, *v.* to practice on parade.

စစ်ရေးသင်, *v.* to drill.

စစ်ရှုံး, *v.* to lose a battle, be defeated.
စစ်ဝတ်စစ်စား, *n.* military accoutrements, စစ်တန်ဆာ။
စစ်သင်္ဘော, *n.* a man-of-war.
စစ်သင်္ဘောစု, *n.* a squadron, as the North Atlantic Squadron.
စစ်သည်, စစ်သူခက်, စစ်သူရဲ, *n.* a soldier, ရဲမက်, သူရဲ။
စစ်သည်စု, *n.* a squad, လူစုငယ်။
စစ်သည်တပ်, *n.* a body of troops.
စစ်သူကြီး, *n.* a general; *comp.* စစ်ဘုရင်။
စစ်, 3, *v.* to filter, strain, separate one part from another; to examine, investigate, scrutinize, ဓိစစ်သည်, မေးစစ်သည်, မေးမြန်းသည်; to search, look through, ရှာဖွေသည်; to be unadulterated, genuine, true, pure, စင်သည်, မှန်သည်။
စစ်ကြော, *v.* to examine judicially, တရားခံသောစံ၊တရားလိုဝ် တို့ဖြစ်ပွား ကြသည့်အမှုများကို၊စစ်ကြောမေးမြန်းဆဲရှိပါသေးသည်။
စစ်ချက်, *n.* the substance of an examination taken down in writing, အစစ်ခံချက်။
စစ်ငုပ်, *v.* to examine by searching into the minutest details. မင်းတယ် ပြီးလုံသည့်လူ၊စစ်ငုပ်လို့မပေါ်ရှိဘူး။
စစ်ဆေး, *v.* to examine, investigate (any business); *comp.* ဓိစစ်။
စစ်တန်း, *n.* *see* စစ်ချက်, စစ်တန်းစစ်ချက်, a record. စစ်တန်း is also applied to the statements of *yuathugyis* (U.B.) made on oath, of the extent, boundaries and population of their jurisdictions, at the time of the settlement of 1145 B.E.
စစ်ပေါက်, *v.* to pick and search carefully here and there, စစ်စစ်ပေါက် ဖေါက်မေးတတ်သည်။
စစ်မေး, *v.* to examine judicially; *see* စစ်ကြော။
စစ်ဝတ်, *n.* the fee to be paid after undergoing an examination.
†စစ်ခနဲ, စစ်စစ်, 1, *adv.* by slight pricks or twinges; *see* စိုးစိုးစစ်စစ်: in a keen, darting or shooting, sharp, sudden manner, as pain, ကျွန်ုပ်သွား ပိုးစားလို့စစ်ခနဲ စစ်ခနဲကိုက်ပါသည်. သည်မြင်းအလွန်ဆတ်သည်၊ စစ်ခနဲအထိမခံဘူး။
စစ်စစ်, 2, *adv.* chirpingly, twitteringly, သည်ငှက်ကလေးစစ်စစ်နှင့်မြည်မြန် ပြီ။မိုးသီးရွာတော့မည်။
စစ်စည်, *v.* to be saving, close, parsimonious, sparing; *less than* စေးနဲ၊ ကောသိယသူဌေးကြီးအလွန်စစ်စည်လို့၊ဓိဓိဝမ်းမျှဝအောင်မစားရက်ဘူး။
စစ်စလီ, *n.* the whistling teal, စစ်စလီကျ။
စစ္ဆေ, *see* တစ္ဆေ, *n.* an apparition, spectre, ghost.
စစ်တုရင် (often called စစ်ဘုရင်), *n.* chess; (နယ်၊ရထား၊ဆင်၊စစ်ဓိုလ်၊မြင်း၊

မင်းကြီး) စစ်တုရင်အကွက်မထိုးတတ်ပါ, I do not know the moves in the game of chess.

စစ်တုရင်ခုံ, *n.* a chessboard.

စစ်တုရင်ထိုး, *v.* to play the game of chess.

†စစ်တုံ, *n.* a species of *Arum*, *Colocasia Indica.*

စဆွဲ, *n.* a small wooden porch in front of a pagoda, commonly containing an image (*obs.*), မုတ်ဦးစရပ်။

စည်, 1, *n.* a drum; a cask.

စည်ကြက်ကြိုး, *n.* the braces of a drum.

စည်စုပ်, *n.* a kind of drum.

စည်တီးသမား, *n.* a drummer, စည်သမား။

စည်ပတ်, *n.* the hoop of a cask.

စည်ပုတ်, *n.* a kind of drum; beaten in the Burmese time, when the royal tumblers performed.

စည်ပုံ, *n.* a cylinder.

စည်ပိုင်း, *n.* a tub.

စည်မျက်နှာ, *n.* a drumhead.

စည်မျက်နှာဝဗိတ်, *n.* the head or end of a cask.

စည်လက်ခတ်, *n.* a drumstick.

စည်လည်, *v.* to act the part of a bellman or crier, မောင်းလှည့်, မောင်းကြော်။

စည်သမား, *n.* a drummer, စည်တီးသမား။

စည်သုံးပါး, *n.* the three kinds of drums, *viz.*, those closed at one end, အာတတ (*pron.* အာ၊တတ); those closed at both ends, ဝိတတ (*pron.* ဝိ၊တတ); and those closed and covered throughout, အာတတဝိတတ။

စည်, 2, *v.* to abound, have in abundance; to have a bustling appearance, as a city, town, or village; to be thronged with people, as the streets of a city; to be crowded, as a ပွဲ; *comp.* ကြွယ်ဝ, applied to property, possessions of any kind.

စည်ကား, စည်ထွန်း, *v.* same; to have much foliage, as a tree; to be in good condition as a horse, buffalo, or a human being; to be crowded, as an assembly of people, ညကခင်ဗျား ပွဲသို့သွားသည့်အခါ စည်ကားသလား။အမယ်၊စည်ကားလွန်းလို့၊ထိုင်စရာတောင်မရှိပါ, was the *pwe* crowded when you went to it last night? အမယ်, so crowded that there was not even room to sit.

စည်ကားဝေဆာ, *v.* to thrive luxuriantly.

စည်ပင်, *v.* same as စည် (*most common*), သည်မန်ကျည်းပင်အကိုင်းအခက်နှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် အလွန်စည်ပင်သည်; *frequently used with* သာယာ, စည်ပင်သာယာ။

စည်, 3 (*pron.* စ်ည်), *v.* to place in a continuous row, according to some order, စည်ပြီးလျှင်ထိုင်နေကြ; *comp.* စီသည်. *Der.* အစည်း
စည်တိုက် (*pron.* ဇည်ဒိုက်), *adv.* directly, without intervention, တိုက်ရိုက်, ရန်ကုန်မြို့သို့အလျှင်အမြန်စည်တိုက်ရောက်အောင်သွား။

စည်, 4 (*pron.* စည်), *v.* to fly off scatteringly, as sparks or fine particles, မင်းလျှောခတ်သည်မှာ၊ တယ်ရေစည်သည်။ ကောင်းကောင်းခတ်ပါ; to glance off the object aimed at and strike another object, ပလင်းတိုင်ကိုစည်ပြီးသော်၊ အကလေးကိုမှန်သည်, the bottle after glancing off the post, struck the child.

†စည်ဖောင်း, *n.* the air bladder of a fish, ငါးစည်ဖောင်း; the bladder of a hog, ဝက်စည်ဖောင်း, တရုပ်လူမျိုး ပင်လယ်ဒမင်းဆိပ်များသို့ဆင်း၍၊ ငါးစည်ဖောင်းများကိုဝယ်တတ်ကြသည်။

စည့်, 1, *n.* the trigger of a crossbow (လက်လှေ့ပ်).

စည့်, 2, *n.* a small granary for rice, or other provisions.

စည့်, 3 (*pron.* စည့်), *n.* the substance used in glazing earthen ware, prepared from the dross of silver.

စည့်အိုး, *n.* a large glazed pot or jar; a Pegu jar.

†စည့်စည့် (from စေ့), *adv.* minutely, particularly.

စည်း, 1, *n.* a boundary line marked by a hedge or light fence, စောင်ရန်း; a fence of any kind; a rule of action, ထုံးဥပဒေ။

စည်းကမ်း, *n.* a boundary line, mark of limitation.

စည်းကမ်းထား, *v.* to limit, set bounds; to lay down rules, to systematize; စည်းကမ်းသတ်ထားသည်, စည်းကမ်းပျက်မဲ့, စည်းကမ်းသေ; စည်းကမ်းသတ်ဥပဒေ, the Limitation Act.

စည်းကမ်းရှိ, *v.* to be systematic, methodical, well disciplined.

စည်းကြောင်း, *n.* a mark not to be passed.

စည်းစောင့်, *v.* to be circumspect; applied to women, အလွန်စည်းစောင့်သည့်မိန်းမ။

စည်းတန်း, စည်းရိုး. *n.* a boundary line, စည်းတန်းချသည်။

စည်းပေါက်, *v.* to deviate, or fall away, from a principle or line of conduct, method, etc.

စည်းပျက်, *v.* to be broken through, as anything that is usually done in a methodical, regular manner, or as discipline; to depart from, as a principle of action or a line of conduct.

စည်းမျဉ်း, *n.* a line or course of conduct, method; the same as စည်းကမ်း; or with သေ the same as စည်းသေ, or စည်းကမ်းသေ; သည်သူငယ်သည် အစစစည်းမျဉ်းသေသည်, သည်မိန်းမက လေး သူ့မိဘဆုံးမထားသောကြောင့် စည်းကမ်း (စည်းမျဉ်း) အလွန်သေပေသည်, because of the

admonition given by her parents, this girl is very circumspect.

စည်း, 2, *n.* a bar, sand bank, စည်းတိမ်, သောင်တိမ်။

စည်းခေါင်း, *n.* the top or upper surface of a sand bank, လှိုင်းရိုက်သည့်နေရာများမှာစည်းခေါင်းချည်းဘဲ, there are nothing but sand banks where the waves beat.

စည်းစွန်း, စည်စွယ်, *n.* a spit of sand.

စည်း, 3, *v.* to bind, tie together, မင်းဘာလုပ်နေသလဲ။ ဘောင်လုပ်မည်လို့ဝါးစည်းနေသည်, what are you doing? I am tying bamboos together, as I am about to make a raft; ပတ်စည်း, to bind around.

စည်းကုံး, *n.* the leathern ring which secures the shaft of a cart to the yoke, လှည်းစည်းကုံး, လှည်းဦးစွပ်, လှည်းစည်းကုံးပြတ်သွားလို့ ခရီးမသွားနိုင်သေးပါ။

စည်းကြပ်, *v.* to keep tight, snug; to arrange in order, for action; to assess revenue, အခွန်တော်စည်းကြပ်, သူကြီး၊အခွန်တော်ငွေစည်းကြပ်ပြီးလျှင်၊ ရန်ကုန်မြို့သို့ဘုရားဖူးရအောင်အခွင့်ပေးမည်, *Thugyi*, after you have assessed the revenue, I will give you leave to go and worship at the pagoda in Rangoon.

စည်းနှောင်, *v.* to bind, tie together.

စည်းဖွဲ့, *v.* to bind together.

စည်းဝေး, *v.* to assemble, as people for consultation, worship, etc.; *comp.* စုဝေး။

စည်းဝေးအုပ်, *n.* a chairman, moderator.

စည်း, 4 (*pron.* စညီး), *n.* a steelyard.

စည်းချိန်, *n.* same as စည်း။

စည်း, 5 (*pron.* စညီး), *n.* the iron point of an arrow, commonly barbed; *not used singly.*

စည်းမြား, *n.* an arrow with an iron point or barb.

စည်းသွား, *n.* the point or barb of such an arrow.

စည်း, 6 (*pron.* စညီး), *v.* to chop, mince.

စည်းကုပ်, *v.* to consider and mark down.

စည်းကော, *v.* to mince, hash, in order to eat.

စည်းငယ် (*pron.* ဇညီး), *n. a.* or *adv.* a little, အနည်းငယ်, စိုးစည်း, မင်းပြောသည့်စကားသူတပါးမကြားအောင်၊တိုးတိုးစည်းငယ်မျှလောက်ပြောပါ။

စည်းစား, *v.* to consider, deliberate, ဆင်ခြင်သည်, ခင်ဗျားပြောသည့်စကားကိုကျွန်တော်စည်းစားနေသေးသည်။

စည်းစားခန်း, *n.* the private room of a commissioner or other official, in a courthouse (*lit.* the deliberation room).

စည်းတုံး, *n.* a chopping block, သည်အမည်းသားများကိုစည်းတုံးပေါ်မှာထား

၍စည်းပါ, put this meat on the chopping block and mince it.

စည်းရန်ထား, *n.* a chopping knife.

စည်းလဲ, *v.* to use artifice (in a bad sense); to use tricks in order to cheat, be unfair in dealing, လိမ်လည်, သည် ဈေးသည်မတောင်းစည်းလဲ၊ ချိန်စည်းလဲ၊အလေးစည်းလဲပြုလုပ်တတ်သည်။

စည်းဝါး, *v.* to consider, deliberate; *see* စည်းစား။

†စည်းစိမ်, *n.* the possession of wealth, the enjoyment of any good; royal estate, regal splendor; good fortune, as suddenly inherited, unexpected wealth.

စဏ္ဍာလ (Beng.), *n.* a *chandala.*

စဏ္ဍာလလေးမျိုး, *n.* the four degraded classes, သုဘရာဇာ, gravediggers; သူတောင်းစား, beggars; ပြည်တန်ဆာ, prostitutes; ဒွေးမရှမ်း, lepers.

စတိ, 1 (*pron.* စဒိ), *n.* any ceremony regarded as a charm to remove or avert evil.

စတိလုပ်, *v.* to perform such a ceremony, as when a person is bitten by a dog, or cut with a knife, or when a sore breaks out, or when the hoofs of a horse, or pony are abnormally long. A circle is made around the wound, sore, or hoof, with a piece of charred teakwood, ကျွန်တော်မြင်းခွာရှည်သောကြောင့်စတိလုပ်ပေးပါ၊ခင်ဗျား။

စတိ, 2 (*pron.* စဒိ), *a.* solid, artificially solid, that is, made without a hollow; *comp.* နားပင်းဖိတ်; solid throughout, as bangles; in contradistinction to ခေါင်းပွ; စတိခြေချင်း, စတိလက်ကောက်။

စတိတ်, *n.* a numeral figure in arithmetical computation; a multiplication table, ascending to nine times nine (called မောင်းမစတိတ်, because it is said to have been first introduced into a former king's palace in U.B. by his inferior queens); *see* ကိုးကြောင်း။

စတိတ်တွက်, *v.* to cipher, solve problems in arithmetic.

စတုဇရုပ်, *n.* matter produced by the operation of the four causes, အကြောင်းတရားလေးပါး, ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ။

စတုတ်, *n.* a strickle, a stick used to level grain in a measure; *see* တံသုတ်။

စတုတ်ကျမ်း, *v.* to level with a strickle.

စတုတ္ထ (Pali စတု, four), *a.* the fourth, လေးခုမြောက်သော။

စတုဒသမ (*pron.* စုဒ္ဒသမ), *a.* the fourteenth, ဆယ်လေးခုမြောက်သော။

စတုဒိသာ, *n.* the four points of the compass, အရပ်လေးမျက်နှာ; applied to *pongyi kyaungs* and *zayats.* In the former instance, when used with သံဃိက, it implies that a *kyaung* is the common property of the priesthood; in the latter it means that any one many

live in the *zayat*; ရောက်လာမရောက်လာသောစတုဒိသာသင်္ဃာအပေါင်းအား ရည်၍လှူသောကျောင်းတည်း, the *kyaung* intended to be offered to all the priesthood who may, or may not, arrive from the four points of the compass.

စတုမဓု (Pali), *n.* four articles which a priest may eat after noon, *viz.* ဆီ, oil; ပျားရည်, honey; တင်လဲ, molasses; and ထောပတ်, butter.

စတုမဟာရာဇ်, *n.* the first stage of the world of *nats*, situated around the waist of the Myinmo Mountain; *see under* နတ်ပြည် (စတုမဟာရာဇ်, so called because it is ruled over by four *nats*, နတ်မင်းကြီးလေးပါး).

စတုရန်း (from ရန်း, to make a barrier on the side), *a.* square; စတုရန်းလေးထောင့်ပတ်လည်။

စတုံတူ, *n.* the azure-headed flycatcher.

စတေး (*pron.* စဒေး), *v* to perform the ceremony of burying men at the four corners of a newly founded city, မြို့စတေးသည်, မြို့စောင့်နတ်မိမ်းဖြစ်အောင် မြို့လေးထောင့်တွင်တွင်းတူး၍၊ လူလေးယောက်ဖမ်း၍ စတေးချေ, in order that they may become living guardian *nats* of the city, let pits be dug at the four corners, and let men to the number of four be seized and buried (alive) in them.

စတောင်း, *verb. affix in negative sentences* (*infreq.*); *see* စဖူး, မတွေ့စတောင်း, မမြင်စတောင်း။

စတော်သမ္ဗန်, *n.* a jollyboat.

စနက်, *n.* a fuse or train of gunpowder.

စနက်သွယ်. *v.* to place a fuse or train; *in modern parlance*, to act as a go-between in love affairs; also used in a bad sense, when applied to a person fomenting quarrels or making mischief, တို့တာသာတို့ကောင်းစွန်စွာ လုပ်ကိုင် စားပါလျက်နှင့်၊ ဘယ်သူက၊ စနက်သွယ်လို့အမှုဖြစ်ရသလဲ; ဘုန်းကြီးပြန်မှားမှာ၊ မြန်မာလူမျိုးတို့သည်၊ တုံးကိုစနက်သွယ်၍မီးရှို့တတ်သည်။

စနက်သွယ်ပေး, *v.* to introduce one person to another, with a view to some future course of action. ဘယ်သူကစနက်သွယ်ပေးလို့၊သည်ယောကျာ်းနှင့်သည်မိန်းမအကြောင်းပါသလဲ။

စနစ်, *n.* an estimate of the plan or proportions of a building, machine, etc.; *v.* to make such an estimate.

စနစ်ပုံ, *n.* the above plan drawn out.

စနစ်ပုံထုတ်, *v.* to draw out such a plan, သည်အိမ်ဆောက်သည်မှာ၊ ဘယ်ဆရာစနစ်ပုံထုတ်သလဲ။

စနည်း, 1, *n.* an ominous saying.

စနည်းနာ (*pron.* စနဲ့နာ), *v.* to gauge public opinion in troublous times, or when some important step is about to be taken, as a monarch or minister, by causing private inquiries to be made, or by having regard to some ominous, or weighty saying which may have been dropped, အင်းဝမြို့ တည်ထောင်မည် ဖြစ်သောကြောင့်၊ ထိုအရပ်၌ ကောင်းမကောင်းကိုရှင်ဘုရင်ကစနည်းနာစေသည်။

စနည်းသည်, *n.* the receiver or interpreter of an ominous saying.

စနည်း, 2, *n.* စနည်းနေရာ, one of the five posts of honor, or places of sitting in the royal presence; *see under* နေရာငါးသွယ်။

စနူ (ဆောင်တော်), *n.* an apartment in the palace, appropriated for certain prayers.

စနေ, *n.* the planet Saturn; the seventh day of the week, Saturday, ၇နေ။

စနောင်စနင် (from နောင်နင်), *adv.* backward and forward, to and fro (*obs.*); confusedly, disorderly, distractedly, perplexedly, as the mind, ယခုမန္တလေးမြို့သို့ သွားမည်ကြံရာ၊ စိတ်စနောင်စနင် ရှိသောကြောင့်သွားဖြစ်ပါမည်လား။

စနိုး, *verb. formative, see Gram. sec.* 125, 4th. ကျွန်တော်ပုဆိုးလေးငါးထည်ထဲက၊ကောင်းစနိုးထင်ရာတထည်ကိုယူပါတော့။

စန္ဒကူး (*pron.* စန္ဒဂူး), *n.* the sanders, or sandalwood tree.

စန္ဒရကန် (Pali စန္ဒာ, the moon), *n.* a glass supposed to produce water from the rays of the moon; *comp.* သူရိယကန်။

စန္ဒာ (Pali), *n.* the moon.

စန္ဒား, 1, *n.* a certain instrument carried in procession at the funerals of the great.

စန္ဒား, 2, *n.* a large frame for catching fish; a large kind of bamboo fish trap, used in shallow waters in the Mergui district; *comp.* ယင်း။

စန့်, *v.* to be stretched out straight, ဖင်း; to be drawn out, lengthened, as a bar of metal by beating; to be stiff and cold, as the limbs of a dead person; သည်ကြိမ်ခွေလို့စန့်အောင်လုပ်ပေးပါ, ကျွန်ုပ်ရောက်လာသည့်အခါ မောင်ဖြူသည်စန့်နေသည်; ဟိုစပါးကြီးကိုမမြင်လားခင်ဗျား။ အစာဝလို့စန့်နေသည်။

စန်း, *an astrological term,* စန်းချသည်; *comp.* လက်။

စနွင်း, *n.* the turmeric plant or root; စနွင်း *is a corruption of* နံနွင်း။

စပ်, 1, *v.* to be hot, pungent, whether to have that quality which excites a hot or pungent sensation in the throat, mouth, eyes, etc., or to feel a hot or pungent sensation, to smart; one kind of ပူ; ငရုတ်စားလိုက်သည်မှာ၊နားရင်းပါးရင်းပူအောင်စပ်သည်။

စပ်ကျိန်း, *v.* to smart; chiefly applied to the eyes; also used to express the sensation experienced from a caustic application to a wound.

စပ်ပူ, *v.* to be hot, pungent, acrid; *see* **စပ်**; ပူစပ်သည်, စပ်ပူစပ်လောင်း။

စပ်ဖျဉ်းဖျဉ်း (*pron.* ဖျဉ်း), *adv.* disagreeably warm, as the sun, etc., နေ စပ်ဖျဉ်းဖျဉ်းကြီးပူသည်။

စပ်, 2, *v.* to join, unite, connect; *more closely than* ပူး; to make distantly or indirectly related (မစပ်တရပ်, irrelevantly); to blend colors in painting; *n.* the washboard or gunwale of a boat, လှေစပ်; an outer segment of a Burman cart wheel, လှည်းစပ်. *Der.* အစပ်။

စပ်ကြား, *n.* an intervening space, တောင်နှစ်လုံးစပ်ကြားအိမ်ဆောက်သည်။

စပ်ကြားစပ်လယ်ပြု, *v.* same as စပ်ကြားပြု။

စပ်ကြားပြု, *v.* to mediate, act the part of a go-between; စပ်ကြားသူ, a mediator.

စပ်ကြောင်း, *n.* a seam, ချုပ်ရိုးစပ်ကြောင်း။

စပ်စား, *v.* to bring together, as parties to make a bargain; to intervene in love affairs.

စပ်ဆရာ, *n.* a joiner; a coffin-maker; *comp.* စပ်သမား။

စပ်ဆို, *v.* to compose (writing), စီကုံးသည်; commonly applied to poetry, လင်္ကာစပ်ဆို။

စပ်ဆိုင်, *v.* to concern, be connected with, appertain to, အမျိုးရန္တနှင့်စပ်ဆိုင်သည့်အလုပ်တွင်ပေါ့လျော့စွာနေခဲ့လျှင်၊အရာနုတ်သိမ်းခြင်းခံရလိမ့်မည်။

စပ်တင်, *a.* with raised sides; applied to boats, စပ်တင်လှေ, a boat with raised sides.

စပ်နွယ်, *v.* to be distantly related, as by marriage.

စပ်ဖျဉ်းဖျဉ်း (*pron.* စပ်ဖှဲဖှဲ), *adv.* with a look or smile of disregard or contempt; in a silly, affected, simpering manner; *see* ဖျဉ်းစပ်စပ်။

စပ်ဘက်, *v.* to act in concert, or partnership; *see* ဘက်စပ်။

စပ်ယှဉ်, *v.* same as စပ်ရှက်။

စပ်ရှက်, *v.* to be closely and mutually connected; to cohabit, ရှက်တင်သည်, ကာမစပ်ရှက်သည်။

စပ်လျဉ်, *v.* to be connected continuously in a smooth, orderly manner. *Der.* အစပ်အလျဉ်။

စပ်သမား, *n.* a cabinet-maker, joiner, စပ်ဆရာ။

စပ်သွယ်, *v.* to bring together, bring into communication, acquaintance, relationship.

စပ်ဟပ်, *v.* to be closely joined, စေ့စေ့စပ်သည်; to come together, come

into connection; to make inquiries, to investigate; one kind of မေး မြန်း, သည်အကြောင်းစပ်ဟပ်၍မမေးရသေးပါ။

စပယ်, *n.* the common jasmine; အိမ်စပယ်, the garden jasmine; တောစပယ်, the wild jasmine; စပယ်အိ, စပယ်နွဲ့, varieties of the jasmine.

စပါး, 1, *n.* a plant of the grass genus, of which there are said to be one hundred and two species, စပါးမျိုးတရာနှစ်ပါး; a plant which bears esculent grain, of which there are said to be seven kinds, *viz.* သလေးစပါး, ကောက်စပါး, မုယောစပါး, လူး, ဆပ်, ပြောင်း and ကြိတ်; the rice plant or grain, paddy, ကောက်။

စပါးကျီ, *n.* a granary.

စပါးခတ်, စပါးကဲ့, *v.* to convey paddy from one place to another; usually applied to conveyance by boat.

စပါးခွံ, *n.* a husk or hull of grain.

စပါးနှံ, *n.* an ear or spike of grain.

စပါးပိုး, *n.* the weevil, ဆန်ပိုး။

စပါးဖုံး, *n.* the leaves which cover the ear or spike of grain.

စပါးဖျင်း, *n.* empty, unsubstantial grain.

စပါးမြီး, *n.* the beard of grain.

စပါးရိုင်း, *n.* wild rice; *see* နတ်စပါး။

စပါးလင်, *n.* lemon grass.

စပါးလှေ့, *v.* to winnow paddy.

စပါးလှောင်, *v.* to store paddy.

စပါး, 2, *n.* a boa (*not used singly*).

စပါးအုံး, *n.* a small species of boa.

စပါးကြီး, *n.* the boa constrictor, python.

စပါးကြီးကြည့်, *v.* to look with a sidelong, furtive glance.

စပျက်, *see* သပြက်, *n.* a species of *Momordica*, with small, muricated fruit.

စပျစ်, *n.* the grape.

စပျစ်ဆား, *n.* tartar, cream of tartar.

စပျစ်နွယ်, *n.* the vine, a grape vine.

စပျစ်ရည်, *n.* wine.

စပျစ်သီး, *n.* the grape. စပျစ်သီးခြောက်, *n.* the raisin.

စဖူး (from ဘူး), *verb. affix, in negative sentences,* (not) ever, as မသွား စဖူး, he never went; မမြင်စဖူးမကြားစဖူးသောအရာ, a thing never seen or heard of (before).

စဘုနာရီ, *n.* the *Gnaphalium aureum* (*Bot.*).

စဘူး, *n.* a species of gingerwort.

စဘူးခေါင်, စဘူးစုမ်ဘူး, *n.* varieties of the same.

စမုတ်, *n.* an apartment in the palace, appropriated to the royal toilet.
စမုတ်ဆောင်, *n.* same (*more common*).
စမုန်, *n.* a kind of plant, of which there are many varieties.
စမုန်စပါး, *n.* the anise plant.
စမုန်စပါးစေ့, *n.* anise seed.
စမုန်စပါးဆီ, *n.* the oil of anise seed.
စမုန်နက်, *n.* fennel flower, *Nigella sativa.*
စမုန်နီ, *n.* cress.
†စမုန်မြေ, *n.* land granted by the Kings of Burma.
စမဲ, *n.* sauce, condiment of any kind; စမဲ is usually coupled with ဟင်းလျာ, စမဲဟင်းလျာ။
စမော်ကော်ရုံး, *n.* the Court of Small Causes.
စမွယ်, 1, *v.* to enjoy; appropriate to royalty and divinity; *see* စံပယ်။
စမွယ်, 2, *see* စပယ်, *n.* the common jasmine.
စမြင်, *n.* the part of a roof which projects beyond the roof plate.
စမြင်း, *n.* indurated *fæces.*
စမြင်းဒေါသ, *n.* same; protracted constipation (*Med.*), စမြင်းဒေါသခံသော ကြောင့်ဓါတ်မသက်, စမြင်းလုံးခံ။
†စမြင်းတိုင်. *n.* the upright supports of a Burmese bier (မြင်းဆောင်); made of ထနောင်း wood.
စမြိတ်, *n.* a species of *Anethum.*
စမြောင်, *n.* the follower of an ambassador or envoy; an officer of the *Hluttaw* whose duty it was to preserve silence, စမြောင်သိုင်းစွဲ။
စမှတ် (*a corruption of* စာမှတ်), *n.* one who picks up an accurate, though somewhat superficial, knowledge of literature, as distinguished from one who goes through a regular and thorough course of study, as a စာတတ် (*pron.* စဒတ်).
စမ္ဘွတ်, *n.* the caraway plant, dill.
စမ္ဘွတ်စေ့, *n.* caraway seed.
စမ္ဘွတ်စေ့ဆီ, *n.* oil of caraway, စမ္ဘွတ်ဆီ။
စမ်း, 1, *n.* a spring of water (*not used alone*).
စမ်းရေ, *n.* spring water, မိမ့်ရေ။
စမ်းရေတွင်း, *n.* a well or fountain filled from a spring.
စမ်းရေပေါက်, *n.* a spring of water.
စမ်းရေယဉ် (*pron.* ယည်), *n.* a stream or current of spring water.
စမ်း, 2, *v.* to feel of, as with the hand; to use means to find out or discover; to try, make trial, စုံစမ်းသည်, ပယောဂသွေးဖြစ်သည်၊သွေး

ရှိးဖြစ်သည်၊စမ်းကြည့်ပါ, try my pulse, and see whether the pulsation is due to an evil spirit, or to normal causes; to try another, put him to the test, သွေးစမ်း။

စမ်းချ, *v.* to fathom, sound, ရေစမ်းချသည်။

စမ်းတဝါးဝါး (သွားသည်), *adv.* gropingly.

စမ်းတီစမ်းတမ်း (*pron.* စမ်းဒိစမ်းဒမ်း), *adv.* gropingly, to find the way.

စမ်းတီစမ်းတမ်းပြု, *v.* to feel for the way.

စမ်းသပ်, *v.* to feel of, stroke.

†စမ်းရင်ကျား, *n.* the *Enicurus*, a bird of the wagtail family.

စယို (from စား, and ယို), *n.* the anus (*vulgar*), စအို, ဖင်, ဝစ္စမဂ်။

စရှစ်, *v.* to examine thoroughly, sift to the bottom (*rarely used*), အကုန်အစင်စစ်ဆေးသည်။

စရနယ်, *v.* to mix together, assimilate by commixing; to effect a collusion, to collude; ဆေးနှင့်ပျားရည်ရောနှောမိအောင်၊စရနယ်ထားလိုက်သည်, he mixes medicine and honey, in order to assimilate them; သူတို့နှစ်ယောက်စရနယ်ထား၍မကွဲမပြားမေးမြန်းလို့မရပါ; ဆိတ်နို့ကိုပျားရည်နှင့်စရနယ်သည်။

စရပ်, *n.* a building erected for public accommodation, a rest-house. This word is said to have been originally derived from စား to eat, and ရပ်, to stop; ဥပုသ်စရပ်; စရပ်ကြီး, a caravansary.

စရာ, (from အလျာ, what is for), *n.* what is for; *used as a verbal formative*, စားစရာ, what is for eating, မုန်းစရာ, what is for hating.

စရိတ်, 1, *n.* expense, money required for the expense of a journey, စရိတ်ကုန်ကိုယ်ပန်း။

စရိတ်စက (*pron.* ဇရိတ်ဇက), *n.* same; စရိတ်စကမပြည့်စုံသောကြောင့်၊ ခရီးမသွားနိုင်ပါ, not having enough money for the journey, I cannot go.

စရိတ်, 2, *n.* shot; hence အမြောက်စရိတ်, grapeshot.

စရိတ်စေ့, *n.* same as စရိတ်။

စရိယ (Pali), *n.* a deed (either good or bad), အကျင့်; စရိယပိဋကတ်ကျမ်း, one portion of the Buddhist Scriptures.

စရိုအိမ် (from စား, ရို, and အိမ်), *n.* a refectory. *In modern parlance*, it is only applicable to monasteries.

စရိုက် (*pron.* ဇရိုက်) (Pali စရိယ), *n.* a deed, အကျင့် (စရိုက်ခြောက်ပါး), သည်လူအလွန်စရိုက်အကျင့်ဆိုးသည်, this man's actions are very bad.

စရိုက်ဘာသာ, *n.* customary way, habit, မိမိတို့စရိုက်ဘာသာအလိုက်ပျော်မြူးကြသည်, they enjoy themselves in their usual way.

စရွတ်, *n.* a measure of capacity equal to two *pyis* (ပြည်).

စငွေး, *n.* a tenon. စငွေးပေါက်, *n.* a mortise.

စရွေးပေါက်ထွင်း, *v.* to mortise, to make a mortise, **စရွေးပေါက်ဖေါက်သည်။**
စလပ်, *n.* the periwinkle plant.
စလပ်ဖြူ, စလပ်နီ, စလပ်ကျား, *n.* varieties of the same.
စလယ်, *n.* a measure of capacity equal to one-fourth of a *pyi* (ပြည်); *comp.* ကွန်းစား။
စလုံး, *n. a substitute for* အလုံး။
စလုံးစရ (*pron.* ဇလုံးဇရ) (for အလုံး, and အရ), *n.* small, round things, rough or hard particles, occasioning unevenness in a seat or bed, or inconvenience in eating, as when one finds uncooked grains in rice; အိပ်ရာမညီမညွတ်၊ စလုံးစရှိလို့မအိပ်နိုင်ပါ; စပါးလုံးမစင်လို့၊ထမင်းစားရာစလုံးစရှိသည်။
စလောင်း, *n.* the cover of a cooking pot; one kind of အဖုံး; often called စလောင်းဖုံး, အိုးယွဲ့စလောင်းယွဲ့နှင့်ပိတ်ရမည်, one should cover the crooked-mouthed cooking pot with a crooked cover.
စလောင်းခြေထောက်, *n.* the handle of said cover.
စလွန့်, *n.* a gouge, ဆောက်ခုံးငယ်။
စလွယ်, *n.* a thread of distinction, worn over the left shoulder and under the right arm, as the Brahminical thread (ချည်စလွယ်); the insignia of nobility used in Burma, ရွှေစလွယ်, ငွေစလွယ်. A *salwe* of twelve strings, was considered the highest insignia, and could only be worn by a person of royal blood; ငွေစလွယ်, a long purse worn round the waist.
စလွယ်ချိတ်, စလွယ်သွယ်ပျောင်း, *n.* different kinds of *salwes* worn at court (ချိတ်စလွယ်).
စလွယ်သိုင်းသိုင်း, *n.* to wear a **စလွယ်** over the left shoulder and under the right arm.
စသာစပါး (*pron.* ဇ၊သာ၊ဇပါး), *n.* a species of coarse, black rice, ဘဲ့နက်စပါး, ဖြတ်စသာ, ဖြတ်ဆန်။
စသိ်း, *verb affix in negative sentences* (*infreq.*); *see* စဖူး။
စံ, 1, *n.* a test, standard, model, sample, anything presented as a test of the quality of another, particularly gold of a certain quality used as a standard by which other gold is tested (စံရွှေ), or a precious stone used as a standard by which others are tested (စံကျောက်).
စံကိုင်, *n.* a judge or appraiser of gold, etc.; formerly, one who appraised merchandise from China and the Shan States.
စံချ, စံထိုး, *v.* to test the quality of an article by comparing it with some standard; မင်းလက်စွပ်နှင့်ငါ့လက်စွပ်ဘယ်သင်းကောင်းသည်၊ စံချ

ကြည့်ကြစို့, let us test and see which is the better ring, yours or mine; also used figuratively, စံထိုးလောက်သည့်လူဘဲ, သူဇာနတ်သမီး စံထိုးလောက်သည့်မိန်းမဘဲ။

စံတော်, *n.* a royal standard, ရွှေသည်များစံတော်နှင့်အောင်ရွှေဆိုင်းခတ်ရသည်။

စံမမှီ, *v.* to be below the standard.

စံမှီ, *v.* to be up to the standard.

စံရွှင်သမား, *n.* a sharper who defrauds by counterfeiting, လူလိမ်, လူကောက်။

စံ, 2, *v.* to enjoy, take delight in; indicating a higher degree of enjoyment than စံစား, which often means, in connection with ဒုက္ခဝေဒနာ, to suffer, endure pain.

စံကျောင်း, *n.* a temporary *kyaung* or monastery erected for a special occasion.

စံစား, *v. see* စံ။

စံနန်းတော်, *n.* a temporary palace, such as was built for the King when royal regattas were held, or for temporary residence.

စံပယ်, or စမ္ပယ်, *v. see* စံစား; to bathe, ရေစံပယ်တော်မူသည်; appropriated to royalty and divinity; *comp.* သပ်ပယ်။

စံပယ်တင် (ကိုယ်ဝတ်စံပယ်တင်), *v.* to wear a garment under one arm and over the opposite shoulder, လက်ကတော့ထိုးသည်, လောဘက်တင်သည်။

စံပျော်တော်မူ, *v.* to live, or abide, as royalty.

စံမြန်း, *v.* same as စံစား။

† စံကား (*pron.* စဂါး), *n.* the *champac, Michelia champaca*, bearing a yellow flower; တရုပ်စံကား, China *champac.*

စံကားမိမ်း, *n.* one variety of the *champac.*

စံကော (*pron.* စဂေါ), *n.* a tray made of woven bamboo, used to separate grain of different qualities by shaking and tossing; *comp.* ဇိုင်း, ပြာ, and ဆင်း။

စံပါ (*pron.* စပါ), *n.* the root of the *champac* tree.

စို့, *verb. affix, interrogative.*

စာ, 1, *n.* writing; a letter, a paper, a document; literature, as မြန်မာစာ, Burmese literature, အင်္ဂလိပ်စာ, English literature, စာပေ။

စာအံ, *v.* to read aloud, as a scholar to his teacher.

စာအုပ်, *n.* a bound book.

စာအုပ်စု, *n.* a library, စာပေကျမ်းဂန်စု။

စာအုပ်မျက်နှာဖုံး, *n.* a flyleaf.

စာအောင်, *v.* to pass an examination.

စာကုံး, *v.* to write, compose writing, စာစီသည်။

စာကြည့်, *v.* to peruse, read to one's self; *in an extended sense,* to study.

စာကြပ်, *n.* an examiner.

စာကြမ်း (from ကြမ်း, a floor), *n.* a thin narrow board, used as a cover to a palm-leaf book.

စာချ, *v.* to teach to read. *Prov.* မိကျောင်းမင်းရေခင်းပြ၊ ဘုန်းကြီးစာချ, exhibit the art of swimming to the king of the crocodiles, and teach a *pongyi* to read.

စာချီ (*pron.* စချီ), *n.* a secretary; *not used singly. Der.* စာရေးစာချီ, ထောင်စာချီ။

စာချုပ်, *n.* an obligatory writing, a contract, a bond, or agreement in writing; အပိုင်ပေးသောစာချုပ်, a conveyance in writing, a grant; sometimes it means a treaty, as ရန္တပိုစာချုပ်, the Treaty of Yandabo (A. D. 1826).

စာချုပ်၏အချက်, *n.* a distinct article in a contract.

စာချုပ်စာတန်း, *n.* a deed. စာနှင့်လွှဲအပ်, *v.* to deed property.

စာချီး, *v.* to magnify or extol in song, as at a *pwe*, when one of the actors extols the bounty and goodness of the ပွဲတကာ, or some person of distinction present; ယမန်နေ့ညကပွဲတွင်၊မောင်သာစံဝန်ထောက်မင်းဦးရွှေကြည်ကို စာချီးလိုက်သည်မှာ၊ အလွန်ကောင်းပေသည်, the other night at the *pwe*, the manner in which Maung Tha Zan extolled Wundauk U Shwe Kyi in song, was very good.

စာချွန်, *n.* a government order written on a palm leaf pointed at both ends, အမိန့်တော်စာချွန်, တကြောင်းစာချွန်, a royal order with only one line of writing; နှစ်ကြောင်းစာချွန်, an order from the *Hluttaw* with two lines of writing.

စာစစ်မေးပွဲ, *n.* an examination (စာပြန်ပွဲ).

စာစပ်, စာစဟပ်, *v. see next.*

စာစီ, စာစီကုံး, *v.* to write, compose writing. စာဖွဲ့သည်: စာလုံးစီသူ, a compositor in a printing office; မောင်ပုညစာစီစာကုံးအလွန်ကောင်းသည်၊ခင်ဗျား, Maung Punya is very proficient in composition, sir.

စာစောင်, *n.* a treatise or book, စာစောင်ပေါင်းမည်မျှရှိသနည်း။

စာစွဲ, *v.* to lodge a complaint in writing, စာထားသည်; to procure a summons against any one.

စာဆို, *n.* a bard, သီချင်းစီကုံးသောသူ။

စာဆိုတော်, *n.* a king's bard, poet laureate.

စာဆွဲ, *v.* to affix a notice, usually of a menacing character, to a tree, post, building, etc., as when a band of dacoits threatens to dacoit

or burn a village on a certain date, ပဲခူးမြို့ကို၊တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၁၂ ရက်နေ့ညည့်တွင်၊ တမြို့လုံးကျွမ်းအောင်ရှို့မည်။ ထားပြငနောင်၊ငဘိုး ခေါင်တို့က၊ ရုံးရှေ့မန်ကျည်းပင်ကြီးအကိုင်းမှာစာဆွဲသည်ကို၊ခင်ဗျားတို့သိတင်း မကြားကြသေးဘူးလား, have you not yet heard the news, sirs, that the dacoits, Nga Naung and Nga Bo Gaung, have attached a notice to a branch of the large tamarind tree in front of the courthouse, declaring that they will burn Pegu, so as to reduce the whole town to ashes, on the night of the 12th of the waning moon of Tazaungmon?

စာညွှင်း (*pron.* စညွှင်း), *n.* fine writing, small, running (Italian) hand.

စာတင်ခုံ, *n.* a study table, escritoire, secretary.

စာတည်း (*pron.* စာဒဲ), *n.* one who collates writings.

စာတတ်, *v.* to be versed in literature; *n.* one versed in literature, a scholar (*pron.* စာဒတ်, or စဒတ်).

စာတန်း, *n.* an official or formal record; a line of writing or printing.

စာတန်းစာမှတ်, *n.* same (*infreq.*).

စာတန်းထိုး, *v.* to enter on record, မှတ်ပုံတင်သည်။

စာတိုစာရှည်ကမ်း, *v.* to issue invitations (to a *pwe*).

စာတိုက် (*pron.* စာဒိုက်), *n.* a bookcase; a post office; စာသေတိုက်, a dead-letter office; စာတိုက်သေတ္တာ, a letter box.

စာတိုက်မှူး, *n.* a librarian, စာတိုက်အုပ်။

စာတိုက်ဆိုင်, *v.* to collate, compare critically, as books or manuscripts, စာတည်းသည်။

စာထား, *v.* to lodge a complaint in writing, စာစွဲသည်။

စာထိုး, *v.* to inscribe, as letters on the forehead or breast of a criminal; စာတန်းထိုး (*more frequent*), ရာဇဝတ်သင့်သောသူကို စာတန်းထိုးသည်; to brand.

စာပစ်, *v.* to send an anonymous petition, *lit.* to throw a written communication; because it is usually thrown in some place where the person for whom it is intended, is likely to find it.

စာပေ (*pron.* စာဗေ), *n.* writings, books, စာပေကျမ်းဂန်, စာပေပိဋကတ်။

စာပေါ်စာလွှင့် (*pron.* စဗော်စလွှင့်), *n.* superficial writing, as light poetry, novels, etc. (*infreq.*).

စာပို့, စာပို့သ, *v.* to teach literature; applied more extensively than စာချ; to convey letters, despatches; စာပို့သင်္ဘော, a mail steamer.

စာပြန်, *v.* to recite from memory, as before a teacher; to undergo an examination, as a government servant; to reply to a letter, မြန်မြန်စာပြန်ပါ; *n.* a government translator, စာပြန်တော်။

စာဖွဲ့, *v.* to write, compose writing. စာစီသည်; to extol one another's good qualities in complimentary letters, as lovers.

စာတောင်, *v.* to put letters together, to spell.

စာဓမ, *n.* a combination of the letters စ, ဝ, လ, and ဓ, used as a charm; a monogram.

စာယည်စာနှ (*pron.* ယည်း), *n.* superficial writing; *see* စာပေါ်စာလွှင့်။

စာရင်း, *n.* a register; an account; a bill; a document; a writing containing evidence or proof; စာရင်းအင်း။

စာရင်းအင်းစာအုပ်, *n.* an account-book.

စာရင်းချ, စာရင်းတင်, *v.* to account for, as money received.

စာရင်းငှား, *n.* one hired on a written engagement; any hired servant, အခစား, သူရင်းငှား; formerly called အမှုလုပ်။

စာရင်းတိုင်, *n.* one who has hired servants, an employer of labor, as a cultivator who hires laborers during harvest time.

စာရင်းပိတ်, *v.* to close an account.

စာရင်းပြ, *v.* to account for, as money, စာရင်းပေးသည်။

စာရင်းယူ, *v.* to take an account, လူပေါင်းအရေအတွက်မည်မျှရှိသည်ကိုစာရင်းယူသည်။

စာရင်းဝင်, *v.* to be entered in a register, ဈွေတိုက်စာရင်းဝင်, to have one's name entered in the domesday book of the Burman Empire, compiled in the year 1145 B.E. (A.D. 1783), by order of King ဘိုးတော်ဘုရား; *see under* ဈွေ။

စာရင်းသန့်, *v.* to audit an account, စာရင်းတွက်စစ်ရှင်းလင်း။

စာရေး, *n.* a writer, scribe, secretary.

စာရေးအရာ, *n.* a clerkship.

စာရေးခုံ, *n.* a writing-desk (*not* စာရေးစားပွဲ).

စာရေးစာချီ, *n.* same as စာရေး။

စာရေးတံချ, စာရေးကံပြု, *v.* to cast lots, မဲချသည်။

စာလိပ်, *n.* a roll of writing, a scroll.

စာလုံး, *n.* a letter of the alphabet, စာလုံးအက္ခရာ။

စာလုံးပေါင်း, *v.* to spell words; *comp.* စာတောင်။

စာဝါ, *n.* extensive learning, စာဝါကြီးသည်, စာဝါအားကြီးသည်။

စာဝှက်, *v.* to give a word to be spelt, as a teacher; စာဝှက်ရေးသည်, to write in cipher; *see* ဝှက်။

စာသင်ကျောင်း, *n.* a secular school; *comp.* သာသနာကျောင်း။

စာသင်ကျောင်းဆရာ, *n.* a school-teacher.

စာသား, *n.* the narrative part of a Burmese writing, in contradistinction to the exordium.

စာသေ, *n.* a dead letter; စာသေတိုက်, a dead letter office.

စာ, 2, *n.* a sparrow.

စာဥကွက်, *a.* speckled, မြင်းစာဥကွက်, a flea-bitten or roan horse, နွားစာဥကွက်, a speckled bullock, နွားစာဥကွက်တရှည်နှင့် လှည်းယည်မိုးသွားသည်; မကွေရုစာဥကွက်, thrush (a disease of infants).

စာခေါင်းကွက်, *n.* the yellow capped weaver bird; *comp.* စာပေါင်းသောင်း, and စာဘူးတောင်း။

စာချောက်, *v.* to frighten away sparrows (from a grain field).

စာချောက်ရုပ်, *n.* a scarecrow, for frightening sparrows.

စာနှံ, *n.* a matchlock, in which the match is applied by a spring, ဒိုးပေါက်ထက်နက် (*infreq.*).

စာနှင်, *v.* to frighten or drive away sparrows (from a grain field), စာချောက်။

စာဖို, *n.* a cock sparrow.

စာဘူးတောင်း, စာပေါင်းသောင်း, *n.* the sparrow that constructs a hanging nest, the weaver bird.

စာ, 3 (from အစာ), *n.* food (*used in comp.*).

စာကောက်, *n.* the space between the lower lip and the chin.

စာရိတ် (from ရိတ်, to reap), *n.* a grass-cutter, မြင်းစာရိတ်, မြင်းစာမြက်ရိတ်, မြင်းစာထိုး။

စာ, 4, *n.* a thing, ဟာ; *used with the pron. a.* ဘယ်။

စာ, 5, *v.* to have tender regard, to feel for another, as for one's self; *more than* ညှာတာ (and more disinterested than သနား, which does not necessarily imply that one feels for another, as for one's self); စာ implies that a certain process of compassionate mental calculation takes place in one's mind; hence *in modern parlance*, to compare one thing with another; မည်သည့်အရာမှာမဆို သူတပါးကို ကိုယ်ချင်းစာမှတော်လိမ့်မည်, in everything it would be well to have the same feeling for another as for one's self; သည်လူဟိုလူနှင့်စာလိုက်လျှင်၊ သည်လူအရပ်မြင့်စရာရှိသည်။

စာနာ, *v.* same (*more common*).

စာ, 6, *v.* to be shrill (*obs.*).

စာစာ, or တစာစာ, *adv.* shrilly; continuously, မိသည်းညွန့်အသံတစာစာနှင့်, Mi Thi Nyun, with her shrill voice.

†စာကွ, *n.* a species of gingerwort.

စာခအုမ်း, *n.* a species of *Ficus*; *comp.* ခအုမ်းစုမ်ကူး။

စာရ (*pron.* ဇာရ) (Pali), *n.* conduct, deeds, အကျင့်; charity, alms-

giving, စွန့်ကြဲခြင်း, စာဂစရိက်, သည်ကျောင်းတကာစာဂစရိက်အားကြီးသည်, အလှူ်စာဂအကျင့်တန်သည့်လူ (56).

စာတန်, *v.* to behave badly, အကျင့်ယုတ်မာသည်; *n.* Satan.

စာမရီ (*pron.* ဇာမရီ), *n.* a fabulous beast, celebrated for its regard for its tail; စာမရီမြင်းပျံ, a kind of winged horse (or သမင်); some say စာမရီ is a bird, စာမရီငှက်အမြီးတပင်မျှအကျွတ်မခံဘူး, the *zamari* bird will not suffer the loss of a single feather of its tail. The Burmese, when wishing to express their admiration for a high-spirited, valorous personage, say, သည်လူရဲ့ စွမ်းသတ္တိရှိသည်၊ စာမရီမျိုးလိုဘဲ, this man is a man of strength and courage, even like the breed of *zamari.*

စာရိတ် (Pali စာရိတ္တ), *n.* custom, habit, way, အလေ့အကျက်; စာရိတ် is rarely used; the original word (စာရိတ္တ, *pron.* ဇာရိတ္တ) is preferred, သည်လူအကျင့်စာရိတ္တကောင်းသည်။

စာလုတ် (*pron.* ဇလုတ်) (from စာ, and လုတ်), *n.* the crop or craw of a bird; a cavity or basin made by a fall of water; a small vessel, a junk; ငှက်စာလုတ်, ငှက်ကြီးဝံပိုအစာဝလို့၊ စာလုတ်ကိုကျောမှာတင်၍အသိုက်ရှိသည့်ဌာနသို့ပျံလေသည်, the big bird, the pelican, being satisfied with food, puts its craw on its back, and flies to the place where its nest is.

စာလုတ်ပေါက်, *n.* the crop or craw of a bird.

စာသခွား, *n.* a species of gourd, the *Coccinia grandis.*

စား, *v.* to eat; to corrode, consume; to wear, wear out or off; to cut, as a saw; to divide (in arithmetic); to capture a piece in chess; *n.* one who lives on (something designated), *used in composition*, as မြို့စား, one who lives on the revenues of a city, လယ်ကိုင်းမြို့စား ; စားပြီးခွက်မှောက်, applied figuratively to ungrateful persons. *Der.* အစာ, and အစား။

စားဦးစား, *n.* the attendant on the King, who tasted all dishes in His Majesty's presence, to prevent any possibility of poisoning.

စားကျက်, *n.* a wonted feeding-place, grazing-ground.

စားကျက်လွှန်, *v.* to wander from its grazing-ground, as a bullock.

စားကျင်း, *n.* a trough for eating; *comp.* စားခွက်; one kind of ခေါင်း; the length of a boat or ship, on the inside.

စားကြီး (သည်), *v. a contraction of* စားကြီးမိုးသည်, a term applied to *thugyis*, signifying that a *thugyi* enjoyed the privileges and perquisites of, and had control over, his village, *e.g.*, မောင်ကယ်မြို့ကိုတောင်ကုလားစားကြီးသည်။မရှိလျှင်၊ငင်းသားငတွန်းပေါ်စားကြီးသည်။

စားကြွင်း, စားကြွင်းစားကျန်, *n.* fragments remaining after eating.

စားကြွင်းစား, *n.* the same; one who lives on the leavings of another.
စားကြွေး, *n.* a debt incurred for food.
စားခန်း, *n.* a resting place, place of refreshment or encampment, a stage on a regularly traveled road, စားခန်းထောက်။
စားခန်းချ, စားခန်းထောက်ချ, *v.* to stop for rest or refreshment, on a journey, to encamp.
စားချင်စဘွယ်, *n.* tempting food.
စားခြေ, *n.* a divisor (*Arith.*).
စားခွက်, *n.* a cup for eating; *comp.* စားကျင်း။
စားစရာ, *n.* eatables, စားဘွယ်။
စားစရိတ်, *n.* expense of food.
စားတော်ကဲ, *n.* a king's steward.
စားတော်ခံမွေး, *n.* a tuft of hair on a man's lower lip and chin, an imperial.
စားတော်ခေါ် (*pron.* စခေါ်ခေါ်), *v. equivalent to* စားတော်မူ, to eat.
စားတော်မူ, *v.* to eat, as a king, or a *pongyi.*
စားတော်လှေကလေး, *n.* a small boat waiting upon a larger one, generally in tow of a လောင်းစပ်ကြီး; နှော, ဒိန်းကော, a class of boats usually called စားတော်ကလေး။
စားတော်ဝန်, *n.* a king's purveyor.
စားနပ်, *n.* provisions for a journey, ရိက္ခာ, စားနပ်ရိက္ခာ။
စားနယ်, *n.* the territory from which one derives his support.
စားနတ်စားပေါက်, စားနတ်စားဖွဲ, *n.* fragments, bits of food, စားနတ်စား ပေါက်ကောက်စားသည်။
စားဖိုနင့်, *v.* to be cloyed, surfeited, satiated; *see* ဖို, and နင့်; applied to men, animals and birds.
စားပျစ်, *n.* a piece of plaited bamboo, used as a plate.
စားပွဲ, *n.* food prepared and placed for eating, a meal; a dining table, eating board of any kind, စားပွဲခုံ။
စားပွဲအရင်း, *n.* the head of a table.
စားပွဲခင်း, *v.* to lay a table, in European style.
စားပွဲတင်, စားပွဲတင်ခုံ, *n.* a dining table.
စားပွဲထိန်း, *n.* a butler, steward.
စားပွဲထိုင်, *v.* to sit at table, as a European.
စားပွဲထိုင်ရထား, *n.* a dining car.
စားပွဲလွှမ်း, *n.* a table cover, table cloth.
စားပွဲသောက်ပွဲ, *n.* a feast, entertainment.
စားဖို, *n.* a cooking place; *comp.* ဖို, and မီးဖို။

စားဖိုအိမ်, *n.* a cook-house. စားဖိုသည်, *n.* a cook, **ဖိုးသူကြီး။**

စားတော်သောက်ဘက်, *n.* a messmate; a boon companion, **စားတော် သောက်တော်, စားပေါင်းစားတော်, စားတော်သောက်ဘက်မပြု။**

စားဘွယ်, *n.* eatables, ခဲဘွယ်။

စားမြိန်ထုပ်, *n.* a bundle of food taken on a journey.

စားမြိန်ပြေ, *v.* to have the appetite satisfied (*rare*).

စားမြုံ့ခတ်, စားမြုံ့ပြန်, *v.* to chew the cud, to ruminate.

စားမြုံ့ပြန်၍အစာထွက်ခြင်း, *n.* "dropping the cud," a disease of cattle.

စားရန်, *n.* a pledge, earnest-money, စားရန်ငွေ; money or anything given to ratify a bargain, or to ensure possession, as clothes given by a lover to his intended bride.

စားရန်ပေး, စားရန်သတ်, စားရန်သွင်း, *v.* to pay a part in advance.

စားရာမဲ့သောက်ရာမဲ့, *adv.* without food or drink; စားရာမဲ့ဝတ်ရာမဲ့, without creature comforts.

စားလောက်, *v.* to have enough to eat; to be in comfortable circumstances.

စားဝင် (*pron.* စဝင်), *n.* the gullet, ရေမျို, လည်ချောင်း။

†စားစားလို, *v.* to lack but very little (of being), ကျွန်ုပ်ကိုသေနတ်နှင့်ပစ်လိုက်သည်မှာ၊စားစားကလေးလိုတော့သည်။

စိစစ်, *v.* to examine with nice particularity, to scrutinize; *comp.* စစ်ဆေး; တရားသူကြီးတို့သည်၊ အပြစ်ရှိသော သူတို့၏ ပျက်စီးခြင်းကို ထောက်၍၊ မပြတ်တရားကို အကုန်စိစစ်သင့်ကြသည်။

စိစိ, *adv.* strictly, tightly, firmly, ကျပ်ကျပ်; gushingly, with some noise; တစိစိ။

စိစိစက်စက်, *adv.* disgustingly, implying moisture, မိုးဃ်းအခါတွင်၊လမ်းများကိုရှောက်၍မကောင်း၊ စိစိစက်စက်ရှိသည်။

စိတ်, 1 (Pali စိတ္တ), *n.* mind, နှလုံး; soul, ဝိညာဉ်; spirit, နံ; an emotion or affection of the mind; resentment, ill-temper, အမျက်; နှစ်ကိုယ်တစိတ်, two bodies, one mind; a term applied to persons who have formed a fast friendship, စိတ်တူကိုယ်မျှ။

စိတ်အထင်, *n.* an opinion, thought, fancy.

စိတ်အားကြီး, စိတ်အားသန်, *v.* to have strong feelings, to have an ardent desire or determination to do (something).

စိတ်အားနည်း, *v.* to have weak feelings, be wanting in passion, ardor, zeal, ယခုမန္တလေးမြို့သို့သွားမည်အကြံအစည်ပြုသည်မှာ၊ အလွန်စိတ်အားနည်းသည်၊

စိတ်အုံ, *v.* to be distressed in mind from anxiety, or conscious inability to avoid a difficulty, တောင်သွားမှတော်မည်လို၊ မြောက်သွားမှတော်မည်လိုစိတ်ထဲမှာအုံနေသည်။

စိတ်အိုက်, *v.* to be distressed from conscious inability to accomplish an object; *more than* စိတ်အုံ။
စိတ်ကစား, *v.* to ramble in mind from one thing to another; to indulge in fanciful speculations or imaginative vagaries, စိတ်ကူးယဉ်ဖြူးသည်။
စိတ်ကုန်, *v.* to lose regard for, စိတ်ကွဲသည်. စိတ်ပြတ်သည်, ကျွန်မသည်လူကိုယာရဘဝဖြစ်လျှင်စိတ်ကုန်ပါပြီ။
စိတ်ကူး, *v.* to devise, contrive, စိတ်ကူးရောက်; *n.* the power or faculty of forming an idea in the mind, ပန်းချီဆရာမောင်မှန်းစိတ်ကူးကောင်းသောကြောင့်၊အရုပ်ရေးအလွန်ကောင်းသည်။
စိတ်ကူးလျှင်, *v.* to be expert in contriving.
စိတ်ကောက်, *v.* to be put out of temper; to have a wayward, crotchety, uncertain temper, စိတ်ကောက်ကျစ်သည်။
စိတ်ကောင်း, *v.* to be of a good disposition, have a good temper; to be sane.
စိတ်ကျ, *v.* to give up one's purpose, စိတ်လျှော့သည်; to evince a change in one's temper and habits, in old age.
စိတ်ကျိုးပဲ့, *v.* to be humbled in spirit.
စိတ်ကျိုးပဲ့ကြေမွ, *v.* to be humbled in spirit, contrite, broken-hearted.
စိတ်ကြမ်း, *v.* to be of a rough, savage disposition.
စိတ်ကြီး, *v.* to be precociously manly; to be violently angry, hard to be appeased; စိတ်ကြီးဝင်, to be conceited.
စိတ်ကြေ, *v.* to be appeased. စိတ်ပြေသည်။
စိတ်ကြေကွဲ, *v.* to be melted with sympathy, broken down with grief for others; *see* နှလုံးကြေကွဲ။
စိတ်ကွက်, စိတ်ကွက်ကျား, *v.* to be subject to a temporary change of mind, for the worse; implying suspicion, dissatisfaction, or anger.
စိတ်ကွန့်မြူး, *v.* to indulge in fanciful speculations, to form imaginative ideas; *see* စိတ်ကစား. and ဥာဏ်ကွန့်မြူး; စိတ်ကွန့်မြူး is equivalent to the English expression, to "build castles in the air;" ဥာဏ်၏ကွန့်မြူးရာ၊ကျက်စားရာဖြစ်သောအဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်း။
စိတ်ကြွ, *v.* to be roused to action by emulative considerations; *comp.* အားကျ; to return to a state of mind temporarily interrupted.
စိတ်ရှ, စိတ်ရှခံ, *v.* to cherish ill feeling in silence, to harbor resentment.
စိတ်ခိုင်, စိတ်ခိုင်ခံ့. *v.* to be firm in mind, whether for good or for evil; to be stoical, imperturbable. သည်ကျောင်းတကာဥစ္စာပစ္စည်း၊ ကျွန်ုအစရှိသည်တို့ဆုံးပါးသော်လည်း၊မူလအတိုင်းမျက်နှာထားသည်။ အလွန်စိတ်ခိုင်ခံ့သည့်လူပါတဲ့, စိတ်ခံ့။

စိတ်ခိုင်မာ, *v.* to be hardened in mind, stiff, obstinate.

စိတ်ချ, *v.* to settle the mind, be settled in purpose, intention, etc.; to feel comfortable and easy in mind; to resolve.

စိတ်ချဉ် (*pron.* ချိဉ်), *v.* to be ruffled in mind, to be vexed, to feel a little angry, စိတ်ချဉ်ပေါက်သည်, သူ့ကိုကြည့်ရမြင်ရလျှင်၊အလွန်စိတ်ချဉ်ပေါက်တတ်သည်။

စိတ်ချုပ်တည်း, *v.* to control one's anger.

စိတ်ချွတ်ယွင်း, *v.* to be forgetful, as an old man in his dotage, or a person whose intellect is enfeebled by sickness or hard usage; *see* သတိချွတ်ယွင်း။

စိတ်ငယ်, *v.* to be dispirited, cast down, dejected, အမိနှင့်မတွေ့ရသောကြောင့်အလွန်စိတ်ငယ်သည်။

စိဝ်ငုံမိ, *v.* to comprehend (*infreq.*), အကြံမိ။

စိတ်ငဲ့ကွက်, *v.* to be biased in mind, be partial to.

စိတ်စက်, *n.* mind; *in composition frequently used synonymously with* စိတ်။

စိတ်စွဲ, *v.* to have the mind fixed on an object.

စိတ်ဆတ်, *v.* to be quick tempered, fractious (*lit.* to be brittle).

စိတ်ဆူလှိုက်, *v.* to be distressed in body or mind.

စိတ်ဆောင်, *v.* to have a violent temper, over which one has little or no control.

စိတ်ဆိုး, *v.* to be angry, အမျက်ထွက်သည်။

စိတ်ဆွေး, စိတ်ဆွေးမြေ့, *v.* to be enervated, weakened in mind, by brooding over bereavements or losses.

စိတ်ညစ်, စိတ်ညစ်ညူး, *v.* to be uneasy in mind, uncomfortable, unhappy, စိတ်နှလုံးညစ်ညူးသည်။

စိတ်ညှိုး, *v.* to be sullen, sulky, not disposed to speak.

စိတ်ညှိုးငယ်, *v.* to be down-hearted, sad, အဘယ်ကြောင့်စိတ်ညှိုးငယ်သနည်း။

စိတ်တင်းမာ, *v.* to be firm, unyielding, စိတ်တင်းကိုယ်မာ။

စိတ်တည်ကြည်, *v.* to have constancy of mind.

စိတ်တမ်း, စိတ်တမ်းမှန်း, *v.* to have the mind directed toward an object, be intent on, စိတ်တမ်းမိ။

စိတ်တို, စိတ်တိုတောင်း, စိတ်တိုထွာ, *v.* to be irritable, easily offended.

စိတ်တောင့်, *v.* to be firm and unyielding; to exhibit fortitude and calmness in adversity, စိတ်တောင့်တောင့်ထား, စိတ်တောင့်ပါ။

စိတ်တွန့်, *v.* to draw back from a purpose, ပြုလိုက်မည်လို့ကြံဒါဘဲ။ နောက်စိတ်တွန့်လို့မပြုပါ (*Colloq.*).

စိတ်တွေ့, *v.* to like, be pleased with, စိတ်နှင့်တွေ့သည်, နှလုံးနှင့်တွေ့သည်, သဘောနှင့်တွေ့သည်, ကြိုက်သည်, နှစ်သက်သည်, စိတ်တူကိုယ်မျှသည်။

စိတ်ထ, *v.* to be angry, စိတ်ဆိုးသည်; to have a sudden outburst of anger, စိတ်ထောင်းခနဲထသည်။
စိတ်ထက်မြက်, *v.* to be high-spirited.
စိတ်ထက်သန်, *v.* to be high-spirited and resolute.
စိတ်ထန်, *v.* to be violent-tempered.
စိတ်ထား, *n.* the position or attitude of the mind, သဘောထား။
စိတ်ထွက်, *v.* to be angry, စိတ်ဆိုးသည်, အမျက်ထွက်သည် (*more elegant*).
စိတ်နာ, *v.* to have the feelings wounded, to be deeply offended, မင်းကြီးဝေဿန္တရာကိုတိုင်းပြည်ကနှင်ထုတ်သောကြောင့်၊ စိတ်နာစရာကောင်းသည်။
စိတ်နု (ပေါက်, or ရောက်), *v.* to have, in advanced life, a disposition to imitate the dress and manners of youth, စိတ်နုပေါက်သည်, စိတ်ပျိုကိုယ်နုရှိသည်, သည်အမယ်ကြီးအလွန်စိတ်နုပေါက်သည်။
စိတ်နောက်, *v.* to be disturbed in mind, စိတ်မကြည်သော။
စိတ်နှိံ, *v.* to be tame, subdued in spirit, စိတ်နှိံကျသည်။
စိတ်နှလုံး, *n.* mind; *in composition frequently used synonymously with* စိတ်, as စိတ်ကျိုးပဲ့, စိတ်နှလုံးကျိုးပဲ့, စိတ်ကွဲ, စိတ်နှလုံးကွဲ။
စိတ်နှလုံးကြေကွဲ, *v.* to be melted with sympathy, broken down with grief for others, နှလုံးကြေကွဲ။
စိတ်နှိုင်းချိန်, *v.* to weigh in the mind.
စိတ်နှိုး, *v.* to excite the mind or feelings of another, ငါ့စိတ်ကိုလာမနှိုးပါနှင့်ကွယ် (*Colloq.*).
စိတ်ပါ, *v.* to become willing, to consent in mind, ရန်ကုန်မြို့သို့ကျွန်ုပ်သဘော်နှင့်စီး၍လိုက်ခြင်းငှါစိတ်ပါသည်။
စိတ်ပါကိုယ်ရောက်, *v.* to enter fully into a business, soul and body
စိတ်ပူ, စိတ်ပူပန်, *v.* to be distressed in mind, စိတ်နှလုံးပူသည်။
စိတ်ပူဆွေး, *v.* same, from continued grief; to experience corroding grief.
စိတ်ပေါ, *v.* to be daft.
စိတ်ပေါက်, *v.* to be angry, စိတ်ဆိုးသည်, စိတ်ထသည်။
စိတ်ပေါ့, *v.* to be slightly deranged in mind, သွပ်သည်, နှမ်းသည်; *less than* ရူး။
စိတ်ပိုင်ကိုယ်ကိုး (ပြုလုပ်), *v.* to rely entirely on one's own resources; to be resolutely self-confident.
စိတ်ပျက်, *v.* to give out, be discouraged, to cease from further effort.
စိတ်ပျိုကိုယ်နုရှိ, *v.* to be of an immature mind and youthful appearance; to have youthful ways although grown up; generally used in a deprecatory sense.
စိတ်ပြတ်, *v.* to lose regard for, စိတ်ကုန်။

စိတ်ပြေ, *v.* to be appeased.
စိတ်ပွေ, *v.* to be confused in mind.
စိတ်ဖင်, *v.* to be in a strait between two; *see* ဖင်, **2**.
စိတ်ဖင့်. *v.* to be of a procrastinating, dilatory disposition, စိတ်ဖင့်စား။
စိတ်ဖျောက်, စိတ်ဖျောက်လက်ဖျောက်, *adv.* in the way of obliterating painful impressions, soothingly.
စိတ်ဖြေ, စိတ်ဖြေလက်ဖြေ, *adv.* same.
စိတ်မလုံ, *a.* unassured, not confident.
စိတ်မာန်, *n.* pride, စိတ်မာန်ဆိုးသည်, စိတ်မာန်ဒေါသအလျှောက်. စိတ်မာန်ထား။
စိတ်မူ, *v.* to pretend to be angry; to affect to hold off when selling anything, in order to get a larger price, as a trader, ကုန်သည်အလွန်စိတ်မူနေသည်; to affect to hold off, as a girl with her lover, in order not to allow herself to be undervalued.
စိတ်မှုက်. *v.* to be sullen, privately angry; *more than* စိတ်ညို။
စိတ်မြင့်, *v.* to be high-minded, proud; to be elated; နှလုံးထားမြင့်သည်, စိတ်နှလုံးမြင့်သည်, စိတ်နေမြင့်သည်။
စိတ်မြန်ဆန်, စိတ်မြန်ထက်, *v.* to be quick in thought and feeling, ဤလူအလွန်စိတ်မြန်ဆန်တတ်သည်။
စိတ်ရှ. *v.* to be slightly irritated.
စိတ်ရှည် (*pron.* ရှေ). *v.* to be not easily provoked, slow to anger, long suffering, forbearing.
စိတ်ရှိ, *v.* to have an inclination for.
စိတ်ရှုပ်. *v.* to be confused, troubled, perplexed in mind.
စိတ်ရွှင်လန်း, *v.* to be in a happy, joyous state of mind.
စိတ်လက်. *n.* mind: *in composition, frequently used synonymously with* စိတ်. စိတ်လက်နေထိုင်၍မကောင်းသောကြောင့်၊ အထက်မြို့ကျေးရွာသို့ပြန်လိုပါသည်; *comp.* စိဘ်စက်။
စိတ်လုပ်, *v.* to pretend to be reluctant, unwilling.
စိတ်လုံ. စိတ်လုံခြုံ. *v.* to feel safe, secure, to be free from anxiety; စိတ်လုံအောင်ပြုပြန်, to reassure.
စိတ်လူ, *v.* to be unsteady in mind; applied to the adolescent of either sex; to be proud, စိတ်မြင့်; စိတ်အထက်လူသည်, to be haughty in manner toward one's own peers.
စိတ်လေ, စိတ်လေလွင့်, *v.* to be scattered, dissipated in thought.
စိတ်လေး. *v.* to be heavy-hearted, owing to a foreboding of coming danger or trouble.
စိတ်လျှော့, *v.* to give up one's purpose; *see* စိတ်ကျ။
စိတ်ဝင်စား (*pron.* ဝင်ဇား), *v.* to enter ardently into (a business).

စိတ်ဝေ, *v.* to be confused in mind, puzzled, not knowing what to do, စိတ်ပွေသည်။
စိတ်သက်သာ, *v.* to be at ease, as the mind.
စိတ်သန်, *v.* to be resolute, စိတ်နှလုံးသန်သည်။
စိတ်သဘော, *n.* disposition, temper of mind.
စိတ်သဘောစိုက်, *v.* to be intent on something, to give one's whole attention to a matter, သဘောစိုက်။
စိတ်သာ, စိတ်သာယာ, *v.* to be pleased, feel pleasant.
စိတ်သေဝပ်, စိတ်သေသတ်, *v.* to be quietly settled in mind, steady in purpose and conduct.
စိတ်, 2, *v.* to split into four parts; to divide into several parts or pieces, ဝါးထရံလုပ်ဘို့ရန်၊ ဝါးများကိုမြန်မြန်စိတ်ထားပါ, မဟုတ်မမှန်သည့်စကားကို ပြောမိချေသော်၊ ကျွန်ုပ် ဦးခေါင်းကို မိုးကြိုး ရှစ်စိတ် ခွဲပါစေ, if I should happen to speak untrue words, may my head be riven by a thunderbolt into eight pieces; *n.* a measure of capacity equal to the quarter of a *tin* (အတင်း), or two *saruts* (စရွတ်). *Der.* အစိတ်။
စိတ်ဖြာ, *v.* to divide into several parts, နိုဗ္ဗ အနိဗ္ဗတရားနှစ်ပါးစိတ်ဖြာ၍ဟောတော်မူ၏။
†စိတ်စိတ်, or တစိတ်စိတ်, *adv.* gently, moderately, as rain (*infreq.*), မိုးသီးတစိတ်စိတ်နှင့်ရွာသည်။
စိတ္တက္ခဏ (Pali စိတ္တ, mind, and ခဏ, a moment), *n.* a state of mind or thought, either the commencement, the continuance, or the termination; *see* ဥပါဒက္ခဏ, ဌီတိက္ခဏ, and ဘင်္ဂက္ခဏ, ခင်ဗျားကိုမြင်မှားလိုသောဆန္ဒစိတ္တက္ခဏတချက်ခန့်မျှမဖြစ်မှားပါဘူး။
စိတ္တဇနာ. *n.* a disease occasioned by the condition of the mind.
စိတ္တဇာ (Pali စိတ္တ, mind, and ဇာ, caused), *a.* caused by the mind, စိတ္တဇာရောဂါ, sickness occasioned by mental worry or sorrow; *comp.* စိတ္တဇနာ။
စိတ္တံစိတ်, *adv.* according to one's own will, စိတ်အလိုအလျောက်။
စိတ္တုပ္ပါဒ် (*pron.* စိတ်ဒုတ်ဘတ်) (Pali စိတ္တ, mind, and ဥပ္ပဇ္ဇ, to be), *n.* the exercise of the mind; *comp.* စေတသိက်။
စိန်, 1, *n.* a diamond, of which there are three qualities, *viz.* ဗွန်းရိုး, နာဂရက္ခဇ်, and ကော်ပြောင်; စိန်တု, an imitation diamond.
စိန်နီ, *n.* red tourmaline or rubellite.
စိန်ပလုပ်, *n.* crystallized quartz.
စိန်, 2, *n.* arsenic: စိန်နီ, စိန်နီမြင်းသွား, စိန်ဖြူ, စိန်ဖြူဦးနှောက်, varieties of the same.
စိန်, 3, *n.* a swivel, jingal (စိန်ပြောင်း, *more common*).

မိန်ပျှည် (*pron.* ပျှညိ), *n.* a machine gun.
†မိန်တောင်, မိန်ပွင့်, *n.* certain decorations in architecture.
မိန်ပန်း, *n.* the flower-fence, or peacock's pride (Bot.).
မိန်ဖူး, *n.* any spherical ornament surmounting the vane (ငှက်မနား) of a steeple, or spire of a ပြာသာဒ်, or စေတီ. In small, ordinary pagodas, the မိန်ဖူး is often an inverted sodawater bottle. In pagodas much venerated the မိန်ဖူး is frequently made of gold.
မိန်မကာ, *n.* imitation amber. မကာ။
မိန်သခွား, *n.* a species of gourd, ဖရဲ။
မိန်သွေးကျောက်. *n.* corundum, emery, ရှသွေးကျောက်။
မိန်းမိန်း, *adv.* intently, steadily, perseveringly; applied to words of looking.
မိန်းမိန်းကြည့်, *v.* to look at intently, steadily, to stare, စိုက်၍ကြည့်, စေ့စေ့စပ်စပ်မျက်တောင်မခတ်ကြည့်သည်။
မိပ်. 1, *v.* to be set or placed close together; *comp.* ထူ; *opposed to* ကြဲ။
မိပ်, 2, *v.* to count beads while performing religious duties; ပုတီးမိပ်သည်, to tell one's beads.
မိပ်ပုတီး, *n.* a rosary.
မိမ်. *v.* to steep, soak in liquor.
မိမ်ဆေး, *n.* a medicinal infusion.
မိမ်ရည်, *n.* fermented liquor.
မိမ်မိမ်ပြေပြေ, *adv.* slowly, moderately, as when resting from labor, or when the mind is free from care and responsibility, မိမ့်မိမ့်လေးလေး; or in a bad sense, as in dawdling and wasting one's time, မိမ်မိမ်ပြေပြေနေတတ်သည်။
မိမ်ပြေနပြေ, *adv.* same; မိမ်ပြေနပြေစား, to eat slowly and with relish.
မိမ်ရေသင့်, *v.* to have a curse take effect, to become subject to evil in consequence of a curse; တရားမိမ်ရေသင့်, to have a curse take effect in consequence of having committed perjury; to have a curse take effect in consequence of having transgressed against others. မိဘမိမ်ရေသင့်, ဆရာမိမ်ရေသင့်, လူကြီးမိမ်ရေသင့်။
မိမ့်. 1, *v.* to transude, ooze through, whether out of or into; *less than* ယို; to be thrilled with pleasurable sensations, or with cold, ခြင်ဆီမိမ့်သည်; ရုတ်တရက်ချောင်တခင်မချစ်သော်လည်း၊ တဖြည်းဖြည်းမိမ့်ပြီးချစ်ပါလိမ့်မည်; ချမ်းလိုက်သည်မှာ၊ရိုးတွင်းခြင်ဆီထဲသို့မိမ့်သွားသည်, it is so cold that it penetrates one's very marrow; ရေတွင်းတူးသောအခါ၊ခါးတွင်ရေမိမ့်၍ထွက်သောကြောင့်၊အတူးရခက်သည်; *n.* a swamp, swampy ground;

also used adverbially, တမိမ့်မိမ့်ကြောက်သည်. သည်ဆေးပြားကိုမဝါးဘဲ ငုံထား။အရည်ကိုသာတမိမ့်မိမ့်မျိုလိုက်ပါ။
မိမ့်အောင်အေး, *v.* to be severely cold.
မိမ့်မြေကွက်, *n.* a bog, မိမ့်မြေ, a morass, ရွံ့ညွန်ထူသောအရပ်။
မိမ့်ရေ, *n.* spring water, စမ်းရေ။
မိမ့်, 2, *verb. affix, compounded of* စေ *and* အံ့, *which see;* တွေ့မိမ့်သောငှါ, in order that he might meet (some one); စားမိမ့်သောငှါ, in order that he might eat.
မိမ့်မိမ့်, မိမ့်မိမ့်လေးလေး, *adv.* slowly, moderately, မိမ်မိမ်ပြေပြေ။
မိမ်း, *v.* to be of a green color; to be green, unripe, immature, မရင့်, မရင့်; to be raw, not cooked, မကျက်, မနှပ်; to be unwrought, as silver fresh from smelting; to be unacquainted, not familiar, not versed, မကျက်, မကျွမ်း, မလေ့ မလာ; to be destitute of natural affection, unfeeling, inhuman, savage; to become estranged, သည်လူနှစ်ယောက်မိမ်းနေပြီ; မိမ်းမိမ်းနေ, to hold one's self aloof, to keep at a distance in friendship or social intercourse. *Der.* အမိမ်း။
မိမ်းကား, *v.* to be destitute of natural affection, သည်လူသားသွီးများကို မကျွေးချင်ဘူး၊အလွန်မိမ်းကားသည်; *often followed by* ရက်စက်, မိမ်းကား ရက်စက်။
မိမ်းညို, *v.* to be of a dark green color, မန္တလေးတောင်ပေါ်ကကြည့်လိုက်လျှင်၊ စစ်ကိုင်းတောင်၊ ရန်ကင်းတောင်များကို၊မိမ်းညိုညိုမြင်ရသည်။
မိမ်းတိမ်းတိမ်း, *a.* greenish.
မိမ်းဖတ်, မိမ်းမြ, မိမ်းလတ်, *v. see the parts; used adverbially in a reduplicated form,* ပန်းခြံထဲမှာ ပန်းပင်ကလေးများ မိမ်းမိမ်းဖတ်ဖတ်ရှိသည်, the little plants in the flower garden, are green and fresh in appearance.
မိမ်းရက်စက်, *v.* to be unfeeling and cruel.
မိမ်းချွေချွေနံ့, *v.* to emit a stale, fetid, rank smell; *not as strong as* ညှီ။
မိမ်းလန်း, *v.* to be fresh and green; to be of a fresh green color.
မိမ်းထဲ, *v.* to be of a light green color.
မိ, 1, *v.* to place one after another in a row; *comp.* စည် (*pron.* စညီ); *adv.* each, apiece, တယောက်မိ, each person; ကိုယ်မိ, each one; တခုမိ, each thing, one apiece; သေနတ်တလက်မိကိုင်၍ထွက်သွားကြသည်, they went away with a gun apiece; သူတို့မှာပုဆိုးတထည်မိရှိကြသည်, as for them, they have a *puhso* apiece.
မိကုံး, *v.* to compose (writing), စုလေဦးပုညမိကုံးပြုစုသောဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းဝတ္ထု။
မိချယ်, *v.* to variegate, diversify, by setting glass, stone, etc.; to enchase.

စီစည် (*pron.* စည်), *v.* to place in order; စီစည်သွား, to march in a line. *Der.* အစီအစည်။

စီစီရီရီ. စီစီလင်လင်, *adv.* well arranged; applied to language.

စီမံ, *v.* to arrange in some order; to superintend arrangements.

စီရင်, *v.* same; to order, direct; to decide, pass sentence, ဆုံးဖြတ်သည်. *Der.* အစီရင်။

စီရင်ချက်, *n.* a judgment and sentence in a criminal case; a judgment in a civil case; စီရင်ချက်ဒိဂရီ. a judgment and decree; စီရင်ချက်ယူ, to take a certified copy of a judgment in a criminal or civil case.

စီရင်စု, *n.* what comes within any jurisdiction.

စီရီ, *adv.* one after another.

စီလျှည်, *v.* to place in a regular, even manner; to be properly expressed, well connected, smooth, ကာရန်သင့်သည်. *Der.* အစီအလျှည်။

စီ, 2, *v.* to be noisy (*obs.*).

စီကျက်, စီကျွက်, စီညံ, စီတက်, စီလောင်, *v.* same; *used adverbially in a reduplicated form*, indicative of sounds, not as loud as ဒုတ်ကျက်, but disagreeable, as the crying of children, etc., ခွေးများစီစီကျက်ကျက်နှင့်။

စီလောင်မလောင်, *adv.* noisily, louder than the above, ဒုတ်ဒုတ်ကျက်ကျက်. ငတောနှင့်ငဖြိုးသည် နံနက်တိုင်း ရန်ဖြစ်သောကြောင့်၊ စီစီလောင်လောင်ရှိကြသည်။

စီး, 1, *v.* to be mounted on, to ride on; to travel by steamer, ship, boat or railway; to be shod with, to wear, as shoes; to possess, as a spirit. အစိမ်းစီးသည်, သားရဲစီးသည်; ဘီလူးစီးသည်, to have nightmare; ခင်ဗျားမြင်းကိုကောင်းကောင်းစီးတတ်သလား, can you ride well, sir? to attack, as an army, a band of dacoits, etc., တပေါင်းလဆန်းသုံးရက်နေ့ညလူသုံးရာရေဦးမြို့ကိုစီးလိမ့်မည်လို့ပြောကြပါသည်. *Der.* အစီး။

စီးချင်း, *adv.* in single combat; *primarily*, mounted, စီချင်းထိုးသည်; *secondarily*, mounted or on foot; to travel alone, as a single vehicle or horse. စီးချင်းသွားသည်။

စီးတော်မြင်းဝန်, *n.* the Superintendent of the King's Grooms, Master of the Horse.

စီးနင်း, *v.* same as စီး; hence, စီးစီးနင်းနင်း, *adv.* drivingly (in business); ပန်းတနော်ခေါ် ဒိုးသင်္ဘောကိုစီးနင်းလိုက်သွားပါပြီ။

စီးနှီး, *n.* the housing of a saddle; a Burmese saddle-cloth thrown over the saddle frame, for the rider to sit upon, တင်ရန်း။

စီးပိုး, *v. in a fig. sense*, to ride roughshod (over another).

စီးလားချ, *v.* to try a horse's speed.

စီး, **2**, *v.* to flow, run in a stream; to be strong and rapid, as a current, အင်မတန်ရေစီးသည်၊ မီးသင်္ဘောတောင်မှ စက်ရုပ်လို့ မတက်နိုင်ပါ, the current is very rapid, even a steamboat cannot advance against it; တထွေ့ထွေ့စီး, to flow gently.

စီးဆင်း, *v.* to flow down.

စီး၀. *v.* to put forth effort; *used adverbially*, စီးစီး၀၀။

စီး, **3**, *v.* to advance, increase, be enlarged, augmented; *not used singly*, တိုးသည်, ပွားသည်, ပွားစီးသည်။

စီးပွား, *n.* increase, profit, advantage, အမြတ်, အကျိုး။

စီးပွားတက်, စီးပွားတိုး, *v.* to thrive, make profit.

စီးပွားဖြစ်, *v.* to be prosperous, successful in trade, fortunate in speculation, သည်နှစ်ကျောင်းတကာမောင်ခွေးညို သစ်ဈေးကောင်းသောကြောင့်၊ အလွန်စီးပွားဖြစ်သည်။

စီးပွားလျော့, *v.* to be unsuccessful in trading, unfortunate in speculation; *less than* ပျက်စီး။

စီးဖြန်း, *v.* to repeat certain sentences or prayers, ဘာ၀နာစီးဖြန်းသည်, မေတ္တာစီးဖြန်းသည်, ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းသည်; *comp.* သရဇ္ဈာယ်; အသညသတ်ဘုံ၌ဖြစ်ကုန်သောဗြဟ္မာတို့သည်၊ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းခြင်းလွဲသောကြောင့်၊နံမပါရုပ်သာလျှင်ဖြစ်ရသည်, owing to their blundering in repeating the *kammatans*, the Athinnyathat Brahmas remain in a corporeal state only, without mental faculties.

စု, *v.* to collect, gather together (*trans.* or *intrans.*), သည်လူကြီးအရင်ကနှင့်မတူ၊အလွှန်ငွေစုသည်. *Der.* အစု။

စုစည်း, *v.* to do jointly, by joint effort, ၀ိုင်း၍ပြုလုပ်သည်။

စုစပ်, *v.* to collect and put together, as two or three persons combining capital when entering into a partnership.

စုစုပေါင်း, *n.* total, aggregate.

စုဆောင်း, *v.* to collect together; chiefly applied to things.

စုပုံ, *v.* to gather into a heap, or into heaps; *see the parts.*

စုပေါင်း, *v.* to gather into one sum, to total.

စုရုံး, *v.* same as စု (*trans.* or *intrans.*).

စုရုံးသိုထားရာ, *n.* a repertory; a storehouse.

စုရှင်ချ, *v.* to rent land on shares.

စုဝေး, *v.* to collect, assemble (*intrans.*) for an occasional purpose; *comp.* စည်းဝေး, လမ်းမှာလူများဘာဖြစ်လို့စုဝေးနေကြသလဲ။

စုသိမ်း, *v.* to gather; to gather and put away, or appropriate; ကောက်ပင်ကိုစုသိမ်း၍မရိတ်တတ်သောကြောင့်၊လက်ကတံစည်ရှခံရသည်။

စုသောချ, *v.* to rent land on terms by which the tenant agrees to give

the landlord a certain portion of the crop gathered, or its value in money (U.B.).

စုတ်, 1, *n.* a hair pencil, a painting brush, a Chinese pen; a sharp tattooing iron, ရှစ်ခွစုတ်နှင့်မင်ကြောင် ထိုးရလျှင်၊လူတကိုယ်နေ့ချင်းပြီးနိုင်လိမ့်မည်။

စုတ်တံ, *n.* same as စုတ်။

စုတ်ထိုးကောင်း, *v.* to be skilful in tattooing.

စုတ်နိုင်, *v.* same; to be expert with the paint brush, အလွန်စုတ်နိုင်သည့်လူ။

စုတ်ရေး, *v.* to paint, as an artist, ပန်းချီစုတ်ရေးသည်။

စုတ်သွား, *n.* the point of a hair pencil or Chinese pen; the point of a tattooing iron.

စုတ်, 2, *v.* to be torn, rent; to be disordered, confused, tangled, frizzled, shaggy; အင်္ကျီဆူးနှင့်ငြိလို့ကျောကစုတ်သည်. *Der.* အစုတ်, and ဆုတ်။

စုတ်ပွဲ, *v.* to be torn and broken off, as the edges of an old mat; to be rude, vulgar, coarse, as language, သည်လူ အပြောအဆို စုတ်ပွဲရိုင်းပြသည်, this man's manner of speaking is coarse and rude.

စုတ်ပြတ်, *v.* to be both torn and cut in two; to be broken and torn, as the skin, အရေအသားစုတ်ပြတ်သည်။

စုတ်ဖွား (from ဖွား, to be loose, not compact), *a.* or *adv.* shaggy, in a shaggy state, like the shaggy hair of a dog; dishevelled, as the hair of a human being, ခေါင်းစုတ်ဖွားနှင့်ဆီမျှမလိမ်းနိုင်ဘဲ; အမွေးစုတ်ဖွားကြီးနှင့် ရှမ်းပြည်က ပါသော ခွေးကြီးကို မြင်ရလျှင်၊ ကြောက်စရာ အလွန်ကောင်းသည်။

စုတ်ဖွားထ, *v.* to be shaggy.

စုတ်, 3, *v.* to suck with the mouth; *comp.* ရှိုက်; to suck in, to suck, as honey bees; to imbibe, absorb; to kiss; to draw, as a pump; to charm, infuse virtue into by repeating a *muntra*, မန္တန်စုတ်သည်။

စုတ်ခေါ်, *v.* to cheer by cheruping; the Burmese cherup to their ponies in riding, in order to make them stop; also, they cherup in admiration or anger.

စုတ်ထိုး, *v.* to cherup with the lips, emitting a sound such as is made by the house lizard (အိမ်မြွေင်); to kiss audibly, to smack.

စုတ်ဖတ်, *n.* the refuse of an article that has been sucked.

စုတ်သတ်, *v.* to make a noise with the tip of the tongue applied to the roots of the upper teeth, by way of coaxing, or indicative of sorrow, regret, pity or admiration, သည်ဓာတ်မင်းသွီးသီချင်းဆိုစုတ်သတ်ယူအောင်ကောင်းသည်။

စုတ်, 4, *an astrological term, used with* လပ်။

စုတေ့ (*pron.* စုဒေ့) (Pali စုတိ), *v.* to remove to another state, to die, ရွေ့သည်, သေသည်, ပဋိသန္ဓေအခါမှစ၍စုတေကာလတိုင်အောင်, နေမိမင်းကြီး လူ့ပြည်ကစုတေ၍နတ်ပြည်မှာဖြစ်ရလေသည်, King Nemi departed from the world of men, and existed in the abode of *nats*.

စုတ်ခနဲ, စုဘ်ချင်း, or စုဘ်ချည်း (*pron.* ချည်း), *adv.* suddenly, instantly, ရုတ်ခနဲ, ဖြုတ်ခနဲ: စုဘ်ခနဲ is applied to words of sinking, as sinking in water, or sinking into hell, ရေ၌စုဘ်ခနဲမြုပ်သွားသည်, လောဟကုမ္ဘီငရဲ သို့စုတ်ခနဲမြုပ်သွားသည်။

စုတ်စုတ်, *adv.* same; *also an intensive* to words of sourness or acidity.

စုဘ်စုတ်ရွှေရွှေ, *adv.* protrusively, as the lips.

စုန်, *v.* to go down (a river); *opposed to* ဆန်; to follow lineal descent, *e.g.*, စုန်၍ချစ်သည်, to love, as a parent does a child, the Burmese being of opinion that more love is borne by a parent to a child than *vice versa*; လူမည်ဆန်စေ။ ရွာမည်စုန်စေ, a rule observed in naming children, and in giving names to towns and villages.

စုန်ဆန်, *v.* to go up and down (a river).

စုန်လေ, *n.* the descending wind, a term applied to the east wind in the Sandoway district, since the wind that descends any of its rivers blows from the east.

စုန့်, *v.* to rise up conically, swell up or out, ပွံ့သည်; to heap up the earth, in excavating, as a mole, ပွေးကျစ်စာပုံကဲ့သို့စုန့်စုန့်ကလေးနေသည်။

စုန်း, *n.* a wizard; a conjuror, မျက်လှည့်ဆရာ (*more common*).

စုန်းနူ, *n.* a mother of either seven sons, or of seven daughters, in succession, supposed to be possessed of supernatural powers; *see* ဆင်ကွန်း။

စုန်းမ, *n.* a witch.

†စုန်းစုန်း, *see* စိုးစိုး. *adv. intensive*; applied to words of sinking and some other words of motion, such as drifting.

စုပ်စုပ်, *adv. intensive*; applied to words of sinking and some other words of motion; also applied to persons with blindness or deafness, when it signifies "stone-blind," or "stone-deaf," စုပ်စုပ်နားပင်းသည်။

စုမ်စင်, *n.* the Tavoy name for the orange, လိမ္မော်၊

စုလစ်, *n.* small ornamental spires, summits, elevations, etc., on the roof or steeple of royal or sacred buildings, including ဒုရင်, မှန်ကင်း, etc., ဖွမ်းချွန်, ဖွမ်းခေါင်း, *e. g.*, စုလစ်ဖွမ်းချွန်ဘုံခုနစ်ဆင့်ရှိသောပြာသာဒ်။

စုလျား, *n.* a kind of ornamental garment worn over the shoulders; *comp.* တပက်; စုလျားပဘ်၍၊လက်ထပ်တော်မူသည်, to marry, a term applied to royalty.

စုံ, 1, *n.* a pleasant grove, wood; a wilderness (*infreq.*), ဝန္ဒိုင်, မြိုင်, ရက်ိုင်, ရဂုံ။

စုံ, 2, *v.* to be double, form a pair, be even; to be full, complete, စေ့သည်, ပြည့်သည်; မျက်လုံးစုံခတ်သည်, to wink with both eyes; စုံရပ်၍ခုန်သည်, to take a standing jump with both feet; တစုံ, a pair, or that which would not be complete alone, *e. g.*, ကရားလင်ပန်းတစုံ. သည်ဘိနပ်နှစ်ခုတစုံမဟုတ်ဘူးထင်သည်, I do not think these shoes are a pair (mates), ကျွန်ုပ်မှာနွားရှည်စုံနှင့်လယ်လုပ်သည်, as for me, I work my paddy-field with a pair of bullocks. *Der.* အစုံ, အသုံးစုံ, ခပ်သိမ်းစုံ။

စုံင, စုံစီ, *v.* same; *used only in adverbial forms*, ကျွန်ုပ်လူကလေးများအလွန် ထမင်းဆာလှပါသည်။ စုံစုံငင ကျွေးလိုက်ပါ၊ ကျောင်းအမ, my boys are very hungry; please feed them so that each may have enough. *Kyaungama.*

စုံညီ, *v.* to be met together (all parties), စုံညီရောက်ကြပါသည်။

စုံနှ, *n.* a newly-married couple, သူတို့စုံနှဖြစ်ပါသည်; a term used in revenue assessment.

စုံဘက်, *v.* to unite in marriage; *n.* a correlate in marriage, ခင်ပွန်း; လိစ္ဆဝီမင်းသားခုနစ်ယောက်တို့သည် မောင်ရင်းနှမစုံဘက်လက်ထပ်၍ထီးနန်းစိုးအုပ်ကြသည်, the seven princes of Leitsawi were united in marriage to their own sisters, and reigned as kings.

စုံရာ, *n.* a place of arbitration where the parties are confronted; ကိုင်း၊ ခင်ဗျားစုံရာလူကြီးရှေ့မှာသည်စကားပြောဝံ့ပါမည်လား, come, now, sir, will you dare to say this before the assembled elders?

စုံရာသက်သေ, *n.* a witness before a court of law or arbitration, စုံရာသက်သေတို့ရှေ့မှာ, before assembled witnesses, or စုံရာလူကြီးတို့ရှေ့မှာ, before assembled elders, as in referring a case to arbitration.

စုံရာသမ္မာ, *n.* an arbitrator.

စုံလင်, *v.* to be complete, entire, perfect, သည်အမှုတွင် သက်သေ မစုံလင်သေးသောကြောင့်၊စီရင်ချက်မချဘဲဆိုင်းငံ့နေရဦးမည်။

စုံသေအမွေပြတ်, *v.* *a legal term*, applied to both husband and wife dying without heirs.

†စုံစမ်း (from ရှုံးစမ်း), *v.* to try, make trial of.

စုံစမ်းမေးမြန်း, *v.* to scrutinize, probe, inquire into, သည်အကြောင်းအရာကိုစုံစမ်းမေးမြန်းပါ, scrutinize and inquire into this matter.

စုံမက်, or စုမ္မက်, *v.* to like, ကြိုက်သည်; to love, ချစ်သည်; to be pleased with, to esteem, နှစ်သက်သည်; to value, be unwilling to part with, နှမြောသည်; အလွန်ငွေစုံမက်သည်, သူတို့နှစ်ယောက်ငယ်လင်ငယ်မယားမို့အလွန်စုံမက်ကြသည်, they love each other very much, because they are

young husband and young wife, *i.e.*, married in their youth: ပိုက်ဆံများစွာ စုံမက်သော်လည်း၊ သေသည့်အခါ ပိုက်ဆံအိတ်ကိုခေါင်းအုံးအုံးရန်ဆောင်မသွားနိုင်ပါ, though he may love money (*lit.* pice) much, yet when he dies, he cannot take away (with him) the money bag, for a pillow; to feel for, pity, ကြင်နာသည်, သနားသည်။

စိုးစိုး, *adv. intensive*, applied to words of sinking, and some other words of motion, such as drifting; လှေစိုးစိုးမြုပ်သည်, the boat sank right down; မျောလျက်နှင့်စိုးစိုးမြုပ်သွားသည်။

ရူ, *v.* to protuberate in a point; to protrude, as the breasts when reaching puberty; to pout or protrude the lips, နှုတ်ခမ်းကိုရူသည်, စိတ်ဆိုးလိုက်ထာနှုတ်ခမ်းကြီးများရူလို (*colloq.*), as when a person is sullen; to set up on end, ထောင်သည်, applied to ninepins, etc. (*provincial and rare*).

ရူထ, *v.* to protuberate in a point.

†ရူကာ, *n.* the passion-flower creeper, အာသာဝတီ. အာသာဝတီနွယ်နီနုတ်ပန်း, ပန်းရူကာ။

ရူဖာ, *v.* to eke or piece out, from various sources (*infreq.*).

ရူလာနဖာ, *n.* a species of mintwort.

ရူဠဂဏ္ဍီ, *n.* a sect of Buddhists, Culanganthi, opposed in their tenets to Mahaganthi (မဟာဂဏ္ဍီ).

ရူး, *v.* to prick, pierce; to draw, as a ship, ရေကိုရူးသည်; to be pricked, pierced, ဆူးရူးသည်, to be pierced with a thorn; *n.* a piercer, an awl, punch, bodkin. *Der.* ရသေ့ရူး, an instrument with two points, one larger than the other, used in perforating beads, and လက်ပွတ်ရူး, a borer or drill.

ရူးစမ်း (from ရူး, a piercer, and စမ်း, to feel), *v.* to try, make trial of. စုံစမ်းသည်; to make careful investigation, ရူးစမ်းဆင်ခြင်သည်။

ရူးစား, *n.* the graduated bore of a tube filled with gunpowder.

ရူးထိုးချ, *v.* to make holes in the ground with a sharp instrument, in order to plant, or to search for something hidden, ဥစ္စာပစ္စည်းများပျောက်သည့်အခါ၊ သက်ဘကင်းသည့်မြေခြိထဲတွင်ရူးထိုးချရှာလျှင်ပြန်ရတတ်သည်။

†ရူးရူး, *adv.* straightforward, စည်တိုက် (*pron.* ဇည်ဒိုက်), တည့်တည့်, တူရူ, ရှေ့ရူ; *int.* away! right on! used in setting on dogs; သင်္ဘောမြောက်သို့ရူးရူးသွားသည်, the ship went due north.

ရူးတိုက်, *v.* to set on (a dog); *used metaphorically*, in speaking of a person who has fomented a quarrel, or been at the bottom of any mischief-making, သည်လူရူးတိုက်သည်လူဘဲ, this was the man who instigated the matter; *see* ကြိုးကိုင်။

စူးထိုးလက်ယက် (*pron.* ဒိုး). *v.* a term applied by cultivators to the clearing operations connected with *taungya* cultivation.

စေ, 1, *v.* to send, လွှတ်သည်; to send on business, to employ, ခိုင်းသည် (*rarely used singly, in this sense*). *Der.* အစေ။

စေခန့်, *v.* to send with authority.

စေခိုင်း, *v.* to send on business, to employ; to commission, order.

စေစား, *v.* same as စေခိုင်း။

စေလုလင်, *n.* a runner, messenger.

စေလိုက်, စေလွှတ်, *v.* to send to another place, သိဉ္စည်းမင်းကြီးသည်သားတော်ကိုယူဆောင်ခဲ့စေသောငှာ၊ငါ့ကိုစေလွှတ်လိုက်၏, King Theinzi sent me in order to bring his royal son (Wethandaya).

စေသုံး, *v.* same as စေခိုင်း; မြန်မာအမှုထမ်းရဲသားလူနှစ်ယောက်ပေးအပ်စေရန်စေသုံးရသည်။

စေ, 2 (from စေ, to send, order), *verb. affix, causal*; *see Gram. sec.* 117; သွားစေသည်, ပြုစေသည်။

စေခလို, *verb. affix, see next* (*infreq.*); အောင်စေခလို, ပြုစေခလို (*not used in colloq.*).

စေသတည်း, *verb. affix, precative and authoritative*; *see Gram. sec.*113; ဖြစ်စေသတည်း, တည်စေသတည်း, အောင်စေသတည်း။

စေသော, *verb. affix, precative*; အောင်စေသော, တည်စေသော, ဖြစ်စေသော။

စေတနာ (Pali), *n.* a union or accordance of mind with an object or purpose, inclination, စေ့ဆော်ခြင်း; good will, cordiality, benevolence, ကြည်ညိုခြင်း; စေတနာသုံးတန်၊ပုဗ္ဗစေတနာ၊ မုဉ္စစေတနာ၊ပရစေတနာ; စေတနာထက်သန်သည်။

စေတနာပြဋ္ဌာန်း, *v.* to have a fixed purpose to carry out a benevolent scheme, or to make a religious offering, လှူသည့်အခါစေတနာသုံးတန်ပြဋ္ဌာန်းလျှင်နိုင်လျှင်၊ အကျိုးများစွာခံစားရသည်, when one makes a religious offering, with a fixed intention of offering the three kinds of good will, one derives much benefit.

စေတနာရှိ, *v.* to be kindly affectioned.

စေတသိက် (Pali စေတ, mind, and ယုတ္တ, to be connected), *n.* the active, motive principle of mind; *comp.* စိတ္တုပ္ပါဒ်။

စေတီ (Pali), *n.* a sacred repository, of which there are four kinds, *viz.* ဓာတုစေတီ, a repository for the relics of a Buddh, a semi-Buddh, a *Rahanda*, or a universal monarch; ပရိဘောဂစေတီ, a repository for some of the eight sacred utensils (ပရိက္ခရာရှစ်ပါး); ဓမ္မစေတီ, a repository for sacred scriptures; ဥဒ္ဒိဿစေတီ, a repository for things made after the resemblance of sacred things, as idols,

etc.; a pagoda of brick, stone, etc., inclosing and surmounting sacred objects; *comp.* ပုထိုး။

စေတီပုထိုး, *n.* pagodas collectively (57).

စေ့, *v.* to join by a union of parts; to cement; to be complete, not deficient; to come, arrive, as an appointed time, သူ့အမှုကိုစစ်ချိန်စေ့ပြီ; to close (a door), စေ့ထားသည်; နှုတ်ခမ်းစေ့သည်, to compress the lips; တပေါင်းလပြည့်အခါတအိမ်မကျန်၊စေ့အောင်လှက်ထုပ်နှင့်ဘိတ်ကြား၍၊ဘုရားပွဲတော်ပြုလုပ်ကြသည်. *Der.* အစေ့။

စေ့အောင်ပြု, *v.* to complete in time.

စေ့င, စေ့ငု, စေ့နှံ့, *v.* to be diffused, distributed throughout.

စေ့စပ်, *v.* to join by a union of parts; to settle, as a dispute, ဤအမှုကိုဘယ်သို့စေ့စပ်နိုင်မည်နည်း; to be reconciled, brought together, united in mind; to be finished well, accurately, nicely, သေချာသည်, သည်လူအလုပ်အကိုင်အပြောအဆိုမှစ၍၊အလွန်စေ့စပ်သေချာသည်. this man is very precise and exact in his manner of work, speech, etc.

စေ့စပ်မိ, *v.* to come to terms, as contending parties.

စေ့စုံ, *v.* to be complete, nothing wanting or remaining; စေ့စုံစွာ, completely.

စေ့စေ့, *adv.* attentively, စေ့စေ့နားထောင်ပါ။

စေ့စေ့ထား, *v.* to shut (the mouth).

စေ့ဆော်, *v.* to solder, join by metallic cement, ဆော်သည်; to reconcile, bring together, unite in mind.

စေ့ဆို, *v.* to reconcile, bring together, unite in mind.

စေ့ပွတ် (ဖွတ်), *v.* to be careful that nothing be lost; to be accurate, သေချာ။

စေ့ငြေ့, *v.* to be nice, accurate; *used adverbially*; particularly expressive of research or investigation conducted with gentleness and exactness, စာကိုကြည့်သောအခါ၊တလုံးသောအက္ခရာမျှမကြွင်းရအောင်စေ့ငြေ့စွာကြည့်ရှုရမည်။

စေ့ရေ (from ရေ, to count), *a.* all, ရှိသမျှ။

စေး, *v.* to be sticky, adhesive, အဝတ်များနှင်းထိလို့စေးနေသည်, the clothes are sticky from being wet with dew. *Der.* အစေး။

စေးကပ်, *v.* to stick, adhere, ညှော်စေးကပ်သကဲ့သို့၊လောဘသည်ကပ်ငြိသည်။

စေးထန်းထန်း, စေးထိုင်းထိုင်း, *a.* sticky, as clothes not quite dry, အင်္ကျီကိုချွေးစိုသောကြောင့်၊စေးထန်းထန်းကြီးနေသည်, the jacket is very sticky, owing to its having been wet with perspiration.

စေးနှဲ, *v.* to be close, stingy, parsimonious, miserly; *more than* စစ်စည်;

သည်ကျောင်းတကာအလွန်စေးနှဲသောကြောင့်၊ မိတ်ကျဲသည်, because this *kyaungtaga* is very miserly, he has but few friends.

†စေးချုံ, *n.* a thicket; *see* ချုံစေးပျစ်; ချုံမိတ်ပေါင်း။

စဲ, *v.* to cease, stop, intermit, leave off, ပြတ်, မိုးသည်းစဲသည်, to leave off raining; to disperse, နှင်းစဲသည်, ပရိသတ်စဲသည်; မီးလောင်စဲသည်, to subside, as fire; *used after* ပြတ်, ပြတ်စဲ, to denote irrevocable separation between a man and his wife; to be finally disposed of, as a case in court; to travel without let or hindrance, သည်လမ်းလျှဥဒဟိုမစဲအောင်သွားသည့်လမ်း။

စဲယဲ, *n.* a species of dogbane.

စော, 1, *v.* to be early; to be premature, ခင်ဗျားအကြံတဆိတ်စောလို့သူရိပ်မိသည်, owing to your scheme being rather premature, he suspected it; to be in advance of the season, as စပါးသီးချိန်စောသည် သရက်ပွင့်ချိန်စောသည်. *Der.* အစော။

စောစော, စောစောစီးစီး, *adv.* early, စောစောစီးစီးထတတ်သည့်လူ မျက်နှာကြည်လင်ရွှင်လန်းသည်, the man who is in the habit of rising early, has a placid and happy countenance; ကျွန်ုပ်ကိုစောစောနိုးပါ, wake me early.

စောစောကြီး, *adv.* very early.

စောရှိရှိ, စောရှိရှိတစေ, *adv.* very early (*obs.*).

စော, 2, *v.* to be intent, as the mind; to be eager in pursuit of (an object), ရန်ကုန်မြို့မရောက်ဘူးသောကြောင့်၊ ရောက်ချင်သည် စိတ်အလွန်စောသည်, as I have never been to Rangoon, I am very eager to arrive there. *Der.* စိတ်စော, ဇောစော, ဘဝင်စော။

စောကြော, *v.* to appeal to the opinion of another on some doubtful point, ထိုင်တည်; *comp.* စောဒက, and စောဒနာ; ကျောင်းတကာဦးမြတ်တင်ထံ၊သည်စကားအဓိပ္ပာယ်စောကြောမေးမြန်းကြစို့, let us appeal to, and inquire of *kyaungtaga* U Myat Tin, as to the meaning of this word.

စောက်, 1, *n.* the female private parts (*vulgar*), မိန်းမအင်္ဂါ, ဆူတ္တိလိင်။

စောက်အူ, *n.* an enlargement of the *nymphæ clitoris*, စောက်အူထွက်သည်။

စောက်ကမြင်းမ, စောက်ကမြင်းမသား, *n. terms of abuse*, the first applied to women and the second to men, but both used by women.

စောက်ခေါင်း, *n.* the female urethra.

စောက်ချေး, *n.* the mucus of the *vagina*; *a term of foul abuse.*

စောက်စေ့, *n.* the *nymphæ clitoris.*

စောက်ပတ်, *n.* the *labia pudenda*; စောက်ဖိထ, applied to animals (*vulgar*).

စောက်ဖုတ်, *n.* the *mons veneris* (of female children အဖုတ်ကလေး).

စောက်, **2**, *v.* to be steep, precipitous, whether deep or high. *Der.* အစောက်။

စောက်ထိုးစောက်ထိုး (*pron.* ဇောက်ထိုးဇောက်ထိုး), *adv. see next*; contrary to the proper order; applicable to doing, စောက်ထိုးစောက်ထိုး လုပ်သည်, or speaking, စောက်ထိုးစောက်ထိုးပြောသည်။

စောက်ထိုး, *adv.* with one end lower than the other, as when the tongue of a balance is uneven, or, as when a vessel is tilted; with the head down, upside down, topsy turvy, ဦးစောက်, ဘီလူးတန်ခိုးစောက်ထိုးလင်းပြန်။

စောက်ထိုးကျ, *v.* to fall headlong.

စောက်ထိုးမိုးမျှော်, စောက်ထိုးလင်းပြန်, *adv.* with the head down and feet up, topsy turvy.

စောက်လောက်, *adv.* with the feet higher than the head; applied to a mode of putting in the stocks, ထိတ်စောက်လောက်ခတ်သည်။

စောက်, **3**, *qual. verb. affix* (*with* မ *prefixed to the root*), not proper or advisable (*obs.*); *see Gram. sec.* 117.

စောက်, **4**, *n.* steepness, depth.

စောက်ကြီး, *v.* to be of great depth; တစောက်ကမ်းကြီးလုပ်တတ်သည်, equivalent to အချော်ချော်အချွတ်ချွတ် လုပ်တတ်သည်, တလွဲတချော် ပြုလုပ်တတ်သည်, အလွဲပြုလုပ်တတ်သည်။

စောက်တိမ်, *v.* to be of shallow depth.

စောက်နက်, *v.* to be very deep, of great depth, စောက်အလွန်တရာနက်သည်။

†စောက်ကြီးနည်း, *adv. a very coarse intensive*, used in a good or bad sense; စောက်ကြီးနည်းကုန်ပြီ, a very coarse equivalent for အကျိုးနည်းကုန်ပြီ, စောက်ကြီးလှ, စောက်ကြီးနည်းမိုက်သည့်လူ (*Colloq.*).

စောက်ဆင်, *n. a term of foul abuse*; ဆင်, လူစောက်ဆင်နှင့်။

စောင်, **1**, *n.* a coverlet, mantle, any loose covering, သက္ကလတ်စောင်, a flannel blanket; စောင်ခြုံသည်, to cover one's self with a mantle or coverlet, either in a recumbent posture or when walking; စောင်ခေါင်းမြီးခြုံ, to put a mantle, coverlet, or blanket over one's head, when wishing to avoid recognition, etc., စောင်ခေါင်းမြီးခြုံအိပ်နေသည်။

စောင်, **2**, *v.* to lay by for future use, အင်္ကျီတထည်၊ပုဆိုးတထည်လဲရအောင် စောင်ထားသည်; *comp.* ရန်; to wait, to be ready to enter into some business or contest; to be on the point of engaging, as two cocks, or as two persons watching their opportunity to quarrel, သည်လူနှစ်ယောက်စောင်ပြီးနေကြသည်။တချက်ချက်တွေ့ကြလိမ့်မည်, these two men are watching each other; they will find something to quarrel about: တိုက်ကြက် နှစ်ကောင် ခွပ်မည်လို့ စောင်နေကြသည်. two gamecocks are watching each other with the intention of fighting.

စောင်မ, *v.* to help; to protect in the absence of rightful guardians; to take care of, to further the interests of another; ကျွန်ုပ်မရှိသည့်အခါ၊ ကျွန်ုပ်သားသမီးများကိုကြည့်ရှုစောင်မရစ်ပါ, while I am absent, look after and protect my children; ကျွန်ုပ်သားကိုအလုပ်ရအောင်စောင်မပါ၊ခင်ဗျား, help my son, sir, in order that he may get employment.

စောင်ရန်း (*pron.* ရင်း) (from ရန်း, to make a barrier), *n.* a temporary fence (စည်း) separating the property of one person from that of another.

စောင်ရန်းလှလင်, *n.* excrement, *fæces*; *a term used by medical men.*

စောင့်, *v.* to watch, wait for; *comp.* ငံ့, and ဆိုင်း; to watch, keep watch, as a sentry; to watch over, take care of, protect, ထိန်းသည်; to keep, observe, စောင့်ထိန်းသည်, စောင့်ရှောက်သည်, ကျင့်စောင့်သည်; ကျွန်ုပ်ကိုညောင်ပင်နားမှာစောင့်နေပါ, wait for me near the banyan tree; လူဆိုးများလာလုမည်စိုးလို့၊သူကြီးမောင်လူမိန်တညလုံးငွေထုပ်ကိုစောင့်နေရသည်။

စောင့်ကြပ်, *v.* to superintend; to watch over and keep safe, secure; အစိုးရအလုပ်ကို တွင်အောင်မလုပ်မည်စိုးသောကြောင့်၊ ကျွန်ုပ် ကိုယ်တိုင်စောင့်ကြပ်၍နေရမည်, being apprehensive that government work will not be done in an expeditious manner, I, myself, have to remain superintending it; မိဘတို့ကသမီးကိုစောင့်ကြပ်ကြသည်, the parents keep strict watch over their daughter.

စောင့်စည်း (*pron.* ဇည်း), *v.* to behave with circumspection, to guard against sin, သြတ္တပ္ပရှိသည်; to restrain one's self, ချုပ်တည်းသည်; to keep (a law), စောင့်ထိန်းသည်, စောင့်ရှောက်သည်။

စောင့်စား, *v.* to wait for (something desirable), with expectance.

စောင့်ဆိုင်း, *v.* to tarry for another; *comp.* စောင့်စား။

စောင့်ထိန်း, *v.* to watch over, protect, to keep guard over, as a sentry; to practise, observe, keep, as a promise, သစ္စာစောင့်ထိန်းသည်, စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းသည်; to tend (the sick)

စောင့်မ, *v.* to take care of, aid, assist

စောင့်မအုပ်ထိန်းသူ, *n.* a guardian, အကလေးကိုအုပ်ထိန်းသောသူ, ထိန်းသိမ်းသောသူ။

စောင့်ရှောက်, *v.* to watch over, protect, စောင့်ထိန်း, အမျိုးအရိုးကိုစောင့်ရှောက်, စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း; to practise, observe, သီလကိုနေ့စဉ်မပြတ်စောင့်ရှောက်လျက်ရှိသည်, he constantly observes (his) religious duties.

စောင့်သုံး, *v.* same as စောင့်ရှောက်။

စောင်း, 1, *n.* a lute or harp.

စောင်းကောက်, *n.* same as စောင်း။

စောင်းဆရာ, *n.* a professional lute or harp player.
စောင်းတီး, *v.* to play on the lute or harp, သိကြားမင်းစောင်းကိုတီးနေသောအခါ၊ စောင်းပေါက်ဝထွက်၍ နတ်သမီးသုံးယောက်ကခုန်၏။ ကခုန်သည်ရှိသော်၊ ချွေးယိုစီး၍ကျရာကိုအသာသာဝတီနတ်ပန်းဖြစ်သည်, when the *Thigya*(Sekya) ruler was playing the lute, three female *nats* came forth from the aperture in it, and danced; as they danced, the passion-flower sprang up in the place where the perspiration from their bodies fell.
စောင်းလက်ရိုး, *n.* the handle of a lute or harp.
စောင်း, 2, *v.* to be placed obliquely, so that one side is higher than the other; *more than* ငဲ့; *comp.* တိမ်း; to set on one side, incline, place obliquely; to lie on one side, စောင်းအိပ်သည်; to lay or place on one side; to use artful or indirect language or management in order to injure another; to speak allusively in the presence of another; *comp.* ရိပ်, and ချိတ်; hence တစောင်း, တမိတစောင်း, *adv.* one-sidedly; တစောင်းတိုက်, and တဘက်တစောင်းတိုက်, to endeavor to prejudice one against another by unfair, underhanded representations; *comp.* ကုန်တိုက်; လှေစောင်းသည်။ ကောင်းကောင်းထိုင်ကြပါ, the boat is heeling over; sit properly; သည်လူမျက်စိစောင်းသည်, this man is squint-eyed; ယောက်ျားတို့အိပ်မြဲ၊လက်ျာဘက်သို့စောင်း၍အိပ်တတ်သည်, men sleep, as a rule, lying on the right side.
စောင်းကာကြည့်, *v.* to ogle, တမိတစောင်းမြူသည်။
စောင်းကြည့်လျက်, *adv.* askance.
စောင်းချိတ်, *v.* to endeavor to prejudice one against another by unfair representations.
စောင်းထား, *v.* to careen.
စောင်းပင်း, *v.* to take (unfairly) the part of any one in a quarrel, disagreement, etc.
စောင်းဘိစောင်းပင်း, *adv.* unevenly, leaning to one side; wobblingly, waddlingly; စောင်းဘိစောင်းပါး, in a reeling, staggering manner, သည်လူယမ်းမူးသို့၊စောင်းဘိစောင်းပါးနှင့်၊လမ်းကိုမှန်မှန်အောင်မလျှောက်တတ်ဘူး။
စောင်းဘဲ့ရိပ်ခြည်, *adv.* allusively, in a bad sense; စောင်းဘဲ့ရိပ်ခြည်ပြော; စောင်းဘဲ့ရိပ်ခြည်ကြည့်သည်, to look at, with a sidelong, rapid glance.
စောင်းမြောင်းပြော, *v.* to decry, depreciate, detract in an indirect, allusive manner; စောင်းမြောင်းခြင်း, *n.* rancor, malignity, ဣဿတရားအားကြီးသောသူသည်၊ ငြူစူစောင်းမြောင်းခြင်းအလွန်များတတ်သည်, a person of malicious tendencies is apt to have much rancor.
စောင်း, 3, *n.* a species of tannin tree, the *Carallia lucida.*
စောင်းကလေး, *n.* a species of guttifer, the *Ancistrolobus carnea.*

စောင်းတန်း (*pron.* စောင်းဒန်း), *n.* brick or stone steps to a pagoda; one kind of လှေကား; ရွှေတိဂုံစောင်းတန်းအတက်။
စောင်းပလေး, *n.* the *Lagerstrœmia parviflora.*
စောင်းမာန်, *n.* pride; *see* မာန်စောင်း။
စောင်းလျှား (*pron.* စောင်းယား), *n.* the cringe tree.
စောဒနာ, *v.* to inquire, question, on subjects of science and religion; *comp.* စောကြော; စောဒနာတက်, စောဒနာတင် (*Law*), to apply for a revision of a civil case; စောဒနာတင်ချက်, the grounds for a revision.
စောဒနာတင်, *v.* to refer to the opinion of another, regarding any dispute or difference, or for one's own information; to defer to another.
စောပျာ, *n.* a kind of tree attaining to the height of sixty feet, with heart-shaped leaves six or eight inches long.
စော်, *v.* to emit an offensive smell; *not used singly,* နံစော်သည်; *n. when preceded by another noun, e.g.,* ချေးစော်နံသည်, ပုပ်စော်နံသည်. *Der.* အစော်။
စော်ကား, *v.* to be haughty, insolent, ရမ်းကားသည်။
စော်ကားမော်ကား, *v.* same, သူ့မိန်းမကိုဖြူစော်ကားမော်ကားလို့၊ရန်ဖြစ်ကြသည်။
†စော်ကဲ, *n.* a Karen chief, မရွယ်ဘဲစော်ကဲမင်းဖြစ်သွားသည်။
စော်ဘွား, *n.* an hereditary prince; appropriated to the Shan princes, သိန်းနီစော်ဘွား, မိုးနဲ့စော်ဘွား. The Burmese enumerate ninety-nine *Sawbwas* as having been tributary to the Kings of Burma, ရှမ်းကိုးဆယ်ကိုးစော်ဘွား။
စော်ဘွားစော်ကန်, *n.* same as စော်ဘွား။
စို, *v.* to be wet; *comp.* စွတ်; *sometimes has the same meaning as* စည်, *e.g.,* မြို့စိုသည်, ရွာစိုသည်, ပွဲသဘင်စိုသည်; *opposed to* ခြောက်ကပ်; မိုးသည်းစိုသောကြောင့်အဝတ်များစေးနေသည်, the clothes are sticky, owing to their being wet with rain.
စိုစိုစွတ်စွတ်, *adv.* in a watery, dewy condition.
စိုစွတ်, *v.* to be wet, moistened; *see the parts.*
စိုပြေ, *v. see the parts; used adverbially;* applicable to trees, vegetation, and to persons, as having a fresh or healthy complexion, သည်ယောက်ျားရောဂါကင်းစင်သောကြောင့်၊မျက်နှာစိုစိုပြေပြေရှိသည်။
စိုက်, *v.* to erect, set upright, as a post, ထူသည်, ထောင်သည်; to establish; to set, plant, whether a seed or a plant; to advance (money) to another, for the accomplishment of a joint purpose; ပဲခူးမြို့တွင်အရေးပိုင်မင်းရုံးစိုက်သည်မှာမကြာသေးပါ, it is not long since a deputy commissioner's court was established at Pegu; ဝါဆိုဝါခေါင်လများတွင်၊တလိုင်းမြန်မာတို့သည်၊စပါးကိုစိုက်လေ့ရှိသည်; ခင်ဘျားကငွေသုံးကျပ်

ကိုစိုက်ပေးစေချင်လျှင်စိုက်ပေးပါမည်, if you wish me to advance three rupees, sir, I will do so.

စိုက်စိုက်, *adv.* direct, straight forward (but downwards); applicable to looking or moving, မောင်ဖြူလမ်းလျှောက်သည့်အခါ၊ စိုက်စိုက်ကြည့်၍သွားတတ်သည်, Maung Pyu is in the habit of looking straight forward, when he walks.

စိုက်ပျိုး, *v.* to set, plant; စိုက်ပျိုးခင်း, a nursery, ပျိုးခင်း။

စိုက်၍နားထောင်, *v.* to listen intently.

စိုက်လိုက်မတ်တတ်, *adv.* in an upright and steady manner, free from artifices or machinations of any kind; *a.* simple, unaffected, artless, undeviating, သည်မိန်းမ ရိုးရိုးသားသား စိုက်လိုက်မတ်တတ် ရှိသည်, this woman is honest and artless.

စိုင်, 1, *n.* a species of wild *taurus*, the *Bos Sondaicus.*

စိုင်ပေါင်, စိုင်ပေါင်ခြံးမောင်း, *n.* the hammer of a gun-lock; so called from its supposed resemblance to the hind quarter of a စိုင်။

စိုင်, 2, *v.* to cohere (*infreq.*). *Der.* အစိုင်,ခြေစိုင်,တင်လဲစိုင်။

စိုင်နီ, *a.* of a bay color; applied to horses.

စိုင်လျှော, *a.* of a bay color, စိုင်လျှောမွေးရှိသောမြင်း။

စိုင်ဝါ, *a.* of a light bay color.

စိုင်း, *v.* to drive or ride fast, မြင်းစိုင်းသွားသည်။

စိုင်းနှင်, *v.* to drive fast, မြန်မြန်ရောက်အောင်စိုင်းနှင်ပါ, drive fast, so as to arrive quickly.

စိုင်းခြင်း, *v.* to deliberate, consult what to do, in view of an expected event (*rare*).

စို့, 1, *n.* a broken rainbow, part of a rainbow; *comp.* သက်တံ့။

စို့ငုတ်, *n.* same as စို့။

စို့တံခါးဗိတ်, *n.* a double စို့။

စို့, 2, *n.* a punch or short chisel, used by goldsmiths, ငွေဖြတ်သည့်စို့။

စို့, 3, *v.* to appear, as the projecting end of a thing, ပြူသည်, or as perspiration, blood, or water, beginning to exude. ချွေးစို့သည်,ရေစို့ထွက်သည်; *less than* ထွက်, *or* စိမ့်; to draw out (milk from the breast), to suck, as an infant, နို့စို့သည်. *Der.* အစို့။

စို့, 4, *verb. affix, imperative, 1st pers. plur.*, သွားကြစို့. let us go. သွားကြပါစို့စို့; လှမ်းကြစို့, မြန်းကြစို့, equivalent to သွားကြစို့, used in dramatic representations.

စိုး, 1, *v.* to be chief, superior, ကြီးသည်, ကဲသည်, မိုးသည်; to preside over, rule, have dominion over, အုပ်သည်, ချုပ်သည်. *Der.* အစိုး။

စိုးအုပ်, စိုးကဲ, စိုးကွပ်, *v.* to preside over, rule.

မိုးစံ, *v.* to reign, enjoy sovereignty, ရွှေထီးရွှေနန်းသိမ်းမြန်းမိုးစံ။
မိုးမိုက်, မိုးဆက်, *v.* same, with the additional idea of succession (*rare*)
မိုးဆောင်, မိုးမြန်း, *v.* same as မိုးစံ (*infreq.*).
မိုးပိုင်, *v.* to have dominion and jurisdiction over.
မိုး, 2, *v.* to be concerned, anxious, troubled about, to have misgivings, ကြောင့်ကြသည်။
မိုးခန့်, မိုးချောင့်, မိုးရိမ် (*most common*), *v.* same, ကျွားဆင်အစရှိသောသားရဲဘေးအန္တရာယ်ကြောင့်၊ စိတ်နှလုံးမငြိမ်၊ မိုးရိမ်၍မလပ်မပြတ်သောလှုံ့ထဖြင့်နေရ၏, ကျွန်ုပ်သားကလေးဆိကစာမရသောကြောင့်၊ အလွန်မိုးရိမ်ပါသည်။
မိုးထိတ်. *v.* same as မိုး, but implying a more active sense of dread, မိုးထိတ်ကြောက်ရွံ့။
†မိုးစည်း (*pron.* မိုးဇည်း), *n. a.* or *adv.* a little, အနည်းငယ်, စည်းငယ်, ဆိတ်စိ; hence တမိုးတစိ, same; မိုးစည်းမတ်တတ်ကျန်ပါသေး၏, there is still a little left, ရောဂါမိုးစည်းမတ်တတ်ခံရပါသေး၏, I still suffer a little from the disease.
မိုးစိ, or မိုးမိုးစိစိ, *adv.* chirpingly, as young birds, ငှက်ကလေးများမိုးမိုးစိစိမြည်သည်။
မိုးမိုးစစ်စစ်, *adv.* by slight pricks or twinges, စစ်ခနဲ, မြက်ခနဲ, တူလာရောဂါစွဲလို့၊ ကျောရိုးထဲက မိုးမိုးစစ်စစ်နှင့်ကိုက်သည်, owing to my having chronic rheumatism, I have slight twinges in my back.
စွ, *verb. affix, intensive or emphatic,* ရခဲစွ, very difficult to obtain; ပြုနိုင်ခဲစွတကား, it is, indeed, very difficult to do.
စွက်, *v.* to add, to superadd, in order to supply a deficiency in quantity or quality, လျှောက်သည်; one kind of လောင်း; to intrude, be meddlesome, officious; အိုးထဲမှာရေမပြည့်လို့၊ ပြည့်အောင်စွက် ထည့်လိုက်ပါ, as the jar is not full of water, add some more to make it full; သူများပြောသည့် စကားထဲမှာဝင်၍ မစွက်လာနှင့်, don't obtrude yourself into the conversation of other people.
စွက်ခနဲ, စွက်ချည်း (*pron.* ချည်း), စွက်စွက်, *adv.* splashingly; indicative of the sound of falling into water, ရေထဲခဲနှင့်ပြစ်လိုက်သလိုစွက်ခနဲအသံကြားသည်, I heard a splashing sound, as of a stone thrown into the water.
စွက်ပက်, *v.* to contribute what is wanting; to be officious, meddlesome.
စွက်ပက်သူ, *n.* a busybody, လူခလောက်ဆန်။
စွင့်, *v.* to be erected, elevated; to be perched on high, စွင့်စွင့်မြင့်သည်; နားစွင့်၍ထောင်သည်, to prick up the ears, as when trying to catch a sound; to listen attentively to what another is saying; ကျွန်ုပ်မြင်း သစ်ရွက်သံ ကြားလျှင်၊ နားရွက်တစွင့်စွင့်နှင့်နေတတ်သည်, if my

horse hears the rustling of a leaf, he remains with his ears pricked up, နား ရွက်တ စွင့် စွင့်လန့်တတ်သည်။

စွင့်ရစွင့်, *adv.* sitting on high; implying several individuals (*rare*).

စွတ်, *v.* to be moistened; *comp.* စို, to be wet; အင်္ကျီ ရစွတ်သည်, စွတ်ခြောက်လွှက်, tea which has become dry, after being moistened with water. *Der.* ဆွတ်။

စွတ်စို, *v.* to be wet; *adv.* (eating or drinking) a little at a time and frequently, စွတ်စိုစားသည်; frequently, now and then.

စွတ်စိုသောက်, *v.* to guzzle.

စွန်, 1, *n.* the kite (*Ornith.*); a kite (of paper), လေတံ စွန်။

စွန်ကုပ်, *n.* the small projections on the upper edge of the bezel of a ring, securing the inserted stone, လက်စွပ် စွန်ကုပ်။

စွန်ခေါင်းဖြူ, *n.* the Brahmini kite.

စွန်တောင်ချ (*pron.* ဒေါင်), *v.* to let one side or end of a garment fall lower than the other.

စွန်တောင်ဆွဲ, *v.* to pull up one side or end of a garment higher than the other.

စွန်တောင်တိုက်, *v.* to drag one side or end of a garment on the ground.

စွန်တောင်ဖြန့်, *v.* to spread out both sides of a garment.

စွန်နက်, *n.* the black hawk (Pali ကာလမယ).

စွန်ပုပ်, *n.* the common kite (*provincial*).

စွန်ပြောက်, *n.* the spotted kite (Pali ပလိ).

စွန်ဖြီး, *n.* a kind of circular-edged chisel, used by shoemakers, ဆောက်ဝန်း; စွန်ဖြီးတူးရွင်း (*pron.* တရွင်း), a tool used by cultivators for clearing away weeds and rank vegetation.

စွန်လက်သည်း, *n.* the *Cæsalpina digyna*, a large, scandent shrub. It bears pods one or two inches long, each containing from one to three, oblong, black seeds.

စွန်လွှတ်ကစား, *v.* to fly a paper kite.

စွန်, 2, *v.* to be a side, border (*obs.*); to be on the side, border, တအိမ်တည်းစွန်ထွက်နေသည်, this house is standing out by itself. *Der.* အစွန်။

စွန်, 3, *v.* to have a pimple, sore, or sty on the eyelid, မျက်စိစွန်သည်; မြန်မာလူမျိုးမျက်စိစွန်လျှင်၊ သူတပါးကိုလှည့်စားလို့ စွန်သည်ဟုပြောဆိုတတ်ကြသည်, the Burmese are in the habit of saying, that if one has a sty on the eyelid, it is because he has deceived another.

စွန်ပလွံ (ပင်), *n.* the date tree, the date palm.

စွန်မတတ်, *n.* a variety of the jack tree.

စွန့်, *v.* to give up, abandon, ပစ်သည်; to part with, give away, စွန့်ကြဲသည်; to venture, hazard, risk, စွန့်စားသည်; ကျင်ကြီးစွန့်သည်, to evacuate the intestines (*polite*); ကျင်ငယ်စွန့်သည်, to pass urine.

စွန့်ကြဲ, *v.* to give away in charity, to give alms, ကျောင်းတကာသာအလွန်စွန့်ကြဲပေးတတ်သည်, the *kyaungtaga* is in the habit of giving away much, in charity.

စွန့်ခွာ, *v.* to sever, exclude, cast off, as anything useless or injurious.

စွန့်စား, *v.* to risk, be adventurous, ready to lose all; particularly applied to risking life, စွန့်စားတတ်သောသူတယောက်ကိုလူတိုင်းမချစ်သော်လည်း၊ရိုသေရန်အကြောင်းရှိသည်, though every one may not love an adventurous man, yet there is reason to respect him.

စွန့်ပစ်, *v.* to forsake, throw away, သည်အမည်းသားပုပ်စပြီ၊စွန့်ပစ်လိုက်ပါ, this meat is tainted; throw it away.

စွန့်လွန်းတမာ, *adv.* too adventurously, or more adventurously than others; in an intrepid, venturesome manner, စွန့်လွန်းတမာပြုသည်, စွန့်လွန်းတမာခိုးသည်။

စွန့်သွား, *v.* to leave, forsake, abandon, နတ်သမီးတို့နှင့်အမျှလှပသည်ကျေးသောမောင်းမမိဿံတို့ကိုမနှစ်သက်သောကြောင့်၊နာရဒမင်းသားစွန့်သွားတော်မူသည်။

စွန်း, 1, *v.* to be the end or extremity, to come to a point; to exceed; to make profit, မြတ်သည် (*obs. in both senses*). *Der.* အစွန်း။

စွန်း, 2. *v.* to be stained, discolored, tarnished, အင်္ကျီကိုကွမ်းသွေးစွန်းလို့ဝတ်စရာမကောင်းပါ, owing to the jacket being stained with betel juice, it is not fit to be worn. *Der.* အစွန်း။

စွန်းကွက်, *v.* same as စွန်း။

စွန်းငြ, *v.* to be actuated by strong passion or anger, ဒေါသစွန်းငြသည်။

စွပ်, 1, *v.* to put into, as a finger into a ring, or a foot into a shoe or stocking; *comp.* တပ်, and သွတ်; to thread or thrid (a narrow passage), စွပ်သွားသည်, အိမ်ကြိုအိမ်ကြားစွပ်ဖြိုးသွားသည်; to follow a path or road, သည်လမ်းကိုစွပ်ပြီးသွားလျှင်၊တယ်ရွာသို့ရောက်မည်လဲ; hence စွပ်မိ၍ရသည်, to get by a lucky hit.

စွပ်ခနဲ, *adv. intensive*; applied to words of entering in a quiet,stealthy, unexpected manner, အိမ်ပေါ်သို့စွပ်ခနဲတက်လာသည်။

စွပ်စွပ်ရွပ်ရွပ်, *adv.* with rapidity and violence. This definition does not seem to convey the only meaning of this expression, as the Burmese would say of a person who was dim-sighted, feeling his way with a stick, မျက်စိမွဲသောသူ၊တုတ်နှင့်ထောက်၍အိမ်အပေါက်ကိုစွပ်စွပ်ရွပ်ရွပ်ဝင်လာနိုင်သည်။

စွပ်သွား, *v.* to pass through (a narrow way), to thrid.

နွပ်, 2, *v.* to accuse falsely, or unjustly, on suspicion; *comp.* ယိုးနွပ်။

နွပ်ခြဲ, *v.* same (*more common*); to suspect of a crime, ယိုး။

နွပ်, 3, *v.* to drag along the ground (by buffaloes, bullocks, or elephants), requiring greater force than ဒရွတ်ဆွဲ; *n.* the runner of a sled or similar vehicle; *comp.* နွပ်ဖဝါး။

နွပ်ကြောင်း, *n.* the trail of anything drawn along the ground.

နွပ်ဆွဲ, *v.* to drag (a sled).

နွပ်ဖဝါး, *n.* the runner of a sled; particularly applied to that on which the corpse of a priest is moved, မတ်တချာ(မဏ္ဍချာ)မြို့ကတင်ပျံတော်ခံ ကျောက်တော်ကြီးကို၊ မဏ္ဍလေး တောင်သို့ ရောက်အောင် နွပ်ဖဝါး ကြီးနှင့် ဆွဲယူရသည်။

နွပ်ဖဝါးအိမ်, *n.* a sled, sleigh, or other vehicle placed on runners.

နွပ်ဖဝါးကွပ်, *n.* the shoe of a runner.

နွမ်း, *v.* to have ability, be able to accomplish; လူမနွမ်းနတ်မသည်, when man is helpless, a *nat* succors him. *Der.* အနွမ်း။

နွမ်းအား, နွမ်းပကား, *n.* ability and strength, နွမ်းရည်သတ္တိ။

နွမ်းဆောင်နိုင်, နွမ်းနိုင် (*more common*), *v. see* နွမ်း, သည်အမှုကိုနွမ်းဆောင်နိုင်ပါမည်လား, will you be able to accomplish this business?

နွမ်းမာ, နွမ်းသန်, *v.* to be strong, သန်နွမ်းသည်။

နွယ် (from အနွယ်, a tusk).

နွယ်စုံ, *n.* a double-tusked elephant; a person skilled in science pertaining to this world and the future, လောကီလောကုတ္တရာတရားနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံ၍ နွယ်စုံထွက်သောသူ; applied to writings treating of religious and secular matters; also applied to calves born of different mothers, being matched in color, height, sex, age, etc., နွယ်စုံမွေးသည်။

နွယ်တော်, *n.* the eyetooth of Gautama Buddha.

နွယ်ပေါင်တိုင် *n.* a torch made of touchwood and wood oil, ကညင်တိုင်။

နွယ်မြှောင်, *n.* one of the shores forming an inclined plane, up which logs of timber are drawn, until they rest upon the frame work which serves as a sawpit.

နွယ်ရန်း (from ရန်း), *n.* the projecting arms of a seat on a carriage or cart, လှည်းနွယ်ရန်း။

နွယ်ရောင်ပြ, *v.* to show off some good quality, as in placing picked troops in the van of an army, in order to terrify the enemy; to carry out a preconcerted signal, in order to gain some end, နွယ်ရောင်ပြ၍ခေါ်သည်။

နို, 1, *v.* to dispose of expeditiously, ရောင်း၍နိုသည်, သည်ကနေ့တောသူများ ဈေးဝယ်ကျလို့၊ ဈေးရောင်းနိုသည်။

စို, 2, *v.* to bear an uncommonly high price, ရှားလို့အဘိုးတက်သည်။
စိုရှား, *v.* same as စို။
စွာ, *v.* to exceed, go beyond, သာသည်, လွန်သည် (*infreq.*); hence to be meddlesome, to be obtrusive and interfering; *more than* စွက်; *qual. verb. affix*, very; *see Gram. sec.* 117, ချစ်လှစွာသောသမီး, much-loved daughter; မိုက်လှစွာသောသူ, an exceedingly foolish person; အစစွာက, from the very commencement; *adv. formative, see Gram. sec.* 126.
စွေ, 1, *v.* to rain incessantly, မိုးသည်းစွေသည်။
စွေ, 2, *v.* to shut one eye while looking with the other, စွေ၍ကြည့်သည်; to have one eye partially closed, either from natural causes or from having received an injury, မျက်စိစွေသည်; သူမှားသေနတ်ပစ်သည့်အခါ၊မျက်စိစွေ၍ပစ်တတ်သည်, persons are in the habit of shutting one eye, when firing a gun.
ချွေ, 1, *n.* a kind of squirrel, ရှဉ့်ချွေကလေး; so called because it has a pointed snout.
ချွေ, 2, *v.* to taper at the end, as a man with a large body and small head, ခေါင်းချွေကလေးနှင့်; or a large pagoda with a small ထီး, ဘုရားထီးချွေသည်နှင့်ကြည့်၍မကောင်းပါ; *comp.* သွယ်။
ချွေချွေ, *adv.* taperingly; in an erect posture, as a number of small animals.
ချွေရချွေ, *adv.* in an erect posture.
စွဲ, *v.* to stick in fast, as an arrow or nail, မြှားစွဲသည်, သံစွဲသည်; to cleave, cling, adhere to; to hit, as a mark when practising with a spear or gun, စက်သွင်း၍စွဲသည်; to use habitually, လက်စွဲသည်; to cleave unto, cling to, as a disease, ရောဂါစွဲသည်; to become chronic, as a disease. *Der.* အစွဲ။
စွဲကပ်, *v.* to cleave, cling, adhere.
စွဲကိုင်, စွဲဆောင်, *v.* to use habitually; to be armed with, as a musket, *da*, or spear, သေနတ်ထားလှံများကိုစွဲကိုင်၍အိမ်ပေါ်သို့တက်လာသည်။
စွဲချက်, *n.* a charge (*Law*).
စွဲချက်တင်, *v.* to frame a charge, as a magistrate.
စွဲဆို, *v.* to accuse in law, as a plaintiff, တရားစွဲဆိုသည်; to bring a charge against a person in a criminal offence; စွဲဆိုခံ, to be accused.
စွဲမြဲ, *v.* to be persevering; to be fixed or decided in opinion, သည်သူအယူဝါဒ အလွန် စွဲမြဲသည်, သည်သူလယ်ကို စွဲမြဲ၍ လုပ်သည်အတွက်၊ စပါးကောင်းကောင်းထွက်သည်။
စွဲလမ်း, *v.* to cleave, cling, adhere, chiefly applicable to the sentiments and affections of the mind.

စွဲသုံး, *v.* to use constantly and habitually; *see* သုံးစွဲသည်။
†စွဲပေါင်းတိုင်. *n.* a torch; *see* စွယ်ပေါင်တိုင်။
ꩻစွဲ, *n.* the Javanese *Tupaia*, resembling a squirrel.

ဆ

ဆ, the seventh consonant in the Burmese alphabet, and the second in the class of palatals.

ဆ, 1 (from အဆ, as much again).

ဆတက်, ဆတိုး, *v.* to increase in geometrical progression.

ဆတူ (*pron.* ဇတူ), *v.* to be on a par with; to be of equal weight; with လောင်း, to bet even on a race, ဆတူလောင်းသည် (ကဲလောင်းသည်, to give odds in betting).

ဆပွား, *v.* to increase.

ဆ, 2, *v.* to guess at, on a slight trial, examination, or consideration; *comp.* မှန်း, and ယမ်း; to estimate the weight of anything by holding it in the hand; ထားနှင့်ဆရုတ်, to cut skilfully with a *da*, *e.g.*, so as to sever a single plantain of a comb without cutting any of the others. *Der.* အဆ, တော်ဆ, တွေးဆ, ချိန်ဆ, ယမ်းဆ။

ဆက်, 1, *n.* a species of large sheep.

ဆက်, 2, *n.* a descendant of the seventh generation.

ဆက်, 3, *v.* to connect, join, unite, by the ends or in continuation, not laterally, as ယှည်; hence အဆက်, a joint; to offer respectfully, present, as to a king or governor; *comp.* ကပ်; တရွာနှင့်တရွာဆက်နေသောကြောင့်၊ခရီးဝေးမှန်းမသိသာဘူး, ခင်ဗျားမနေ့ကပြောသည့်အကြောင်းအရာကိုသည်ကနေ့ဆက်ပြောပါဦး. *Der.* အဆက်။

ဆက်ကပ်, *v.* to offer respectfully, as to a king or governor, တကာများကဘုန်းကြီးများကိုဆက်ကပ်လှူဒါန်းကြသည်။

ဆက်ကလိ (*pron.* ဇက်ကလိ), *n.* the armpit, ချိုင်းတွင်း, လက်ကတီး, လက်ကတီးကြား။

ဆက်ခံ, *v.* to receive (a place of trust or authority) from another, အဘ၏အရိပ်အရာကိုဆက်ခံကြီးစိုးသည်။

ဆက်ချက်, *n.* a junction, the point or place of joining, စပ်ချက်။

ဆက်ဆံ, *v.* to be or have in common; *less than* ရောပြွမ်း; ဤအပင်ကားအသီးသီးခြင်းကြောင့် ဖျက်ဆီးတတ်သောသူနှင့် ဆက်ဆံသည်ဖြစ်၍၊ပြကတေ့အတိုင်းမတည်ရ။

ဆက်ဆံ၍စကားပြော, *v.* to converse familiarly.

ဆက်တိုက် (*pron.* ဇက်တိုက်), *adv.* immediately, without intermission.

ဆက်နွယ်, *v.* to be connected, as a race or lineage, ဆွေမျိုးဆက်နွယ်။

ဆက်လက်, *v.* to do in continuance.

ဆက်သ, *v.* to offer respectfully, present, as to a governor or king, ရောဝတီဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးထံဆက်သရန်စာ။

†ဆက်ဆက်, *adv.* certainly, truly, အကယ်, အတပ်, အမှန်, ကေန်, စင်စစ်, ပိုင်သေ, မချွတ်, မုချ, နက်ဖြန်နေ့ကျွန်ုပ်ဆက်ဆက်လာပါမည်။

ဆက်ရှင်မင်းကြီး, *n.* a sessions judge. In Burma the commissioners of divisions are sessions judges.

ဆက်ရှင်ရုံး, *n.* a court of sessions.

ဆင်, 1, *n.* an elephant; (ဆင်) ပတ်ရတ်သက္ကဏာခြောက်ဆယ်လေး, the sixty four points of an elephant; the castle in chess.

ဆင်ဦးစီး, *n.* an elephant driver, mahout.

ဆင်ကတိုး, *n.* the *Solanum ferox*, an erect shrub from eight to fifteen feet high, armed with prickles. The flowers are white, or of a very pale blue color; the berries are hirsute, globular, and yellowish, when ripe.

ဆင်ကပ်, *n.* the balustrade of an uncovered veranda; so called because used for mounting (and dismounting) elephants.

ဆင်ကာလာကန္ဒီ, *n.* a plant of the genus *Geodorum*.

ဆင်ကဲ, *n.* a chief of elephanteers.

ဆင်ကိုးစီးသား (ပင်), *n.* a kind of tree.

ဆင်ကျုံး, *n.* an inclosure for catching and taming wild elephants.

ဆင်ကြက်မောက်, *n.* the *Schleichera* tree.

ဆင်ခါးရမ်း, *n.* a large variety of the eggplant.

ဆင်ခုလည်ဖြတ်, *n.* a malignant tumor on the neck; an abscess.

ဆင်ခြေ, *n.* pleading, argument, or presentation of evidence in court, generally of a rebutting nature, whether by a plaintiff or a defendant (so called from an old story in the Institutes of Menu), ဆင်ခြေတက်, ဆင်ခြေတောင်း, ဆင်ခြေလဲ။

ဆင်ခြေဆင်လက်, *n.* same; *in ordinary palance*, an excuse, plea, used in a deprecatory sense, as ဆင်ခြေဆင်လက်အလွန်များသည့်လူ။

ဆင်ခြေထုတ်, *v.* to advance an argument.

ဆင်ခြေဖုံး, *n.* the soldiers that accompany and surround a fighting elephant; the suburbs, immediate environs of a town.

ဆင်ခြေလည်ရှက်, *v.* to reply, as a defendant in court.

ဆင်ခြေလျှော, *n.* a side-hill, declivity, slope.

ဆင်ငိုမြက်, *n.* *Eleusine* grass, ဆင်ငိုမြက်ဖုတ်။

ဆင်စီးသူရဲ, *n.* an elephanteer, or a soldier who fights on an elephant; *see under* စစ်အင်္ဂါလေးပါး။

ဆင်စွယ်, *n.* an elephant's tusk, ivory; ဆင်စွယ်ထားရွှေ, an ivory-handled dagger; ထွက်ပြီးသောဆင်စွယ်ဝင်သည်မရှိ, the protruded tusks of the elephant do not re-enter; said of an irrevocable resolution.

ဆင်တာရာ, *n.* a constellation.

ဆင်တုံးမ, *n.* the *Tinospora nudiflora*, a large scandent shrub, with stems sparingly beset with pustules or warts. It bears a smooth fruit, of a bright orange color, as large as a cherry.

ဆင်ထိန်း, *n.* an elephant keeper.

ဆင်ထူး, *n.* elephant fetters.

ဆင်နင်းသရက်, *n.* the horse mango; *see* လမွတ်။

ဆင်နှာမောင်း, *n.* the burrowing shell, or razor shell, ခရုဆင်နှာမောင်း။

ဆင်ဗိန်ညင်, *n.* the halcyon (kingfisher).

ဆင်ပေါက်, *n.* a young male elephant.

ဆင်ပိုး, *n.* the migratory locust.

ဆင်ပြောင်, *n.* a full-grown male elephant.

ဆင်ဖြူတော်, *n.* the royal albino elephant, formerly belonging to the King of Burma; ဆင်ဖြူရေချူယူခဲ့သည်, to carry a person by his arms and legs (in a supine position).

ဆင်ဘိနပ်, *n.* a disease in which the sole of the human foot becomes perforated with small holes, ဆင်ဘိနပ်ကျသည်။

ဆင်မုန်, *n.* the temporal juice, which at certain seasons exudes from a full-grown male elephant's head, ဆင်မုန်ယိုသည်; *see* အမုန်။

ဆင်မျှော့, *n.* the sea slug, ပင်လယ်ပိုး။

ဆင်ယှဉ်, *n.* a platform or stage used in mounting an elephant.

ဆင်ရှဲသွား, *v.* to amble, pace.

ဆင်ရုပ်, *n.* the *garuga*, a tree of the genus *Gurseraceæ.*

ဆင်ဝန် (မင်း), *n.* the Elephant Master General.

ဆင်ဝယ်, *n.* a kind of plant, the *Ochna squarrosa.*

ဆင်ခြေရန်ရှောင် (စကားပြောသည်), *v.* to speak in a careful, guarded manner, so as to avert any unpleasant consequences to one's self.

ဆင်သဖန်း, *n.* the *Ficus Roxburghii*, an evergreen tree which attains to the height of thirty or thirty-five feet. The fruit, which is of a dingy purple color when ripe, appears in clusters on the trunk.

√ **ဆင်**, 2, *v.* to make, construct; ဒန်းဆင်, to construct a swing; စက်ဆင်, to construct a machine; ငြမ်းဆင်, to erect a scaffolding, or a scaffold for execution; to put in order, ပြင်သည်; တန်ဆာဆင်သည်, to put in handsome order, adorn; အမှုဆင်, to fabricate a case. *Der.* အဆင်။

ဆင်ပြင်, ဆင်ယင်, *v.* same, လှေရွက်တန်ဆာပလာ၊ခတ်ကွင်းများကိုဆင်ပြင်သည်။
†ဆင်ကွန်း, *n.* a mother of either seven sons or seven daughters, in succession, supposed to be possessed of certain supernatural powers; စုန်းနှ။
ဆင်ခြင်, *v.* to consider, reflect on, စည်းစား။
ဆင်ခြင်ရှုစစ်း, *v.* to consider and inquire into.
ဆင်ခြင်တုံတရား, *n.* rationalism; ဆင်ခြင်တုံတရားနှင့်ညီသည်, to be rational.
ဆင်ဒိကိတ် (Eng.), *n.* a syndicate; ဆင်ဒိကိတ်စာမေးပွဲ, an Educational Syndicate examination.
ဆင်ရွေး, *n.* the *Abrus precatorius*; *see* ချင်ရွေး။
ဆင်လိမ်, *n.* a kind of fish trap used in inland fisheries.
ဆင့်, 1, *n.* a joist, transverse support of a floor, resting on the girders (ရက်မ).
ဆင့်, 2, *v.* to place one upon another, ထပ်သည်; *n.* a step, grade. ***Der.*** အဆင့်။
ဆင့်ကဲ, *v.* to exceed (the original).
ဆင့်ကဲတိုးတက်, *v.* to advance regularly from step to step, တစတစဆင့်ကဲဆင့်ကဲကြီးမြင့်အောင်ကြံရသည်, ယခုရာထူးထက် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲတိုးတက်ရန်သဘောထားရမည်။
ဆင့်ခေါ်, *v.* to summon.
ဆင့်စာ, *n.* an order.
ဆင့်ဆို, *v.* to repeat an order, အမိန့်ဆင့်သည်။
ဆင့်လောင်း, *v.* to repeat, do again; to add to (*rare in colloq.*).
ဆင်း, 1, *v.* to descend, သက်သည်; *opposed to* တက်; to succeed, as a generation.
ဆင်းသက်, *v.* same; to be transmitted from generation to generation, မိဘကဆင်းသက်၍လယ်မြေကို လုပ်ကိုင်စားသောက်ပါသည်။
ဆင်း, 2, *v.* to stretch out (the leg), ခြေဆင်းသည်, ခြေဆန့်သည်; ခြေဆင်းအိပ်သည်, to sleep with the legs stretched out; ခြေဆင်းထိုင်သည်, to sit with the legs stretched out.
ဆင်း, 3, *v.* to shake slantingly, as flour, rice, paddy, in a shallow flat-bottomed basket (စံကော), in order to separate the fine from the coarse, ဆန်ကိုစံကောနှင့်ဆင်းသည်; to smooth by gentle strokes, as a blacksmith when finishing the blade of a knife, ထားရွက်ကိုဆင်းသည်။
ဆင်းတု (from အဆင်း, and အတု), *n.* an image, idol, ရုပ်တုတော်; ရွှေဆင်းတုတော်, a golden image; ကြေးဆင်းတုတော်, a brass image.
ဆင်းရဲ, *v.* to be destitute, poor; to be unhappy, afflicted, miserable, ငြိုငြင်သည်; *n.* unhappiness, distress, misery, hardship, discomfort,

ဒုက္ခ; အဆင်းရဲခံ, to undergo hardship, discomfort; ဆင်းရဲခြင်းငါးပါး; ဆင်းရဲတခါချမ်းသာတလှည့်, a turn of misery, and a turn of happiness; ဆင်းရဲအတူ၊ကောင်းစားအတူ, together for better or for worse, အပူအတူအအေးအမျှ။

ဆင်းရဲငြိုငြင်, *v.* to be unhappy, afflicted, miserable.

ဆင်းရဲဆင်းတောင်းရှိ, *v.* to be in destitute, wretched circumstances.

ဆင်းရဲနွမ်းပါး, *v.* to be in straitened circumstances.

ဆင်းရဲဘော်, *n.* a fellow-sufferer, ဆင်းရဲဘက်။

ဆင်းရဲသား, *n.* one of the common people, a private person, not a nobleman or government official, ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုး, ကျွန်တော်ဆင်းရဲသားဖြစ်၍လယ်လုပ်စားရသည်။

ဆင်းရဲသားစု, *n.* the commonalty.

ဆစ်, **1**, *v.* to cut in parts; particularly applied to cutting up sugar-cane, ကြံဆစ်သည်; to be difficult, dangerous, as a road, လမ်းဆစ်သည်. *Der.* အဆစ်။

ဆစ်ဖု, *v.* to be difficult, dangerous, as a road; to be troublesome, annoying, as in cross-questioning, or in putting difficult questions, ဖုဆစ်သည်, သည်လောက်ဆစ်ဖုစရာမကောင်းပါ, ကျွန်ုပ်ကိုဆစ်ဖုမမေးပါနှင့်, do not ask me troublesome questions; ဆစ်ဖု is also used in a good sense, as when a person, anxious to improve his knowledge, asks difficult, puzzling questions.

ဆစ်, **2**, *v.* to cheapen, offer a lower price; to chaffer; to beat down in price; to haggle; အဆိုးဆစ်, ဈေးဆစ်, သည်မိန်းမကလေးဈေးသို့သွားသည့်အခါ၊ သူတပါးထက် တိုလီမိုလီများကို အဘိုးချိုချိုနှင့်ဆစ်၍ဝယ်တတ်သည်; အဆစ်ထည့်သည်, အဆစ်ပေးသည်, means that the vendor gives the buyer a little more than, strictly speaking, he is entitled to receive, အဆစ်ထည့်ပါဦး, အဆစ်ပေးထည့်ပါဦး; *comp.* အလိုက်ပေးသည်. *Der.* အဆစ်။

ဆစ်ဆွက်, *v.* same as ဆစ်။

ဆစ်, **3**, *v.* to hew (stone), ကျောက်ဆစ်သည်, to carve in stone; ကျောက်ဆစ်အမှုထမ်း, the stone carvers in the King's service.

ဆည် (*pron.* ဆယ်), *v.* to dam up (water); to make a bank, dam; တဘက်ဆည်ကန်, နှစ်ဘက်ဆည်ကန်; *n.* a dam, an irrigation dam, larger and more permanent than တမံ; a bamboo screen or weir; ဆည်ပေါ်ငါးကျော်ပြုသည်, to ignore one's immediate superior in order to curry favor with, or give information to, one who is superior to both; *lit.* acts like a fish crossing over a dam.

ဆည်ကန့်, ဆည်ခံ, ဆည်ခြား, ဆည်တက်, ဆည်ဖိတ်, *v.* to make a bank, dam.

ဆည်ရေသောက်, *v.* to be irrigated by means of an irrigation dam, ဆည်ရေသောက်သည့်လယ်များ, ဆည်ရေဝင်သည့်လယ်များ။
ဆည်ရိုး, ဆည်ပေါင်ရိုး, *n.* a bank, dam; *comp.* ကန်ပေါင်ရိုး။
ဆည်ရိုးပြွန်တံခါး, *n.* a water gate.
ဆည်ရိုးပြွန်ပေါက်, *n.* a sluice.
ဆည်း, *v.* to collect, accumulate, amass, treasure up, to acquire, as knowledge; စုသည်, ပေါင်းသည်; အားဆည်းသည်, to nerve one's self for any undertaking or enterprise; to gather strength..
ဆည်းစု, *v.* same (*infreq.*).
ဆည်းဖူး, ဆည်းဘူး, *v.* same (*most common*); ယခုမြန်မာသားသွီးတို့သည်၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပညာများကိုဆည်းဖူးလေ့ရှိကြသည်။
†ဆည်းကပ်, *v.* to adhere to, to be under the care and guidance of, မှီခိုသည်, ဘုရားပုထိုးဆည်းကပ်သည်, ဆရာသမားထံဆည်းကပ်မှီခိုသည်, ရတနာသုံးပါးထံဆည်းကပ်သည်, ဘာသာကိုဆည်းကပ်သည်။
ဆည်းကျံ, *v.* to be soothing, quiet, pleasant, as a forest or the sea-shore; *comp.* ဆိတ်ညံ။
ဆည်းဆာ (*pron.* ဆည်းဇာ), *n.* dusk, twilight, whether of morning or evening, နေဝင်ဆည်းဆာ, ညခင်းဆည်းဆာ, တိမ်ဆည်းဆာရောင်ထသည်; ဆည်းဆာချောင်တို, or ရှည်, to be short or long, as a period of twilight.
ဆည်းညံ, *v.* to be still, quiet, solitary; *see* ဆိတ်ညံ။
ဆည်းလည်း (*commonly pron.* ဆွဲလွဲ), *n.* a small bell with a tongue shaped like a banyan leaf; any small bell; *comp.* ခေါင်းလောင်း, a large bell; ရွှေဆည်းလည်း, ငွေဆည်းလည်း။
ဆည်းလည်းဆန်, *n.* the tongue or clapper of a small bell.
ဆဋ္ဌမ (Pali), *a.* the sixth. ခြောက်ခုမြောက်သော။
ဆတ်, 1, *n.* a large species of deer, the sambur, *Rusa Aristotelis.*
ဆတ်ချိုရစ်, *n.* a kind of climbing fern.
ဆတ်ဖို, *n.* a stag.
ဆတ်, 2, *n.* a descendant of the sixth generation (*rarely used*).
ဆတ်, 3, *v.* to be brittle, easily broken; *comp.* ကြွပ်, 2; to be quick, sudden in movement; to be irritable, snappish, quick-tempered: ကြွပ်သည်, တခါတည်း (*pron.* တဂ္ဂဒဲ) စိတ်ဆိုးလိုက်ထာဆတ်ဆတ်ခါလို့ (*colloq.*); to be high-spirited, သည်လူတယ်ဆတ်သည်၊ မယုတ်မခံတတ်ဘူး; to freshen, as the wind, လေဆတ်ဆတ်လာပြီ၊ ပြင်းတော့မည်; ဆတ်ဆတ်လာခဲ့ပါ, come quickly; applied to horses, high-mettled, fiery, အလွန်ဆတ်သည့်မြင်း၊ သတိနှင့်စီးပါ။
ဆတ်ခနဲ (*pron.* ဇတ်ခနဲ), ဆတ်ချည်း (*pron.* ချည်း), *adv.* suddenly, အမြောက်ပစ်သည့်အခါဆတ်ခနဲလန့်နိုးသည်။

ဆတ်ခနဲယူ, *v.* to snatch, လုယူ။
ဆတ်တောင့်, *adv.* jerkingly in gait, as a lame person. သည်လူခြေတဘက်မသန်ဘူးမှတ်သည်။ဆတ်တောင့်ဆတ်တောင့်နှင့်သွားသည်။
ဆတ်, 4, *v. see* ဆစ်, 3; to peck (a flint); to pound lightly and gently in a mortar, အဖြွန်းဆတ်သည်။
ဆတ်ချေ, *v.* to sneeze; *see* ချေဆတ်။
ဆတ်ဆတ်, *adv.* distinctly; applied to words of hearing and seeing, နားနှင့်ဆတ်ဆတ်ကြားသည်, ကျွန်ုပ်ဆတ်ဆတ်မြင်သည်. This word occasionally has the same signification as ကေန်, ဆက်ဆက်, မချွတ်, မုချ; မုချဆတ်ဆတ်လာပါမည်, ဘုရားဖူးတော်မူသည့်ပါဠိတော်ဆတ်ဆတ်ပါဘဲ: *probably a corruption of* ဆက်ဆက်။
ဆတ္တာသည် (*pron.* ဆတ္တာသယ်), *n.* a barber.
ဆတ်သွား, *n.* the sail-leaf screw pine, much smaller than the ဆတ်သွားဖူး။
ဆတ်သွားကြီး, *n.* one variety of the screw pine.
ဆတ်သွားဖူး (*pron.* ဆတ်သဖူး), *n.* the fragrant screw pine.
ဆတ်သွားဖူးချော, *n.* a kind of crape.
ဆတ်သွားဘီး, *n.* the skin of the fruit of the screw pine, used in smoothing sized thread; ချည်ကိုဖြီးသည့်ဆတ်သွားဘီး။
ဆထွေး (*pron.* ဆဒွေး), *n.* spittle, တံတွေး။
ဆထွေးထွေး, *v.* to spit, expectorate, တံတွေးထွေး။
ဆဒ္ဒန်ဆင်, *n.* a fabulous elephant, the strongest, most excellent kind, equal in strength to ten thousand million men.
ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း, *n.* Gautama Bodhisat, when he appeared in a former stage of existence as an elephant, မဟာဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း။
ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းဝတ္ထု, *n.* a poetical narrative of Gautama Bodhisat as the ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း။
ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းသခင်, *n.* formerly a title of the King of Burma, implying that the albino elephant cherished by His Majesty was a real ဆဒ္ဒန်။
ဆန်, 1 (from အဆန်, a kernel), *n.* husked rice.
ဆန်အရက်, *n.* whisky; arrack.
ဆန်ခတ်, *v.* to put rice into a cooking-pot at the time when the water begins to boil; to stamp the semblance of a kernel of rice upon the circle (ိ) which is the symbol for the vowel *i* short; thus ကိ becomes ကီ။
ဆန်ခါ, *n.* a sieve; ဆန်ခါကျဲ, a coarse sieve.
ဆန်ကွဲ (*pron.* ဆကွဲ), *n.* small broken rice.
ဆန်စက်, *n.* a rice mill.
ဆန်စေ့, *n.* a grain of rice, ဆန်။

ဆန်စေ့စရိတ်, *n.* a very small kind of shot.
ဆန်ထမ်း, *n.* a porter who carries rice.
ဆန်နှပ်, *n. see* ဆန်ခွဲ, ဆန်နှပ်ဆန်ခွဲ (*pron.* ဆနှပ်ဆခွဲ).
ဆန်ပန်း, *n.* colored rice, held between the hands instead of flowers, while worshipping before an image or pagoda.
ဆန်ဝပ်မှုန့်, *n.* a preparation of rice flour used as a cosmetic; *see under* မျက်နှာချေ; မိန်းမကလေးများဆန်ပုပ်မှုန့်နှင့်မျက်နှာချေတော်သည်။
ဆန်ဖွား, *n.* the poorest sort of rice, separated by tossing in a စံကော။
ဆန်ဖြုန်း (*pron.* ဆန်ဖြုန်း), *n.* the large kernels of paddy still remaining, after the pounding of the rice is done; *see* အဖြုန်း, the worn part of grain.
ဆန်ဖွပ်, *v.* to clean rice by pounding.
ဆန်ရင်း, *n.* the best kind of rice, separated by tossing in a စံကော, ဆန်ရင်းနှာနှာဖွပ်ရမည်, one must pound thoroughly the best (*lit.* original) rice, *fig.*, it means that one should be more severe towards one's own personal friends, servants, etc., when they do wrong, than towards other people.
ဆန်လတ်, *n.* middling sort of rice, between ဆန်ရင်း and ဆန်ဖွား။
ဆန်လုံးတီ, *n.* rice partially husked, as it comes from the mill, လုံးတီဆန်; စကားလုံးတီပြောသည်, to speak in a puzzling, ambiguous manner.
ဆန်လှော်, *n.* parched rice.
ဆန်သည် (*pron.* သယ်), *n.* a dealer in rice.
ဆန်, 2, *v.* to go up (a river); to go against (the wind or tide), ရေဆန်သွားရသည်, လေဆန်သွားရသည်; တိုက်ရိုက်လေဆန်နေသည်, the wind is dead ahead; တက်သည်; *opposed to* စုန်; to ascend to the နတ်ပြည်, နတ်ပြည်လူ့ပြည်စုန်ဆန်ဖြစ်ရသည်; to contravene authority, အာဏာကိုဆန်သည်, အာဏာကိုဖီဆန်သည်။
ဆန်ကန်, *v.* to contravene authority (*infreq.*).
ဆနဝုတိ, *n.* the ninety-six diseases that flesh is heir to, ၉၆ ပါးရောဂါ, ၉၆ ပါးရောဂါတို့သည် ကိုယ်မှာမရှိ၊ ပကတိချမ်းသာပါစေ သတည်း, an expression found in friendly letters.
ဆန္ဒ (Pali), *n.* desire, အလို; ကာမဆန္ဒ, lust of the flesh; ဆန္ဒတူ, having mutual desire.
ဆန္ဒဂတိ, *n.* the following of one's own desire, or the following of another's to an improper and servile limit, ဆန္ဒဂတိလိုက်သည်။
ဆန့်, 1 (from စန့်), *v.* to stretch out straight from a bent or curved position; *comp.* တန်း; to draw out, lengthen, as a bar of metal by beating (*infreq.*), ပန်းပဲများသံချောင်းများတူနှင့်ရိုက်၍ဆန့်သည်; ညောင်း

လှူပြီ၊လာမ်းများရှောက်၊ခြေလက်ဆန့်ပါဦး; in giving an invitation to a *pongyi* or an official of rank, the Burmese sometimes make use of the following expression, ထဝါးခြေဆန့်ဖြန့်ကြွတော်မူပါမည်အကြောင်း။

ဆန့်, 2, *v.* to be contrary, opposite, adverse, uncongenial, quarrelsome; *not used singly.*

ဆန့်ကျင်, *v.* same, ဆန့်ကျင်အောင်ပြုလုပ်သည်။

ဆန့်ကျင်ဘက်, *n.* an opposite; *adv.* against, opposed to, ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုသည်, to contravene some authority, or act in a contrary manner toward some person or rule; တရားနှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်, contrary to moral law or justice; မောင်မင်းငါ့အမိန့်နာခံသည်မှာ၊တခုမျှမရှိ၊ဆန့်ကျင်ဘက်ချည်းပြုသည်။

ဆန်း, 1, *v.* to advance, to wax, as the new moon, လဆန်းသည်; *opposed to* လဆုတ်; တန်ခူးလဆန်း၁ရက်, တန်ခူးလဆန်းကတည်းက, since the moon of Tagu began to wax; နှစ်ဆန်း, to commence, as a new year.

ဆန်း, 2, *v.* to exceed others, to be more than common, extraordinary, marvellous, unique, ထူးဆန်းသည်; မြန်မာပန်းထိမ်များဖလား၊ထုံးဘူး၊ပုတီး၊ရင်ထိုးများပုံဆန်းအောင်လုပ်နိုင်သည်; as applied to individuals, ဆန်း conveys the meaning of versatility, combined with sharp practice, or general trickiness, ခင်ဗျားအင်မတန်ဆန်းသည့်လူ၊ပေါင်းလို့မတော်ပါ။

ဆန်းကြယ်, *v.* same, သည်လူစကားပြောပုံအလွန်ဆန်းကြယ်သည်, ပညာဆန်းကြယ်သည်။

ဆန်းပြား, *v.* same, but in a bad sense; to use artifice, to be deceitful, false, ပလီသည်, ဆန်းသည်။

ဆန်း, 3, *qual. verb. affix* (*with the verb repeated*), just that and no more (*rare*), ကြီးဆန်းကြီးသည်, to be large, merely; *see Gram. sec.* 117.

ဆပ်, 1, *v.* to repay, ကြွေးတဝက်ကိုဆပ်လိုက်ခဲ့ပြီ, I have repaid half the debt; *occasionally used in combination with* ဆက်, ကျေးဇူးကိုဆက်ဆပ်၍မကုန်နိုင်ဘူး။

ဆပ်, 2, *n. Panicum* millet, ဆပ်ဖြီး။

ဆပ်ပြာ, *n.* soap, of any kind, ပေါက်ဆပ်ပြာ; သဘော်ဆပ်ပြာ; ဆပ်ပြာကောင်းလို့ခေါင်းပေါင်းဖြူသည်, signifying that a person prospers by extraneous help, and not by his own attainments.

ဆပ်ပြာမြှုပ်, *n.* lather; soapsuds.

ဆပ်ပြာမွှေး, *n.* scented soap.

ဆပ်ပြာရည်, *n.* lye, ပြာရည်။

ဆမ်း, *v.* to scatter or sprinkle (a liquid upon an article of food), ထမင်းပေါ်မှာဟင်းရည်ကိုဆမ်းသည်။

ဆယ်, *v.* to take up or out of water; to extricate, deliver, save from

drowning, ကယ်သည်; သစ်ဆယ်သည်, to salve timber; ထင်းဆယ်သည်, to salve firewood; လှေကိုဆယ်သည်; နာမည်အတန်ဆယ်ယူရပြီ, as after being the subject of a scandal, အသရေအတော်ဆယ်ယူရပြီ။

ဆယ်တင်, ဆယ်ယူ, *v. see the parts.*

ဆယ်နုတ်, *v.* to draw up out of, as out of a pit, ပျက်စီးရေတွင်းနှင့်အလွန်ဆိုးသောရွှံ့ထဲကငါ့ကိုဆယ်နုတ်ပြီ။

ဆယ်ဆိုး, *n.* salvage, ဆယ်ရစဉ်ခွာပစ္စည်း။

†ဆယ်ကောဋိ, *n.* a quadrillion.

ဆယ်နှစ်ရာသီ, *n.* an arboreous shrub, upon which appear bright yellow trumpet-shaped flowers every month in the year, the *Allamanda nerifolia.*

ဆရာ, *n.* a teacher of any art or science. This appellation is now freely bestowed upon persons who have but the merest smattering of special knowledge, of any kind.

ဆရာကတော်, *n.* the wife of a teacher. Nuns are often addressed as ဆရာ, and less frequently as ဆရာကတော်။

ဆရာတော်, *n.* an abbot.

ဆရာဝန်, *n.* a civil surgeon; ဆရာဝန်ထောက်, an assistant surgeon; ဆရာဝန်လက်ထောက်, a hospital assistant.

ဆလုံ, *n.* a Salon, one of the race of Salons, who are nomadic fishing tribes living on the islands of the Mergui Archipelago, supposed to be of Malay descent.

ဆဝိဆဝါး, *adv.* in an obscure, unintelligible, bungling manner.

ဆံ, 1, *v.* to be connected with, similar to; to belong to, be descended from, as by race or lineage; to share the character or nature of, သည်လူမျိုးဆံသည်, ထိုလူတောဆံသည်, သည်မိန်းမအလွန်အသားဖြူသည်။ရှမ်းဆံသည်, သည်အမယ်ကြီးအသံဝဲထဲတဲ့နှင့်တလိုင်းဆံသည်၊ထင်စရာရှိသည်. *Der.* ဆက်ဆံ။

ဆံ, 2, *n.* the hair of the head; ဦးဆံ, the foretop; နောက်ဆံ, the back hair, a Chinaman's queue; ဦးနှင့်ဆံနှင့်ကန်တော့ပါ၏, ဆံဦးလျှော့ကန်တော့ပါ၏, expressions of great respect, used to superiors in rank (parents, elders, *pongyis*, and persons whose good will one wishes to retain), when about to mention anything which would not be in good taste.

ဆံကျင်, *n.* an ornamental hairpin, ဦးသျှောင်ကျင်။

ဆံကျစ်, *n.* braided hair.

ဆံချင်, *n.* a kind of coronet.

ဆံချင်တာရာ, *n.* a certain constellation; *see under* တာရာ။

ဆံချပ်ဘီး, *n.* a hair comb, ချပ်ဘီး။
ဆံခြည်, *n.* the hair of the head; a single hair of the head.
ဆံခြည်တန်း, *v.* to be slightly cracked, as crockery, or glass ware; *less than* အက်; သည်ဖန်ခွက်ဆံခြည်တန်းပြီ၊တာရှည်မခိုင်နိုင်ဘူး။
ဆံစပ် (*pron.* ဆဇပ်), *n.* the line which divides the hair of the head from the forehead, face and neck
ဆံစု (*pron.* ဆဇု), *n.* a tress of hair, a switch, ဆံစုစည်း။
ဆံညှပ်, *n.* a curved hairpin.
ဆံထုံး (*pron.* ဆဒုံး), *n.* the knot of hair, as worn by women; *v.* to tie up the hair in a back knot, ဆံထုံးလျှက်ပြေလျှက်ဖြစ်သည်ကိုမသိပါ။
ဆံထောက် (*pron.* ဆဒေါက်), *n.* a certain mode of dressing the hair of men.
ဆံထိုး, *n.* an ornamental hairpin, ဆံကျင်။
ဆံပင် (*pron.* ဆဗင်), *n.* the hair of the head, ဆံပင်သျှောင်ထုံးသည်; ဆံပင်လက်လေးသစ်တထွာခန့်ရှည်သည်။
ဆံပင်ဦးထုပ်, *n.* a periwig, peruke; also applied to one's natural hair when it is nearly long enough to form a ထုံး, ဆံပင်ဦးထုပ်မျှလုပြီ။
ဆံပင်ဦးလုံး, *n.* the whole head of hair, ဆံပင်ဦးလုံးလျှန်, or ဆံပင်ဦးလုံးထားသည်။
ဆံပင်ကျွတ်, *v.* to fall or come out, as the hair of the head.
ဆံပင်တခက်, *n.* a lock of hair, ဦးဆံတဖုတ်။
ဆံယည် (*pron.* ယဉ်), *n.* short hair on the forehead (of young women).
ဆံရစ်, *n.* the hair cut in a certain circular form.
ဆံလိမ်, *n.* a curl.
ဆံဝက်အူကျစ်, *n.* a queue.
ဆံ့, *v.* to be capable of receiving, containing, etc., သည်သေတ္တာကျွန်ုပ်အဝတ်အစားများကိုအလုံးကုန်မဆံ့ဘူး, သည်လှေစပါးတယ်လောက်ဆံ့သလဲ; မဆံ့တင်ခဲ, *adv.* in an overbearing, outrageous manner, မရှိတင်ခဲ။
ဆာ, *v.* to be hungry; ထမင်းဆာသည်, to be hungry for rice; အစာဆာသည်, ဗွတ်သိပ်သည်; to feel uneasiness from want of food, or any similar sensation; to feel a slight uneasiness or lameness in a limb, particularly in the thigh, ပေါင်ဆာသည်, ပေါင်တတက်ဆာတာတာရှိသည်: ဆာသည်, when applied to a limb, may signify a want of muscular vigor, slight lameness, not as much as ထော့နဲ့, ထော့နဲ့သွားသည်, မောင်ပွင့်ယောက်မနွှင့်အရိုက်ခံရသောကြောင့်၊ပေါင်တတက်ဆာသည်။
ဆာငတ်, ဆာမွတ်, *v.* to be hungry for rice or other food, ဆန်စပါးရှားသောကြောင့်၊ထိုင်းသူပြည်သားငတ်မွတ်ဆာလောင်ကြသည်။
ဆာလောင်, *v.* to feel uneasiness from want of food, or any similar sensation.

†ဆာပါ, *n.* a bandanna, handkerchief; any ခေါင်းပေါင်း or kerchief, ဆာပါခေါင်းပေါင်း, ဆာပါရှ။

ဆာယာ (Pali), *n.* a shadow, shade, အရိပ်ဆာယာ; သစ်ပင်အရိပ်ဆာယာကောင်းသောကြောင့်၊ ခရီးသွားသူများနားနေကြသည်; မောင်မြသည်မြဝန်ဦးထောင်မိုအရိပ်ဆာယာခိုလှုံသည့် လက္ခဏာရှိသည်။

ဆား, *n.* salt; hence သစ်ပင်ဆား, potash; သင်္ဘောဆား, imported salt; ဆားချက်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသောဒယ်အိုးပေါင်းမည်မျှရှိသလဲ။

ဆားကွင်း, *n.* a large plot of land, used in manufacturing salt.

ဆားခွက်, *n.* a salt-cellar.

ဆားစိမ်, *a.* salted, impregnated with salt, သရက်သီးဆားစိမ်; *v.* to impregnate with salt, အမည်းသားဆားစိမ်သည်။

ဆားဆေး, *n.* salts, ဝမ်းနှုတ်ဆေး။

ဆားတော, *n.* a place where salt is manufactured.

ဆားတွင်း, *n.* a salt mine.

ဆားပေါ့ (*pron.* ဆပေါ့), *a.* slightly impregnated with salt, *in contradistinction to* ဆားလေး (*pron.* ဆလေး), strongly impregnated with salt.

ဆားပွား, *n.* salt (in certain connections), ဆားပွားပေါ့သည်, ဆားပွားမရှိ, ငါးဖိဆားပွားခတ်စရာမရှိ (ပွား *is merely an expletive*).

ဆားဖို, *n.* a salt kiln.

ဆားဖိုသူကြီး, *n.* a salt manufacturer.

ဆားရည်, *n.* brine.

ဆားသိပ်, *v.* to impregnate or season with salt, to salt.

ဆိတ်, 1, *n.* a goat.

ဆိတ်ကုလား, *n.* a large species of goat.

ဆိတ်ချေး, *n.* a species of soap-berry, the red *Sapindus*, ဆိတ်ချေးသီး (the same name appears to be applied to the *Briedelia retusa*).

ဆိတ်ချို (*pron.* ချို), *n.* the horn of a goat; the claw or curved end of a hammer.

ဆိတ်စင်, *n.* a castrated goat, သင်းပြီးဆိတ်, ကွပ်ပြီးဆိတ်။

ဆိတ်ထိန်း, *n.* a goatherd.

ဆိတ်ဘီလူး, *n.* the tree of mourning, or night-blooming flower.

ဆိတ်မြန်မာ, *n.* the common Burmese goat.

ဆိတ်သိုး, *n* a he-goat, not castrated.

ဆိတ်, 2, *v.* to be still, silent, quiet, တိတ်သည်; *qual. verb. affix*, quiet, unmoved, though the occasion calls for exertion; ဆိတ်ဆိတ်နေအိချင်း။ ဘာသံမျှမကြားဘူး။

ဆိတ်ကွယ်, *v.* to be retired, apart from public view, solitary, private, စာကိုကြည့်ချင်လျှင်၊ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ကြည့်ထိုကောင်းသည်။

ဆိတ်ကွယ်ရာအခန်း, *n.* a boudoir, မိန်းမဆောင်ခန်း။

ဆိတ်ငြိမ်, *v.* to be quiet, retired, away from noise, ကျောင်းတကာသက်အရွယ်ကြီးပြီ။ ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်သို့ချည်းကပ်ပြီးလျှင်၊ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာများကို စီးဖြန်းလျက်နေစရာကောင်းတော့သည်။

ဆိတ်ညံ, *v.* to be still, solitary.

ဆိတ်, 3, *v.* to pinch, nip with the nails; to peck, as a fowl; hence တဆိတ်, တဆိတ်ကလေး, ဆိတ်ကလေး, ဆိတ်စာ, တဆိတ်စာ, ဆိတ်စာကလေး, တဆိတ်စာကလေး, တဆိတ်စီကလေး, တဆိတ်တပေါက်, *n.* a pinch, a small quantity.

ဆိတ်ဆွ, *v.* to peck and scratch, as a fowl or crow, စာအုပ်ကိုကျီးဆိတ်ဆွလို့စုတ်ပြတ်ကုန်ပြီ။

†ဆိတ်ဖွား (*a corruption of* ဇီဝ, life), *int.* may you live long! အသက်ရှည်ပါစေ; said to children when they sneeze (58).

ဆိပ်, *n.* a shore, landing place, a *ghat*; သင်္ဘောဆိပ်, a quay; သစ်တောဆိပ်, a timber depot; အိမ်ဆိပ်, a small landing place near a house.

ဆိပ်ကမ်း, *n.* same; ရေဆိပ်ကမ်းနား; a port. သည်နှစ်ရန်ကုန်မြို့ဆိပ်ကမ်းတွင်သင်္ဘောအလွန်များသည်, ညောင်တုန်းမြို့၌နွေအခါဆိပ်ကမ်းမကောင်းပါ။

ဆိပ်ကမ်းဆိုင်ရာလူကြီး, *n.* a port commissioner.

†ဆိပ်ပင်, *n.* the poison tree.

ဆိမ့်, *v.* to be pleasant to the taste, savory, delicious, luscious, rich in flavor, အရသာကောင်းသည်, ကျွဲနို့အလွန်ဆိမ့် သောကြောင့်၊နွေ့တိုင်းမသောက်နိုင်ပါ။

ဆိမ့်အိမ့်, *v.* same, စာကလေးကြော်အရသာအလွန်ဆိမ့်အိမ့်သည်။

ဆိမ့်ချို, *v.* to be sweet and rich in flavor.

ဆီ, 1, *n.* presence, nearness; with မှာ, in the direction or vicinity of, in the possession of; *comp.* အထံ. This word is chiefly used in *colloq.*, though found in songs; it is to some extent superseding အထံ (or ထံ), which is chiefly used in composition, or grave discourse; မနေ့ကခင်ဘျားဆီသို့ကျွန်တော်လာမည်လို့ကြံသည်။

ဆီ, 2 (from အဆီ), *n.* oil; hence လူ့ဆီ, lymph, and မဟာဆီ, lymph taken and used for medical purposes.

ဆီဥ, *n.* grease.

ဆီကြည်, *n.* oil, limpid oil (59).

ဆီကြော်, *a.* fried, မုန့်ဆီကြော်, fried cakes.

ဆီခဲ, *n.* tallow.

ဆီချို, *n.* an oil dipper.

ဆီထည့်, *v.* to feed (machinery) with oil.

ဆီမင်, *n.* lampblack.

ဆီမီး, *n.* a lamp-fire or light.
ဆီမီးခွက်, *n.* an open lamp.
ဆီမီးစက် (*pron.* ဆမီးဇက်, or ဆမီးသက်), *n.* a poisonous worm, the bite of which is alleged to be fatal; found in parts of U. B.
ဆီမီးတောက် (*pron.* ဆမီးဒေါက်), *n.* the *Gloriosa superba* plant.
ဆီမီးတိုင်, *n.* a torch saturated with oil; a lantern placed on a post; sometimes applied to candles of foreign manufacture.
ဆီရည်, *n.* gravy.
ဆီလိမ်း, *v.* to apply oil (to the hair of the head, etc.), to oil.
ဆီ, 3, *v.* to accord, agree, suit, be relevant; *seldom used alone*, ခင်ဗျားပြောသည့်စကားနှင့်ဆီပါ၏။
ဆီဆိုင်, ဆီလျော် (*most common*), *v.* same; ဆီဆိုင် also means to meet, come upon or against, fall in with, မိးသဘော်သနှစ်စင်းညောင်တုန်းမြို့တွင်၊ ဆီဆိုင်မိရာ၍သည်, ခင်ဗျားကြသည်အတိုင်းဆီလျော်စရာ၍ပါ၏။
ဆီး, 1, *n.* frost, hoarfrost; *comp.* နှင်း, dew, mist, fog.
ဆီးခဲ, *n.* same as ဆီး။
ဆီးနှင်း, *n.* dew, fog, mist; ဗန်းမော်မြို့အထက်တရပ်ပြည်စပ်တွင်၊ ဆီးနှင်းအလွန်အားကြီးသဖြင့်ရေခဲတတ်သည်; snow.
ဆီး, 2, *n.* urine, used medically, with reference to disease, ကျင်ငယ်, အပေါ့, သေး။
ဆီးအောင့်, *v.* to have strangury.
ဆီးချုပ်, *v.* to have a stoppage of urine, ischury.
ဆီးချူ, *v.* to draw off urine, as with a catheter.
ဆီးချောင်း, *n.* the urethra, ကျင်ငယ်ချောင်း။
ဆီးခံ, *n.* the pelvis, ဆီးစပ်။
ဆီးပူ, *v.* to scald, as urine.
ဆီးပေါက်, *v.* to pass urine, after a suppression.
ဆီးရွှင်, ဆီးရွှန်း, *v.* to have a free discharge of urine.
ဆီးသွား, *v.* to pass urine.
ဆီး, 3, *v.* to put up a barrier, ကာသည်; to impede, obstruct, prevent, to stop, intercept, confront, ကျွန်ုပ်ကိုလမ်းတွင်သိတင်းစကားဆီးပြောသည်, တားသည်; to cover, clothe, don clothes, ဝတ်သည်, ပုဆိုးဆီးသည်, သက်န်းဆီးသည်။
ဆီးကာ, *v.* to bar, ward off, defend; to barricade; to screen one's self or another, မောင်ရွှေမှန်ကျင့်ကြံသည့်အကြောင်း၊ ရွာသားတို့ကို မေးမြန်းရာ၊ ၎င်းတို့ကဆီးကာပြောကြသည်။
ဆီးကြို, *v.* to go forth to meet, သင်္ဃာဆရာတော်ကြွလာသည့်အခါတရွာလုံးကဆီးကြိုသည်။

ဆီးဆို. *v. see the parts.*

ဆီးတား, *v.* to impede, oppose, တပါးသောနိုင်ငံကၢရန်သူမဝင်နိုင်အောင် ဆီးတားကြသည်။

ဆီး, 4, *n.* the jujube tree, *Zizyphus jujuba*; a wild plum, of which there are many varieties.

ဆီးတော်, *n.* a cultivated variety of the ဆီး, distinguished for the sweetness of the fruit, which is ovoid in form and often larger than a pigeon's egg.

ဆီးဖြူ, *n.* the *Phyllanthus embelia* or *Cicca macrocarpa*, သဖော်ဆီး။

ဆီးဖြူကုန်း, *n.* a garnet, so called from the name of the village where it is found, ဆီးကျောက်။

ဆု, *n.* a reward, a favor conferred by a superior, as a school prize; ဆုရ, to obtain such a prize.

ဆုချ, ဆုပေး, *v.* to confer a favor by way of reward; to distribute, as prizes at school, boat races, etc.

ဆုငွေ, *n.* a reward in money; generally applied to government rewards.

ဆုတောင်း, *v.* to pray, ပဌနာပြု, ဆုတောင်းမင်္ဂလာပြုသည်, ခင်ဘွားမပါစေၢချပါစေၢနေ့တိုင်းဆုတောင်းမေတ္တာရှိပါ၏။

ဆုတောင်းပြည့်, *v.* to be answered or fulfilled, as a prayer.

ဆုပန်, *v.* to intreat or beg a blessing.

ဆုမြတ်ဆုမွန်တောင်း, *v.* to invoke a blessing of unusual excellence, *e.g.*, that one may become a Buddh, or semi-Buddh; *see under* ဘုရားဆုပန်။

ဆုယူ, *v.* to accept, take a favor or blessing; to crave a favor with earnest desire and assurance of gaining it.

ဆုလာဒ်, *n.* same as ဆု; applied to blessings of the present and future existence.

ဆုလာဒ်ပကာ, or ပကာရ, *n.* same as ဆု။

ဆုတ်, 1 (from စုတ်), *v.* to tear, rend, sever; မျက်နှာဆုတ်, used figuratively of a person who has injured another, မျက်နှာကိုတခါဆုတ်သွားပြီ။

ဆုတ်ခွာ, *v.* to tear apart, tear off, မြွေ၏အရေခွံကိုဆုတ်ခွာပြီးလျှင်ၢချက်စားကြသည်။

ဆုတ်ပစ်, *v.* to tear in pieces, သည်စာကိုဆုတ်ပစ်ပါ။

ဆုတ်ဖဲ့, *v.* to rend and break off piecemeal.

ဆုတ်ဖြတ်, *v.* to sever by cutting in two; to lacerate.

ဆုတ်ယူ, *v.* to grab, လုယူသည်, ရုတ်တရက်ဆုတ်ယူသည်။

ဆုတ်, 2, *v.* to draw back, retreat, recede, စစ်တိုက်ရှုံးသောကြောင့်တပ်ဆုတ်သည်။

ဆုတ်ကပ်, *n.* that part of a cycle or *kalpa* in which the age of man decreases from an *asankya* (အသင်္ချေ, an incalculable period), to ten years; *see* အန္တရကပ်။

ဆုတ်ခတ်, *v.* တက်ကို ဆုတ်ခတ်သည်, to back water, or reverse the stroke of the oars.

ဆုတ်ခံ, *v.* to retreat, but to offer resistance while doing so.

ဆုတ်ရုပ်, *v.* to reverse, စက်ကိုဆုတ်ရုပ်သည်, to reverse the paddles of a steamer.

ဆုတ်ခွာ, *v.* to retreat, same as ဆုတ်, but implying a more distant separation, မခံမရပ်နိုင်သောကြောင့်၊ ဆုတ်ခွာထွက်ပြေးကြသည်။

ဆုတ်ဆိုင်း, *v.* to retreat, draw back; to hesitate.

ဆုတ်တက်, ဆုတ်တီးဆုတ်တက်, *adv.* advancing and retreating, ကျွန်တော် ခင်ဘျားအိမ်သို့လာချင်သော်လည်း၊ စိတ်မရဲ၍ ဆုတ်တီးဆုတ်တက်နေပါသည်။

ဆုတ်နစ်, *v.* to draw back, retreat, recede, ငင်းအမှုတွင်ဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိစေရ။

ဆုတ်ယုတ်, *v.* to decrease, become less, to degenerate, လျော့ပါးသည်, ကျွန်တော်မှာ ဥစ္စာပစ္စည်း ဆုတ်ယုတ်သောကြောင့်၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါး ဖြစ်နေသည်, အရောင်းအဝယ်ဆုတ်ယုတ်, အကျိုးဆုတ်ယုတ်။

ဆုတ်လမ်းပိတ်ထား, *v.* to cut off one's retreat.

ဆုန်း, 1, *v.* to divide (cloth), in order to make clothes; to cut out clothes, as a tailor, အင်္ကျီဆုန်းသည်; အဝတ်ဆုန်းသမား, ပေါင်းဘီဆုန်းသည်, a cutter.

ဆုန်းဆ, *v.* to calculate definitely, to settle the mind, come to a definite conclusion; ဆုန်းဆတိုင်းထွာခြင်း, deliberation; ငင်းအမှုကိုဆုန်းဆရန်အလွန်ခက်သည်, သမုဒ္ဒရာကိုလက်ပစ်ကူးသည့်လူလိုဘဲ၊ ဆုန်းဆမရှိသည့်အကြံကိုကြံမိသည်. *Der.* အဆုန်းအဆ။

ဆုန်း, 2, *n.* minium, red oxide of lead, ခဲမပုပ်ပြဒါး။

ဆုပ်, *v.* to clinch (the hand), to clinch in the hand.

ဆုပ်နယ်, *v.* to squeeze in the hand; to shampoo.

ဆုမ္မ, *see* ဆုံးမ, *v.* to instruct, discipline.

ဆုံ, 1, *n.* a mortar; a mill for grinding paddy; လက်ဆုံ, a mortar in which paddy is pounded with a large pestle by hand; မောင်းဆုံ, a mortar in which the pestle is worked by the feet; the lock of a gun. *Der.* ကြိတ်ဆုံ။

ဆုံကျည်, *n.* the concavity of a mortar.

ဆုံကျည်ပွေ့ (*pron.* ကျည်ပွေ့), *n.* a mortar and pestle.

ဆုံချော, *v.* to be broken or out of order, as the lock of a gun.

ဆုံ, 2, *n.* the gullet (*obs.*).

ဆုံဆို့နာ, *n.* a disease of the throat, resembling quinsy.

ဆုံ, 3, *v.* to meet, come together, ကြုံသည်, ကြိုသည်, တွေ့သည်, ဆီဆိုင်သည်, ရှေးဘာဝရေစက်ဟောင်းဆုံလို့ယခုဘဝမှာချစ်ခင်ကြသည်; to do by joint contribution.

ဆုံစည်း, *v.* to meet; to do together, ဘတူတကွဆုံစည်းခရီးသွားကြသည်, မင်းကြီးလေးပါးဆုံ စည်းပြီးလျှင်၊ တိုင်းရေးပြည်ရေးများကို တိုင်ပင်နှီးနှောကြသည်။

ဆုံစည်းပြု, *v.* to act in concert.

ဆုံမိ, *v.* to meet, come together, without any preconcerted arrangement, ညီအစ်ကိုလေးယောက်မတွေ့ကြသည်မှာငါးနှစ်လုံးလုံး၊ဆုံပြန်သောအခါဈေးတွင်ဆုံမိကြသည်။

ဆုံ၍ပြုလုပ်, *v.* to co-operate.

ဆုံး, *v.* to come to an end; to die; to be finished, terminated; *opposed to* စ; *comp.* ကုန်; ခရီးလမ်းကြောင်းဆုံးလို့သာပြန်ခဲ့ရသည်; သေလည်းဆုံး၊ လောင်လည်းတုံးစေတော့၊အကြံကိုနောက်မဆုတ်ဘူး; this is often used by persons who are determined to carry out their plans in spite of discouragements. *Der.* အဆုံး။

ဆုံးခန်း (*pron.* ဂန်း), *v.* same; generally applied to matters of business, and cases in court, ကျွန်ုပ်မှာလည်းအမှုဘယ်အခါမှဆုံးခန်းရောက်မည်မသိနိုင်သေး; in combination with ပြော, has the same meaning as အပြီးပြော, စကားဆုံးခန်းအောင်ပြောပါ။

ဆုံးငုပ်, *v.* to terminate, usually applied to the tracks of cattle which have strayed, or have been stolen, နွားခြေရာဆုံးငုပ်၊ရှာမတွေ့ရှိ၍ပြန်လာသည်။

ဆုံးပါး, *v.* same as ဆုံး; applicable to goods, property; to be ruined; အသက်ဆုံးပါးသည်, to lose one's life; ကျွန်တော်အိမ်မီးလောင်သောကြောင့်၊ ရှိသမျှပစ္စည်းဆုံးပါးကုန်ပြီ။

ဆုံးဖြတ် (*pron.* ဖြတ်), *v.* to bring to a conclusion, decide, settle, as a doubtful question, or a case in law, စီရင်ချက်ချသည်။

ဆုံးဖြတ်ချက်, *n.* a judicial decision made by an official, မင်းစေရာဇ်နှင့်လွှတ်တော်ဆုံးဖြတ်ချက်, တရားရုံးမြို့ဝန်များမှာ၊ကောက်ချက်, အရာရှိငယ်များ၊ခုံသမတ်၊သူကြီး၊ဆင်းရဲသားများမှာ၊စီရင်ချက်။

ဆုံးရှုံး, *v.* to be lost, ruined; to be lost, as a battle; applicable to persons and things, အသက်ဆုံးရှုံး; စစ်မက်အင်္ဂါဆုံးရှုံးသောကြောင့်၊ သေကြေပျက်စီးကုန်ပြီ။

† **ဆုံးမ**, *v.* to instruct, discipline, ကျွန်တော်မှားသည့်အခါဆုံးမသွန်သင်ပါနော်ဆရာကြီး, ဝဲ့ပြင်သည်; *comp.* သွန်သင်; to correct, whether by reproof or punishment, to reprove, admonish, သားသမီးများကိုမဆုံးမလျှင်ပညာနည်းပါး၍မိုက်တတ်သည်; to geld, castrate (*polite*), ကွပ်သည်, သင်းသည်; မြင်းမဆုံးမရှိအလွှန်ဆိုးသည်; ဆုံးမမနိုင်, to be incorrigible.

ဆုံးမကမြစ်, *v. see the parts.*
ဆုံးမကွပ်ညှပ်, *v.* to reduce to order by the use of stringent measures.
ဆုံးမသွန်သင်, *v.* to instruct and discipline, to train.
ဆူ, 1, *v.* to boil (*intrans.*); to bubble, ပွက်သည်; to effervesce; to be distressed in the bowels; ရေနွေးဆူပြီလား; သည်ဆူဆေးရေနှင့်ထိလျှင်ဆူထသည်, ကျွန်ုပ်ဝမ်းထဲမှာထမင်းဆာသောကြောင့်ဆူနေသည်။
ဆူပွက်, *v.* to rankle, as an evil passion.
ဆူလောင်, *v.* to be distressed in the bowels; to be in a state of commotion, as a mass of people; to be unpleasant to the ear, as the sound of quarrelling, အကလေးများရန်တွေ့သံကိုကြားရလျှင်၊ ဆူဆူလောင်လောင်ရှိသည်။
ဆူလှယ်, *adv.* by turns, alternately (*infreq.*).
ဆူလှိုက်, *v.* to be distressed in body or mind, ခရီးသွားရသည်မှာ၊ မောလွန်း လို့ဆူဆူလှိုက်လှိုက်ရှိသည်; *rather intensive, more than* ပူပန်; လှိုက်ဆူသည်, to bubble up, as hot water or an effervescing drink.
ဆူ, 2, *v.* to be fat, as flesh; to be obese, corpulent; *comp.* ဝ; ဝက်သားအလွန်ဆူသည်။
ဆူဖြိုး, *v.* same; to be plentiful, as food, အစာဆန်ရေဆူဖြိုးသည်။
ဆူး, 1, *n.* a thorn, thorn plant (innumerable varieties); the sting of an insect, အမြီးဆူး, နကြယ်ကောင်အမြီးမှာဆူးရှိသည်; ဆူးကြားဘူးသီးနေရသလို, as when one is confronted with great difficulties, or is on the horns of a dilemma.
ဆူးကောက်, *n.* the *Cæsalpinia paniculata.*
ဆူးကြင်, *n.* a kind of plant or tree (Pali ခနူ).
ဆူးကြိုး, *n.* the Mysore thorn.
ဆူးစည်းဆူးထိမ်တပ်, *n.* a kind of stockade with *chevaux-de-frise,* said to have been originated by the Maingthas, a Shan-Chinese tribe.
ဆူးထောက်ခွ, *n.* a pitchfork, used for thorns.
ဆူးထောင်, *n.* the back fin of a fish, ငါးဆူးထောင်။
ဆူးပန်း, *n.* the safflower.
ဆူးပုပ်, *n.* the *Acacia concinna,* a large scandent shrub, the stems and branches of which are armed with numerous short, sharp, recurved spines. The flowers are small and yellowish.
ဆူးရစ်, *n.* the *Acacia pennata,* a large, scandent, thorny shrub, bearing pods from four to five inches long.
ဆူးလေ, *n.* a kind of bramble found in U. B.
ဆူး, 2, *v.* to smart, with a sharp darting pain, as the eyes, မျက်စိဆူးသည်; *more than* ကျိန်း, but of shorter duration.

ဆေး, 1, *n.* a drug of any kind; medicine; tobacco; paint, pigment, အရောင်တင်ဆေး; တဆေးမသင့်တဆေးသင့်၊ နေ့ညမပြတ်ကြပ်မကုသဖြေးသော် လည်းချမ်းသာမရ။

ဆေးဖုံ့, *v.* to cover with a medicament.

ဆေးအိုး, *n.* a pot containing medicine; the bowl of a pipe (60).

ဆေးကန်တော့, *v.* to pay a doctor's fee; ဆေးကျေးဇူးဆပ်။

ဆေးကု, *v.* to administer medicine; to attend or treat, as a physician.

ဆေးကုသမား, *n.* a physician, doctor, ဆေးသမား။

ဆေးကျမ်း, *n.* a medical book, ဗိန္ဒောကျမ်း။

ဆေးကျူး, *v.* to repeat a charm.

ဆေးကြမ်း, *n.* one of the nostrums used in sorcery.

ဆေးကြမ်းကု, *v.* to practise sorcery, in order to exorcise the evil spirit which has caused the illness.

ဆေးခတ်, *v.* to poison, as fish in water; to introduce poison into human food, ဆေးကျွေး, ဆေးထည့်ကျွေးသည်။

ဆေးခါးကြီး, *n.* chiretta.

ဆေးချည်လိပ် (*pron.* ချည်), *n.* a cheroot made of tobacco and chopped pieces of tobacco stalk, or wood, such as the ထုပ်နှံ။

ဆေးချယ်, *v.* to paint, as a ပန်းချီ; *see* ဆေးရေး။

ဆေးချုပ်, *v.* to fix, make permanent, as paint or dyestuff.

ဆေးချိုး, *v.* to bathe in medicinal water.

ဆေးခြောက်, *n.* a polite term for ganja, တင်း (the dried hemp-plant, *Cannabis sativa*, from which the resinous juice has not been removed; smoked for its narcotic effects).

ဆေးငဥ္ဂါန်, *n.* a kind of plant, the fruit of which is used as an antidote for snakebites.

ဆေးစပ်, *v.* to blend colors in painting; to be well blended, as different shades of colors in a silk garment; ဆေးစပ်ကောင်းသည်, to be well and proportionately mixed, as the ingredients of a Burmese cheroot (ဆေးပေါ့လိပ်)။

ဆေးစမ်းတွင်း, *n.* a mineral spring.

ဆေးစာ, *n.* a medical prescription.

ဆေးစား, *v.* to take (*lit.* to eat) medicine; to take a course of medical treatment.

ဆေးဆိုး, *v.* to dye, stain.

ဆေးတံ, *n.* a pipe for smoking tobacco, a calumet; ဆေးတံသောက်သည်, to smoke a pipe, *lit.* to drink. Sucking, or drinking tobacco, were

the terms applied to smoking, on the first introduction of the plant into England.

ဆေးတောင့်, *n.* medicine made up in a cylindrical form, a pastil.

ဆေးတော်ထိုးခံ, *n.* a branded criminal (61).

ဆေးထိ, ဆေးမိ, *v.* to be affected by, or to be under the influence of a charm.

ဆေးထောင်, *v.* to set up in business as a manufacturer of cheroots.

ဆေးဒန်း, *n.* sulphuret of arsenic, orpiment (the true *arsenicum* of the ancients); ဆေးဒန်းရွှေဝါ, yellow orpiment.

ဆေးဒန်းနီ, *n.* red orpiment, realgar, red sulphuret of arsenic, မြင်းသီလာ။

ဆေးနက်, *n.* a polite term for opium, ဘိန်း။

ဆေးပလဲ, *n.* gentian.

ဆေးပေါ့လိပ်, *n.* a Burmese cheroot, made of a mixture of chopped tobacco leaves and stems, certain kinds of wood sprinkled with jaggery or tamarind syrup, and covered with leaves of the သနပ်ဖက်, သနပ်, ပြောင်းဖူး, ကွမ်းသီး, or ကျွဲဘိုး။

ဆေးပြင်းလိပ်, *n.* a cheroot made entirely of tobacco leaf; *see* ဆေးချည်လိပ်။

ဆေးပြား, *n.* a troche, lozenge.

ဆေးပြုတ်ရည်, *n.* an infusion, ပြုတ်ဆေး။

ဆေးဖျော်နှော်, *v.* to drug.

ဆေးဘူး, *n.* a hookah.

ဆေးဖော်, *v.* to make or prepare medicine, to mix medical drugs, ဆေးဖော်ဝါးဖော်; ဆေးဖော်နည်း, a prescription; ဆေးဖော်သမား, a compounder.

ဆေးမန်ကျည်း, *n.* a leaf-shedding tree or shrub, with many branches, the *Vangueria spinosa.*

ဆေးမီးညှိ, *v.* to light a cheroot.

ဆေးမှုန့်, *n.* medicinal powder.

ဆေးမြီးတို, *n.* a medicine which cures quickly; ဆေးမြီးတိုလားကျမ်း, a medical work composed of questions, ကင်းကိုက်သော်မနာလား။ ကျည်းရွက်ကိုကြိတ်၍အုံသော်မပျောက်လား။

ဆေးမှီ, *v.* to take medicine betimes.

ဆေးယည် (*pron.* ယည်း), *v.* to lose its effect, as medicine.

ဆေးရေး, *v.* to paint with a diversity of colors, to paint a figure or likeness in colors, ဆေးချယ်သည်။

ဆေးရိုး, *n.* the stem of the tobacco leaf.

ဆေးရှု, *v.* to smoke opium (*a euphemism for* ဘိန်းရှု).

ဆေးလိပ်, *n.* a cigar, cheroot, ဆေးလိပ်ဘငွေလိုက်အောင်လိပ်ပေးပါ, ဆေးတလိပ်ကျွမ်း။

ဆေးလိပ်တို, *n.* the stump of a cheroot; ဆေးလိပ်တိုနွားပြာညို (*pron.* နွပြာ ငြို) တရှည်နှင့်မလဲဘူး, ဆေးလိပ်မီးလိုတိုရပါစေ, an imprecation frequently used by the Burmese, when trying to convince another of the truth of an assertion.

ဆေးလိပ်မီးပွား, *n.* a spark from a cheroot. ဆေးလိပ်မီးပွားလွင့်ကျ၍, a term constantly met with, in police reports of fires.

ဆေးလိပ်သည်, *n.* a maker and vendor of cigars.

ဆေးလုံး, *n.* a pill.

ဆေးလေ, *n.* the paper plant, မလှိုင်။

ဆေးလိုက်, *v.* applied to doctors whose prescriptions are efficacious, တယ်ဆေးလိုက်သည့်ဆရာ (*Colloq.*).

ဆေးဝါး, *n.* medicine or tobacco.

ဆေးဝါးပယောဂ, ဆေးဝါးမန္တရား, *n.* medicine and charms, collectively.

ဆေးသင့်, *v.* to agree; to take effect, as medicine.

ဆေးသမား, *n.* a physician, doctor. အကုသမား။

ဆေးသိပ္ပရာ, *n.* a tree of the genus *Melia*, the *Gelonium bifarium*, or the *Gardenia campanulata.*

ဆေးသုတ်, *v.* to paint, to cover with coloring matter.

ဆေး, 2, *v.* to clean, cleanse (by water), ပုကန်များကိုရေနှင့်ဆေးလိုက်ပါ; to clear up (a matter); to temper (a blade); ထားဆေးသားကုန်သည်, to lose the edge, as a *da* or razor; ပန်းပဲကထားကိုဆေးသည်။

ဆေးကြော, *v.* to clean, cleanse (by water); to clear up (a matter); အိမ်ကိုပြောင်စင်အောင်ဆေးကြောသည်။

ဆေး, 3, *v.* to be slow, dilatory, deliberate; *not used alone.*

ဆေးနှေး, ဆေးလေး, *v.* same as ဆေး, *but used mostly in an adverbial form*,ခင်ဗျားကောင်းကောင်းကြီးနားလည်အောင်၊ဆေးဆေးလေးလေးကျွန်တော်ပြောပါမည်, မင်းကိုခိုင်းလျှင်၊ဆေးဆေးလေးလေးလူအိုကြီးများသွားသလိုသွားလျှင်၊ဘယ်သောအခါရောက်နိုင်မည်လဲ။

†ဆေးနှစ်ရာသေပန်း, *n.* the periwinkle, ငွေပန်း, သဘော်မညှိုးပန်း။

ဆဲ, 1, *verb. affix*, denoting the immediate future, ရောက်ဆဲရှိသည်, to be about to arrive; often has the same force as လျှက်; *used only as a verbal formative*; *see Gram. sec.* 117; *often used with* လု, as ရောက်လုရောက်ဆဲ, on the point of arriving; ကျွန့်ပ်ခရီးသွားဆဲသွားလတ့်; *often combined with* သား *in colloq.*, စာတိုက်ပိတ်မည်လို့ဆဲဆဲသားရှိပါသည်, ရောက်မည်ဆဲဆဲသား; ရောက်မည်ဆဲဆဲ, ရန်ကုန်မြို့သို့သွားမည်ဆဲဆဲတွင်။

ဆဲ, 2, *v.* to revile, abuse in words; *more than* တိုင်းထွာ။

ဆဲဆို, ဆဲရေး, *v.* same as ဆဲ။

ဆဲရေးတိုင်းထွာ, *v.* to revile, abuse, by making another the object of offensive comparison.

ဆော, *v.* to be quick, မြန်သည်, လျင်သည်, သော့သည်; *used in an adverbial form combined with* လျင်, as အဆောတလျင်, အလျင်တဆော, quickly.

ဆောက်, 1, *n.* a species of coffeewort; the spindle tree.

ဆောက်, 2, *n.* a chisel.

ဆောက်ခုံး, *n.* a gouge.

ဆောက်ပုတ်, *n.* a mallet, short club, ဆောက်ရိုက်။

ဆောက်ပြား, *n.* a flat chisel.

ဆောက်မင်း, *n.* the hollow head of a chisel, which receives the handle.

ဆောက်ရိုက်, *n.* a mallet, short club, ဆောက်ပုတ်။

ဆောက်ရိုး, *n.* the chisel-handle tree, a species of *Dalbergia.*

ဆောက်ဝန်း, ဆောက်ဝိုင်း, *n.* a circular-edged chisel.

ဆောက်, 3, *v.* to build, erect, as a house; *comp.* တည်; ငါးပင်အိမ်ဆောက်လျှင်၊ ဘယ်လောက်ကုန်မည်ထင်ပါသလဲ. *Der.* အဆောက်အအုံ, အဆောက်အဦး။

ဆောက်တည်, *v.* to be staid, steady; to perform habitually, to maintain, observe; mostly applied to religious duties, သီလဆောက်တည်သည်, ရှုတင်ဆောက်တည်, ဥပုသ်သီတင်း ဆောက်တည်, တောရဆောက်တည်သည်, ကမ္မဋ္ဌာန်းဆောက်တည်သည်။

ဆောက်နှင်း, *v. see the parts (obs.).*

ဆောင်, 1, *v.* to bear, carry; ကြည်းသည်, ဘယ်ဗိုးသည်; to carry on, conduct, or manage business; generally used in conjunction with ရွက်. *Der.* အဆောင်။

ဆောင်ကြည်း (*pron.* ကြည်း), *v.* to bear, carry, ကျွန်တော်လက်ဆောင်များကို ရန်ကုန်မြို့ရောက်အောင်ဆောင်ကြည်းပါခင်ဗျား။

ဆောင်ခဲ့, *v.* to bring with one (denoting an act of longer duration than ယူခဲ့), ကျွန့်ပ်ထီးကိုဆောင်ခဲ့ပါ။

ဆောင်နှင်း, *v.* to deliver in marriage (*royal*); sometimes used with reference to ordinary people, ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပြုသည်, လက်ထပ်သည်။

ဆောင်ယူ, *v.* to take, carry, bring; *see* ယူဆောင်။

ဆောင်ရွက်, *v.* to carry on business, သည်အမှုကိုဆောင်ရွက်နိုင်မည်လား။

ဆောင်သွား, *v.* to carry on the person, whether in the hand or otherwise; *comp.* ကိုင်သွား, to carry in the hand.

ဆောင်, 2 (from အဆောင်, a building).

ဆောင်ပန်း, *n.* a kind of swinging cradle; the seat in the fore part of a cart, လှည်းဆောင်ပန်း။

ဆောင်ပို့, *n.* the frame of a roof.

ဆောင်ပို့ကိုင်, ဆောင်ပို့ထုတ်, ဆောင်ပို့လုပ်, *v.* to construct the frame of a roof, ခင်ဘျားအိမ်ဆောင်ပို့ကိုင်ပြီးပြီလား။

†ဆောင်တော်ကူး, *n.* the verbena.

ဆောင်ဝါး, *n.* the Tavoy name for the *carambola* or cringe tree.

ဆောင့်, *v.* to thrust, push, butt, bump, stamp, etc., by a sudden violent jerk; to thump (usually implying anger), as on a table or floor; to jolt, as a cart or carriage, သည်လှည်း[illegible]ကြီးကြမ်းသောကြောင့်၊ အလွန်ဆောင့်သည်; ခြေဖနှောင့်နှင့်ဆောင့်[illegible]။

ဆောင့်အီးဆောင့်အစ်, ဆောင့်ညီဆော[illegible]ညစ်, ဆောင့်ညှစ်ဆောင့်ညှစ်, *adv.* by jerks up and down; joltingly, as a cart, or a horse not properly trained, or as a person walking over rough, uneven ground; ကျွန်တော်မြင်းလေးဘက်မဟော်၊ သုံးချောင်းထောက် စီးရသောကြောင့်၊ ဆောင့်အီး ဆောင့်အစ် သွားရသည်။

ဆောင့်အောင့်, *v.* to show signs of stubbornness, resistance of authority, as a child or servant, မင်းကိုသွားတော့ဆိုသောအခါ၊ဘာဖြစ်လို့ဆောင့်အောင့်ပြုလုပ်သလဲ; သည်လူကျွန်ုပ်အမိန့်ကိုမရှိမသေဆောင့်အောင့်ပြု[illegible]သည်။

ဆောင့်ချ, *v.* to throw down with a sudden, violent jerk, တိုင်ကိုစက်နှင့်ဆောင့်ချသည်; အဲ့လိုက်၊ဆောင့်လိုက်, an expression used by Burmans in heaving up an anchor.

ဆောင့်ခြောင့်, *adv.* in a squatting posture. Burmese men worship a pagoda or a sacred image, in this posture, it being considered the most orthodox attitude.

ဆောင့်ခြောင့်ထိုင်, *v.* to sit in a squatting posture, as that of a Burman when eating rice.

ဆောင့်တံ, *n.* an instrument for pounding, a beater.

ဆောင့်လှုပ်, *v.* to jolt.

ဆောင်း, 1, *n.* the cold season, *see under* ဥတု; ဆောင်းသူငယ်ပြန်လို့အချမ်းတိုးသည်။

ဆောင်းအခါ, *n.* the cold season, ဆောင်းဥတု, ဆောင်းရာသီ။

ဆောင်းဦးပေါက်, *n.* the beginning of the cold season.

ဆောင်းကာလ, *n.* the cold season.

ဆောင်းကျွတ်, *n.* the end of the cold season, ဆောင်းကျွတ်မှကျွန်တော်လာပါမည်။

ဆောင်းတွင်း, *n.* during the time of the cold season.

ဆောင်းလယ်, *n.* the middle of the cold season.

ဆောင်းလရာသီ, *n.* the months of the cold season; the cold season.

ဆောင်းသွင်း, *v.* to usher in, as the cold season.

ဆောင်း, 2, *v.* to cover with an umbrella, နေအလွန်ပူသည်၊ထီးဆောင်းသွားပါ; to cover with a hat, *i.e.*, to wear a hat; can also be used of covering the head with clothes, အဝတ်နှင့်ခေါင်းဆောင်းသည်; to pay something extra, in consideration of the poor quality of money, မိုးဆောင်းသည်, ငွေညံ့သောကြောင့်၊ မိုးဆောင်းပေးရသည်; to catch fish, ဒင်းထဲမှာငါးဆောင်းချကြစို့; *n.* a high, conical, open-work cover (of bamboo), with an aperture at the top, used to catch fish, and for various other purposes.

ဆောင်းထပ်, *n.* the smaller division of the stomach; generally used in reference to animals, ဝက်၊ဒရယ်၊အမည်းဝမ်း ၃င်းသားဆောင်းထပ်များနှင့် ဟင်းချက်ခေါ်ရလျှင်အလွန်မြိန်သည်။

ဆောင်းပါး, ဆောင်ပါးစာ, ဆောင်းပါးမေတ္တာစာ, *n.* a letter or epistle; a love letter.

ဆောင်းပါးလက်ဆောင်, *n.* a present, sent to a distance.

ဆော့, *v.* to be restless, meddling, troublesome, rude; to be fidgety, as a child, အကလေးတယ်ဆော့သည်; to be wantonly inclined, as a woman, တယ်ဆော့သည်မိန်းမ; combined with လက်, to have a natural disposition to pilfer, ခြေလက်တယ်ဆော့သည်; with မိုးဃ်း, to be early, as the rains, မိုးဃ်းဆော့သည်; to rain with frequent showers; with လေ to be gusty, လေဆော့သည်; with ငါး it means that fish are numerous and readily rise to the bait, ငါးဆော့သည်. *Der.* လက်ဆော့။

ဆော့ကိုင်, *v.* to handle idly, or officiously.

ဆော်, 1, *v.* to rouse, excite to action, urge on, stimulate, quicken, နှိုးသည်; to begin, as the rain, မိုးဃ်းဆော်သည်, as the wind, လေဆော်သည်, as a spike of grain, နှံမဆော်သည်, etc.; to crow frequently, as cocks near the dawn, လင်းကြက်ဆော်သည်, လင်းကြက်ဆော်ချိန်, early dawn; to be nearly ripe, as fruit; နို့ဖွာန်ဆော်သည်, to notify and call to worship; to "strike up," as a Burmese orchestra, ဆိုင်းဆော်သည်။

ဆော်အော, ဆော်နှိုး, *v.* same, သည်ကိစ္စမှာ ခင်ဗျားဆော်အောမှတော်လိမ့်မည်; ကျွန်ုပ်တော်အိမ်ကိုတညီတညာတည်းလာအောင်ဆော်နှိုးခဲ့ပါ။

ဆော်ဖန်, ဆော်ဩ, *v.* same (*infreq.*).

ဆော် 2, *n.* a wooden implement used by fishermen engaged in (sea) stake fisheries, for driving down the ကနက်တိုင်။

ဆော်, 3, *v.* to solder, join by metallic cement; ခဲဆော်သည်, ဂဟေဆော်သည်, ရွှေနှစ်ပြားကိုတပြားတည်းဖြစ်အောင်၊ဂဟေဆော်အိသကဲ့သို့ကြသည့်လူဘဲ။

ဆို, *v.* to say, speak, tell, ပြောသည်; to speak with some degree of displeasure or disapprobation; to talk to, by way of reproof, ကျွန်တော်ကိုဆရာကြီးကတယ်ဆိုသည် (*colloq.*); often ဆို is equivalent

to "they say," "did you say?" etc., နက်ဖြန်နေ့ခင်ဘျားခွေးသတခင်လာမည်ဆို။

ဆိုစမှတ်, *n.* something said which makes an impression, or is worthy of being recorded; used in a good or bad sense, ပြောစမှတ်၊ဆိုစမှတ်ရအောင်ဆိုတတ်သည်။

ဆိုဆုံးမ, *v.* to reprove.

ဆိုမြည်, *v.* to find fault with, scold, မြည်တွန်သည်။

ဆိုရိုးစကား, *n.* a by-word, common saying.

ဆိုလို, *v.* to mean, signify, import, သည်လိုဆိုလိုသည်အဓိပ္ပာယ်မဟုတ်ပါ။

ဆိုက်, *v.* to arrive (at a proper place), as a railway train at a station; more definite than ရောက်; particularly, to bring up to, come along side, as a boat or cart; to be moored along side a wharf; to hit, be in point, as a remark, ထိသည်, တိုက်ဆိုက်သည်, နိပါတ်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်သည်; ကမ်းပါးကိုဆိုက်အောင် အင်မတန်လုံးပန်းပြီးလှော်ရသည်, မီးသင်္ဘောဆိုက်ခဲ့ပြီလား; to stop, as a carriage or cart at any particular place, လှည်းအိမ်ရှေ့ဆိုက်ခဲ့ပြီလား။

ဆိုက်ဆံ, *v.* to be or have in common; *see* ဆက်ဆံ။

ဆိုက်တိုက်, *v.* to agree with, on comparison.

ဆိုက်ရောက်, *v.* same as ဆိုက်။

ဆိုင်, 1, *n.* a shop, stall; ရှပ်ဆိုင်, a European shop.

ဆိုင်ခင်း, *v.* to set up a shop; to expose goods for sale, in a shop.

ဆိုင်တည် (*pron.* ဆိုင်တယ်), *v.* to set up a shop.

ဆိုင်ပိတ်, *v.* to shut up a shop, whether temporarily, for a considerable period of time, or altogether.

ဆိုင်ဖွင့်, *v.* to open a shop.

ဆိုင်ရှင်, *n.* the proprietor or owner of a shop or stall.

ဆိုင်, 2, *v.* to have a right to; to have concern in or with; *less than* ပိုင်; *intrans.* (with နှင့်), to concern, belong to, have some bearing upon, appertain to, စပ်ဆိုင်သည်; to be within one's province, to have jurisdiction, as a court, အစိုးရနှင့်ဆိုင်သည့်အမှု, ဆိုင်ရာသွားလျှောက်စေ၊ကျွန်တော်နှင့်မဆိုင်ပါ, ဆိုင်ရာရုံးမှာအမှုပြုလုပ်ရမည်။

ဆိုင်, 3, *v.* to meet face to face, ဆိုင်တွေ့သည်; to meet in rivalry or contest, ပြိုင်သည်; အစုန်သင်္ဘောနှင့်အဆန်သင်္ဘောရေလယ်မှာဆိုင်တွေ့သည်။

ဆိုင်ပြိုင်, *v.* to meet in rivalry or contest, အစိုးရမင်းထံခင်ဘျားနှင့်ကျွန်တော်တရားဆိုင်ပြိုင်ကြမို့။

ဆိုင်း, 1, *n.* a circular frame within which several drums are suspended (ပတ်လုံးစီဆွဲသည်), and played upon by a person standing or sitting in the centre.

ဆိုင်းဆော်, *v.* to strike up, as a Burmese orchestra, by way of a hint to the actors to make their appearance, and to the audience that the performance is about to begin.

ဆိုင်းတီး, *v.* to strike the small drums of the ဆိုင်း; ဆိုင်းသော့တီး, to strike the drums quickly, as when an actor is dancing with energy, or when a disturbance is created at a *pwe*, in order to drown the noise of quarrelling.

ဆိုင်းဝိုင်း, *n.* same as ဆိုင်း, or ပတ်ဆိုင်း, called by Yule, "a drum harmonicon."

ဆိုင်း, 2, *v.* to delay (*intrans.*), tarry, wait, လင့်သည်, ကျွန်တော်ရောက်လာသည့်တိုင်အောင်ဆိုင်းနေပါ။

ဆိုင်းငံ့, *v.* to wait for, ကျွန်တော်အိမ်ဆောက်သည်မှာ၊သစ်ပျဉ်မလောက်သောကြောင့်၊တပိုင်းတို့ဆိုင်းငံ့ရသည်။

ဆိုင်းတား, *v.* to delay (*trans.*), cause to wait (*rare*), ကြန့်ကြာအောင်ပြု။

ဆိုင်းတွယ်, *v.* same; to impede, make slow.

ဆိုင်းထား, *v.* to delay, keep back, cause to wait, မသွားစေနှင့်ဦး၊ဆိုင်းထားပါ။

ဆိုင်းလင့်, *v.* to delay, tarry, wait.

ဆိုင်း, 3. *v.* to connect by a cord or rope, in order to support in a suspended or upright position; *n.* a sling suspended at the end of a porter's yoke; a package of foil, whether gold or other metal, as ရွှေဆိုင်း, ငွေဆိုင်း, etc.; ပေါင်းဘီဆိုင်းကြိုး, braces; ထင်းထမ်းဆိုင်း, မြက်ထမ်းဆိုင်း။

ဆိုင်းတွ. *v.* same as ဆိုင်း; အကြောအခြင်ဆိုင်းတွ, to have the muscles contracted by fatigue; *see* တွ။

ဆိုင်း. 4, *v.* to be fresh, luxuriant, full of (leaves; or *fig.*, of good things), ဖြိုးသည်, ဖြိုင်သည်။

ဆိုင်းဆိုင်းဖြိုင်းဖြိုင်း, *adv.* of same signification as ဆိုင်း။

ဆိုင်းဆိုင်းဝေဝေ, *adv.* same; သစ်ပင်ကြီးအကိုင်းအရွက်ဆိုင်းဆိုင်းဝေဝေ ရှိသောကြောင့်နေရိပ်ကြီးသည်။

ဆိုင်းရှိုင်း, *adv.* same. *chiefly used in poetry.*

ဆို့. *v.* to stop up, obstruct (an aperture or hole, by thrusting in something); *comp.* ဗိတ်; to block; ပထင်းကိုဇော့နှင့်ဆို့လိုက်ပါ. *Der.* အဆို့။

ဆို့ပိတ်, *v.* same, မိမိနိုင်ငံသို့အခြားနိုင်ငံကရန်သူများမလာရအောင်၊လက်နက်အပြည့်အစုံနှင့်ဆို့ပိတ်ကြသည်။

ဆိုး. 1, *v.* to be bad, not good, မကောင်း; to be vicious, as a horse, domestic buffalo, or bullock, ဤကျွဲနွားဆိုးသည်မြင်း၊ကျွန်တော်မစီးဝံ့ပါ; to be hurtful, injurious; to be vile, wicked.

ဆိုးညစ်, *v.* to be vile, evil, wicked, မောင်မင်းအလွန်ဆိုးညစ်သည့်လူ။

ဆိုးတူကောင်းဖက်, *adv.* for better for worse, sharing alike both profit and loss, as a company in trade; ဆိုးအတူကောင်းအတူ, ဆိုးအတူကောင်းအတူလက်ထပ်ကြပြီ။

ဆိုးရိုးခံ, *v.* to put up with the waywardness, ill-treatment or ill-nature of another, မင်းကျွန်ုပ်ပြောကြိုင်းဆိုတိုင်းဆိုးရိုးခံသည့်လူဘဲ။

ဆိုးယုတ်, *v.* to be vile, base, abject.

ဆိုးဝါး, *v.* to be bad, unpleasant, disagreeable to some of the senses, as offensive smells, မကောင်းဆိုးဝါး, သည်လမ်းမှာမကောင်းဆိုးဝါးများသည်။

ဆိုးသွမ်း, *v.* to be morally bad, vile, wicked.

ဆိုး, 2, *v.* to dye, ဆေးဆိုးသည်, သင်္ကန်းဝိနည်းနှင့်ဆိုးသည်, ကျောက်ချဉ်၊တောက်ရတ်၊ညောင်နီခေါက်နှင့်ဆိုးသည်။

ဆွ, 1, *v.* to scratch up, stir up, agitate, irritate, ကျွန်ုပ်ကိုလာမဆွနှင့်၊ဆွလျှင်ထိမည်; အနာမိမ်းပြည်ထွက်အောင်အပ်နှင့်ဆွသည်။

ဆွဆွရှိန်, *v.* to step short and quick, as an antic horse, တယ်မြင်းဖြင်း၊ဇက်ကြိုးကိုင်လိုက်လျှင်ဆွဆွရှိန်နေသည်; *comp.* ဆွေဆွေရှိန်။

ဆွ, 2, *v.* to be white; *used adverbially in conjunction with* ဖြူ, *as a slight intensive.* This is found in poetry, ဖြူဆွဖွေးဖွေး၊ဖြတ်လေးသကျွန်၊ပွင့်ဖူးညွန့်။

ဆွတ်, 1, *v.* to pluck, gather, as flowers or fruit, ပန်းတပွင့်ဆွတ်ခဲ့ပါ; *comp.* ရူး: စကားဆွတ်ပြောသည်, to speak by means of elision, a style much affected by Upper Burmans, *e.g.*, ကစုိင်း for ကစားဝိုင်း, မယောက် for မြွေယောက်, လက်သမခ for လက်သမားခ။

ဆွတ်, 2 (from စွတ်, to be wet), *v.* to wet, moisten, ကွမ်းရွက်များမညှိုးအောင်၊အဝတ်ကိုရေဆွတ်ပြီးအုပ်ရပါသည်, ကျွန်ုပ်လက်ကိုင်ပုဝါကိုရေဆွတ်ပေးနှင့်ဆွတ်လိုက်ပါ။

ဆွတ်, 3, *v.* to be very white; *chiefly used adverbially as an intensive;* သည်မိန်းမကလေးအသားဆွတ်ဆွတ်ဖြူသည်, ဖွေးဖွေးဖြူ။

ဆွတ်ဆွတ်လွတ်လွတ်, *adv. intensive,* to words of sorrowful or pleasant emotions.

ဆွန်, *v.* to be unusually scarce, အလွန်ရှားသည်, သည်နှစ်မိုးခေါင်းဆွန်သည်။

ဆွန်ပါး, *v.* same as ဆွန်, သည်နှစ်သရက်သီးများမိုးကျလို့အလွန်ဆွန်ပါးသည်။

ဆွမ်း, *n.* cooked rice, food for a priest, ထမင်း; ဆွမ်းကြီးလောင်းသည်, နှမ်းဆွမ်းလောင်းသည်; နံနက်ဆွမ်း, food eaten about nine o'clock a.m., နေ့ဆွမ်း, food eaten after နံနက်ဆွမ်း, but before noon.

ဆွမ်းခံထွက်, *v.* to leave a monastery in order to receive offerings of food, as a *pongyi.*

ဆွမ်းခံပြန် (*pron.* ဆွမ်းဂံပြန်), *v.* to return to a monastery after having received offerings of food, as a priest, ခင်ဗျားသားကလေးဘယ်အချိန်ဆုံးပါသလဲ။ မနေ့ကဆွမ်းခံပြန်ချိန်ဆုံးရှာပါသည်၊ကျောင်းတကာ။

ဆွမ်းခံဝင်, *v.* to enter a village or town for the purpose of receiving offerings of food.

ဆွမ်းခံဝင်အချိန်, *n.* the time between eight and half past ten o'clock a.m.

ဆွမ်းစည် (*pron.* စည်), *v.* to have rice (or any other offering) arranged in order before *pongyis*; *commonly used continuatively or adverbially*, as ဆွမ်းစည်ပင့်သည်, to invite to receive food; ဆွမ်းစည်ကြွသည်, to go to receive food, ဆွမ်းစည်ကြွတော်မူပါ။

ဆွမ်းတောင်း, *n.* a lacquered basket from which rice is offered to *pongyis.*

ဆွမ်းပန်း, *n.* same as ဆွမ်း; ဆွမ်းကြွင်းပန်းကြွင်း, the remnants of a priest's food, ဆွမ်းကြွင်းပန်းကြွင်းပေးတော်မူပါ။

ဆွမ်းဘုန်းပေး, *v.* to eat food, as a *pongyi.*

ဆွယ်, *v.* to attach to, connect with, make to lean upon: particularly applied to buildings; *comp.* ကပ် and တွယ်; နောက်ဆွယ်ဥပဒေ, a subsidiary rule; ကျွန်ုပ်မှာဆင်းရဲလို့သူတပါးအိမ်ကိုဆွယ်နေရသည်ခင်ဗျား: to match in boxing, သည်လူနှင့်ဘက်ပြိုင်နိုင်သောသူဆွယ်စမ်းပါ။

ဆွယ်ကပ်, ဆွယ်ခြောင်, *v.* same; to sponge on another, ခင်ဗျားသူတပါးဥစ္စာဆွယ်ခြောင်ပြီးစားသည့်လူဘဲ။

ဆွယ်ငွေ, *n.* coarse silver adroitly merged in good silver, while in a state of fusion.

ဆွံ့မဲ, *n.* the horned scarab.

ဆွံ့, *v.* to be weak and tremulous, as the hand or foot, လက်ဆွံ့သည်, ခြေဆွံ့သည်; to stammer, stutter, စကားဆွံ့သည်, စကားထစ်သည်။

ဆွံ့အ, *v.* to stammer, stutter.

ဆွေ (from အဆွေ, a friend or relative), *not used alone*. ချစ်ဆွေ, a dear friend; မှန်သည်အတိုင်းပြောဆိုပါချစ်ဆွေ, speak according to that which is true, dear friend; an expression much used in *zat pwes*.

ဆွေအားမျိုးအင်, *n.* the strength and power of relatives.

ဆွေစည်မျိုးဆက် (*pron.* စည်), *n.* lineage.

ဆွေမျိုးခုနစ်ဆက်, *n.* the seven degrees of affinity, being the three above (အဘ, အဘိုး, အဘေး), and the three below (သား, မြေး, မြစ်), together with the person's self (မိမိကိုယ်); *see under* အမျိုးခုနစ်ဆက်။

ဆွေမျိုးညာတကာ, *n.* relatives; ဆွေမျိုးညာတကာသင်္ဂဟတစုတို့, an expression frequently used in letters.

ဆွေမျိုးရင်းချာ, *n.* an own relative; *see next.*

ဆွေရင်းမျိုးချာ, *n.* an own relative, a blood relation, ဆွေမျိုးအရင်းအချာတော်သည်, အဆွေအမျိုးစစ်။
ဆွေဝါး, *n.* a friend or relative, မျိုးသားဆွေဝါးအလှန်အားကြီးသည်။
ဆွေ့ဆွေ့ရုန်, *v.* to stamp short and quick, as an angry, petulant child, ဆွဆွရုန်, လူကလေးမိုးခဲနင်းမိလို့ဆွေ့ဆွေ့ရုန်နေသည်။
ဆွေး, *v.* to be decayed, as a carious tooth, သွားဆွေးသည်; to be crumbling, rotten, as wood or cloth; hence အတွင်းဆွေးဆွေးသည်, to be broken-hearted, with suppressed grief; တိုင်မှားခြစားလို့ဆွေးကုန်ပြီ။
ဆွေးမြေ့, *v.* same as ဆွေး; to molder.
ဆွေးရိ, *v. see the parts*; applied to the mind, စိတ်ဆွေးရိသည်; ကျွန်တော်အကိုသေပ်ပြောစားသောကြောင့်ဆွေးရိသည်။
†ဆွေးရုတ်, *v.* to scarify, အရေကိုခြစ်။
ဆွေးနွေး, *v.* to inquire into, investigate (a subject of discussion) in company with another, မေးမြန်းသည်, တရားကိုဆွေးနွေးမေးမြန်းသည်; to commune, to confer.
ဆွေးနွေးနှီးနှော, *v.* to investigate and discuss.
ဆွဲ, *v.* to hold with a pulling effort; to pull, draw, haul, ငင်သည်; to tow, as a ship, boat, etc., သင်္ဘောကြီးကိုသမ္ဗန်နှင့်ဆွဲလိုက်သည်; ရက်ဆွဲ, to protract, spin out the time; to hang up, suspend, ဆွဲထားသည်, မီးအိမ်ဆွဲထားသည်; ကြိုးတင်းတင်းဆွဲ, ဆွဲလိုက်ကြစို့, လက်ကိုဆွဲ၍လမ်းလျှောက်ကြသည်, မိုးဃ်းရွာအောင် လွန်ဆွဲကြသည်။
ဆွဲအံ, *n.* a drawer, more commonly called အံဆွဲ (*pron.* အံဇွဲ).
ဆွဲကိုင်, *v.* to hold with a pulling effort.
ဆွဲချ, *v.* to hang; a term used in cases of suicide by hanging, ဆွဲချ၍ကံကြမ္မာအလျောက်သေသည်မှန်ပါသည်, ဆွဲကြိုးချသေသည်။
ဆွဲချိန်ခွင်, *n.* large scales; *comp.* ရာဇူ, smaller scales.
ဆွဲထား, *v.* to hang up, suspend.
ဆွဲထုတ်, *v.* to draw out, to pull out.
ဆွဲဖြတ်, *v.* to tear, rend, မရပ်မနေဘဲငါ့ကိုဆွဲဖြတ်ကြ၏။
ဆွဲမီးအိမ်, *n.* a hanging lamp.
ဆွဲလိမ်, *v.* to tweak, ဆိတ်၍ဆွဲသည်။
ဆွဲလွဲ, or ဆွဲလဲ, *see* ဆည်းလည်း, *n.* a small bell with a tongue.

ဇ

ဇ, the eighth consonant in the Burmese alphabet, and the third in the class of palatals.
ဇက်, 1, *n.* the nape of the neck; *see* ကုပ်ဆက်။
ဇက်တိုင်, *n.* the neck, လည်ပင်း, လည်တိုင်။

ဇက်, 2, *n.* the bit of a bridle, မြင်းဇက်၊ မေးတွဲကြိုး၊ ဇက်သုံး၊ ကုန်းနှီး၊ မြင်းပွမ်း၊ ကကြိုးတန်ဆာဘဲစုံ၊
ဇက်ကြိုး, *n.* the reins of a bridle.
ဇက်ချုပ်, *v.* to draw in the reins.
ဇက်ခွံ့, *v.* to put the bit into a horse's mouth, to bridle.
ဇက်သတ်, *v.* to draw in the reins, so as to stop a horse.
ဇက်သုံးကြိုး, *n.* the small cords which connect the reins with the bit.
ဇင်, *n.* the piece of wood which supports the body of a cart over the axletree, လှည်းဇင်တုံး။
ဇင်ဝလယ်, *n.* a small, unimportant thing, ဇင်ဝလယ်သာရှိသည်, it is only as large as a ဇင်ကလယ်; said to be derived from ဂျင်, a kind of spinning top, ဂျင်တလည်လောက်, meaning that a thing is as insignificant as one turn of a top.
ဇင်ရော်, *n.* a tern, a species of the *Sternidæ*.
ဇင်းချောလိပ်, *n.* a species of tortoise, ဆောက်ဒိ၃ိ။
ဇင်းမယ်, *n.* Zimme (called by the Shans Kengmai), the chief town of the principality in Siam, north-east of the Tenasserim Division. Its inhabitants are of the race of Shans known as ဦးစွန်းဇွတ်။
ဇည်, 1 (*pron.* ဇိဉ်) (Eng.), *n.* gin, ဇည်အရက်။
ဇည်ဖြူ, *n.* same as ဇည်။
ဇည်, 2 (*pron.* ဇိဉ်) (Eng.), *n.* jean, drill, ဇည်အင်္ကျီ။
ဇဒ္ဒုကဲ, *n.* a Sadducee.
ဇန္နဝါရီ (လ) (Eng.), *n.* January.
ဇနပုဒ် (Pali ဇနပဒ), *n.* a small village, a hamlet; *comp.* နိဂုံး, which is larger than ဇနပုဒ်: ဇနပုဒ်ရွာငယ်သားမို့ အပြောအဆိုရိုင်းသည်, his speech is unpolished, because he lives in a petty village.
ဇနီး (Pali ဇနိကာ, a mother).
ဇနီးအိမ်ရှင်, *n.* the mistress of a house; husband and wife, လင်မယား။
ဇနီးခင်ပွန်း, ဇနီးမောင်နှံ, *n.* husband and wife, သို့ခင်ပွန်း, သို့မောင်နှံ, မောင်ဘိုးမပိန် ဇနီးမောင်နှံ ကောင်းမှု၊ နိဗ္ဗာန်ဆု၊ သာဓု နတ်လူခေါ်စေသော, let *nats* and men declare "well done," to the merit, the reward of *Neibban*, of Maung Po and Ma Pein, husband and wife; ခင်ဗျားတို့ဇနီးမောင်နှံမာတော်မူပါသလား, are you, husband and wife, well?
ဇပန်, *n.* Japan; ဇပန်လူမျိုး, Japanese.
ဇပန်ဆေး, *n.* varnish, ဇပန်အရောင်တင်ဆေး။
ဇမ္ဗူ, *n.* the rose-apple tree, *Eugenia jambu*.
ဇမ္ဗူဒိပ, or ဇမ္ဗူဒိပ် (Pali ဇမ္ဗူ, and ဒိပ, an island), *n.* the great south island, *see under* ကျွန်း, ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၊ နိမိတ်ထွန်း, ဇမ္ဗူဒိပမည်သော တောင်

ကျွန်းကား၊ယူဇနာတသောင်းရှိ၏, the island called Zambudipa is ten thousand *yuzanas* in extent (62)

ဇမ္ဗူဒိပတန်ဆာ, *n.* the title of a famous Buddhist priest, who translated the *Wini.*

ဇမ္ဗူရာဇ်, *n.* the most precious kind of gold, being that produced from the gold *Eugenia* tree (63).

ဇမ္ဗူ[illegible]ဗြိ, *n.* the gold *Eugenia* tree situated on the northern extremity of Zambudeit Island.

ဇယ်, *n.* any playthings to be hit by a ball (ဗြီး), or against one another; hence ခွင်ထောင်ဇယ်, *which see*; cowries and seeds of the tamarind and of the ကလိဒ်ပင် are used as ဇယ်။

ဇယ်ခတ်, *v.* to play with such playthings, ဇယ်ထိုး, ဇယ်တောက်။

ဇယ်ခွန် (Peguan), *v.* same.

ဇယား, *n.* the heading of a column in a table of columns (အင်း ခေါက်).

ဇယားတိုက်, *v.* to compare accounts, calculations.

ဇရက်, *n.* the small mina bird, called by some, the Indian nightingale; *comp.* သာလိကာ, the large mina bird (64).

ဇရက်ချေးစာ, *n.* the pied starling; *comp.* ကျွဲဇရက်။

ဇရက်မောက်တင်, *n.* the crested mina.

ဇရပ်, *see* စရပ်, *n.* a building erected for public accommodation, a rest-house. This word is said to have originated from စား and ရပ်။

ဇရာ (Pali), *n.* old age, အိုခြင်း; decrepitude, decay.

ဇရာဒုဗ္ဗလ, *n.* infirm old age, အားနည်းသောအိုခြင်း။

ဇလာဗုဇာ (Pali ဇလာဗု, a womb), *a.* produced from a viviparous animal; *see under* ပဋိသန္ဓေ။

ဇလား, *n.* a four-cornered vessel, made in different sizes, used as a measure (chiefly by paddy brokers), စပါးဆန်ခြင်သည့်ဇလား; an oblong wooden tray, used for the rapid counting of money, ငွေဇလား; the trays used in government treasuries and mercantile firms, when full, contain exactly one thousand rupees.

ဇလီ, *n.* the narrow board which forms the border of a woven bamboo partition; *comp.* ကန့်လန့်။

ဇလီသတ်, *v.* to nail the said border in place.

ဇလုံ, *n.* a large bowl, basin; *comp.* တင်တို့; ရွှေဇလုံ, ငွေဇလုံ, မြေဇလုံ။

ဇလုံပုကန်ခေါက်, *n.* a tureen, ဟင်းရည်ဇလုံ။

ဇလုံးဇေရ, *n.* a small hard particle occasioning unevenness or some inconvenience, လမ်းမှာဇလုံးဇေရများရှိသဖြင့်မစီးသဲလမ်းမရှောက်နိုင်ဘူး, ow-

ing to there being many rough, uneven things in the road, one cannot walk without shoes, သည်ထမင်းမနပ်လို့ဇလုံးဇခုများပါသည်. as this rice is not properly cooked there are hard particles in it; also applied to persons whose language lacks concinnity of style, စကားဇလုံးဇခုရှိသည်။

ဇလိုက်ဇသက်, *adv.* accommodatingly, in the way of yielding to the tastes and wishes of another, in a considerate and compliant manner (လိုက်လျော), သူ့အလိုကိုကျွန်ုပ်ကဇလိုက်ဇသက်ကြည့်၍ပေါင်းတတ်သောကြောင့်ရန်ကင်းသည်, it is because I am regardful of his wishes, and fraternize with him in a considerate manner, that we are free from ill-feeling.

ဇလိုဇလာ, *adv.* in the way of laying aside with the intention of using when needed.

ဇဝက်သာ, *n.* muriate of ammonia, sal ammoniac.

ဇဝက်သာရေပြန်, *n.* volatile spirit of sal ammoniac, spirits of ammonia, chloride of ammonia.

ဇဝန (ဉာဏ်), *n.* quickness (of intellect), လျှင်မြန်စွာသိတတ်သည့်ဉာဏ်, ဇဝနပဋိဘာန်၊လျှင်မြန်စီရေး၊မှာစာပေးလိုက်သည်, I send you a letter composed and written on the inspiration of the moment.

ဇဝါ, *n.* painting, picture work, in colors of gold or other bright material; inlaid work, marquetry, ရွှေဇဝါထိုးသည်. ရွှေဇဝါထည့်သည်။

ဇဝါသင့်, *v.* to be weak-sighted or partially blind; *see* ရေဇဝါသင့်သည်။

ဇဝေဇဝက်, ဇဝေဇဝါ, စဝိုစဝက် (from ဝေ, to be dark, confused), *adv.* doubtingly, hesitatingly, halting between two; ခင်ဗျားအပေါ်တွင်ကျွန်ုပ်ဇဝိုဇဝက်ထင်သည်, I have my doubts about you, sir; မတွေ့သည်မှာကြာသို့၊ခင်ဗျားကိုမြင်သော်လည်း၊စိတ်ထဲကဇဝိုဇဝက်ရှိသောကြောင့်၊နာမည်ရွတ်တရက်မခေါ်နိုင်ပါ, on account of my not having met you for a long time, though I saw you, I was in doubt, and could not call your name at once.

ဇာ (Pali ဇာတိ, to be, or to produce), *a.* caused or produced; *used as a formative increment with words of Pali origin*, as ကမ္မဇာ, caused by the influence of past deeds; *and becoming* ဇ *in composition with a following word*, as ကမ္မဇရုပ်, a body caused, or produced.

ဇာဂဏာ, *n.* small pincers or pliers, particularly such as are used by goldsmiths; ဇာဂဏာတစုံ, a small bunch of instruments, made of gold, silver, or alloy, as a toothpick, an earpick, a small pair of pincers for extracting hairs from the interior of the nose, and a nailpick.

ဇာတ် (Pali ဇာတိ). *n.* race, caste, kind, အမျိုး; an account of one's existence or life, given by one's self; commonly applied to the accounts of different existences of Buddhs, and particularly of Gautama, the last Buddh. Five hundred and fifty of these are contained in the Buddhist Scriptures (ဇာတ်တော်ငါးရာငါးဆယ်), ten of which are distinguished from the rest, as regards interest and celebrity, *viz.*, တေမိ, marked (တေ), ဇနက (ဇ), သုဝဏ္ဏသာမ (သု), နေမိ (နေ), မဟောသ (မ), ဘူရိဒတ် (ဘူ), စန္ဒကုမာ (စ), နာရဒ (နာ), ဝိဓူရ (ဝိ), ဝေဿန္တရာ (ဝေ): ဇာတ်ကြီးဆယ်ဖြာ၊ရင့်မာတက္ကဖ်၊ဝေဿန္တရာနောက်ဆုံးဝိတ်; one of the said histories dramatized; any dramatic exhibition; ပြဇာတ်, a dramatized *zat.*

ဇာတ်ကွမ်းအစ်, *n.* a lacquered betel-box ornamented with figures of *belus*, birds, etc.

ဇာတ်ခင်း, *v.* to show by means of pictorial representations.

ဇာတ်စီး, *v.* to manage or superintend the arrangements of a dramatic company; and in a more extended sense, to superintend religious offerings, funerals, အခင်းအကျင်းအကျေးအမွေးကောင်းပါပေသည်၊ဘယ်သူဇာတ်စီးသလဲ။

ဇာတ်ဆွဲ, *adv.* without doors or windows, but inclosed by sides (တဲလား) which swing from the top; so called because sometimes adorned with pictorial representations of *zats.*

ဇာတ်တူသား, *n.* members of the same caste, family, country.

ဇာတ်တိုက်, *v.* to rehearse a play before the public performance.

ဇာတ်ပျက်, *v.* to lose caste, as a native of India.

ဇာတ်ပြ, *v.* to act, as in a play.

ဇာတ်ပြုတ်, *v.* to disappear, as a race of people.

ဇာတ်ပွဲ, *n.* a theatrical exhibition, ဇာတ်ပွဲခံသည်။

ဇာတ်မင်းသား, ဇာတ်မင်းသမီး, *n.* the principal characters in a ဇာတ်ပွဲ, မင်းသားကြမ်း၊မင်းသားနု။

ဇာတ်ရည်လည်, *v.* to become unfolded to the mind, as the plot of a play.

ဇာတ်ရုံ, *n.* a playhouse, theatre.

ဇာတ်လိုးကွဲ, *v.* to be revealed, as the plot of a play.

ဇာတ်သမ, *n.* an actress, ဇာတ်သူမ။

ဇာတ်သမား, *n.* an actor, stageplayer.

ဇာတ်သူမ, *n.* an actress, ကချေသည်။

ဇာတ်သွင်း, *v.* to initiate into a caste; applied to Brahmins and other natives of India, ဘာသာသွင်းသည်။

ဇာတာ (*pron.* ဇဒါ) (Pali), *n.* the time and circumstances of one's

birth, a horoscope, ဇာတာစန်းလက်: ခိုးသူဇာတာပါသည်. born to be a thief; မင်းဇာတာပါသည်, born to be a ruler; *comp.* ဇာနေ့ခွဲ။
ဇာတာကြည့်, *v.* to study one's own or another's horoscope.
ဇာတာခိုက်, *v.* to be unfavorable, as one's horoscope.
ဇာတာခွင်, ဇာတာပုံ, *n.* a horoscope, constructed for astrological purposes.
ဇာတာတွက်, *v.* to cast a horoscope.
ဇာတာနိမ့်, *v.* to be unfavorable, as a horoscope, ဇာတာညှိ; *the opposite of* ဇာတာမြင့်။
ဇာတာပေတာ, *n.* the time and circumstances of one's birth.
ဇာတာမြင့်, *v.* to be favorable, as one's horoscope, ဇာတာကောင်း။
ဇာတာဖွဲ့, *v.* to construct a horoscope.
ဇာတာမေး, *v.* to make inquiries regarding one's own or another's horoscope.
ဇာတိ (Pali), *n.* being, existence, ဘဝ; constitution of being, original nature, essence, ဖြစ်ရင်းပကတိ, နဂိုရ်; genuineness, freedom from anything false or counterfeit; *opposed to* ပဝတ္တိ; also applied to inanimate things, ဤမိန်းမကလေးလက်ကောက်ဇာတိလား၊ပဝတ္တိလား, are this girl's bangles real or imitation (gold)?
ဇာတိခေတ်, *n.* one of the three collections of worlds, consisting of ten thousand systems, which are destroyed and reproduced simultaneously; *see* ခေတ်သုံးပါး။
ဇာတိဂုဏ်, *n.* dignity of appearance and deportment.
ဇာတိစစ်, *v.* to be pure, unadulterated, unalloyed.
ဇာတိမဟာဗွဲဂုဏ်, *n.* pride of good birth, သည်လူဇာတိမဟာဗွဲဂုဏ်ရှိပါသည်။
ဇာတိသရ (Pali), *n.* the knowledge of one's own existence in a past state, မိမိဖြစ်ခဲ့ဘူးသောဘဝကိုပြန်၍သိနိုင်သည့်ဉာဏ်။
ဇာတိသား, *n.* a native of a place; *in opposition to* ပဝတ္တိသား, a domiciled resident, သည်လူအင်္ဂလိပ်ပြည်ဇာတိသားဟုတ်မည်မထင်ပါ, I do not think that this man is a native of England.
ဇာတိပ္ဖိုလ်, *n.* the nutmeg tree; nutmeg (65).
ဇာဒိပ္ဖိုလ်ပွင့်, *n.* mace.
ဇာပန (Pali), *n.* cremation, the burning of the dead.
ဇာပနကိစ္စ, *n.* funeral rites, matters connected with the burial of the dead, ဇာပနကိစ္စပြုလုပ်သည်။
ဇာမနီ, *n.* Germany.
ဇာမံ, *a.* German, ဇာမံနိုင်ငံ, German Empire.
ဇာယီမှု, *n.* an execution case (*Law*).

ဇာဗိ, *n.* the nut of a screw or bolt.

ဇီကွက်, *n.* an owl; ခင်ပုပ်, general name for the small owls.

ဇိန (Pali), *n.* a *Zina* or Buddh. မာရ်ငါးပါးကိုအောင်တော်မူသောဘုရား။

ဇီဝ (Pali), *n.* life, အသက်။

ဇိဝှါ (Pali), *n.* the tongue (လျှာ).

ဇိဝှါယတန (Pali အာယတန), *n.* the faculty of tasting, sense of taste, လျှာဖြင့်ခံစားခြင်း, လျှာဖြင့်တွေ့ခြင်း။

ဇိဝှါဝင်, *v.* to be on friendly terms, အနေပြောချင်းတည့်သည်။

ဇီဇဝါ, *n.* the Cape jasmine.

ဇီယာ (ပင်), *n.* cumin (66); used by the Burmese in curries. The seeds are pounded and sprinkled on freshly-killed fish, game, meat, etc., to diminish rankness of odor.

ဇီဝစိုး, *n.* the *Hirundo esculens*, the edible nest swallow, ပင်လယ်ပျံလွှား (67).

ဇီဝက, *n.* Ziwika, a famous physician in the time of Gautama; any skilful physician, ဆရာကြီးကိုတွေ့ရသည်မှာ၊ဇီဝကတွေ့ရသကဲ့သို့ရှိပါသည်, my meeting you, great teacher, is as if I met Ziwika (ဇီဝကဆရာ).

ဇီး, *n.* the *fetus* (of animals), ဝမ်းပိုး, ကျိုး။

ဇီးရှိ, *v.* to be with young, မျိုးရှိသည်; applied to horses and cattle.

ဇုတ်တိုး, *v.* to persist in doing what is forbidden, ဇွတ်တိုး၍ပြုသည်။

ဇူလိုင် (လ) (Eng.), *n.* July.

ဇော (Pali ဇောတိ), *n.* a sudden, active emotion or exercise of mind, ဇောစေဘနာကောင်းသောကြောင့်၊ညောင်စေ့လောက်ပင်လှူသော်လည်း၊ ညောင်ပင်ကြီးလောက် အကျိုးခံစားရသည်။

ဇောကပ်, *v.* to have the mind intent upon, စိတ်စွဲသည်။

ဇောချွေး, *n.* the clammy sweat preceding death, ဇောချွေးပြန်။

ဇောစော, *v.* to be intent on doing (something), စိတ်စောသည်, ဇောကျသည်။

ဇောဆိုက်, ဇောပြန်, *v.* to be in a comatose state preceding death.

ဇောတက်, *v.* to be intensely eager to carry out some purpose, to be enthusiastic; အားကြီးမာန်တက်ရှိသည်, မိတ်ဆွေတို့နေရပ်ဌာနပြန်ချင်သည့်ဇောတက်သော်လည်း၊အကြောင်းမညီညွတ်သေးသောကြောင့်၊မလာမရောက်နိုင်ပါ။

ဇောသန်, *v.* to be intently resolute or determined in carrying out one's plans, ဇောတက်။

ဇောက်, *see* စောက်, *n.* steepness, depth.

ဇောင်ခြမ်းကွဲ (from အနားစောင်း, an edge), *n.* a fragment of a pot, a potsherd, အိုးဇောင်ခြမ်းကွဲ, မောင်မင်းလုပ်သည်မှာအိုးဇောင်ခြမ်းကွဲလောက်မျှအသုံးမတန်ဘူး, ဇောင်ခြမ်း။

ဇောင်း, 1, *n.* a stable, မြင်းဇောင်း, မြင်းတင်းကုပ်။

ဇောင်းဂေါ. *n.* the glanders, a contagious and very destructive disease of the mucous membrane in horses, characterized by a constant discharge of mucus from the nose, and an enlargement and induration of the glands beneath, and within, the lower jaw (အကြောရှောက် ဇောင်းဂေါ, *kumri*).

ဇောင်းဂေါထ. *v.* to be attacked with glanders.

ဇောင်းဂေါရောဂါ, *n.* glanders.

ဇောင်းသွင်း, *v.* to stable, stall, ဇောင်းသွင်းထား။

ဇောင်း, 2. *n.* a frame on which a corpse is laid, previous to being placed in a coffin.

ဇောင်းမွေး, *n.* the feathers on a cock's head, just behind the comb; also applied to the hair of horses and the bristles of pigs, မြင်းဇောင်းမွေး. ဝက်ဇောင်းမွေး။

ဇောင်းမွေးထ, *v.* to bristle the said feathers, etc.; လည်ဆံထသည်, is said to be more correct.

ဇောတ. ဇောတရတ်. *n.* a kind of precious stone, မဏိဇောတ, မဏိဇောတရတ်, မနောမရ; a magic stone. The Burmese say that a person who incloses one of these stones in his mouth, has the power of flying through the air, or of diving beneath the water.

ဇောတိ, *n* a schismatic (*rare*), ဇောတိကအယူ, an heretical opinion (*obs.*).

ဇော်ဂလီစွက်, *adv.* disorderly, confusedly; officiously (in conversation or dispute), တို့စကားထဲဇော်ကလီစွက်မပြောလာနှင့်, do not come and speak officiously, in the midst of our conversation.

ဇော်ဂျီ (Beng.). *n.* a *jogi*, or fakir. The Burmese often use an abbreviated form of ဇော်ဂျီ, namely, ဇော်, to denote that a person excels or is pre-eminent in anything, သည်လူဇော်ဘဲ, သည်မိန်းမကလေးဇော်ဘဲ; may also be applied to animals, or inanimate things, သည်မြင်းဇော်ဘဲ, သည်လှေဇော်ဘဲ။

ဇော်ဂျီဦးထုပ်, *n.* a kind of mushroom or fungus; the oak-leaved polypod.

ဇော်ဂျီရောင်, *n.* a reddish yellow color.

ဇွတ်, *adv.* obstinately, unyieldingly, stubbornly, contrarily, ဇွတ်ကောင်းဇွဲမနိုင်။

ဇွတ်ငြင်း. *v.* to argue in a perversely contrary manner; to contradict in a perversely factious manner, ဇွတ်မှိတ်ငြင်းသည်; ဇွတ်မှိတ်ကြိသည်။

ဇွတ်ဇွဲ. ဇွတ်တရဘယ်, ဇွတ်တစွတ်, *adv.* same as ဇွတ်။

ဇွတ်တိုး, *v.* to persist in doing what is forbidden, ဇွတ်တိုးပြုသည်; to act in a contumacious manner, သည်လမ်းကိုမသွားပါနှင့် တားသော်လည်းမရ၊ဇွတ်တိုးလို့သွားသည်။

ဍွတ်နှစ်, *v.* to pursue an object under trying circumstances, to endeavor to carry a matter through to the end; to endeavor to carry out one's wishes in spite of their impropriety, *i.e.*, to act in a stupidly obstinate manner; ကြံမိလျှင်ဍွတ်နှစ်ကြံသည့်လူ, should he happen to project anything, he is one who endeavors to carry his plan through to the end.

ဍွတ်ဘဲဇီး, *adv. see the parts*; ဍွတ်ဘဲဇီးရှိသည့်လူ, a stubborn fellow.

ဍွန် (လ) (Eng.), *n.* June.

ဍွန်ဖြူ, *n.* a small, white flower of very delicate scent.

ဍွန်း, *n.* a spoon.

ဍွန်းရှိး, *n.* the most precious of the three kinds of diamonds; *see under* ၆န်။

ဍွေး, *n.* a kind of bird.

ဈ

ဈ, the ninth consonant in the Burmese alphabet, and the fourth in the class of palatals.

ဈာ, *n.* open work in cloth, paper, or boards, of which there are many varieties; silver *repousse* work; embroidery; ဈာထိုးဘူး; ဈာခြင်ထောင်, a mosquito curtain made of netting; ဈာကွပ်အင်္ကျီ, an embroidered jacket.

ဈာနှ, *n.* fine network of thread, lace.

ဈာန် (Pali ဈာန), *n.* a certain attainment or state of mind, which enables the possessor to traverse different worlds, to fly through the air, or go through the earth. It is divided into five constituent parts, *viz.*, ဝိတက္က, thought, design; စာရ, consideration, reflection; ပီတိ, pleasure, joy; သုခ, bliss, happiness; ဧကဂ္ဂတာ, fixedness of thought on one object (68).

ဈာန်ရ, *v.* to attain to such a state of mind.

ဈီး, *see* ဆီး, *n.* a species of wild plum, of which there are many varieties; the jujube.

ဈေး, *n.* a market, bazar, mart; current price, the market value of anything, ခင်ဗျားစပါးကိုဘယ်ဈေးရောင်းသလဲ, at what price are you selling paddy, sir?

ဈေးကောင်း, *v.* to sell at a good market price.

ဈေးကြောင်းပေါက်, *n.* the market price, current price.

ဈေးကြို, *n.* a fair or resting place, where country people stop and dispose of their goods to buyers from the market; *v.* to forestall the market.

ဈေးစောင့်, *v.* to watch the market, with the intention of either buying or selling a particular kind of goods.

ဈေးဆိုင်, *n.* a shop, bazar, stall.

ဈေးထိုင်း, ဈေးသွက်, *v.* to be dull or brisk, as the market, စပါးဆန်ဈေးထိုင်းသည်။

ဈေးထွက်, *v.* to go to market to sell; *comp.* ဈေးသွား, to go to market to buy

ဈေးနှုပ်စု, *n.* small, silver change of different denominations, collected in the market; ဈေးနှုပ်စုရောင်း, *v.* to retail in small quantities.

ဈေးနှိပ်, *v.* to depress prices.

ဈေးနှုန်း, ဈေးနှုန်းပေါက်, ဈေးပေါက်, *n.* the market price, current price, ဈေးကြောင်းပေါက်;ဈေးမတတ်လျှင်ရွာ့နှုန်း၊ဆံထုံးထုံးမတတ်လျှင်ရွာ့ဒလေ့, if you do not understand the market, be guided by the rate prevailing in the village; if you do not understand making a back knot (of hair), follow the village custom. "When in Rome do as the Romans do."

ဈေးပေါင်ကျိုး, *n.* the time near the closing of the market; ဈေးပေါင်ကျိုးဝယ်။

ဈေးရထား, *n.* a hackney coach, a *gari.*

ဈေးရောင်း, *v.* to sell in a bazar; ဈေးရောင်းစား, to gain a living by selling in a bazar, or market.

ဈေးလှေ, *n.* a market boat.

ဈေးသည်, *n.* a seller in the market, or bazar.

ဈေးသည်မ, *n.* a market woman.

ဈေးသွက်, *v.* to be brisk, as a market; to dispose of any kind of merchandise quickly, စပါးဈေးအလွန် သွက်သည်; *comp.* ဈေးထိုင်း။

ဈေးသွား, *v.* to go to market to buy; *comp.* ဈေးထွက်။

ည

ည. the tenth consonant in the Burmese alphabet, and the fifth in the class of palatals.

ည, *n. a contraction of* ညဉ့် (*pron.* ညဉ့်), night.

ညဦး, *n.* the evening, ညဦးယံ; ညဦးမှောင်တောလာပါသည်။

ညခင်း, *n.* the latter part of the afternoon (*later than* ညနေစောင်း), from about five, to about seven o'clock p.m.

ညစာ, *n.* supper, the evening meal.

ညဆည်းဆာ, *n.* the dusk of evening.

ညတွင်းကြီး, *n.* the dead of night, ညတွင်းကြီးသွားရသည်။

ညနေ, ညနေခင်း, *n.* the latter part of the afternoon; *see* ညခင်း; ညနေခင်းမှလုပ်ပါ။

ညနေချမ်း, ညနေဧ, *n.* the cool of the evening; *the former used in poetry.*

ညနေစောင်း, *n.* the latter part of the afternoon, about three or four o'clock p.m., ညနေစောင်းမှလုပ်ကြရို။

ညမှုကောင်း, *v. lit.* to be clever at the night business, *i.e.*, to be a clever thief, or house-breaker.

ညဝါ. *n.* a lesson to be learned or recited by night; originally applied to the recitation (by night) of the ယမိုက်ပဌာန်း။

ညက်, *v.* to be made fine, reduced to powder; to be fine, smooth to the touch. မွတ်; to be smooth and delicate, as the skin of the face; to be smooth, of easy motion, glib; သည်ဆန်မှုန့်ညက်သည်; သည်လှည်းသွားပုံအလွန်ညက်သည်; ညက်ညက်ဝါးမှအရသာရှိမှန်းသိရသည်, only after thoroughly masticating it, does one know the flavor, ညက်ညက်ပါအောင်ထောင်း, ညက်ညက်ပါအောင်ဖျော်။

ညက်ညော, *v.* same, အကလေးအသားအရေအလွန်ညက်ညောသည်။

ညက်မွတ်, *v.* to be pleasing to the touch.

ညင်ပါ, *see* ငြင်ပါ, *v.* to have a settled dread.

ညင်သာ, *v.* to be pleasant, soft, quiet, gentle, tranquil, peaceful (sometimes resembles ညက်, in meaning), ဆရာကြီးဆုံးသည်မှာအလွန်တရာညင်သာသည်, the great teacher's manner of dying was very peaceful; မီးရထားနှင့် သွားသည့်အခါ မစောင်း မလှုပ် အလွန်ညင်သာသည်, when traveling in a railway carriage, it does not lean to one side or shake; it is very pleasant; ခင်ဘျားစကားအလွန်ညင်သာသည့်အတွက်၊ ကျွန်တော်က အလိုလိုမေတ္တာရှိသည်, သည်အကလေးအိပ်သည့်အခါ အသက်ရှူညင်သာသည်; ညင်သာ *is probably a corruption of* ငြိမ်သာ။

ညစ်, *v.* to be dirty, filthy, မစင်; to be vile, wicked, ဆိုးသည်; to be soiled, as clothes, linen; သခင်လည်းညစ်၊ကျွန်လည်းညစ်၊အပြစ်ကိုမဆိုသာ, the master is vile and the servant is vile; it is not easy to determine the guilty party; မကောင်းညစ်ကျူးအကုသိုလ်စုကိုနောက်တခါမပြုဝံ့ပါ, hereafter we will not dare to perform evil and vile acts of demerit. *Der.* အညစ်။

ညစ်ကျူး, ညစ်ကျူတ်, ညစ်ကြေး, *v. see* ညစ်ပတ်။

ညစ်စုတ်, *v. see the parts.*

ညစ်ညမ်း, *v.* to be vile, wicked, ဆိုးညစ်သည်။

ညစ်ညူး, *v.* to be impure, unclean; applied to the passions; *see also* စိတ်ညစ်ညူး။

ညစ်တေ, *v.* to be dirty, filthy; *see* ပေ။

ညစ်ထပ်, ညစ်ထေး, *v.* to be dirty, filthy, as clothes or the body.

ညစ်နွမ်း, *v.* to be dirty and faded, as clothes; to be shabby in dress; sometimes applied to the human countenance, မျက်နှာညစ်နွမ်း; *see* ညှိုးငယ်။

ညစ်ပတ်, *v.* to be filthy in one's habits, ညစ်ညစ်ကျုကျုနေတတ်ထိုင်တတ်သည်; အပြောအဆိုညစ်ပတ်သည်, to be foul-mouthed; ခင်ဗျားအဝတ်ပုဆိုးမှာအလွန်ညစ်နွမ်းပါကလား။

ညည် (*pron.* ညဉ်), *see* ဥာဏ်, *n.* intellect, understanding.

ညည့် (*pron.* ညဉ့်), *n.* night, ည; တနေ့ညည့်အခါ, the other night (တညက is also used, but is not considered as elegant); တမြန်နေ့ညည့်က; တနေ့ညည့်အခါသူ့ကိုမြင်လိုက်သည်ထင်ပါ၏, I think I saw him the other night.

ညည့်တွင်းချင်း, *n.* time within the period of night, သည်စာကိုညည့်တွင်းချင်းရောက်အောင်ပို့လိုက်ပါ, send this letter so that it may arrive during the night.

ညည့်နက်, *v.* to be very late at night (နေမြင့်, late in the morning; မိုးသည်းချုပ်, very late in the afternoon).

ညည့်နက်သန်းခေါင် (*pron.* သခေါင်), *n.* the time of about midnight.

ညည်း, 1, *pron.* you, *fem.*; used in addressing a wife or female friend familiarly; used also by one female to another (equal or inferior), though ရှင် is more generally used, ရှင့်ပုတီးဘယ်လောက်သားလဲ, for ညည်းပုတီးဘယ်လောက်သားလဲ။

√ ညည်း, 2, *v.* to sigh, moan, groan; to grumble or murmur at, to express discontent at any work assigned, စိတ်သာတဟီးဟီး၊ စိတ်မသာညည်းစီစီ။

ညည်းညည်းတွဲတွဲ, *adv.* in the way of making a grumbling noise, expressive of dissatisfaction with work assigned; ညည်းညည်းတွဲတွဲဘတ်, to intone, as when reading လင်္ကာ and ပျို့။

ညည်းညူ, ညည်းတွ, ညည်းတွား, *v.* same as ညည်း; to mutter with discontent at the work assigned; သူနာများညည်းသောအသံကဲ့သို့, like the sound of sick men's groaning; သည်အလုပ်ကိုလုပ်ရသည်မှာ၊ မောင်ချိတ်တိုးကအလွန်ညည်းသည်, Maung Cheik To grumbles very much at having to do this work; မင်းညည်းညည်းညူညူလုပ်သည်။

ညတ်, *n.* the preamble in the ordination service of the Buddhist priesthood (ကမ္မဝါစာ), ညတ်ကမ္မဝါစာတတ်၍သမုတ်သည်; applied to *rahans* and *theins*.

ညတ်ညတ် (မြည်), *adv.* indicative of the noise made by a chicken when frightened; ညောင့်ညောင့်မြည်သည်, ပြည်ညတ်ပြည်ညတ်မြည်သည်; applied

to the noise made by a chicken when separated from its mother, or when seized by a bird of prey; also applied to the noise made by a large concourse of people, *e.g.*, ပွဲစည်လျှန်းလို့၊လူတို့တိုးလိုက်သည်မှာ၊ ညတ်ညတ်ပြည်နေရေ့ဒယ် (*Colloq.*).

ညပ်, *v.* to be pinched, squeezed between two, jammed; to be squeezed tightly together, or wedged in, as in a crowd; သေတ္တာထဲမှာစာအုပ်ကလေးစာအုပ်ကြီးကြားတွင်ညပ်နေသောကြောင့်၊ ကျွန်ုပ်ရုတ်တရက်ရှာမတွေ့ပါ, because the little book was wedged in amongst big ones, in the box, I could not find it at once; ပွဲမှာလူချင်းညပ်နေသည်, people are squeezed tightly together, in the *pwe*. *Der.* ညှပ်။

ဥဘတောဘျည်း, *n.* one kind of hermaphrodite; *see* ဖျည်းဥဘတော။

ညံ့, 1, *n.* a leguminous plant, a species of *Desmodium*, ညံ့တော; ညံ့ပွင့် is made into a kind of pickle, and ညံ့ရွက် is boiled and eaten with ငါးပိကျက်။

ညံ, 2, *v.* to be much and long continued, as a disagreeable noise; *not used assertively*; hence တညံညံတစာစာ, *adv.* of similar import; ညံနေသည်မှာဘာလဲ။ ဖိုးသံအင်သံထင်ပါကလား, လူသံနှင့်ခွေးသံညံနေသောကြောင့်၊မောင်ဖြူအသံကိုသဲကွဲမသိနိုင်ပါ, because there is a continuous noise of men and dogs, I am unable to distinguish Maung Pyu's voice. *Der.* ဖိညံ, and ညိုးညံ။

ညှံ့, 1, *v.* to be fine, soft, delicate, နူသည်, သိမ်မွေ့သည်။

ညှံ့ဗိ, *v.* same (with the additional meaning of its yielding to the touch); *usually used adverbially*, ညှံ့ဗိဗိ, ညှံ့ဗိဗိနှင့်နင်းမိသည်၊မြွေမှန်းဘာမှန်းမသိပါ, I have accidentally trodden on something soft, I do not know whether it is a snake, or what it is.

ညှံ့ထွား, *v.* same as ညှံ့; *generally found in poetry, but also used in colloq.*; *adv.* သည်မိန်းမညှံ့ညှံ့ထွားထွားရှိသည်။

ညှံ့မွတ်, *v.* same as ညှံ့။

ညှံ့သက်, *v.* same, လဲဝါဂွမ်းကိုထိရသကဲ့သို့ညှံ့ညှံ့သက်သက်ဖြစ်သည်, to be soft and delicate, as the touch of cotton.

ညှံ့, 2, *v.* to be poor, mean, inferior, ignoble, ယုတ်; သည်သူပြောရည်ဆိုစအလွန်ညံ့သည်, this person's conversational powers are very inferior; သည်ပုဆိုးအသားအလွန်ညှံ့သည်, the texture of this *puhso* is very inferior; သည်လူကြံရည်ဖန်ရည်အလွန်ညှံ့သည်, this person's power of planning is very feeble; မိုးသည်းနှောင်းသောကြောင့်၊စပါးအသီးညှံ့ဖျင်းသည်။

ညာ (ပင်), 1, *n.* a leguminous plant, the *Æschynomene*.

ညာ, 2, *n.* the right side; not as elegant as လက်ယာ; *opposed to* ဘယ်, ညာဘက်စောင်းအိပ်သည်, he sleeps, lying on his right side; ဘယ်မှန်း

ဉာမှန်းသိသည့်လူမဟုတ်ဘူး, he is not a man who knows his right from his left (hand); ဘယ်လဲညာထောင်ကောင်းကျိုးဆောင်၊ ဘယ်ထောင်ညာလဲတက်တက်စွဲ. the left (horn) bent down, the right one upright, brings good luck; the left upright, the right bent down, brings utter poverty.

ဉာ, 3, *v.* to scream in concert; to flatter or incite with a view of gaining some personal advantage, ဉာပြောသည်, ဉာသမား; ဉာလိုက်သည်, to follow a person (generally to a court of justice) under the pretence of giving him good advice, but really to derive some personal benefit. *Der.* ကြော်ငြာ။

ဉာဏ် (Pali ဉာဏ), *n.* intellect, understanding, reason; *sometimes is the equivalent of* အကြံ, သညာ, and ထက်ကိုင်း, but in such cases it is used in a bad sense, and signifies artifice, machination, stratagem, wile.

ဉာဏ်အို, *n.* a mind which is old and feeble or behind the times, ဉာဏ်မင်းကြီး, ဉာဏ်ဟောင်း။

ဉာဏ်ကူး, *v.* to devise, contrive; ဉာဏ်ကူးစမ်းသည်, to form a mental estimate, to revolve plans in the mind.

ဉာဏ်ကောင်း, *v.* to have a good intellect.

ဉာဏ်ကျယ်, *v.* to have a comprehensive intellect.

ဉာဏ်ကြီး, *v.* to have a powerful intellect.

ဉာဏ်ကွန့်မြူး, *v.* to form imaginative or fanciful ideas, to indulge in a play of the imagination or fancy, to build castles in the air, စိတ်ကွန့်မြူးသည်; also applied to a Buddh, မြတ်စွာဘုရားဉာဏ်တော်၏ကွန့်မြူးရာမဟာပဋ္ဌာန်းကြီး။

ဉာဏ်စွမ်း, *n.* intellectual ability.

ဉာဏ်တိမ်, *v.* to be shallow in intellect.

ဉာဏ်တုံး, *v.* to be dull in intellect; implying that the intellect cannot be further developed.

ဉာဏ်တော်, *n.* the height of an image of a Buddh, or of a pagoda, ဘုရားဉာဏ်တော်, သည်မတ်ရပ်တော်ဉာဏ်တော်ဘယ်လောက်ရှိပါသလဲ, what is the height of this erect figure of Buddha? ရွှေတိဂုံစေတီတော်ဉာဏ်တော်ဘယ်လောက်ရှိပါသလဲ, what is the height of the Shwedagon pagoda? ရွှေတိဂုံစေတီတော်နှင့်ရွှေမှော်ဓောစေတီတော်ဉာဏ်တော်ချင်းတိုင်း၍မရဘူးလို့ပြောကြပါသည်, they say it is not possible to measure the respective heights of the Shwedagon and Shwehmawdaw pagodas.

ဉာဏ်တိုး, *v.* to develop, as the intellect.

ဉာဏ်ထက်, ဉာဏ်ထက်မြက်, *v.* to be keen in intellect.

ဉာဏ်ထုတ်, *v.* to put forth **the** strength of one's intellect.
ဉာဏ်ထို, ဉာဏ်ထိုင်း, ဉာဏ်ပေ, *v.* to be stupid, dull of intellect.
ဉာဏ်ထူ, *v.* to be dull in intellect.
ဉာဏ်နက်, *v.* to be profound in intellect, ဂမ္ဘီရသဘောဝဖြစ်သောသူ; applied in a primary sense to တိပိဋကဓရ, ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရဟန်းတော်များ; it is also applicable to other persons, but only to those of great intellectual profundity or high scholarly attainments, ပညာနက်နဲ့ ဉ်က်လို့မဖြ။
ဉာဏ်နည်း (*pron.* နဲ့), *v.* to be deficient in intellect.
ဉာဏ်နုန့်, *v.* to be dull in understanding.
ဉာဏ်ပဒေဝး (Pali ပဒေဝ), *n.* an intellect of unusual power and brilliancy; a genius, သည်သူအလွန်ဉာဏ်ပညာကြီးသည်၊ ဉာဏ်ပဒေဝးကြီးပါတဲ့, this man has a great intellect; he is, in fact, a great genius.
ဉာဏ်ပါး, *v.* to be acute in intellect.
ဉာဏ်ပူဇော်, *v.* to render homage to the intellect; *see* ပူဇော်။
ဉာဏ်ပေး, *v.* to suggest an idea, plan, etc., အကြံပေးသည်, သညာပေးသည်။
ဉာဏ်ပွင့်, *v.* to expand, as the intellect; နံနက်စောစောစာများကိုကြည့်လျှင်၊ ဉာဏ်ပွင့်တတ်သည်ကိုလူတကာအယူရှိကြသည်, it is the opinion of all men, that if one studies in the early morning, the mind expands.
ဉာဏ်ပွား, *v.* same as ဉာဏ်ပွင့်။
ဉာဏ်ဗလ. *n.* mental capacity.
ဉာဏ်ရည်ဉာဏ်သွား, *n.* intellectual capacity, ဉာဏ်စွမ်း။
ဉာဏ်ရှာ, *v.* to devise, စိတ်ကူးသန်းသည်; usually used in a bad sense with the same meaning as အမှုရှာ, to try, by unfair means, to get another into trouble.
ဉာဏ်ရွှင်, *v.* to be quick and bright, as the intellect, ကင်းဝန်မင်းကြီးအလွန်ဉာဏ်ရွှင်သည်။
ဉာဏ်လေး, *v.* to be stupid, dull of intellect.
ဉာဏ်သက်, *v.* to direct the mind to some particular study.
ဉာဏ်သညာပေး, *v.* to suggest an idea; *see* ဉာဏ်ပေး။
ဉာဏ်သာ, *v.* to excel in intellectual capacity; occasionally used in a bad sense; ခင်ဘွားကဉာဏ်သာပါပေသည်။
ညာတကာ, ညာတိ (Pali), *n.* relatives, အဆွေအမျိုး, ဆွေမျိုးညာတကာ; ညာတကာသင်္ဂဟတစုဘို့က၊ ဗိုသသောမေတ္တာကြောင့် ကျန်းမာပကတိရှိကြပေသည်, a phrase constantly used in letters.
ညာတောဖျည်း, *see* ဥတတောဖျည်း, *n.* one kind of hermaphrodite.
ညား, *v.* to respect (*obs.*). *Der.* ခန့်ညား, and လေးညား။
ညိ, *v.* to be caught, as by fire, မီးညိသည်. *Der.* ညှိ၊
ညိတ်, *v.* to nod the head, ခေါင်းညိတ်သည်; to lean a little, as a post;

သူတို့နှစ်ယောက်ခေါင်းညိတ်ကာ၊ လည်ညိတ်ကာ၊ တာစကား ပြောနေသလဲ မဆိုနိုင်; to turn the head of a boat from its course, လှေဦးကိုအပြင်နည်းနည်းညိတ်လိုက်ပါ, turn the boat's head a little out; ခင်ဗျားအိမ်တောင်ဘက်တိုင်အနောက်ဘက်ကိုညိတ်နေသည်, the post on the south side of your house is leaning a little to the west.

ညိတ်ညိတ်, ညိတ်ညိတ်ညောင်းညောင်း, *adv.* indicative of a protracted, pleasant sound, အသံညိတ်ညိတ်ညောင်းညောင်းတည်း, an expression found in ပျို. and ကဗျာ။

ညီ, 1. *n.* a man's younger brother; *comp.* အစ်ကို, a man's elder brother.

ညီအစ်ကိုတော်, *n.* a cousin, မောင်တော်။

ညီအစ်ကိုမောင်နှမ, *n.* the brothers and sisters of a family; မွေးချင်းပေါက်ဘော်, မွေးပေါက်ဘော်။

ညီအစ်မတော်, *n.* a cousin, နှမတော်။

ညီနောင် (from အနောင်), *n.* an elder and a younger brother, ညီအစ်ကို; a term applied to the royal family, *rahans, nats,* and to images of Buddha (when one is larger than the other), မြတ်စွာညီနောင်။

ညီမ, *n.* a woman's younger sister; *comp.* အစ်မ, a woman's elder sister.

ညီ, 2. *v.* to be even; to be equal, as much as, မျှ; to be level, as ground; to accord; to act in concert, to contribute, join in affording aid, assistance, ညီညာသည်; to be consistent, as language or conduct; to be united, clannish, တရုပ်လူမျိုးမိမိတို့အထဲ ကတယောက်သောသူအမှုဖြစ်လျှင်၊အလွန်ညီကြသည်, the Chinese are very clannish whenever one of their number gets into trouble; အစရွာကခင်ဗျားပြောသည့်စကားနှင့်မညီ၊ခြားနားပါသည်; ဤမိန်းမဆံပင်မှာအရပ်နှင့်တညီတည်းရှိပါသည်, the length of this woman's hair is equal to her height. *Der.* ညှိ။

ညီညာ, *v.* to be level; to accord; to join in offering aid; ညီညီညာညာပြုကြလျှင်၊သည်အကြံအောင်စရာအခွင့်ရှိသည်, if we act in a concerted manner, there is a chance that this project will be successful.

ညီညာဖြိုဖြို, *adv.* altogether and quickly, သောသောဖြိုဖြို။

ညီညွတ်, *v.* to be level; to accord, to be in accordance, အကြောင်းညီညွတ်ခဲ့လျှင်၊ကျွန်ုပ်နက်ဖြန်လာပါမည်, if circumstances allow, I will come to-morrow; this is an expression used by *pongyis*, it being unlawful for them to make a definite promise that they will do anything.

ညီတူ, *v.* to be even, equal.

ညီမျှ, *v.* to be equal.

ညီလာခံ, *v.* to give audience, hold a levee, as a king; ညီလာခံ refers especially to the morning and evening levees formerly held by the King, which the principal ministers were obliged to attend; ညီလာခံဝင်,

refers to the ministers entering the palace to attend a levee; ညီလာခံထွက်, refers to the King leaving the apartment which he might be temporarily occupying, to attend a levee.

ညီလျော်, *v.* to suit, fit, accord with, သည်ကဲ့သို့ပြုလျှင်ညီလျော်လိမ့်မည်ထင်သလော, if I act thus, do you think it will be fitting?

ညီး, *see* ငြီး, *v.* to be uneasy, discontented, feel *ennui*; to be glittering, dazzling, so as to surfeit the eye.

ညု (ပြော), *v.* to speak in direct, and sometimes in ironical language, with a view to ulterior advantage to one's self; ညုဆွဲ similar to နှိုက် and မူ။

ဉေယျဓမ္မတရားငါးပါး (Pali ဉေယျ, သိခြင်း, and ဓမ္မ, တရား), *n.* the five principles, or laws, the intuitive knowledge of which is peculiar to a Buddh (ဗိမ်ဘလိုလိုသိတော်မူတတ်သောဘုရား), *viz.* သင်္ခါရ (ပြုကပ်စီးခြင်း), ဝိကာရ (ဖောက်ပြန်ခြင်း), လက္ခဏာ (မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ), နိဗ္ဗာန် (ပဋိသန္ဓေနေခြင်းမှကင်းသောအရပ်), and ပညတ် (ခေါ်ဝေါ်သမုတ်အပ်သောအမည်နာမ).

ညဲ့, *see* ညည်း, *pron.* you.

ညဲ့မင်းငယ်, *n.* a doll, ယည်မင်း (*obs.*).

ညော, *n.* the *Morinda exserta.*

ညောကြီး, *n.* the *Morinda citrifolia,* sometimes called နိုပါးဆေးကြီး။

ညောဖို, *n.* a species of the same.

ညောင်, 1, *adv.* a word indicative of the purring of a cat, ကြောင်မြည်သလိုညောင်ညောင်နှင့်; in order to quiet their children, Burmese mothers say, ကြောင်ကြီးညောင်ညောင်နှင့်လာသည်။

ညောင် (ပင်), 2, *n.* the banyan tree, *Ficus Indica,* ညောင်ပွင့်လျှင်ကြိုက်ပါမည်, if the banyan blossoms, I will love you, *i.e.*, never. *Prov.* ညောင်ပင်လောက်လှူသော်လည်း၊ညောင်စေ့လောက်မျှ၊အကျိုးမရ။

ညောင်အုပ်, *n.* the *Ficus retusa.*

ညောင်ကြွတ်, *n.* the *Ficus obtusifolia.*

ညောင်ချည် (*pron.* ချည်), *n.* the *Ficus infectoria.*

ညောင်ခြေထောက်, *n.* the banyan that multiplies itself by pensile branches or stems, which take root in the earth.

ညောင်တံ, *n.* a stick smeared with gum from the banyan (ညောင်နို့စေး) used to catch birds, especially the ငှက်ခါး; ညောင်နို့တံ။

ညောင်ဗိန္ဒဲ, *n.* the *Ficus nervosa.*

ညောင်ဖြူ, *n.* the *Ficus Ramphii.*

ညောင်ဗုဒ္ဓဟော, ညောင်ဗောဓိ, *n.* the sacred banyan or *bo* tree, *Ficus religiosa.*

ညောင်ရေ, *n.* water consecrated and poured around a banyan tree; any holy water.

ညောင်ရေအိုး, *n.* a pot or jar in which water and flowers are placed as a religious offering, ကြာသွတ်အိုး; in Burmese houses these are symbolical of ဘုရား, တရား, သံဃာ. When Gautama returned from Tawutisa (တာဝတိံသာ), after visiting the Sekra (သိကြားမင်း), the people of သာဝတ္ထိ made him offerings of ညောင်ရေအိုးများ; hence their origin; ညောင်ရေအိုးတင်, ညောင်ရေအိုးထိုး, ညောင်ရေအိုးတည်, ညောင်ရေအိုးနတ်ချသည်။

ညောင်ရွက်, *n.* a thin plate of metal suspended from the tongue of a small bell (ဆည်းလည်း), and exposed to the action of the wind; or suspended from a canopy over the figure of a Buddh.

ညောင်လှမ်း, ညောင်သမျှား (from သားမျှား), *n.* a species of the pensile stem banyan; low and extensively spreading.

ညောင်သပြေ, *n.* the name common to the *Ficus geniculata* and *Ficus excelsa*.

ညောင်သဖန်, *n.* a species of *Ficus* resembling both the banyan and the sycamore.

†ညောင်ချင်းအို, *n.* the guardian *nat* of the cook-house, မီးဖိုစောင့်။

ညောင်စောင်း, *n.* an ornamented bedstead used by the King, royal family, and priests, ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်, သလွန်ညောင်စောင်း။

ညောင်ရန်းတိုင်, *n.* the north-western post in the main part of a house; *see under* ကွန်း။

ညောင်း, 1, *v.* to ache, be tired, stiff, cramped, as the body when long confined to one position, or the limbs when putting forth a continued effort; *comp.* မော, to be tired, fatigued, and ပင်ပန်း, to be tired, fatigued, harassed in body or mind.

ညောင်းညာ, *v.* same, တနေ့လုံး လှေနှင့်သွားရသောကြောင့်၊ အလွန်ညောင်းညာလှသည်, owing to my having traveled in a boat the whole day, I feel very much cramped.

ညောင်း (ရောဂါ), 2, *n.* a polite term for gonorrhœa or gleet, ညောင်းဖြစ်သည်။

ညို, *v.* to be dark in color, between blue and black; to be of a deep-blue or green; to darken, as the countenance, from hearing something unpleasant; to become dark, as the sky; သည်မိန်းမတယ်အသားညိုသည်; မျက်နှာညိုး၍သွားသည်, မျက်နှာညိုသန်းသန်းဖြစ်နေသည်, ဒဏ်ရာပြင်းထန်သောကြောင့်၊တကိုယ်လုံးအညိုအမည်းနှင့်ခံရသည်; ခပ်ညိုညို, *adv.* dusky, tending to blackness.

ညို့မောင်း, *v.* to be of a dark purple color, ရောင်ခြည်တော်ခြောက်ပါးတွင်ညို့မောင်းသောရောင်ခြည်တော်ပါဝင်သည်။

†ညို့ကျည်း, ညို့တံကျည်း, *n.* the shin, ခြင်းခေါင်း; *comp.* ကျည်း; ညို့တံကျည်းရိုး။

ညှို့, *v.* to be slightly dark, as clouds, indicating rain, မိုးသားညှို့သည်; to be dark, gloomy in countenance, from ill-feeling, မျက်နှာညှို့သည်; to be sullen, cross, not disposed to speak, စိတ်ညှို့သည်။

ညိုးညံ့, *v.* to be noisy; implying a concert of small sounds, ညံသည်; *seldom used except in an adverbial form*; ညိုးညိုးညံညံအသံကြားသည်။

ညွတ်, *v.* to be bent down at the end, သည်သရက်ပင်အလွန်သီးသောကြောင့်၊အကိုင်းများညွတ်ကြသည်; to stoop, bow down the head, ဦးညွတ်သည်; *comp.* ကုန်း, ကုပ်, and ငုံ့; to be inclined in mind, to assent to, သဘောညွတ်သည်, သည်မိန်းမငပြုကိုသာသဘောညွတ်သည်၊ငမည်းကိုမညွတ်ပါ, this woman is inclined toward Nga Pyu only, not toward Nga Me.

ညွတ်တွား, *v.* to stoop respectfully; *less than* ဝပ်တွား; ညွတ်တွားရှိခိုးပူဇော်အကျိုးကြောင့်၊ဘေးမျိုးပျောက်ကွာ၊ရောက်လေရာမှာ၊ချမ်းသာတော်မူပါစေ။

ညွတ်နူး, *v.* to be cordial, well disposed toward, be pleased, gratified with, ကြည်ညိုသည်, ကြည်နူးသည်, နှစ်သက်သည်; မြန်မာလူများအပေါ်တွင်အလွန်ညွတ်နူးသည့်မင်း, ဗျတိဂိုဓေဝီတော်ကြီးကိုရှိသေညွတ်နူးရှိခိုးဦးမည်လို့သဘောထားပါသည်။

ညွတ်ပျပ်, *v.* to stoop respectfully; *see* ညွတ်တွား။

ညွန့်, *n.* alluvium, silt deposited on the banks of a river or the sea; *comp.* အနှစ်, အနည်, နုန်း, and နွံ။

ညွန့်ပျောင်း, *n.* same as ညွန့်။

ညွန့်, *v.* to be slender and tapering upwards; *comp.* သွယ်; to be uncommonly fine and nice; applied to silks, etc.; စကားညွန့်တက်ပြောသည်, or စကားညွန့်တက်သည်, to prolong a discussion, in a perverse manner, when asked to desist; *n.* a sprout, a young twig or branch. *Der.* အညွန့်။

ညှက်, *v.* to be diminutive, smaller than common, undersized; ကျစ်သည်, ဖျိသည်; လူညှက်ကလေး, a man of small stature and slight build; အသံညှက်ကလေးနှင့်ပြောသည်, to speak in a squeaky voice.

ညှင်း, 1, *n.* a kind of trumpet, French horn, ခေါင်း၊ညှင်း၊ပတ္တလား, ကခြင်းသီချင်း၊ခေါင်းညှင်းပတ်သာ၊တီးမှုတ်ကာနှင့်။

ညှင်း, 2, *n.* a cutaneous disease appearing as a white spot (said to be contagious); စပါးညှင်း it is alleged, makes its appearance when the rice-plant flowers, and disappears after a short time; the Burmese consider this spot as adding to a person's beauty, while ဆင်ညှင်း is considered to be very disfiguring, မလေးခင်၊မင်းနှဖူးညှင်းတယ်ကကူးသလဲ။

ညှင်းဆိုး, *v.* to have an unwholesome appearance, as a person who has been long ill; ညှင်းဆိုဆိုးရှိ, to have an unclean appearance, သည်သူနာညှင်းဆိုဆိုးရှိသည်။

ညှင်းပေါက်, *v.* to appear, as ညှင်း။

ညှင်းပြောက်, *n.* the same disease appearing in speckles of any color; usually applied to bullocks and elephants. It is considered a mark of beauty in elephants; *comp.* ဝါစွဲပြောက်။

ညှင်း, 3, *v.* to cut into long slices, as flesh for drying, to jerk (beef); *comp.* မွှာ; အမည်းသားညှင်းသည်, အမည်းညှင်း, အမည်းညှင်းကျပ်တင်ခြောက်။

ညှင်း, 4, *v.* to be soft, quiet, pleasant, ဖြည်းသည်, သာသည်; *only used adjectively or adverbially,* ဖြည်းညှင်းသက်သာ; ခင်ဗျား၊အိမ်မှာသူမမာရှိသည်။ဖြည်းဖြည်းညှင်းညှင်းသွားပါ, sir, there is a sick person in the house; go softly, please; ကျောင်းတကာဦးပန်းပိုသားသမီးများကိုဆုံးမသည့်အခါ၊အော်ဟစ်၍မဆုံးမပါ၊ညှင်းညှင်းသာသာဆုံးမလေ့ရှိသည်, *kyaungtaga* U Pan Bon, when correcting his children, does not vociferate, but corrects them in a gentle manner.

ညှင်းပန်း, *v.* same, သာယာညှင်းပန်း, ရည်းစားချင်းစကားပြောကြလျှင်၊သာယာညှင်းပန်းပြောဆိုလေ့ရှိသည်, when lovers converse with one another, they do so in a gentle, pleasant manner.

ညှင်းဖျောင်း, *v.* to persuade gently, ဖျောင်းဖျသည်, ဖြားယောင်းသည်။

ညှစ်, *v.* to squeeze (as if to extract something); to squeeze and express; *fig.*, to wring a secret from any one, စကားကိုညှစ်ထုတ်သည်; with နို့, to milk, နွားနို့ညှစ်, to milk a cow; with နှာ, to blow the nose, နှာညှစ်သည်; ဗျင်ကြီးညှစ် (ညှစ်ထုတ် is often used), to strain when evacuating the intestines, as when suffering from dysentery; or ကျင်ငယ်ညှစ်, as in passing urine; အညှစ်ရသက်သာသည်, the straining is relieved.

ညှစ်ဖျစ်, *v.* to squeeze out by rubbing between the thumb and finger.

ညှစ်ယူ, *v.* to press out.

ညှစ်လိမ်, *v.* to squeeze out by twisting.

ညှစ်သတ်, *v.* to strangle, လည်ကိုအစ်သည်။

ညှည့်, *v.* (*obs.*), တညှည့်ညှည့်ငို, to snivel, သည်အကလေးအသံညှည့်ညှည့်နှင့်ငိုနေသည်; တညှည့်ညှည့်ပြောသည်, သည်လူစကားပြောသည်မှာ၊တညှည့်ညှည့်နှင့်အိန်းစားစကားပြောသလိုဘဲ။

ညှည်း (*pron.* ညှဉ်း), *v.* to hurt, injure, oppress, distress, treat unjustly and severely, in a cruel manner, to bully, နှိပ်စက်သည်; *not used singly.*

ညှည်းဆဲ, ညှည်းပန်း, *v.* same, ကျွန်ုပ်ကိုညှည်းဆဲသော်လည်း၊ ဘယ်အကျိုးထူးခြားခံစားရလိမ့်မည်ထင်ပါသလဲ, though you may oppress me, what extraordinary benefit, sir, do you think you will enjoy therefrom? to tame, as a wild, ferocious animal. ကျွန်ုပ်နွားသိုးအလွန်ဆိုးသောကြောင့်၊ထစာမကျွေးဘဲညှည်းဆဲထားသည်; လူဆိုးထားပြတို့သည်၊တိုင်းသူပြည်သားတို့ကို၊ညှည်းဆဲကလူနှိပ်စက်ကြသောကြောင့်၊မခံနိုင်ဘဲရှိကြသည်, because evil persons and dacoits oppress the people of the country, in a cruel manner, they are unable to endure it.

ညှပ် (from ညပ်), *v.* to pinch, squeeze, compress between two; to express, press out certain kinds of oil, such as ကြက်ဆူဆီ, နှမ်းဆီ: *n.* a blacksmith's tongs, သံညှပ်, ထားမခါးမှာညှပ်; a bud-tie for temporarily binding the toddy buds, when trimmed or cut; ထည်ညှပ်တိုင်, the posts which support, and maintain erect, a တံခွန်တိုင်. *Der.* ဓါးညှပ်, ဓါးစာညှပ်, ခွေးညှပ်, and ဝါးညှပ်။

ညှပ်ရိုး, *n.* the clavicle, collar bone.

ညှာ, *v.* to be considerate, have regard to another's feelings or interests; *comp.* ထောက်, and စာနာ, ကိုယ်ချင်းစာသည်; သည်အမှုမှာဘယ်သူ့မျက်နှာကိုမှညှာစရာမရှိပါ, in this case there is no occasion to regard any one's feelings (*lit.* to show regard to any one's face): ညှာ is also used in the sense of putting down or placing anything gently, tenderly, လှေကိုညှာပြီးချပါ, put the boat down (into the water) gently; မြင်းခြေထောက်ညှာပြီးထောက်သည်, the horse puts his foot down gently; to spare, in the way of sparing another's feelings, or forbearing to act.

ညှာတာ, ညှာတွယ်, *v.* same as ညှာ။

ညှာထောက်, *v.* same, သိဉ္စည်းမင်းကြီးသားတော် ဝေသန္တရာကို ဆင်ဖြူတော်လှူသည့်အတွက်ပြည်သူပြည်သားတို့ကမညှာမထောက်ကြဘဲ၊ နိုင်ငံမှနှင်ထုတ်ကြလေ၏, the people of the country, without showing any consideration, banished King Theinzi's son, Wethandaya, on account of his having made an offering of the royal, white elephant.

ညှိ, 1 (from ညိ), *v.* to ignite, kindle, catch with fire, မီးညှိသည်။

ညှိလွယ်, *v.* to be inflammable.

ညှိ, 2 (from ညီ), *v.* to make even; to persuade to accompany; အတော်ညှိသည်; to tune a Burmese harp or lute, စောင်းညှိသည်; ကျွန်ုပ်သူခိုးသေဘော်လာမညှိပါနှင့်, do not, please, come and persuade me to steal, and be your companion in death: alluding to the ancient practice of putting thieves to death; အကြောညှိ, to reduce the muscles to a uniform tension, preparatory to massage, by treading.

ညှိညွတ်, *v.* to endeavor to bring (others) to a union of sentiment or action.

ညှိနှိုင်း, *v.* to consult, with a view to union of sentiment or action.

ညှိတ်, *v.* to cause to nod, as the head; *see* ညိတ်။

ညှီ, *v.* to smell rank, as fish, flesh, blood, etc., လတ်ပတ်စော်နံ; သည်နေရာမှာအလွန်ညှီစော်နံသည်။ မိကျောင်းရှိသည်နှင့်တူသည်, there is a rank smell in this place, as if a crocodile were here.

ညှီငှောက်, ညှီဟောက်, *v.* same as ညှီ။

ညှော်, *v.* to smell offensively, as any oily substance when fried, or otherwise subjected to the action of fire; also applied to the sulphurous fumes of lucifer matches. *Der.* အညှော်။

ညှော်စော်နံ, *v.* same as ညှော်။

ညှော်မိ, ညှော်ဝင်, *v.* same as ညှော်သင့်။

ညှော်သင့်, *v.* to have such an odor take effect on the human system, as on a person who is ill with fever, or suffering from any other serious ailment. Sick persons amongst the Burmese, are in great terror of such smells, and many deaths are attributed to their effect; ညှော်သင့်နံ့နံ့သည်; တယ်ညှော်သည်ဟော့။ ခြင်ထောင်ကိုချထားလိုက်ပါ, ညှော်မိလို့သေသည် (69).

ညှို့, 1, *n.* a bowstring, လေးညှို့; the string of a musical instrument (*infreq.*). စောင်းညှို့မလျော့မတင်း။

ညှို့, 2, *v.* to charm, lure, decoy, fascinate, as a serpent, စပါးကြီးမြွေညှို့သောအခါ၊ တခုပ်ပတ်ပတ်ချာချာနေရ၍ တပါးအရပ်သို့သွားသွားခြင်းငှါမတတ်နိုင်ပါ, when the python charms one, he (the person charmed) goes round and round in a circle, and is unable to leave the place.

ညှိုး, *v.* to be dull, faded, wilted, to begin to wither, နွမ်းသည်; to be of a sad. dejected countenance, မျက်နှာမသာ, သည်လူကြီးမျက်နှာအလွန်ညှိုးသည်။ မိန်းမဆုံးလို့မှတ်သည်, this elder's countenance is very dejected; I think it is because he has lost his wife.

ညှိုးချုံးပူဆာ (ရှ), *v.* to be utterly broken down by grief, or trouble.

ညှိုးခွေ, *v.* to sit or lie down in a dejected manner, with the limbs drawn up. ညှိုးညှိုးခွေခွေနေသည်။

ညှိုးငယ်. *v.* to be sad in countenance or mind; to be crestfallen, ညှိုးညှိုးငယ်ငယ်မနေပါနှင့်။

ညှိုးနွမ်း, *v.* same as ညှိုး, and ညှိုးငယ်; to be languid, exhausted, worn out; to be withered, as flowers; မျက်နှာညှိုးနွမ်းသည်။

ညှိုးမြိန်း, *v. see* ညှိုးငယ် (*infreq.*).

ညှိုးလျော်, *v.* to be dry and withered, as the leaves of a tree, ကျွန်းပ်စိုက်

ဖို့ဆည့်ပန်းပင်အရွက်များညှိုးလျော်နေသည်, the leaves of the flower plant I have set out, are withered; or as the skin of a human being, အသားအရေညှိုးလျော်သည်; *sometimes used fig.*, ငါကိုယ်တော်လည်းညှိုးလျော်နာကြည်း၊ ခွန်အားနည်းလှသည်။

ဍွတ်, 1, *n.* a snare, a noose, fixed on the ground; one kind of ကွင်းလျှော, a slipknot or noose of any description; *comp.* ကျော့ကွင်း, a noose held and drawn tight, by the hand.

ဍွတ်ကွင်း, *n.* same as ဍွတ်, တောကြက်များကိုတယ်သည့်အခါဍွတ်ကွင်းနှင့်ဘမ်းသည်, when decoying jungle fowls, one captures them with a noose.

ဍွတ်, 2, *v.* to bend down, especially to sink in the middle, as a stick of timber, or a floor, လူအများအတူတကွထိုင်နေသောကြောင့် ကြမ်းဍွတ်သည်; to incline the mind.

ဍွန်, *v.* to show, point out, ပြသည်။

ဍွန်ပြ, *v.* same as ဍွန်, ကျွန်ုပ်ကိုလမ်းဍွန်ပြပါ, please show me the road; ငါ့လက်ညှိုးဍွန်ရာ (or ဍွန်ပြရာ) လိုက်သွားပါ, follow on, please, in the direction my forefinger points.

ဍွန်း, *v.* to show, make known, disclose, reveal, indicate, တော်ပြသည်, ရည်ဍွန်းသည်; သွားမည်နေရာကိုဍွန်းသည်မထုတ်ပါ, he did not disclose the place where he was going; မရည်မဍွန်းဘဲရေးသည့်စာ, a letter written without indicating (for whom it is intended).

ဍွန်းပြ, *v.* same as ဍွန်း။

ဋ

ဋ, the eleventh consonant in the Burmese alphabet, and the first in the class of cerebrals.

ဋီကာ (*pron.* ဋီဂါ) (Pali), *n.* a commentary on the original Pali text, supplementary to the inspired commentary of the *Rahandas*, အဋ္ဌကထာ။

ဋီကာဆရာ, *n.* a commentator on the same.

ဌ

ဌ, the twelfth consonant in the Burmese alphabet, and the second in the class of cerebrals.

ဌာန (Pali), *n.* a place, အရပ်, ဗိမ်နေရင်းဌာနသို့ပြန်သွားပါသည်, he went back to his original place of residence; a department. The following are the Burmese equivalents for the various departments of Government Service in Burma:—ပြည်ထဲရေးဌာန, the Home Department;

တရားရာဇဝတ်ရေးဌာန, the Judicial Department; အခွန်တော်ရေးဌာန, the Revenue Department; စစ်ရေးဌာန, the Military Department; နိုင်ငံတွက်လုပ်ဆောင်ရေးဌာန, the Public Works Department; အရပ်ရပ်ရေးဌာန, the General Department; ကြေးထိုင်ဌာန, the Revenue Settlement Department; နိုင်ငံခြားရေးဌာန, the Foreign Department; ထယ်ယာရေးဌာန, the Cadastral Survey Department; ဥပဒေပြုဌာန, the Legislative Department, သစ်တောရေးဌာန, the Forest Department; တရားမရေးဌာန, the Civil Department; အကောက်ရေးဌာန, the Customs Department; စာတိုက်ရေးဌာန, the Postal Department; ကြေးနန်းရေးဌာန, the Telegraph Department; ငွေတိုက်ရေးဌာန, the Accounts Department; အကျဉ်းရေးဌာန, the Jail Department; ရာဇဝတ်ရေးဌာန, the Police Department; ပညာရေးဌာန, the Education Department.

ဌာနဌာနေကောသလ္လ (*pron.* ကောသိလ), *n.* the faculty of appointing the right man to the right place, ဌာနဌာနေကောသလ္လဉာဏ်။

ဌာန်ကရိုဏ်းကျ, *v.* to accord with a correct standard of orthography, လက်ရေးဖြစ်လျှင်လှပါ၏။သို့သော်၊ဌာန်ကရိုဏ်းကျအောင်မရေးတတ်ပါ။

ဌာပနာ (Pali), *v.* to enshrine; to inclose in a pie (ဌာပနာမုန့်); မင်းတုန်းရှင်ဘုရင်တည်တော်မူသောကုသိုလ်တော်စေတီကြီးတွင်၊ ပါဠိအဋ္ဌကထာများကို ရွှေပေလွှာ၊ ငွေပေလွှာ၌၊ အက္ခရာ ရေးတင်၍ ဌာပနာ တော် မူသည်, King Mindon inscribed the Pali commentary, on thin gold and silver leaves, and enshrined them in the Pagoda of Great Merit which he erected.

ဌာပနာတိုက် (*pron.* ဒိုက်), *n.* a shrine.

ဌာပနာသွင်း, *v.* to inclose in a shrine.

ဌာပနာသွင်းမုန့်. *n.* a pie, မုန့်ဌာပနာ။

ဌိ (Pali ဌိတိ), *n.* continuance, တည်ခြင်း။

ဌိတိက္ခဏ (Pali), *n.* same: the continuance of thought, စိတ်၏တည်ခြင်း; *see under* စိတ္တက္ခဏ။

ဌေး, *v.* to have in abundance, ကြွယ်ဝသည်, ဗန်ကောက်မြို့ကတခေါက် ပြန်လာလျှင်၊ ဌေးရော့ပေါ့လေကွယ် (*colloq.*), if we come back after a trip to Bangkok, we shall be rich, of course. *Der.* သူဌေး။

ဍ

ဍ, the thirteenth consonant in the Burmese alphabet, and the third in the class of cerebrals (*not initial*).

ဎ

ဎ, the fourteenth consonant in the Burmese alphabet, and the fourth in the class of cerebrals (*not initial*).

ဏ

ဏ, the fifteenth consonant in the Burmese alphabet, and the fifth in the class of cerebrals (*not initial*).

တ

တ, the sixteenth consonant in the Burmese alphabet, and the first in the class of dentals.

တ, 1, *an abbrev. of* တစ်, one; *an abbrev. of* တပါး, other.

တ, 2, *v.* to complain, to utter expressions of regret for the absence or loss of a person or thing beloved or valued; to long for, မိခင်မျက်နှာကိုမြင်ချင်သည့်စိတ်စောနှင့်၊ မနေ့က တလျှက်နေပါသည်, နေ့လမျှားကဲ့သို့အရှင်မြတ်ကိုတသလျှက်နေပါသည်; နောက်ခါကိုအမယ်လေးလို့မတနှင့်။

တယူ, တသ, *v.* same, ယူတသည်။

တ, 3, *an adverbial prefix*; *see Gram. sec.* 126, 3.

တအုပ်တအာ, *adv. en masse*; တစုတလုံးတည်း; *see under* အုပ်, 1; တအုပ်တအာတည်းပြောဆိုကြသည်, တအုပ်တအာတည်းပြုလုပ်ကြသည်, ရှုံးရည်ညာ တအုပ်တအာတည်းလာကြသည်။

တက်, 1, *n.* an oar, ခတ်တက်; a paddle, လှော်တက်။

တက်ခတ်, *v.* to row; တက်မြန်ချခတ်, to row with a quick stroke.

တက်ချက်, *n.* the stroke of the oar, တက်ချက်ညီညီချခတ်ကြ။

တက်စမ်းပွဲ, *n.* a boat race; a meeting held to test the capabilities of boats' crews, တက်ကျင့်ပွဲ။

တက်စွဲ, *n.* one of the crew of a racing (row) boat, other than the ပဲ့နင်း, and the ဦးစီး။

တက်မ, *n.* the helm or rudder.

တက်မကိုင်, *n.* the steersman of a common boat; *comp.* ပဲ့နင်း။

တက်မကျင်, *n.* the tiller, ပဲ့ကိုင်တံ။

တက်မဖေး, *v.* to turn a boat from shore.

တက်မြန်ချ, *v.* to pull fast, တက်သုတ်ရိုက်ခတ်။

တက်ရပ်ထား, *v.* to cease pulling the oars.

တက်ရေးပြ, *v.* to practise in rowing.

တက်ရိုး, *n.* the handle of an oar.

တက်ရွက်, *n.* the blade of an oar or paddle.

တက်လတ်ချ, တက်လတ်ထိုး, *v.* to pull or paddle, moderately fast.

တက်လေးချ, တက်လေးဆွဲ, *v.* to pull heavily and slowly.

တက်ဝဲတက်ပျံပြ, *v.* to move the paddle in a circular swing through the water and the air (generally done while the boatmen sing).

တက်သန်, *v.* to pull with a strong stroke.

တက်သုတ်ချ, တက်သုတ်ရိုက်, *v.* to pull quickly and violently, တက်သုတ်ရိုက်ခတ်; *also used figuratively,* to express rapidity of action.

တက်, 2, *v.* to go up, to ascend; *opposed to* ဆင်း; to climb; to advance, to increase; to outbid another, at an auction, သည်ကုတ်ိုကို ငွေတရာငါးဆယ်ကတယ်သူမှာမတက်ဘူးလား; to gain on, as in a boat or horse race; to cover, as a male beast; to be convulsed; to feel ill, from the supposed rising of the heat or vapor of the body (70); မြင်းတက်စီး, to mount and ride a horse.

တက်ကပ်, *n.* the period in a cycle (ကပ်) in which man's age increases from ten years to an *asankya* (အသင်္ချေ).

တက်ကိုက်. *v.* to feel ill from the supposed rising of the heat or vapor of the body; *see also* ကိုက်။

တက်ခါစီး (*pron.* တက်ခစီး), *adv.* without any personal trouble, expense or responsibility; this word with ခေါင်းမြီးခြုံ, is commonly used when buying a horse, cart, boat, etc., *e.g.*, ခင်ဗျားလှည်းတက်ခါစီးခေါင်းမြီးခြုံဘယ်လောက်နှင့်ရောင်းနိုင်ပါမည်လဲ, how much will you be able to sell your cart for, as it stands? *i.e.*, with everything complete.

တက်ငွေ, *n.* pecuniary gains; applied to the interest on money, အတိုးငွေ။

တက်နာ, *n.* a convulsive fit, convulsion.

တက်သက်, *v. see the parts*; တက် *and* သက် *are sometimes coupled together for the sake of euphony.*

တက်, 3, *v.* to make the sound which the word indicates; *used adverbially only.* *Der.* ကတောက်ကတက်, တောက်တီးတောက်တက်။

တက်ခေါက်, *v.* to make a clucking sound with the tongue against the roof of the mouth, indicative of anger or regret; or when driving bullocks or buffaloes in carts; မောင်မြသူမြင်းကလေးသေသွားလို့၊တက်တခေါက်ခေါက်နှင့်နေသည်,မောင်သာထွန်းသူကိုအများကသူခိုးယုတ်ပတ်လို့၊တက်တခေါက်ခေါက်နှင့်နေသည်; တက်တက်ခေါက်ခေါက်ပြော, in the way of speaking in an unfeeling, heartless manner.

တက်လတ်, *v.* to make a loud, crackling sound.

တကန့်. *adv.* on unfriendly terms, ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်လျက်, လူချင်းဆန့်ကျင်ဘက်တကန့်ဖြစ်အောင်ပြောတတ်သည် (*obsolescent*).

တကမ်း (ပင်), *n.* a species of palm.

တကယ် (*pron.* တဂယ်), *adv.* indeed, certainly; *see* အကယ်; နင်တကယ်လား, are you in earnest? do you mean it? this expression is used in anger; တကယ့်လူ is used in a good and bad sense, indicative of admiration or scorn. In a good sense, it means an A1 man; in a

bad sense, it would mean a scoundrel; တကယ့်အဟုတ်အဟုတ်ဘဲထင်ရသည်, one must think that it was actually true (or real).

တကယ်၍, *adv.* same as အကယ်; *see under* အကယ်၍။

တကာ, 1 (*pron.* တဂါ), *n. see under* ဒါယကာ, a layman; ဘုရားတကာ, a layman who has built (or is supposed to have built) a pagoda; ကျောင်းတကာ, a layman who has built a *kyaung* or monastery; ပွဲတကာ, the giver of a *pwe* or feast; တန်ဆောင်းတကာ, ကန်ကြီးတကာ; ရဟန်းတကာ, one who supplies all the requisites to a priest, at his ordination.

တကာဥပါ (*pron.* တဂါဥဗာ) (from ဥပါသကာ), *n.* same as တကာ။

တကာမ (*pron.* တဂမ), *n.* a lay woman.

တကာ, 2 (*pron.* တဂါ), *a.* all, အားလုံး, အလုံးစုံ, ခပ်သိမ်း, *e.g.*, လူတကာ့လူ, of all men; အသီးတကာ့အသီးဒူးရည်းသီးအဆိမ့်ဆုံးပါ, of all fruits the durian is the most luscious; ပန်းတကာ့ပန်းစပယ်ပန်းအမွှေးဆုံးပါ, of all flowers, the jasmine is the most fragrant; သူတကာများ, every one; သူတကာများသောက်သည့်ရေအိုး, the waterpot from which every one drinks.

တကား, *verb. affix closing a sentence*, indicative of some emotion, such as sorrow, wonder, admiration, etc., ဤမြင်းအလွန်လှပေစွတကား, ဓါတ်မီး၌တန်ခိုးအလွန်ရှိစွတကား; *see Gram. sec.* 119. မလေ့အပ်သင့်ဘဲ၊ဝေပါသည်တကား, divided it, alas! without its being proper to do so; *in colloq.* ကလား *is often used with the force of* တကား, ခင်ဗျားတယ်မိုက်ပါကလား, you, sir, are indeed foolish; မင်းငါ်ယ်ဖျင်းပါကလား, you are, indeed, useless; မိန်းမကလေးတယ်လှပါကလား, the girl is, indeed, pretty.

တကွဲတကွဲ, *adv.* gradually, တဖြည်းဖြည်း။

တကောင်း, *n.* a long-necked jug, a gurglet, ရေတကောင်း; *comp.* ပွတ်အိုး။

တက္ကတွန်း, 1, *n.* a sect existing in India in the time of Gautama; a heretic, ဒိဋ္ဌိ (*obs.*).

တက္ကတွန်း, 2, *n.* the sea-board species of the *Capparis horrida.*

တက္ကသိုလ် (ပြည်), *n.* a well-known place in the Punjab, called by the Greeks, Taxila, and found in the Buddhist legendary lore as the name of a great university of ancient India.

တက္ကသိုလ်ဆရာ, *n.* a professor of the aforesaid university; a person of unusual mental attainments.

တက်တက်, *adv.* clean gone, as in တက်တက်ကုန်ပြီ; တက်တက်စင်ပြေးသည့်မြင်း, a horse that runs so as to get clean away from all the others; တက်တက်စင်တက်သည့်မီးအိမ်ပျံ, a fire balloon that ascends and goes

clean away; သည်သူတက်တက်ကောင်းကြီး, this man is an out-and-out good fellow; or တက်တက်ရိုးကြီး, an out-and-out honest fellow.

တက်တူ, *n.* a species of lizard or chameleon.

တက်ပွတ်, *n.* a kind of grass which infests rice fields, and when tender, very closely resembles the rice plant.

တကျက် (ပင်), *n.* a species of screw pine; သပေါ့, တောတကျက်, ရေတကျက်, varieties of the same.

တကျည်း, *n.* the *rectus abdominalis* muscle, including various tendons which unite in forming the *linea alba.* The Burmese say that if the operation known as တကျည်းဆွဲ is performed, it causes a woman to be barren.

တကျားကြီးမှိန်, *n.* the reed fern.

တကျိကျိရယ်, *v.* to titter, ချုပ်၍ရယ်သည်။

တကြိမ်ခြောက်, *adv.* once.

တကွနက် (from တစ်, one, အကွ, with, and အနက်, a collection), *adv.* together with, လင်မယားတကွနက်လာကြသည်; *comp.* တပြိုင်နက်။

တခဏခြင်း, *adv.* presto, quickly, ချက်ခြင်း။

တခါတည်း (*pron.* တကတဲ) (from အခါ, a time), *adv.* all at once (ဖြီး ခြောင် *being understood*); *in colloq. often used with* မတဲ, *probably a corruption of* မှတဲ, ပန်းများကြွေလိုက်သည်မှာ၊တခါတည်းမတဲ, the flowers fall off so quickly, all at once; sometimes တခါတည်း (or တခါတည်း မတဲ) is used alone, by way of interjection, to express strong disapproval or vexation.

တခိခိ, *adv.* titteringly, တခိခိနှင့်ရယ်သည်, သူတို့ရည်းစားနှစ်ယောက်အခန်း ထဲကတခိခိရယ်ကြသည်။

တခုလတ် (from တခု one, and အလတ်, middle), *n.* the half of some original, as လမ်းတခုလတ်, the half of a journey; ငွေတခုလတ်တိုး, fifty per cent. interest; ကျွန်ုပ်ပဲခူးမြို့သို့မရောက်ခဲ့ဘဲ၊ လမ်းတခုလတ်တွင် ပြန်လာရသည်, I did not arrive at Pegu, but was obliged to come back when half way there.

တခုလပ် (from တခု, one, and လပ်, wanting), *n.* a woman who has been divorced, or lost her husband by death, တခုလပ်တလင်ကွာ; if a woman has been divorced from two husbands, she is called နှစ်ခု လပ်; the expression တခုလပ် is not polite; အိမ်ထောင်ပျက် is preferable, သည်မိန်းမအိမ်ထောင်ပျက်သည်။

တခဲနက် (from တစ်, one, ခဲ, to be hard, and အနက်, a collection), *adv* in a commingled, blended manner, all in one mass; frequently applied to sounds and colors, တခဲနက်သောအသံ, *e.g.*, အကနှိုးသွားကို

တိုင်အောင်၊ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်တခဲနက် သောအာသံသည်ဖြစ်၏။ ဟိမဝန္တာတ တောလုံးတခဲနက်ပဲ့တင်ထပ်ကုန်၏။

တချက်တည်း, *see under* အချက်, *adv.* at once, မြွေကိုတချက်တည်းသေအောင် ရိုက်လိုက်သည်. တချက်တည်းလဲအောင်ရိုက်လိုက်ပါ, သည်လူနှစ်ယောက်အကြ တချက်တည်းဘဲ; *n.* nine o'clock, ကိုးနာရီ။

တချို့. *pron. a.* some, အချို့; တချို့ *is the colloquial, and* ၁ချို့ *the written form of the word.*

တချို့တဝက်, *pron. a.* same as တချို့. ကျွန်ုပ်ပစ္စည်းများကိုတောင်းရမ်း၍တချို့ တဝက်သာရပါသေးသည်. I have only received, as yet, some of my property which I demanded; *adv.* partly.

တခြား, *pron. a.* other, အခြား။

တခြားတပါးတွင်, *adv.* elsewhere, တပိုတပါးမှာ; တခြားတပါးတွင်ရှိ။

တင်, 1, *n.* a hamper, pannier; hence တတင်, a pair of panniers: တင် တဘက်, a single pannier; လွှက်တင်။

တင်ကျည်း, *n.* the crosspiece or yoke on an animal's back, from the ends of which the panniers are suspended.

တင်ခြင်း, *n* same as တင် (*more common*), ဝန်တင်ခြင်း။

တင်, 2, *n.* the breech, posteriors; *not used singly*, ဖင်ဆုံ။

တင်ကလိမ်ချိတ်, *v.* to place one knee over the other; *commonly used adverbially with* ထိုင်, အိပ်, and နေ။

တင်ပါး, *n.* the sides of the posteriors.

တင်ပါးခွက်, *n.* the *acetabulum*, တင်ပါးခွက်လျှောသည်, တင်ပါးခွက်လျှော ကျသည်။

တင်ပါးဆုံ (*pron.* တင်ဗဆုံ), *n.* the upper parts of the posteriors; တင် ပါးဆုံသား, the haunch.

တင်ပါးဆွဲ, *n.* the lower parts of the posteriors.

တင်ပါးရိုး, *n.* the hip.

တင်ပါးလွှဲစီး, *v.* to ride, as on a sidesaddle.

တင်ပါးလွှဲထိုင်, *v* to sit sidewise on a bench, table, boat, etc.

တင်ပျဉ်ခွေ (*pron.* ပျဉ်), *v.* to sit in a cross-legged posture, as Burmese men when not in the presence of a superior; *commonly used adverbially with* ထိုင်; *comp.* ထက်ဝယ်ဖွဲ့; cross-legged images of a Buddh are designated တင်ပျဉ်ခွေကိုယ်တော်, တင်ပျဉ်ခွေတဆူ, or တင်ပျဉ်ခွေ တော်တဆူ။

တင်ဗိတင်ပါး (*pron.* တင်ဘိ), *n. see* တင်ပါး။

တင်သား, *n.* the flesh of the posteriors, တင်ပါးသား။

တင်သီး, *n.* the lower prominences of the posteriors, တင်ပါးသီး။

တင်, 3, *v.* to put or place upon; to put aground, or to be aground,

as a boat or ship; to string, as a bow; to remain, be alive, ရှင်သည်; အဖတ်တင်, to have children who are alive, or have reached maturity, မမိန့်နှုသားသွီးမတင်ပါ; to do beforehand, anticipate; to cross a river obliquely (thus allowing for the force of the current), so as to reach the desired point on the opposite bank, ရေတင်၍ကူးသည်; စားပွဲပေါ်မှာ တင်ထား, place it on the table; ယူနန်းခေါ်မီးသင်္ဘော မကွေးအောက် သောင်တွင်တင်နေသည်, the steamer called Yunnan, is aground on a sandbank, below Magwe.

တင်ကုန်. *n.* an export; *comp.* သွင်းကုန်။

တင်ကူး. *v.* to do beforehand, to anticipate, to forestall; *see* ရေကူးညာ တင်; ရေညာဆန်ပြီးတင်ကူးကြစို့, let us go up the river and cross, so as to reach a place below; သည်အမှုမှာစောစောတင်ကူးလုပ်မှအတော်ကျ နိုင်သည်, it is only by anticipating, and acting betimes in this matter, that it can be satisfactorily done.

တင်ကူးရန့်ထား. *v.* to procure beforehand.

တင်စား. *v.* to use a figure of speech, in which words are deflected from their common meaning; to impose upon, by using language that has some covert meaning; to take advantage of another in order to gain something, to circumvent; ဥပစာတင်စားသည်, *e.g.*, ထမင်းချက်, for ဆန်ချက်, ဆရာဦးမိုးဟပ်ကျောင်းကတယ်စာအံသည်, for ဆ ရာဦးမိုးဟပ်ကျောင်းကလူကလေးများတယ်စာအံသည်။

တင်စီး, *v.* to get the advantage of; to be dictatorial and dogmatical; to be patronizing in speech; သည်သူသူတပါးအပေါ်၌တင်စီးပြီးပြောတတ် သည်, this person is in the habit of speaking to other people, in a dictatorial manner.

တင်ဆောင်. *v.* to place on and carry, as on a vehicle.

တင်ပြ, *v.* to produce in court, as an exhibit, စာချုပ်တင်ပြ။

တင်မိ. *v.* to be beforehand, to one's advantage.

တင်ရင်, *v.* to do beforehand, to anticipate, တင်ကူး။

တင်ရန်း. *n.* a saddlecloth; *see also* လက်တင်ရန်း, ကုန်းခံ။

တင်လျှောက်. *v.* to address a monarch, or a *mingyi*; but strictly speaking, applicable to monarchs alone, နတ်ပြည်စံမင်းတရားကြီးလက်ထက်၊ ရွှေတော်မပြတ် ဝင်ထွက်ခစား၊ အရပ်ရပ် ကြောင်းရာများကို ထောက်လှမ်းတင် လျှောက်သနားတော်မြတ်ခံပါရသည်။

†တင်ကျီး (*pron.* ဒင်ကျီး), *n.* a cormorant; the darter.

တင်ဆတ်. *n.* a kind of bird (Pali ပတိကုတ္တက).

တင်လဲ. *n.* syrup, molasses, boiled juice of the palm, cane, etc., တင်လဲခဲ။

တင့်, *v.* to appear well, be comely, goodly, becoming, proper, as con-

duct; သည်မိန်းမကလေးအဆင်းရူပကာယအလွန်တင့်သည်, this girl's personal appearance is very comely; အရှင်လည်းမြင့်၊ကျွန်လည်းတင့်, as the master's position is exalted, so is the servant's conduct decorous; *comp.* ဘွယ်ရာ, and လျောက်ပတ်. *Der.* အတင့်။

တင့်အပ်, တင့်တယ် (*most common*), *v.* same, သည်မြို့တွင်စာပေကျွမ်းဝင်နိုင်တတ်သည့်လူ ပေါ်များသောကြောင့်၊ အလွန်ပင် တင့်အပ်လျောက်ပတ်သည့်အရပ်ဒေသဖြစ်ပေသည်, because there are many scholars in this town, it is indeed a very agreeable place; သည်လိုပြုလျှင်မတင့်တယ်ပါ, if one acts in this way, it is not becoming.

တင့်တောင့်တင့်တယ်ရှိ, *v.* same as တင့်။

တင်း, 1, *n.* a measure of capacity equal to sixteen *pyis* (ပြည်), or two *kwes* (ခွဲ), about one bushel.

တင်းကျမ်း (from ကျမ်း, to be made level), *adv.* fully, completely, as full as possible without overflowing, completely full, chock full, crammed, as grain measures, store houses for grain, etc.; *commonly used with* ပြည့်, တင်းကျမ်းပြည့် (*pron.* ဒင်းကျမ်းပြည့်), chock full; ဇာတ်ရုံတွင်လူများတင်းကျမ်းပြည့်ရှိသည်။

တင်းချင်းဈေး, *n.* the market at par, *i.e.*, one rupee for one basket.

တင်းချင်းရောင်း, *v.* to sell at par, as paddy, ရန်ကုန်မြို့သူဌေးများစပါးတင်းချင်းဈေးရောင်းကြသည်။

တင်းတိမ် (from တိမ်, to be shallow), *v.* to be satisfied with food, ဝသည်; to have sufficient sleep, အိပ်၍တင်းတိမ်; to be contented, ရောင့်ရဲသည်; to be satisfied; တင်းတိမ် is also used with reference to one's wish to evacuate the intestines when suffering from dysentery, or to pass urine when suffering from strangury; not being satisfied, ကျင်ကြီးစွန့်လို့တင်းမတိမ်နိုင်ပါ; ကျင်ငယ်စွန့်လို့တင်းမတိမ်နိုင်ပါ; ခင်ဗျားအိပ်လို့တင်းတိမ်ပြီလား, have you had sufficient sleep, sir? လခနှစ်ရာနှင့်တင်းတိမ်ပါ၏။လခတရာနှစ်ဆယ်မစားလောက်ပါ, I am satisfied with two hundred rupees a month; one hundred and twenty rupees are not sufficient to live upon. *In the negative* တင်းမတိမ်နိုင်, *not* မတင်းတိမ်နိုင်။

တင်းတောင်း, *n.* a paddy basket.

တင်းပျောက်ရောင်း, *v.* to sell above par.

တင်း, 2, *v.* to tighten, become tense or taut, as a rope, မလျော့, တင်းလွန်းလျှင်ပြတ်သည်၊လျော့လွန်းလျှင်ပတ်သည်; to become stiff, hard, rigid, as the surface of a thing; to be pertinacious or harsh in speech, စကားတင်းတင်းပြောတတ်သည်, or with မာ, စကားပြောတင်းမာသည်; to be inflexible in one's opinions, အယူဝါဒတင်းသည်; to superadd a weight

in order to preserve the balance: တကျပ်မတ်တင်း, တကျပ်မူးတင်း, *i.e.*, one rupee less four annas, and one rupee less two annas; to make firm, unyielding, as the mind. စိတ်ကိုတင်းသည်, စိတ်ကိုတောင့်သည်, စိတ်ကိုတင်းနေပါ. *Der.* အတင်း။

တင်းမာ, *v.* to be or make hard, in the senses given above; သည်လူစကားအလွန်တင်းမာသည်. this man is very harsh in his speech.

တင်းရင်း, *v.* to be firm, as flesh or muscle, ကျွန်ုပ်ပျိုတုန်းခါလောက်အသားအရေတင်းတင်းရင်းရင်းမရှိပါ. my flesh is not as firm as it was when I was young.

√ တင်းလင်း, *adv.* tightly: in an unfinished manner, လက်စမသတ်သည်နှင့်; *comp.* တန်းလန်း; တင်းလင်း is used when stating that a thief was caught with property in his possession, before he was able to secrete it, *i.e.*, without accomplishing his design in its entirety, အထုပ်အထည်နှင့်တင်းလင်းမိသည်။

†တင်းကုပ် (*pron.* တင်းဂုပ်) (from ကုပ်, to be bent down, curved), *n.* a shed, low house, shelter for cattle, a byre, မြင်းတင်းကုပ်, နွားတင်းကုပ်။

တင်းတိပ် (*pron.* တင်းဒိပ်), *n.* a cutaneous disease appearing as a dark spot, တင်းတိပ်စွဲသည်, တင်းတိပ်ထွက်သည်, တင်းတိပ်ကျသည်. The Burmese believe that this disease may be cured, by rubbing the affected part with horse's sweat.

တင်းတိမ် (*pron.* တင်းဒိမ်), *n.* one kind of coverlet, or large, loose covering of cotton or silk, တင်းတိမ်ခြုံသည်; *comp.* အိပ်ရာခင်း, စောင်, and ဖူးစောင်။

တင်းတိမ်လည်သီး, *n.* the upper border of the same.

†တင်းပုတ် (*pron.* ဗုတ်), *n.* a large, wooden mallet: a beetle made of iron, ပန်းပဲတင်းပုတ်။

တင်းဝါး, *n.* the *Cephalostachyum pergracile*, a species of bamboo used in making Burmese lacquered work, *e.g.*, ဗာ, ဆန်ခါ, ကွမ်းအစ်, ရေခွက်, etc.

တငတ်, *n.* a species of bivalve shell, *Donax.*

တငမ်းငမ်း, *adv.* longingly, တောင့်တလျက်။

တငါ, *n.* a fisherman, မုဆိုးတငါ။

တငါကွန်တိုင်, *n.* the Southern Cross.

တငါစု, *n.* a locality inhabited by fishermen, တငါရပ်, တငါရွာ, တငါတန်း။

တငါတဲ, *n.* a fisherman's hut

တငို, *n.* a species of *Chiton*, a multivalve mollusk.

တစ်, 1, *a.* and *n.* one, ၁, အစ်။

တစ်ခေါင်လောက်, *v.* to be distinguished, pre-eminent; applied to persons of great talent, beauty, etc., တစ်ခေါင်လောက်သည့်လူဘဲ; တစ်ထိုးလောက်။

✓တစ်, 2, *v.* to cut in pieces, အမည်းသားတစ်သည်, ငါးတစ်သည်. *Der.* အတစ်။

တစ်, 3, *v.* to stick fast in a passage, to be too large to pass through; to utter a short compressed sound, as tigers and some other animals, ကျားတစ်သည်; ကျွန်ုပ်လည် ချောင်းထဲမှာ သလိပ်တစ်နေသောကြောင့်အသံမထွက်ဘူး, ပလင်းပေါက်မှာဖေါ့ဆို့တစ်နေလို့၊ဖွင့်မရပါ; တစ်ဆို့တစ်ဆို့, applied to feelings of obstruction in the nose, ears, or throat, due to mucus, cerumen, or phlegm, လည်ချောင်းထဲမှာတစ်ဆို့တစ်ဆို့ရှိပါသည်။

တစ်ဆို့နာ, *n.* quinsy.

†တစ်တစ်, *adv.* weightily, heavily.

တစ်တစ်လျှော့လျှော့, *adv.* with most liberal feelings, free from all hesitation about giving, ရက်ရက်ရောရော, သည်သူအနှုမြောခင်တွယ်မရှိ၊တစ်တစ်လျှော့လျှော့ပေးတတ်သည် (*rarely used*).

တစ်တလေခက် (ငှက်), *n.* a beautiful crested bird, the size of a very large chaffinch. Its color is sometimes yellow, and sometimes black. It lives in hollow trees.

တစပြင်, *n.* a burial ground, သင်္ချိုင်း။

တစာစာ, *adv.* shrilly.

တစိ (*pron.* တဇိ), *n.* or *adv.* a little, အနည်းငယ်, စိုးစည်း, ဆိတ်စိ, တစို့တစိ, အန္တရာယ်တစိဘေးမရှိသား, entire immunity from danger; ပြည်တစိစိထွက်သည်, to have a slight discharge of pus; တံတွေးတစိစိထွက်သည်, to have a slight flow of saliva.

တစိစိ, *adv.* gushingly.

တစိတ်စိတ်, *adv.* gently, as rain.

တစိတ်တဒေသ, *a.* or *adv.* singular, different from others, *sui generis*, unique, quaint; may be used with သဘော to denote idiosyncrasy of disposition or character; သွတ်တပတ်ပင် တစိတ်တဒေသ ဖြစ်သော ကြောင့်၊တွံတေးမြေ၌သာသန်စွမ်းသည်, owing to the *thuttabat* being a peculiar kind of tree, it only flourishes in Tunte soil; သည်သူသဘောတစိတ်တဒေသဖြစ်သည်၊သူတပါးသဘောနှင့်မတူပါ, this persons's disposition is singular, it is unlike other people's.

တစိမ့်စိမ့်ထွက်, *v.* to trickle, as water; တစိမ့်စိမ့်ကြောက်သည်, to be gradually overcome by fear, တွေးကြောက်သည်။

တစေ (*pron.* တဇေ), *adv.* only, merely, nothing but, ချည်း, ကျွန်မကိုနေ့တိုင်းတစေဆဲဆို၍သာနေသည်, he does nothing but abuse me, every day; မင်းနေ့တိုင်းတစေသင်ကြားသော်လည်းမတတ်ဘူး။

တစေ့ကျုန်, *v.* to be partially castrated; applied to horses and elephants, တလုံးကျုန်။

တစေ့စေ့, *adv.* little by little.

တစ္ဆေ, *n.* a ghost.

တစ္ဆေခြောက်, *v.* to be haunted by ghosts, as a locality; to terrify, as a ghost.

တစ္ဆေစာပစ်, *v.* to make a propitiatory offering to a ghost; *see* ခေါ်ခွက်။

တစ္ဆေပူး, *v.* to possess, as a spirit.

တစ်တီတူး (*pron.* တစ်တီဒူး), *n.* the Burmese lapwing, a bird that alights only on the ground, တစ်တီတူးအိပ်ပေါ်ကတစ်ခုနဲ့ထိုးသွားလျှင်၊လူမမာရှိလျှင်၊သေတတ်သည်ဟု၊တလိုင်းမြန်မာလူမျိုးအယူရှိကြသည်. The Burmese allege that this bird sleeps on the ground, with its feet upwards, for fear the sky will fall on it (71).

တဆင့်အငှါးချထား, *v.* to sub-let.

တဆတဆတက်, *v.* to add one to another, in the same order.

တဆုန်းတဆ, *n.* something, တစုံတခုသောအရာ။

တဆေး, *n.* yeast or any fermentative substance, တဆေးခတ်သည်။

တဇ္ဇာရီမြူ, *n.* a small particle equal to thirty-six အဏုမြူ။

တဇွန်းစာ, *n.* a spoonful.

တည်. 1 (*pron.* တယ်), *n.* the *Diospyros Burmanica*; တည်သီး, "this is the fruit which in English is called Chinese date, but is neither a fig nor a date, but the fruit of a species of ebony, and a more appropriate name would be the Chinese persimmon, the persimmon tree being also a species of ebony, and there is a considerable resemblance in the fruit." *Mason.* The Burmese make a dye for fish nets from the တည်သီး။

တည်, 2 (*pron.* တယ်), *n.* an elephant with only one tusk (*congenital*).

တည်, 3 (*pron.* တယ်). *n.* a basket measuring a *tin* (အတင်း), made of wood; commonly, a large *tin* containing seventeen *pyis* (ပြည်).

တည်, 4, *n.* a tollbooth or office for receiving certain duties on merchandise.

တည်. 5. *v.* to place in a position; *comp.* ထား; to be placed, to remain permanently, မြဲသည်; to erect; to build a pagoda, ဘုရားတည်သည်; a brick house, တိုက်တည်သည်; to lay a ship on the stocks, သင်္ဘောတည်သည်; to found a city, မြို့တည်သည်; to establish a courthouse, ရုံးတည်သည်; to build a palace, နန်းတည်သည်; to set up a shop or a stall, ဆိုင်တည်သည်; to set up, establish, constitute, construct; to place before a guest, as a betel box, ကွမ်းအစ်တည်သည်, cheroots, ဆေးလိပ်တည်သည်; သက်သေတည်, or သက်သေတည်ပြ, to adduce as evidence.

တည်ကိန်း (from ကိန်း, an arithmetical number), *n.* a number set down as a subject for arithmetical operation, as နှုတ်ရန်တည်ကိန်း, a minuend; မြှောက်ရန်တည်ကိန်း, a multiplicand; စားရန်တည်ကိန်း, a dividend.

တည်ကြည် (*pron.* တည်ဂြည်), *v.* to be steady in mind, stable in character, သဘောတည်ကြည်, unwavering; always in a good sense, စကားတည်ကြည်, to be a man of one's word; ဣန္ဒြေတည်ကြည်, to be sedate and grave, in demeanor; လူပင်ငယ်သော်လည်း၊ဣန္ဒြေတည်ကြည်သည်; သဘောတည်ကြည်သည့်လူ; အမိန့်တည်ကြည်သည်။

တည်ကြား, *v.* to be firm, constant; *see* တည်တံ့။

တည်ကြားသက်သေ, *n.* a witness whose testimony is worthy of being admitted in court.

တည်ကျွေး, *v.* to set a feast before one.

တည်ဆောက်, *v.* to build, build up; to edify; ဆောက်တည်, ဘုရားတည်ကျောင်းဆောက်။

တည်တံ့ (*pron.* တည်ဒံ့), *v.* to be firm, constant, enduring (in a good cause); to abide by; to be a man of one's word, စကားတည်တံ့သည်။

တည်ထား, *v.* to place; to establish, settle, make firm; to adduce as evidence, bring forward as a witness, သက်သေတည်ထားသည်။

တည်ထောင် (*pron.* တည်ဒေါင်), *v.* to build up, edify, establish; to found, as a city, village, ထူထောင်; to clear jungle and make the necessary preparations for working a paddy field, လယ်တည်ထောင်သည်; ဥယျာဉ်တည်ထောင်သည်။

တည်ထောင်ပြန်, *v.* to re-establish.

တည်ထွန်း, *v.* same as တည်ထောင်; အစည်ထာဝရတည်ထွန်းစေခြင်း, in order to perpetuate (anything).

တည်ပ (*pron.* တည်ဗ), *v.* to be clear, well arranged; applied to language and manners; to reside permanently in a locality, မင်းတည်တည်ပပနေသလား; စကားတည်ပ, same as စကားတည်ကြည်။

တည်လုပ်, *v.* to build, erect (an edifice, etc.); *see the parts.*

✓တည်, 6, *v.* to clear up wild land and prepare it for cultivation (*infreq.*)

တည်တွက်, *v.* to ascertain and record dates, as in a register; တည်တွက်မှတ်သားသည်, to jot down petty items of expenditure.

တည်တွင်, *v.* same as တည် (*more common*), လယ်တည်တွင်, ဥယျာဉ်တည်တွင်၊

✓တည်, 7, *int.* heigh-ho, ဟည်။

တညင်း, 1, *n.* a spool, the reel of a log-line; *not used singly.*

တညင်းကျစ် (*see* ကျစ်), *n.* the end of a spool or reel.

တညင်းလုံး, *n. see* တညင်း (*more common*).

တညင်း, 2, or တင်ညင်း, *n.* the inga tree, *Inga dulcis.*
တညင်းနီ, *n.* the *Millettia atropurpurea*; *comp.* ကျွဲတညင်း။
တညင်းဖို, *n.* the *Micromelum pubescens*, an evergreen tree growing to the height of twenty-five or thirty feet. Its panicles of whitish flowers, give place to ovoidal berries, of a dull orange color.
တည့်, 1 (*pron. in colloq.* တဲ့), *v.* to be straightforward, direct from one point to another, ဖြောင့်သည်, မလွဲ; to be straight up, not inclined, မတ်သည်, မယိမ်း, မတိမ်း, မညိတ်: to be even, set level, မစောင်း; to be in the centre, အလယ်တည့်သည်; to be apposite, as language, အလှန်စကားတည့်သည်; to be on good terms, as persons, လူချင်းတည့်သည်; *in combination with* လက်, to be an accurate marksman with a spear, bow, or gun, လက်တည့်သည်; လက်တည့်စမ်းသည်, to try a rifle or gun in order to test its accuracy; *when reduplicated, pron.* တဲ့ဒဲ့; to agree, as medicine, သည်ဆေးကျွန်ုပ်သွင်းကလေးနှင့်တည့်သည်။
တည့်မတ်, *v.* to be erect, upright; to be just, equitable, impartial; မွန်းတည့်မတ်, to be vertical, as the sun's rays at noon; သဘောတည့်မတ်သည်။
တည့်လင်း, *v.* to be plain, open, straightforward, in language, စကားတည့်တည့်လင်းလင်းပြောပါ။
တည့်, 2, *qual. verb. affix*, directly, at once, as သွားတည့်သည်, to go directly; ကျွန်ုပ်တို့ကိုမြင်သည့်အခါ၊ငသိုးကားရစ်တည့်နေပါသည်, *equivalent to* ရုတ်တရက်ရပ်နေပါသည်; *in colloq. pron.* တဲ့, or ဒဲ့; သူမပြောတည့်ဝံ့ဘူး, ရုတ်တရက်မကြိတည့်ဝံ့ဘူး, ထန်းဆိုသည်အပင်မျိုးနှစ်နှစ်သုံးနှစ်နှင့်မဖြစ်တည့်ဘူး။
တည့်, 3 (*pron.* ဒဲ့), *verb. affix closing a sentence*, denoting that the words to which it is affixed are repeated from the mouth of another person; *colloq. affix* (တဆင့်ပြောရသည့်စကား), ရှိသည်တည့်, it is, he says; *or negatively*, ရေမလှန်ဘူးတည့်လား, does he say that the tide does not turn? *see Gram. sec.* 119; it is used to denote indirect narration; လွှတ်သည့်ငါးလည်းကြီးသည်တည့်, ထိုလူလိမ္မာသည်တည့်။
တည်း, 1 (*pron.* တဲ *in colloq.*), *v.* to remain for a little while; to lodge in another person's house, ကျွန်တော်အိမ်မှာတည်းချင်သမျှတည်းပါတော့၊ခင်ဗျား; to detain for a little while; to tack or tie together slightly; to collate, compare, တိုက်သည်။
တည်းအပ်, *n.* a pin, တွယ်အပ်။
တည်းခို (*pron.* ခို), *v.* to sojourn, to dwell for a short time, တဆယ်ငါးရက်လောက်တည်းခို၍စားသောက်နေသည်။
တည်းစပ်, *n.* a pointed stick used by tailors to tack parts of work together.

တည်းနန်းတော်, *n.* a temporary palace.

တည်း, 2, *a.* only, no more; *used with numerals* (*in colloq. pron.* တဲ့, or ဒဲ့); တယောက်တည်း, only one person; တယောက်ချင်းတည်း, a single person, တကိုယ်ရေး။

တည်း, 3, *adv. formative*; *see Gram. sec.* 126, 6.

တည်း, 4, *adv. emphatic distinctive*, used to designate an object with some particularity, as ဖိဖိသားငယ်ကိုတည်းပေးသည်, he gives to his youngest son, particularly, or in distinction from the others; *see Gram. sec.* 126, 8.

တည်း, 5, *verb. affix, closing a sentence; equivalent to the substantive verb* ဖြစ်သည်, to be, etc.; *see Gram. sec.* 119.

တဏှာ (Pali), *n.* appetite, passion, desire; *comp.* လောဘ, and ရာဂ; inordinate appetency, uxoriousness, တဏှာကြီး. The three *tahnas* are *kama tahna* (ကာမတဏှာ), *rupa tahna* (ရူပတဏှာ), *arupa tahna* (အရူပတဏှာ), desire for rebirth in the three forms of existence; another set of three is *rupa tahna* (ရူပတဏှာ), *arupa tahna* (အရူပတဏှာ), *nirawda tahna* (နိရောဓတဏှာ), desire for rebirth in the *rupa* world, desire for rebirth in the *arupa* world, and desire for annihilation (*nirvana*); သင်္ခါရလွန်လျှင်၊တဏှာဖြစ်သည်။ တဏှာလွန်လျှင်၊ ဘယဖြစ်သည်။

တဏှာရည်, *n.* semen (ကာမရည် is in more general use).

တဏှာရူး, *n.* violent, lustful longing (in men); *comp.* လင်တရူး: applied reproachfully to men or women. မယားတရူး; တဏှာသံယောဇဉ်။

တတ်, 1, *v.* to know how, be skilled in, တတ်လိုက်သည်မှာခေါင်လို့. to be so skilled as to have reached the acme of skill; *sometimes, when used as a qual. affix,* to be the way, custom, usual course; *see Gram. sec.* 117; to be able to manage, သည်ကိစ္စကိုခင်ဗျားမတတ်နိုင်ဘူးလား: or to carry a matter to completion; တတ် is often used in *colloq.*, in the sense of တတ်စွမ်း။

တတ်အား, *n.* ability; *sometimes used as a verb.* တတ်အားသရွေ့, တတ် အားနိုင်သမျှ။

တတ်စွမ်း, *v.* to have the ability to accomplish.

တတ်တိုင်း. *adv.* according to one's skill; according to one's will, ဒု တတ်တိုင်းသူနေသည်; တတ်နိုင်သရွေ့။

တတ်တိုင်းထား, *v.* to let alone, လက်လွှတ်ထား။

တတ်နိုင်, *v.* to be able to accomplish.

တတ်မြောက်. *v.* to have acquired perfect skill, be master of, be *au fait*; to be accomplished.

တတ်ယောင်ကား, *n.* one who boastfully pretends to knowledge not possessed, an ignorant and pretentious practitioner in any branch of knowledge, a charlatan, a mountebank, a wiseacre, တတ်ဟောင်ကားပြုသည်. သမားယောင်မောင်းတောင်။

တတ်သိ, *v.* to be well skilled in, to be accomplished, တတ်သိလိမ္မာ, တတ်သိလိမ္မာရှိသည်, ကျွန်တော်သားတတ်သိလိမ္မာဖြစ်အောင်သွန်သင်ပါ။

တတ်, 2, *verb. affix closing a sentence*; *see Gram. sec.* 119, ဖြစ်ကုန်သတတ်, ရှိကုန်သတတ်, လာကုန်သတတ်; *used only in composition.*

တတိယ (Pali တိ, or တြိ, three), *a.* the third, သုံးခုမြောက်။

တတောင် (*pron.* တဒေါင်). *n.* the elbow; the measure of the arm from the elbow to the end of the middle finger.

တတောင်ကွေး, *n.* the inner bend of the elbow.

တတောင်ဆစ် (*pron.* ဇစ်), *n.* the elbow; the funny bone; တတောင်ဆစ်တိုက်မိ, to strike one's funny bone.

တတောင်ဆစ်ကွေး, *n.* the inner bend of the elbow, တတောင်ကွေး။

တတောင်ရိုးကြီး, *n.* the radius.

တတောင်ရိုးငယ်. *n.* the ulna.

တတောင့်တည်း (*pron.* တဒေါင့်ဒဲ), *adv. see* ဖြိုး: same as တဖြိုးတည်း, of uniform breadth, but conveying the idea of muscular solidity.

တထူး (from ထူး, to be diverse), *pron. a.* other, အခြား, တခြား, တပါး; *chiefly used in combination with* သူ, သူတထူးများ, others, other people.

တဒင် (Pali), *n.* a little while. တခဏ။

တဒင်ပယာန် (*pron.* ဗယာန်) (Pali ပဟာန, putting aside), *adv.* in the way of putting aside for a little while. အကုသိုလ်ကိုတဒင်ပယာန်ပယ်သည်။

တဒါရုံ (Pali တဒါရမ္မဏ), *n.* reflection, စောဓ်အာရုံကိုအာရုံပြုခြင်း။

တနု (*in colloq. pron.* သနု), *v.* to incur some conventional deterioration or uncleanness: to suffer deterioration of power or character through some inappropriate act voluntarily or involuntarily performed, as an official; or, as when a person possessing drugs or charms of special virtue, goes under a bridge; or, as when a person visits a house where a confinement is taking place; or, as when one wears the garments of any of the degraded classes; *n.* filth, uncleanness, vileness, wickedness, အညစ်အကြေး, ညစ်ညမ်းခြင်း။

တနုချေ, *v.* to remove such deterioration or uncleanness.

တ၊နု, *n.* the elements of literature, in the phrases တ၊နု၊ သင်ပေးသောဆရာ, and တ၊နု၊မသိသောသူ။

တန်, 1 (Pali တဏှ), *n.* filth (*obs.*).

တန်စပြင် (*pron.* တဇပြင်), *n.* a place for performing funeral rites, or for

disposing of the dead by burning or burying; လုပ်တိုင်း, သင်္ဂြိုဟ်း, သုသာန်; *in composition, it is said to be more correct to omit* ဖြင်း။

တန်စိတ္တွင်း (*pron.* တဇိတ္တွင်း), *n.* a reservoir or receptacle of filth (*obs.*).

တန်, 2, *v.* to accord, be suitable, ရှေ့နေခေါ်တန်လျှင်ခေါ်မည်၊မခေါ်တန်လျှင်မခေါ်ပါ, if it is proper to employ counsel, I shall do so, and if not proper, I shall not do so; to be fit, sufficient, just sufficient; to be worth, worthy of, ထိုက်သည်; to make suitable, sufficient, just sufficient; hence တန်တော့ (*imperative*), stop; တန်လျှင်ဆေး၊လွန်လျှင်ဘေး, if in moderation, a remedy, if in excess, an evil, သည်အလုပ်ခင်ဗျား နှင့်မတန်ဘူး; မပျောက်တန်ရာပျောက်သွားပါသည်; အသိုးငွေတဆယ့်ခုနစ်ကျပ် တန်ပစ္စည်း, property to the value of seventeen rupees. *Der.* အတန်။

တန်ဘိုး, *n.* value, worth, price.

တန်, 3, *v.* to be bad, vile, ဆိုးညစ်သည် (*obsolescent*).

တန်ကျစ်, *n.* a kind of creeper (Pali ကောသဝိယာ).

တန်ခူး (လ) (*pron.* တခူး), *n.* *Tagu*, the first month in the Burmese year, nearly answering to April.

တန်ခိုး (*pron.* တခိုး), *n.* power, အာနုဘော်, တန်ခိုးပြ, တန်ခိုးဇာတ်ပြပါတ်ပြ။

တန်ခိုးကြီး, *v.* to be powerful, possessed of great influence; တန်ခိုးကြီး is a term applied to greatly venerated Buddhist shrines and images of Buddha, ရွှေတိဂုံဘုရားအလွန်တန်ခိုးကြီးသည်, အမည်ရတန်ခိုးကြီးဘုရား။

တန်ခိုးတန်ခွာ (*pron.* တခိုးတခွာ), *n.* same as တန်ခိုး။

တန်ခိုးပြ, *v.* to make a display of power.

တနင်္ဂနွေ (Pali), *abbrev. to* ၁နွေ *in writing*, *n.* the sun, in the character of a planet; *see under* ဂြိုဟ်; the first day of the week, Sunday; တနင်္ဂနွေသား, တနင်္ဂနွေဘွဲ့။

တနင်္လာ (Pali), *abbrev. to* ၂လာ *in writing*, *n.* the moon, in the character of a planet; *see under* ဂြိုဟ်; the second day of the week, Monday.

တန်စယ် (*pron.* တဇယ်), *n.* a field on the margin of a river, cultivated in the dry season, and covered with water in the rainy season.

တန်ဆာ (*pron.* တဇာ), *n.* an ornament or article of embellishment; a tool, implement, utensil; an appendage of any kind, အဝတ်တန်ဆာ, ဝတ်ဆင်သည့်တန်ဆာ; မင်းမြောက်တန်ဆာ, regalia; စစ်ဝတ်တန်ဆာ, military uniform, accoutrements; also applied to the male or female organs of generation, ယောကျ်ားတန်ဆာ, မိန်းမတန်ဆာ (*vulgar*).

တန်ဆာအိမ်, *n.* a case, as a sword case, sheath, အအိမ်, အဖုံး။

တန်ဆာပလာ (*pron.* တဇာဗလာ), *n.* same as တန်ဆာ။

တန်ဆောင် (*pron.* တဇောင်), *see next.*

တန်ဆောင်တိုင်, *n.* a moveable, pyramidal chandelier, presented and lighted at a pagoda. ဒီးပဒေသာ။

တန်ဆောင်လှူ, *v.* to make an offering of such chandelier.

†တန်ဆောင်မုန်း (*pron.* တဇောင်မုန်း), *n.* *Tazaungmon*, the eighth month in the Burmese year, nearly answering to November, တန်ဆောင်မုန်းမိုးသည်းရွှေစင်တသိန်းအဘိုးတန်သည်, the Tazaungmon rain is worth one hundred thousand ticals of pure gold; တန်ဆောင်မုန်းလရောက်သော်; ချမ်းစ တန်ဆောင်မုန်း၊ချမ်းတုန်းလပြာသို, it begins to be cold in Tazaungmon, and continues cold in the month of Pyatho.

တန်ဆောင်း (*pron.* တဇောင်း), *n.* a four-cornered edifice with a graduated roof (*comp.* ပြာသာဒ်), erected at a corner, or over a gate, of a royal city, or as an appendage to a pagoda.

တန်ဆောင်းပြာသာဒ်, *n.* same, in the latter sense.

တန္တာ, *n.* *see under* မုဒိမ်း; မုဒိမ်းတန္တာ, a robber, ravisher, etc.

တန္တုဆောင်, *v.* to make comparison, to compare.

တန္တုပြု, *v.* same.

တံတား, *see* တံတား (*pron.* တဒါး), *n.* a bridge.

တန်တော့, *int.* avast, stop, stay, cease.

တန်တိုင်း (*pron.* တဒိုင်း), *see* တံတိုင်း, *n.* a brick or stone wall.

တန့်ပ်စာ, *n.* a species of custard apple, *Anona.*

တန်မြက် (*pron.* တမြက်), *n.* a broom, တန်မြက်စည်း။

တန်မြက်ခတ်, *v.* to sweep with a broom, တန်မြက်လှည်း။

တန်မြက်ချေး, *n.* sweepings.

တန်မြက်စည်း (*pron.* တမြက်စည်း), *n.* a broom (*more common*).

တန်မြက်စည်းရိုး, *n.* the handle of a broom.

တန်မြက်လှည်း (*pron.* လှဲ), *v.* to sweep with a broom, တန်မြက်စည်းလှည်းသည်; တန်မြက်လှည်းကုလား, a sweeper, ဓိဏ္ဍသမား။

တန်သား (*pron.* တသား), *n.* a carpenter's rule.

တန်သားထစ်, *v.* to notch timber, previous to hewing it; *fig.*, စကားတန်သားထစ်သကဲ့သို့ပြောတတ်သည် (*infreq.*).

တနောင်နောင်, *adv.* ringingly, တနောင်နောင်မြည်သည်။

တန့်, *v.* to stop, remain for a little while.

တန့်စား, *see* တံ့စား, *v.* to make a stand (in view of an enemy).

တန့်ရပ်, *v.* *see* တန့်။

တန်း, 1, *n.* a place of detention, moderate confinement for debt, or for a slight offense; a lockup, ကျွန်ုပ်တန်းလည်းမကျ၊ထောင်လည်းမကျ၊ အချုပ်မှုမခံရဘူးပါ, I have not been in (*lit.* not fallen into) the

lockup or in jail; I have not even suffered confinement (a very common form of self-justification).

တန်းခေါင်း, *n.* the keeper of such a place of confinement.

တန်းသား, *n.* a subordinate assistant.

တန်း, **2**, *n.* the main yard of a large boat.

တန်း, **3**, *v.* to extend in a line from one point to another; *comp.* စင်း, to be extended in a straight line, and ဆန့်, to stretch out straight from a bent or curved position; to have the mind extended to, or fixed on, စိတ်တန်းသည်, or စိတ်တန်းမိသည်; to take a general or indefinite aim; *more than* ရွယ်; တန်းတန်းနေ, to be on terms of strained intimacy, ညီအစ်ကိုနှစ်ယောက်တန်းတန်းနေကြသည်. *Der.* အတန်း။

တန်းမိတန်းရာ, *see* တမ်းမိတမ်းရာ, *adv.* in a disorderly, mentally deranged manner.

တန်းမှန်း, *see* တမ်းမှန်း, *v.* to have the mind extended to, or fixed on.

တန်းယမ်း, *see* တမ်းယမ်း, *v.* same as တမ်းမှန်း။

တန်းလန်း, *a.* or *adv.* stretched out, one end being secured and the other free, ဝက်ကိုလှံနှင့်ထိုးလိုက်သောကြောင့်၊ လှံတန်းလန်းပါသွားသည်; unfinished, လက်စမသတ်သည်နှင့်။

တန်းလျား, *n.* a long building or range of buildings, with a uniform roof covering the whole range, တန်းလျားအိမ်။

တန်းလျားဆောင်, *n.* a long wing attached to a palace and occupied by the harem; the apartment in a monastery where the images are placed, or which is occupied by a *pongyi.*

တန်းလျှော, *v.* to be reduced from a higher to a lower grade, or from a higher to a lower appointment, as an official, အရာလျှော။

တန်း, **4** (from အတန်း, a line, row, class), *a.* beginning to be capable of bearing young; applied to animals, as နွားမတန်း, a heifer.

တန်းတူ (*pron.* ဒန်းဒူ), *v.* to be equal, on a par, neither superior nor inferior, ရည်တူသည်; *a.* or *adv.* alike, equal, ထပ်တူ, သည်သူနှစ်ဦးအသရေချင်းတန်းတူရှိကြသည်; ဉာဏ်ချင်းတန်းတူရှိကြသည်, their respective intellects are on a par.

တန်းတိုး, *v.* to be promoted.

တပ်, **1**, *n.* a barrier raised for military defense, whether a stockade or the wall of a fortification, သစ်တပ်, အုတ်တပ်, ကျောက်တပ်, ဝါးတပ်; a regiment or company of soldiers, စစ်သည်တပ်; a camp, encampment, တပ်စိုင်း; a squadron of armed vessels, သင်္ဘောတပ်; ခံတပ်။

တပ်ဦး, *n.* the advance troops, the van of an army.

တပ်ခိုး, *v.* to come into a camp or stockade suddenly, or unexpected-

ly, as an enemy; to surprise an enemy by night, to make a sudden, secret, night attack.

တပ်ချ, *v.* to encamp, go into quarters.

တပ်ချီ, *v.* to march, as an army.

တပ်ခြေ, *n.* the footing, standing, posture of troops.

တပ်စာရေး, *n.* a military clerk.

တပ်စားခန်းချ, *v.* to encamp, as when on a march.

တပ်စီး, *v.* to hold a stockade, တပ်စီးတရာ၊တပ်လာတထောင်, meaning that one hundred holding a stockade, are able to defend it against one thousand attacking it.

တပ်စွယ်, *n.* the wing of an army, တပ်နားရွက်။

တပ်ဆော်, *n.* a camp crier, who calls the attention of the troops to their various duties.

တပ်တာခင်း, *v.* to be drawn up, as troops under arms.

တပ်တဲ, တပ်တန်း, *n.* military lines.

တပ်တောင်တာ (*pron.* တောင်ဒါ), *n.* troops arranged in camp, or under arms, တပ်တောင်တာခင်းသည်။

တပ်နားရွက်, *n.* the wing of an army; *see* တပ်စွယ်။

တပ်နုတ်, *v.* to withdraw an army.

တပ်နှင့်ဝိုင်းဆို, *v.* to blockade.

တပ်ပုန်းဝပ်, *v.* to lie in ambush, တပ်ပုန်းဝပ်၍နေသည်။

တပ်ပျက်, *v.* to be put to utter rout, to be utterly discomfited and disorganized, as a body of troops.

တပ်ပြ, *v.* to parade, to perform military evolutions, စစ်ရေးပြ။

တပ်ပြေးတပ်ရှောင်, *n.* a deserter, တပ်ပြေးတပ်ပြန်။

တပ်ဖျား, *n.* the advance troops, the van of an army; *see* တပ်ဦး။

တပ်ဖွဲ့, *v.* to organize an army, or body of soldiers.

တပ်ဖွဲ့ခြင်းကိုဖျက်, *v.* to disband an army.

တပ်မိုလ်ပါ, *n.* an army.

တပ်မ, *n.* the main body of an army.

တပ်မြုပ်, *v.* to be completely destroyed, as a body of troops; to be overwhelmed, as an army.

တပ်မှူး, *n.* the commander of a company, a captain.

တပ်မြုပ်, *v.* to lie in ambush, တပ်မြုပ်ထားသည်။

တပ်မြှောင်, *n.* the wing of an army; *see* တပ်စွယ်။

တပ်ဝိုင်း, *n.* a camp, encampment.

တပ်သင်္ဘော, *n.* a man-of-war, တိုက်သင်္ဘော။

တပ်သား, *n.* a private, လက်နက်ကိုင်; ဂေါရာ, an English soldier; စစ်ဗိုလ်, a sepoy, စပ်ပါဟီ။

တပ်, 2, *v.* to put in, fix in; *more permanently than* ခွပ်; အင်္ကျီကြယ်သီးကိုတပ်လိုက်ပါ, button the coat; ဆောက်ရိုးကိုတပ်လိုက်ပါ, put a handle in the chisel.

တပ်, 3, *v.* to have an appetite for; particularly to lust after, ရာဂတပ်သည်, သူတပါးမယားကိုတပ်သောစိတ်ဖြင့်မကြည့်ရာ။

တပ်ခွန်း (from ခွန်း, to stain), *v.* to feel strong passion for; to be ardently covetous, grasping.

တပ်မက်, တပ်မက်မော, *v.* to have an appetite or desire for (any object of enjoyment), လိုချင်တပ်မက်; တပ်မက်မောခြင်း, *n.* craving appetency; ရာဂစ္ဆတပ်မက်မောခြင်း, concupiscence; လောဘစ္ဆတပ်မက်မောခြင်း, acquisitiveness, cupidity; တပ်နှစ်သက်။

တပ်, 4, *v.* to be certain (*not used singly*), မည်သည့်နေရာတွင်ရှိကြောင်းတပ်ရာမသိ. *Der.* အတပ်။

တပ်အပ်, တပ်တပ်, *adv.* certainly, positively, actually, ငွေကြေးကိုတုတ်နှင့်ရိုက်သည်ကိုတပ်အပ်မြင်သလား။

တပ်သိ, *adv.* with certain knowledge.

တပက် (*pron.* တဗက်), *n.* a garment worn over the shoulders by women, a shawl, ရှောပဝါ, တပက်ပဝါ။

တပင်ချိတပင်ချ, *adv.* taking one and leaving one (in weaving mats).

တပင်တိုင်, *a.* unmarried; applied to the king's daughter, who is not yet given in marriage, တပင်တိုင်မင်းသမီး (generally given in marriage to the succeeding king).

တပင်တိုင်နန်း, *n.* the palace occupied by the said daughter of the king.

တပင်တိုင်လှေကား, *n.* a ladder for climbing toddy trees, made of a single bamboo. The ladder superadded to the တပင်တိုင်လှေကား, is called ရင်းဆွဲ။

တပင်တိုင်ဝါး, *n.* the *Bambusa villosula*, an almost simple stemmed, rarely tufted bamboo, arising usually from a stalk of the thickness of a man's arm.

တပည့် (*pron.* တမြည့် or တမဲ့), *n.* a scholar, disciple; an apprentice.

တပည့်ကပန်း, တပည့်လက်သား, တပည့်သားမြေး, *n.* same as တပည့်။

တပည့်တော်, *n.* the disciple of an eminent teacher; *pron.* I, *mas.*; used in addressing a *pongyi*, a religious teacher (it should properly be preceded by ဘုရား, ဘုရားတပည့်တော်).

တပည့်တော်မ, *n.* a female disciple; *pron.* I, *fem.*; used in a manner similar to တပည့်တော်, ဘုရားတပည့်တော်မ။

တပည့်လက်သား, *n.* same as တပည့်။

တပတ်ရစ် (*pron.* တဗတ်ရစ်). *a.* secondhand, half worn; applied to clothing, တပတ်နွမ်း; applied also to *da*-dressed, partially seasoned timber, သစ်သားတပတ်ရစ်ခြောက်ခဲ့ပြီ; *adv.* in one turn.

တပတ်ရစ်ထုံး, *v.* to tie up the hair in Burmese fashion (တပတ်ကျော့).

တပါး (*pron.* တဗါး), *num. a.* one; *see Gram. sec.* 98; *pron. a.* other; အခြား, တခြား, တထူး; တပါးသောသူ, another person; အရပ်တပါးသို့ သွားသည့်အခါ, at the time of going to another place.

တပါးတပို, *adv.* (to) some other place (for a little while); *see* တပိုတပါး။

တပိန်းတည်းဖြစ်, *v.* to be closely united in one mass, to be compact; to be continuous, without an opening or interstice.

တပု, or တမု, *n.* sour *Sonneratia*, yielding superior firewood: *see* ထမု။

တပေါင်း (*pron.* တဗေါင်း), *n. Tabaung*, the twelfth month in the Burmese year, nearly answering to March; ပုဏ္ဏားနွားရောင်းလတပေါင်း; နေ့ကိုပူလို့ညကိုချမ်း၊တပေါင်းလ၊လသာရမ်း။

တပိုတပါး (*pron.* တဗိုတဗါး), *adv.* (to) some other place (for a little while), as when speaking of relieving a natural necessity, တပိုတပါးသွားသည်။

တပို့တွဲ (*pron.* တဗို့ဒွဲ), *n. Tabodwe*, the eleventh month in the Burmese year, nearly answering to February.

တပြက်စည်း, *n. a corruption of* တန်မြက်စည်း, a broom.

တပြည့်, *see* တပည့်, *n.* a scholar, disciple.

တပြီးကား, *verb. affix*; *see* မူကား; ယင်သို့တပြီးကား, if such, indeed, should be the case, or if, indeed, it should be so.

တပြိုင်နက် (from တစ်, one, ပြိုင်, to be or do together, and အနက်, a collection), *adv.* at once, simultaneously, all together, တပြိုင်နက်တည်း, တပြိုင်နက်တည်းကြိုကြသည်။

တပွက်ဆူ (*pron.* တဗွက်ဆူ) (from တစ်, one, အပွက်, a bubble, and ဆူ, to boil), *adv.* when beginning to boil, တပွက်ဆူသန့်ခတ်, တပွက်ဆူထမင်းအိုးချခဲ့သည်။

တပွတ်, *n.* a species of custard apple, *Uvaria.*

တဖက်, *see* တဘက်။

တဖို့, *n.* a kind of song, သဖို့, တေးချင်းသဖို့, သဖို့တေးထပ်, နှစ်ချိုးတဖို့, လေးချိုးတဖို့

တဖြင့်တပါး, *adv.* irrelevantly; elsewhere; pertaining to some other work or way than that expected or ordered, တဖြင့်တပါးသွားသည်; တဖြင့်တပါးလုပ်သည်; တဖြင့်တပါးပြောတတ်သည်။

တဖြစ်တောက်တောက်, *adv.* sputteringly (in speech).

တဖြည်းဖြည်း, *adv.* gradually, တကဲ့တကဲ့; leisurely, slowly.

တဖြုတ်ချင်း, *adv.* immediately, suddenly, at once, in a trice, မျက်စိတမှိတ်, မင်းဒေးဒရဲမြို့က တဖြုတ်ချင်းရောက်အောင် ပြန်ခဲ့ရမည်, တဖြုတ်ချင်းပြီးအောင်လုပ်ရမည်။

တဘက် (from တ, other, and အဘက်, one of a pair), *n.* side (of a river, road, etc.), အဘက်။

တဘက်ကန်း, *a.* blind in one eye, မျက်စေ့တဘက်ကန်း (*not polite*); တဘက်လှ။

တဘက်စကား, *n.* a partial or *ex parte* statement, သူနှင့်တဘက်တလမ်းစကားပြောသည်။

တဘက်ခေါင်းခုတင်, *n.* a bench with a back to it.

တဘက်ခေါင်းတိုက်, *v.* to make a partial or *ex parte* statement (to the detriment or damage of another).

တဘက်ခေါင်းထမ်း, *v.* to carry on one shoulder, as a child, a chatty, basket, etc.

တဘက်တချက်, *adv.* on each side, opposite; in *colloq.*, when speaking of opposite banks of a river, the Burmese frequently say တယောက်တဘက်, မြစ်တယောက်တဘက်။

တဘက်နား, *adv. lit.* with one ear only; an expression used when an *ex parte* statement is believed.

တဘက်ရပ်တဲ, *n.* a shed with a roof sloping on one side only, a pentroof.

တဘက်လှ, *a.* blind in one eye (*polite*), တဘက်ကန်း; also applied to silk fabrics, as တဘက်လှပုဆိုး, a *puhso* pretty on one side, တဘက်လှပဝါ။

တဘက်လှည့်, *v.* to make one-sided representations, with a view to gaining an advantage over another.

တဘက်သတ်အမိန့်ပေး, *v.* to give an *ex parte* decree.

တဘက်သတ်စီရင်, *v.* to give an *ex parte* decision.

တဘက်သား, *n.* one of another party; another, not one's self; လူတဘက်သား, other people.

တမ်း, 1, *n.* way, manner, custom; *see* အတမ်း, and ထုံး။

တမ်း, 2, *v.* to think of with regret; *not used singly*. *Der.* ဋတမ်း, မြည်တမ်း။

တမ်းမိတမ်းရာ, *adv.* in a disorderly, mentally deranged manner.

တမ်းမှန်း, *v.* to have the mind extended to, or fixed on; to take a general or indefinite aim.

တမ်းယမ်း, *v.* same as တမ်းမှန်း။

တမင် (from တမင်္ဂလာ), *adv.* in *colloq.* often corrupted into တမင်တကာ.

wittingly (ရွမည်ရွသည်), purposely, wilfully, intentionally, expressly, deliberately; without cause, unjustifiably, wantonly.

တမင်္ဂလာ, *adv.* in the way of making a great matter of a little one; purposely, on purpose, တမင်္ဂလာရိုက်သည်မဟုတ်ပါ၊ကျွန်တော်မျိုးကိုဆဲဆိုသောကြောင့်ရိုက်ပါသည်, I did not strike him wantonly, I struck him because he abused me; ထိုပုကန်ကိုတမင်္ဂလာခွဲသည်, I broke that bowl on purpose.

တမတရ (Pali), *adv.* in utter ignorance; တမတရကာလ (*lit.* in a short period of time), a short syllable, in contradistinction to ဒီဃကာလ, a long syllable.

တမန်, *n.* a messenger sent from some high authority; *comp.* သံ; hence သံတမန်, an ambassador, an envoy; ကောင်းကင်တမန်, a heavenly messenger, an angel; တမန်တော်, an apostle; တမန်စေခိုင်းသည်, တမန်စေလွှတ်သည်, to send as an envoy or ambassador; စေတော်မူခံ၊တမန်ယောကျ်ား၊အိုနတ်သား။

တမန်း, *n.* the soil of a rice field, broken up and softened for sowing seed, တမန်းကောင်းလို့ကောက်ပင်ကြီးလှယ်သည်, တမန်းပိုများညက်သလား။

တမလန်း (ပင်), *n.* a kind of tree (in U.B.), producing a valuable timber, said to resemble mahogany.

တမလွန်, *n.* the future; တမလွန်ဘဝ, the future state, တမလွန်ဘဝပြောင်းသွားသည်။

တမံ, *n.* a dam; smaller and less substantial than ဆည်; ဆည်တမံ။

တမံခံ, တမံခတ်, တမံဆည်, *v.* to make such a dam.

တမံတာရိုး, *n.* an embankment.

တမာ, 1, *n.* a kind of parrot, ကျေးတမာ; also applied to a certain sect of Brahmins, ကျေးတမာပုဏ္ဏားမျိုး။

တမာ (ပင်), 2, *n.* the tragacanth tree.

တမာခါး, *n.* the Persian lilac, Pride of China, Pride of India.

တမာစေး, *n.* tragacanth.

တမာရောက် (ပင်), *n.* the *Rondeletia tinctoria.*

တမာရွက်, *n.* a leaf of the tragacanth tree; the projecting gold points, in the form of the said leaf, set round a cap of state, ဗောင်းတော်မှာဆင်သည့်ရွှေပြား။

†တမာလကာ, *adv. a corruption of* တမင်္ဂလာ။

တမားမား, *adv.* in a laborious or menial manner, unsuitable to a person's character or circumstances, implying that a person has not even time to sit down, but is compelled to work, standing up.

တမုတ်ကြိုး, *n.* ornamental cords, trappings.

တမုန်, *n.* the commander of a vessel, သင်္ဘောသူကြီး (*rare in colloq.*).
တမ့်, တမူ, *verb. affix, closing a sentence; see Gram. sec.* 119; သွားသည်တမုန့်, ဆိုသည်တမုန့် (*obs.*).
တမူကား, *see* မူကား, *n. affix nominative; verb. affix continuative,* လျှင်။
တမြန်နေ့, *n.* the day before yesterday; *in colloq. usually combined with* က, as တမြန်နေ့က; တနေ့က, the other day.
တမြန်နှစ်, *n.* the year before last; *in colloq. usually combined with* က, တမြန်နှစ်က။
တမြိတ်, *n.* a species of *Anethum*; *see* စမြိတ်။
တမွ, *a. or adv.* poor, inferior: applied to gold; and also to elephants. ဟမွမွသွားသည်။
တမွတ်, *n.* a kind of royal umbrella.
တမှိုင်တွေတွေ, *adv.* in an absent, dejected manner.
တယ်, 1, *adv.* very; *used as an intensive prefix only,* တယ်ကောင်းသည်, for တယ်၍ကောင်းသည်, it is very good; တယ် *is colloq.,* အလွန် *being its equivalent in comp.*
တယ်ကရ, တယ်မိကရ, *adv.* exceedingly, often in the sense of overdoing, အလွန်; ခင်ဗျားတယ်မိကရမပြောနှင့်, do not speak too much, sir, *i.e.,* do not go too far in your speech; သည်အရပ်မှာကျားပေါသည်၊ ညည့်အခါတယ်မိကရမလည်နှင့်, in this place there are many tigers, do not go about too much at night.
တယ်, 2, *v.* to decoy a wild bird by means of a tame one; ခါတယ်, ချိုးတယ်, ကြက်တယ်; တယ်ကြက်, a decoy fowl; တယ်ချိုး, a decoy dove.
တယ်တိန်ညင် (*pron.* တညင်), *n.* a decoy jungle fowl; *see* တိန်ညင်။
တယမ်းယမ်းလှုပ်, *v.* to wave, as the hand, လွှဲ၍ပြသည်။
တယော, 1, *n.* a violin, fiddle, တယောပွဲ, တယောပွဲခံ။
တယောထိုး, *v.* to play on the violin or fiddle.
တယောထိုးတံ, *n.* a fiddlestick.
တယောသမား, *n.* a fiddler, violinist.
တယော, 2, *n.* blind aloes, ကယော။
တယောက်တလေ, *a.* some, အချို့; few, one here and one there, ကျောင်းသားတယောက်တလေအောင်ကြသည်။
တရုက်, *n.* a Tartar, native of Tartary, တရုပ်တရုက်။
တရပတ်, 1, *adv.* in a slovenly, slatternly manner, သက်နိုးကိုတရပတ်ရုံ, ပုဆိုးတရပတ်ကြီးနှင့်, as in wearing a *puhso* too long.
တရပတ်, 2, *n.* a kind of fan, used by priests.
တရှူ, *n.* the Malay tapir.

တရော်ဖြက် (ပင်), *n.* the changeable *Lantana*; *sometimes corrupted into* တဖြက်။

တရား (Pali ဓမ္မ), *n.* law, the laws of the moral world collectively, or any particular moral principle or law; that which accords with the laws of the moral world, or the established system of just retribution; right, equity, justice; a lawsuit; တရားလိုက်မှဘုရားနှစ်သက်သည်; *v.* to accord with moral law, to be right, equitable, just, အလွန်တရားသည့်မင်း, a very just official; တရားဆိတ်သည့်တိုင်းပြည်, a lawless or irreligious country.

တရားကျ, *v.* to be contrite; a term applied to persons who have forsaken their evil ways.

တရားခံ, *n.* a defendant in a court, or the accused in a criminal case; *comp.* တရားလို; တရားခံသက်သေ, or တရားခံပြသက်သေ, a witness for the defendant in a civil, or for the accused in a criminal case.

တရားခွင်, *n.* a place of judicature, particularly the inside of the bar of a court; a judge's or magistrate's bench.

တရားစရိတ်, *n.* the costs of a lawsuit.

တရားစီရင်, *v.* to administer the law, to decide or pass judgment in a case, as an inferior official (တရားဆုံးဖြတ်, as a superior one).

တရားစောင့်, *v.* to be conscientious, scrupulous; တရားမစောင့်, to be unscrupulous.

တရားစွဲဆို *v.* to institute a suit, prosecute in law, to sue, arraign, တရားပြုလုပ်သည် (in U. B. စားထားသည်, စာထားတရားပြုလုပ်သည်).

တရားဆုံးဖြတ်, *v.* to decide a case in court.

တရားတင်းကုပ် (*pron.* တင်းဂုပ်), *n.* an inferior tribunal; a place where the sacred law is preached.

တရားတဘောင်, *n.* a lawsuit, တရားတွေ့မှု။

တရားတွေ့, *v.* to engage, or be a party, in a lawsuit.

တရားတွေ့ဘက်, *n.* a party in a lawsuit, တရားဘက်။

တရားတွေ့မှု, *n.* a lawsuit, တရားတဘောင်။

တရားထောက်, *n.* a church clerk; a reader of responses.

တရားနာ, *v.* to hear preaching.

တရားနိုင်, *v.* to gain a cause in law; တရားနိုင်သက်သေ, a witness of the party which gains a civil case; *n.* the winning party in a civil suit, in contradistinction to တရားရှုံး, the losing party.

တရားပလ္လင်, *n.* a magistrate's or judge's bench.

တရားပိုင်မင်းကြီး, *n.* the Judicial Commissioner; also styled တရားမင်းကြီး, and လွှတ်တော်မင်းကြီး။

တရားပြုလုပ်, *v.* to prosecute in law, တရားစွဲဆို။
တရားဘက်, *n.* a party in a lawsuit, တရားတွေ့ဘက်။
တရားမ. *n.* civil law; တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ, the Code of Civil Procedure.
တရားမမှု. *n.* a civil case.
တရားမရုံး, *n.* a civil court; *comp.* ရာဇဝတ်ရုံး။
တရားမဲ့. *adv.* lawlessly, တရားဆိုဘ်သည့်တိုင်းပြည်မှာတရားမဲ့ပြုလုပ်ခြင်းသာများသည်။
တရားမှု. *n* a lawsuit; business pertaining to religion.
တရားရင်း. *n.* fundamental truth.
တရားရုံး, *n.* a civil court; *comp.* ရာဇဝတ်ရုံး။
တရားရှင်ပြန်လွှတ်, *v.* to discharge, as an accused; implying that on further evidence being procured, the case may be reopened.
တရားရှုံး. *v.* to lose a civil suit.
တရားလမ်း (from တရား, a moral principle, and လမ်း, a road), *n.* the path of duty; a moral course; morality; တရားလမ်းကြောင်းပြ။
တရားလို, *n.* a plaintiff in a civil, or a complainant or prosecutor in a criminal, case; တရားလိုသက်သေ, a witness for the plaintiff in a civil, or for the prosecution in a criminal, case; *comp.* တရားခံ။
တရားလိုလား, *v.* to be litigious; to be possessed with a strong desire to observe the moral precepts.
တရားဝင်, *v.* to be of age, in law.
တရားသဘင်, *n.* an assembly convened for religious or judicial purposes, တရားသဘင်စည်းဝေးသည်။
တရားသူကြီး, *n.* an administrator of justice, a judge, ရာဇဝတ်တရားသူကြီး။
တရားဟော, *v.* to preach; တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်. a preacher and expounder of the law.
တရားဟောစာ, *n.* a sermon or homily.
တရိဂံ, *n.* a triangle, သုံးထောင့်ပုံ; ရိုးတြိဂံ, a right-angled triangle; အနားနှစ်ညီတရိဂံ, an isosceles triangle; ခေါင်းလျှားတရိဂံ, a scalene triangle.
တရိဂံခွဲ, *v.* to triangulate.
တရိရန်း, *n.* an equilateral triangle.
တရုပ်, *n.* a Chinese, native of China.
တရုပ်အပ်, *n.* a round-eyed needle.
တရုပ်ကပ်, *n.* a venetian blind.
တရုပ်ကျောင်း, *n.* a Chinese joss house.
တရုပ်စံကား (*pron.* စဂါး), *n.* the China champac, သဇော်စံကား။
တရုပ်စာ, *n.* the Javanese sparrow.

တရုပ်ဆီး, *n.* a kind of dried plum, with an acid flavor (introduced from China).

တရုပ်တန်း, *n.* China Street; the Chinese quarter in any city.

တရုပ်နတ်ပွဲ, *n.* a Chinese *nat* festival.

တရုပ်နှစ်ကူးပွဲ, *n.* a Chinese New Year's festival.

တရုပ်ဘုံအိမ်, *n.* the building in which Chinese secret societies hold their meetings.

တရုပ်မင်, *n.* india ink (made in the Anhwei Province of China).

တရုပ်မန်ကျည်း (*pron.* မကျည်း), *n.* an arboreous shrub with a fine leaf; *comp.* သဘော်မန်ကျည်း။

တရုပ်မှူးမတ်, *n.* a Mandarin, တရုပ်မင်းမှူထမ်း။

တရေး, *adv.* for a little while; applied to words of sleeping, တရေးနိုးထသည်, to awaken and arise after a nap; ကျွန်ုပ်တရေးအိပ်ရဦးမည်, I must sleep a little longer; အိပ်၍တရေးသာပျော်သည်, I was sound asleep only for a short time.

တရေးတမြွေး, *adv.* same, တရေးတမြွေးအိပ်ဦးမည်။

တရေးရေး, *adv.* steadily; applied to words of seeing; when applied to mental action, it signifies firmly, really, indeed, truly, အလုပ်ကိုရမည်လို့တရေးရေးထင်သည်, မောင်မင်းငါ့စကားကိုနားမထောင်လျှင်၊ ထောင်ကျမည်တရေးရေးထင်သည်။

တရော်, *n.* a species of linden-bloom, *Grewia.*

တရော်ညှိနွယ်, *n.* the *Gouania leptostachya*, a large, scandent, tendril-bearing shrub, producing small, yellowish flowers, which give place to capsular drupes provided with three rounded, short wings.

တရွင်း, *see* တူးရွင်း, *n.* a spade, shovel.

တရှား, *n.* the Tavoy name for ဆီးဖြူ။

တရှုပ်ရှုပ်ရှိ, *v.* to whimper, နွဲ့သံပြု။

တလျှောက်လုံး, *adv.* all along, through the entire length, all the way, မြစ်တလျှောက်လုံး, လမ်းတလျှောက်လုံး, ချောင်းတလျှောက်လုံး, မြို့တလျှောက်လုံး။

တလျှောင်လျှောင်, *adv.* moderately; appearing and disappearing, as a chronic disease, ပျောက်ချေပေါ်ချေ၊တလျှောင်လျှောင်မမာနေသည်။

တလက်တက်, *n.* a handful, as much as the hand will contain; *comp.* လက်တဆုပ်။

တလင်း, *n.* a clear, level plot of ground, စစ်တလင်း, မြေတလင်း, သမံတလင်း; စပါးတလင်း, ကောက်တလင်း, နှမ်းတလင်း, a threshing floor.

တလင်းကျံ, *v.* to smear a threshing floor with a mixture of earth and dung, to prevent the paddy from falling into cracks.

တလင်းတက်ပွဲ, *n.* the harvest-home festival.

တလင်းတွင်းရောင်း, *v.* to sell paddy while it is still on the threshing floor.
တလင်းပြင်, *n.* same as တလင်း။
တလင်းပြောင်, *n.* the same, made quite clear of grass, refuse, etc.
တလင်းသား, *n.* a bastard, မြင်တလင်းသား။
တလည်လည်, *adv.* round and round.
တလယ်ကျူမ်ကျူမ်, *n.* the Tavoy name for camphor, ဖုမ္ဗသိမ်။
တလပါ (*pron.* ဒလပါ), *n.* a large shovel; *comp.* ငန်းပြား, and တူးရွင်းပြား။
တလဖက် (*accented on the second syllable*), *n.* a kind of mango; နက်တဲ့သရက်။
တလလ, *adv.* in a vain, rambling manner, ဗောင်ကျော့, လယ်လျားလျား။
တလလတကျော့ကျော့, *adv.* same, အလုပ်အကိုင်မရှိဘဲနှင့်တလလ (or တလလ ဟကျော့ကျော့) လမ်းလျှောက်နေသည်, without having any employment, he continues walking about the streets, in a vain, aimless manner.
တလဟတ်, *n.* the Hamilton teak.
တလား, *n.* a coffin, or any receptacle in which a corpse is placed to receive funeral rites.
တလားတင်ခင်တိတ် (*pron.* ဂင်ဒိတ်), *n.* a hearse, တလားတင်စွယ်ဖား။
တလားထမ်းခုံ, *n.* a bier.
†တလားဖုတ်, *n.* a cookhouse belonging to a monastery, ဓါးတင်းကုပ်, စားဖိုအိမ်။
တလီတိ (ပင်), *n.* the *Rourea* plant.
တလုမ်, *n.* the Tavoy name for သင်ပေါင်း။
တလုံနွေးနွေး (*rare*), *see* တအုံနွေးနွေး, *adv.* concernedly, as in the way of thinking over one's faults with regret. တအုံနွေးနွေးအောက်မေ့သည်။
တလုံလဲလဲ, *adv.* repeatedly, တလဲလဲ, အဖန်တလဲလဲ, ထပ်တလဲလဲ။
တလိုင်း, *n.* a Peguan or Talaing, မွန်။
တလိုင်းကရင်, *n.* a Pwo Karen.
တလိုင်းမြန်မာ, *n.* Talaings and Burmans collectively.
တဏ္ဍ (*pron.* သန့်) (Pali), *n.* filth, uncleanness; vileness, wickedness; အညစ်အကြေး, ညစ်ညမ်းခြင်း; တဏ္ဍပွေး, ringworm produced by uncleanness.
တဟင့်ဟင့်ရို, *v.* to whine, as a child, ညည်းသံပြုသည်။
တဟတ်, *see* တလဟတ်, *n.* the Hamilton teak.
တဟဲ့ဟဲ့, *adv.* threateningly.
တံကင်း (*pron.* တဂင်း), *n.* the outrigger of a boat; *see* တွန်းခင်း, လှေတွန်းခင်း။
တံကူ (*pron.* တဂူ), *n.* a knee of a boat or ship; a crook for a knee, တံကူချသည်။

တံကူး, *see* တန်ခူး, *n.* *Tagu*, the first month in the Burmese year, nearly answering to April.

တံကဲ (*pron.* တဂဲ), *n.* a support for the back, anything to lean against; *comp.* အမှီ, with which it is often coupled; *used figuratively* to signify help, support, assistance, ဘုရားမျှသော်လည်း၊အမှီတံကဲရှိမှ ပွင့်တော်မူနိုင်သည်, even a Buddh can only appear with a support; meaning that without a Bo tree, there can be no Buddh; ကျွန်တော်အမှီတံကဲမရှိလို့၊သည်လောက်ပင်ပန်းသည်, I am in so much distress, because I have no support or stay.

တံကဲပန်း, *n.* ornamental, carved work in the throne of a Buddh, or a monarch.

တံကောက် (*pron.* တဂေါက်), *n.* the bend under the knee, ကကောက်, ဒူးကောက်, တံကောက်ကွေး။

တံကောက်ကြော, *n* the hamstring, ဒူးကောက်ကြော။

တံကောက်ကြောဖြတ်, *v.* to hamstring, တံကောက်ကြောကိုထားနှင့်ဖြတ်သည်။

တံကောက်ကွေး, *n.* same as တံကောက်, ခရီးသွားရလွန်းလို့၊ တံကောက်ကွေးများတောင့်တင်းနေသည်။

တံကို (*pron.* တဂို), *n.* the roof of a boat, made with a ridgepole, like the roof of a house, တံကိုပေါင်း (*pron.* ဗောင်း).

တံကျင် (*pron.* တကျင်), *n.* an impaling stake; *comp.* တံစို့; တံကျင်တင်။

တံကျင်လျှို, *v.* to impale, တံကျင်လျှိုသတ်သည်။

တံကျစ်စည်း, *n.* a kind of braided broom.

တံခါး (*pron.* တဂါး), *n.* a door; a postern or gate, as the gate of a city, မြောက်တံခါး, တောင်တံခါး, အရှေ့တံခါး, အနောက်တံခါး။

တံခါးကျင် (*pron.* တဂါးကျင်), *n.* a bolt or bar, ကန့်လန့်ကျင်; တံခါးကျင်ထိုး, တံခါးကျင်လျှို, to make secure with a bolt, to bolt; *see* မင်းထုပ်, which is applied to gates of large size.

တံခါးကျည်း, *n.* same as တံခါးကျင်။

တံခါးခုံ, *n.* the sill or threshold of a door.

တံခါးစောင့်, *n.* a doorkeeper.

တံခါးထုပ်, *n.* a lintel.

တံခါးနီ, *n.* the red postern in the palace at Mandalay.

တံခါးပေါင်, *n.* the back part of the leaf of a door, on which the door turns, which terminates in a point above and below; a batten; *see under* အပေါင်။

တံခါးမုတ်, *n.* an arch or frame over a door or gate; a triumphal arch.

တံခါးမှူး, *n.* a chief who has charge of a gate.

တံခါးရွက်, *n.* the leaf or fold of a door.

တံခါးဝ, *n.* a doorway; a gateway; တံခါးပေါက်။

†တံချူ (*pron.* တဂျူ) (from ချူ to twist off). *n.* a forked pole used to twist off fruit and leaves, အသီးကိုတံချူနှင့်ဆွတ်ယူသည်; မိန်တံချူ. a jocular term for an instrument used by boat thieves, for the purpose of abstracting property from boats. မိန်တံချူနှင့်လှမ်းယူသည်။

တံခြစ်စည်း, *n.* a stiff broom or straight rake (used on the ground).

တံခွန် (*pron.* တဂွန်), *n.* a streamer offered in worship; the tail of a comet; a pennant. တံခွန်ပြား, တံခွန်လုံး။

တံခွန်ကုပ်ကား, *n.* a streamer fastened to its staff by a curved stick or bamboo; *see* ကြက်လျှာတံခွန်. and ကုပ်ကားတံခွန်။

တံခွန်ကြက်လျှာ. *n.* a paper streamer in the shape of a fowl's tongue; *see under* ကြက်လျှာတံခွန်။

တံခွန်တိုင် (*pron.* တဂွန်ဒိုင်), *n.* a sacred flagstaff.

တံခွန်တိုင်စိုက်. တံခွန်တိုင်ထူ, *v.* to erect a sacred flagstaff.

တံခွန်တိုင်တကာ. *n.* one who makes an offering of a sacred flagstaff.

တံခွန်မြူဆွတ်, *v.* to be deficient in ear. as the rice plant, or any cereal.

တံခွန်လှူ, *v.* to make an offering of a sacred streamer.

တံခွန်လွှား, *n.* the mark (်); when applied to a final consonant, အသတ်; when applied to the vowel ေသြာ်. ရှေ့ထိုး; တံခွန်လွှား was formerly used instead of ရှေ့ထိုး။

တံငါ, *see* တငါ, *n.* a fisherman.

တံစက် (*pron.* တဇက်), *n.* the eaves of a roof, အမိုးစွန်းတံစက်။

တံစက်ကြောင်း, *n.* the drain which receives the droppings of the eaves; the line of the eaves. တံစက်ကြောင်းက၊ရေကျအောင်မိုးသည်းရွာသည်, it rains so that the water falls from the line of the eaves.

တံစက်နား, *n.* the line of the eaves.

တံစက်မြိတ် (*pron.* တဇက်မိတ်), *n.* the extreme ends of the eaves.

တံစက်လက်ပြန်ရေ, *n.* water thrown back on the roof of a house and caught again for medicinal purposes. This water is mixed with medicine and administered to those supposed to be possessed by an evil spirit or witch. It is also thrown upon mad dogs, under the belief that it will prevent them from returning to the house.

တံစဉ်း (*pron.* တဇင်း), *n.* a file, သုံးထောင့်တံစဉ်း, ခွေးလျှာတံစဉ်း။

တံစဉ်းကြမ်း, *n.* a rasp.

တံစဉ်းစာ. *n.* filings.

တံစဉ်းခိုတ်, *v.* to cut a file.

တံစဉ်း (နှင့်) တိုက်, *v.* to file.

တံစဉ်း (နှင့်) သွေး, *v.* to sharpen with a file, as a saw.

တံစည် (*pron.* တစည်). *n.* a sickle.
တံစည်စာ, *n.* the grain left in reaping.
တံစည်(နှင့်)ရိတ်, *v.* to reap with a sickle.
တံစည်း (*pron.* တဇည်း), *n.* an adz.
တံစုန်း (*pron.* တဇုန်း), *n.* a branch of a sunken tree, a snag, တံစုန်းသစ်ငုတ်, တံစုန်းငုတ်ကိုတိုက်မိ၍မီးသင်္ဘောမြုပ်သွားသည်, the steamer struck a snag and sank.
တံစူးဝါး (*pron.* တဇူးဝါး), *n.* a bamboo used as a poker, at the burning of a dead body. Cups are made from the joints of these bamboos, for the purpose of holding charmed medicine. The medicine is tattooed into a person's flesh, as a preventive against the malign influences of witches and evil spirits.
တံစောင် (*pron.* တဇောင်), *n.* a long, circular or angular chisel.
တံစို့ (*pron.* တဇို့), *n.* a spit; *comp.* တံကျင်။
တံစို့ကန့်လန့်ကျင်, *n.* a skewer.
တံစို့ထိုး, *v.* to spit, thrust a spit through; put on a spit.
တံစိုး (*pron.* တဇိုး), *n.* a gift made in order to pervert justice, a bribe.
တံစိုးစား, *v.* to take a bribe.
တံစိုးထိုး, *v.* to bribe.
တံစိုးလက်ဆောင်, *n.* a bribe, တံစိုးလက်ဆောင်စားသည်, အကြောင်းမတန် တံစိုးလက်ဆောင်စားသည့်မင်း, an official who takes many bribes.
တံဆိပ် (*pron.* တဆိပ်), *n.* a mark or impression made by stamping: a stamp, seal; တံဆိပ်တော်စက္ကူ, government stamped paper.
တံဆိပ်ခတ်, တံဆိပ်ရိုက်, *v.* to stamp.
တံဆိပ်ခေါင်း, တံဆိပ်တော်ခေါင်း, *n.* a postage or receipt stamp.
တံဆိပ်ပုံ, *n.* a stamp, seal.
တံညှပ်, *n.* a split bamboo stick for roasting or toasting; *see* ကင်ညှပ်; အမည်းသားတစ်တံညှပ်နှင့်ကင်သည်, ကောက်ညှင်းတံညှပ်နှင့်ကင်သည်, လူမမာများကိုဆီးသားတံညှပ်နှင့်ထမင်းကင်ပေးသည်။
တံတင်း, *n.* a kind of basket or box (*obs.*).
တံတား (*pron.* တဒါး), *n.* a bridge; hence မြေတံတား, a causeway.
တံတားအုတ်မြစ်, *n.* an abutment.
တံတားဦးတို, *n.* a wharf.
တံတားခင်း, တံတားထိုး, *v.* to bridge, make a bridge over.
တံတားဆောက်, *v.* to build or construct a bridge.
တံတားပုခက်, *n.* a suspension bridge.
တံတားရှင်, *n.* a drawbridge, နင်းကျွမ်း, ခေါက်တံတား။

တံတုတ်, *n.* a strickle, a levelling stick used to level grain in a measure, တံသုတ်။

တံတောင်, *see* တတောင်, *n.* the elbow.

တံတိုင်း (*pron.* တဒိုင်း), *n.* a brick or stone wall, ဘုရားတံတိုင်း, မဟာခံရုံတံတိုင်း, စေတီတံတိုင်း, ကျောင်းတံတိုင်း; ဝန်ကြီးတံတိုင်းကြီး, a term applied to great ministers of state, similar in meaning to the English expression "pillars of the state;" the Burmese also designate a great minister, as ပြည်ကြီးပခုံး, ပြည်ကြီးလက်ရုံး, *lit.* the shoulders and forearms of the state.

တံတွေး (*pron.* တဒွေး), *by corruption* စတွေး (စဒွေး). *n.* saliva, spittle, တံတွေးတစစ်စစ်ထွက်, to have a copious salivary discharge; တံတွေးထွေးပက်စက်, to be careless, regardless of all conventionality, as to where one expectorates; တံတွေးခွက်ထဲမှာမျောသွားသည်. an expression used of a person who has committed a shameful, or exceedingly foolish act; တံတွေးခွက်ထဲမျောလိမ့်မည်, or မျောမဟာဘဲ, an expression of reprobation used to warn a person who is pursuing (or is likely to pursue) a certain line of conduct, that it will expose him to severe censure.

တံတွေးထွေး, *v.* to expectorate.

တံထွာ, *n.* character, disposition, သဘော (*obs.*).

တံဒုတ်, *see* တံတုတ်, *n.* a strickle, တံသုတ်။

တံပူ (*pron.* တဗူ), *n.* a tooth-stick, a stick used to clean the teeth; နံ့နက်စား။

တံပူစား, *v.* to use a tooth-stick. *Pongyis* incur guilt if they do not use a tooth-stick on rising, and before they perform their ablutions.

တံပူပင်, *n.* the *Harrisonia Bennettii*, a tree leafless in the hot season, armed with short, straight prickles, and bearing rather large reddish white flowers, which give place to globular, depressed drupes. It is so called by the Burmese because they make tooth-sticks from its wood.

တံပိုး, 1 (*pron.* တဗိုး), *n.* a horn (musical instrument).

တံပိုး, 2 (*pron.* တဗိုး), *n.* a wave, billow, လှိုင်း။

တံပွတ် (*pron.* တဗွတ်), *n.* a paintbrush; toothbrush; mop, swab.

တံပွတ်တံ, *n.* a long-handled mop.

တံဖျာ (*pron.* တဗျာ), *n.* a rod, stick used in driving oxen, buffaloes, or horses; also called မြင်းကြိမ်, or တံဖျာကြိမ်လုံး။

တံဘောင် (*pron.* တဗောင်), *n.* a common saying or song (တံဘောင်ဘေး

ချင်း). said to originate among children, but to be fraught with some mystic, prophetic meaning. သိုက်တံဘောင်။

တံဘောင်ထွက်, တံဘောင်ပေါ်, *v.* to originate, as such a saying or song.

တံမျဉ်း (*pron.* တမျဉ်း), *n.* a ruling line, မျဉ်းတံ; a rule, precept, နည်း, ဥပဒေ။

တံမျဉ်းခတ်, တံမျဉ်းချ. *v.* to apply a ruling line.

တံမျဉ်းချိုး, တံမျဉ်းနှုတ်, *v.* to cast lots by broken sticks.

တံမြွာ, *n.* a short, wind instrument; a kind of drum, စည်တံမြွာ။

တံရှည်, *n.* a long, wind instrument, used on the same occasion, as the တံမြွာ။

တံလျှပ်, or တလျှပ်, *n.* mirage.

တံလျှို (*pron.* တလျှို, and တရှို), *n.* a spy, သူလျှို, တံလျှိုနှင့်ထောက်ကြည့်သည်; အထောက်, လူထောက်။

တံလျှိုလွှတ်, *v.* to send out or employ spies.

တံသင် (*pron.* တသင်), *n.* a sharp peg or stick (sometimes poisoned) driven into the ground, particularly to impede the approach of an enemy. They are said to be made of the bamboo called သနု; ငြောင့်တံသင်။

တံသုတ် (*pron.* တသုတ်, တဒုတ်, or စဒုတ်), *n.* a strickle, a levelling stick, used to level grain in a measure.

တံသုတ်ကျုမ်း, *v.* to level with a strickle. In describing very level or flat ground, the Burmese use တံ့သုတ်ကျုမ်း, ရှင်စောပုမြို့ထဲမှာတံသုတ်ကျုမ်းသကဲ့သို့ မြေညီသည်, in the city of Shinsawbu the ground is as even as if it had been levelled with a strickle.

တံ့, *v.* to stop, remain for a little while, ရပ်သည်; to desist, ရပ်ဆိုင်းသည်; to be checked, as the virulence of snake poison, အဆိပ်အရှိန်တံ့နေသည်. *Der.* အတံ့။

တံ့စား, *v.* to make a stand (in view of an enemy), ရပ်ခံသည်; to dillydally, to loiter on a journey, ခရီးတံ့သည်; နေ့ချင်းသွားနိုင်သောခရီးလမ်းမှာ တံ့စားသောကြောင့်ညည့်များစွာအိပ်၍သွားရသည်, owing to his loitering on the way, he had to sleep many nights, in a journey which he could have made in one day.

တံ့နေ, *v.* to be at a standstill, ဆောင်းဝယ်ခြင်းကိစ္စတံ့လျက်နေသည်။

တံ့ရပ်, *v.* same as တံ့, ဘုရားလောင်းသည်ရထားကိုတံ့ရပ်စေ၏, the embryo Buddh caused the chariot to stop.

တာ, 1, *n.* a box, သေတ္တာ (*obs.*).

တာ, 2, *n.* *an obsolete word*, signifying a rope, cord, string, as in the sentence, စောင်းသမားလည်းတာမမြည်ပန်းချီသမားလည်းဟန်မရ, the strings

of the harper's harp failed to utter a note, and the painter's work failed in resemblance, *i.e.*, was not true to life.

တာ, **3**, *v.* to measure with a *ta*, a measure of length equal to seven cubits (some *tas* are eight cubits); to measure ground with a measure of any length. In measuring distances along a road or highway, the seven cubit *ta* was the standard; in measuring ditches or drains, the eight cubit *ta* was employed; *n.* measure, length, distance: an allotment, portion of work, အတာ; အရှန(တာ), ကုလားလေးတာ, မြင်းမိုရ်တာ, စကြဝဠာတာ. *Der.* အတာ။

တာအိုး, *n.* a pot used in the festival of the new year; *see under* သင်္ကြန်။

တာကျ, *v.* to fall to one's share, as work, အတာကျသည်။

တာကြေခင်း, *v.* to take a preliminary canter over the course in a horse race; to take a preliminary run over a course, as men in a foot race.

တာချ, တာပေး, *v.* to allot, assign a portion of work.

တာချော, *v.* to trim an embankment.

တာတူး, *v.* to dig or construct an embankment or bund. တာလုပ်။

တာတိုင်, *n.* a post set up to mark distance on a road, at intervals of one thousand *tas* each; mileposts on an embankment, or bund.

တာထိုး, *v.* to measure with a *ta.*

တာပြွတ်အိုး, *n.* a pot used in the festival of the new year; *see* တာအိုး (*obs.*).

တာဖွဲ့, *v.* to calculate the portions of labor, previous to distribution.

တာရင်း, *n.* a startingpost.

တာရိုး, *n.* an embankment or bund.

တာရှည်, *v.* to be long, as an interval of time.

တာလမ်း, *n.* an embankment or bund, တာရိုး။

တာဝန်, *n.* an allotment, portion of work, quota; responsibility; *see* အတာအဝန်။

တာဝန်ခံ, *v.* to assume responsibility, to be answerable.

တာဝန်ဖြစ်, တာဝန်ရှိ, *v.* to incur responsibility; to be accountable for; to be amenable, သည်သူကြွေးမဆပ်ဘဲထွက်ပြေးလျှင်၊ခင်ဗျားတာဝန်ဖြစ်လိမ့်မည်, if this man runs away without paying his debts, you will be held responsible.

တာသွား, *v.* to possess great efficacy, as medicine, အလွန်တာသွားသည့်ဆေး။

တာ, **4**, *v.* to cling to (*obs.*). *Der.* ခွေတာ, ညာတာ, တွယ်တာ။

တာတွယ်, *v.* to cling to, from a feeling of attachment; *see* တွယ်တာ။

ဘာ, **5**, *v.* to be very red, flaming red; *see* ကျာသည်; သူပုဆိုးနီနီတာတာ

ဝတ်လာသည်, he comes wearing a very red *puhso*; နီလိုက်သည်မှာတာလို့, so red as to be flaming.

တာတာအိုး, *n.* a flattering, deceiving fellow, ပလီအိုး. The Burmese use this term in a tone of indulgent railery, somewhat as the English say, "you rascal," "you humbug," with good humored pleasantry, or in a slightly satirical manner, ပလီလိုက်သည်မှာတာတာအိုးကလေး, so deceitful, you little rascal.

တာပန, *n.* one of the eight stories or stages of hell; *see under* ငရဲ။

တာရာ (Pali), *n.* a constellation.

တာရာကိုးလုံး, *n.* the nine principal constellations, arranged to correspond with the twenty-seven lunar asterisms (နက္ခတ်), *viz.* ကာကာ, ကျီးတာရာ; ဟံသာ, ဟင်းသာတာရာ; ကက္ကဋ္ဋ, ပုစ္ဆန်တာရာ; တူလာ, ချိန်တာရာ; စူဠာ, ဆံချင်တာရာ: ကေဝဋ္ဋ. တံငါတာရာ; ဟတ္ထိ, ဆင်တာရာ; အဿ, မြင်းတာရာ; ဗကော, မြိုင်းတာရာ။

တာလုဇာ (Pali တာလု, the palate, and ဇာ, produced), *a.* palatal, produced from the palate; applied to consonants of the စ class.

တာဝတိံသာ (Pali), *n.* the second stage of the world of *nats*, situated on the summit of the Myinmo Mountain; *see under* နတ်ပြည် (72).

တား, *v.* to prevent in any way, whether ကာ, ဆီး, မြစ်, or ဟန့်, သည်သူကိုတားလို့မရနိုင်ပါ။

တားဆီး, *v.* to impede, တားဆီးကန့်ကွက်; *see* ဆီးတား။

တားမြစ်, *v.* to prohibit; *see* မြစ်တား။

တားဝါရန်း (*Law*), *n.* a warrant to stay execution in a civil suit.

†တားတား, *adv.* by a very little; *chiefly prefixed to* လိုသည်။

တားတားကလေး, *adv.* same (*more common*), ကျွန်ုပ်ငှက်ဖျားမိသည်မှာ၊မသေရုံတားတားကလေးကျန်တော့သည်, ငှက်ကိုပစ်သည့်အခါ လူကိုမှန်မည်လို့၊တားတားကလေးလိုတော့သည်။

တိ, *v.* to pare off (the end) in order to make even; to cut off a little bit, evenly; to be exactly even, as a sum of money; လက်ကိုင်တုတ်အဖျားချွန်နေသောကြောင့်၊ညီအောင်တိလိုက်ပါ, as the end of the walking stick is pointed, pare it off to make it even; ငွေခုနစ်ဆယ်တိနေသည်. ငွေခုနစ်ဆယ်တိတိရှိသည်, there are exactly seventy rupees. *Der.* အတိ။

တိတိရိရိ, *adv.* quite even on the end, ဧန္တုလစ်သူကြီး ခွန်အားဗလကောင်းသောကြောင့်၊ဝါးတရာကိုတိတိရိရိဖြစ်အောင်တချက်တည်းခုတ်နိုင်သည်။

တိတိဝန်းဝန်း, *adv.* perfectly circular, လမပြည့်သေးသောကြောင့်၊တိတိဝန်းဝန်းမရှိပါ, as the moon is not yet full, it is not perfectly round.

တိတိပိုင်းပိုင်း, *adv.* same as တိတိဝန်းဝန်း။

တိရရိ, *adv.* evenly, as several ends cut to the same length.

†တိဇရုပ်, *n.* matter produced by the operation of three causes; *comp.* အကြောင်းတရားသေးပါး။

√တိတ်, 1, *n.* an omen; *comp.* နိမိတ်။

တိတ်တံဘောင် (*pron.* တဘောင်), *n.* a common saying supposed to be fraught with some mystic, prophetic meaning; *see* တံဘောင်; တိတ်တံဘောင်ပေါ်, to originate, as such a saying.

တိတ်ထို, *n.* a writing explanatory of omens, တိတ်ထိုကျမ်း။

တိတ်ထိုဆရာ, *n.* an interpreter of dreams.

တိတ်နိမိတ်, *n.* same as တိတ်။

✓တိတ်, 2, *v.* to be still, silent, quiet, ဆိတ်သည်; to die away, as a sound, အသံတိတ်သွားပြီ; တိတ်တိတ်နေ၊စကားများသည်။

တိတ်ခိုးကြံ, *v.* to devise secretly, သူများမသိအောင်တိတ်ခိုးကြံသည်။

တိတ်ဆိတ်, *v.* same as တိတ်; used always in a good sense, သည်နေရာအလွန်တိတ်ဆိတ်သည်၊စာကြည့်ရန်အလွန်ကောင်းသည်။

တိတ်တဆိတ်, *adv.* silently, quietly; secretly; used in a bad sense, ငွေနောက်ကတိတ်တဆိတ်လာ၍ငမည်းကိုရိုက်ပါသည်။

တိတ်တိတ်ခိုးရောင်း, *v.* to sell contraband goods or merchandise, such as illicit liquor or opium; to secretly appropriate and sell goods belonging to one's employer.

တိတ်တိတ်နေ, *int.* tut, hush, ငြိမ်ငြိမ်နေ။

တိထိ (Pali), *n.* a lunar day, one thirtieth part of a lunation.

တိန်ညင်, *n.* a small species of hen (ကြက်တိန်ညင်), much used in decoying wild ones; any tame creature used to decoy wild ones; *see* တိန်ညင်, ချို့တိန်ညင်; မယားတိန်ညင်၊လင်မုဆိုး, a husband and wife acting in collusion.

တိန်ညင်း, *n.* a small species of kingfisher; တိန်ညင်းမွေး, a color applied to oxen.

တိန်းညက်, *n.* the sapan tree, *Cæsapenia sappan.* The root of this tree is chopped up and boiled to make a red dye.

√ တိမ်, 1, *n.* a cloud, a light cloud without rain; *comp.* မိုဃ်းသား; a film on the eye, တိမ်သလာ; a cataract in the eye.

တိမ်ကြေးစင်, *v.* to be clear, unclouded.

တိမ်ကြေးလကြေးစင်, *v.* to be clear by night. This term is also applied to an unclouded sky in the daytime.

တိမ်ခိုး, *n.* a thin fleecy cloud, a cirrus, the mare's tail, cat's tail.

တိမ်ငါးကြင်းကြေး, *n.* clouds which lie in scales, a mackerel sky.

တိမ်တံခွန်, *n.* a cloud in the form of a pennant.

တိမ်တောင်, *n.* a cloud in the form of a mountain, a cumulus.
တိမ်တိုက်, *n.* a thick massive cloud.
တိမ်ထပ်, *n.* clouds which lie in heaps.
တိမ်ငုပ်, *n.* a dark cloud.
တိမ်ပြေး. *n.* a scudding cloud, a scud; a storm-scud.
တိမ်လိပ်, *n.* clouds which lie in rolls.
တိမ်လွှာ, *n.* a thin cloud.
တိမ်သလာ, *n.* a cloud in the eye, a film on the eye, တိမ်သလာစွဲ, to have a film on the eye, or cataract in the eye.

တိမ်, 2, *v.* to be shallow, of little depth, မနက်. သည်မှာရေတိမ်သည်၊မီး သင်္ဘောမသွားနိုင်ပါ, here the water is shallow, the steamer cannot go; to be declining, tending to destruction, by being merged in something foreign, as a race, ရှမ်းတိမ်။

တိမ်ကော (*pron.* တိမ်ဂေါ). *v.* same. အနှစ်တရာကြာလျှင်၊မြန်မာလူမျိုးစစ်တိမ် ကောသပျောက်လိမ့်မည်လို့အချို့ထင်ကြသည်. some think that in the space of one hundred years. the pure Burmese race will disappear.

တိမ်မြုပ်, *v.* to disappear. be lost, obliterated. buried in oblivion. စကား ဟောင်းလွန်းလို့အဓိပ္ပါယ်တောင်မထင်ရှားတိမ်မြုပ်ခဲ့ပြီ, the word is so antiquated that even the meaning is not evident, it has become obscure.

တိမ်း, *v.* to lean. be inclined, ယိမ်းသည်; *comp.* စောင်း; to deflect. be deflected; to go aside, out of the way; *comp.* ရှောင်; မြန်မာမင်းနိုင် ငံတွင်အမှုးရမင်းလာသည့်အခါ၊ဆင်းရဲသားများတိမ်းနေရသည်, in the Kingdom of Burma, at the approach of an official, the common people were obliged to remain out of the way.

တိမ်းကာပါးကာပြော, *v.* to prevaricate. လွှဲဖယ်ပြောဆိုသည်။

တိမ်းငဲ့, *v.* to lean, be inclined; *see* ငဲ့ကွက်; သည်မင်းမတရားဘူး၊ငွေရှိသည့် ဘက်ကိုတိမ်းငဲ့၍စီရင်တတ်သည်. this official is not just in deciding cases. he is in the habit of leaning to the side which has money.

တိမ်းစောင်း, *v.* same; *see the parts.*

တိမ်းပါး, *v.* to be on the decline. passing away; to wander from the right line. to err, blunder. တိမ်းပါးချွတ်ယွင်း။

တိမ်းဘိ. *v.* to reel (*rare*).

တိမ်းဘိတိမ်းပါး. *adv.* leaning to one side and the other, as a drunken man; in a staggering manner, ဟိုလူကိုကြည့်စမ်းပါဘျား၊တိမ်းဘိတိမ်းပါး သွားလိုက်ထာ (*colloq.*), do see that man go staggering along!

တိမ်းယိမ်း, *v.* to lean. be inclined; to go to one side and the other.

တိမ်းရှောင်, *v.* to keep out of the way, သည်လူအဖမ်းမခံ၊တိမ်းရှောင်နေသည်, this man will not suffer arrest; he continues to keep out of the way.

တိရစ္ဆာန် (Pali တိရစ္ဆာန), *n.* a brute animal, any animal below man in the scale of being.

တိရစ္ဆာန်ထောင်, *n.* a cattle pound; တိရစ္ဆာန်ထောင်မှူး, a pound-keeper.

တိံသ (*pron.* တိန်းသ) (Pali), *a.* thirty, သုံးဆယ် ၃၀။

တိံသမ (Pali), *a.* the thirtieth, သုံးဆယ်ပြည့်။

တိ, 1, *n.* a descendant of the fourth generation, ကိုယ်ကဆင်းသက်၍ လေးဆက်မြောက်သောသူ. *Der.* ဆတိတွက်။

တိ. 2, *n.* an earthworm, တီကောင်များအလွန်ထွက်သည်၊မိုးသည်းရွာလိမ့်မည်, earthworms are coming out in great numbers, it will rain.

တိ. 3, *see* တည်, *v.* to clear up wild ground, and prepare it for cultivation (*infreq.*).

တိတိ, *int.* used in calling fowls (73).

တိတိတာတာ, *adv. see* တိတိတွတ်တွတ်။

တီတီတူး, တိတိတွတ်, *n.* the spur-winged plover; the Burmese lapwing.

တီတီတွတ်တွတ်, *adv.* with a continual chattering and to little purpose; generally applied to precocious young children, အကလေးဖြစ်လျက်သားနှင့်၊လူကြီးကဲ့သို့တီတီတွတ်တွတ်ပြောတတ်သည်, notwithstanding being a child, he talks in a loquacious manner like a grown-up person; *comp.* ခရော။

တီတွတ်, *v.* to warble. chirp like the တီတီတွတ်; to make much noise to little purpose (*obs.*).

တီး, *v.* to strike in order to produce sound, as on a drum or any musical instrument; to strike, as a clock; to beat (the breast), ရင်တီး; to strike jerkingly upwards, as in cleaning rice in a flat basket, စံကောတီး; နာရီတီးသံကိုကြားသလား; သည်မိန်းမရင်ပတ်တတီးတီး နှင့်နေသည်။ ဘာဖြစ်သလဲမဆိုနိုင်။

တီးချက်, *n.* the sound of a clock striking.

တီးမှုတ်, *v.* to produce any musical sound, by beating or blowing, ပွဲလမ်းသဘင်ရှိသည့်အခါ၊ မြန်မာလူမျိုး ဆိုင်းဝိုင်းများနှင့် တီးမှုတ်လေ့ရှိသည်, when there are festivals, the Burmese have a custom of playing on musical instruments.

တီးတီးတုံ့တုံ့, *adv. see next*; တီးတီးတုံ့တုံ့ပြောသံကြားသည်; whisperingly.

တီးတီးတိုးတိုး, *adv.* softly in speech, as when speaking in a whisper. တိုးတိုးတီးတီး, တိုးတိုး; တီးတိုးစကားပြောကြသည်, they are speaking in a low tone.

တီးတုတ် (*pron.* ဒီးဒုတ်), *n.* the large horned owl; တီးတုတ်. is the sound uttered by the large horned owl; this sound is immediately followed by ဒိဒိ, which the Burmans believe to be the answer of the mate.

တု, *v.* to try to make like; to try to be like; to imitate, mimic; to rival, vie with, affect an equality, ဂုဏ်တုပြိုင်သည်; သည်သူလူသံငှက်သံများကို အလွန်တုတတ်သည်, this person can very well imitate men's voices and the notes of birds; ဇပန်လူများမည်သည့်လက်မှုပညာကိုမဆိုတုနိုင်ကြသည်, the Japanese can imitate any kind of handicraft. *Der.* အတု။

တုပ, *v.* to mimic, သူ့ကိုတုပနိုင်စရာမရှိပါ။

တုဘက်, *v.* same, in language, ကျွန်ုပ်နှင့်တုဘက်မပြောပါနှင့်။

†တုဏှီဘော (*pron.* တုံနှိဘော) (Pali), *adv.* silently; often in a bad sense; တိတ်တဆိတ်, ခပ်မဆိတ်။

တုတ်, 1, *n.* *ascarides*; bots, တုတ်နှာ။

တုတ်, 2, *v.* to break slightly, without severing the parts, တုတ်ပြတ်။

တုတ်, 3, *v.* to swill, to swallow a large quantity with a gurgling noise.

တုတ်, 4, *v.* to be chubby; stout, short and thick, ဆေးလိပ်ကိုတုတ်တုတ်လိပ်လိုက်ပါ, roll the cheroots short and thick; သည်အကလေးတုတ်သည်။

တုတ်ဝ, *v.* same, *commonly used in a reduplicated form*, as တုတ်တုတ်ဝဝ, သည်မြင်းတုတ်တုတ်ဝဝကလေးစီးစရာကောင်းသည်။

†တုတ်ကိုင်ခြေစွဲ, *n.* laminitis, a disease of cattle.

တုတ်တုတ် (*pron.* ဒုတ်ဒုတ်), *adv.* indicative of a slight sound or motion, တုတ်တုတ်သံမျှမကြားဘူး, did not hear the slightest sound; တုတ်တုတ်မျှမလှုပ်ဘူး, there was not the slightest stir, or (in speaking of a person's demeanor), was not moved in the slightest degree.

တုန်, *v.* to tremble, shake, shiver, quake; to be disturbed, agitated, as human beings; *less than* လှုပ်, and commonly applied to animate things; to have a chill, as in fever and ague; တုန်တုန်၊ ခိုက်ခိုက်၊ မောမော၊ ပန်းပန်းပြောပါသည်: မြို့သူမြို့သားများအလွန်တုန်ကြသည်, the citizens were very much agitated; ချမ်းရေချမ်းသောကြောင့်၊ တုန်လွန်းလို့ကျွန်ုပ်စကားတောင်မပြောနိုင်ပါ; ဟုတ်ပါ၏၊ ခင်ဗျား မေးခိုက်ခိုက်တုန်နေသည်ကျွန်ုပ်အမြင်သား, just so, I can see quite well, that your teeth are chattering (with cold); ကြောက်လိုက်ထာတုန်လို့ (*Colloq.*).

တုန်ခါမြည်, *v.* to jar, to emit a rattling, tremulous sound.

တုန်ခိုက်, တုန်ရင်, *v.* to tremble, shake; *chiefly used in adverbial forms.*

တုန်ဖျား, *n.* fever and ague.

တုန်လှုပ်, *v.* to tremble and shake; လန့်၍တုန်လှုပ်, to shudder.

†တုန်ကင်း, *n.* a cargo boat.

တုန်တုန်, *a.* or *adv.* too thin, containing too much liquid, ရေတုန်တုန်, မင်းချက်သည့်ဟင်းရေတုန်တုန်နှင့်စားလို့မကောင်းဘူး, the curry you have cooked is watery, and not good to eat.

တုန်းတုန်း (*pron.* ဒုန်းဒုန်း), *adv.* indicative of the sound which it imitates.
တုန်းတုန်းတင်းတင်း (*pron.* ဒုန်းဒုန်းဒင်းဒင်း), *adv.* same.
တုပ်. 1. *n.* a plank placed at the side of a tank or ditch, to prevent the earth from caving in; *comp.* ဒိုးယပ်ပေါင်။
တုပ်ခတ်, *v.* to place such a plank.
တုပ်, 2. *v.* to sting; to jerk, make a short, quick motion, in thrusting, twitching, or throwing; to make a short sound on a wind instrument; ဆိတ်ကိုပေါက်ဖတ်တုပ်လျှင်အင်မတန်နာတတ်သည်; ခရာတုပ်သံကြားရဲ့လား, do you hear the sound of the bugle.
တုပ်ခနဲ, *adv.* at once, with a sudden motion, ကြိုးတုပ်ခနဲပြတ်သွားသည်, သက်တုပ်ခနဲကြိုးသွားသည်။
တုပ်တိတုပ်တက်, *adv.* unevenly, unsteadily, jerkingly, as a child beginning to walk, တုပ်တိတုပ်တက်နှင့်သွားသည်, သွားပုံတုပ်တိတုပ်တက်ရှိသည်။
တုပ်ပစ်, *v.* to throw with a short, quick motion; to jerk.
တုပ်. 3. *v.* to kneel, bend the knees, ပုဆစ်တုပ်သည်; ပုဆစ်ချသည်။
တုပ်ကွ, *v.* to bend the knees slightly, without kneeling; to stoop respectfully.
တုပ်ဝပ်, *v.* to kneel with the head bowed down.
တုပ်, 4. *v.* to tie together, as the hands and feet (*i.e.*, one hand with the other, or hands and feet together), နွားကလေးကိုသရက်ပင်အောက်မှာနောက်ခြေနှစ်ချောင်းကြိုးနှင့်တုပ်ထားသည်, တရုပ်လူမျိုးဝက်များကိုထမ်းသွားသည့်အခါ၊ လေးတက်တုပ်၍ဝါးနှင့်လျှိုထမ်းသည်; ထားပြအစုပ်ထောင်ထဲမှာတုပ်နှောင်ထားလျက်ရှိသည်။
တုပ်ကွေးနာ, *n.* the dengue fever, an acute febrile epidemic prevailing in hot climates, characterized by pains in the joints, and sometimes by an eruption; also called "break bone," or "dandy" fever.
တုပ်နှောင်, *v.* same as တုပ်။
တုယင် (*pron* ဒုယင်), *n.* a minaret; a small pointed projection on the roof or steeple of distinguished buildings.
တုရိယာ (Pali), *n.* a musical instrument of any kind. တီးမှုတ်သောတန်ဆာ; တုရိယာအသံများကိုကြားရသည့်အခါနားပြီမ့်သည်, one listens with delight, when hearing the sounds of musical instruments.
တုရိုင်းတိုင် (*pron.* တရိုင်းဒိုင်), *n.* a certain post planted near the door or gate of a palace or royal city, or at the entrance of enclosures around the houses of eminent personages.
တုံ, 1, *n.* a sect of Buddhist priests, distinguished by a special garb; *comp.* ရုံ. The တုံ sect, in wearing the သင်္ကန်း, are said to expose the upper right arm and shoulder, while the ရုံ sect cover these.

တုံ, **2**, *verb. affix euphonic; alternative; see Gram. sec.* 117; ဟောက်တုံယောင်တုံဘယ်ပြောင်းညာပြန်အိပ်လတ့်, alternately snoring and talking in your sleep, you will slumber, changing your position to the left and then to the right side; မြတ်တုံသော်လည်း, ရှိတုံသော်လည်း။

တွံ့, **1**, *v.* to stoop, through fear or respect, ဖှပ်သည်, ဝပ်သည်; *seldom used singly*; to step backward in a stooping posture, through fear and respect, ဘုန်းကြီးကိုမြင်သည့်အခါ၊နောက်သို့တွံ့ပြီးရှိခိုးနေသည်။

တွံ့ဝပ်, *v.* same (*more common*), တုပ်ဝပ်။

တွံ့, **2**, *v.* to turn back; one kind of ပြန်; to repeat, do again, or in return; *comp.* ပြန်; ခွေးကယုန်ကောင်ကိုလိုက်သည့်အခါ၊ယုန်ကရုတ်တရက်တွံ့ပြန်သောကြောင့်၊ခွေးလွန်သွားသည်, the dog, in chasing the hare, went beyond it, owing to the hare suddenly turning back; မင်းငါ့ကိုမကောင်းကြံလျှင်၊မင့်ကိုမကောင်းတွံ့ကြံမဟာဘဲ, if you plan evil against me, I shall, in turn, plan evil against you; ခွန်းတွံ့ပြန်၍ဆဲပြောပါသည်. *Der.* အတွံ့။

တွံ့ပယ်, *adv.* back again and away.

တွံ့ပယ်တွံ့ပယ်, *adv.* backward and forward; ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန် *is more frequently used.*

တုံး, **1**, *v.* to be blunt at the point, မချွန်, or dull at the edge, မထက်; to be past the season of blossoming, or bearing fruit (or of bearing children, သားသွီးတုံး), ပွဲသည်; သရက်သီးတုံးသည့်အခါ၊မိုးဃီး ရွာချိန်နီးပြီ, when the mango ceases bearing fruit, the rainy season is near. *Der.* အတုံး။

တုံးအောင်ဖြ, *v.* to retund, blunt, turn, as the edge of an instrument.

တုံးတာ, တုံးတေ, *v.* to be dull, stupid; *mostly used as an adjective*; လူတုံးတာကာဘဲ, ဥာဏ်တုံးတေကလေးဘဲ (*Colloq.*).

တုံးတိတိ (*pron.* ဒိဒိ), *a.* blunt, smooth at the end, မြင်းအမြီးတုံးတိတိနှင့်; unadorned, အိမ်တုံးတိတိရှိသည်, the house is devoid of ornament.

တုံးဖေးကတ်သတ် (*pron.* ဒုံးဗေး), *adv.* တုံးဖေးကတ်သတ်ထားသည်, by way of setting aside wearing apparel or utensils of any kind, for rough usage; *may also be used figuratively.*

တုံး, **2** (from အတုံး, a log), သစ်တတုံး; *not used singly.*

ဘုံးအရိုး, တုံးရရိုး, *adv.* lying scattered about.

ဘုံးတုံးရိုးရိုး, *adv.* scattered and large.

ဘုံးဘဲဇီ, *adv.* in a stupidly indifferent or obstinate manner, တုံးဘဲဇီနေကြသည်။

တုံးလုံး, *adv.* lying at length, နွားကောင်တုံးလုံးပစ်ထားသည်ကိုခံနေ ခဲ့ရပါသည်,

an expression frequently applied to human beings who are sick or wounded, and have been deserted by their friends.

တုံးလုံးစက်, *n.* a windlass.

တုံးလုံးနေ, *v.* to lie at length, တုံးလုံးအိပ်သည်, တုံးလုံးလှဲသည်။

တုံးလုံးရေချိုး, *v.* to bathe stark naked, ရေလဲမပါဘဲရေချိုးသည်, ပလာကျင်းရေချိုးသည်။

တုံးလုံးလှဲအိပ်, *v.* to lie at full length and sleep.

တုံး, 3 (*pron.* ဒုံး) (from အတုံး, a log), *n.* a tube filled with gunpowder, and made to run on wheels, when fired.

တုံးချင်း, *n.* a song sung at a တုံးပွဲ။

တုံးနှက်, *v.* to ram down gunpowder in a တုံး။

တုံးပွဲ, *n.* a festival in which a တုံး is fired.

တုံး, 4, *verb. affix, interrogative,* နည်း, လဲ; *colloq. and unrefined*; အဘာတုံး, what is it? ဘယ်နှယ်တုံး, how is it?

တူ, 1, *n.* nephew, the son of a man's sister, နှမ၏သား, or of a woman's brother, မောင်၏သား။

တူမ, *n.* a niece, the daughter of a man's sister, or of a woman's brother.

တူသား, *n.* nephews and sons collectively; တူသားနောင်မြေး, posterity; တူသားကဲ့သို့မှတ်ပါသောကြောင့်။

တူ, 2, *n.* a hammer, သံတူ။

တူမကြီး, *n.* a sledge, sledge hammer.

တူဒိုးသေနတ်, *n.* a gun with a percussion lock, in contradistinction to a flint lock.

တူ. 3 (Pali တူလာ, a balance), *n.* Libra, the seventh sign of the zodiac, တူရာသီ။

တူ. 4, *v.* to be like, similar; *comp.* ညီ, and မျှ; to be the same, identical, အတူတူဖြစ်သည်; to be with, together with; သည်ပုံနှင့်တူအောင်လုပ်ပါ, make it like this pattern. *Der.* အတူ။

တူကွ, *v.* same, in the last sense (*rare in colloq.*).

တူစုံတူစုံ (*pron.* တူဇုံတူဇုံ), *adv.* two together; applied to persons; *used in colloq., and found in poetry.*

တူညီ, *v.* to be even, to be similar; to act in concert; to accord, ဤမြင်းနှစ်စီးအသွားချင်းတူညီသည်, the relative speed of these two horses is the same.

တူမျှ, *v.* to be even, equal, as much as; to accord in sentiment and mind; ဥာဏ်ရည်ချင်းတူမျှ, to be equal, in intellectual capacity.

တူ, 5, *n.* a chopstick.

တူ, 6, *v.* to be very dark; in the phrases, တူအောင်မိုက်သည်, and မိုက်တူလာ။

တူတူပုန်းကစား, *v.* to play bo-peep. တွဘ်တူပုန်းကစား, တွတ်တွတ်ပုန်းကစား။
တူရိယ (Pali), *see* တုရိယာ, *n.* a musical instrument of any kind.
တူရူ, *adv.* right opposite; straight before or behind; အရှေ့တူရူ, အနောက်တူရူ, due east, due west; အမိုးရမင်းရွှေတူရူတည့်တည့်ကမထိုင်ကောင်းဘူး။
တူလာ (*pron.* ဒူလာ) (Pali, a balance), *n.* a class of diseases of men, supposed to have their seat in the waist or centre of the body; rheumatic complaints; လေတူလာ, သွေးတူလာ; တူလာ is often followed by ပါဒရက်; *comp.* ခါးယာပ်နာ။
တူလာသည်, *n.* one who is a chronic sufferer from such diseases.
တူလာသားရော, *n.* the same as တူလာ, in an aggravated state.
တူး, 1, *v.* to dig, delve.
တူးကော်, *v.* to dig up or out, as with a pig's snout.
တူးဆွ, *v.* to dig about.
တူးဖေါက်, *v.* to dig down, as with a pickax.
တူးမြောင်း, *n.* a canal.
တူးယူ, *v.* to dig out. တူး၍တော်သည်။
တူးရွင်း (*pron.* တရွင်း), *n.* a spade, or shovel.
တူးရွင်းခေါက်, *n.* a narrow thrust-hoe, or spade.
တူးရွင်းပြား, *n.* a broad thrust-hoe, or spade; ငန်းပြား; *comp.* ဘာလပါ။
တူး, 2, *v.* to be scorched, as food in cooking; *less than* ချစ်; ထမင်းတူးစေလွှရှုံးစေ, သည်ထမင်းတူးနေသည်၊စားမကောင်းပါ, this rice is slightly burnt, it is not good to eat; သည်လူနပ်လိုက်သည်မှာ (လိုက်ထာ) တူးသို့, this man is cooked so well that he is scorched; like the English expression "to be so sharp as to cut one's self;" တူး by itself, is generally applied to rice being over cooked, ချစ် by itself, to fish or flesh being over boiled, over roasted, etc.
တူးချစ်, *v.* to be burnt, as food in cooking; *more than* တူး။
တူးစော်နံ, *v.* to have a smell of being scorched, as food in cooking.
တူးတည်, *v.* to be steady in mind, unwavering (*infreq.*); *see* တည်ကြည်။
တူးလေး (*pron.* ဒူးလေး), *n.* a crossbow; *comp.* လင်းလေး, a common bow.
တေ, 1, *v.* to beat, pound, otherwise than in a mortar (*comp.* ထောင်း), in order to pulverize or reduce to a certain consistence; implying less effort and longer continuance than ထု; ဆေးကိုပျားရည်နှင့်တေသည်, ငါးဖယ်၊ငါးရန့်များကိုတေဖြီးချက်သည်။
တေ, 2, *v.* to be dirty, vile, wicked; *rarely used except as an adjective affixed to the noun, e.g.,* လူတေလူညစ်, a vile, depraved person, a blackguard; သည်အိမ်သပလိုက်သည်မှာတေသို့; အလွန်တေသည့်လူ, he is a very depraved man.

တေတေတာတာ, *adv.* most filthily, *chiefly prefixed to* ဆိုး, or ညစ်။

တေ, 3, *v.* to do repeatedly and constantly; *adv.* repeatedly, constantly, တတေတေပြောသည်, တတေတေပွဲသည်။

တေ. 4, *n.* adulterated metal.

တေခပ်ပြာ, *n.* pinchbeck; *see* ခပ်ပြာ; ရွှေဘုတ်လို့ဝယ်ပါသည်။တေခပ်ပြာနှင့်ငြေး လိုအမှားဖြစ်သည်။

†တေဇော (ဓါတ်), *n.* fire. မီး; efficacy, power. အခြိန်, တန်ခိုး, တန်ခိုးတေဇော: "there are four different kinds of fire in the body, *viz.*, the fire that prevents it from putrefying, as salt prevents the corruption of the flesh (ဓါတ်); the fire arising from sorrow, that causes the body to waste as if it were burnt (သန္တာပနတေဇောဓါတ်); the fire that produces decay and infirmity (ဇယာတေဇောဓါတ်); and the fire in the stomach that consumes the food (ပါစကာတေဇောဓါတ်)." M.B.

တေရသမ (Pali), *a.* the thirteenth. တဆယ်သုံးခုမြောက်။

တေလေကျောက်, *n.* sulphuret of antimony.

တေ့, *v.* to place end to end, or edge to edge, so as to just touch: to be very near; မီးသင်္ဘောဦးချင်းတေ့နေသည်, the steamers' bows just touch each other; ရင်ဝကိုထားဖြင့်တေ့ပြီးမှ၊ထားပြကငွေတောင်းသည်. မင်း လူစွမ်းကောင်းလျှင်တေ့စမ်းပါ။

တေ့တေ့, or တတေ့တေ့, *adv.* little by little.

တေ့တေ့တင်တင် (*pron.* တေ့ဒွေတင်ဒင်), *adv.* face to face, openly, သည်ငွေ ကိုကျွန်ုပ်တေ့တေ့တင်တင်တွေ့ချင်သည်ခင်ဗျား။

တေး, *n.* a song. သီချင်း။

တေးခံ, တေးခံကြီး, တေးတတ်, တေးတျာ, တေးတွဲ, တေးထွဲ, တေးသဖြန့်, *n.* different kinds of songs; ခရာသီတေး, နဖေသံတေး, ပုလဲပေါက်သံတေး, modern styles of songs.

တေးချင်း, *n.* same as တေး (*more common*); တေးချင်းစီ, ဖွဲ့, ရေး, လုပ်: တေး ချင်းဆို, to sing.

တဲ, *n.* a temporary abode, place of rest, tent, booth: *see* တည်း, to remain for a little while.

တဲအိုး, တဲအိုးကနား, တဲကုပ်, တဲဖုတ်, *n.* same as တဲ။

တဲရှင်, *n.* a movable tent, ကုလားတဲ။

တဲလင့်, *n.* a watchtower, for the protection of gardens or vineyards.

တဲလျား, *n.* a long shed

†တဲတဲ, *adv.* by a very little; *see* တားတား။

တော, 1, *n.* a wood, forest, jungle, wilderness; a collection, multitude of things, as ဆားတော, လယ်တော, လူတော, ငှက်တော; the Burmese often say ကရင်တော, instead of ကရင်ရွာများ, when speaking of a num

ber of Karen villages; တော has also the same meaning as the English "wild," တောဆင်, wild elephant, တောကျွဲ, wild buffalo, တောဝမ်းဘဲ, wild duck; the country as distinguished from towns, ကျွန်ုပ်တောမှာနေသည်ခင်ဗျား။

တောအုပ်, 1 (from အုပ်, to overspread), *n.* a dense forest, သစ်တောအုပ်။

တောအုပ်, 2, *n.* a forester, one who has charge of forests; *comp.* တောခေါင်း။

တောအုံ (from အအုံ, a bulge), *n.* a thicket.

တောအုံကနားး, *n.* a jungle, a jungly tract.

တောကစား, *v.* to go into the woods for pleasure, တောကစားထွက်သည်။

တောကဒပ်ငန်း, *n.* the wild, sweet-scented *Uvaria.*

တောကသစ်, *n.* the coral tree, *Erythrina.*

တောကျီးကန်း, *n.* the raven.

တောကြက်, *n.* a jungle fowl.

တောကြက်လည်ဆွဲ, *n.* a species of sedge.

တောကြက်သွန်, *n.* the leek.

တောကြီး, *n.* high timber forest.

တောကြောင်, *n.* a wild cat.

တောကြိုတောကြား, *n.* jungle nooks and lanes.

တောကွမ်း, *n.* the wild betel (leaf or plant).

တောခေါင်း, *n.* one who has charge of a forest, a forest guard.

တောခို, *v.* to take refuge in the jungle; တောအောင်း; both terms are usually applied to dacoits and bad characters, သူခိုးထားပြေတောခိုအောင်း။

တောချောက်, *v.* to beat the jungle for game.

တောခြင်, *n.* a jungle mosquito.

တောခြောက်, *n.* a deciduous or dry forest.

တောခွေး, *n.* the wild dog. said to be a distinct species. It resembles the ordinary Burmese dog, but has a bushy tail. These dogs generally travel in pairs and do not appear to be afraid of man.

တောငူ, တောစွန်း, *n.* the end of a wood.

တောငွေ့တောင်နံ့, *n.* the smell, scent, or odor of the jungle; တောငွေ့တောင်နံ့မကုန်သေးသောကြောင့်၊ မယဉ်ကျေးနိုင်ဘူး. applied to persons of boorish manners, to rustics, etc.

တောငှက်ပျော, *n.* a species of wild plantain.

တောစပ်, *n.* a tract between two forests, or a tract contiguous to a forest.

တောစပယ်, *n.* the wild jasmine.

တောစလပ် (*pron.* တောဇလပ်), *n.* the recurved *Tabernæmontana.*

တောစာ, *n.* the end of a bamboo, or limb of a tree, which has been severed by a slanting cut; also applied to cutting off the useless ends of timber, တောစာယယ်။

တောစာသရက်, *n.* a variety of the mango, the *Mangifera attenuata.*

တောဆိတ်, *n.* the goat-antelope, တောခြင်း။

တောတိုင်, *v.* to ask permission to take food, timber, etc., from some public ground; တိုင် is also applied to asking of sylvan deities permission to work in a forest, ရုက္ခစိုးတိုင်။

တောတမာခါး, *n.* the *Melia Birmanica,* a tree growing to the height of from forty to sixty feet, bearing a globular, yellowish fruit, an inch or more in diameter.

တောတွင်းသား, *n.* an inhabitant of the country, a countryman, rustic.

တောထန်း (ပင်), *n.* the wild palmyra.

တောထိ, *v.* to meet wild beasts. The Burmese use this as a polite term, when alluding to any one who has been killed by a wild beast, မောင်ဖြူတောထိလို့သေသည်; *see* ဒိုးထိ။

တောထုတ်, *a.* fresh from the jungle, rough, unfinished, သည်မိန်းမအရှိင်း တောထုတ်ကြီး; *v.* to expel evil spirits from a town, on the visitation of any epidemic, such as cholera, တောသူထုတ်သည် (74). တော ထုတ် is also applied to driving away evil spirits from persons who have been bitten by snakes, or wounded by tigers, *das,* or spears, or who have fallen from trees.

တောထိုင်, *v.* to evacuate the intestines (*vulgar*), ကျင်ကြီးစွန့်သည်။

တောထွက်, *v.* to retire into the woods, as a hermit, recluse, or a *pongyi*; frequently used of one who has spent some period after his novitiate as a layman, in contradistinction to ငယ်ဖြူ, one who has been entirely devoted to religion from his novitiate. The origin of this term is said to be ကာမဂုဏ်တည်းဟူသောတော၌ထွက်သည်, he forsakes the multitude of sensual desires.

တောနက်, *n.* a deep or extensive forest.

တောနင်း, *v.* to scour a jungle, usually for criminals, တောနင်းရှာ။

တောပင့်ကူ, *n.* the mygale bear-spider, said to be much feared by snakes.

တောပုန်းထားပြ, *n.* a dacoit who hides in the jungle and attacks travelers, a bushranger; a brigand; တောပုန်းတောင်ခိုနေရပါသည်; တောနေ ချုံအောင်းထားပြ။

တောပဲ, *n.* the wild *Dolichos.*

တောဘုတ်, *n.* the crow pheasant.

တောဘဲ, *n.* a wild duck, တောဝမ်းဘဲ။

တောမန်ကျည်း, *n.* a species of *Elæocarpus.*
တောမီးလောင်, *v.* to burn, as a jungle fire.
တောမုန့်ဆီ, *n.* a species of cassia. ပြည်ပန်းညို။
တောမဲရှိင်း, *n.* the *Indigofera galegoides*, a large shrub sometimes growing to the height of fifteen feet; used by alchemists. This name is also applied to the *Indigofera pulchella.*
တောမြင်း, *n.* the goat-antelope. တောဆိတ်။
တောမှီ, *v.* to possess, as a spirit; *see* အပမှီ။
တောရကျောင်း, *n.* a monastery built five hundred fathoms (ကုလာလေးတာအပြန်ငါးရာ) from the nearest house (75).
တောရင်းမှာ, (ပင်), *n.* the *Chickrassia tabularis,* an evergreen tree growing to the height of from fifty to ninety feet, producing Chittagong wood.
တောရဆောက်တည်, *v.* to observe Lent in a monastery five hundred bows, or fathoms from a village, as a *pongyi*, or a ရသေ့။
တောရိပ်, *n.* the shade or gloom of a forest or jungle, တောမှောင်ရိပ်။
တောရှောက်, *n.* a tree of the genus *Aurantiaceæ*, the *Limonia carnosa.*
တောလိပ်, *n.* the great Burmese land tortoise, တောင်လိပ်။
တောလိုက်အုံပါ, *adv.* in the manner of living in the woods, တောလိုက်အုံပါစားရသောက်ရသည်. တောလိုက်အုံပါဝတ်ရသည်, တောလိုက်ဘာသာ။
တောလွင်ကွက်, *n.* a glade.
တောလွန်, *v.* to be away in the jungle, to be afield.
တောလွှတ်, *v.* to open one's field or ground to the public, after harvesting, လယ်၊ကိုင်း၊တောင်ယာအသီးအနှံကုန်၍တောလွှတ်လိုက်သည်။
တောဝ, *n.* the entrance to a forest, ဟိမဝန္တာတောဝနားတိုင်အောင်။
တောဝက်, *n.* a wild pig.
တောဝမ်းဘဲ, *n.* a wild duck.
တောသကြက် (ပင်), *n.* the *Pandanus fœtidus*, an evergreen, prostrate shrub; *see* သကြက်။
တောသပွတ်, *n.* the *Sideroxylon grandifolium*, a large, evergreen tree, bearing small, greenish flowers, and globular, umbonate, yellow and brown fruit, the size of an apple.
တောသံ, *n.* a loud call or cry, particularly such as is made by an elephant in the jungle. It is also applicable to the loud call made by birds in confinement, ကြက်တူရွေးတောသံပေးသည်; also applied to echoes of the human voice in the jungle.
တောသံပေး, *v.* to make such a cry; to reverberate, as an echo in the forest.

တောသား, *n.* a rustic, boor; a polite term by which grave-diggers (သုဘရာဇာ) are addressed.
တောသားတောငါး, *n.* game in general, ခင်ဗျားတို့နေသည့်အရပ်မှာတောသားတောငါးအလွန်ပေါသည်; *see* အမည်းသားငါး။
တောသီတင်း (ပင်), *n.* the *Mallotus Philippinensis,* the capsules of which are covered with a red, mealy powder, which produces a scarlet dye.
တောသူထုတ်, *a.* fresh from the jungle, rough, unfinished; *see* တောထုတ်။
တော, 2, *v.* to resent an insinuation, demand satisfaction; to interfere (in an officious and partial manner) in a dispute or quarrel, ခင်ဗျားအဘဆိုင်လို့ဝင်တောသလဲ, in what way does it concern you, that you should officiously interfere? အတောတ်မတေနိုဝင်တောသည်။
တောသစ်, *v.* same as တော။
တော, 3 (from တွေးတော).
တောယမ်း, *v.* to do at random; *see* ယမ်း။
တောယမ်းမည့်ဖွဲ့, *adv.* guessingly, conjecturally, as in attempting to describe an object of which one has no certain knowledge, မင်းပြောသည့်စကားထယ်သင်းမျှသေသေချာချာမရှိ၊တောယမ်းမည့်ဖွဲ့ချည်းပြောတတ်သည်။
တောက်, 1, *v.* to blaze, flame; to shine, to be luminous, brilliant, ထိန်သည်; to glitter, as a precious stone, မိန်တောက်; to be glossy, as silk or satin, ပိုးရောင်တောက်, ဖဲရောင်တောက်; also applied in a figurative sense to the intelligence of a Buddh, ဘုရားဉာဏ်တော်တောက်သည်; သည်ညကြယ်များကောင်းကောင်းတောက်သည်၊မိုးဃားရွာမည်မထင်ပါ, the stars are shining very brightly to-night, I do not think it will rain; ထွန်းတောက်။
တောက်စား, *v.* to coruscate, as a witch in her nightly excursions, မနေ့ညက အိမ်နောက်ဖေးမှာစုန်းမတောက်စားသည်ကိုမြင်သည်, last night I saw a witch coruscating at the back of the house.
တောက်ထွန်း, တောက်ပ, *v.* to shine, be luminous, ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါတောက်ပစွာနှင့်ဘာမျိုးပါလဲ, of what race is this person with exceeding great lustre of body?
တောက်, 2, *v.* to be poisoned; မိန်တောက်တတ်သည်, arsenic is poisonous; to be intoxicated; to be nauseated; မှိုတောက်, to be poisoned by eating mushrooms; မီးရထားတောက်, လှည်းတောက်, လှေတောက်. မီးသင်္ဘောတောက်, to be made sick by the motion of a railway carriage, cart, boat, or ship.
တောက်အီးတောက်အဲ့, တောက်အဲ့အဲ့, *adv.* sqeamishly, disposed to vomit; ပန်းမည့်ုး မီးသင်္ဘောကိုစီး၍ မော်လမြိုင် မြို့သို့ သွားရာ၊ လှိုင်းမိလို့ တောက်အီးတောက်အဲ့နေသည်။

တောက်, 3, *v.* to make a short, sharp sound, as by a stroke or blow (*obs.*); to fillip or strike away with the thumb and finger, or with a stick in a certain play, ကျည်းသားတောက်; to cut by a single, light blow, ထားနှင့်တောက်: to gnaw (cloth or paper) slightly, as a mouse or insect, ကြွက်တောက်, ပိုးတောက်, ပိုးဟပ်တောက်, ကျွန်ုပ်၏စာပိုးဟပ်တောက်လို့အချပ်ဆိုးကုန်ပြီ; *less than* ကိုက်; *see also under* စကား။

တောက်ခနဲ, *adv.* expressive of the sound of a stick snapping in two, or of the sound of a slap on the face, လက်ဝါးနှင့်ပုတ်လိုက်သည်မှာတောက်ခနဲမြည်သည်; တောက်တောက်နှင့်မြည်, an expression applied to the sound made by the သမင် and ဒရယ်; တောက်ခနဲကောက်မေးတတ်သည်, he is in the habit of asking questions in a sudden, abrupt manner.

တောက်ခါး, တောက်ဆတ်, *v.* to be short, snappish; *comp.* မိန်းကား, which refers more to actions, whereas တောက်ခါး means to be unfeeling in speech; *used chiefly in adverbial forms*; သည်ကျောင်းတကာအလှူအဒါန်နှင့်ရက်ရောသော်လည်း၊အပြောအဆိုတောက်ခါးသည့်အတွက်မိတ်နည်းသည်။

တောက်ခေါ်, *v.* to make a clucking sound with the tongue, indicative of regret; *more elegant than* တက်ခေါက်။

တောက်တက်, တောက်တက်ခတ်, တောက်တက်တောက်တက်, *adv.* backward and forward, to and fro, from one side to the other; unevenly, oscillatingly; ရန်ကုန်မြို့နှင့်ပုသိမ်မြို့တောက်တက်ခတ်ပြေးနိုင်လို့အမြတ်အစွန်းမပေါ်နိုင်ပါခင်ဗျား. *Der.* ကတောက်ကတက်။

တောက်တီးတောက်တက်, *adv.* incoherently, disconnectedly, ramblingly (in discourse), ကတောက်ကတက်; သည်အမယ်ကြီးတောက်တီးတောက်တက်ပြောတတ်သည်, this old woman is in the habit of talking in a rambling, incoherent manner.

တောက်တီး, *v.* to find fault with, scold (*infreq.*), မြည်တွန်တောက်တီး။

တောက်တီးမြည်တွန်, *v.* same as တောက်တီး, though not as common as မြည်တွန်တောက်တီး။

တောက်တောက်, *adv.* expressive of the sound which it imitates, as that made by a woodpecker, or by a ခလောက်, တောက်တောက်နှင့်ခလောက်သံကြားသေးသည်။

တောက်တောက်ပြတ်ပြတ်, *adv.* decidedly, in speech.

တောက်ရိုက်တောက်ရိုက်, *adv.* hither and thither.

တောက်လောက်, *adv.* short and danglingly.

†တောက်တာ, *n.* Mergui sago, သာဂူ ပံခတတ်။

တောက်တဲ့, *n.* the large crowing lizard (76).

တောက်တဲ့လက်ဝါး, *n.* a *taukte's* foot; a tree, so called from the pecu-

liar appearance of the fibres of the limbs, at the point of attachment to the trunk.

တောက်တဲ့မြွေးကူ, *n.* a small species of the same.

တောက်ရပ် (ပင်), *n.* the *Symplocos spicata*, the leaves of which are used in making a dye which imparts a greenish shade to *pongyi's* yellow garments.

တောက်ရှာ, *n.* a woodpecker; *see* ခေါက်ရှာ။

တောင်, 1, *n.* a hill, mountain.

တောင်အုန်း, *n.* the *Arenga saccharifera*, an erect palm with simple stems often covered with the black fibrous remains of the leaf sheaths. The black fibre of this tree is used for cordage, and is remarkable for its power of resisting wet; the more it comes in contact with water, the tougher it becomes, ရေထိလေမာလေ. The sap yields toddy and sugar.

တောင်ဦးကျောက်, *n.* red sandstone.

တောင်ကစော့, *n.* the *Milletia glaucescens*, a tree attaining to the height of sixty or seventy feet. The flowers, which are small and blue, appear in slender puberulous racemes. The pods are winged.

တောင်ကစွန်းကြီး, *n.* the *Argyreia tiliæfolia*, an extensively twining shrub which has large and showy flowers, of a white or pale purplish color. The seeds are covered with a dense, fine, brown down.

တောင်ကလပ်, *n.* a mountain with an overhanging top.

တောင်ကသစ်, *n.* the mountain coral tree.

တောင်ခရဲ, *n.* a species of *Pterocarpus.*

တောင်ခါ, *n.* the hill partridge.

တောင်ခါးပန်း, *n.* the waist or middle of a mountain.

တောင်ခေါင်း, *n.* a natural cave in a mountain, တောင်ခေါင်းထဲမှာဝင်ပုန်းနေသည်; *comp.* ခလိုင်။

တောင်ခြေ, *adv.* afoot, ခြေကျင်။

တောင်ခြေရင်း, *n.* the foot or base of a mountain.

တောင်ဂွေး, *n.* the wild apple.

တောင်ငူ, *n.* the projecting declivity of a mountain; a promontory.

တောင်ငူဆော, *n.* a hummock.

တောင်ငူနာ, *n.* a species of leprosy, မုဋ္ဌမနာ။

တောင်ငွေထ, *v.* to rise, as mist on a mountain.

တောင်စိကား, *n.* the wild nutmeg, ဂျာသွေး။

တောင်စောက်, *n.* a cliff, precipice.

တောင်တန်း, *n.* a range or ridge of hills or mountains, တောင်ရိုး။

တောင်ထိပ်, *n.* the summit of a hill or mountain.
တောင်နှာမောင်း, *n.* the sloping declivity of a mountain, တောင်လက်မောင်း။
တောင်ဗိန်း (ပင်), *n.* the *Artocarpus ceplasa.*
တောင်ပိန္နဲ (ပင်), *n.* the mountain jack.
တောင်ပူဆာ (*pron.* တောင်ဗူဇာ), တောင်ပုလု, *n.* a small hill, hummock.
တောင်ပို့, *n.* a mound raised over a white ant's nest, ခြပုန်းတောင်ပို့။
တောင်ပျော့ဂ်. *n.* a kind of land leech; *comp.* ကျွတ်။
တောင်ဘက်ဝန်း, *n.* the *Pterospermum*, growing to a great size and producing an extremely valuable timber; also the *Macaranga denticulata.*
တောင်မဲဇလီ, *n.* the *Cassia Timoriensis*, a small evergreen tree found in all parts of Burma.
တောင်မဲရိုင်း, *n.* the *Indigofera Brunoniana*, an erect, branched shrub sometimes three feet high. The whole plant is grayish from minute, stiff hairs.
တောင်ယာ, *n* cultivated ground on a mountain or hill, ယာခင်းတောင်ယာ။
တောင်ယာခွန်, *n.* *taungya* tax.
တောင်ရိုး, *n.* a range of mountains or hills. တောင်တန်း။
တောင်ရိုးပြည့်စင်, *n.* the *Tristania Burmanica*, an evergreen tree growing to the height of from twenty to forty feet. The bark, which is gray, peels off in thin, long, corky, fibrous flakes.
တောင်လွှက်, *n.* the *Eurya Japonica*, an evergreen tree growing to the height of fifteen or even twenty-five feet. The small, white flowers appear on short, smooth, nodding pedicels. The berries are the size of a pepper kernel.
တောင်လိပ်, *n.* the great Burmese land tortoise; *see* တော်လိပ်။
တောင်ဝှမ်း, *n.* a valley lying between mountains.
တောင်သနပ်, *n.* a species of *Cordia*, of which two varieties are described, the *Cordia myxa* proper, and the *Cordia brunnea.*
တောင်သပြေ (ပင်), *n.* one name for the *Eugenia grandis.*
တောင်သလဲ (ပင်), *n.* the yellow varnish tree.
တောင်သံပစ်, *v.* to throw out hints, either to threaten, or to gain some end, တောင်သံပေး, တောင်သံထိန်း, အစွန်းရှိလျှင်၊လာပါစေတော့။အဘယ်ကဘာဖြစ်လို့တောင်သံပေးနေသလဲ။
တောင်သူ, 1, *n.* a Taungthu, one of the race of Taungthus, ရှမ်းတောင်သူ။
တောင်သူ, 2, *n.* a husbandman, farmer, cultivator, တောင်ယာလုပ်သောသူ; တောင်သူလယ်ငုပ်။

တောင်သော်ကပန်း, *n.* the *Hiptage candicans*, a small tree seldom over twenty feet in height. The leaves are very variable in shape and size.

တောင်, 2, *n.* the south.

တောင်စံ, *v.* to enjoy the south palace, as chief queen; *not used singly.*

တောင်ညာ, *n.* the south palace; *not used singly*; တောင်ညာတင်, *v.* to assign the south palace; to make chief queen.

တောင်ညာနန်း, တောင်ညာနန်းမ, *n.* the south palace.

တောင်ညာနန်းမတော်, *n.* the chief queen; *see* နန်းမတော်။

တောင်ပြောက်, *adv.* hither and thither, to and fro; တောင်ပြေးပြောက်ပြေး, running hither and thither in a wild, distracted manner; figuratively applied to speech, တောင်ပြောပြောက်ပြော။

တောင်လေ, *n.* the south wind, တောင်လေလာသည်။

တောင်, 3, *v.* to measure with a cubit, ကျွန်တော်ဝူဆိုးဘယ်လောက်ရှည်သလဲ၊တောင်ကြည့်စမ်းပါ. *Der.* အတောင်။

တောင်ထွာ, *v.* same as တောင်။

တောင်, 4, *v.* to burn with lust (*vulgar*), အင်္ဂါဇာတ်တောင်သည်။

တောင်ထဲ, *n.* a green caterpillar, which feeds on the flowers of the ဆူးရင် (*Acacia pennata*), ပိုးတောင်ထဲ။

တောင်ဝံ, *n.* the bone and flesh of a bird's wing, the limb, without feathers, ငှက်တောင်ဝံ, ကြက်တောင်ဝံ။

တောင်ဝံနှိ, *n.* a term formerly applied to petty dacoits; also applied to small pieces of base coin, current in the reign of King Thibaw; တောင်ပံနှိထားပြ; တောင်ဝံနှိဒင်္ဂါး။

တောင်ဘီးစုတ် (*pron.* ဒေါင်ဘီးစုတ်), *n.* the hoopoe bird, *Upupa epops*, ဘီးတောင်ပိုငှက်။

တောင်မွေး, *n.* *a corruption of the next.*

တောင်ဝေး, *n.* a staff, walking stick.

တောင်ဝေးထောက်ခွ (*pron.* ဒေါက်ခွ), *n.* a tripodal staff; sometimes used by *pongyis* and ascetics.

တောင့်, 1, *n.* a quiver, မြားကျည်တောက်။

တောင့်, 2, *v.* to be stiff, firm, not pliant; *comp.* ထန်း; to make stiff, firm, to make into stiff rolls; ကျွန်တော်မြင်းမစီးရသည်မှာကြာသောကြောင့်၊ခါးအလွန်တောင့်ပါသည်ခင်ဗျား, since I have not ridden a horse for a long time, my back is very stiff, sir. *Der.* အတောင့်။

တောင့်တင်း (*pron.* တောင့်ဒင်း), *v.* to be stiff, hard, brawny, muscular; to be resolute, unyielding, stubborn of speech; သည်မြင်းအလွန်တောင့်တင်းသည်; စကားပြောသည်မှာ တောင့်တင်းသည်၊ လျှော့ပေးမည်မထင်နှင့်တော့, he is resolute in what he says; do not think that he will yield.

†တောင့်တ, *v.* to hanker after, long for; to express a longing, သည်မင်းကာမဂုဏ်စည်းစိမ်ချမ်းသာ တောင့်တပူပန်သောကြောင့်၊ တိုင်းရေးနိုင်ငံရေးကိုအကြည့်အရှုနည်းသည်; အမေကိုတောင့်တလိုက်သည်မှာကြာလှပြီ, I have been longing for my mother for a long time.

တောင်း, 1, *n.* a basket (of various sizes). ခပါးတင်းတောင်း။

တောင်းတို, တောင်းတင်းတို, *v.* to be dear, high-priced.

တောင်းနီ, တောင်းနက်, *n.* different varieties of baskets.

တောင်းရက်, *v.* to weave a basket.

တောင်း, 2, *v.* to ask, ask for; to require, demand, demand of; ဦးဖြူဆီသို့သွားပြီးလျှင်၊ကျွန်ုပ်မြင်းကိုတောင်းခဲ့ပါ, go please, to U Pyu, ask him for my pony, and bring it here.

တောင်းခံ, *v.* to collect, as dues, taxes, etc.; to beg and receive, as a သူတောင်းစား; အခွန်တော်ငွေတောင်းခံသည်။

တောင်းစား, *v.* to beg, as a mendicant.

တောင်းပန်, *v.* to crave, beg, entreat; to beg pardon, to apologize; to expostulate; *less than* ကန်တော့: တောင်းပန်တိုးလျှိုးသည်, ပနန္နဂါးတောင်းပန်သောကြောင့်၊နမ္မဒါမြစ်နားဦးခြေတော်ရာတဆူချတော်မူသည်။

တောင်းပိုင်ခွင့်, *n.* a right to claim, တောင်းပိုင်သောအခွင့်။

တောင်းရမ်း, *v.* to ask for; to demand; to ask in marriage, to make proposals of marriage, မောင်ပန်းရည်မိန်းမတောင်းရမ်းပြီးပြီလို့ကြားသည်, I hear that Maung Pan Yi has made proposals of marriage.

တောင်း, 3, *v.* to be short, as a garment; *used adverbially, or combined with* တို; မြင်းအလုံးအရပ်ကောင်းသော်လည်း၊အလျားတောင်းသည်, သည်ပုဆိုးအနံတောင်းသည်။

တောင်း, 4, *verb. affix, closing a sentence; intensive: see Gram. sec.* 119; တင့်လည်းတင့်ပေတောင်း, သူပြောသည့်စကားကောင်းပေတောင်းတဲ့။

တော့, 1, *v.* to toss and catch with a stick, ကျည်းသားတော့သည်, တော့၍ကစားသည်; *see also under* စကား။

တော့နှော့, *adv.* counting one, two, etc., in the play of toss and catch, တော့၊နှော့၊သုံး၊လေး၊ငါး၊ခြောက်; တော့နှော့ကစားသည်။

တော့, 2, *v.* to tie a certain knot, တော့၍ချည်သည်; ကတော့ချည်သည်; this word is much used by boatmen, ကတော့ချည်လိုက်ပါလေဘျား (*Colloq.*).

တော့, 3, *verb. affix, denoting a slight necessity; see Gram. sec.* 117; တော့ *has now superseded, in colloq., the proper imperative affix* လော့, သွားတော့, go; လာတော့, come; တော့ *and* ရော့ *often precede the future affix shall or will* (မည်), *when they would seem to be the equivalent of the English words* "about to be," "on the point of," as ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်တော့မည်, ထမင်းစတော်တော့မည်လောက်ဖြစ်နေသည်, he

is on the verge of starvation. In certain connections တေ့ has the force of သာ, ပုခန်းငယ်တတိုင်လောက်ကွာပါတေ့သည်။

တေ့ဒီးတေ့အ, *adv.* with imperfect pronunciation, as a child, ကလေး တေ့ဒီးတေ့အပြောတတ်သည်, တေ့အပြီအောင်မပြောတတ်ဘဲနှင့် စကားချင်သည်။

တေ့တီတေ့တ, *adv.* totteringly, as a child attempting to walk.

တော်, 1, *n.* sir, or madam, *a term of compellation,* used by females (*rather impolite*); *comp.* ရှင်။

တော်, 2, *n.* a thing belonging to Deity or to a sovereign, တော်ဖြစ်အောင် ဆက်သည်, တော်ဆက်ရသည့်သရက်သီး; *a.* belonging to a Deity or a sovereign; *in the language of compliment,* belonging to any high personage; တော်ကြီးသင်္ဂြိုဟ်ခဲ, to perform funeral rites with royal honors; even among ordinary people တော် *is often used as a polite affix in conjunction with* မူ, ထမင်းစားကြွတော်မူပါခင်ဗျား, ဘွက်သုံး ဆောင်တော်မူပါဦး။

တော်ဆက်, *v.* to offer to royalty, သွတ်တပတ်သီးတော်ဆက်ရသည်။

တော်နေ, *see under* နေရာ; တော်နေရာ is one of the five posts of honor, or places of sitting in the royal presence.

တော်ဖြစ်, *v.* to become the property of the government, as intestate or unclaimed property.

တော်ရည်တူ, *v.* to be of the same rank (*infreq.*).

တော်ဝင်, *v.* to belong to royalty or the government; to be a perquisite of royalty or the government; တော်ဝင်ရက်ကန်းသည်, the royal weavers, or weavers to His Majesty.

တော်, 3, *n.* a loud, rumbling noise, like that accompanying an earthquake; *not used singly*; *comp.* ပဲ့တင်။

တော်လည်း, *v.* to rumble, roar, as above, တော်လည်းလျှင်လျှပ်သည်။

တော်, 4, *v.* to be meet, suitable, fit, sufficient; to be worthy, တန်သည်, ထိုက်သည်; လျောက်ပတ်သည်, လျော်သည်, သင့်သည်, ခင်ဗျားသည်လိုလုပ် လျှင်တော်သိမ့်မည်မထင်ပါ။

တော်ပြား, *v.* to hit right, happen opportunely; *when reduplicated and used adverbially, the same as* တော်။

တော်တည့်, *v.* to be upright, honest, ဖြောင့်မတ်; the negative of this word which is in frequent use, by no means implies dishonesty of conduct, but that something is done in an inappropriate, bungling manner, or implies want of tact, judgment, or consideration in one's speech; မတော်မတည့်လုပ်ကတတ်သည်: မတော်မတည့်ပြောတတ်သည်။

တော်တန်, တော်လျော်, တော်သင့်, *v.* to be meet, suitable; *see* တော်; တော်တန်လျော်သင့်ပါ၏။

တော်တော်, *a.* pretty good, tolerable, passable; *adv.* tolerably, passably; တော်တော်ရှိပြီ, pretty well in health, as after an illness.

တော်တော်ပင် (*commonly pron.* တော်တော်ဘဲ), *adv.* hardly, scarcely, as တော်တော်ပင်သွားချင်သည်, he hardly wants to go, *i.e.*, he is disinclined to go; တော်တော်ပင်ကြိုက်သည်။

တော်မတ်, *v.* to be upright, honest, သဘောသကန်တော်မတ်သည်။

တော်လှန်, *v.* to be liberated from slavery, to obtain freedom, become a free man; တော်လှန်မင်းစစ်ဖြစ်ပါ၏လော, a question put to a candidate for the priesthood.

တော်လှန်, *v.* to treat (a superior) with disrespect or insolence; to be rebellious, အာဏာကိုဆန်, တော်လှန်ပုန်စား, အစိုးရမင်းကိုတော်လှန်လျှင်အပြစ်ဒဏ်ခံရလိမ့်မည်။

တော်သင့်, *v.* to bear a due proportion, be suitable, fit.

တော်, 5, *v.* to be related by birth or marriage, မောင်အံနှင့်မောင်ဘိုးမည်သို့တော်ကြသလဲ, in what way are Maung An and Maung Bo related?

တော်စပ်, *v.* to be related collaterally, as by marriage, ကျွန်တော်နှင့်အရင်းအချာမဟုတ်ပါ၊မိန်းမနှင့်စပ်မှတော်ကာစပ်ကာရှိသည်, he is not my own relation; I am related to him only by marriage.

တော်, 6, *v.* to guess, presume; *rarely used singly*; အသေအချာသိသည်မဟုတ်ဘူး၊တော်ဆပြောသည်။

တော်ဆ, *v.* same, ယမ်းဆသည်; hence မတော်တဆ, *adv.* in a manner not to be expected or calculated on; ထုတ်သည်မထုတ်သည်ကိုမသိပါ၊ တော်ဆရေးလိုက်ထာဘဲ (*Colloq.*).

တော်ရနောင် (*pron.* ဒေါ်ရနောင်), *n.* certain decorations of a roof or steeple.

တော်သလင်း (လ), *n.* *Tawthalin*, the sixth month in the Burmese year, nearly answering to September; တော်သလင်းမြစ်တွင်းသင်ဖြူးခင်း, in the month of September spread a mat on the river, alluding to the absence of storms and general atmospheric disturbances in Tawthalin, the month being so tranquil that a mat spread on a river would not be rumpled; တော်သလင်းနေလယ်ပုစွန်သေ, the fresh-water crabs die from the heat of a Tawthalin sun.

တို, *v.* to be short, မရှည်; ဆောင်းအခါနေ့တာတို၍ညတာရှည်တတ်သည်။

တိုတောင်း, *v.* same; to be abrupt, curt, or petulant in speech, စကားတိုတောင်းသည်။

တိုတိုစစ, တိုတိုထွာထွာ, *n.* little bits, fragments.

တိုထွာ, *v. see* တို. applied to the mind or speech; စိတ်တိုထွာသည်. to be testy, petulant, to be crusty; စကားတိုထွာသည်, to be abrupt, curt in speech; *see* တိုတောင်း။

တိုလီမိုလီ, *n.* odds and ends, miscellaneous articles; a word much used by Burmese druggists, ဈေးသို့သွား၍တိုလီမိုလီဝယ်ခဲ့ပါ, go to the bazar and buy odds and ends.

✓တိုက်, 1, *n.* a brick or stone house. or building; any tight, secure place, a depository; a district under one jurisdiction; several things united under one head. as a cluster of monasteries, ကျောင်းတိုက်; a collection of villages, တိုက်ဖွဲ့၍ထားသောရွာစု; a revenue circle; an assemblage of countries. a continent, as ဥရောပတိုက်။

တိုက်အုပ်, *n.* a chief of a district.

တိုက်ခံ, *n.* the basement of a building.

တိုက်ခေါင်း, *n.* a rural police officer, ရာဇဝတ်ခေါင်း။

တိုက်ခွဲ. *v.* to divide or subdivide a revenue circle.

တိုက်စာရေး, *n.* the writer or clerk of a တိုက်, particularly of a customhouse.

တိုက်စိုး, *n.* the chief of a တိုက်. particularly of a customhouse.

တိုက်ဆင့်. *n.* a story of a building, အိမ်ဆင့်။

တိုက်တာ. *n.* same as တိုက်။

တိုက်ပန်း, *n.* the New Zealand creeper, *Antigonon leptopus*; an artificial flower.

တိုက်ဖွဲ့, *v.* to unite several parts under one jurisdiction or control.

တိုက်ဝိုင်း. *n.* a rotunda.

တိုက်သူကြီး, *n.* a revenue collector of a circle, နယ်ကြီးတိုက်သူကြီး။

တိုက်. 2, *v.* to strike against, drive against; *more than* ခိုက်; to attack, as a band of dacoits, ထားပြတိုက်; to engage in combat. စစ်တိုက်; to come to blows, to bring into contact, to provoke to quarrel or fight; to lay together, compare, collate. တည်းသည်; to rub, ပွတ်သည်; to work upon by friction. as လွှတိုက်, to saw, တံစဉ်တိုက် to file; ရွက်တိုက်. to sail; လှည်းတိုက်, to cart; တဦးနှင့်တဦးအကြား တွင်မကောင်းစကားတိုက်ပြောတတ်သည်. ကုန်းတိုက်ပြောတတ်သည်။

တိုက်ကုန်ချိတ်ကုန်, *n.* goods that are sold by weight.

တိုက်ကြက်, *n.* a gamecock.

တိုက်ခိုက်, *v.* to strike against, drive against; to attack, engage in combat; မှောင်မိုက်သည့်အခါလမ်းရှောက်လျှင်၊ခလုတ်ထိုက်ခိုက်မိလို့ခြေအင်မတန်နာပါသည်; လူကိုမမြင်လားခင်ဗျား။ဘာဖြစ်လို့တိုက်ခိုက်သွားသလဲ။

တိုက်ချိတ်, *v.* to weigh heavy or bulky articles, in large scales (ရာဇူ).

တိုက်စား (*abbrev. of* ထားပြတိုက်စား), *v.* to gain a livelihood by committing dacoity.

တိုက်ဆိုက်, တိုက်ဆိုင်, *v. see the parts*; သည်စာနှစ်စောင်ကိုတိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုသူဘယ်သူပါလဲ, who was the person, please, who collated and examined these two papers?

တိုက်တည်း, *v.* to lay together, compare.

တိုက်တွန်း, *v.* to instigate, to urge, in a good or bad sense, but more generally in a bad sense, ခင်ဗျားတိုက်တွန်းလို့သာကျွန်တော် သည်အနေသို့ရောက်ပါသည်; *comp.* နှိုးဆော်။

တိုက်ပွတ်, *v.* to rub; to scour.

တိုက်မောင်း, *n.* a small military drum.

တိုက်လှန်, *v.* to fight, strive against; *see the parts*; တိုက်လှန်ဖျက်ဆီး။

တိုက်လှုပ်ခြင်း, *n.* a concussion, တိုက်၍လှုပ်ခြင်း။

တိုက်လွှ, *n.* a pit saw.

တိုက်သင်္ဘော, *n.* a ship of war, a man-of-war, တပ်သင်္ဘော။

တိုက်သင်္ဘောလော်, *n.* a frigate.

တိုက်သေနတ်, *n.* a musket specially set apart for warfare.

တိုက်သွား, *v.* to run against.

တိုက်, 3, *v.* to give to drink, administer (a liquid), ဆေးတိုက်, နို့တိုက်။

တိုက်တိုက်, *a.* short, stunted, ပုပု။

တိုက်ရိုက် (*pron.* ဒိုက်ရိုက်), *adv.* straightforward, direct, in speech, တည့်တည့်; သွယ်သွယ်ဝိုက်ဝိုက် မပြောဘဲ တိုက်ရိုက်ပြောလျှင် သာ၍ ကိစ္စပြီးလွယ်မည်, if instead of speaking in a roundabout manner, you spoke straight to the point, the business could be more easily settled.

တိုင်, 1, *n.* a post; a column; a distance of about two English miles; *see also* အတိုင်။

တိုင်ကပ်ခုံ, *n.* a bracket, တိုင်ကပ်စင်။

တိုင်ခုံ, *n.* a pedestal.

တိုင်ခြေခွပ်, *n.* the socket of a post.

တိုင်ငှါး, *n.* a temporary post; a jury mast.

တိုင်ဆက်, *n.* a scarf joint.

တိုင်ထိပ်, *n.* a capital, chapter.

တိုင်, 2, *v.* to ask leave (of one in authority), အခွင့်တောင်းသည်; *comp.* ပန်ကြား; to call on to notice and bear witness, as when a quarrel is going on; to complain of, inform against, accuse to another; to lodge or lay a criminal complaint; to report for the information of superior authority, with a view to future reference.

တိုင်ကြား, *v.* same, အစိုးရမင်းထံတိုင်ကြားသလား, did you report this matter to the Government?

တိုင်ခံ, *v.* to be security for the payment of money; *comp.* အာမခံ, and ဝန်ခံ။

တိုင်တည်, *v.* to appeal to, for proof; to call to witness in swearing, to swear by, နတ်များအပေါင်းတို့တိုင်တည်လို့ပြုပါသည်, I appeal and call to witness all the *nats*; to appeal to a person present to take note of any act or behavior toward one's self.

တိုင်တန်း (*pron.* တိုင်ဒန်း), တိုင်ထား, *v.* to call on to notice and bear witness; to complain of, inform against, accuse to another; ကျွန်တော်ဂါတ်ကို တိုင်တန်းသော်လည်း၊ စာဇင်ကျွန်တော်တိုင်တန်းချက်ရေးသည်ကို မမြင်မိပါ, although I complained to the guard, I did not chance to see the sergeant record my complaint.

တိုင်တန်းချက်, *n.* a criminal complaint.

တိုင်တန်းချက်ပေး, *v.* to lodge such complaint.

တိုင်တန်းချက်ရေး, *v.* to record such a complaint.

တိုင်တော, *v. see the parts*; ခင်ဗျားအကြားအသိဖြစ်အောင်၊ကျွန်တော်တိုင်တောပါသည်, I call upon you, sir, as one who has heard and knows, to note and bear witness to the fact.

တိုင်လွှာ, *n.* a written complaint, or report, made to some one in authority.

တိုင်, **3**, *v.* to arrive, reach, attain, ရောက်သည်, မှီသည်, နွေတိုင်လျှင်ဘုရားဖူးရအောင်တခေါက်သွားဦးမည်; *chiefly used in the phrase* တိုင်အောင်; *see Gram. sec.* 123; *sometimes used in a reduplicated form,* ကာလတိုင်တိုင်, during or throughout time.

တိုင်အောင်, *conj. and postposition,* until, ကျွန်ုပ်ရောက်သည်တိုင်အောင်စောင့်နေပါ, wait until I arrive.

တိုင်ကျ, *v.* to arrive or reach, as a period of time or a date.

တိုင်ရောက်, *v. see* တိုင်ကျ, ဧပြီလ၊၃၀တိုင်ရောက်သည့်ကာလဆပ်ပါမည်, when the 30th of April arrives, I will repay it.

တိုင်, **4** (from တိုင်, a post), *v.* to use for a warp in weaving; to set the tune, lead in singing, သံတိုင်; ရက်ကန်းကိုတိုင်စရာချည်မရှိ, there is no thread for setting the warp for weaving. *Der.* အတိုင်, and သံတိုင်။

တိုင်ပင်, *v.* to consult, deliberate together, ဦးမြကိုတိုင်ပင်ဦးမှတော်မည်။

တိုင်ပင်နှီးနှော, *v.* to consult and discuss, ခက်ခဲသည့်အကြောင်းဖြစ်၍တိုင်ပင်နှီးနှောမှတော်မည်, as it is a difficult matter, it would be well to consider and discuss it,

တိုင်ပင်မှူးမတ်စု, *n.* members of a council of the nobility.
တိုင်း, 1, *n.* a country; more extensive than ပြည်။
တိုင်းကား, *n.* same, တိုင်းကားပြည်ရွာ။
တိုင်းကျပ်, *n.* intermediate space between two countries, တိုင်းကြား။
တိုင်းကြီးတဆယ်ခြောက်တိုင်း, *n.* the sixteen great kingdoms mentioned in Buddhist writings; သောဠသတဆယ်ခြောက်ပြည်; အင်္ဂတိုင်း, မဂဓတိုင်း, ကာသိတိုင်း, Benares; ကောသလတိုင်း, ဝဇ္ဇီတိုင်း, မလ္လတိုင်း, ဖေယျတိုင်း, ဝံသတိုင်း, ဂုရုရာဇ်တိုင်း, ပဉ္စာလတိုင်း, သူရသေနတိုင်း, သဝဏ္ဏတိုင်း, ကမ္ဗောဇတိုင်း, စေတိရတိုင်း, ခေါမတိုင်း, ရောမတိုင်း။
တိုင်းစွန်းပြည်နား, *n.* the outskirts or borders of a country.
တိုင်းနိုင်ငံ, *n.* a country under one jurisdiction; *see* နိုင်ငံ။
တိုင်းပြည်သား, *n.* the inhabitants of a country.
တိုင်းရေးပြည်ရေး, *n.* the affairs of a country or kingdom.
တိုင်း, 2, *n.* a wooded tract of country, forest; used in connection with the name of some kinds of trees, as ကျွန်းတိုင်း, ဒန်တိုင်း, ပေါက်တိုင်း, သံပုရာတိုင်း, မအူတိုင်း, ရှားတိုင်း။
တိုင်း, 3, *v.* to compare together, to measure, to estimate the dimensions of a thing by comparing it with a measure of length; to consider, ဆင်ခြင်သည်. *Der.* အတိုင်း။
တိုင်းတာ, *v. see the parts.*
တိုင်းထွာ, *v.* to measure the dimensions of; to scold in rough abusive language; *less than* ဆဲရေး; to consider; with သဘော, to purpose, meditate, think, estimate, နက်ဖြန်သွားမည်လို့သဘောတိုင်းထွာပါသည် I contemplate going to-morrow.
တိုင်းထွာဆင်ခြင်မိ, *v.* to consider thoroughly.
တိုင်းထွာပုံ, *n.* a diagram.
တိုင်းယှဉ်, *v.* to compare together, to measure, to estimate the dimensions of a thing, by comparing it with a measure of length; to consider, တိုင်းယှဉ်မိပြီလား, did you chance to weigh the matter in your mind?
တိုင်း, 4 (from ရှိသမျှအတိုင်း, whence ရှိသည်အတိုင်း, ရှိတိုင်း), *adv.* without exception; *equivalent to the a.* every; အရာတိုင်းတိုင်းမှာ, in every respect, in every instance; လူတိုင်း, every one; နေ့တိုင်း, every day; သည်လူပြောတိုင်းယုံသလား, do you believe everything this man says?
တိုင်းကား, *n.* the small, broad-tailed flycatcher.
တို့, 1, *n.* a large basket, used in carrying cooked rice at religious and other festivals.
တို့, 2, *v.* to touch lightly, put in contact with; *comp.* ထိ; to give

private information against another, usually to government officials, အမိုးရဆီမှာ တိုတတ်သည့်လူ; မောင်မိန် ပွင့် ကျွန်ုပ်ကိုခုဒင် လက်နှင့်လာတိုဖြိုး ပျောက်သွားသည်။

တ္ရိပင့်, *v.* to give private information against another, သည်သူ့အလွန် တိုတတ်ပင့်တတ်သည်။ခင်ဗျားပေါင်းလို့မတော်ပါ။

တ္ရိဖတ် (*pron.* တ္ရိဗတ်), *n.* a powder puff, or any cloth sprinkled with toilet powder and applied to the face.

တို့, 3 (*pron.* ဒို့), *n. affix, denoting plurality, sometimes used as an abbrev. of the first person plural.* တို့ဆီမှာ, with us, among us; *is also used conjointly with* များ. *in the second and third person plural,* ခင်ဗျားများ, ခင်ဗျားတို့, ခင်ဗျားများတို့. *or less frequently* တို့များ, တို့များအဘယ်ကလာကြသလဲ။

တိုး, 1, *n.* a kind of fabulous animal, said to inhabit the *Hemawunta* forest; formerly represented on standard weights (တိုးလေး), royal boat flags, and coins.

တိုးနရား, *n.* a kind of fabulous flying animal; *see* နရား။

တိုး, 2, *v.* to advance; to increase, be enlarged, augmented, ပွားသည်, ကောင်းကောင်းစားလို့အဆီအသားတိုးသည်. *Der.* အတိုး။

တိုးတက်, *v.* same; မောင်ပန်းလှ၊သည်နှစ်စီးပွားအလွန်တိုးတက်သည်, Maung Pan Hla has been very prosperous this year.

တိုးပွား, *v.* to increase, သည်လူကလေးမနှစ်ကထက်ပညာအလွန်တိုးပွားသည်။

တိုး, 3, *v.* to push, butt, shove against, တွန်းသည်. ကျွန်ုပ်အနားသို့တိုးခဲ့ပါ, press forward to my side.

တိုးကပ်နေ, *v.* to cuddle, တိုးကပ်၍နေသည်။

တိုးလျှိုး, *v.* to press respectfully into the presence of; to make submission to, to pay homage, အစ်ကိုကြီးထံသွား၍တိုးလျှိုးတောင်းပန်လိုက်, go to your elder brother, make submission, and beg his pardon.

တိုးဝင်, *v.* to push into; to press respectfully into (the presence of); to make submission to, to pay homage; သူခိုးပြတင်းပေါက်က တိုးဝင်သည်, the thief entered by forcing his way through the window.

တိုးဝင်ချည်းကပ်, *v.* to approach into the presence of a superior; *see the parts*; လူမိုက်ကိုရှောင်ခွာ၊ပညာရှိကိုတိုးဝင်ချည်းကပ်။

†တိုးတိုး, *adv.* softly, not loud, တိုးတိုးပြောပါ။သို့မဟုတ်သူနာနိုးလိမ့်မည်, speak softly, please, or the sick person will awake.

တိုးတိုးတီးတီး, တိုးတိုးတုန်းတုန်း, တိုးတိုးသာသာ, *adv.* same, သူတို့နှစ်ယောက် တိုးတိုးတီးတီးတိုင်ပင်နေကြသည်. they two, are consulting quietly together; တွံတေးမြို့ကို လူဆိုးများခိုးရှိကြလိမ့်မည်၊ တိုးတိုးတုန်းတုန်း ပြောသံကြား

သည်, I hear it whispered, that bad men will set fire to the town of Tunte.

တျက်တျက်, *adv. see* တက်တက်. very: *used as an intensive* to words of hardness, တက်တက်မာသည်။

တျက်တျက်ခေါက်ခေါက်, *adv. see the parts*; တျက်တျက်ခေါက်ခေါက်မာဆာသည်။

တျောင်တျောင်, *adv.* clickingly, as a clock, or as the alarm of a clock, နာရီတျောင်တျောင်သွားသည်, နာရီနှိုးစက်တျောင်တျောင်မြည်သည်။

တျောင်းတျောင်း, *adv. intensive* (*rare*).

တျာ, *v.* to be very red; *used only in continuative or adverbial forms*, ခေါင်းပေါင်းနီတျာပေါင်း; ပုဆိုးနီတျာဝတ်လာသည်။

တြိ (Pali), *a.* three, သုံး။

တြိကဋုတ်, *n.* a mixture of ငရုတ်, ပိတ်ချင်း, and ချင်း။

တြိဖလ, *n.* a mixture of ဆီးဖြူသီး, သစ်ဆိမ့်သီး, and ကြခုသီး။

တွ, *v.* to have the muscles of the limbs contracted, through weakness or fatigue, or to move as if thus contracted, ခရီးသွားသည့်အခါလမ်းတွင်မထိုင်ဝံ့ပါ။ထိုင်မိလျှင်အကြောအခြင်များတွကုန်ရော့, when traveling I dare not sit down by the way, for, should I chance to do so, my muscles become contracted.

တွက်, 1, *v.* to strike backward or sidewise, as with the elbow, တတောင်နှင့်တွက်လိုက်သည်။

တွက်, 2, *v.* to cipher, calculate, reckon, compute; to hold off, refuse to do because another is delinquent; သည်စာရင်းထဲမှာငွေဘယ်လောက်ရှိသည်၊တွက်လိုက်စမ်းပါ, calculate, please, how much money there is in this account; အလွန်တွက်တတ်သည့်လူ၊ခိုင်းစေ့ဘို့မကောင်းပါ. *Der.* အတွက်။

တွက်ကတ်, *v.* to hold off, refuse to do because another is delinquent.

တွက်ချက်, *v.* same as တွက်; *n.* a calulation, reckoning, computation.

တွက်စစ်, *v.* to audit an account, စာရင်းတွက်စစ်, သည်စာရင်းကိုတွက်စစ်စမ်းပါ, please audit this account; မောင်စံဝထံမှာအထက်ယူသုံးသည့်ငွေအပေါင်းကိုတွက်စစ်ရှင်းလင်းကြ။

တွင်, 1, *n.* (*rarely used by itself*); *comp.* ပွတ်။

တွင်ခံ, *v.* to scoop, bore, by turning in a lathe.

တွင်ခုံ (*pron.* တွင်ဂုံ). *n.* a lathe for scooping or boring.

တွင်သမား, *n.* one who scoops or bores.

တွင်, 2, *n.* a cupping horn or glass.

တွင်စုတ်, တွင်စုတ်, တွင်ယူ, *v.* to cup, မြွေမိမ်းပေါက်သည့်အခါတွင်စုတ်လျှင်၊သွေးဘေးမှလွတ်တတ်သည်။

တွင်, 3, *v.* to call by name, အမည်တွင်သည်, ခေါ်ဝေါ်သည်, သည်မြို့နာမည် ဘဲ့နှယ်တွင်ပါသလဲ။

တွင်, 4, *v.* to be performed with despatch, be accomplished (much and expeditiously), သည်မြို့အုပ်မင်းအလွန်အလုပ်တွင်သည့်လူ, this *Myook* is one who performs his work very expeditiously; ခရီးတွင်, to be performed with despatch, as a journey. *Der.* အတွင်ကရေ။

တွင်ကျယ်, *v.* to manage, control, direct, so as to secure despatch, or expeditious performance, ပြည်မြို့မှာမည်သူတွင်ကျယ်ပါသလဲ, who controls affairs in the city of Prome? တွင်တွင်ကျယ်ကျယ်လုပ်ပါ, please work with despatch.

တွင်တွင်, *adv.* offhand.

တွင်, 5, *n. affix, locative*, in, at, among, ၌, မှာ, ဝယ်, အနက်; *sometimes possessive*, of, ၏။

တွင်း, 1, *n.* a hole in the ground, a pit. *Der.* ရေတွင်း။

တွင်းကျထောင်, *v.* to entrap by a covered pit, ကျားမှားကိုတွင်းကျထောင် ဘမ်းသည်။

တွင်းကျစ်, *v.* to burrow.

တွင်းချေးဆယ် (*pron.* ချေး), *v.* to clear out a well, သည်ရေတွင်းမှာ၊တွင်း ချေးမဆယ်သောကြောင့်ရေပုပ်သည်။

တွင်းစား (*pron.* တွင်းဇား), *n.* the proprietor of a petroleum well.

တွင်းစားကျွေး, *v.* to bury an offering in the ground (such as clothing, hair of the head, toe and finger nails), with the view of averting calamity or sickness, မြေစားကျွေးသည်။

တွင်းတူး, *v.* to dig a hole, pit, well.

တွင်းပိုး, *n.* an edible worm, found in volcanic crater lakes, on both sides of the Chindwin Monywa district.

တွင်းရေ, *n.* well water, in contradistinction to water from a river, creek, rain water.

တွင်း, 2, *n.* a term applied to a compartment of a rice field; two or more compartments are called လယ်တော။

တွင်းချင်းသော, *a.* gray; applied to cloth, တွင်းချင်းသောထမီ။

တွင်းချင်းသောလိုက်, *v.* to turn gray, as the hair, မင်းခေါင်းဆံပင်တွင်း ချင်းသောလိုက်ကုန်ပါပြီ, the hair of your head has turned quite gray; သောမင်းထလိပိုက်ပြီ။

တွင်းစောက်မျှောက်, *n.* a kind of yam.

တွင်းနက် (ပင်), *n.* the *Anodendron paniculatum*, an evergreen, large, scandent shrub with elliptical leaves; the flowers are small and white; the seeds taper in a long neck terminated by a crown of silky hairs.

တွတ်. *v.* to murmur, complain; *used only in an adverbial form*, as တတွတ်တွတ်မြည်, တတွတ်တွတ်ပြော။

တွန်, *v.* to crow; to low, bellow; to sing, as a serpent; ကြက်တွန်, နွားတွန်, မြွေတွန်, ခါတွန်။

တွန့်, *v.* to be wrinkled; to draw up or contract the skin, as a worm when moving; to be puckered in wrinkles, as the skin of the face; to shrink, draw in through fear: to flinch, to twitch nervously; မြွေတွန့်ပြီးထိုးဆန့်လိုက်သည်, the snake, after recoiling, darted forward and stretched itself out; အရေးရှိလျှင်သည်လူရဲမည်၊ခင်ဗျားထင်သလား။ တီကိုဆားနှင့်တို့သလိုတွန့်နေလိမ့်မည်, if an occasion should arise, do you think, sir, this man would be courageous? he would shrivel up like a worm touched with salt. *Der.* အတွန့်။

တွန့်အောင်ဆုပ်, *v.* to crumple.

တွန့်အောင်သီ, *v.* to whip, overcast in order to gather.

တွန့်ချုပ်, *v.* to plait or pucker.

တွန့်ခွေထား, *v.* to frizzle.

တွန့်တက်, *v.* to be drawn up and convulsed.

တွန့်တို, *v.* to flinch from a purpose of giving or spending, or from any purpose, ရက်ရက်စက်စက်ပေးကမ်းခြင်းမရှိ၊ တွန့်တိုဆုတ်နစ်ခြင်းရှိသည်, in giving and bestowing he does not do so liberally; there is a hesitating and wavering in his action; ဘုရားလောင်းတို့မည်သည့်တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိ၊ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသည်, embryo Buddhs, do not shrink back; they are replete with courage and might.

တွန့်နာ, *n.* a retraction of the genitals.

တွန့်ရတွန့်, *adv.* in gathers or puckers (*rare in colloq.*).

တွန့်ရွံ့, *v.* to shrink back through fear.

တွန့်လိပ်, *v.* to be wrinkled and curled up; တွန့်လိပ်ဆုတ်နစ်ခြင်း, flinching and receding, as from a purpose; ထိကရုံးပင်ကိုလက်နှင့်တို့လိုက်လျှင်၊တွန့်လိပ်သွားတတ်သည်။

တွန့်လိမ်, *v.* to be wrinkled and twisted; to squirm.

တွန်း, *v.* to shove, push, impel, ထိုး; to rub off, as dirt from the flesh, ကြေးတွန်းသည်; နောက်တွန်းခတ်, to back water in rowing; ကျွန်တော်ကျောကိုတွန်းလိုက်သည်။

တွန်းခင်း (*pron.* တကင်း), *n.* the outrigger of a boat.

တွန်းရုံ, *n.* a large wooden hoe or scraper.

တွန်းချ, *v.* to push down, throw down, အိမ်ပေါ်ကတွန်းချလို့ကျွန်ုပ်ခြေကျိုးနေပါသည်, my leg is broken, because he pushed me down from the house.

တွန်းတိုး, *v.* to shove, push, impel, တွန်းတိုးဆွဲယမ်း။
တွန်းထိုး, *v.* to push against; တွန်းထိုးရိုက်နှက်ခံရသည်, ငါ့ကိုသည်လိုတွန်းထိုးသွားလျှင်မခံဘူး, တွန်းထိုးဆွဲယမ်းပြီးလုပ်သည်။
တွပ်, *v.* to nibble, as a fish at a bait. ငါးအစာကိုတွပ်သည်; to cut, chip, as precious stones; *see also under* စကား။
တွပ်ကွက်, *n.* a facet, သည်စိန်တွပ်ကွက်ပေါင်းဘယ်လောက်ရှိပါသလဲ, what is the aggregate number of facets on this diamond? သည်စိန်တွပ်ကွက်အလွန်ညံ့သည်, the facets of this diamond are very inferior.
တွပ်တွပ်, *adv. intensive*, to words of redness, ချင်းချင်းနီ, တွေးတွေးနီ, အသားအရေနီလိုက်သည်မှာတွပ်လို့ (*Colloq.*).
တွယ်, *v.* to cling to, hang on, hold on at the side; to attach, make cling to, တွယ်ထားသည်; to tack, attach slightly, ဈော့မျှားဖြတ်နှင့်တွယ်နေသည်။
တွယ်အပ်, *n.* a pin, တည်းအပ်။
တွယ်ကပ်, *v.* to cling to, or hang on closely, မြင်းကလေးအမိကိုတွယ်ကပ်လိုက်သည်, the foal followed, clinging close to its mother.
တွယ်ကြိုး, *n.* a tag.
တွယ်တာ, *v.* to cling to, from a feeling of attachment, တာတွယ်သည်, သည်မိန်းမ သူ့သားသမီးများကို အလွန်တရာတွယ်တာသည်, this woman is devotedly attached to her children; အလွန်တွယ်တာသည့်အကလေး။
တွယ်ပိုး, *v.* to append (a person), to take along with one's self; တွယ်ပိုး၍ပါသောအရာရှိငယ်, an *attache*; နွားကိုကျားကတွယ်ပိုးယူနိုင်သည်, a tiger can carry off a bullock.
တွား, *v.* to creep, crawl; လေးဘက်တွားသွား, to creep and go on all fours, တွားတတ်သောတိရစ္ဆာန်, a creeping thing; ခင်ဗျားအကလေးအခါလည်းလေးဘက်တွားဆို (*Colloq.*).
တွေ, 1, *v.* to be confused or lost in thought, absent in mind, stupefied; *seldom used singly*; *comp*, မိန်းမော, and မှိုင်; အလွန်တွေတတ်သည်, he is very absent-minded; တွေပြီးတာကြီးနေသလဲ။
တွေမှိုင်, *v. see the parts.*
တွေလွေ (*infreq.*), တွေဝေ (*more common*), *v.* to be in a half conscious state, as a sick person, သည်သူနာတွေဝေနေပြီ၊ဘာမျှမေးလို့မရပါ။
တွေ, 2. *v.* to consolidate, make compact, make cohere in a hard, solid mass, as metals, ပြဒါးတွေသည်, ဆေးခန်းတွေသည်, သံတွေသည်, ခဲတွေသည်; to be firm, stiff with fatness, အဆီတွေနေသည်; to stand firm, hold fast; to hold out at arm's length, keeping the arm stiff, as in lifting a weight; ဆင်တွေနေသည်၊လိုက်လိမ့်မည်, the elephant stands his ground; he will give chase; လျှော့ပေးမည်မအောက်မေ့နှင့်သည်မိန်းမ

တွေခံနေဦးမည်, do not fancy she will give in; this woman will still maintain her position and oppose you. *Der.* အတွေ။

တွေ, 3, *v.* to flow moderately and incessantly; *used in adverbial forms,* ရေတွေတွေကျ, အဆီတွေတွေကျ, မျက်ရည်တွေတွေစီးကျ. *Der.* ဝမ်းတွေ။

တွေ့, *v.* to feel, apprehend by the sense of feeling; to find; to meet with; equivalent to the English colloquial expression, "to catch it," *e.g.*, if you do so, you will catch it, မင်းသည်လိုလုပ်လျှင်၊တွေ့လိမ့်မည်; to experience, ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင်တွေ့ရှိပါသည်, I have myself experienced it; တွေ့ *is frequently followed by* မြင်, *and* ရှိ; these are added apparently for euphony.

တွေ့ကြုံ, တွေ့ကြို့, *v.* to meet with, တရံတခါမျှမတွေ့မကြုံဖူး, I have never once met with (such a thing).

တွေ့ပြား, *v.* to come across and associate with, တွေ့မှတွေ့ပြားတတ်သည်။

တွေ့ခား, *v.* to meet in order to quarrel or take satisfaction (*rare*).

တွေး, *v.* to consider, deliberate on, implying doubt or uncertainty, တွေးကြောက်။

တွေးခေါ်, *v.* to consider with reference to something future.

တွေးဆ, တွေးတော, *v. see* တွေး, မြန်မာစကားတော်တော်နားလည်သောကြောင့်၊ ရှေးကကဲ့သို့စကားမပြောမှီ၊တွေးတောရသည်မဟုတ်, because I understand the Burmese language pretty well, I am not obliged, as formerly, to consider before I speak; မင်းအမှုတွေးတောထင်လင်းဘွယ်ရှိသေးသည်, your case still requires deliberation and elucidation.

တွေးထင်မကင်း, *v. see* ယုဇနကင်း; တွေးထင်မကင်းရှိသည်, is not free from suspicion.

တွေးမြော်, *v.* to take thought beforehand, to contemplate, to consider, အရာရာတိုင်းပင်ကျွန်ုပ်တွေးမြော်ပြီးပြုလိုပါသည်, in every instance, I like to act after consideration.

တွေးယူ, *v.* to infer.

†တွေးတွေး, *adv. intensive,* to words of redness, ချင်းချင်း, တွပ်တွပ်, ရဲရဲ။

တွဲ, 1, *v.* to put together, connect, as with a rope; *num. aux.* ပေစာတတွဲ; *comp.* ပူးတက်, and ယှဉ်။

တွဲဘက်ရုံး, *n.* the mixed court, formerly at Mandalay.

တွဲရထား, *n.* a railway carriage.

တွဲသင်္ဘော, *n.* a flat, attached to a steamer.

တွဲ, 2, *v.* to be pendent, to hang suspensively, အင်ကြင်းပင်မှာအစေးများတွဲနေသည်; *num. aux.* စပျစ်သီးတတွဲ, a cluster of grapes.

တွဲကျ, *v.* to be pendent, as gum, or a stalactite; အရည်ဖြစ်ထန်းလျက်တွဲကျသည်, အယောင်းစက်တွဲကျသည်။

တွဲရရွဲ. *adv. same as next*, with the additional idea of many (*rare in colloq.*).

တွဲလွဲ (*sometimes* တွလဲ, *or* တွဲလင်), *adv.* in a pendulous manner, as an article suspended by a cord: တွဲလွဲကျ, တွဲလွဲချ. *v.* to dangle. သည်သူ လက်မောင်းမှာထားရုတ်ခံရသောကြောင့်၊တွဲလွဲကျနေသည်. သည်သူအိမ်ပေါ်က ခြေများတွဲလွဲချနေသည်, this person is dangling his feet from the house.

တွဲ. *v.* to hang suspensively, as a heavy ornament in the lobe of the ear, နားတောင်းတွဲသည်, နားတောင်းတွဲတွဲနေသည်; to pretend to be reluctant, to hold off, အင်သည်. မိန်းမမေတ္တာမရှိလို့မဟုတ်ပါ၊တွဲနေပါသေးသည်

တွဲနွဲ့, *v. see the parts*, တွဲတွဲနွဲ့နွဲ့နိုင်သည့်လူ။

တွဲပုံ. *n.* a heraldic emblem.

ထ

ထ, the seventeenth consonant in the Burmese alphabet, and the second in the class of dentals.

ထ, 1, *v.* to arise, get up; to grow up, to spring or grow up, as plants; to be rampant, as bands of rebels, dacoits, bad characters: to be overbearing, bumptious; နံနက်စောစောအိပ်ရာကထသည်; သည်နှစ်သည်လူကလေးအင်မတန်ထသည်; အလွန်မြက်ပင်ထသည်; နှစ်တိုင်းထက်သူခိုးထားပြထသည်; အလွန်ထသည့်လူ၊

ထကြွ, *v.* to be active, quick in action, ရောဂါထကြွသည် (*combined with words of quickness or diligence*, as လျှင်မြန်, or လုံ့လဖြူ).

ထကြွသွံ့လ, *n.* active exertion, energy, သည်ရှေ့သူကြီးအကြောင်းမတန်ထကြွလုံ့လရှိသည်။

ထမြောက်, *v.* to accomplish one's purpose, အကြံထမြောက်; to rise, as from sickness or trouble, to recover, be relieved.

ထ, 2, *verb. affix euphonic*; *see Gram.*, *sec.* 118; ရှိတော်မူထသော, ကြွတော်မူထသော, ရှိထသော။

ထက်, *v.* to be sharp, keen, မတုံး; *fig.*, to be high-spirited, high-mettled, as a horse; with ဉာဏ်ထက်, to be acute in intellect; သည်သင်တုန်းထားအလွန်ထက်သည်; အလွန်ထက်သည့်လူ၊ရန်မစနှင့်။

ထက်မြက်, *v.* same as ထက်။

ထက်သန်, *v.* to be keen, vigorous; *used after* အကျိုးပေး, အာရုံ, စေတနာ, စေတနာအလွန်ထက်သန်သောသူ။

†ထက်ကြပ် (*pron.* ထက်ခြပ် *in colloq.*), *adv.* close to, together with, accompanying, or following, မောင်ဖြူကိုမင်းနှင့်ထက်ကြပ်လာအောင်ခေါ်ခဲ့ပါ။

ထက်ကြပ်မကွာ, *adv.* together; inseparably; သည်သူနှစ်ယောက်ထက်ကြပ်မကွာကြီတတ်သည်။

ထက်ခြမ်း, *adv.* in halves lengthwise, ထက်ခြမ်းခွဲ, to split in halves; ထက်ခြမ်းကွဲ, to be split in halves; သည်အုန်းသီးကိုထက်ခြမ်းခွဲလိုက်ပါ။

ထက်ပိုင်း, *adv.* in halves crosswise; ထက်ပိုင်းဖြတ်, to cut (a long thing) in halves; ထက်ပိုင်းပြတ်, to be cut in halves; သည်ပုဆိုးကိုထက်ပိုင်းဖြတ်လိုက်ပါ, မိကျောင်းထားနှင့်ခုတ်လိုက်၍ထက်ပိုင်းပြတ်သွားသည်။

ထက်ဝက်, *adv.* in halves, either lengthwise or crosswise, ခဲတံကိုထက်ဝက်ဖြတ်လိုက်ပါ။

ထက်ဝက်ခွဲ, *v.* to halve, divide into two equal parts, ကျွန်ုပ်ပစ္စည်းများကို ထက်ဝက်ခွဲပေးပါမည်။

ထက်ဝန်းကျင်, *n.* the environs or circuit (of a thing), surroundings; *more remote than* ပတ်ဝန်းကျင်; *frequently used adverbially*; ရွှေတိဂုံဘုရား အရပ်ထက်ဝန်းကျင်က မြင်ရသည်, ကျွန်ုပ်အိမ်ထက်ဝန်းကျင် ဥယျာဉ်ရံ လျှက်ရှိသည်။

ထက်ဝယ်, *adv.* in a cross-legged posture, as an image of Gautama.

ထက်ဝယ်စွယ်. ထက်ဝယ်ဖွဲ့. ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ, *v.* to sit in a cross-legged posture, as a Buddh or a King; *comp.* တင်ပျဉ်ခွေ, to sit in the same posture, as ordinary persons.

ထင်, *v* to be visible, appear, be conspicuous; to appear to the mind, that is, to think, suppose, be of opinion, မှတ်သည်, ခင်ဗျား ဘဲ့နှယ် ထင်ပါသလဲ။

ထင်စား, *v.* to regard (a desirable event) as probable, ထင်စားထင်ကိုး, ပေးလိမ့်မည်ထင်စားနေသည်။

ထင်ပေါ်, *v.* to be visible, appear, be conspicuous, ကျွန်ုပ်နာမည်မထင်ပေါ်ရ။

ထင်မိထင်ရာထင်ခြင်း, *n.* an hallucination, illusion of sense, ယောင်မှားခြင်း။

ထင်မြင်, *v.* to discern mentally; *reduplicated and used adverbially*: မထင်မမြင်နိုင်သည့်အရာမပေါ်မရှိလျှင်။

ထင်မှတ်, *v.* to appear to the mind, to think, suppose.

ထင်ရှား, *v.* to be evident, plain, manifest, clear, conspicuous; အပြစ်ထင်ရှားသည်၊ယောင်တနှစ်ခံစေ; *reduplicated and used adverbially*, ထင်ထင်ရှားရှား, distinctly.

ထင်လင်း, *v.* same as ထင်ရှား။

ထင်း, 1. *n.* fuel, firewood.

ထင်းကုလား, *n.* firewood blackened by a jungle fire, တောထဲ၌မီးသင့်၍မကျွမ်းတဲမည်းနေသောထင်းများကိုထင်းကုလားဟူ၍ခေါ်သည်။

ထင်းခုံလောက်. *n.* an andiron.

ထင်းချောင်း, *n.* a billet of firewood, တံခါးကိုထင်းချောင်းနှင့်ရိုက် ဖွင့်သည်။

ထင်းခွေ, *v.* to gather fuel.

ထင်းခွဲ, *v.* to cleave firewood.

ထင်းစည်း (*pron.* ဓည်း), *n.* a bundle of firewood; a fagot.
ထင်းဆွေး, *n.* touchwood, သစ်ဆွေး။
ထင်းပုံ, *n.* a woodpile.
ထင်းပေါက်, *v.* to split wood with an axe. ထင်းပုဆိန်နှင့်ပေါက်သည်။
ထင်းမီး, *n.* fuel, firewood.
ထင်းမီးခွေ, *v.* to gather fuel, ထင်းမီးသွားခွေချေ။
ထင်းရုံ, *n.* a woodhouse.
ထင်း, 2. *v.* to be permanently stained, as cloth or paper; *see* မိုဃ်းထင်း; ကျွန်ုပ်ပုဆိုးကွမ်းသွေးထင်းသည်။
ထင်းကွက်, *v.* to be stained with spots. ကျွန်တော်အင်္ကျီမိုဃ်းရေထင်းကွက်ကုန်ပြီ။
†ထင်းထင်း, *adv.* clearly, evidently.
ထင်းထင်းလင်းလင်း, *adv.* same, အရောင်ထင်းထင်းလင်းလင်းရှိ။
ထင်းရှူး (ပင်), *n.* the pine or fir.
ထင်းရှူးစေး, *n.* turpentine: pitch.
ထင်းရှူးဆီ, *n.* tar, ကတ္တရာဆီ။
ထင်းရှူးဆီပြန်, *n.* camphene.
ထင်းရှူးသေတ္တာ, *n.* a deal-wood box or case.
ထစ်, *v.* to notch, to break the uniformity of an even line by a notch, gap, or by a knob, protuberance, etc.; to interrupt a continuous sound by stops and breaks, as in stuttering, စကားထစ်သည်, or in a succession of thunderclaps, မိုဃ်းကြိုးထစ်သည်; to hit slightly (with the fist), လက်သီးနှင့်ထစ်သည်; to try to catch in conversation, စကားထစ်မေးသည်; လမ်းကိုမှားရအောင်သစ်ပင်များကိုထစ်သွားသည်, သစ်ပင်သေအောင်ထစ်သည်။
ထစ်ရစ်, *v. see the parts*; စကားထစ်ရစ်ပြီးမေးတတ်သည်။
†ထစ်ထစ်ပါ, ထစ်ထစ်လန်, *v.* to be vigorous, ထစ်ထစ်လန်အောင်မသည်; applied to children, *and prefixed in adverbial form to* ဆိုး, ထစ်ထစ်ပါအောင်ဆိုး; also applied to horses, ထစ်ထစ်ပါအောင်ဆိုးသည့်မြင်းကလေး; *and prefixed to* ပြေး, ထစ်ထစ်ပါအောင်ပြေးသည့်မြင်းဘဲ။
ထစ်လီးထစ်လစ်, *adv.* with impediments and delays, မင်းစကားပြောသည်မှာ၊ ထစ်လီ့ထစ်လစ်နှင့်ပြောသောင်စရာမကောင်းဘူး, ခရီးထစ်လီးထစ်လစ်နှင့်မတွင်ဘူး။
ထည်, 1, *v.* to be respectable in appearance, to have an appearance, or bearing, or manners which will command respect; *see* ခံ့; *pron.* ထယ်, to be assuming, put on airs, ဂုဏ်လုပ်သည်; တယ်ပြီးကိုယ်လုံးကိုယ်ပေါက်ထည်သည့်လူ, a well-built man; also applied to inanimate objects, as အလှန်ထည်သည့်အိမ်။
ထည်, 2 (*pron.* ထယ်), *see* ထေ, *v.* to exchange, barter, ထပ်သည်, လဲသည်။

ထည်, 3, *n.* the thirty-six-animals lottery; a raffle.
ထည်ကစား, *v.* to take part in a lottery; to raffle, ဖွင်ကျူးကစားသည်။
ထည်ကောက်, *v.* to raffle.
ထည်ကောင်ဆွဲ, *v.* to hang up the winning ticket in the thirty-six-animals lottery.
ထည်စာရေး, *n.* a lottery clerk and money collector.
ထည်ဇယား, *n.* the paper containing the names of the said thirty-six animals, written in columns.
ထည်ပေါက်, *v.* to be declared, as the winning animal in a lottery.
ထည်ဒိုင်, *n.* a lottery croupier, manager of a lottery.
ထည်ဖွင့်, *v.* to open a lottery.
ထည်ရုံ, *n.* a shed or building in which a lottery is held.
ထည်ရှုံး, *v.* to lose in a lottery.
ထည်လိပ်, *n.* a piece of paper (rolled up) containing the name of the winning animal in a thirty-six-animals lottery; a lottery ticket.
ထည့်, 1 (*pron.* ထဲ့), *v.* to put or place in; *comp.* သွင်း; to put or place in some situation or work; to depute, to depute to accompany another; ငွေကိုအိတ်ထဲထည့်လိုက်ပါ; မင်းကိုဘယ်သူကအာပြောထည့်ပါသလဲ; ခင်ဗျားနေ့ာက်ကိုကျွန်ုပ်သားကလေးလမ်းပြထည့်လိုက်ပါမည်။
ထည့်, 2, *see* ထည့်, *qual. verb. affix.*; *see Gram. sec.* 119.
ထန်, *v.* to be strong, violent, ပြင်းသည်, သည်းသည်; စိတ်ထန်, to be violent tempered; အလွန်ထန်သည့်လူ; မိုးသဲးထန်, to rain heavily; လေထန်, to be violent, as the wind.
ထန့်ထန့်, *a.* or *adv.* nearly dry, ထပ်ထပ်, ဖန့်ဖန့်, အဝတ်များထန့်ထန့်ရှိပြီ။
ထန်း (ပင်), *n.* the *tan* or sugar-palm, the palmyra palm.
ထန်းခေါက်ဖာ (*pron.* ဘခေါက်ဖာ), *n.* a basket made of ထန်း ရွက် and ထန်းလျော်။
ထန်းစေ့, *n.* the reticulated part of the ထန်း, under the ထန်းပလပ် (brooms are made of ထန်းစေ့).
ထန်းခွံမှုတ်, *n.* the shell of the ထန်း fruit; *comp.* အုန်းမှုတ်, and ရေမှုတ်; this shell is used as an oil ladle, ဆီမှုတ်။
ထန်းညွှာတ်, *n.* the large sprout from the ထန်း seed, containing both the embryo root and the tree.
ထန်းတက်, *v.* to climb a toddy tree in order to extract the juice; *n.* a toddy-tree climber. ထန်းတက်သမား။
ထန်းတက်စား, *v.* to make a living by climbing toddy trees.
ထန်းတု, *n.* a toddy-bud-beater; used to beat the toddy bud in order to soften it.

ထန်းနို့, *n.* the branch of the male palm whence the juice exudes.

ထန်းပပ်, ထန်းပလပ်, *n.* the bark which clusters around the trunk of the palm, at certain intervals.

ထန်းဖို, *n.* the male palm.

ထန်းမ (*freq. pron.* ထမ), *n.* the female palm.

ထန်းမုန့်, *n.* a kind of cake made of the palm sugar.

ထန်းမျောက်လှ (ပင်), *n.* the wild palmyra palm.

ထန်းမြွေ (*pron.* ထမြွေ), *n.* a harmless kind of green snake, frequenting ထန်း trees, or huts roofed with palm leaves.

ထန်းရည်, *n.* the juice of the ထန်း, or sugar palm; ထန်းရည်ခါး, fermented toddy.

ထန်းလက် (*freq. pron.* ထလက်), *n.* the stalk of a ထန်း leaf.

ထန်းလုလင်, *n.* a young palm, ထန်းပင်ပျို။

ထန်းလျက် (*pron.* ထညက်), *n.* jaggery, the coarse, sugary substance into which the juice of the sugar palm is ultimately converted, palm sugar, ထန်းလျက်ကြမ်း, ထန်းလျက်ဖြူ။

ထန်းလျှော, *v.* to fall from (*lit.* to slide down) a ထန်း tree, ထန်းလျှော ပြိုသေသည်။

ထန်းသမား, *n.* one who is employed in drawing off the juice of the sugar palm, ထန်းတက်သမား။

ထန်းသီး (*freq. pron.* ထသီး), *n.* the fruit of the sugar palm.

†ထန့်ထန်း, *adv.* damp from collected moisture, as wearing apparel or the hair, ထိုင်းထိုင်း, အဝတ်များနှင်းပက်လို့စေးစေးထန့်ထန်းရှိသည်, owing to the fog beating in, the clothes are sticky and damp; မြေကြီးထန့်ထန်းရှိသေးသည်, the ground is still wet.

ထနောင်း (ပင်), *n.* the *Acacia leucophlœa*, a leaf shedding tree, growing to the height of fifty or sixty feet. The lower branches are armed with paired, straight, sharp, blackish, stipulary spines, from a half inch to an inch in length; hence the figurative comparison made between human beings and the spines of this tree, အင်းဝနယ်တောင်တပြင်မှာနေသောသူများထနောင်းဆူးလူချည်းတည်း။

ထပ်, 1, *v.* to place one on another, add to, ဆင့်သည်; to repeat, to do again; *comp.* ပြန်; အိုးများကိုထပ်ထားလိုက်ပါ; သည်သူငယ်ကျွန်တော်နှင့်တူနှစ်ထပ်တော်သည်။

ထပ်ကြောကျ, *v.* to be alike, identical, to coincide, ထပ်ကျ, မြန်မာလနှင့်အင်္ဂလိပ်လရက်ချင်းထပ်ကြောကျနေကြသည်။

ထပ်ခါထပ်ခါ, *adv.* repeatedly, ထပ်ခါထပ်ခါအမိန့်ပေးသော်လည်းနားမထောင်ပါ။

ထပ်ဆင့်, *v. see* ထပ်။

ထပ်တရာ, *n.* the marigold; *see* အထပ်တရာ။

ထပ်တရာနွယ်, *n.* the *Buettneria pilosa*, a large scandent shrub, bearing capsules the size of a cherry, densely covered with long, brown, rigid bristles.

ထပ်တူ, *a.* or *adv.* alike, equal, တန်တူ, ထပ်ကြောက်ကျ, သူငယ်ချင်းဖြစ်သည်နှင့်အညီ၊ ကျွန်ုပ်ဝတ်စားသကဲ့သို့ထပ်တူပြုထားပါသည်, သည်လူနှစ်ယောက်သဘောပေါင်းထပ်တူရှိသည်။

ထပ်တူပြု, *v.* to make equal, or to treat as equal.

ထပ်တူရှိ, *v.* to be alike, equal.

ထပ်ပြော, *v.* to repeat, utter again.

ထပ်မနား. or မထပ်မနား, *adv.* repeatedly and without intermission.

ထပ်မိ (from မိ, to cover), *v.* to repeat, to do again, ထပ်မိစာရေးပေးလိုက်ပါ။

ထပ်မျှ, *a.* or *adv.* alike, equal, ထပ်တူထပ်မျှဝေကြပါ။

ထပ်လောင်း. *v.* to add more to.

ထပ်, 2, *v.* to exchange, barter, လဲသည်။

ထပ်လဲ, *v.* same, ပုဆိုးချင်းအင်္ကျီချင်းထပ်လဲကြစို့။

†ထပ်ထပ်, *adv.* nearly dry; *see* ထန့်ထန့်; မြေကြီးထပ်ထပ်ရှိပြီ။သစ်စေ့မျိုးကြစို့။

ထမင်း, *n.* boiled rice (or other grain); ထမင်းတနပ်, a meal; ထမင်းတလုပ်, a mouthful of rice; ငါးထမင်း, edible fish.

ထမင်းအိုး. *n.* a pot for cooking rice; ထမင်းအိုးလက်ငယ်တည်ချိန်, the time (about 3 p.m.) when the small rice pot is put on the fire.

ထမင်းအိုးခွဲ. *v.* to ruin another, ငါ့ကိုထမင်းအိုးခွဲသည့်လူဘဲ။

ထမင်းချက်, *v.* to cook rice.

ထမင်းချိုး. *n.* rice slightly burnt and adhering to the bottom of the pot.

ထမင်းခြောက်. *n.* dried cooked rice.

ထမင်းငတ်, *v.* to be starving or famishing, destitute of food.

ထမင်းစား. *v.* to eat food (*lit.* eat rice); ထမင်းစားဝင်, to have an appetite for one's food; ထမင်းစားမဝင်, to have no appetite for food.

ထမင်းစားဇွန်း, *n.* a tablespoon.

ထမင်းဆာ. *v.* to be hungry.

ထမင်းဆိုင်. *n.* an eating house, tavern, hotel.

ထမင်းနယ် (*pron.* ထမနဲ့), *n.* rice gruel, ယာဂု; ထမင်းနယ်ကျွေး။

ထမင်းဖတ်. *n.* boiled rice, as distinct from the water in which it is boiled.

ထမင်းရည် (*pron.* ထမင်းရေ), *n.* congee, the water in which rice is boiled, ဆန်ပါလျှင်ထမင်းရည်သောက်ရသည့်လူဘဲ၊ ခွေးအူလျှင်ငတ်သေးသည်, a reproachful expression applied to persons of weak and irresolute character.

ထမင်းရှင် (*pron.* ထမင်းယင်), *n.* a benefactor.

†ထမင်းဆုပ် (*pron.* ထမ္မဆုတ်), *n.* the *Agyneja coccinea* of Symms (77).

ထဒိန်, *see* ထဘီ, *n.* a Burmese petticoat.

ထဘီ, *n.* a Burmese petticoat.

ထမ်း, *v.* to bear or carry on the shoulder; to do work, perform service; commonly implying government employ; *comp.* ဆောင်, ပိုး, ရွက်။

ထမ်းစင်, *n.* a kind of palanquin; an uncovered vehicle; a hand barrow.

ထမ်းစင်ထမ်း, *n.* a mother of seven successive sons and no daughters, or of seven successive daughters, and no sons; supposed to be possessed of certain supernatural powers; *see* ဆင်ကြွန်း။

ထမ်းပိုး, 1, *v.* to bear or carry on the shoulder.

ထမ်းပိုး, 2 (*pron.* ထမ်ပိုး), *n.* a yoke for the neck of a draught animal; a porter's yoke.

ထမ်းပိုးက, *v.* to put on a yoke.

ထမ်းပိုးတျင်, *n.* the pegs of a porter's yoke.

ထမ်းပိုးကျည်း, *n.* the arms of a draught yoke by which it is secured to the animal's neck.

ထမ်းပိုးပြင်, ထမ်းပိုးယှဉ်, *v. in a primary sense,* to be parallel, as bullocks at either end of a yoke; *in a secondary sense,* to be on a par, to be equal, ထမ်းပိုးယှဉ်လျက်နေပါသည်။

ထမ်းရွက်, *v.* to do work; perform service, ကျွန်တော်အစိုးရအမှုတော်ကို ထမ်းရွက်သည်မှာကြာလှပါပြီ။

ထမ်းသမား, *n.* a porter or bearer of burdens; *see* အထမ်းသမား။

ထယ်, *n.* a plough; *comp.* ထွန်; *v.* to plough (*seldom used*).

ထယ်ကြောင်း, *n.* a furrow made by a plough.

ထယ်တုံး, *n.* the stock of a plough.

ထယ်သွား, *n.* a ploughshare.

ထရံ, *n.* the side of a house or high fence, made of woven bamboos, reeds, etc.

ထရံကာ, *v.* to erect the walls in a house; အတွင်းထရံအပြင်မှာကာမိသည်, a figurative saying, meaning that one has not shown confidence in a person worthy to receive it.

ထရံတောင်, *n.* a steep rock, precipice; *see* ကျောက်ထရံ။

ထာဝရ (Pali), *a.* permanent, မြဲသော; *see* နိစ္စ; *adv.* permanently, မြဲစွာ။

ထာဝရထာဝစည် (*pron.* စည်), *a.* same as ထာဝရ။

ထာဝရဘုရား, *n.* the Permanent, the Eternal God; *comp.* ဘုရားသခင်။

ထာဝရသား, *n.* a permanent male resident of a locality, in contradistinction to ဧည့်သား, a temporary resident.

ထာဝရသူ, *n.* a permanent female resident of a locality.

ထား, 1 (*pron.* ဓား), *n.* a knife; a sword, ထားလွယ်; ထားအောက်လည်ခံ၊ အမှုတော်ဆောင်သူမဟုတ်။

ထားအိမ် (*pron.* ဒအိမ်), *n.* the sheath of a sword or dagger, a scabbard.

ထားဦး, *n.* the point of a knife or sword.

ထားကလေး, *n.* a small knife, a penknife, မောင်းချထားကလေး။

ထားခုတ်, *v.* to hack or hew with a *da*, ထားနှင့်ခုတ်။

ထားခုတ်ရာ, *n.* an incised wound, or the marks made by the edge of a *da.*

ထားခွန်, *n.* a *da* tax or *taungya* tax.

ထားစာခံ (*pron.* ဒဓာကန်), *v.* to be in situations or circumstances which will expose one to the loss of life for others, *chiefly used adverbially*; *n.* one placed in said situation, as a hostage, or one in advance of an army.

ထားရှူး (*pron.* ဓရှူး), *n.* a stiletto, ထားချွန်။

ထားဆေး (*pron.* ဓားဆေး), *n.* medicine said to produce *da* invulnerability in men, but at the same time causing loss of procreative powers.

ထားထိုး, *v.* to stab; ထားထိုးမှု, *n.* a stabbing case.

ထားနှင့်ကော်ယူ, *v.* to cut out, to take out by cutting.

ထားပိုင်, *v.* to have the power of life and death.

ထားပြ, *v.* to threaten with a *da*; *n.* a dacoit, bandit, robber, brigand; တောပုန်းထားပြ, a bushranger; ပင်လယ်ထားပြ, a pirate, corsair.

ထားပြီး, *v.* to be invulnerable to a *da* or sword cut, to be *da*-proof.

ထားဘေးလှံဘေး, *n. lit.* perils of the sword and perils of the spear, ထားဘေးလှံဘေးရောက်လို့သေရပါစေ။

ထားမ (*pron.* ဓမ), *n.* a large knife, the hatchet and ax of the Burmese.

ထားမဦးချ (မြေ), *n.* a term applied to land which has become the property of the owner, by right of his having been the first to clear it of jungle, or by right of his having cleared it of jungle after its owner had deserted it.

ထားမယ်ပင်, *n.* the *Millettia extensa*, a large scandent shrub, so called because the pod resembles a small Burmese cleaver.

ထားမောက် (*pron.* ဓမောက်), *n.* a knife with a protuberant back, used chiefly in whittling ကြိမ် and လျှော်။

ထားမိုးလှံမိုးရွာ, *v. lit.* to rain *das* and spears, *fig.*, to be a period of much fighting and slaughter.

ထားမြ, *see* ထားပြ, *n.* a dacoit, bandit, brigand.

ထားမြှောင်, *n.* a short sword worn in the waist; a single-edged dagger.

ထားရေးပြ, *v.* to fence with a sword, သိုင်းကစားသည်။
ထားရိုး, *n.* a knife handle, a hilt.
ထားရိုးလက်ကာ, *n.* the guard of a hilt.
ထားရွက်, *n.* the blade of a sword or knife.
ထားလင်းကင်း, *n.* a Kachin *da* with a demi-scabbard, လင်းကင်းထား။
ထားလိုက်, *n.* formerly a sword-bearer in the palace at Mandalay.
ထားလွတ် (*pron.* ထားလွှတ်), *n.* a sword or *da* without the scabbard, a naked sword, သူ့ကိုထားလွတ်နှင့်လိုက်သည်။
ထားလွယ် (*pron.* ဓလွယ်), *n.* a sword suspended from the shoulder, or at the side; ထားလွယ်ကောက်, a hanger.
ထားလွယ်ခုတ် (*pron.* ဓလွယ်ဂုတ်), *adv.* not right opposite, or not at right angles; diagonally.
ထားလွှတ်ထား, *v.* to give to the edge of the sword.
ထားသားမျှား, *n.* a sportsman's knife, containing corkscrew, screw-driver, lancet, saw, punch, two or three blades, etc.
ထားသိမ်း, *v.* to make a cessation of hostilities.
ထားသွား, *n.* the edge of a knife or sword.
ထားသွေး, *v.* to sharpen a knife or *da*.
ထားသွေးကျောက်, *n.* a grindstone, ထားသွေးကျောက်စက်; a hone (78).
ထား, 2, *v.* to put, place; *comp.* ထည့်; to set aside, to except, not to mention; to leave, suffer to remain.
ထားခဲ့, *v.* to leave, on going away, ခင်ဗျားသားကလေးကျွန်တော်ဆီမှာထားခဲ့ပါ။
†ထားဝယ် (*pron.* ဒဝယ်), *n.* a Tavoyan; the town of Tavoy.
ထားဝယ်ငါးပိ, *n.* balachong, an edible condiment made of macerated prawns, chilies, and *gingelly* oil; မိမ်းစားငါးပိ။
ထားဝယ်ဆောင်, *n.* a certain wing in the palace formerly occupied by Tavoyans.
ထားဝယ်ပေါင်း, *n.* a low roof, a substitute for a deck in an open boat.
ထားမှိုင်း (ပင်), *n.* the Rangoon creeper.
ထိ, *v.* to touch, come in contact, hit; *less than* ခိုက်; *comp.* တို့; *in conjunction with* ငါး it means to make a "take" of fish, တယ်ငါးထိသည်, to make a large "take" of fish; လှေများလွှန်လို့လှေချင်းထိလုခမန်းဆိုက်ရသည်; အကလေးကိုမထိပါနှင့်, please do not touch the child; ခဲ့လျှင်ထိစမ်း, if you are brave, try to touch me; သူ့ကိုထိခိုက်မပြောပါနှင့်, do not speak against him, please.
ထိကတောက်, *n.* a match; a combustible used for kindling a fire.
ထိကပါးရိကပါး, *adv.* in the way of frequent petty annoyances, as in

speaking insinuatingly regarding another's conduct, in his presence, ထိကပါးရိကပါးပြောလျှင်မခံဘူး, if you speak of me in an insinuating manner, I shall not put up with it.

ထိကပေါက်, *n.* a buckle.

ထိကပေါက်ကြိုး, *n.* a saddle girth.

ထိကပေါက်ပေါက်, *v.* to buckle, fasten with a buckle.

ထိကပေါက်ဖြုတ်, *v.* to unbuckle.

ထိကပေါက်လျှာ, *n.* the tongue or catch of a buckle.

ထိကရုံး (ပင်) (from ရုံး, to gather up), *n.* the sensitive plant.

ထိခိုက်, *v.* to strike against; to fall foul of: *see* ခိုက်; *more than* ထိ; to be wounded, အခြားထိခိုက်သည့်ဒဏ်ရာမရှိပါ; to act upon, as a tonic upon the system.

ထိပါး, *v. see* ထိ; မသေဘူး၊ထိပါးရုံသာရှိသည်, he is not dead. he is merely wounded; also used with နှောင့်ယှက်, ထိပါးနှောင့်ယှက်မရှိစေရ။

ထိရှ, *v.* to wound slightly in passing; *see the parts.*

ထိတ်, 1, *n.* stocks, for confinement.

ထိတ်ကျင်, ထိတ်ကန့်လန့်ကျင်, *n.* the pin or crossbar of a pair of stocks.

ထိတ်ခတ်, *v.* to put in the stocks.

ထိတ်တုံး, *n.* stocks, for confinement.

ထိတ်တာယက်, *n.* a certain ornament for a child's neck.

ထိတ်, 2, *v.* to startle, be frightened, လန့်သည်; ထိတ်ခနဲရှိ, ထိတ်ခနဲလန့်။

ထိတ်ထိတ်ကြဲ, ထိတ်ထိတ်လန့်, *adv.* with perfect boldness, implying the scattering or turning back of fear.

ထိတ်ခြေး, *v.* to get a sudden start.

ထိတ်ရွံ့, *v.* to stand in awe of, ဝန်မင်းကလည်းအရှင်ဘုရားကိုအလွန်ထိတ်ရွံ့ပါသည်။

ထိတ်လန့်, *v. see* ထိတ်, ကျွန်ုပ်ကြွေးရှင်များကိုပွဲထဲမှာပက်ပင်းပါတွေ့သည်အခါ၊ရုတ်တရက်ထိတ်လန့်သွားသည်။

ထိန်, *v.* to shine, be luminous, brilliant; *comp.* တောက်, and ထွန်း; *chiefly used in an adverbial form as an intensive,* to words of light and brightness.

ထိန်ဝင်း, ထိန်ဝါ, *v.* same as ထိန်; ရန်ကုန်မြို့မှာဓါတ်မီးအိမ်များထွန်းလိုက်ထာထိန်လို့, in Rangoon the gas lamps are so bright as to be brilliant; မိုးသားထိန်ထိန်လင်းမှအိပ်ရာကထသည်, I arose from my bed when it was broad daylight; မန္တလေးမြို့မှာညအခါမီးလောင်သောကြောင့်၊တမြို့လုံးထိန်ဝင်းနေရော့, owing to there being a fire in Mandalay in the night time, the whole town was brilliantly illuminated.

ထိန (Pali), *n.* indifference, want of respect or reverence, စိတ်၏မခန့်ခြင်း;

"*thina*, sleep, that which refreshes or calms the mind; sloth." M. B.

ထိနမိဒ္ဓ, *n.* "drowsiness (ငိုက်မျည်းခြင်း), that which prevents the body from performing any work. It is sometimes said that *thina* (ထိန) has the same effect upon the body that *mijja* (မိဒ္ဓ) has upon the mind." M.B.; ထိနမိဒ္ဓဖြစ်လို့စာမကြည့်ချင်ပါ။

ထိန့်, *v. used with a continuative affix, or in an adverbial form, as an intensive*, to verbs of noise, tumult, etc., ရှေ့အိုးဂိုဘုရားပေါ်ကအမြောက်သံထိန့်ခနဲကြားလိုက်သည် (ဖြိမ့်ခနဲ has a similar meaning).

ထိန်း, 1, *v.* to take care of, attend on, protect, စောင့်သည်; to restrain; to fasten (with paste or glue), တော်ထိန်း, ရှေ့ထိန်းစက္ကူ, ထိန်း၍ထားသည်; မင်းအကလေးကိုကောင်းကောင်းမထိန်းလျှင်၊ရေတဲကျလိမ့်မည်, ကျွန်ုပ်မရှိသည့်အခါ၊မြင်းများကိုကောင်းကောင်းထိန်းကြည့်ရှုရစ်ပါ, when I am absent take good care, and look well after my horses, please. *Der.* အထိန်း။

ထိန်းကျောင်း, *v.* to tend, as a goatherd or cowherd, ကွင်းထဲမှာကျွဲများကိုထိန်းကျောင်းနေသည်။

ထိန်းကြပ်, *v.* to oversee and direct authoritatively, ရိုက်ရန်မဖြစ်စေအောင်ပွဲကိုထိန်းကြပ်ကြည့်ရှုပါ, superintend and keep order in the *pwe*, so that there may be no quarrelling.

ထိန်းချုပ်, *v.* to take care of, as a nurse or bearer; *see the parts.*

ထိန်းတိုင်, *v.* to take care of and report for the information of superior authority.

ထိန်းသ, *v.* to take care of, attend on, protect: *rare in colloq.*, ထိန်းသပိုက်ထွေးစားတော်ကျွေးသည်။

ထိန်းသိမ်း, *v.* to see to, put through, despatch, as a matter of business.

ထိန်း, 2, *v.* to make the sound which the word indicates, သေနတ်ထိန်းခနဲ (*pron.* ဒိန်းခနဲ) ကြားသည်။

ထိန်းထပ်, *v.* to make a reverberating sound, as thunder.

ထိန်းထိန်း (*pron.* ဒိန်းဒိန်း), *adv.* loudly, thunderingly, *indicative of the noise which it imitates*, ခဏခဏထိန်းထိန်းသံကြားလို့ထိပ်မပျော်နိုင်ဘူး, အိမ်ပေါ်ကိုထိန်းထိန်းနင်းတက်လာသည်။

ထိပ်, *n.* a top, summit, အခေါင်, အထွဋ်; head, crown of the head: applied also to the end of the tongue, a finger, or a toe; ထိပ်ကိုမြွေကိုက်သလိုဘဲ, an expression denoting helplessness of condition or position; *comp.* အဖျား။

ထိပ်ကပ်နာ, *n.* a disease in the forepart of the head, causing the person suffering from it to be continually snuffling, ဖွတ်သိုနာ။

ထိပ်ကွက်, *n.* a round shaven spot on the top of the head.

ထိပ်ခေါင်တင်. ထိပ်စုတင်. ထိပ်ထား. *n.* titles politely given to females of royal blood; ထိပ်တင် was frequently given to males also. စောလှ ထိပ်ခေါင်တင်; ထိပ်ထား is applied to a female of royal blood, after marriage with a member of the royal family.

ထိပ်စပ်, *n.* the division between the forehead and the top of the head.

ထိပ်စောင်း. *n* the side of the head.

ထိပ်ဆံ, ထိပ်ဆံကြိုး, *n.* a mooring rope, a cable attached to the bow or stern of a ship or boat.

ထိပ်ပေါက်. *n.* a species of mango.

ထိပ်ပြောင်, *v.* to be bald on the top of the head.

ထိပ်ဖျား, *n.* top, head, summit; *see* ထိပ်။

ထိပ်မြင့်. *v.* to be high-crowned.

ထိပ်ဆယ်, *n.* the centre of the top of the head.

ထိပ်ဝ, *n.* the top or summit of a pagoda before the ထီး is put on; the end, as of a log, သစ်လုံးထိပ်ဝဘယ်မျှလောက်ရှိသလဲ. how large is the log at its end? sometimes applied to rivers, မြစ်ထိပ်ဝ။

√ ထိန်. 1, *n.* a species of coffeewort, the *Nauclea cordifolia.*

ထိန်ကုလား, *n.* the *Nauclea cessilifolia.*

ထိန်သား, *n.* the *Nauclea parvifolia.*

ထိမ်. 2, *v.* to keep back, conceal, not reveal (what ought to be revealed).

ထိမ်ချန် (*pron.* ထိမ်ကျန်), ထိမ်ဝှက်, *v.* same as ထိမ်, အမှုများကိုထိမ်ချန်လျှင် မင်းနှင့်ငါရန်တွေ့မည်. if you conceal matters, you and I will quarrel.

ထိမ်းမြား, *v.* to marry, unite in marriage, perform some marriage ceremony, မင်္ဂလာဆောင်သည်; *comp.* ပေးစား။

ထိမ်းမြားဆောင်နှင်း, *v.* *see the parts*; သားတော်ဝေဿန္တရာမင်းသားနှင့်၊ထိမ်းမြားမင်္ဂလာဆောင်ပြီးလျှင်ဘိသိက်မြှောက်သွန်း၏။

ထိမ်းမှတ်, *v.* to designate, mark out, set up as a mark, memorial, ခင်ဗျားပုဆိုး ဆိုလျှင်၊ဘာကိုထိမ်းမှတ်ထားသလဲ. if you say it is your *puhso* what mark have you put on it? သည်လူနှစ်ယောက်ထိမ်းမှတ်သည့်အချက်တခုရှိပြီ. these two men have something pre-arranged between them. *Der.* အထိမ်းအမှတ်။

ထိမ်းမြန်း, *v.* to betroth, pledge in marriage while the parties are young, ဦးမောင်ကလေးသမီးနှင့် ဦးကြွက်ဖြူသားနှင့် ထိမ်းမြန်းထားသည်ကိုသိတင်းကြားပါသည်. I hear that U Maung Gale's daughter is betrothed to U Gywet Pyu's son.

ထိ, *v.* to fear, reverence, stand in awe of, ခန့်ညားသည်, ရိုသေသည်, လေးစားသည်; *not used singly*; hence မထိတရိ. မထိမဲ့စား. မထိမဲ့မြင် (*most common*), မထိလေးစား, *adv.* disrespectfully, irreverently, မရိုမသေ။

ထီမထင်, *adv.* undauntedly, fearlessly.

†ထီတမာ, *n.* a thing (used when it would be undesirable to mention the specific name, as stolen property, illicit opium, etc.).

ထီး, 1, *n.* an umbrella; ထီးတလက်, one umbrella.

ထီးအုံ, *n.* the frame of sticks which supports the spread of an umbrella.

ထီးကုပ်, *n.* a deeply curved umbrella, carried over high officials.

ထီးခရိုင်, *n.* the ring which holds the spokes of an umbrella, and moves on the handle.

ထီးကျိုးနည်ပေါက်, *v. lit.* to break the (white) umbrella (handle), and perforate the great drum (ပဟိုရ်စည်) of the palace, in allusion to an established custom, on the demise of a Burmese king.

ထီးစကားနန်းစကား, *n. lit.* courtly language, but is now often used in a reproachful sense, to denote the affectation of polished and refined language, by one of low, ignoble antecedents, or station in life, ထီးစကားနန်းစကားပြောသည်။

ထီးဆောင်းမင်း, ထီးဘုရား, *n.* a crowned head, ထီးဘုရားရှစ်ဆက်ပြောက်, ထီးဘုရားအဆက်ဆက်။

ထီးညွှန့်, ထီးနန်းညွှာက်, *n.* a scion of royalty.

ထီးတင်, *v.* to place an umbrella (on a pagoda), ရွှေတိဂုံဘုရားထီးတော်တင်သည်။

ထီးတော်မိုး, *n.* the bearer of a royal or official umbrella.

ထီးနားရွက်, *n.* the cap of an umbrella.

ထီးနီ, *n.* a red umbrella carried over officials, or military officers, as a တပ်မှူး, or a သွေးသောက်ကြီး, ထီးနီနားရွက်ရှုရှု။

ထီးဖြူ, *n.* the royal white umbrella carried only over the king and his chief queen (တောင်နန်းမတော်), as an emblem of royalty.

ထီးရိုး, *n.* the handle of an umbrella.

ထီးရိုးနန်းရိုး, *n.* a royal dynasty, နန်းရိုး; ထီးရိုးနန်းစည်။

ထီးလက်, *n.* an umbrella stay.

ထီးဝါး, *n.* the species of bamboo from which Burmese umbrella frames are made.

ထီးသံနန်းသံ, *n.* courtly pronunciation.

ထီး, 2, *v.* to be single, alone, solitary; *chiefly used adjectively*; ထီးထီး, *adv.* by itself, without company, လယ်ပြင်ထဲမှာတအိမ်တည်းမှိုထီးထီးရှိသည် (or ထီးနေသည်). *Der.* အထီး။

ထီးတလီးလီး, *adv.* singly, solitarily, သည်အမှုထီးတလီးလီးဖြစ်နေသည်။

†ထီးလျှိုင်ကာ (ငှက်), *n.* a large bird (*fabulous*), said to be able to carry a man on its back (Pali ဝါရဏ).

ထု, 1, *v.* to pound, hammer, beat, နှက်သည်, ရိုက်သည်; *comp.* တေ; to strike moderately hard with the closed fist, as in shampooing, ကျွန်တော်နဖူးကိုလက်သီးနှင့်ထုပေးပါ; လမ်းမပေါ်မှာရှိသည့်ဒိလုံးများကိုထုမှသာလျှင်လမ်းကိုခင်းနိုင်မည်, only by breaking up the baked clay balls on the road, will you be able to metal it; ပန်းပဲသံလုံးကိုပေပေါ်တွင်တင်၍တူနှင့်ထုသည်။

ထုချေ, *v.* to pulverize by pounding: to disprove, refute, ချေပသည်, သည်တရားခံအမှုကိုကောင်းမွန်စွာထုချေနိုင်ဟန်မပေါ်မရှိ, there is no probability of the accused being able to refute the charge.

ထုချေချက်, *n.* a defendant's reply.

ထုချေပြောဆို, *v.* to rejoin (in law pleading).

ထုခွဲ, *v.* to sell off, ထုခွဲ၍ရောင်းသည်, ဥစ္စာပစ္စည်းများထုခွဲပြီးမှကြွေးမြီများပေးဆပ်နိုင်ပါမည်။

ထုရိုက်, *v.* to pound and smite; *see the parts.*

ထု, 2, *v.* to carve, engrave, sculpture, ထုလုပ်သည်, သစ်သားကိုထုတတ်သလား, can you carve in wood? မန္တလေးသားများရုပ်ပွါးဆင်းတုများကိုထုတတ်သည်, Mandalay men are skilled in sculpturing images.

ထု, 3, *n.* thickness, numerousness, multitude; *see under* အထု; ထုတပေပတ်လည်, a cubic foot; သည်ပွဲမှာလူထုအလွန်ကောင်းသည်။

ထုအင်, *n.* numbers, or strength derived from numbers.

ထုထယ်, *n.* size, largeness, greatness, သည်ကုန်သည်ကြီးသည်ဥစ္စာပစ္စည်းထုထယ်အလွန်ကောင်းသည်; သည်ဆင်ထုထယ်ကောင်းသည်။

ထုတ်, 1, *v.* to take out, produce, bring to light, ဖော်သည်: *comp.* နုတ်; to make extracts from writings; to put out, ထွက်စေသည်, မြင်းကောင်းကထုတ်စရှိအလွန်မြန်းထူးသည်; ပုံနှိပ်သည်စာအုပ်များအသိုးမတတ်နိုင်လို့၊စာအခေါင်ခေါင်ကစကားများကိုထုတ်ရေးသားသည်; တရားခံများကိုနံနက်စောစောထောင်မှထုတ်ယူသည်ကိုမြင်လိုက်ပါသည်။

ထုတ်ကုန်, *n.* an export; *comp.* သွင်းကုန်။

ထုတ်ပစ်, *v.* to throw out, eject.

ထုတ်ပေး, *v.* to disburse.

ထုတ်ပြ, *v.* to produce, bring to view.

ထုတ်ဖော်, *v.* to bring forth to view, to disclose, to make a display of, သည်လူမိမိကျေးဇူးကိုခဏခဏထုတ်ဖော်၍ပြောတတ်သည်။

ထုတ်ယူ, *v.* to take out.

ထုတ်, 2 (*according to many Burmese scholars,* တုတ်), *n.* a stick, club, cudgel.

ထုတ်ချွန် (or တုတ်ချွန်), *n.* a sharp stick, a goad.

ထုတ်ထား (or တုတ်ထား), *n.* a swordstick.

ထုတ်နှိုင်ထားနှိုင်သိမ်း (or ထုတ်), *v.* to seize, or collect, all persons capable of bearing arms (*lit.* staves and *das*).

†ထုတ်ချင်း, *adv.* straight through crosswise; *comp.* ဖို့ရို။

ထုတ်ချင်းခပ်, *v.* to go straight through with violence, ထုတ်ချင်းပေါက်: to pass through a substance, as a bullet or spear, ငြှုကဝက်ကိုလှံနှင့်ထိုးလိုက်လို့၊ ထုတ်ချင်းခပ် ပေါက်သွားသည်; ရဟန်းတို့ ရွာမှထုတ်ချင်းခပ်လျှိုသောခရီးကို၊ထီးဘိနပ်တို့ဖြင့်စီးဆောင်း၍သွားကောင်းသည်။

ထုတ်ချောက်, *adv.* directly, at once; *prefix to* ရောက်, ဝန်ထောက်မင်းအိမ်အရှေ့ဘက်ကတာလမ်းကိုလိုက်သွားလျှင်၊ ဘုရားကြီးကို ထုတ်ချောက်ရောက်နိုင်သည်. ပြည်မြို့ကိုထုတ်ချောက်ရောက်အောင်သွားပါ။

ထုတ်ထုတ်, *adv.* pulsatorily, သွေးထုတ်ထုတ် (*pron.* ဒုတ်ဒုတ်) ခုန်သည်။

ထုဋ္ဌရူ, *n.* the trogon, a bird with beautiful plumage.

ထုပ်, 1, *n.* a crossbeam, on which the plate of a roof (လျှောက်) is made to rest, a tie beam.

ထုပ်စီးလျှောက်, *n.* a plate, the piece of timber which supports the ends of the rafters; *see* လျှောက်။

ထုပ်ဆီး, ထုပ်ဆီးကစား, ထုပ်ဆီးတမ်းကစား, ထုပ်တိုး, ထုပ်တိုးကစား, ထုပ်ပုံဆီးကစား, *v.* to play gantlet.

ထုပ်ပြန်, *n.* a short crossbeam above the main beam.

ထုပ်လုလင်, *n.* a purlin. မြွား။

ထုပ်, 2, *v.* to wrap up, as in a bundle, or bind up, as in a package, နက်ဖြန်စောစောခရီးသွားရမည်လို့၊ ပုဆိုးအင်္ကျီများကို ကောင်းမွန်စွာထုပ်ထားလိုက်ပါ။

ထုပ်ပိုက်, *v. see the parts,* သားငယ်ကိုထုပ်ပိုက်၍နှိုတိုက်သည်။

ထုပ်ပိုး, *v.* to pack up for conveyance, ဝန်ထုပ်များကိုအသင့်ထုပ်ပိုး၍ထားပါ။

ထုပ်ရစ်, *v.* to wrap by several involutions, ကျွန်တော်ခြေအလွန်ပေါသည်။ သင်္ကန်းလတ်နှင့်ထုပ်ရစ်လိုက်ပါ, သည်ထားကိုသံချေးမတက်နိုင်အောင်၊အဝတ်နှင့်ထုပ်ရစ်ထားလိုက်ပါ, wrap up this *da* in a cloth, so that it cannot rust, ဘုန်းကြီးပြန်အလောင်းကိုကြိုးဖြင့်ထုပ်ရစ်၍ခေါင်းသွင်းတတ်သည်။

ထုမ္ဘိကာ (*pron.* ဒုမ်ဗိဂါ), *n.* the bulging part of a graduated steeple (ပြာသာဒ်), beneath the umbrella, ဖိစပ်ဖူး, ဟင်းရမ်ဖူး; *comp.* ခရားသီး, and ငှက်ပျောဖူး။

ထုံ, 1, *n.* a mixture of metals arranged for certain alchemical treatment.

ထုံ, 2, *v.* to perfume; to imbue with; to be naturally imbued with, ဝါသနာထုံသည်, ဝါသနာရှိသည်; သေတ္တာထဲမှာပုဆိုးအင်္ကျီများကိုအမွှေးနံ့သာဖြင့်ထုံထားသည်, he perfumes the *puhsoes* and jackets in the box, with sweet scents, ဆေးလိပ်များကိုအရက်ရေမွှေးတို့ဖြင့်ထုံထားသည်, he perfumes the cheroots with spirits and scent; ခင်ဗျားအခါတ်ပွဲရုပ်သေးပွဲများကို

ဝါသနာထုံသလော, have you a predilection for *zats* and marionette *pwes?* *Der.* အထုံ။

ထုံသင်း, *v.* to emit a pleasant odor; *see* သင်း။

ထုံ, 3, *v.* to be numb, benumbed, torpid, stupefied; *comp.* ကျည်; ကျန်တော် အကြောအခြင်ထုံနေသည်။ ဘာမျှမလုပ်နိုင်၊ မကိုင်နိုင်ဘူး, my sinews and tendons are numb; I cannot do any work.

ထုံကိုင်, *v.* to be insensible, unimpressible. ထုံကိုင်၍နေသည်, ထုံနာကိုင်နေသည်။

ထုံကျည် (*pron.* ကျည်), *v.* same as ထုံကိုင်။

ထုံမို. ထုံလှုပ်, *n.* diseases said to be prevalent at Mogaung, in the Island of Cheduba, and at Kyaukpyu.

ထုံနာ, *n.* a disease, of which there are two kinds, ထုံနာဝို, when the patient keeps in good flesh, and ထုံနာခြောက်, when he grows thin; the former is more rapidly fatal.

ထုံပေ, *v.* to be apathetic, listless; *chiefly used as an adjective*, as in the phrase လူထုံပေ, an apathetic person.

ထုံပေပေ, *adv.* in an indifferent, *nonchalant* manner, အလွန်ထုံပေသည့်လူ၊ ခိုင်းလို့ခေလို့ပေါ့ပေါ့ပါးပါးလုပ်တော်မရပါ။

ထုံမြွေ, *n.* a disease of women.

ထုံး, 1, *n.* a precedent, way, manner, custom. အတာဒ်း, အရိုး. ဓလေ့. နည်း; ရှေးထုံးရှေးနည်းဖြစ်လျှင်ရှိပါသည်, as for precedents, we have them.

ထုံးစံ (*most common*). ထုံးတမ်း. ထုံးရိုး, *n.* same as ထုံး; မြန်မာထုံးစံများ တိမ်မြုပ်မည်ကိုအလွန်စိုးပါသည်, I am very anxious lest Burmese customs will disappear.

ထုံးဖွဲ့, *v.* to make a rule; to settle, determine; ဥပဒေထားသည်; ဖြတ်ခွန်းသည်။

ထုံးဖြတ် (*commonly pron.* ဖိတ်), *v.* to make a rule; to settle, determine.

ထုံးသာဓက, *n.* an example, a precedent, ထုံးနည်း။

ထုံးဟောင်း, *n.* common law, *i.e.*, law which derives its authority from long usage or custom, ထုံးဟောင်းသက်သေ; *comp.* ဖြတ်ထုံး။

ထုံး, 2, *n.* lime; hence ဖောက်ထုံး, slaked lime; မဖောက်ထုံး, unslaked lime.

ထုံးကျုတ်တက်ရေ, *n.* water impregnated with lime.

ထုံးကျောက်, *n.* limestone.

ထုံးနီ, ထုံးဖြူ, *n.* red and white lime (chewed with betel).

ထုံးပေါက်, *v.* to be blistered, as the tongue, gums, or roof of the mouth, from excessive eating of lime.

ထုံးဖုတ်, *v.* to burn limestone.

ထုံးဖို, *n.* a limekiln.

ထုံးဖြူရည်, *n.* whitewash ; ဖြူရည်။

ထုံးဘူး, *n.* a chunam box.

✓ထုံး, 3, *n.* a pond or lake, formed by a flow of water from another pond or lake, or from an arm of the sea.

ထုံးအိုင်, *n.* same as ထုံး; ထုံးအိုင်အခွန်, pond and lake fisheries tax.

ထုံး, 4, *v.* to tie in a knot. *Der.* အထုံး။

ထုံးဗွိုင်း, *v.* to mark at intervals (*infreq.*); ထုံးဗွိုင်းထုံးဗွိုင်း, *adv.* at intervals, မြို့သို့သွားသည်လမ်း၌ရေထုံးဗွိုင်းထုံးဗွိုင်းရှိသည်, there is water at intervals, on the road leading to the city.

ထုံးဖွဲ့, *v.* to tie in a knot.

ထူ, 1, *v.* to raise to an erect posture; to raise one's self to an erect posture, or from a recumbent to a sitting posture; နတ်ဖြန့်ကျွန်းသော အိမ်တိုင်များကိုဗွိုင်းထူကြပါနေ့မှ ခင်ဗျားတို့; အိပ်ရာမှမထူနိုင်ပါ, I cannot raise myself from bed; *comp.* ထောင်။

ထူထောင်, *v.* to erect, set up, as a building or city on an old foundation, or as a business, ကျွန်တော်ယခုမှသာလှေတက်များကိုထူထောင်နိုင်ပါသည်, not till now have I been able to set up a business in boats and oars; မအူပင်မြို့ထူထောင်သည်မှာ၊ဘယ်လောက်ကြာပြီလဲ, how long ago was the city of Maubin founded?

ထူ, 2, *v.* to be thick, not thin, ပေါ; to be thick, close together, ပေါ်း, *comp.* စိပ်; to be dense; လူအစုအဝေးတို့သည်ထူထပ်လျက်ရှိကြသည်; *fig.*, to be dull, stupid, thick-headed; to become hypertrophied (*lit.* to thicken), as the skin of the face and extremities of the fingers, ears, etc., in leprosy; သည်ပုဆိုးအလွန်အသားထူသည်, the texture of this *puhso* is very thick; သည်တောအလွန်ထူသည်, this jungle is very dense; အလွန်ထူးသည့်လူ, a very stupid man; မောင်သာထွန်းအသားအရေထူလာပြီ၊ နူရှာတော့မည်; ထူထဲသည့်အင်္ကျီ, a thick jacket.

ထူထပ်, *v.* to be thick, close together, သည်ပွဲမှာအလွန်လူထူထပ်သည်၊ ကြည့်စရာမရှိဘူး, the people are very crowded in this *pwe*; there is no place from which to see it.

ထူထူ, *adv.* thickly, ထိုက်ထိုက်။

ထူထဲ, *v.* to be thick, not thin; to be thick, close together; particularly applied to closely woven cloth, အလွန်ထူထဲသည့်အင်္ကျီ, a very thick jacket; သည်မြင်းအလွန်ထူထဲသည့်မြင်း၊ အစီးအနင်း ကောင်းကောင်းခံသည်, this horse is very stoutly built, he stands a great deal of riding.

ထူပြော (*pron.* ထူပြော), *v.* to be numerous, ပြောသည်, များသည်; to be prevalent, as disease, ထူထပ်ပေါများ, ယခုအခါရန်ကုန်မြို့မှာကျောက်ပေါက် ရောဂါအလွန်ထူပြောသည်; သူခိုးထားပြထူပြောသည့်အရပ်, a locality where thieves and dacoits are very numerous.

ထူလပြစ်ကြီး, ထူလပြစ်ပြစ်, *a.* same as ပြစ်ထူကြီး, stupid; thick-headed.

ထူး, **1**, *n.* a natural hole, cavity in the earth; *not used singly.*

ထူးခေါင်း, ထူးတွင်း, *n.* same, ထူးတွင်းထဲကမြွေထွက်လာသည်။

ထူးပေါက်, *n.* a hole, passage through from side to side; ပေါက် *frequently follows* ထူး *as a verb, e.g.*, ထူးပေါက်၍ထားရိုးပေါက်သွားသည်။

ထူး, **2**, *n.* a hopple or fetter of iron or rope.

ထူးခတ်, ထူးထည့်, *v.* to put on a hopple or fetter, ဆင်ဆိုးလို့ထူးခတ်ရသည်, as the elephant is vicious, one has to fetter him.

ထူး, **3**, *v.* to differ from others, be diverse, whether for the better or the worse; to be singular, uncommon, အလွန်ထူးသည့်လူ; *comp.* ဆန်း. *Der.* အထူးထူး, and တထူး။

ထူးခြား, *v.* same, သည်သူတဦးအပြောအဆိုအနေအထိုင်အသွားအလာအလွန်ထူးခြားသည်။

ထူးချွန်, *v.* to exceed, surpass in skill or execution, ဥာဏ်ပညာထူးချွန်သောသူ။

ထူးဆန်း (*pron.* ထူးဇန်း), *v.* to be unusual, uncommon, distinguished, exceptional, rare, marvellous, peculiar; *see* ဆန်း; တထူးတဆန်းသည့်သတင်း, extraordinary news; ငှက်ကုလားအုပ်အလွန်ထူးဆန်းသောငှက်ဖြစ်ပါသည်, the ostrich is a most extraordinary bird.

ထူးထွေ, *v.* to be diverse, various, diversified; to become different from itself; *see* ထွေ; to be unusual, extraordinary, particular, ဦးကုလားထူးထူးထွေထွေမပြောဘူး, U Kula did not mention anything in particular; ကျွန်တော်သည်အမှုတွင်ထူးထူးထွေထွေမပြောလိုပါဘူး, I do not wish to say anything unusual in this case.

ထူးပြား, *v.* to be various, ယခုကာလထူးထူးပြားပြားသတင်းစကားများသည်, in these days there are all sorts of wonderful rumors. *Der.* အထူးထူးအပြားပြား။

ထူးလည်း (*pron.* လယ် *in colloq.*), *v.* same as ထူးဆန်း; ထူးထူးလည်းလည်းရှိသည်, ကွဲလည်းထူးခြား, ကွဲလွဲထူးခြား။

ထူး, **4**, *v.* to reply to a call, သူခေါ်သောအခါထူးပါလား, when he calls, answer him, will you not? ဘုရားထူးသည်, ခင်ဗျားထူးသည်, ရှင်ထူးသည်။

ထူးချက်, *n.* what is said in reply to a call.

ထေ (*pron.* ထယ်), *v.* to exchange, barter, ထပ်သည်, လဲသည် (*infreq.*); ထေချင်းထပ်သည်, ထေချင်းလဲကြစို့။

ထေယျသံဝါသက (Pali ထေယျ, to steal, and သံဝါသ, to associate), *n.* one who assumes the appearance of a priest and thereby steals the fellowship of priests; or a priest who pretends that he has observed a greater number of Lents than he really has, ထေရ်ခိုး။

ထေရ် (Pali), *n.* one who has been a Buddhist priest for not less than

five years; there are three classes, အနုထေရ်, or မဇ္ဈိမထေရ်, ထေရထေရ်, and မဟာထေရ်, composed of those who have been respectively, five, ten, and fifteen successive years, in the priesthood; *see* မထေရ်; strictly speaking no priest has a right to the title of မဟာထေရ်, unless he has passed twenty Lents in the priesthood.

ထေ့ပြော, *v.* to speak in an allusive, bantering manner (*Colloq.*).

ထေ့သံ, *n.* a light accented sound. အောက်မြစ်သံ။

ထေး, *v.* to calk with pitch or other similar substance, လှေကိုထေးတတ်သလား, can you calk a boat?

ထေးကျပ်, *v.* to calk, by driving pitch or any similar substance into seams or cracks with a heated instrument; *see* ကျပ်။

ထေးကြောင်းပတ်သေး, *n.* the calked seams in a boat, ခင်ဗျားလှေထေးကြောင်းပတ်သေး မလွတ်ဘူး။ မလွတ်သောကြောင့် ခင်ဗျား အသိုး ချိချိနှင့် ရောင်းမည် မထုတ်လား။

ထေးဖာ, *v.* to mend a breach, close a hole by patching or otherwise; *see* ဖာ။

ထောက်, **1**, *v.* to prop up; *comp.* ခု; to support, maintain, afford assistance, ကူသည်, ညီသည်, မသည်; *n.* a prop, stay, brace, strut; (a horse's) height, သည်မြင်းထောက်ကောင်းသည်, this horse is of a good height; ထောက်သုံးတောင်ပြည့်သည့်မြင်း, a horse whose height is fully three cubits, *i.e.*, thirteen hands and two inches; to ricochet, as a bullet, မြေကြီးကိုကျည်ထောက်သွားသည်; ထောက်ပြော, to put words into another's mouth, to prompt, ကျွန်ုပ်သိချင်းဆိုသည့်အခါ၊မှားလျှင်ထောက်ပါခင်ဗျား. *Der.* အထောက်, and အထောက်အရပ်။

ထောက်ခံ, *v.* to support; to support with a prop; *see the parts*; မောင်မင်းသက်သေထောက်ခံပြရန်ရှိ၏လား။

ထောက်ခွ, *n.* a supporting crotch, a crutch.

ထောက်တို, *n.* a short prop under a floor, သည်အိမ်အောက်ကထောက်တိုကိုခံထားသည်။

ထောက်တိုင်, *n.* a stanchion.

ထောက်ပင့်, ထောက်ပံ့, ထောက်မ, *v.* to support, maintain, afford assistance, ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောသူတို့ကို၊ ငွေရှိသောလူများက၊ ထောက်ပံ့ရန်အလွန်ကောင်းပါသည်။

ထောက်, **2**, *v.* to consider, ဆင်ခြင်သည်; *not* [illegible] *singly in this sense*; to have regard to, have respect to; to have regard for, feel for, စာသည်, ညှာသည်; သည်အမှုတွင်ခင်ဗျားမျက်နှာကိုမထောက်နိုင်ပါ. *Der.* အထောက်။

ထောက်ချင့်, *v.* to consider, weigh, estimate in the mind, take into account, ကျွန်ုပ်အထူးပြောရန်မရှိ၊အမှုကိုထောက်ချင့်လို့သာပြုပါတော့။

ထောက်စာ. ထောက်ညှာ. *v.* to have regard to; to feel for, မိမိဆွေမျိုးအလွန်ထောက်ညှာလျှင်၊မကြာမကြာငွေချေးချင်သည်။

ထောက်ထား. *v.* to have regard or respect to.

ထောက်မြော်. *v. see the parts.*

ထောက်ရှု. *v.* to consider, ထောက်ရှုမြော်တွေး; ကြီးကျယ်သည့်အကြောင်းကိုမကြံမှီ၊ထောက်ရှုမြော်တွေးလျှင်ကောင်းသည်။

ထောက်လှမ်း, *v.* to inquire into, take measures to know, especially in the way of doing so for some official, သည်အကြောင်းအရာကိုထောက်လှမ်းပါဦး. make further inquiry into the circumstances of this case; ထောက်လှမ်းချက်ပေး, to give information; ထောက်လှမ်းချက်ရ, to receive information.

†ထောက်ကြံ့ (ပင်). *n.* a name common to two species of *Terminalia*, the *Terminalia alata*, and the *Terminalia crenulata*, forest trees growing to the height of sixty or one hundred feet (Pali အဇ္ဇုန).

ထောက်ရှာ (ပင်). *n.* the chaste tree (the leaves are eaten with curry).

ထောက်ရှာမ (ပင်). *n.* the *Turpinia pomifera*, an evergreen tree, growing to the height of thirty or forty feet; the flowers which are small, and greenish white, form panicles in the axles of the upper leaves; the fruit is round, green, and smooth, the size of a large cherry.

ထောင်, 1, *n.* a prison, jail, နှောင်အိမ်။

ထောင်ကဲ. *n.* a jailer (*of doubtful usage*), ထောင်ကဲမင်း။

ထောင်ကျ. *v.* to be imprisoned.

ထောင်ခါ. *v.* to make a jail delivery; formerly (in U.B.), to release prisoners, when a jail was overcrowded, or with a view of obtaining merit, as on the occasion of the King's coronation, the new year, etc.

ထောင်ချ, *v.* to put into a prison, to confine in a prison or jail.

ထောင်ချပ်ဝရမ်း. *n.* a jail commitment warrant.

ထောင်စာချီ. ထောင်စာရေး. *n.* the clerk of a jail.

ထောင်တသက် (*pron.* ထောင့်တသက်). *n.* imprisonment for life; ထောင်တသက်တကျွန်းပို့ဒဏ်. transportation for life; ထောင်တသက်စီရင်သည်။

ထောင်ထ, *v.* to rise in mutiny, as the prisoners of a jail, ထောင်ပုန်ကန်။

ထောင်ဒဏ်, *n.* the punishment of imprisonment.

ထောင်ပါးကွက်, *n.* an executioner, အာဏာသား။

ထောင်ပိုင်ဝန်. *n.* a superintendent of a jail.

ထောင်ပြာတာ. *n.* a jail warder.

ထောင်ဖောက်ပြေး. *v.* to escape from a jail: ထောင်ဖောက်, to break jail.

ထောင်မှူး, *n.* a jailer; a bailiff.

ထောင်ဝင်စာခံ. *v.* to present a petition to the jail authorities, for the purpose of interviewing a prisoner.

ထောင်သား, *n.* a prisoner of a jail.

ထောင်. 2. *v.* to set a trap. take measures to entrap; ယုန်ထောင်, ကြက်ထောင်, ဆတ်ထောင်, ငါးထောင်, etc.

ထောင်ချောက် (*pron.* ကျောက်). *n.* a trap.

ထောင်မိ. *v.* to entrap, catch in a trap.

ထောင်. 3. *v.* to place in an upright position; *comp.* ထူ; to be proud, unhumbled, unyielding, obstinate, stubborn, မာနထောင်သည်: ထောင်လိုက် (*pron.* ဒေါင်လိုက်). *adv.* in an upright position, ထောင်လိုက်ထား။

ထောင်ထား, *v.* to be proud, haughty, obstinate.

ထောင်တိုက်. *v.* to bend and string a bow, လေးတင်။

ထောင်ပျဉ် (*pron.* ဖျဉ်), *n.* a board used for closing or partitioning a house (ပျဉ်ထောင်).

ထောင်လွှား, *v.* to be proud, arrogant. မာနထောင်လွှားသည်: *see* မာန။

†ထောင်ပကောဋိ, *n.* a septillion, a number represented by a unit and forty-six ciphers.

ထောင့်, *v.* to bend, curve, make a corner or angle; *comp.* ကွေ့: to put into a corner, out of the way, as stolen cattle. ကျွဲ နွားထောင့်ထားသည်; to conceal by subterfuges and circumventions: to prevaricate, equivocate, quibble in speech, ထောင့်ပြော: to be somewhat ambiguous in meaning, စကားထောင့်: *n.* a bend, corner, angle, အကွေ့: အိမ်ထောင့်ပုံ. a sectional drawing of a house; အပြင်ထောင့်. an exterior angle; အတွင်းထောင့်. an interior angle; ငါ့ကိုထောင့်မပြောနှင့်; ခင်ဗျားစာရေးသည်မှာ၊ စကားထောင့်သည်. as to the letter you have written, the language is ambiguous.

ထောင့်ကြား (*pron.* ဒေါင့်), *n.* a corner, hole, cranny. nook, ထောင့်ကြိုထောင့်ကြား။

ထောင့်ကွယ်. *v.* to put into a corner, out of the way.

ထောင့်ကွေ့. *n.* the inside of an angle or bend; *hence* ပင်လယ်ထောင့်ကွေ့, a bay, or gulf.

ထောင့်ချွန် (*pron.* ဒေါင့်ချွန်), *n.* an acute angle. ကြက်လျှာ; *comp.* ထောင့်ပြ။

ထောင့်ချွန်း (*pron.* ဒေါင့်ချွန်း), *n.* the outside of an angle or bend.

ထောင့်တန်း (*pron.* ဒေါင့်ဒန်း), *n.* the diagonal of a square or parallelogram; *adv.* diagonally, cornerwise.

ထောင့်ဖြတ် (*pron.* ဒေါင့်ဖြတ်), *n.* a chord subtending the segment of a circle or curve; *adv.* diagonally, cornerwise.

ထောင့်ပြေ, *n.* an obtuse angle, ထောင့်ကျယ်။

ထောင့်ဝှက်, *v.* to put into a corner, out of the way, conceal by subterfuges.

ထောင်း, *v.* to pound, as with a pestle or the elbow; *comp* ထု; ထောင်းထုရိုက်နှက်။

ထောင်းထောင်း, *adv.* fine, as powder, ညက်ညက်; ထောင်းထောင်းကြေ, to be reduced to a fine powder, to be ground to dust; to be trodden down, as grass, paddy; *fig.*, ruined, destroyed, annihilated, မြို့ထောင်းထောင်းကြေ, လူထောင်းထောင်းကြေ; in a mass or cloud of fine particles, as dust, ဖုတ်ထောင်းထောင်းထ, or တထောင်းထောင်းထ; or smoke, မြို့မီးလောင်လို့မီးခိုးထောင်းထောင်းထသည်; or vapor, heat, steam, မြင်းများကိုနံနက်စောစောရေချိုးပေးသည့်အခါ၊ကိုယ်ကအငွေ့ထောင်းထောင်းထသည်; *fig.*, applied to strong passion, ကိလေသာမာန်ထောင်းထောင်းထသည်, ဒေါသထောင်းထောင်းထသည်; also applied to cobras, မြွေဟောက်ပါးပျဉ်းထောင်းထောင်းထသည်။

ထောပတ်, *n.* ghee; butter.

ထောပတ်စည်, *n.* a tin of preserved butter.

ထောပနာ, *v. see next.*

ထောမနာ (Pali), *v.* to praise, laud, extol; *see* ချီးမွမ်း။

ထောလဘက်, *n.* a garden shrub attaining to the height of four or five feet; the leaves are lanceolate, and including the peteole are from two to six inches in length. It bears small, white flowers; the leaves are used in the preparation of a wash for the head.

ထော့နဲ့, *adv.* lamely, limpingly, ထော့နဲ့သွားသည်; *less than* ကျိုးနင်းကျိုးနင်း, ထော့နဲ့ထော့နဲ့နှင့်သွားသည်။

ထော်, *v.* to protrude, as the lips, either naturally or as when vexed or angry, နှုတ်ခမ်းထော်သည်; to be uneven as the end or side of a thing, at its junction with another, တဘက်ထော်နေသည်။

ထော်ငေါ်, *v. see the parts.*

ထော်မော်, *v.* to be proud, arrogant, မာနထော်မော်သည်, ထော်ထော်မော်မော်ရှိသည်, စကားပြောထော်မော်သည် (*infreq.*).

ထော်လော်, *v.* to rise up unevenly; *used adverbially* (*infreq*).

ထော်လော်ကန့်လန့်, *adv.* same (*more common*). ထော်လော်ကန့်လန့်လုပ်တတ်သည်, ထော်လော်ကန့်လန့်ပြောတတ်သည်, ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောတတ်သည်။

ထို, *pron. a.* that, ဟို; *the written form is* ထို, *the colloq. is* ဟို (*pron.* ထို့ *when immediately preceding* အပြင်၊ကြောင့်၊အတူ၊နည်းတူ).

ထိုမှဤမှ, *adv.* hither and thither, အမိကိုရှာ၍မတွေ့မမြင်သည်ရှိသော်၊ ထိုမှဤမှပြေးလျှက်; *equivalent to the colloq. phrase* တောင်ပြေးမြောက်ပြေး။

ထိုထို, *pron. a.* those other, ထိုထိုသူငယ်တို့သည်, those other children.

ထိုသို့, *pron. a.* such, of that sort; *adv.* thus; ထို *is sometimes reduplicated to form a plural,* as ထိုထိုဥစ္စာ, those things; *also used with* ဤ *in a reduplicated form,* ထိုထိုဤဤ, ထိုထိုဤဤရောဂါများသည်, ထိုထိုဤဤစကားများသည်, ထိုထိုဤဤအစားအသောက်များသည်။

ထိုက်, *v.* to be worth, have a certain value, more or less; to deserve merit, be worthy of; to be suitable, fit, တန်သည်; ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ, *adv. phrase,* in a befitting, suitable manner, as is befitting or proper; အလွန်ချောသည့်မြင်း၊ မင်းမှူးရာဇာသူဌေးကြီးများနှင့်သာထိုက်သည်, a very handsome horse, is only suitable for officials and rich men. *Der.* အထိုးထိုက်, ဒဏ်ထိုက်။

ထိုက်တန်, ထိုက်လျောက်, ထိုက်သက်, *v.* same: to be adequate, အသယ်သူသည်ထိုက်တန်သနည်း; တရားထိုက်သက်ရာအမှုကိုစီရင်လျှင်ကျေနပ်တော်ကြေနပ်ပါမည်, if the case is decided according to what is proper in law (*i.e.,* on its merits) I shall be satisfied.

ထိုက်ထိုက်, *adv.* thickly, ထူထူ; *prefix to* ခံ, အစိုတေထိုက်ထိုက် (ထူထူ) ခံပါ, and to ရက်, ပုဆိုးကိုအသားထိုက်ထိုက် (ထူထူ) ရက်ပါ။

ထိုင်, *v.* to sit.

ထိုင်စား, *v.* to live in ease, *i.e.,* without being obliged to work for one's living; it is also used in a reproachful sense, when addressing or speaking of, indolent persons, မောင်ကြွက်မြို့ဥစ္စာပစ္စည်းပေါသောကြောင့်၊ တာမျှမလုပ်ရဘူး၊ ထိုင်စားရသည်. သည်လူဘာမျှမလုပ်ချင်ဘူး၊ ထိုင်စားချင်သည်, this man is not at all inclined to work, he desires to live in ease.

ထိုင်မသိမ်းအင်္ကျီ, *n.* a short coat.

ထိုင်း, *v.* to be damp, so as to stick together, မသွက်; to be heavy, as the ear (နားထိုင်း); to be stupid, sluggish, as the mind (ဥာဏ်ထိုင်း); နေ့စည်မပြတ်မိုးရွာသောကြောင့်၊ အဝတ်အစားများထိုင်းကုန်ပြီ, ဆေးဆားထိုင်းနေပြီ, the effervescing medicine has become inert.

ထိုင်းမှိုင်း, *v. see next* (*infreq.*).

ထိုင်းမှိုင်း, *v.* to be dull, sluggish, inert; applied to mind or person, သည်လူနေပုံထိုင်ပုံထိုင်းထိုင်းမှိုင်းမှိုင်းရှိနေသည်။

ထိုးဘင်, *n.* the name given to the hylobates in Ramree; the hoolock gibbon.

ထိုး, *v.* to thrust at, in, or through; to work, operate on; of various applications; ထားနှင့်ထိုး, to stab with a knife; ထားမြှောင်နှင့်ထိုး, to stab with a dagger; လက်သီးနှင့်ထိုး, to strike (from the shoulder) with the fist; လှံနှင့်ထိုး, to spear; to make letters. figures. marks, etc., on any substance; လိပ်ထိုး, to write the title of a document

on the outside; to write an address (on a letter); to write, engrave, cut in wood, stone, etc., ကမ္ဗည်းထိုးသည်, ကမ္ဗည်းလိပ်စာထိုးသည်, မှော်ကွန်းထိုးသည်; ရာဇဝင်ထိုးသည်, to make a historical record; to play at certain games of chance, အနီတောင်ထိုးသည်, ကြွေထိုးသည်. ထည်ထိုးသည်; to sting, as a scorpion, wasp, ကင်းမြီးကောက်ထိုး, နကြယ်ထိုး, ပိတုန်းထိုးသည်။

ထိုးကျင့်, *v.* to shoot, as pain. ထိုးကျင့်ပြီးနာသည်။

ထိုးကြိုး, *n.* tape made by hand; *comp.* ကျပ်ကြိုး။

ထိုးကွင်း, *n.* a tattooed spot, ထိုးကွင်းခါးလှည့်. ထိုးကွင်းဒူးကျ။

ထိုးကွင်းဆရာ, *n.* a tattooer, *lit.* professor of tattooing; also styled မင်ကြောင်ဆရာ (*polite*).

ထိုးကွင်းထိုး, *v.* to tattoo.

ထိုးဆွ, *v. see the parts*; to pierce and open by lacerating or rending, ကျီးသင်းတဘို့အသေကောင်ပုပ်ကိုထိုးဆွကြသည်။

ထိုးတံ, *n.* a fiddle bow, ramrod, piston, etc.

ထိုးတံကြိုး, *n.* the string of a fiddle bow.

ထိုးထွင်း, *v.* to penetrate into (a subject); to invent, originate; to possess powers of scrutiny.

ထိုးပစ်, *v.* to let fly; to take a snap shot, as with a gun or rifle.

ထိုးမုန့်, *n.* a kind of bread made of glutinous rice, jaggery, etc.

ထိုးလွှ, *n.* a handsaw.

ထိုးဝါး. *n.* a bamboo pole used for propelling boats.

ထွက်, *v.* to go or come out, emerge from; to rise, as a celestial luminary; to project, protrude; to leave the starting post, as in a race; to leave a port, mooring place, as a ship, boat; or a station, as a railway train; မောင်ဖြူမနေ့ကထွက်သွားသည်, Maung Pyu left yesterday; လထွက်လျှင်ရေတက်သည်; အငူစွန်းထွက်နေသည်, the headland projects, တောဝက်လှံထိုးမိလို့အူထွက်နေသည်; မြင်းနှစ်ကောင်ထွက်လာပြီ, the two horses have started; မီးရထားထွက်သွားပြီ, the train has left; to leave a service or an employ, အလုပ်မှထွက်သည်. *Der.* အထွက်။

ထွက်ကုန်, *n.* exports, ထုတ်ကုန်; *comp.* သွင်းကုန်။

ထွက်ချိန်, *n.* time of departure.

ထွက်စီး, *v.* to issue, flow out.

ထွက်နပ်, *v.* to present, offer (*obs.*); ထွက်စားနပ်စားပြုသည်။

ထွက်ပေါက်, *n.* a vent, aperture for passage outward.

ထွက်ပြေး, *v.* to run away, to decamp, abscond; often followed by တိမ်းရှောင်, and almost invariably used in a bad or derogatory sense.

ထွက်ပဝ, *n.* an outlet, an exit.

ထွင်, *v.* to clear, clear out or away, as a thorn from the flesh, ဆူးထွင်, or trees and bushes from the ground, သစ်ပင်ထွင်, ချုံထွင်; one kind of ရှင်းလင်းသုတ်သင်; to clear, disentangle hair, ဆံပင်ထွင်, thread, ချည်ခင်ထွင်; ဖြင်သည်, သင်သည်; to elucidate, or make clear, as a matter of business, အမှုထွင် (*infreq.*); အိမ်အနားပတ်လည်တောကိုထွင်လိုက်ပါ clear the jungle around the house.

ထွင်း, *v.* to make a hole into, by digging out some part of the substance, as with a chisel or gouge, to scoop out, ခေါင်းထွင်း, တိုင်ထွင်း, နတ်ထွင်သည့်ခံတွင်းထမင်းငတ်နိုင်ရိုးလား, can the mouth formed by *nats* suffer hunger? This expression is used by way of self-encouragement or to encourage others, in reduced and straitened circumstances.

ထွတ်, 1, *n.* a fleshy excrescence, whether indolent (causing little or no pain), မြင်းဖု, or cancerous, နူထွတ်; ထွတ်အိုင်းနာပေါက်, မျက်နှာအထွတ်ထွတ်နှင့်အနာကြီးစွဲပြီ။

ထွတ်, 2, *v.* to be very tender, delicate; *more than* နူ; applied to leaves, fruit (သစ်သီးသစ်ရွက်များနုနုထွတ်ထွတ်ကလေး), to the flesh, etc.; *used adverbially or combined with* နု, *which see*; သည်နွားထွတ်ထွတ်ကလေး ရှိသေးသည်, သည်သစ်ပင်အလုံးအရပ်ကြီးသော်လည်း၊ ထွတ်ထွတ်ကလေးရှိသေးသည်။

ထွန်, *n.* a kind of harrow, for breaking clods of earth which have been turned up by the plough, or for clearing the fields of weeds, brambles, etc.; where the soil is light the ထွန် is used in the place of a plough; *comp.* ထယ်; *v.* to harrow; to drag, as an anchor; ကုန်းထွန်, ထွန်ဘိုနွား; the ထွန် is used for making furrows for planting peas, millet, and sesamum.

ထွန်ကိုင်း, *n.* the curved handle of a harrow.

ထွန်ကြောင်း, *n.* a furrow made by a harrow.

ထွန်ချက်, *n.* a seed harrow, for separating the grain from the stalks after threshing.

ထွန်ချေး, *n.* the dirt, rubbish, etc., collected by the teeth of a harrow

ထွန်ခြစ် (*pron.* ထွန်ဂြစ်), *n.* a rake.

ထွန်တုံး, *n.* the stock of a harrow in which the teeth are set; ထွန်တုံးချွတ် is used to express the time when bullocks or buffaloes are unyoked, *i.e.*, about 9 a.m., ထွန်တုံးချွတ်ချိန်. In U. B. cultivators rarely harrow in the afternoon, နေ့လည်ထွန်ရပါသည်, ထွန်ရေးပူမှညနေထွန်သည်။

ထွန်တုံးထောင်, *v.* to set the stock of the harrow on one end, after finishing work.

ထွန်တုံးဖိတ်, ထွန်တုံးပစ်, *v.* to finish the work of harrowing.
ထွန်ထောင်တိုက်, *v.* to set the stock of the harrow on one end, in order to made a deep furrow or trench, ထွန်စောင်းတိုက်။
ထွန်ယက်မိုက်ဖျိုး, *v.* to harrow and sow seed, ထွန်ဘို့ယက်ဘို့ကောင်းသည့်နွား။
ထွန်ရေးကြောင်း, *n.* a mark made by the tooth of a harrow.
ထွန်လုပ်မြေ, *n.* cultivated ground.
ထွန်သန်, *n.* the shaft of a harrow.
ထွန်သွား, *n.* the tooth of a harrow; *v.* to drag, as an anchor.
ထွနီ, or ဒွနီ (ပင်), *n.* a timber tree belonging to the genus *Eriolæna*; it produces a red wood used for building purposes, also for making rice pounders and paddles.
ထွန့်, *v.* to twitch (*intrans.*), as by a short, spasmodic contraction of a fibre or muscle, ထွန့်ထွန့်လူးအောင်နာသည်; မြွေဟောက်ခါးကိုတုတ်နှင့်ရိုက်ထားလို့ထွန့်ထွန့်လူးနေသည်။
ထွန်း, *v.* to shine, emit light, အရောင်ထွက်သည်; to make shine, cause to be light, လင်းစေသည်; to kindle, ညှိသည်; to appear, be distinguished, conspicuous. resplendent; *more than* ထင်ပေါ်, သည်ညလရောင်ထွန်းသည်; မှောင်မိုက်ခဲ့ပြီ၊တယောင်းတိုင်ကိုမီးထွန်းလိုက်ပါ။
ထွန်းကား, ထွန်းတောက်, ထွန်းပ, ထွန်းလင်း, *v.* to shine, emit light; *also used fig.*, သည်မြို့မှာဘယ်သူဩဇာထွန်းကားနေသလဲ, whose influence is prominent in this town? ခင်ဗျားဗိုရိယစိုက်လျှင်၊တနေ့ထက်တနေ့ထွန်းပလိမ့်မည်။
ထွပ်, *v.* to squeeze (out of a socket); *comp.* ညှစ်, and ဖျစ် (*rare*).
ထွပုပ်, or ဒွပုပ် (ပင်), *n.* the *kydia calycina*, a tree occasionally attaining to the height of forty feet. The wood is white and straight-grained; the bark yields fibre.
ထွာ, 1, *v.* to measure with a span, ဘယ်လောက်ရှည်သလဲသိရအောင်ထွာစမ်းပါ, span it, please, in order to know how long it is. *Der.* အထွာ, and တိုင်းထွာ။
ထွာ, 2, *v.* to mince with a knife, the point remaining unmoved and the handle rising at each stroke, ဆေးကိုထားမောက်ဖြင့်ထွာသည်။
ထွား, *v.* to be stout, large, burly; to be chubby, as a child; ထွား usually implies that the person or animal spoken of, is large or stout for his, or its, age, ဘယ်လောက်ထွားသည့်အကလေး, what a stout, chubby child!
ထွားကျိုင်း, ထွားဖွံ့, *v.* *see the parts*, အလွန်ထွားကျိုင်းသည့်မြင်း, a very stout, big horse.
ထွားရှား, *v.* to be stout, large; *used adverbially* (*rare*).
†ထွားထွား, *adv.* fine, as powder, ညက်ညက်။

ထွီ, *int.* expressive of disgust, သည်လူလုပ်ထာတယ်ရွံ့ စရာကောင်းသည်၊ထွီ (*colloq.*). When a Burman employs this interjection, he usually expectorates, or makes a noise resembling expectoration.

ထွေ, 1, *v.* to be diverse, various, diversified, ထူးထွေ, သည်လူ၌ရောဂါထွေနေသည်, this man has a complication of diseases.

ထွေထူး, *v.* same as ထွေ။

ထွေပြား, *v.* same as ထွေ; ထွေထွေပြားပြားကြံတတ်သောသူ, a person who schemes in many different ways.

ထွေရာ, *v.* same; *used adverbially*, ထွေထွေရာရာ; ထွေရာလေးပါး, the four cardinal points of the compass.

ထွေလာကေလာ, *adv.* evasively, as in eluding a statement, question; or in trying to avoid doing anything; or in failing to keep an engagement, ထွေလာကေလာနိုင်သည်။

ထွေ, 2, *v.* to throw with a motion of the hand parallel with the ground, in play, as in pitching quoits; *comp.* လွှဲ, to throw with a swinging motion of the arm; *not used singly.*

ထွေကစား, *v.* to pitch quoits.

ထွေပစ်, *v. see* ထွေ (*more common*).

ထွေပြား, *n.* a quoit.

ထွေး, 1, *v.* to be mixed together, ငါးများပိုက်နှင့်မိသည့်အခါ၊ထွေးနေတတ်သည်; to be confused in a mass, ရွှံ့နှော်သည်, လူချင်းထွေးသည်; to be confused in utterance, စကားထွေး; to be matted together, as the hair, ဆံထွေးသည်. *Der.* အထွေး, and ရှုပ်ထွေး။

ထွေးရော, ထွေးရောရှက်တင်, ထွေးရှုပ်, ထွေးရှုပ်ရှက်တင်, *v.* to be mingled together promiscuously; သည်လူနှစ်ဦးအရာရာထွေးရောရှက်တင်နေကြသည်, these two persons are intimately associated with each other in many different ways.

ထွေးလုံး, *v.* to be mixed together into a mass, တရားလိုတရားခံတို့သည်၊အချင်းချင်းသတ်ပုတ်ထွေးလုံးနေသည်ကိုမြင်ပါသည်။

ထွေးလုံးရစ်ပတ်, *v.* to be intricately involved.

ထွေး, 2, *v.* to spit, တံတွေးထွေးသည်; to spit out, as water or food, ရေထွေးပစ်လိုက်; နို့ကိုရေနှင့်ထွေးသည်။

ထွေးအင်, ထွေးခံ, *n.* a spittoon.

ထွေး, 3, *v.* to be the youngest; *not used as a verb. Der.* အထွေး။

ထွေးတော် (*pron.* ဒွေးဒေါ်), *n.* a mother's younger sister; a father's younger brother's wife; *see* မိထွေး။

†ထွေးထွေးနီ, *v.* to be scarlet, ရဲရဲနီ။

ဒ

ဒ, the eighteenth consonant in the Burmese alphabet, and the third in the class of dentals.

ဒက် (နာ), *n.* a disease at the roots of the hair, causing baldness, *Tinea tonsurans.*

ဒက္ခိဏ (Pali). *n.* the south, တောင်; ဒက္ခိဏဌာနမင်းကြီး, the Commissioner of the Southern Division.

ဒက္ခိဏာယဉ် (*pron.* ယဉ်ဿိ). *n.* the southern carriage or path of the sun.

ဒက္ခိဏာယဉ်အစွန်း. *n.* the winter solstice.

ဒက္ခိဏာယဉ်စွန်းတန်း, *n.* the Tropic of Capricorn.

ဒင်, *n.* the breech, butt end of an instrument, သေနတ်ဒင်နှင့်ဆောင့်သည်; the head of a tattooing iron, ဒင်ဖု. ဒင်တပ်; ဒင်နှင့်အင်မမျှ, to be out of proportion, as a small horse harnessed to a large carraige.

ဒင်ဖု, *n.* a knob at the end of a rod.

ဒင်လေးချို. *v.* to be slow, from idleness or reluctance, ဒင်လေးချိုမနေပါနှင့်။

ဒင်္ဂါး, *n.* a circular piece of metal, stamped, whether for a coin or a medal; ဒင်္ဂါးလိမ်ပြုလုပ်မှု, the offense of counterfeiting coin; ဒင်္ဂါးလိမ်ပြုလုပ်ရန်တန်ဆာကရိယာ, instruments for counterfeiting coin.

ဒင်္ဂါးခတ်, *v.* to stamp a coin or medal, ဒင်္ဂါးနှိပ်; ဒင်္ဂါးသွန်းခတ်သည်တန်ဆာ, a coining tool or instrument.

ဒင်္ဂါးချိန်, *n.* weight in silver, as opposed to အလေးချိန်။

ဒင်္ဂါးစက်. *n.* a machine for manufacturing coin.

ဒင်္ဂါးတိုက်. *n.* a mint.

ဒင်္ဂါးဖျက်, *v.* to deface coin.

ဒင်္ဂါးလုပ်, *v.* to coin.

ဒင်ဒင်, *adv.* indicative of the sound which it imitates, ဒင်ဒင်မြည်; *intensive*, to words of hardness, ဒင်ဒင်ပါအောင်မာသည်, as a horse, bullock. or even a human being, ဒင်ဒင်ပါအောင်မာသည့်လူ; ဒင်ဒင်မြည်အောင်မာသည့်ခွေ။

ဒဏ်, 1 (Pali ဒဏ္ဍ). *n.* a stroke, blow; chastisement, punishment; အတွင်းဒဏ်. an internal injury.

ဒဏ်ခတ်, *v.* to visit with punishment.

ဒဏ်ခံ, *v.* to suffer punishment (generally on behalf of another).

ဒဏ်ချ, *v.* to free from the internal effects of punishment, by medical treatment; to mete out punishment.

ဒဏ်ချက်, *n.* a mark from a blow inflicted by way of punishment; a mark from any blow, ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်။

ဒဏ်ငွေ, *n.* a fine, mulct; ဒဏ်ငွေဆောင်, to pay a fine.
ဒဏ်တပ်. *v.* to impose a fine or any punishment.
ဒဏ်ထမ်း, *v.* to do penance, by carrying sand or water, as a သာသမဏေ, or ရဟန်း။
ဒဏ်ထား, *v.* to impose a penalty, to fine, ဒဏ်တပ်, မင်းအလုပ်ကိုကောင်းကောင်းမလုပ်လျှင်၊ဒဏ်ထားရလိမ့်မည်, if you do not do your work well, I shall have to fine you.
ဒဏ်ထိ, *v.* to incur a penalty, ငခင်ကငမှူးကိုဆဲသည့်အတွက်၊ ဒဏ်ငွေတဆယ်ထိသည်, Nga Kin incurred a penalty of ten rupees, on account of abusing Nga Hmu.
ဒဏ်ထိုက်, *v.* to be deserving of punishment.
ဒဏ်ပေး, *v.* to punish, inflict punishment.
ဒဏ်ရာ, *n.* a mark from a blow inflicted by way of punishment; a mark from any blow.
ဒဏ်, 2 (Pali ဒဏ္ဍ), *n.* an evil, calamity, ဘေး, အန္တရာယ်, ဘေးဒဏ်အန္တရာယ်။
ဒဏ္ဍာရီ, *n.* a fiction, fable, tale of the imagination, ဒဏ္ဍာရီစာ။
ဒဏ္ဍာရီရှဲ, *v.* to write or relate fiction; *in a secondary sense,* to be discursive in speech, အလွန်ဒဏ္ဍာရီရှဲ၍ပြောတတ်သည့်လူ။
ဒနို, *n.* the toddy palm tree, *Nipa fruticans*; the leaf of the said tree used as thatch.
ဒနိကာ, *v.* to cover the sides of a house with the leaves of the toddy palm.
ဒနိခြံ, *n.* a toddy palm plantation.
ဒနိခွန်, *n.* toddy palm tax.
ဒနိတော, *n.* an extensive plantation of toddy palm trees.
ဒနိထိုး, *v.* to double and pin the said leaf on a stick, for thatching.
ဒနိပျစ် (from ပျစ်, to weave), *n.* a stick of the said leaf prepared for thatching. ဒနိတပျစ်သွင်းပါဦး။
ဒနိမိုး, *v.* to roof a house with the said leaves.
ဒနိရည်, *n.* toddy, the juice of the toddy palm tree. In Arakan the term အုန်းရည် is invariably used in lieu of ဒနိရည်, *e.g.*, အုန်းရည်သောက်သည်, for ဒနိရည်သောက်သည်, အုန်းရည်မူး, for ဒနိရည်မူး။
ဒနိရည်ခါး, *n.* fermented toddy.
ဒနိရည်ချို, *n.* unfermented toddy.
ဒနိရည်မူး, *v.* to be intoxicated by drinking toddy.
ဒနိရည်ဆိုင်, *n.* a licensed toddy shop.
ဒနွတ်, *n.* a kind of buffalo, with short horns; in U. B. called ခင်တို။
ဒန္တဇာ (*pron* ဒန္တဇ) (Pali ဒန္တ, a tooth, and ဇာ, produced), *a.* den-

tal, produced from the teeth; applied to consonants of the တ class; တ၊ထ၊ဒ၊ဓ၊န၊လ၊သ၊ဒန္တဇာအက္ခရာမည်ကုန်၏။

ဒန္တဖို (နာ), *n.* a gumboil, သွားဖုံးသွေးစုနာ။

ဒန္တကူး, *see* စန္တကူး, *n.* sandalwood.

ဒန့်ကျွဲ (ပင်), *n.* the *Cassia fœtida* plant. The beans of this plant are said to be a fair substitute for coffee, and to have soporific properties; the root is said to be efficacious in cases of scorpion bite. The leaves are eaten boiled, and are called မိုယ်းကျွဲရွက်။

ဒန့်ဒလက်, *n.* the balsam plant, ဝဲဒလက်။

ဒန့်ရင်ကောက် (*pron.* ဒယင်ဂေါက်), *n.* the climbing fern, called by the Tavoyans ဒန့်ဒိဂေါက်. The Burmese make a pickle of the leaves, ဒန့်ရင်ကောက်ချဉ်။

ဒန့်သလွန် (*pron.* ဒန့်ဒလွန်), *n.* the Indian horse-radish tree.

ဒန်း. 1, *n.* the henna tree. the leaves of which are used in staining the finger nails.

ဒန်းသျှား, ဒန်းကြီး, *n.* varieties of the henna tree.

ဒန်းဆိုး, *v.* to stain (the nails) with the leaves of the henna tree.

ဒန်း, 2, *n.* a swing.

ဒန်းစီး, *v.* to swing (*intrans.*).

ဒန်းဆင်, *v.* to erect a swing.

ဒန်းပေါက်, *v.* to suspend a rope to a cross rope, in order to increase the tension.

ဒန်းမူး, *v.* to be giddy or dizzy, from swinging.

ဒန်းလွှဲ, *v.* to swing (*trans.*).

ဒမင်း, *n.* a kind of bamboo trap for catching fish; used only in the sea (79).

ဒမင်းကြမ်း, *n.* unsieved *ngapi*, in contradistinction to ဆန်ခါငါးပိ, sieved *ngapi*.

ဒမင်းခွန်, *n.* revenue derived from the tax paid on *damin* traps.

ဒမင်းငါးပိ, *n.* pressed fish, composed of all sorts; *comp.* မျှင်ငါးပိ။

ဒမင်းဆိပ်, *n.* a temporary fishing village, the residents of which are employed in the *damin* fishery, in the dry season.

ဒမင်းဆွဲထုတ်, *v.* to buy *damin ngapi* wholesale, at one of the aforesaid villages, in order to dispose of it elsewhere.

ဒမင်းထိ, *v.* to make a catch of fish for manufacturing *damin ngapi*.

ဒမင်းထောင်, *v.* to catch fish in a *damin* trap; also to set up as an employer of labor in the *damin* fishing industry.

ဒမင်းပွဲစား, *n.* a *damin ngapi* broker.

ဒမင်းလှေ, *n.* a boat used in *damin* fishing.
ဒမင်းသမား, *n.* an employee in the *damin* fishing Industry.
ဒမင်းသူကြီး, *n.* an employer of labor in the *damin* fishing industry.
ဒယ်အိုး, ဒယ်အိုးကင်း, *n.* a large iron pot or pan; *comp.* အိုးကင်း; a cauldron, ရှားချက်သည့်ဒယ်အိုး, a cauldron for boiling cutch.
ဒရကြမ်း (*pron.* ဒရဂြမ်း), *adv.* roughly, violently, ဒရကြမ်းသွားသည်, ဒရကြမ်းလာသည်; *sometimes used as an intensive*, to words denoting plenty, စပါးဆန်ဒရကြမ်းပေါများသည့်အရပ်။
ဒရွှင့် (from ရွှင့်, to trail), *adv.* in contact with the ground, touching and trailing. This word is allowable when a garment may not actually be touching the ground, but is worn longer than is customary, ပုဆိုးဒရွှင့်ဝတ်သည့်ဇာတ်မင်းသားပျက်လိုဘဲ, ထမိဒရွှင့်ဝတ်သည့်မန္တလေးသူလိုဘဲ. ပုဆိုးအောက်ကိုဒရွှင့်တိုက်နေပြီ။
ဒရွှင့်ဆွဲ, ဒရွှင့်တိုက်, *v.* to trail along the ground, သည်အကလေးအဝတ်များကိုမနိုင်လို့ဒရွှင့်ဆွဲလာသည်, မင်းပုဆိုးဖုတ်ထဲဒရွှင့်တိုက်နေပြီ။
ဒရွှင့်တသီ, *adv.* trailingly, in disorder, ပန်းကုံးဒရွှင့်တသီပန်လာသည့်မိန်းမ, ဒရွှင့်တသီမနိုင်သည့်အကလေး၊အဝတ်ကပိုကရိုရှင့်။
ဒရွှင့်သီ, *adv.* trailingly, as the train of a gown.
ဒရစပ် (*pron.* ဒရဇပ်), *adv.* repeatedly and without intermission, မထပ်မနား; ဆန်ခါကြီးရွာသို့ဒရစပ်ရောက်နေဒါဘဲ။ ၎င်းရွာအကြောင်းအရာကိုမသိဘဲနေရိုးလား (*colloq.*), ဒရစပ်အိပ်သည်။
ဒရထွန်း (*pron.* ဒရဒွန်း), *adv.* instantly, headlong, without regard to circumstances,ဒရထွန်းသွားပေါ၊သို့မဟုတ်မဖြိဘဲနေလိမ့်မည်,အိမ်ပေါ်ကဒရထွန်းချလို့၊ခေါက်ထိုးမှောက်ခုံကျသည်။
ဒရပေ, *adv.* lawlessly, ဒရပေကျင့်သည်, ဒရပေနိုင်သည်. ဒရပေဆိုးသည်; *also used as an intensive,* to words denoting dirtiness, foulness, ဒရပေညစ်ပတ်အောင်စားသည်, ရေအိုးများဒရပေညစ်လိုက်သည်။
ဒရယ်, *n.* the porcine deer, *Cervus porcinus.*
ဒရယ်ချိုရေပြန်, *n.* hartshorn.
ဒရောသောပါး (from သရော်), *adv.* ridiculingly, insultingly; in a hurried, precipitate manner; ဒရောသောပါးသွားရသည်, ဒရောသောပါးစားရသည်: *see* ကတိုက်ကရိုက်။
ဒရွတ်, *adv.* dragging along the ground, implying some degree of roughness and violence; *more than* ဒရွှင့်, *less than* ရွပ်; ဒရွတ်ခံ။
ဒရွတ်ဆွဲ, *v.* to drag along with violence, by main force, မလိုက်ဘူးခံလျှင်၊ဒရွတ်ဆွဲခေါ်ခဲ့ပါ။
ဒရွတ်သီ, *adv.* same as ဒရွတ်။
ဒရွတ်သီတိုး, *adv.* dragging with violence

ဒလက်, *n.* anything in the form of a cross made to turn round, as a twirling churn staff, a turnstile, etc., တောင်ပြေးမြောက်ပြေးဒလက်လည်သလိုဘဲ။

ဒလဟာ, *adv.* in the way of being open, exposed; *n.* an open plain, ဒလဟာပြင်; သည့်အိမ်အကာအရံမရှိ၊ဒလဟာနေလို့လေတိုက်သည်; သစ်ပင်သစ်ရိပ်ခိုစရာမရှိသည့်ဒလဟာပြင်ကြီးထဲမှာအလွန်နေပူသည်။

ဒလိမ့် (from လိမ့်. to roll), *n.* a roller; သံဒလိမ့်, an iron roller.

ဒလိမ်း (from လိမ်း, to smear), *n.* a thick coating of tar, pitch, gum, or any tenacious substance.

ဒလိမ်းထေး, *v.* to calk with such substances.

ဒလိမ်းထိုး, *v.* to smear with the same, ဒလိမ်းကိုင်, ဒလိမ်းကျံ။

ဒလိုင်းကြမ်းမှောက်ခုံ, *adv.* over and over, heels over head, topsy-turvy, ဒလိုင်းကြမ်းမှောက်ခုံချော်လဲ, အမှုဒလိုင်းကြမ်းမှောက်ခုံဖြစ်ကုန်ပြီ။

ဒသ (Pali), *a.* and *n.* ten, တဆယ်။

ဒသမ (Pali), *a.* the tenth, ဆယ်ခုမြောက်။

ဒသမတ်, ဒသမတ်ကိန်း, *n.* a decimal fraction.

ဒသသီလ, *by abbrev.* ဒသသီ (Pali ဒသ, ten, and သီလ, a religi us duty), *n.* the ten duties which are to be performed by candidates for the priesthood, သာမဏေစောင့်ထိန်းရသည့်သီလ, and by religious persons on days of worship, ဥပုသ်နေ့၌လူတို့စောင့်ထိန်းသောဒသသီလ; ဆယ်ပါးသီလ. "The *dasa-sil* or ten obligations binding upon the priest forbid (1) the taking of life (ပါဏာတိပါတ); (2) the taking of that which is not given (အဒိန္နာဒါန); (3) sexual intercourse (အဗြဟ္မစရိယ); (4) the saying of that which is not true (မုသာဝါဒ); (5) the use of intoxicating drinks (သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ); (6) the eating of solid food after mid-day (ဝိကာလဘောဇန); (7) attendance upon dancing, singing, music, and masks (နစ္စဂီတဝါဒိတဝိသုကဒဿနဋ္ဌာနာ); (8) the adorning of the body with flowers, and the use of perfumes, unguents (မာလာဂန္ဓဝိလေပနဓါရဏမဏ္ဍနဝိဘူသနဋ္ဌာနာ); (9) the use of seats above the prescribed height, *viz.* one and a half cubits (ဥစ္စာသယနမဟာသယန); (10) the receiving of gold and silver (ဇာတရူပရဇတပဋိဂ္ဂဟာန)." M.B.

ဒဟတ် (ပင်), *n.* the *Tectona Hamiltonii*, a tree with a leaf rough to the touch, like that of the teak.

ဒံ, *n.* copper, regarded as the subject of some chemical or alchemical treatment: electro-plated ware, ဒံဇွန်း, an electro-plated spoon.

ဒံသတ်, *v.* to change copper into an imitation of gold or silver; ဒံသတ်ခက်ရင်း, ဒံသတ်ပုကန်, ဒံသတ်ဇလုံ, ဒံသတ်ထုံးဘူး။

ဒါန (Pali), *n.* a giving, ပေးခြင်း; a religious giving, လှူခြင်း; a religious gift, အလှူ; ဒါနဒါသ, inferior gifts, *i.e.*, using or enjoying the best things one's self, and giving inferior ones to others: ဒါနသဟာယ, gifts to others of equal value with the things which one uses or enjoys himself; ဒါနသာမိ, gifts to others superior to anything one uses or enjoys himself; သဒ္ဓါဒါန, offerings, made by faith in the benefits of ကံ (ကံကိုယုံကြည်၍လှူခြင်း); သက္ကစ္စဒါန, offerings (made with great respect) to *pongyis*; ကာလဒါန, gifts of flowers, food, fruit, to travelers, strangers, sick persons, etc.; အနုဂ္ဂဟိတဒါန, gifts offered without hesitation, freely, without grudging (မတွန့်မတိုဘဲ), *opposed to* နုဂ္ဂဟိတဒါန; သပ္ပုရိသဒါန, gifts of a righteous man; အသပ္ပုရိသဒါန, gifts of a wicked man.

ဒါနဒါသ, *n.* mean gifts, such as might be properly made to a servant or slave.

ဒါနပတိ, *n.* a noble giver.

ဒါနဝတ္ထု, *n.* a gift; an offering; a religious offering, အလှူ။

ဒါနသဟာယ, *n.* such offerings or gifts as might be properly made by one friend to another.

ဒါနသာမိ, *n.* liberal or princely offerings.

ဒါယကာ (Pali), *n.* one who contributes to the support of religion and religious characters; a layman, တကာ; *comp.* ဥပါသကာ; ကျောင်းဒါယကာ, စရပ်ဒါယကာ, ပန္နည်းလေးပါးဒါယကာ; *see* သာသနာဒါယကာ။

ဒါယိကာမ, *n.* a female contributor to the support of religion; a lay woman, တကာမ။

ဒါလီ, *n.* a certain golden ornament worn about the neck, by women.

ဒါလီဆန်း (*pron.* ဒါလီဇန်း), *n.* a similar ornament made of silver or gold, the finest being made in Akyab. ဒါလီဆန်းဆင်သည်။

ဒါသ (Pali), *n.* a male servant or slave, ကျွန်။

ဒါသီ, *n.* a female servant or slave.

ဒိ, (*abbrev. of* ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်) (Pali), *n.* celestial wisdom, the wisdom of *nats*, နတ်မျက်စိကဲ့သို့မြင်ခြင်း; *comp.* ပု. and အာ။

ဒိစတြိတ် (Eng.), *n.* a district, ဟံသာဝတီဒိစတြိတ်နယ်။

ဒိစတြိတ်ရာဇဝတ်တရားသူကြီး, *n.* a district magistrate; *see* နယ်ပိုင်။

ဒိဋ္ဌ (*pron.* ဒိတ်ထ) (Pali), *n.* the space before one's eyes, presence, မျက်မှောက်။

ဒိဋ္ဌကြား, *v.* to hear with one's own ears.

ဒိဋ္ဌစွဲ, *v.* to identify, တရားလိုမျှားကငွေကိုဒိဋ္ဌစွဲသလား။

ဒိဋ္ဌတွေ့, *v.* to meet or experience, one's self.

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ, *n.* the influence of a good or evil deed which causes an immediate result, *i.e.*, in the present state of existence.
ဒိဋ္ဌပြော, *v.* to speak with certainty, to make a plain, unmistakable statement.
ဒိဋ္ဌမြင်, *v.* to behold with one's own eyes, မင်းကိုယ်တိုင်ဒိဋ္ဌမြင်သလား။
ဒိဋ္ဌရင်အပ်, *adv.* face to face, ဒိဋ္ဌရင်အပ်လျှောက်ရလျှင်ကြေနပ်ပါ၏။
ဒိဋ္ဌသက်သေ, *n.* an eyewitness.
ဒိဋ္ဌသိ, *v.* to know, of one's own self; *in opposition to* သုတသိ; သည့်အကြောင်းကိုဒိဋ္ဌသိသလား။
ဒိဋ္ဌိ (*pron.* ဒိတ်ထိ) (Pali), *n.* opinion, doctrine, အယူ; false opinion, heresy, မှားသောအယူ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ; a heretic, မှားသောအယူကိုယူသောသူ။
ဒိဋ္ဌုပါဒါန်, *n.* an evil passion; affection or cleaving; ဒိဋ္ဌုပါဒါန် တရားစွဲလမ်းသောသူအပါယ်သွားတတ်သည်။
ဒိဋ္ဌုံ, *see* တိတ်ထုံ. *n.* a writing explanatory of omens.
ဒိဒိ, *see* တိသိ (Pali), *n.* a lunar day, one thirtieth part of a lunation.
ဒိန်, *n.* curd, the curd of milk, နို့ခဲ, နို့မှိုင်။
ဒိန်ကလိုင်, *n.* curd in a soft state.
ဒိန်ခဲ, *n.* cheese.
ဒိန်ရည်, *n.* whey; buttermilk.
†ဒိန်ညင်း, *see* တိန်ညင်း, *n.* a small species of kingfisher.
ဒိန်းဒလိန်းနတ်, *n.* a kind of *nat*, supposed to cause an abused husband to be infatuated with his wife, or an abused wife to be infatuated with her husband; *see* နတ်။
ဒိန်းဒလိန်းနတ်စွဲ, ဒိန်းဒလိန်းနတ်ပူး, ဒိန်းဒလိန်းနတ်ဘမ်း, *v.* to be infatuated, as an abused husband who cannot give up his wife, or as an abused wife who cannot give up her husband.
ဒိန်းဒိန်း, *see* ထိန်းထိန်း, *adv.* indicative of the noise which it imitates.
ဒိလိက, *n.* a foundling, ကောက်၍မွေးသောသား။
ဒီ, *n.* the tide; *rarely used singly*, ဒီရေ။
ဒီကျ, *v.* to ebb; ဖျားရေကျ။
ဒီဆိုင် (*pron.* ဒီဇိုင်), *n.* the place where tides meet.
ဒီတက်, *v.* to flow, as the tide; ဖျားရေတက်။
ဒီပိုး (*pron.* ဒီဗိုး), *n.* the copper worm.
ဒီရေ, *n.* the tide.
ဒီလုံး, *n.* the bore (in a river).
†ဒီဂရီအခွင့်ချက်, *n.* a court decree; ဒီဂရီအနိုင်ရသူ, a decree holder.
ဒီဃ, 1 (Pali), *a.* long, ရှည်သော; ဒီဃသံ။

ဒီဃ, 2 (Pali), *n.* the first of the five parts into which the Buddhist Scriptures are sometimes divided, ဒီဃနိကာယ်ကျမ်း။
ဒီဇင်ဘာ (Eng.), *n.* December; *comp.* နတ်တော်။
ဒီပ (Pali), *n.* an island, ကျွန်း; an oil light, **ဒီပဆီမီး**။
ဒီပရာဇ်, *n.* the Sovereign of a continent or great island.
ဒီပဝင်, *n.* a history of continents or great islands.
ဒီလုံး, *n.* a baked clay ball, which, when broken up, is used for metaling roads, **ဒီလုံးခင်း**။
ဒိသာပမောက္ခ (from **ဒိသာ**, a quarter, or point of the compass, and ပမောက္ခ, principal, chief), *a.* far-famed, eminent, **ဒိသာပမောက္ခဆရာ**။
ဒီး, *n.* a cry made by boys in certain games; the cry made by men when urging bullocks to fight.
ဒီးဒီး, *adv.* profusely, freely, or rapidly; applied to tears, မျက်ရည်ဒီးဒီးကျအောင်ငိုသည်; to perspiration, မောလိုက်သည့်မှာ ချွေးဒီးဒီးကျသည်; to blood, rain, etc., သွေးဒီးဒီးဆင်းသည်, မိုဃ်းရွာသောအခါဒီးဒီးပါအောင်ရေစီးကျသည်။
ဒီးဒူး (ပင်), *n.* a species of *Bombax*, resembling the လက်ပံ။
ဒု, 1 (Pali), *a.* bad; *used in composition as a prefix*; *see next.*
ဒုဂ္ဂတိ (Pali), *n.* transition to an unhappy state of existence, ဒုဂ္ဂတိဘဝ, ဒုဂ္ဂတိဘုံ။
ဒုစရိုက် (Pali စရိယ), *n.* a bad deed, a sin, မကောင်းသောအကျင့်, အကုသိုလ်ဒုစရိုက်အကျင့်; *opposed to* သုစရိုက်, a good deed; ဒုစရိုက်တဆယ်ပါး, ပါဏာတိပါတ, အဒိန္နာဒါန, ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ, မုသာဝါဒ, ပိသုဏာဝါစာ, ဖရုသဝါစာ, သမ္ဖပ္ပလာပ, အဘိဇ္ဈာ, ဗျာပါဒ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။
ဒု, 2, *see* ထု, *n.* thickness, numerousness, multitude; *see under* အထု။
ဒုကုဋ် (*pron.* ဒူးဂုတ်), *n.* the outside garment of a *pongyi*, worn over the shoulder; *see under* သင်္ကန်း; သင်းပိုင်, ဧကသီ (ကိုယ်ဝတ်), ဒုကုဋ်။
ဒုက္ကဋ် (*pron.* ဒုတ်ကတ်) (Pali ဒုက္ကဋ), *n.* crime, guilt (*clerical*), ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်သည်; *comp.* ပါရာဇိက။
ဒုက္ခ (Pali), *n.* unhappiness, misery, pain, trouble, ဆင်းရဲခြင်း; အတိဒုက္ခ, great, indescribable misery; *opposed to* သုခ, happiness; သည်ဒုက္ခမခံနိုင်သလောက်ရှိပြီ, this misery is almost unbearable; တဒုက္ခနှစ်ဒုက္ခဖြစ်အောင်မလုပ်ပါနှင့်, do not make one trouble into two.
ဒုက္ခစရိယကျင့်, *v.* to practise austerities, with a view of becoming a Buddh.
ဒုက္ခရောက်, *v.* to get into trouble, ငါ့စကားကိုနားထောင်ခဲ့လျှင်ဒုက္ခမရောက်, if you had listened to me you would not have got into trouble.

ဒုက္ခရှာ, *v. lit.* to seek trouble; *in common parlance,* to anticipate trouble unnecessarily.

ဒုဂ္ဂတ, *n.* one who is unhappy, *e.g.*, one in very indigent circumstances, or one suffering from some great trouble or serious malady; or one deprived of the use of his limbs, either owing to congenital causes, or accident, ဒုဂ္ဂတသတ္တဝါ။

ဒုတ်, *see* ထုတ် (တုတ်), *n.* a stick, staff, club, cudgel.

ဒုတ်ကတက်. *n.* a species of *Connarad.*

ဒုတိယ (Pali ဒွိ), *a.* the second, နှစ်ခုမြောက်; ဒုတိယအတွင်းဝန်, Junior Secretary; ဒုတိယအတွင်းဝန်ထောက်, Assistant Secretary; ဒုတိယဝန်ထောက်, Extra Assistant Commissioner (1st, 2nd, 3rd, and 4th grades); ဒုတိယသစ်တောဝန်ထောက်, Sub-assistant Conservator of Forests; ဒုတိယကြေးနန်းဝန်ထောက်, Sub-assistant Superintendent of Telegraphs; ဒုတိယမင်းတိုင်ပင်ရှေ့နေ, Assistant Government Advocate; ဒုတိယစစ်ပုလိပ်ဝန်, the second in command of a military police battalion.

ဒုတ္ထာ, *n.* vitriol.

ဒုတ္ထာစိမ်း. *n.* green vitriol, copperas, sulphate of iron, ပါလဒုတ္ထာ။

ဒုတ္ထာဆီ, *n.* oil of vitriol, vitriolic acid.

ဒုတ္ထာပြာ, *n.* blue vitriol, or copper vitriol, sulphate of copper.

ဒုတ္ထာဖြူ, *n.* white vitriol, or white sulphate of zinc.

ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ် (Pali ဒုဗ္ဘိက္ခ, famine), *n.* a period of famine; *see under* ကပ်; ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ်ဆိုက်, ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ်တိုက်။

ဒုရင်. 1, *see* တုယင် (*pron.* ဒယင်), *n.* a minaret, a small pointed projection on the roof or steeple of notable buildings.

ဒုရင်, 2, *n.* a kind of official frock coat.

ဒုလ္လဘငါးပါး (*pron.* ဒုံလဗ), *n.* the five things difficult of attainment, *viz.*, becoming a Buddh, hearing the law. becoming a priest, becoming a righteous man, becoming a human being.

ဒုဿီလ (*pron.* ဒုသီလ), *n.* one destitute of virtue, သီလမရှိသည့်ပုဂ္ဂိုလ်, ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ချင်းဒေသနာကြားသလို, as though one unprincipled person were to teach morals to another.

ဒုံနှာ, *n.* a plastering substance composed of ထွဲလျှက်, ရေနံ, and ထုံး; generally used on old boats.

ဒုံနှာကိုင်, *v.* to plaster with the said substance, လှေအိုကြီးဒုံနှာကိုင်သည်။

ဒုံမင်း, *n.* a kind of wind instrument.

ဒုံး, 1, *see* တုံး (from အတုံး, a log), *n.* a tube filled with gunpowder, and made to run on wheels when fired; a festival in which a တုံး is fired.

ဒုံး, 2, *n.* a large canoe with raised sides, စပ်တင်လှောင်းကြီး, ဒုံးစပ်ကြီး။

ဒူးကုလား, 1, *n.* a certain tribe of Hindus.
ဒူးကုလား, 2, *n.* a hammer, chisel, etc., combined in one implement.
ဒူးကုလား, 3, *n.* the black and white wading bird.
ဒူးစပ်, *n.* the adjutant, ငှက်ကြီးဒူးစပ်။
†ဒုံးစီး, *v.* to ride a horse at full gallop, as in racing, မင်းဒုံးစီးတတ်သလား။
ဒုံးပြေး, *v.* to go at a full gallop, as a horse when racing, ဒုံးသွား။
†ဒုံးမြီးကွက်, *n.* a species of bird similar to, but smaller than the common adjutant, without a pouch and producing handsome plumes.
ဒူး, *n.* the knee.
ဒူးခေါင်း, *n.* the top of the knee; the kneepan, patella, ဒူးခေါင်းရိုး; *comp.* ဒိုညင်း။
ဒူးဆစ်, *n.* the kneejoint.
ဒူးညွတ်, *v.* to bend the knee, as in courtesying.
ဒူးတားဆွဲ, *see* လှူးတားဆွဲ, *v.* to draw towards a distant object by a rope fixed thereto.
ဒူးတုပ်, ဒူးထောက်, *v.* to kneel.
ဒူးထောင်, *v.* to sit on the feet, in a squatting posture, or to sit with one knee in an upright position.
ဒူးထောင်ပေါင်ကား (*pron.* ဂါး), *adv.* with the knees raised and thighs spread apart; an expression used in reproving an inferior for sitting in a disrespectful posture, လူကြီးရှေ့ဒူးထောင်ပေါင်ကားနှင့်အင်မတန်ရိုင်းသည့်သူငယ်။
ဒူးနေရာ, *n.* one of the five posts of honor, or places of sitting in the royal presence; *see under* နေရာ။
ဒူးပေါ်ပေါင်ပေါ် (*pron.* ဒူးဗော်ပေါင်ဗော်), *adv.* with knees and thighs exposed. In the Burmese time it was not considered disrespectful to sit in the presence of officials, slightly exposing the knees and thigh, so that the tattooing might be seen, မင်ကြောင်ပေါ်ရုံလောက်; in worshiping at a pagoda, or praying before an image of a Buddh, or when sitting in the presence of a *pongyi*, such exposure is considered improper and disrespectful.
ဒူးရှည်, *v.* to be long-legged, ခြေထောက်ရှည်သည်။
†ဒူးရင်း (*pron.* ရဉ်း), *n.* the durian tree and fruit, *Durio zibethinus.*
ဒူးရင်းဩဇာ, *n.* the soursop.
ဒူးရင်းကင်, *n.* the durian baked in a pan.
ဒူးရင်းယို, *n.* durian preserve.
ဒေဝ (Pali), *n.* a *nat* or god; *see* နတ်; "*deva*, a god, a celestial being, an angel; a cloud, the sky (ဒေဝေါ); the air, death." *Childers* (80).

ဒေဝလောက, *n.* the world of *dewas* or angels, the *nat* world.
†ဒေဝဒတ်, *n.* the brother-in-law of Gautama, the Buddh (81).
ဒေဝန်းတိုက်, *n.* the customhouse in Rangoon
ဒေဝိန် (Pali ဒေဝ, a god, and ဣန္ဒ, a chief), *n.* a Sovereign of gods, နတ်မှူး, သိကြားမင်း။
ဒေသ (Pali), *n.* a place, country, အရပ်။
ဒေသစာရီ (*pron.* ဒေသဇာရီ) (Pali စာရီ, to go), *adv.* itinerantly, from place to place, ဒေသစာရီကြွတော်မူသည်, ဒေသစာရီလှည့်တော်မူသည်။
ဒေသနာ (Pali), *n.* the act of making a formal communication on a religious subject, the act of preaching, တရားဟောခြင်း, ဓမ္မဒေသနာ။
ဒေသနာကြား, ဒေသနာခံ, *v.* to confess (*clerical*), အာပတ်ဖြေ။
ဒေါက်, *n.* a stick used to hamper a creature, ဒေါက်ဆွဲထားသည်။
ဒေါက်ချာ, *n.* a kind of cap worn by certain ascetics (ရသေ့), ရသေ့ ဒေါက်ချာဆောင်းသည်။
ဒေါက်တလောက် (ပင်), *n.* a species of *Dalbergia*. The Burmese sometimes call the woodpecker (သစ်တောက်) ဒေါက်လောက်ကောင်။
ဒေါက်ရပ် (ပင်), *n.* the *Photinia serratifolia*.
ဒေါက်ရမ, *n.* the *Dalechampia pomifera*.
ဒေါက်လက်, *n.* a species of *Ficus*.
ဒေါက်လောင်, *n.* the *Dalbergia reniformis*.
ဒေါင်တိုက်, *see* ထောင်တိုက်, *v.* to bend and string a bow.
ဒေါင့်သန်းနာ, *n.* anthrax fever, အကျိတ်နာ; malignant sore-throat; applied to cattle.
ဒေါင်း (from ဥဒေါင်း), *n.* a peacock, the *Pavo crestatus*.
ဒေါင်းဦးနှောက်. *n.* the Bengal falcon; the falconet.
ဒေါင်းကုလား, *n.* the peacock pheasant.
ဒေါင်းခြံ, *n.* a small inclosure, bearing some resemblance to a peacock's cage.
ဒေါင်းစဉ်ိတ်, *n.* swan shot.
ဒေါင်းစုတ်. *n.* flower-fence, sometimes called peacock's pride, ထားဝယ်သီလာ; *see* ဓိန်ပန်း။
ဒေါင်းစွန်, *n.* the large kite, *Falco bido*; the harrier eagle.
ဒေါင်းသပ်ပြာ, *n.* the *Callicarpa arborea*, a leaf-shedding tree, sometimes growing to the height of thirty-five feet; the drupes are globular, only about a line in diameter.
ဒေါင်းတံဆိပ်. *n.* the peacock seal, or stamp of the Kings of Burma.
ဒေါင်းဒင်္ဂါး, *n.* money stamped with the figure of the peacock; the money formerly used in the Kingdom of Burma.

ဒေါင်းပေါင်အုပ်, *n.* a round box with a conical cover, standing on high legs, ဒေါင်းပေါင်ကလပ်။

ဒေါင်းမ, *n.* a peahen.

ဒေါင်းမိုအုပ်, *n.* a kind of round box with conical cover.

ဒေါင်းရုပ်, *n.* the Argus pheasant, or Malay peacock.

ဒေါင်းလန်း, *n.* a round tray or salver, standing on legs, sometimes used as an eating table.

ဒေါင်းလန်းနှီ, *n.* a species of innocuous serpent, the *Tropidonotus nigrocinctus.*

ဒေါင်းသံ, *n.* the peacock flag; the royal standard or flag of the Kings of Burma.

ဒေါနဲ (ပင်), *n.* the wormwood plant, *Artemesia absinthium.*

ဒေါသ (Pali), *n.* anger, hatred, အမျက်; blameworthiness, fault, အပြစ်; impurities attached to unrefined minerals and drugs; also applied to gold, silver, and quicksilver.

ဒေါသကြီး, *v.* to be exceedingly wrathful, passionate, အကြောင်းမတန် ဒေါသကြီးသည့်အထိုးကြီး။

ဒေါသခံ, ဒေါသရုခံ, *v.* to feel anger, without expressing it; to incur displeasure; *see* အမျက်ခံ; သည်ကဲ့သို့ကျွန်တော်ပြုသော်လည်း၊ဒေါသရုခံရန်အကြောင်းမရှိ။

ဒေါသငြိ, *v.* to be involved in a quarrel.

ဒေါသစင်, *v.* to be free from impurities, as minerals and drugs.

ဒေါသစမြင်း, *n.* indurated *fæces*; *see* စမြင်းဒေါသ။

ဒေါသစွန်း, *v.* to be engaged in an angry quarrel, ကျွန်ုပ်အကောင်းပြောသော်လည်း၊မင်းတယ်ဒေါသစွန်းသည်။

ဒေါသထန်, *v.* to be of a violent temper.

ဒေါသထား, *v.* to harbor resentment; to be resentful.

ဒေါသထုတ်, *v.* to purify (minerals, drugs, etc.); to rack ores.

ဒေါသထွက်, *v.* to express anger; *see* အမျက်ထွက်; ကျွန်တော်ပြောတိုင်း ခင်ဗျားဒေါသထွက်သည်။

ဒေါသမှု, *n.* anger.

ဒေါ်ရိုင်း, *n.* the humming moth, နတ်ညှင်း။

ဖိုက်, *n.* a heterogeneous mass of matter, drifting on the water, or stranded, ဖိုက်ပုံ။

✓ဖိုင်, 1, *n.* a petty chief, head of workmen; one who has the control of a gambling house, or the monopoly of the sale of opium or liquor; an opium or liquor licensee; an umpire, judge, referee, ကြီးဖိုင်, ဖဲဖိုင်။

ဒိုင်အိမ်, *n.* a licensed gambling house; an opium or grog shop.

ဒိုင်ကောက်, *n.* a percentage of the stakes given to a croupier, or an umpire.

ဒိုင်ခံ, *v.* to hold the situation of manager of a ဒိုင်အိမ်, or of a croupier or umpire; to hold the monopoly of the sale of certain articles.

ဒိုင်ဓါင်း, *n.* same as ဒိုင်။

ဒိုင်, 2, *n.* a class of people in government employ, ဒိုင်သူကြီး; *comp.* အမှိုး။

ဒိုင်ငွေ, *n.* silver of a certain quality, better than ရွက်နီ။

ဒိုင်း, 1, *n.* a shield, round and embossed; *comp.* ကာ, and လွှား; ဒိုင်းတော်သား, ဒိုင်းအမှုထမ်း။

ဒိုင်းဝန် (မင်း), *n.* formerly the Controller of the Shields, a certain minister of state (Burma).

ဒိုင်းဝန်း, *n.* a small casting net with a handle.

ဒိုင်း, 2, *n.* a transverse stay in the roof of a building; a prop or stay used to support an inclining house, wall, fence, etc.; ထုပ်လျှောက်ဒိုင်းကျား။

ဒိုင်းကန်, ဒိုင်းထောက်, *v.* to apply said prop or stay.

ဒိုင်းကျား, *n.* *see* ဒိုင်း။

ဒိုင်းကျားမောင်း, *n.* a large rafter, on which rest the transverse timbers which support the smaller rafters; *see* ကျားမောင်း။

ဒိုင်း, 3, *n.* a flour sieve.

ဒိုင်းခနဲ, *adv.* suddenly and loudly, as the report of a gun, သေနတ်သံဒိုင်းခနဲကြားလိုက်သည်; *also applied as an intensive,* to words of falling from an upright position, ဒိုင်းခနဲချော်လဲသည်။

ဒိုး, *n.* a playing ball; anything thrown in play, ဒိုးလုံး; a quoit, ဒွေပြား, ဒိုးကစား, ဒိုးထိုး။

ဒိုးရှိ, *adv.* through and through; straight through lengthwise, ဒိုးရှိပေါက်သည်; တွံတေးမြို့နှင့်ရန်ကုန်မြို့စပ်ကြားတူးမြောင်း ဒိုးရှိပေါက်ပါသည်ခမီဘျား; *comp.* ထုတ်ချင်း။

ဒြပ် (Pali ဒဗ္ဗ), *n.* matter, substance, ဂုဏ်တည်ရာ; *comp.* ဂုဏ်; substantial property, wisdom, learning, etc., သည်လူဒြပ်ကြီးသည်။

ဒွန် (Pali ဒွန္ဒ), *n.* duality, အစုံ။

ဒွန်တွဲ, *v.* to be joined in a pair (*in syntactical construction*); ဒွန်တွဲကြသည်, လှေနှစ်စင်းဒွန်တွဲမျှောသည်, လင်မယားဒွန်တွဲလာသည်။

ဒွန်းစဏ္ဍား (from စဏ္ဍာလ), *n.* a person of no character, as a beggar, သူတောင်းစား; a gravedigger, သုဘရာဇာ; စဏ္ဍာလ is the ordinary colloquial term.

ဒွါဒသာဂံ, *n.* a dodecagon.

ဒွါဒသမ (Pali ဒွိ, two, and ဒသ, ten), *a.* the twelfth. ဆယ့်နှစ်ခုမြောက်။
ဒွါဒသရန်း, *n.* a regular dodecagon.
ဒွါရ (Pali), *n.* a hole, aperture, politely substituted for စအို, ပေါက်, etc.; a sub-sect of the Culaganthi (စူဠဂန္ထိ) is also denominated ဒွါရ; the Mahaganthi (မဟာဂန္ထိ) are denominated ကံ။
ဒွါရကိုးပါး, *n.* the nine apertures of the body, *viz.*, မျက်စိ, နား, နှာခေါင်း, ခံတွင်း, ဝစ္စမဂ်, ပဿာဝမဂ် (ဒွါရခြောက်ပါး is another classification, စက္ခုဒွါရ, သောတဒွါရ, ဃာနဒွါရ, ဇိဝှါဒွါရ, ကာယဒွါရ, မနောဒွါရ), collectively known as the နဝဒွါရ။
ဒွိစရုပ်, *n.* matter produced by the operation of two causes; *see under* အကြောင်းတရားလေးပါး။
ဒွိလိင်, *n.* either masculine or feminine, common gender, ဒွိဂုဏ်, အနပုံလ္လိင်။
ဒွိဟ, *n.* a state of doubt, halting between two, စိတ်နှစ်ခွဖြစ်ခြင်း။
ဒွိဟဖြစ်, *v.* to be undecided, သည်အိမ်ကိုဝယ်လျှင် တော်မည်မတော်မည်ဒွိဟ ဖြစ်နေသည်။
ဒွေး, *n.* the number two.
ဒွေးတော်, *n.* a junction of two letters in orthography; a union or co-operation of two persons, ပရဒွေးတော်။

ဓ

ဓ, the nineteenth consonant in the Burmese alphabet, and the fourth in the class of dentals.
ဓန, *n.* property, goods, ဓနဥစ္စာ, ဓနဥစ္စာများသောသူကိုအများရှိသေတတ်သည်။
ဓနဂုဏ်ရောက်, *v.* to be purse-proud.
ဓနု (Pali, a bow), *n.* Sagittarius, the ninth sign of the zodiac, ဓနုရာသီ, "*Danu*, a figure of a golden color, half man and half horse, with a bow in his hand." M.B.
ဓနုန်း, *n.* the *Calamus arborescens*, a palm growing to the height of fifteen or twenty feet, common in marshy beds of streamlets. The petioles and long sheaths of the leaves are armed with whorls of broad, sharp spines.
ဓမဆေးကြမ်း (ပင်), *n.* a wild shrub bearing yellow flowers. Its presence indicates a rich soil.
ဓမ္မ (Pali), *n.* law; *see* တရား။
ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်, *n.* a preacher, တရားဟောဆရာ။
ဓမ္မကံ, *n.* a deed of law, or of righteousness.
ဓမ္မခန်, ဓမ္မခန္ဓာ (Pali, a collection), *n.* a section or verse of the Buddhist

Scriptures, of which there are eighty-four thousand, ဓမ္မခန္ဓာရေးတင်၊ သုတ္တံ၊ဝိနည်း၊အဘိဓမ္မာ။
ဓမ္မခရိုင်, *n.* a priest's water-dipper; *see under* ခရိုင်။
ဓမ္မဆရာ, *n.* a clergyman.
ဓမ္မဆရာစု, *n.* the clergy.
ဓမ္မဆရာနှင့်ဆိုင်သော, *a.* clerical.
ဓမ္မတာ (*pron.* ဓမ္မဒါ) (from အတာ, a measure), *n.* the established nature or order of things, ဖြစ်မြဲထုံးစံ, ဖြစ်မြဲဓမ္မတာ။
ဓမ္မတာတရား, *n.* same, လူတို့ဓမ္မတာဖြစ်မြဲ; ဓမ္မတာတရားအတိုင်းသေ, to die a natural death.
ဓမ္မတာဒေသနာ (Pali), *n.* the act of preaching, တရားဟောခြင်း။
ဓမ္မန္တရာယ်ဖြစ် (from ဓမ္မ, and အန္တရာယ်), *v.* to be on unfriendly terms, *lit.* to be opposed or antagonistic to the law, *i.e.*, illegal, unjust; *in a secondary sense*, it means to be opposed or antagonistic to another, သည်သူနှစ်ယောက်ဓမ္မန္တရာယ်ပါတဲ့။
ဓမ္မရက္ခိတ, *n.* observance of the law, တရား၏စောင့်စည်းခြင်း။
ဓမ္မရာဇာ, *n.* the Lord of Law, တရားမင်း (a title of Deity).
ဓမ္မဝတ်, *n.* a religious duty.
ဓမ္မသတ် (Pali, သုတ္တံကျမ်း), *n.* a code of law, statute law; as opposed to ပါဠိသတ်; *comp.* ပညတ်, ရာဇသတ်။
ဓမ္မသဝန (Pali သဝန်, နားကြားခြင်း), *n.* the act of listening to preaching, တရားနာခြင်း။
ဓမ္မသာမိ (Pali သာမိ, အရှင်), *n.* the Lord of Law; *see* ဓမ္မရာဇာ။
ဓမ္မသေနာပတိ, *n.* Captain of the Faith (*lit.* the law), a name of Seriyut (သာရိပုတ္တရာ), the right-hand disciple of Gautama, the Buddh-
ဓမ္မာရုံ (from ဓမ္မ, and အာရုံ), *n.* an immaterial object thought on; *see* အာရုံခြောက်ပါး။
ဓမ္မာသန (Pali ဓမ္မ, တရား, and အာသန, a place), *n.* a pulpit (*infreq.*), တရားဟောပလ္လင်; *in an extended sense*, a judge's bench.
ဓမ္မိယလဒ္ဓ, *n.* that which is lawfully obtained, ဓမ္မိယလဒ္ဓပစ္စည်း, property lawfully obtained.
ဓလေ့ (from အလေ့), *n.* the established manner, way, custom, ထုံးစံ, ဘာသာ, ဓလေ့အကျင့်, အရပ်ဓလေ့။
ဓလေ့ဓလာ, *n.* same as ဓလေ့။
ဓလိုက်တသက် (from အလိုက်), *adv.* in the way of accommodating others, လိုက်လျောသည်နှင့်။
ဓံ, *an abbrev. of* ဓမ္မ; *sometimes used in composition.*
ဓါတ် (Pali ဓါတု), *n.* an element, constituent part of anything (ma-

terial or immaterial); one of the four grand elements, *viz.*, ပထဝီဓါတ် (earth), အာပေါဓါတ် (water), တေဇောဓါတ် (fire), ဝါယောဓါတ် (air); to which some add အာကာသဓါတ် (space); *comp.* မဟာဘုတ်; an essential attribute or quality, the constitution, nature of a thing, especially of the mind; temper, disposition, သဘော; the root of a verb in Pali; *comp.* ပစ္စည်း။

ဓါတ်ကု, *v.* to prescribe diet without medicine, for the cure of diseases.

ဓါတ်ကူး, *v.* to be communicated, as some quality, from one to another.

ဓါတ်ကျမ်း, *n.* a book containing dietary directions.

ဓါတ်ကျောက်, *n.* a mineral.

ဓါတ်ကျိုး, ဓါတ်ပျက်, *v.* to have the digestive or other vital functions impaired or destroyed.

ဓါတ်ကြိုက်, *v.* to agree with the constitution, လေနာရှိသောသူအခါးဓါတ်ကြိုက်သည်။

ဓါတ်ကွဲ, *v.* to be separated into component parts.

ဓါတ်ကွဲနိုင်သော, *a.* resoluble, that which may be resolved into its parts.

ဓါတ်ခိုက်, *v.* to be injurious to the constitution.

ဓါတ်ခိုး (ဓါတ်ငွေ့), *n.* the natural heat or warmth of the body.

ဓါတ်ချင်းတူ, *v.* to be homogeneous.

ဓါတ်ချုပ်, *v.* to be constipated; *see* ဝမ်းချုပ်။

ဓါတ်ချောက်ချား, *v.* to have the equability of the constituent parts of the body disturbed, deranged, disorganized.

ဓါတ်ခွဲ, *v.* to separate into component parts.

ဓါတ်ငုပ်, *v.* to be absorbed into the system.

ဓါတ်ငွေ့, *n.* gas.

ဓါတ်စာ, *n.* diet; ဓါတ်စာကျွေး, to diet (*trans.*).

ဓါတ်စား, *v.* to diet, ဓါတ်စာစားသည် (ဓါတ်ပေး, to prescribe diet).

ဓါတ်ဆရာ, *n.* a physician who prescribes diet without medicine, in contradistinction to ဘိနွေဆရာ, a physician who prescribes medicine.

ဓါတ်တော်, *n.* certain relics of the body of a Buddh, or of the same personage, in his various existences before attaining to the Buddhaship (82).

ဓါတ်တော်မွေတော်, *n.* same as ဓါတ်တော်; *comp.* သရိယဓါတ်။

ဓါတ်မီး, *n.* the fire in the stomach that consumes the food, ဓါတ်မီးညှိလို့အစာမကြေ; *in a secondary sense* it is now applied to gas, electric, or any powerful artificial light, ဓါတ်မီးအိမ်, ဓါတ်မီးထွန်း။

ဓါတ်ရိုက်, *v.* to photograph, ဓါတ်ပုံရိုက်။

ဓါတ်လျှော, *v.* to be very loose in the bowels; to have diarrhœa.

ဓါတ်သက်ဆေး, *n.* an aperient or laxative medicine.
ဓါတ်သိ, *v.* to understand the disposition or character of another.
ဓါတုဗေဒဆရာ, *n.* a government chemical examiner.
ဓိဋ္ဌာန် (Pali အဓိဋ္ဌာန), *v.* to make, or attempt to make a future event depend on a certain specified condition, by an appeal to some supernatural power; to swear, to take an oath, ကျိန်သည်, သစ္စာပြုသည်။
ဓိဋ္ဌာန်ပြု, ဓိဋ္ဌာန်သစ္စာပြု, *v.* same as ဓိဋ္ဌာန်, first definition.
ဓုမ်ကာ, *see* ထုမ်ကာ (*pron.* ဒုမ်ဂါ), *n.* the bulging part of a graduated steeple (ပြာသာဒ်), beneath the umbrella.
ဓုတင်, *n.* certain austerities, of which there are thirteen classes, practised by priests, ဓုတင်တဆယ်သုံးပါး (83).
ဓုဝ (Pali), *n.* permanence, နိစ္စ, မြဲခြင်း; *see* နိစ္စဓုဝ။
ဓုဝံ, *n.* the north polar star, Alruccabah.
ဓုဝံကြေးမုံ, *n.* the constellation of the Little Bear, Cynosure.
ဓေဓေ. or တဓေဓေ, *see* တေတေ, or တတေတေ, *adv.* in the way of doing repeatedly and constantly.
ဓေ့ဓေ့, or တဓေ့ဓေ့, *see* တေ့တေ့, or တတေ့တေ့, *adv.* little by little, constantly, repeatedly.
ဓောင်ခွေးသမား, *n.* a person employed in splitting bamboos for mats; နှီးကိုင်သောသူ။

န

န, the twentieth consonant in the Burmese alphabet, and the fifth in the class of dentals.
နက်, 1, *v.* to be deep, not shallow, မတိမ်; သည်ချောင်းတွင်အလွန်ရေနက်သည်။ ရေမကူးတတ်လျှင်၊ရေထဲသို့မဆင်းပါနှင့်, ထားထိုးဒဏ်ရာအလွန်နက်သည်။
နက်နဲ, *v.* to be intellectually deep, profound; *comp.* ခက်ခဲ; to be difficult of investigation or attainment; သည်သူဥာဏ်ပညာအလွန်နက်နဲသည်, သည်စကားအဓိပ္ပာယ်နက်နဲသည်။
နက်ရှိုင်း, *v.* to be profound in intellect, or meaning, အဓိပ္ပာယ်နက်ရှိုင်း။
နက်, 2, *v.* to be dark, of a black color, မည်းသည်; သည်သူ့အသားနက်သည်။
နက်ကျော, *v.* to be shining black; *chiefly used adverbially*, as နက်ကျောကျော, မြွေနက်ကျောကျော၊မြွေဟောက်နှင့်တူသည်, သည်သူ့အသားနက်ကျောကျော၊ဂေါ်ရင်ဂျီကုလားမှတ်သည်။
နက္ခတ် (Pali နက္ခတ္တ), *n.* a lunar asterism, of which there are twenty-seven. "The twenty-seven *nekatas*, or lunar mansions, that appear to have been invented for the purpose of marking the position of the moon, and answering the same purpose for the moon

that the twelve *rasis* (ရာသီ) do for the sun, are named thus;" အဿဝဏီ. ဘရဏီ. ကြတ္တိကာ. ရောဟဏီ. မိဂသီ, အဒြ, ပုဏ္ဏဖုသျှ ဖုသျှ, အဿလိဿ, မာဃ, ပြုဗ္ဗာဘရဂုဏ္ဏီ, ဥတ္တရာဘရဂုဏ္ဏီ, ဟဿဒ, စိတြ, သွာဒိ, ဝိသာခါ, အနုရာဒ, ဇေဋ္ဌ, မူလ, ပြုဗ္ဗာသန်, ဥတ္တရာသန်, သရဝန်, ဓနသိဋ္ဌ, သတ္တဘိသျှ, ပြုပ္ပာပရဗိုက်, ဥတ္တရပရဗိုက်, ရေဝတီ, *e.g.*, တနင်္ဂနွေနေ့သား လည်းဖြစ်မည်။ မာဃနက္ခတ်နှင့်လည်းယှဉ်သွားမည်ဆိုလျှင်၊ ထိုသူသည်အလွန် ကောက်ကျစ်တတ်သည်။

နက်တွဲသရက်, *n.* a species of mango.

နက်ဖြန်, *n.* to-morrow, နက်ဖြန်နေ့; *in colloq. it is corrupted into* နက်ဖြင်, နက်ဖြင်ကသွားမည်။

နကျယ်, 1 (*pron.* နကျည်), *n.* a wasp, နကျယ်ကောင်; နကျယ်သဘော, a term of reproach applied to persons who are dishonestly acquisitive.

နကျယ်, 2 (*pron.* နကျည်), *n.* the *Pterospermium semisagittatum*, a tree with gray bark, growing to the height of fifty or sixty feet. It sheds its leaves in the hot season, and has large white flowers.

နခမ်း (from နှုတ်ခမ်း), *n.* the brim or upper edge of a vessel.

နင်္ဂ, *see* နှင်တံ, *n.* a stick for driving, a horsewhip.

နဂါး, *n.* a kind of sea-dragon. "The *nagas* reside in the *loka* under the Trikuta (တြိကုတ) rocks that support Meru (မြင်းမိုရ်), and in the waters of the world of men. They have the shape of the spectacle snake, with the extended hood (*coluber naga*), but many actions are attributed to them that can only be done by one possessing the human form. They are demi-gods, and have many enjoyments, and they are usually represented as being favorable to Buddha and his adherents; but when their wrath is roused, their opposition is of a formidable character." M B. The Burmese say that *nagas* can take the form of human beings, but even when they do so, are obliged, under certain conditions, to reveal their identity, being powerless to conceal it, နဂါးတို့၌မိမိ ကိုယ်အဖြစ်ကို မစွန့်သည်လေးပါး ဟူမူကား၊ ပဋိသန္ဓေနေသောအခါ၊ အရေလဲ သောအခါ၊အိပ်ပျော်သောအခါ၊ ဇာတ်တူမေထုန်သေဝန ဖြစ်သောအခါ၊ဤလေး ပါးတည်း။

နဂါးကျစ်တွင်း, *n.* a mud volcano, as at Minbu, U. B.

နဂါးခေါင်း, *n.* the murex shell; an ornamental representation of a *naga's* head placed on the coffins of deceased *pongyis*.

နဂါးငွေ့, 1, *n.* a noxious exhalation, နဂါးငွေ့သင့်။

နဂါးငွေ့, 2, *n.* the galaxy, milky way, နဂါးငွေ့တန်းသည်, နဂါးမှိုတန်းသည်, တိမ်နဂါးငွေ့။

နဂါးဓာက် (ပင်) (*pron.* နဂဓာက်), *n.* a kind of plant, sprigs of which are placed in the ညောင်ရေအိုး။

နဂါးထား (*pron.* နဂထား), *n.* gold, silver, or copper thread inwrought in cloth, နဂါးထားကြေး, နဂါးထားချည်, နဂါးနန်းချည်, နဂါးထားရက်ပြာ။

နဂါးပတ်, 1, *n.* a fabulous noose; နဂါးပတ်ထုံးထုံးသည်, to tie up the hair in a certain way.

နဂါးပတ်, 2, *n.* timber spirally indented by the winding of a creeper.

နဂါးပတ်ချေး, *n.* a kind of stone.

နဂါးပွက်, *n.* a pit which throws up bituminous mud.

နဂါးမောက်, 1, *n.* a dragon's crest.

နဂါးမောက်, 2, *n.* the *Leea æquata*, a shrubby perennial, covered with short, white, stiff hairs, and bearing smooth, red berries.

နဂါးသွဲ့, *n.* a species of jasper, နဂါးသွဲ့ကျောက်။

နဂါးဟိန်း, *v.* to roar, as a *naga*, မန်အောင်နဂါးဟိန်းသည်, the Cheduba *naga* roars. The inhabitants of Sandoway make use of this expression when thunder is heard to the northwest of the town. They assert that it invariably rains within three or four hours after the sound is heard.

နဂိုရ်, *n.* constitution, nature, original character, ဓာတ်, ဖြစ်ရင်းပကတိ, ဓါတ်; *in astrology*, permanent residence; *opposed to* ယာယီ; မင်းတို့နှစ်ယောက်နဂိုရ်သိကြသလား၊ ယခုမှသိကြသလား, did you two originally know each other, or is it only now that you know each other? သည်သူနဂိုရ်သဘောမဟုတ်ဘူး၊ ဖောက်ပြန်ပြီး, သည်သူစကားပြောသည်မှာ၊နဂိုရ်သံနှင့်မပြော၊ပျက်သံနှင့်ပြောသည်, this person does not speak in his natural tone of voice, but in an assumed one.

နင်, 1, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, used to children and inferiors, နင်နေနှင့်ဦးနေဦး, နင်သိရမည်; နင်ဟယ်နှင့်စကားပြောသည်, a term made use of in charging another with disrespectful or insulting language.

နင်, 2, *v.* to choke, stop in the throat, ဆို့သည်, အစာနင်သည်, ထမင်းနင်သည်။

နင့်, 1, *pron.*, *possessive and objective of* နင်; *in certain constructions*, your, you; *see Gram. sec.* 78.

နင့်, 2, *v.* to be crammed, stuffed, loaded, beyond the capacity of the vessel or person; to be tight, constricted, whether from food or wind, or some other cause; *more than* အင့်; *comp.* စားမိုနင့်; စပါးကြီးအစာနင့်လို့လမ်းမှာအိပ်နေသည်။

နင့်သီး, *v.* to be rude, disrespectful, in addressing others; *used adverbially*, ရင့်သီး, သီးရင့်; မင်းစကားပြောတယ်နင့်သီးပါကလား (*colloq.*), your manner of speaking is very impudent indeed.

နင်း, *v.* to tread on; to trample upon, မြေကိုနင်းလို့သေသည်; to sink in the water, as a boat, သည်လှေဘယ်လောက်နင်းသလဲ, what is the draught of this boat? (စူး is also used); ကျွန်ုပ်အိမ်ရိပ်ကိုမျှမနင်းရပါ။

နင်းကျမ်း, *n.* a drawbridge.

နင်းကျိုးနင်းကျွံ, *adv.* slipping and sinking, as when walking in the mud, or as a person walking while under the influence of an intoxicant, မိုယ်းရွာပြီးမှ၊ ရွံ့ထဲမှာနင်းကျိုးနင်းကျွံသွားရလို့ခရီးမတွင်။

နင်းကွက်, *n.* a footprint, နင်းကွက်ရ, လမ်းတော်တော်နင်းကွက်ရပြီ။

နင်းကွင်း, *n.* a stirrup, နင်းခွက်။

နင်းခြင်းအပ် (နင်းခြင်းပြအပ်), *v.* to walk (*lit.* tread) around the boundary ridges of rice fields, on making them over to a purchaser; to beat the boundaries (လယ်ကန်သင်းရှောက်ပြီးအပ်သည်).

နင်းခွက်, *n.* a stirrup; the treadle of a loom, or other machine, ခြေနင်းခွက်။

နင်းနယ်, *v.* to tread down, to crush under foot.

နင်းနှိပ်, *v.* to press down hard with the feet, to crush.

နင်းပေး, *v.* to shampoo by treading on the body and limbs.

နစ်, 1, *v.* to sink into, be immersed, မြုပ်သည်; to pass beyond recall; applied to words or business; to faint away, *more than* မြော; လှေနစ်သွားလို့ဥစ္စာပစ္စည်းဆုံးပါးကုန်ပြီ, owing to the boat sinking, all the property is lost; သူနာနစ်သွားပြီ။စကားမေးမရဘူး. *Der.* အနစ်, and နှစ်။

နစ်နာ (*pron.* နှင့်နာ), *v.* to be difficult to bear or endure, not easy to put up with, or consent to; hence, to be severe, rigorous, oppressive, unjust; to feel aggrieved; အသက်ရှိစည်လျှက်၊ပစ္စည်းအကုန်လက်လွှတ်အောင်စီရင်ခြင်းသည်အလွန်နစ်နာလှပါသည်။

နစ်မွန်း, *v.* to sink into, be immersed, မောင်ဖြူသားကလေးရေနစ်မွန်းလို့သေသည်, Maung Pyu's son died by drowning, ရေနစ်လို့သေသည် is more often used in the colloquial, and နစ်မွန်း in composition.

နစ်, 2. *v.* to go back; combined with ဆုတ်, as ဆုတ်နစ်, မဆုတ်မနစ်; စစ်ရှုံးလို့ရှမ်းတပ်နစ်ခဲ့ပြီ, having been defeated, the Shan army has retreated; အကြံထုတ်မိပြီးလျှင်၊နစ်ရန်မတော်ပါ, when one has formed a plan, it is not advisable to go back (draw back).

နစ်နစ်, *adv. intensive*, to words of whiteness, ဖွေးဖွေး (*infreq.*).

နစ်နစ်နည်းနည်း (*pron.* နှစ်နှစ်နဲ့နဲ့) (from အနစ်, and အနည်း), *adv.* thoroughly, to the very bottom, နစ်နစ်နည်းနည်းကြံတတ်သည်, he is in the habit of arranging his plans in a thorough manner.

နစ်နစ်နှောနှော, *adv.* backward and forward, from beginning to end, နစ်နစ်နှောနှောနှုတ်မြောနေသည်။

နည်း, 1 (Pali နယ), *n.* a rule, precedent; *comp.* ဥပဒေ; a way, manner, custom, ထုံး, အတမ်း; hence တနည်းကား, *adv.* again, moreover; ထုံး is the more common word for precedent.

နည်းဥပဒေ, *n.* a statute, enactment; *see the parts.*

နည်းကျ, *v.* to be stylish; နည်းကျစွာ, stylishly.

နည်းခိုး, *v.* to learn to imitate, ယည်ကျေးသောသူများနည်းကိုခိုးပါ။

နည်းတူ (*pron.* နည်းဒူ), *adv.* in the same manner.

နည်းနယ, နည်းနာ, နည်းနာနယ, *n.* same as နည်း။

နည်းနိဿယခံ, *v.* to receive instruction from another, with a view of perfecting one's self in the same branch of learning or business, as a person serving his apprenticeship, နည်းခံ, ဆရာကြီးနည်းနိဿယကိုခံရလျှင်၊တတ်စရာရှိပါသည်။

နည်း, 2 (*pron.* နဲ့), *v.* to be few, not many, မများ, သည်အရပ်တွင်လူနည်းသည်, there are few people in this place; အလွန်အကြံအစည်နည်းပါးသည့်လူ, a man of very few ideas; နည်း is much used in its negative form, *e.g.*, မနည်းဝေးသည်. မနည်းမျှားသည်။

နည်းကျည်းစွာ, *adv.* sparingly, နည်းပါးစွာ, ခေါင်းပါးစွာ။

နည်းနည်းနောနော, *adv.* scantily, sparsely, နည်းနည်းနောနောပွေသည့်လူမဟုတ်, he is not a mischief-maker in a small way, *i.e.*, he is a great mischief-maker.

နည်းပါး, *v.* same as နည်း; *also used adverbially*, as နည်းနည်းပါးပါး, same as နည်းနည်းနောနော, သည်တောတွင်အမည်းသားငါးနည်းနည်းပါးပါးရှိပါသေးသည်။

နည်း, 3, *verb. affix, interrogative*, လဲ, တုံး; *see Gram. sec.* 110; *used in writings with the present and future tenses*, အဘယ်သို့သွားမည်နည်း, whither wilt thou go?

နတ်, *n.* said to be derived from the Sanskrit *nath*, master, husband, lord. "A *nat* is a kind of demigod, a being superior to Brahmas (ဗြဟ္မာ), some of whom inhabit the inferior celestial regions (နတ်ပြည်), while others have dominion over different parts of the earth and sky (ကိုးဗြို့နတ်)." M.B. "By Burmans a *nat* is always addressed as အရှင်ကြီး. Each Burman or Talaing family has its own *nat*, and among the Talaings, persons worshiping the same *nat* are forbidden to intermarry." T.K. (84). လူကြိုက်မှနတ်လိုသည်; လူမစွမ်းနတ်မသည်, when mortals are incapable, *nats* render help; လူအလိုကိုနတ်မလိုက်နိုင်, *nats* cannot follow the wishes of mortals; meaning that mortals are insatiable.

နတ်သြဇာ, *n.* ambrosia.

နတ်က, *v.* to dance, as a နတ်ကတော်။
နတ်ကတော်, *n.* a *nat*-inspired female, နတ်ဝင်မိန်းမ; a sorceress.
နတ်ကနား, *n.* a shed erected for plays in honor of the *nats*.
နတ်ကနားပေး, *v.* to make a festival in which such plays are acted.
နတ်ကောက်, *n.* a kind of wild rice plant.
နတ်ကြီးငါးပါး, *n.* the five chief *nats*.
နတ်ကွန်း, *n.* a large building erected to a *nat*, နတ်ကွန်းတက်။
နတ်ကွယ်, *v.* to be born with concealed testes.
နတ်စင်, *n.* a small building erected to a *nat*; these small structures are to be seen near villages on the banks of fishery streams, also away from streams, under banyan and other trees.
နတ်စပါး, *n.* wild rice; *comp.* နတ်ကောက်; in times of great scarcity the Burmese eat this in lieu of the cultivated rice.
နတ်စာရေး, *n.* formerly a government officer who superintended the worship of *nats*.
နတ်စား, *n* food offered to a *nat*. The Karens perform a ceremony (generally when a member of a family falls sick) which is termed နတ်စားသည်, to propitiate the *nats* (generally the ကိုးမြို့နတ်), ကရင်ထုံးစံအတိုင်းကိုးမြို့နတ်တင်ရန်အရက်ချက်လုပ်ကြောင်း။
နတ်ဆိုး, *n.* an evil spirit, a demon, မိစ္ဆာနတ်; *comp.* သမ္မာဒေဝနတ်။
နတ်ညှင်း, *n.* the humming moth, ဒေါ်ရင်း။
နတ်တင်, *v.* to offer to a *nat*, နတ်ပသသည်။
နတ်တိုက်, *v.* to assail by means of a *nat*.
နတ်ထိန်း, *n.* one devoted to the service of a *nat*.
နတ်နှုတ်နာ, *v.* to listen to an oracular response, နတ်အမိန့်တော်နာခံရသည်။
နတ်ပန်း, *n.* a twig of certain trees (မယားကြီး, မယားသိမ်), used in religious offerings; any red flower.
နတ်ပသ, *v.* to offer to a *nat*, နတ်တင်သည်; နတ်ကိုး, to make a provisional offering to a *nat*, with the intention of supplementing it with a more substantial offering, at some future time.
နတ်ပုဂ္ဂိုလ်, *n.* a celestial being, ဗြဟ္မာပုဂ္ဂိုလ်။
နတ်ပူး, *v.* to be possessed by a *nat*, နတ်ကပ်။
နတ်ပြည်, *n.* an abode of *nats*.
နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်, *n.* the inferior celestial regions (ဒေဝလောက), consisting of six stages or stories (85).
နတ်ပြည်စံ, *v.* to die, as a king. The Burmese in speaking of the monarch immediately preceding the reigning one, styled him နတ်ပြည်စံမင်းတရားကြီး, *e.g.*, when King Thibaw was reigning, King Mindon

was called နတ်ပြည်စံမင်းတရားကြီး; နတ်ရွာကြွ, နတ်ရွာပြောင်း, နတ်ရွာထား။

နတ်ဖွက်, *v.* to be hidden or kept out of the way for a short time by a *nat*.

နတ်ဘမ်း, နတ်ဘမ်းစား, *v.* to be permanently possessed by a *nat*, so as to cause loss of reason, or some serious physical defect.

နတ်ဘုံ, *n.* same as နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်။

နတ်မိစ္ဆာ, *n.* an evil *nat*.

နတ်ရကာ, *n.* an offering to a *nat*; နတ်ရကာပွဲ။

နတ်ရေစင်, *n.* water offered to a *nat*, သူနာကိုနတ်ရေစင်ဖျန်းသည်။

နတ်ရွာစံ, *v.* to die, as a prince or princess; *comp.* နတ်ပြည်စံ။

နတ်ဝင်, *n.* a person possessed by a *nat*, as a နတ်ထိန်း, or နတ်ကတော်။

နတ်ဝိဇ္ဇာ, *n.* knowledge or skill acquired by commerce with a *nat*.

နတ်သတ်, *n.* a dead tree (*Forestry*).

နတ်သတ်ကောင်လဲ, *n.* a term applied by forest officers to trees that have been blown down, or have fallen through other natural causes, ကောင်လဲနတ်သတ်။

နတ်သူငယ်, *n.* a young *nat*, or one that causes a person to speak with the voice of a child.

†နတ်တော် (*freq. pron.* နဒေါ်), *n.* *Natdaw*, the ninth month in the Burmese year, nearly answering to December.

နန့်, *v.* to wag, as a dog's tail; one kind of လှုပ်; to be light, wanton, vain, unsteady in deportment or conduct; *less than* ကြွင်း. *Der.* နှန့်။

နန့်တက်, နန့်ထိုး, *v.* to be light, vain, unsteady in deportment or conduct; *used in some adverbial forms*, နန့်နန့်တက်, နန့်နန့်ထိုး။

နန်း, 1, *n.* a royal palace, abode of a king; *in certain connections*. the occupant of a palace.

နန်းကျ, *v.* to be dethroned.

နန်းချ, *v.* to dethrone.

နန်းစည် (*pron.* စဉ်), *used adjectively*, hereditarily belonging to the crown, as နန်းစည်ငွေ, crown money; နန်းစည်ပတ္တမြား, crown jewels; နန်းစည်လှေတော်, crown boats; နန်းစည်အမြောက်, crown ordnance.

နန်းစံ, *v.* to enjoy royalty; နန်းစံထီးဆောင်းမင်း, a reigning monarch.

နန်းစိုက်, *v.* to erect a palace; နန်းစိုက်မြို့, the city in which the king holds his court, the metropolis of a kingdom.

နန်းဆက်ပြတ်, *v.* to become broken in succession, as a regal line.

နန်းဆန်, *v.* to ascend a throne.

နန်းညွန့်နန်းလျာ, *n.* the heir apparent of a crown; *see* နန်းလောင်း။

နန်းတက်, *v.* to begin to reign; *lit.* to ascend to the royal abode.
နန်းတင်, *v.* to place upon the throne.
နန်းတော်သား, နန်းတော်သူ, နန်းတွင်းသား, နန်းတွင်းသူ, *n.* persons, male or female, belonging to the palace.
နန်းတော်သားစု, *n.* the occupants of a palace (collectively).
နန်းတွင်းနား, *n.* a kind of border on a petticoat, အတွင်းဆင်, အတွင်းနား။
နန်းထိုင်, *v.* to occupy a throne; *lit.* to sit on a throne.
နန်းမတော်, *n.* the chief queen, တောင်ညာနန်းမတော်; နန်းမတော်မိဘုရားကြီး, နန်းမတော်မိဘုရားခေါင်ကြီး; နန်းမတောင်ညာတင်ထား၍မိဘုရားကြီးအရာကိုပေး၏။
နန်းမြင့်, *n.* the high conning-tower adjoining the palace.
နန်းရိုး, *n.* a royal dynasty, ထီးရိုးနန်းရိုး။
နန်းရိုးနန်းစည် (*pron.* စဉ်), နန်းရိုးနန်းဆက်, *n.* same as နန်းရိုး။
နန်းလောင်း, နန်းလျာ, *n.* the heir apparent of a crown.
နန်းသက်, *n.* the time during which a king reigns.
နန်းသက်ရှည်, *v.* to reign for a long time.
နန်းသံ, *n.* a courtly pronunciation.
နန်းသုံးနန်းဝတ်, *n.* palace fashions (in dress, etc.).
နန်း, 2, *n.* a plate of iron or wood perforated with small holes; hence ကြိုးနန်း, a machine for twisting ropes.
နန်းကြိုး, နန်းချည်, *n.* wire.
နန်းကြိုးတပ်, *v.* to wire, နန်းချည်ခက်သည်။
နန်းကြိုးရိုက်, *v.* to telegraph, ကြေးနန်းရိုက်။
နန်းငင်, နန်းဆွဲ, *v.* to draw wire.
နန်းတိုက်ကြိုး, *n.* twisted rope.
နန်းပေါက်, *n.* a hole in a perforated iron plate; the hole in the wheel of a Burmese cart, in which the box (ပုံတောင်း) is inserted.
နန်းလှီး, *v.* to cut leather into strips; also applied to slicing mangoes and green ginger in a particular way for pickling; *see* ပိုးတိလှီး။
နန်းတရုပ် (ပင်), *n.* the tree which produces the balsam of Peru, liquid amber, *Altingia excelsa.*
နန်းတော်ကျား, *see* ငန်းတော်ကျား, *n.* the yellow-banded bungarus.
နန်းတော်ရှည်, *see* ငန်းတော်ရှည်. *n.* a kind of serpent.
နန်းလုံးကြိုင်, *n.* the *Vachellia* tree, producing a gum with all the properties of the gumarabic of commerce.
နပ်, *v.* to be sufficiently cooked, as grain or vegetables cooked in water; particularly applied to rice steamed after boiling, ထမင်းနပ်သည်; *fig.* applied to the accomplishment of an end, အကျိုးနပ်သည်; is also used in the sense of being well-informed, knowing, as တယ်နပ်သည့်လူ, a

very knowing man. It is sometimes used in a sarcastic sense, တယ်လူနပ်လုပ်ချင်သည်, he wants, very much, to appear as a well-informed man. *Der.* အနပ်, ကြေနပ်, နူးနပ်, and နှပ်။

နပန်း (*pron.* နဗန်း).

နပန်းကိုင်, နပန်းချ, နပန်းလုံး, နပန်းလုံးချ, *v.* to wrestle, နပန်းလုံးတတ်သလား, can you wrestle? လုံးထွေးသည်; လုံး is sometimes used alone, လုံးကြစို့။

နပန်းကျင်, *v.* to be skilled in wrestling.

နပန်းဆရာ, *n.* a professor of wrestling.

နပန်းတိုင်, *n.* an umpire in a wrestling match, လက်ဖွဲ့တိုင်။

နပန်းပွဲ, *n.* a wrestling match.

နပုလ္လိင် (*pron.* နပုံးလိန်) (from နပုံ, and လိင်ဂ), *n.* the neuter gender.

နပုံ (Pali နပုံသက), *n.* one who is neither male nor female.

နဖား, *n.* the eye of a needle. အပ်နဖား; သစ်နဖား, timber drag-holes; the hole through the nose of a buffalo or other animal, ကျွဲနဖား; a hole through the head or large end of anything, နဖားပေါက်။

နဖားကြိုး, *n.* the cord passed through the nose of a buffalo or bullock, with which the animal is led.

နဖားချွတ်, *v.* to remove the said cord temporarily or permanently, as when the animal is old; sometimes used *fig.*, မင်းတယ်မျှအသုံးမကျဘူး၊နဖားကြိုးချွတ်လွှတ်ထားရမည်။

နဖားထိုး, နဖားထွင်း, နဖားဖောက်, *v.* to make the said hole; ကြိုး is used only with ထိုး, နဖားကြိုးထိုး။

နဖားပြင်း, *v.* to be hard to lead with a နဖားကြိုး, as a buffalo or bullock; နဖားကြမ်း။

နဖားမွ, နဖားလွယ်, *v.* to be easy to lead with a နဖားကြိုး, as a buffalo or bullock.

နဖူး, *n.* the forehead.

နဖူးစည်း (*pron.* နဖူးဇည်း), *n.* an ornament tied on the forehead.

နဖူးစာ (*pron.* နဖူးဇာ), *n.* marks on the forehead indicative of one's destiny; fate, destiny, fortune, ကံ။

နဖူးစာပါ, *v.* to be one's destiny, fate; a term applied, as a rule, to the intimate consortment of persons in this life, who in past states of existence, have been more or less closely associated or brought together by an inevitable convergence of fate. It differs from ရေစက်ပါ, since the latter generally implies that the consortment is the result of having been co-offerers of religious gifts in past existences; နဖူးစာပါ, when applied to a married couple, means that their destinies are bound up together, သူ့ကိုကျွန်မချစ်လို့မဟုတ်ပါ၊န

ဖူးစာပါလို့သာ ပေါင်းတော်ရပါသည်, it is not because I love him, but only because my destiny is bound up with his, that I am compelled to live with him; to have a synastry of destiny.

နဖူးဆံ, *n.* a forelock.

နဖူးပြောင် (*pron.* နဖူးပြြောင်), *n.* a bald forehead.

နဖူးသိုင်း, နဖူးသိုင်းကြိုး, *n.* the cord by which a basket (နောက်လွယ်) is suspended from the forehead.

နဘူး. *n.* a kind of creeper, the *Combretum apetalum.*

နဘူးလိမ်, *n.* the grooving, or spiral channels of a rifle.

နဘူးလိမ်ပန်းဆွဲ, *n.* certain ornamental carved work.

နမက်နမော်, *adv.* heedlessly, in the manner of one who stares about, forgetful of his own situation.

နမကာရ (Pali), *n.* a book containing forms of worship, a liturgy, နမကာရကျမ်းစာ (နမောကာရ).

နမသလေး (*freq.* သလေး), *n.* a kind of rice plant, နမသလေးစပါး။

နမိုးနမော်, *adv. see* နမက်နမော်။

နမူးနထူး, *adv.* pretending not to hear; stunned, stupefied, as by a blow; a term applied to persons when absent-minded, unheedful, etc.; the Burmese say နမူးနထူး၊ယောင်တီးယောင်တားအလွန်ထိုင်းသည့်လူ, of a person who behaves in an absent-minded, heedless manner; နမူးနထူးနေတတ်သည့်လူ။

နမောတဿ, *an abbrev.* of the Pali sentence placed at the commencement of each book in the Buddhist Scriptures, *viz.*, နမောတဿ၊ ဘဂဝတော၊ အရဟတော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ, ပူဇော်ခြင်းကိုခံတော်မူထိုက်ထသော၊ ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍သိတော်မူပြီးထသော၊ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးနှင့်ပြည့်စုံတော်မူသောဘုရားကိုအကျွန်ုပ်ရှိခိုးပါ၏, I do homage to Bagawa, replete with the six glories, worthy of worship, possessed of unerring, intuitive knowledge; နတ်ကြီးငါးပါးရှိခိုးဂါထာ။

နမော်နမဲ့, *adv.* heedlessly, in the manner of one who stares about, forgetful of his own situation, ဂရုမစိုက်၊နမော်နမဲ့နေတတ်သည်; မော်မိမော်မန်း; နမက်နမော်။

နမ်း, *v.* to smell, receive scent (*obsolete*), အနံ့ရသည်, to scent game, as a hound, ခွေးယုန်နံ့ရသည်, or as a deer scents a tiger, ဒရယ်ကျားနံ့ရသည်; to smell of; to kiss, as the Burmese; ရေနမ်း, to lap, as water, ကမ်းနဖူးရေနမ်းသည်, the water laps the brow of the bank.

နမ်းရှုပ်, *v.* to snuff up a scent audibly; to kiss အကလေးကိုနမ်းရှုပ်လိုက်စမ်းအဘရယ် (*Colloq.*).

နမ်းရှူ, *v.* to snuff up, draw into the nose, တောစပယ်အလွှန်မွှေးသော ကြောင့်၊နမ်းရှူလို့အားမရနိုင်ပါ။

နယ်, 1, *n.* the component parts of a territory or jurisdiction, taken collectively, whether principal or subordinate.

နယ်ခြား, *n.* intermediate space between two territories, တိုက်သူကြီးနယ်ခြားမှတ်တိုင်စိုက်ပြီးလျှင်၊ဝေခြမ်းမျှတပေးပါသည်။

နယ်ခြားဝန်, *n.* a demarcation officer, နယ်ခြားမင်းကြီး။

နယ်ခွဲ, *v. lit.* to divide a territory, မအူပင်နယ်ခွဲကတည်းက။

နယ်စပ်, *n.* the line of junction between two territories.

နယ်နိမိတ်, *n.* the outer limit or boundary of a territory, နယ်စွန်းပြည်နား, နယ်ဆုံးနယ်ဖျား; သိမ်၏နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်သည့်ကျောက်တိုင်။

နယ်ပယ်, *n.* the component parts of a territory or jurisdiction, taken collectively, whether principal or subordinate; *see* နယ်, ပယ်နယ်။

နယ်ပိုင်, *n.* one who has control over a territory, နယ်ရှင်မိဘ, နယ်ရှင်မိဘဖြစ်သည့်အတိုင်းသွားကြည့်ရှုပါသည်, as in speaking of an official controlling a tract of country.

နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်, *n.* a subdivisional officer.

နယ်သတ်, *v.* to delimit, or fix a boundary.

နယ်သတ်ဝန်, *n.* a boundary officer.

နယ်, 2, *n.* the curved stick that stretches the cloth in the loom, နယ်ကိုင်း (two curved sticks of unequal length).

နယ်ကန်, *v.* to stretch the cloth in the loom with the curved stick (or sticks).

နယ်ကိုင်း, *n.* same as နယ် (*more common*).

နယ်ဆူး (*pron.* နယ်ဇူး), *n.* the iron points of the said stick.

နယ်, 3, *n.* a pawn in chess.

နယ်, 4, *v.* to knead with the hands, or trample to pieces with the feet, ဆင်နှင့်နယ်သည်; to tread out corn, as an ox, စပါးနယ်သည်. *Der.* ဆုပ်နယ်, နင်းနယ်, နှိပ်နယ်, and သိပ်နယ်။

နယ်ဆီ, *n.* liniment to be applied by kneading.

နယာထာ (ကြိမ်), *n.* a kind of rattan, with which, under Burmese rule, the punishment of whipping was often inflicted.

နယုံ, *n.* *Nayon*, the third month in the Burmese year, nearly answering to June.

နရ, 1 (Pali), *n.* a measure of time equal to ten winks of the eye.

နရ, 2 (Pali), *n.* man, လူ။

နရထွဋ်ခေါင်, နရသေဋ္ဌနင်း, *n.* titles of royalty or divinity, နရသေဋ္ဌနင်းအမင်းမင်းတို့ပူဇော်ထိုက်သောဘုရား။

နရည်း, *n.* a kind of trumpet (*obs.*).
နရပဒေတ, *n.* a kind of mortar, most durable; one kind of ဆဝိဒေတ။
နရား, *n.* a kind of flying animal (*fabulous*), နရားဟုံ။
နရိန္ဒ (Pali နရ, လူ, and ဣန္ဒ, အစိုးရခြင်း), *n.* a title of royalty, signifying one who has authority over men; နရိန္ဒဒေဝီ, formerly, a title of the chief queen.
နရွဲ (ပင်), *n.* a tree producing a small, astringent, apple-like fruit, which is edible, the *Flocourtia cataphracta.*
နဝကမ္မ, *n.* new work, a fresh undertaking; recently acquired merit, or demerit.
နဝဒသမ (Pali နဝ, nine, and ဒသမ, tenth), *a.* the nineteenth, ဆယ့်ကိုးခုမြောက်။
နဝမ (Pali နဝ, nine), *a.* the ninth, ကိုးခုမြောက်။
နဝရတ် (Pali နဝ, nine, and ရတန, a gem), *n.* the nine kinds of precious stones, *viz.*, ပုလဲ, pearl; သန္တာ (*pron.* သဒ္ဒါ), coral; နီလာ, sapphire; စိန်, diamond; ကြောင်, cat's eye; မြ, emerald; ဥဿဖယား, topaz; ပတ္တမြား, ruby; and ဂေါမိတ်, garnet.
နဝံပိယံ (Pali နဝံ, အသစ်, and ပိယံ, ချစ်သည်), *n.* what is lovable because new, ပုဆိုးကိုနဝံပိယံမျှချစ်သည်, နဝံပိယံမျှနှမြောသေးသည်; နဝကမ္မ။
နာ, 1 (Pali နာမ), *n.* spirit; *opposed to* ရုပ်, matter. "*Rupa* (ရူပ) signifies the material form; *nama* (နာ) signifies the whole of the mental powers; the two combined signify the complete being, body and mind." M. B.
နာရုပ်ချုပ်, *v.* to die.
နံဝိညာဉ်, *n.* same as နာ။
နံ, 2, *n.* the day of the week on which one was born. In the Burmese time, when recording revenue proceedings (စစ်တန်း), the day of the week on which a witness was born, was usually inserted, ရွာသူကြီးသောထွန်းနံတနင်္ဂနွေ၊အသက်၄၃နှစ်သူကို၊ သူကြီးအဆက်အနွယ်နှိမ်တ် အပိုင်းအခြားကို စစ်မေးသော်။
နံဂြိုဟ်, *n.* the planet which presides at one's birth.
နံ, 3, *n.* the side of a body, generally animate, but sometimes inanimate.
နံကာ, *n.* a side raised, as a partition or a screen.
နံကြိုနံကြား, *n.* the interstices of the ribs.
နံကျွန်, *n.* an armed retainer of the King of Burma.
နံချို, *n.* the back part of the side (*infreq.*); *comp.* ခါးချို။
နံငယ်, *a.* narrow, applied to cloth, particularly a waistcloth, as ပုဆိုးနံငယ်; နံကြီး, နံငယ်, နံလတ်; နံကြီးလျှားရှည်။

နံစ (*pron.* နံဇ), *n.* a black spot tattooed on a person's side, of similar import with the broad arrow on the King's Own, နံစထိုး။
နံစောင်, *n.* the side of an animal.
နံစောင်း, *n.* the edge or middle ridge of a side.
နံတို, *n.* a short rib. The Burmese believe that if the eighth rib (nearest the hindquarter) of a bullock is shorter than the others, it will bring bad luck to the owner, ခိုက်တတ်သည်။
နံထပ်, *n.* a large flat-bottomed boat; *comp.* ဖိန်းကော။
နံထောင်, *n.* the raised side of a boat or ship; sometimes applied in writings to human beings, လက်ျာနံထောင်ဖြင့်စောင်းကာသဖိပ်ထား၏။
နံပတ်, *n.* the flesh on the ribs, နံပါးသား, နံဖေးသား; ဘယ်ဆီကိုကိုက်မည်လဲ။နံ့တ်သီးကိုရိုက်မည်ဟဲ့။ဘယ်ထောင့်ကတိုးမည်လဲ။နံပတ်ရိုးကျိုးစေမည်ဟဲ့ (*Colloq.*).
နံပေါ်နံကြားထောက်, *n.* a game which children play, by putting one of the forefingers backward into the mouth, drawing it out with a jerk, and thrusting the tip of it at the ribs of another; if the finger should strike a rib, the statement insisted on by the actor is regarded as true; if it should strike between, it is considered as not proved, ဟုတ်လျှင်နံပေါ်မဟုတ်လျှင်နံကြား။
နံဖေး (*pron.* ဘေး), *n.* the side of a body; *see* နံ။
နံဖေးချင်းဆိုင်, *adv.* side by side.
နံဖေးစောင်း, *v.* to lie on one side, နံဖေးစောင်း၍အိပ်သည်။
နံဖေးထပ်, 1 (*pron.* နဘေးထပ်), *adv.* one edge over another, as in rabbetting boards, clapboarding, or sewing cloth; folding, as doors.
နံဖေးထပ်, 2, *v.* to rabbet, နံဖေးထပ်၍စပ်သည်။
နံဖေးနံစောင်း, နံဖေးနံပါး, နံဖေးနံဖီ, *n.* *see* နံ။
နံယပ်သား, *n.* the flesh on the side of an animal.
နံရံ, *n.* the raised side of a house, wall, etc., တံတိုင်းနံရံ, နံရံကာ, နံရံတည်။
နံရိုး, *n.* a rib.
နံ, 4, *v.* to smell offensively, to stink. *Der.* အနံ့။
နံစော်, *v.* same, သည်ခွေးသေကောင်ပုပ်နံ့စော်သည်။
†နံနက်, *by corruption* မနက်, *n.* the morning.
နံနက်ခင်း, *n.* the morning, forenoon.
နံနက်ခြေ, *n.* the early part of the morning, နံနက်ခြေစောလွန်းလို့၊ခရီးမသွားနိုင်ပါ။
နံနက်စာ, *n.* breakfast; a tooth-stick, တံပူး; သန္နိစင်တော်, a royal tooth-stick.
နံနက်ဝတ်, *n.* **matins**, **နံနက်ဘုရားဝတ်ပြုခြင်း။**

နံနံ (ပင်), *n.* the coriander plant, နံနံခင်း။

နံနံစေ့, *n.* the seed of the same.

နံနွင်း, *n.* the turmeric plant or root; *often in colloq. incorrectly pron.* စနွင်း; နံနွင်းနက်, နံနွင်းနီ, နံနွင်းတပိန်ဖြူ, နံနွင်းဝါ, different varieties of the same.

နံပတ် (Eng.), *n.* number, the figure or figures which specify a number, နံပတ်ကြီး၊နံပတ်ငယ်, terms used when speaking of seniors and juniors in government service, *i.e.*, as to what position they occupy in the Civil List.

နံ့သာ (from အနံ့, a scent, and သာ, pleasant), *n.* an odoriferous substance, of which there are five kinds enumerated in ancient writings, နံ့သာနီ, နံ့သာဖြူ, အကျော်, စံပါ, and ကရမက်, နံ့သာမျိုးငါးပါး။

နံ့သာဆီ (*pron.* နသာဆီ), *n.* fragrant oil.

နံ့သာပေါင်း, *n.* a mixture of fragrant substances used in incense, နံ့သာပေါင်းပန်းပေါင်းတို့ဖြင့်လိမ်းကျံ၍ထားသောအမွှေးအကြိုင်။

နံ့သာပျောင်း, *n.* fragrant ointment.

နံ့သာပြောက်, *n.* a beauty spot; generally on the eyelids, နံ့သာပြောက်ထိုး။

နံ့သာမှုန့်, *n.* fragrant powder.

နံ့သာရည်, *n.* fragrant essence.

နံ့သာရောင်, *n.* a light yellow, straw color; *a.* နံ့သာရောင်စက္ကူ, နံ့သာရောင်ပဝါ။

နာ, 1, *v.* to listen, hearken, attend to; နာသာခံခက်, pleasant to listen to, but hard to bear, နာသာခံခက်စကားပြောသည်။

နာခံ, နာယူ, *v.* to listen with regard and acceptance, လူကြီးအမိန့်ကိုနာခံသည့်အတွင်းတွင်၊ဘယ်မှာမသွားပါနှင့်, while awaiting the orders of your superiors, please do not go anywhere; ကျွန်ုပ်စကားကိုနာယူလျှင်တော်လိမ့်မည်။

နာလို, *v.* to wish to listen to; to like, be pleased with, have kind feeling towards; hence မနာလို, to dislike, hate, to be intolerant, be jealous of; *comp.* ငြူစူ; လောကထုံးစံတဦးကောင်းစားသည်ကိုတဦးကမနာလိုဘူး, သည်သူသည်မနာလိုသောစိတ်ကိုမဖိတ်မဖုံးနိုင်။

နာသည်း, *v.* to be willing to, consent to; to be acceptable, agreeable, to receive as a proposal, မနာသည်းဘူးဆိုလျှင်၊ကျွန်မလျှော်ပါမည်။

နာ, 2, *v.* to be ill, to be in pain, to feel pain; to be hurt in one's feelings, စိတ်နာသည်; to suffer loss, damage, become impaired, or weakened, as the force of an argument, objection, owing to the superior dialectic skill of an adversary; ကျောင်းတကာဦးမောင်ကလေးအင်မတန်နာနေသည်, အစိုးရဘက်က သက်သေတို့အပေါ်တွင်၊ ရှေ့နေထုတ်လိုက်သည့်မေးခွန်းများ အလွန်နာသည်, the questions put by the advocate to the witnesses for the government, were very damaging.

နာကျင်, *v.* to be ill, to be in pain; to be hurt in one's feelings; နာကျင် is more often used with reference to bodily pain than otherwise, ထားပြမှားကလှေသူကြီးကိုနာကျင်စွာရိုက်ပြီးလျှင်၊ထွက်ပြေးကြသည်, the dacoits ran away after severely beating the head boatman.
နာကြည်း, *v.* to be ill, to be in pain; to be hurt in one's feelings, ကျွန်မ့လင်ကျွန်မကိုနာကြည်းစွာလုပ်သွားသည်။
နာတာရှည်ရောဂါ, *n.* a lingering or protracted illness.
နာဖျား, *v.* to be in a fever, နာဖျားမကျန်းရှိသည်; *see* ဖျား။
နာလှန်ထ (*pron.* နလန်ဒ), *v.* to suffer from the effects of old disease, though convalescent; to be convalescent, ကျွန်ုပ်နာလှန်ထသောကြောင့်စားလို့အားမရနိုင်ပါ။
†နာကြီး (ပင်), *n.* a kind of tree, the *Byttneriaceæ subacerifolium.*
နာဇီ (Beng.), *n.* a court bailiff; ဘီလစ် (Eng.) is superseding နာဇီ။
နာဋ္ဋ (Pali), *n.* a union of song, dance, and instrumental music.
နာနတ် (ပင်), 1, *n.* the pineapple plant; နာနတ်ချည်။
နာနတ်, 2 (Pali, နာနာ), *n.* a dissimilarity, variety.
နာနာ (Pali), *a.* or *adv.* sundry, various, အထူးထူးအပြားပြား, အသီးသီး။
နာနာဘာဝ, *adv.* same, ဝိနာဘာဝ, အညတာဘာဝ, တစ္ဆေမှားနာနာဘာဝဖန်ဆင်းနိုင်သည်, spirits are able to assume various shapes and forms.
နာနာရုပ်, *n.* various forms (assumed by superhuman power).
နာမ် (Pali နာမ), *n.* a noun.
နာမ်စား, *n.* a pronoun.
နာမ (Pali), *n.* a name, အမည်, အမည်နာမမှတ်ထားလိုက်ပါ။
နာမကာယ (Pali နာမ, mind, spirit, and ကာယ, a collection), *n.* the mind, considered collectively.
နာမဝိသေသနာ, *n.* an adjective; *see* ဝိသေသနာ။
နာမည် (from နာမ, and အမည်), *n.* a name.
နာမည်ကောင်း, *v.* to bear a good name or reputation.
နာမည်ကြီး, *v.* to have a great name, to be distinguished.
နာမည်ခေါ်, *v.* to call by name.
နာမည်ဆိုး, *v.* to bear an evil reputation.
နာမည်ပြောင်း, *v.* to change a name, နာမည်လွှဲပြောင်း။
နာမည်မပါသော, *a.* anonymous.
နာမည်မှည့်, *v.* to name, to style, to call. The Arakanese often give their children revoltingly filthy names, in order, as they say, to ward off evil *nats.*
နာမည်လွှဲပြောင်း, *v.* to change a name, to give a false name, နာမည်လွှဲပြောင်းပြော။

နာရကတ္တိ, *n.* a diamond of the second quality; *see under* မိုန်။
နာရနီ, *n.* an excellent kind of gold, နာရနီရွှေ, နာရကာရွှေ။
နာရီ (Pali), *n.* a measure of time equal to four *pads* (ပါဒ်) or twenty four minutes of English time; an hour; a watch, clock, horologe, or timepiece.
နာရီအမြောက်, *n.* a gun fired at a stated hour.
နာရီအိမ်, *n.* a watch or clock, referring rather to the case.
နာရီခွက်, *n.* a watch.
နာရီစက်, *n.* the works of a clock or watch.
နာရီဆုပ် (မုန့်), *n.* a kind of confectionery.
နာရီတီး, *v.* to strike the hours, as a clock, နာရီထိုး။
နာရီပြန်, *n.* after noon, or after midnight.
နာရီမောင်း, *n.* a gong struck at a stated hour.
နား, 1, *n.* the ear.
နားအပါးနှင့်ပြေသော, *a.* auricular.
နားအုံ, *n.* the bulge behind the ear.
နားကင်း (*pron.* နဂင်း), *n.* an ornament above the ear of an image of Gautama.
နားကင်းထူ, *v.* to be thick-eared, that is, dull of hearing; to be dull of apprehension.
နားကင်းပါး, *v.* to be thin-eared, that is, quick in hearing; to be quick in apprehension.
နားကင်းဖိတ် (*pron.* နဂင်းဖိတ်), *a.* solid, not hollow; *see* နားပင်းဖိတ်; when applied to a person, signifies stupid, incapable of hearing (*infreq.*).
နားကန်ကြိုး (*pron.* နဂံကြိုး), *n.* a bowline.
နားကပ်, *n.* a certain ear ornament, မိန့်နားဆွဲ။
နားကျ, *v.* to accord with, acquiesce.
နားခံ, *v.* to receive by the ear; to listen, attend to; *n.* an officer who receives an order from a higher authority, နာခံတော်, စစ်ကဲနားခံ. ရွှေနားခံတော်။
နားခံနာယူ, *v.* to listen with regard and acceptance.
နားခါး, *v.* to find bitter to the ear, to be much annoyed by hearing, မင်းပြောသည့်စကားအလွန်နားခါးသည်။
နားခေါင်, *n.* the tube of the ear.
နားချ, *v.* to convince by argument, or by evidence presented in any manner to the mind, in order to gain some benefit.
နားချည် (*pron.* ချည်), *v.* to find unpleasant to the ear.

နားချို, *v.* to find sweet to the ear, to love to hear.

နားချှို, *v.* to be born deaf.

နားခွက်, *n.* the pan that holds the priming of a musket or gun; figuratively applied to quick discernment.

နားငြိမ့်, *v.* to listen with pleasure and delight.

နားငြီး, *v.* to be tired of hearing.

နားစိမ့်, *v.* to listen with thrilling pleasure, နားစိမ့်သွားသည်။

နားစောင့် (*pron.* နဇောင့်), *n.* a linchpin.

နားစောင့်ဝေး, *v.* to be thick-eared, that is, dull of hearing; *see* နားထူ; a term also applied to timid horses, နားစောင့် (သွေ) ဝေးလို့လန့်တတ်သည်။

နားစွင့်, *v.* to listen attentively, as when endeavoring to catch a distant or uncertain sound; applicable to animals as well as to men, နားတစွင့်စွင့်နှင့်နေသည်။

နားစွေ, *v.* to have small ears.

နားဆန်, *n.* a pulley, the wheel of a block.

နားဆိမ့်, *v.* to be extremely pleasant to the ear.

နားဆေး, *n.* the powder in the pan of a musket, နားယမ်း။

နားဆေးခတ်, *v.* to put powder in the pan of a musket.

နားညောင်း, *v.* to listen patiently, နားညောင်းတော်မူပါ။

နားတင်းတီး (*pron.* နဒင်းတီး), *v.* to keep up a continual repetition or din in order to force attention, as in the way of propagating scandal.

နားတောင်း (*pron.* နဒေါင်း), *n.* a hollow cylinder worn in the perforated lobe of the ear.

နားတောင်းဝတ်, *n.* the lobe of the ear, နားဖျည်း။

နားထင် (*pron.* နထင်), *n.* the part of the head before and above the ear, the temple.

နားထူ, *v.* to be thick-eared, that is, dull of hearing; to be dull of apprehension.

နားထောင် (from ထောင်, to erect), *v.* to listen, hearken, attend to; to mind, obey, as in the phrase, စကားကိုနားထောင်သည်။

နားထိုင်း, *v.* to be hard of hearing; *comp.* နားလေး။

နားထွင်း, *v.* to bore the ears; *see* နားဖောက်; နားထွင်းမင်္ဂလာပွဲ, to perform the ceremony of ear-boring.

နားပေါက်, *v.* to have large, unsightly perforations in the lobe of the ears, ရှမ်း နားပေါက်ကျယ်; နားပေါက် is also applied to an ornament worn in the perforations of the lobes of the ears.

နားပင်း, *v.* to be deaf.
နားပင်းဗိတ် (*pron.* နားဗင်းဗိတ်), *a.* solid, not hollow; applied to articles that are naturally or commonly hollow, ခေါင်းဗိတ်; artificially solid; ဆင်စွယ်နားပင်းဗိတ်, ဝက်စွယ်နားပင်းဗိတ်; *comp.* စတိ။
နားပန်, *n.* an amulet worn in the ear, နားပန်လက်ဖွဲ့။
နားပန်း, *n.* the trunnion of a gun; the ear of a pail.
နားပန်းကြိုး (*pron.* နဗန်းကြိုး), *n.* a rope handle of a pail or bucket.
နားပန်းကွင်း, *n.* the curved handle of a pail or bucket.
နားပန်းစွန်း (*pron.* နဗန်းဇွန်း), *n.* the end of an axletree, နားစေ့, သွည်း နားပန်းစွန်းထွက်သွားလို့ဟွည်းမှောက်သည်။
နားပန်းဆံ (*pron.* နဗန်းဇန်), *n.* an earlock.
နားပန်းဆံကြိုး, *n.* a sail rope.
နားပန်းပေါက်, *n.* the hole in the ear of a pail.
နားပါး, *v.* to be thin-eared, that is, quick in hearing; to be quick of apprehension, နားပါးသည့်လူ။
နားပုပ်နားဆွေး (*pron.* နဗုတ်နဆွေး), *int. imprecative*; may my ears perish (if I heard it), သည်စကားနားပုပ်နားဆွေးမကြားရဘူးပါဘူး။
နားပူသံကျပ် (*pron.* နဗူသံကျပ်), *adv.* in a manner painful to hear, whether teasingly, or scoldingly, နားပူသံကျပ်ထပ်တလဲလဲပြောသည်။
နားပေါက်, *n.* a perforation in the lobe of the ear; the touchhole of a musket or gun.
နားပျဉ်း (*pron.* နားဖျဉ်း), *n.* the lobe of the ear; နားပျဉ်းကျသည်, applied to old people.
နားဖါကော်, *n.* an earpick, နားဖာကလော်, နားဖာချူ။
နားဖါချေး, *n.* cerumen, earwax.
နားဖောက်, *v.* to bore the ears (ထွင်း is more elegant).
နားမခံသာ, *v.* to be harsh to the ear.
နားမရိကွင်း, *n.* the ring that secures the shrouds of a boat or vessel.
နားမရိဆိုင်း, *n.* the shrouds of a boat or ship, ရွက်တိုင်ဆိုင်းကြိုး။
နားယမ်း, *n.* the powder in the pan of a musket, နားဆေး။
နားရကင်း, နားရတင်း, *n.* an ornament or guard worn about the ears, being an appendage to a crown (သရဖူ).
နားရွက်, *n.* the ear, *lit.* the leaf of the ear; *also used as a verb,* when it has a signification similar to နားထောင်, though more elegant, ပေးသည့်အမိန့်ကိုနားရွက်ကြပါ, ကျွန်ုပ်စကားကိုနားရွက်စမ်းပါ။
နားရှက်, *v.* to be ashamed to hear.
နားလည် (*pron.* လယ်), *v.* to understand; *often followed by* တတ်မြောက်, ကျွင်စကားနားလည်တတ်မြောက်သူ။

နားလေး, *v.* to be rather hard of hearing; *comp.* နားထိုင်း။
နားဝင်, *v.* to enter the ear, gain access to the mind, be persuasive.
နားဝေ, *v.* to have one's sense of hearing confused, နားဝေနေပြီ။
နားဝေနားဝါ (*pron.* နဝေနဝါ), *adv.* doubtingly, as to what is heard, နားဝေနားဝါနေသည်။
နားဝှေ, *v.* to hear indistinctly.
နားသည် (*pron.* နသယ်), *n.* the part of the head behind the ear.
နားသန်, *n.* an earring (*obs.*). *Der.* ကောင်းနားသန်, မိုးနားသန်, နားသန်ကွင်း။
နားသန်သီး, *n.* an eardrop, ရွှေနားသန်သီးပန်သည်။
နားသာ, *v.* to be pleased in hearing, နားညွှတ်, နားညွှတ်နူးသည်။
နားသီး, *n.* the block of a pulley, လက်ရှပ်သီး။
နားသီးစက်, *n.* same as နားသီး။
နားသွင်း, *v.* to put into the mind, either as a speaker or a hearer, နားချပ်။
နားသွယ်, *n.* the part of the head under the ear.
နားဟူ, *v.* to sound, as a buzzing noise in the ear.
နား, 2, *v.* to cease from motion or action through desire for rest; to alight, as an insect, to perch, as a bird; to be arrested in its progress, as an arrow, bullet, or cannon-ball when fired at an object, *i.e.*, striking an object without forcing its way through, သစ်ပင်ကိုပစ်လိုက်သောအခါ၊ကျည်မနားဘူး; may also be used in speaking of a clean cut made by a *da*, sword, etc., အုန်းသီးခုတ်လိုက်သည်မှာ၊ထားမနားဘဲပြတ်သွားသည်; နံနက်နား၊နေ့နား၊ညနား, the three intervals of rest which reapers take in harvest time; နေတယ်ပူဒယ်၊သစ်ပင်အောက်မှာနားကြဦးစို့ရှဲ (*colloq.*), the sun is very hot, let us rest under the tree; အညောင်းပြေအညာပြေခဏနားကြစို့, let us rest a little while, in order that our stiffness may be relieved.
နားနားနေနေ, *adv.* slowly, moderately; this word is usually applied to words of coming and going, and of performing manual labor, when it indicates that a journey or a work is undertaken with frequent rests, hence accomplished slowly.
နိကာယ်ငါးပါး (Pali နိကာယ, a collection), *n.* the five parts into which the Buddhist Scriptures are divided, *viz.* ဒီဃ, မဇ္ဈိ, သံယုတ္တ, အင်္ဂုတ္တရ, ခုဒ္ဒက, the names of which are usually combined with the suffix နိကာယ်, ဒီဃနိကာယ်; နိကာယ်ငါးကျမ်း, နိကာယ်ငါးသွယ်။
နိက္ခမ (Pali), *n.* a departure into a wilderness, implying a renunciation of all the benefits and pleasures of social life, တောသို့ထွက်ခြင်း (86)
နိဂုံး, 1, *n.* the conclusion of a writing or book, sometimes containing a

summary, or other information, such as the writer's name, place of residence, the date of composing or transcribing, etc.; နိဂုံးအုပ်, နိဂုံးချုပ်, နိဂုံးသတ်, to make such a summary.

နိဂုံး, 2 (Pali နိဂမ), *n.* a small town, market village, little trading place; *comp.* ဇနပုဒ်။

နိဂ္ဂဟိတ် (Pali နိဂ္ဂဟိတံ), *n.* the character (ံ), commonly called သေးသေးတင်, when combined, in words of Pali origin, with the symbol of the vowel ဣ (ိ), and in some other cases.

နိစ္စ (Pali), *n.* permanence; မြဲခြင်း, *see* ထာဝရ။

နိစ္စဓူဝ (Pali), *n.* permanence; *used also adverbially,* နိစ္စဓူဝပြုသည်, နိစ္စဓူဝနေသည်။

နိစ္စဘတ်, *n.* cooked rice offered regularly to *pongyis.*

နိဇီဝ (Pali နိ, *priv.* and ဇီဝ, life), *n.* a lifeless substance; *opposed to* သဟဇီဝ။

နိဒါန်း, *n.* a compendious view, a syllabus, table of contents prefixed to a work, နိဒါန်းရေးသည်; also used figuratively, နိဒါန်းထိုးလောက်သည့်လူဘဲ, နိဒါန်းတွင်နေရစ်သည်; *nedana* (နိဒါန်း) was originally applied to the introduction to the commentary on the *Jataka* stories.

နိပ်, *v.* to be kept down; chiefly applied to wind in the stomach, လေနိပ်သည်. *Der.* နှိပ်။

နိပါတ်, 1 (Pali နိပါတ), *n.* a particle prefixed or affixed, without taking the place or office of an inflection, နိပါတ်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်သည်; *comp.* ဝိဘတ်။

နိပါတ်, 2, *n.* a short *zat*, one of the five hundred and fifty, exclusive of the ten great *zats*, ဇာတ်နိပါတ်။

နိဗ္ဗာန် (Pali နိဗ္ဗာန), *n.* rest from all evil; annihilation; သတ္တဝါတို့ကို နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ရွှေမြို့သို့၊ ပို့ဆောင် ကယ်တင်တော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရား; *nirvana,* အကျွတ်တရား။

နိဗ္ဗာန်ကျောင်း (*pron.* နိဗ္ဗာန်ကျောင်း), *n.* a building in which the body of a priest is laid in state.

နိဗ္ဗာန်ကျောင်းတကာ, *n.* one who makes an offering of a နိဗ္ဗာန်ကျောင်း။

နိဗ္ဗာန်စံ, *v.* to attain and enjoy *nirvana.*

နိဗ္ဗာန်ဆော် (*pron.* နိဗ္ဗာန်ဇော်), *n.* a religious crier, one who notifies and calls to worship.

နိဗ္ဗာန်ယူ, နိဗ္ဗာန်ရ, နိဗ္ဗာန်ဝင်, *v.* to attain *nirvana* (နိဝါန).

နိမ်, *v.* to be kept down; *comp.* နိမ့်; သူခိုးထားပြမှားကို၊အစိုးရမင်းနိမ်အောင် မနိုင်လျှင်၊သည်အရပ်တွင်မည်သူမျှနေဝံ့စရာအခွင့်မရှိ. *Der.* နှိမ့်။

နိမိတ် (Pali နိမိတ္တံ), *n.* a sign, mark, token, လက္ခဏာ; a mark denot-

ing the limit or boundary of a territory, နယ်နိမိတ်; the mark of gender, that is, the private parts, male or female; ယောက်ျားနိမိတ်, မိန်းမနိမိတ်; a mark or proof of something latent, or cognizable by the senses; a mark, sign of something future, an omen, prognostic, portent. တိတ်, ပုဗ္ဗနိမိတ်။

နိမိတ်ကောင်း. *v.* to be of good omen, အလွန်နိမိတ်ကောင်းသည်၊အကြံထမြောက်လိမ့်မည်။

နိမိတ်ကြီးလေးပါး, *n.* the four great signs, the sight of which induced Sidharttha to renounce the world previous to his becoming a Buddh, *viz.* an old man (သူအို), a sick and infirm person (သူနာ), a dead person (သူသေ), and a recluse (ရဟန်း) (87).

နိမိတ်ဆိုး, *v.* to be of evil omen, နိမိတ်ဆိုးသည်။သည်လမ်းသွားလို့မကောင်းပါ။

နိမိတ်တမျည်. *n.* a mark, sign of something future, an omen, prognostic, portent, တိတ်။

နိမိတ်နမာ, *n.* same as နိမိတ်; ခင်ဘျားပြောသည့်စကားနိမိတ်မရှိ၊နမာမရှိ, *lit.* the words you speak have no omen (hence are of bad omen).

နိမိတ်ပြသောမေးခွန်း, *n.* a leading question.

နိမိတ်ဘတ်, *v.* to explain omens, ပုဏ္ဏားလူမျိုးနိမိတ်ဘတ်တတ်သည်ဟုမြန်မာလူမျိုးအယူရှိသည်, the Burmese believe that Brahmins are able to explain omens.

နိမိတ္တကျမ်း, *n.* a book which explains omens.

နိမ္မာနရတိ, *n.* the fifth stage of the world of *nats*; *see under* နတ်ပြည်။

နိမ္မိတ (Pali), *a.* created.

နိမ္မိတသတ္တဝါ, *n.* a created being, creature.

နိမ့်, *v.* to be low, ပျပ်သည်; *comp.* နိမ်; to be short in stature; *comp.* ပု; သည်အိမ်တဆိတ်နိမ့်သည်၊ကြည့်မကောင်းပါ; ကံနိမ့်သည့်အခါ၊လူတကာလူပိုင်းနှိပ်စက်ချင်သည်; သည်မှာမြေအလွန်နိမ့်သည်၊ရေဝပ်လိမ့်မည်လို့ထင်သည်, the ground is very low here; water will lodge, I think. *Der.* နှိမ့်။

နိရယ (Pali), *n.* hell, ငရဲ, နရက် or နရက။

နိဝါတ (*pron.* နိဝါဒ). *n.* lowliness, humility; နိဝါတတရား, the law of humility.

နိသိဒိုင် (Pali နိသိဒန်), *n.* a quilt or cushion used by priests.

နိဿမကာရီ, *a.* acting with care and attention.

နိဿယျ (Pali), *n.* the interpretation of an original text (ပါဠိ), ပါဠိအနက်, နိဿယျနာမ်စောင်။

နိဿရည်း (Pali နိဿယ), *n.* a support, guide, something to lean on or adhere to, အမှီသဟဲ, နည်း။

နိသရည်းဆရာ, *n.* a superior teacher (inferior to ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ), one who is capable of laying down rules; ဓမ္မစရိယာဆရာ။
နိဿိတ, *n.* a dependent, pupil, disciple, adherent.
နီ, *v.* to be red.
နီကျင်ကျင်, နီကြန်ကြန်, *a.* or *adv.* pale red, violet; နီကျင့်ကျင့်, နီကြန့်ကြန့်, *less than* နီကျင်ကျင်, နီကြန်ကြန်။
နီစပ်စပ်, *a.* or *adv.* disagreeably reddish.
နီတီတီ, *a.* reddish.
နီတျာတျာ, နီတာရဲ, *a.* or *adv.* very or excessively red, အသားအရေနီတျာတျာရှိသည်။
နီနှမ်းနှမ်း, နီမွဲမွဲ, *a.* or *adv.* of a dull, faded, red color.
နီပြာပြာ, *a.* or *adv.* of a bluish red color, မိုးသီးကြီးရောင်။
နီမောင်း, *v.* to be purple, နီမောင်းသောအရောင်ခြည်တော်ကိုလွှတ်တော်မူသည်။
နီမြန်း, *v.* to be red; *see* နီ။
နီရဲရဲ, *a.* or *adv.* very red.
နီဝါ, *v.* to be tawny, auburn.
နီဝါဝါ, *a.* fallow in color, as a deer.
†နီတိ (Pali, ဈွေအိုး), *n.* a book of proverbs, of which there are three, *viz.*, ဓမ္မနီတိ, pertaining to religion; လောကနီတိ, pertaining to common life; ရာဇနီတိ, pertaining to government.
နီပါးဆေး (ပင်), *n.* the madder plant and root; formerly much used for dyeing cotton fabrics, the *Niba morinda* (88).
နီယတို့, *adv.* in contact, conjunction, as a planet or star.
နီလာ, *n.* a sapphire; hence သိဟိုဠ်နီလာ, an amethyst; နီလာကြံဆံ, a term applied to sapphires which have a reddish tint.
နီလာတွင်း, *n.* a sapphire mine.
နီး, *v.* to be near, not distant, မဝေး, ရန်ကုန်မြို့တော်တော်နီးပြီလား, သူခိုးအိမ်နားနီးသူခိုး၊ တံငါအိမ်နားနီးတံငါ (ဖြစ်တတ်သည် understood), he who lives near the house of a thief is apt to become a thief; he who lives near the house of a fisherman is apt to become a fisherman.
နီးကမ်း, *v.* same; *seldom used assertively.*
နီးစပ်, *v.* to be contiguous, to be very near, ခင်ဘျားတို့နှစ်ယောက်သွေးနီးစပ်ကြသလား။လူပုံချင်းအလွန်တူကြသည်, သွေးမျိုးနီးစပ်။
နီးပါး, *v.* to be near (*infreq.*). *Der.* အနီးအပါး။
နီးရင်း, *v.* to be nearly related.
နု, *v.* to be young, tender, delicate, မရင့်, မကြမ်း; to be fine in grain or texture, ချောသည်; to be done nicely or curiously, as carving, ပန်းနုသည်; to be young, as the moon, လနုသည်; to be feeble, as

the rays of the sun in the morning; to be immature in mind, inexperienced. စိတ်နု, သဘောနု; to be unseasoned, as timber, သစ်သားနုသည်; သရက်ရွက်နုသည်, သရက်ရွက်နုစပြုသည်, မန်ကျည်းရွက်နုသည်; also applied to a *paramita* which has not been fulfilled, ပါရမီနု; သည်လူအသက်နုနုကလေးရှိပါသေးသည်, this person is still of tender age; သည်စားပွဲပန်းထုသည်မှာ၊အလွန်နုသည်, the carving of this table is very delicate; သည်သူငယ်ခရီးမသွားနိုင်ပါ၊ငယ်ရွယ်နုလှသေးသည်, this child cannot travel, he is still of a young and tender age.

နုငယ်, *v.* to be young and tender.

နုထွတ်, *v.* to be very tender.

နုထွား, *v.* to be large in size for one's age.

နုနယ်, *v.* to be young, tender, delicate; to be nicely done.

နုပျို, *v.* to be in the prime of life; followed by သာယာ, in describing scenery, အလွန်နုပျိုသာယာသည့်အရပ်။

နုဖတ်, *v.* to be delicate and fresh-looking, as a person's complexion.

နုမှည့်, *v.* to be ripe and tender, as fruit, သရက်သီးနုမှည့်။

နုဝါ, *n.* tree cotton.

နုတ်, *v.* to take out, pull out, extract; *comp.* ထုတ်; to take away (one's office); to subtract (in arithmetic); to repeal (an order).

နုတ်ကိန်း, *n.* a subtrahend.

နုတ်ကြွင်း, *n.* a remainder (in subtraction).

နုတ်ထုတ်, *v.* to make an extract from a writing, ခက်ခဲသောစကားများကိုကျမ်းဂန်မှနုတ်ထုတ်ရေးသားလို့ပေးပါ။

နုတ်ယူ, *v.* to take from, to subtract.

နုတ်ယူတတ်သော, *a.* privative.

နုတ်သိမ်း, *v.* to degrade from office and deprive of all insignia; to repeal (an order), အမိန့်နုတ်သိမ်းသည့်နေ့ကစ၍အတည်အမြဲမပြုစေရ, အမိန့်တော်ရုပ်သိမ်းသည်။

နုတ်သိမ်းပြန်, *v.* to revoke, ပလပ်စေသည်။

နုန်, *v.* to be unpleasant to the eye, as something grotesque, unwieldy, clumsy, or antiquated; to be outlandish; to be plain and ugly in features and dress; *fig.*, despicable, poor-spirited; တယ်နုန်သည့်နာရီကြီး, a very clumsy, large clock; တယ်နုန်သည့်အလျှိုကြီး။

နွဲ့, *v.* to be loose, not firm, unstable (*obs.*), မခိုင်, နဲ့သည်; to be weak, infirm, inefficient, irresolute; rather applicable to purpose, character, influence, etc.

နွဲ့နဲ့, *v.* to be weak, infirm, inefficient, irresolute, တယ်မင်းသဘောနွဲ့နဲ့ပါကလား (*colloq.*), your character is irresolute indeed! ပရိသတ်ထဲ

မှာခင်ဗျားနွန်နွန်နှဲ့နှဲ့စကားပြောတတ်လွန်းလှ၊ ရှေ့ကကဲ့သို့ ခင်ဗျားကိုအများက မရှိသောကြပါ။

နွန်း, 1, *n.* the deep mud or mire, on the bank or in the bed of a river; *comp.* ညွန့်, and နွံ; နွန်းမြေ, land on which onions, tomatoes, pumpkins, gourds, and sweet potatoes are grown.

နွန်းကျွံ, *v.* to sink into deep mud.

နွန်းပို့, *v.* to become filled up, choked with mud, သည့်နှစ်နွန်းပို့လို့သင်္ဘော များမသွားနိုင်ပါ။

နွန်း, 2, *v.* to be weak, exhausted, from fatigue or illness, or from the effects of medicine; *comp.* နွမ်း။

နွန်းချွဲ, *v.* to be in an exhausted and debilitated state, as when attacked by or recovering from cholera, or after having performed a journey which has overtaxed one's bodily strength; ဝမ်းသက် ဆေးကိုခဏခဏစားလျှင်၊အလွန်နွန်းချွဲတတ်သည်, if one takes purgative medicines frequently, one is liable to become exhausted and debilitated.

နွန်းနွေ့, *v.* same as နွန်း။

နွန်းနယ်, *v.* same as နွန်း (*infreq.*), နေပူထဲတာရှည်သွားရလျှင်နွန်းနယ်တတ် သည်။

နုပ်, *v.* to be small, fine; implying many particles, ဖွဲ့သည်; *comp.* သေး; to be insignificant looking; to be mean, paltry, contemptible, as language; with စဉ်း (စဉ်း) to cut, chop, or mince, into small pieces, နုပ်နုပ်စဉ်းလိုက်သည်; အပြောအဆိုနုပ်သည်; နုပ်နုပ်ဖွဲ့ ဖွဲ့များကိုသိမ်း ဆည်းစရာရှိပါသေးသည်။

နုမော်, *an abbrev. of* အနုမောဒနာ။

နူ, *v.* to be leprous, to have leprosy. It is considered a great breach of good taste to use this expression in the hearing of any person afflicted with leprosy; ကိုယ်မကောင်း, or အနာကြီးရှိသည်, are substituted. The least offensive term is ကုဋ္ဌဖြစ်သည်; နူမည်အစယားသည်၊ သေမည်အစဖျားသည်၊ နူရာဝဲစွဲ၊ လဲရာမှာသူခိုးထောင်း, signifying that misfortunes never come singly.

နူထွက်, *v.* to appear, as the prominent excrescences in leprosy.

နူနာ, *n.* the leprosy, ကုဋ္ဌ။

နူဝဲ, *v.* to be leprous, to have leprosy.

နူး, *v.* to be made soft by some process; *comp.* ပြော့; အုတ်မြေကိုနူး အောင်ရေနှင့်နှူးလိုက်ပါ. *Der.* နှူး။

နူးညံ့, *v.* to be fine, nice, delicate, gentle, pleasant, သိမ်မွေ့သည်။

နူးညံ့ချိုသာ, *v.* to be suave, ချိုသာသည်။

နူးညွတ်, *v.* to be well-disposed toward, affectionate, pleased with, ကြည်ညိုသည်, နှစ်သက်သည်။

နူးနပ်, *v.* to be made soft, especially by cooking; *fig.*, to be sensible, well-informed, experienced; to be well considered and cogent, as language, အပြောအဆိုနူးနပ်သည်; ဆရာကြီးအလွန်သဘောနူးနပ်သည်, the great teacher has a very experienced mind.

နေ, 1, *n.* the sun.

နေအိမ်ဖွဲ့, *v.* to form a halo, as the sun; *n.* a halo of the sun.

နေအောက်သီး, *n.* fruit that faces the setting sun.

နေကာ, *n.* a screen from the sun.

နေကျ, *n.* the decline of the sun, afternoon; နေကျဘွားး၊နေတက်ဘွား, to be born when the sun is in the decline, or in the ascent; ကျနေ အလွန်ပူသည်, the declining sun is very hot.

နေကျော်, *v.* to pass the meridian, as the sun.

နေကျော်အိမ်, *n.* a house that fronts east or west, ခင်ဗျားအိမ်နေကျော် ဆောက်သလား။

နေကြတ်, *v.* to be eclipsed, as the sun; *in colloq. freq. pron.* နေကြစ်; "the sun and moon are at regular intervals seized by the *asurs* Rahu (ရာဟု) and Ketu (ကိတ်ပြွဟ်), and these periods are called *grahanas* or seizures (eclipses)." M.B.

နေကြာ, *n.* the sunflower, နေကြာပန်းကဲ့သို့နေ့တိုင်းမပြတ်ရှင်လန်းပါစေသော။

နေကွယ်, *v.* to disappear from view, as the sun.

နေခို, *v.* to take shelter from the heat of the sun.

နေချို, *v.* to be moderately warm, not hot, as the sun, နေချိုမှသွားကြစို့။

နေခြည်, *n.* a sunbeam, နေရောင်ခြည်။

နေစာ, *n.* the morning sun.

နေစာလှို, *v.* to be the cool of the morning.

နေစာလှုံ, *v.* to bask in the morning sun, နေပူစာလှုံသည်. The Burmese believe that sick persons die, if they bask in the sun.

နေစောင်း, *v.* to be declining, as the sun in the latter part of the day, ညနေစောင်း။

နေစွယ်, *n.* the strong rays of the sun.

နေစွယ်ကျိုး, *v.* to be broken in strength, be cool, as the sun in the latter part of the day, နေအေးသည်။

နေစွယ်တောက်, *v.* to be emitted, as long shafts of sunlight through a cloud, which the Burmese regard as presaging a high wind.

နေစွယ်ထိုး, *v.* to strike powerfully, as the rays of the sun.

နေဇာမြက် (from ဇာတိ), *n.* the earliest grass, coeval with the sun and the earth, မြေဇာမြက်။

နေညာသီး, *n.* fruit that faces the rising sun.

နေညို, *v.* to be dark and cool, as the sun when covered by a cloud, နေညိုမှခရီးသွားနိုင်မည်. နေညိုမှသေည်။

နေတက်, *n.* the ascent of the sun, the forenoon.

နေတောင်တင် (*pron.* နေတောင်ဒင်), *n.* the time when the afternoon sun rests on the summit of a hill, or range of hills: this expression was used with reference to the time when criminals were executed at Mandalay, နေတောင်တင်လောက်ခြုံကျောင်ထုတ်ခေ; also used of the sun when in such position, in any locality having hills or mountains to the west.

နေတိုင်း, *n.* a sextant; နေတိုင်းနာရီ, a sun dial, နေနာရီ; နေတိုင်းနာရီစက်ဝန်း, a dial plate.

နေထီးဆောင်း, *n.* an imperfect halo of the sun; *comp.* နေအိမ်ဖွဲ့။

နေထွက်, *v.* to rise, as the sun.

နေထွက်နေဝင်, *adv.* from sunrise to sunset.

နေထွက်ဘုရင်, *n.* King of the Rising Sun; formerly a title of the Kings of Burma.

နေနည်း, *v.* to be late in the afternoon.

နေပူ. *v.* to be hot, as the sun; နေပူ, နေပွင့်, နေသာ, to be a fine day, မနေ့ကနေမသာပါ, yesterday was not a fine day.

နေပူခံသီး, *n.* fruit that is ripened in the sun; *comp.* လောင်းရိပ်ခံသီး။

နေပူစပ်ခါး, *n.* the burning heat of the sun.

နေပူစာလှုံ, *v.* to bask in the morning sun, နေစာလှုံ။

နေပြောက်, *n.* a spot of light made by the sun shining through an aperture, နေပြောက်ထိုး။

နေပွင့်, *v.* to appear through the clouds. as the sun; to be a fine day, မနေ့ကနေပွင့်သည်။သည်ကနေ့မိုးဃါးရွာသည်, yesterday was a fine day, to-day it is raining.

နေဗိမာန်, *n.* the sun, *lit.* the mansion of the sun (89); နေဗိမာန်အတွင်းကား၊ရွှေဖြင့်ပြီး၏။ အပကား၊ဖန်ဖြင့်ပြီး၏။ အတွင်းအပနှစ်ပါးလုံးပင်၊ ပူသည်သာတည်းဟုမှတ်ကုန်ရာသတည်း, နေဗိမာန်အဖြောင့်ကား၊ယူဇနာငါးဆယ်ရှိ၏။ နေဗိမာန်အဝန်းကား၊ ယူဇနာတရာငါးဆယ်ရှိ၏။

နေမင်း, 1, *n.* the sun (*poetical*).

နေမင်း, 2, *n.* a species of narcissuswort, the *Eurycles amboinensis.*

နေမြင့်, *v.* to be high in the heavens, as the sun; to be far advanced, as the morning, အိပ်ရာထနေမြင့်သည်, he is late in rising (နေစောင်း,

and မိုဃ်းချုပ် denote lateness of time in the afternoon and evening, ညည့်နက်, lateness of time at night).

နေရောင်, *n.* sunlight, နေ၏အလင်း။

နေရောင်ကာ, *n.* a visor; *see* နေကာ။

နေရောင်ခြည်, *n.* a sunbeam, နေရောင်နေဝါ။

နေရောင်ထိချက်, *n.* a sunstroke, နေပူလျှပ်ချက်။

နေရောင်ထိုး, *v.* to shine through an aperture, as the sun; to glare, as the sun; *more than* နေပြောက်ထိုး; နေရောင်တောက်။

နေရှိန်, *v.* to be burning, as the rays of the sun; to be radiated, as the rays of the sun.

နေဝင်, *v.* to set, as the sun; နေဝင်ဘုရင် was a title conferred on some Shan *sawbwas* by the King of Burma.

နေဝင်မြိုးမြိ, နေဝင်ရီတမှောင်, နေဝင်ရီရီ, နေဝင်ရီတရော, *n.* the evening twilight, the dusk of the evening, ညဆည်းဆာ။

နေဝန်း, *n.* the disc of the sun.

နေသာ, *v.* to be pleasant, as the sun in the cool of the evening; to be fair weather, မနေ့ကနေသာသည်။

နေ, 2, *v.* to stay, remain; to dwell, abide, have a residence; နေ *often gives a continuative force when it follows other verbs*, ရှိနေသည်, ကြည့်နေသည်, မေ့နေသည်; *in a protracted sense*, to wait for, ကောင်းပြီခင်ဗျား၊နေနှင့်ဦးနေဉ်, all right, sir, you wait a bit (and see); said by way of a threat.

နေအိမ်, *n.* a dwelling house.

နေကျိုးနေကြာ (from အကျိုးအကြာ), *adv.* without profit (*infreq.*), နေကျိုးနေကြာသီးသည်။

နေခက်, နေမကောင်း, *v.* to feel indisposed, out of sorts.

နေခင်းထိုင်ခင်း (*pron.* နေဂင်းထိုင်ဂင်း), *n.* a place of residence, an abode, နေခင်းထိုင်ခင်းသာယာသည်။

နေထိုင်, *v.* same as နေ, but conveying a more permanent signification, ခင်ဗျားသည်အရပ်တွင်နေထိုင်သည်မှာတယ်လောက်ကြာပြီလဲ။

နေပြည်တော်, *n.* an honorific name formerly applied to the dominions of the King of Burma.

နေမြေ, *n.* land on which dwelling houses are erected.

နေရစ်, *v.* to remain behind.

နေရာကျ, *v.* to become settled, to be nicely adjusted, managed, or arranged; to be completed satisfactorily, သည်အမှုနေရာကျအောင်ပြုပါ, arrange this matter satisfactorily.

နေရာစွန်, နေရာလွတ်, *n.* situations more honorable than နေရာငါးသွယ်။

နေရာငါးသွယ်, *n.* the five posts of honor, or places of sitting in the royal presence, *viz.* တော်နေရာ, ဒူးနေရာ, စနည်းနေရာ, အတွင်းတဝေါ, ပြင်တဝေါ။
နေရာတော်ခင်း (*pron.* ဒေါ်ဂင်း), *n.* the person in a dramatic performance who prepares the royal apartments for the king and queen.
နေရာထိုင်, *n.* a cushion, ဖုံ။
နေရာဖုံ, *n.* same.
နေရာဝပ်, *v. see* နေရာကျ; နေရာသေဝပ်။
နေ့, *n.* a day, from sunrise to sunset; *opposed to* ညဉ့်; *comp.* ရက်, a natural day of twenty-four hours; နေ့ချင်းပြန်နိုင်သည့်ခရီး။
နေ့ကောင်းရက်သာသင်ရွေး, *v.* to select a propitious day for an undertaking.
နေ့ခင်း, *n.* the middle of the day, from about noon till about 3 p.m.
နေ့ခစားငှါး (*pron.* နေ့ဂစားငှါး), *v.* to work by the day, to work for day wages.
နေ့ချင်း, *adv.* the selfsame day.
နေ့စားငှါး, *v.* to work for day wages.
နေ့စားလုပ်, *v.* to work by the day.
နေ့စားလိုက်, *v.* to engage one's self and serve for day wages.
နေ့စေ့လစေ့, *v.* to be fulfilled, as the time of a woman who is *enceinte.*
နေ့ခွဲ, နေ့ခွဲရက်ချုပ်, *n.* a record of the time and circumstances of one's birth, made for astrological purposes.
နေ့နံ, *n.* the day of the week on which one was born; *see* နံ, 2.
နေ့ပုပ်, *n.* a bad day, either one spent in vain, or one marked by unlucky omens, ရက်ပုပ်; ပြဿဒါးရက်။
နေ့လယ်, *n.* the middle of the day; နေ့လယ်ကြောင်တောင်, in glaring daylight.
နေ့လယ်စာ, *n.* a midday meal; နေ့လယ်စာကျွေး, to give a midday meal.
နေ့ဝါ, *n.* lessons to be learned or recited by day; ဝိနည်းငါးကျမ်း, သုတ်သုံးကျမ်း, etc.
နေ့သင့်နံသင့်မှည့်, *v.* to give a name, the initial of which is one of the letters belonging to the day on which a person was born.
နဲ, *see* နည်း, *v.* to be few.
နဲ့, *v.* to be loose, not firm, နွဲ့နဲ့သည်, ကျွန်ုပ်သွားတချောင်းနဲ့နေလို့ထမင်းအစားရခက်သည်; သည်တိုင်နဲ့လှုပ်ပြီ၊လဲတော့မည်, ပညာသမာဓိနည်းသောသူများ၊ သူတပါးလှုပ်ရှားတိုင်းနဲ့သည်, those who are deficient in wisdom and tranquility of disposition, are agitated whenever others move. *Der.* ချွဲနဲ့, နွဲ့နဲ့, and နှဲ့။
နောက်, 1, *n.* the space behind (a thing); sometimes, past time, အရင်, but commonly, future time, ရှေ့. *Der.* အနောက်။

နောက်ကင်းတပ်, *n.* the rear guard.
နောက်ကျ, *v.* to fall behind, be late, ခင်ဗျားနောက်ကျလို့စားစရာသောက်စရာကုန်ပြီ။
နောက်ကျုံ့, *v.* to be contracted or small in the hinder parts.
နောက်ခေါက် (from အခေါက်, a time, turn), *n.* a future time, နောက်တခေါက်။
နောက်ခို, *v.* to keep behind, from reluctance to come forward, မင်းနောက်ကဘာဖြစ်လို့ခိုနေသလဲ။
နောက်ခိုင်း, *v.* to turn the back in contempt, ကျောခိုင်းသည်, နောက်ခိုင်းနေရမည်လား။
နောက်ချေး, *n.* dung, manure, ဆင်ချေး, မြင်းချေး, နွားနောက်ချေး။
နောက်ချေးချ, *v.* to manure (*vulgar*), မြေဩဇာကျွေး (*polite*).
နောက်ချေးပိုး, *n.* a kind of beetle.
နောက်စေ့, *n.* the protuberance of the occiput.
နောက်ဆက်တွဲ, *n.* a supplement, as to a Gazette, or any publication.
နောက်ဆံ, *n.* the hair on the back part of the head.
နောက်ဆုတ်, *v.* to retrograde, fall back, retreat; *adv.* retreatingly, retrogradingly.
နောက်ဆုံး, *a.* last, final.
နောက်ဆုံးဖိတ် (*pron.* ဗိတ်), *n.* the very last; *adv.* နောက်ဆုံးဖိတ်သွားသည်, နောက်ဆုံးဖိတ်ရောက်သည်။
နောက်ဆိုင်းကြိုး, *n.* a backstay.
နောက်တပ်, *n.* the rear of an army or fleet.
နောက်တဖန်, *adv.* again, once more, နောက်တဖန်လာခဲ့ဦး, come again, another time.
နောက်ထပ်, *adv.* immediately after, နောက်ထပ်လိုက်ခဲ့ပါ, နောက်ထပ်ချင်းလိုက်သွားသည်; *n.* an addendum, နောက်ဆက်တွဲ, additional, နောက်ဆက်။
နောက်ထောက်ကျောခံ, *n. lit.* a back prop or stay; *fig.*, a stay, prop, support, နောက်ထောက်ကျောခံမရှိလို့အားနည်းပါသည်, as I have no support, I am weak.
နောက်ထောက်ငွေ, *n.* supplementary sums of money furnished to the families of အမှုထမ်းများ, at the capital of U.B., by their relatives living at home.
နောက်ထိုးသေနတ်, *n.* a breech-loading rifle or gun.
နောက်နောက်က, *n.* and *adv.* past time, နောက်နောက်ကလွန်ခဲ့သမျှဝန်ချပါ၏။
နောက်နောင်, *n.* future time; *see* နောင်။
နောက်ပစ်, *n.* the mark (ˋ), *e.g.*, အဲ။
နောက်ဖိတ်ခွေး, *n.* the iron ring or band at the end of a *da* handle; *fig.*, ထားမနောက်ဖိတ်ခွေးလောက်မျှအဆိုးတန်သည့်လူမယုတ်ဘူး။

နောက်ဖိတ်ဘိနပ်, *n.* a European shoe or boot, ဖွတ်ဘိနပ်။
နောက်ပိုးကြိုက်, *v.* to love in secret; ပိုး is oftener used alone, အညာသူကလေးကိုလိုက်လိုက်ပိုးသည်။
နောက်ပိုးလေ, *n.* a wind directly aft.
နောက်ပြန်, *adv.* backward, နောက်ပြန်ကောက်, ရှေ့ကျွမ်း၊နောက်ပြန်ကျွမ်း, နောက်ပြန်ယူ။
နောက်ဖယ်, *n.* the back part of the head just below the protuberance of the occiput.
နောက်ဖယ်တွင်း, *n.* same, နောက်ဖယ်တွင်းနက်သောသူများဖျင်းတတ်သည်။
နောက်ဖေး, *n.* the back side or back precincts of a house.
နောက်ဖေးနောက်ဇီ, *n.* same as နောက်ဖေး။
နောက်မှ, *adv.* subsequently, ၎င်းနောက်။
နောက်ယုတ်, *adv.* from better to worse.
နောက်ရောင်လိုက်, *v.* to follow at a distance for the purpose of watching, ဟိုလူကိုနောက်ရောင်လိုက်သွား, follow and watch that man.
နောက်လိုက်နောက်ပါ, *n.* a follower.
နောက်လွယ်, *n.* a large basket suspended from the shoulders or the forehead.
နောက်လွယ်အိတ်, *n.* a bag suspended from the shoulders.
နောက်လွယ်ပုံး, *n.* a large oval basket (with cover) suspended from the shoulders or the forehead.
နောက်သားနောင်လာ, *n.* posterity.
နောက်သို့, *adv.* backwards, ရန်သူတို့က၊နောက်သို့ဆုတ်သွားကြသည်။
နောက်သို့လှန်သော, *a.* reflex.
နောက်, 2, *v.* to be dirty, foul, as water; to be turbid, not clear, not transparent, မကြည်, မကြည်လင်; တယ်နောက်သည့်လူ, တယ်သည်ရေနောက်ပါကလား (*colloq.*); ကျွန်ုပ်သည်ယနေ့စိတ်နောက်နောက်ကျိကျိရှိသည်, I am in a very perturbed frame of mind, to-day. *Der.* စိတ်နောက်, and နှောက်။
နောက်ကျိ, *v. see the parts.*
နောက်ကျု, *v.* same as နောက်။
နောင်, *n.* future time; *sometimes used as a verb in the participial form,* နောင်သောကလာ, နောင်သောအခါ; နောင်အရေးကိုမြော်မြင်နိုင်မှကောင်းသည်။
နောင်တ (from နောင်, and တ), *n.* regret, repentance.
နောင်တရ, *v.* to regret, be sorry for, repent of, အမှုပြုပြီးနောက်မှ၊နောင်တရသည်။
နောင်တော် (from အနောင်), *n.* an elder brother, royal or divine, နောင်တော်ဘုရင်မင်းခေါင်, နောင်တော်မင်းမြတ်; the three Buddhas preceding

Gautama are styled နောင်တော်, *e.g.*, နောင်တော်ကဿပ (အရိမေတ္တေယျ is styled ညီတော်).

နောင်နင်, **1**, *adv.* backward and forward, to and fro (*obs.*).

နောင်နင်, **2**, *adv.* applied to the tinkling of small bells, ဆည်းလည်း (ဆွဲလွဲ) သံနောင်နင်နောင်နင်ကြားသည်။

နောင်နောင်, or တနောင်နောင်, *adv.* ringingly, ခေါင်းလောင်းသံနောင်နောင်ကြားသည်။

နေ့ွ, *v.* to be immodest, indecent (*infreq.*), ကနေ့ွသည်, ကမြင်းသည်, ကလက်သည်, အလွန်နေ့ွသည့်လူ။

နေ့ွနီးနေ့ွနဲ့, နေ်နီနေ်နဲ့, *adv.* in a weak, infirm manner, သည်လူလမ်းလျှောက်သည်မှာ၊နေ့ွနီးနေ့ွနဲ့တယ်နိုင်သည်။

နော်, *verb. affix, soliciting acquiescence* (*colloq.*), နက်ဖြန်လာပါ၊နော်, come to-morrow, won't you? ဆတ်ဆတ်လာပါနော်ဆရာကလေး, be sure to come, won't you, little teacher?

နိုင်, **1**, *v.* to prevail, conquer, overcome, အောင်သည်; to be competent to perform; to abound, be prevalent, များသည်, အားကြီးသည်; to be overmuch, excessive, as salt, *ngapi*, or oil, in food; သည်လူကိုမိန်းမတယ်နိုင်သည်, တယ်သည်လူဆိုးနိုင်ခက်သည်; ဗေဒင်ကိုသိုက်နိုင်သည်။သိုက်ကိုတံဘောင်နိုင်သည်။ တံဘောင်ကိုဝိရိယနိုင်သည်။ ဝိရိယကိုဉာဏ်နိုင်သည်။

နိုင်ချင်း (*pron.* နန်းချင်း), *adv.* by equal weight; in equal proportions or quantities; on a par; မြင်းကိုစပါးနှင့်ကုလားပဲနိုင်ချင်းစပ်ကျွေးပါ, ကျွန်တော်ထိုးဘူးလုပ်သည်မှာ၊လက်ခနိုင်ချင်းပေးရသည်။

နိုင်တက်စီးနင်း, *adv.* in a domineering, overbearing manner, နိုင်တက်စီးနင်းပြုသည်။

နိုင်နင်း, *v.* to be master of, to hold in subjection, အမိန့်တော်မြတ်ကိုဗိဆန်လျှင်၊နိုင်နင်းအောင်ဆုံးမရမည်။

နိုင်, **2**, *qual. verb. affix*, potential, can, able to, မသွားနိုင်ပါ, ပေးနိုင်ပါမည်လား။

နိုင်ငံ, *n.* a kingdom, a country under one jurisdiction or government, တိုင်းနိုင်ငံ; authority, power; also used figuratively, တဏှာနိုင်ငံ, the domains of lust; လောဘနိုင်ငံ, the domains of cupidity.

နိုင်ငံအုပ်, *n.* the President of a Nation; သမတမင်း, the President of a Republic; နိုင်ငံအုပ်အရာ, the Presidency.

နိုင်ငံခြားမင်းကြီး, *n.* formerly the Minister of Foreign Affairs at Mandalay.

နိုင်ငံခြားဝန်ထောက်, *n.* an assistant to the above, နိုင်ငံခြားဝန်ထောက်ဦးချိန်။

နိုင်ငံသား, *n.* a native of a country, ကျွန်တော်သည်နိုင်ငံသားမဟုတ်၊ဘုံဆိုင်ဖြစ်ပါ (*Colloq.*).

ႏို၀ဘၥၥ (Eng.), *n.* November, ႏို၀ဘၥၥလ, nearly answering to the Burmese တန်ဆောင်မုန်းလ။

ႏို, 1, *n.* the breast of a female, ႏိုအုံ, ရင်သား, သားမြတ်; milk, ႏိုရည်; နွားႏို, cow's milk; the spout (of a pot, etc.), ႏွတ်သီး. *Der.* အႏို။

ႏိုအစ်ခဲ, *n.* curdled milk ejected from the stomach of an infant.

ႏိုအုံ, *n.* the breast of a female; an udder.

ႏိုကြက်တက်ရည်, *n.* the serum or thin, watery part of milk, separate from the curd; *comp.* ဒိန်ရည်။

ႏိုကွာ, *v.* to be weaned.

ႏိုခဲ, *n.* curdled milk, curd, ႏိုဓိုင်။

ႏိုခွါ, ႏိုခွဲ, *v.* to wean.

ႏိုဂဏာ, *n.* rice boiled in milk; *see* ဂဏာ။

ႏိုစည်, *n.* milk preserved in hermetically sealed tins.

ႏိုစားနွားမ (*pron.* ႏိုဇားနွမ), *n.* a milch cow; *see* ႏိုညှစ်နွားမ။

ႏိုဓိုင်, *n.* curdled milk, curd, ႏိုခဲ။

ႏိုစို့, *v.* to suck milk; *n.* a suckling, ႏိုစို့သူငယ်; ႏိုစို့တက်, a child-hood friend, of one's own age; a foster brother.

ႏိုဆာ, *v.* to be hungry for milk, as an infant.

ႏိုဆီ, *n.* cream, မလိုင်။

ႏိုညှစ်, *v.* to milk. ႏိုညှစ်နွားမ, *n.* a milch cow.

ႏိုညှာ, *n.* a child who is about to be weaned in favor of a younger child.

ႏိုတိုက်, *v.* to nurse, give milk.

ႏိုတိုင်, *n.* a dug, the teat of a beast.

ႏိုထိန်း, *n.* a wet nurse.

ႏိုထွက်, *v.* to yield milk.

ႏိုဓမ်း, *n.* soured or curdled milk.

ႏိုဖျည်း (*pron.* ဖျဉ်း), *n.* the pendulous flesh of a woman's breasts, ႏိုဖျည်းကျသည်။

ႏိုမြက် (from မြက်, to stick in the throat), *v.* to be deprived of the mother's milk.

ႏိုရည်, *n.* milk, ႏိုရည်ကောင်းလျှင်၊သားထွားကျိုင်းသည်။

ႏိုရည်တည်, *v.* to secrete a milky fluid, as cereal plants, စပါးႏိုရည်တည်, ပြောင်းဖူးႏိုရည်တည်။

ႏိုသည်, *n.* a wet nurse, အမိမဟုတ်ႏိုသည်ငှါးတိုက်သည်; any vender of milk.

ႏိုသီး, *n.* a nipple, pap, the teat of a woman.

ႏို, 2, *a corruption of* သို, *adv.* thus, ႏိုမှကြောက်မည်။

နိုတစ်စာ (Eng.), *n.* a legal notice.
နိုး, 1, *v.* to awake (*intrans.*). *Der.* နှိုး။
နိုးကြား, *v.* to be quick to hear while asleep, to awake easily, အအိပ်ဆတ်သည်; to be on the alert, to be vigilant, watchful; နိုး နိုးကြားကြားအိပ်ကြနေ၏။
နိုးချပ်, *v.* same (*infreq.*); to have broken sleep, တခါတည်းအိပ်ပျော်သွားသည်၊နိုးချပ်ခြင်းမရှိ, ညကသတိထားး၍အိပ်ရသောကြောင့်၊ခဏခဏအိပ်ချပ်ခြင်းရှိသည်။
နိုးနာ, *v.* to listen with attention and deference, မင်းငါ့စကားမနိုးမနာပြုတတ်သည်။
နိုး, 2, *verb. formative*; *see Gram. sec.* 125, 4th; denotes what is likely to take place, သင်္ဘောရောက်နိုးနိုးထင်သည်, သင်္ဘောရောက်နိုးနိုးစောင့်နေသည်, he is waiting, expecting that the ship will arrive; ခင်ဗျားခေါ်နိုးနိုးစောင့်နေသည်, I was waiting, expecting you would call me, sir.
နို့နိုး, same, စနိုး။
နိုးနိုးနောင်နောင်, *adv.* ringingly, နောင်နောင်။
နွင်းနက်, *n.* a kind of plant.
နွတ်စက္ကူ, *n.* a currency note.
နွမ်း, *v.* to be dull, faded, wilted, မလန်း, ညှိုးသည်; to be worn out, exhausted, from any cause; *comp.* နုန်း; ခင်ဗျားသည်လိုပြောပေဒယ်လို့ဂုဏ်အသရေနွမ်းခြင်းမရှိ (*colloq.*), though you should speak thus, sir, my character is not tarnished.
နွမ်းနွဲ့, *v.* to be weak and infirm.
နွမ်းနယ်, *v.* same as နွမ်း။
နွမ်းပါး, *v.* to be in distressed or needy circumstances; *usually preceded by* ဆင်းရဲ, ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောကြောင့်၊ပရိသတ်ထဲ၌မဝင်နိုင်ပါ, မရှိနွမ်းပါး။
နွမ်းရိ, *v.* to be worn out, exhausted.
နွမ်းဟောင်း, *v.* to be faded and old, as clothes.
နွယ်, *v.* to stretch along, as a creeper; *n.* a creeper. *Der.* အနွယ်, and နွှယ်။
နွယ်ကစွန်းဖြူ, *n.* the moonflower, *Calonyction Roxburghii.*
နွယ်ချို, *n.* a sweet creeper; wild liquorice.
နွယ်စပ်, *n.* the *Symphorema involucratum*, a leaf-shedding, large, woody climber, bearing little clusters of small, white flowers.
နွယ်ညို, *n.* a kind of creeper, a species of *Thunbergia*, much used in making fish traps (ယင်း).
နွယ်နီ, *n.* the hairy *Lettsomia*, နွယ်နီမြေရှောက်။
နွယ်ပင်, *n.* any vine.

နွယ်ပေါက်ငှက်, *n.* a kind of bird (Pali ၃ဠူဟ).
နွယ်ဖလံ, *n.* the creeping *Bauhinia.*
နွယ်ရစ်, *v.* to entwine a tree, as a creeper. The Burmese are averse to using the timber of a tree around which a creeper has entwined, being of the opinion that it brings ill-luck.
နွယ်ရှင်, *n.* a kind of wormlike insect said to resemble a creeper; hence its name; it frequents marshy tracts of country, and swift running streams. The Burmese believe that to drink the water in which this insect is found, is certain to cause malarial fever.
နွယ်လိမ်, *n.* the spiral winding of a creeper, ဝက်အူရစ်။
†နွယ်တာ, *n.* the twelfth month, တပေါင်း (*obs.*).
နွံ, 1, *n.* the sediment of muddy water, whether deposited as alluvium on the bank of a river (ညွန်), or as settlings in a vessel; *comp.* အနစ်, အနည်, and နွံနှံး။
နွံကျ, *v.* to become deposited, or to collect, as settlings in a vessel, ဖန်ခွက်ထဲမှာရေနောက်သည်၊မနောက်သည်မပြောနှင့်ဟော့၊နွံတောင်ကျသေးသည်။
နွံနစ်, *n.* same as နွံ။
နွံ, 2, *v.* to sink, become low, as a piece of ground, or a post in the ground; to be submissive, compliant; *not used singly,* နွံကျသည်, နွံဆင်းသည်. *Der.* ကျိုးနွံ, and နွံနာ။
နွံနာ, *v.* to listen with respect and submission; *comp.* နူးနာ; သည်လူကိုတခါတည်းနွံနာအောင်ဆုံးမလိုက်မည်, I will admonish this man so as to make him submissive, at once.
နွား, *n.* a bull, ox, or cow; နွားတရှည်, a pair of bullocks; a block on a cross beam which receives the foot of a short post; နွားအိုမြက်နုကြိုက်, *lit.* the aged bullock loves tender grass; which in its application signifies that old men are partial to young wives; နွားတတက်ကောင်းလှိုချောင်းမကူးနိုင်, meaning that united action is necessary in carrying out an undertaking with others.
နွားကန်ကြိုး (*pron.* နဝန်ကြိုး), *n.* reins, used to guide oxen.
နွားကျောက်, *n.* the cowpox; နွားကျောက်ရည်, vaccine virus.
နွားကျောက်ထိုး, *v.* to vaccinate.
နွားကျောင်း, နွားထိန်း, *n.* a cowherd.
နွားထီး, *n.* a bull or ox; နွားထီးကလေး, a steer.
နွားနောက် (*pron.* နနောက်), *n.* an animal which is a cross between a bullock and a buffalo, with horns and fore quarters like a buffalo, and body and hump like a bullock.
နွားနို့ (*freq. pron.* နနို့) *n.* cow's milk, နွားနို့ရည်။

နွားနှုတ်စွပ်, *n.* the muzzle used on bullocks or cows, when treading out grain, နှုတ်ဗိတ်။

နွားပေါက်, နွားပိုက်, *n.* a bullock, steer.

နွားဖြီး, *n.* an ox, နွားသင်း, နွားသင်းဖြီး။

နွားပြေးကောင်း, *v.* to be able to run well, as a bullock; the paces of a bullock are the following, အရှိင်သွား, ခါးဆုံပြေး, သမင်ပြေး, ခြေဆင်သွား။

နွားဘွေ, *n.* a circular flexure which is found in the hair of bullocks; the following are some of the flexures of bullocks, *viz.*, အိမ်မြှောင်ဝပ်, စည်ကြီးဗိတ်, တောက်တဲ့နံတို, ဘွေချက်ဖောက်, ဘွေမျက်ကြား, သျှပ်တပြက်မွေး, ဝါးစေ့တလုံး, တဝါးစေ့ပြောက်။

နွားမ, *n.* a cow (*freq. pron.* နမ).

နွားမတန်း (*pron.* နမဒန်း), *n.* a heifer, နွားမကလေး။

နွားမနီသန်လျက်, *n.* the *Capparis horrida*, a large scandent shrub, armed with short, laterally compressed, curved thorns. It bears white flowers about an inch in diameter, and red berries about the size of a prune.

နွားမလိုက်စောင် (*pron.* နမလိုက်စောင်), *n.* a kind of coverlet.

နွားလည်ပို (*pron.* နွားလပို), *n.* the hump between an ox's shoulders.

နွားလားဥသဘ, *n.* the chief bull of the herd; *see* ဥသဘ။

နွားဝန်တင်, *n.* a bullock pannier; ဝန်တင်နွား, a pack-bullock.

နွားသင်း, *n.* a bullock, နွားပေါက်, နွားပိုက်။

နွားသိုး (*pron.* နသိုး), *n.* a bull; နွားသိုးကြီးပြတ်, a term of reproach applied to men of strong, ungovernable, sensual appetites.

နွားသွေးသောက်, *n.* a kind of bird whose note is said to resemble the lowing of a cow.

နွားဟိန်း (*pron.* နဟိန်း), *n.* a bullock that breathes stertorously, owing to some disease.

နွေကာလ, *n.* the hot season; *comp.* ဥတု; နွေရာသီ, နွေဥတု, နွေခေါင်ခေါင်။

နွေး, *v.* to be warm; *less than* ပူ; ရေနွေးကျိုးသည်, သည်အကျီအလွန်နွေးသည်၊ဆောင်းအခါဝတ်သို့ကောင်းပါ၏။

နွဲ့, *v.* to bend flexibly, pliantly; *comp.* တွဲ; to wheedle, as a child.

နွဲ့ဆိုးဆိုး (*pron.* နွဲ့ဇိုးဆိုး), *v.* to wheedle, as a spoiled child.

နွဲ့နှောင်း, *v.* same as နွဲ့။

နွဲ့ပါး, နွဲ့လျ, *v.* to be slender and supple, as the limbs, ခြေလက်နွဲ့ပါး။

နွဲ့ယိမ်း, နွဲ့ယိုင်, *v.* same as နွဲ့။

နှက်, *v.* to beat, ရိုက်သည်; to beat or drive in or down, to ram down.

နှင်, *v.* to drive, drive along, to drive away; မြင်းကိုကြမ်လုံးသွင်းပြီးနှင်လာသည်။

နှင်ချ, *v.* to cast out; to turn out of house and home; *see the parts;* နှင်ပစ်; ကျွန်မကိုနေအိမ်ကနှင်ချလိုက်ပါသည်။
နှင်တံ, *n.* a stick for driving; a horsewhip.
နှင်ထုတ်, *v.* to drive out, expel, banish; to excommunicate.
နှင်နှင် (*in colloq. usually pron.* နှယ်နှယ်), *a.* common, middling, not distinguished, သာမည, သူ့ကိုနှင်နှင်လူမှတ်သလား, do you consider him an ordinary kind of a man? နှင်နှင်မမှတ်ကြနှင့်; နှင်နှင် and သာမည are frequently used together, သူ့ကိုသာမညနှင်နှင်လူမှတ်သလား။
နှင့်, 1, *n. affix, connective,* with, together with, မောင်ရွှေလင်းမောင်ဘိုးမောင်နှင့်သွားသည်; *sometimes instrumentive,* by means of, တုတ်နှင့်ရိုက်သည်, လှေနှင့်သွားသည်; *sometimes causative,* on account of, သူသည်ဖျားနာနှင့်သေဆုံးရှာသည်, ခင်ဗျားမလာသည်နှင့်ကျွန်တော်အိပ်ပျော်သွားသည်; နှင့် also has the force of "from," indicating separation, as ကိုးဆယ်ခြောက်ပါးရောဂါနှင့်ကင်းလွတ်ရမည်အကြောင်း။
နှင့်, 2, *verb. affix, imperative in a negative sentence,* လင့်; မရယ်နှင့်, မလုပ်နှင့်, မသွားနှင့်; *a temporal affix denoting prior-past or prior-future,* ခင်ဗျားသွားနှင့်တော့; ကျွန်ုပ်အရင်ရောက်နှင့်သည်, နားကြနှင့်စို့, သူမိုးကလည်းအိပ်၍နေနှင့်လေ၏; *see Gram. sec.* 111 and 115.
နှင်း, 1, *n.* dew, fog, mist; ဆီးနှင်း, နှင်းရိုက်။
နှင်းကွဲ, *v.* to clear, or lift, as fog.
နှင်းခဲ, *n.* frost, hoar frost; snow.
နှင်းစင်, *n.* a temporary shed, roofed with *tan* leaves or straw, and used for housing cattle.
နှင်းတိမ်, *n.* a dew cloud.
နှင်းပက်, *v.* to beat in, as fog.
နှင်းဗိတ်, *v.* to be dense, as a mist or fog, နှင်းလည်။
နှင်းပေါက်, *n.* a dewdrop.
နှင်းရိုက်, *v.* to be sprinkled with dew.
နှင်းဝေ, *v.* to be misty, foggy, နှင်းလည်။
နှင်းသီး, *n.* a dewdrop suspended from a leaf.
နှင်းသုတ်, *n.* Scotch lawn; နှင်းသုတ်ဗိတ်။
နှင်း, 2, *n.* the tuberose; any land lily.
နှင်း, 3, *v.* to give, deliver over, transfer the ownership of, for a time or forever; *comp.* အပ်, နှံ, and ပေး; ခမည်းတော်သိဝရာဇ်မင်းကြီးသည်သားတော်သိဿည်းမင်းအားထီးနန်းကိုနှင်း၏။
နှင်းတိတ်, *n.* the double-flowered *Clerodendron.*
နှင်းရူ, *n.* a kind of whitlow, နှင်းရူပေါက်သည်။
နှင်းဆီ (ပင်), *n.* a rose tree: the oil of roses; နှင်းဆီပန်းပင်။

နှင်းရည်, *n.* rose water.
နှစ်, 1 (from နှလုံး, the heart).
နှစ်ခြိုက်, *v.* to relish; *mostly used in an adverbial form*, နှစ်နှစ်ခြိုက်ခြိုက်, relishingly, ယခုကျွန်ုပ်စားသို့အိပ်လို့နှစ်ခြိုက်ပါပြီ။
နှစ်ခွဲသော, *a.* bifurcated.
နှစ်မြို့နှစ်မြော, *see* နှမ်နှမြော, *adv.* from နှမြော။
နှစ်မြော, *see* နှမြော, *v.* to grudge.
နှစ်မြို့, နှစ်လို, နှစ်လို့, *v.* same as next.
နှစ်သက်, *v.* to like, be pleased with, ကြိုက်သည်; to love, esteem, ချစ်သည်, စုံမက်သည်, မြတ်နိုးသည်, ခင်ဘျားကြံပုံစည်ပုံများကိုကျွန်တော်ကမနှစ်သက်လှပါ။
နှစ်သိမ့်, *v.* to become composed, quiet, easy in mind.
နှစ်သိမ့်စေ, *v.* to quiet, pacify, console.
နှစ်, 2 (from အနှစ်), *n.* a year, နှစ်ကာလတာရှည်။
နှစ်ကူး, *v.* to commence, come in, as a new year, နှစ်သစ်ကူးသည်။
နှစ်ချုပ်ဦးပိုင်မြေကွက်စာရင်း, *n.* annual registry of holdings.
နှစ်ချုပ်စာရင်း, *n.* a yearly statement or account, an annual return.
နှစ်ချို, *v.* to pass a year without bearing, as some trees; *used adjectively*, having past a year, being more than a year old, as grain, oil, wine, etc.; နှစ်ချိုသီးတတ်သည့်သရက်ပင်; နှစ်ချိုစပါးစားမကောင်းပါ, နှစ်ချိုဆီသုံး၍ကောင်းပါသည်။
နှစ်ခြင်းကျ, *v.* to bear young, once a year; a term applied to buffaloes and cows; နှစ်ခြင်းသီး, to bear fruit, within the year it is planted, or raised from seed, as the သင်္ဘောပင်။
နှစ်စည် (*pron.* စဉ်), *adv.* yearly, annually.
နှစ်စည်ထာဝရ, *adv.* year by year, perpetually, နှစ်စည်ထာဝရပွဲတော်။
နှစ်စည်ပွဲ, *n.* an anniversary festival.
နှစ်စားမြေချ, *v.* to work land by the year, paying money to the landlord.
နှစ်ဆန်းတရက်, *n.* New Year's Day.
နှစ်လည်, *v.* to turn a year, be more than a year; to be above a year old, အခါလည်သည်, အကလေးသွားမြင်သည်မှာ၊နှစ်လည်ပြီ။
နှစ်သစ်တက်, *v.* to commence, as a new year.
နှစ်, 3, *a.* and *n.* two, ၂။
နှစ်ပင်တိုင်သင်္ဘော, *n.* a brig.
နှစ်, 4 (from နှစ်, to sink), *v.* to make to sink, to immerse; *comp.* မြုပ်။
နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာ, *n.* the ordinance of baptism.
နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာပေး, *v.* to baptize.
နှတ်, 1, *v.* to apply a medicinal, odoriferous substance to the nose

(of another), or to clothes, etc., အဝတ်ပုဆိုးများကိုရေရွှေးနှင့်နှုတ်ထား သည်, ဆေးပြင်းလိပ်များကိုဘွက်ခြောက်နှင့်နှုတ်ထားသည်။

နှုတ်, 2, *n.* the harness or heddles of a loom, ရက်ကန်းမတတ်သည်မိန်းမ နှုတ်ကိုချသည်, the woman who cannot weave well, blames the heddles of her loom.

နှန့် (from နှန့်), *v.* to shake, to wag (*trans.*), as a dog wags his tail.

နှပ်, 1, *n.* the mucus of the nose, snot; နှပ်တရှုပ်, *adv.* snivelingly.

နှပ်ညှစ်, နှပ်ညှိ (*rare in colloq.*), *v.* to blow the nose.

နှပ်ထွက်, *v.* to run or escape, as mucus from the nose.

နှပ်, 2 (from နပ်), *v.* to bring to a proper consistence, as boiled rice, pulse, etc., by pouring off the water and placing by the fire, ထမင်း အိုးနှပ်, ထမင်းအိုးနှပ်သည့်အခါ၊ ဥဖောင်းကွဲလျှင်၊ ညွှေသည်လာတတ်သည်။

နှမ်း, 1, *n.* the sesamum plant, *Sesamum Indicum*, နှမ်းကြီး, နှမ်းနက်, နှမ်းပိုင်မွေး, နှမ်းရင်း; မာနအပွင့်နှမ်းကဲ့သို့ကျင့်ရမည်, one should train one's proud feelings to be like the flowers of the sesamum, *i.e.*, one should be lowly-minded.

နှမ်းစေ့, *n.* the seed of the sesamum plant. The Burmese frequently adduce the sesamum seed as a term of insignificant comparison, ခင်ဗျားကိုနှမ်းစေ့လောက်မျှ ပြစ်မှားခြင်းမရှိပါဘူး, မင်းလိုလူနှမ်းစေ့လောက်မျှ ပမာဏမပြုပါဘူး။

နှမ်းဆီ, *n.* oil expressed from sesamum seed.

နှမ်းပျစ်, *n.* a kind of cake made of sesamum seed and jaggery.

နှမ်းဖတ် (*freq. pron.* နှဖတ်), *n.* the pulp of the sesamum seed which remains after the oil is expressed, နှမ်းဖတ်ခဲနှင့်ထန်းလျက်စားလို့ဝသည်။

နှမ်းဖတ်ကျောက်, *n.* granite, ကျောက်နှမ်းဖတ်။

နှမ်းဖတ်ချဉ် (*pron.* ချည်), *n.* the sesamum pulp pickled for eating.

နှမ်းလျှင် (*pron.* နှမ်းယင်), *n.* the first sesamum crop; နှမ်းကြီး, the second crop.

နှမ်း, 2, *v.* to be speckled on a dark ground, as an animal; *chiefly used adjectively*, နွားနှမ်း (*pron.* နနှမ်း) (in a horse the same is termed ဖောင်းဝတ်စိမ်း).

နှမ်း, 3, *v.* to be silly, foolish, slightly deranged, brain-sick, စိတ်ပေါ့သည်, သွပ်သည်; *less than* ရူး။

နှမ, *n.* a man's sister, younger than himself; *comp.* အစ်မ; a polite substitute for မိန်းမ, မယား, နှမခင်ပွန်း; in writing, Burmese husbands usually address their wives as နှမ, ကြွားရောက်လိုက်ပါသည်နှမဖြစ်သူ မမင်းသွယ်။

နှမစုံ, *n. a corruption of* နှစ်ပါးစုံ. husband and wife, collectively; နှမစုံ

(*pron.* နှမဖို့) ရသည့်သား, the joint offspring of a man and wife, in contradistinction to children by a former husband or wife; နှစ်ပါးစို (*pron.* နှပဖို့) ပစ္စည်း, property conjointly belonging to husband and wife.

နှမတော်, *n.* a cousin, ညီအစ်မတော်။

နှမြိနှမြော, *adv.* grudgingly, unwillingly.

နှမြော, *v.* to grudge, be unwilling to part with; to regret the loss of, သည်သူဥစ္စာပစ္စည်းအလွန်နှမြောတတ်သည်။

နှယ်, *see* နည်း, *n.* a kind, sort, manner; *chiefly combined with pronominal adjectives and used adverbially*, as, ဘယ့်နှယ်, how, သည့်နှယ်, thus, သည့်နှယ်အချိန်, သည့်နှယ်လူ။

နှလုံး (from အနှစ်, the substantial part of a thing, and အလုံး, round), *n.* the heart, စိတ်, စိတ်နှလုံး; နှလုံးအလို, the desire of the heart.

နှလုံးကောင်း, *v.* to be of an amiable disposition, အလွန်စိတ်နှလုံးကောင်းသည့်လူ။

နှလုံးကျည်းခြောင်း (*pron.* ကျည်း), *v.* to be uneasy in mind, to have a feeling of constraint, နှလုံးအိုက်, နှလုံးကိုယ်အိုက်, နှလုံးပြင်း။

နှလုံးကြေကွဲ, *v.* to be melted with sympathy, broken down with grief for others, စိတ်နှလုံးကြေကွဲသည်, ဦးတရုပ်ပြု ဆုံးသည်မှာ၊အလွန်နှလုံးကြေကွဲစရာကောင်းပါသည်။

နှလုံးခုန်, *v.* to palpitate, as the heart from weakness, disease, or fear.

နှလုံးစွဲ, *v.* to be fixed in the mind; *n.* inclination, desire, cleaving, ငါ့သွေးတော်နှင့်မည်သူသည်သာထိုက်တန်သည်ဟူ၍ငါနှလုံးစွဲဟောင်းလည်းမရှိ။

နှလုံးတုန်, *v.* to palpitate, as the heart from fear, ကျွန်တော်နှလုံးတုန်လှုပ်လျက်နေ၏, my heart goes pitapat.

နှလုံးထား (*pron.* နှလုံးဒါး), *n.* the attitude of the mind; *v.* to resolve to do, သဘောထားသည်, ကျွန်တော်က၊အသင့်အတင့်ဖြစ်အောင်နှလုံးထားသည်၊ သူကသာရန်ငြိုးဖွဲ့ပါသည်။

နှလုံးထားမြင့်, နှလုံးနေမြင့်, *v.* to be high-minded, proud. စိတ်မြင့်။

နှလုံးနာ, *v.* to loathe in the stomach, be sick at the stomach; *fig.*, to abhor, detest, to be wounded in feeling, စိတ်နာ; အသည်းနာ, same as စိတ်နာ, only denoting a more deeply wounded feeling; သည်အစာကိုစားလျှင်နှလုံးနာသည်; သည်သူကိုကျွန်ုပ်မြင်ရလျှင်နှလုံးနာသည်, I feel a loathing when I see this man.

နှလုံးနှောက်, *v.* to be disturbed in mind; စိတ်နှောက်သည်။

နှလုံးပူ, *v.* to be distressed in mind, နှလုံးပြင်း. နှလုံးပူပန်။

နှလုံးမှို, *v.* to retch, heave, make an effort to vomit, မှိုသည်, နှလုံးတမှိုမှိုဖြစ်နေသည်။

နှလုံးဖြည့်ဝ, *v.* to be upright, wise, patient; *see* သဘောဖြည့်ဝ; တရားလို ပြုသူငတေးလည်း၊လူလကျွဏာချင့်ချိန်လျှင်၊မိတ်နှလုံးဖြည့်ဝသူမဟုတ်ကြောင်း။
နှလုံးမူ, *v.* to be attentive, heedful. သတိထားသည်။
နှလုံးမွေ့လျော်, *v.* to be pleasing, delectable to the senses.
နှလုံးရည်, *n.* mental faculty. နှလုံးရည်ကောင်းသည်, နှလုံးရည်လိမ္မာရည်ရှိသည်; နှလုံးရည်မြင့်, to be proud-spirited; သည်ဆရာကြီးနှလုံးရည်ရှိသည်, this great teacher has mental ability.
နှလုံးရည်လက်ရုံးရည်, *n.* mental and physical ability.
နှလုံးရှ, *v.* to be slightly irritated, nettled.
နှလုံးလှဆောင်, *v.* to use persuasion in a contest; *comp.* လက်ရုံးလှဆောင်။
နှလုံးသည်းမြွတ်, *n.* the heart and liver collectively.
နှလုံးသန့်, *v.* to have a clean, that is, strong stomach, to be not squeamish or easily nauseated.
နှလုံးသာ, *v.* to be easy in mind.
နှလုံးသွင်း, *v.* to bear in mind, lay to heart.
နှလုံးသွေးဖျက်, *v.* to have the nervous system deranged, so as to induce wakefulness or insanity.
နှံ, 1, *n.* a grasshopper, နှံကောင်။
နှံဗေဒင်, *n.* the soothsayer insect or praying mantis. The Burmese believe that if this insect is eaten by cattle, it is very injurious to their health.
နှံမ, *n.* a large kind of grasshopper.
နှံ, 2 (from အနှံ, an ear or spike of grain); တယောက်တနှံစား, a term used by cultivators when they let out their fields for cultivation, and divide the produce with their tenants.
နှံစုတ်, နှံရည်စုတ်, *n.* a kind of bird, the *Phylloscopus*, of which there are many varieties.
နှံဖြည်စုတ်, *n.* the tailor bird; general term applied to warblers, နှံဖြည်စုတ်တလုပ်စား၊ငရဲတထောင်ပွား။
နှံမတော်, *v.* to commence earing, as grain.
နှံ, 3, *v.* to commit for a time; *rarely used singly*, except to denote the deposit of treasure in the ground, as မြေနှံသည်; *comp.* အပ်, နှင်း, and ပေး. *Der.* အပ်နှံ, and ပေါင်နှံ။
နှံထား, *v.* same (*with a continuative force*), သူတပါးလက်ဝယ်နှံထားသောပစ္စည်း။
† နှံဘဲ, *n.* *Odina* wood; used for making *da* scabbards. The heartwood of this tree is said to be almost imperishable, and is much prized for making boundary pillars; sometimes called စစ်စည်ပင်။

နှံလုံးမှိုင်, *see* နန်းလုံးကြိုင်. *n.* the *Vachellia* tree.

နှံ့, *v.* to pervade, be diffused through or over all the parts, စေ့နှံ့သည်; ခင်ဗျားပစ္စည်းများကိုနှံ့အောင်ရှာသော်လည်းမတွေ့နိုင်ပါ။

နှံ့စပ်, နှံ့ပျံ့, *v.* same as နှံ့. အရာရာမှာလိမ္မာနှံ့စပ်သည့်လူ, အလွန်နှံ့စပ်သောသူ. a very well-informed person; also used to designate a much-traveled person.

နှံ့ပြား, *v.* same (*most common*), ကျွန်ုပ်အတိုးချသည့်ငွေ နှံ့ပြားနေလို့၊ ရုတ်တရက်တောင်းလို့မရနိုင်ပါ။

နှာ, *n.* the nose; *seldom used singly*, နှာခေါင်း; any medicinal, odoriferous preparation.

နှာကောင်း, *n.* any medicinal, odoriferous powder or drug, နှာနှတ်။

နှာခေါင်, *n.* the upper part of the inside of the nose.

နှာခေါင်း, *n.* the nose (*more common*), နှာခေါင်းကုပ်သည်, to have a curved or aquiline nose; နှာခေါင်းပိ (ပြား), to be flat-nosed, snub-nosed; နှာခေါင်းပေါ့, to be keen-scented.

နှာခေါင်းအစ်, *n.* a snuffbox.

နှာခေါင်းပိမ့်, *v.* to be flat-nosed.

နှာခေါင်းပေါက်, *n.* a nostril.

နှာစေး, *v.* to have the nose clogged with mucus in consequence of a cold, catarrh; နှာစေးချောင်းဆိုး, to have influenza.

နှာစေးနာ, *n.* catarrh.

နှာစေးဖျား, *n.* a fever occasioned by a cold; a feverish cold, influenza.

နှာဆွဲ, *n.* a jewel for the nose.

နှာတံ, *n.* the ridge of the nose; a pipe in a Burmese bellows, ဖိုနှာတံ, ဖိုနှတ်သီး။

နှာနှတ်, *n.* any medicinal, odoriferous powder or drug, နှာကောင်း; *also used as a verb*, မာလကာရွက်နှင့်သပြေရွက်နှာနှတ်ရအောင်ယူခဲ့။

နှာနှတ်ရည်, *n.* any medicinal, odoriferous liquid.

နှာပေါက်, *n.* the nostril, နှာခေါင်းပေါက်။

နှာပေါ့, *v.* to be keen-scented, as an animal, နှာခေါင်းပေါ့။

နှာဘူး, *n.* a smelling bottle.

နှာမောင်း (from မောင်း, an arm), *n.* the proboscis or trunk of an elephant.

နှာမှုတ်, *v.* to snort.

နှာယောင်, *n.* the bridge of the nose.

နှာရည်. *n.* water from the nose, နှာရည်ယိုရွဲတပ်ွှိုတ္တဲ့။

နှာချွံ. *v.* to be diffident or nervous in speech.

နှာရှုတ်, *v.* to make a heavy breathing noise, when apprehensive of danger, as a buffalo or bullock, ကျွဲနှာရှုတ်ပြီးလန့်သည်။

နှာရှုတ်ချည်, နှာရှုတ်ထည့်, *v.* to constrict, tie up the nose (of an unruly animal).

နှာဝေ, *v.* to have a defluxion from the nose.

နှာသီး, *n.* the end of the nose, နှာခေါင်းဖျား; နှာသီးကဋ္ဌာန်, a nasal sound.

နှိပ်, *v.* to press on or down; to crush; *more actively and less permanently than* ဖိ; to massage, ကျွန်တော်သားကလေးကိုယ်လက်ကိုက်သည်၊ ခင်ဗျား၊ကောင်းကောင်းနှိပ်ပေးစမ်းပါ. *Der.* အနှိပ်သည်။

နှိပ်ကွပ်, *v.* to discipline, punish severely, ကွပ်ညှပ်သည်။

နှိပ်စက်, *v.* to crush, put down, vanquish, keep in subjection; to oppress, bully, torment, ညှဉ်းဆဲသည်, သည်မင်းဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့ကိုအလွန်နှိပ်စက်သည်။

နှိပ်စက်ကလူ, *adv.* in a cruel manner; ညှဉ်းဆဲကလူ, နှိပ်နင်းကလူ။

နှိပ်နင်း, *v.* to tread down, keep in subjection.

နှိပ်နယ်, *v.* to press on or down.

နှိပ်ရာ, *n.* a depressed spot.

နှိမ် (from နိမ်), *v.* to bring down, keep down; to oppress, keep in subjection; *comp.* နှိမ့်; သရက်ကိုင်းကိုနှိမ်ထားလိုက်ပါ၊အသီးကိုရူးရအောင်. *Mahouts* say နှိမ်နှိမ် to their elephants, when they wish them to kneel down.

နှိမ်ထား, *v.* same as နှိမ်, လူဆိုးများကိုကရုဏာမသက်ဘဲနှိမ်ထားမှတော်မည်။

နှိမ်ယူ, *v.* to deduct, conveying the impression that such deduction is made on account of money advanced at some previous time, မင်းလခထဲကကျွန်ုပ်နှိမ်ယူပါမည်, ခုနှိမ်။

နှိမ့် (from နိမ့်), *v.* to make low; *comp.* နှိမ်; သူတပါးများကိုနှိမ့်မပြောနှင့်, do not depreciate other people; မီးစာကိုနှိမ့်ထားလိုက်ပါ, turn down the light (wick).

နှိမ့်ချ, *v.* to humble, abase, မိမိကိုယ်ကိုနှိမ့်ချလျှင်၊မင်္ဂလာသုတ်တရားနှင့်ညီညွတ်လိမ့်မည်။

နှီး, 1, *n.* a strip of bamboo, made by splitting and dividing flatwise; used in weaving mats, in tying down thatch, in binding bamboo staging and light framework of every description.

နှီးကျော (from ကျော, the back), နှီးခေါက် (from ခေါက်, the bark), *n.* the outer rind or bark of the bamboo used for weaving mats.

နှီးကျောဖျာ, နှီးခေါက်ဖျာ, *n.* a mat made of the said material.

နှီးထိုး, *v.* to push bamboo strips against the blade of a knife, in order to split them; နှီးနွှာ is more elegant, but less frequently used.

နှီးဖါ. *n.* a square or oblong basket, made of woven bamboo strips.
နှီးရက်, *v.* to weave with bamboo strips.
နှီးသတ်, *v.* to whittle bamboo strips.
နှီးသားဖျာ, *n.* a coarse mat, made of the inner part of the bamboo.
နှီး, 2, *v.* to spread out, for the purpose of receiving and supporting, uniting the ideas of ခင်း and ရု; to place, put, in order to receive an accumulation, as a capital or stock in trade; *not used singly*, ရင်းသည်; နှီးရင်းစရာငွေမရှိသို့၊ကုန်မကူးနိုင်ပါ, as I have no capital, I cannot trade.
နှီးရင်း, *see* ရင်းနှီး, *v.* to place or put, for the sake of accumulating.
နှီး, 3, *v.* (*obs.*).
နှီးနှော, *v.* to discuss in conversation; *comp.* ဆွေးနွေး; to be intimately acquainted, as persons of different sexes, ယည်ပါး; ကိုယ်လက်နှီးနှောခြင်းသို့မရောက်ဘူးသေးပါ။
နှီးနှောဆက်ဆံ, *v.* to be intimately acquainted, as persons of the same or opposite sexes, သူတို့ညီအစ်ကိုနှစ်ဦးအရာရာပင်နှီးနှောဆက်ဆံခြင်းရှိတတ်ကြသည်။
နှီးနှောတိုင်ပင်, *v.* to discuss and consult; *see the parts*; မြို့ပေါ်တွင်ဓါတ်မီးအိမ်များကိုထားရ၏၊ တော်မည်မတော်မည် ကော်မီတီလူကြီးများ နှီးနှောတိုင်ပင်ကြသည်, the committee of elders discussed and consulted as to whether it be advisable or not, to have gas (or electric) lamps in the town.
✓ နှုတ်, 1. *n.* the opening of the mouth, the lips; the mouth regarded as the organ of speech; *comp.* ခံတွင်း, and ပစပ်; *fig.*, the womb; နှုတ်ကြောင့်သေ၊လက်ကြောင့်ကျော်; နှုတ်တရာစာတလုံး။
နှုတ်ကပတ် (from က, from, and Pali ပတ်, to fall), *n.* divine speech or utterance; the Word, ဓမ္မပါဠိ, ဘုရားနှုတ်ကပတ်တော်။
နှုတ်ကပတ်ကျမ်း, *n.* the written word of Deity.
နှုတ်ကျက်, *adv.* by heart.
နှုတ်ကျက်ဆောင်, နှုတ်ကျက်ရ, *v.* to retain in the memory, have by heart, အရကျက်သည်, အရဆောင်သည်, အာဂုံဆောင်သည်။
နှုတ်ကျူး, နှုတ်လွန်မှု, *n.* an offense of speech.
နှုတ်ကျိုး, *v.* to be habituated to, in speech, *lit.* to be mouth-broken.
နှုတ်ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech. အာကြမ်းသည်။
နှုတ်ကြွေးတင်, *v.* to incur the guilt of breaking a promise.
နှုတ်ခမ်း, *n.* a lip; the brim or upper edge of a vessel; hence အထက်နှုတ်ခမ်း, the upper lip, and အောက်နှုတ်ခမ်း, the lower lip.
နှုတ်ခမ်းစူ, *v.* to purse the lips, to pout.
နှုတ်ခမ်းထော်, *v.* to have protruding lips.

နှုတ်ခမ်းနား, *n.* a rim, ဘီးနားခမ်း။
နှုတ်ခမ်းပါး, *v.* to be thin-lipped.
နှုတ်ခမ်းပဲ့, *v.* to be harelipped.
နှုတ်ခမ်းမွေး (*pron.* နှခမ်းမွေး), *n.* mustaches.
နှုတ်ချို, *v.* to use sweet language, စကားချိုသည်။
နှုတ်ခွန်းဆက်, *v.* to salute; *see* နှုတ်ဆက်။
နှုတ်ခွန်းတိုက်, *adv.* orally, by word of mouth; *see* နှုတ်တိုက်; နှုတ်ခွန်းတိုက်ဆဲ, နှုတ်ခွန်းတိုက်ပြောသည်, နှုတ်ခွန်းတိုက်သင်ကြားသည်။
နှုတ်ဂတိ, *n.* a verbal promise, or oath.
နှုတ်ငုံ, *n.* an amulet or charm inclosed in the mouth (to ensure success in an undertaking), as a young man when wooing, နှုတ်ငုံဆောင်ရသည့်လက်ဖွဲ့။
နှုတ်ငုံသန္ဓေ, *n.* pregnancy, နှုတ်ငုံသန္ဓေအရင့်အမာရှိသည်။
နှုတ်စောင့်, *v.* to be careful and guarded in speech.
နှုတ်ဆက်, *v.* to salute, make mutual inquiries of civility, နှုတ်ခွန်းဆက်သည်; နှုတ်ဆက်စကား, greetings.
နှုတ်ဆော့, *v.* to be talkative, conveying the impression of irrepressible loquacity.
နှုတ်ဆွံ့, *v.* to have an impediment in the speech, to stammer, stutter.
နှုတ်တက်, *v.* to increase in fluency.
နှုတ်တိုက်, *adv.* orally, by word of mouth.
နှုတ်တိုက်ချ, *v.* to teach, by verbal instruction.
နှုတ်တိုက်ပြော, *v.* to dictate, as to an amanuensis.
နှုတ်တိုက်ရေး, *v.* to write from dictation.
နှုတ်တိုက်သင်, *v.* to teach orally.
နှုတ်တွက်, *n.* computation, without written figures, နှုတ်တွက်ကောင်းသည်, နှုတ်တွက်မြန်သည်။
နှုတ်တွက်တွက်, *v.* to compute mentally.
နှုတ်ထွက်, *n.* speech, spoken words, နှုတ်ထွက်စကား။
နှုတ်ထွက်ကြမ်း, *v.* to be foul-mouthed.
နှုတ်နည်း, *v.* to be of few words, taciturn, သောက်ကြွသားစကားများလျှင် ဖျင်းသည်၊ နှုတ်နည်းလျှင်ပညာကြီးသည်။
နှုတ်ပိတ်တံစိုး, *n.* a bribe to suppress evidence; hush money.
နှုတ်ပုလက်ကြမ်း, *adv.* violently and severely, both in language and treatment, အခင်မတန်ဥာဏ်ထိုင်းသည့် သူငယ်ကလေး နှုတ်ပုလက်ကြမ်း သင်ကြားရိုင်လို့သာတော်လိမ့်မည်, နှောင်းငယ်မယားသို့ပေးကမ်းဖြိုးလျှင်၊ကျွန်မကို နှုတ်ပုလက်ကြမ်းညှည်းပန်းနှိပ်စက်ပါသည်, as a woman complaining of the unfaithfulness and cruelty of her husband.

နှုတ်ပေးသွန်သင်, *v.* to instruct privately, inculcate, always in a bad sense, နှုတ်ပေးသွန်သင်ပြုသည်။

နှုတ်ပေါ့, *v.* to be glib of speech; to indulge in vain, inconsiderate language, as when aspersing the character of others, in a thoughtless, inconsiderate manner.

နှုတ်ဗိုက်, *n.* pregnancy, နှုတ်ဗိုက်သန္ဓေ, ပဋိသန္ဓေ။

နှုတ်ဗိုက်ရင့်, *v.* to be near delivery, ပဋိသန္ဓေရင့်သည်, နှုတ်ဗိုက်အရင့်အမာရှိသည်။

နှုတ်ဗိုက်ရှိ, *v.* to be pregnant, ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည်, ပဋိသန္ဓေစွဲသည်။

နှုတ်ပြစ်, *n.* an offense of speech, နှုတ်လွန်မှု။

နှုတ်ပွ, *v.* to be wide-mouthed, ပစပ်ပွသည်; to be talkative.

နှုတ်ပွား, *v.* to be loud and noisy in speech.

နှုတ်ဖျားရ, *v.* to be able to speak to the point.

နှုတ်မြိန်ဆေး, *n.* medicine to promote appetite, a tonic, ထမင်းမြိန်ဆေး။

နှုတ်မြွက်, *v.* to speak, utter words.

နှုတ်မြွက်သံ, *n.* voice, uttered sound.

နှုတ်မှုပညာအတတ်, *n.* a liberal art or science, in contradistinction to a manual art (လက်မှုပညာအတတ်).

နှုတ်ရဲ, *v.* to be bold of speech.

နှုတ်ရိုင်း, *v.* to be vulgar of speech; to be in bad taste, as language.

နှုတ်ရွံ့, *v.* to be nervous or diffident in speaking.

နှုတ်လွတ်, *v.* to be glib of speech; *adv.* by mouth, without the aid of a book or writing; *see* နှုတ်ပေါ့။

နှုတ်လွန်မှု, *n.* an offense of speech; *comp.* လက်ရောက်မှု။

နှုတ်လှံထိုး, *v.* to contradict (a superior) impudently and provokingly, နင်ငါ့ကိုနှုတ်လှံထိုးလို့ပြောပြီလား။

နှုတ်လျှောက်, *v.* to petition a superior verbally.

နှုတ်သားတက်, *v.* to increase in fluency, စာဘတ်စရှိလျှင်နှုတ်သားတက်မည်, နှုတ်သားရှသည်။

နှုတ်သီး, *n.* a bird's bill, a beak; the nozzle of a bellows, မှုတ်နှုတ်သီး, မှုတ်နှာတံ; the spout of a vessel or pot, နှု; *see* ကျေးနှုတ်သီး။

နှုတ်သီးကောင်း, *v.* to be a scold, အကြောင်းမတန်နှုတ်သီးကောင်းသည့်မိန်းမ။

နှုတ်သီးရူ, *v.* to protrude, thrust out the lips; နှုတ်ခမ်းကိုရူထားသည်, to pout.

နှုတ်, 2, *see* နုတ်, *v.* to take out, pull out, extract; *comp.* ထုတ်။

နှုန့်, *v. trans. of* နုန့်, to cause to be loose, not firm, unstable; to cause to be weak, infirm.

နှိုန်း, *v.* to compare, နှိုင်းသည်; *comp.* ပြိုင်; သည်လူနှိုန်းဘက်မရှိပါ, this man has no rival. *Der.* အနှိုန်း။

နှုန်းနှိုင်း, *v.* same as နှုန်း။

နှူး, *v. trans. of* နူး, to make soft by some process; *fig.*, to mollify, နှူးပြော့ရသည်။

နှေး, *v.* to be slow, not quick; to move slowly, as a timepiece, နာရီနှေးသည်; မလျင်, မမြန်, ဆေးနှေးသည်, ခင်ဗျားအသွားအလာနှေးသည်, လ္ဘက်ကောင်းလိုချင်လျှင်ပလောင်နှေးစေ, if you wish for good tea, allow the Palaung to be deliberate (in his movements).

နှေးကွေး, *v.* same, လုပ်ပုံကိုင်ပုံနှေးနှေးကွေးကွေးရှိသည်, အလွန်နှေးကွေးသည့်လူ။

နှေးဖြည်း, *v. see the parts*; နှေး and ဖြည်း are rarely used together in composition, and never in colloquial.

နှဲ, 1, *n.* a wind instrument, with holes on the side and a spreading mouth; used at festivals, funerals, and theatrical exhibitions; *comp.* ခရာ။

နှဲခရာ, *n. see the parts.*

နှဲမှုတ်, *v.* to play on such an instrument.

နှဲ, 2, *v.* to rub (the hair) with lime juice, etc., in order to prepare it for washing, or to make it light and soft, ခေါင်းနှဲသည်, ဆံပင်ဆေးလို့ကြက်ဥကာနှင့်ဖျော်၍နှဲသည်။

နှဲကော (from ခေါ, a basket), *n.* a kind of basket smeared with lime, and used as a trap for birds, ငှက်များကိုနှဲကောနှင့်ထောင်သည်, လူသရောလျှင်ဘေးဒဏ်ထိ၊ငှက်သရောလျှင်နှဲကောမိ။

နှဲတံ, *n* a stick smeared with gum from the banyan, used to catch birds; *see* ညှောင်တံ။

နှဲ့, *v. trans. of* နဲ့, to loosen, လာမနှဲ့ပါနှင့်၊ ငါ့ကိုနှဲ့လို့မနဲ့ဘူး။

နှော, 1, *v.* to mix, mingle, ရောသည်, ပွမ်းသည်; to add (in arithmetic), ပေါင်းသည်; အထက်သားများလာနှောသည်အတွက်၊တို့ရွာသောင်းကျန်းနေပြီ။

နှောကိန်း, *n.* a number to be added to another.

နှောနှောက်, *v.* to mingle and make turbid.

နှော, 2, *n.* a large kind of boat, made of heavy planking clamped together, without having a hollow log for a basis to build upon.

နှော, 3, *n.* a species of coffeewort.

နှောက် (from နောက်, to be turbid), *v.* to stir up, so as to make turbid, နောက်အောင်မွှေသည်; to agitate, throw together, put into confusion, mingle, ရောအောင်မွှေသည်; to molest, distress (the mind), စိတ်ကိုနှောက်သည်, ခင်ဗျား သည်စကားမျိုးကို ပြောလျှင်၊ ကျွန်တော်စိတ် တမင် လာနှောက်သလိုပဲ; ဟင်းသီးဟင်းဖတ်ရောမိအောင်နှောက်လိုက်ပါ။

နှောင်, *v.* to tie, bind, make fast by binding, ချည်သည်, ဖွဲ့သည်; *seldom used singly.* *Der.* ချည်နှောင်, တုပ်နှောင်။

နှောင်အိမ်, *n.* a prison, ထောင်; a lockup.
နှောင်ကြိုး, *n.* a rope used for securing anything, as a boat, an animal.
နှောင်ဖွဲ့, *v.* same as နှောင် (*more common*), ကျွန်တော်ကြိုးကြမ်တို့ဖြင့်တကြိမ်တခါမျှနှောင်ဖွဲ့ခံရဘူးသည်မရှိပါ။
နှောင့်, *v.* to annoy, molest, thwart, ကျွန်ုပ်အလုပ်ဖျက်အောင်လာမနှောင့်ပါနှင့်။
နှောင့်နှေး, *v.* to be in suspense, doubt, in regard to purpose or action; to hesitate, to loiter, dilly-dally, သည်စာကိုမနှောင့်မနှေးတဲ့ပို့လိုက်ပါ; သွားလို့တော်မည်မတော်မည်။စိတ်နှောင့်နှေးလို့ဆိုင်းနေပါသေးသည်။
နှောင့်ရှက်, *v.* same as နှောင့်; to intrude; နှောင့်ရှက်တားဆီး, to annoy by thwarting; ကျွန်တော်ကြံတိုင်းစည်တိုင်းခင်ဗျားကနှောင့်ရှက်ဖျက်ဆီးချင်သည့်ဝါသနာရှိသည်; နှောင့်ရှက်ဖျက်ဆီး, to thwart and render abortive.
နှောင်း (from နောင်), *n.* to be after, in time, posterior, later, နောက်ကျသည်, သည်နှစ်သရက်များအပွင့်နှောင်းသည်၊ မိုးသည်နောက်ကျလိမ့်မည်, this year mango trees are very backward in blossoming; the rains will be late; ခင်ဗျားလာသည်မှာနှောင်းသည်, you are behind time in coming, sir; အပြောကောင်းပါ၏။ အလာနှောင်းသည်, in the way of a woman rejecting a suitor after she has accepted some one else. *Der.* အနှောင်း။
နှောင်းတန်ခူး, *n.* the part of the month of Tagu before the သင်္ကြန်, or new year.
နှိုက်, 1, *v.* to penetrate, dive into (with the hand or an instrument); *fig.*, to possess the power of penetration into a subject, or into human character or motives; *see* လှူကဲခတ်; မြန်မာလူမျိုးသူတပါးများသဘောကိုအလွန်နှိုက်တတ်သည်, သည်ဆောင်းပါးစာအဓိပ္ပာယ်ကိုနှိုက်၍မရနိုင်ပါ။
နှိုက်ချွတ်, *v.* to dig into (mysteries).
နှိုက်နှဲ, *v.* to search into; commonly applied to mental research.
နှိုက်နှိုက်ကျွတ်ကျွတ်, *adv.* pryingly, into every crevice and corner, ခင်ဗျားဥစ္စာပစ္စည်းများကိုမရရအောင်၊နှိုက်နှိုက်ကျွတ်ကျွတ်ရှာဖွေပါမည်; သည်စာဖင်နှိုက်နှိုက်ကျွတ်ကျွတ်ကြံတတ်သည်။
နှိုက်နှိုက်နှဲ့နှဲ့နားလည်, *v.* to understand thoroughly.
နှိုက်, 2, *commonly written* ၌, *noun affix, locative*, in, at, among, တွင်, မှာ, ဝယ်; *sometimes possessive*, of, ၏; အိမ်၌ရှိပါသည်။
နှိုင်, *see* နိုင်, *qual. verb. affix, potential*, can, able to.
နှိုင်း, *v.* to compare, နှုန်းသည်, ပြိုင်သည်, ကိုယ်နှင့်နှိုင်းလျှင်မရှိုင်းဘူး။
နှိုင်းခိုင်း, *v.* to liken, compare; *see* ခိုင်း, ၂; သည်မြင်းအခြားမြင်းနှင့် နှိုင်းခိုင်းရန်မရှိ။
နှိုင်းချိန်, နှိုင်းချင့်, နှိုင်းဆ, *v.* to weigh in the mind, estimate on comparing, ပရိသတ်ထဲမှာစကားပြောလျှင်၊ကောင်းမွန်စွာနှိုင်းဆပြီးပြောပါ။

နှိုင်းနှိုန်း, နှိုင်းပြိုင်, နှိုင်းယှဉ်, *v.* to compare.

နှိုး (from နိုး, to awake), *v.* to awake (*trans.*); to rouse, excite, urge to action; ဆော်သည်; ကျွန်ုပ်ကိုစောစောကြီးလာနှိုးပါ။

နှိုးစက်, *n.* the alarm of a clock.

နှိုးဆော်, *v.* to rouse, excite, urge to action; *comp.* တိုက်တွန်း; နှိုးဆော်ချီးပင့်, ကုသိုလ် ကောင်းမှုကို ပြုရန် နှိုးဆော်သည်, လှေသားများကို ဝိရိယစိုက် အောင်နှိုးဆော်လိုက်ပါ, please urge the boatmen to exert themselves.

နွှင်, *v.* to skin, peel off, နွှာသည်, နွှေးသည် (*infreq.*), သင်သည်။

နွှမ်း, *v. trans. of* နွမ်း, to cause to be dull, faded, wilted.

နွှယ် (from နွယ်), *v.* to stretch along in connection, as a race, lineage, ဆက်နွှယ်သည်; to be descended from, connected by race, သည်သူ ရှမ်းနွှယ်သည်မဟုတ်လား; မင်းစကားကျွန်ုပ်နွှယ်နိုင်သည်, has the same meaning as မင်းစကားနားလည်သည်. *Der.* အနွှယ်။

နှိမ့် (from နိမ့်, to be submissive), *v.* to humble, make submissive (*rare in colloq.*); *comp.* နှိမ့်ချ။

နွှာ, *v.* to skin, peel off, နွှင်သည်, နွှေးသည်, သင်သည်, ငှက်ပျောသီးနွှာသ လိုလွယ်သည်ထင်သလား, do you think that it is as easy as peeling the skin off a plantain? (said of an underrated difficulty).

နွှေး, 1 (from နွေး, to be warm), *v.* to warm, make warm, as water, food, etc.; *comp.* လှုံ; *fig.*, to resuscitate; ရေနွေးကိုနွှေးပါဦး; ကျွန်တော်အမှုကိုမေ့နေပါနှင့်၊နွှေးပါဦး။

နွှေး, 2, *v.* to skin, peel off; *see* နွှင် and နွှာ; a word used by persons engaged in drawing off the juice of the sugar-palm, ထန်းဖူးနွှေး, ထားနှင့်ထန်းနွှေးသည်။

နွှဲ့, 1, *v.* to procrastinate, delay, be dilatory, to be a long time in doing; *not used singly*, ဖင့်သည်. *Der.* ဖင့်နွှဲ့, and နွှဲ့ဖင့်။

နွှဲ့ဖင့်, *v.* same, အရေးကိစ္စကြီးသည့်အခါနွှဲ့ဖင့်လို့မနေသာဘူး။

နွှဲ့, 2, *v.* to lean sidewise, incline the body, as in some kinds of work, and in oriental dancing; *more than* နွဲ့; တောမျောက်တို့သည်သစ်ကိုင်းချင်းနွှဲ့၍ တပင်မှတပင်သို့ ကူးရန်ကြသည်; ချိန်ထုပ်နွှဲ့, to swing, as the pendulum of a clock, နာရီချိန်ထုပ်နွှဲ့တိုင်းဒက်ဒက်ဒက်ဒက်မြည်သည်, every time the pendulum swings to and fro, the clock ticks; ကချေသည်များ ကိုယ်ကိုနွှဲ့ကကြသည်, ထင်းပေါက်သည့်အခါ၊ကိုယ်ကိုနွှဲ့ပြီးပေါက်ရသည်။

နွဲ့, *v. trans. of* နွဲ့, to bend flexibly, သည်မိန်းမလမ်းလျှောက်သည့်အခါ၊ကိုယ်ကိုနွဲ့ပြီးသွားတတ်သည်။

ပ

ပ, the twenty-first consonant of the Burmese alphabet, and the first in the class of labials.

ပ, 1, *v.* to shine; *used in combination with* အရောင်, လရောင်ပသည်, the moon shines. *Der.* ကျင်းပ, တည်ပ, တောက်ပ, ထွန်းပ, ပြောပ။

ပထွန်း, *v.* to shine, emit light; *see* ထွန်းပ။

ပလွှား, *v.* to flaunt, flourish; to be ostentatious, vain, ပကြွားသည်, ဝါကြွားသည်, ဝင့်ဝါသည်; အလွန်ပလွှားခြင်းများသည့်လူ, a person of very great ostentation.

ပဝင်း, *v.* to shine brightly; to shine with a yellow light or golden rays, တပြောင်ပြောင်ပဝင်းရွှေလမင်းကဲ့သို့၊သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သောမျက်နှာတော်လည်းရှိ၏, his countenance was pure and clear, like the golden moon shining luminously bright.

ပ, 2, *see next.*

ပသ, *v.* to offer, in order to propitiate a demon or evil spirit, နတ်ပသသည်, နက်ဖြန်ပင်လယ်သို့သွားမည်။ မင်းတို့လှေသားများ၊ ဦးရှင်ကြီးကိုပသကြဦး, to-morrow we shall go to sea: you boatmen, make an offering to U Shin Gyi; သည်လှေပွဲမှာ တို့ကနတ်ကို မပသလို့ ရှုံးရသည်, we have been beaten in this regatta, because we did not offer to the *nats.* The *nat* most feared in L.B. is ဦးရှင်ကြီး, while the *nats* most feared in U.B. are ဗဒုံနတ်ကြီးမောင်မင်းကျော်, and ရွှေဖျင်းညီနောင်။

ပ, 3, *v.* to be outside, without (*obs.*); to be disused, abrogated. *Der.* အပ။

ပပျောက်. *v.* to be disused, abrogated; to disappear, be lost, စကားဟောင်းပပျောက်လို့စကားသစ်ပေါ်သည်, the old language disappears, and the new makes its appearance.

ပလပ်, *v.* to be done away, come to nothing, become null and void; to be acquitted of a criminal charge. စွဲချက်ပလပ်စေ။

ပလိုက်, *v.* to quash, as an indictment; to dismiss, as a motion, petition, or indictment in court, ခင်ဗျားအမှုကိုမင်းကြီးကပလိုက်ပြီ. the Commissioner has dismissed your case; to acquit of a criminal charge.

ပ, 4, *a corruption of* အဘယ်, or ဘယ်, as ပသို for ဘယ်သို့, *adv.* how? (*not used in colloq.*).

ပ, 5, *verb. affix,* used in closing a sentence, ပေါ့, of course, ရှိပါပ, သွားပါပ, သဘော်နှင့်စီးလိုက်ပါပ (*Colloq.*).

ပအုံးရည်, *n.* vinegar, ပုံးရည်။

ပအုံးရည်ခေါင်း, *n.* mother of vinegar, ပအုံးခေါင်းရည်။

ပက်, 1, *v.* to throw or toss by a scooping motion, as water with the hand or a dipper; to bail water, ရေပက်; to throw up, as a hog, မုဆိုးမောင်ထွန်းဝက်ပက်လိုသေသည်; to come in contact with, suddenly; to beat in, as rain or dew, မိုဃ်းပက်သည်, နှင်းပက်သည်; လှေကိုရေပက်လိုက်ပါ, bail out the boat.

ပက်အိမ်, *n.* the space in the centre of a Burmese boat, reserved for bailing out water; ရေပက်ကန့်။

ပက်ကော် (from ကော်, to lift out of place), *n.* a large wooden shovel, for removing dirt.

ပက်ခွဲ, *n.* a scoop for bailing a boat, made of woven bamboo strips.

ပက်စက်, *v.* to be inconsiderate, heedless, careless, wanting in good behavior and regard toward others; somewhat akin to ရိုင်းပြ; ခင်ဘွားအနေအထိုင်ပက်ကပက်စက်ကနှင့်။

ပက်ပင်းပါ, *adv.* face to face, suddenly and unexpectedly; သွားခဲ့ပက်ပင်းပါတွေ့သည်, ကျွန်တော်ဈေးသို့သွားသည့်အခါ၊ ကြွေးရှင် ဦးကျော်ထွန်းနှင့်ပက်ပင်းပါတွေ့လိုကြောက်လိုက်ထာ, when I went to the bazar and suddenly met U Kyaw Dun my creditor, face to face, I was so frightened!

ပက်ရက်, *v.* to do in a hurried, careless manner, regardless of the feelings of others; *mostly used in an adverbial form,* as ပက်ပက်ရက်ရက်, ဤသူပက်ပက်ရက်ရက်ပြောရက်ဆိုရက်သည်, this person is capable of talking regardless of the feelings of others.

ပက်, 2, *v.* to be shallow, as a dish, မခေါက်; ပုကန်ပက်လို့ဟင်းဖိတ်ကုန်သည်၊ခေါက်လျှင်မဖိတ်ဘူး, as the dish is shallow, the curry is all spilt; if it were deep, it would not spill over.

ပက်လက်, *adv.* placed on the bottom or back, supine; *opposed to* မှောက်ခုံ; ပက်လက်ကုလားထိုင်, a reclining chair; ပက်လက်အိပ်လျှင် အိပ်မက်မက်တတ်သည်, if one sleeps on one's back, one is apt to dream; အလောင်းပက်လက်မျောလာသည်, the corpse came floating down on its back.

ပက်လီးပက်လန်, *adv.* backward, thrown backward, အိမ်ပေါ်ကပက်လီးပက်လန်လိမ့်ကျသည်။

ပကတိ (Pali), *n.* nature, natural state, without modification; *comp.* နဂိုရ်, and သဘော; ပင်ကိုယ်; *used adjectively,* natural, common, ဆွေမျိုးတစုတို့က ပို့သသောမေတ္တာကြောင့်၊ ပကတိကျန်းမာစွာရှိပါ၏, on account of the good will conveyed to me by all my relatives, I am in sound health; သည်အိမ်ပကတိဆောက်သည့်အနေကမပျက်ဘူး, this house has not deteriorated from the state in which it was origin-

ally built; စကားနည်းသော်လည်း၊ မိတ်ကြီးဝင်လို့မဟုတ်၊ပကတိသဘောဘဲ, although he is a person of few words, it is not because he is proud, it is his natural disposition.

ပကတိအလို, *n.* appetency, craving.

ပကတိဉာဏ်, *n.* natural talent.

ပကတိပါရှင်းဖြစ်, *v.* to be innate, ဝမ်းတွင်းကပါသည်။

ပကတိသဘော, *n.* constitutional propensity.

ပကတူး (*pron.* ပကဒူး) (from ပကတိ, and ဦး), *n.* the beginning or origin (of a thing), မူလ, အရင်း; ရှေ့မဆွကကျွမ်းဦးအစပကတူးကပဏာမခံရေးသည်, မင်းပကတူးပြောသည့်စကားမေ့ပြီလား, have you forgotten the words you spoke at the beginning?

ပကာ (*pron.* ပဂါ) (from ပါး, a cheek, and ကာ, to interpose), *n.* an outside slab of timber.

ပကာစောင်း, *n.* same as ပကာ။

ပကာသန (Pali, ထင်ရှားခြင်း), *n.* conspicuousness; "*pakasanam*, illumination, illustrating, explaining, making known, exposition, publication." *Childers.*

ပကာသနတင်, ပကာသနပြ, ပကာသနရှိ, *v.* to exalt; to vaunt one's own praises, to boast, မိမိပကာသနအလွန်တင်တတ်သည့်လူ, a person who is in the habit of vaunting his own praises, very much.

ပကောဋိ, *n.* a sextillion.

ပက္ခ (Pali), *n.* a wing; a side (of the moon), *i.e.*, the waxing (လဆန်းပက္ခ), or the waning (လဆုတ်ပက္ခ); ပက္ခပဏ္ဍုတ်, a man subject to seminal debility during either the waxing or waning of the moon; လဆန်းပက္ခမွေးသည့်သား, လဆုတ်ပက္ခမွေးသည့်သား။

ပက္ခိကဘတ်, *n.* rice given in worship, on the first day of the waxing or the waning of the moon, လဆန်းတရက်နေ့လှူသောဆွမ်း, လဆုတ်တရက်နေ့လှူသောဆွမ်း, အတွက်တရက်နေ့လှူသောဆွမ်း; ပက္ခိကဘတ် is a word used only by *rahans.*

ပခုံး, *n.* the shoulder.

ပခုံးဖျား, *n.* the extremity of the shoulder, ပခုံးဖျားနှိပ်ပါ။

ပခုံးခွန်, *n.* money paid for the hire of draught animals (*obs.*).

ပခုံးစွန်းပန်းပွား, *n.* an epaulet.

ပခုံးတည့်, *v.* to have square shoulders.

ပခုံးတိုက်, *v.* to thrust with the shoulder.

ပခုံးတွန့်, *v.* to shrug, draw up the shoulders, ပခုံးပင့်၍ပြသည်။

ပခုံးထမ်းခေါင်းရွက်, *n.* a collective term applied to pedlars and bazar sellers generally.

ပခုံးထမ်းမြေ (*pron.* ပခုံးဒမ်းမြေ), *n.* land assigned for cultivation by local authority, without conferring any right or title thereto. Such land was considered to be the property of the State, and was transferable, but could not be held by a female.

ပခုံးလျှော, *v.* to have sloping shoulders.

ပခြုပ် (from ဖါ), *n.* a small covered basket, used by snake charmers for confining snakes, မြွေပခြုပ်; ရွှေပခြုပ်, ငွေပခြုပ်, small covered baskets overlaid with gold or silver leaf, formerly used as insignia of rank at the funerals of the great.

ပဂေါ (ပင်), *n.* a species of gingerwort, *Alpinia.*

ပဂေါကြီး, ပဂေါသိမ်, *n.* varieties of the same.

ပင်, 1 (from အပင်, a plant or tree).

ပင်ကိုယ်, *n.* a natural state, without alteration or improvement, ပင်ကိုယ်ချော, ပင်ကိုယ်နှုသည်, ပင်ကိုယ်ယည်သည်; ပင်ကိုယ်သံ, one's natural voice; *see* နဂိုရ်; သည်မိန်းမကလေးဘာမျှမပြင်မဆင်၊ပင်ကိုယ်အနေအလှသာ။

ပင်ချိပင်ချ, *adv.* taking one and leaving one (in weaving mats), တပင်ချိတပင်ချရက်။

ပင်စည်, *n.* the stock of a tree.

ပင်စောက်, *n.* an uncommonly tall tree.

ပင်တရော် (တရော်ပင်), *n.* the *Grewia elastica,* a tree attaining to the height of twenty-five or thirty feet, having a thick, wrinkled and knobby bark, which is used in washing the head.

ပင်တံ, *n.* the stem of a plant.

ပင်တိုင် (from တိုင်, a post), *a.* masted; *used with numerals,* as တပင်တိုင်, with one mast; နှစ်ပင်တိုင်, two masted, etc.; *adv.* without change or rotation, constantly, ကျွန်တော်ချည်းပင်တိုင်ခံလုပ်ရသည်။

ပင်ထောင်, *a.* upright, as ပင်ထောင်သစ်, standing timber.

ပင်ပေါက်, *a.* sprouted, ပဲပင်ပေါက်, ဝါစေ့ပင်ပေါက်။

ပင်ပွား, *n.* a kind of large sago.

ပင်မ, *n.* the stock of a tree, ပင်စည်; the main branch in the centre of the other branches; the principal plant in a cluster or clump (အစုံ); the bole of a tree.

ပင်မြွာ, *n.* two or more plants springing from the same seed or root, အောက်ကပင်မြွာကလေးပေါက်သည်။

ပင်ရည်, *n.* sap.

ပင်ရည်တက်, *v.* to ascend, as sap in trees.

ပင်လုံး, *n.* the bole of a tree.

ပင်သည်, *n.* a seller of fruit from the tree; one who keeps a regular supply of goods for sale; *opposed to* ဘောက်သည်။

ပင်, 2, *v.* to be tired, fatigued, harassed in body or mind; *more than* မော; *not used singly.*

ပင်ပန်း, *v.* same (*common*); to be tiresome, လှေထိုးခြင်းပင်ပန်းသည်, poling a boat is wearisome; hence တပင်တပန်း, *adv.* laboriously, fatiguingly, implying unnecessary labor; to be in great distress or pain; ဝေးလံစွာခရီးကအားဆောတလျှင် ပြေးလာရသောကြောင့်၊ အလွန်ပင်ပန်းသည်; ကျွန်တော်မကောင်း သောသိတင်းကိုကြားရသည့် အတွက်၊ စိတ်အလွန်ပင်ပန်းသည်၊ခင်ဗျား, on account of my having heard bad news, I am very much distressed in mind, sir; သူနာအလွန်ပင်ပန်းသည်၊ရှင်မည်မထင်ပါ။

ပင်, 3, *adv.* even; *slightly emphatic,* သူ့ကိုပင်ပေးသည်။

ပင်စင် (Eng.), *n.* a pension, အငြိမ်းစားငွေ; ပင်စင်စား, to enjoy a pension.

ပင်စိမ်း, *n.* a species of mint, ပင်စိမ်းကြီး, ပင်စိမ်းယည် (*pron.* ယညီ), ပင်စိမ်းရိုင်း, ကသည်းပင်စိမ်း, တောပင်စိမ်း, different varieties of the same. Brahmins are said to regard the ပင်စိမ်းညို and ပင်စိမ်းနက် as sacred.

ပင်လယ်, *n.* the sea, ocean, သမုဒ္ဒရာ။

ပင်လယ်အုန်း, *n.* the sea cocoanut.

ပင်လယ်အူနာ, *n.* a severe kind of diarrhœa.

ပင်လယ်ကစွန်း, *n.* the goat-footed *Ipomæa.*

ပင်လယ်ကနစိုး (ပင်), *n.* the *Heritiera minor*; the wood is hard, tough and durable; common in Tavoy and Mergui.

ပင်လယ်ကမ်းခြေ, ပင်လယ်ကမ်းနား, *n.* the seaside.

ပင်လယ်ကသစ်, *n.* a kind of celestial tree; the sea-coral tree, a species of *Erythrina*; the *Shorea robusta.*

ပင်လယ်ကူး, *v.* to castrate (a horse), ဆိုးမ, ကွပ်, သင်း။

ပင်လယ်ကျော, ပင်လယ်ခေါင်း, *n.* the surface or back of the sea.

ပင်လယ်ကျောက်ပွင့်, *n.* seaweed, ပင်လယ်ဗိုက်ပင်။

ပင်လယ်ကြက်တက်, *n.* a kind of plant (Pali ယောဓိ).

ပင်လယ်ကြက်တူရွေး, *n.* a gull, မြစ်ထွေး။

ပင်လယ်ဂဏန်း, *n.* the king crab; *comp.* ကမ်း။

ပင်လယ်ဂရုက်, *n.* the surf of the sea.

ပင်လယ်ဂရုက်သံ, *n.* the sound of the surf beating on the seashore.

ပင်လယ်ငါးပြေမ, *n.* the umber, sometimes called the sea perch.

ပင်လယ်စုန်း, *n.* a meteor; a fireball seen at sea.

ပင်လယ်စောင့်, *n.* the guardian *nat* of the sea, a sea god.

ပင်လယ်ဆား, *n.* baysalt.

ပင်လယ်ဆိပ်, *n.* a seaport.
ပင်လယ်ဆီး, *n.* a species of *Ximenia*.
ပင်လယ်ထန်း, *n.* the *Scævola toccada*.
ပင်လယ်ထားပြ, *n.* a corsair, pirate, rover.
ပင်လယ်ပုံ, *n.* a chart.
ပင်လယ်ပေါ်ငှက်, *n.* the scissorsbill.
ပင်လယ်ပိုး, *n.* the sea slug, သဲပလုတ်. ဆင်မျှော့။
ပင်လယ်ပျံလွှား, *n.* the edible nest maker, the Peale swiftlet; *comp.* ဇီဝခိုး။
ပင်လယ်ဖုတ်, *n.* the Tavoy name for ebony, တောဖုတ်။
ပင်လယ်ဘွေ, *n.* the midst of the sea, ပင်လယ်အလယ်ချက်မ။
ပင်လယ်ရေမြှုပ်, *n.* a kind of shellfish.
ပင်ထယ်လေဘွေ, *n.* a cyclone, ပင်ထယ်လေဝိုင်း။
ပင်လယ်ဝ, *n.* offing, ပင်လယ်ပြင်။
ပင်ထယ်ဝေ, *v.* to rise unusually high, as a tide which causes an influx of salt water into low-lying tracts of country; usually the result of cyclonic action.
ပင်လယ်သစ်ကောက်, *n.* the *Gyrocarpus Jacquini*, a leaf-shedding tree frequently found on the seacoast, attaining to the height of sixty or eighty feet; the nut is bony, and is provided with two erect wings about two and one half inches long.
ပင်ထယ်သား, *n.* a dweller by the sea.
ပင်လယ်ဟိန်း, *v.* to rumble, as distant thunder, *lit.* the sea roars.
ပင်ဝန်း, *n.* a fresh-water mussel.
ပင့်, 1, *v.* to raise, lift up, ကြွသည်, ချီသည်, မြှောက်သည်; to exalt, promote, ချီးသည်, မြှင့်သည်; to take in breath, inspire, ပင့်သက်ရှူသည်; ကုလားကာကိုပင့်သည်, he lifts up the curtain, သည်ဝန်ထုပ်ကို တဆိတ်ပင့်ပေးပါ, give me a lift with this pack; to turn up the legs of trousers, ပေါင်းဘီပင့်။
ပင့်, 2, *v.* to invite; *more respectful than* ဘိတ်။
ပင့်ဆောင်, *v.* to convey an image of Buddha from one place to another.
ပင့်ဘိတ်, *v.* to invite; *see* ဘိတ်; တို့ရွာကလေးမှာဘုန်းကြီးမရှိ။ဝါမဝင်မှီဘ ပါးပါးကိုပင့်ဘိတ်မှတော်မည်, there is no *pongyi* in our little village, it would be advisable to invite one before Lent commences, အရပ် လူကြီးများကိုပင့်ဘိတ်၍ပေးပါ, please invite the village elders.
ပင့်ကူ, *n.* a spider.
ပင့်ကူအိမ်, *n.* a spider's web, a cobweb.
ပင့်ကူမြှေး, *n.* a membrane; a spider's web.
ပင်း, 1, *v.* to join, or combine with, take part with; generally im-

plying partiality or unfairness; *see* ထင်းရည်းလိုက်; သည်သူတဘက်သပ်ပင်းစကားပြောတတ်သည်, this person is in the habit of being one-sided and partial when he speaks. *Der.* အသင်းအပင်း။

ပင်း, 2, *v.* to impede, obstruct, as a stream of water; to drive in a wedge, in order to close a hole or make tight, သပ်ပင်းသည်. *Der.* အပင်း, နားပင်း, and ဖိတ်ပင်း။

ပင်းတကား, *n.* a kind of poke formerly put on men in disgrace, ပင်းတကားလည်ကွတပ်သည်, ပင်းတကားလည်ထောက်တပ်သည်။

ပင်းဖိတ်, *a.* solid, not hollow; *see* နားပင်းဖိတ်။

ပစ် (*pron.* ပြစ်), *v.* to throw, cast; to throw away, reject, စွန့်သည်; to throw at; to shoot; ဟိုခွေးကိုခဲနှင့်ပစ်လိုက်ပါ။

ပစ်ခတ်, *v.* to throw at; to shoot; မောင်ထုံးသေနတ်နှင့်ပစ်ခတ်လို့သေသည်။

ပစ်စင်, *n.* *commonly written* ပစ္စင်, a scaffold or terrace on the inside of a fortification, whence missive weapons are discharged.

ပစ်စလက်ခတ်, *adv.* neglectfully, carelessly, without regard, စာအုပ်များပစ်စလက်ခတ်မထားပါနှင့်၊စုတ်ပြတ်ကုန်လိမ့်မည်။

ပစ်ထား, *v.* to throw aside (for a time); to forsake, abandon, မောင်ထွန်းမိန်းမပစ်ထားသည်မှာကြာလှပြီ။

ပစ်လိုက်, *v.* to throw, cast; to throw away, reject.

ပစင်းကြီး, *n.* the Tavoy name for ဗိန်ညင်းကြီး, the large kingfisher.

ပစပ်, *n.* the mouth, ခံတွင်း; *comp.* နှုတ်။

ပစပ်ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech (*inelegant*).

ပစပ်ပွ, *v.* to be loquacious, garrulous; *see* နှုတ်ပွ; သည်လူပစပ်ပွသည်။

ပစု, *n.* the Tavoy name for ကြစု, the chebula tree.

ပစ္စုပ္ပ (Pali), *n.* the present, မျက်မှောက်, ပစ္စုပ္ပဘဝ, ပစ္စုပ္ပအကျိုးပေးသည်, ပစ္စုပ္ပဘဝအကျိုးပေးသည်။

ပစ္စင် (from ပစ်, to shoot, and စင်, a frame), *n.* a scaffold or terrace on the inside of a fortification whence missive weapons are discharged; a barbacan, ပစ်စင်, sometimes ပြစ်စင်; ပစ္စင်ရင်တား။

ပစ္စည်း (Pali ပစ္စယော), *n.* a cause, အကြောင်း; a thing, အရာ; property, goods, ဥစ္စာ, ဝတ္ထု; *in Pali Gram., the inflected termination of a verbal affix,* ပဌာန်းပါဠိတော်နှစ်ဆယ့်လေးပစ္စည်း။

ပစ္စည်းစကား, *n.* an affix.

ပစ္စည်းပစ်ထိ, *n.* property, goods.

ပစ္စည်းပြု, *v.* to be connected together, ဖွဲ့ရှက်သည်; to secure an equilibrium or maintain mutual support, အညမညပစ္စည်းပြုသည်။

ပစ္စည်းဖြုန်း, *v.* to squander, waste one's substance.

ပစ္စည်းလေးပါးဒါယကာ, *n.* a layman who provides a *kyaung*, and a *ra-*

han's robes, food, and medicine, ပစ္စည်းလေးရပ်တကာ, ပစ္စည်းလေးပါးတကာ, ဘုရားတပည့်တော်ပစ္စည်းလေးပါးဒါယကာမှတ်တော်မူ၍၊ အလိုရှိသည့်ပစ္စည်းများကိုတောင်းတော်မူပါ, regard me as the furnisher of the four kinds of property; ask of me anything you may wish, my lord (as in addressing a *pongyi*).

ပစ္စန္တရစ် (*pron.* ပြစ်စန်ဒရစ်), *n.* petty villages on the outskirts of a country, ပစ္စန္တရစ်သား; ပစ္စန္တရစ်တိုင်း is a term applied to all countries outlying the မဇ္ဈိမဒေသ. It is said that the Buddhs never visited these countries, မြတ်စွာဘုရားတို့မည်သည်ပစ္စန္တရစ်တိုင်းသို့ဒေသစာရီကြွတော်မမူဘူး; ပစ္စန္တရစ်ရွာသူရွာသားတို့လည်း၊ အိမ်ရှေ့မင်းမှန်းကိုသိလျှင်၊ ခစားကျိုးနွံကြလေ၏, the inhabitants of outlying villages, when aware of the fact that he was the heir apparent, paid him respect, and were submissive.

ပစ္စယာ (Pali), *n.* an encircling gradation or story of a pagoda, ပစ္စယာဆင့်; *comp.* အာလိန်; ပဌမပစ္စယာ, ဒုတိယပစ္စယာ, တတိယပစ္စယာ, ကျွန်တော်တည်သည့်ဘုရားပဌမပစ္စယာရှိပါသေးသည်။

ပစ္စုပ္ပန် (Pali ပစ္စယော, a cause, and ဥပ္ပန္န, to be, to proceed), *n.* a consequence, result, အကျိုး, ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးကိုခံစားရသည်။

ပစ္စုန်, *see* ပဇ္ဇုန် (Pali), *n.* rain.

ပစ္စုပ္ပန် (Pali), *n.* the present time; *comp.* အတိတ် and အနာဂတ်; ပစ္စုပ္ပန်ကာလ, ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ, ပစ္စုပ္ပန်သံသရာနှစ်ဖြာသောအကျိုးစီးပွါးကိုတောင့်တသောသူတို့လှူပေးခြင်းကိုပြုကြသည်, people who long for the two kinds of benefits, of this and the future world, make offerings.

ပစ္စေကဗုဒ္ဓ (Pali ပစ္စေက, distinct, and ဗုဒ္ဓ, a Buddh), *n.* a semi-Buddh, one who occasionally appears in the interval between real Buddhs (90).

ပစ္ဆိမ (Pali), *a.* the last, နောက်ဆုံးသော, ပစ္ဆိမကာလ, the last time or era; ပစ္ဆိမဘဝ, the final state of existence preceding *neibban*; အဆုံးစွန်သောဘဝ; ကျွန်တော်တို့ပစ္ဆိမအရွယ်ကိုရောက်ကြပြီ။ ဘုရားတရားကိုသာအာရုံပြုနေစရာကောင်းတော့သည်, we have arrrived at the last stage of our existence; it is now well to let our thoughts dwell solely upon Buddha and the Law.

ပဆစ်, *n.* a kind of backgammon.

ပဆစ်ပစ်, *v.* to play at backgammon, ပဆစ်အိမ်, ပဆစ်ကွက်, ပဆစ်သွားတတ်။

ပဆုပ်, *n.* a malignant ulcer on the back; *see* အနာပဆုပ်။

ပဆုပ်ပနီ, *n.* a small kind of bee, also called ပထိုးမနီ, ဆွတ်ပနီ။

ပဇ္ဇုန် (Pali), *n.* rain, တပေါင်းတန်ခူးမိုးသားကျူး၊ တန်ခူးလည်းကုန်လကဆုန်၊ ပဇ္ဇုန်ရိုက်မည်ချုန်းချုန်းတည်း။

ပဇ္ဇုန်နတ်, *n.* the god of rain, မိုဃ်းနတ်။
ပဉ္စ (Pali, five), *n.* the five parts, as the root, bark, leaf, blossom, and fruit of a tree; ပဉ္စငါးပါး, a word much used by Burmese doctors, ချွေးအောင်းလျှင်လိပ်ဆရွေ့ ပဉ္စငါးပါး ကျိုအောင်း။လည် ချောင်းနာ လျှင်နိုပါးဆေးပဉ္စငါးပါးကျိုသောက်။
ပဉ္စကလျာဏ, *n.* the five good bodily qualities, as goodness of flesh, bones, skin, hair and age; ငါးဖြာလက္ခဏာ; မံသ, အသားၡ၏ကောင်းခြင်း; အဋ္ဌိ, အရိုး၏ကောင်းခြင်း; ဆဝိ, အရေ၏ကောင်းခြင်း; ကေသ, ဆံ၏ကောင်းခြင်း; ဝယ, အရွယ်၏ကောင်းခြင်း (91).
ပဉ္စကာနီသီး, *n.* nutgall.
ပဉ္စဂူ, *n.* a kind of medicinal root.
ပဉ္စင်း (*pron.* ပဇင်း) (Pali ပဉ္စ, five, and အင်္ဂါ, a part), *n.* a Buddhist priest who is proficient in the five requisite qualifications, မထေရ်, ရဟန်း။
ပဉ္စင်းခံ, *v.* to receive ordination, as a priest who is proficient in the five requisite qualifications, ပဉ္စင်းပြု။
ပဉ္စင်းတက်, *v.* to rise from being a novitiate, to the position of a priest who is proficient in the five qualifications, ခင်ဘျားပဉ္စင်းတက် ဦးမည်လား, as novitiates asking each other; မောင်ရှင်ကလေးပဉ္စင်း တက်ဦးမည်လား, as a layman asking a novitiate.
ပဉ္စင်းတကာ, *n.* a layman who provides the eight requisities for a priest, as the robes, alms bowl, etc.; သင်းပိုင်, ကိုယ်ဝတ်, ဒုကုဋ်, ခါးပန်း, အတွင်းလေးပါး; ဝဲခွပ်, အပ်, ရေစစ်, သပိတ်, အပြင်လေးပါး။
ပဉ္စမ (Pali ပဉ္စ), *a.* the fifth, ငါးခုမြောက်။
ပဉ္စမဘုတ်, *n.* space, အာကာသဓါတ်; *see* မဟာဘုတ်။
ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်, *n.* Convener of the fifth Buddhist Synod, a title assumed by King Mindon, and much prized by him, ပဉ္စမသင်္ဂါ ယနာတင်မင်းတရားကြီးဘုရား။
ပဉ္စသီလ, *by abbrev.* ပဉ္စသီ (Pali ပဉ္စ, five, and သီလ, a religious duty), *n.* the five duties binding on all creatures, according to the five great commands, *viz.*, ပါဏာတိပါတာဝေရမဏီ, သူ့အသက်ကိုမသတ်နှင့်, kill not; အဒိန္နာဒါနာဝေရမဏီ, သူ့ဥစ္စာကိုမခိုးနှင့်, steal not; ကာမေသုမိစ္ဆာ စာရာဝေရမဏီ, သူ့မယားကိုမပြစ်မှားနှင့်, commit not adultery; မုသာဝါဒါ ဝေရမဏီ, မုသာစကားကိုမပြောနှင့်, lie not; သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ ဝေရမဏီ, သေရည်သေရက်ကို မသောက်နှင့်, drink no intoxicants. "The first five of these obligations are called the *pancha sil*. They are repeated by some persons every day at the *pansal* (*kyaung*), especially by women." M.B.

ပဉ္စာနန္တရိယကံ (Pali ပဉ္စ, and အနန္တရိယကံ), *n.* the five greatest sins which bring immediate retribution, အပါယ်လေးပါးလတ်တလောရောက်သည်; killing a father, အဘကိုသတ်သောသူ, ပိတုဃာတကကံ; killing a mother, အမိကိုသတ်သောသူ, မာတုဃာတကကံ; killing a *rahanda*, ရဟန္တာကိုသတ်သောသူ, အရဟန္တဃာတကကံ; raising a blood blister on a Buddh (the life of a Buddh cannot be taken), ဘုရားသခင်အားသွေးစိမ်းတည်အောင်ပြုသောသူ, လောဟိတုပ္ပါဒကကံ; and making a schism among the disciples of a Buddh, သင်္ဃာသင်းကွဲအောင်ပြုသောသူ, သံဃာဘေဒကကံ။

ပညတ် (Pali ပညတ္တိ), *v.* to prohibit or command; to name, give a name, distinguish by name, မှည့်သည်, သမုတ်သည်; *n.* a prohibition or command; a name, အမည်, နာမ; သည်ရေကန်၌မည်သူမျှရေချိုးခြင်းခပ်ခြင်းမရှိစေရဟု၊အစိုးရမင်းကပညတ်ထားသည်။

ပညတ်ဥပဒေ, *n.* an ordinance.

•ပညာ (Pali), *n.* wisdom; ပညာဝန်ကြီး, the Director of Public Instruction; ပညာဝန်, an inspector of schools; ပညာထောက်, a deputy inspector of schools; ပညာလိုလျှင်မပျင်းရ။ဥစ္စာလိုလျှင်မငြင်းရ။

ပညာကြီး, *v.* to be possessed of great wisdom.

ပညာတိုး, *v.* to increase, as wisdom, knowledge.

ပညာရှာ, *v.* to search for wisdom, knowledge.

ပညာရှာမှီး, *v.* to search and store up wisdom, knowledge.

ပညာရှိ (*freq. pron.* ရှိ), *n.* a wise man, သုခမိန်, ကဝိ။

ပညာသင်, *v.* to receive instruction; ပညာတော်သင်, a term applied to young men who were sent to foreign countries by order of King Mindon, to learn foreign arts and sciences; "*pragnyawa* (ပညာ), wisdom, that which dispels ignorance, revealing what is good and what is not good, like the burning lamp that brings to view the figures that would otherwise be hid by the darkness; its opposite is *awidya* (အဝိဇ္ဇာ), ignorance." M.B.

ပညာသတိ, *n.* prudence, discretion; knowledge and prudence; *comp.* သမ္ပဇာသတိ။

ပညောင်, *n.* a species of banyan, the *Ficus Bengalensis.*

ပဋိဃတ် (Pali ပဋိဃတ္တံ), *n.* enmity; anger, hatred.

ပဋိဃတ်ပြု, *v.* to make a quarrel, ရန်ရှာသည်, ကျွန်တော်ကကောင်းအောင်သဘောထားသော်လည်း၊သူကပဋိဃတ်ပြုလာသည်။

ပဋိဃတ်ဖြစ်, *v.* to have a quarrel, ရန်တွေ့သည်, ရန်ငြိုးဖွဲ့သည်, လူချင်းပဋိဃတ်ဖြစ်သည်မှာကြာလှပြီ။

ပဋိညာဉ် (*pron.* ပတိန်ညင်) (Pali ပဋိညာဏ်), *n.* assent, engagement, ဝန်ခံခြင်း; a vow.

ပဋိညာဉ်ခံ, ပဋိညာဉ်ထား, ပဋိညာဉ်ပြု, ပဋိညာဉ်ဖွဲ့, *v.* to make a covenant, a mutual engagement.

ပဋိညာဉ်ခံဥပဒေ, *n.* the Contract Act.

ပဋိညာဉ်ခံဝန်ချက်, *n.* a bond, promise.

ပဋိညာဉ်ခံဝန်ထောက်, *n.* a convenanted assistant commissioner.

ပဋိညာဉ်စာချုပ်, *n.* a written convenant or agreement.

ပဋိညာဉ်ဓမ္မသေတ္တာ, *n.* the Ark of the Covenant.

ပဋိပက္ခ (Pali), *n.* variance, မသင့်မတင့်ဖြစ်ခြင်း; ကြောင်နှင့်ကြွက်ပဋိပက္ခ, ကျားနှင့်ဆင်ပဋိပက္ခ; သီပေါ်ရှင်ဘုရင်နှင့် ရှမ်းစော်ဘွားများ ပဋိပက္ခကြီးဖြစ်ကြသည်, King Thibaw and the Shan Sawbwas were greatly at variance.

ပဋိပတ် (Pali ပဋိပတ္တိ), *n.* a duty, ကျင့်စရာအကျင့်, ပဋိပတ်ကျင့်စည်ကျမ်း, ပဋိပတ်ကောင်းသည့်ဘုန်းကြီး။

ပဋိပါဋိ (Pali), *n.* drift, course, order, succession, အစဉ်; in colloquial the Burmese say, ရှေ့နောက်စကားပဋိပါဋိစည်ညီအောင်ပြောသည်။

ပဋိဘာန် (Pali ပဋိဘာန်), *n.* wisdom, knowledge, ပညာ, သည်သူပဋိဘာန်အလွန်နည်းသည်, this person has very little intelligence; "understanding, intelligence, wisdom; readiness or confidence of speech, promptitude, wit." *Childers.*

ပဋိရူပ (Pali), *n.* comeliness, suitableness, agreeableness, တင့်တယ်လျောက်ပတ်ခြင်း။

ပဋိလုံ, *adv. see next.*

ပဋိလောမ (Pali), *adv.* in reversed order, as when repeating backward, ပဋိလောမပြန်ရွတ်သည်; *comp.* အနုလောမ။

ပဋိသန္ထာရ (Pali), *n.* interchange of conversation; friendly greeting, welcome, kindness, friendliness, စကားချေစပ်ခြင်း, နှုတ်ဆက်ခြင်း, ဇေတမုဆိုးစကားကိုကြားလျှင်၊ ဇူဇကာပုဏ္ဏားသည်၊ အလွန်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြင့်၊ပဋိသန္ထာရစကားဟော၏, when he heard the words of Zeta the hunter, Zusaga (Jujaka) the Brahmin, with much approval and joy, spoke in reciprocal language (as follows).

ပဋိသန္ဓေ (*freq. pron.* ပဋိတ်သဒေ) (Pali ပဋိ, again, and သန္ဓေ, to connect), *n.* the connection between a former and subsequent state of existence, that is, the transit of mind from one body into another, of which there are four kinds, *viz.*, အဏ္ဍဇာ, ဇလာဗုဇာ, သံသေဒဇာ, and ဥပပါတ်; conception, pregnancy, နှုတ်ဗိုက် (92); "entering the womb in a new existence, conception, transmigration, re-birth." *Childers.*

ပဋိသန္ဓေစွဲ, ပဋိသန္ဓေဆောင်, ပဋိသန္ဓေရှိ, *v.* to conceive, be pregnant, နို့တ်ပိုက်ရှိသည်, ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည်။

ပဋိသန္ဓေတည်, ပဋိသန္ဓေနေ, ပဋိသန္ဓေယူ, *v.* to be conceived; but these terms and the above are sometimes interchanged and applied either to the mother or the child, ထိုအခါ၌ကား၊ ထိုအမိ၌ဓနဉ္စကြွမင်း၏မိဘုရား ကြီးဝမ်းတွင်၊ဘုရားလောင်းပဋိသန္ဓေယူ၍၊ကိုယ်ဝန်အရင့်အမာရှိသတည်း။

ပဋိသန္ဓေရင့်, *v.* to be near delivery, နို့တ်ပိုက်ရင့်သည်, ပဋိသန္ဓေအရင့်အမာရှိသည်။

ပဋိသမ္ဘိဒါ (Pali), *n.* intuitive knowledge, ဉာဏ်ဖြင့်သိခြင်း, တိဿအမည်ရှိသောသူနာသည်မြတ်စွာဘုရားတရားတော်ကိုကြားနာရလျှင်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးနှင့်တကွရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သည်, the sick man, whose name was Teittha, when he heard and listened to the law of the excellent Buddh, arrived at the state of a *rahanda*, possessed of the four kinds of intuitive knowledge.

ပဋိသာဝ၊ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်, *v.* to incur the guilt of making a definite promise (ဝန်ခံခြင်း), as a *rahan*.

ပဋိသိတ် (Pali ပဋိသေဓေါ), *n.* interruption, prevention, prohibition, မြစ်တားခြင်း။

ပတ္ထနာ (Pali), *n.* the act of praying or asking favor of a divine or celestial being; a prayer, ဆုတောင်းသောစကား။

ပတ္ထနာပြု, *v.* to pray, ဆုတောင်းသည်, ဆုတောင်းပတ္ထနာပြုသည်, မဟော်သထာကဲ့သို့ ဉာဏ်ပညာကြီးသော သူဖြစ်ပါလို၏ဟု နေ့တိုင်းဆုတောင်း ပတ္ထနာပြုသော်လည်း၊ အလွန်ဖြစ်ခဲသည်ခင်ဗျား, although I pray every day that I may become a person of great intellect, like Mahawthata, it is very difficult of attainment, sir.

ပဌမ (Pali), *a.* the first.

ပဌမကျော်, *v.* to be distinguished for having excelled in Buddhist literature, at a competitive examination held by royal order at the Burmese capital; *n.* a man thus distinguished (93).

ပဌမပြန် (*pron.* ပြန်), *v.* to recite, at such an examination, what one has been studying; *n.* a man who has passed such an examination.

ပဓာန (Pali), *n.* an original cause, important matter, အကြောင်းရင်း; ကြီးသည်၊ငယ်သည်မဟုတ်ပါ၊ တတ်သည်သာလျှင်ပဓာန, မင်းခြောက်တန်ဆာဝါးပါးတို့တွင်ထီးဖြူသာပဓာန။

ပဏာမ (Pali), *n.* an act of homage or worship, ရှိခိုးခြင်း; ပဏာမဂါထာ, ပဏာမစ္ဆိ, ပဏာမပြုသည်။

ပဏ္ဍိတ (Pali), *n.* a wise man, a pundit, ကဝိ, ပညာရှိ, သုခမိန်, ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ်ပဏ္ဍိတအင်္ဂါနှင့်ညီညွတ်သည်။

ပဏ္ဍုကမ္ဗလာ (*pron.* ပန္ဍုကန်ဗလာ), *n.* the throne of Sekra (သိကြားမင်း). When anything requiring Sekra's assistance takes place in the world of men, or when his exalted office is in danger, this throne, according to the Singhalese, becomes warm, and according to the Burmese, hard and uncomfortable.

ပဏ္ဍုတ် (Pali ပဏ္ဍကော), *n.* a man subject to seminal debility, ပန်းစုတ်။

ပဏ္ဏာ (Pali), *n.* a gift, present, လက်ဆောင်။

ပဏ္ဏာကာရ. *n.* same as ပဏ္ဏာ။

ပဏ္ဏာတံခိုး, *n.* a bribe, illegal gratification, ပဏ္ဏာလက်ဆောင်များကိုဆက်သလာသည်။

ပတ်, 1, *n.* a small cylindrical drum fixed in a circular frame.

ပတ်စာ, *n.* any glutinous substance attached to the centre of the drum head, to improve its sound, ပတ်စာထည့်သည်။

ပတ်ဆိုင်း, *n.* a circular frame in which several drums are fixed and played on by a person standing, or sitting, in the centre, ဆိုင်းဝိုင်း; *comp.* ကြေးဝိုင်း။

ပတ်တီး, *v.* to play on such drums.

ပတ်ပုံ, *n.* same as ပတ်။

ပတ်ပျိုး, *v.* to try the sound of the drums preparatory to playing; *n.* a kind of song, ပတ်ပျိုးတေးချင်း။

ပတ်မ, *n.* a large cylindrical drum.

ပတ်ဝိုင်း, *n. see* ပတ်ဆိုင်း။

ပတ်သာ, *n.* a small cylindrical drum, fixed in a circular frame, ခွက်ကွင်းပတ်သာ။

ပတ်, 2, *v.* to wind around, encircle, ရစ်သည်; to encompass, go around, လည်သည်, ဖွည့်သည်, ဝန်းသည်, ဝိုင်းသည်; *n.* an upper washboard of a boat, made of matting and placed above the main washboard (စပ်); ခုနစ်ရက်တပတ်, once a week; အကလေးကိုအဝတ်နှင့်ပတ်ထား; သစ်ပင်ကိုနွယ်ပတ်သည်, the creeper twines around the tree. *Der.* အပတ်။

ပတ်ကုတ်, *v.* to struggle with a difficulty, to endeavor to accomplish in the midst of difficulties. *Der.* အပတ်အကုတ်။

ပတ်စည်း, *v.* to bind about, တော အရပ်တွင်လူတယောက်ကိုဘမ်း၍၊ လူဆိုးတို့သည်ကြိမ်ဖြင့်ပတ်စည်းထားသည်။

ပတ်ရစ်, *v.* to wind around, စပါးကြီးမြွေတို့သည်ကြီးသော ခွန်အားရှိသောကြောင့်၊သမင်၊ ခိုင်၊ ဆတ်ကိုအခွေဖြင့်ပတ်ရစ်၍သတ်ကုန်၏, boa constrictors, being very powerful, entwine their folds around the browantlered rusa, the wild ox, the sambur, and kill them.

ပတ်လည်, ပတ်ဝန်းကျင်, *n.* the environs or circuit of a thing, ဝန်းကျင်;

comp. ထက်ဝန်းကျင်; *freq. used adverbially*, ပတ်ပတ်လည်; ဟိုအကွေ့ ပတ်လည်၌ရှိသောမြောင်းရှင်းစရာလိုသည်, the ditch around that curve requires clearing; ရုံးပတ်လည်မှာ ရှိသည့်ပေါင်းမျှား ကိုခုတ်ထွင်လိုက်ပါ, please cut and clear the weeds (undergrowth) around the court-house.

ပတ်လုံး, *n.* the whole circuit or duration; commonly applied to words of time, ပန်လုံး, တသက်ပန်, တသက်ပန်လုံး, တသက်ပတ်လုံး, တလပတ်လုံး, ရှိသမျှကာလပတ်လုံး, နေသမျှကာလပတ်လုံး။

ပတ်ဝိုက်, *v.* to encircle, make a circuit.

ပတ်သက်, *v.* to be connected with or bear relation to, to be implicated in (an offense, crime).

ပတတ်, 1, *adv.* on the hind legs, rampant.

ပတတ်ရပ်, *v.* to stand upright on its hind legs, as an animal, to rear, မြင်းပတတ်ရပ်၍ခုန်သည်, ခွေးပတတ်ရပ်၍ကိုက်သည်, ပတတ်ထ။

ပတတ်, 2, *n.* a species of palm.

ပတိ (Pali), *n.* master; lord, chief, ruler; owner; husband.

ပတူ, *see* ပျားတူ (*pron.* ပဒူ), *n.* a hornet.

ပတောက်ပယာစ် (from တောက်, and ယစ်), *adv.* confusedly, irrationally, as if intoxicated; applied to language, စိတ်မနှံ့သလိုပတောက်ပယာစ်ပြော သည်; ခင်ဗျားပတောက်ပယာစ်ပြောသည်။ ဘာကိုစားမိသလဲ; in this sense it conveys an inference that the person addressed has eaten *Datura fastuosa* seeds (ပဒိုင်းနို), and hence is not accountable for his action.

ပတောင့်ပတေ, *adv.* or *int.* strange, extraordinary.

ပတ္တမြား (*pron.* ဗဒ္ဒမြား), *n.* a ruby; a carbuncle; ကျောက်နီ။

ပတ္တမြားကျောက်တွင်း, *n.* a ruby mine.

ပတ္တမြားနီ, *n.* same as ပတ္တမြား။

ပတ္တမြားနှုတ်ငုံရှိ, *v.* to be *enceinte*, as a female member of the royal family, ပတ္တမြားနှုတ်ငုံအရင့်အမာရှိသည်; also applied to the mothers of Buddhs.

ပတ္တမြားပြောက်, *n.* a spotted ruby.

ပတ္တရသာချိ, *n.* a certain tubercle or excrescence growing on the leaves of trees; the oak apple; ကတ္တရသာချိ။

ပတ္တရာ, *n.* said to be a ceremony performed to counteract the effects of ယတြာ (certain magical contrivances).

ပတ္တလား, *n.* a kind of musical instrument composed of twelve pieces of iron, or bamboo, suspended in the form of an inverted arc, in a wooden case.

ပတ္တလားတီး, *v.* to play on such an instrument.

ပဏ္ဏာ, **1**, *n.* a hinge; ပဏ္ဏာရိုက်သည်, ပဏ္ဏာထည့်သည်, to put on a hinge; a cartridge box, ယမ်းတောင့်ထည့်သောပဏ္ဏာ။

ပဏ္ဏာ, **2** (Beng.), *n.* a permit obtained from government, to build, cultivate, carry firearms, etc.; ဥယျာဉ်ပဏ္ဏာ, လယ်ပဏ္ဏာ, သေနတ်ပဏ္ဏာ။

ပဏ္ဏာခံ, *v.* to make an application for a ပဏ္ဏာ, or license to carry arms, သေနတ်ပဏ္ဏာခံသည်။

ပဏ္ဏာတိုင်း, *v.* to survey a piece of land for the use of which a ပဏ္ဏာ is granted.

ပဏ္ဏူ, *n.* a kind of shaggy, woolen cloth.

ပထဝီ (Pali), *n.* the earth, မြေကြီး; နှစ်သိန်းလေးသောင်းအထုရှိသောမဟာပထဝီမြေကြီး။

ပထဝီဓါတ်, *n.* a term applied to the parts of the body which are formed of this element (ပထဝီ). "They are twenty in number, *viz.*, the hair of the head, the hair of the body, the nails, the teeth, the skin, the flesh, the veins, the bones, the marrow, the kidneys, the heart, the liver, the abdomen, the spleen, the lungs, the intestines, the lower intestines, the stomach, the fæces, and the brain." M.B.

ပထဝီဓါတ်ပျက်, *v.* to suffer disorder, as such element (ပထဝီဓါတ်).

ပဒပုရဏ် (Pali ပဒ, a poetic line, and ပုရဏံ, completion), *n.* the completion of a line in poetry, its being complete, full.

ပဒါး, *see* ပြဒါး, *n.* quicksilver.

ပဒုမ္မာ (Pali), *n.* a kind of water lily; *comp.* ကြာ; ပဒုမ္မာဝိတ်, a kind of cotton cloth; ပွင့်သစ်သောပဒုမ္မာကြာကဲ့သို့ရွှင်လန်းသောရှုမြင်ဖွယ်တော်မူသည်, his (*i.e.*, the Buddha's) joyous tranquillity was like unto a newly-opened ပဒုမ္မာ။

ပဒေသရာဇ် (Pali ဒေသ, a country, and ရာဇာ, a king), *n.* a sovereign of a division of one of the four grand islands, တဝန်းတလျားအစိုးရသောမင်း, ပဒေသရာဇ်မင်း; *comp.* ဧကရာဇ်, a sovereign of one of the four grand islands, and စကြဝတေးမင်း, a universal monarch.

ပဒေသာ(ပင်), *n.* a tree peculiar to the north island (ဥတ္တရကုရု), said to produce whatever an applicant may desire; an artificial tree laden with religious offerings; hence, မီးပဒေသာ, မှန်ပဒေသာ, a chandelier; ဉာဏ်ပဒေသာ, a person of versatile intellect; ပဒေသာဆွတ်ယူရသလိုရှိသည်, an expression applied to a person who is fortunate.

ပဒေသာလှူ, *v.* to make an offering of a ပဒေသာပင်။

ပဒဲကျောက်, *n.* the common garnet, ပဒဲဝေါကျောက်။

ပဗွိုင်း(ပင်), *n.* the *Crinum*. The root of this plant, ground into a

powder and mixed with salt, is said to be an excellent remedy for boils; မှန်ပဒိုင်း or မှန်ပဒိုင်းပွင့်, a glass candle shade.

ပဒိုင်းကြက်သွန်, *n.* the Indian squill, *Scilla Indica.*

ပဒိုင်းကြီး, ရေပဒိုင်း, *n.* varieties of the *Crinum.*

ပဒိုင်းခတ္တာ, *n.* a kind of shrub of medicinal properties; *see* ပဒိုင်းဖြူ။

ပဒိုင်းနီ, *n.* the purple-flowered thorn-apple, *Datura fastuosa.*

ပဒိုင်းဖြူ, *n.* the white thorn-apple, *Datura alba.*

ပန့်, 1. *v.* to adorn, adorn with flowers, jewelry, etc., ပန်းပန်သည်, နားကပ်ပန်သည်, နားတောင်းပန်သည်။

ပန်ဆင်, *v.* same as ပန်; to be in charge of a royal order in favor of one's self, အမိန့်တော်ကိုနာခံပန်ဆင်ရသည်အတိုင်း၊ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်ပါဘုရား။

ပန်, 2, *v.* to ask leave respectfully, to beg, petition, အခွင့်တောင်းသည်, အခွင့်ပန်သည်; *comp.* တိုင်; မင်းဘုန်းကြီးထံအခွင့်ပန်ပြီးလာခဲ့ပါ, please come, after having asked permission of the *pongyi.*

ပန်ကြား, *v.* same (*more common*), အစိုးရမင်းထံအခွင့်ပန်ကြားပြီးပြီလား, have you asked permission of the authorities?

ပန်ထွာ, *v.* to petition, pray; *see also* သစ္စာပန်နက်; ပဌနာဆုတောင်းပန်ထွာတောင်းသည်။ အလောင်းတကာဖြစ်ကုန်ရာသား, they prayed (the Buddha) for a suitable blessing, and all became embryos, *i.e.*, embryo Pase Buddhs.

ပနက်, *n.* a short stake driven in the ground, to mark the site of a building; a peg used to secure anything stretched out or apart.

ပနက်တိုင်, ပနက်သဲ, *n.* same, ဘုရားပနက်သဲချသည်. ကျောင်းပနက်သဲချသည်။

ပနက်သဲစိုက်, *v.* to plant such pegs; ပနက်သဲရိုက်သည်; ပနက်သဲ is often used to denote stability, permanence, ခင်ဗျားပြောသည်စကားပနက်သဲရိုက်ထားသလိုဘဲရှိသည်. သည်မိန်းမကိုပနက်သဲဘဲအောက်မေ့ပါသည်; also applied to persons of substance and influence, လူပနက်သဲကြီးဘဲ (94).

ပနံစား, *v.* to be on friendly terms. သင့်သည်, သင့်တင့်သည်, လူချင်းပနံစားကြလျှင်၊အကြံပြည့်စုံရန်ရှိသည်, if they are on friendly terms with one another, there is a chance of the scheme being consummated; အိမ်နီးချင်းပေဒယ်လို့လူချင်းပနံမစားကြဘူး (*colloq.*), though neighbors, they do not agree with each other.

ပန္နရသမ (Pali), *a.* the fifteenth, ဆယ်ငါးခုမြောက်။

ပန်သုံး, *see* ပဘ်လုံး, *n.* the whole circuit or duration, တသက်ပန်လုံး။

ပန်း, 1, *n.* a flower, blossom, အပွင့်. ပန်းပွင့်; a leaf or twig used as a decoration; *sometimes used expletively, in composition with other words*, ကွမ်းပန်း, ဆွမ်းပန်း, etc.; *an abbrev. of* ဆူးပန်း, the safflower; ပန်းပုဆိုး, a red waistcloth; the male genitals (*polite*). The dif-

ference between အပွင့် and ပန်း is said to be, that the former is applied to the flowers and blossoms of trees or plants which have edible fruit and leaves, while the latter is applied to those which do not have edible fruit and leaves.

ပန်းအိ, *n.* the *Lagerstrœmia Indica.*

ပန်းအိုးထု, ပန်းကြွထု, ပန်းခွေထု, *v.* to carve embossed figures in wood.

ပန်းအိုး, *n.* a flowerpot.

ဝန်းဥဖြူ, *n.* the white-flowered *Kæmpfera.*

ပန်းဦး, *n.* the state of maidenhood, virginity.

ပန်းဦးခူး, ပန်းဦးဆွတ်, ပန်းဦးပန်, *v.* to deflower, deprive of virginity.

ပန်းဦးရစ်, *n.* an honorary chaplet.

ပန်းကလပ်, *see* ကလပ်, *n.* a low stand with a concave surface, a salver.

ပန်းကုံး (*pron.* ပန်းဂုံး), *n.* a garland, wreath of flowers, ပန်းကုံးစွပ်ပွဲ, a ceremony wherein a maiden places a garland (of flowers) around the neck of the young man of her choice.

ပန်းကွင်း, *n.* the hoop of a finger ring.

ပန်းခက် (*pron.* ပန်းဂက်), *n.* a branch of leaves and flowers, ပန်းခိုင်။

ပန်းခတ်, *v.* to suck juice from flowers, as bees, ပျားပန်းခတ်သည်။

ပန်းခုံ (*pron.* ပန်းဂုံ), *n.* a stand for flowers.

ပန်းခူး, *v.* to pluck a flower.

ပန်းခိုင် (*pron.* ပန်းဂိုင်), *n.* a branch of leaves and flowers; a bouquet, nosegay.

ပန်းချီ (*pron.* ပဂျီ), *n.* a painter, limner, ပန်းချီဆရာ။

ပန်းချီရေး, *v.* to paint, limn.

ပန်းချုံ, *n.* an arbor, ပန်းအုံ။

ပန်းခြံ (*pron.* ပန်းဂြံ), *n.* a flower garden.

ပန်းငုံ, *n.* a flower bud.

ပန်းစက္ကူ, *n.* red paper.

ပန်းစည်းကြိုး, *n.* the red string with which a girl's hair is tied.

ပန်းစုံ, *a.* variegated with flowers, ပန်းစုံပုဆိုး။

ပန်းစုံဆီ, *n.* perfumed oil, the essence of various flowers.

ပန်းစုံဘူး, *n.* a kaleidoscope.

ပန်းဆိုင်း, *n.* a suspended bunch of flowers.

ပန်းဆိုး, *v.* to dye red.

ပန်းဆိုးသမား, *n.* one who dyes red.

ပန်းဆွတ်ရေကျအရှုံး, *v. a boat-racing term,* meaning that if the man in the extreme bow of the boat, while seizing the ပန်း (really a rattan), falls into the water, his boat loses the race.

ပန်းဆွဲ (*pron.* ပန်းဇွဲ), *n.* artificial flowers suspended for ornament; an ornamental border to a roof, ပန်းဆွဲဆွဲသည်, ပန်းဆွဲတပ်သည်။

ပန်းတည်း (*pron.* ပဒည်း), *n.* a brazier or coppersmith.

ပန်းတံ, *n.* a rattan passed through a hollow bamboo and projecting somewhat beyond each end of it. The bamboo is horizontally placed on supports in a small boat; the boat's crew which succeeds in drawing out the rattan wins the race. This constitutes the winning-post in a boat race. It is said that formerly a flower was attached to each end of the rattan, ပန်းတံဆွတ်သည်, ပန်းတံဆွဲသည်; hence ပန်းတံ; also called ပန်းတိုင်။

ပန်းတာ, *n.* a starting-post.

ပန်းတုံး, ပန်းတုံးတိုင်, ပန်းတုံးမှတ်တိုင်, *n.* a pole surmounted with a bunch of grass or leaves, and set up by authority; ပန်းတုံး, the pole in front of a broker's residence.

ပန်းတော်မြက်နီ, ပန်းတော်မြက်ဖြူ, *n.* two kinds of grass which furnish excellent fodder for horses.

ပန်းတောင်းလည်, *n.* ornamental hangings, fringes, drapery, etc., ပန်းတောင်းလည်ကြာယပ်, သားတောင်းလည်။

ပန်းတိုင်, *n.* a winning-post or goal.

ပန်းထည်, *n.* red cloth, ရှားပန်းထည်။

ပန်းထိမ် (*pron.* ပဒိမ်), *n.* a goldsmith or silversmith.

ပန်းထိမ်ငို, *n.* the orange-flowered *Globba.* The Burmese say that owing to its being so exquisitely formed, goldsmiths weep in despair, because they are unable to imitate it.

ပန်းထိမ်ဖို, *n.* a goldsmith's forge.

ပန်းထု, *see* ပန်းပြောက်ထု, *v.* to carve in wood.

ပန်းထိုး, *see* ပန်းပြောက်ထိုး, *v.* to embroider.

ပန်းထိုးသမား, *n.* an embroiderer.

ပန်းနံ့သာ, *n.* the *Laurus.*

ပန်းနု, 1, *n.* a pale red color; *comp.* ပန်းရင့်။

ပန်းနု, 2, *n.* a kind of plant or tree (Pali ကောဋ).

ပန်းနှံနက်, *n.* a kind of arum.

ပန်းပင်, *n.* a flower plant, or tree, နှင်းဆီပန်းပင်။

ပန်းပင်နွယ်, *n.* a scandent, evergreen shrub, bearing pale lilac, or rose colored flowers, and fruit provided with thick, longitudinal wings, the *Ancistrocladus Griffithii.*

ပန်းပု (*pron.* ပဗု), *n.* a carver in wood or stone.

ပန်းပုပ်ထား, *v.* to declare a race void; ထားပုပ်ထား, to declare a heat void.

ပန်းပေး, *v.* to give the victory to an antagonist; to yield, to give up, as in guessing. This expression is frequently used in connection with boat races, horse races, etc.; probably an *abbrev. of* အောင်ပန်းပေး။

ပန်းပဲ (*pron.* ပဘဲ), *n.* a blacksmith; ပန်းပဲဆရာ, a master blacksmith.

ပန်းပေါင်း, *n.* a kind of paste made of fragrant flowers, offered to powerful *nats*, and to pagodas which are much venerated.

ပန်းပြား, *n.* the flag, a water plant. The Burmese often compare weak, irresolute characters to this plant, မင်းပန်းပြားပင်လိုသဲ၊ လေယူရာယိမ်းတတ်သည်။

ပန်းပြေးပွဲ (*pron.* ပန်းပြေးမွဲ), *n.* a foot race in which the competitors are backed to run for money.

ပန်းပြောက်, *n.* ornamental flower work.

ပန်းပြောက်ထု, *v.* to carve in wood.

ပန်းပြောက်ထိုး, *v.* to embroider.

ပန်းပြော့, *v.* to be enfeebled in the male genital organs, ပန်းမသန်; to be of a pale color, ပန်းနီပြော့, ပန်းမိမ်းပြော့။

ပန်းပွင့်, 1, *n.* a flower which has expanded.

ပန်းပွင့်, 2, *v.* to menstruate, ရာသီပန်းပွင့်။

ပန်းပွင့်စုတ်, *see* ပန်းရည်စုတ်, *n.* the humming bird and other sunbirds.

ပန်းပွတ် (*pron.* ပဗွတ်), *n.* a turner, ပွတ်သမား။

ပန်းပွား (*pron.* ပဗွား), *n.* a tuft, tassel; ပခုံးစွန်းပန်းပွား, an epaulet.

ပန်းဖူး, *n.* Burman borage, the *Plectranthus aromaticus.*

ပန်းဖျားတော, *n.* sedge, တောကြက်လီထိုး။

ပန်းမန်, *an expletive,* ဥယျာဉ်ပန်းမန်, သနပ်ခါးပန်းမန်။

ပန်းမှုက်ကျုံး, *n.* a pagoda slave, one who gathers up flowers and the refuse of offerings, ကျွန်သီးတော်, ဘုရားကျွန်။

ပန်းမှုက်စွန့်, or ပန်းစွန့်, *n.* same.

ပန်းယွန်း, *n.* one who works in lacquer; ဓာတ်ယွန်း, figures in lacquer work; ပန်းယွန်း, lacquer work without figures; ယွန်းပြောက်ထု, ယွန်းပြောက်ထိုး။

ပန်းရက်, *n.* the essence or juice of flowers, ပန်းဝတ်ရက်။

ပန်းရက်မြက်, *n.* a kind of grass.

ပန်းရင့်, *n.* a deep red color; *comp.* ပန်းနု။

ပန်းရင်း, *n.* kuskus grass.

ပန်းရည်, *n.* the juice of flowers; liquor in which the safflower (ဆူးပန်း) has been steeped, producing a deep red color (ပန်းရင့်), or a pale red, violet (ပန်းနု).

ပန်းရည်ကျောက်, *n.* a balas ruby (a variety of spinel ruby of a pale, rose red, or inclining to orange).
ပန်းရည်စုတ် (*pron.* ပန်းရည်ဈုတ်), *n.* the humming bird and other sun-birds, ပန်းရည်စုတ်ငှက်။
ပန်းရန် (*pron.* ပရန်), *n.* a mason, ပန်းရန်သမား; ပန်းရန်ဆရာ, a master mason.
ပန်းရန်နဝါ (*pron.* ပရန်နဝါ), *n.* a kind of weed running close to the ground, with cordate leaves one or two inches long. The flower, which is very minute, is of a delicate shade of light purple.
ပန်းရနံ့, *n.* the perfume of flowers, ထိုတောအလုံးသည်မွှေးကြိုင်သောရနံ့ဖြင့်တပျံ့ပျံ့လှိုင်ကုန်၏။
ပန်းရောင်, *n.* a pink color.
ပန်းရှင်, *n.* the common balsam; *see* ဒန္တဒလက်။
ပန်းရှူ, *v.* to smell a flower.
ပန်းရှင်, *v.* to be possessed of active virility.
ပန်းဝတ်ရက်, *see* ပန်းရက်, *n.* the essence or juice of flowers.
ပန်းသစ်ရာ, *n.* a timber tree, the *Vateria.*
ပန်းသည်, *n.* a florist.
ပန်းသေ, *v.* to lose the principle of active virility, သည်သူရောဂါများလို့ပန်းသေရှာသည်။
ပန်းသေး, *n.* a Panthay, တရုပ်ပန်းသေး။
ပန်း, 2, *v.* to be tired, fatigued, harassed in body or mind, ပင်ပန်း; *more than* မော; ကျွန်တော်အလွန်ခရီးပန်းသည်၊ သည်နေရာတွင် စားခန်းချကြစို့, I am exceedingly fatigued with travel, let us encamp in this place. *Der.* အပန်း။
ပန်းနာ, *n.* the asthma, ပန်းနာထသည်, ကျွန်ုပ်ပန်းနာအလွန်ထသည်။
ပန်းနာသည်, *n.* a chronic sufferer from asthma.
ပန်းမော, *v.* same as ပန်း။
ပန်းဟိုက်, *v.* to pant; *see* ဟိုက်; to gasp; ဆင်းရဲသည်အဖြစ်ကိုဖြန်အောက်မေ့လျှင်၊ပန်းဟိုက်ပူပင်၊စိတ်မရွှင်နိုင်အောင်ဖြစ်ပါသည်ခင်ဘျား။
ပန်း, 3, *v.* to spurt, gush out; *occasionally used transitively*; သည်သူထားခုတ်ခံရလို့၊သွေးအလွန်ပန်းထွက်သည်, ရေစက်ကရေဖြာဖြာပန်းထွက်သည်။
ပန်း, 4 (from ပတ်, to encircle), *v.* to go round the end of a thing, as the end of a mountain or a shoal; to outflank, as troops. *Der.* ခါးပန်း။
ပန်းရန်း, *v.* same as ပန်း။
ပန်း, 5, *n.* the Tavoy name of the arnotto tree, သီတင်း။
ပန်းစုတ်, *see* ပလွှာတ်, *n.* a man subject to seminal debility.
ပန်းစွတ်, *n.* the hermit-crab, ဝင်ကစွတ်။

ပဝ်, *v.* to be a crevice, to chap, crack open; *less than* အက်; ပုကန်အ ပူထည့်သို့ပဝ်ကုန်ပြီ; to be chapped, as the face, lips, or hands. *Der.* အပဝ်။

ပဝ်ကြား, *n.* a crack, crevice, cleft; usually applied to cracks in the ground, မြေကြီးအက်ကွဲမည့်သို့ပဝ်နေပြီ။

ပဝ်သေး, *n.* a slight crack; used with reference to cracks in timber, ထေးကြောင်းပဝ်သေး။

ပမာ, *an abbrev. of* ဥပမာ, ပမာအားဖြင့်ပြောပါရစေခင်ဘျား, let me speak, sir, by means of an example.

ပမာပမည်း, *an abbrev. of* ဥပမာဥပမည်း။

ပမာဏ (Pali), *n.* measurement, size, အတိုင်းအထွာ, အတိုင်းအရှည်; ထို အိမ်ပမာဏအားဖြင့်၊အတိုင်းအထွာဘယ်လောက်ရှိပါသလဲ, what are the dimensions of that house, by measurement? တမြန်နှစ်ကပေါ်သည့် ကြယ်တခွန်မျက်စိနှင့်ကြည့်ကာလထန်းပင်ခန့်ပမာဏရှိသည်, the comet which appeared the year before last, when looked at with the naked eye, seemed about the size of a ထန်း tree.

ပမာဏပြု, *v.* to make account of, regard, အမှုထားသည်; သည်အမှုပမာ ဏပြုလောက်သည်မဟုတ်ပါ, this business is not important enough to notice.

ပယ်, 1, *n.* a square measure of ground containing twelve hundred cubits, equivalent to one and three quarters English acres; *see* အ ပယ်, 2. In some parts of Burma the area covered by five baskets of seed-paddy scattered (ငါးတင်းကြဲ), is considered equivalent to a *pe* (ပယ်).

ပယ်နယ်, *see* နယ်, *n.* the component parts of a territory or jurisdiction, collectively taken, whether principal or subordinate.

ပယ်, 2, *v.* to put aside, or away, to reject, to except; *comp.* ဖယ်; *n.* tare or tret, ဒိုတွက်ပယ်သည်, ချင့်တွက်ပယ်သည်။

ပယ်ပစ်, *v.* to reject and cast aside.

ပယ်ထား, *v.* to reject; to set at naught.

ပယ်ဖျက်, *v.* to reject and destroy.

ပယ်ရှင်း, *v.* to clear away, သုတ်သင်သည်။

ပယ်ရှား, *v.* same as ပယ်။

ပယင်း, *n.* amber.

ပယတ္တ (Pali), *n.* indefatigable diligence, one of the six glories of a Buddh; *see under* ဘုန်းတော်ခြောက်ပါး။

ပယောဂ (Pali), *n.* possession by some kind of evil spirit, ပယောဂ ကပ်သည်, ပယောဂမှီသည်, ပယောဂယှဉ်သည်; *see under* ဆေးဝါး.

In common parlance ပယောဂ means encouragement in a good sense, as to deeds of merit, etc.; or instigation to evil; according to Childers, '*payogo*' (ပယောဂ) means practice, use, usage, means, instrumentality, motive, occasion, object; ကုသိုလ်ကောင်းမှုကိုမျှားစွာအားထုတ်စေခြင်းငှာ၊ပယောဂကူတရားဟောသည်; သည်အမှုသူ့ပယောဂနှင့်မကင်း, this affair is not exempt from his evil influence.

ပရစ်, *n.* a cricket; a bolt to fasten a door, at the top or bottom. ပရစ်တံလှည့်, ပရစ်ဖြိုးလှည့်သည်. The Burmese liken the appearance of the bud of the *sal* tree (*Pentacme Siamensis*) to a cricket, အင်ကြင်းပရစ်ဖူးထွက်ခဲ့ပြီ။ ပွင့်တော့မည်, or မိုးဃီးရွာတော့မည်။

ပရဆေး, *see* ဘယဆေး, *n.* mineral and vegetable drugs.

ပရဒွေးတော်, *see* ဒွေးတော်, *n.* a junction of two letters in orthography; a union or co-operation of two persons.

ပရတ္တ (Pali), *n.* indefatigable diligence, ပယတ္တ။

ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ, *n.* the sixth stage of the world of *nats*; *see under* နတ်ပြည်။

ပရပတ်, *n.* calking material.

ပရပတ်သမား, *n.* a calker.

ပရဗိုက်, 1, *n.* a kind of heretical priest, ပရဗိုက်ရဟန်း; false teachers in the time of Gautama, who taught that there is no future world, and that the whole man, at death, is resolved into four elements (ဓာတ်လေးပါး), the aqueous particles returning to water, the fiery particles to fire, etc.

ပရဗိုက်, 2, *see* ပုရပိုက်, *n.* a flat thin substance, whether of paper, cloth or metal, folded backward and forward; used as a slate.

ပရဘုတ်, *v.* to eat (*clerical*) (*obs.*), ဘုန်းပေးသည်။

ပရမတ် (Pali ပရမတ္တ, excellent), *n.* an excellent system of belief or worship, ပရမတ်ပြန်သည်။

ပရမတ်တရားလေးပါး, *n.* the four principles, *viz.*, စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်။

ပရမတ်သင်္ဂြိုဟ်, *n.* a system of metaphysics explaining the said principles, the substance of the အဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်း; ontology.

ပရမ်းပတာ (*pron.* ဗယမ်းဗဒါ), *adv.* in a confused, disorderly manner, ကစည်ကလျှာ, ဖရိုဖရဲ, အကွပ်မရှိသည့်ကြမ်းကဲ့သို့၊ လူချင်းအစေးမကပ်သောကြောင့်၊ ပရမ်းပတာနေသည်, ကိုယ်တွင်ဝတ်သောပုဆိုးအဝတ်ကိုမျှ ကျွတ်မှန်းစုတ်ပြတ်မှန်းမသိ၊မျက်စိမိုက်မိရာသို့သာဦးစွပ်ပရမ်းပတာပြေးကြလေကုန်၏။

ပရမ်းတီးတာ (*pron.* ဗရမ်းဒီးဒါ), *adv.* same; applicable to language.

ပရမ်းတီးတာပြော, *v.* to babble, သည်သူမဟုတ်ကဟုတ်ကပရမ်းတီးတာအလွှန်ပြောတတ်သည်။

ပရမာဏုမြူ (Pali ပရမာဏု, an invisible atom, and မြူ, a grain of dust), *n.* the smallest conceivable atom, invisible to sight; *see* အဏုမြူ, which is thirty-six times larger; ပရမာဏုမြူခန့်မျှလောက်ပြစ်မှားခြင်းမရှိ, ပရမာဏုမြူမျှလောက်အမှုမထား။

ပရဝါ, *n.* a timber tree, the largest species of the genus *Garcinia*, the *Garcinia Speciosa*.

ပရဝုဏ် (Pali ပရိဝေဏံ, to appropriate), *n.* a fence forming the inclosure of a sacred place, ကျောင်းပရဝုဏ်, စေတီပရဝုဏ်; a boundary or border.

ပရဟိတ (Pali), *n.* the profit of others; *comp.* အတ္တဟိတ; ပရဟိတတရားနှစ်ပါး။

ပရံပရဘဝ, *n.* successive, repeated existences, ဘဝအဆက်ဆက်။

ပရိကံ, *n. see next.*

ပရိက္ခရာ (Pali), *n.* an implement, utensil, article of furniture, appendage, etc.; ပရိဘောဂ, အသုံးအဆောင်; အိမ်ထောင်ပရိက္ခရာ, articles used in families, household furniture; ပရိက္ခရာရှစ်ပါး, the eight utensils of a priest, ဒုကုဋ်, ကိုယ်ဝတ်, သင်းပိုင်, သပိတ်, ခါးပန်း, ဝဲလွယ်, အပ်, ရေစစ်။

ပရိက္ခရာရောင်း, *v.* to sell such utensils, or others of a similar kind, for the use of priests.

ပရိစ္ဆေဒ (Pali), *n.* distinction, ပိုင်းခြားခြင်း, နှစ်ပရိစ္ဆေဒကန့်သက်၍ငွေချေးသည်, စကားပရိစ္ဆေဒပိုင်းခြားပြောသည်။

ပရိတ် (Pali ပရိတ္တံ, ကွယ်ကာစောင့်ရှောက်ခြင်း), *n.* a kind of prayer, used to ward off evil, being extracts from the သုတ္တံပိဋကတ်။

ပရိတ်နာ, *v.* to listen to the said prayers.

ပရိတ်ပန်း, *n.* charmed flowers placed in the ပရိတ်အိုး။

ပရိတ်မွန်း, *v.* to pronounce a benediction after reciting the ပရိတ်။

ပရိတ်ရေ, *n.* charmed or holy water. This water is sometimes sprinkled on persons, sometimes drunk, and sometimes thrown on the ground around houses; it is also thrown against the four corner posts of a house.

ပရိတ်ရွတ်, *v.* to repeat the ပရိတ်, ကာလရောဂါဖြစ်လျှင်၊ ဘုန်းကြီးများကိုပင့်၍ပရိတ်ရွတ်စေသည်. These prayers are usually repeated in times of sickness, also when first taking up one's abode in a newly-built house.

ပရိဒေဝမီး, *n.* the fire of grief and woe. *Childers.*

ပရိနိဗ္ဗာန်, *n.* annihilation; *see* နိဗ္ဗာန်။

ပရိနိဗ္ဗာန်စံ. ပရိနိဗ္ဗာန်ယူ, *v.* to attain annihilation. ရှင်ဂေါတမပရိနိဗ္ဗာန်ယူတော်မူသည့်နှစ်။

ပရိပ်ချည်, *n.* charmed thread.

ပရိဘောဂ, *n.* an implement, utensil, article of furniture; ပရိက္ခရာ is a clerical term; ပရိဘောဂ can be applied to articles pertaining to a priest or a layman, လူတို့ပစ္စည်းပရိဘောဂအသုံးအဆောင်များသည်။ရဟန်းပစ္စည်းပရိဘောဂနည်းသည်။

ပရိယတ် (Pali ပရိယတ္တိ), *n.* learning, study, application to books, သင်ခြင်း, စာပေပရိယတ်; when good actions are the result of ပရိယတ် (by study of religious books), such actions are termed ပဋိပတ်. The Burmese say of a priest, သည်ဘုန်းကြီးပရိယတ်သာရှိသည်၊ပဋိပတ်မရှိပါ, this *pongyi* applies himself to books, but does not observe the precepts; ပဋိပတ် is not necessarily inseparable from ပရိယတ်, as instances frequently occur in which a person who becomes a priest late in life, and who has no love for study, can nevertheless possess ပဋိပတ်။

ပရိယာယ် (Pali ပရိယာယော), *n.* a means, expedient, device; affectation; ဥပါယ်, ဝေဝုစ်; an artifice, မာယာ; သည်သူပရိယာယ်များသည်, this person's deceits are many.

ပရိယာယ်ဆင်, ပရိယာယ်လုပ်, *v.* to plan, concoct, employ expedients, artifices. အမှန်မဟုတ်ဘဲလျက်ပရိယာယ်ဆင်လုပ်သည့်အမှု, a case concocted without being true.

ပရိသတ် (Pali ပရိသာ), *n.* an assembly convened for religious instruction and worship, a religious audience; any assembly of persons.

ပရုတ်, *n.* crude camphor.

ပရုတ်ဆီ, *n.* camphorated oil.

†ပရုတ်ပရက် (*pron.* ဗယုတ်ဗယက်), *adv.* in a flurry.

ပရုန်းပရင်း (*pron.* ဗယုန်းဗယင်း), *adv.* in a tumultuous manner; *see* ရုန်းရင်း; *a.* unruly, tumultuous, disorderly. ကာလပရုန်းပရင်းဖြစ်သည်, the times are disorderly; မင်းပြောင်းမင်းလဲနိုင်ငံပရုန်းပရင်းဖြစ်သည်, on the exchange of rulers, the kingdom becomes tumultuous; ပရုန်းပရင်းနိုင်သည်။

ပရုန်းပရင်းပြု, *v.* to be tumultuous; *see* ရုန်းရင်းခတ်ပြု။

ပရုန်းသုန်းကား (ဖြစ်), *adv.* in a tumultuous, unruly, disorderly manner.

ပရောက်ပရက် (*pron.* ဗယောက်ဗယက်), *adv.* in a bustling, hurried manner, ပရောက်ပရက်ခတ်သည်, ပရောက်ပရက်နိုင်သည်, ပရောက်ပရက်လှုပ်ရှားသည်။

ပရောပရည်, *adv.* in the way of joking with too much freedom and familiarity; *see* ပရက်ပရယ်; ပရောပရည် is in more general use than

ပရက်ပရယ်; လူချင်းပရောပရည်မလုပ်နှင့်၊အရှိအသေပျက်တတ်သည်, do not be too familiar with each other; respect is apt to be destroyed.

ပရောဟိတ်, *see* ပုရောဟိတ် (Pali ပရောဟိတ), *n.* a Brahmin invested with certain sacerdotal functions.

ပရွက်, *n.* an ant.

ပရွက်အုံ, *n*, the nest of earth made by ants on the side of a tree or post, တိုင်မှာပရွက်အုံလုပ်သည်, သစ်ပင်မှာပရွက်အုံတွယ်သည်။

ပရွက်ကြောင်း, *n.* twills in cloth; *see* လဲလိုးပြောက်, ဖျာပရွက်ကြောင်းရက်သည်။

ပရွက်ဆိတ်, *n.* an ant (*more common*).

ပရွက်ပုံ, *n.* a winged ant.

ပလင်း, *n.* a bottle, ပလင်းပစ်မူ။

ပလာ (*pron.* ဗလာ) (Pali ပလာသော), *a.* or *adv.* open, naked, bare, ဟင်းလင်း; vacant, empty, blank, ပလာစက္ကူတချပ်, a sheet of blank paper; ပလာကျင်းပြ, to exhibit a marionette show after removing the stage curtain; ပလာအိပ်, or ပလာကျင်းအိပ်, to sleep divested of clothes; ပလာချိုး, or ပလာကျင်းချိုး, to bathe divested of bathing garments; a blank ticket in a lottery.

ပလာစစ်ထိုး, *v.* to engage in battle in the open field.

ပလာစာရေး, *n.* a writer or clerk who receives no remuneration or salary.

ပလာစီး, *v.* to ride bareback.

ပလာထား, *v.* to make bare, to expose, ဟင်းလင်းထား။

ပလာလိပ်, *n.* a blank ticket in a lottery or raffle.

†ပလာချာ, *a.* or *adv.* wholly, ပလာချာစုတ်သည်, to be torn to tatters; အိမ်မိုးပလာချာပေါက်သည်, the roof of the house is full of holes; သည်သူပလာချာရူးသည်, this individual is stark mad.

ပလီ, *v.* to be false, deceitful, ဆန်းပြားသည်; *in a child*, to put on the airs of wisdom beyond its years, to be winningly precocious, ချက်ချာလိမ္မာသည်; မင်းအလွန်ပလီသည့်လူဖြစ်သည်, you are a very deceitful man.

ပလီအိုး, *n.* a flattering, deceitful fellow, တာတာအိုး, ပလီအိုးမကလေး, a sly little puss; တာတာအိုးကလေးပြောတတ်ပေသည်။

ပလီပလာ, ပလီစီးပလီစာ, ပလီစီးပလာစာ, *adv. from* ပလီ, ပလီစီးပလာစာပြော။

ပလုတ်, *n.* the teredo borer; a small basket.

ပလုတ်တုတ်, *n.* a small drum, beaten with two sticks, at ရှင်ပြု and other religious festivals, before the ပြော is struck, ပလုတ်တုတ်ခေါက်သည်, ပလုတ်တုတ်တီး; the sound of this drum is said to resemble the fruit of the ဇမ္ဗူသပြေ falling into water, ဇမ္ဗူသပြေသီးကြွေသံကဲ့သို့ပလုတ်တုတ်ကိုခေါက်သည်။

ပလုံး, *n.* a small basket with a handle, used in catching fish; one kind of ပုံး, ပလုံးထမ်းသည်, ပလုံးလွယ်သည်။

ပလူ, *n.* a white ant in the winged state, ပလူကောင်။

ပလွတ်, *see* ပတွတ်, *n.* a tubule, sucker, made of a reed, quill, etc.

ပလေကတ်, *n.* a handkerchief, of silk or cotton, having large checks.

ပလဲ့ပတင်း (*pron.* ဗလဲ့ဗဒင်), *adv.* backward and forward, interchangeably, turn about, အပြန်အလှန်မြင်းပလဲ့ပတင်းစီးနိုင်ကြသည်, တခွန်းစီပလဲ့ပတင်းဆဲကြလိုက်ကြပြီ။

ပလိုင်း, *n.* a large basket, used in catching fish and carrying burdens. ပလိုင်းပိုးသည်, ပလိုင်းလွယ်သည်; လူပလိုင်းကိုင်, a person used as an instrument by others; a term of reproach.

ပလ္လင် (*pron.* ပလင်) (Pali ပလ္လင်္ကော), *n.* an elevated seat; hence ရာဇပလ္လင်, a throne; တရားဟောပလ္လင်, a pulpit; အပရာဇိတပလ္လင်, the throne of a Buddh; ဒိဗ္ဗပလ္လင်, the throne of a *nat*; သင်ပုတ်ပလ္လင်, a pedestal on which offerings are presented before a pagoda; ပလ္လင်တို, the short piece of writing on the first two and the last two pages of a palm-leaf book.

ပလ္လင်ခံ, ပလ္လင်တိုခံ, *v.* to arrange the said pages; စကားပလ္လင်ခံပြောသည်, to preface a subject, with introductory remarks.

ပလ္လင်ပေါက်, *n.* the holes through which the pins or strings of a palm-leaf book pass, in order to keep the leaves in place.

ပဝတ္တိ (Pali), *n.* being, ဖြစ်ခြင်း; the state of being substituted for another, not real and permanent, only temporary; not genuine, spurious, counterfeit; *opposed to* ဇာတိ, မအူပင်သားဇာတိလား၊ ပဝတ္တိလား, are you a permanent, or temporary resident of Maubin? အမာရွတ်ဇာတိလား၊ပဝတ္တိလား, is it a permanent or a temporary scar?

ပဝတ္တိဖြစ်, *v.* to be counterfeit.

ပဝယ် (*pron.* ဗဝယ်), *n.* the cuttlefish.

ပဝါ, *n.* a handkerchief, towel, ပဝါခြုံသည်, ပဝါပေါင်းသည်။

ပဝါရဏာ (Pali), *n.* a confession of priests to one another, ရဟန်းတို့၏ အပြစ်တော်ပြတောင်းပန်ခြင်း; ဥပုသ်ပဝါရဏာပွဲ (95).

ပဝေသနီ, *n.* ancient time, ရှေးပဝေသနီက, long, long ago, ရှေးပဝေသနီ အစဉ်အဆက်ကြီးစိုးခဲ့သည်, as in speaking of hereditary officeholders; ရှေးပဝေသနီအနန္တပရံပရတဝက, from ancient times, through successive existences.

ပသာဒ (Pali), *n.* the making visible, sensible, ထင်ရှားစေခြင်း, ပသာဒကောင်းသည်, ပသာဒလှသည်; မျက်စိပသာဒ, delight or gratification of the eye.

ပဿာဒရုပ်, *n.* matter which perceives, that is, an organ of sense; *comp.* ဝိသယရုပ်; ပဿာဒရုပ်ပျက်သည်။

ပဿာဝမဂ် (Pali ပဿာဝ, urine, and မဂ္ဂါ, an aperture), *n.* the external aperture of the urethra.

ပသီ, *n.* a Mohammedan, Mussulman, ပသီကုလားး။

ပသီကျောင်း, *n.* a Mohammedan mosque, ဗလီတိုက်။

ပသီကျောင်းမျှော်စင်, *n.* a minaret.

ပသီဆရာ, *n.* a *moolah.*

ပသီဘာသာ, *n.* the Mohammedan religion.

ပဿာသ (Pali), *n.* breath inspired, ဝင်သက်; *comp.* အဿာသ။

ပသျှူး (*pron.* ပရှူး), *n.* a Malay; ပသျှူးထား, ပသျှူးကတ်ကြေး, ဆင်ကို့ပသျှူး ချုပ်. The Burmese style Malays "အဗန်," when addressing them.

ပဟာန် (*pron.* ဗဟာန်) (Pali ပဟာနေ), *n.* a putting away, ပယ်ခြင်း။

ပဟာန်သုံးပါး, *n.* the three kinds of putting away of sin, *viz.* တဒင်္ဂပဟာန်, putting it away for a moment; ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်, putting it away for a considerable period; သမုစ္ဆေဒပဟာန်, putting it away entirely and for ever.

ပဟိုရ်ခေါင်းလောင်း, *n.* the great bell of the palace, struck simultaneously with the great drum.

ပဟိုရ်စင်, *n.* the frame on which the ပဟိုရ်စည် was placed.

ပဟိုရ်စည်, *n.* the great drum of the palace at Mandalay, formerly beaten every third hour.

ပံခတတ်, *n.* sago, သာဂူ, တောက်တာ။

ပံသုကူ (Pali ပံသု, dirt, and ကုလော, a kind), *n.* food or clothing discarded, for any person to take; the flesh of dead animals, particularly fowls.

ပံ့, *v.* to help, aid, assist; *not used singly. Der.* အပံ့, ကူပံ့, ထောက်ပံ့, လှောက်ပံ့။

ပံ့ပိုး, *v.* to make presents in order to win the affections of another, generally one of the opposite sex; to assist another in worse circumstances than one's self, အဝတ်ပုဆိုးများကိုပံ့ပိုးနေရသည်; to assist in any way, ကျွန်တော်အိမ်တိုင်ထူရာမှာခင်ဗျားအိမ်ကလူများနှင့်ပံ့ပိုးလှည့်ပါ။

ပါ, 1, *v.* to be with, come or go with, accompany, အပါခေါ်ခဲ့ပါ; ဆေးလိပ်ပါသလား, have you a cheroot with you? သည်လမ်းကိုသွားရသော်လည်း၊ကိုယ်သာပါသည်၊စိတ်မပါဘူး, မင်းမျက်စိမပါဘူးလား။

ပါကျ, *v.* to lose property, influence, power, etc., ဦးတရုပ်မြို့ရှေ့ကလောက်မချမ်းသာပါ၊ပါကျနေပြီ။

ပါရှိ, *v. see the next, and the parts;* လောကနိဗ္ဗာန်တွင်ပါရှိသည့်အမိပ္ပာယ်များ

ကိုအကုန်မှတ်မိပါ၏, I remember, perfectly, the meaning (of the maxims) contained in the လောကနီတိ။

ပါလာ, *v.* to be comprised in a writing; to be carried or brought with; ကျွန်တော်နောက်ပါလာသည်, ခွေးကလေးကိုတမင်ယူခဲ့သည်မဟုတ်၊သင်တိမေ့လို့ပါ ခဲ့သည်။

ပါဝင်, *v.* to be contained in, implicated or involved in, ငွေသည်ခိုးမှု တွင်မကထားဖြစ်မှုတောင်ပါဝင်သည်။

ပါသွား, *v.* to be carried or taken away with, ကျွန်ုပ်လက်ကိုင်ပဝါသည်ရထားပေါ်မှာပါသွားပြီ; *fig.*, to be led away by another.

ပါ, 2, *verb. affix, euphonic, conciliatory, polite, respectful,* မပြောပါနှင့်၊ကျွန်တော်မသိလို့ပါ, ကျွန်တော်မသိလို့မေးပါသည်, နာမည်တယ်သူပါလဲ။ ကျွန်မနာမည်မယ်တင်ပါ, နာမည်ငမောင်ပါဘုရား; ပါ *is often pron.* ပ, as ခြင်ပါ့, ရှိပါ့, သိပါ့; *sometimes* ပါ *is placed between two verbs in a sentence,* ထွက်ပြေးပါရသည်, မေးပါရသည်; *sometimes it is reduplicated and placed between the verb and* ဘူး, *the past indefinite affix,* မထင်ပါဘူးပါ, မမြင်ပါဘူးပါ. The use of the polite affix is absolutely essential from inferiors to superiors; it is a mark of good breeding among equals, a pleasing mark of affable and considerate condescension when employed by a superior to an inferior, and is far too frequently omitted by Europeans in conversation.

ပါဠိမောက် (ကျမ်း), *n.* the Manual of Buddhist Priests, being an abridgment of the ဝိနည်း, ဝိနည်းငါးကျမ်းအဓိပ္ပာယ်ကိုအကျဉ်းချုံးပြီးရေးသည်။

ပါဠိ (Pali ပါဠေ), *n.* an original text or reading.

ပါဠိတန်း, *n.* a line of an original text, ခင်ဘျာစကားပြောမည်ကြိုလျှင်ပါဠိတန်းထက်ဘနှင့်ရွတ်ပြောတတ်သည်။

ပါဠိပါဠိ, *n.* the whole, collectively, ပါဠိပါဠိအခါဂိုဆောင်သည်။

ပါဒ် (Pali ပါဒ), *n.* a measure of time equal to sixteen *bizanas* (ဗိဇနာ).

ပါဒ (Pali), *n.* a foot, ခြေ; a poetical foot, ပုဒ်; ရှစ်လုံးတပါဒ၊လေးပါဒတဂါထာ။

ပါဒရက် (Pali ပါဒ, the foot), *n.* the cause of a certain class of diseases; so called because supposed to ascend from the feet, ပါဒရက်မှုက်ခမ်း (or မှုက်ခမ်းစပ်).

ပါဒရက်တက်, *v.* to ascend from the feet, to be subject to the said diseases, တူလာပါဒရက်၊ ခြေကတက်။

ပါဒရက်ရောဂါ, *n.* the aforesaid diseases.

ပါပ (Pali), *n.* demerit, မကောင်းမှု, မကောင်းမှုပါပကိုကြည်ရှောင်ခြင်း။

ပါပကာရီ (Pali), *n.* one who habitually commits evil, သည်သူပါပကာရီသဘောအလွန်အားကြီးသည်။

ပါရမီ (Pali), *n.* an accomplishment or virtue, ပြည့်စုံခြင်း. There are ten primary virtues called *paramitas* (ပါရမီ) that are continually exercised by the Bodhisats; and as each virtue is divided into three degrees, ordinary, superior, and pre-eminent (အယုတ်၊အသတ်၊အမြတ်) there are thirty *paramitas, e.g.*, ဒါနပါရမီ, ဒါနဉပပါရမီ, ဒါနပရမတ္တပါရမီ, etc.

ပါရမီဆယ်ပါး, *n.* the ten cardinal virtues, *viz.*, ဒါန, သီလ, နိက္ခမ, ပညာ, ဝီရိယ, ခန္တီ, သစ္စာ, အဓိဋ္ဌာန, မေတ္တာ, ဥပေက္ခာ; ပါရမီတဆယ်ပါး ပြားလိုက်လျှင်သုံးဆယ်။

ပါရမီနု, *v.* to be immature in the exercise of the *paramitas*, *e.g.*, a Bodhisat (ဗောဓိသတ်) who has accomplished the partial fulfilment of some of the *paramitas*.

ပါရမီပြည့်, *v.* to fulfil the ten *paramitas*.

ပါရမီရင့်, *v.* to be mature in the exercise of the *paramitas*, as a Bodhisat on the eve of becoming a Buddh; to be replete with virtue.

ပါရသီ, *n.* a Parsi.

ပါရာဇိက (Pali), *n.* an unpardonable sin committed by a priest; they are four in number, murder, theft, sexual intercourse, false profession of the attainment of *rahatship*; ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်လွန်ကျူးသည်။

ပါလကီ, *n.* a palanquin, ထမ်းစင်။

ပါလဒုတ္တာ, *n.* green vitriol, copperas, sulphate of iron, ဒုတ္တာစိမ်း။

ပါလိနတ်စာ, *n.* an offering made to the guardian *nat* of a town or village; ပါလိနတ်စာပြုသည်, ပါလိနတ်စာလုပ်သည်, terms applied to official parasites who fleece litigants, on the pretence that they are able to influence their patrons in deciding cases; အလံရှူး။

ပါဠိ (Pali), *n.* an original word or language, opposed to the vernacular; the Magada language, မဂဓပါဠိ, ပါဠိအဋ္ဌကထာ, ပါဠိနိဿယ။

ပါး, 1, *n.* a cheek, a side of the face, ပါးကိုနမ်း။

ပါးဖုံ, *n.* the protuberance of the cheek.

ပါးဖွုံ, *n.* a fat cheek, ပါးစုန့်။

ပါးကန့်, *n.* the thwart of a boat, လှေကန့်။

ပါးကပ် (*pron.* ပဂပ်), *n.* a piece of timber with a mortise and tenon, fastened to the side of a post, instead of being placed on the top.

ပါးကာ, *n.* a guard for the cheeks.

ပါးကာနားကာ, *n.* same as ပါးကာ။

ပါးကွက်, *v.* to tattoo a circle on the cheeks; *n.* a person thus tattooed, an outlawed executioner, ပါးကွက်အမှုထမ်း, အာဏာသား, လက်မထောက်, လက်မရှိ။

ပါးချ, *v.* to strike the cheek with the open hand.
ပါးချုပ် (*pron.* ပချုပ်), *n.* a headstall used in tethering an animal, မြင်းကိုပါးချုပ်တပ်၍လံထားသည်; မြင်းပါးချုပ်။
ပါးချုပ်ထိုး, *v.* to make a headstall.
ပါးချိတ် (*pron.* ပချိတ်), *n.* the end of the lower jaw, ပါးချိတ်ရောင်။
ပါးချိတ်ရိုး, *n.* the lower jawbone.
ပါးစနားစ, *n.* the contour of the side of a horse's head.
ပါးစုန့်, *n.* the protuberance of a fat cheek, ပါးအို့, ပါးစုန့်ထွက်, အကလေးဝလိုက်သည်မှာ၊ပါးစုန့်ကြီးများထွက်နေသည်။
ပါးစေ့ (*pron.* ပစိ), *n.* the parotid gland, the salivary gland nearest the ear, which pours its secretion into the mouth during mastication.
ပါးစေ့ရောင်, *v.* to have the mumps.
ပါးစောင်, *n.* the inside of the cheek.
ပါးတေ့နားတေ့ (*pron.* ပဒွေ့နဒွေ့), *adv.* in close proximity, closely, ပါးတေ့နားတေ့လိုက်, to pursue or follow closely; *tete-a-tete*, တီးတိုး; ပါးတေ့နားတေ့ပြောခြင်း။
ပါးထပ်နားထပ် (*pron.* ပထပ်နထပ်), *adv.* same as ပါးတေ့နားတေ့။
ပါးပွတ်, *v.* to hew the sides of a piece of timber.
ပါးပေါက်, *n.* a dimple.
ပါးဖျည်း (*pron.* ပဖျဉ်း), *n.* the pendulous flesh of a cheek; the gills of a fish; the hood of a cobra; the ridges of the stock of a tree, descending into the roots; ပါးဖျည်းထောင်, to extend its hood, as a cobra, ပါးဖျည်းထ။
ပါးပြနားပြ, *adv.* conspicuously, as in full view of another.
ပါးဘိုးနားဘိုး, *n.* the fine paid by a woman convicted of cohabiting with another woman's husband; ပါးဘိုးနားဘိုးလျှော်သည်, formerly, a fine paid when convicted of assault.
ပါးမုန်း (မွေး), *n.* the hair of the cheek, the whiskers.
ပါးမျိုင်း (မွေး), *n.* the same.
ပါးယွဲ့, *v.* to be drawn to one side, to be distorted, as the mouth.
ပါးရင်းနားရင်းစပ် (*pron.* ပရင်းနရင်း), *v.* to burn, as at the roots of the cheeks and ears, after having eaten something hot and pungent, ငရုတ်သီးစားလျှင်၊ပါးရင်းနားရင်းစပ်သည်။
ပါးရေတွန့်, *v.* to be wrinkled, as the skin of the cheeks.
ပါးရဲ့ထိုး, *v.* to tattoo the face in the manner of Chin women.
ပါးရိုက်, *v.* to strike the cheek with the open hand; *see* ပါးချ။
ပါးရိုး, *n.* the cheek bone; the upper jaw.
ပါးလိမ်း, *v.* to caress, fondle, ပါးလူးသည်။

ပါးလိမ်ပါးကျဲ (*pron.* ဗလိမ်းဗကျန်), *adv.* subtilly, craftily, in a tricky manner, မင်းတို့နှစ်ယောက်ပါးလိမ်းပါးကျဲဘာယ်လုပ်တတ်သည် (*Colloq.*).

ပါးလုပ် (from လုပ်, to feed one's self), *n.* the cheek stuffed out with food, ပါးလုပ်ပြည့်အောင်စားသည်, ပါးလုပ်ပါးပြည့်စားသည်။

ပါးလုပ်ပါးလောင်း, *adv.* with the mouth stuffed with food (*infreq.*).

ပါးလုပ်ရေမှုတ်, *v.* to eject water from the mouth, as on the axletree of a cart, or on a basket or mat when weaving.

ပါးလုပ်သံ, *n.* the tone of voice when the mouth is stuffed with food, စကားပါးလုပ်သံနှင့်ပြောသည်။

ပါးလူး, *v.* to caress, fondle, ပါးလိမ်းသည်; usually used in a bad sense. ပါးလူးပါးလဲလုပ်သည်။

ပါးလူးနားလူး (*pron.* ပလူးနလူး), ပါးလူးပါးလဲ (ပလူးပလဲ), *adv.* *from above.* ပါးလူးနားလူးလုပ်သည်, ပါးလူးပါးလဲလုပ်သည်။

ပါးလျက်နားလျက် (*pron.* ပယက်နယက်), *adv.* slobberingly, as a dog.

ပါးသက်ပေါက်, *n.* to have the corners of the mouth crack open, in consequence of some disease.

ပါးသွယ် (*pron.* ပသွယ်), *n.* the lower part of the cheek, the jowl.

ပါးသွယ်ရိုး, *n.* the lower jaw; *see* ပါးချိတ်ရိုး။

ပါးဟက် (*pron.* ဗဟက်), *n.* the gills of fish.

ပါး, 2. *v.* to send (by the hand of some person), လူကိုဖြင့်ပါးလိုက်ပါမည်။

ပါးလိုက်, *v.* same (*more common*); *comp.* ပေးထိုက်: ရန်ကုန်မြို့သို့သွားလျှင်၊ကျွန်တော်မိတ်ဆွေမောင်ချိုသို့၊လက်ဆောင်ပါးလိုက်ပါရစေ။

ပါး, 3. *v* to be thin, မထူ; to be acute of perception; to be wide apart, sparse, set thinly, ကျဲသည်, မစိပ်, မထူ; to be not crowded, to be thin in attendance, as an assembly; to be sparse, နည်းသည်; *seldom used singly*, ပါးလျားသည်, ခေါင်းပါးသည်: သည်ပွဲမှာလူတယ်ပါးသည်, this *pwe* is very sparsely attended; to be scarce, ရှားသည်။

ပါးချပ်, *v.* to be thin and flat; *used adverbially*, ပါးပါးချပ်ချပ်, or ပါးချပ်ချပ်, သည်လူတယ်ပိန်သည်ပါးချပ်ချပ်ကလေး, ငွေဘောင်စက္ကူပါးချပ်ချပ်ကလေး, စာအုပ်ပါးချပ်ချပ်ကလေးရှာလိုက်စမ်းပါ။

ပါးရား, *v.* to be wide apart, set sparsely, not close; to be sparse.

ပါးလျ, *v.* to be flimsy; to be slender, delicately formed: *used adverbially*; လျှပါးသည်, ပုဆိုးအသားပါးပါးလျလျကလေး၊အဝတ်မခံနိုင်, the *puhso* is of very thin texture, it will not stand wear.

ပါးလျား, *v.* to be wide apart, set sparsely, not close; to be sparse.

ပါးလွှား, *v.* *see the parts.*

ပါး, 4. *v.* to go to leeward; to go aside, out of the direct way, in an oblique direction, ပါးသွားသည်. *Der.* တိမ်းပါး, and ထိမ်းပါး။

ပိ, *v.* to be pressed, flattened, crushed, အလွန်ဖော်သည့်ငှက်တခါတည်းပိသွားစေရမည်. *Der.* ဖိ။

ပိချပ်, ပိပြား, *v. see the parts; mostly used adverbially;* သေနတ်မမှန်ရအောင်၊မြေကြီးပေါ်တွင်ပိပိပြားပြားဝပ်နေကြ, that you may not be shot, lie flat on the ground; တိုင်းပြည်ပိပြား၊ပြပ်ဝပ်၊သာယာ၍သည်, a term frequently used to express the tranquil and peaceful state of a country; usually implying that such a state has succeeded one of anarchy and disorder.

ပိပိရိရိ, *adv. from above;* snugly, in small compass, ပိပိရိရိခေါက်ထား၊လျှင်မှုား စွာဆံ့နိုင်သည်။

†ပိစပ် (ပင်), *n.* a kind of tree; a plant of two varieties, ကုန်းပိစပ်, and ပင်လယ်ပိစပ်, both of which are sometimes eaten.

ပိစပ်ဖွား, *n.* an elliptical, ထုဖိကာ; *comp.* ဟင်းရွက်ဖွား။

ပိဋကတ် (Pali ပိဋကော, a basket), *n.* the Buddhist Scriptures.

ပိဋကတ်တိုက်, *n.* a repository for the Buddhist Scriptures.

ပိဋကတ်တိုက်အုပ်, *n.* the Curator of the Government Book Depot.

ပိဋကတ်သမိုင်း, *n.* a work which gives the clearest possible account of all that refers to the history of the Buddhist Scriptures.

ပိဋကတ်သုံးပုံ, *n.* the three grand divisions of the Buddhist Scriptures, *viz.*, ဝိနည်း, သုတ္တန် and အဘိဓမ္မာ. "The incidents of his (Gautama's) life are to be found in the sacred books of the Buddhists, which are called in Pali—the language in which they are written—Pitakattayan, from *pitakan*, a basket or chest, and *tayo*, three, the text being divided into three great classes. The instructions contained in the first class, called Winaya (ဝိနည်း), were addressed to priests; those in the second class Sutra (သုတ်), to the laity; and those in the third class Abhidharmma (အဘိဓမ္မာ), to the *dewas* (ဒေဝါ) and *brahmas* (ဗြဟ္မာ) of the celestial worlds. There is a commentary called the Atthakatha (အဋ္ဌကထာ), which until recently, was regarded as of equal authority with the text." E.M.

ပိဏ္ဍပါတ်, *n.* food received daily in the alms-bowl of a Buddhist monk, ပိဏ္ဍပါတ်ဆွမ်း။

ပိတ်, 1, *n.* cotton cloth.

ပိတ်အုပ်, *n.* a bale of cotton cloth.

ပိတ်ဖြူ, *n.* bleached cotton cloth.

ပိတ်စိမ်း, *n.* unbleached cotton cloth.

ပိတ်ချောသား, *n.* jaconet.

ပိတ်, 2, *n.* mucus from the intestines, ပိတ်နီ, ပိတ်ဖြူ။

ဗိတ်ကိုက်, *v.* to have a dysenteric affection of the bowels, ဗိတ်ကျသည်, ဗိတ်ဖြစ်သည်။
ဗိတ်နာ, *n.* a bloody flux.
ဗိတ်, **3**, *v.* to shut up; to close; to stop up. ဆို့သည်; (*intrans.*) to be shut, closed; နိုဃ်းချုပ်ပြီ၊တံခါးများကိုဗိတ်ထားလိုက်ပါ, ပလင်းအပေါက်ဝ ဗိတ်နေလို့ဆေးမထွက်နိုင်ပါ, သူနိုးထားဖြတ္တူလွှန်းလို့၊လမ်းဗိတ်နေသည်။
ဗိတ်ကာ, *v.* to shut, close, စေ့ထား။
ဗိတ်တုံး (*pron.* ဗိတ်တုံး), *n.* a grossly ignorant man, a know-nothing, သူဗိတ်တုံး, လူမိုက်ကြီး။
ဗိတ်ပင်း, *v.* to hinder, obstruct, prevent, ဆီးတားသည်, ကျွန်ုပ်ကသူတပါး များကိုပေးမည်ကြံလျှင်၊ခင်ဗျားဗိတ်ပင်းတတ်သည်။
ဗိတ်ပေါင်း, *n.* a dense wood.
ဗိတ်သားထိုး, *v.* to darn, ပုဆိုးဖိုးလောင်ပေါက်ကိုဗိတ်သားထိုးသည်။
† ဗိတ်ချင်း, *n.* the cubeb, *Piper cubeba*.
ဗိတ်စွယ်, *n.* a kind of grass which grows to the height of seven or eight feet, ဗိတ်စွယ်တော။
ဗိတ်တောစ, *v.* to die, come to an end, be destroyed; colloquial among children and theatrical performers. It has sometimes a derisive, sometimes a jocular, meaning, တခါတည်းဗိတ်တောစပေရော့, တခါတည်း ဗိတ်တောစအောင်သတ်ပစ်လိုက်မည်။
ဗိတ်မှန်, *see* ဗိမာန်, *n.* a house, mansion, temple, a building devoted to worship.
ဗိတာ (Pali), *n.* a father, အဘ။
ဗိတာန် (*pron.* ပဒါန်) (Pali ဗိတာနံ), *n.* a canopy, anything stretched overhead, မျက်နှာကြက်, ဗိတာန်မျက်နှာကြက်လှူသည်။
ဗိတိ (Pali), *n.* joy, ဝမ်းမြောက်ခြင်း, ခုဒ္ဒကာဗိတိ, ခဏိကာဗိတိ, ဖရဏာဗိတိ, ဥဗ္ဗေဂါဗိတိ။
ဗိတိဖိမ့်, *v.* to be thrilled with joy, gladness.
ဗိတုန်း (*pron.* ပဒုန်း), *n.* a species of bumblebee; the carpenter bee.
ဗိတုန်းချေးလိုက်, *v.* to be soft and incohesive, as tainted meat, **အမည်းသား** နာကိုချက်မိသောကြောင့်၊ဗိတုန်းချေးလိုက်ကုန်ပြီ။
ဗိတုန်းဗိတ်, *n.* a bamboo band around a house, or the eaves of a roof; *comp.* ခါးပန်း။
ဗိတုန်းပျံ့ဲ, *adv.* hither and thither, as the bee flies; a term applied to the manner in which the rocket called ဗိတုန်း darts to-and-fro.
ဗိတောက် (ပင်) (*pron.* ပဒေါက်), *n.* the *Pterocarpus Indicus*; the gum-kino tree; ဗိတောက်သုံးခါပွင့်လျှင်မိုဃ်းရွာတတ်သည်, when the *pidauk* has blossomed three times, it usually rains.

ပိန်, *v.* to be lean, thin ကြုံသည်, မဝ, ပိန်တာတာကလေး; occasionally used to denote scarcity of food, သည်နှစ်စပါးဆန်ရေပိန်သည့်နှစ်ပါတဲ့။

ပိန်ကပ်, *v.* to be very lean, so that the skin adheres to the bones, သည်သူငယ်ကလေးပိန်ကပ်ကပ်ရှိသည်, ပိန်ချပ်ချပ်။

ပိန်ကြုံ, *v.* to be lean, thin.

ပိန်ချုံး, *v.* to waste away from illness or mental distress; *see* ချုံး။

ပိန်ချွဲ, *v.* to be wasted and infirm.

ပိန်ခြောက်, *v.* to become withered; *see the parts.*

ပိန်စောက်, *v.* to be thin and lank, as a human being, လူပုံပိန်စောက်စောက်။

ပိန်ညော် (*pron.* ညှော်), ဗိန်လိမ်, *v.* to be lean, thin, လူပိန်ပိန်ညော်ညော်ကလေး; *see* ပိန်။

ပိန်လှို, *v. see the parts.*

ပိန်သွား, *v.* to grow thin; to collapse.

†ပိန်ညင်း (*pron.* ဗိန်ညင်း), *n.* the kingfisher.

ပိန်း, 1, *n.* a kind of potato plant, the *Arum.*

ပိန်းအုံ, ပိန်းကြီး, ပိန်းကြောင်ချေး, ပိန်းပေါ်ထွန်း, ပိန်းလျှော, ကောင်းကင်ပိန်း, ဝက်ကျောက်ပိန်း, *n.* varieties of the *Arum.*

ပိန်းဥ, ပိန်းခေါင်း, *n.* the bulbous root of the above.

ပိန်းကြက်ဥ, ပိန်းကြွေခွာ, ပိန်းငချိပ်, ပိန်းစည့်အိုး, ပိန်းပေါင်းထောင်, ပိန်းလက်ရှည်, *n.* different kinds of *Arum*, the bulbous roots of which are esculent.

ပိန်းချည်, ပိန်းပဏ္ဏင်ဆင့်, ပိန်းဗိလော, ပိန်းရိုင်း, and အစိမ်းစားပိန်း, *n.* varieties of the above, the root (of most) not esculent.

ပိန်းမဟော်ရာ, *n.* the fragrant *Arum.*

ပိန်းယည် (*pron.* ယိည်), *n.* the most common potato plant; the root is esculent.

ပိန်း, 2, *v.* to be compacted in one mass; to be close, continuous, without an opening or interstice, တပိန်းတည်းဖြစ်သည်, တပိန်းတည်းနေသည်, သည်လှေတပေါက်မျှရေမယိုဘူး၊ တပိန်းတည်းဘဲ။

ပိန်းကော (*pron.* ပိန်ဂေါ), *n.* a flat-bottomed boat, with sides constructed of timbers placed lengthwise; *comp.* နံ့ထပ်; ပိန်းကောလှေသူကြီး။

ပိန်းတန်းဘိနပ်, *n.* a sandal covered with cloth, which derives its name from a locality near Amarapura, called ပိန်းတန်းရပ်; ပိန်းဘိနပ် (*more common*).

ပိန္နဲ, *n.* the jack fruit, *Artocarpus integrifolia.*

ပိန္နဲတိုင်, *n.* the central pillar of a pagoda.

ပိပိရိရိ, *adv.* snugly.

ပိမ့်, 1, *v.* to be indented, slightly concave, ဖလားကိုတုတ်ဖြင့်ရိုက်ဗလို့ပိမ့်သွားသည်. *Der.* အပိမ့်။

ပိမ့်. 2, *verb. affix, compounded of* ပေ, *and* အံ့, *which see*; chiefly used in poetry.
ပိလောပိနံ့ပုဇွန်ခြောက်, *n.* dried Penang prawns.
ပိလောပိနံ့မျောက်, *n.* the tapioca plant.
ပိလောပိနံ့ဝါး, *n.* the Penang or Chinese bamboo.
ပိသုဏာဝါစာ (*pron.* ပိန်းသုဏာဝါစာ) (Pali), *n.* language calculated to provoke a quarrel, ချောပစ်သောစကား, ကုန်းချောသောစကား။
ပိဿာ, *n.* a viss, a weight equal to one hundred *kyats* or ticals (အကျပ်), or $3\frac{65}{100}$ pounds avoirdupois, one hundred and forty British Indian tolas; ပိဿာလေး, ပိဿာဝင်အိုး။
ပိဿုကာ (Pali), *see* ပိသုကာ, *n.* a master workman, chief artist, architect.
ပိလာသ, *adv.* (not) at all, အလျှင်း, ပိးပိး (*Colloq.*).
ပိလား (*pron.* ဗိလား), *n.* a kind of tortoise, ပင်လယ်ပိလား; a covering for the head and back made of woven work, and used to shed the rain, ပိလားမိုးသင်းကာ; a ship's log.
ပိလားကြိုး, *n.* a log line, ရေတိုင်းကြိုး။
ပိလားချိန်, *n.* a plumb rule.
ပိလားမ, *n.* a kind of cicada over three inches in length, which inhabits muddy places.
ပိလားသားနူ (*pron.* ဗိလားသနူ), *n.* the triangular prominence growing in the middle of the sole of a horse's foot, the frog, မြင်းပိလား။
ပိလော, *n.* a kind of annual the leaves of which have a ropy consistency when cooked; ပိလောပင်ပက်ကျိတက်သလို, like a ပက်ကျိ ascending the *pilaw* plant, an expression applied to closefisted persons, or to those who are excessively smooth of speech.
ပိးပိး, *adv.* (not) at all, အလျှင်း, ပိလာသ; သည်အကလေးမိဘစကားကိုပိးပိးနားမထောင် (*Colloq.*).
ပိလုံး (*pron.* ဗိလုံး), *n.* a species of thrush, ပိလုံးငှက်ငယ်; according to Oates, the skylark (96).
ပု, 1, *an abbrev. of* ပုဗ္ဗေနိဝါသညာဏ (Pali), *n.* wisdom which is able to discern the past; *comp.* ဒိ, and အာ; the acquirement of this wisdom by a Buddh precedes that of the ဒိဗ္ဗစက္ခု, and အာသဝက္ခယဉာဏ်။
ပု, 2, *v.* to be dwarfish, disproportionately short in stature, in comparison with persons or things of the same species, လူပု, ဆင်ပု, မြင်းပု, သရက် ငပု။
ပုအိုင့်, *v.* to be fat and short; to be podgy.
ပုကွ, ပုတက်, ပုတို, ပုလို, *v. see the parts*; လူကလေးပုတက်တက်ကလေး၊အလွန်ချစ်စရာကောင်းသည်။

ပုလုကွေးလွေး, *adv.* with many little children or creatures, အကလေး မွေးထားလိုက်သည်မှာ၊ပုလုကွေးလွေးနှင့်၊ တယ်သင်းအကြီး၊ တယ်သင်းအငယ် မှန်းမသိနိုင်အောင်ရှိတော့သည်။

†ပုကန် (*pron.* ပဂန်), *n.* a glazed earthen dish, bowl, etc.; ပုကန် is said to be derived from the Tamil word *pyingnan.* The Tamils introduced such dishes into Burma.

ပုကန်ခွက်ယောက်, *n.* eating and cooking utensils generally, ပုကန်ခွက်ယောက်အပြည့်အစုံနှင့်လာခဲ့ပါ, ဗုကန်ခွက်ယောက်များကိုဆေးလိုက်ပါ, ဆင်းရဲလိုက်သည်မှာပုကန်ခွက်ယောက်မျှထည့်စားစရာတောင်မရှိပါ။

ပုကန်ပြား, *n.* a glazed dish, plate, saucer, etc.

ပုကန်လုံး, *n.* a glazed bowl, cup, etc.; လ္ဘက်ရည်ပုကန်လုံး, a tea cup.

ပုကန်လျှား, *n.* a long or oval dish.

ပုခက် (*pron.* ပခက်), *n.* a swinging cradle; hence လှုပ်ပုခက်, a rocking cradle; ပုခက်စီး, ပုခက်လွှဲသည်; ပုခက်တင်မင်္ဂလာပြုသည်, the ceremony of placing a child in the cradle; a term formerly applied to the royal family, and high personages.

ပုဂ္ဂလိက (ပစ္စည်း), *n.* property offered, or belonging to, an individual Buddhist monk.

ပုဂ္ဂိုလ် (*pron.* ပုတ်ဂို) (Pali ပုဂ္ဂလ), *n.* a rational being, သတ္တဝါ; a Buddhist priest who has the control of a *kyaung* or monastery, an abbot, ကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ်, ကျောင်းထိုင်ပုဂ္ဂိုလ်; often used in contradistinction to ဦးပဉ္စင်း; an individual or person, as opposed to a multitude or class; an unmarried man devoted to the instruction of others,လူပုဂ္ဂိုလ်,ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးလုပ်ပြီးသော်လည်းအကလေးစကားကိုပြောသည်။

ပုစည်း (*pron.* ပဇည်း), *n.* a kind of locust; a devil's darning-needle.

ပုစည်းထိုး, *n.* a kind of bird, the green bee-eater, said to make its nest in the ground.

ပုစည်းရင်ကွဲ. *n.* the cicada; the male makes a shrill sound by peculiar organs in the under side of the abdomen, consisting of a pair of stretched membranes, acted upon by powerful muscles. The Burmans believe that the making of this sound eventually kills the cicada by causing it to be riven asunder.

ပုစ္ဆာ (*pron.* ပုတ်ဆာ) (Pali), *n.* a question, အမေး, အမေးပုစ္ဆာ။

ပုစ္ဆာတင်, *v.* to put a question.

ပုစွန် (*pron.* ပဇွန်), *n.* all fish of the *Cancer* genus, including crabs, lobsters, shrimps, etc.; လယ်ပုစွန်, a fresh-water crab, လယ်ဂဏန်း; ရွှေပုစွန်ဆီ, and ငွေပုစွန်ဆီ, kinds of gold and silver lace; ပုစွန်နှိုက်သည့်ဘုန်းကြီးသည်၊ငါးများသည့်ကိုယ်ရှင်တပည့်ကိုဆိုးမသကဲ့သို့။

ပုစွန်ကင်, *n.* broiled prawns.
ပုစွန်ကျစ်စာ, *n.* the small, conical mounds of earth thrown up by fresh-water crabs, a crab cast.
ပုစွန်ကျော့, *n.* a large species of shrimp.
ပုစွန်ချဉ် (*pron.* ပဇွန်ချဉ်), *n.* pickled shrimps.
ပုစွန်ခြောက်, *n.* dried prawns or shrimps.
ပုစွန်ဆိတ်, *n.* a shrimp; the smallest kind, most common, လူနာသွေးပုစွန်ဆိတ်ခုန်သလိုဘဲ, the sick man's pulse is like the jumping of a shrimp.
ပုစွန်ဆီ, *n.* prawn or shrimp oil.
ပုစွန်တုပ်, *n.* a prawn or a lobster; ပုစွန်တုပ်သား, to be cross-grained, as timber, a term used in reference to the timber used in building boats; often in contradistinction to အသားစင်း, to be straight-grained; လှေမှာပုစွန်တုပ်သားကောင်းပါသည်၊အသားစင်းမကောင်းပါ။
ပုစွန်ထောင်, *v.* to catch prawns, etc., with a trap; ပုစွန်သဲ့, to catch prawns with a ယက်သဲ့။
ပုစွန်ရေဆွဲ, *n.* a small fresh-water shrimp, common in mountain streams.
ပုစွန်လုံး, *n.* a crab, ဂဏန်း။
ပုဆစ်, *n.* a knee, ဒူးဆစ်; *but used in the next only.*
ပုဆစ်ချ, ပုဆစ်တုပ်, *v.* to kneel, sitting on the legs; *comp.* ဒူးထောက်; ကောင်းကောင်းထိုင်၊ဒူးပုဆစ်ချလို့။
ပုဆိန် (*pron.* ပေါက်ဆိန်), *n.* an ax, ပုဆိန်ရေစိမ်လို့ပွလျှင်၊မင်းကိုကြိုက်ပါမည်, if the ax should swell by being steeped in water, I will love you, *i.e.*, never; equivalent to ညောင်ပွင့်လျှင်ကြိုက်ပါမည်။
ပုဆိန်ရိုး, *n.* a helve, the handle of an ax or hatchet.
ပုဆိုး, *n.* a waistcloth, the garment worn around the waist by Burmese men; ပုဆိုးထည်လဲမရှိ, he has no change of raiment.
ပုဆိုးကြမ်း, *n.* the inner coat of the stomach or maw; *comp.* ဆောင်းထပ်။
ပုဆိုးခြမ်း (from ခြမ်း, to divide), *n.* a part of a waistcloth, a piece of old cloth, a rag.
ပုဆိုးဆီး, *v.* to put on a *puhso.*
ပုဆိုးတန်းတင်, *n.* a clothesline, ပုဆိုးတန်းတင်ပေးစားသောမယား, ပုဆိုးတန်းတင်ယူသည့်မိန်းမ, *i.e.*, a lawfully married wife.
ပုဆိုးလက်နား, *n.* a waistcloth, regarded as an ornamental article of wearing apparel.
ပုဏ္ဏင်စွာ, *n.* a plant of the genus *Thea.*
ပုညဗလ, *n.* the force or efficacy of merit acquired in one's previous existences. T.K.

ပုညာ (*pron.* ပုံညာ) (Pali), *n.* merit, ကုသိုလ်, ကောင်းမှု; *also written* ပုညံ; ရှေးပုညာကုသိုလ်အဟုန်ကြောင့်။

ပုဏ္ဍရိက် (*pron.* ပုဏ္ဍြရိတ်) (Pali ပုဏ္ဍရိကော), *n.* a kind of water lily, ကြာပုဏ္ဍရိက်။

ပုဏ္ဏား (Pali), *n.* a Brahmin, ကြေးပုဏ္ဏား, ပုဏ္ဏားညို, ပုဏ္ဏားဖြူ။

ပုဏ္ဏားတောင်းတောင်း, *v.* to ask for anything without any compunction or sense of delicacy.

ပုဏ္ဏားမ, ပုဏ္ဏေး, ပုဏ္ဏေးမ, *n.* a Brahminess, Brahmini.

ပုဏ္ဏားဘာသာ, *n.* Brahminism, ပုဏ္ဏားတို့ဘာသာသာဝါဒ။

ပုတ်, **1**, *n.* a large wicker basket, four cornered at the bottom and round at the top; *comp.* ပို, which is smaller; ဆေးပုတ်, စပါးပုတ်။

ပုတ်စင်, *n.* the framework upon which such a basket is placed for the storing of paddy.

ပုတ်, **2**, *v.* to slap, rap; to strike, beat (with the hand); to cuff; *comp.* ရိုက်။

ပုတ်ခတ်, *v.* to oppose bitterly; *see the parts*; ပုတ်ခတ်ပြော, to vilify, calumniate, traduce; အကလေးများကိုပုတ်လိုက်ခတ်လိုက်မလုပ်ပါနှင့်, do not cuff and strike the children; *in familiar parlance,* do not knock the children about; သည်သူ၊သူတပါးများကိုပုတ်ခတ်ပြောလေ့ရှိသည်, this person has a habit of calumniating others.

ပုတ်, **3**, *n.* a bulbul; *see* ဗွတ်။

ပုတတ် (*pron.* ပဒတ်), *n.* a kind of lizard or chameleon which burrows in the ground; when horses age, and gray hairs appear in their coats, the Burmese say of such an appearance, ပုတတ်ပြောက်လိုက်သည်, also တောက်တဲ့ပြောက်ထိုးသည်, မြင်းအသက်ကြီးလို့ပုတတ်ပြောက်လိုက်သည်။

ပုတတ်စာ, *n.* a bulbous herb, a species of gingerwort, bearing beautiful white flowers three inches in length, just above the surface of the ground; the flowers, after being boiled, are eaten with curry; the bulb (ပုတတ်စာဥ) is given to children with jaggery, as an anthelmintic remedy.

ပုတီး (*pron.* ပဒီး), *n.* a bead or a string of beads, a necklace, ပုတီးစေ့, ပုတီးစေ့ရေမည်မျှ, how many beads in the necklace?

ပုတီးစိပ်, *v.* to tell beads.

ပုတီးဆွဲ, *v.* to wear a necklace.

ပုတီးဝင်, *n.* the Indian shot; *comp.* ဗုဒ္ဓသရဏာ။

ပုတ်ပြတ်, *adv.* all together, by the job; in the lump, without counting or specifying; *comp.* သောင်းပြောင်း; ပုတ်ပြတ်ရောင်းသည်, ပုတ်ပြတ်လုပ်သည်။

ပုတ်ပြတ်ခံသောသူ, *n.* a contractor, ကံတရိုက် (Eng.).
ပုတ်သင်, *n.* a kind of chameleon, ပုတ်သင်ညို။
ပုတ်သင်ခြောက်, *n.* a diminutive species of the same.
ပုတ်သင်ပျံ, *n.* the flying chameleon, *Draco lineatus.*
ပုတုဇည် (*pron.* ဇဉ်) (Pali ပုထုဇ္ဇနော), *n.* one who has not attained to the state of an *ariya* (အရိယာ), ပုထုဇဉ်သား, ပုထုဇဉ်သားအမှားမရှိဘဲနေမှီးလား (*Colloq.*).
ပုထိုး (*pron.* ပထိုး), *n.* a hollow pagoda; *comp.* စေတီ; pagodas are sometimes styled ပုထိုး, in lieu of စေတီ. ပုထိုးတော်ကြီး, ပုထိုးတော်ကလေး; မုတ်ထွန့်မုတ်ကတ်မရှိလျှင်စေတီ၊ရှိလျှင်ပုထိုး။
ပုဒ်, *see* အပုဒ်, *n.* a line of verse consisting of a certain number of syllables, commonly four or eight; a sentence in prose, or a short paragraph.
ပုဒ်ကြီး, ပုဒ်မ, *n.* a paragraph; a section of a code, criminal or civil, ပုဒ်မ၊၃၂၃ အရ, under section 323; the mark "။" at the end of a sentence; ပိုက်သေး, ပိုက်မ are considered more elegant than ပုဒ်သေး, ပုဒ်မ။
ပုဂ်စုံ. *n.* a couplet.
ပုန်, *v.* (*obs.*). *Der.* သူပုန်, and ပုန်ကန်။
ပုန်ကန် (*pron.* ပုန်ဂန်) (from ကန်, to kick), *v.* to rebel; to mutiny; ပုန်ကန်မှု, an act of rebellion, treason; တော်လှန်ပုန်စား; အိမ်ရှေ့မင်းခမည်းတော်ကိုပုန်ကန်သည်, the heir apparent rebels against his royal father; သင်္ဘောသားများကပ္ပိတန်ကိုပုန်ကန်သည်, the sailors mutinied against the captain.
ပုန်စား, *v.* same, ပုန်စားပုန်ကန် (97).
ပုန်း, *v.* to conceal one's self, to hide (*intrans.*).
ပုန်းအောင်း, *v. see the parts,* ထိုအိမ်ကိုထားပြခိုအောင်းရာဖြစ်စေကြပြီတကား။
ပုန်းကြံ, *for* ပုန်း၍ကြံ, *v.* to devise in secret, လူစွမ်းကောင်းလျှင်၊ထင်ထင်ရှားရှားကြံပါ၊တိတ်တိတ်ပုန်းကြံ၍မလုပ်ပါနှင့်, if you are a man of ability, form your plans openly; do not scheme in secret.
ပုန်းကွယ်, *v.* to be completely concealed, ပုန်းခိုးကွယ်ခိုးလုပ်သည်, ပုန်းအောင်းဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်။
ပုန်းကွယ်ရာထူးခေါင်း, *n.* a den for concealment.
ပုန်းတမ်းကစား (*pron.* ပုန်းဒမ်းဂဇား), *v.* to play at hide and seek, or to play bo-peep.
ပုန်းတလုတ်ကစား, *v.* to play blind man's buff.
ပုန်းရှောင်, *v.* to avoid by keeping out of sight; to abscond, တိမ်းရှောင်, သူသည်အပြစ်ရှိသို့၊ပုန်းရှောင်သည့်လက္ခဏာရှိပါသည်။ဝါရန်းပြေးနှင့်တူသည်,

there are indications that he is keeping out of the way because he is guilty; he is like an outlaw.

ပုန်းလျှိုး, *v.* to hide by stooping.

†ပုန်းညက်, *n.* the fragrant *Calophyllum*.

ပုန်းမဲစာ, *n.* an evergreen tree, sometimes growing to the height of one hundred and twenty feet, the *Albizzia stipulata*; *com*. ကုတ်ကို။

ပုန်းဘာဝ, ပုန်းဘော (Pali ပုရိသော. a male, and ဘာဝ, the private parts), *n.* the male private parts, ပုလ္လိင်, ယောကျ်ားအင်္ဂါဇာတ်။

ပုပ်. **1**, *v.* to be putrid, rotten; to be spoiled in making; to be discreditable in report, သိတင်းပုပ်သည်; သည်အမည်းသားကိုဘာချက်လို ရမည်လဲ၊ပုပ်ကုန်ပါပြီ; သည်သူသိတင်းပုပ်လွန်းလို့၊သည်အရပ်တွင်မနေဝံ့ဘူး; သည်အလားကိုပန်းပုပ်ထားကြစို့, let us declare this heat void (*racing phrase*); အခမပေးဘဲ လပုပ်ထားသည်; မင်းပါသည့်အတွက် လပ်ပုပ်သည်။ တို့နှစ်ယောက်ချည်းတည်းသွားတုန်းက၊ အမည်းကို နေ့တိုင်းရသည်, it was because you accompanied us, that we were unlucky; when we went entirely by ourselves, we got game every day.

ပုပ်စပ်, *v.* to be putrid, rotten.

ပုပ်စော်နံ, *v.* to have an offensive, putrid smell.

ပုပ်ညှီ, *v.* to have a putrid, rank smell; *see the parts*.

ပုပ်ဟောင်, *v.* to have a stale, putrid smell, အနံ့ပုပ်ဟောင်စော်နံသည်။

ပုပ်, **2**, *v.* to be dark, gloomy in appearance, မျက်နှာပုပ်သည်။

ပုဗ္ဗေနိဝါသ (ဉာဏ်), *n.* a kind of wisdom peculiar to a Buddh, by which he is enabled to take a retrospective view of deeds, etc., during past ages of existence, ရှေး၌နေဘူးသောခန္ဓာအစည်ကိုအောက်မေ့နိုင်သည်။

ပုဗ္ဗ (Pali), *n.* the past, ရှေး, အတိတ်။

ပုဗ္ဗကမ္မ, *n.* past deeds.

ပုဗ္ဗနိမိတ်, *n. fig.*, a sign of something future, an omen, prognostic, portent, ပုဗ္ဗနိမိတ်ထင်သည်, ပုဗ္ဗနိမိတ်ပြသည်။

ပုရပိုက် (*pron.* ပရပိုက်), *n.* a flat, thin substance, whether of paper, cloth, or metal, folded backward and forward, and used as a slate, ကောက်ရိုးပုရပိုက်, ရှမ်းပုရပိုက်။

ပုရပိုက်ခေါက်ရွှေ, *n.* a roll of beaten gold.

ပုရပိုက်လွှာ, *n.* a sheet of the material of which the ပုရပိုက် is made.

ပုရပိုက်သားကျ, *v.* to be jet-black, a term applied to elephants, ပုရပိုက်သားကျအောင်နက်သည့်ဆင်; it is also applied to thickly woven textile fabrics, ပုဆိုးအင်္ကျီအသားကောင်းလို့၊ပုရပိုက်သားကျသည်။

ပုရိသလိင်, *n. see* ပုလ္လိင်။

ပုရောဟိတ် (Pali ပုရောဟိတ), *n.* a Brahmin invested with certain sacerdotal functions, ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား; the ပုရောဟိတ် was in ancient times a king's domestic chaplain.

ပုလိပ် (Eng.), *n.* police, ပုလိပ်အမှုထမ်း, a member of the police force; ခြေကျင်ပုလိပ်, a foot policeman; မြင်းစီးပုလိပ်, a mounted police constable; ပုလိပ်အရာရှိ, a police officer; စစ်ပုလိပ်ဝန်, a military police commandant; ဒုတိယစစ်ပုလိပ်ဝန်, an assistant military police commandant.

ပုလိပ်ဌာန, *n.* a police station, ဂါတ်တဲ။

ပုလဲ, *n.* a pearl; ဗိပုလဲ, an imitation pearl.

ပုလဲခေ့, *n.* same as ပုလဲ။

ပုလဲနားကပ်, *n.* an ornament studded with pearls, worn in the ear.

ပုလဲပုတီး, *n.* a pearl necklace.

ပုလဲမအေ, *n.* the pearl oyster.

ပုလဲလုံး, *n.* a pearl.

ပုလွေ, *see* ခွေ့, *n.* a pipe, flute.

ပုလ္လိင် (*pron.* ပုန်းလိင်) (Pali ပုရိသော, a male, and လိင်္ဂ, the private parts), *n.* the male private parts; the masculine gender.

ပုလ္လိင်အရေဖျား, *n.* the foreskin.

ပုံ, 1, *n.* form, သဏ္ဌာန်; a mold, model; a printer's type; a pattern, example, ပုံသက်သေ; a rule, နည်း, ဥပဒေ; a figure, similitude, comparison, ဥပမာ; a plan, a design, အိမ်ပုံ, တံတားပုံ။

ပုံကပ်, *v.* to use a figure of speech, စကားအရာ၌ပုံကပ်အောင်ပြောသည်။

ပုံကိုင်, *v.* to make preparation to do something, လုပ်မည်လို့ပုံကိုင်ထား။

ပုံခိုင်း, *v.* to liken, compare, အယုတ္တအနတ္တပုံခိုင်းတတ်သည်, ပုံပန်းပုံပြင်ထင်ရှားအောင်တင်၍ပြောတတ်သည်။

ပုံစကား, *n.* a proverb, sentiment, conveyed in figurative language; a story, unwritten tale; an apologue; *comp.* ဒဏ္ဍာရီ။

ပုံစကားပြော, *v.* to tell stories.

ပုံစံ, *n.* a pattern, precedent, way, manner, model, ပုံသက်သေ, ထုံးနည်း။

ပုံစီ, *v.* to compose type, စာပုံစီ။

ပုံဆောင်, ပုံတင်, *v.* to use a figure of speech, ပုံကပ်။

ပုံထုတ်, *v.* to sketch, to plot.

ပုံနှိပ်, *v.* to print.

ပုံပန်း, *n.* form; appearance; a model, ပုံပန်းမလှ, ပုံပန်းကောင်း။

ပုံပြ, *v.* to show by a figure.

ပုံပြင်, *n.* shape, form; example; a rule; ပုံပန်းပုံပြင်။

ပုံပြု, *v.* to follow, as an example, ပုံပြု၍ကျင့်သည်; to make an archi-

tectural plan, ဘုရားကိုမတည်မှီ၊ရှေ့ဦးစွာပုံပြုရမည်, before erecting a pagoda one must first make a plan.

ပုံဘမ်း, ပုံယူ, *v.* to take the form, shape, etc., from observation; to identify; *see also* ပုံပြုသည်; လူချင်းကွဲနေကြသည်မှာကြာသလို၊ရုတ်တရက်ပုံဘမ်းသလို မရနိုင်ပါ, owing to the persons having been separated from one another for a long time, they were unable to identify each other immediately.

ပုံရင်း, *n.* an archetype.

ပုံရေးတန်ဆာ, *n.* a drawing instrument.

ပုံလုပ်, *v.* to form, fashion.

ပုံသက်သေ, *n.* a pattern, example, precedent; a paradigm.

ပုံသဏ္ဌာန် (*pron.* သဒ္ဒါန်), *n.* shape, form.

ပုံသေ, *v.* to be definite, settled, သေချာသည်; *a.* definite, settled, သေချာသော; certain, မုချ။

ပုံသွင်, *n.* form, appearance; figurative speech used in conversation.

ပုံ, 2, *v.* to heap up, collect in a heap, amass; to stack; သည်နေရာမှာ မြေကြီးကိုပုံထားလိုက်ပါ; ကျွန်တော်ငွေဘယ်လောက်ပင်ပုံစုသော်လည်း၊ ကျွန်တော်သားကစားသည့်အမှုနှင့်ခဏခဏကုန်သွားသည်, however much money I may amass, every little while it is consumed by my son's gambling transactions. *Der.* အပုံ။

ပုံငွေ, *n.* a fund.

ပုံစု, *v.* to gather into a heap or mass, စုပုံ။

ပုံထား, *v.* to cumulate, heap up; *see* ပုံစု။

ပုံပေါလဘော (*pron.* ဗိုးဗေလဘော) (*said to be a corruption of two Pali words*, ဗဟု, many, much, and လာဘော, gain), *adv.* lavishly, unsparingly.

ပုံ, 3, *n.* a kind of drum; *see* ပတ်ပုံ။

ပုံတောင် (*pron.* ဘုံဒေါင်), ပုံတို, ပုံရှည်, ပုံသာ, *n.* various kinds of drums.

ပုံ့တောင်း (*pron.* ပဒေါင်း), *n.* the box of a wheel in which the axletree turns, ပုံ့တောင်းခြမ်း, ပုံ့တောင်းခွေ, ပုံ့တောင်းသပ်, ပုံတောင်းခတ်သည်။

ပုံတောင်းအိမ်, *n.* the nave of a European wheel.

ပုံပါသက (*pron.* ဗုံဗာသက) (from အပုံ, and ဗိုလ်ပါ), *a.* or *adv.* given or done by the joint efforts of many; belonging to the public, open to the common use of all; *comp.* သံဃိက; ပုံပါသကသွားသည့် လာသည့်လမ်း, ပုံပါသကတည်းခိုရန်ဆောက်သည့်ဇရပ်, ပုံပါသကစားသောက် ရန်စတုဒိသာကျွေးသည်။

ပွံ့, *v.* to plump up, swell up into a heap, စုနှံ့သည်, သည်မိန်းမမျက်နှာပွံ့ပွံ့ ကလေးလှသည်, this woman's face is pretty in its diminutive plumpness.

ပွဲကြ, *v.* same as ပွဲ။
ပွဲယှဉ်, *see the parts*; *used adverbially.*
ပိုး, 1, *n.* a kind of basket, cylindrical in shape, and smeared with pitch. *Der.* နောက်လွယ်ပိုး. ဒိုးပိုး, ရေပိုး, သံဖြူပိုး, ထမ်းပိုး, ဆွမ်းပိုး။
ပိုး, 2, *n.* the Brazilian gooseberry.
ပိုးရည်, *n.* vinegar; *see* ပဒိုးရည်; ဝဲပိုးရည်, ဆန်ပိုးရည်, အိလပ်ပိုးရည်။
ပူ, 1, *n.* a round basket with a cover.
ပူ, 2, *v.* to bulge in the middle.
ပူကယ်ကယ်, *adv.* with a swollen belly, as a diseased child.
ပူ, 3, *v.* to be hot; *more than* နွေး; to be troubled in body or mind, distressed or harassed; same as ပူပန်, ကျွန်မသားကလေးမနေ့ကတည်းကပျောက်သွားလို့အလွန်စိတ်ပူသည်; တို့ရွာမှာသူခိုးအလွန်ပူသည်, in our village thieves are very troublesome.
ပူအိုက်. *v.* to be oppressively warm, တံခါးများပိတ်နေသောကြောင့်အလွန်ပူအိုက်သည်။
ပူစပ်ပူလောင်, *adv.* scorchingly, in a scorching manner, ပူစပ်ပူလောင်ဖိုသည်။
ပူစာ (*pron.* ပူဇာ), *v.* to tease, importune, annoy by importunity, as အကလေးပူစာလွန်းလို့ကိတ်မုန့်ဝယ်ပေးရသည်, the child teased me so, I was obliged to buy cake and give to him.
ပူဆာ, *v.* to feel hot or uncomfortable in the stomach or bowels; *also used fig.*, အကလေးပူပူဆာဆာရှိသည်။
ပူဆွေး, *v.* to be in distress from continued grief, ပူဆွေးဒုက္ခရောက်နေသည်။
ပူနွေး, *v.* same as ပူ; applied to food, ထမင်းပူနွေးနွေး၊ဟင်းလည်းပူနွေးနွေး။
ပူပင်. ပူပန် (*most common*), *v.* to be troubled, distressed.
ပူပြင်း, *v.* to be very hot, as the sun or fire; *in a figurative sense.* to be grievous to be borne; သည်ကနေ့နေအလွန်ပူပြင်းသည်၊ မိုးသည်းရွာချင်သည်, to-day the sun is very hot, it is likely to rain. *Der.* အပူအပြင်း။
ပူလောင်, *v.* to be inflamed, as the passions, ရာဂပူလောင်; to be scalding hot, ထမင်းရည်ပူလောင်သည်; to be scorchingly hot, as the sun, နေပူလောင်သည်။
ပူပူလောလော, *adv.* hastily while the food is hot; *fig.*, အမှုဖြစ်လို့ပူပူလောလောရှိသေးသည်၊ဆင်ခြင်ဦးမှတော်မည်။
ပူ, 4, *v.* to be urgent, as a matter of business, ထွန်ရေးပူမှညနေထွန်သည်။
ပူဇော် (Pali ပူဇာ), *v.* to make an offering in token of homage or worship; to buy a sacred thing; ဘုရားတပည့်တော်မာလျှင်၊ဆီမီးသက်စေ့ပူဇော်ပါမည်, if I get well, I will make an offering of oil lamps equal in number to the years of my life; မန္တလေးမြို့ကတင်ဖျည်ခွေကိုယ်တော်တ

ဆူကိုပူဇော်ခဲ့ပါ, buy and bring me a cross-legged image of a Buddha from Mandalay.

ပူဇော်သက္ကာ. ပူဇော်သက္ကာရ, *n.* a religious offering; followed by ပြုသည်, ဆရာသမားများကိုပူဇော်သက္ကာရပြုသည်။

ပူပူ, *adv.* tootingly.

ပူပူမှုတ်, *v.* to toot; ပူပူမှုတ်ကြရှိ။

ပူး, 1, *n.* a Guinea pig, ပူးကောင်။

ပူး, 2, *v.* to join, unite, put together; *less than* စပ်; to possess, as a spirit or witch, အပမှီသည်, အစိမ်းပူးသည်, စုန်းပူးသည်, တစ္ဆေပူးသည်, နတ်ပူးသည်, သားရဲပူးသည်။

ပူးကပ်, *v.* to join by putting together flatwise; *also used fig.*, to snuggle, တိုးဝှေ၍ဝပ်နေသည်; သည်သူနှစ်ယောက်ပူးပူးကပ်ကပ်ပေါင်းသည်။

ပူးကပ်ရောနှော, *v.* to inosculate.

ပူးစပ်, *v.* to join by putting together edgewise; *used fig.*, ပူးစပ်ကုန်ရောင်းသည်။

ပူးတွဲ, *v.* to connect by lashing alongside, or by coupling together; to file, as papers, သည်စာများကိုပူးတွဲထားလိုက်ပါ, please file these papers; မင်းတို့နှစ်ယောက်ညည့်အချိန်မဲ့အခါပူးတွဲပူးတွဲနှင့်ဘာကိုအကြံပြုနေကြသလဲ, what scheme are you two conjointly concocting, at an unseasonable time of the night?

ပူးပေါင်း, *v.* to unite, as by tying together; to associate, as persons, သူဆိုးများနှင့်ပူးပေါင်းသည်၊သိတင်းရသည်; သူတို့ပူးပေါင်းလိမ်ကြသည့်အမှုပါဘဲ။

ပူးရှက်, *v.* to join by intersecting; to have sexual intercourse.

ပူးလိမ်, *v.* to intertwine; ပူးလိမ်၍ရစ်ပတ်သည်, to encircle, as with a garland; to intertwist; to unite by intertwining of parts.

ပေ, 1, *n.* the palmyra palm tree or leaf; the *corypha* palm; စာပေ (*pron.* စာဗေ), writings, books; ရွှေပေ, ရွှေပေလွှာ, ငွေပေလွှာ, a thin gold or silver plate for inscription (98).

ပေစာ, *n.* writing on palm leaf.

ပေ, 2, *n.* a foot in measure; a foot-rule; သုံးပေ, three feet.

ပေကြိုး, *n.* a measuring tape.

ပေတရာလမ်း, *n.* a road a hundred feet broad.

ပေတံ, *n.* a foot measure; a staff.

ပေ, 3 *n.* an anvil (99).

ပေ, 4, *v.* to have the edge or point turned, လိပ်သည်; to turn back (the ears), as a horse, မြင်းနားရွက်ကိုပေသည်; to be dull, blunted in feelings, ပေနေသည်; သည်ထားအသွားပေသည် ခုတ်လို့မပြတ်ဘူး; သည်သူအလွန်ဉာဏ်ပေသည်၊ စာတပုဒ်မျှရအောင်မကျက်နိုင်ဘူး, this person is

very dull of intellect, he is unable to memorize even a single paragraph.

ပေမြွေး, *v.* to be dull, as the eyes; to have blinking eyes, သည်သူပေမြွေးသည့်မျက်စိရှိသည်။

ပေ, 5, *v.* to be dirty, filthy, တေသည်; to be vile, ဆိုးညစ်သည်; to be vicious; သည်မျက်နှာသုတ်ပဝါညစ်လိုက်ထာပေလို့, တယ်ပေသည်လူပြောလို့ဆိုလို့မရပါ (*Colloq.*).

ပေ, 6, *verb. affix, euphonic,* ကြည့်ပါပေသည်, ပြုပါပေသည်, မှန်ပါပေသည်; *used in the negative,* မဆိုပေဘူး, မပြောပေဘူး; *also used in the negative imperative,* မဆိုပေနှင့်, မပြောပေနှင့်, မလုပ်ပေနှင့်; *except in the negative imperative,* ပေ appears to have the same meaning as the English words "indeed," "forsooth;" ပေ *when following a verb with a final* သတ်, *is pronounced* ပေ့, ကောင်းပေ, ခက်ပေ; *as a sequent to other verbs, it is pronounced* ဗေ့, ဆိုးပေ; ပေ *also has an intensive force in colloq., e.g.,* မိုက်ပေဆိုသည့်လူနှင့်ပေါင်းသည်, ချောပေဆိုသည့်မြင်းမှာဝယ်သည်; *it is then pronounced* ပေ့, or ဗေ့; also implies admission or approval, မနေ့ကကြားသောသိတင်းမှန်ပေလိမ့်မည်။

ပေလာယ (Pali), *adv.* entirely; chiefly used in connection with words of rejection, renunciation, etc., ပေလာယကန်သည်, or ပေလာယပယ်သည်, မင်းအကြောင်းကိုဘယ်သောအခါမှမပြောဘူး၊ပေလာယကန်ထားပြီ။

ပေး, *v.* to give, ကမ်းသည်; to present for acceptance, to offer; ပေး is frequently used as an auxiliary verb, when a person wishes another to do something on his behalf, ပြောပေးပါ, speak, please, on my behalf; သွားပေးပါ, go, please, on my behalf; ကျွန်ုပ်ကိုဝယ်ပေးသည်, he purchased, on my behalf.

ပေးကမ်း, *v.* same as ပေး။

ပေးစား, *v.* to give in marriage (*inelegant*); *comp.* ထိမ်းမြား။

ပေးလိုက်, *v.* to send (a thing); *comp.* ပါးလိုက်။

ပဲ, 1, *n.* a weight equal to six or eight seeds of the *Abrus precatorius* (ချင်ရွေး).

ပဲ, 2, *n.* a leguminous plant, one that bears seeds in a pod, of which there are many varieties, as ကုလားပဲ, gram, ပဲကြီး, ပဲခွေးသီး, ပဲငမြောက်, ပဲစည်းကို, ပဲဘူး, စားတော်ပဲ, ပဲစောင်းလျား, ပဲတလက် (*pron.* ပဲဒလက်), ပဲတီ (*pron.* ပဲဒီ), ပဲတောင့်ပြား, ပဲတောင့်ရှည်, ပဲနီသာ, ပဲနောက်, နွေပဲ, ပဲဗိစပ် (*pron.* ဗိဇပ်), ပဲပုစွန်, ပဲပုပ်, ပဲမင်းစားယောင်, ပဲရင်း, ပဲလက်ညှိုး, ပဲလိပ်ပြာ, ပဲလွန်း, ပဲကျား, ပဲဆေးလုံး, ပဲနတ်တော်, ပဲနီ, ပဲရှောင်။

ပဲခွေး, *n.* a bitch that litters in the bean season, ပဲကြီးခွေး။

ပဲစေ့, ပဲဆန်, *n.* the seed of pulse, peas, beans.

ပဲစုန်းကြွေး, or ပဲစုန်းဖြူး, *n.* boiled beans, peas, etc., which remain hard and uncooked after the others are done.
ပဲတောင့်, *n.* the pod, ပဲသီးတောင့်။
ပဲနှောင်နီ, *n.* the sword bean.
ပဲမြစ်, ပဲဆောင်ဝါ, *n.* the Goa bean.
ပဲလင်းမြွေ, *n.* the snake gourd.
ပဲသံတော, *n.* the wild French bean.
ပဲသီတော, *n.* a cutaneous, pustular eruption to which children are subject; so called from a fancied resemblance to the seed of the ပဲသီတော, ပဲသီတောအနာမှလာသလား၊ရေကျိုးလို့လား။
ပဲသီး, *n.* a pod and its contents.
†ပဲကွင်ကျင်, *n.* a scallop shell.
ပဲခွပ်, *n.* a short-handle adz; *see* ပရိကွာရှာစ်ပါး။
ပဲထွေး, *n.* a kind of bird; a kind of plant, မြေပဲထွေး, ရေပဲထွေး။
ပဲလဝါ, *n.* a mask, မျက်နှာဖုံး, အရုပ်မျက်နှာကိုပဲလဝါနှင့်ဖုံးထားသည်။
ပဲ့, 1, *n.* the stern of a boat or ship; *v.* to steer, ပဲ့တတ်သလား။
ပဲ့ကုန်းပတ်, *n.* the quarter-deck, သင်္ဘောပဲ့ကုန်းပတ်။
ပဲ့ကိုင်, *v.* to steer, မင်းပဲ့ကိုင်ဘူးသလား။
ပဲ့ကြက်လျှာရွက်, *n.* a spanker, ပဲ့အောက်ပိုး။
ပဲ့ကြက်လျှာရွက်လက်, *n.* a spanker boom.
ပဲ့ချိတ်, *n.* the oarsman who sits next to the steersman; the man who sits on the rump of an elephant, in a fight.
ပဲ့စင် (*pron.* ဇင်), *n.* a frame for the steersman.
ပဲ့တက်, *n.* an oar used for steering, ပဲ့တက်ခတ်သည်။
ပဲ့တင်ထိုး, *v.* to propel a boat, by pushing with a long oar from the stern.
ပဲ့တုံး, *n.* the block of timber which forms the stern of a Burmese boat.
ပဲ့တောင်, *n.* the seat occupied by a ပဲ့ချိတ်။
ပဲ့နင်း, *n.* the steersman of a government boat; any steersman (*polite*); *comp.* တက်မကိုင်။
ပဲ့ပြင် (*pron.* ဗျင်), *v.* to direct, guide, instruct, သွန်သင်သည်; to amend; to discipline, correct, ဆုံးမသည်, သည်အကလေးကိုနေ့တိုင်းပဲ့ပြင်သော်လည်း မတတ်ပါ, ဆရာသမားများကတပည့်များကိုဆုံးမပဲ့ပြင်သွန်သင်တတ်သည်။
ပဲ့ပြတင်းပေါက်, *n.* the stern port.
ပဲ့ဘက်, *adv.* aft.
ပဲ့ဘက်ရွက်တိုင်, *n.* the mizzenmast, သင်္ဘောပဲ့ရွက်တိုင်။
ပဲ့, 2, *v.* to be broken off, as a small piece from a larger; to be chipped, သည်ပုကန်အဘယ်သူကြောင့်ပဲ့သလဲ; to be broken by the hand, as bread; to crumble (*intrans.*); *with* နှုတ်ခမ်း, to be hare-lipped;

to be worn off or abraded, as the skin,အရေပွဲ, ကျွန်တော်ကျောက်ခဲနှင့်တိုက်မိလို့ခြေအသားပွဲကုန်ပြီ။

ပွဲပွဲ, *v.* same as ပွဲ။

†ပွဲတင် (*pron.* ပွဲဒင်), *n.* an echo; *not used singly*, ပွဲတင်သံ။

ပွဲတင်ခတ်, ပွဲတင်ထပ်, *v.* to echo, ဤမဟာပထဝီမြေကြီးသည်ပွဲတင်ထပ်လျက်ပြင်းစွာတုန်လှုပ်၏, this great earth, reverberating the while, violently quaked; တတောလုံးသေနတ်သံပွဲတင်ခတ်သွားသည်, the whole forest echoed with the report of the gun.

ပွဲတင်တီး, ပွဲတင်ထိုး, ပွဲတင်ရိုက်, ပွဲတင်ဟိန်း, *v.* same (*less frequent*).

ပွဲတင်သံပြန်ခတ်, *v.* to re-echo.

ပေါ, *v.* to be plentiful, not scarce, မရှား; to be numerous, to abound, to have in abundance, စပါးဆန်ရေပေါသောအခါ၊ ဆင်းရဲသားများတို့က၊ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိကြသည်။

ပေါများ, *v.* to be much, many, abundant, သည်သူလောက်ငွေကြေးဥစ္စာပေါများသောသူသည်တမြို့လုံးတွင်မရှိပါ, there is no one in the whole city, who has money and property in such abundance as this person.

ပေါရမ်း, ပေါယာယ်, *v.* same (*obs.*).

ပေါက်, 1, *v.* to pierce or be pierced, penetrated, perforated, thrust through, have a hole made into or through; to go off accidentally, as a gun; to come out, appear, as from a hole, ထွက်သည်; to sprout, come up, as a plant; to be hatched, as an egg, ကြက်ဥပေါက်သည်; to blister, as the hands or feet, ခြေပေါက်လို့ခရီးမသွားနိုင်ဘူး; to arrive, ရောက်သည်; to ferment (*intrans.*). *Der.* အပေါက်, and ဖေါက်။

ပေါက်ကွဲ, *v.* to burst (*intrans.*), သေနတ်ပေါက်ကွဲလို့လူသေသည်။

ပေါက်ကောင်, *n.* the winning animal in a thirty-six animal lottery.

ပေါက်ရှူး, *n.* a punch.

ပေါက်ဆပ်ပြာ, *n.* earth, used as a substitute for soap; *see under* ဆပ်ပြာ။

ပေါက်ဈေးအရ, *adv.* according to the current market rate.

ပေါက်ပေါက်ပန်း, *n.* colored artificial flowers, made of parched rice and strewn at festivals, weddings, and processions.

ပေါက်ပေါက်ပွင့်, ပေါက်ပေါက်ဖျော်, *n.* parched rice.

ပေါက်ပြဲ, *v.* to be torn and rent; to be lacerated, as the flesh; ပေါက်ပြဲသည့်ဒဏ်ရာ, a lacerated wound.

ပေါက်ပြောင် (*poetical*), *see* ဆင်ပြောင်, *n.* a full-grown, male elephant.

ပေါက်ပွား, *v.* to increase by propagation; applied to animals; not polite when applied to human beings.

ပေါက်ဘော်, *n.* a consanguineous relative; any relative, အဆွေအမျိုး,

ပေါက်ဘော်ဆွေမျိုး; *a term of mutual compellation*, used by the Burmese and Chinese.

ပေါက်ဘွား, *v.* to be born, brought forth; *comp.* မွေး; တမိတဘတည်း ပေါက်ဘွားသောမောင်နှမ။

ပေါက်ရောက်, *v.* to arrive, to reach.

ပေါက်လား, ပေါက်လားဟူ၍, *adv.* (speaking) without any consideration, or regard to truth, or the feelings of others; (speaking) in an idle, profitless manner, သည်လူပေါက်လားပြောတတ်သည်စကားအခြေအမြစ်မရှိဘူး။

ပေါက်လွတ်, ပေါက်လွတ်စား, *adv.* of one's own will, without check or restraint, independently, မိုးလွတ်စား။

ပေါက်လွတ်ပြု, *v.* to take unwarrantable liberty, အခွင့်မရှိဘဲပေါက်လွတ်ပြု။

ပေါက်လွတ်သွား, *v.* to throw off restraint.

ပေါက်လွှတ်, ပေါက်လွှတ်စား, ပေါက်လွှတ်မဲ့စား, *corrupted into* ပေါက်လွှတ်ပဲစား, *adv.* or *a.* setting free from restraint, giving liberty to follow one's own inclination; ပေါက်လွှတ်လှေကလေး, a small boat or canoe without a rudder; ခင်ဘျားသားသမီးများငယ်သောအခါ၊ပေါက်လွှတ်မဲ့ထားလျှင်၊ကြီးသော်ဆင်းရဲလိမ့်မည်, if you, sir, allow your children when young, to follow their own inclinations, they will be poor when they grow up.

ပေါက်သွား, *v.* to pierce, pass through, ထုတ်ချင်းခပ်သွားသည်။

ပေါက်, **2**, *v.* to strike forward and downward; to make sudden and vigorous strokes with a paddle from the stern of a boat, as in making a spurt in racing, ပဲ့ကလူပေါက်ပေးလို့ပန်းရသည်; to make a motion similar to that exhibited in hoeing, or chopping wood; *less than* ယက်; to strike with the forefeet, as a horse, to paw, ခင်ဘျားသည်မြင်းနားမသွားပါနှင့်၊တယ်ပေါက်တတ်သည်; to strike, as a serpent in biting, မြွေပေါက်မည်လို့ပါးပျဉ်းထောင်သည်။

ပေါက်ကြိုး, *n.* a cord twisted by hand; *see* လက်ပေါက်ကြိုး။

ပေါက်ဆတ်ပေါက်ဆတ်, ပေါက်ဆွပေါက်ဆွ, *adv.* limpingly, as when one foot is brought down with force and noise.

ပေါက်တူး, *n.* a hoe.

ပေါက်တူးပြား, ပေါက်ပြား, *n.* a broad hoe.

ပေါက်တူးလုံး, ပေါက်လုံး, *n.* a pickax.

†ပေါက် (ပင်), **3**, *n.* the *Butea* tree, ပေါက်နက်။

ပေါက်နွယ်, *n.* the creeping *Butea.*

†ပေါက်ကရို, *n.* a hod.

ပေါက်မြိုက် (*pron.* ဗောက်), *n.* a kind of official cap; *comp.* ဗောင်း။

ပေါက်ဆိန်, *see* ပုဆိန်, *n.* an ax.

ပေါက်ပန်း (ပင်), *n.* the *Agati* tree; ပေါက်ဖြူ, ပေါက်နီ, varieties of the same. The expression လူပေါက်ပန်း, "an idle coxcomb," derives its origin from the blossom of the *agati* tree, which, though of a brilliant color, is scentless.

ပေါက်ဖတ်, *n.* a kind of caterpillar, said to be much dreaded by goats, ပေါက်ဖတ်တုပ်လျှင်ဆိတ်သေတတ်သည်။

ပေါင်, 1 (from အပေါင်), *n.* a thigh. မိုဃ်းလည်းတောင်က၊ ပွေးလည်းပေါင်က။

ပေါင်ချုန် (*pron.* ဂျုန်), *n.* the groin.

ပေါင်ခွင် (*pron.* ဂွင်), *n.* the lap; *comp.* ရင်ခွင်။

ပေါင်တံ, *n.* the thigh, with reference to its length, ပေါင်တံရှည်သည်။

ပေါင်တွင်း, *n.* the inside of the thigh, ပေါင်တွင်းသား; ပေါင်တွင်းကြောမကြီး, the femoral artery.

ပေါင်ဖိုး (*pron.* ဗိုး), ပေါင်ဖိုးစမ, *n.* an induration in the groin.

ပေါင်ဖြူ, *n.* an untattooed thigh.

ပေါင်ရင်း, *n.* the upper part of the thigh, which joins the body.

ပေါင်ရိုး, *n.* the femur, thigh bone.

ပေါင်လယ်, *n.* the middle part of the thigh.

ပေါင်, 2, *v.* to superadd lengthwise, ဆံစုပေါင်သည်; to attach to the side of, for the purpose of strengthening or improving, မြှောင်သည်; to adhere to the side of, မြှောင်သည်, လှည်းဝင်ရိုးမကျိုးရအောင်၊ သံချောင်းကိုပေါင်လိုက်ပါ; သည်မိန်းမဆံစုမပေါင်တတ်ဘူး။

ပေါင်မြှောင်, *v.* same as ပေါင်; သည်သူသူတပါးထမင်းကိုသာပေါင်မြှောင်စားတတ်သည်၊ သူ့ထမင်းကိုဖြစ်လျှင်၊ တခါမျှမကျွေးဘူး, this individual sponges on others for his food; he never once furnishes food for others.

ပေါင်, 3, *v.* to pawn, mortgage, ကျွန်တော်ကြွေးထူလွန်းလို့၊ လယ်ဥယျာဉ်များကိုပေါင်ထားရပါသည်, as my debts were exceedingly numerous, I was compelled to mortgage my ricefields and gardens; အနှုံခံပေါင်, to effect a simple mortgage; ပေါင်ခံရောက်သည့်လယ်ရာများ. *Der.* အပေါင်။

ပေါင်နှံ, *v.* same as ပေါင်။

ပေါင်ရှင်, *n.* a mortgage in which the mortgager retains the right of redemption, or a sale with the right of redemption; a pawn or mortgage, which is forfeited at a specified period.

ပေါင်သေ, *n.* absolute sale or transfer; *lit.* a dead pledge.

ပေါင်သွင်, *n.* a mortgage in which the land is returnable within a limited time, and the debt is extinguished, အိမ်ကိုပေါင်သွင်ဖြစ်၍ငွေငါးရာချေးမနိုင်ပါ; an article deposited for a short time as a pledge.

ပေါင် (ပင်), 4, *n.* the breadfruit tree found only in Mergui and Tavoy, the *Artocarpus communis.*

ပေါင်မုန့်, *n.* baked bread. Europeans often wrongly say မုန့် for ပေါင်မုန့်။
ပေါင်မုန့်အကာ, *n.* a crust of bread.
ပေါင်း, 1, *n.* an arched covering or roof over a boat, carriage, or palanquin, ပေါင်းမိုး။
ပေါင်းကား, *n.* a howdah (*infreq.*), ဆင်ပေါင်းကား, မြင်းပေါင်းကား။
ပေါင်းကုပ်, *n.* a low arched roof, such as is used on common boats, လှေပေါင်းကုပ်; or on carts, လှည်းပေါင်းကုပ်; any arched covering of bamboos or wood.
ပေါင်းကူး (from ကူး, to cross over), *n.* an arch of brick or stone, a culvert, မုတ်ပေါင်းကူး; *comp.* မုတ်; *v.* to turn such an arch.
ပေါင်းကူးမြောင်း, *n.* a covered ditch; a sewer, မိလ္လာရည်မြောင်း။
ပေါင်းချုပ် (*pron.* ဂျုပ်), *n.* an arched covering of any material; *higher than* ပေါင်းကုပ်, and implying some raised work beneath it.
ပေါင်း, 2, *n.* useless grass, weeds, shrubs, bushes, etc.
ပေါင်းထ, ပေါင်းပေါက်, *v.* to spring up, as such weeds, etc.
ပေါင်းထိုး, ပေါင်းသင်, *v.* to clear away weeds, bushes, etc.
ပေါင်းဖတ်, *n.* the rubbish accumulated in clearing away weeds, bushes, etc.
ပေါင်း, 3, *v.* to collect and unite in one, or to be collected and united in one; to add (*Math.*), နှောသည်; to put on (a turban), ခေါင်းပေါင်းပေါင်းသည်; to keep company, associate, ဘက်သည်, ဖော်သည်; *n.* a sum total; ကျွန်တော်သားဘိန်းစားအရက်သမားတို့နှင့်ပေါင်းလို့ပျက်စီးသည်, it was because my son associated with opium eaters and drunkards, that he was ruined; တသက်ပတ်လုံးကံနှင့်အမျှပေါင်းပါမည်, throughout life, for the duration of my destiny, will I be united (to you). *Der.* အပေါင်း။
ပေါင်းချုပ် (*pron.* ဗေါင်း), *n.* a total, a grand total, ပေါင်းချုပ်စာရင်း။
ပေါင်းထုပ်, *n.* a large turban consisting of many folds or involutions, ခေါင်းပေါင်းဦးထုပ်။
ပေါင်းဘက်, ပေါင်းဖော်, *v.* to keep company, associate; to become partners in business; to cohabit, ပေါင်းဖော်ရက်တင်; ဦးမိုးနှင့်ဦးလူဗိန်း ပွားဥစ္စာကိုပေါင်းဘက်ရှာကြံကြသည်, U Mo and U Lu Bein have formed a partnership, and are seeking (to make their fortune); ပေါင်းဘက်သင့်မြတ်။
ပေါင်းဖော်ဆက်ဆံ, *v.* to have communion, fellowship.
ပေါင်းသင်း, *v.* to join in a company, to unite in forming a society. *Der.* အပေါင်းအသင်း။
ပေါင်း, 4, *v.* to bake in an oven, or cook by steam; to extract vapor by heat, in the process of distilling.

ပေါင်းအိုး, ပေါင်းချောင်, *n.* a pot or vessel of any kind, with a perforated bottom, used in cooking by steam; ပေါင်းချောင်မှန်အိမ်, a globe and lamp.

ပေါင်းအိုးဖုံး, ပေါင်းချောင်ဖုံး, *n.* the head or cover of a still.

ပေါင်းခံ, *v.* to receive vapor in the head of a still; to steam clothes in order to whiten them, အဝတ်ကိုပေါင်းခံ၍လျှော်သည်။

ပေါင်းခံအိုး, *n.* the lower pot used in cooking by steam.

ပေါင်းခံချက်, *v.* to distil liquor.

ပေါင်းတင်းကျည် (from တင်းဝါး, and ကျည်), *n.* the hollow bamboo in which some kinds of rice are cooked.

ပေါင်းဖို, *n.* an oven.

†ပေါင်းကွတ်, *n.* a round summer, or longitudinal timber, sustaining a floor; *comp.* ရက်မ; သစ်မရခင်စပ်ကြားဝါးပေါင်းကွတ်, တလိုင်းပေါင်းကွတ်, မြန်မာပေါင်းကွတ်။

ပေါင်းဘီ (*pron.* ဘောင်းဘီ), *n.* pantaloons, trousers, small clothes.

ပေါင်းဘီတို, *n.* breeches.

ပေါင်းဘီဆိုင်းကြိုး, *n.* braces, suspenders, ပေါင်းဘီဆိုင်းကြိုး။

ပေါင်းသရဖူ (*pron.* ဗောင်း), *n.* a king's crown, ပေါင်းတော်သရဖူဆောင်းတော်မူသည်။

ပေါရာနကထာ, *n.* ancient or obsolete language, ပေါရာနကထာစကား, ရှေးလူဟောင်းသုံးသောစကား။

ပေါရိသာဒ်, ပေါရိသာဒဘီလူး, *n.* a famous *bilu*, mentioned in Buddhist legend; first a prince and later transformed into a *bilu*. In consequence of the preaching of သုတသောမ, he again became a human being; while he was a *bilu* he had a servant named ဒါသက, whom he used to threaten to devour, if his supper of human victims failed; hence the saying, လူသားမရလျှင်၊ဒါသက; used in a modern sense to signify the insistence of one's wishes being carried out by the person enjoined to do so.

ပေါလော, *adv.* buoyantly, floatingly, afloat.

ပေါလောနေ, *v.* to float, ပယင်းစစ်လျှင်ရေပေါ်လောနေသည်, if it is real amber it floats on the water; သူငယ်ကလေးလှေပေါ်ကကျသည့်အခါပေါလောနေသည်, when the child fell from the boat, he floated on the water; လှေမှောက်သော်လည်း၊ ကျွန်းသားလှေမှန်လျှင် ပေါလောနေလိမ့်မည်, though the boat should capsize, yet, if it is a teak boat it will float.

ပေါလောပေါ်, *v.* to rise to the surface (of water); to appear.

ပေါလောမျော, *v.* to float down (with the tide or current), လှေပေါလောမျော၍သွားပြီ။

ပေါ့, 1. *v.* to be light, not heavy, မလေး, ရေငန်ကူးလျှင်၊ ကိုယ်အလွန်ပေါ့သည်. one's body is very light when swimming in salt water; to be insipid, deficient in flavor, အရသာမရှိ; to be light, quick in motion, လျင်သည်; to be light, worthless, inefficient, careless, ပေါ့တန်သည်, မင်းလုပ်ပုံတယ်ပေါ့သည်; to be slightly deranged, စိတ်ပေါ့သည်, သွပ်သည်; to lessen, as the temperature of the atmosphere, လေမတိုက်လို့အချမ်းပေါ့သွားပြီ; to be brackish, as water; to be feeble; *in an extended sense*, to be flippant in language, referring more to a want of vigor of ideas and sentiments, than to poverty of expression; to experience a sensation of relief after paroxysms of pain, နာကောင်းရှုလို့ခေါင်းကိုက်တဆိတ်ပေါ့သွားပြီ; to be wanting in dignity, အစိုးရကြီးဖြစ်သော်လည်း၊ အပြောအဆိုအနေအထိုင်အလွန်ပေါ့သည်. *Der.* အပေါ့။

ပေါ့စပ်စပ်, *adv.* in a heedless, unsteady, careless manner; *see* ပေါ့တိပေါ့တော့။

ပေါ့ခွား, ပေါ့တန်, *v.* to be light, worthless, inefficient.

ပေါ့တိပေါ့တော့, ပေါ့လီးပေါ့လော့, *adv.* in a heedless, unsteady, careless, inefficient manner.

ပေါ့ပါး, *v.* to be light, quick in motion, active, nimble, အလွန်ပေါ့ပါးသည့်လက်ဝှေ့သတ်, a very nimble boxer.

ပေါ့တိုက်, *v.* to graze, တိုက်ချော်သွားသည်။

ပေါ့ဖျင်း, *v.* to be inefficient and worthless.

ပေါ့လျော့, *v.* to be remiss, slack, ငယ်စဉ်အခါပညာသင်ပေါ့လျော့သောကြောင့်၊ ကြီးသောအခါအသက်မွေးကျပ်သည်; ပေါ့လျော့စွာပြုလုပ်, to do superficially.

ပေါ့လွင်, *v.* to be foolishly jovial, merry.

ပေါ့သွား, *v.* to become insipid.

ပေါ့, 2, *verb. affix*, of course; used in closing a sentence, ပ (*colloq.*), ရှိဒါပေါ့, သွားဒါပေါ့; *often coupled with* သား, အသိသားပေါ့, အပြင်သားပေါ့။

ပေါ်, *v.* to appear, come to light; to rise to view; to become known, as a secret; to recur to one's memory, as something temporarily forgotten. *Der.* အပေါ် and တော်။

ပေါ်ထင်, *v.* to become conspicuous; ပေါ်ပေါ်ထင်ထင်, openly, ပေါ်ပေါ်ထင်ထင်အိန်းရောင်းသည်။

ပေါ်ထွက်, *v.* to make an appearance; to be presented to the mind, as a plan, scheme, အကြံအစည်ပေါ်ထွက်သည်; to appear, as the sun above the horizon.

ပေါ်ပေါက်, *v.* to come to light (usually said of a crime); to become

known, သည့်ထားပြမှုမှာအစအနရလျှင်၊ ဧကန္တပေါ်ပေါက်လိမ့်မည်, if one gets a clue in this dacoity case, it will assuredly come to light.

ပေါ်လာ, *v.* same as ပေါ်။

ပေါ်လွင်, *v.* to be bright and showy in color, as a ပုဆိုး, or ထမိ, အရောင်အဝါပေါ်လွင်သည်; *sometimes* ပေါ်လွင် has the same meaning as ပေါ်ထင်, ရှေ့ကကဲ့သို့ပေါ်ပေါ်လွင်လွင်မနေစံ့ဘူး။

ပေါ်လှ, *v.* to come in sight.

ပေါ်သစ်စ, *n.* first appearance of a new thing, လက်သစ်။

ပို, 1, *n.* a basket, smaller and less substantial than ပုတ်; ကြက်သွန်ပို, ဂွမ်းပို, ထန်းလျက်ပို။

ပို, 2, *n.* a piece used in a certain game (ပဆစ်), ပိုရှင်, ပိုသေ, ပိုလိုက်, ပိုသွား; *comp.* ကျား။

ပို. 3, *n.* the crosspieces that support the deck of a large boat; the cross bamboos or pieces of timber which hold rafts together; the word is also applicable to the crosspieces placed on the gunwales of two boats or canoes lashed together, so as to make a temporary raft, မြင်းကူးရအောင်၊ လှေနှစ်စင်းပိုပစ်တွဲချည်၍၊ ၎င်းအပေါ်ကမြင်းနင်းကျော်ကောင်းမွန်စွာခင်းကျင်းလုပ်ကိုင်ရမည်။

ပိုခင်း, ပိုပစ်, *v.* to lay the said pieces.

ပို, 4, *v.* to exceed, be superabundant, whether for better or for worse, ပိုလို့လည်းမယူချင်ဘူး၊ လျော့လို့လည်းမယူချင်ဘူး; *comp.* သာ. *Der.* အပို။

ပိုမောက်, *v. see the parts.*

ပိုမို, *v.* same as ပို, ဧည့်သည်များလာမည်လို့၊ ပိုမိုချက်ပြုတ်ထားပါသ္မီးရယ်, as guests will come, cook an extra quantity of food, my daughter.

ပို. 5, *n.* a weight equal to five ticals (*obs.*).

ပိုက်, 1 (*pron.* ဗိုက်) (*an abbrev. of* နှုတ်ပိုက်), *n.* pregnancy.

ပိုက်ပူ, *v.* to have a protuberant stomach, ပိုက်ကြီး; *see* ဆီးကြီး။

ပိုက်ရှိ, *v.* to be *enceinte* (*vulgar, but in common use*).

ပိုက်. 2, *n.* a sweep net, seine; *comp.* ကွန်; ငါးသလောက်ပိုက်, ကြောင်ကြီးပိုက်။

ပိုက်ကွက်, *n.* a mesh.

ပိုက်ချ, *v.* to cast, or set a net.

ပိုက်ချည်တို, *n.* a kind of dragnet.

ပိုက်ခွန်, *n.* a tax on fish nets, net tax.

ပိုက်စိပ်တိုက်, *v.* to catch fish with a closely-meshed net.

ပိုက်ဆွဲ, *v.* to drag a net.

ပိုက်တိုက်, *v.* to drag the bottom of a river, pond, etc.

ပိုက်ထိုး, *v.* to net, to make a net.

ပိုက်ဝမ်းပူ, *n.* a kind of dragnet.

ပိုက်, **3**, *v.* to hold in the arms, to hug; implying that the person or thing is taken up in the arms; *comp.* ထက်. and ပွေ့; to put into a fold of the waistcloth, ခါးပိုက်မှာပိုက်သည်; အကလေးကိုပိုက်ထားလိုက်ပါ။

ပိုက်ထုပ်, *v.* to take particular care of; *combined with* မွေးမြူး; *or reduplicated and used adverbially*; ကျွန်ုပ်ငွေများကိုပိုက်ထုပ်ထားလိုက်ပါ; ငယ်ကတည်းက ပိုက်ထုပ် မွေးမြူးထားသည့် သားကြီးမှ အမိကို ပုန်ကန်သည်, even the elder son, whom I have taken care of and nurtured since infancy, rebels against his mother; ဘုန်းကြီးဦးညာဏမောင်လှဦးကိုပိုက်ပိုက်ထုပ်ထုပ်ပြုတတ်သည်။

ပိုက်ပွေ့, ပိုက်ထက်, *v.* to hold in one's embrace; *see the parts.*

ပိုက်, **4**, *v.* to punctuate, make stops in writing, to mark off sentences or lines, ပိုက်မ, ပိုက်သေး, ပိုက်မခတ်သည်, ပိုက်မခံသည်; ပိုက်သေးထားသည်, to punctuate; လေးလုံးပိုက်လင်္ကာ, ငါးလုံးပိုက်လင်္ကာ. *Der.* အပိုက်။

ပိုက်စုံ, *n.* a kind of verse, ပိုက်စုံရတု (*pron.* ရဒု), ပိုက်စုံလင်္ကာ။

ပိုက်ဆန် (ပင်), *n.* the flax plant.

ပိုက်ဆန်ကြိုး, *n.* a rope, made of flax.

ပိုက်ဆန်ချည်, *n.* thread, made of flax.

ပိုက်ဆန်လျှော်, *n.* the fibrous part of the flax plant.

ပိုက်ဆံ (Beng.), *n.* pice; ပိုက်ဆံ is frequently used with ကြေးငွေ, ကျွန်ုပ်မှာပိုက်ဆံကြေးငွေမရှိ, I have no money.

ပိုက်ဆံခတ်, *v.* to change silver for copper coin.

ပိုက်ဆံရွှင်, *v.* to be flush of cash (*familiar*).

ပိုင်, **1**, *v.* to own, possess, have a right to; *more than* ဆိုင်; to have authority over, အစိုးရသည်; သည်မြင်းကိုဘယ်သူပိုင်သလဲ, who owns this horse? ခင်ဗျားပိုင်မှန်းကျွန်တော်ယခုမှသိသည်, I was only just now aware that you own it; သည်နယ်ဘယ်သူပိုင်သလဲ, who has authority over this territory? ပိုင်ကားစိုးစံ။

ပိုင်စိုးပိုင်နင်း, *adv.* assuming the right of using, controlling, etc., ပိုင်စိုးပိုင်နင်းပြုသည်, ပိုင်စိုးပိုင်နင်းလုပ်သည်, ကျွန်တော်မျိုးအိမ်မှာပိုင်စိုးပိုင်နင်းလာမပြုနှင့်။

ပိုင်ဆိုင်. *v.* to have collective authority, as two or three joint owners of property; to have authority over.

ပိုင်ဆိုင်ခွင့်. *n.* a title, just claim, တောင်းပိုင်သောအခွင့်။

ပိုင်နက် (from အနက်, a collection), *n.* property, that which belongs to one, ပိုင်ရာ; that which belongs to one's jurisdiction, စီရင်စု; *in*

colloquial, premises; ပိုင်နက်ကျူးလွန်သည်, to trespass upon the premises of another.

ပိုင်နိုင်, *v.* to have authority over.

ပိုင်သ, *v.* same as ပိုင် (*poetical*), စိုးပိုင်သ; also used in solemn discourse, in speaking of the Creator, ရေမြေပိုင်သ ဘဝသခင်အရှင်ကောရာဇ်မင်းမြတ်, He who rules over land and water, Excellent Sovereign, Lord of the Universe.

ပိုင်, 2, *v.* to be soft and very cohesive; *comp.* စေး။

ပိုင်, 3, *n.* a pie, one-twelfth of an anna.

ပိုင်း, *v.* to divide, sever. *Der.* အပိုင်း, တပိုင်းတစ, တပိုင်းပဲ့။

ပိုင်းကွက်စာရေး, *n.* a holding recorder in a settlement office.

ပိုင်းခြား, *v.* to make a separation between, to draw a dividing line, to distinguish, make distinct; *comp.* သားနား; သည်ဥစ္စာများကိုမရောရှက်ရအောင်ပိုင်းခြားထား, separate these things, so that they may not get mixed; စကားကိုပိုင်းခြားပြောပါ; မြို့အုပ်မင်းနှစ်ဦးတို့နယ်ကိုပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပြီးပြီ, the jurisdictions of the two *myooks* have been demarcated; to discriminate, make a distinction in the mind.

ပိုင်းခြားကန့်သတ်, *v.* to fix the boundaries of, သတ်မှတ်သည်။

ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း, *n.* demarcation.

ပိုင်းခြေ, *n.* a denominator.

ပိုင်းဖြတ်, *v.* to dissect; to divide by cutting crosswise into two or more pieces; သစ်သီးပိုင်းဖြတ်မစားအပ်. The Burmese think that it is not proper to eat fruit which has been cut crosswise.

ပိုင်းဝေ, *n.* a numerator.

ပိုင်းသတ်မှတ်, *v.* to demarcate.

ပိုင်းသီးသန့်, *v.* to make a separation between, to distinguish; *see* ပိုင်းခြား။

†ပိုင်းတန်သယ်, *n.* a species of green bulbul, the *Phyllornis Hardwickii.*

ပိုလိုပက်လက်, *adv.* open and exposed, စားစရာများကိုပိုလိုပက်လက်ထားသည်, ပိုလိုပက်လက်အိပ်သည်။

ပို့, 1, *v.* to convey or conduct (to a person or place); to teach books, စာပို့သည်; to offer, as a good wish or a blessing. မေတ္တာပို့သည်; သည်သူငယ်ကိုဟိုဘက်ကမ်းသို့လှေနှင့်ပို့လိုက်ပါ, take this child by boat to the other bank; ဦးထုံးကြီးအကလေးများကိုစာပို့နေသည်, U Tongyi is engaged in teaching children; မှောင်မိုက်၊လသာမရွေး၊မနေမနားပို့ရမည်။

ပို့ချ, *v.* to teach books.

ပို့ဆောင်, *v.* to convey or conduct (to a person or place); ဘုရားလောင်းသည်၊ နတ်သို့း၊ ငါ့ကို ဗိမ္ဗိလာပြည်သို့ ပို့ဆောင်လော့ဟုဆို၏, the embryo

Buddh said, Daughter of a *nat*, do thou convey me to the country of Midila.

ပို့သ, *v.* to carry and present; to teach books; to offer, as a good wish, or a blessing.

ပို့, 2, *v.* to be thrown into or upon; to have earth or any substance thrown into (as into a pit, so as to nearly fill it); to be silted as a channel, နုန်းပို့, သဲပို့; တွင်းချေးပို့, to be choked with earth or rubbish, as a well. *Der.* ပို့။

ပိုး, 1, *n.* an insect; any small animal without distinguishable bones; the silkworm, ပိုးကောင်; silk; ပိုးမျိုးရှစ်ဆယ်, the eighty different species of worms, which, according to the Burmese, inhabit the body of man. The Singhalese affirm that there are ninety species.

ပိုးအိမ်, *n.* a cocoon.

ပိုးကတ္တီပါ, *n.* silk velvet.

ပိုးကာ (from ကာ, to ward off), *n.* a sheathing board, so called because used to protect the hull of a vessel from worms; a thin, narrow board, resembling a sheathing board, but used for any purpose, ပိုးကာပျဉ်။

ပိုးကောင်, *n.* an insect; the silkworm.

ပိုးကျ, *v.* to be infested with insects, eaten by worms.

ပိုးချု, *v.* to wind off silk or cotton thread from a ချား။

ပိုးချည်, *n.* silk thread.

ပိုးစပ်, *n.* a small, flying insect that infests the eyes.

ပိုးစာ, *n.* a silkworm's food; ပိုးစာပင်, the mulberry tree.

ပိုးဖိ, *n.* a species of worm found in the dung of cattle; *see* ပိုးတီ။

ပိုးစုန်းကြူး, ပိုးစုန်းဂြူး (*pron.* ဂြူး), *n.* a firefly or glowworm; ပိုးစုန်းကြူး *is the written*, ပိုးစုန်းဂြူး *the colloquial, form.*

ပိုးဖောက်ထိုး, *n.* the larva of the mosquito.

ပိုးညွန့်, *n.* fine silk.

ပိုးတီ, *n.* a species of worm very extensile and contractile.

ပိုးတီလှီး, *v.* to slice in a particular way, preparatory to pickling, as mangoes, onions, etc.

ပိုးတုံးလုံး, *n.* a chrysalis; a grub; a worm.

ပိုးဖောက်, *v.* to perforate (cloth or paper), as an insect.

ပိုးထ, *v.* to arise, exert itself. *Der.* ပျင်းပိုးထ, သွားပိုးထ။

ပိုးထည်, *n.* silk, silk cloth; ပိုးထည်ကိုင်, *v.* to weave silk.

ပိုးထိ, *v.* a euphemism for မြွေကိုက်။

ပိုးထိုး, *v.* to be eaten by worms, worm-eaten; to bore or tunnel, as an insect.

ပိုးထွေး, *v.* to be worm or weevil eaten, as rice, causing the rice to conglomerate. ဆန်ပိုးထွေးသည်. နှမ်းပိုးထွေးသည်, ဆန်သေတ္တာထဲတာရှည်လှောင်ထားလျှင်၊ပိုးထွေးတတ်သည်။
ပိုးနှားသန် (*pron.* ပိုးနသန်), *n.* the coiling centiped. ပိုးနှားသန်ကောင်။
ပိုးပရန်, *n.* a kind of flying insect (*often called* ပိုးဖလန်).
ပိုးပေါက်, *n.* a hole or perforation made by an insect.
ပိုးပေါက်ပေါက်, *n.* a kind of insect which lives in water.
ပိုးမင်းတောင်တာ, ပိုးမဲတောင်တာ, *n.* the green and golden beetle, a species of *Buprestis*; this beetle feeds on the juice of the ဆူးရစ် tree, *Acacia pennata*.
ပိုးမြည်မြှီး, ပိုးရည်မြှီး, *n.* a firefly or glowworm; *see* ပိုးစုန်းကြူး။
ပိုးမွှား. ပိုးရွ, *n.* insects in general.
ပိုးလုံးကောင်, *n.* a milleped, sow bug.
ပိုးလောက်လမ်း, *n.* the larva of the mosquito.
ပိုးလောင်း, *n.* an insect like the sand fly (ဖြုတ်), but smaller; the bite of this insect causes intense itching.
ပိုးသေ, *v.* to be dead. *Der.* ပျက်နှာပိုးသေ။
ပိုးဟပ်, *n.* a cockroach.
ပိုး, 2, *v.* to fix or fasten one on another for the purpose of strengthening; to bear on the back, နောက်ကပိုးသည်; *comp.* ထမ်း and ခွက်; ရက်မခိုင်လို့သစ်သားပိုးရိုက်သည်, as the girder was weak, he strengthened it by nailing on a piece of wood; ရန်ကုန်မြို့တာပတ်ပွဲမှာကျွန်တော်ကိုယ်ပေါ့သောကြောင့်၊မြင်းကိုခဲထုပ်ပိုးစီးရသည်, in the Rangoon races, being light, I was obliged to ride carrying leaden weights; သူငယ်ကလေးကိုကျောပိုးလိုက်ပါ, carry the child on your back, please. အောက်ပိုးကျိုက် was formerly used instead of ခါးတောင်းကျိုက်. *Der.* နှိပိုး. ထမ်းပိုး, and သယ်ပိုး။
ပိုးမိုးပက်စက်, *adv.* recklessly, without consideration and regard to propriety or decency, indecorously; ခင်ဗျားပိုးမိုးပက်စက်အလွန်ပြောတတ်သည်, you, sir, are in the habit of talking in a very reckless fashion; ပုကန်ပြားများကိုပိုးမိုးပက်စက်ထားလို့ကွဲကုန်ပြီ, owing to your having put the plates down carelessly, they are all broken.
ပို (ကောင်), *n.* a kind of insect destructive to plants, especially to the ပဲလွန်း (100).
ပျက်, 1, *v.* to be ruined, destroyed; to fail, so as to be lost to a cause or party; to fall through, as a plan or scheme; to be interrupted in doing one's work; ကျွန်တော်အကြံအစည်အကောင်းသားနှင့်၊ခင်ဗျားဝင်

ပွေသည်အတွက်၊ပျက်သွားသည်, ကျွန်ုပ်ကိုမောင်ထင်ဆိုသူက၊မဟုတ်မမှန်အစိုး ရထံလျှောက်ထားခြင်းကြောင့်၊အလုပ်အကိုင်ပျက်သည်။

ပျက်ကွက်, *v.* to be disarranged, disturbed, suffer detriment, deterioration, impairment; generally implying that such impairment is due to carelessness or neglect, ပျက်ကွက်လစ်လပ်။

ပျက်စီး, ပျက်ပြား, *v.* to be ruined, destroyed, ပျက်စီးယိုယွင်း။

ပျက်စီးဆုံးရှုံး, *v.* to be doomed, ruined; ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်း, utter ruin.

ပျက်ပြုန်း, *v. see the parts*; မောင်ရှေ့ပွင့်ဥစ္စာပစ္စည်းပျက်ပြုန်းရုံမက၊အသက် ဆုံးရသေးသည်။

ပျက်ပြို, *v.* to come to ruin.

ပျက်ယိုယွင်း, *v.* to be ruined, destroyed.

ပျက်, 2, *v.* to be witty, droll, comical, funny; to jest, play the buffoon; to trifle with; လက်စွဲမောင်ကျော်ပျက်လိုက်လျှင်ပွဲအလွန်ကျသည်။

ပျက်ချော်, *v.* same; to deride, treat with derision, ပျက်ချော်ချော်နိုင်သည်။

ပျက်တီးပျက်ချော်, *adv.* in a droll, comical, derisive manner, ငါ့ကိုပျက်တီး ပျက်ချော်နှင့်လာမပြောပါနှင့်။

ပျက်, 3, *v.* to add to, put into, as a very little into a larger mass; *less than* စွက်; one kind of လောင်း, ပျက်လောင်း၍တဖန်စိကုံးလိုက်ဦးအံ့။

ပျက်သိကာ, *adv.* a very little, အနည်းငယ်; ဟင်းပေါ့သည်၊ဆားပျက်သိကာ ထည့်လိုက်ပါဦး။

ပျက်သိသိ, *adv.* deficient in relish, လိုသောအရသာပေါ့သည်နှင့်; ဘိလပ်ရေ အချိုပေါ့လို့ပျက်သိသိရှိသည်။

ပျင်, *see* ပြင်, *v.* to prepare, put in order; to amend, correct, repair.

ပျင်တောင်ဥ, *n.* a kind of plant, a species of spirical *Costus*; *see* ဖယ် တောင်ဝေး; said to be an article of food in times of scarcity.

ပျင်ဒန်းလင်, *n.* *Sida* hemp.

ပျင်း, *v.* to be lazy, idle, indolent; to be loth, reluctant (to do), averse to; *in the latter sense, chiefly used as a qual. verb. affix. e.g.*, မြင်ပျင်းသည်, to hate to see, ကြားပျင်းသည်, to hate to hear; ခင်ဘုရားအလွန်ပျင်းသည့်လူ; ပြည်မြို့သို့ ကျွန်ုပ်အလွန်သွားပျင်းသည်; ခင်ဘုရား ပြောသည့်စကားကိုအလွန်ကြားပျင်းသည်; ရွှေနေမောင်ကြွက်ဖြူဆင်းရဲသားအား ပေါ်မှာ အတိုးများစွာယူစားသည်မှာ၊ အလွန်ခံပျင်းစရာကောင်းသည်; to be dull and uninteresting, as one's surroundings, သည်မြို့အလွန်ပျင်းစရာ ကောင်းသည်; to be affected with *ennui*, အပျင်းပြေလောက်ပွဲကိုသွားကြည့် မိသည်. *Der.* အပျင်း။

ပျင်းမိုးထ (*pron.* မိုး), *v.* to be very lazy; to become dull by inaction. သည်လူပျင်းမိုးထသည်၊မြဲ့မြန်ထက်ထက်မလုပ်ဘူး; *see* မိုးထ။

ပျင်းရိ, *v.* to be lazy, idle, indolent.

ပျစ်, *v.* to weave grass (for roofing) by doubling and tying on a stick; သက်ငယ်ပျစ်သည်, သက်ငယ်တပျစ်သွင်းလိုက်ပါဦး *Der.* ကင်ပျစ်, ဓား ပျစ်, ဒနိပျစ်, and သက်ငယ်ပျစ်။

ပျဉ် (ပင်), 1, *n.* a kind of tree.

ပျဉ်, 2 (*pron.* ပျဉ်ဉ်), *v.* to be reduced to a level, by some modification of the surface, or by being so close and thick, as to fill up all interstices; *comp.* ပြား; *n.* a board, a plank, ပျဉ်ပြား; a flat surface; *used in composition with other words*, as ကျောက်ပျဉ်, ပါးပျဉ်, လက်ဝါးပျဉ်; တပျဉ်တည်း, on the same level.

ပျဉ်ခင်း, *v.* to lay with boards, as a floor.

ပျဉ်ထရံ, *n.* board walling.

ပျဉ်ထောင်, *v.* to cover the side of a house, make a partition with boards, ပျဉ်ထောင်အိမ်, ခင်ဘျားအိမ်ပျဉ်ထောင်ပျဉ်ခင်းအိမ်လား။

ပျဉ်ပြား, *n.* a board; a plank.

ပျဉ်း (*pron.* ပျဉ်ဉ်း), *v.* to be tough, so as to yield to force without breaking, မထော်; to be dull, stupid; ထားသည်ဉာဏ်လှနုံပျဉ်းသည်; to be tough, not tender, သည်အမည်းသားတယ်ပျဉ်းသည်. *Der.* အပျဉ်း။

ပျဉ်းတွဲ, *v.* to be dull, stupid (*rare in colloq.*).

†ပျဉ်းကတိုး, *n.* ironwood. the *Inga xylocarpa*; the wood of this tree is much used for house posts.

ပျဉ်းတော်သိမ်, *n.* a small tree with white flowers and bright red berries; the *Clausena heptaphylla*; there are two kinds, termed by the Burmese, အယည်, and အရိုင်း; the leaves of the cultivated kind are eaten with curry; if eaten in large quantities it acts as a gentle purgative.

ပျဉ်းမ, *n.* the queen *Lagerstrœmia*.

ပျဉ်းမဖြူ, *n.* white *jarool*, much used in house-building.

ပျပ်, *v.* to be low, squat, flat, and broad in comparison with the height; *comp.* နိမ့်; to be in a low, stooping, crouching posture, ဝပ်သည်; *commonly used in a reduplicated form*, ပျပ်ပျပ်ကလေး။

ပျပ်ဝပ်, ပျပ်ဝပ်, *v.* to be in a low, stooping, crouching posture.

ပျပ်စွဲ, *v.* to be habitually fixed in a humble posture; *used only as an adverb, in a reduplicated form*.

ပျပ်စွဲကြီး, *adv.* indisposed to move, ပျပ်စွဲကြီးနေ၍နှင့်၊ မြိန်မြိန်ထပါ။

ပျမ်း, *v.* to spread out, distribute throughout, according to some rule, သည်ပုကန်ထဲမှာဟင်းစုထည့်မထားနှင့်၊ ပုကန်တိုင်းမှာပျမ်းထည့်လိုက်ပါ။

ပျမ်းမျှ, *v.* same as ပျမ်း; တရာမှာသုံးပုံဖုန်းမျှ ... ယ်လောက်စီကျသလဲ

ပျမ်းမျှယူ, *v.* to take an average.

ပျံ, *v.* to fly, as a bird, as sparks of fire, as rays of light.

ပျံကာဝဲကာ, *adv.* in a flying, circling manner, as a bird.

ပျံလွှား (*pron.* ဗျံလွှား), *n.* a species of swallow, the *Hirundo Daurica*; *comp.* မိုဃ်းစွေငှက်, the *Hirundo rustica.*

ပျံ့, *v.* to be scattered, spread, diffused, as perfume, as rays of light, as news, etc., ရန်ကုန်မြို့ပေါ်တွင်ဦးအုန်းခိုင်အထွန်ဂုဏ်သိတင်းပျံ့သည်။

ပျံ့နှံ့, *v.* to be diffused throughout, ပျံ့နှံ့ကြော်ငြာ, လူချင်းတယောက်တခြား ကွဲပြားပျံ့နှံ့နေကြသည်, ကြော်ငြာပျံ့နှံ့သည့်အဆောင်။

ပျံ့ပျူး, *v.* to be pleased in mind, to enjoy one's thoughts, စိတ်ပျံ့ပျူး; to be a level, agreeable surface, သည်အရပ်မြေနေစရာထိုင်စရာအလွန်ကောင်းသည်၊ပျံ့ပျံ့ပျူးပျူးရှိသည်။

ပျံ့ပွား, *v.* to spread and increase in the sense of prospering; also applied to the diffusion of knowledge, and to the exciting of the passions, ကိလေသာပျံ့ပွားစေသည်; စပါးဈေးကောင်းကတည်းက၊ ကျွန်တော်ဥစ္စာပစ္စည်းများစွာပျံ့ပွားသည်။

ပျံ့ရွှင်, *v.* to be cheerful, ရုပ်နှာပျံ့ရွှင်သည်; usually applied to young people.

ပျံ့လွင့်, *v.* to be scattered, dissipated.

ပျံ့သင်း, *v.* to be diffused and odoriferous.

ပျာ, *v.* to be in a hurry, bustle; to flurry one's self, သည်ကိစ္စမှာမောင်ရွှေထွန်းခိုင်းရန်မတော်ပါ၊အလွန်ပျာတတ်သည်, it is not advisable to depute Maung Shwe Dun on this business, as he is in the habit of flurrying himself.

ပျာယာ, *v.* same; *chiefly used adverbially*, ပျာယာခတ်အောင်, in a disorderly hurry. *Der.* ကပျာကယာ။

ပျာယီးပျာယာ, *adv.* from above, ပျာယီးပျာယာနှင့်ဘယ်ကပြေးလာသလဲ။

ပျား, *n.* a honeybee.

ပျားအုံ (from အုံ, a bulge), *n.* a nest of bees, including the honeycomb.

ပျားနွဲ, *v.* to swarm, as bees.

ပျားတမ, *n.* a swarm of bees, ပျားအုပ်။

ပျားတံ, *n.* a branch or any other thing to which a swarm of bees adheres and attaches the honeycomb, ပျားနွဲသည့်အတံ။

ပျားတူ (*pron.* ပဒူ), *n.* a hornet.

ပျားတူအုံ, *n.* a hornet's nest.

ပျားတူအုံလိုက်, *v.* to suppurate in several places, as a carbuncle, or when afflicted with ထနောပဆုပ်။

ပျားတူငှက်, *n.* the large bee-eater.

ပျားတူတံ, *n.* a tubule, sucker, made of a reed, quill, etc.
ပျားတူတုပ်, *v.* to sting, as a hornet.
ပျားတူတော, *n.* a locality where bees are plentiful.
ပျားပန်းခတ်, *v.* to suck juice from flowers, as a bee; also applied figuratively to active or fidgety persons, ပျားပန်းခတ်သလိုနားမနေဘူး။
ပျားဖွပ်, *v.* to take honey from bees.
ပျားမွဲ, *n.* a small kind of honeybee; *see* ယင်ပျား။
ပျားမှက်, *n.* a drone.
ပျားရည်, *n.* honey.
ပျားလဘို (from နွားလဘို), *n.* a honeycomb.
ပျားသငယ်, *n.* young bees.
ပျားသန်, *n.* a small kind of honeybee; a kind of hornet.
ပျားသလက်, *n.* the cells occupied by young bees. They are eaten in curry by the Burmese, after the wax has been extracted.
ပျားသွန် (from သွန်, to be ineffectual), *n.* a deserted, empty honeycomb.
†ပျားသက် (နာ) (*pron.* ပသက်), *n.* a small ulcer formed at each corner of the mouth, ပျားသက်နာပေါက်သည်။
ပျူငှာ (*pron.* ပျူငါ), *n.* courteous behavior, kind attentions, politeness, လောကဝတ်, ကုန်သည်မောင်ထော်အာ၊လောကဝတ်ပျူငှါအလွန်ရှိသည်, Maung Taw A, the merchant, has very winning politeness.
ပျူပျူငှာငှာ, *adv.* courteously, engagingly, politely.
ပျောက်, *v.* to disappear, ကွယ်သည်; to be lost, ကျွန်ုပ်နာရီကလေးဘဲ့နှယ်ပျောက်ပါလိမ့်မည်လဲ. *Der.* ဖျောက်။
ပျောက်ကင်း, *v.* to be free from, as a disease, ရောဂါပျောက်ကင်းမှုပြန်ချင်ပါသည်။
ပျောက်ကော, *v.* to be obliterated; to die out, as a race; to be obsolete, ရှေးစကားဟောင်းပျောက်ကောသည်၊ယခုအခါစကားသစ်သုံးကြသည်။
ပျောက်ပျက်, ပျောက်ရှ, *v.* to be lost, ဘိုးရာဇာသည်မိမိအရိုးများပျောက်ပျက်သည်တိုင်အောင်၊ရာဇဝင်တွင်နေရစ်လိမ့်မည်, Bo Raza will remain in history, even until his bones have disappeared.
ပျောက်လွင့်, *v.* to disappear and be blown away; to vanish; *see the parts*; သည်ဆေးကိုစားသည့်နေ့ကစ၍ရောဂါအနာရောယ်တို့သည်ပျောက်လွင့်ကုန်ပြီ။
ပျောင်း, *v.* to be limber, pliant, flexible, not stiff, မတောင့်; *comp.* ပြော့; သည်ကချောသည်မပြော့လိုက်ထာပျောင်းလို့နေရော့ (*Colloq.*). *Der.* ဖျောင်း။
ပျောမင်း, *see* ငှက်ပျောမင်း, *n.* a species of plantain.
ပျော့, *see* ပြော့, *v.* to be soft, tender, yielding, lax.
ပျော်, 1, *v.* to sleep, be sound asleep, အိပ်ပျော်သည်, မွေ့သည်; *comp.* အိပ်။
ပျော်မွေ့, *v.* same as ပျော်။

ပျော်မှိန်း, *v. see the parts*; ပျော်မှိန်းကာကာလေးရှိသေးသည်၊လန့်နိုးသည်, I was just dozing off, when I was startled and awoke.

ပျော်, 2, *v.* to enjoy one's self, be pleased, happy, မွေ့လျော်သည်, ပျော်မှု ပျော်ဘွယ်, မပျော်သည့်ရွာမသာဘူး; ပျော်ပျော်နေ၊သေသဲ, those who live happily, die late. *Der.* ပျော်။

ပျော်ပါး, ပျော်မိုက်, ပျော်မြူး (applied, as a rule, to animals), ပျော်မွေ့ရွှင်, *v.* same as ပျော်; ပျော်ပါး, *in the modern acceptation*, usually signifies, to indulge in sensual pleasures.

ပျော်ပွဲ, *n.* an impromptu meal, usually in the open air, a picnic, ပျော်ပွဲစား. In U. B. ပျော်ပွဲခံ, to hold an impromptu theatrical entertainment, is the equivalent of ကြည့်ချင်ပွဲ in L. B. The *pwe* is held in order to test public opinion as to the merits of a dramatic company, with a view to future engagement, or otherwise. The company, as a rule, is not remunerated on such an occasion.

ပျော်မွေ့, *v.* to enjoy one's self, be happy.

ပျော်, 3, *v.* to be quite ripe, very soft; *more than* ပြေ့; ငါးထိးကုန်းပေါ်တင် ထားလျှင်၊ပျော်ကျသွားသည်; ငှက်ပျောသီးမှည့်လွန်လို့ပျော်နေသည်; ဘုရားမှာ မီးလောင်ရာ၊နောက်ထပ်ချသည့်ရွှေပျော်ကျသည်။

ပျို, *v.* to be young, in the prime of life, neither very young, nor old; applicable to whatever has life; သည်မိန်းမပျိုလား၊အိုလား, is this woman married or unmarried? when the *taukte* crows, Burmese children are in the habit of calling out, ပျိုလား၊အိုလား; they also call out, မိုးဃါးလား၊လေလား; ပျို is also applied to trees, အင်ကြင်းပင်ပျို. *Der.* အပျို, and လူပျို။

ပျိုနု, ပျိုထွတ်, *v. see the parts*; အရွယ်အဆင်းပျိုနုသည့်အခါ၊ ရွှင်လန်းသော စိတ်ရှိသည်, when youthful, and one's appearance is fresh and tender, one has a cheerful mind.

ပျို့, 1, *n.* sacred verse, in lines of four syllables, ပျို့ကဗျာ; usually setting forth the merits and exertions of a ဘုရားလောင်း။

ပျို့ဘတ်စာ, *n.* same as ပျို့။

ပျို့, 2, *v.* to retch, heave, make an effort to vomit, နှလုံးပျို့သည်။

ပျို့အန်, *v.* to retch and vomit.

ပျို့တို့တို့, *adv.* disposed to vomit, သည်အစာကိုမြင်လျှင်၊ပျို့တို့တို့ဖြစ်နေပြီ။

ပျိုး, *v.* to plant, either as seeds or plants, with the intention of transplanting; *n.* a plant, ပျိုးပင်။

ပျိုးခင်း, *n.* a bed of plants, a nursery; a plantation.

ပျိုးထောင်, *v.* same as ပျိုး, စပါးပျိုးထောင်, ပန်းပင်ပျိုးထောင်, ဆေးပျိုးထောင်။

ဖြ, 1, *n.* (*obs.*). *Der.* ဖြိုဖြ, and ဖြဒိုး။

ပြအိုး, *n.* a small turret on the wall of a fortification, တန်ဆောင်းပြအိုး, မြို့ရိုးမြို့တာ။

ပြစင်, *see* ပစ္စင်, *n.* a scaffold or terrace, on the inside of a fortification, whence missive weapons are discharged.

ပြလမ်း, *n.* a road which leads to a turret; any road which terminates at a particular spot; a cross-street.

ပြ, 2, *v.* to show (in various ways), ညွှန်သည်, ညွှန်းသည်; ကျွန်တော်ကို လမ်းတဆိတ်ပြလိုက်ပါ; ခင်ဗျားယခုကဲ့သို့ ဒုစရိုက်ကျင့်လျှင်၊ ဘုရားပြပါလိမ့်မည်, a warning of the danger of one's being visited by a judgment from God.

ပြညွှန်, *v.* to point out.

ပြညွှန်း, *v.* to show, make known, disclose, ညွှန်းပြ။

ပြသ, *v.* to show, in the way of instruction, ဦးမောင်ကျွန်တော်ကိုငယ်စဉ်ကပြသသွန်သင်သည့်ဆရာပါဘဲ။

ပြက်, 1, *v.* to glance, as a ray of light (*infreq.*). *Der.* လျှပ်ပြက်, and ပြုံးပြက်။

ပြက်, 2, *see* ဖျက်, *v.* to add to, put into, as a very little into a larger mass.

ပြက်, 3, *n.* breadth, width; applied to hard surfaces; *comp.* အနံ; ထက်ဝါးပြက်။

ပြက်ကြီး, *v.* to be wide.

ပြက်ငယ်, *v.* to be narrow.

ပြကတေ့ (Sanskrit), *n.* nature, ပကတိ, သဘော; *less frequent than* ပကတိ။

ပြက္ခဒိန်, *n.* an astrological scheme which forms the basis of subsequent calculations; an almanac, ပြက္ခဒိန်အုပ်, ပြက္ခဒိန်ကြည့်, ပြက္ခဒိန်ထုတ်, ပြက္ခဒိန်လှည့်။

ပြက်ပြက်, *adv.* clearly, conspicuously, ပြက်ပြက်ကွက်ကွက်, ပြက်ပြက်ထင်ထင်, ခရီးလမ်းမဝယ်၊ ခပ်သိမ်းကုန်သော ခြေရာအပေါင်းတို့တွင်၊ ဆင်၏ခြေရာသည်သာလျှင်၊ထင်ထင်ပြက်ပြက်ထင်သကဲ့သို့, just as amongst all the footprints on the highroad, those of the elephant only are conspicuous; မင်းလုပ်သည့်နေရာပြက်ပြက်ထင်ထင်တကွက်မရှိ။

ပြက်ပြည်, ပြက်ပြယ်, ပြက်ယယ်, *adv.* in the way of joking with freedom and familiarity; ပြက်ယယ်ပြုသည်, to laugh at; ပြက်ယယ်ပြုရာ, laughing-stock.

ပြင်, 1, *n.* the outside, what is beside, အပြင်။

ပြင်အနက်, *n.* the literal meaning.

ပြင်ကျုံးထိပ်, *n.* a counterscarp.

ပြင်ပသူ (*pron.* ပြင်ဗသူ), *n.* an outside person, one not included.

ပြင်ပေါင်းဘီ, *n.* overalls.

ပြင်ပိုး, *n.* the outside, that part which lies without, ပြင်ပိုးထိုင်နေသည့်လူဘယ်သူပါလဲ။
ပြင်ဘဝေါ, *n.* the last of the five places of sitting in the royal presence; *see* နေရာငါးသွယ်။
ပြင်လွှင်, *n.* the outside.
ပြင်လွှင်ကစ, *adv.* on the outside.
ပြင်ဝန်, *n.* a public Minister of State; *comp.* အတွင်းဝန်။
ပြင်, 2, *v.* to prepare, put in order; to amend, correct, repair, ပြုပြင်သည်, မင်းရေးသည့်စာထဲမှာအလွန်အမှားများသည်၊ပြင်ရေးလိုက်ပါဦး; စားစရာအသင့်ဘဲပြင်ထားပါသည်။
ပြင်ဆင်, *v.* to prepare, put in order; *comp.* ပြုပြင်။
ပြင်လျှာ, *v.* same (*infreq.*).
ပြင်း, *v.* to be violent, ထန်သည်; *in conjunction with other verbs*, it appears to have the meaning of very, exceedingly; to be ardent or strong, as alcoholic liquor, scent, tobacco; to be virulent, as a poison, အဆိပ်ပြင်းသည်; to be loud, အသံပြင်းသည်; သည်သူဒေါသအင်မတန်ပြင်းသည်, သည်အရက်အလွန်ပြင်းသည်၊များများမသောက်နှင့်။
ပြင်းထန်, ပြင်းပြ, *v.* same, လေပြင်းထန်စွာလာသောကြောင့်၊လှေသင်္ဘောတို့သည်များစွာပျက်စီးကုန်သည်။
ပြစ်, 1, *see* ပစ်, *v.* to throw, cast; to throw away, reject, စွန့်သည်; to throw at, shoot.
ပြစ်, 2, *see* ပျစ်, *v.* to weave (thatch).
ပြစ်, 3, *v.* to be thick, dense, not rare, မကြည်; ဟင်းရည်ပြစ်လို့သောက်မကောင်း; သစ်ပင်ကလေးများထူလိုက်သည်မှာပြစ်နေရော့။
ပြစ်ချွဲ, *v.* to be thick and slimy; *used adverbially*, သည်လူချွဲချွဲပြစ်ပြစ်ပြောတတ်သည်, as a mealy-mouthed person, one who is affectedly delicate of speech.
ပြစ်ထူကြီး, *a.* stupid, thick-headed; very coarse and thick, as cloth, အဝတ်ပြစ်ထူကြီး; လူပြစ်ထူကြီး၊ဘာမျှအလုပ်အကိုင်မတတ်ဘူး။
ပြစ်နှစ်, *v.* same as ပြစ်; *used adverbially*, chiefly with reference to words of abuse, ပြစ်ပြစ်နှစ်နှစ်ဆဲသည်။
ပြည်, 1, *n.* a country; တသက်ပတ်လုံးပြည်နှင်ဒဏ်, transportation for life; တပြည်သား, a native of a country other than Burma, a foreigner; အပြည်ပြည်, all countries.
ပြည်စိုး, *n.* an hereditary chief.
ပြည်ဆူးပြည်ငြောင့်, *n.* thieves, dacoits, robbers.
ပြည်တန်ဆာ (*pron.* ပြည့်တဆာ), *n.* a courtesan, harlot. မိန်းမပေါ့, မိန်းမရှင်, ပြည်တန်ဆာမ။

ပြည်ထဲရေး, *n.* the internal affairs of a country, ပြည်ရေး, တိုင်းရေး။
ပြည်ထောင်, *n.* same as ပြည်; *used in phrases of enumeration only*, as တပြည်ထောင်, နှစ်ပြည်ထောင်, တယ်နှစ်ပြည်ထောင်။
ပြည်ဖုံးချကွယ်သလိုကွယ်, *v.* to make an unqualified denial; this expression is said to owe its origin to the Burmese marionette stage, *i.e.*, to the time the curtain falls and screens everything from view.
ပြည်ရင်းသားတို့, *n.* aborigines.
ပြည်ရေး, တိုင်းရေး, *n.* the affairs of a country or kingdom.
ပြည်ရှင်မင်းကြီး, *n.* the Sovereign of a country.
ပြည်လျှေး, ပြည်မှွား, *n.* minor criminals, such as petty thieves, etc.
ပြည်သားချင်း, *n.* a compatriot.
ပြည်သူပြည်သားစု, *n.* the public, the people of a country.
ပြည်, 2, *n.* a measure of capacity equal to four *sales* (စလယ်), or one-sixteenth part of a *tin* (တင်း); *before capital numerals*, အပြည်, as အပြည်နှစ်ဆယ်, အပြည်သုံးဆယ်, etc.
ပြည်, 3, *n.* pus.
ပြည်အောင်း, *v.* to be pent up, as pus in a sluggish or slowly developing abscess (အိုင်းနာ). or boil (အနာစိမ်း).
ပြည်စုတ်တဆေးလိမ်း, *n.* a drawing ointment.
ပြည်တည်, *v.* to suppurate, as a boil or sore; ပြည်ထည့် *is also used in the colloquial.*
ပြည်ပေါက်, *v.* to break, as a boil or abscess.
ပြည်မြုံ, *v.* to re-gather, as a boil.
ပြည်မှည့်, *v.* to come to a head, as a boil, to suppurate.
ပြည်, 4, *v. see* ပြယ်, to jest with, ခင်ဗျားကျွန်တော်ကိုမပြည်ပါနှင့်, please do not jest with me, sir.
ပြည့်, *v.* to be full. *Der.* ဖြည့်။
ပြည့်စုံ, *v.* to be possessed of, to be replete with; to be complete, accomplished, fulfilled, ဦးညွန့်ဥစ္စာအင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသောသူဖြစ်ပေသည်; သည်သစ်ပင်အခက်အလက်နှင့်ပြည့်စုံသည်။
ပြည့်တင်း, *v.* to be full and firm. in touch and appearance, as the flesh of a human being, လက်တဝါးပြည့်တင်း၏။
ပြည့်ဖွမ်း, *v.* same as ပြည့်စုံ (*infreq.*).
ပြည့်ဝ, *v.* to be full of. have an abundance of; less applicable to property than ကြွယ်ဝ; ကျွန်တော်မဝယ်နိုင်ပါ၊ဥစ္စာပြည့်ဝသောသူမဟုတ်ပါ; သတော ပြည့်ဝသူ, a man full of wisdom, understanding, and experience.
†ပြည့်စင်, *n.* the *Antidesma paniculata*; a low tree, bearing a red, sour fruit resembling the barberry, usually found near water.

ပြည်းကော (*pron.* ပြည်း), *see* ဗိန်းကော, *n.* a flat-bottomed boat, with sides constructed of timbers placed lengthwise; *comp.* နံ့ထပ်။

ပြဋ္ဌာန်း (Pali ပဋ္ဌာန်), *v.* to decide, settle, establish, ထုံးဖြတ်သည်။

ပြဋ္ဌာန်းချက်, *n.* an official resolution.

ပြတ်, *v.* to be cut in two; to be cut off, ended; to cease, stop, break off, စဲသည်; to be broken, as the skin; to snap in two; to be decided. The word ပြတ် is much used in boat and horse racing, when speaking of a horse getting clean away from another; မြင်းတလုံးလောက်ပြတ်ကျန်ရစ်သည်; ကျောက်ကြိုးပြတ်သွားပြီ၊ လှေမျောသွားလိမ့်မည်, the anchor rope has snapped; the boat will drift. *Der.* ဖြတ်။

ပြတ်ကင်း, *v.* to be severed in connection, to be divorced, as husband and wife; to be broken off, as a friendship, ဦးမြနှင့်ဦးမောင်ကလေးရှေးကကဲ့သို့မဟုတ်၊မေတ္တာပြတ်ကင်းနေကြသည်။

ပြတ်စဲ, *v.* to cease, stop; to be divorced, as husband and wife; အမှုပြတ်စဲ။

ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်း, *adv.* by intervals of action and repose, by fits and starts, မိုးသည်းပြတ်တောင်းပြတ်တောင်းရွာသည်။

ပြတ်ပြတ်စား, *v.* to smack the lips in eating, ခင်ဗျားပြတ်ပြတ်မစားနှင့်၊ တယ်ရိုင်းပါသည်။

ပြတ်ပွဲစား, *n.* an appraiser of uncoined money; *comp.* အလဲကိုင်ပွဲစား။

ပြတ်လပ်, *v.* to be discontinued for want of further supply, ကျွန်တော်မိဘငွေကြေးပြတ်လပ်သောကြောင့်၊အင်္ဂလိပ်ပြည်သို့စာသင်ရန်မလွှတ်နိုင်ကြပါ။

ပြတ်လုပြတ်ခင်, *adv.* on the point of being severed.

ပြတ်သတ်, *v.* to be cut or rent in pieces, spoilt.

ပြတ်သား, *v.* to be distinct, clear (in speech).

ပြတင်း (*pron.* ပဒင်း), *n.* a window, ပြတင်းပေါက်, လေသာပေါက်။

ပြတင်းအောက်ထုပ်, *n.* a window sill.

ပြတင်းဗိတ်, *n.* a window blind.

ပြတင်းပေါက်, *n.* the opening or aperture of a window; မှန်ပြတင်းပေါက်, a glass window.

ပြတင်းပေါင်, *n.* a window frame.

ပြတင်းမှန်အိမ်ကွက်, *n.* a window sash.

ပြတင်းယောင်, *n.* a false window.

ပြတင်းရွက်, *n.* a window shutter, ပြတင်းဗိတ်။

ပြတာန်, *see* ဗိတာန်, *n.* a canopy.

ပြတား (*pron.* ပဒါး), *n.* quicksilver, သုတ။

ပြတားဆား, *n.* oxymuriate of mercury, corrosive sublimate.

ပြတားဆားဖြူ, *n.* calomel.

ပြတားထိန်း, *v.* to overlay glass with quicksilver, မှန်ကိုပြတားထိန်းသည်။

ပြတ္ထို, *n.* a spittoon (*obs.*), ထွေးခံ, ထွေးခံ။

ပြန်, 1, *n.* a measure of time equal to ten *karas* (ခရာ); a term used in astrological calculations.

ပြန်, 2, *v.* to return; to repeat, do again, ထပ်သည်; *an abbrev. of* ပြန်ကြား, to reply to a letter, စာပြန်သည်, စာမပြန်; to do in return, တုံ့သည်, လှန်သည်; to repeat, rehearse (a lesson); to interpret, translate, စကားပြန်သည်, အနက်ပြန်သည်; to die (*clerical*), ဘုန်းကြီးပြန်တော်မူသည်; to recover from fainting (*intrans.*); to refine, purify, rectify by re-distillation or sublimation; ဝါးထပြန်, လှေနှစ်ပြန်လောက်ရှိသည်; *qual. verb. affix*, again; *adv.* back, backward; *used in composition*, နောက်ပြန်, ပြောင်းပြန်, ထက်ပြန်, မင်းအမေ အင်မတန်နာနေသည်။ အိမ်ကိုပြန်မြန်ပြန်ပါ; အမိုးရမင်းတို့မြန်မာစာပြန်ရသည်; နာရီတဝက်လောက်မြော်ပြီးမှပြန်သတိရသည်။

ပြန်ကြား, *v.* to communicate information; to relate, report respectfully, ငင်းအကြောင်းပြန်ကြားရန်အခွင့်မရှိ။

ပြန်စာ, *n.* a written reply.

ပြန်ချေ, *v.* to remand.

ပြန်စောင်း (*pron.* စောင်း), *adv.* sidewise, as in looking back, တို့ကခေါ်ပေ ဒယ်လို့သူကပြန်စောင်းမျှမကြည့်ဘူး (*Colloq.*).

ပြန်ဆို, *v.* to interpret.

ပြန်တမ်း (*pron.* ဒန်း), *n.* a royal edict made public for universal observance, အမိန့်တော်ပြန်တမ်း; an official gazette.

ပြန်ပြော, *v.* to relate, narrate, repeat.

ပြန်ဖွင့်, *v.* to reopen (a suit in court), အမှုကိုပြန်ဖွင့်ရန်လျှောက်လွှာ။

ပြန်ယူ, *v.* to take back; ယူပြန်, to take again.

ပြန်လည်, *v.* to return, မိမိတိုင်းပြည်သို့ပြန်လည်ပြီး

ပြန်လာ, *v.* to come back.

ပြန်လှန်, *v.* to do in return, do back again, to retaliate; *comp.* လှန်ပြန်; ငါ့ကိုပြန်လှန်မပြောနှင့်။ပြောလျှင်တွေ့မည်။

ပြန်လှန်ပြော, *v.* to retort, answer back, disrespectfully.

ပြန်သွား, *v.* to go back.

ပြန့်, *v.* to be expanded, as the open hand, or as a mat when unrolled; to be spread out, as grain, sand, etc.; to be level, to have an even surface, ညီညာသည်, ညီညွတ်သည်; *comp.* ပြား. *Der.* ဖြန့်။

ပြန့်ကျယ် (*pron.* ပြန့်), *v.* to be widely extended; *see the parts*; မြေပြင်ပြန့်ကျယ်သည်, ရေပြင်ပြန့်ကျယ်သည်။

ပြန့်ပြော (*pron.* ပြော), *v.* to be uniformly and plentifully supplied, မြို့ရွာပြန့်ပြောသာယာသည်။

ပြိပ်, *see* ပျိပ်, *v.* to be low, squat, flat, and broad, in comparison with the height.

ပြိမ်း, *see* ပျိမ်း, *v.* to spread out, distribute throughout, according to some rule.

ပြယ်, 1, *v.* to waste (*intrans.*), to become weak, less vivid or pungent, as odor, flavor, heat, affection, အားလျော့သည်; *fig.*, to become feeble, as a plan or scheme, အကြံပြယ်သည်; အချစ်ပြယ်သည်, မေတ္တာပြယ်သည်, အနံ့ပြယ်သည်, ခင်ဘျားမိန်းမအားရင်ကထက်မေတ္တာမပြယ်ပါ။

ပြယ်, 2 (from ပြ, to show, and ရယ်, to laugh), *v.* to jest with, put to the blush, as young persons of different sexes; to make indelicate allusions, ကိလေသာနှင့်စပ်၍ကျီစားသည်; *comp.* ပျက်ချော်, and ပြက်ယယ်။

ပြယုဂ်, *n.* *in Pali Grammar*, an illustration, exemplification.

ပြရှိးယား, *adv.* glitteringly, dazzlingly, with a variety of colors (*infreq.*), နီလာ၊ဂေါမုတ်၊ဥဿဖရား၊ပြရှိးယားတရွှေ။

ပြသာဒ် (Pali ပါသာဒေါ), *see* ပြာသာဒ်, *n.* a graduated turret surmounting the roof of palaces, distinguished *kyaungs*, royal boats, etc.; a spire, steeple.

ပြဿဒါးရက်, *n.* one of the two unlucky days in the month. According to some views, ပြဿဒါးဆန်း means, when the unlucky days are in the ascendant, and ပြဿဒါးကွယ်, the reverse.

ပြဿနာ, *n.* a question that forms a subject for discussion; *comp.* ပုစ္ဆာ; ပြဿနာဖြေ, ပြဿနာမေး။

ပြာ, 1, *n.* ashes.

ပြာအိုး, *n.* a kind of crucible (မိုက်), made of ashes.

ပြာဆား, *n.* potash, pearlash, salaratus.

ပြာဆားနု, *n.* soda.

ပြာ, 2, *v.* to be blue. *Der.* အပြာ။

ပြာအောင်, *adv. intensive to* ဆင်းရဲ။

ပြာနောက်နောက်, *a.* of a dull blue color.

ပြာ, 3, *v.* to be dim, as the eyes, from weakness or old age; *more than* မှုန်, *but less than* မွဲ, *and* ဒီ။

ပြာ, 4, *v.* to toss up, in a shallow, flat-bottomed basket (ဇကော), as rice, in order to clean it, ဆန်ပြာ။

ပြာတာ (Beng.), *n.* a peon, မင်းလုလင်; a term sometimes applied to a police constable; a court peon.

ပြာတာကြေး, *n.* municipal tax.

ပြာတာကွင်း, *n.* a peon's belt.

ပြာသာကွက်, *n.* an ornamental excavation in architecture, a. if de- signed to be the bed of a mirror.

ပြာသာဒ် (Pali ပါသာဒေါ), *n.* a graduated turret, surmounting the roof of palaces, distinguished *Kyaungs*, royal boats, etc.; a spire.

ပြာသာဒ်ဦးပြည်း (*pron.* ဦးပြ), *n.* the same; ဦးပြည်း, shaven-headed, *i.e.*, not rising to a point; ပြာသာဒ်ဦးပြည်းနှင့်သဏ္ဍာန်တူသည်, in contra-distinction to ပြာသာဒ်ရှည်မိုက်နှင့်သဏ္ဍာန်ပြိုင်စေ။

ပြာသို, *n. Pyatho*, the tenth month in the Burmese year, nearly answering to January; said to be derived from an ancient superstition that it was unlucky to throw away the ashes (ပြာ), during this month; hence they were stored up (သို).

ပြား, 1. *v.* to be flat, level, not spherical, မလုံး; *comp.* ပြန့်. *Der.* အပြား။

ပြားချပ်, *v.* to be flat and thin; *commonly used in an adverbial form:*

ပြားတားတား, *a.* somewhat flat, flattish.

ပြားလိုက် (*pron.* ပြား), *adv.* flatwise.

ပြား, 2, *v.* to be divided into several parts, be various. *Der.* အပြား, ကွဲပြား, ထူးပြား, ထွေပြား, နံ့ပြား, and များပြား။

ပြိစ္ဆာ, *see* ဗြိစ္ဆာ (Pali), *n.* Scorpio, the eighth sign of the zodiac.

ပြိတ္တာ (Pali ပေတော), *n.* a being inferior to man, inhabiting one of the four states of suffering (အပါယ်); "the spirit of a deformed or crippled person, or of one defective in some limb or organ." T.K.; *comp.* တစ္ဆေ, and ဖုတ်; applied colloqually to the lower orders of the brute creation, as insects, worms, etc. (101).

ပြိန်မြက် (*pron.* ပြိန်), *n.* a kind of grass.

ပြိန်း, *v.* to be idle, vain, unsubstantial; chiefly applied to persons and language, သည်သူလူပြိန်းကဘဲ။ တယ်အရာမျှဖြစ်မြောက်အောင်ကြံနိုင်မည်မထင်။

ပြိန်းဖျင်း, *v.* same as ပြိန်း။

ပြိသ (Pali, a bull), *n.* Taurus, the second sign of the zodiac. ပြိသခွင်, ပြိသစန်း, ပြိသရာသီ, ပြိသရာသီနှင့်ယှဉ်သောကဆုန်လဝိသာခါနက္ခတ်စန်းတည့်သည်။

ပြီ, 1, *v.* to be accurate, exact; chiefly applied to speaking and writing; also applied to paintings and drawings which are true to life; စကားပြီသည်; သည်ဆရာကားရေးပြီသည်။

ပြီပြင် (*pron.* ပြင်), ပြီသ, *v.* same; ပြီပြင်တွတ်တွတ်မန္တန်ရွတ်သည်, ပြီပြင်ချစ်ယောင်နူတ်လက်ဆောင်နှင့်, သူမြန်မာစကားပြောလျှင်၊ အလွန်အသံပြီသသည်။

ပြီ, 2, *verb. affix, denoting the past, sometimes the future,* သူသွားနှင့်ပြီ, မစားပြီဘူး, မသွားပြီဘူး; *changed into* ပြီး *when followed by another*

assertive affix; *see Gram. sec.* 108; ထမင်းစားပြီးပြီလား, သွားပြီးသည့်နောက်။

ဗြိဗြိ (*pron.* ဗိဗိ *in colloq.*), *adv.* at all (*in a negative sentence*), အလျှင်း, as ဗြိဗြိမရှိ, there is none at all; ဗြိဗြိမတတ်ပါ, he is not at all skilful; *freq. followed by* သား, ဗြိဗြိသားမတတ်ပါ, သိတင်းဗြိဗြိသားမကြား; *comp.* ဗိုးဗိုး။

ပြီး, 1, *v.* to be done, finished, completed, accomplished, သူစားပြီးခဲ့ပြီ, he has finished eating, *i.e.*, has eaten and left; စားပြီးလိမ့်မည်, will finish eating, *i.e.*, will have eaten; to be proof against (a weapon), ဓားပြီး, တုတ်ပြီး, လှံပြီး, သေနတ်ပြီး, ဓားပြီးသည့်အကြောင်းအစီအရင်များကတော့ယူမရှိကြပါ; ဆပြီးဆေး, medicine which causes invulnerability. *Der.* အပြီး။

ပြီးချော, *v.* to be settled and smoothed over, as a difficulty, အမှုအလွန်တရာပြီးချောသွားစေချင်ပါသည်။

ပြီးပြမ်း. *v.* to be settled, as a difficulty, litigation, quarrel, ဦးမောင်ကလေးအမှုတော်တော်နှင့်ပြီးပြမ်းမည့်လက္ခဏာမရှိ။

ပြီးစီး, *v.* to be done, finished, completed, accomplished.

ပြီးပြတ် (*pron.* ပြတ်), *v.* to be finished, as any kind of labor or business, ပြီးပြတ်လွယ်ရန်အကြောင်းရှိသည်။

ပြီးပြေ, *v.* to be settled, as a difficulty, ပြီးပြမ်း။

ပြီးမြောက်အောင်, *adv.* successfully, ထမြောက်အောင်။

ပြီး, 2, *verb. affix*; *see under* ပြီ။

ပြု, 1, *v.* to do, perform, ကျင့်သည်, ဆောင်သည်, မူသည်; to act like, assume the character of, မူသည်. ပြုပုံမူပုံလုပ်သည်; ဘာပြုလို့, *interrogative*, why?

ပြုကျင့်, *v.* to do, perform; to commit, as a good or bad action; oftener however, used with reference to the latter, ကျွန်တော်မျိုးငင်းအမှုပြုကျင့်ဖြစ်ပွားသည့်အရပ်သွားရောက်ကြည့်ရှုစုံထောက်ပါသည်။

ပြုစမ်း, *v.* to make an attempt to do.

ပြုစား, *v.* to bewitch, inflict mischief by witchcraft; *comp.* ထမ်းစား; *when combined with* သား, or သမီး, to nourish, take care of, treat as a son or daughter. The difference between ပြုစား, and ဘမ်းစား seems to be, that the former means to be bewitched by human beings, such as witches, and the latter by supernatural agency, such as ghosts, *nats*, and the spirits of persons who have met with violent or unnatural deaths.

ပြုစု, *v.* to take care of, minister to; to sustain and promote, to cherish.

ပြုပြင် (*pron.* ပြင်) (from ပြင်, to amend), *v.* to amend, correct, **repair,** to put in order; *comp.* ပြင်ဆင်။

ပြုမူ, *v.* to do, perform.

ပြုမြဲထုံးစံ, *n.* established method, custom.

ပြုလုပ်, *v.* to operate, act upon, ကျွန်တော်အပေါ်တွင်သည်သူအကြောင်းမဲ့အမှုပြုလုပ်သည်။

ပြု, 2, *n.* a species of mangrove producing tannic acid.

ပြုတ်, 1 (*pron.* ဗြုတ်), *n.* roughness, unevenness of surface, as of a rough skin, a rough rock, coarse paper, မင်းကျောမှာပြုတ်ချည်းကဘဲ။

ပြုတ်ထ, *v.* to be rough, grating; *more than* ကြမ်း။

ပြုတ်ရှပ်ထ, *v.* same; to be grained.

ပြုတ်, 2, *v.* to boil (*trans.*); hence တပြုတ်စာ (*pron.* တဗြုတ်စာ), a small quantity of food, enough for one meal; ကြက်ဥနှစ်လုံးကိုပြုတ်လိုက်ပါ, boil two eggs, please; to seethe.

ပြုတ်ဆေး, *n.* an apozem, medicinal decoction, ချက်ဆေး။

ပြုတ်ဖြော, *v.* to parboil.

ပြုတ်, 3, *v.* to be unloosed by the severing or detaching of some connected part; applied to things joined lengthwise, အဆစ်ပြုတ်သည်, to be put out of its socket, as a bone; applied also to the discontinuance of a race, အမျိုးပြုတ်သည်; မိးရထားတွဲပြုတ်ကျန်ရစ်သည့်နောက်၊အမြန်နှင့်လိုက်ပြေးလာသေးသည်; အလုပ်ပြုတ်သည်, to be thrown out of employment; ပြုတ်ပြုန်း, to be extinct, as a race.

ပြုတ်ပျက်, *v.* to come to an end by a dissolution of parts.

ပြုတ်ပြုတ်စင်, *v.* to be all dead.

ပြုအြ, *n.* a vise, အွကိုပြုအြနှင့်ကိုင်ထုသည်။

ပြုတ်ပြက်ပြုတ်ပြက်, *an abbrev. of* ပရုတ်ပရက် *reduplicated, but less frequently used.*

ပြုတ်ပြုတ်, *adv.* with a light dashing sound, as of things falling in water.

ပြုတ်ပြုတ်မြည်. *v.* to make such a sound, သစ်သီးများရေထဲကြွေကျသည့်အခါ၊ ပြုတ်ပြုတ်မြည်သွားသည်။

ပြုန်း, *v.* to be worn away; to be exhausted, spent, as property.

ပြုန်းတီး (*pron.* ဒီး), *v.* same as ပြုန်း။

ပြုန်းပြင်း (*pron.* ဗြုန်းဖြင်း), *adv. an abbrev. of* ပရုန်းပရင်း, *but less frequently used,* အိမ်ပေါ်သို့လူများပြုန်းပြင်းပြုန်းပြင်းတက်လာလို့အိပ်မပျော်နိုင်။

ပြုန်းပြုန်း (*pron.* ဗြုန်းဗြုန်း), *adv.* expressive of the sound which it imitates, သူပြုန်းပြုန်းကြမ်းပေါ်မှာရှောက်သွားသည်။

ပြုန်းပြုန်းပြင်းပြင်း, *adv.* same, ပြုန်းပြုန်းပြင်းပြင်းနှင့်လာကြသည်။

ပြို, *v.* to assemble, crowd together, လှေကားမှာလူပြိုနေလို့ဆင်းစရာမရှိ။

ပြုံလိုက်, v. to follow in a crowd.
ပြုံးပြုံး, adv. smilingly, ခပ်ပြုံးပြုံး, ခပ်ပြုံးပြုံးရယ်သည်။
ပြုံး, v. to smile.
ပြုံးချိချိ, adv. in a sweet, smiling manner, မျက်နှာပြုံးချိချိနှင့်။
ပြုံးစေ့စေ့, adv. in a smiling manner, with lips nearly closed, and only slightly exposing the teeth.
ပြုံးဖြီဖြီ, adv. grinningly.
ပြူ, 1, v. to project a little (from an aperture), as from a window; to peep from an aperture; to project, as the tusks of an elephant or wild boar, or as the tush of a horse; ခင်ဘျားထမ်းရွက်သွားသည့်အခါ၊ကျွန်တော်သို့ဲ့ငယ်ပြူတင်းပေါက်ကပြူကြည့်သည်ကိုမမြင်လား; ဆိုင်းများကြီး၏လေပြင်းသည့်အခါ၊ပင်လယ်ဝသို့ ပြူတောင်မပြူဝံ့ပါ; သည်ဆင်ကလေးအစွယ်အပြင်တက်သို့ပြူကာကလေးရှိပါသေးသည်။
ပြူပြတင်း, n. a window, particularly, a small round one.
ပြူ, 2, n. a species of reed.
ပြူး, 1, v. to protuberate, as the eyes. မျက်စိပြူးသည်, မျက်ဆန်ပြူးသည်။
ပြူးတူးပြောင်တောင် (pron. ပြူးဒူးပြောင်ဒေါင်), adv. staringly, without discerning, as from illness or fright, ပြူးတူးပြောင်တောင်နှင့်တယ်ရှူးငြိမ်သည့်လူ (Colloq.).
ပြူး, 2, v. to be a couplet (နှစ်လုံးပြူး), a triplet (သုံးလုံးပြူး), or more; နှစ်လုံးပြူး, to be double barreled, as a gun; တရုးခံနှစ်ယောက်တပြူး၊သုံးယောက်တပြူးချုပ်ထားသည်, သစ်သီးနှစ်လုံးပြူး၊သုံးလုံးပြူးသီးသည်; သားသွီးနှစ်ယောက်ပြူးမွေးသည် (vulgar): comp. အမြွှာ။
ပြေ, v. to be loosed, untied, as a knot; to be smoothed or removed, as a protuberance or knob, အဆစ်ပြေ, အမှက်ပြေ; to be appeased, as the mind, စိတ်ပြေ; to be settled, as an annoying business, အမှုပြေ; to be liquidated, as a debt, ကြွေးပြေ; to be made smooth, agreeable, pleasant; to be of a soft, pleasing color; *also used in an adverbial form with verbs denoting* sweetness and acidity of flavor, ခပ်ပြေပြေချိုသည်; မြင်းကြီးပြေလို့ထွက်သွားသည်; သည်ဝါးလုံးအဆစ်ပြေအောင်ထားနှင့်ပြေလိုက်ပါ; ခင်ဘျားမွေးသဘာခင်မကြာမှီစိတ်ပြေမည်လက္ခဏာရှိသည်; အမှုပြေအောင်ကြံပါ. *Der.* ဖြေ။
ပြေချော, ပြေပြစ်, v. to be smooth, agreeable, pleasant, ချောမောသည်; to be polished, as language, ဦးမှိန်စကားပြောလျှင်၊အလွန်ပြေပြစ်သည်။
ပြေစာ, n. a certificate of settlement, discharge, acquittal, etc.; a receipt, ပြေစာလက်မှတ်။
ပြေစာတံဆိပ်ခေါင်း, n. a receipt stamp.

ပြေငြိမ်း, ပြေပ, ပြေပျောက်, ပြေနှိ, ပြေရှင်း, *v.* to be done away, removed, put to rest.
ပြေလည်, *v.* to be liquidated, as a debt, သူ့ကြွေးကိုဆပ်၍ပြေလည်ပါပြီ။
ပြေး, *v.* to move faster than the natural pace, to run, flee, နိုးရာလိုက်ပြေးသည်; ထွက်ပြေး, to elope, to run away.
ပြေးခုန်, *v.* to run, leap.
ပြေးလွှား, *v.* to run with a leaping motion.
ပြြ, *v.* to gape, expand, flare, to be bell-mouthed; နှုတ်ခမ်းပြြ, ပစပ်ပြြ. *Der.* ဖြြ။
ပြြသန့်, *v.* to open wide; အသားအရေပြြလန်ကုန်ပြီ။
ပြော, 1, *v.* to say, speak, tell, ဆိုသည်, မပြောလိုလျှင်မသိ၊မပေးလိုလျှင်မရှိ။
ပြောစဆိုစ, *n.* ability of speech.
ပြောစည်တွင် (*pron.* စဉ်), *adv.* by the way.
ပြောစမှတ်ပြု, *v.* they say, they are accustomed to say, ရခိုင်ပြည်တွင်ငှက်ဖျားမိတတ်သည်ဟုပြောစမှတ်ပြုကြသည်။
ပြောဆို, ပြောပ, *v.* same as ပြော။
ပြောထား, *v.* to allege.
ပြောရည်ဆိုစ (*pron.* ရေး), *n.* *see* ပြောစဆိုစ။
ပြောရာရောက်, *v.* to involve.
ပြောဟော, *v.* to make known by means of formal discourse, တရားဓမ္မပြောဟောဆိုးမသည်။
ပြော, 2, *v.* to be much, abundant; *seldom used alone.* *Der.* ကျင်ပြော, ကျယ်ပြော, ထူပြော, ပြန့်ပြော, ဝမ်းပြော။
ပြော, 3, *n.* a kind of drum used at ရှင်ပြုပွဲများ, and at funerals.
ပြောတီး, *v.* to play on said drum.
ပြောတောင်စည်, *n.* a kind of drum.
ပြောသမား, *n.* one who plays on the ပြော, ပြောဆရာ။
ပြောက်, *v.* to be speckled, spotted, with spots smaller than အကွက်, as a beast, or bird, နွားပြောက်; နွားထိုးပြောက်, as a bullock speckled from birth; နွားဝါစေ့ပြောက်, speckled when full grown; *comp.* ညှင်းပြောက်, and ဝါစေ့ပြောက်. *Der.* အပြောက်။
ပြောက်ကျား, *v.* to be speckled and marked with different colors, ပြောက်တိပြောက်ကျား, ပုဆိုးပြောက်ကျား, မြင်းပြောက်ကျား။
ပြောက်အိုး, *n.* a cracker, squib, မီးအိုး။
ပြောက်ခနဲမြည်, *v.* to crack, *i.e.*, emit a sharp, sudden sound, လက်ကိုချိုးလိုက်သည့်အခါ၊ပြောက်ခနဲမြည်သည်။
ပြောက်ဆန့်, *adv.* with confused sounds; in confusion.
ပြောက်တန်း, *n.* a squib so prepared as to make a succession of reports.

ပြောက်ပြောက်, *adv.* cracklingly.
ပြောက်ရှို့, *v.* to fire squibs, ပြောက်တန့်းဆွဲသည်။
ပြောင်, 1, *n.* a kind of buffalo, a bison; a gaur.
ပြောင်, 2, *v.* to be bright, shining, as polished metal or polished leather; *comp.* တောက်, ထိန်, ထွန်း; ကြေးလင်ပန်းကိုပြောင်အောင်ပွတ်လိုက်ပါ။
ပြောင်လက်, *v.* same as ပြောင်။
ပြောင်, 3, *v.* to be unfeeling, to have no regard for the feelings of another; one kind of ဖိမ်းကား; to speak and act without regard to the feelings of another; to be shameless, brazen faced, မျက်နှာပြောင်တိုက်; to joke, to be droll, comical in behavior; သည်လူအလွန်မျက်နှာပြောင်သည်၊အရှက်အကြောက်အလွန်နည်းသည်. *Der.* လူပြောင်။
ပြောင်ချော်, *v.* to speak and act without regard to the feelings of another, ပြောင်ချော်ချော်ပြောတတ်သည်, ပြောင်တိပြောင်ချော်ရှိုင်သည်။
ပြောင်ဖီဖီ, ပြောင်တက်တက်, ပြောင်တောင်တောင်, *adv.* unkindly, without sympathy; comically, jokingly.
ပြောင်ပြက်ပြက်, *adv.* in the way of bold, reckless jesting.
ပြောင်, 4, *v.* to be clear, clean, without anything, as a vacant spot of ground. *Der.* အထိန်းအပြောင်, ခေါင်းပြောင်, ထိပ်ပြောင်။
ပြောင်စင်, *v.* same as ပြောင်။
ပြောင်း, 1, *n.* a species of millet of the genus *Holcus*, နှံစားပြောင်း, ပြောင်းငချိပ်; *jowar* (*Sorghum vulgare*).
ပြောင်းခင်း, *n.* a millet field; ပြောင်းခင်းကျွတ်, the time when the millet is harvested, *i.e.*, November or December, ပြောင်းခင်းကျွတ် ငွေနှီးဦးကိုဘမ်းပေးပါမည်။
ပြောင်းစာ, *n.* a kind of grass.
ပြောင်းဆန်, *n. jowar.*
ပြောင်းဖူး, *n.* Indian corn, maize.
ပြောင်းဖူးပေါက်ပေါက်, *n.* parched corn.
ပြောင်းဖူးဖက်, *n.* the leaves of the Indian corn plant used for enveloping the tobacco, and chips of tobacco stalk of Burmese cheroots (ဆေးပေါ့လိပ်); the best kind is known as ယောဖက်။
ပြောင်းလည်ကောက် (*pron.* လက်), *n.* broom corn; the stalk of this plant is said to be nearly as succulent and sweet as sugarcane.
ပြောင်း, 2, *n.* a tube used for blowing or projecting; *comp.* ပြွန်; သေနတ်ပြောင်း, a gun barrel; ပြောင်းကောက်, a blowpipe, made of brass or iron; ပြောင်းမှုတ်, to blow with a blowpipe; or with a tube, as when shooting birds; ဝါးပြောင်း, a bamboo blowpipe.
ပြောင်းပေါက်, *n.* the caliber, bore (of a gun or rifle); an embrasure.

ပြောင်း, **3**, *v.* to change place, remove, နေရာပြောင်း; to change one thing for another; *when combined with* အကျင့်, စိတ်, သဘော, etc., to change conduct, disposition, etc., စိတ်ပြောင်းသည်; ဘဝတပါးသို့ ကူးပြောင်းသွားလေပြီ။

ပြောင်းပြန် (*pron.* ပြောင်းပြန်), ပြောင်ပြီးပြောင်းပြန်, *adv.* one end for the other, or upside down; *fig.*, contrariwise, ကျွန်ုပ်ကပြောရမည်ကိုမင်းကပြောင်းပြန်မပြောပါနှင့်။

ပြောင်းပြန်ထား, *v.* to invert, အပြန်အလှန်ထားသည်။

ပြောင်းပြန်ဖြစ်, *v.* to be inverse, အပြန်အလှန်ဖြစ်သည်။

ပြောင်းရွှေ့, *v.* to move, to change one's residence.

ပြောင်းလဲ, *v.* same as ပြောင်း; to change, as conduct, disposition, သဘောပြောင်းလဲသည်, to be converted; ကျွန်တော်မှာနေရင်းရွာတွင် အကြံအစည်မတည့်သောကြောင့်အခြားရွာသို့ပြောင်းလဲနေရသည်။

ပြောင်းသွဲ့, *v.* to transfer one's self.

ပြော့, *v.* to be soft, tender, yielding, lax, မမာ; *comp.* အိ, and နူး; to be limber, pliant, flexible, not stiff, မတောင့်, ပျောင်းသည်; to be effeminate; to be physically weak, delicate; to be limp in character; ထမင်းစားမဝင်လို့အားနွမ်းပလပြော့သည်, အလွန်ပြော့သည့်လူ၊ခရီးသွားနိုင်မည်မထင်ပါ; *when reduplicated*, ပြော့ has the same meaning as ငေါ, in the sense of being slightly less than, သုံးတိုင်ပြော့ပြော့ရှိပါသည်, it is rather less than three *taings*.

ပြော့စိ, *v.* to be soft and yielding to the touch; *commonly used adverbially*, ပြော့စိစိ။

ပြော့နိပြော့နဲ့, *adv. from* ပြော့, အလွန်ပြော့နိပြော့နဲ့နိုင်သည့်လူ၊သေတ္တာကလေးတလုံးမျှထမ်းနိုင်မည်မထင်ပါ။

ပြော့နဲ့, *v.* to be soft, tender, yielding, lax.

ပြော့ပျောင်း, *v.* to be soft, tender, yielding; to be limber, pliant, flexible.

†ပြော့ကြောင်း, *n.* a flute, fluted channel in ornamental work, molding, အထိုးနှစ်ကျပ်တန်ပြော့ကြောင်းထိုးလျက်ရှိသည်။

ပြော့ကြောင်းထိုး, *v.* to flute.

ပြော်, *see* ပျော်, *v.* to be quite ripe, very soft; *more than* ပြော့။

ပြို, *v.* to break down (*intrans.*), to fall to pieces, to come to ruin; to give way, as a building, bank, or wall, သတိထားနေ်းကမ်းပါးပြိုကျလျှင်၊မြစ်ထဲကျသွားလိမ့်မည်. *Der.* ဖြို။

ပြိုပျက်ရာ, *n.* ruins.

ပြိုလဲ, *v.* same as ပြို။

ပြိုက်ပြိုက်, or တပြိုက်ပြိုက် (*pron.* ဖြိုက်ဖြိုက်), *adv.* profusely, as perspiration or tears, ချွေးတပြိုက်ပြိုက်ကျသည်, မျက်ရည်တပြိုက်ပြိုက်ကျအောင်ငိုသည်၊

ပြိုင်, *v.* to put together side by side, by way of comparison, ယှဉ်; to compare, နှိုင်း, နိုင်း; to engage together in rivalry; နှစ်ဆောင်ပြိုင်အိမ်, a house with two parallel roofs, or an M roof; ခင်ဗျားမြင်းသိခွာနှင့်၊ကျွန်တော်မြင်းစိန်မကလေးပြိုင်ကြစို့။

ပြိုင်ဆိုင်, *v.* to meet face to face; to meet in rivalry or contest; to race; တရားပြိုင်ဆိုင်သည်။

ပြိုင်တု, *v.* to engage together in rivalry.

ပြိုင်တွဲ, *v. see the parts*; ရထားမှာမြင်းနှစ်စီးပြိုင်တွဲကသည်; သံပြိုင်တွဲ၍သီချင်းဆိုကြသည်။

ပြိုင်နှိုင်း, *v.* to compare; to engage together in rivalry.

ပြိုင်ဘက်, *v.* to match, to set one person or thing over against another, ပြိုင်ဘက်တုဘက်မတွေ့ကြဘူး; ပြိုင်ဘက်မရှိ, to be peerless, *non-pareil*, incomparable, အတုမရှိ။

ပြိုင်လှောင်း, *n.* a Burmese racing (paddle) boat.

ပြိုင်လွန်ကဲ, *v.* to outvie, သာလွန်သည်။

ပြိုင်း, *v.* to be uniformly full, abundant, well furnished, whether in regard to size or number.

ပြိုင်းရှိုင်း, *v.* same as ပြိုင်း; *used adverbially*; ပြိုင်းရှိုင်း, ဥယျာဉ်ပန်းမန်ပြိုင်းရှိုင်းလှသည်။

ပြိုး, *v.* to shine (*obs.*).

ပြိုးပြက်, *v.* to glitter, ရှိုးရက်; *commonly reduplicated and used adverbially*, ပြိုးပြိုးပြက် (*pron.* ပြိုးပြိုးပြတ်), သည်မီးတောက်လိုက်သည်မှာပြိုးပြိုးပြက်လို့နေရော့။

ပြိုးပြောင်, *v.* to glare; *used adverbially*, အရောင်ပြိုးပြိုးပြောင်ပြောင်: to be brilliant in color, glossy, အရောင်ထွက်သည်။

ပွ, *v.* to be puffy; to rise, as dough; to swell, as rice in water.

ပွတတ, *adv.* swellingly, puffingly.

ပွဖေါင်းဖေါင်း, *adv.* in an inflated, bloated manner, အသားအရေပွပွဖေါင်းဖေါင်းရှိသည်။

ပွရောင်ရောင်, *adv.* same as ပွဖေါင်းဖေါင်း။

ပွရွ, *v.* same as ပွ; *used adverbially.*

ပွက်, 1, *v.* to boil up and break, as boiling liquid; or as water in a river, over rocks or shoals; ငါးပွက်သည်, to rise in the water, as fish.

ပွက်, 2 (from ပွက်, to swell up), *n.* a swell of water which rises and breaks; a mud puddle, ရွှံ့ပွက်; ပွက်ကြီးလျှင်ရေနက်သည်၊ပွက်သေးလျှင်ရေတိမ်သည်။

ပွက်ကြမ်း, *n.* a violent swell of water, which rises and bursts; *adv.* in an uproar, as in a violent quarrel, လူချင်းပွက်ကြမ်းသွားကြရော့မည်။

ပွက်ထ, *v.* to rise and burst, as a swell of water.
ပွက်ပြ, *n.* a swell of water which rises and breaks.
† ပွက်ခနဲ, *adv.* indicative of the sound which it imitates, ပွက်ခနဲအန်သည်, ပွက်ခနဲအန်ကျသည်, ဆေးပွက်ခနဲအန်လာသည်။
ပွင့်, *v.* to expand, open, be opened; to blossom; to become manifest, as a Buddh, ဘုရားပွင့်တော်မူသည်; ပွင့်ပွင့်ကြီးပြောသည်; မျက်နှာပွင့်သည်, to be a favorite with people in general, but especially popular with women; သည်နှင်းဆီပန်းများပွင့်ဘို့နည်းနည်းလိုသည်; ယိုးတိုးယားတားမပြောပါနှင့်ပွင့်ပွင့်ကြီးပြောပါ. *Der.* ဖွင့်, and အပွင့်။
ပွင့်လင်း, *v.* to be open; to be clear, conspicuous; တံခါးကိုပွင့်လင်းအောင်ဖွင့်ထားလိုက်ပါ; သည်အမှုပွင့်လင်းအောင်ပြုလုပ်ပါ။
ပွင့်လန်း, *v.* same; မျက်နှာပွင့်လန်းသည်, to be of a happy, cheerful countenance.
ပွတ်, **1**, *n.* a turner's lathe.
ပွတ်ကြိုး, *n.* the band of a lathe.
ပွတ်ခုံ, *v.* to turn in a lathe, ဆင်စွယ်ပွတ်ခုံကောင်းသည်။
ပွတ်ခုံပွတ်ကျော, *n.* same as ပွတ်။
ပွတ်ချေး, ပွတ်စာ, *n.* the chips made in turning.
ပွတ်ခြမ်း, *n.* a baluster divided in halves, lengthwise.
ပွတ်ရူး, *n.* a bore, လက်ပွတ်ရူး။
ပွတ်ဆောက်, ပွတ်တွင်ရူး, *n.* two kinds of turner's tools; *see* ပွတ်ရူး။
ပွတ်တံ, *n.* a churn stick.
ပွတ်တိုင်, *n.* one of the supports of a turning lathe.
ပွတ်တွင်ရူး, *n.* a mandrel, ပွတ်ဝင်ရိုး။
ပွတ်လုံး, *n.* a baluster.
ပွတ်လုံးလက်ရမ်း, *n.* a balustrade.
ပွတ်သမား, *n.* a turner.
ပွတ်, **2**, *v.* to rub, တိုက်; to grind in a mill, ကြိတ်; to churn by turning a churn stick; hence ရွှေပွတ်စု၊ငွေပွတ်စု, gold and silver collected or earned by hard work; ပွတ်ဖျက်, to delete, erase; သေနတ်ပြောင်းသံချေးကိုပြောင်အောင်ပွတ်လိုက်ပါ။
ပွတ်တိုက်, *v.* to rub against (in passing); to polish, burnish; မင်းငါ့ကိုဘာပြုလို့ပခုံးပွတ်တိုက်သွားသလဲ, သည်ငွေလင်ပန်းကိုပွတ်တိုက်ရမည်။
ပွတ်သတ်, *v.* to rub down (a horse).
ပွန်. *v.* to be versed, skilled in, accomplished, ကျေ, ကျင်လည်, ကျွမ်း, ထွေလာ; *rarely used but in* ကျေပွန်။
ပွန်း, *v.* to be rubbed off, worn away by friction, abraded, ခြေကိုဘိနပ်ပွန်းလို့စပ်တပ်တပ်ရှိသည်။

ပွန်းတီး, *v.* to be familiar with, intimately acquainted; *used adverbially*, သည်သူပွန်းတီးသိကျွမ်းသည်။

ပွန်းတီးတီး, *adv.* intimately.

ပွန်းပွတ်, *v.* to wear away by friction; to fret, to gall.

ပွာ, *v.* to have a wide mouth, or large aperture, အခေါင်းပွာ။

ပွား, *v.* to grow, increase, in number or size, တိုး; သားသွီးပွားလော၊ ထမင်းအိုးကြီးလေ; မကောင်းမှုပြုလျှင်အကုသိုလ်ပွားသည်, အပြစ်ဒုစရိုက်ပွားသည်အလျောက်စိတ်ဆင်းရဲခြင်းပွားများတတ်သည်။

ပွားစီး, ပွားတိုး, ပွားများ, *v.* same; မလှမယ်နှင့်အကြောင်းပါကတည်းကပွားစီးသည့်ဥစ္စာတထောင်ခန့်ရှိပြီ။

ပွေ, *v.* to be confused, ရှုပ်; လူပွေ, a mischievous person, တယ်ခင်ဘျားပွေသည့်လူ; အမှုများပွေနေရော့ (*colloq.*); to make mischief, to intrigue.

ပွေရှုပ်, *v.* to be intermixed and confused; to be intricate, as a matter, by intrigue or evil purpose.

ပွေလီ, *v.* to contrive something new or curious; to deceive in a greater or less degree; *used in either a good or bad sense*; သည်သူငွေးအသုံးအဆောင်ပွေပွေလီလီအလွန်များသည်။

ပွေ့, *v.* to support on one or both arms; ကောက်လှိုင်းတပွေ့, an armful of paddy sheaves; ထင်းတပွေ့, an armful of fagots.

ပွေ့ချီ, *v.* to carry by supporting on one or both arms.

ပွေ့ဖိုက်, *v.* to support with one arm and clasp with the other.

ပွေ့တက်, *v.* to embrace by taking up in the arms, မကြီးမိဖကလေးကိုပွေ့တက်လျက်နေသည်။

ပွေး, 1, *n.* the bamboo rat, a species of mole.

ပွေးစုန့်, *n.* the heap of earth scratched out of a mole hole.

ပွေး, 2, *n.* ringworm.

ပွေးခရုပတ်, ပွေးနက်, ပွေးဖြူ, *n.* varieties of ringworm.

ပွေးစွဲ, ပွေးပေါက်, *v.* to have ringworm.

ပွေးသတ်, *v.* to cure ringworm.

†ပွေးကိုင်း, *n.* senna.

ပွဲ, 1, *n.* food prepared and placed for eating; a place of eating, a table, eating-board, စားပွဲ; a feast, a festival or entertainment of any kind; originally a religious festival, as the Singhalese *poya*; a public entertainment, သဘင်; a place of melting silver or coining money; a customhouse for receiving transit duties; a broker's premises; မျက်လှည့်ပွဲ, အင်္ဂလိပ်ပွဲ, တရုပ်ပွဲ။

ပွဲအုပ်, *n.* an overseer or manager of a festival; a government inspector of silver, ပွဲချုပ်။

ပွဲကတော်, *n.* the wife of a broker.
ပွဲကျ, *v.* to meet with the approval of the audience at a dramatic performance, as when pleased with the sallies of wit from the လူပြက်; တယ်ပွဲကျ, to bring down the house.
ပွဲကြည့်, *v.* to witness a dramatic, or other public entertainment.
ပွဲခ, *n.* a broker's commission.
ပွဲခံ, *v.* to take part in a festival; to hold a festival.
ပွဲချင်းပြီး, *adv.* instantaneously, immediately, ပွဲချင်းပြီးသေသည်။
ပွဲငတ်, *v.* to have a craving to see a dramatic performance, owing to long abstention.
ပွဲငှား, *v.* to engage a dramatic troupe.
ပွဲစား, *n.* a dealer in uncoined money; a petty factor; a broker.
ပွဲစားရန် (*pron.* ပွဲဇရန်), *n.* a sum of money paid in advance to a dramatic troupe, to secure their future services.
ပွဲဆိပ်, *n.* a broker's landing-place or ghaut.
ပွဲညောင်း, *v.* to be satiated with witnessing dramatic performances.
ပွဲတကာ, *n.* the giver of a feast.
ပွဲတော်ကဲ, *n.* a king's cook, စားတော်ကဲ။
ပွဲတော်တည်, *v.* to partake of food, as a king, ပွဲတော်ထိုင်, ပွဲတော်သုံး။
ပွဲတော်ဖို, *n.* a king's cookhouse.
ပွဲတော်သား, *n.* people employed in the king's culinary department.
ပွဲတွေ့, *v.* to be ascertained and approved in an assembly, and hence to be ascertained and approved in any way. *In ordinary parlance* it would seem to mean, to have been tried and proved in a trial of skill, in time of danger, etc., ပွဲတွေ့ဘူးသည့်လူ, a man who has been tried and found equal to the emergency; may also be used in a bad sense, as when speaking of a person hardened in wickedness.
ပွဲထိန်း, *v.* to keep order at a *pwe*, ပွဲကြပ်။
ပွဲဖြတ်, *v.* to appraise, as a broker.
ပွဲဖို, *n.* a place of melting silver, ငွေမှုတ်ဖို။
ပွဲဖွဲ့, *v.* to indulge in sociable, festive conversation.
ပွဲမိန့်, *an abbrev. of* ပွဲအမိန့်, *n.* a written permit to hold a ပွဲ။
ပွဲရုံ, *n.* a booth in which a dramatic performance is held; a broker's shed, ပွဲတဲ။
ပွဲလန့်, *v.* to be alarmed by some outside disturbance, as an audience when witnessing a dramatic performance.
ပွဲလမ်း, *n.* a festival, entertainment.
ပွဲလုပ်, *v.* to make a festival.

ပွဲဝင်, *v.* to commence holding a festival, ဘယ်နေ့ပွဲဝင်မည်လဲ; ပွဲမဝင်ဘူးသည့်မြင်း, a horse which has never been raced; also said of human beings, when it has a meaning similar to ပွဲထွေ။

ပွဲသိမ်း, *v.* to close a dramatic performance.

ပွဲ, **2**, *v.* to be past the season, as of blossoming or bearing fruit, တုံး, နှင်းပွဲသည်, သစ်သီးပွဲသည်။

ပွဲလျှက် (*pron.* ပွဲညက်), *n.* the product of the dammer bee, deposited in hollow trees.

ပြွက်, **1**, *v.* to utter; *never used in colloq.*; ပြွက်။

ပြွက်, **2**, *see* ပွက်, *v.* to boil up and break, as boiling liquid, or as water in a river, over rocks or shoals.

ပြွတ်, **1**, *n.* a squirt, syringe, pump, any instrument which throws out water with force.

ပြွတ်တံ, *n.* a piston, ပြွတ်ထိုးတံ။

ပြွတ်ပြွတ်, *adv.* squirtingly, as water ejected from a syringe; *applied to speech*, rapidly, fluently, gushingly, စကားတပြွတ်ပြွတ်ပြောသည်။

ပြွတ်, **2**, *v.* to grow in clusters; *not used assertively*, as ပြွတ်၍နေ, to cluster, be collected in a cluster; to throng together, as persons; သည်သရက်ပင်သီးလိုက်သည့်မှာပြွတ်၍နေရော့; အိမ်တံခါးဝမှာလူများပြွတ်နေသည် (*Colloq.*).

ပြွတ်အိုး, *n.* a wide-mouthed water jug.

ပြွန်, **1**, *n.* a tube for conveying anything that flows; *comp.* ပြောင်း; a conduit, acqueduct, pipe, tap, spout, etc., ရေပြွန်, လေပြွန်, ရေကိုပြွန်နှင့်ထုတ်ယူသည်; an irrigation pipe.

ပြွန်ကောက်, *n.* a syphon, ရေခိုးပြွန်။

ပြွန်တံ, *n.* same as ပြွန်။

ပြွန်တိုင်, *n.* a hydrant.

ပြွန်, 2, *see* ပွန်, *v.* to be versed, skilled in, accomplished.

ပြွန်းတီး, *see* ပွန်းတီး, *v.* to be familiar with, intimately acquainted; *used adverbially.*

ပြွမ်း, *v.* to mix together, commingle, နှော, ရော; to be lost, commonly at sea.

ပြွမ်းနှော (*more common*), *v.* to mix together, commingle.

ပြွမ်းရှက်, *v.* to mix together, commingle, ကြာဖြူ၊ ကြာညို၊ လယ်ကစွန်းတို့သည်လည်းပြွမ်းရှက်၍တချက်တည်းဖုံးလွှမ်းကုန်၏။

ပြွမ်းသိပ်, *v.* to mix together, ပြွမ်းသိပ်ထား, တောင်းထဲမှာပြွမ်းသိပ်ထားသည်။

ပြွေ, *n.* a pipe, fife, flute, ပြွေတတ်သောသူ။

ပြွေစုံ, *n.* an organ.

ပြွေမှုတ်, *v.* to play on a flute.

ဖ

ဖ, the twenty-second consonant in the Burmese alphabet, and the second in the class of labials.

ဖဘောင်းပင်, *n.* a tree found in the Mergui district, the fruit of which is edible; the wood is used in building.

ဖက်, 1, *n.* a leaf, considered as an article of use; *comp.* အရွက်။

ဖက်ကတော့, *n.* a funnel made of leaves; used as a flower holder or an improvised drinking cup; ဖက်စိမ်းကတော့အုပ်သည်, ကတော့ထိုးသည်။

ဖက်ကြော, *n.* the main or middle rib of a leaf, midrib.

ဖက်ကြောကလေး, *n.* the small ribs of a leaf.

ဖက်ခွက်, *n.* a dish made of leaves; used before manufactured plates were introduced into the country, ဖက်ခွက်ထိုးသည်။

ဖက်ခွက်နာ, *n.* a species of ulcer.

ဖက်ဆံ (from ဆံ, the hair of the head), *n.* the part of a thatching leaf which is doubled and pinned over the ဖက်တံ။

ဖက်ဆံတို, ဖက်ဆံရှည်, ဖက်ဆံထူ, ဖက်ဆံပါး, *a. see the parts*; *comp.* ဖက်တံတို, ဖက်တံရှည်။

ဖက်ညှာ, *n.* the footstalk of a leaf, a petiole.

ဖက်တံ, *n.* the stick over which the leaves (ဖက်ဆံ) are doubled and pinned for thatching, ဒနိတံ။

ဖက်တံတို, ဖက်တံရှည်, *a. see the parts.*

ဖက်ထိုး, *v.* to prepare leaves for thatching by doubling and pinning them over a stick; to dry leaves for making cheroots, by thrusting them between two hot substances.

ဖက်မှုတ်, *v.* to imitate the cry of a young hog deer calling its dam, by blowing against a blade of grass placed vertically between the thumbs. This ruse is practised by Burmese *shikaris,* to attract large deer and tigers.

ဖက်ရွက်, *n.* same as ဖက်။

ဖက်, 2, *see* ဘက်, *v.* to embrace, hug, without taking up in the arms.

ဖက်ခနဲ (*pron.* ဗက်ခနဲ), *adv.* indicative of the sound which it imitates; hence တဖက်ဖက်, *adv.* with a constant repetition of light blows, တဖက်ဖက်ပုတ်သည်, မအူပင်မြို့မှာခြင်ကိုက်လွန်း၍တဖက်ဖက်ပုတ်နေရသည်, မြင်းကိုကြိမ်နှင့်တဖက်ဖက်ရိုက်သည်။

ဖက်ဆွတ်ရေ, *n.* water tinged red from the leaves of the ဖက်ဆွတ် tree; it flows down the Irrawaddy, usually about the end of March; water in the beds of mountain streams, in which the leaves of the

overhanging trees have been steeped. The drinking of this water is supposed to cause malarial fever.

†ဖက်ညွှန့်, *n.* a kind of cloth.

ဖက်ယား, *n.* a species of spurgewort, the touch of the leaves of which produces an itching sensation. This name is also applied to a species of nettle, the *Urtica heterophylla.*

ဖက်ဝန်း, *n.* a name for two species of *Grewia*, the *Grewia spectabilis*, and the *Grewia Hookerii.* In some districts this name is also applied to weed-like plants of the genera *Triumphetta*, and *Corchorus.*

ဖက်သကပ်, *n.* a disease, ပါဒရက်, ဖက်သကပ်ရောဂါ။

ဖက်သချာ, *n.* a disease allied to paralysis.

ဖက်သန်း, *n.* a kind of tree, the *Bignonia stipulata*; ဖက်သန်းဆီ, an oil obtained from this tree, said to be a remedy for itch.

ဖင်, **1**, *n.* the anus (*vulgar*), စအို, ဝစ္စမဂ်။

ဖင်ခိုလန့်ထွက်ခြင်း, *n.* protrusion of the rectum; a disease of cattle.

ဖင်ဝ, *n.* same as ဖင်။

ဖင်, **2**, *v.* to be in a strait between two, hesitating which to choose, ဖိတ်ဖင်; hence တဖင်ရာရာ, *adv.* in an unsettled state of mind, with wandering, distracted thoughts.

ဖင့်, *v.* to procrastinate, delay, be dilatory, long in doing, နွဲ့, အလုပ်ကိုဖင့်မနေနှင့်, do not dawdle over your work.

ဖင့်စား, *v.* same as ဖင့်, ဖင့်စားနေလျှင်ပြီးနိုင်စရာမရှိ, if you continue to dawdle, the matter cannot be terminated.

ဖင့်နွဲ့, *v.* same.

ဖတ်, **1**, *see* ဘတ်, *v.* to read audibly.

ဖတ်, **2**, *see* ဘတ်, *v.* to interpret, explain (a dream, omen, etc.).

ဖတ်, **3**, *v.* to dress (cotton) with a bowstring, ခွမ်းဖတ်။

ဖတ်, **4**, *v.* to be fresh, glossy, implying delicacy of skin, texture, grain, etc.; used in composition with words expressive of appearance or color; *also in a reduplicated form as an intensive*; of various applications, as နူနူဖတ်ဖတ်, ဟင်းရွက်ဖတ်ဖတ်နူနူရှိသည်, သည်လူအသက်ငယ်လို့၊ ဖတ်ဖတ်ကလေးရှိသေးသည်, ဘူးသီးနုလိုက်ထာဖတ်ဖတ်ကလေး (*colloq.*); also applied to words denoting physical fatigue and exhaustion, ဖတ်ဖတ်မောလို့။

ဖတ်, **5**, *v.* to be dry, free from liquid (*obs.*), hence အဖတ်။

ဖတ်သလတ်လတ်, *a.* dry, as fruit, အရည်မရွှမ်းသည့်ကြိစ္စတ်လျှင်ဖတ်သလတ်လတ်နှင့်အရည်မရှိ။

†ဖတ်လတ်, *adv.* loosely and flappingly; *usually used in a reduplicated*

form, ထားနှင့်ရတ်လိုက်သည်မှာ၊အသားဖတ်လတ်လတ်ကျနေသည်, လေတိုက်လို့အထိဖတ်လတ်ဖတ်လတ်နေသည်။

ဖတိုင်, *n.* a bedstead formerly used by *pongyis*, ရတင်။

ဖန်, 1, *n.* glass.

ဖန်ကတိ (*obs.*), ဖန်ကတုံး, *n.* a wineglass; *comp.* ကတုံး; ဖိုင်ကလတ် is more frequently used.

ဖန်ကပ်, *n.* a kind of glass ornament (*obs.*).

ဖန်ကျောက်, *n.* crystallized quartz; a counterfeit precious stone.

ဖန်ကြာပွင့်, *n.* a glass candle shade; also called ဖန်ပဗိုင်းပွင့်, and မှန်ပဗိုင်းပွင့်။

ဖန်ချက်, *v.* to manufacture glass.

ဖန်ချက်ဖို, *n.* a glass furnace.

ဖန်ချက်ဝန်, *n.* the Chief of Glass-makers, a title conferred by the Kings of Burma.

ဖန်ခွက် (*pron.* ဗွက်), *n.* a glass cup or vessel, ဖန်တကောင်း။

ဖန်ခွက်သန်း, *v.* to be blurred, as glass.

ဖန်ပေါင်းချောင်, *n.* a globe lamp, ပေါင်းချောင်မီးအိမ်။

ဖန်ပွတ်လုံး, *n.* balusters made of glass, as at the **စံကျောင်း** built by King Mindon.

ဖန်ဖလား (*pron.* ဗလား), *n.* a glass bowl, finger bowl, tumbler.

ဖန်, 2, *v.* to make, create, to give a form or appearance; *not used singly*.

ဖန်ဆင်း (*pron.* ဇင်း), *n.* same (*more common*).

ဖန်တီး (*pron.* ဒီး), *v.* to plan, calculate in the mind, ထီစယ်; to contrive, invent, fabricate, ချည်တမျိုးဖြင့်အဝတ်အမျိုးမျိုးဖြစ်အောင်ဖန်တီးနိုင်သည်; စကားနားမလည်လျှင်လည်အောင်ဖန်တီးပြောတတ်သည်။

ဖန်, 3, *v.* to clean (cotton) by pulling and picking before dressing it with the gin, and with the bow, ဝါဖန်သည်။

ဖန်, 4, *v.* to be astringent (in taste); to be dazzled, အအိမ်ပျက်လို့မျက်စိဖန်နေသည်။

ဖန်ခါး, *n.* the *Terminalia tomentella*, bearing an astringent and bitter fruit; common above Prome.

ဖန်ခေါက်, *n.* any astringent bark.

ဖန်ရည်, *n.* astringent liquor; commonly applied to decoctions of barks, roots, etc.

ဖန်, 5, *v.* to shuffle (cards), ဖဲဖန်, ကုလားဖန်ထိုးသည်, to shuffle cards by holding them nearly upright and dropping them, one upon another.

ဖနှောင့် (*pron.* ဖနောင့်) (from ဘဝါး, and နှောင့်), *n.* the heel, ခြေဖနှောင့်; *comp.* လက်ဖနှောင့်။

ဖနှောင့်ခံ, *n.* a heel-piece; **ဖနှောင့်ခံထပ်**, *n.* a heeltap.

ဖနှောင့်ဖကျည်း, *n.* same as ဖနှောင့်။

ဖန့်ဖန့်, 1, *a.* nearly dry, ထန့်ထန့်, ထပ်ထပ်, အဝတ်များဖန့်ဖန့်ရှိသည်, မြေကြီးခပ်ဖန့်ဖန့်ရှိသည်။

ဖန့်ဖန့်, 2 (from ဖန်, to be astringent), *a.* slightly astringent.

ဖန့်မြစ်, *v.* to be hard, as liquor.

ဖပ်ဖပ်, *a.* or *adv.* moist, wet; *less than* ရွှဲရွှဲ; ထမင်းကို ဟင်းရည်ဖပ်ဖပ်သမ်းစားသည်, မုန့်လာဥကြက်ဆီဖပ်ဖပ်ထည့်ချက်လျှင်ကောင်းသည်။

ဖမိုး, *n.* the back of the hand, လက်ဖမိုး; the instep.

ဖမျက်, *n.* the ankle, ခြေဖမျက်, ခြေမျက်စိ။

ဖမ်း, *see* ဘမ်း, *v.* to try to catch; to arrest (a criminal).

ဖယ်, 1, *v.* to go aside, လွှဲ, ရှောင်; to put aside, remove out of the way; *comp.* ပယ်, and ရှား; hence ခြေဖယ်, to be splay-footed; အမိုးရမင်းလာသည့်အခါလမ်းဖယ်နေကြ။

ဖယ်ထား, *v.* to put aside, remove out of the way, သည်စာအုပ်များနိုပေါ်မှာမထားနှင့်၊ဖယ်ထားလိုက်ပါ။

ဖယ်ရမ်း, *adv.* sidelingly, with an uneven gait.

ဖယ်ရှား, *v.* to put aside, remove out of the way, သည်သူအလွန်ပွေလီသည်ကိုဖယ်ရှားမှတော်မည်။

ဖယ်လှယ်, *v.* to exchange; to borrow for a short time; *see* ဖလှယ်။

ဖယ်လွှဲ, *v. see the parts*; အမှုရင်ဆိုင်တွေ့မှဖယ်လွှဲလို့မရဘူး၊မတွေ့ခင်ဖယ်လွှဲရမည်။

ဖယ်သွား, *v.* to turn, take an other direction, as a road.

ဖယ်, 2, *n.* a saw-set, saw-wrest.

ဖယောင်း, *see* ဘယောင်း, *n.* wax.

ဖရင်ဂီ (*pron.* ဖရင်ဂျီ, *a corruption of Feringhi*), *n.* a Portuguese, or descendant of a Portuguese; a Roman Catholic. "There is no doubt that it is the name Franki, slightly corrupted, which from the days of the Crusades has been used all over Asia by the Mussulmans, to indicate Christians in general. During the campaigns in Afghanistan the English were called *Feringhis* by the natives of the country." *Bigandet.* The Roman Catholic Bishop resident at Rangoon, is styled ဖရင်ဂီဆရာတော်ကြီး, irrespective of his nationality.

ဖရင်ဂီဘာသာ, *n.* the Roman Catholic religion.

ဖရုသဝါစာ, *n.* rough, violent, abusive language, ကြမ်းတမ်းသောစကား။

ဖရုံ, *n.* the pumpkin, as ရွှေဖရုံ, the yellow pumpkin; ကျောက်ဖရုံ, the white pumpkin; ဖရုံခါး, much sought after by alchemists.

ဖရုံစိတ် (from စိတ်, to divide), *n.* a three-sided stick of timber.

ဖရုံမွဲ. *n.* the long, white species of pumpkin, ကျောက်ဖရုံ။

†ဖရိုဆွဲ, *n.* the lower parts of the posteriors; *see* တင်ပါးဆွဲ; sometimes designated ခွေးဆွဲ။

ဖရဲ (သီး), *n.* the watermelon.

ဖရိုဖရဲ, *adv.* broken, scattered, in disorder, ဖယောင်းပတာ, ကျွန်ုပ်အင်္ကျီများကိုကောင်းကောင်းခေါက်ထားပါ၊ဖရိုဖရဲမထားပါနှင့်။

ဖလခန်း, *n.* a kind of boat, ပင်လယ်ငှက်။

ဖလဌာန် (Pali ဖလ, profit, and ဌာန, a place), *n.* one who has attained any one of the four grand rewards or blessings; *comp.* မိဂ်လ်; သောတာပတ္တိဖလဌာန်, သကဒါဂါမိဖလဌာန်, အနာဂါမိဖလဌာန်, အရဟတ္တဖလဌာန်။

ဖလယ် (*a corruption of* ဖယ်လှယ်), *v.* to exchange, ထဲလှယ်; to borrow for a short time; ကျွန်ုပ်ကုန်များကိုငွေနှင့်ရောင်းမစွန်းသို့ကုန်ချင်းဖလယ်ခဲ့ရသည်။

ဖလံ (ပင်), 1, *n.* the *Bauhinia diphylla.* Ropes are made of the bark; these are said to be more serviceable in the rains than in the dry weather, wet improving them; cattle eat the leaves of the ဖလံရွက်; the flowers are made into a kind of chutney and eaten; လူဖလံ, a little spare-built man; this term is said to be derived from the fruit of the ဖလံ, which is dry and attenuated in appearance (102).

ဖလံ, 2, *n.* a winged moth, ဖလံပြွေ။

ဖလံတောင်ဝေး, *n.* a kind of plant, a species of *Spirical costus,* ပျံင်တောင်ဥ။

ဖလား, *n.* a metal cup or bowl; ဖန်ဖလား, a glass tumbler, ဖန်ခွက်တို။

ဖလားရိုက်, *v.* to fashion a metal cup or bowl.

ဖလားစို (*pron.* ဖလဇို), *n.* the four silver cups always kept in the betel-box, ဖလားစိုကွမ်းအစ်နှင့်ညှော်ခံသည်။

ဖဝါး, *see* ဘဝါး, *n.* the palm of the hand, or sole of the foot; a foot twelve inches; *comp.* မိလာ။

ဖဿ (Pali), *n.* perception, အာရုံကိုတွေ့ခြင်းဖဿဖြစ်သည်; "*phassa* includes those things that have no *rupa* (ရူပ), but are apprehended by the mind; it produces the three sensations (ဝေဒနာ); pleasure (သုခဝေဒနာ), pain (ဒုက္ခဝေဒနာ), and that which is indifferent, neither the one nor the other (ဥပေက္ခာဝေဒနာ), and from it, as from the first, comes sorrow, as it is connected with the body; sorrow is produced by means of thought, and thought and sorrow united produce fear." M.B.

ဖါ, 1, *n.* a four-cornered basket with a cover, နှီးဖါ, ထန်းခေါက်ဖါ, ထန်းရွက်ဖါ။

ဖါချုပ်, *n.* a square or round basket, in which women keep rolls of cotton: the basket in which snake charmers confine snakes.

ဖာလျှား, *n.* an oblong basket, ဖာရှည်။
ဖာဝိုင်း, *n.* a circular basket.
ဖာ, 2, *v.* to mend a breach; to close a hole by patching or otherwise; to try to rectify, *lit.* to "patch up," စကားဖာ။
ဖာထေး, *v.* to mend by calking; ကျွန်ုပ်တောင်းတယ်စုတ်သည်၊ ဖာပေးပါ, my basket is very much rent; please patch it for me.
†ဖာတန်း (*pron.* ဖာဒန်း), *n.* prostitutes' quarters in a town.
ဖာတန်းထောင်, *v.* to set up as a brothel-keeper.
ဖာပုန်း, *n.* a woman who secretly practises prostitution.
ဖာသည် (*pron.* ဖာသယ်), *n.* a prostitute.
†ဖာလာ, *n.* the cardamom plant.
ဖာလာနဖိတ် (*pron.* နဖိတ်), ဖာလာဝထိ, *n.* species of the cardamom plant.
ဖာသာ, *see* ဘာသာ, *adv.* of one's own accord, လျောက်လျား။
ဖာသီးဖာသာ, *see* ဘာသီးဘာသာ, *adv.* in an indefinite, unsettled manner, မသေမချာ။
ဖား, 1, *see* ဘား, *n.* a frog; a small piece of wood nailed on a post or the side of a house, a cleat.
ဖား, 2 (*pron.* ဘား), *v.* to hang loosely about, be flowing, full, luxuriant, ဝေ, သူ့အဝတ်ကိုဖားဖားရှည်ရှည်ဝတ်တတ်သည်, သည်သစ်ပင်နှစ်ပင်အကိုင်းအခက်အလွှန်ဖားသည်။
ဖားလျှား, *adv.* hanging loosely about, ဦးဆံဖားလျှားထားသည်, ဆံပင်ဖားလျှားချသည်။
ဖား, 3, *v.* to be fatigued and blown, as a horse in a race, သည်မြင်းလက်ဦးလား၊နောက်လားဖားသည်; also applied to gamecocks, သည်ကြက်ဖားလာပြီ။
ဖိ (from ဗိ, to be pressed), *v.* to press downward or sidewise, to crush, flatten; *less than* နှိပ်; to oppress, နှိပ်စက်; to hug the shore, as a boat, ကမ်းနားကိုလှေဖိသွားသည်။
ဖိစီး, ဖိနင်း, *v.* same; to lean on; သည်သက္ကလတ်စောင်လေမလွှင့်ရအောင်ကျောက်ခဲနှင့်ဖိထားပါ; ကျပ်ကျပ်ဖိနင်း။
ဖိတ်, 1, *see* ဘိတ်, *v.* to invite.
ဖိတ်, 2, *v.* to spill.
ဖိတ်စည် (*pron.* စဉ်), *v.* same; including the idea of spattering; *fig.*, to be lost, as the life of a human being, a term specially in vogue at the time of epidemics, သည်နှစ်အတွင်းကျောက်ပေါက်သည့်လူများအလွန်ဖိတ်စည်ကြသည်, လူနှစ်ဆယ်ကျော်သေဆုံးဖိတ်စည်သည်။
ဖိတ်ဖိတ်, *adv.* glitteringly, လက်လက်, brilliantly; *usually followed by*

တောက်, ပဝါအရောင်ဖိတ်ဖိတ်တောက်သည်, စိန်အရောင်တောက်လိုက်သည်မှာ၊ဖိတ်ဖိတ်ဖိတ်ဖိတ်နှင့်နေသည်။

ဖိတ်ဖိတ်စည်စည် (*pron.* စဉ်), *adv.* scatteringly, wastefully, as water, ရေဖိတ်ဖိတ်စည်စည်ရှိသည်; as rice, money. သည်နှစ်ရောင်းဝယ်သည့်ကုန်များဖိတ်ဖိတ်စည်စည်တယ်ရှိသည်၊အဖြတ်အစွန်းမရှိ။

ဖိတုံး (from ဖိ, and တုံး), *n.* three logs of wood overlaid with gold or silver leaf, used to keep down a corpse during the process of cremation, ရွှေဖိတုံး၊ငွေဖိတုံးတင်သည်။

ဖိန်း, 1, *v.* to feel dull, heavy, indisposed to move, မိုးသည်းအုံ့သည့်အခါ အလွန်ဖိန်းတတ်သည်၊နေမကောင်းပါ။

ဖိန်းတိန်းတိန်း, *adv.* of similar import.

ဖိန်း, 2, *v.* to crow, as a pheasant, ရစ်ဖိန်းသည်။

ဖိန်းခါ, *n.* the fourth day from the present.

ဖိန်းနွဲ့ (*sometimes pron.* ဗနွဲ့), *n.* the third day from the present; နက်ဖြန်၊သန်ဘက်၊ဖိန်းနွဲ့, to-morrow, next day after to-morrow, third day from the present.

ဖိမ့်ဖိမ့်, *adv. an intensive to* တုန်, implying a general tremor, ဖိမ့်ဖိမ့်တုန်အောင်ကြောက်သည်။

ဖီ, 1, *v.* to prevent, hinder, ဆီး, တား; *rarely used*; hence မာန်ဖီ။

ဖီဆန်, *v.* to contradict, oppose, be contrary, ငြင်းဆန်; *with* အမိန့်, *or* အာဏာ, to contravene an order, အမိန့်အာဏာဖီဆန်သည်, အစိုးရမင်းအာဏာကိုခင်ဗျားဖီဆန်လို့ဖြစ်မည်လား။

ဖီလာ, *adv.* right across, ကန့်လန့်; *n.* half a foot, six inches; a foot-breadth; *comp.* ဘဝါး; ဖီလာဆီးသည်, သိတာမြစ်ကြီးဖီလာဆီးသည်၊ခရီးမခန့်ပါဘူး, လမ်းမှာသစ်ပင်ကြီးဖီလာခံနေလို့လှေမသွားနိုင်ပါ။

ဖီလာခရိယာ, *n.* an antonym, counterterm, used as a correlate of synonym.

ဖီလာဖြတ်, *adv.* athwart, right across, ကန့်လန့်။

ဖီ, 2, *int.* expressive of dislike, disgust.

ဖီး, 1, *see* ဖြီး, *v.* to comb; to brush (cloth); to card (cotton or wool).

ဖီး, 2, *v.* to be in flesh, to be in good condition, as human beings or domestic animals; *chiefly used in* ဖီးအောင်ဝသည်; သည်လှေသူကြီးဝလိုက်သည်မှာဖီးလို့ (*Colloq.*)

ဖီးကြမ်း, *n.* the most common kind of plantain; slightly acid; *see* ငှက်ပျောဖီးကြမ်း။

ဖု, *v.* to protuberate, bunch; to be knotty, knobby; hence အဖု; သည်သူ့ခြေသလုံးမှာသွေးကြောများဖုနေသည်, the veins on this person's leg are varicose.

ဖုဆစ်, *v.* same as ဖု; to proceed step by step in an investigation, ဖုဖုဆစ်ဆစ်မေးသည်။

ဖုတ်, **1**, *n.* a kind of evil spirit which lives in forests, mountains, ruined buildings, trees, etc.; "usually the spirit of a man who has died a violent death, and has been deprived of suitable funeral rites." ဖုတ်, တစ္ဆေ, ဖုတ်ပြိတ္တာ။

ဖုတ်, **2**, *n.* dust lying on the ground; *coarser than* ဖုံ; ထောင်းထောင်းထသောဖုတ်, thick dust, smother.

ဖုတ်လူး, *v.* to roll in the dust, as some kinds of birds and snakes, *e.g., Viper Russelli.*

ဖုတ်လူးငှက်, *n.* a kind of bird.

ဖုတ်, **3**, *n.* a kind of insect; the ant-lion.

ဖုတ်လှိုက်ဖုတ်လှိုက်, *adv.* out of breath, from fatigue or disease, မောလိုက်သည်မှာဖုတ်လှိုက်ဖုတ်လှိုက်နှင့်။

ဖုတ်, **4**, *v.* to roast or burn, by putting on or into the fire; *comp.* ကင်, and အုံး။

ဖုတ်ကြည်း, *v.* to burn at a funeral, to cremate.

ဖုတ်ကျွေး, *v.* same.

ဖုတ်စား, *v.* to roast in the fire and eat, ငှက်ပျောသီးဖုတ်စားသည်။

†ဖုတ်ခနဲ, *adv.* indicative of a light sound, such as the word imitates, ခဲဖုတ်ခနဲကျသည်။

ဖုတ်စု (from အဖုတ်, a small clump), *n.* a small island forming in the sea, or elsewhere, ကျွန်းဖုတ်စု; a kind of play; a clump of trees, bushes, a cluster of hills, etc., သစ်ပင်ဖုတ်စု, ချုံဖုတ်စု, တောင်ဖုတ်စု။

ဖုတ်ဖုတ်, *adv.* expressive of the sound which it imitates, ဖုတ်ဖုတ်ဖုတ်ဖုတ်နှင့်ပြေးလာသည်, ခြေသံဖုတ်ဖုတ်ကြားသည်။

ဖုန်း, *not used alone.*

ဖုန်းစား, *n.* a mendicant, ယာစကာ, သူဖုန်းစား, ဖုန်းတောင်းယာစကာ။

†ဖုန်းကြီး, *see* ဘုန်းကြီး, *n.* a priest of Buddh.

ဖုန်းဆိုး, *n.* thick jungle; a deserted *taungya*, ရွာပျက်ဖုန်းဆိုး။

ဖုန်းဆိုးထ, *v.* to spring up, as undergrowth.

ဖုန်းပေး, *see* ဘုန်းပေး, *v.* to eat (*clerical*).

ဖုမ္ဗသိမ် (*pron.* ဖုံးမသိမ်), *n.* the camphor tree, *Laurus camphora*, the Indian laurel; purified camphor.

ဖုသျှ (*pron.* ဖုတ်ရှ), *n.* the stars in the head of the Hydra.

ဖုသျှသကြိန်တော်ခေါ်, *v.* to perform the ceremony of washing the king's head (once a year), when the head of the Hydra is on the meridian; *comp.* သကြိန်ခေါ်။

ဖုံ, **1**, *n.* a cushion, နေရာထိုင်။

ဖုံ, **2**, *v.* to be fine, dusty, powdery, မှုန်; to be well trodden, as a street or road; to be powdered, as the face, မျက်နှာချယ်လိမ်းထားလို့ ဖုံနေပြီ, သနပ်ခါးတဖုံဖုံလိမ်းတတ်သည်; to be acquainted with, familiar with, versed in, သည်တောကိုရောက်ဘူးသလား။ရောက်ရုံမကဖုံနေပြီ; *comp.* ကြေ; ဖုံ is generally used with reference to intimate knowledge of locality, while ကြေ implies intimate general knowledge; *n.* dust risen and floating, or settled.

ဖုံအထမျှား, *v.* to be dusty.

ဖုံခါ, *v.* to dust a room, pieces of household furniture, etc.

ဖုံတင်, *v.* to be covered with dust.

ဖုံထ, ဖုံလွှင့်, *v.* to rise, as dust; to be blown about, as dust, ဖုံတထောင်းထောင်းနှင့်ထသည်, ဖုံကျသည်။

ဖုံထူ, *v.* to be very dusty, as a road, မန္တလေးလမ်းများနွေအခါဖုံဒူးနှစ်လုမတတ်ထူသည်။

ဖုံမှုန့်, *n.* same as ဖုံ; *comp.* ဖုတ်; ဖုံမှုန့်ကပ်သည်, ဖုံမှုန့်လူးသည်။

ဖုံး, *v.* to cover, cover up, အုပ်, ကြွေးဖုံးကြေသည်၊အနာဖုံးသေသည်။

ဖုံးအုပ်, *v.* same as ဖုံး။

ဖုံးကွယ်, *v.* to conceal one's self, or another.

ဖုံးထား, *v.* to cover up, သောက်ရေအိုးကိုအုပ်ဆောင်းနှင့်ဖုံးထားလိုက်ပါ, cover the drinking-water pot with an အုပ်ဆောင်း; to hush up, as an offense, crime, or indiscretion.

ဖုံးဖိ, *v.* to suppress, or hush up a matter; to carry out a plan with secrecy; သည်လူသတ်မှုဘဲ့နှယ်ပေါ်နိုင်မည်လဲ။ ရွာလူကြီး များကဖုံးဖိထားသည်, how can this murder come to light? the elders of the village are hushing it up.

ဖုံးလွှမ်း, *v.* to overspread; to cover up.

ဖုံးလွှမ်းပေးကမ်း, *v.* same as ပေးကမ်း; especially, to give in charity.

ဖူး (*also written* ဘူး), **1**, *v.* to behold reverentially.

ဖူးမြင်, *v.* same as ဖူး။

ဖူးမြော်, *v.* to look up to with reverence, လပြည့်နေ့ရွှေတိဂုံဘုရားကိုဖူးရအောင်သွားကြစို့, မြတ်စွာဘုရားဖူးမြော်ကန်တော့ပါ၏။

ဖူး, **2**, *v.* to bud, swell into a little pointed protuberance, as trees, the skin, etc.; အဖူးထွက်။

ဖူးစောင် (*pron.* ဖူးဇောင်), *n.* a kind of white coverlet.

ဖူးရရွ, *adv.* in pimples.

ဖူးရောင်, *v.* to swell, as a wound, sore, etc., ဖူးရောင်သောဒဏ်ရာရှိသည်,

ကျွန်တော်သမီးငယ်မီးလောင်လို့အနာဖူးရောင်နေသည်, owing to my little daughter having been burnt, the injured parts remain swollen.

ဖူးကောင်, *n.* a guinea-pig.

ဖေဖြွာရီ (Eng.), *n.* February, ဖေဖြွာရီလ။

ဖေး, 1, *v.* to scab over, အနာဖေးသည်; hence အဖေး။

ဖေး, 2, *v.* to ward off evil from another; to turn a boat or ship from shore, in order to gain an offing, တက်မဖေး, တက်မဖေးထား။

ဖေးတိုက်, *v.* to push against, or strike, with the shoulders.

ဖေးမ, *v.* to ward off evil and assist another, ဖေးဖေးမမပြုပါ။

ဖေး, 3, *v.* to be broken down in bodily strength or ability, by hard labor or severe punishment, ဖေးနေအောင်ရိုက်သည်။

ဖေးထိုးရင်ကျပ် (*pron.* ဖေးဒိုးရင်ဂြပ်), *n.* a disease arising from flatulency.

ဖဲ, 1, *n.* satin, ဖဲခေါင်, a satin shawl, ဖဲပုဆိုး, a satin *puhso* or waistcloth.

ဖဲအင်္ကျီ, *n.* a satin jacket, or coatee.

ဖဲခန့်, *n.* a strong kind of satin.

ဖဲထီး, *n.* a parasol or umbrella, whether made of satin or silk; frequently applied to umbrellas covered with cotton, or alpaca.

ဖဲ, 2, *n.* a playing card (ထောင့်, a diamond; ညှင်း, a club; ဒိန့်, a heart; ဖူး, a spade; တစ်, an ace; ကုလားထီး, a king or knave; ကုလားမ, a queen).

ဖဲကစား, *v.* to play cards, ဖဲရိုက်; အပေါက်နှစ်ဆယ်, ကိုးမီး, ကျင်တွဲ, ဆယ့်ငါး are gambling games played with cards.

ဖဲချိုး, *v.* to cut cards.

ဖဲစားဖဲချေ, *adv.* gaining and losing by turns.

ဖဲဒိုင်, *n.* a croupier at cards.

ဖဲနိုင်, *v.* to win at cards.

ဖဲဖန့်, *v.* to shuffle cards; ကုလားဖန့်ထိုး, to shuffle cards in the European style.

ဖဲရိုက်, *v.* to play cards, ဖဲကစား။

ဖဲရှုံး, *v.* to lose at cards.

ဖဲဝေ, *v.* to deal the cards.

ဖဲဝိုင်း, *n.* a party playing at cards, a card-party.

ဖဲသွင်း, *v.* to introduce a card surreptitiously into a pack, ဖဲသွင်းဖဲညှပ်တယ်ကောင်းသည့်လူ။

ဖဲ, 3, *v.* to go aside or away, to get out of the way, သည်ရွာမှဖဲ၍သွားသည်, ရှောင်, ရှား; *see* ဖယ်။

ဖဲကြည် (*pron.* ကြည်), *v.* to avoid, shun, ခင်ဘျားမကောင်းသောသူများကို

မဖဲမကြည်လျှင်ရှေ့သို့ဒုက္ခများစွာခံရလိမ့်မည်, if you do not shun bad people, you will have to suffer much misery in the future.

ဖဲရှောင်, *v.* to avoid, shun.

ဖဲသွား, *v.* to go away, either on business or from dissatisfaction, ရန်ကုန်မြို့မှပြည်မြို့သို့ဖဲသွားသည်။

ဖဲ့, *v.* to break off, as a small piece from a larger, ချိုးဖဲ့; to break with the hands, to crumble, as bread; to break off from others, take a different course; ဆူးများပါသောအပင်ကတခက်တခက်ဖဲ့ပြီးယူခဲ့ပါ, break off and bring me a branch or a leaf, of the tree with thorns on it; သည်မုန့်တယ်မာသည်၊ချိုးဖဲ့လို့မရနိုင်။

ဖဲ့ယွဲ့, *v.* same, သည်သူသူတပါးများလိုမပြုမလုပ်၊ဖဲ့ယွဲ့နေသည်။

ဖော, 1, *n.* the boom of a boat sail (*rare*).

ဖော, 2, *v.* to be swollen; *less than* ရောင်; to be bloated, သွတ်; to buoy up the body, as in swimming, ရေဖော၍ကူးသည်, ရေထဲဖော၍သွားသည်; to make one's self conspicuous, to attract notice, as a soldier defiantly offering himself as a mark to the enemy, အမှုမထားဘဲတပါးသောစစ်သားတို့ကသေနတ်ဖြင့်ပစ်စေအောင်ကိုယ်ကိုဖောပြသည်; မျက်နှာဖောပြသည်, ဖောပြ၍သွားသည်။

ဖောရောင်, *v.* to be bloated and swollen; ရွက်ဖြူဖောဖောရှေသော်ဘ္နင့်၊ မြစ်ကြောအညာသို့ဆန်လတ့်, they shall ascend the channel of the river, in golden vessels, with swelling white sails; said to be a prophecy foretelling the arrival of the British, in the upper waters of the Irrawaddy.

ဖောဖောသီသီ, *adv.* in abundance, plentifully, ခင်ဗျားတို့အိမ်မှာအစားအသောက်ဖောဖောသီသီရှိပါပေသည်။

ဖေါက်, *v.* to make a hole in or through, to perforate; to burst (*trans.*), cause to explode; to fire, as to discharge a gun, in order to empty the barrel; to fly off to another subject in conversation, ဖေါက်၍ပြောသည်; to join intrusively in conversation; to change, ferment, အရက်ဖေါက်သည်, ကစော်ရည်ဖေါက်သည်; (*trans.*) to slake, as lime; to cause to sprout; to castrate; applied to horses and some other animals, ဖွေးစွေဖေါက်; to change (*intrans.*) from good to bad; to break one's faith, သစ္စာဖျက်; not to abide by, as a decision, ဖြတ်စာကိုဖေါက်, ထွက်စားဖြတ်စာဖေါက်; to make a new road, လမ်းဖောက်; to punch court stamps, တံဆိပ်ခေါင်းဖေါက်သည်; to break into a house or building, အိမ်ကိုဖေါက်သည်; အုန်းသီးကိုဖေါက်လိုက်ပါ, make a hole in this cocoanut; အကျဉ်းသမားများထောင်ကိုဖေါက်ပြေးကြသည်, the prisoners broke jail and fled; သည်သူသစ္စာဖောက်တတ်လွန်းလို့မည်သူ

မှုမရှိသောဘူး, as this person is so very much in the habit of breaking his word, no one respects him.

ဖေါက်ကျား, ဖောက်ပြန်, ဖေါက်လဲ, ဖောက်လွှန်, ဖောက်ဖွဲ, *v.* to fall away, apostatize; ဖေါက်ပြန်, when used with reference to a married woman, means that she has been guilty of adulterous intercourse, လင်ကြီးရှိလျက်နှင့်ဖေါက်ပြန်သည့်မိန်းမ; ရောဂါဖေါက်ပြန်; ဖေါက်ပြန်သောသူ, a turncoat.

ဖေါက်ခွဲ, *v.* to break, as an earthen vessel, အိုးကိုဖေါက်ခွဲသည်; to break open a box, သေတ္တာကိုဖေါက်ခွဲသည်; ထားနှင့်ဖေါက်ခွဲသည်, to open (a sore); ထိုးဖေါက်, to stave.

ဖေါက်ထွင်း, *v.* to make a hole in or through, to perforate; to take the lead boldly and independently, commonly for the worse; တိုင်များကိုဆောက်လက်ရိုက်တို့ဖြင့်ဖေါက်ထွင်းသည်, one makes holes in posts with chisel and mallet; ညီအစ်ကိုငါးယောက်ထဲမှာအငယ်ဆုံးဖေါက်ထွင်းသည်, amongst the five brothers, the youngest takes the lead; သည်ရွာမှာသည်သူတယောက်ဖေါက်ထွင်း၍ဆိုးသည်, in this village this man takes the lead in being vicious.

†ဖေါက်ကား, *see* တောက်ကား, *v.* to exchange goods, trade.

ဖေါက်သည်, *see* တောက်သည်, *n.* a constant customer, whether for consumption or export.

ဖေါင်, *see* တောင်, *n.* a raft or float; a handsome boat for traveling, a royal barge.

ဖေါင်ဖေါင် (မြည်), *adv.* expressive of the sound which it imitates, စကားပြောလိုက်ထာဖေါင်နေရော့ (*colloq.*), မိုဃ်းတားအတွင်းဝန်ဦးတုတ်စကားတဖေါင်ဖေါင်ပြောနိုင်သည်။

ဖေါင်း, 1, *v.* to rise, as a blister (အရေဖေါင်း), a bubble, or as fermented bread; to be bloated, inflated, blown up, as a bladder; သည်လူလက်မီးလောင်လို့၊အရေဖေါင်းနေသည်, owing to this man's having burnt his hand, the skin is blistered.

ဖေါင်းအိုး, ဖေါင်းခံ, ဖေါင်းခံအိုး, *n.* a kind of large pot, called also နံ့နီအိုး, because made at the village of နံ့နီ။

ဖေါင်းကြွ, *v.* same as ဖေါင်း။

ဖေါင်းထွက်, *v.* to belly, as a sail.

ဖေါင်းပွပွ, ဖေါင်းဖေါင်းပွပွ, *adv.* in a light, puffy state, as bread; swelling out, as clothes which are too large, အင်္ကျီဖေါင်းပွပွကြည့်လို့မကောင်း။

ဖေါင်းသွတ်, *v.* to be bloated, မီးပုံးပျံမှိုင်းဝလို့ဖေါင်းသည်, the fire-balloon being full of hot air is inflated; သည်ဝက်စည်ဖေါင်းကို၊ဖေါင်းအောင်မှုတ်လိုက်ပါ, blow in this pig's bladder to inflate it.

ပေါင်း, **2**, *n.* a cornice or facing; applied to the ornamental work on the spires of pagodas, above the သပိတ်မှောက်; a hollow piece of brass, horn, or other substance used about the headstall of an ox, နွားမှာပေါင်းဆွဲသည်. or ပေါင်းကြိုးဆွဲသည်။

ပေါင်းရစ်, ပေါင်းလုံး, *n.* varieties of cornice; *comp.* လက်ရစ်။

ပေါင်း, **3**, *n.* a species of reed.

ပေါင်းကား, *n.* same; one kind of parrot, ကြက်တူရွေးပေါင်းကား, ကြက်ပေါင်းကား။

ပေါင်းဝတ်, *a.* gray, applied to horses, ပေါင်းဝတ်ခြောက်, ပေါင်းဝတ်ဖြူ, ပေါင်းဝတ်နီ။

ပေါဋ္ဌဗ္ဗ (*pron.* ဖွတ်တဗ္ဗ) (Pali), *n.* tangibility, အတွေ့; "*pottabban*, being the power of feeling or sensibility; as when a garment is put on, the body is conscious of a sensation, either comfortable or unpleasant, according to the material of which it is made." M.B.

ပေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံ (*see* ပေါဋ္ဌဗ္ဗ, and အာရုံ), *n.* tangibility realized.

ပေါ့, **1**, *v.* to lighten, make light; to minimize the magnitude of a criminal offense, by suppressing evidence, or by chicanery, အမှုကိုပေါ့စေရင်သည်; အမှုကိုပေါ့အစစ်ခံသည်; to state or represent less strongly than the truth will bear, to understate, ပေါ့ပြော; to tone down a statement.

ပေါ့, **2**, *v.* to float by an effort; *n.* a kind of cork-tree; the wood of the same; a buoy; လှေကိုပေါ့နှင့်ပေါ့တွယ်လိုက်ပါ။

ပေါ့အူ, *n.* cork, the wood, ပေါ့အူနှင့်မီးထွန်းသည် (အူပေါ့, pith; အကာ, sapwood; အနှစ်, the heartwood, of a tree).

ပေါ့တပ်, *v.* to attach corks, as to a net, ငါးသလောက်ပိုက်ကိုပေါ့တပ်။

ပေါ့ပန်း, *n.* an artificial flower, made of pith, offered at pagodas, or worn by women.

ပေါ့ဝါး, *n.* a bamboo lashed on either side of a boat, to keep it stiff.

ပေါ့လုံး, *n.* a fillet of book muslin. The wearing of this fillet was compulsory on all natives entering the palace at Mandalay; when worn, the top-knot and crown of the head were exposed, ခေါင်းပေါင်းပေါ့လုံးပေါင်းသည်။

ပေါ်, **1**, *see* ပေါ် (from ပေါ, to appear), *v.* to produce, bring to light.

ပေါ်, **2**, *see* တော်, *v.* to associate, keep company; *not used singly.*

ဖို, **1**, *v.* to be barren, without offspring, or without fruit; applied both to human beings and to trees; hence အဖို; မိန်းမဖိုသည်, ယောက်ျားဖိုသည်; *comp.* မြုံ။

ဖို, 2, *see under* သက်လုံ; သက်လုံဖို, to be out of breath, to pant feebly and faintly.

ဖို, 3, *n.* a bellows.

ဖိုကြင်ထိုး, *v.* to use a bellows at the cremation of a monarch, a *pongyi*, or a chief queen.

ဖိုထိုး, *v.* to blow a bellows.

ဖိုသူကြီး, *n.* a master blacksmith, ဖိုသူကြီးမင်း; ပန်းပဲဆရာ, ပန်းပဲသူကြီး။

ဖို, 4, *n.* a fireplace; hence အုတ်ဖို, အိုးဖို, စားဖို (*pron.* စဖို), ပေါင်းဖို, ဒီးဖို။

ဖိုင့်ဖိုင့်, *a.* or *adv.* square-built; applied to people, လူခပ်ဖိုင့်ဖိုင့်။

ဖိုင်းခနဲ (*pron.* ဖိုင်းခနဲ), ဖိုင်းဖိုင်း (*pron.* ဖိုင်းဖိုင်း), *adv.* expressive of the sounds which they imitate, ဖိုင်းခနဲလဲသည်, ဖိုင်းဖိုင်းဖိုင်းဖိုင်းနှင့်လဲသည်။

ဖိုလ် (Pali ဖလ), *n.* fruit, grain; profit, attainment; reward, အကျိုး. There are four paths, an entrance into any one of which secures either immediately, or more remotely, the attainment of *nirvana*; *viz.* သောတာပတ္တိ, သကဒါဂါမိ, အနာဂါမိ, အရဟတ္တ; each path is divided into two grades, the perception of the path, မဂ္ဂေါ, မဂ်, and its fruition or enjoyment, ဖလ, ဖိုလ်။

ဖိုလ်လေးတန်, *n.* the four grand attainments, သောတာပတ္တိဖိုလ်, သကဒါဂါမိဖိုလ်, အနာဂါမိဖိုလ်, and အရဟတ္တဖိုလ်; *see* အရိယာ။

ဖို့ (from ဖို့, to be thrown into), *v.* to throw into or upon; to fill up partially or entirely, as a pit.

ဖို့မံ, *v.* to plaster with some soft substance, အင်တေဖို့မံသည်, လယ်ကန်သင်းကိုရွှံ့နှင့်ဖို့မံသည်; ကျောက်ပေါက်မာထူသည့်ဒိန်းမဖျား၊သနပ်ခါးဖို့နိုင်လို့သာတော်တော်ရှိသည်။

ဖိုးခေါင်, *n.* the green barbet, ငှက်ဖိုးခေါင်တောင်ကိုတ။

ဖိုးရိုးဖားလျား, *adv.* disheveledly, loosely, disorderly, စိတ်ပူလွန်းလို့ဆံပင်ဖိုးရိုးဖားလျားနှင့်နေတတ်သည်။

ဖိုးရိုးဖွားလျား, *adv.* same.

ဖျက်, *v.* to destroy; to oppose, to seek to turn another from a contemplated course; to counteract; to take down, as a scaffolding or house; to take to pieces, as a traveling table or bed; to cut up, as an ox, sheep, etc.

ဖျက်ဆီး, *v.* to destroy.

ဖျက်ပယ်, *v.* to abolish.

ဖျက်ဖျက်, *adv.* expressive of the sound which it imitates, အိမ်ပေါ်မှာဘာသံမှန်းမသိ၊ဖျက်ဖျက်သံကြားသည်, ခွဲအိမ်ပေါ်ကိုဖျက်ဖျက်ဖျက်ဖျက်နှင့်ကျသည်။

ဖျင်, 1, *n.* a cotton cloth made by the Burmese; ကုလားတသက်၊ဖျင်တထက်, in allusion to the niggardly way in which Chulias clothe themselves.

ဖျင်, 2, *v.* to be much, abundant (*obs.*); hence တဖျင်ဖျင်, *adv.* hard; applied to rain, မိုးသည်းတဖျင်ဖျင်ကျသည်။

ဖျင်, 3, *v.* to clear, disencumber, disentangle, as a snarl of thread, ချည်ခင်ဖျင်သည်; to separate parties in a quarrel, ရန်ငြိမ်းအောင်ဖျင်သည်, သည်လူနှစ်ယောက်ရန်ဖြစ်နေကြသည်၊ဖျင်လိုက်ပါ, these two men are quarrelling; please separate them.

ဖျင်ကူးကစား, *v.* to raffle; *see* ထည်ကစား။

ဖျင်း, 1, *v.* to be unsubstantial, empty, void, useless, good for nothing, အနှစ်မဲ့; *comp.* သွံ့နှံ့; မင်းအစစဖျင်းသည့်လူတဲ။

ဖျင်းမှေ့, *v.* same as ဖျင်း။

ဖျင်းသောင်း, *v.* to be unproductive, barren, impotent, as a tree, plant; most frequently applied to the rice plant, စပါးဖျင်းသောင်းသည်, သားသမီးဖျင်းသောင်းသည်, *i.e.*, they never live to maturity.

ဖျင်း, 2, *v.* to hew off (useless parts), အကြမ်းရှေ့။

ဖျင်းရှေ့, *v.* same, ကျွန်တော်အိမ်တိုင်များကိုအချောအပြီးမရှေ့ရပါသေး၊အကြမ်းဖျင်းထားရပါသေးသည်။

ဖျစ်, 1, *v.* to sputter, crackle, snap, crepitate.

ဖျစ်ဖျစ်, *adv. expressive of crepitation*; hence, တဖျစ်တောက်တောက်, sputteringly (in speech), သည်စကားကိုတဖျစ်တောက်တောက်မပြောပါနှင့်; သစ်ပင်တဖျစ်ဖျစ်မြည်၍ကျိုးသည်။

ဖျစ်, 2, *v.* to rub between the thumb and fingers; to squeeze between the thumb and fingers, သံပုရာသီးဖျစ်သည်; to compress the throat with fingers and thumb, to throttle, လည်ပင်းကိုဖျစ်သတ်သည်။

ဖျည်း, 1 (*pron.* ဖျည်း), *n.* a large open-mouthed pot used for cooking, ဖျည်းအိုး။

ဖျည်း, 2 (*pron.* ဖျည်း), *n.* an enlargement of the abdomen, from dropsy or other causes; လေဖျည်းနာ, flatulent distention of the belly; ရေဖျည်းနာ, the dropsy; သွေးဖျည်းနာ, a kind of dropsy (arising from absence or stoppage of the menstrual discharge).

ဖျည်းစွဲ, *v.* to suffer from any enlargement of the abdomen.

†ဖျည်းဖျည်း (*pron.* ဖျည်း), *adv.* with irregular, violent starts of heat, အကျောကိုကြမ်နှင့်ရိုက်လို့ ဖျည်းဖျည်းဖျည်းဖျည်းရှိသည်; *see* စပ်ဖျည်းဖျည်း။

ဖျတ်, *v.* to be quick in speech, fluent, စကားပြောဖျတ်သည်; to be incisive in conversation.

ဖျတ်ဖျတ်, *adv.* quickly, rapidly, ထိုလူဖျတ်ဖျတ်လာသည်၊ဘာအကြောင်းရှိလိမ့်မည်မှန်းမသိ။

ဖျတ်ဖျတ်လူး (*from* လူး, to roll from side to side), *v.* to toss from side to

side, from pain or heat; to be impatient to obtain an object of love or desire, သူ့လိုချင်မိလျှင်၊ဖွတ်ဖွတ်လူးလို့, ဖွတ်ဖွတ်လူးအောင်ကြိုက်သည်။

ဖွတ်လတ်, *v.* to be fluent in speech, implying also knowledge and good sense, သားအငယ်ကအကြီးထက်စကားဖွတ်လတ်လို့၊မိဘများသာ၍ချစ်သည်, as the younger son is more fluent than the elder, his parents love him better.

ဖျန်, 1, *v.* to separate (enemies), မောင်ထွန်းနှင့်မောင်ဂေါ်ရာရန်ဖြစ်နေကြသည်၊ဖျန်လိုက်ပါ, Maung Tun and Maung Gawya are quarrelling; please part them.

ဖျန်ဖြေ (*pron.* ဖြေ), *v.* to reconcile (enemies), သူနှစ်ယောက်တရားမဖြစ်အောင်၊ဖျန်ဖြေလိုက်ပါ, reconcile these two persons, in order that they may not go to law.

ဖျန် (ပင်), 2, *n.* a kind of plant with a bulbous root, which is sometimes cooked for food.

ဖျန်း, 1, *v.* to sprinkle, scatter a liquid, နံ့သာရေဖျန်းသည်, ရေမွှေးဖျန်းသည်, သနပ်ခါးရည်ဖျန်းသည်။

ဖျန်း, 2, *v.* to flush through the body, as blood, air, or horripilation, ကြက်သီးဖျန်း, မြွေဟောက်နှင့်သွားခနဲတွေ့လို့ ကြက်သီးဖျန်းသည်, လေဖျန်းသည်, လေဖျန်းလို့ရောင်နေသည်, သွေးဖျန်းသည်; ဖျန်းခနဲ, *adv.* ဖျန်းခနဲထ, ဖျန်းခနဲကွဲသွားသည်။

ဖျပ်ဖျပ်, *see* ဖြပ်ဖြပ်, *adv.* quickly, လျှင်လျှင်။

ဖျံ, *n.* an otter.

ဖျံကတိုး, *n.* a beaver.

ဖျံဝါးသလို, *adverbial phrase,* greedily, voraciously, like an otter, ဖျံဝါးသလိုစားသည်, ဖျံဝါးသလိုစကားပြောသည်။

ဖျံဖျံ, *adv. an intensive to words of chewing*; also applied to speech, တဖျံဖျံစကားပြောသည်။

ဖျာ, *n.* a mat.

ဖျာခင်း, ဖျာဖြန့်, *v.* to spread out a mat.

ဖျာရက်, *v.* to weave a mat.

ဖျာလိပ်, *v.* to roll up a mat; *n.* a rolled-up mat, or a roll of mats.

ဖျား, *v.* to be in a fever.

ဖျားကျ, *v.* to intermit, as a fever.

ဖျားနာ, *v.* same as ဖျား; *n.* a fever, ဖျားနာရောဂါ။

ဖျားနာစွဲ, ဖျားနာမိ, *v.* to contract fever, as a malarial fever.

ဖျူး, 1, *see* ဖြူး, *v.* to sprinkle, to scatter in fine particles.

ဖျူး, 2, *see* ဖြူး, *v.* to be high and slender.

ဖျောက်, 1 (from ပျောက်, to disappear), *v.* to cause to be lost, to

obliterate, to destroy; to cause to disappear, as evidence, to burke a case, သက်သေဖျောက်ဖျက်သည်; ပူသောစိတ်ကိုဖျောက်လိုက်ပါ။
ဖျောက်ဖျက်, ဖျောက်ပစ်, ဖျောက်ဖျည်း (*rare*), *v.* same, တရားခံငပြတ်မိမိနိုး မကိုထားနှင့်ခုတ်ပြီးသည့်နောက်၊အလောင်းကိုဖျောက်ပစ်သည်။
ဖျောက်ဖြေ, *v.* same, ခင်ဘျားဒေါသဖျောက်ဖြေပါ။ကျွန်တော်လွန်သည့်အချက်တချက်မျှမရှိပါ, pacify yourself, sir; there is not a single instance in which I have transgressed.

ဖျောက်, 2, *v.* to scratch in order to allay itching, ကျောကိုတဆိတ်ဖျောက်လိုက်ပါ။

ဖျောက်ဆိပ်, *n.* the Pleiades or seven stars, ကြတ္တိကာ; a kind of tree; *see* မျောက်ဆိတ်; တမိုဃ်းလုံးဖျောက်ဆိပ်ချည်းဘဲ, the whole firmament is nothing else but the Pleiades; an expression made use of when there is not much room for choice (with a view to censure or punishment) between one person and a number of others.

ဖျောင်း (from ပျောင်း, to be limber), *v.* to make limber, yielding. *Der.* ညှင်းဖျောင်း။

ဖျောင်းဖျ, *v.* to persuade, be persuasive, ဖြားယောင်း, ချော့မော့, အဘေကို ဖျောင်းဖျ၍ပြောပါ, persuade father by speaking to him, ကျွန်တော်သား ကလေးကိုရိုက်လို့မတော်ပါ။ ဖျောင်းဖျဆုံးမပါ၊ဆရာကြီး, it is not advisable to beat my young son; correct him by persuasion, great teacher.

ဖျော့, *v.* to be pale, faded, deficient in color; to look sickly, anæmic; သည်ပုဆိုးဝယ်သည်မှာတဆယ်ငါးရက်တည်းဘဲရှိသေးသည်။အရောင်ဖျော့ကုန်ပြီ။
ဖျော့တော့တော့, *adv.* sickly, ဦးတော်အာအဆင်းဖျော့တော့တော့ရှိသည်, U Taw A has a sickly appearance.

ဖျော့ဖျော်ဖျန်ဖြား, *v.* to conciliate, to settle, as a difficulty, ဖျော့ဖျော်ဖျန်ဖြားပြောသည်။

ဖျော်, 1 (from ပျော်), *v.* to coax, pacify, appease; to divert, make happy, ချော့, ဖြေ; အကလေးကိုဖျော်သည်, to lull a child to sleep, သိပ်။
ဖျော်ဖြေ, *v.* same, ကျွန်ုပ်ညီကလေးစိတ်ဆိုးသည့်အခါမုန့်ကလေးဝယ်ပြီးလျှင်ဖျော်ဖြေထားသည်, when my young brother got angry, I pacified him by buying him cakes, မောင်တချစ်လူကိုဖျော်ဖြေတတ်သည်။

ဖျော်, 2, *v.* to dilute, make thin; to dissolve by putting into water, သည်ဆေးကိုညက်ညက်ပါအောင်ဖျော်သောက်လျှင်ကောင်းပါလိမ့်မည်; ဆွက်ရည်ကိုဖျော်လိုက်ပါ. *Der.* အဖျော်။
ဖျော်ဖျော်, *adv. intensive*, ဆေးကိုဗျားရည်နှင့်ဖျော်ဖျော်ကြီးထည့်သောက်ပါ။
ဖျိုင်ဖျိုင်, *adv.* profusely, as perspiration, ချွေးဖျိုင်ဖျိုင်ထွက်အောင်အောင်းရမည်, ချွေးဖျိုင်ဖျိုင်ကျသည်, မိုဃ်းဖျိုင်ဖျိုင်ကြီးကျသည်; also applied to words of buying and selling, တကျပ်ခွဲဈေးဖျိုင်ဖျိုင်ကြီးရသည်။

ဖျိုး, *see* ဖြိုး, *v.* to be full in flesh, fat, corpulent; to swell up, be heaping, convex.

ဖျိုးဖျိုးဖြုန်းဖြုန်း (*often pron.* ဖြိုးဖြိုးဖြုန်းဖြုန်း), *adv.* with a crushing or rumbling noise, မိုဃ်းကြိုးထစ်သည့်အခါ၊ ဖျိုးဖျိုးဖြုန်းဖြုန်းညံလို့သာနေရော့သည်,ရန်ကုန်မြို့ကြီးမှာလူသေများလို့တီးသံမှုတ်သံဖျိုးဖျိုးဖြုန်းဖြုန်းနေ့တိုင်းမစဲဘူး။

ဖျိုးဖျိုးဖြောက်ဖြောက်, *adv.* with a quick succession of light sounds.

ဖြ, *v.* to be fine, gentle, as sound (*infreq.*), အသံဖြဖြ။

ဖြဖြ, *adv.* quickly, rapidly, အလျှင်အမြန်, လျှင်လျှင်ဖြဖြကူလာကြသည်, they came to assist quickly; slightly, as in ဖြဖြချိုသည်, a little sweet.

ဖြက်ဖြက်, *see* ဖျက်ဖျက်, *adv.* expressive of the sound it imitates.

ဖြင်သစ်, *n.* a Frenchman (*sometimes pron.* ပြင်သစ်).

ဖြင့်, 1, *a corruption of* ဖြစ်လျှင်; *much used in colloq.*, သူ့ကိုတွေ့ပါဖြင့်နာနာကြီးဆိုလိုက်မည်။

ဖြင့်, 2, *n. affix, instrumental,* by, by means of, အားဖြင့်, ထားဖြင့်ခုတ်သည်, လှံဖြင့်ထိုးသည်, တွေ့သဖြင့်။

ဖြစ်, 1, *v.* to be, exist, have existence; to be, indicative of some quality; to become; to take effect, be practicable, and in this sense, *frequently used as a qualifying verbal affix,* သည်ကနေ့စာမရေးဖြစ်ပါ, it is not practicable to write letters to-day, မသွားဖြစ်ပါ, သွားဖြစ်ပါလျှင်; to possess capacity for doing anything, to be capable, လက်သမားအတတ်မှာအလွန်ဖြစ်သည့်လူ, တယ်ဖြစ်သည့်လူ, a very capable man; ဖြစ် *is often omitted in conversation,* ဘယ်သူပါလိမ့်မည်လဲ, for ဘယ်သူဖြစ်ပါလိမ့်မည်လဲ; ဖြစ်မှဖြစ်ရလေခြင်း, ဖြစ်မှဖြစ်ရပါလေနော်; ကျွန်မသွီးမိစီဘာဖြစ်သလဲမပြောတတ်ပါဘူး; ဖြစ်လိုရာဖြစ်ပါသေစေ၊ သည်နေရာကငါမရွှေ့ဘူး, let happen what may, I do not stir from this place.

ဖြစ်ကတတ်ဆန်း, *adv.* not well done, ဖြစ်ကတတ်ဆန်းကြီးသည်, ဖြစ်ကတတ်ဆန်းပြောသည်, ဖြစ်ကတတ်ဆန်းလုပ်သည်။

ဖြစ်ထွန်း, *v.* to result, become prominent; *see* ထွန်း; အကျိုးကျေးဇူးဖြစ်ထွန်းလိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။

ဖြစ်ပုံဖြစ်ပုံ, *n.* the manner or way of any person or thing, whether of being, behaving, happening, or occurring.

ဖြစ်ပွား, *v.* to be enlarged, augmented, စီးပွားဖြစ်ပွား; to spread, ရန်ဖြစ်ပွားသည်; to happen, occur, arise, as a quarrel, ဤမိုက်ရန်အဘယ်အမှုကြောင့်ဖြစ်ပွားသနည်း; မည်သည့်နေ့ရက်ဖြစ်ပွားသည်, အမှုဖြစ်ပွားရာအရပ်, မည်သည့်အရပ်ဒေသတွင် အမှုဖြစ်ပွားပါသလဲ, သည်အမှုဖြစ်ပွားဟန်လက္ခဏာရှိသည်, there is a likelihood of this case occurring.

ဖြစ်ဘွားစေ, *v.* to beget, သန္ဓေပေး, (*rare*).

ဖြစ်မြဲ, *n.* the regular course of things, ဓမ္မတာ။

ဖြစ်မြောက်, *v.* to be attained, accomplished, ဖြစ်မြောက်အောင်ကြံ; to be consummated, as a scheme, business, etc., ကြံစရှိပြီဆိုလျှင်ဖြစ်မြောက်အောင်ကြံတတ်သည်, should he have commenced to form a scheme, so to speak, he is in the habit of carrying it through.

ဖြစ်ရတတ်ဆန်း, *adv.* not well done; *see* ဖြစ်ကတတ်ဆန်း။

ဖြစ်ရလေခြင်း, ဖြစ်လေခြင်း, *int.* ah! alas! lackaday!

ဖြစ်လာ, *v.* to become, come to be, သူတို့အရေအတွက်သည်ငါးထောင်ခန့်ဖြစ်လာ၏။

ဖြစ်လျှာ, *v.* to occur, happen, take place, ဖြစ်ပျက်သည်။

ဖြစ်, 2, *see* ဖျစ်, *v.* to sputter, crackle, snap, crepitate.

ဖြည်, *v.* to untie, loose, unroll, unfold; *see* ဖြေ။

ဖြည့်, *v.* to fill, make full, complete, ဖြည့်စေ; to replenish, recruit; to recover one's strength, အားဖြည့်သည်, သည်ဆေးကိုသောက်လျှင်အားအင်ဖြည့်လိမ့်မည်; to consign, as a criminal, to some department of labor, သူပုန်များကိုလမိုင်းသို့ဖြည့်သည်။

ဖြည့်စွက်, *v.* to supply a deficiency, မလောက်သမျှကျွန်တော်က ကူညီဖြည့်စွက်ပါမည်။

ဖြည့်စွမ်း, *v.* to discharge, fulfil; to gratify, as a passion, သူ့အလိုကိုဖြည့်စွမ်းနိုင်မှသူမေတ္တာရှိသည်။

ဖြည့်တင်း, *v.* to be full and firm, as the flesh.

ဖြည်း (*freq. pron.* ဖြေး), *v.* to be slow, gradual, moderate, နှေးသည်, to be gentle, easy, pleasant, သာယာသည်; hence တဖြည်းဖြည်း, *adv.* in a slow, gradual manner; by and by; ဖြည်းဖြည်းသွားပါ, go slowly.

ဖြည်းညှင်း, *v.* same, ဖြည်းညှင်းသက်သာ, ဖြည်းညှင်းသာယာ; ဖြည်းညှင်းသက်သာကြရန်မတော်ပါ၊ခပ်မြန်မြန်ကြံမှတော်မည်။

ဖြည်းဖြည်းနှေးနှေး, *adv.* gently, moderately, ဖြည်းဖြည်းပြောပါရစေ။

ဖြည်းဖြူ, *v.* same as ဖြည်းညှင်း, (*infreq.*).

†ဖြည်းစပ်စပ် (*pron.* ဖြိ), *adv.* with a look or smile of disregard or contempt, ဖြည်းစပ်စပ်ရယ်; smirkingly, သည်သူမျက်နှာဖြည်းစပ်စပ်နှင့်။

ဖြည်းတည်းတည်း (*pron.* ဖြိတဲတဲ), *adv.* same as ဖြည်းစပ်စပ်, သည်လူဖြည်းတည်းတည်းနှင့်အလွန်မုန်းစရာကောင်းသည်။

ဖြတ်, *v.* to cut in two, to sever; to break off, put a stop to; to decide, သည်အမှုကိုဖြတ်ပါခင်ဗျား; စကားမရှည်နှင့်လေ၊ဖြတ်ပါ, သည်အိမ်မသွားပါနှင့်လေ၊ဖြတ်နေပါ။

ဖြတ်ကျ, *v.* to fall across, သစ်ပင်သည်လမ်းပေါ်ကိုဖြတ်ကျသည်။

ဖြတ်ခြား, *v.* to decide a suit, usually as an arbitrator, စုံရာသမာဓိလူကြီးများဖြတ်ခြားရာနာခံတည်ငြိမ်းပါမည်။

ဖြတ်စ, *n.* a piece cut off, ဖြတ်နုး

ဖြတ်စဖြတ်ပိုင်း, *n.* **a frustum.**
ဖြတ်စာ, *n.* a decision in writing: *see* လွှတ်စာ; ဖြတ်စာဖေါက်, to break one's faith, after eating လွှက်။
ဖြတ်ဆောက်, *n.* a broad, flat chisel.
ဖြတ်တန်းဖြတ်စာ, *n.* a written decision in law.
ဖြတ်ထုံး, *n.* a precedent in law, သုဓမ္မာစာရီမင်းသမီးဖြတ်ထုံး, the decisions of Princess Thudammasari; a selection of precedents compiled from common and statute law; *comp.* ထုံးဟောင်း, common law, and ဓမ္မသတ်, statute law.
ဖြတ်ဖျက်, *v.* to break in pieces, or destroy by a separation of parts, ကျိုးပဲ့ကြေမွစေသည်။
ဖြတ်လမ်း, *n.* a short-cut, cross-cut; a road which crosses another, ဖြတ်လမ်းကူးသည်; ဖြတ်လမ်းကိုလိုက်, to cut across.
ဖြတ်လွှ, *n.* a cross-cut saw.
ဖြတ်သတ်, *v.* same as ဖြတ်, implying censure; to cut away, as a thicket, in order to get through, ခုတ်ထွင်။
ဖြန့်, *v.* to spread out, expand; to spread its wings, as a bird, ငှက်ခါးတောင်ဖြန့်သကဲ့သို့; to step, extend the foot, walk (*honorific*), ခြေတော်ဖြန့်, ရွှေစက်တော်ဖြန့်သည်, applied to monarchs.
ဖြန့်ကြဲ, *v.* to scatter, spread abroad.
ဖြန့်ကြွ, *v.* to extend and raise the foot; *in ordinary parlance*, to walk, ခြေဆန့်ဖြန့်ကြွတော်မူပါမည်အကြောင်းလျှောက်ပါသည်, as a layman inviting a *pongyi* to come to his house; ဒေသစာရီဖြန့်ကြွတော်မူသည်။
ဖြန့်ခင်း, *v.* to spread out, expand, as a mat or cloth, ဖျာဖြန့်ခင်း, အဝတ်ဖြန့်ခင်း; မြင်းအောက်ကကောက်ရိုးကိုဖြန့်ခင်း, to spread straw for horses to lie upon.
ဖြန့်ချိ, *v. see the parts*, သည်ခြေကြီးပုံ၍မနေစေနှင့်၊ဖြန့်ချိထားလိုက်ပါ။
ဖြန့်ချီ, *v.* to step, extend the foot, walk; *see* ချီ။
ဖြန့်ဖြူး, *v. see the parts*; ကျွန်တော်ငွေများကိုအခြားလူများထံဖြန့်ဖြူးထားသည်။
ဖြန့်မြန်း, *v.* to step, extend the foot, walk, ရှင်ဘုရင်မြို့ရွာများကိုဖြန့်မြန်း၍ကြည့်တော်မူသည်; also applied to Buddhs, မြတ်စွာဘုရားကပိဋကတ်ပြည်မှ၊ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့ဒေသစာရီဖြန့်မြန်းတော်မူသည်။
ဖြန်း, 1, *see* ဖျန်း, *v.* to sprinkle, scatter a liquid.
ဖြန်း, 2, *see* ဖျန်း, *v.* to flush through the body, as blood, air.
ဖြန်း, 3, *v.* to be rapid, and accompanied with noise.
ဖြမ်း, *v.* to cast (a shadow), အရိပ်ဖြမ်း, သစ်ပင်ကြီးအရိပ်ဖြမ်းလို့ပန်းပင်ငယ်သေးသည်, owing to the large trees overshadowing them the

flower plants are still small; to be diffused, as rays of light. အိမ်ကမီးဖြမ်း၍ဖြင်သည်။

ဖြာ, *v.* to divide into several parts, be many, numerous, as the roots of a tree; အကိုင်းအခက်ဝေဝေဆာဆာဖြာကျသည်, ရေပန်းများဖြာကျသည်; ဖျာရက်ရအောင်နှီးဖြာသည်, he divides the bamboo strips, in order to weave a mat; ထိုကဲ့သို့ပြုလျှင်၊နှစ်ဖြာသောအကျိုးခံစားရလိမ့်မည်။

ဖြားယောင်း, *v.* to persuade, use persuasive arts, be persuasive, conciliatory; to entice, seduce, ဖျောင်းဖျ; မြင်းများကိုဘမ်းချင်လျှင်၊အစာဖြင့်ဖြားယောင်း၍ဘမ်းရမည်; တရုပ်မြို့ဝန်မောင်ကျော်ခေါင်ဖြားယောင်းလို့ရွှေချိုးဖြူမင်းသားအောက်ကရောက်လာပြီ။

ဖြီး, *v.* to comb (the hair); to brush (cloth); to card (cotton or wool), သည်သက္ကလတ်အင်္ကျီများကိုကောင်းကောင်းဖြီးလိုက်ပါ။

ဖြီးလိမ်း, *v.* to brush and anoint, as the hair of the head, မမင်းသာတနေ့လုံးခေါင်းနွားပန်းဖြီးလိမ်းတတ်သည်။

ဖြုတ်, 1, *n.* the sand fly, ပင်လယ်နားမှာဖြုတ်များကိုက်လျှင်၊ အဖိမ့်ကလေးထတတ်သည်။

ဖြုတ်, 2, *v.* to loose, dislocate, derange; မြင်းကိုရထားကဖြုတ်လိုက်ပါ, unharness (*lit.* loose) the horse from the carriage; တလလောက်ကိုကျွန်ုပ်အလုပ်ဖြုတ်လိုက်မည်, I shall leave off work for about one month; ကဆုန်နယုန်ရုပ်သေးခေါင်းဖြုတ်လျှင်လာဆပ်ပါမည်, I will come and repay you (the money) in the month of Kason, or Nayon, when I loose the heads of the marionettes; ရုပ်သေးခေါင်းဖြုတ် is an expression much used by marionette players, ရုပ်သေးခေါင်းဖြုတ်ငွေခြောက်ဆယ်ပေးပါမည်; ကုလားကာကိုဖြုတ်လိုက်ပါ။

ဖြုတ်ဖျက်, *v.* to cause to come to an end, by a dissolution of parts.

†ဖြုတ်ခနဲ, *adv.* instantly, suddenly, စုတ်ခနဲ, ရုတ်ခနဲ, ဖြုတ်ခနဲကျသွားသည်။

ဖြုတ်ချင်း, or ဖြုတ်ချည်း, *adv.* same, ကြားလျှင်ဖြုတ်ချင်းထလာသည်။

ဖြုတ်ဖြုတ်, *adv.* same; also expressive of the sound which it imitates, ဖြုတ်ဖြုတ်ဖြုတ်ဖြုတ်မြည်သည်။

ဖြုန်း (from ပြုန်း), *v.* to wear away, exhaust; to spend in vain, as money.

ဖြုန်းတီး, *v.* same, တယ်မော်သည့်လူအင်မတန်ငွေစဖြုန်းတီးပစ်သည်။

†ဖြုန်းခနဲ (*freq. pron.* ဗြုန်းဂနဲ), *adv.* expressive of the noise which it imitates, ဖြုန်းခနဲလဲသည်, အခန်းထဲကဖြုန်းခနဲကြားသည်။တာလဲ။

ဖြုန်းဖြုန်း (*pron.* ဗြုန်းဗြုန်း), *adv.* expressive of the noise which it imitates, ဖြုန်းဖြုန်းဖြုန်းဖြုန်းကြားသည်, ရေးချိုးလိုက်သည်မှာတဖြုန်းဖြုန်းနှင့်, မီးသင်္ဘောစက်ကိုအဝေးကဖြုန်းဖြုန်းဖြုန်းဖြုန်းကြားသည်။

ဖြုန်းဖြုန်းချည် (*pron.* ချဉ်), ဖြုန်းဖြုန်းရှိ, *v.* to be moderately sour, subacid, ချည်ဖြုံ ဖြုန်း; ကနစိုးသီး၊မင်းကွတ်သီးဖြုန်းဖြုန်းချည်သည်, or ဖြုန်းဖြုန်းရှိသည်။

ဖြို, *v.* to be affected, moved, shaken, changed, ruffled, agitated, disconcerted; *used in the negative only*, with reference to disregard of another's animosity, dislike, ခင်ဗျားသည်လိုပြောပါသော်လည်း၊ငါမဖြိုပါဘူး, though you speak thus, I am not disconcerted; လားလား မျှမဖြိုပါဘူး။

ဖြူ, 1, *n.* a porcupine, the *Hystrix cristata*, ခွေးဖြူတောမထိုးဝံ့သလိုဘဲ, said of persons who fear to encounter danger.

ဖြူဆူး, *n.* a porcupine quill.

ဖြူ, 2, *v.* to be white; with reference to the mind, to be pleased with, to be kindly disposed; *opposed to* ညို; used as a euphemism with reference to leprous persons, လက်ကလေးများဖြူကုန်ပြီ။

ဖြူစင်, *v.* to be white, clean, pure; စင်ကြယ်, သန့်ရှင်း, သဘောဖြူစင်သည့်လူ, a person of guileless disposition.

ဖြူဘွတ်, *v.* to be very white, snow white; *used adverbially in the colloquial,* ဖြူဖြူဆတ်ဆတ်, ဖြူဖြူဖွေးဖွေး, ဖြူဖြူလွှလွှ။

ဖြူတူတူ, *a.* whitish.

ဖြူသွဲ, *v.* to be tall, slender, and fair; *commonly used adverbially*, ဖြူသွဲသွဲ; only applied to human beings, လူပုံဖြူဖြူသွဲသွဲ။

ဖြူဖတ်ဖြူရော်ရှိ, *v.* to be sallow in complexion; သည်လူဖျားပြီးကာကလေး မို့၊မျက်နှာဖြူဖတ်ဖြူရော်ရှိသည် (*Colloq.*).

†ဖြူဆံမြက်, *n.* a kind of grass.

ဖြူး, 1, *v.* to sprinkle, scatter in fine particles, ဆရာဝန်မရောက်မချင်း သည်အလောင်းကိုမီးသွေးမှုန့်နှင့်ဖြူးထားလိုက်ပါ, sprinkle this body with charcoal powder till the civil surgeon arrives; လေတဖြူးဖြူးလာသည်, to come in puffs, as the wind.

ဖြူး, 2, *v.* to be high and slender, သည်ကျွန်းပင်ချောလိုက်သည်မှာဖြူးနေရော့။

ဖြူးသွန်း, *v.* same as ဖြူး, (*rare*); *used adverbially.*

ဖြေ (from ပြေ, to be loosed), *v.* to untie, loose, unroll, unfold; to answer (a question); to guess (a riddle), စကားထာဖြေ; *opposed to* မေး, to enquire; to appease, as the mind, စိတ်ကိုဖြေသည်; သည်သူ့ ညီမကလေး သေဆုံးသည့်အခါ၊ သူ့ကိုအင်မတန် ဖြေဖျော်ရသည်; to drive away *ennui*, အပျင်းကိုဖြေသည်; to settle a difficulty or dispute, အမှုပြေအောင်ဖြေသည်; သည်ပုစ္ဆာကိုဖြေပါ, answer this question, please; to do away, to cancel, as sin, အပြစ်ကိုဖြေသည်။

ဖြေဆည်း, *v.* to refute (*infreq.*); to quiet, as the mind, အလွန်တရာလွမ်း ဆွတ်သည်၊ဖြေဆည်း၍မရနိုင်ဘူး။

ဖြေဖျက်, *v.* *see the parts*; chiefly used with reference to soldiers or

rebels destroying towns and levelling them to the ground; ဖြိုဖျက် is a stronger expression; to disannul.

ဖြေဖျှန်, *v.* to settle (a quarrel).

ဖြေဖျောက်, *v.* to clear away, ဖြေဖျော်။

ဖြေဖြန့်, *v.* to unfurl, ဖြန့်သည်, အလံကိုဖြေဖြန့်လိုက်ပါ။

ဖြေရှင်း, *v.* to cleanse, to pardon.

ဖြေလွှတ်, *v.* to forgive freely; to loose horses or domestic cattle (generally after being tied up), မြင်းကိုဖြေလွှတ်သည်။

ဖြဲ (from ဖြဲ, to gape), *v.* to open, pull open, to make gape.

ဖြော, *v.* to parboil, ကြက်ကိုရေနွေးဖြော၍အမွေးနှုတ်လိုက်။

ဖြောဖြော, *adv.* freely, plentifully, ရေဖြောဖြောကျ, ဝမ်းဖြောဖြောသွားသည်။

ဖြောက်, *see* ဖျောက်, *v.* to scratch, in order to allay itching.

ဖြောက်ဆိပ်, *see* ဖျောက်ဆိပ်, *n.* the Pleiades or seven stars.

ဖြောက်ဖြောက်, *adv.* expressive of the sound which it imitates, စရိတ်စေ့ သစ်ပင်ပေါ်မှာဖြောက်ဖြောက် ဖြောက်ဖြောက် ကျသည်, မိုးသီးဖြောက်ဖြောက်, ဖြောက်ဖြောက် ရွာသည်။

ဖြောင့်, *v.* to be straight; to make straight; when applied to the mind, to be upright; to be true in aim, လက်ဖြောင့်; သည်လမ်းမ ဖြောင့်ဘူး၊ကောက်ကောက်ကွေးကွေးရှိသည်, this road is not straight, it is crooked; သည်မုဆိုးလက်ဖြောင့်သည်၊ပစ်တိုင်းထိသည်။

ဖြောင့်စင်း, *v.* to be upright; to be straight, as a road; to lie straight, as a serpent, မြွေကြီးလမ်းမှာကန့်လန့်ဖြောင့်စင်းနေသည်။

ဖြောင့်တန်း, *v.* to be straight; to be rectilinear, applied also to the mind; တံ့းတားတူးမြောင်းဖြောင့်တန်းသည်; စိတ်နှလုံးဖြောင့်တန်းသည်။

ဖြောင့်မတ်, *v.* to be upright, honest, ရိုး, အစိုးရအလုပ်ကိုဖြောင့်မတ်စွာလုပ် သည့်အတွက်၊မိမိအထက်လူကြီးများအလွန်အားကိုးသည်။

ဖြောင့်သား, *v.* to be straight; to make straight.

ဖြော်ဖြော်, *see* ဖျော်ဖျော်, *adv.* *intensive.*

ဖြို (from ဖြို, to fall to pieces), *v.* to break down (*trans.*), demolish, destroy; to correct the chronology or calender, ကိန်းဖြို, ကောဇာဖြို, ပြက္ခဒိန်ဖြို, သက္ကရာဇ်ဖြို; သာသနာဖြို; တွင်းဖြို, to aim at a hole, as in throwing for the first chance at play.

ဖြိုဖျက်, *v.* to overthrow; to demolish, annihilate; to raze to the ground, အိမ်လမ်းနှင့်နီးလှသည်၊ဖြိုလိုက်ပါ, the house is very close to the road; demolish it; ပုန်းထိမ်းမင်းသားပုန်ကန်သည့်အတွက်၊ မင်းတုန်းရှင်ဘုရင်က၊ ရတနာသိဂ်ဳဖြိုကိုဖြိုဖျက်သည်။

ဖြိုး, *v.* to be full in flesh, fat, corpulent, ဝသည်; to swell up, be heaping, convex; သည်လူဝလိုက်သည်မှာတဖြိုးတည်း; သည်သူခါးမရှိ၊ တဖြိုးတည်း,

this person has no waist; he is of a uniform breadth throughout.

ဖြိုးမောက်, *v.* to swell up, be heaping, convex, သည်သူ့အသားသည်ဖြိုးဖြိုးမောက်မောက်ရှိသည်။

ဖြိုးမျှ, *v.* to be symmetrically rounded out, သည်အိမ်တိုင်များအလွန်ဖြိုးမျှသည်။

ဖြိုးဝေ, *v. see the parts*; သည်အရပ်တွင်သစ်ပင်များဖြိုးဖြိုးဝေဝေနှင့်ကြသည်။

†ဖြိုးဖြိုးဖြန်းဖြန်း (*often pron.* ဖြိုးဖြိုးဖြုန်းဖြုန်း), *see* ဖျိုးဖျိုးဖြန်းဖြန်း, *adv.* with a crushing or rumbling noise.

ဖွက်, *v.* to hide, secrete, conceal; *see* ဝှက်; ကြောင်လက်သည်းဖွက်ထားသည်; *in writing*, ဝှက် *is used*; ကျွန်ုပ်နှာရိကိုဘယ်သူဖွက်ထားပါလိမ့်မည်လဲ, ခင်ဗျားရွာမှာသူခိုးဖွက်ထားလို့ကြားသည်, I hear that you are secreting a thief in your village.

ဖွင့် (from ပွင့်, to be open), *v.* to open, လှစ်, တံခါးဖွင့်, မျက်စိဖွင့်, လှောဝမ်းဖွင့်သည်။

ဖွင့်လှစ်, *v.* to open and expose to view; with ပြော, to speak aloud, ဖွင့်လှစ်ပြော၊ စကားတိုးတိုးမပြောနှင့်, ကျယ်ကျယ်ဖွင့်လှစ်ပြောပါ; အဝတ်အစားကိုဖွင့်လှစ်ပြသည်။

ဖွတ်, *n.* a species of guana; the water lizard. The Burmese consider it very unlucky to have this reptile come into the house; its arrival is a sure omen of poverty and misery; hence the saying, ဖွတ်တက်သည်ထက်မွဲသေးသည်, in describing a very poor person (103).

ဖွတ်ဥကျည်, ဖွတ်ကျား, ဖွတ်ညှင်း, ဖွတ်မွဲ, *n.* varieties of the guana.

ဖွတ်မိကျောင်း, *n.* the monitor crocodile, ဖွတ်မိကျောင်းရှိလျှင်၊မြစ်မချမ်းသာ။

ဖွတ်မိန်, *n.* a species of aquatic varan or monitor lizard, said to have a red head.

†ဖွတ်စအိုနာ, *n.* a disease affecting the nose, ပွတ်သိုနာ။

ဖွတ်စအိုနာစွဲ, *v.* to be affected with such disease, ဖွတ်စအိုနာလိုက်သည်, ဖွတ်စခြောက်, ဖွတ်စစို။

ဖွပ်, *v.* to cleanse, make clean, စင်စေ, သန့်ရှင်းစေ; to clean rice by pounding, ဆန်ဖွပ်, or clothes by beating, အဝတ်ဖွပ်; to cleanse honey from bees, ပျားဖွပ်, or ants from the debris of their nests, ခါချည်ဖွပ်။

ဖွပ်ဆောင့်, *v.* to wash clothes by beating.

ဖွပ်လျှော်, *v.* to wash clothes by scrubbing.

ဖွယ်, 1, *n.* Shan silver money, ဖွယ်ငွေ။

ဖွယ်, 2, *see* သွယ်, *v.* to be meet, suitable, fit, proper, comely, desireable.

ဖွယ်, 3, *v.* to be inadhesive, မစေး; to be devoid of natural richness; အင်္ဂလိပ်ပြောင်းဖူးကျွဲကော်နည်းလို့ဖွယ်နေသည်; အရသာဖွယ်သည်။

ဖွယ်, 4, *int.* expressive of dislike, disgust; pish! သည်လူကိုမြင်ရလျှင်တယ် ရွံစရာကောင်းသည်၊ ဖွယ်; the Burmese usually spit when making use of this and other interjections expressive of disgust, ထွီ, ဗီ။

ဖွံ့, *v.* to be fat, plump; applied to the young of animals, ကိုယ်လုံးဖွံ့သည်။

ဖွံ့ဖြိုး, *v.* same; to be very plentiful, abundant; *in combination with* အကျိုး, *and in an extended sense*, to be beneficial, advantageous.

ဖွာ, 1, *v.* to spread out into many minute parts, as the roots of a tree, or as a spray of water, ရေပန်းဖွာကျသည်; not as divergent and extended as ဖြာ; မြင်းကြိမ်နှင့်ရိုက်လို့အဖျားဖွာကုန်ပြီ။

ဖွာဆန်ကြဲ, *v.* to be talkative; *used in a continuative form*; to be divided, or spread out into many minute parts, from violent contact, ရွက်ကိုလေတိုး၍ ဖွာဆန်ကြဲစုတ်သွားသည်, ဗုံးဆန်မှန်၍သစ်ပင်ဖွာဆန်ကြဲဖြစ်သွားသည်။

ဖွာဆန်လိကြဲ (*pron.* ဖလိကြဲ) (*rare*), *v.* same, စကားဖွာဆန်လိကြဲပြောနေသည်။

ဖွာ, 2, *v.* to puff out of the mouth, မှုတ်သည်; ဆေးလိပ်တဖွာ, a whiff of a cheroot; ဆေးလိပ်တဖွာသောက်ပါရစေ, let me smoke a whiff of your cheroot, please; သူခိုးကိုဆေးလိပ်မီးနှင့်ဖွာ၍ကြည့်သည်, he puffed at his cheroot, and with the light of it, looked at the thief.

ဖွား, 1, *see* ဘွား, *v.* to bear, bring forth.

ဖွား, 2, *v.* to be loose, not compact, မကျစ်မလစ်; to be profuse, lavish, prodigal, အသုံးဖွားသည်; *comp.* လက်ကြီး; to have shaggy hair, as a dog, or other animal, အမွေးဖွားသည်။

ဖွားလျား, *v.* same; ခင်ဘျားအဝတ်အစားအလွန်ဖွားလျားသည်။

ဖွား, 3. *see* ဘွား, *v.* to happen all at once; as in suddenly and repeatedly rising from under water.

ဖွားဖေ, *see* ဘွားဖေ, *n.* a grandmother, အဘွား (*more elegant*).

ဖွားဘက် (ပင်), *n.* a kind of tree. The bark of this tree is used medicinally with the bark of the သက်ရင်းကြီး, and is said to be efficacious in cases of တူလာ။

ဖွိုတိုမ, *n.* a species of *Calamus*.

ဖွီ, *int.* expressive of dislike, disgust; pish! *see* ထွီ, and ဖွယ်။

ဖွေ, *v.* to seek, search for, ရှာ, ဖွေရှာ, ရှာဖွေ။

ဖွေး, *v.* to be very white; *used in adverbial forms as an intensive*; ဖြူလိုက်သည်မှာဖွေးလို့။

ဖွဲ့, 1, *n.* the husks or chaff of grain, စက်ဖွဲ, နေသွေ့ဖွဲ, လှော်ဖွဲ။

ဖွဲ့ကြမ်း (*pron.* ဖြမ်း), *n.* the coarser part of the husks of grain, which is rubbed off in the mill.

ဖွဲနု, *n.* the finer part which is separated from the grain by pounding, shaking, etc., bran.

ဖွဲ, 2. *v.* to be small, fine; implying many particles, နုပ်; *comp.* သေး; *seldom used assertively*, မိုးဖွဲဖွဲရွာသည်, to drizzle; *less than* ဖြောက်ဖြောက်ရွာသည်; ဖွဲနုဋ်ပက်သလိုတဲ့; this is an expression used with reference to the swarming manner in which mosquitoes and sand flies attack a person. *Der.* အဖွဲ; *see* အသေးအဖွဲ။

ဖွဲပေါင်း, *n.* the Tavoy name for hog plum.

ဖွဲ့, *v.* to bind together, ချည်, နှောင်, စည်း; to connect by some bond of union; to unite, connect, weave together, ပေါင်းရုက်; to string together. one after another, ဆက်, စီ; to connect in verse or song, or in continuous discourse, ဖွဲ့ဆို; to compose poetry, ကဗျာလင်္ကာများကိုဖွဲ့သည်။

ဖွဲ့ကြိုး, *n.* a harness.

ဖွဲ့ချီး, *v.* to extol in song.

ဖွဲ့စည်း, *v.* to bind together.

ဖွဲ့တုပ်, *v.* to tie together, as the hands and feet.

ဖွဲ့နွဲ့, *v.* to connect in verse or song, or in continuous discourse, စီကုံးဖွဲ့နွဲ့သည်, သီခ်ပေါ်ချင်ဘုရင်ဖွဲ့နွဲ့၍တေးစပ်သည်။

ဖွဲ့နှောင်, *v.* to connect by some bond of union (နှောင်ဖွဲ့ *more common*).

ဖွဲ့ဘက်, *v.* to associate (in numbers), ဖွဲ့ဘက်၍လုပ်သည်; *n.* one of a number given in dowry, on the marriage of a prince, ဖွဲ့ဘက်ကျွန်, လက်ဖွဲ့တော်ကျွန်; *see* လက်ဖွဲ့။

ဖွဲ့ရုက်, *v. see the parts*; ဖွဲ့ရုက်၍ရောင်း, to sell in partnership with others; လက်ချင်းဖွဲ့ရုက်, to cross the arms. It is considered very disrespectful to sit before an official with the arms crossed; လက်အာဒရောကပတ်ဖွဲ့သည်, *a term used in writings only.*

†ဖွဲ့ဖြူ (ပုဆိုး), *n.* the white waistcloth worn by the King, as a badge of royalty; ဖွဲ့ဖြူလက်နက်ဖြင့်ရှိုင်သည်, a Burmese euphemism for buying off an enemy.

ဗ

ဗ, the twenty-third consonant in the Burmese alphabet, and the third in the class of labials.

ဗမိဗလျှန်, *adv.* incorrectly, roughly; ဗရမ်ဗရလျှန်, in a slovenly manner.

ဗတောဗရိုက် (*pron.* ဗဒေါ်ဗယိုက်), *adv.* headlong, hitting here and there without purpose, ဗတောဗရိုက်နှင့်ထွက်ပြေးလာရသည်; ကတိုက်ကရိုက်။

ဗန်, *n.* a plant, the stems of which produce a substance similar to hemp, the *Crotalaria juncea*.

ဗန်ချည် (ကြိုး), *n.* a string slightly twisted; pack thread.

ဗန္ဒတ် (ကျွန်း), *n.* the Bandat (Cocoanut Island).

ဗန္ဒတ်အုန်းသီး, *n.* the Bandat cocoanut; smaller than the common kind.

ဗန္ဒတ်ခွေး, *n.* a small mongrel breed of dogs; from this is derived the figurative expression ဗန္ဒတ်, which is the equivalent of the word ကပြား, and is applied to persons of mixed races.

†ဗန္ဒတ်သလို (*pron.* ဗန်တတ်), *adv.* luckily, in the way of a lucky hit; opportunely, အခန့်သင့်, အရှိသင့်, ခင်ဗျားကျွန်တော်နှင့်ရန်ကုန်မြို့မှာဗန္ဒတ်သလိုဘဲတွေ့ကြသည်; said to be derived from a kind of carpenter's tool.

ဗန္ဒလေဗန္ဒလာ, *adv.* deceitfully, falsely; *see* ပလီပလီစာ; *not used in colloq.*

ဗန္ဒုလ, *n.* the famous Burmese Commander-in-chief in the first Anglo-Burmese war, killed at Danubyu by the bursting of a shell; original name Maung Yit, native of Ngapayin, Lower Chindwin.

ဗန်းမော် (ပင်), *n.* a kind of tree, the wood of which is used for making *da* scabbards, cooking ladles, and boat paddles.

ဗန်းမော်မြို့, *n.* Bhamo, a city north of Mandalay.

ဗရဖိတ်ဗရဖွာ (*pron. by some* ဗရဖိတ်ဗလဖွာ), *adv.* in atoms, ဗရဖိတ်ဗရဖွာကွဲသွားသည်။

ဗရပိန်း (*pron.* ဗိန်း), *adv.* throughout, all over, မြက်တောဗရပိန်းထူသည်, ပုဆိုးအသားဗရပိန်းထူသည်; ဉာဏ်ဗရပိန်း, a blockhead; သနပ်ခါးဗရပိန်းလိမ်းသည်။

ဗရပြစ် (*pron.* ဗျစ်), *adv.* crowdedly, မအူပင်မြို့မှာကျွတ်များဗရပြစ်ခတ်နေရော့သည်၊ခြေချစရာမရှိပါ, ရုံမှာလည်းဗရပြစ်ထူလို့သွားစရာမှမရှိဘူး။

ဗရပွေ (*pron.* ဗွေ), *adv.* confusedly, ခင်ဗျားတို့အမှုဗရပွေရှုပ်ထွေးသည်, ချည်ခင်အသိုအထားမတတ်လို့ ဗရပွေရှုပ်ထွေးသည်, သည်ပွဲမှာ လူများဗရပွေရှုပ်ထွေးသည်။သတိထားကြပါ။

ဗရဗွာစောင်ရင်း, *adv.* in a violent, noisy manner, ဗရဗွာစောင်ရင်းဆဲဆိုကြလို့၊နားမထောင်ဝံ့အောင်ဖြစ်သည်; ဗရဗွ။

ဗရမ်းဗတာခွဲ, *v.* to break in pieces; *comp.* ပရမ်းပတာ။

ဗရရွတ်, *adv.* in a silly, inane manner, သည်လူဗရရွတ်စကားပြောသည်။

ဗရုန်းဗရင်း, *adv.* in disorder, မြို့ရွာဗရုန်းဗရင်းဖြစ်နေကြသည်။

ဗရုန်းသုံးကား, *adv.* same as ဗရုန်းဗရင်း။

ဗရောက်ဗရက်. *see* ဗယောက်ဗယက်. *adv.* from ယောက်ယက်, in a restless, meddlesome, disorderly manner, as children.

ဗလ (Pali), *n.* strength, ခွန်အား, ဗလခွန်အား; ကာယဗလ, strength of body; ဉာဏ်ဗလ, strength of intellect; ဗလခွန်အားကြီး, ဗလခွန်အား အလွန်သေးငယ်။

ဗလက္ကာရ, *adv.* in the way of open violence and robbery; usually preceded by အတင်း, အတင်းဗလက္ကာရပြုကျင့်သည်, ကျွန်တော်မကို၊ငပြုသည် အတင်းဗလက္ကာရပြုကျင့်သည်များကိုခံနေရပါသည်။

ဗလဝါမုခ (Pali), *n.* a violent whirlpool, ဗလဝါမုခဲဝဲကြီး. "Buddhists believe that it is situated just above the infernal regions, and that as ebullition in a rice cooking-pot is caused by the heat of the fire underneath it, so the boiling over, as it were, of this whirlpool, (thereby causing tides) is due to the heat of hell-fire below." T.K.

ဗလိဗောဓ (Pali), *n.* business; difficulty; *combined with* များ, *equivalent to* အမှုများ, လုပ်ဆောင်ရန်ကိစ္စ; chiefly used by *pongyis*, ဗလိဗော ဓအလွန်များသည်၊စာကောင်းကောင်းမကျက်ရဘူး။

ဗလိမ်းဗကျ (from လိမ်းကျ), *adv.* confusedly, in a manner tending to puzzle and confound; *always used in a bad sense*, သူခိုးနှင့်မင်းဗလိမ်း ဗကျပြုနေကြသည်။

ဗလီ, 1 (Eng.), *n.* a playing ball.

ဗလီကစား, *v.* to play at ball; to play cricket, lawn tennis, or any game in which a ball is struck, ဗလီရိုက်ကစား; မြင်းဗလီကစား, to play polo, မြင်းဗလီရိုက်။

ဗလီတံ (*pron.* ဒံ), *n.* a stick used in playing baseball, cricket, etc., a bat.

ဗလီတောင်, *n.* a shuttlecock.

ဗလီရိုက်ခွက်, *n.* a battledoor; a racket, a network bat, used in tennis.

ဗလီလုံး, *n.* any ball used in play.

ဗလီ, 2, *n.* a mosque, a Mohammedan place of worship, ဗလီထိုက်, ဗလီရုံ။

ဗလီဆရာ, *n.* a Moolah or Mohammedan priest.

ဗလီတိုက်မျှော်စင်, *n.* a minaret, ဝသီကျောင်းမျှော်စင်။

ဗလုံ, *n.* a bubble while rising in water; *comp.* ရေဖေါင်း။

ဗလုံစီထ, ဗလုံထ, ဗလုံထိုး, *v.* to rise in bubbles.

ဗလုံစီစီထ, *v.* same as ဗလုံစီထ, ရေဗလုံစီစီထသည်။

ဗလုံဆူထ, *v.* to be disturbed in mind, be in mental commotion, သည် စကားကြားရလျှင်၊စိတ်ထဲကဗလုံဆူထသည်။

ဗလုံးဗထွေး (from လုံးထွေး), *adv.* confusedly, mixed together; usually applied to language, မင်းစကားပြောသည်မှာ၊ဗလုံးဗထွေးနှင့်ပြောသည်။

ဗလေဗစာ, ဗလေဗလွှင့်, *adv.* idly, of no use; applied to language; applied to conduct, vagrantly; ဗလေဗစာအကျိုးမရှိသည့်စကားမပြောပါနှင့်, အလကားဗလေဗစာသွားနေသည်၊အာမျှအကျိုးမရှိ။

ဗလေဗစာစကား, *n.* idle gossip.

ဗလေဗလွှင့်စကား, *n.* tittle-tattle, စကားဖျင်း။

ဗလောင် (*not used alone*).

ဗလောင်ရွှေ, ဗလောင်ဝေ့, *v.* to be in a confused, tumultuous state; *adv.* veeringly, as the wind, လေဗလောင်ဝေ့လာသဖြင့်၊ မီးထဲပါသွားသည်; တက်မကိုသတိထားကိုင်၊ ရေဗလောင်ဝေ့စီးနေသည်။

ဗလောင်ဆန့်, *v.* same, attended with noise; *not used assertively.*

ဗလောင်းဗလဲ (from လောင်း, to pour, and လဲ, to change), *adv.* changingly, unsteadily; putting one thing for another; ဗလောင်းဗလဲနိုင်သည်။

ဗဝက် (from ဗဟို, and ဝက်), *n.* a half, one half, အထက်ဗဝက်အောက်အဝီစိရှိရှိသမျှသတ္တဝါအပေါင်းတို့အားအမျှဝေပါ၏; ဗဝက်ခွဲသည်, to divide into two equal parts; ငွေတထောင်ဗဝက်ခွဲလျှင်၊ ငါးရာစီရသည်။

ဗဝါနုတ် (ပင်), *n.* a species of *Gendarussa,* sometimes planted for borders in gardens.

ဗဟန်း, *n.* pyrite.

ဗဟန်းကျောက်, *n.* sulphuret of iron.

ဗဟန်းကြက်ချေး, *n.* iron pyrites.

ဗဟန်းနီ, *n.* magnetic pyrites, pyrrhotite.

ဗဟန်းရွှေဝါ, *n.* yellow pyrites, fool's gold.

ဗဟု (Pali), *a.* many, အများ။

ဗဟုစိုက်, *a corruption of* ဂရုစိုက်, *v.* to treat with deference, respect; to regard as weighty.

ဗဟုဝုစ် (Pali ဝစနံ, word), *n.* the plural number: *a.* uncertain, indefinite, indeterminate, ဗဟုဝုစ်စကားမပြောပါနှင့်၊ ဧကဝုစ်ပြောပါ။

ဗဟုသုတ, *n.* much knowledge, experience, သည်ဆရာကြီးဗဟုသုတများသည်, အကြားအမြင်ပညာဗဟုသုတများသည်။

ဗဟို, *n.* centre, ချက်မ, အလယ်ချက်မ။

ဗဟိုကျ, *v.* to be in the centre, to be central.

ဗဟိုစင်, *see* ပဟိုရ်စင်, *n.* the frame on which the ပဟိုရ်စည် was placed.

ဗဟိုစည်, *see* ပဟိုရ်စည်, *n.* the great drum of the palace at Mandalay.

ဗာတန် (ပင်), or ဗာတံ, *n.* almond, ဗာတန်သီး; this name is also applied to the "country almond," the *Terminalia catappa.*

ဗာလ (Pali), *n.* a fool, လူမိုက်, လူဗာလ; မင်္ဂလာသုတ်၊ ဗာလနံ့ပုဒ်, Mingala Sutra, the verse regarding foolish persons.

ဗာလည်ကွေ့, *n.* a kind of military accoutrement, worn round the shoulders.

ဗာဟိရ (Pali, အပြင်), *a.* outer, on the outside; foreign, irrelevant, အပြင်စကား။

ဗာဟိရဂြိုဟ်, *n.* the planet Herschel or Uranus.
ဗာဟိရစကား, *n.* language irrelevant to the subject under discussion.
ဗာဟိရဝိဓိ, *n.* the outer path of the sun.
ဗာဟိရာယတန, *n.* an object of one of the six senses; *see under* အာယတန။
ဗီဇ (Pali), *n.* the private parts, male or female, အင်္ဂါဇာတ်; the testicles in a male, ပုရိသဗီဇ; the ovary in a female, ဣတ္ထိဗီဇ။
ဗိတ်, *adv.* at all, ဖြဖြ, အလျှင်း; *used in negative sentences*, as ဗိတ်မသိ, he knows nothing at all (about the matter).
ဗိတ်ကွယ် (*a corruption of* ဖိတ်ကွယ်), *v.* to deny a charge, *in toto*, အဲသိသားနှင့်ဗိတ်ကွယ်သည်။
ဗိန္ဒု, *n.* the small circle, သေးသေးတင် (°), နိဂ္ဂဟိတ်; a dot; said to be derived from the legend of the ဗိန္ဒုသာရမင်း။
ဗိန်း (from ဖိန်း, to be continuous), *a.* continuous; *adv.* wholly.
ဗိန်းကွပ်, *v.* to plate, overlay with plate.
ဗိန်းကွယ်, *v.* to deny (a charge) constantly.
ဗိန်းပြကိုယ်ရောင် (*pron.* ဗိန်းပြ), *n.* a swelling of the whole body.
ဗိမာန် (*pron.* ဗိတ်မှန်) (Pali ဗိမာနော), *n.* a house, mansion; a temple, a building devoted to worship; the abode of a Brahma, a *nat*, a sylvan deity or dryad; the chamber of the sun and moon, နေဗိမာန်, လဗိမာန်; ဘုန်းကြီးနေသည့်ဗိမာန်, ဗိဟာရ; လူနေသည့်ဗိမာန်, အိမ်။
ဗိမာန်တော်မှူး, *n.* a captain of the temple.
ဗိသုကာ (*pron.* ဗိဿုကာ) (Pali), *n.* a master workman, chief artist, architect, ဗိသုကာဆရာ; ဗိသုကာလက်သမား, a master carpenter.
ဗီဇဝံ (Pali ဗီဇ, a seed), *a.* produced from seed sown; *comp.* ဘူတဂံ; ဗီဇနိယာမမျိုးစေ့မြေသို့ကျလျှင်၊အလိုအလျောက်ပေါက်သည်။
ဗီဇနာ, *n.* a measure of time equal to six *pyans* (ပြန်).
ဗုကြီး (ပင်), *n.* the fragrant *Clerodendron*.
ဗုကြီးနီ, *n.* the scarlet variety of the ဗုကြီး။
ဗုတ်, *see* ဘုတ်, *n.* the crow pheasant; the coucal.
ဗုတ်မွေးရောင် (ဘုတ်), *n.* the color of the crow pheasant.
ဗုတ်ရွဲစာ, *n.* the *Kydia calycina*, the saplings of which are very strong and pliant.
ဗုဒ္ဓ (Pali), *n.* a Buddh, a being who (according to the Buddhist Scriptures) for wisdom and virtue is unrivalled throughout the *sekya* system, and is the supreme object of veneration, both during his existence, and after his annihilation, until the appearance of another Buddh; သစ္စာလေးပါးကိုသိတော်မူသောသူ (105).

ဗုဒ္ဓဂယာ, *n.* Buddha Gaya, a locality in Magadha (Behar, India), famous for its *Ficus religiosa*, under which Gautama, the Buddh, was perfected.

ဗုဒ္ဓဂိုဏ်းသင့်, *v.* to be guilty of irreverence to a Buddh.

ဗုဒ္ဓဃောသ, *n.* a celebrated Brahmin who transcribed the Buddhist Scriptures into Talaing, from which they were ultimately transcribed into Burmese (106).

ဗုဒ္ဓရက္ခိတ, *n.* one who observes and maintains the teachings and doctrines of a Buddh.

ဗုဒ္ဓဝင်. *n.* a history of the Buddhs.

ဗုဒ္ဓဝစန, *n.* words uttered by a Buddh, ဘုရားစကားတော်။

ဗုဒ္ဓသရကာ (ပင်), *n.* the *Canna Indica*, Indian shot, of which there are many varieties; rosary beads are made of the seeds of this plant.

ဗုဒ္ဓဟူး, *n.* the planet Mercury; the fourth day of the week, Wednesday, ဗုဒ္ဓဟူးနေ့, ၄ဟူး; ဗုဒ္ဓဟူးသား၊ဗုဒ္ဓဟူးသမီး, a male or female child born on a Wednesday.

ဗုဒ္ဓဟူးဆန်း, *v.* to begin (as a month) on Wednesday.

ဗုဒ္ဓေါ, *int.* made use of by Burmese when surprised, or startled.

ဗုံဗိုင်, 1, *n.* a pump; ဗုံဗိုင်ထိုး, to raise water by means of a pump.

ဗုံဗိုင်မောင်းလက်, *n.* a pump handle.

ဗုံဗိုင်, 2, *n.* a coarse woollen cloth.

ဗုံဗိုင် (မြို့), 3, *n.* the city of Bombay.

ဗုံဗိုင်ကွမ်းသီး, *n.* betel nut imported from Bombay.

ဗုံဗိုင်ပုဆိုး, *n.* a kind of *puhso* made at Surat, Bombay Presidency.

ဗုံဗိုင်သားရေ, *n.* a kind of leather.

ဗုံလုံ (ပင်), 1, *n.* a tree, the fruit of which is cooked with curry.

ဗုံလုံ, 2, *n.* a fish trap.

ဗုံလုံ (ပင်), 3, *n.* a kind of creeper with a very pretty white flower.

ဗုံး (Eng.), *n.* a mortar.

ဗုံးဆန်, *n.* a bombshell; an infernal machine.

ဗုံးသား, *n.* a bombardier.

†ဗုံးခနဲ, *adv.* with a dull, heavy thud, အိမ်ဗုံးခနဲပြိုကျသည်, ထန်းပင်ကြီးဗုံးခနဲလဲသည်။

ဗေ, *n.* an induration in the viscera, in consequence of fever, ဗေလုံး. The leaf of the ပိုးစာပင် (mulberry tree), eaten with curry, is said to be beneficial in reducing such indurations.

ဗေကပ်, ဗေစွဲ, ဗေထ, *v.* to have such an induration.

ဗေကျ, *v.* to be reduced in size or to subside, as such induration.

ဗေဒင် (Pali ဝေဒေါ), *n.* the Vedas, in three books, *viz.*, သာမ (Saman), ယဇု (Rig), and ဣရုဗ္ဗု (Yajur); a fourth, အာထဗ္ဗန (Atharva) was lost, အာထဗ္ဗနဗေဒင်ကွယ်သည်. According to some Burmese authorities, this book was burned, as containing knowledge which would have been too dangerous for human beings to possess, such as a knowledge of the exact time of any person's death, and of many other things not now revealed to man. Buddhists are of the opinion that had this book not been destroyed, Buddhism could not have existed; mathematics (107).

ဗေဒင်ကျမ်း, *n.* the collective books of the Vedas.

ဗေဒင်ကြည့်, *v.* to observe a horoscope, as an astrologer.

ဗေဒင်ဆရာ, *n.* an astrologer, a fortune teller.

ဗေဒင်တွက်, *v.* to make astrological calculations, to cast a horoscope; ကြောင်ဗေဒင်တွက်, to claw the posts or walls of a house, a bedstead, curtain, etc., in a rampant position, as a cat.

ဗေဒင်မေး, *v.* to ask concerning one's horoscope.

ဗေဒင်မှန်, *v.* to be correctly cast, as a horoscope.

ဗေဒင်ဟော, *v.* to declare a horoscope.

ဗောက် (ပင်), 1, *n.* a kind of plant, generally found on cultivated land after the paddy has been cut, and when the ground is dry; said to derive its name from the fact that its seed makes a crackling sound when pressed between the fingers, ဗောက်ဗောက်နှင့်မြည်သည်။

ဗောက်, 2, *n.* dandruff, ဗောက်ကျသည်, ခေါင်းမှာဗောက်ကျလို့ဆံပင်ကျွတ်ကုန်ပြီ; ဖေါက်ဖေါက်။

ဗောက်သတ်, *v.* to free human hair from dandruff.

†ဗောက်ခနဲ (from ဖေါက်, to come through or out), *adv.* of a sudden, with a jerk, ဖီးဖိုးဗောက်ခနဲကွဲသည်။

ဗောက်ဖြိုက်, *n.* a kind of official cap, ဗောက်ဖြိုက်ဆောင်းသည်။

ဗောက်ခွေး (ပင်), *n.* a kind of tree, also called by Burmese doctors, ငမြွေကြီးပင်, and မရိုးပင်။

ဗောက်လောက် (ပင်), *n.* a kind of tree.

ဗောက်ဝါး, *n.* a kind of bamboo.

†ဗောက်ဆီးဗောက်ဆတ်, *adv.* up and down; applied to the gait in walking, လူဗောက်ဆီးဗောက်ဆတ်သွားသည်, မြင်းဗောက်ဆီးဗောက်ဆတ်သွားသည်။

ဗောက်ဗက်, *a.* or *adv.* dashing from side to side, as water; swaying from side to side, rolling about, unsteady; reckless, inconsiderate; ရေမပြည့်သောအိုးဗောက်ဗက်ခတ်သည်; စိတ်ဗောက်ဗက်ခတ်တတ်သည်။

ဗောက်ဖီးဗောက်ဗက်, *adv.* same as ဗောက်ဗက်။

ဗောင်ခနဲ, *adv.* indicative of the noise which it imitates, လက်ဝံပင် ဗောင်ခနဲလဲသည်။

ဗောင်ထုပ် (*pron.* ဒုတ်), *n.* a kind of bird, the water cock. The ဗောင်ထုပ် frequents paddy fields before the paddy is reaped.

ဗောင်ဗောင်, *adv.* indicative of the noise which it imitates, လူအိုများသူ ခိုးပူသည့်အခါ၊တုံးကိုဗောင်ဗောင်ဗောင်ဗောင်ခေါက်တတ်သည်။

ဗောင်း, *n.* a kind of cap, a badge of rank, မင်းသားး မှူးမတ်များဆောင်း သည့်ဗောင်း; ဗောင်းဆင်, to wear such a cap.

ဗောင်းစောက်, *n.* same; *a.* oblong; applied to fruit which, though usually round, is sometimes oblong, သည့်ဒူးရည်းသီးအဝိုင်းမဟုတ်ပါ၊ ဗောင်းစောက်ဘဲ; usually applied to the fruit of the ဆီး, ထန်း, ဒူး ရည်း, ဗိန္နဲ, but more particularly to the fruit of the သီး, as there are two kinds, one which bears a round, and the other an oblong, fruit, သီးဗောင်းစောက်။

ဗောင်းလန်, *v.* to be more than full, heaping, ready to run over, မိုဃ်းကြီးရွာ ရွာသောကြောင့်၊ ကန်သင်းရေ ဗောင်းလန်နေသည်, ကျီထဲမှာစပါး ဗောင်းလန်နေသည်, ပုကန်ထဲမှာဟင်းဗောင်းလန်နေသည်။

ဗောဓိ (ပင်), *n.* the species of tree under which a Buddh is perfected; in the case of Gautama, the *Ficus religiosa*, ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ (108).

ဗောဓိသတ် (Pali ဗောဓိသတ္တော), *n.* a Bodhisat, a being who will in due course become a Buddh (ဘုရားလောင်း) (109).

ဗော်ကျော့ (from အပေါ်, and ကျော့), *adv.* in a vain, idle, affectedly polite manner; *comp.* တလထ; လမ်းရှောက်ဗောက်ကျော့နေချင်သည်၊ ဘာမျှ မလုပ်ချင်ဘူး။

ဗော်ရာ (Eng.), *n.* a buoy, ဖေါ့, ဗော်ရာအရှေ့ဘက်သို့ရုပ်ပါ၊အနောက်ဘက်သို့ ရုပ်လျှင်သောင်တင်လိမ့်မည်, steam to the east of the buoy; if you steam to the west of it you will run on the sandbank.

ဗော်လုံး, *n.* a ball for playing cricket, football, etc.

ဗော်လုံးကန်, *v.* to kick a football.

ဗိုင်း, *n.* cotton made up in rolls for spinning.

ဗိုင်းငင်, *v.* to spin cotton, ဗိုင်းရက်ကန်းနှီင်သည့်မိန်းမလူကြိုက်များသည်။

ဗိုင်းတောင့်, *n.* same as ဗိုင်း; a kind of tree.

ဗိုင်းလိပ်တံ. *n.* the stick on which ဗိုင်း is made; a kind of tree.

ဗိုင်းဝင့်, *v.* to spin cotton, ဗိုင်းငင်။

†ဗိုင်းတာ, **1**, *n.* a kind of bird, which is considered unlucky.

ဗိုင်းတာ, **2**, *n.* a light, wanton woman; used as an appellative of reproach.

ဗိုင်းတာမ, *n.* same, a term of reproach.

ဗိုလ်, 1 (Pali ဗလ), *n.* force, military force, soldiers, troops, စစ်သူရဲ; a commander of a regiment, colonel; a military officer.

ဗိုလ်ကတော်, *n.* the wife of a military officer; *in a secondary sense*, the mistress of a European.

ဗိုလ်ကတော်ကျ, *n.* a semi-contemptuous term applied to the cast-off mistress of a European.

ဗိုလ်ကြီး, ဗိုလ်ချုပ်, ဗိုလ်မှူး, *n.* a general, commander-in-chief.

ဗိုလ်ခြေ, ဗိုလ်ပါ, *n.* military forces, troops, စစ်သည်ဗိုလ်ပါ။

ဗိုလ်စားငှက်, *n.* the snipe.

ဗိုလ်စားပဲ, *n.* French peas.

ဗိုလ်တဲ, *n.* a marquee; a *dak* bungalow.

ဗိုလ်ထု, ဗိုလ်ထုဗိုလ်ဓင်, ဗိုလ်ထုဗိုလ်ထ, *n.* same as ဗိုလ်ပါ။

ဗိုလ်ထောက်, *n.* a subaltern. စစ်ဗိုလ်ကလေး။

ဗိုလ်မှူးဝန်ကြီး, *n.* the Minister of War.

ဗိုလ်ရှုခံ, *v. lit.* to receive the gaze of the military officers. "In the afternoon there is another informal audience termed ဗိုလ်ရှုခံ, because military officers are then admitted with the *Adwin Wuns* to see the King." *Pilcher.*

ဗိုလ်, 2, *n.* rules in astrology, of which there are six, as ဗိုလ်တွက်, ဗိုလ်ဖြေး, ဗိုလ်လင်္ကာ။

ဗျဂ္ဃိစရိယာပြု, or ဗျဂ္ဃိစာပြု (Pali ဗျဂ္ဃော, a tiger, and စရိယာ, a deed, practice), *v.* to retrograde, as the heavenly bodies; *comp.* သိဟစာပြု။

ဗျစ်ထူကြီး, *see* ပြစ်ထူကြီး, *a.* stupid, thick-headed; very thick and coarse, as cloth.

ဗျည်စင်, *see* ပြည့်စင်, *n.* a low tree, bearing a red, sour fruit.

ဗျည်း (Pali ဗျဉ္ဇန်), *n.* a consonant, ဗျည်းသုံးဆယ်သုံး။

ဗျည်းဥဘတော, *n.* a kind of hermaphrodite.

ဗျပ်, 1, *n.* a flat, wooden dish, platter, tray, trencher.

ဗျပ်ခွက်, *n.* a wooden bowl. တောင်သူလယ်လုပ်များပုကန်နှင့်မစား၊ဗျပ်ခွက်နှင့်ထည့်စားသည်။

ဗျပ်ထိုးရောင်း, *v.* to expose edibles (chiefly fish and vegetables) for sale on a tray.

ဗျပ်, 2, *n.* a flat piece of bamboo used for throwing small stones, ဗျပ်နှင့်ပစ်သည်။

ဗျာဒိတ် (Pali ပါဋိဟာ), *n.* a divine communication of any kind; frequently a prophetical intimation; by courtesy applied to kings, as in replying to a king it is customary to say, ဗျာဒိတ်တော်မြတ်အတိုင်းပါဘုရား။

ဗျာဒိတ်ခံ, *v.* to crave a divine communication of a Buddh, as to the time when the suppliant himself (a Bodhisat) shall become a Buddh.

ဗျာဒိတ်ထား, *v.* to utter a divine communication.

ဗျာဒိတ်ပေး, *v.* to give utterance to a divine, prophetical intimation, အရှင်ဘုရားမြတ်ကြီးမဏ္ဍလေးမြို့တည်ရာကိုဗျာဒိတ်ပေးတော်မူသည်။

ဗျာဒိတ်ပြ, *v.* to make a display of any divine or kingly attribute.

ဗျာဒိတ်ရ, *v.* to receive a divine communication from a Buddh, as a Bodhisat, intimating the time when the latter will become a Buddh; to receive any divine communication.

ဗျာပါ (Pali ဗျာပါရ), *n.* anxiety, trouble, စိုးရိမ်ခြင်း, စိတ်ပူပန်ခြင်း, ဗျာပါ ရများသည်, စိုးရိမ်သောကဗျာပါရ, ကြောင့်ကြဗျာပါရ, ကျွန်တော်စိတ်ထဲမှာ ဗျာပါအလွန်ကြီးသည်, ဗျာပါမကင်းကိုယ်တွင်းမသက်သာ။

ဗျာပါဆံ (*pron.* ဗံ), *n.* forelocks worn by young women; sometimes called လင်ခေါ်ဆံ။

ဗျာပါဆံချ, *v.* to wear forelocks or curls, ဗျာပါဆံပါးရိုက်ချ။

ဗျာပါဆံဝေ, *v.* same; to distribute such curls over the back of the head.

ဗျာပါမိး, *n.* same as ဗျာပါ, သောကမိး, ဗျာပါမိးလောင်, ပရိဒေဝမိးလောင်သည်။

ဗျာပါသောက, *n.* worry and anxiety.

ဗျာလောင်, *adv.* hurriedly, confusedly; anxiously, in a sad, distressed, perplexed manner; ဗျာလောင်ဗောင်ပူပန်သည်, နှလုံးသည်းအူဗျာလောင်ဆူ ဗောင်းဗလွန်ပူပန်လှချေသည်။

ဗျာလှိုင်, *adv.* same, သောကဗျာလှိုင်ဗောင်ပူပန်သည်။

ဗျူဟ, *n.* a book on military tactics, သေနင်္ဂဗျူဟကျမ်း, ပဒုမဗျူဟ။

ဗျူး (ပင်), *n.* a kind of tree growing to the height of forty feet, bearing yellow flowers four inches in diameter.

ဗျော, *see* ပြော, *n.* a kind of drum used at a ရှင်ပြုပွဲ, and at funerals.

ဗျောက်အိုး, *see* ပြောက်အိုး, *n.* a cracker, squib, မိးအိုး။

ဗျောက်ခနဲမြည်, *see* ပြောက်ခနဲမြည်, *v.* to crack, emit a sharp, sudden sound.

ဗျောက်ဆန်း, *see* ပြောက်ဆန်း, *adv.* with confused sounds, in confusion.

ဗျောက်တန်း, *see* ပြောက်တန်း, *n.* a squib so prepared as to make a succession of reports.

ဗျောက်ဗျောက်, *see* ပြောက်ပြောက်, *adv.* cracklingly.

ဗျောင်းဆန်, *adv.* tumultuously, ပရုန်းပရင်း။

ဗျောင်းဗျောင်း, *adv.* indicative of the sound which it imitates, ဗျောင်း ဗျောင်းမိုးသီးရွာသည်။

ဗိုင်း, *see* ဥဗိုင်း, *n.* the pond heron.

ဗျိုင်းဘောက်, *n.* the brown paddy bird.

ဗျိုင်းတောင်, *n.* a kind of drum, chiefly used at the funerals of persons of rank.

ဗျိုင်းနှံ, *n.* a kind of speckled heron, ဗျိုင်းနက်, ဗျိုင်းနီ (Pali ပလာက).

ဗျိုင်းဖြူ, *n.* the white heron or paddy bird.

ဗြက်, *see* ပြက်, *n.* breadth, width; applied to hard surfaces.

ဗြတ်ဗြတ်, *adv.* indicative of the sounds which it imitates, ဘိနပ်ဗြတ်ဗြတ်ဗြတ်ဗြတ်နှင့်မြည်သည်။

ဗြန္ဒီ (Eng.), *n.* brandy.

ဗြဟ္မစရိယာ, ဗြဟ္မဝိုရတရား (Pali ဗြဟ္မ, excellent, and စရ, to perform), *n.* a cardinal virtue, of which there are four kinds, *viz.*, မေတ္တာ, kindly affection; ကရုဏာ, kindly regard; မုဒိတာ, benevolence; ဥပေက္ခာ, freedom from all kinds of desire (110).

ဗြဟ္မဏာ, *n.* a Brahmin, ပုဏ္ဏား။

ဗြဟ္မဒိဟာရ, *n.* same as ဗြဟ္မစရိယာ။

ဗြဟ္မာ (Pali), *n.* a Brahma, a being superior to men and *nats*, inhabiting the higher celestial regions (ဗြဟ္မာလောက) (111).

ဗြဟ္မာပြည် or ဘုံ, *n.* the abode of Brahmas, the superior celestial regions, of which there are twenty stages or stories (*comp.* နတ်ပြည်), sixteen of which are material (ရူပဘုံ), and four are immaterial or invisible (အရူပဘုံ); they are named as follows; ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ, ဗြဟ္မပရောဟိတာ, မဟာဗြဟ္မာ, ပရိတ္တာဘာ, အပ္ပမာဏာဘာ, အာဘဿရာဘာ, ပရိတ္တသုဘာ, အပ္ပမာဏသုဘာ, သုဘကိဏ်, ဝေဟပ္ဖိုလ်, အသညသတ်, အဝိဟာ, အတပ္ပာ (or အာတပ္ပာ), သုဒဿာ, သုဒဿီ, အကနိဋ္ဌာ (or အကနိဋ္ဌာ), အာကာသာနဉ္စာယတန, ဝိညာနဉ္စာယတန, အာကိဉ္စညာယတန, and နေဝသညာနာသညာယတန (112).

ဗြား (*from* ပြား, to be flat), *adv.* flatwise, ဗြားလိုက်; ဗြား (or ဗြားလိုက်) ခင်း, ဗြား (or ဗြားလိုက်) စီ, to pave with bricks flatwise.

ဗြားခတ်, *v. see the parts*; ရွှေဗြားခတ်, to beat out gold leaf.

ဗြားစီး (from ပြား, to be flat, and စီး, to flow), *adv.* spreadingly, overwhelmingly; irregularly, here a little and there a little, like a crazy person's talk, စကားဗြားစီးမပြောပါနှင့်။

ဗြားမင်းညီနောင်, *adv.* same as ဗြားစီး။

ဗြားရိုက်, *v. see the parts*, ဗြားဗြားရိုက်သွားသည်။

ဗြားလိုက်ထား, *v.* to place flatwise.

ဗြိစ္ဆာ (Pali, a scorpion), *n.* Scorpio, the eighth sign of the zodiac, ဗြိစ္ဆာရာသီ, ဗြိစ္ဆာ ခွင်, ဗြိစ္ဆာစန်း, ဗြိစ္ဆာရာသီနှင့်ယှဉ်သောတန်ဆောင်မုန်းလ။

ဗြုန်းမွေး, *n.* a kind of grass, ဗြုန်းမွေးမြက်။

ဗြဲ, *n.* a Peguan title.
ဗြဲကျွံ, *n.* a Peguan title.
† ဗြဲဘနန္တ, *adv. an intensive, in various connections; used colloquially,* မြစ်ကြီးဗြဲဘနန္တကျယ်လို့ကူးမရောက်နိုင်, ဘနာဗြဲဘနန္တဖြစ်နေသည်။
ဗြဲစင်, *adv.* entirely; as in the phrase ဗြဲစင်ကုန်သည်; ဗြဲဗြဲစင် *more often used,* သည်တောကိုဗြဲဗြဲစင်ကုန်အောင်ရောက်ဘူးသည်။
ဗြဲဒိုက် (*pron.* ဗိုက်), *n.* an outer building attached to the palace occupied by the *Adwin Wuns* and their writers. "The word *bye-daik* is, it is believed, of Talaing or *Mun* (မွန်း) origin, and means, bachelors' chamber." *Pilcher.*
ဗြောင်းဆန် (*sometimes pron. with an 'r' sound*), *adv.* flounderingly; tumultuously; အလွန်ရုပ်သည့်သဘော်ဗြောင်းဆန်သွားသည်, အလွန်ဆိုင်းတီးကောင်းသည့်ဆရာ၊ဗြောင်းဆန်သွားအောင်တီးနိုင်သည်။
ဗြောင်းဆန်တောင်, *adv.* same as ဗြောင်းဆန်။
ဗွက်, *see* ပွက်, *n.* a swell of water which rises and breaks; a mud puddle.
ဗွက်ဒိုး (ပင်), *n.* a kind of medicinal plant, the root of which is said to be beneficial in cases of snake-bite.
ဗွက်ခနဲ, *see* ပွက်ခနဲ, *adv.* indicative of the sound which it imitates.
ဗွတ်, 1, *n.* a species of bulbul.
ဗွတ်ကလိမ်, ဗွတ်စအိုနီ, ဗွတ်မင်းသား, ဗွတ်ဖွဲ, ဗွတ်ဝါ, *n.* varieties of the bulbul.
ဗွတ်, 2 (Eng.), *n.* a boot, ဗွတ်ဘိနပ်။
ဗွတ်အိုး, *see* ဗြွတ်အိုး, *n.* a wide-mouthed water jug.

ဘ

ဘ, the twenty-fourth consonant in the Burmese alphabet, and the fourth in the class of labials.
ဘ (*an abbrev. of* အဘ), *n.* a father, အမေမှန်ကဘသား။
ဘဘေ (*pron.* ဖဘေ), *n.* a father.
ဘကြီး, *n.* a father's elder brother; a mother's elder sister's husband; elderly men are often respectfully addressed as ဘကြီး, ဘကြီးတယ်သွားပါမည်လဲ။
ဘခင် (*pron.* ဖခင်), *n.* same as ဘဘေ။
ဘထွေး, *n.* a father's younger brother; a mother's younger sister's husband; a step-father, *usually pronounced* ဖထွေး။
ဘမိ, *n.* parents.
ဘသက်ဆိုး (*pron.* ဖသက်ဆိုး), *n.* an orphan, bereaved of its father.
ဘက်, 1 (*see under* အဘက်), *n.* a side, corresponding part; side, party.

တက်, 2, *adv.* even, *slightly emphatic* (*colloq.*); equivalent to ပင်, and သဲ, (*infreq.*).

တက်, 3, *v.* to embrace, hug, without taking up in the arms; *comp.* ဖိုက်, and ဖွေး; to form corresponding parts in union, to match; to unite, associate; *not used singly*; ပေါင်းဖော်, ပေါင်းတက်; hence အတက်; တက်မရှိ, ပြိုင်တက်မရှိ, to be matchless, incomparable; တက်မပြောနှင့်; ကျွန်ုပ်သားငယ်ကျွန်ုပ်ကိုမြင်သည့်အခါတက်ငိုပါသည်, my little son, when he saw me, hugged me and cried; အရက်ကိုဆေးနှင့်တောင်းတက်မသောက်ဘူးလို့သစ္စာထားသည်, I have made a vow that I will not drink intoxicating liquor, even though I should be required to take it with medicine.

တက်ရှုးရေလောင်း, *adv.* conjointly, in partnership, in fellowship.

တက်စပ်, *v.* to act in concert or partnership by associating in business, ပေါင်းတက်; to abet an offense; ဦးညွန့်နှင့်ဦးဘိုးဦးကုန်တက်စပ်ရောင်းဝယ်ကြသည်, U Nyun and U Po U have entered into partnership, and are trading.

တက်ညီ, *v.* to be well matched, as a pair of horses or bullocks.

တက်ထည့်, *v.* to associate with, in some business or mission; to associate with and employ another, in the performance of some business.

တက်ပွဲ, *v.* to be spoiled, as a set of crockery, ornaments, etc., by loss or breakage of one of the set.

တက်ဖိုက်, တက်ပြိုင်, *v. see the parts.*

တက်ယမ်း, *v.* to embrace, hug, တက်ယမ်း၍နမ်းသည်, တက်ယမ်းလှဲသည်။

တက်ယှဉ်, *v.* to engage in rivalry.

တက်လဲတစင် (*sometimes written* တက်လဲတကင်), *adv.* embracingly.

†တက်ကလပ်, *n.* a species of *Ficus.*

တက်ခွေးလျှော်, *n.* a species of cordage plants, the *Paritium macrophyllum.*

တင်, 1, *n.* ordure, မစင်။

တင်ဘုတ် (ငရဲ), *n.* a class of inferior hells.

တင်, 2, *n.* an ancestor of the fifth degree; ဘ၊ဘိုး၊ဘေး၊ဘီ၊တင်; *see* အတင်။

တင်, 3, *n.* pewter, ခဲမဖြူ; a word used mostly by alchemists, တင်ပြာ။

တင်, 4, *n.* a tumor in the groin, a bubo, တင်နာ။

တင်ကြော, *n.* the principal tendon in the groin.

တင်ပေါက်, *v.* to have a tumor in the groin.

တင်း, 1, *n.* the *Nauclea rotundifolia*, a leaf-shedding tree the wood of which is close grained and rather heavy, and of a pale yellow or brown color.

ထင်, 2, *n.* a kind of plant which takes root on the leaves of certain trees.

ဘင်ကွဏ (Pali ဘင်, destruction, and မိဿကွဏ, a mental exercise), *n.* the termination of thought, စိတ်၏ပျက်ခြင်း; *see under* မိဿကွဏ။

ဘင်္ဂါလီ, *n.* a Bengali.

ဘင်္ဂါလီအင်္ကျီ, *n.* a kind of jacket worn by women, ဘုံဂါလီ။

ဘင်း, *n.* hemp, *ganja*, ဆေးခြောက်; ဘင်းလျှော်, tow.

ဘဏ္ဍာ (*pron.* ဗဒါ) (Pali), *n.* treasure, goods laid up; ဘဏ္ဍာတော်, government property, ဘဏ္ဍာတော်ဖြစ်။

ဘဏ္ဍာကာရိက, *n.* same as ဘဏ္ဍာ။

ဘဏ္ဍာစား (*pron.* ဗဒါဇား), *n.* that which is given in compensation, ဘဏ္ဍာစားလျော်ငွေ, damage for trespass on property.

ဘဏ္ဍာစားရိုက်, *v.* to make compensation.

ဘဏ္ဍာစားပေး, *v.* to give in consideration of losses incurred.

ဘဏ္ဍာစိုး (*pron.* ဗဒါဇိုး), *n.* the keeper of a treasury, a treasurer; the Burmese sometimes politely address, or speak of, the head servant of a respectable European, as ဘဏ္ဍာစိုး။

ဘဏ္ဍာတိုက်, *n.* a treasury, ငွေတိုက်။

ဘဏ္ဍာထိုက်, *v.* to pass to government as unclaimed, or forfeited property, အရှင်မရှိသောဥစ္စာလည်း၊မင်းဘဏ္ဍာထိုက်သည်ဖြစ်သောကြောင့်၊မင်းကြီးသိမ်းယူတော်မူ၏, the property being without an owner and unclaimed, the king took possession of it.

ဘတ်, 1 (Pali ဘတ္တံ), *n.* cooked rice, ထမင်း (*not colloq.*).

ဘတ်, 2, *v.* to read audibly.

ဘတ်စာ. *n.* verse, poetry, as distinguished from prose (စကားပြေ).

ဘတ်ရွတ်, *v.* same as ဘတ်။

ဘတ်, 3, *v.* to interpret, explain (a dream, omen, etc.), အိပ်မက်နိမိတ်ဘတ်သည်, လက္ခဏာဘတ်သည်, လက္ခဏာဘတ်ပုဏ္ဏား။

ဘဒ္ဒကပ် (Pali) (from ဘဒ္ဒ, excellent, and ကပ္ပ, a period), *n.* a grand revolution or period of time, which is distinguished by five Buddhs in succession; *see under* ဗုဒ္ဓ။

ဘဒ္ဒကပ်ကမ္ဘာ, *n.* same. "The *kalpa* (ကမ္ဘာ) in which we now live is called Maha Bhadra. In the ages that were concluded twenty *asankya-kaplakshas* previous to this *kalpa*, there was not, for the space of a *kap-asankya*, any supreme Buddh." This long period of remediless ignorance was succeeded by the Maha Bhadra *kalpa* in which five Buddhs were to appear, *viz.*, Kekkuthan (ကကုသန်), Gaunagon (ဂေါဏာဂုံ), Katthapa (ကဿပ), Gautama (ဂေါတမ), and Maitri (အရိမေတ္တေယျ).

တန့်သွေး, *n.* the *Careya arborea.* The leaves of this tree are used for making the outer covering of Burmese cheroots, ဆေးပေါ့လိပ် (ဆေးလိပ်ဖက်). The bark of this tree is used for poisoning fish.

တနန်း, *verb. formative*; *see Gram. sec.* 125, 4th.

တန်း, 1, *n.* a shallow, flat-bottomed basket, made of woven bamboo strips; *comp.* ခံကော; တန်းကြီး, တန်းကလေး။

တန်း, 2, *n.* a sample, specimen.

တန်းတင်, သန်းပြ, *v.* to exhibit, as a specimen or sample.

တန်းရှုံး, *v.* to fail in the exhibition of a specimen or sample.

တန်း, 3, *n.* blind, puzzling language, တန်းစကား; slang, *e.g.*, ငကဲရူသည် for ပိုက်ဆန်များသောသူ; မငွဲ for သူခိုး; မဒီ for အပျို; ရှပ်တေ့ for အရက်သောက်; နွဲ့သမား for ဘိန်းစား။

တမ်း, *v.* to try to catch, to catch; to arrest (a criminal); to seize, to catch, as a ball, ဗလီလုံးဆီးတမ်းသည်; ပဲခူးမြို့သို့သားပြမျာ်းတမ်းရအောင်သွားသည်, he went to Pegu in order to arrest dacoits, ကျွန်တော်မျိုးသူခိုးလေးယောက်တမ်းမိပါပြီ, I have succeeded in catching four thieves.

တမ်းစား, *v.* to seize on, possess, as a spirit; *comp.* ပူးစား။

တမ်းဆီး (*pron.* ဇီး), *v.* to apprehend, arrest, တမ်းဆီးချုပ်နှောင်။

တမ်းဆွဲ, *v.* to catch at, grasp at.

တမ်းထား, *v.* to detain in custody, either temporarily, or for the purpose of accused being ultimately tried.

တမ်းမိ, *v.* to catch, seize hold of; to succeed in arresting (a criminal).

တမ်းယူ, *v.* to take by catching; *see the parts.*

တယ်, 1, *n.* the left side, လက်ဝဲ; *opposed to* ညာ။

တယ်ပြန်ညာပြန်, *adv.* on the right and left, တယ်ပြန်ညာပြန်ရိုက်သည်, ကျားသစ်နက်နှစ်ကောင်တယ်ပြန်ညာပြန်သေနတ်နှင့်ပစ်လိုသေကြပြီ။

တယ်ပြောင်းညာပြန်, *adv.* from side to side, တညလုံးတယ်ပြောင်းညာပြန်နှင့်အိပ်လို့မပျော်နိုင်ဘူး, တယ်ပြောင်းညာပြန်ဝန်ထမ်းသည်။

တယ်သန်, *v.* to be left-handed.

တယ်, 2, *pron. a. an abbrev. of* အတယ်; *in conjunction with* ကြောင့်, *pron.* ဘဲ့။

တယ်စာ, *pron. a.* same (*provincial*).

တယ်နှစ်, *pron. a.* how many?

တယ်နှယ်, *adv.* how? *comp.* ဘဲ့နှယ်။

တယ်လောက်, *pron. a.* how much?

တယ်သင်း (from အတယ်, and သင်း), *pron. a.* which (thing)? တယ်ဒင်း (*colloq.*).

တယ်သို့တယ်ညာ, *pron. a.* of what sort? *adv.* how? *see* အတယ်သို့။

ဘယ (Pali), *n.* fear, ကြောက်ခြင်း။
ဘယဆေး, *n.* a drug, an ingredient used in compounding medicines; mineral and vegetable drugs.
ဘယဆေးဆိုင်, *n.* a chemist's store or shop.
ဘယဆေးဆိုင်တည်သူ, *n.* a chemist.
ဘယက်, *n.* ornaments for the neck, flat and round, strung as beads.
ဘယက်ဆွဲ, *v.* to suspend such an ornament from the neck.
ဘယောင်း, *n.* wax; မစုတ်ဘယောင်း, wax made of honeycomb which the bees have abandoned without sucking the honey.
ဘယောင်းချက်, *n.* ointment, salve, ဘယောင်းဆီ။
ဘယောင်းချေး (*pron.* ဈည်း), *n.* the refuse which remains in purifying wax, ဘယောင်းချက်၍ထွက်သည့်အချေး။
ဘယောင်းခွန်, *n.* beeswax tax.
ဘယောင်းဆီ, *n.* ointment, salve, ဘယောင်းချက်။
ဘယောင်းတိုင်, *n.* a candle.
ဘယောင်းတိုင်ကျစ်, *v.* to make candles by twisting.
ဘယောင်းတိုင်ခုံ, *n.* a candlestick; one kind of ဓိးခုံ။
ဘယောင်းတိုင်သွန်း, *v.* to mold candles.
ဘယောင်းပန်း, *n.* a climbing shrub bearing yellow flowers, the *Allamanda cathartica*.
ဘယောင်းပုဆိုး, *n.* tarpaulin; oilcloth; oilskin; rubber cloth.
ဘယောင်းပုံ, *n.* a wax model of an image of a Buddh, or of a bowl.
ဘဝ (Pali), *n.* a state of existence, of which there are three divisions, ကာမဘဝ, ရူပဘဝ, and အရူပဘဝ; *see under* ဘုံ; a past, present, or future state of existence. The regions in each *sakwala* (စကြဝဠာ) are divided into three sections, *viz. Kama* (ကာမ), the region in which there is form and sensuous gratification; *rupa* (ရူပ), the region in which there is form without sensuous gratification; *arupa* (အရူပ), the region in which there is neither form nor sensuous gratification but a state of unconsciousness; အရူပပရိပရဘဝအဆက်ဆက်, during (past) successive existences; အတိတ်ဘဝ, past existence, ပရိပရဘဝ; ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ, the present existence, ပစ္စက္ခဘဝ; အနာဂတ်ဘဝ, future existence, futurity, တမလွန်ဘဝ။
ဘဝတဏှာ, *n.* a craving for existence; "signifies the pertinacious loves of existence, induced by the supposition that transmigratory existence is not only eternal, but felicitous and desirable; *wibhawatanha* is the love of the present life, under the notion that exist-

ence will cease therewith, and that there is to be no future state.'' M. B.

ဘဝပြောင်း, *v.* to change one's state of existence, to die, ဘဝလွှန်ဘဝပြောင်းသွားသည်, ကာလရှည်လျားစွာမင်းပြု၍ဘဝတပါးပြောင်းလေ၏။

ဘဝရှင်, *n.* a king, monarch.

ဘဝင် (Pali ဘဝ, and အင်္ဂ), *n.* the stamina or substratum of the mind, the mind divested of thought, or existing under a suspension of the train of thought, in consequence of having come to a conclusion, ဘဝင်အိုက်, ဘဝင်ေ။

ဘဝင်ကျ, *v.* to be settled in opinion, သဘောကျ; to be in a trance.

ဘဝင်စော, *v.* to have the mind intently fixed upon, စိတ်စော။

ဘဝင်ပြတ်, *v.* to cease, as a trance.

ဘဝင်ဖြစ်, *v.* to be in a trance, ဘဝင်ကျ။

ဘဝင်မခြား, *adv.* instantly.

ဘဝင်လှုပ်, *v.* to be agitated, as the mind.

ဘဝဂ် (Pali ဘဝဂ္ဂ), *n.* the summit of a *sekya* system, or of the universe, အထက်ဘဝဂ်၊အောက်အဝီစိ။

ဘဝါး, *n.* the palm of the hand, or sole of the foot; a foot, twelve inches; a foot-length; *comp.* ဖဝါ။

ဘဝါးကျွန်, *n.* a faithful attendant, လက်ဘဝါးကျွန်, ခြေဘဝါးကျွန်။

ဘဝါးခြေထပ်, *adv.* following, treading in another's footsteps.

ဘဝါးစတွန်း (*pron.* စဒွန်း), *v.* to place one foot before the other in measuring distance by the sole of the foot; ဘဝါးစတွန်းခြင်းပြုသည်။

ဘဟာ (*freq. pron.* ဘာ), *pron. a. a contraction of* ဘယ်ဟာ, what thing? what? ဘဟာ is almost obsolete in ordinary colloquial, ဘဟာပြောရမည်လဲ။

ဘာဝ (Pali), *n.* being; *used chiefly in comp.*; of various applications; *see* ဇာတိဘာဝ, ပုန်းဘာဝ; ကုန်သွယ်ဘာဝလုပ်ကိုင်စားသည်, ဆင်းရဲသားဘာဝအသက်မွေးသည်, သူငယ်ချင်းဘာဝ ကစားကြသည်; ဆင်းရဲသား ဘာဝ လျှောက်, to file a petition *in forma pauperis.*

ဘာဝနာ (Pali), *n.* short sentences for repetition, of which there are forty; *shorter than* ကမ္မဋ္ဌာန်း; ''*bhawana*, the meditative rite;'' ဘာဝနာစီးဖြန်းသည်, ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာစီးဖြန်းခြင်း။

ဘာသာ, 1 (Pali), *n.* language, စကား; mode of practice, customary way; အတမ်း, ထုံး, နည်း; a particular system of faith and worship.

ဘာသာအလိုက်, *adv.* of one's own will and way, အလိုလို; according to one's practice, custom.

ဘာသာကိုးကွယ်, *v.* to adhere to a particular creed, မောင်မင်းဘယ်ဘာသာကိုးကွယ်သလဲ။

ဘာသာထုံးစံ, *n.* a mode of practice, custom, way.

ဘာသာပြား, *v.* to be diverse in custom or creed.

ဘာသာလဝါ, *adv.* of one's own will and way, အလိုလို။

ဘာသာသွင်း, *v.* to initiate or introduce into any particular religion, ခရစ်ယာန်ဘာသာသွင်းသည်, ပသီဘာသာသွင်းသည်။

ဘာသာ, 2, *adv.* of one's own accord, လျှောက်လျှား, ငါ့စကားနားမထောင်လျှင်၊ မင်းဘာသာမင်းနေတော့။

ဘာသီးဘာသာ, *adv.* in an indefinite, unsettled manner, မသေမချာ; unrestrained, according to one's own will, အလွှတ်, တတ်တိုင်း, ဘယ်သင်းမျှဂရုမစိုက်ပါ၊ဘာသီးဘာသာနေပါသည်။

ဘား, *n.* a frog; a small piece of wood nailed to a post, or side of a house, a cleat.

ဘားအော်, *v.* to croak, as a frog.

ဘားဖိုင်း (*pron.* ဘဖိုင်း), *n.* a species of frog; eaten by the Burmese.

ဘားဥ, *n.* frog's spawn. The Burmese have a deeply rooted belief that horses die, if they eat grass on which frog's spawn has been deposited; some allege that it produces ချောင်းဂေါ (glanders), some, that it causes သွတ်နာ (*surra*).

ဘားဥတက်, *v.* to be mildewed.

ဘားနှံညင်း (*pron.* ဂနှံညင်း), *n.* a species of frog, resembling the seed of the နှံညင်း creeper.

ဘားတလက် (*pron.* ဓလက်), *n.* a species of frog.

ဘားနွေး (*pron.* ဘနွေး), *n.* a species of frog.

ဘားပေါင်စင်း (*pron.* ဘပေါင်ဇင်း), *n.* a long kind of frog (edible).

ဘားပေါင်တင် (*pron.* ဘဗေါင်ဒင်), *adv.* (sticks) piled up in a square.

ဘားပျံ (*pron.* ဘပျံ), *n.* a small species of frog that lives on trees; *lit.* the flying frog.

ဘားပြုပ် (*pron.* ဘဗြုပ်), *n.* a toad; the spawn of the toad when eaten by a dog is said to produce madness.

ဘားပြုပ်ဆုတ်ဆိုင်း, *n.* a kind of medicinal plant, ဂဝုန်းဥပါယ်။

ဘားလည်တို (*pron.* ဘလယ်ဒို), *n.* the short-necked frog.

ဘားလောင်း (*pron.* ဘလောင်း), *n.* a tadpole, or young frog.

ဘားဝပ်, *n.* a small piece of wood, nailed to a post, or to the side of a house, a cleat.

ဘားဝပ်လည်, *n.* a door button.

ဘိ, 1, *n.* the father of a great-grandfather; *see* အဘိ။

ဘိမ, *n.* the mother of a great-grandfather; *see* ဘဘိမ။

ဘိ, 2, *verb. affix euphonic, mostly used before the assertive affix* သည်, *abbrev. to* သ *in connection with the noun affix* ကဲ့သို့, as သွား ဘိသကဲ့သို့, like as he went; *also before the closing affix* ချင်း, *in which case it is rather intensive*; *see Gram. sec.* 118; မစိုမကပ်လျှင်၊ နေမြဲတိုင်းနေပါဘိ, မပြောပါဘိနှင့်, နေဘိတော့, ပြောလိုက်ဘိ, ဆိုလိုက်ဘိ, ခက်ပါဘိတော့သည်, လှကလှပါဘိသည်နှင့်; *formerly used in lieu of* တော့, *e.g.*, ပြောပါဘိ, for ပြောပါတော့, ဆိုပါဘိ, for ဆိုပါတော့; *appears to have in some instances the force of an imperative, in others of an intensive.*

ဘိ, 3 (from ဖိ, to crush), *n.* a trap in which a plank falls and crushes the animal.

ဘိထောင်, *v.* to set a trap, ကြွက်ကိုဘိထောင်သည်။

ဘိက္ခု (Pali), *n.* a priest of Buddh, ရဟန်း; *bhikshu*, or in Pali *bhikkhu* (from *bhiksha*, to beg), *lit.* a mendicant. The *bhikshu* is said to be so called "because of the fear he manifests of the repetition of existence; because he goes to seek his food as a mendicant; because he is arrayed in shreds and rags; and because he avoids the practice of whatever is evil. When Buddha addressed the priests, it was usually by this appellation." E.M.

ဘိက္ခုနီ, *n.* a priestess of Buddh, ရဟန်းမ။

ဘိကျုပ်, *a.* flattened, short and flat; *n.* a kind of low roof attached to a larger one, ထဲဘိကျုပ်ပြားကလေး, ဘိကျုပ်ထည့်, ဘိကျုပ်ထိုး။

ဘိတ်, *v.* to invite, မင်းရွာထဲသွားမြဲးလျှင်၊နက်ဖြန်တရားနာကြွပါလို့၊ဘိတ်လိုက်ပါ; more respectful than ခေါ်, and less so than ပင့်; to offer to give, invite to take; hence ဘဘိတ်နေ့, the day before worship-day.

ဘိတ်ကြား, *v.* to send an invitation, ထမင်းစားဘိတ်ကြားသည်။

ဘိတ်ပင့်, *v.* to invite; more respectful than simply ဘိတ်; *see* ပင့်ဘိတ်။

ဘိတ်မန့်, *v.* same as ဘိတ် (*infreq.*).

ဘိတ်မန့်သကဖြ, *v.* to give an invitation (*polite*).

ဘိနပ်, *n.* a sandal; the plinth of a pagoda, ဘုရားဘိနပ်တော်; a pedestal; the sole of an elephant's foot, ဆင်ဘိနပ်; hence ခုံဘိနပ်, a thick wooden sandal, a kind of clog; ဖိန်းဘိနပ်, a sandal completely covered with cloth; *see* ဖိန်း; ဘိနပ်စာ (*lit.* food for the sandal), ဘိနပ်စာမ, terms of abuse, employed mostly by women.

ဘိနပ်ချုပ်, *v.* to sew a sandal.

ဘိနပ်ချွတ်, *v.* to loose or take off a sandal, or slipper.

ဘိနပ်စီး, *v.* to wear a sandal.

ဘိနပ်ညှပ်, *n.* the instrument with which the sandalmaker clasps the sandal in order to sew it.
ဘိနပ်ထိုးသမား, *n.* a sandalmaker.
ဘိနပ်ပုံ, *n.* the piece of wood or other substance used in shaping the sandal.
ဘိနပ်ပေါက်, *v.* to have the feet galled by wearing sandals.
ဘိနပ်သည်း (*pron.* သဲ), *n.* the straps of a sandal, ခြေးမကြားညှပ်သည့်ကြိုး။
ဘိဿဇ္ဇာ, *n.* medicine, ဆေးဝါးအမျိုးမျိုး။
ဘိဿဇ္ဇာကျမ်း, *n.* a medical book, ဆေးကျမ်း။
ဘိဿဇ္ဇာဆရာ, *n.* a physician who prescribes medicine, in contradistinction to ဓါတ်ဆရာ, a doctor who prescribes diet.
ဘိန်း, 1, *n.* opium, ဆေးနက် (*polite*).
ဘိန်းအကပ်အသပ်, *n.* opium which sticks to the side of the pipe.
ဘိန်းချေး, *n.* opium refuse.
ဘိန်းစား, *v.* to eat opium; *n.* an opium-eater.
ဘိန်းစေး, *n.* same as ဘိန်းအကပ်အသပ်, opium-pipe grime.
ဘိန်းစွဲ, *v.* to become habitually addicted to opium eating or smoking.
ဘိန်းဆီ, *n.* opium juice or oil.
ဘိန်းဆိုင်, *n.* an opium shop.
ဘိန်းပင်, *n.* the poppy.
ဘိန်းပြောင်း, *n.* an opium pipe.
ဘိန်းဖြတ်, *v.* to discontinue eating or smoking opium, implying breaking one's self of the habit.
ဘိန်းရောင်း, *v.* *lit.* to sell opium; to sell illicit opium.
ဘိန်းရှူ, *v.* to smoke opium.
ဘိန်းဝမ်းလိုက်, *v.* to suffer from diarrhœa, due to sudden discontinuance of opium eating or smoking.
ဘိန်း, 2, *n.* a wheel; *see* ဘီး။
ဘိန်းနွဲ (ပင်), *n.* a kind of tree; the wood of this tree is used as firewood when Burmese women undergo roasting, after childbirth. The wood of the ဗထံ and မန်ကျည်း is also so used.
ဘိလပ် (ပြည်), *n.* England, Great Britain, အင်္ဂလိပ်ပြည်။
ဘိလပ်မြေ, *n.* cement.
ဘိလပ်ရေ (အခါး), 1, *n.* sodawater.
ဘိလပ်ရေ (အချို), 2, *n.* lemonade (လင်မနစ်).
ဘိသိက်, *n.* a blessing pronounced by Brahmins, accompanied with the pouring of water; *see* အဘိသိက်။
ဘိသိက်ဆက်, *v.* to pronounce such a blessing on a king, or a person of rank.

ဘိသိက်ပေး, *v.* to pronounce such a blessing on an ordinary person, as Brahmins when begging for alms.

ဘိသိက်မြှောက်, *v.* to pronounce such a blessing in the ceremony of inauguration.

ဘိသိက်သွန်း, *v.* to pour water from a vessel on the King's head, at the ceremony of inauguration.

ဘီတို (*pron.* ဘီဒို), *n.* an almira, cupboard, clothespress.

ဘီရို, *n.* a two-wheeled bullock cart with an oblong, wooden superstructure, for carrying passengers; much in vogue at Mandalay prior to the annexation.

ဘီလုံး, *n.* the cotton teal; the skylark, ဘီလုံးငှက်, ဘီလုံးငှက်ငယ်။

ဘီလူး (*pron.* ဗလူး), *n.* a kind of monster which eats human flesh, and possesses superhuman power; said to be red-eyed and to have prominent, long eyeteeth (113).

ဘီလူးကြီး, ဘီလူးငယ်, *n.* the two divisions of Taru Karens.

ဘီလူးစီး, *v.* to have the nightmare.

ဘီလူးတံတွေး, *n.* a frothy excrescence on plants.

ဘီလူးတောင်ဝေး, *n.* a kind of plant.

ဘီလူးမရက်ကန်းကြိုး, *n.* a creeper with long roots dangling from the trees which support it.

ဘီလူးလက်ဝါး, *n.* the musk plant.

ဘီး (*pron.* ဘိန်း), *n.* the wheel of a carriage, cart; တဘီးလိမ့်ကြိုက်, to love without one's love being reciprocated (*colloq.*); အပ်ချည်ဘီးလုံး, a reel of cotton; (*pron.* ဘီး) a comb, a brush, ဝက်မင်ဘီး။

ဘီးကြဲ, *n.* a coarse comb.

ဘီးချပ်, *n.* a flat comb; *v.* to keep the hair in position with a comb.

ဘီးစိပ် (*pron.* ဘီးဇိပ်), *n.* a fine-toothed comb.

ဘီးတောင်ချပ်, ဘီးတောင်ပို, *n.* the hoopoe bird, with a comb-like crest, တောင်ဘီးရှူး။

ဘီးဖနောင့်, *n.* the felly or felloe of a wheel, one of the curved pieces of wood which form the rim of a wheel, လှည်းဘီးဖနောင့်။

ဘီးလွှားကျ, *v.* to fall loosely about, as a garment.

ဘုတ်, **1** (Pali ဘူတ, visible), *n.* matter; *see under* မဟာဘုတ်; မဟာဘုတ်လေးပါး။

ဘုတ်, **2** (Eng.), *n.* a book, စာအုပ်, ဘုတ်အုပ်။

ဘုတ်, **3**, *n.* the crow pheasant, the coucal.

ဘုတ်မွေးရောင်, *n.* the color of the said bird, between brown and red, အုတ်ဘုတ်မွေး, နှမ်းဘုတ်မွေး။

ဘုန်း (*pron.* ဖုန်း), *n.* glory, ဘုန်းတော်ခိုလှုံ၍ခြေတော်ရင်းရောက်ပါသည်။

ဘုန်းကြီး (*pron.* ဖုန်းကြီး), *n. lit.* great glory; a priest of Buddh, ရဟန်း. An elder *pongyi* addresses a younger as, အာဝုသော (ငါ့ရှင်), and a younger one addresses an elder as, ဘန္တေ (*pron.* ဘန်းတေ), signifying. Lord, Reverend Sir. In speaking of a *pongyi* (of any place), it is considered more polite to say, ဆိတ်သာကိုယ်တော်, မူးကမ်းကိုယ်တော်, than to say ဆိတ်သာဘုန်းကြီး, မူးကမ်းဘုန်းကြီး; *v.* to be possessed of great power and authority, to be powerful.

ဘုန်းကြီးပြန် (*pron.* ဖုန်းကြီးပြန်), *n.* a *pongyi* cremation festival (114).

ဘုန်းတန် (*pron.* ဒန်) (from တန်ခိုး), *n.* same as ဘုန်းကြီး; ဘုန်းတန်ခိုးအာနုဘော်, ဘုန်းတန်ခိုးအာနိသင်။

ဘုန်းတော်ခြောက်ပါး, *n.* the six glories of a **Buddh**, *viz.* ဣဿရိယ, ဓမ္မ, ယသ, သီရိ, ကာမ, and ပယတ္တ။

ဘုန်းပေး. *v.* to eat (*clerical*), ကိုယ်တော်ဘုန်းပေးပြီးပြီလား။

ဘုမ္မစိုး (*pron.* ဖုန်မစိုး) (Pali ဘုမ္မ, the earth, and စိုး, to rule), *n.* a god who has dominion over some part of the earth, ဘုမ္မစိုးနတ်။

ဘုမ္မတီး (*pron.* ဘုမ္မဒီး), *n.* the fruit pigeon.

ဘုမ္မရာဇာ, *n.* a kind of plant, a dwarf species of the *Wrightia.*

ဘုမ္မိနက်သန်, *n.* a fortunate piece of ground, မောင်းထောင်ရွာမြေသည်ဘုမ္မိနက်သန်မှန်သောကြောင့်၊ပညာရှိထွန်းကားသည်။

ဘုမ္မိရတ် (Pali ဘုမ္မ, the earth, and သတ္ထရ, a shaster), *n.* the business of searching the ground for hidden treasures.

ဘုမ္မိရတ်လိုက်, *v.* to search the ground for hidden treasures.

ဘုရင်, *n.* a chief, sovereign, သနင်း; hence, စစ်ဘုရင်, and ရှင်ဘုရင်; နေထွက်ဘုရင်, a title of His Majesty, the King of Burma; နေဝင်ဘုရင်, a title given to the Shan Sawbwas, by the King.

ဘုရင်ခံမင်းကြီး, *n.* His Excellency, the Viceroy of India.

ဘုရား (*pron.* ဖရား by the Arakanese, ဖယား by the Burmese), *n.* a god, an object of worship; a lord, master, အရှင်, သခင်; a pagoda, စေတီတော်; ရွှေတိဂုံဘုရား, the Shwedagon pagoda; a Buddh, an image of Buddh; a title of honor, Your Majesty; often equivalent to Sir; the Burmese usually reply "ဘုရား," to officials and *pongyis.*

ဘုရားအသည်, *n.* a pagoda slave, ကျွန်သီးတော်; rebels were formerly compelled to become pagoda slaves.

ဘုရားကျွန် (*pron.* ဖယားကျွန်, as if one word), *n.* a slave to a pagoda, one who has the care of a pagoda and lives on the offerings, ကျွန်သီးတော်, ခွာသား; အရိခေဝင် is a euphemism for ဘုရားကျွန်။

ဘုရားကျွန်တော်, ***pron.*** I; used in addressing officials.

ဘုရားရူး, *v.* to swear, take an oath, imprecate evil on one's self or others; *see* ကျိန်။
ဘုရားဆုပန်, *v.* to pray to become a Buddh.
ဘုရားဥာဏ်တော်, *n.* the height of an image, or pagoda.
ဘုရားတည်, *v.* to erect a pagoda; ဘုရားမျိုတည်, to build a pagoda over another (smaller) one, absorbing the materials of the latter; ဘုရားတည်ကျောင်းဆောက်ပါဘဲ, a person who erects pagodas and builds *kyaungs*; an expression signifying that a person is of respectable social status.
ဘုရားတပည့်တော်, *pron.* I, your disciple, your pupil; used in addressing a Buddhist priest.
ဘုရားထူး, *v.* to answer or reply "ဘုရား," when called or addressed.
ဘုရားဖြဲ, *v.* to visit with displeasure, as a Buddh.
ဘုရားပွင့်, *v.* to become manifest, to appear, as a Buddh.
ဘုရားပွဲတော်, *n.* a pagoda festival.
ဘုရားဖူး, *v.* to behold a pagoda reverentially; to worship at a pagoda.
ဘုရားရှင်, *n.* the supreme object of worship; God; ဘုရားရှင်တန်ခိုးတော်, *lit.* the might of the Lord Buddha! an exclamation frequently used, when startled or surprised.
ဘုရားရှိခိုး, *v.* to pray; to worship at a pagoda; to worship God.
ဘုရားလောင်း, *n.* one who is destined to attain to the Buddhaship.
ဘုရားသခင်, *n.* the supreme object of worship; God, မြတ်စွာဘုရား။
ဘုရားသစ္စာပြု, *v.* to make a vow before an image or pagoda; also applied to a mental vow.
ဘုံ. 1, *n.* a mansion, abode, ဗိမာန်; a division of the universe, of which there are thirty-one, *viz.*, အပါယ်လေးဘုံ, the four worlds of punishment; မနုဿဘုံ, the world of men; နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်, the six inferior heavens (these eleven worlds are collectively called ကာမဘုံ, the worlds of passion); ရူပဘုံတဆယ်ခြောက်ပါး, the sixteen material, superior heavens, and အရူပဘုံလေးပါး, the four immaterial, superior heavens; *see under* မြင့်မိုရ်
ဘုံ, 2, *see* ပုံ, *n.* a kind of drum.
ဘုံ, 3, *n.* a superadded roof, a gradation of a graduated roof, ပြာသာဒ်, ဘုံပြာသာဒ်။
ဘုံ, 4, *n.* a company of merchants or traders.
ဘုံအိမ်, *n.* a secret society, such as exists among the Chinese, တရုပ်ဘုံအိမ်။
ဘူတဂံ (Pali ဘူတ, a sprout or twig), *a.* produced from a root or slip planted in the ground, not from seed sown; ပင်စည်မျိုးရှိသမျှဘူတဂံ; *comp.* ဗီဇဂံ။

ဘူတရပ် (ပင်), *n.* the *Ægiceras fragrans*, a large shrub.
ဘူဒိနှာ, *n.* the *Mentha sylvestris*, a species of mintwort.
ဘူး, **1**, *n.* the gourd creeper, of which there are many varieties; a gourd; ရေဘူး, a calabash; ဆေးဘူး, a jug, bottle, vial; ယမ်းဘူး, a gunpowder flask; မီးခြစ်ဘူး, a match box; ဘူးတရားအပေါက်ကိုမိတ်နိုင်သည်၊လူတယောက်ပစပ်ကိုမမိတ်နိုင်။
ဘူးခါး, *n.* a species of gourd.
ဘူးဆင်စွယ်, *n.* the bottle gourd or white pumpkin.
ဘူးတင်းရောင်း, *n.* a calabash, ရေဘူး။
ဘူးတား (*pron.* ဘူးဒါး), *n.* the guard of a spindle, ချည်ဝင်ရှေ့ကခံသည်။
ဘူးတောင်း, *n.* a gourd bowl; the southern polar constellation, ကြယ်ဘူးတောင်း, တောင်ရှုံ။
ဘူးရစ်. *n.* the *Dolium galea*, a species of shell.
ဘူးလုံးနားမထွင်း, *adv. phrase,* without being affected by anything said, ဘာမျှနားမလည်ဘူး၊ ဘူးလုံးနားမထွင်းကဘဲ။
ဘူး, **2**, *verb. affix, assertive in negative sentences*; *in its negative assertive sense,* ဘူး *is not considered very polite, e.g.,* မသိဘူး *is not as polite as* မသိပါ, and မသိဘူးလား, *is less so than* မသိလား; *as an affix of time, past indefinite,* သည်မြို့သို့ရောက်ဘူးသလား, or ရောက်ဘူးပါလိမ့်မည်လား; မရောက်ဘူးပါ *is more elegant than* မရောက်ဘူးဘူး; in very polite conversation between a superior and an inferior ဘူး is both preceded and followed by ပါ, *e.g.*, မတွေ့ပါဘူးပါ, မမြင်ပါဘူးပါ။
ဘေး, **1** (Pali ဘယ, fear), *n.* an evil, calamity, အန္တရာယ်ဥပဒ်။
ဘေးကာ (*pron.* ဘေးဂါ), *n.* anything which is used to preserve from harm, as an amulet, a charm, ရန်ကာ။
ဘေးဆီးရန်ကာ, *adv.* in the way of being a preservative from danger; this term is often used when applying for a license to carry arms.
ဘေးတွေ့, *v.* to meet with trouble, or a calamity, ဘေးတွေ့မှနှောင်တရသည်။
ဘေးထိ, *v.* same as ဘေးတွေ့။
ဘေးဒဏ်, ဘေးဘျမ်း, ဘေးရန်, *n.* same as ဘေး။
ဘေးမဲ့ပေး, ဘေးမဲ့လွှတ်, *v.* to throw open for the use of the public, as a fishery, lake, tank; when applied to a fishery, the word ဘေးမဲ့ now refers to any body of water from which government takes no rent.
ဘေးသင့်ချက်, *n.* a sudden calamity.
ဘေး, **2**, *n. see* အဘေး, a great-grandfather.
ဘေးမ, *n. see* အဘေးမ, a great-grandmother.
ဘဲ, **1** (*a contraction of* ဝမ်းဘဲ), *n.* a duck.
ဘဲအ, *n.* the widgeon.

ဘဲကျား, 1, *n.* the pintail duck.
ဘဲကျား, 2, *adv.* like a striped or spotted duck; in the phrase ဘဲကျားလိမ်းသည်, သည်မိန်းမသနပ်ခါးလိမ်းသည်မှာ၊ဘဲကျားရိုက်ထားသလိုဘဲ။
ဘဲကြီး, *n.* a kind of wild goose resembling the bernicle goose.
ဘဲခြေနီ, *n.* the mallard, the common duck in its wild state, *Anas boschas.*
ဘဲ, 2, *verb. affix (with* မ *prefixed to the root, and a continuative affix expressed or understood),* before; without, မသိဘဲပြောသည်, မချစ်ဘဲလျက်၊ချစ်ဟန်ဆောင်သည်; *frequently followed by* လျက် *and* နှင့်။
ဘဲ, 3, *adv.* even; *see* ထက်။
ဘဲဂီ, *adv.* waywardly, intractably; roughly, abusively (in language); အကြမ်းဘဲဂီဆဲဆိုသည်။
ဘဲတောင် (*pron.* ဘဲဒေါင်), *n.* the side of a creature differing in color from the rest of the body, ဘဲတောင်ကျား, နွားဘဲတောင်ကျား, မြင်းဘဲတောင်ကျား; *see also* ဝမ်းဘဲတောင်။
ဘဲရံ, *n.* the gilt fringe or border of a garment; ဘဲရံတပ်ခင်းသည်, to march on either side of a king in a procession, as a body guard.
ဘဲ့နက်, *n.* a kind of edible grain, rather glutinous, စသာစပါး။
ဘဲ့နှယ် (from အဘယ် and နှယ်), *adv.* in what manner? how? ဘဲ့နှယ်ခင်ဗျားပြောပါလိမ့်မည်လဲ, ဘဲ့နှယ်တုံး, ဘဲ့နှယ်လဲ, ဆွေမျိုးဘဲ့နှယ်မျှမတော်ပါ။
ဘဲ့ပြား (ပင်), *n.* the *Cratoxylon neriifolium,* the timber of which is used for building purposes, for handles of chisels, for ploughs, etc.
ဘော, 1 (Pali ဘာဝ), *n.* the private parts, whether male or female; ဆူထွီဘော, ပုန်းဘော။
ဘော, 2 (*an abbrev. of* သဘော), *n.* nature, character; သရဲဘော, courage, valor, သရဲဘောကြီး, သရဲဘောနည်းသည်။
ဘောက်ကား, *v.* to exchange goods, trade. ကူးသန်း, ကုန်သွယ်, ရောင်းဝယ်; ဘောက်ကားခြင်း, traffic; ခင်ဗျားတို့ဒေါင်းပြည်မြို့မှာ၊ဘာမျှဘောက်ကားရောင်းဝယ်စားသောက်ကြသလဲ။
ဘောက်သည်, *n.* a constant customer, whether for consumption or export; *comp.* ပင်သည်, and ပင်တိုင်။
ဘောက်သည်ခံ, *v.* to buy, as a regular wholesale purchaser.
ဘောက်သည်ချ၍ရောင်း, *v.* to sell by wholesale.
ဘောက်သည်ယူ, *v.* same as ဘောက်သည်ခံ။
†ဘောက်ခနဲ, *adv.* suddenly, ရုတ်ခနဲ; *see* ဖောက်ခနဲ။
ဘောင်, 1, *n.* a raft or float; a handsome boat for traveling; a royal barge, ကရဝိတ်ဘောင်တော်; an accommodation boat; a yacht; *v.* to construct a raft, သစ်ဘောင်သည်, ဝါးဘောင်သည်။

တောင်တော်ဦးထိုး, *v.* to make a temporary mosquito curtain, with a စောင် or other material.
တောင်ပျံ, *n.* a တောင် with a flying roof.
တောင်ပျံဆံထိုး (*pron.* ဆဦး), *n.* a woman's hair done up in a certain way.
တောင်ဖွဲ့, *v.* to construct a raft; to collect and float down a river, as drift, ဖိုက်သောင်ဖွဲ့မျှောသည်။
တောင်, 2, *n.* a company, congregation, society, ရဟန်းတောင်မှာနေရသည်မှာ၊အလွန်မွေ့လျော်သည်။လူတောင်မှာမနေချင်ပါဘူး။
တောဇည် (*pron.* စဉ်) (Pali တောဇနံ), *n.* food, eatables, such as rice, curry; *in contradistinction to* ခဲဖွယ်, fruit, တောဇည်ခဲဖွယ်။
တော်, 1 (ငွေ), *n.* pure silver; တော်စပ်ရွှေ, gold alloyed with silver, တော်ဝါလုပ်။
တော်နုဝ်းကြွပ်, *n.* bismuth.
တော်. 2 (from ပေါ်, to appear), *v.* to produce, bring to light, ထုတ်; to take out of the ground, exhume.
တော်ထုတ်, *v* same; တော်ထုတ်ပြောသည်, to disclose in conversation; to explain, အကုသိုလ်စိတ်ဆယ်နှစ်ပါး၏သရုပ်ကိုတော်ထုတ်လို့ပြောစမ်းပါ။
တော်ပြ, *v.* to discover, disclose, expose to view.
တော်ယူ, *v.* to bring to light and appropriate; to fish up, ရေထဲကတော်ယူ။
တော်, 3, *v.* to associate, keep company; *not used singly*, ပေါင်းတော်, ပေါင်းသင်း။
တော်ရွေ, *v.* to associate familiarly and affectionately; to associate with one's equals or inferiors, on terms of polite and considerate intimacy.
တော်လျော, *v.* same as တော် (*infreq.*).
သိုင်, *n.* a mass of metals of different kinds and qualities, သိုင်ခွက်။
သိုင်နင်း, *v.* to separate a mass of metals into sorts.
သို့ (from ဖို့, to throw into or upon), *n.* the thick flesh or protuberance on the shoulders of a porter, သို့ထသည်; the hump on the neck of an ox, တယ်သို့တင်ကြီးသည်, နွားသို့ထသည်; a term applied to the chief male buffalo of a herd, အုပ်စီးသည့်သို့တင်ကြီး။
သိုး, *n.* a grandfather; *see* အသိုး; သိုး၊ဘေး၊ဘီး၊ထင်. The Princes of the Burmese royal family often familiarly addressed Ministers of State as သိုးသိုး, or ဘဘ။
ထိုးဘေ, *n.* a polite form of address.
ထိုးစည်တောင်ဆက် (*pron.* စဉ်), *a.* inherited from one's ancestors.
ထိုးဘပိုင်ပစ္စည်း, *n.* ancestral property.
ထိုးမင်းဇို, *n.* *a familiar term of compellation*, used by young men to elderly men (*infreq.*), ထိုးမင်းဇိုဘယ်ကကြွလာသလဲ။

ထိုးသူတော်, *n.* a religious layman.

သျှာ (from သခင်), *n.* sir, *a familiar term of compellation,* used by men; မြို or မြိုး *is another term of compellation,* used by men to one another, or by men to women.

သွယ်, 1, *n.* what is suitable; *see* အသွယ်။

သွယ်, 2, *v.* to be meet, suitable, fit, proper, comely, desirable.

သွယ်ရာ, *v.* same (*more common*), ချစ်ဘွယ်ရာအကြောင်းမရှိ, ယုံဘွယ်ရာအကြောင်းမရှိ, တော်လျော်, လျောက်ပတ်; applied to the nice arrangement of a house, and to its appurtenances; to comeliness of appearance, richness of apparel of women or men; and to well arranged language; ခင်ဗျားအကြံထုတ်ပြီဆိုလျှင်၊သွယ်မသွယ်ရာကိုမစည်းစားတတ်ဘူး; ဤသူအနေအထိုင်အဝတ်အစားအိမ်မှစ၍အလွန်သွယ်ရာသိုက်မြိုက်သည်, this person's way of living, his house, his wearing apparel, his food and all things, are appropriate and well appointed.

သွား, 1, *n.* a grandmother, *see* အသွား။

သွားဘေး, *n.* a grandmother, အသွား။

သွား, 2, *v.* to bear, bring forth; *see* မွေး; ခင်ဗျားဘယ်နေ့သွားသလဲ, on what day were you born, sir?

သွားဘက်, *n.* one born at the same time as another; သွားဘက်တော်, one born on the same day as a Buddh.

သွားဘက်ကျော်, *n.* a euphemism for a hanger-on of high officials.

သွားမြင်, *v.* same as သွား, မျက်နှာမြင်။

သွားသန္ဓေစင်, *v.* same as သွား; chiefly applied to the wives of royalty and of high officials.

†သွားခနဲ, *adv.* abruptly, all at once, သွားခနဲတွေ့သည်, သွားခနဲရှိုးသည်, သည်အမှုသွားခနဲပေါ်လျှင်၊ခင်ဗျားအခက်ဘဲ, should this matter suddenly come to light, you will be in a position of difficulty.

သွားစု, *n.* the tract of country under the sway of a Sawbwa.

သွေ, *n.* a circular flexure in the hair of animals; particularly in horses; လေသွေ, a whirlwind (115).

သွေကြန်လက္ခဏာ, *n.* a mark, a sign, lucky or unlucky, as determined by the number and character of the circular flexures.

သွေကြမ်း, *v.* to have a bad flexure, causing the owner to be unlucky; *fig.*, to be a person who brings ill-luck to every one with whom he is connected in any transaction; similar to the English expression "a Jonah," မင်းတယ်သွေကြမ်းသည့်လူ။

သွေချာနောက်, သွေချာလည်, *v.* to be involved in troubles; *used adverbially,* အမှုများသွေချာနောက်နေရခဲ့သည်။

ဘွေဆိုး, *v.* to have an unlucky flexure; to be unlucky; *may also be used figuratively in the same sense as* ဘွေကြမ်း။

ဘွေပူ, *v.* same, *but less than* ဘွေကြမ်း, ဘွေဆိုး; သည်နှစ်အလွန်ဘွေပူသည်။

ဘွေယူ, *v.* to regard, take notice of, to take *au serieux*; ကျီစားလို့ပြောမိပါသည်၊ဘွေယူလို့မထားပါနှင့်။

ဘွေလှိမ့်, *v.* to curl spirally, as ascending smoke, မီးခိုးဘွေလှိမ့်လာသည်; also applied to running water, ရေဘွေလှိမ့်စီးလာသည်၊ လှေခတ်လို့မတက်နိုင်ဘူး; *also used figuratively,* အမှုများဘွေလှိမ့်လာချေပြီ။

ဘွေလှုပ်, *v.* to have the appearance of coming trouble, တယ်ဘွေလှုပ်သည်၊ အမှုဖြစ်တော့မည်။

ဘွဲ့. 1, *n.* an honorary title; the badge or insignia of said title. In addressing a *pongyi* with whose title he is unacquainted, a Burman will say, ကိုယ်တော်ဘွဲ့တော်ဘယ်လိုတွင်ပါသလဲ; under Burmese rule it was regarded as a grave breach of etiquette, to address an official, even of low rank, by his name; he was always addressed by his title. A ဘွဲ့ was a personal title given by the King, and was not necessarily an adjunct of one's office.

ဘွဲ့ပုံ, *n.* gold plate on which a title is inscribed.

ဘွဲ့, 2. *n.* a kind of song, ဘွဲ့သီချင်း (*rare*).

ဘွဲ့ချည် (ပင်) (*pron.* ချဉ်), *n.* the *Bauhinia variegata,* a forest tree growing to the height of twenty or thirty feet.

မ

မ, the twenty-fifth consonant in the Burmese alphabet, and the fifth in the class of labials.

မ, 1 (from အစ်မ. an elder sister), *n.* sister; prefixed to proper names of women, indicative of equality; even very young girls are politely addressed with this prefix, as မစိန်, မခင်။

မ, 2 (from အမ, female or mother), *a.* first, oldest among many, original; chief among many, main, principal, as လမ်းမ, the main road, or the mother road; မြို့မ, the metropolis of a country, or the principal town in a district or subdivision of a district, ခရိုင်မြို့မ။

မ, 3 (*an abbrev. of* ခဲမ), *n.* lead, or tin.

မထိုး. *v.* to alloy silver with tin.

မ, 4, *v.* to support, bear up; to assist, help, relieve, ကူ, ညီ, ထောက်; to "back" oxen or buffaloes. This word is also used in a distorted sense, နွားအုပ်ကိုသူခိုးမသွားပြီ, which means, to carry off cattle, to "lift" cattle; ကျွန်တော်ကိုငွေနှစ်ရာလောက်မပါဦး, assist me again,

please, with about two hundred rupees, နေရာတခုကြည့်ရှုလို့မပါဦး, look after and help me again to a situation.

မစ (*pron.* မစ), *v.* to assist, relieve, သည်မင်းအောက်လူများကိုကြည့်ရှုမစပါသည်, this official assists and looks after his subordinates.

မ, 5, *adv.* not; *prefixed to verbs*, မသိ။

မ, 6, *a.* odd, not even, မစုံ။

မအူ (ပင်), *n.* the *Nauclea cadamba*, a kind of tree.

မအူလက်တံရှည်, *n.* the *Sarcocephalus cordatus*, a tree attaining to the height of from forty to sixty feet, and a girth of five or six feet. The flowers which are small and of a yellow color, form a globular head an inch in diameter.

မအေ, *n.* a mother, အမယ်, အမိ, အမေ, မိခင်, အကသေးဖြစ်လျှင်မသုံးပါ။ မအေကြီးမသုံးပါ။

မအိုးမအီ, *a.* nauseated; *less than* ရှိ; မအီမသာ။

မဦးမချွတ်, *adv.* abruptly; prematurely, ကျွန်တော်အိပ်မက်ကိုခင်ဗျားမဦးမချွတ်နိမိတ်ဘတ်သည်; the Burmese are of opinion that the first interpretation of a dream is the true one; consequently, if a person unsolicited, gratuitously gives a dream an unfavorable interpretation, such an act is much resented; အလုပ်ကိုမမေးမမြန်းမဦးမချွတ်လုပ်သည်။

မက်, 1, *v.* to covet, wish to enjoy, have an appetite for (a present object); hence စုံမက်; *comp.* တပ်; ဥစ္စာကိုမက်သည်, အပေါင်းအဖော်ကိုမက်သည်; applied both to men and animals.

မက်မော, *v.* to be inordinately attached to, အိပ်ခြင်း၌မက်မောသည်, စားခြင်း၌မက်မောသည်; *see under* လို; တပ် *frequently precedes* မက်မော။

မက်, 2, *v.* to dream; *not used singly*; အိပ်မက်, ခြင်မက်။

မက်, 3, *v.* to put the helm to port; *comp.* ခိုင်း; ဝဲကိုမက်လိုက်လျှင်၊ လက်ျာဘက်သို့လှေသွားသည်။

မက်ကွန်, *n.* a large casting net, with wide mesh.

မက်တီး, *n.* a kind of *rouge et noir*, played with dice, ဓက်တီးကစား။

မက, *v.* to be not even, *i.e.*, to exceed, လွန်, သာ; *used only in the negative form and most commonly adverbially, without an affix*, as တကျပ်ထက်မက, or briefly တကျပ်မက, သည်သာမကနိုပ်စက်လိမ့်ဦးမည်, စိတ်ပူသည်မက; မ *is frequently omitted, e.g.*, အသက် ငါးဆယ်ကရှိးလား။ကမည်မထင်ပါ။

မကာန်း (Pali မကာရ), *n.* a salt-water crab about one span in length, which tunnels in the ground.

မကာန်းကွက် (*pron.* မဂန်းဂွက်), *n.* the figure of a number of rhombs in a square; *comp.* မှန်ကူကွက်; မကာန်းကွက်ကာသည်, မကာန်းကွက်ရေးသည်; also applied to clouds, တိမ်မကာန်းကွက်ထသည်။

မကာ, *n.* imitation amber, မိန်မကာ။
မကာရ (Pali), *n.* Capricorn, the tenth sign of the zodiac.
မကောင်းကျိုး, *n.* the punishment of demerit, သူတပါးကိုမကောင်းကြံလျှင်၊ ကိုယ်မကောင်းကျိုးပေးတတ်သည်။
မကောင်းတရောင်း (from ကောင်း), *adv.* not well.
မကောင်းမှု, *n.* demerit, အကုသိုလ်။
မကောမက, *adv.* not sufficient, not enough, အထက်မရောက်အောက်မရောက်၊ မကောမကဖြစ်နေသည်။
မကို, *n.* a Mogul. မကိုလူမျိုး။
မကိုဋ်, *n.* a royal crest, worn by queens.
မကိုဋ်ဆောင်း, *v.* to wear such a crest.
မကိုဋ်သရဖူ. *n.* a royal crown; *comp.* ဖေါင်း။
မကွရု, *n.* the thrush, a disease common in newly born children.
မကျက်တကျက်ဖြစ်, *v.* to be rare, partially cooked.
မကျိုးမကျည်, *adv.* disrespectfully (*infreq.*), မကျိုးမကျည်နှင့်၊အလုပ်ကြီးစားအားထုတ်မလုပ်ဘူး။
မကျွတ်, *n.* a species of *Commelyna.*
မကြာမမြင့်, *adv.* by and by, မျှားမကြာ, တဖြည်းဖြည်း။
မ ခိုတ ရှိ. *adv.* in a *nonchalant,* callous manner, မ ခိုတ ရှိနေတတ်သည်။
မခိုင်းတမည်, *adv.* disrespectfully (*infreq.*), မခိုင်းမနိုင်း။
မချည်း, *verb. affix, continuative,* though, notwithstanding, သော်လည်း, လာမချည်း. သွားမချည်း (*Colloq.*).
မချိတရိ. *adv.* beyond bearing.
မချွတ် (from ချွတ်, to be out of place), *adv.* certainly, truly, ကေန်အမှန်, နက်ဖြန်မချွတ်သွားလိမ့်မည်, ယခုတတ် သာနိမိတ်အတိုင်းမချွတ်ဖြစ်လိမ့်မည်, it will assuredly happen according to the omen now interpreted.
မချွတ်မယွင်း, မချွတ်မလွဲ, *adv.* same, မချွတ်မလွဲ၊အမှန်ရောက်ရပါလိုသော, ကျွန်ုပ်ခရီးဆောင်ပစ္စည်းမျှားမချွတ်မယွင်းပေးလိုက်ပါ, please be sure and send my traveling things intact (*lit.* without being injured).
မဂ် (Pali မဂ္ဂေါ). *n.* a passage, way; a course of duty; the (four) paths.
မဂ်ဖိုလ်, *n.* the fruition of the path leading to *nirvana;* နိဗ္ဗာန်မဂ်ဖိုလ်အလို့ငှာ၊ရင်ဝယ်သားကိုသာသနာတွင်းသို့သွတ်သွင်းချီးမြှင့်လိုပါကြောင်း။
မဂ်လေးတန်, *n.* the four grand ways or courses of duty which lead to *nirvana; see under* အရိယာ။
မဂ်ဝ, *n.* an aperture of the body, of which there are nine, ဒွါရကိုးပါး။
မဂဓ, *n.* Magadha (Behar. India); မဂဓဘာသာ, the language of Magadha (116).
မဂ္ဂင်ဘောင်, *n.* the magic raft which conveys to *neibban.*

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး (Pali မဂ္ဂေါ, a way, and အင်္ဂါ, a part, division), *n.* the eight (good) ways, *viz.*, သမ္မာဒိဋ္ဌိ, right opinion; သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ, right intention; သမ္မာဝါစာ, right words; သမ္မာကမ္မန္တ, right action; သမ္မာအာဇီဝေါ, right way of supporting life; သမ္မာဝါယာမော, rightly directed diligence; သမ္မာသတိ, good heed, caution; သမ္မာသမာဓိ, composure, serenity.

မဂ္ဂဋ္ဌာန် (Pali မဂ္ဂေါ, a way, and ဌာန, a place or receptacle), *n.* a person who is perfect in one or more of the four grand courses of duty, မဂ္ဂဋ္ဌာန်လေးယောက်, ဖလဋ္ဌာန်လေးယောက်။

မင်, 1, *v.* to like or love, to be attached to, ကြိုက်, ချစ်; hence, နှံမင်; ဆွေမျိုးမင်သည်, သားသမီးမင်သည်, ခင်ဗျားမြင်း အဖော်ကိုတယ်မင်သည်, your horse is very much attached to his mate, မြင်းမြင်းချင်းတယ်အဖော်မင်တတ်သည်။

မင်, 2 (*pron.* မှင်), *n.* ink, မင်ရည်။

မင်အိုး, *n.* an inkstand.

မင်ကြောင်ဆရာ, *n.* a tattooer; *more elegant than* ထိုးကွင်းဆရာ။

မင်ကြောင်ထိုး, *v.* to tattoo in figures.

မင်ခဲ (*pron.* မှင်ခဲ), *n.* ink in a dry, hard state, india ink.

မင်စက်, *n.* a drop of ink, a blot, မင်စက်ကျ, to fall as a drop of ink; to be blotted.

မင်စေ့ထိုး, *v.* to tattoo in fine specks.

မင်တံ, *n.* a pen, ကလောင်သွား။

မင်တုံး, *n.* a printer's roller.

မင်တောင့် (*pron.* ဒေါင့်), *n.* india ink, တရုပ်မင်, မင်ခဲ။

မင်ထင်, *v.* to be distinct, as tattooing.

မင်နှိပ်စက္ကူ, *n.* blotting paper.

မင်ပေါက်, *v.* to have a sore caused by the use of bad ink in tattooing.

မင်ဖော်နည်း, *n.* a recipe for preparing ink.

မင်သတ်, *v.* to prepare ink with lamp black, gall, etc.

မင်သွား, *n.* a nib, မင်သွားတုံး, မင်သွားထက်, မင်တံ၏အသွား။

မင်္ဂလာ (Pali မင်္ဂလံ), *n.* whatever is propitious, whatever gives happiness, or removes evil; whatever is auspicious; a blessing; a religious rite or ceremony; a sacrament; လယ်ထွန်မင်္ဂလာ; "*mangalo*, auspicious, lucky, joyous, festive." *Childers.*

မင်္ဂလာအိမ်တော်, *n.* the house occupied by a king before ascending the throne, မင်္ဂလာအိမ်တော်မှာစံသည်. မင်္ဂလာအိမ်တော်ပါကျွန်။

မင်္ဂလာဦး, *n.* a ceremony performed by a person for the first time; မင်္ဂလာဦးဥစ္စာ, မင်္ဂလာဦးပစ္စည်း, the property contributed by the bridegroom at the time of marriage.

မင်္ဂလာကြေးတောင်း, *v.* to ask for largess from the bridegroom during the ceremony of marriage. as is the custom of young Burmese bachelors. If not given, the youths usually revenge themselves by throwing brickbats and stones at the house where the ceremony is performed.

မင်္ဂလာစီးတော်ဆင်, *n.* a royal elephant.

မင်္ဂလာစီးတော်မြင်း, *n.* a horse belonging to the royal stud; မင်္ဂလာစီးတော်မြင်းဝန်, Master of the Horse.

မင်္ဂလာဆောင်, *v.* to perform a religious ceremony; particularly to perform the ceremony of marriage, ထိမ်းမြားး။

မင်္ဂလာဆောင်သတို့သား, *n.* a bridegroom.

မင်္ဂလာဆောင်သတို့သား၏အဆော်, *n.* a groomsman, လူပျိုရံ။

မင်္ဂလာဆောင်သတို့သမီး, *n.* a bride.

မင်္ဂလာဆောင်သတို့သမီး၏အဆော်, *n.* a bridesmaid. အပျိုရံ။

မင်္ဂလာဆွမ်း (*pron.* ဆွမ်း), *n.* rice offered on the occasion of a marriage; rice and curry offered to guests.

မင်္ဂလာတိုင်း, *n.* duties to government, whether services or taxes, မင်္ဂလာမှု။

မင်္ဂလာပြု, *v.* to perform a religious ceremony, or prescribed rite; *see* မင်္ဂလာဆောင်; ခေါင်းဆေးမင်္ဂလာပြုသည်, နားထွင်းမင်္ဂလာပြုသည်။

မင်္ဂလာသုတ်, *n.* rules of happiness, a summary of beatitudes, မင်္ဂလာတရားတော်; ဘုရားခံတွင်းတော်ကရွှေဦးစွာထွက်သောတရား။

မင်း, 1, *n.* a ruler, governor; a controller; an official; used to designate certain trees, as ဆီးမင်း, လေမင်း; also applied to the great luminaries, as နေမင်း, လမင်း; in Burmese writings, a term frequently applied to Bodhisats (ဘုရားလောင်း), who in former stages of existence were born as animals, ခြင်္သေ့မင်း, မျောက်မင်း, ယုန်မင်း, ရွှေဥဒေါင်းမင်း, ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း; prefixed to names of women, *e.g.*, ရှင်မင်းကျော့။

မင်းအတိုင်း, *n.* a form of reply used by Shans, Shan-Taungthus, Taungthus, Kadus, and sometimes by Karens, to signify acquiescence; a contraction of မင်းပြောသည်အတိုင်းမှန်ပါသည်, and of မင်းမိန့်သည်အတိုင်းမှန်ပါသည်။

မင်းအရာရှိ, *n.* a ruler.

မင်းကိုချည်, *n.* cord worn round the neck of a candidate for the priesthood (မောင်ရှင်လောင်း), previous to assuming the cloth of a novitiate.

မင်းကျင့်တရားဆယ်ပါး, *n.* the ten laws incumbent on kings.

မင်းကြီး, *n.* a king, monarch; *in modern use*, a great minister of state, ပြင်ဝန်, ဝန်ကြီး; the Commissioner of a Division; နိုင်ငံခြားမင်းကြီး, a Minister for Foreign Affairs.

မင်းညီနှောင်, *n.* two *nat* brothers supposed to reside in the town of တောင်ပြုန်း။

မင်းညီမင်းသား, *n.* a collective term applied to the princes of a royal family.

မင်းတရား, *n.* a monarch, ရှင်ဘုရင်, ဘဝရှင်, မင်းတရားကြီး။

မင်းပေါင်း, *n.* a medicine compounded of several vegetable productions, ကဖုန်းမင်း, နွယ်မင်း, သစ်မင်း, etc.; used with a view to making a person invulnerable, or to gaining the affections of others (particularly women).

မင်းပြစ်ခိုးဒဏ်, *n.* punishment inflicted by authority.

မင်းပြစ်မင်းဒဏ် (သင့်), *v.* to incur a penalty imposed by government authority; မင်းပြစ်မင်းဒဏ်သင့်သည်; *see* ရာဇဒဏ်။

မင်းပြု, *v.* to rule, govern.

မင်းဘုန်းပေါက်, *n.* a certain hole in the roof of a palace.

မင်းဘုရား (*pron.* မင်းဖရား), *n.* a title of honor, Your Honor, Your Worship; the Burmese frequently address pensioned officials, such as *myooks*, by this title.

မင်းမာယာ, *n.* kingcraft.

မင်းမဲ့တိုင်းပြည်, *n.* a country without a ruler; implying absence of authority or control.

မင်းမြောက်တန်ဆာ (ငါးပါး), *n.* regalia; consisting of ထီးဖြူ, the white umbrella; မကိုဋ်, the crown; သံလျက် (သန်လျက်), the sceptre; ခြေနင်း, the sandals; and သားမြီးယပ်, the flyflap, made of the tail of a yak.

မင်းလုပ်, *v.* to assume the authority of a king; used in a somewhat reproachful sense, and applied to officials who make an ostentatious display of power or position, တယ်မင်းလုပ်သည်။

မင်းလုလင် (*pron.* သလင်, or ဒလင်), *n.* one who executes the orders of a governor; a peon, an orderly.

မင်းလောင်း, *n.* a pretender to a throne.

မင်းလျာ, *n.* a claimant to a throne.

မင်းသံ, *n.* an ambassador, သံတမန်။

မင်းသား, *n.* a prince, the son of a king; the person (male or female) who acts the part of the prince in a dramatic representation, ဇာတ်မင်းသား; မင်းသားလုပ် (in a *zat pwe*); မင်းသားရုပ် (in a puppet play).

မင်းသမီး, *n.* a princess, the daughter of a king; the person (male or female) who acts the part of the princess in a dramatic representation, ဇာတ်မင်းသမီး; မင်းသမီးလုပ် (in a *zat pwe*); မင်းသမီးရုပ် (in a puppet play).

မင်း, **2**, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, addressed to an equal or an inferior.

မင်းကြီး, *pron.* same, but addressed to one older than the speaker; မင်းကြီး is usually used in a reproachful sense, though not always so, *e.g.*, မင်းကြီးနှိပ်စက်သည်, မင်းကြီးအလွန်စော်ကားသည်; မင်းကြီးများ၊ သည်ကိုကြွကြပါ၊သည်မှာထိုင်ကြပါ။

မင်းမာ, *pron.* same, addressed to an inferior, expressive of disapprobation; မောင်မင်းမာ (to men), မယ်မင်းမာ (to women), are also used, မောင်မင်းမာသည်လိုဖြစ်မည်မသိဘူးလား, မယ်မင်းမာကျွန်ုပ်စကားနားမထောင်ဘူး။

†မင်းဦးမင်းလွှင်, *a.* or *adv.* out of lawful wedlock; မင်းဦးမင်းလွှင်သား, a natural son.

မင်းကိုကာ, *n.* a kind of wild creeper, the bulbous root of which is used as an aperient.

မင်းကွတ် (ပင်), *n.* the mangosteen, the *Garcinia Mangostana*, so called from Dr. Garcin who described it.

မင်းထုပ် (*pron.* ဒုတ်), *n.* a bolt; မင်းထုပ်ထိုး, မင်းထုပ်လျှို, to fasten or secure with a bolt; sometimes called မင်းတုံး။

မင်းဒေါင်း, *n.* the argus or golden pheasant.

မင်းပေါ (ပင်), *n.* a kind of plant.

မင်းရှိသေ (ပင်), *n.* a kind of plant.

မင်းလွှင်, *n.* dust raised by a gentle wind; of a particular appearance, as exhibited in the hot season.

မင်းလွှင်မြူး, *v.* to exhibit such an appearance, မင်းလွှင်ထ, မင်းလွှင်မှိုင်း, တပေါင်းတန်ခူးမင်းလွှင်မြူး, ဿရူးကဆော်သည်နှင့်၊ မင်းလွှင်များမြူးလှပြီ။မိုးသီးကျတော့မည်။

မစင်, *n. fæces*, ordure, ကျင်ကြီး, ချေး, ဝမ်း။

မစင်တီးပြင်, *n.* same, မစင်တီးပြင်အရပ်, မစင်တီးပြင်ချည်းတည်းဘဲ။

မစ္စု (Pali), *n.* death, သေခြင်း, မစ္စုမာရ်; *see* မာရ်ငါးပါး။

မစ္ဆရ, or မစ္ဆရိယ (Pali), *n.* covetousness, ဝန်တိုခြင်း, မစ္ဆရစိတ်ရှိ, သူတပါးအပေါ်၌မစ္ဆရရှိရန်မတော်ပါ; "*matsaryya*, selfishness, that which leads me to wish that the prosperity which has come to me may not come to another. If any one under the influence of this principle, sees even in a dream. that the advantages he enjoys are imparted to others, he is unable to bear it; his mind thereby becomes debased, and the features of his countenance are changed, so that it becomes painful to look at him; he wishes not the prosperity of another and loves only his own." M.B.

မဇ္ဈိမ (Pali), *n.* the second of the five parts into which the first of

the three grand divisions of the Buddhist Scriptures (သုတ်) is sometimes divided, မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ။

မဇ္ဈိမထာရွယ်, *n.* middle age; ပဌမထာရွယ်, from infancy to middle age; မဇ္ဈိမထာရွယ်, from the age of thirty-three years and four months to sixty-six years and eight months.

မဇ္ဈိမဝိဒိ, *n.* the middle path of the sun; *see* ဝိဒိ။

မဇ္ဈိမတိုက်, မဇ္ဈိမဒေသ (Pali မဇ္ဈိမ, middle, and ဒေသ, place), *n.* the middle part of the world, including the sixteen countries of India, famous in Buddhist history.

မည်, 1, *v.* to be named, have a name, be called, be termed; hence, အမည် and မှည့်; မိန်းမတို့မည်သည်မှာမျှားစွာလှည့်ပတ်တတ်သောမာယာလည်းရှိ၏, and as for those who are designated women, they are in the habit of beguiling by many artifices; မည် *is not much used in colloq.*; သည်လူမျိုးတရုပ်လည်းမမည်နိုင်၊ ရှမ်းလည်းမမည်နိုင်, this race of men cannot be called Chinese or Shan.

မည်ထား, *v.* to be named; to give a name.

မည်, 2, *pron. a.* what? (*interrogative*); whatever, မည်သည့်အကြောင်းကိစ္စရှိလျှင်၊ ကျွန်ုပ်ဆီကိုသာပြေးလာခဲ့။

မည်ရွာ, မည်ဝါ, *pron. a.* same; *variously reduplicated.*

မည်သည်, *pron. a.* same as မည်။

မည်သို့, *pron. a.* of what sort? (*interrogative*), အဘယ်သို့။

မည်သို့မည်ညာ, *pron. a.* same, ခိုးထုပ်ခိုးထည်နှင့်မိပြီးသည့်နောက်၊ မည်သို့မည်ညာအစစ်ခံသော်လည်းအကျိုးမရှိ, after having been apprehended with stolen property, whatever the nature of your examination, nothing will benefit you.

မည်, 3, *verb. affix,* shall, will, သူရောင်းမည်ပြောသည်, သူလာမည်မလာမည်ကိုမသိ, I do not know whether he will come or not. *In colloquial* မည် *is often corrupted into* မယ် *and* မဲ့; it appears to imply that the person spoken of is wayward in doing a thing, or is pursuing a course of conduct from sheer wilfulness, သူကောင်းမှန်ပါလျက်သားနှင့်တမင်ဆိုးခဲ့ဆိုးသည်, သည်အမှုကို မပြောဘဲ ခင်ဘျားအနေနိုင်သားနှင့်၊ တမင်ပြောမဲ့ပြောသည်။

မည်အကြောင်း, *verb. affix, expressive of the infinitive or potential mood,* as အမှုကိုဆုံးဖြတ်မည်အကြောင်းလာသည်, he came to decide (the case), ရအောင်။

မဥ္စူ (*pron.* မြည်စူ), *n.* a kind of plant, the four-o'clock; မဥ္စူပန်းပင်, a kind of tree.

မဥ္စူသက, *n.* a kind of plant, မဥ္စူသကပန်းကဲ့သို့ဂုဏ်သိတင်းနံ့တပျံ့ပျံ့မွှေးပေ

သည်, မဋ္ဌူသကနတ်ပန်းကိုလသာသည်အခါ၊ အားရစွာနမ်းရသကဲ့သို့ချမ်းသာစွာရှိကြောင်း။

မည်း, *v.* to be dark, black, နက်; also applied to language containing veiled inuendoes, စကားပြောသည်မှာ၊အဖျားမည်းလှသည်; မိတ်ဆိုးလို့မျက်နှာမှားမည်းနေရေ့, ကြောက်လွန်းလို့မျက်နှာမှားမည်းနေပြီ, မည်းချည်, မည်းတပက်, မည်းဝှဆိုး။

မည်းတည်းတည်း, *a.* blackish.

မည်းနက်, *v.* same as မည်း, မည်းနက်သောသဏ္ဌာန်ရှိသည်။

မည္လိုးပန်း, *n.* a species of amaranth.

မဏိ (Pali), *n.* a precious stone, ကျောက်မြတ်; the head of a priest, မဏိတော်ပြောင်သည်, or idol, မဏိတော်ပြည်းသည်, မဏိတော်ရောက်အောင်အရပ်တော်ရှစ်တောင်ရှိသည်, မဏိတော်ကိုရွှေချသည်။

မဏိသြဲယာ, *n.* the *Carallia lucida*, an evergreen tree, attaining to the height of from fifty to eighty feet, and a girth of from four to ten feet; the wood, which is red-brown and variegated, heavy and close-grained, is used for rice-pounders, etc; the bark and root have medicinal properties, and are included in the Burmese pharmacopœia (ဘိန္ဓော).

မဏိမေခလာ, *n.* the (female) guardian *nat* of the sea, ပင်လယ်စောင့်။

မဏ္ဍပ် (*pron.* မန်းဒပ်) (Pali မဏ္ဍပံ), *n.* a large shed or booth, a building erected for a temporary use, as for the performance of a *zat* or *yotthe pwe*, or for a feast; ပွဲတကာမှန်းသိအောင်၊မဏ္ဍပ်တိုင်တက်သည်, in order that (every one) may know that he is the giver of the feast, he ascends a post of the *mandat*; said allusively of a person who is ostentatiously liberal.

မဏ္ဍပ်ဆောက်, မဏ္ဍပ်ထိုး, *v.* to erect such a booth.

မဏ္ဍိုင် (Pali မဏ္ဍလံ, a circle, and တိုင်, a post), *n.* an upright pivot in the centre of a circle; *fig.*, the tree under which a Buddh is perfected (*see* ဗောဓိပင်), which is in the centre of the great southern island. ဇမ္ဗူဒိပ; နာရီမဏ္ဍိုင်, the pivot of a watch.

မတ်, 1. *n.* a husband's younger brother; a woman's younger sister's husband; *comp.* ခဲအို။

မတ်, 2, *n.* a weight equal to four great *pes* (ပဲ), or five small ones; ၆, တမတ်. four annas.

မတ်စေ့, *n.* a four anna bit; မူးစေ့၊မတ်စေ့, small change.

မတ်ပြား, *n.* a pie, ပိုင်။

မတ်, 3, *n.* *see* အမတ်, a person of rank.

မတ်, 4, *v.* to be erect, upright, perpendicularly straight; to make erect,

upright, etc.; *also used figuratively*; to be plumb, တံခါးပေါင်မှုား မတ်သလား, are the cheeks of the door plumb? ယုံပါတော့ခင်ဗျား၊ တယ်မတ်သည့်လူ, trust him, sir; he is a very upright man; သည် တိုင်ကိုမတ်မတ်ထားပါ၊မယိုင်စေနှင့်, please place this post upright; do not let it lean to one side.

မတ်စောက်, *v.* to be perpendicularly straight, မတ်စောက်စောက်။

မတ်တတ်, မတ်ထတ်, *adv.* in an upright posture, ကျွန်တော်သားကလေး မတ်တတ်ပြေးနိုင်ပြီ; မတ်တတ်ကြွ, come for a moment, ကျွန်တော်အိမ်ကို ခဏမတ်တတ်ကြွပါ; မတ်တတ်ပုံ, an elevation (*Engin.*); မတ်တတ် သေတ္တာ, an almira.

မတ်တတ်တော်, မတ်ရပ်တော်, *n.* an erect image of a Buddh.

မတ်တတ်နာ, *n.* a disease which does not confine the patient to his bed.

မတတ်, *verb. formative*; *see Gram. sec.* 125, 4th; *the terminations* ခမန်း, *and* မတတ် *form verbals* denoting nearness of accomplishment, and occasionally take လု before them, as မြုပ်လုမတတ်, what is near sinking; *see Gram. sec.* 124; ရွာသို့ရောက်လုမတတ်ရှိပြီ, we are near arriving at the village; လှေလှော်သည်မှာကျွန်ုပ်သေမတတ်ပင်ပန်းသည်, I was nearly dead tired with paddling the canoe.

မတန် (*pron.* မဒန်) (from တန်), *a.* produced out of season, whether early or late, as မတန်သီး; *adv.* unseasonably, မတန်သီးသည်; ထန်းမ တန်သီး, မန်ကျည်းမတန်သီး, နာနတ်သီးပေါ်ချိန်လား။မဟုတ်ပါ၊မတန်သီးလို့ပါ။

မတန်မလောက်, *v.* to be inadequate.

မတူတရူ, *adv.* in an unusual, suspicious, odd, queer manner; *also used as an a.*, မတူတရူလူ, a suspicious character.

မတော့, *n.* the *Xanthochymus pictorius*, a tree having yellow flowers an inch in diameter. The fruit when ripe is of a deep yellow color, and the size of a lime or small orange. It yields gamboge of an inferior quality.

မတော်တဆ, *adv.* happening unluckily, accidentally (arising from inadvertence), ကျွန်တော်မတော်တဆ ပြောမိသမျှ၊ပြုမိသမျှသည်းခံပါခင်ဗျား, မင်းလှေစီးသည်အခါသတိနှင့်စီး၊မတော်တဆကျသွားလျှင်သေတတ်သည်။

မတ္တ, *adv.* slightly, a very little; not in earnest; *combined generally with* ကာ; as ဆေးစားကာမတ္တအနာမပျောက်, by merely taking a little medicine now and then, you will not recover; သွားသည်မှာတယ် လောက်ကြာပြီလဲ။သွားကာမတ္တကလေးရှိပါသေးသည်။

မထိတရိ, မထိမဲ့ခား, မထိမဲ့မြင်, မထိလေးစား, *adv.* disrespectfully, irreverently, saucily, မရိုမသေ; ပြောပေဆိုပေသော်လည်းမထိတရိနှင့်နေတတ်သည်, though spoken to and admonished, he is in the habit of acting

disrespectfully; သည်သူအစိုးရမင်းများကိုမထီမဲ့မြင်ပြုတတ်သည်, this person is in the habit of acting disrespectfully towards the authorities.

မထေရ် (Pali မဟာ, great, and ထေရော, a priest), *n.* a Buddhist priest of ten or more years' standing; ထေရ်စည်ဝါစည်အတိုင်း, as in inviting Buddhist priests to be seated.

မထေရ်မ, *n.* a priestess (Buddhist) of ten years standing (*obs. in colloq.*).

မထောင်းတာ (*pron.* ဒါ), *v.* to be pretty well in health, or other circumstances; *used only in the negative form*, ကျွန်တော်ကိုယ်ခွဲစိတ်ကပ်သော ဝေဒနာသည်၊ ဤဆေးကိုစားကတည်းကမထောင်းတာရှိပါသည်, ဆေးသမားမ ထောင်းတာ၊လူနာမှာမခံရ, it is pretty well for the doctor; for the sick person, it is beyond endurance.

မထောင်းတာရှိ, *v.* same as မထောင်းတာ။

မဒမ (ပင်), *n.* a tree growing to the height of thirty or forty feet, bearing a very flat pod, containing only one or two seeds. Two species or varieties are named, the *Dalbergia glauca* and the *Dalbergia ovata*; the bark produces a mordant for indigo; boat sails used by the Burmese are frequently colored with a dye made from the bark of this tree.

မဒရတ်ပိတ်, *n.* Madras muslin.

မန (Pali), *n.* mind, စိတ်။

မနက် (*a corruption of* နံနက်), *n.* the morning.

မနသိကာရ (Pali), *n.* meditation, နှလုံးသွင်းခြင်း။

မနာယတန (Pali မန, and အာယတန), *n.* the faculty of thinking.

မနိန္ဒြေ, *n.* a mental condition.

မနီလ, *n.* Manilla; a native of Manilla, မနီလလူမျိုး။

မနီးမကမ်း (from နီး, and ကမ်း), *adv.* rather distant, အိမ်ချင်းမနီးမကမ်း ရှိကြသည်, သဘောချင်းမနီးမကမ်းရှိသည်, မနီးမကမ်းလိုက်ပါသည်။

မနုဿ (Pali), *n.* man, လူ; မနုဿဘုံ။

မနုဿသီဟ (Pali), *n.* a fabulous monster, a compound of man and lion, a sphinx.

မနေ့, *n.* yesterday, ယမန်နေ့။

မနော (Pali), *n.* the mind, စိတ်, မနောကမှာမပြစ်မှားပါ။

မနောကံ, *n.* a deed performed by the mind; the action of the mind, thought; *comp.* ကာယကံ, and ဝစီကံ။

မနောဆိုး, *v.* to be evil-minded, malicious, malignant.

မနောသန့်, *v.* to have a clean, *i.e.*, a strong stomach, to be not squeamish or easily nauseated, နှလုံးသန့်။

†မနောမဏိဓါန, *n.* a gift made in order to attain the Buddhaship.

မနောလင်ပန်း, *n.* a kind of salver, set with precious stones.
မရှိင်မကန်, *adv.* familiarly, on such terms as admit any liberties being taken without giving offense.
မရှိင်ယည်ကန် (*pron.* ယည်ဂန်), *adv.* same, but more frequently used, ဦးမိုဃ်းသီးနှင့် မောင်ဝက်ကလေး အရွယ်ချင်းမမျှသော်လည်း၊ ဝါသနာချင်းတူခြင်းကြောင့်မရှိင်ယည်ကန်နေကြသည်။
မန်ကျည်း (*pron.* မကျည်း), *n.* the tamarind, မန်ကျည်းပင်နှစ်ပြုပြီလား။
မန်ကျည်းကြက်ဆူး, *n.* the tamarind fruit, not quite ripe (ရွမ်းဖျည်း).
မန်ကျည်းစေ့ (ခွေး) (ရောင်), *a.* red or reddish, inclining to a dark bay color; applied to horses.
မန်ကျည်းပေါက်, *n.* a species of soapwort.
မန္တန်, *n.* a *muntra*, a charm or spell.
မန္တရား, *n.* same, ဇီဝကဆရာသည်ဆေးမန္တရားအရာ၌အလွန်လိမ္မာသည်။
မန္ဓာတ်မင်း, *n.* a sovereign of the four grand islands, ကျွန်းကြီးလေးကျွန်းကိုအစိုးရသည့်စကြဝတေးမင်း။
မန်း, 1, *n.* a kind of humor, producing a swelling or sore.
မန်းရည်, *n.* the thin matter discharged from such a sore.
မန်းလိုက်, *v.* to secrete such matter.
မန်း, 2 (*a contraction of* မန္တလေး), *n.* စကားတော်တော်မန်းဆန်သည်။
မန်း, 3, *v.* to charm, infuse virtue, by repeating a *muntra*, စုတ်။
မန်းမှုတ်, *v.* to blow upon while repeating a *muntra.*
†မန်းမကမ်း, *adv.* rather distant, မနီးမကမ်း။
မနှစ်, *n.* last year, လွန်ခဲ့သောနှစ်။
မမ, *n.* a mistress, madam; a mother or elder sister is often addressed as မမ။
မမှိတမှိ, *adv.* hardly, scarcely, တော်တော်ပင်။
မယ် (from အမယ်, mother), *n.* mother; prefixed to names of women, indicative of seniority or expressive of respect.
မယ်တော်, *n.* the mother of a Buddh, a monarch, a *pongyi* or a high official; မယ်တော်မာယာ, the mother of Gautama; ဘုန်းကြီးမယ်တော်, ရှင်ဘုရင်မယ်တော်, ကင်းဝန်မင်းကြီးမယ်တော်။
မယ်မင်း, *pron.* you, *fem.*; addressed to a woman; indicative of disrespect or anger; women are usually addressed as မယ်မင်း in court by the Judges.
မယ်ရှင်, *n.* a madam, respectable matron (*rare*).
မယ်လျှ, *pron.* you, *fem.*; addressed to a young woman; indicative of polite consideration; a dramatic term, နတ်မယ်လျှ။
မယ်သီလရှင် (*pron.* ယင်), *n.* a vestal, nun, unmarried deaconess or

priestess. In speaking to nuns it is usual to address them as ဆရာ, or ဘွားသီလ။

မယ်သီလရှင်ကျောင်း, *n.* a nunnery.

မယ်သူတော်, *n.* same as, မယ်သီလရှင်, သူတော်မ; *comp.* သူတော်။

မယား, *n.* a wife. When speaking of the wife of another, it is not considered polite to say မယား; မိန်းမ is preferable.

မယားကြီး, 1, *n.* the principal wife, *i.e.*, the first one taken of two or more.

မယားကြီး, 2, *n.* a kind of tree.

မယားခိုး, *v.* to commit adultery (as a man); မယားခိုးမှု, an adultery case, ပရဒါယိကကံဖြစ်မှားသည်။

မယားခြေသားခြေ, *n.* the married state.

မယားငယ်, *n.* an inferior wife, မယားသိမ်မယားငယ်။

မယားစိခွေး, *v.* to be fastidious in the choice of a wife.

မယားနှင်း (ပင်), *n.* the *Zanthoxylyon budrunga*, a tree armed with prickles; it sometimes grows to the height of fifty or sixty feet; the wood is yellowish, with a silvery lustre.

မယားနေ, *v.* to have a wife.

မယားပါသား, *n.* a wife's son by a former husband.

မယားဝတ်ငါးပါး, *n.* the five duties incumbent on a wife.

မယားသိမ် (ပင်), *n.* a kind of plant; *see* ဗဝါနက်; မယားကြီးပင်။

မယ်ကယ်, *n.* a kind of tree, the *Murraya exotica*, which abounds in the Tavoy and Mergui districts; ဆင်စွယ်သား။

မယ်နှ, *n.* a large iron nail, a spike, သံချွန်ကြီး; သင်္ဘောတည်မည်ကြံလျှင်၊မယ်နှ ကြောက်လို့ဖြစ်ရိုးလား, when about to build a ship, will it do to be daunted by (the price of) spikes?

မယ်ဝက်, *n.* a kind of bird, found in dense forests, whose note the Burmese aver has a resemblance to the sound of the words မယ်ဝက် ကျောင်းဆောက်ပါဆို၊မဆောက်လို့၊တခွက်ဘိုး၊တခွက်ဘိုး။

မရဏ, မရဏာ (Pali), *n.* death, သေမင်း။

မရဏာသန် (Pali ဘာသန္န, near), *n.* the near approach of death.

မရန်း, *n.* the *marian* tree, *Mangifera oppositifolia.*

မရန်းရောင်, *n.* yellow color, like that of the မရန်း fruit; မရန်းရောင်, မရန်းသွေး, applied to certain kinds of piece goods.

မရမနေ့, *adv.* persistently. လက်မလျှော့ဘဲ။

မရီး, *n.* a wife's elder sister; a man's elder brother's wife; *comp.* ခယ်မ။

မရောင်မလည် (လိုက်), *v.* to follow or "shadow" another in an unconcerned manner, for the purpose of watching his movements.

မရိုး, *see* မုရိုး, *n.* the mudar, a kind of shrub.

မရှိးစည်, *see* မုရှိးစည်, *n.* a kind of drum.
မရှင်, *n.* a mistress, madam; younger than မယ်ရှင်။
မလာဲ, *n.* heartseed.
မလိမ် (ပင်), *n.* a kind of tree, လိမ်ပင်။
မလီ, *n.* the common jasmine; *see* စပယ်။
မလေးပွား, *n.* paper ornaments, streamers, etc., attached to flags, တံခွန်; these streamers are often attached to the roofs of boats in which dramatic troupes travel, မလေးပွားနှင့်လှေ၊ဘာလှေပါလိမ့်မည်လဲ။
မလေးမစားပြု, *v.* to treat with indignity.
မလိုင်, *n.* cream, နို့ဆီ, မလိုင်ခဲ။
မလိုင်တက်, *v.* to rise, as cream.
မလိုတမ, *adv.* with ill-will, မနာလိုသည်နှင့်, မလိုတမပြုတတ်သည်။
မလ္လာ, *n.* a kind of plant or tree.
မလ္လိကာ (*pron.* မန်လိကာ), *n.* a certain costly, ornamented dress, worn by queens, မလ္လိကာတန်ဆာ။
မလှယ်, *n.* a postern, a small entrance or side door, used occasionally, when the larger gate is closed; a small backdoor; a sally port.
မလှယ်ပေါက်, *n.* same; a wicket, မလှယ်တံခါး။
မလှတမ (from လှ), *adv.* frightfully, as from wounds, or the near approach of death.
မလှိုင် (ပင်), *n.* a large creeper, from which the Burmese manufacture paper for umbrellas and *purabaikes* (ပုရပိုက်); the *Morus lævigata*; မလှိုင်စက္ကူ။
မလှ (ပင်), *n.* a kind of trumpet-flower, the *Spathodea serrulata.* The Burmese make a curry of the flowers, and also eat them with အမည်းခြောက်။
မလွဲသာ, *a.* urgent, pressing; *v.* to have no alternative, to be inevitable.
မသကာ, 1, *n.* fresh butter, အမိမ်းစားထောပတ်။
မသကာ, 2, *adv.* lest, perchance, peradventure, lest haply, မသကာသေသွားလျှင် ကျွန်ုပ်သားသမီးများကို မည်သူကျွေးရစ်မည်လဲ, မသကာသူခိုးများနှင့်တွေ့လျှင်တဲ့နှယ်ကြံရမည်လဲ။
မသာ (from မ, negative, and သာ, to be pleasant), *n.* a funeral, မသာသွက်နှင့်လက်ဆောင်တက်သည်။
မသာအိမ်, *n.* the house in which a corpse is kept previous to the funeral.
မသာခမ်း, *n.* same as မသာ; preparations, ceremonies, or appendages of a funeral, သေခမ်းသေနား, သေသည့်အခမ်းအနားကိုရွက်ဆောင်သည်။
မသာချ, *v.* to convey a corpse to the place of interment or burning.
မသာဒို, *v.* same as မသာချ, မသာလိုက်ပို့သည်။

မသာလောင်း, *n.* a corpse.

†မသာရကန်, *n.* a kind of precious stone, မသာရကန်ကျောက်။

မသူတော်, *n.* a bad man, လူမသူတော်, မသူတော်နှင့်ပေါင်းလျှင်၊မသူတော်ဖြစ်လိမ့်မည်; *see* သူတော်။

မသိုးမသန့်, *adv.* disgustingly.

မသိုးသက်နိုး, *n.* a priest's garment made all at once. This garment has to be woven on the night of the full moon of Tazaungmon (within the period of night), မသိုးသင်္ကန်းလှူသည်။

မဟဂ္ဂုတ် (Pali မဟဂ္ဂတော), *n.* excellent mental attainment, မဟဂ္ဂုတ်စိတ်နှစ်ဆယ်ခုနစ်ခု, မြတ်သောအဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။

မဟလ္လတာ (*pron.* မဟန်လတာ), *n.* a certain ornamental dress worn by females of rank; a kind of creeper. မဟလ္လတာနွယ်။

မဟာ (Pali), *a.* great, အကြီး; excellent, အမြတ်, မဟာကုသိုလ်စိတ်, မဟာကရုဏာမေတ္တာတော်။

မဟာကပ် (Pali မဟာ, great, and ကပ္ပ, a period, a *kalpa*), *n.* the period of time in which an entire revolution of nature is accomplished, subdivided into four cardinal periods (အသင်္ချေယျကပ်), *viz.* သံဝဋ္ဋကပ်, သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်, ဝိဝဋ္ဋကပ်, and ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်; each of these is subdivided into sixty-four intermediate periods (အန္တရကပ်); the present, or Maha Bhadra *kalpa*.

မဟာကာ (*pron.* ဂါ), *n.* a kind of plant, which has medicinal properties.

မဟာဆတ်အဝါ, *n.* yellow jasper.

မဟာဆီ (*pron.* ဇီ), *n.* lymph, လူဆီ; a colorless fluid in animal bodies, contained in certain vessels called lymphatics.

မဟာဆီအကြော, *n.* a lymphatic.

မဟာတာပန္န, *n.* one of the eight stages or stories of hell, *see* ငရဲ။

မဟာဒါန်, *n.* formerly an inspector-general of priests, မဟာဒါန်ဝန်။

မဟာပထဝီ, *n.* the earth.

မဟာဘုတ် (Pali မဟာ, great, and ဘုတ်, matter), *n.* one of the four material elements (earth, water, fire, and air), to which some add space (ပဉ္စမဘုတ်); *see* ဘုတ်, and ဓာတ်။

မဟာမိတ် (စာ), *n.* a letter written by a high official of one country to a high official of another country, မဟာမိတ်ပေး, ရာဇာမိတ်။

မဟာရံ, *n.* a brick wall around a pagoda, တံတိုင်း, မဟာရံတံတိုင်း။

မဟာရောရုဝ, *n.* one of the eight stages or stories of hell; *see under* ငရဲ။

မဟာလတာ, *n.* a certain fabulous creeper.

မဟာလတာတန်ဆာ, *n.* a certain court dress, worn by the queen and other members of the royal family; *see* မာလိကာတန်ဆာ။

မဟာလှေကား (ပင်), *n.* the *Bauhinia*; မဟာလှေကားနီ, the purple variety; မဟာလှေကားဖြူ, the white variety; မဟာလှေကားဝါ, the yellow variety; *see* လှေကား။

မဟာဝင်, *n.* universal history; the history of the Buddhs and *Rahandas.*

မဟာသာဝက (Pali မဟာ, great, and သာဝက, disciple), *n.* select cardinals of a Buddh, either အဂ္ဂသာဝက, or အသီတိသာဝက။

မဟုတ် (Pali မဟုတ္တော), *n.* an instant, ခဏ; commonly used with တ, as တမဟုတ်, same.

မဟုတ်ကဟုတ်က, *adv.* rightly or wrongly.

မဟုတ်တန်းတယာမ်း, *adv.* at random.

မဟုတ်တရုတ် (from ဟုတ်), *adv.* not right, မဟုတ်တရုတ်ပြောသည်, မဟုတ်တရုတ်လုပ်ထားသည်။

မဟုတ်မရော်း, မဟုတ်မဟတ်, *adv.* same.

မဟူရာ, *n.* agate, chalcedony, cornelian, onyx, opal (မဟူရာဖလား).

မဟူရာကြောင်ဝင်, *n.* onyx.

မဟူရာနီ, *n.* cornelian, ကြက်သွေး။

မဟူရာဖြူ, *n.* milk-white chalcedony; မဟူရာဝါ, yellow chalcedony.

မဟော်ရာ (ပင်), *n.* a species of potato plant; *see* ဗိန်း။

မဟော်ရာကျွဲသည်း, *n.* a kind of medicine, frequently called ဗိန်းမဟော်ရာကြက်တက်, ဗိန်းမဟော်ရာကျွဲသည်း။

မဟော်ရာကြက်တက်, *n.* a kind of medicine, used by an အင်္ဂရုတ်ဆရာ။

မံ, 1, *n.* a species of insect, said to resemble a large ant.

မံ, 2, *v.* to plaster, cover with some soft substance, အင်္ဂတေမံ, ဆေးမံ, ရွှံ့မံ။

မံဘုရား, *n.* an idol of cloth or paper, made on a clay model; sometimes made of သားရိုး။

မာ, *v.* to be hard; *comp.* ခဲ; to be well and healthy, ထီသာ, ကျန်း, မမာမကျန်းရှိသည်. The term မမာ is politely used to denote the state of pregnancy.

မာကျော, *v.* to be very hard; to be muscular; *chiefly used adverbially,* as မာကျောကျော; အလွန်မာကျောသည့်လူ, a very muscular man; အလွန်မာကျောသည့်နွား, a very strong-built bullock.

မာချာ, *v.* to be well, healthy, ခင်ဗျားသားမယားမာချာပါ၏လား, are your wife and children well and hearty?

မာဆာ (*pron.* မာဇာ), *v.* to be hardy, vigorous, ကျန်းမာ။

မာတောက်, *adv.* used with reference to speech, ဝမာတောက်တောက်ပြောတတ်သည်, he is accustomed to speak in a short, snappish manner.

မာတောင့်, *v.* to be still, rigid; applied to the body of a man or animal, သည်သူအင်မတန်မာမာတောင့်တောင့်ရှိသည်, သည်နွားတယ်မာတောင့်

သည်; to be inflexible, unyielding in speech, စကားမာတောင့်တောင့်ကြီးပြောတတ်သည်; or action, စိတ်ကိုမာတောင့်ထားသည်; to be stiff, as new garments or recently starched linen, ပုဆိုးအသစ်မာတောင့်ကလေးဝတ်ကောင်းသည်။

မာခြင်း, မခြန်း, *v.* to be hard, မာခြင်းသောအရွယ်ကဥစ္စာစီးပွားကြွေးစားရှာမှအိုမင်းမစွမ်းရှိသည့်အခါချမ်းသာနိုင်သည်။

†မာကျီ, *n.* a preparation of အင်တွဲ, or ဖွဲလျက်, used to calk vessels, ရေမာကျီ, ရေမာကျီကျို, ရေမာကျီချက်, ရေမာကျီထိုးသည်။

မာဂရိ (နတ်), *n.* a household *nat*, worshiped by both Burmans and Talaings, အိမ်ဦးနတ်, မာဂရိနတ်တမ်း; the Burmese believe that a person seized by this *nat*, will suffer from itching and pustular eruptions.

မာဃ, *n.* the stars which form the constellation of the Lion; တန္ခိုတွဲလ၊ ကိုရာသီ၊ မာဃနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သည်, တနင်္ဂနွေသား၊ မာဃနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သွားလျှင်၊ စိတ်ကောက်တတ်သည်။

မာတာ (Pali), *n.* a mother, အမိ, မာတာပိန္နသာ, အမိယုတ်သောသား။

မာတိကာစည် (*pron.* ဇည်), *n.* an index, ခေါင်းစည်။

မာတုဂါမ (Pali), *n.* a woman, ရှာသူ။

မာဒရာ, *n.* an evil spirit. Burmese mothers, when unable to soothe a child who persistently cries, sometimes say, မာဒရာနတ်များတမ်းစားလေရော့သလား။

မာ် (Pali မာန), *n.* pride; the display of angry and proud defiance by a wild animal or reptile, such as a tiger, wild hog, or cobra; ခါချည်ကောင်မာန်ကြီးလို့တောင်ကြီးကိုဖြိုမည်ကြံ။ခါးကမသန်, the red ant, being very proud, was intending to demolish the great mountain, but (failed to do so because) its back was weak; မာန်မာနခက်ထန်သည်။

မာန်စောင်, or မာန်စောင်း, *n.* same as မာန်။

မာန်ထ, *v.* to be proudly defiant; to bristle up, as an animal.

မာန်ထား, *v.* to bear a proud, resentful feeling toward another.

မာန်ပြု, *v.* to pretend to be angry, ခင်ဘုရားကကျွန်တော်ကိုမာန်ပြုသော်လည်း၊ ကျွန်တော်ကအမှုမထားဘူး။

မာန်ဖီ, *v.* to pretend to be angry, in order to deter interference, မာန်မဲ။

မာန်မူ, *v.* to be sullen.

မာန်မဲ, *v.* to make a display of wrathful defiance.

မာန်ရှိ, *v.* to be proud, haughty.

မာန (Pali), *n.* pride, self-conceit; "*manya*, self-conceit, that which indulges the thought that I am above all other persons." M.B.

မာနကြီး, *v.* to be very proud.

မာနထောင်လွှား, *v.* to be proud, haughty, conveying the idea of aggres-

sive pride and haughtiness, သည်လူအကြောင်းမတန်မာနထောင်လွှားသည်၊ သာမညလူကို အဘက်မထင်တတ်ဘူး, this man is most aggressively haughty; he does not consider an ordinary person his equal.

မာနရောက်, *v.* to be or become proud and haughty (*more passive than* မာနထောင်လွှား); မောင်ဘိုးထွန်းအရာတိုးကတည်းကအလွန်မာနရောက်သည်, since Maung Po Tun was promoted he has become very proud.

မာယာ, 1, *n.* the mother of Gautama the Buddh, မယ်တော်မာယာ။

မာယာ, 2 (Pali), *n.* artifice, လှည့်ပတ်ခြင်း; blandishment, မိန်းမတို့၏မာယာပေါင်းတထောင်။

မာယာဆင်, မာယာလုပ်, *v.* to employ blandishments, as a woman, သူမချစ်သော်လည်းချစ်ယောင်ဆောင်၍မာယာဆင်ပြောသည်, though she does not love one, she employs blandishments and puts on an appearance of loving, when she speaks.

မာယာသည်, *n.* a woman full of blandishments.

မာရ် (*pron.* မန်) (Pali မာရော).

မာရ်ငါးပါး, *n.* the five masters or tyrants, *viz.*, ခန္ဓာမာရ်, animal constitution; အဘိသင်္ခါရမာရ်, subjection to the repairs and operations of the four causes (ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊အာဟာရ); ကိလေသာမာရ်, passion; မစ္စုမာရ်, death; and ဒေဝပုတ္တမာရ်, the most powerful evil spirit (မာရ်နတ်).

မာရ်နတ်, *n.* a powerful evil spirit who resides in the highest inferior heaven, and has dominion over all the lower parts of the universe; Satan (117).

မာရ်နတ်သား, *n.* same as မာရ်နတ်။

မာရစ (လ) (Eng.), *n.* March, မတ်လ။

မာရဘင်, *n.* a partition reaching from the floor to the roof, in a palace or ပြာသာဒ်, မာရဘင်ကန့်။

မာလကာ (ပင်), *n.* the guava tree; မာလကာသီး။

မာလာ (ပင်), *n.* a species of *Zingiberaceæ.*

မာလာမင်း, *n.* a species of the same.

မာလိကာ (တန်ဆာ), *n.* a certain court dress, worn by the queen and other female members of the royal family; *see* မဏ္ဍိကာ။

မာလိန် (Beng.), *n.* a ship's officer; a pilot, ရေကြောင်းမာလိန်; the mate, on a river steamer.

မာလိန်စင်, *n.* a platform on a lower mast, or on a flagstaff; crow's-nest.

မာလိန်တိုင်, *n.* a flagstaff, furnished with a top or platform.

မား, *v.* to be high, towering; *comp.* မြင့်, စွင့်; *rarely used alone*; hence ကြီးမား, and တမားမား; တောင်အရပ်သို့သွားလျှင်၊သစ်ပင်ကြီးမားမားမြင်လိမ့်မည်. လူတယောက်မားမားမားမားသွားသည်ကိုမြင်လိုက်သည်။

မိ, **1** (from အမိ, a mother), တမိသားချင်း, children by the same mother, မင်းသည်မိန်းမကလေးနှင့်တမိသားချင်းလား။

မိကောင်းဘခင်, *n.* respectable parentage, မိကောင်းဘခင်သားသွီး။

မိကြီး, *n.* a mother's elder sister; a father's elder brother's wife, ကြီးတော်; *comp.* အရီး။

မိထွေး (*pron.* မိထွေး), *n.* a mother's younger sister; a father's younger brother's wife, ထွေးတော်; a stepmother.

မိဘ (from အဘ, a father), *n.* parents, father and mother, မိသားဘသား။

မိမွေးတိုင်းဘမွေးတိုင်း (ကု), *v.* to cure a patient, as a physician, so as to restore him to his pristine state of vigor; *lit.* to the state in which he was born.

မိရိုက်ဘရာ, *a.* hereditary; *adv.* by hereditary succession, ရိုးရာ။

မိရိုးဘလာ (*pron.* ဖလာ) (from အရိုး, custom, မိဘ, parents, and လာ, to come), *n.* custom handed down from generation to generation; *also used adjectively*, as မိရိုးဘလာထုံးစံ, မိရိုးဘလာတရား, မိရိုးဘလာကိုးကွယ်သည့်တရားကိုသားသွီးများဆက်ခံ၍ကိုးကွယ်သည်, မိရိုးဘလာကိုးကွယ်သည့်နတ်။

မိရိုးဘလာစကား, *n.* tradition, ရှေးလူဟောင်းတို့စကား။

မိသက်ဆိုး (*pron.* မိသဆိုး), *n.* an orphan, bereaved of its mother; *comp.* ဘသက်ဆိုး။

မိသား, *n.* mother and son; applied to the mother and progeny of certain animals collectively, ကျွဲမိသား, a female buffalo and her calf.

မိ, **2** (from အမိ, a daughter), *n.* daughter; prefixed to names of girls and young women, and indicative of superiority in the speaker. It is considered impolite to address a woman as မိ; in courts of justice, however, the prefix မိ is used in addressing women. Parents also use this prefix in addressing their grown-up daughters.

မိ, 3, *v*, to get hold of, catch after pursuing; to obtain, ရ; *much used as a qualifying affix*, ငုံမိ, ဘမ်းမိ, မှတ်မိ, ရိပ်မိ, သွင်းမိ; to come upon suddenly, to surprise, as to catch one in the act of stealing, ခိုးသည့်အခိုက်မိသည်။

မိ, 4. *qual. affix*, implying carelessness or fault, ပြုမိသည်, ပြောမိပါသည်; မိ frequently signifies the same as the English "unfortunately happened to," မသိလို့ပြောမိသည်; also implies something that happened by chance, လမ်းမှာမြင်မိသည်, I happened to see him in the street.

မိ–ရာ, *verb. formative*; *see Gram. sec.* 125, 5th; denotes inadvertence or inconsideration, ရိုက်မိရိုက်ရာရိုက်ကြည့်သည်; it may also be used without detaching the formatives from one another, ပြောမိရာပြောသည်, ဘမ်းမိရာဘမ်းသည်။

မိကျောင်း, 1, *n.* an alligator, crocodile; a kind of harp with three strings, မိကျောင်းစောင်း; ဖွတ်မိကျောင်းဖြစ်လျှင်မြစ်မချမ်းသာ, should the water lizard become a crocodile, the river would be disturbed (*lit.* unhappy), meaning that when a person of ignoble birth fills a high position, he is apt to abuse his authority.

မိကျောင်းခေါင်း, *a.* resembling a crocodile's head; durians having this shape are of superior quality, မိကျောင်းခေါင်းဒူးရင်းသီး။

မိကျောင်းခြံ, *n.* a bamboo enclosure constructed in a river close to the bank, to protect bathers from crocodiles.

မိကျောင်းတုံး, *n.* a pair of timbers laid parallel for any purpose, as the ways on which a ship is launched; the beams of a floor resting on the ground; the wall plate of a brick building, မိကျောင်းတုံးခံ; a truck, long cart, လှည်းခင်တိတ်။

မိကျောင်းသွားသွား, *v.* to crawl along flat on one's stomach, in order to avoid sinking in deep mud.

မိကျောင်း (ပင်), 2, *n.* a kind of creeper, with a white flower, the *Derris scandens*; the Burmese say that if this creeper has many blossoms, it presages a heavy rainfall, မိကျောင်းဖွေးဖွေး၊ရေဖွေးဖွေး။

မိဂဒါဝုန် (Pali မိဂ, game, and ဝန, a forest), *n.* a game forest, သမင်တော။

မိဂသီ, *n.* the stars in the head of Orion.

မိစ္ဆာ (Pali), *n.* falsehood, error; *opposed to* သစ္စာ, truth; *comp.* မုသာ။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (*see* ဒိဋ္ဌိ), *n.* same; a heretic, person of heterodox sentiments; "*mitya-drishti*, scepticism, that which teaches there is no present world, no future world; it is the principal root of all *akusala* or demerit." M.B.

မိစ္ဆာနတ်, *n.* an evil *nat*; *opposed to* သစ္စာဒေဝနတ်, a good *nat*.

မိတ်, 1 (from မေတ္တာ), *n.* affection, friendship.

မိတ်ကလျာဏ, *n.* a friend, မိတ်ဆွေ။

မိတ်ကျွမ်းဝင်, *v.* to be familiar, intimate.

မိတ်ခင်ပွန်း, *n.* a friend, မိတ်ဆွေ။

မိတ်ဆွေ, *n.* a friend, အဆွေခင်ပွန်း, မိတ်ဆွေသူငယ်ချင်း။

မိတ်ဆွေဖွဲ့, မိတ်ဖွဲ့, *v.* to become friends.

မိတ်တူနံ့တူ, *n.* a counterpart, a duplicate, a counterfoil.

မိတ်နည်း, *v.* to have few friends.

မိတ်လင်စုံ (from မိတ်, love; *fig.* a wife; လင်, a husband; and အစုံ, a pair), *n.* a married couple; an original text accompanied with a translation, ပါဠိနှင့်နိဿယ။

မိတ်လိုက်, *v.* to seek copulation, as animals.

မိတ်သင့်နီသင့်, *n.* friendship resulting from congeniality of birthdays.
မိတ်သဟာယ (Pali သဟာယ, associating), *n.* a union of friendship.
မိတ်သဟာယဖွဲ့, *v.* to become friends.
မိတ်, 2, *n.* an efflorescence of humors on the skin, prickly heat, မိတ်ထွက်, မိတ်ပေါက်။
မိတ္တဒုဗ္ဘိ (Pali), *n.* a traitor to friendship; *see* ခင်ပွန်းဖြစ်, သည်သူမိတ္တဒုဗ္ဘိ မကောင်းသောအဆွေခင်ပွန်းကဘဲ (*Colloq.*).
မိဒ္ဓ (Pali), *n.* want of reverence, စေတသိက်၏မခန့်ခြင်း; *comp.* ထိန။
မိန်, 1 (Pali မိနော, a fish), *n.* Pisces, the twelfth sign of the zodiac, တပေါင်းလမိန်ရာသီ။
မိန်, 2, *n.* a screech owl, ငှက်ဆိုး, လင်ကောင်ပိုး, မိန်ကောင်. The Burmese consider the screech owl a bird of ill-omen.
မိန်ညို, *n.* a military coat with sleeves, worn over the coat of mail.
မိန့်, *v.* to speak authoritatively, to command, မိန့်တော်မူသည်။
မိန်း, *v.* to be faint; to be stupefied, amazed, astounded; to be stunned, unconscious.
မိန်းမော, *v.* same (*more common*); *comp.* တွေဝေ, မိန်းမောနေပြီ၊ သေတော့မည်, he has swooned; he is about to die.
†မိန်းမ, *n.* a woman.
မိန်းမကလေး (*by contraction* မိန်းကလေး), *n.* a girl.
မိန်းမကူးသန်းသောသူ, *n.* a pander, pimp, bawd, မိန်းမထိန်း။
မိန်းမစိုး, *n.* a eunuch who has charge of womens' apartments.
မိန်းမတန်း, *n.* prostitutes' quarters, a collection of brothels.
မိန်းမပေါ့, *n.* a light, wanton woman, မိန်းမရှုင်။
မိန်းမပြ, *v.* to be womanly, feminine.
မိန်းမဘော်ဝင်, *v.* to be of an age to associate (as a girl) with women; also applied to young women when they first experience menstruation.
မိန်းမရ, *v.* to have a wife, မယားနေ။
မိန်းမလက်သည်း, *n.* the curlew.
မိန်းမလူ, *n.* the female sex, womankind, မိန်းစသား။
မိန်းမလိုမိန်းမရ (ပြော), *adv.* in a womanish, effeminate manner; applied to men (*reproachful*).
မိန်းမလျှာ (*pron.* ရှာ), *n.* a hermaphrodite; *comp.* ယောက်ျားလျှာ; a womanish, effeminate man.
မိန်းမသနာ, *n.* a woman, မိန်းမ။
မိန်းမသား, *n.* the female sex, womankind, မိန်းမလူ။
မိဖုရား, or မိဘုရား (*pron.* မိဗရား), *n.* a queen, *i.e.*, the wife of a king; ဘုရင်မ, a ruling queen

မိမ်ငယ်, *n.* a toy (*obs.*).

✓ မိမိ, *pron.* one's self, *i.e.*, yourself, himself, or herself. မိမိကိုယ်တိုင်မြင်သည်, he himself saw it; မိမိကိုယ်တိုင်မြင်၏လော, did you yourself see it? မိမိတို့ကိုယ်တိုင်မြင်ကြသည်, they themselves saw it; *see Gram. sec.* 77.

မိမ္မ, *see* မိန်းမ, *n.* a woman.

မိလက္ခု (Pali), *n.* a wild person, a savage, အသိပညာမရှိသောသူ, တောင်သူ မိလက္ခုလူမျိုး။

မိလ္လာ (*pron.* မိန်လာ), *n.* enamel; မိလ္လာထိုးဘူး, မိလ္လာဇလား, ထားရိုး၊မိလ္လာ ကွပ်, etc.; niello work.

မိလ္လာအုပ်ဆောင်း, *n.* a cover for lanterns used by hunters.

မိလ္လာသုတ်, *v.* to enamel.

†မိလ္လာကုလား, *n.* a native of India sweeper, မိလ္လာသမား။

မိလ္လာခွန်, *n.* a night conservancy tax.

မိလ္လာလှည်း, *n.* a night conservancy cart.

မိဿ (Pali, a goat), *n.* Aries, the first sign of the zodiac, မိဿရာသီ တန်ခူးလ။

မိဿလင် (ပင်), *n.* a kind of plant, a species of *Zingiber*; when pounded and mixed with salt, it is said to cause cows to give an abundance of milk.

မိဿဟာရ, *see* မိတ်သဟာယ, *n.* a union of friendship.

မီး, *n.* fire; a light.

မီးအာမခံကုမ္ပဏီ, *n.* a fire insurance company.

မီးအိမ်, *n.* a lantern; a lamp; မီးအိမ်တိုင်, a lamp-post.

မီးအိမ်စကြာ, *n.* a magic lantern.

မီးအိမ်ပျံ, *n.* a fire balloon, မီးအုံလွှတ်, မီးပုံးပျံ, မီးအုံပျံ။

မီးအိုး, *n.* a cracker, ပြောက်အိုး; a box-iron, a hollow smoothing iron containing a heater.

မီးကင်, *v.* to broil, roast, toast, cook by the heat of fire, but without contact.

မီးကပ် (*pron.* မီးဂပ်)), *n.* a bamboo flapper with a long handle, to strike out fire, မီးချိတ်။

မီးကာ, *n.* a fender.

မီးကူး, *v.* to take fire, to ignite, to be communicated to, as fire, ယမ်း ထိုင်းလို့သေနတ်မီးမကူးဘူး။

မီးကျည်, *n.* a rocket, မီးပျံ။

မီးကျီး (*pron.* မီးချေး), *n.* live coals; *comp.* မီးခဲ; မီးကျီးကောင်း, to burn brightly, as coals.

မီးကျောက်, *n.* the flint of a musket, မီးပါကျောက်။

မီးကျော်, *v.* to pass through, as fire through wood; *fig.*, to render unfit for the intended use, through the death of the owner, or of any member of his family, မီးကျော်သွားသည့်ဝတ္ထု။

မီးကျွမ်း, *v.* to be burnt up, consumed by fire, မီးကျွမ်းလောင်။

မီးကြွာ, *n.* a lamp reflector.

မီးခတ်, *v.* to strike fire.

မီးခတ်ဘူး, *n.* a tinder-box, made of lacquered ware, မီးခတ်ဗူး။

မီးခတ်ကျောက်, *n.* a flint to strike fire.

မီးခတ်ဖါ, *n.* a tinder-box, of woven work.

မီးခုံ, *n.* a candlestick, ဘယောင်းတိုင်ခုံ; a lamp, ဆီမီးခုံ။

မီးခဲ, *n.* a live coal; *comp.* မီးကျီး; မီးတခဲယူခဲ့ပါ, မီးခဲပြာဖုံးသလိုကံဇာတာ ညှိုသည်။

မီးခေါင်း, *n.* a tithingman, chief of ten houses.

မီးခိုး, *n.* smoke; *v.* to smoke annoyingly, not simply to emit smoke (မီးခိုးထွက်), မီးမခိုးစေနှင့်ခင်ဗျားခေါင်းကိုက်လှသည်; နွားများကျွဲများခြင် မကိုက်အောင်မီးခိုးတိုက်သည်။

မီးခိုးစော်နံ, *v.* to smell of smoke; မီးခိုးထ, to rise, as smoke, to emit excessive smoke, as a smoky fire; မီးခိုးတိတ် signifies that a village or town is silent because no fires are burning, consequent on its having been pillaged by the soldiers of a victorious army, or by freebooters; or owing to the inhabitants having staked and lost heavily on a boat, or horse race, သူခိုးထားပြဖျက်ဆီးလို့တမြို့လုံးမီးခိုး တိတ်နေပြီ; ခေါင်းမြို့မြို့သားများလှေရှုံးလို့တမြို့လုံးမီးခိုးတိတ်သည်။

မီးခိုးထွက်ရန်ပြွန်, *n.* a flue, လေလမ်း။

မီးခိုးရောင်, *n.* gray.

မီးချိတ်, *n.* a fire-hook.

မီးခြစ်, *n.* a lucifer match.

မီးခွက်, *n.* a cup for burning oil, ဆီမီးခွက်။

မီးခွန်, *n.* lighting tax.

မီးငြိမ်း, *v.* to extinguish a light, candle, lamp, etc.; *more polite than* မီးသတ်။

မီးငြိမ်းရေစက်, *n.* a fire engine, မီးသတ်ဗုံဗိုင်။

မီးစ, *n.* a stick kindled at one end, a firebrand.

မီးစက်, *n.* a steam engine; *see* ယန္တရားစက်။

မီးစည်း, *n.* a torch made of a bundle of sticks, or of a single stick; မီးစည်းစည်းသည်။

မီးစာ (*pron.* ဇာ), *n.* a wick, the wick of a lamp or candle, မီးစာမ ရှိလို့မီးသေပြီ။

မီးစာကျွမ်း (*pron.* ဓာကျွမ်း), *n.* the part of a wick charred by the flame.
မီးစာညှပ် (*pron.* ဓာ), *n.* snuffers.
မီးဆောင်း, *v.* to pay the allowance made on alloyed silver.
မီးဆော်, *v.* to give warning against fire, မီးမောင်းခတ်။
မီးဆို (*pron.* မီးဆို့), *v.* to set fire to jungle, rubbish, etc.; to meet an advancing fire with a counter-fire in order to check its progress; *commonly used as a noun,* ရွာတွင်းသို့မီးမလောင်စေခြင်းငှာမီးဆိုပေးသည်။
မီးညိ, *v.* to take fire.
မီးညှပ်, *n.* fire tongs.
မီးညှိ, *v.* to ignite, light, set fire to, မီးထွန်းသည်။
မီးတက်, *v.* to pay more, on account of alloy.
မီးတင်းကုပ်, *n.* a fire-shed.
မီးတား (*pron.* ဒါး), *n.* an enclosure around a building, which serves as a screen from fire.
မီးတားတံတိုင်း, *n.* same as မီးတား။
မီးတောက်, *n.* a blaze, flame; *comp.* မီးလျှံ; မီးတောက်ကောင်းသည်; *v.* to blaze, မီးတောက်သည်။
မီးတောင် (*pron.* ဓေါင်), *n.* a volcano, မီးလောက်သောတောင်။
မီးတိုက်, *v.* to set fire to, တောကိုမီးတိုက်; မီးရှို (*more elegant*).
မီးတိုင် (*pron.* ဒိုင်), *n.* a candle, torch, မီးရှူးတိုင်, မီးရှူးမီးတိုင်။
မီးတိုင်ကိုင်, *n.* a torchbearer.
မီးတိုင်ရောင်, *n.* torchlight.
မီးတွင်း (*pron.* ဒွင်း), *n.* the seven days of roasting after childbirth.
မီးထင်း (*pron.* ဒင်း), *n.* fuel, ထင်းမီး။
မီးထင်းနေ, *v.* to be in childbed; *see* မီးနေ။
မီးထည့်, မီးထိုး, *v.* to stoke the furnaces of a steamer; to fire up.
မီးထုပ်, *n.* fire wrapped up to throw on a building, with a view to incendiarism, မီးထုပ်ဟင်း။
မီးထွက်, *v.* to leave the lying-in room after childbirth.
မီးထွန်း, *v.* to light a candle, lamp.
မီးနာ, *v.* to be too hot; applied to the fire of furnaces, as မီးနာ၍အုတ်ပျက်သည်။
မီးနေ, *v.* to be in childbed, မီးထင်းနေ။
မီးနှက်, *v.* to ram down powder in a wooden tube, တုံးနှက်။
မီးပဒေသာ, *n.* a sconce, with lights.
မီးပန်း (*pron.* ဗန်း), *n.* pyrotechnical exhibitions, fireworks; *lit.* fire blossom, မီးပန်းရှို။
မီးပါသေနတ်, *n.* a firelock.

မီးဗိတုန်း (*pron.* ပဒုန်း), *n.* a kind of rocket, မီးဗိတုန်းရှို။
မီးပုစည်း (*pron.* ပဇင်း), *n.* a kind of rocket.
မီးပုစွန်ဆိတ် (*pron.* ပဇွန်ဇိတ်), *n.* a kind of squib.
မီးပုံး, *n.* a lantern made of paper and suspended from a flagstaff, မီးပုံးတင်, မီးပုံးတိုင်ထူ, မီးပုံးတိုင်ထွန်း။
မီးပုံးပျံ, *n.* a flying lantern, မီးအိမ်ပျံ။
မီးပူ (*pron.* ဗူ), *n.* a flatiron; မီးအိုး, a box-iron.
မီးပူတိုက်, *v.* to iron clothes.
မီးပေါက် (*pron.* ဗောက်), *n.* a spark, မီးပွား; *also used as a verb,* အင်္ကျီမီးပေါက်သည်, ဝူဆိုးမီးပေါက်သည်။
မီးပေါက်လက်နက်, *n.* a matchlock, စခွံ့; any kind of firearms.
မီးပျံ (*pron.* ဗျံ), *n.* flying fire, a rocket, မီးကျည်။
မီးပြတိုက်, (*pron.* ဗြဒိုက်), *n.* a lighthouse.
မီးပြသင်္ဘော (*pron.* ဗြသဘော), *n.* a light-ship.
မီးပြောင်း (*pron.* ဗြောင်း), *n.* a pipe used to blow up a fire, မီးပြောင်းနှင့်မှုတ်သည်။
မီးပွင့်, *n.* a small flame; မျက်စိခတ်မိလို့မီးပွင့်သွားသည်, to "see stars."
မီးပွား (*pron.* မီးဗွား), *n.* a spark, မီးပေါက်, မီးပွားကျသည်, ဆေးလိပ်မီးပွားကျလို့အင်္ကျီမီးလောင်သည်။
မီးပွားထွက်, *v.* to scintillate, to emit sparks or fine igneous particles.
မီးပြွတ် (*pron.* မီးဗွတ်), *n.* an instrument four or five inches in length, made of horn, or some kind of hard wood, in the shape of a cylinder, having a piston with tinder at the end, with which to strike fire.
မီးဖို, *n.* a fireplace, hearth.
မီးဖိုခန်း, *n.* a kitchen.
မီးဖိုနား, *n.* a fireside.
မီးဘောင်, *n.* a fire-raft, a raft made of trunks of plantain trees lashed together, upon which shallow cups of oil with lighted wicks are placed, and then floated down a river, usually in the month of Thadingyut. This is considered a religious ceremony; sometimes it is a propitiatory offering to ရှင်ဥပဂုတ်, the Burmese Neptune; မီးဘောင်မျော။
မီးဘွား, *v.* to bring forth a child, မျက်နှာမြင်။
မီးမကင်ဆေး (*pron.* ဇေး), *n.* a medicine to prevent the necessity of "roasting" for several days, after childbirth.
မီးမယ်ဖျူး, *n.* a kind of chafing dish, a brazier, pan to hold fire.
မီးမှုန်, *n.* embers.
မီးမောင်းခတ်, *v.* to give warning against fire by beating a gong through the streets.

မီးမွေး, *v.* to make or kindle a fire, မီးညှိ။
မီးမြွေ, *n.* a fiery serpent, မီးလင်းမြွေ။
မီးမှန်, *n.* a burning glass, သူရကန်။
မီးမှိန်, *v.* to turn down the light.
မီးမြှင့်, *v.* to turn up the light.
မီးယန္တရားစက်, *n.* a steam engine, မီးသတ်ဗုံဒိုင်။
မီးယပ်ပေါင်, *n.* a wooden fireplace; a wooden frame placed in a well to support the side; *comp.* တုပ်။
မီးရထား, *n.* a steam car, a locomotive.
မီးရထားတွဲ, *n.* a railway car, a railway carriage or van.
မီးရထားရုံ, *n.* a railway station.
မီးရထားရုံဒိုင်, *n.* a railway station master.
မီးရထားလက်မှတ်, *n.* a railway ticket; အပြန်လက်မှတ်, a return ticket.
မီးရထားလမ်း, *n.* a railroad, railway.
မီးရှုတ်, *v.* to pay less on account of giving pure silver.
မီးရှူး, *n.* a torch made of a bundle of sticks, or of a single stick; *see* မီးစည်း။
မီးရှူးမြင်တော်မူသည်, *v.* to bring forth a child, as a queen or princess, မီးရှူးသန့်စင်တော်မူသည်။
မီးရှို့, *v.* to set fire to, မီးတိုက်။
မီးရှို့မှု, *n.* arson.
မီးလင်းဖို, *n.* a kind of chafing dish, a brazier; *see* မီးမယ်ဖျူး။
မီးလင်းမြွေ, *n.* a kind of rocket, which hisses in falling, ရှည်းရှည်းရှည်းရှည်းမြည်သည်။
မီးလန့်, *v.* to be frightened by a fire.
မီးလောင်, *v.* to burn, မီးသင့်လောင်သည်။
မီးလောင်ကြွက်ခဲ, *a.* a term applied to property which has been destroyed by fire, or rendered useless by neglect; *lit.*, fire-burnt and rat-bitten.
မီးလောင်တိုက်, *n.* a cage in which prisoners were burned alive, မီးလောင်တိုက်တင်, မီးလောင်တိုက်သွင်း။
မီးလောင်မာ, *n.* the scar of a burn; မီးလောင်ရာ, a fire trace.
မီးလွှတ်စား, or မီးလွှတ်စား, *adv.* setting free from restraint, giving liberty to follow one's own inclination; *see* ပေါက်လွှတ်။
မီးလှုံ, *v.* to warm one's self by a fire.
မီးလျှပ်, *n.* a corruscation of light.
မီးလျှံ, *n.* the flashing of a flame, a corruscation of flame.
မီးသင်္ဘော, *n.* a steamship: မီးသင်္ဘောကလေး, a steam launch.
မီးသင်္ဘောခေါင်းတိုင်, *n.* a steamer's funnel.

မီးသတ်, *v.* to extinguish a light or fire, မီးငြိမ်း, မီးဖေ။
မီးသတ်ပိုက်, *n.* a fire engine.
မီးသား, *v.* to clear a path in order to check the advance of fire, မီးတား, မီးမကူးလာစေခြင်းငှာမီးသားရမည်။
မီးသေ, *v.* to die, or go out, as a fire, or as the light of a candle, or lamp.
မီးသွေး (from သွေ့, to be dry), *n.* a dead coal, charcoal.
မီးသွေးဓာတ်စစ်, *n.* carbon.
† မီးဟို (*pron.* မြို), *n.* pure silver; most excellent kind, တော်။
မီးယပ်, *n.* the menses, menstrual discharge, ဥတု, ရာသီပန်း။
မီးယပ်ခြောက်, *n.* a stoppage of the menses, မီးယပ်ပျ, မီးယပ်ပိန်။
မီးယပ်မို, *n.* excessive discharge of the menses.
မီးယပ်နာ, *n.* a disease occasioned by irregularity of the menses; *comp.* တူလာ။
မီးယပ်ပြန်, *v.* to have a return of the menses.
မုခပါဌ် (Pali မုခ, a mouth, and ပတ, to fall from), *n.* a divine speech or utterance, နှုတ်ကပတ်, ဘုရားနှုတ်မှခပါဌ်ပါဠိတော်မြတ်။
မုချ (Pali) (*pron.* မုတ်ချ), *adv.* certainly; verily, ကေန်အမှန်, မုချအမှန်သွားမည်, ကြားခဲ့သည့်သိတင်းမုချကေန်ပါဘဲ, မုချဆတ်ဆတ်ပြုမည်။
မုဆိတ်, *see* မုတ်ဆိတ်, *n.* the beard of the chin.
မုဆိုး (*pron.* မုတ်ဆိုး), *n.* a huntsman, တောလည်မုဆိုး, တောလိုက်မုဆိုး; မုဆိုးတင်ငါ, huntsmen and fishermen collectively; မုဆိုး is said to be derived from အမှု, a deed or action, and ဆိုး, to be evil.
မုဆိုးလှံမ, *n.* the *Desmodium triquetum.*
† မုဆိုးဖို, *see* မုတ်ဆိုးဖို, *n.* a widower.
မုစ္စလိန္ဒာ (နဂါး), *n.* a famous *naga*, which during a storm, protected Gautama the Buddh with his hood, မုစ္စလိန္ဒာနဂါး ဘုရား၏ဦးခေါင်းတော်ကိုပါးပျဉ်းနှင့်အုပ်ထားသည်။
မုဋ္ဌော (Pali), *n.* a pagoda with a recess in each side. There are several pagodas in Burma called ရွှေမုဋ္ဌော. "These pagodas are said by the Burman annalists, to have been ordered to be completed, all at a certain time, when the moon would be emerging from an eclipse, and from this circumstance they are all called မုဋ္ဌော, from a Pali word signifying the release of the moon from eclipse." *Colonel Horace Browne.*
မုတ်, 1, *n.* aloes, the inspissated juice of the aloe, ရှားစောင်းလက်ပပ်စေး; used as a medicine, principally as a carminative.
မုတ်, 2, *n.* an arch, arched passage into a pagoda.
မုတ်ပေါင်းကူး, *n.* same; *v.* to turn such an arch.

မုတ်, 3, *n.* urine (*Med.*), အပေါ့, ကျင်ငယ်. The Burmese are of the opinion that the urine of a black bullock, is efficacious as a medicine in cases of persons who have weak circulation.

မုတ်ရည်, *n.* same as မုတ်။

မုတ်, 4, *v.* to measure with the breadth of the fist, the thumb being shut down beside the finger; hence အမုတ်။

မုတ်ကတူး, *n.* the short thick board placed at the bow and stern of a Burmese boat, in which the gunwales (သတ်နှိုး) are inserted.

မုတ်ခွံ, *n.* the shell of the pearl oyster.

မုတ်ခွံငုပ်, *v.* to dive for pearl oyster shells.

မုတ်ခွံဗိုလ်. *n.* a European master-pearler (Mergui).

မုတ်ဆိတ်, *n.* the beard of the chin, မုတ်ဆိတ်မွေး။

မုတ်ဆိတ်ကြိုး, *n.* a guy rope.

မုတ်ဆိုး, *see* မုဆိုး, *n.* a huntsman.

မုတ်ဆိုးဖို, *n.* a widower.

မုတ်ဆိုးမ, *n.* a widow.

မုတ်နား, *n.* the beard; used in composition with မုတ်ဆိတ်, မုတ်ဆိတ်မုတ်နား ရိတ်ဖြိုးလှျှင်။

မုတ်ပုတီး, *n.* a necklace.

မုတ်သုံဖြန်, မုတ်မ, *n.* a woman kept by a foreigner; a term of reproach.

မုဒ္ဒ, *n.* a rupture, hernia.

မုဒ္ဒကျို, *n.* the mastic tree, အရောင်တင်ဆီပင်; မုဒ္ဒကျိုစေး, mastic

မုဒ္ဒမနာ, *n.* *lit.* the Martaban disease, a species of leprosy, said by the Burmese to supervene after virulent syphilis, တောင်ရူနာ။

မုဒရက် (ပင်), *n.* the *Bassia latifolia.*

မုဒိတာ (Pali), *n.* joy in the happiness of others, ဝမ်းမြောက်ခြင်း။

မုဒိန်း, *n.* a kind of drum.

မုဒိမ်း, *n.* a ravisher, one who commits a rape: *comp.* တဘ္ဘ။

မုဒိမ်းကျင့်, *v.* to ravish, commit a rape.

မုဒိမ်းတဘ္ဘ (*pron.* ဒန္ဒ), *n.* a robber, ravisher, etc.

မုဒုတာ (Pali), *n.* softness, နူးညံ့သိမ်မွေ့ခြင်း, ကာယမုဒုတာ, စိတ္တမုဒုတာ။

မုဒ္ဓဇာ (Pali မုဒ္ဓ, the head, and ဇာ, produced), *a.* cerebral, produced from the head; applied to consonants of the ဋ class.

မုန်, *see* အမုန်, *n.* the temporal juice which exudes at certain seasons from the male elephant's head, ဆင်မုန်ကျသည်, ဆင်မုန်ယိုသည်။

မုန်ညင်း, *n.* the mustard plant; mustard.

မုန်ညင်းစေ့, *n.* the mustard seed.

မုန်ညင်းဆီ, *n.* oil of mustard.

မုန့်ညှင်းမုန့်, *n.* the pulverized seed of the mustard.
မုန့်တိုင်, *n.* a kind of tree, the *Cycas*, မုန့်ပင်။
မုန့်တိုင်း, *n.* a violent wind, gale, hurricane, tornado; a storm, tempest, လေမုန့်တိုင်းကျသည်။
မုန့်လာ, *n.* the radish plant; သဘော်မုန့်လာ, the cabbage plant.
မုန့်လာဥ, *n.* the radish.
မုန့်လာဥချို, *n.* the parsnip.
မုန့်လာဥနီ, *n.* the beet.
မုန့်လာဥဖြူ, *n.* the radish plant.
မုန့်လာဥဝါ, *n.* the carrot.
မုန့်လာဥဖိုင်း, *n.* the turnip.
မုန့်, 1, *n.* bread.
မုန့်ဦးနှောက် (*pron.* အုန်းနှောက်), *n.* a soft kind of bread.
မုန့်ကင်, *v.* to toast bread; *n.* (*pron.* မုန့်ဂင်), rusk, toast.
မုန့်ကျွဲသည်း, *n.* soft bread, pudding, porridge; *see* မုန့်နပ်၊
မုန့်ကြက်အူ, *n.* a kind of cake made of rice and soaked in jaggery.
မုန့်ကြာဆံ, *n.* vermicelli of Chinese manufacture.
မုန့်ကြော်, *n.* fried cake.
မုန့်ကြွပ်, *n.* a wafer, thin cake.
မုန့်စိမ်း, *n.* dough.
မုန့်စိမ်းပေါင်း *n.* bread made of coarse rice flour and jaggery, and cooked by steam.
မုန့်ဆန်, *n.* a certain preparation of rice.
မုန့်ဆီကြော်, *n.* fried cake, မုန့်ကြော်။
မုန့်ညက်, *n.* flour.
မုန့်ညက်ဖျူး, *v.* to dredge, to sprinkle flour on roasting meat.
မုန့်ဒွာပနာ, *n.* a pie.
မုန့်တီ, *n.* vermicelli, မုန့်ဟင်းခါး။
မုန့်တူန့်စ, *n.* a kind of vermicelli.
မုန့်နပ်, *n.* soft bread, pudding, porridge, မုန့်ကျွဲသည်း။
မုန့်ပင်, *n.* the breadfruit tree.
မုန့်ပါတူ, *n.* a kind of cake.
မုန့်ပျားတူ (*pron.* မုန့်ပဒူ), *n.* a kind of cake, also called မုန့်ပျားတူအုံ, from its fancied resemblance to a hornet's nest.
မုန့်ပြစ်စလက်, *n.* a pancake.
မုန့်ပြား, *n.* a cake.
မုန့်ဖြူ, *n.* blancmange.
မုန့်လေဘွေ, *n.* a thin cake, very light and brittle, မုန့်ကြွပ်။

မုန့်သည်, *n.* a seller of bread, a baker.

မုန့်ဟင်းခါး, *n.* vermicelli of Burmese manufacture.

မုန့်, 2, *v.* to be small, minute, သေး, *not used assertively*, ရေထဲမှာပိုး ကောင်မုန့်မုန့်ကလေးမမြင်နိုင်ဘူးလား။

မုန့်အောင်, *adv. highly intensive*, as မုန့်အောင်လှသည်, exceedingly handsome.

မုန်း, *v.* to dislike, hate, detest, မြင်ပျင်း။

မုန်းအားကြီး, *v.* to hate inveterately, ခင်ဗျားကျွန်တော်ကိုဘယ်အကြောင်း ကြောင့်မုန်းအားကြီးပါလိမ့်မည်လဲ။

မုန်းဆေး, *n.* hatred prompted by another.

မုန်းထား, *v.* to hate intensely, သည်လူကိုအလွန်မုန်းထားသည်။

မုန်းမာန်, *n.* wrath.

မုန်းမာန်ဖီ, *v.* to show wrath, အမိုးရမင်းမုန်းမာန်ဖီထားလို့ရောထူးမကြီးမြင့်နိုင်။

မုယော (*pron.* မယော), *n.* barley, *Hordeum vulgare*, မုယောစပါး။

မုရင်း, *n.* a kind of rice plant, grown on the bank of a stream, or the shore of a lake, in the cold season, မုရင်းစပါး, မုရင်းဆန်။

မုရိုး, *n.* a kind of tree, မြွေကြီး, the mudar.

မုရိုးစည်, *n.* a kind of drum (*obs.*).

မုရိုးစပါး, *n.* a kind of grain.

မရိုးနွယ်, *n.* a kind of creeper.

မုလေး, *n.* a kind of creeper, မြတ်လေး။

မုသာ (*commonly pron.* မုသား), *n.* falsehood; opposed to truth, မမှန် သောစကား; *comp.* မိစ္ဆာ; မုသာမပါလက်ာမချော။

မုသာနိုင်, *v.* to be addicted to falsehood, အလွန်မုသာနိုင်သည့်လူ။

မုသာပြော, *v.* to speak falsely, to tell a falsehood.

မုသာသက်သေ, *n.* a false or suborned witness, a perjurer; မုသာသက် သေခံမှု, perjury.

မုသာသုံး, *v.* to tell lies frequently, habitually.

မုံ, 1, *n.* a dyeing substance of inferior strength and color, used as a substitute for indigo, မုံခေါက်ဆိုးသည်။

မုံ, 2, *v.* to begin to form, as a bud; hence အမုံ; ကြာမုံဖူးကဲ့သို့လက်စုံဖူး။

မူ, 1 (from မူလ), *n.* an original writing from which a transcript is made; မူအတိုင်းလိုက်, to adhere to the original.

မူရင်း, *n.* an autograph; an original manuscript.

မူလက်, *n.* a copy of an original writing.

မူဟောင်း, *n.* an original document, မူဟောင်းစာ။

မူ, 2, *v.* to do, perform, ကျင့်, ဆောင်, ပြု; *frequently euphonic*; to act

like, assume the character of, ပြု, လုပ်; to be affected; ခင်ဗျားမိန့်းမကိုလမ်းမှာတွေ့မတွေ့သည်ကို ကျွန်တော်သတိမမှုလိုက်မိပါ။

မှုကား, *sometimes* မှု, *n. affix nominative, frequently with an adversative signification; verb. affix continuative*, လျှင်, ရကား, တဖြဲးကား, မှုလည်း။

မူလ (Pali), *n.* an origin, bottom, foundation, အရင်း, အမြစ်, မူလအကြောင်းအရာကိုခင်ဗျားပြောစမ်းပါဦး; ခင်ဗျားရန်ကုန်သားမူလဘဲလား, were you, sir, originally a citizen of Rangoon? မူလမှန်ကြောင်းပြသည်, to authenticate.

မူလအမြစ်, *n.* the fountain head.

မူလစစ်, မူလမှန်, မူလဟုတ်, *v.* to be simple, uncompounded, genuine.

မူလပတ္တ, *n.* (ဘူတ) same as မူလ, သည်လူပြောသည့်စကားမူလပတ္တမမှန်ဘူး။

မူလမှန်သော, *a.* authentic.

မူး, 1, *n.* a *mu*, a weight of which there are two kinds, the great and the small; the great *mu* is equal to two great *pes* (ပဲ), or one eighth of a ကျပ်, and the small *mu* is equal to two small *pes*, or one tenth of a ကျပ်; မူးစေ့, a two anna bit.

မူး, 2, *see* မှူး, *n.* a person of rank.

မူး, 3, *n.* a small river, a rivulet, မြစ်မမြင်ဘူး၊မူးကိုမြစ်ထင်သည်။

မူးကောက်, *n.* rice grown on alluvial islands in the Mu River.

မူး, 4, *v.* to be giddy, dizzy; to be sea-sick, လှိုင်းမူး; to be intoxicated, ယစ်မူး, အရက်မူး; in certain instances မူးယစ်, may be applied figuratively, when it means to be intoxicated with delight, to be in an ecstacy, etc.

မူးထူး (*pron.* မူးဒူး), မူးမော်, မူးယစ်, *v.* same; မူးယစ်စဝ, *adv.* in a drunken manner, မူးရစ်စဝနှင့်ငါ့အနားကိုမလာနှင့်, မူးယစ်စဝဖြစ်သည်။

မူးယိုင်, *v.* to be tipsy, ဝေဝေရှိသည်။

မူးဝေသွား, *v.* to faint.

မေ(လ) (Eng.), *n.* May.

မေတ္တာ (*pron.* မြစ်တာ) (Pali), *n.* benevolence, affection, love, ချစ်ခြင်း; an expression of good will or benevolence; a blessing, a prayer for the good of another.

မေတ္တာစာ (*pron.* မြစ်တဇာ), *n.* a friendly letter, an epistle.

မေတ္တာရူး, *v.* to feel deep affection or love.

မေတ္တာပို့, *v.* to wish well, to bless, to pray for, ငါးရာနှစ်ဆယ်ရှစ်သွယ်သောမေတ္တာဖြင့်သွန်းလောင်းပို့သလျက်ရှိနေပါသည်။

မေတ္တာပြု, *v.* to do a kindness, ကျေးဇူးပြု, သည်စာဖိတ်ကျွန်တော်အိမ်သို့ရောက်အောင်မေတ္တာပြုပါ။

မေတ္တာဘာဝနာ, *n.* meditation of kindness and affection. In the exer-

cise of this mode of *bawana*, the thoughts must not be fixed upon any particular individual.

မေတ္တာမဲ့, *v.* to be lacking in affection; to be without affection.

မေတ္တာရပ်ခံ, *v.* to petition (*clerical*).

မေတ္တာရှိ, *v.* to have affection for, to love.

မေတ္တာသက်လား, မေတ္တာသက်ဝင်, *v.* to have affection for, to love.

မေတ္တေယျ, *n.* Maitri; *see* အရိမေတ္တေယျ, the fifth or coming Buddh.

မေထုန် (Pali မေထုန်, ပေါင်းဘော်ခြင်း), *n.* sexual intercourse, သံဝါသ, မေထုန်သံဝါသပြုသည်; Gemini, the third sign of the zodiac, နယုန်လ မေထုန်ရာသီဖေဌနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သည်; မေထုန်ကျင့်, မေထုန်ပြု, မေထုန်မှီဝဲ; ဓမ္မတာအတိုင်းမဟုတ်၊မေထုန်မှီဝဲခြင်း, unnatural offense.

မေရယ, or မေရိယ, *n.* an intoxicating liquor or drug; *combined with* သူရာ; *see* ပဉ္စသီလ။

မေ့, *v.* to forget; to be stunned, to swoon; ကျွန်ုပ်တယ်အရပ်သို့ဘဲရောက် ရောက်မမေ့နိုင်ပါ, whatever locality I may reach, I cannot forget you; မြင်းပေါ်ကကျသို့မေ့နေသည်; ကျွန်တော်အင်္ကျီမေ့ကျန်ရစ်ခဲ့ပြီ, I forgot my jacket, and left it behind, ငယ်ငယ်ကသင်ခဲ့သည်စာများကြီးလို့မေ့ကုန်ပြီ။

မေ့ကျန်, *v.* same; မေ့ကျန်ရစ်, to forget and leave something behind.

မေ့ခနဲပျော်, *v.* to doze, slumber, တမြေးအိပ်သည်။

မေ့ဆေး (*pron.* ဖေး), *n.* chloroform, laughing-gas, ether, မေ့ဆေးပေး။

မေ့လျော့ (*freq. written* မေ့ရော့), *v.* same as မေ့ကျန်; to be forgetful, and hence to be heedless, careless, တယ်မေ့လျော့တတ်သည့်လူ၊ကြာလျှင် ထမင်းငတ်လိမ့်မည်, he is a very forgetful man, and will starve in time.

မေး, 1, *n.* the lower jaw.

မေးခိုက်ခိုက်တုန်, *v.* to chatter with the teeth, as when cold, or in great fear.

မေးခိုင်, *v.* to be stiff or firmly closed, as the jaws in lockjaw, or on the near approach of death.

မေးခိုင်ရောဂါ, *n.* tetanus, lockjaw.

မေးစေ့, *n.* the chin.

မေးတွဲကြိုး, *n.* a martingale.

မေးထောက်, *v.* to rest the chin on the hand.

မေးထိုး, *v.* to protrude the chin, as when in convulsions, or on the near approach of death, or in derision.

မေးဖျား, *n.* the chin, မေးစေ့။

မေးမော့, *v.* to thrust out the chin in an upward direction in contempt or derision, တယ်မေးမော့ချင်သည့်အရပ်၊မနေချင်ပါ။

မေးရိုး, *n.* the lower jaw-bone.

မေးသိုင်းကြိုး, *n.* the curb of a bridle.
မေး, 2, *v.* to ask, inquire, ခရီးဘယ်လောက်ဝေးသလဲ၊သူ့ကိုမေးစမ်းပါ, ask him, please, how far it is, မနေ့ကဦးပန်းပုံလာတုန်းခါခင်ဗျားကိုမေးသည်, yesterday, when U Pan Bon came, he inquired about you.
မေးခွန်းထုတ်, *v.* to interrogate a witness, as an advocate.
မေးခွန်းနာ, *v.* to be damaging, as questions put in cross-examination.
မေးစစ်, *v.* to interrogate.
မေးထူးခေါ်ကြား, *v.* to be on speaking terms, မေးထူးခေါ်ကြားရှိကြသည်; to be within speaking distance, as the occupants of two houses, တယ်မဝေးလှပါဘူး၊မေးထူးခေါ်ကြားလောက်ရှိပါသည်။
မေးမြန်း, *v.* to ask, inquire, ၎င်းအကြောင်းအရာကိုမေးမြန်းမည်မထင်ပါ။
မေးမြို, *v.* same (*infreq.*).
မဲ (ပင်). 1, *n.* anil, the indigo plant; indigo, မဲထိုး။
မဲကြီး, *n.* the *Ruellia indigofera*.
မဲခင်း, *n.* an indigo plantation.
မဲနယ်, *n.* indigo.
မဲနွယ်, *n.* a species of indigo plant; a creeper, producing the asclepias blue dye.
မဲရိုင်း, *n.* wild indigo.
မဲ, 2, *n.* a lot, စာရေးတံ။
မဲကောက်, မဲချ, *v.* to cast lots; မဲကောက်ယူကြစို့, let us cast lots for it.
မဲလိပ်, *n.* a raffle ticket.
မဲ, 3, *n.* an extra weight put into one side of a balance, boat, etc., in order to make an equilibrium, မဲတင်း; လှေစောင်းနေပြီ၊မဲတင်းစီးကြပါ, ထမ်းပိုးအလယ်မကျလို့မဲတင်းထမ်းရသည်။
မဲ, 4, *see* မည်း, *v.* to be dark, black; to be dark in mind, ignorant, foolish, မိုက်။
မဲတူတာ, မဲနက်, *v.* same, အသားမဲတူတာနှင့်, မိန်းမလှမဲတူတာကြီး။
မဲတဲတဲ, *a.* blackish, မဲတည်းတည်း။
မဲမဲသဲသဲ, *adv.* darkly, very dark, စပါးမဲမဲသဲသဲထသည်, သစ်ပင်များမဲမဲသဲသဲကြီးလာသည်။
မဲ, 5 (*an abbrev. of* မောင်းမဲ), *v.* to theaten, daunt; to terrify indirectly; ကျွန်တော်ကိုမဲပြီးလုပ်သည်; မယားကိုမဲချင်လို့ကြောင်ရိုက်သည်, to terrify his wife, he beats the cat.
မဲဇလီ, *n.* a kind of tree, the *Cassia florida*.
မဲဇလီကြီး, *n.* the winged cassia, used as a remedy for ringworm.
မဲဇာချောင်း, *n.* two rivers in U.B., near the confluence of which was a penal settlement; the locality being highly malarious, deportation

thence, was popularly regarded as equivalent to death.

မဲပြောင်, *n.* a kind of tree, the *Maba buxifolia.*

မဲ့, 1, *v.* to be disfigured in face, as when crying, ငိုမည်လို့မျက်နှာမဲ့နေသည်။

မဲ့စခွက်ခွက်, *adv.* with an ashamed, downcast countenance, သည်မိန်းမမျက်နှာမဲ့စခွက်ခွက်နှင့်အလွှန်အရုပ်ဆိုးသည်။

မဲ့ပွဲ့, *v. see the parts,* မျက်နှာမဲ့ပွဲ့နေသည်။

မဲ့, 2, *v.* to be wanting, not full, မပြည့်; not to be, မရှိ; *commonly used without a modal affix,* as သစ္စာမဲ့, truth wanting, or without truth; similar to the English termination "less," ကျွန်တော်မိတ်ဆွေဦးလောစံဆုံးကတည်းက၊အမိမဲ့သားကဲ့သို့ဖြစ်နေပြီ, since my friend U Law San died, I have been like a motherless child; တယ်သစ္စာမဲ့သည့်လူ၊မပေါင်းနှင့်, a very faithless man; do not associate with him; ကျွန်တော်မကိုအကြောင်းမဲ့ရိုက်ပါသည်, he beat me without cause; တရားမဲ့, lawless.

မော, *v.* to be tired, fatigued; to be in an exhausted condition, as a sick person; သည်တောင်တက်ရသည်မှာတယ်မောသည်; လူနာတယ်မောသည်၊တာရှည်ခံနိုင်မည်မထင်ပါ, the sick person is in a very exhausted condition, I do not think that he can hold out long.

မောပန်း, *v.* same; မောပန်းတကြီး, *adv.* in a tired, worn-out manner, ခင်ဗျားမောပန်းတကြီး၊ဘယ်ခရီးကလာသလဲ, from what journey have you come, that you are so weary, sir?

မောက်, *v.* to be rounded, prominent, elevated in the centre, နို; hence အမောက်; to be very high, elevated, towering; *see* မြင့်မား; ပုကန်ထဲမှာထမင်းပြည့်ရုံမကမောက်နေသည်, the dish is not merely full, the rice is heaped up.

မောက်စောက်, *v.* to be arrogant, ထောင်လွှားသည်; to be imperious, dictatorial, as language, ခင်ဗျားစကားမောက်စောက်သည်၊မဆံ့တင်ခဲဖြစ်နေပြီ, your language is imperious, sir; it has become intolerable; to be lofty, သည်သစ်ပင်အခြားသစ်ပင်ထက်မောက်စောက်သည်, this tree is more lofty than other trees.

မောက်မြိုး, *v. see the parts.*

†မောက်တို, *n.* a kind of bonnet or cap, စစ်သည်တို့ဆောင်းသည့်မောက်တို။

မောက်မာ, *v.* to be strong, firm, hard (in language), စကားမောက်မာသည်; to be of strong, atheletic build, လူလုံးလူရပ်မောက်မာသည်။

မောက်ရူ, *n.* a kind of official cap, with a crest.

မောင်, *n.* the brother of a woman; Brother; prefixed to names of men and indicative of equality; Sir, *as an appellative* to a young man,

and rather respectful; မောင်မောင်, *a term of compellation* used in addressing the sons of notable men.

မောင်ကြီး, *n.* the elder brother of a woman, မောင်ကြီးနှစ်ဆ၊ အစ်မကြီးအဆ, as in dividing an inheritance.

မောင်ငယ်, *n.* a woman's younger brother, မောင်။

မောင်တော်, *n.* a cousin, ညီအစ်ကိုတော်။

မောင်နှံ, *n.* a husband, လင်; မောင်နှံဖိုမ, male and female (of birds), မောင်နှံဖိုမတို့ရွှင်ပျော်ကစားသည်ဖြစ်၍၊ အလွန်ရှုချင်ဘွယ်ရှိ၏။

မောင်ဘဇာ, *n.* Mr.; addressed to one whose name is not known (*not respectful*); မောင်ဘဇာဘယ်ကလာသလဲ; ဘဇာ is said to be a corruption of the Pali ပဇာ, a husband; *comp.* ခွန်းရှင်။

မောင်မင်, *pron.* you, *mas.*; used to an inferior.

မောင်မင်း, *n.* same; rather imperious or disrespectful; မောင်မင်းကြီး, same; usually used in a deprecatory sense, မလုပ်ပါနှင့်မောင်မင်းကြီး ရယ်, သွားပါစေမောင်မင်းကြီးရယ်။

မောင်ရှင် (*commonly pron.* မောင်ရင်), *n.* a probationer for the Buddhist priesthood, ရှင်, သာမဏေ; မောင်ရှင်လောင်း, one about to become a probationer; Brother; *a term of compellation* addressed to men younger than one's self; *comp.* ကိုရှင်. Burmese parents frequently address their sons as မောင်ရှင်, after they have been probationers and have become laics again. It is sometimes, however, a style of address used indiscriminately by both men and women, toward young men whom they do not know; Burmese sisters usually address their younger brothers as မောင်ရှင်။

မောင်လည်နှမလည် (*pron.* မောင်လယ်နှမလယ်), *n.* mutual brothers and sisters-in-law, *e.g.*, Nga Pyu marries Nga Me's sister, and Nga Me marries Nga Pyu's sister, မောင်လည်နှမလည်တော်ကြသည်။

မောင်ဟဝါ, *n.* Mr.; addressed to one whose name is not known; *see* မောင်ဘဇာ။

မောင်ဟိုတင်း, *n.* same; *see* မောင်ဘဇာ။

†မောင်မခေါ် (ပင်), *n.* the *Combretum extensum.* Where timber and bamboos are scarce. it is used for making the walls and floorings of temporary structures, and of the houses of the poor.

မောင်း, 1, *n.* the arm; လက်မောင်း, the upper arm; လက်ရုံး, the lower arm; a lever. turning on a pivot, မောင်းတုံး; *comp.* ကုတ်; a well pole, or pump handle, မောင်းလက်; the spring of a gun, သေနတ် မောင်း; a spring.

မောင်းအုံး, *n.* the socket of the shoulder.

မောင်းကန့်လန့် (*pron.* ဂလန့်), *n.* a horizontal pivot.
မောင်းကန့်လန့်ကျင် (*pron.* ဂလန့်ကျင်), *n.* same.
မောင်းကော်, *v.* to prize; to move with a lever, to pry.
မောင်းကျောက် (*pron.* ဂျောက်), *n.* a kind of pestle used in cleaning paddy.
မောင်းချထား (*pron.* ဂျဒါး), *n.* a clasp knife.
မောင်းခွက် (*pron.* ဂွက်), *n.* the cup of a rice mortar.
မောင်းခွေး (*pron.* ဂွေး), *n.* the iron ring of the pestle of a rice mortar; a plain finger ring, မောင်းခွေးလက်စွပ်။
မောင်းစွပ်, *n.* a sleeve; any ornament worn on the arm.
မောင်းဆုံ, *n.* the cup of a rice mortar; *see* မောင်းခွက်။
မောင်းတင်, *v.* to set a spring; ထားကိုမောင်းတင်, to raise and open the blade of a knife; သေနတ်မောင်းတင်, to cock the trigger of a gun; တမောင်းတင်, to half-cock (a gun); နှစ်မောင်းတင်, to full-cock (a gun).
မောင်းတင်းကုပ်, *n.* a rice-pounding shed.
မောင်းတုံး, *n.* the lever which raises the pestle of a rice mortar; any lever used for raising by pressure on a fulcrum; *comp.* ကုတ်; မောင်းတုံးကော်, မောင်းတုံးထိုး။
မောင်းထုတ်ဆန်, *n.* pestle-pounded rice, ready for use.
မောင်းပြေ, *v.* to be weak, as a spring, သေနတ်မောင်းပြေ။
မောင်းရင်း, *n.* the upper part of the arm, close to the shoulder.
မောင်းလက်, *n.* a pump handle; a pole suspended on a pivot for raising water.
မောင်းသန်, *v.* to be strong, as a spring, သေနတ်မောင်းသန်သည်; to be strong in the upper arm.
မောင်း, **2**, *n.* a Burmese gong; formerly a measure of time equal to three English hours.
မောင်းကြော်, *v.* to expose (a malefactor), by beat of drum and declaration of his crime.
မောင်းခတ်, *v.* to proclaim by beat of gong, by way of giving information or warning to the public.
မောင်းတီး, *v.* to strike a gong, မောင်းထု။
မောင်းလက်, *n.* a gong stick, လက်ခတ်။
မောင်းလှည့်, *v.* to go about with a drum, as a crier or bellman.
မောင်း, **3**, *v.* to threaten; *not used singly*; to drive; to drive away (an animal), ခွေးကိုမောင်းလိုက်ပါ။
မောင်းမဲ, *v.* to threaten, ခြိမ်းမောင်းသည်. ခြိမ်းခြောက်မောင်းမဲ, ကျွန်တော်ကိုမောင်းမဲပြီးထွက်သွားသည်, he threatened me and went away.
မောင်းလားချ, *v.* to exercise a horse.

မောင်း, **4**, *v.* to be of a dark red or purple color, သည်ပုဆိုးအရောင်မောင်းလွန်းသည်၊လူငယ်နှင့်မတော်ပါ, the color of this *puhso* is too dark red; it is not suitable for a young man, မြတ်စွာဘုရားသည်၊မောင်းသောအရပ်မှ၊မောင်းသောရောင်ခြည်တော်ကိုလွှတ်တော်မူသည်, the most excellent Buddh sent forth, a dark red ray of light, from a dark red part (of his body) (118).

မောင်းထောင်အစ်, *n.* a kind of အစ် manufactured at the village of Maungtaung.

မောင်းထောင်ခွက်, *n.* a lacquered bamboo bowl, manufactured at the same village; a wooden bowl.

မောင်းမ, *n.* a female attendant or concubine of a king, ကိုယ်လုပ်တော်။

မောင်းမမိဿံ, *n.* same; မောင်းမမိဿံအခြွေအရံ၊ပရိသတ်။

မောနေယျ (*pron.* နေးယ), *n.* a series of the extremest austerities, so severe that during the time of a Buddh only one person is found capable of practising them; even the most enthusiastically religious person can practise them for only twelve years, those moderately so, for seven years, and those least enthusiastic, for seven days. It is incumbent on those who perform these austerities, wholly to eschew sleep; မောနေယျဆု, မောနေယျရဟန္တာ။

မောရဂိဝါကျောက်, *n.* a kind of stone used in alchemy.

မောရဂိဝါကြေးနီစားကျောက်, *n.* copper ore.

မောရဂိဝါငွေစားကျောက်, *n.* silver ore.

မောဟ, *n.* darkness, ignorance, folly; "*moha* is so called because it cleaves to that which is evil and does not cleave to that which is good." M.B.

မောဟကန်းကန်း, *adv.* in a nonplussed manner.

မောဟဖုံးလွှမ်း, *v.* to be enveloped in ignorance.

မောဟမူ, *n.* same as မောဟ; မောဟမူမိတ်နှစ်ခု။

မော့, *v.* to turn up the face, to look up, မျက်နှာတဆိတ်မော့စမ်းပါ; သေနတ်ကိုမော့ထား, to elevate a rifle or gun.

မော့ကြည့်, *v.* same, သစ်ပင်ပေါ်မှာငှက်ကိုမော့ကြည့်စမ်း။

မော်, *v.* to be ascending, to be high in a slanting direction, as a path up a hill, လမ်းမော်တက်သည်; or a rapid in a river, ရေမော်ကျသည်, ရေမော်တွေ့ပြီ၊သတိထားခတ်ကြ; to look forward in an upward direction; to be haughty, insolent, ထောင်လွှား; hence, အမော်, ရေမော်; to swagger, တယ်မော်သည့်လူ, လူမော်; to be bumptious.

မော်ကြည့်, *v.* to look forward in an upward direction, မျက်နှာကိုမော်မကြည့်ဝံ့အောင်ကြောက်သည်။

မောက်ကြွား, *v.* to be overbearing, arrogant.

မော်တီးမောက်ကန်း (*pron.* မော်ဒီးမော်ဝန်း), *adv.* in an insolent, swaggering manner.

†မော်ကွန်း (*pron.* ဂွန်း), *n.* a permanent inscription; a register, record of dates, boundaries, etc.; မော်ကွန်းမိုက်, မော်ကွန်းတင်, မော်ကွန်းထိုး, မော်ကွန်းရေး, မော်ကွန်းထိုးထောက်သည့်လူပါ။

ထော်မိမော်မန်း, *adv.* heedlessly, carelessly, without an object, နမော်နမဲ့။

မော်ယော်, *n.* a kind of silk.

မို, *v.* to be elevated, raised in the centre, မောက်။

မိုမောက်, *v.* same, သည်မြေကြီးမိုမောက်နေသည်၊ ညီအောင်ညှိလိုက်ပါ, this ground rises in the centre; please level it; တောင်ပူဆာကလေးမိုမို, a little rising hummock.

မိုက်, 1, *n.* a crucible, or cupel, မိုက်ခွက်။

မိုက်အင်, မိုက်ခွက်, *n.* a flat cupel.

မိုက်စောက်, *n.* a deep cupel, လုံးစောက်။

မိုက်ဆရာ, *n.* one skilled in extracting gold or silver from old crucibles, မိုက်သူကြီး။

မိုက်ထုတ်, *v.* to extract gold or silver from old crucibles.

မိုက်လုံး, *n.* a deep cupel; *see* မိုက်စောက်။

မိုက်, 2, *v.* to be dark, မလင်း, မှောင်, မိုက်လိုက်သည်မှာခဲနေရော့; to be ignorant, foolish, wicked, မဲ။

မိုက်ကန်း, *v.* to be blindly foolish, ထယ်မိုက်ကန်းသည့်လူ။

မိုက်မဲ, မိုက်ရိုင်း, *v.* to be foolish and impolite.

မိုက်, 3, *v.* to measure with the breadth of the fist with the thumb erected; hence အမိုက်; ဖြက်ဘယ်လောက်ရှိသလဲ၊မိုက်စမ်းပါ။

မိုဃ်း (Pali မေဃော), *n.* the sky, the visible heavens; the clouds; rain; *comp.* တိမ်; မိုဃ်း and လေ are often used together in the same expletive way as ထိုင်းလေ and သွေးလေ။

မိုဃ်းအုံ, *v.* to be covered with clouds, as the heavens.

မိုဃ်းအုံ့, *v.* to be overcast, slightly overspread with clouds.

မိုဃ်းဥတု, *n.* the rainy season, မိုဃ်းရာသီ, မိုဃ်းကာလ။

မိုဃ်းဦး, *n.* the beginning of the rains; မိုဃ်းဦးကျ; မိုဃ်းဦးစော, to be early, as the rains; မိုဃ်းဦးနှောင်း, to be late, as the rains.

မိုဃ်းကာ, *n.* a screen from the rain, an awning.

မိုဃ်းကာအင်္ကျီ, *n.* a waterproof cape or coat.

မိုဃ်းကာလ, *n.* the rainy season; *comp.* ဥတု. မိုဃ်းဥတု။

မိုဃ်းကုန်, *v.* to terminate, as the rainy season.

မိုဃ်းကုပ် (*pron.* ဂုပ်), *n.* the place of the apparent junction of the sky

and earth, the horizon, ဝဲရူးကွင်းဘယ်လောက်ကျယ်သည်မပြောနိုင်တော့၊ မိုးကုပ်ကျဒါဘဲ (*Colloq.*).
မိုးကောင်း, *v.* to rain abundantly throughout the season.
မိုးကောင်းကင်, *n.* the sky.
မိုးကောင်းငှက်, *n.* the broad-billed roller.
မိုးကြိုး, 1, *n.* an alloy of copper and gold used in making finger rings, ear tubes, etc., မိုးကြိုးလက်စွပ်, မိုးကြိုးနားတောင်း။
မိုးကြိုး, 2 (*pron.* ကြိုး), *n.* a thunderbolt, မိုးကြိုးစက်။
မိုးကြိုးကွင်း, *v.* to cause a stroke of lightning to deviate.
မိုးကြိုးကွင်းတိုင်, *n.* a lightning conductor.
မိုးကြိုးစက်, *n.* a thunderbolt; a galvanic battery.
မိုးကြိုးထစ်, *v.* to thunder in short claps.
မိုးကြိုးပစ်, *v.* to strike, as lightning, မိုးကြိုးပစ်လို့သေသည်, he was struck dead by lightning; မိုးကြိုးပစ်ထန်းလက်ကာ, to screen one's self with a *tan* leaf, to avoid being struck by lightning, *i.e.*, to meet a difficulty, or danger, with insufficient means of resistance; မမှန်သည့်စကားပြောမိလျှင်၊မိုးကြိုးပစ်စေ, if I should speak untrue words, may I be struck by lightning.
မိုးကြိုးရောင်, *a.* bluish red, နီပြာပြာ။
မိုးကြိုးသံ, *n.* thunder.
မိုးကြိုးသွား, *n.* a thunderbolt, မိုးကြိုးစက်။
မိုးခေါင် (from ခေါင်, to be out of the way), *v.* to be dry, as the clouds; not to rain in season, မိုးခေါင်ရေရှား။
မိုးခေါ်, *v.* to long for rain, as men and animals; *lit.* to call the rain.
မိုးခို, *v.* to stay through the rainy season; to take shelter from the rain.
မိုးချုန်း, *v.* to thunder, မိုးခြိမ်း။
မိုးချုပ်, *v.* to shut in, (close) as evening, မိုးချုပ်။
မိုးငွေ့, *n.* humid air, နှင်းငွေ့။
မိုးစာ (*pron.* ဇာ), *n.* a kind of sparrow.
မိုးစဲ, *v.* to cease raining, မိုးတိတ်သည်။
မိုးစွေ, *v.* to rain incessantly; to be showery.
မိုးစွေငှက်, *n.* the English swallow, *Hirundo rustica*; *comp.* ပျံလွှား။
မိုးဆင်, *v.* to have the appearance of coming rain, as the sky: *more than* မိုးနာ။
မိုးသော့, *v.* to rain in frequent showers.
မိုးဆွဲ, *v.* to be scanty, as rain in the rainy season, မိုးဆွဲပါး။
မိုးဆွေ (ပင်) (*pron.* ဇွေ), *n.* a kind of tree, အဆင်းရှိသော၊အနံ့မရှိသော မိုးဆွေပန်း။

မိုးတိတ်, *v.* to cease raining, မိုးစဲ။
မိုးတိမ် (*pron.* မိမ်), *n.* a cloud.
မိုးတွင်းသော, *n.* a species of sundew, ကျေးသံပန်း။
မိုးထင်း, *v.* to be rain-stained, as clothes.
မိုးနကြီး, *n.* the Arakanese name for the green bee-eater, ပုစဉ်းထိုးငှက်။
မိုးနံ, *n.* a kind of plant.
မိုးနာ, *v.* to have a threatening aspect, as the clouds; *lit.* the sky is sick.
မိုးနှင်း, *n.* a mist in the rainy season, a rain-fog.
မိုးနှံ (ပင်), *n.* a shrub growing into a thorny bush, from eight to ten feet in height, having ovate, glossy leaves. The root of this plant is ground up with salt and administered to persons who exhibit premonitory symptoms of smallpox.
မိုးနှောင်း, *n.* the close of the rains; *v.* to be late, as the rainy season.
မိုးပက်, *v.* to beat in, as rain.
မိုးပါး, *v.* to be scanty, as a rainfall.
မိုးပေါက်, *n.* a drop of rain, မိုးပေါက်ကျ။
မိုးပြေ, *n.* a sudden squall. မိုးပြေး, *n.* a passing shower.
မိုးပြောက်, *v.* to be rain-spotted, as clothes.
မိုးပွင့်, *n.* snow; *v.* to clear up and be sunny.
မိုးဖွဲ, *n.* fine rain.
မိုးဖွဲကျ, မိုးဖွဲဖွဲကျ, *v.* to drizzle.
မိုးမခ, 1 (from ခ to pay court to), *n.* the willow; so called because it flourishes independent of rain.
မိုးမခ, 2, *n.* the *Salix tetrasperma*, a kind of orchid.
မိုးမိ, *v.* to be overtaken by a shower of rain, or by a rainstorm.
မိုးမြည်, *v.* to rumble in the sky, to thunder.
မိုးမြေလယ်ယာကိုင်းကျွန်း, *n.* a collective term for cultivable land.
မိုးမှုန်, *v.* to be misty, dusky, as the atmosphere before rain; *comp.* လေမှုန်။
မိုးမှောင်ကျ, *v.* to become dark, as the sky with rain-clouds, မိုးမိုင်း
မိုးမှိုင်း, *v.* to lower, as the sky, မှောင်ကျသည်။
မိုးရွာ, *v.* to rain.
မိုးလင်း, *v.* to dawn; to clear up, as the sky after rain, to become fair, မိုးလင်းလျှင်ခြင်းခွဲခြစ်စရာရှိသည်; မိုးလင်းစပြုပြီ။
မိုးလယ်, *n.* the middle of the rainy season, မိုးလယ်မိုးနှောင်းကောင်း။
မိုးလေပြင်း, *v.* to be stormy, boisterous.
မိုးသက်မုန်တိုင်း (*pron.* မိုင်း), *n.* a storm, tempest.

မိုဃ်းသက်လေ, *n.* wind precursing a storm.

မိုဃ်းသား, *n.* a dark rain-cloud, မိုဃ်းသားတက်။

မိုဃ်းသီး, *n.* hail; large sago.

မိုဃ်းသီးကျ, *v.* to hail, မိုဃ်းသီးကြွေသည်။

မိုဃ်းသောက်, *v.* to be early in the morning, before sunrise; မိုဃ်းသောက်ချိန်, the dawn, မိုဃ်းသောက်ထပ (*pron.* ထဗ), မိုဃ်းသောက်လပအခါသွားပါမည် (*Colloq.*).

မိုဃ်းသောက်ထ, *v.* same as မိုဃ်းသောက်။

မိုဃ်းသောက်ယံ, *n.* the time just before dawn.

မိုင်းကိုင်စက္ကူ, *n.* a paper made in မိုင်းကိုင်, one of the Shan States.

မိုင်းမ, *v.* to help, aid, assist, ညီညာ, ကျွန်တော်ကိစ္စကိုမိုင်းမကူညီလုပ်တော်မူကြပါ, မိုင်းမကြည့်ရှုပါ။

မှို, 1, *v.* to be elevated, raised in the centre; *see* မို။

မှို, 2, *v.* to be slightly raised or swelled, as the appearance of a mountain at a distance, ဟိုကတောင်မှိုမှိုကြီးမြင်ပါသလား။

မှို, 3, *n. affix causative,* because of, on account of (*colloq.*); *frequently preceded by* လို့; ခင်ဗျားတယောက်တည်းမို့သာဆွေ့ခံသည်၊နှစ်ယောက်သုံးယောက်ဆွေ့မခံနိုင်ပါ; စိတ်ဆိုးလို့မှို ပြောသည်မဟုတ်ပါ၊ မေတ္တာရှိလို့သာပြောပါသည်; *sometimes preceded by* သို့, သို့မှိုပြောသည်, သို့မှိုကြောင့်ပြောသည်။

မှိုတုံး, *a contraction of* မဟုတ်တုံး; *used as a strong negative, affixed to an assertive affix* (*colloq.*), ခင်ဗျားဇျက်ဆီးပေဒယ်လို့ကျွန်တော်အကြံပျက်စီးသည်မှိုတုံး; *equivalent to* မဟုတ်ပါတကား, မဟုတ်ပါဘူး; သင့်ကိုဆုံးမသည်မှိုတုံး။

မှိုလား, *a contraction of* မဟုတ်လား, same; ကြီတိုင်းအောင်၊ ဆောင်တိုင်းမြောက်မှိုလား၊မင်းလိမ္မာလို့မှိုလား။

မိုး, *v.* to cover without contact, to spread overhead, as an umbrella, ထီးမိုး; to hold a *da* in a threatening manner over a person, ထားနှင့်မိုးသည်, ထားနှင့်မိုး၍ပစ္စည်းကိုတောင်းသည်; *comp.* လွှမ်း; to be chief, superior, အုပ်, ကဲ; hence အမိုး; to excel, surpass, ခင်ဗျားအကြီကျွန်တော်အကြီထက်မိုးလာသေးသည်, သည်မြို့ပေါ်မှာအကြီးပြုလုပ်လို့မိုးနေသည်, သူ့ဩဇာမိုးနေသည်။

မိုးကာ, *v.* to shelter, ward off from overhead; to cover from some evil.

မိုးနှီး, *n.* thin strips of bamboo, used for tying thatch down upon the bamboo framework of the roof of a house.

†မိုးတိုးမတ်တတ် (*pron.* ဗိုး), *adv.* standing in an erect posture; standing for a little while, as when one stops for a moment in a walk; *comp.* မတ္တ. and ခဏမတ္တ; ခဏမိုးတိုးမတ်တတ်ကြွနေပါ, မိုးတိုးမတ်တတ်မနေနှင့်,

မိုးတိုးမတ်တတ်လမ်းရှောက်သည်, ခုဒင်မိုးတိုးမတ်တတ်မြင်လိုက်သေးသည်။

မျက်, **1**, *n.* a gem, precious stone, ကျောက်မြတ်; မျက်ကိုးပါး, စိန်, diamond; ပတ္တမြား, ruby; ကျောက်မျက်ရွဲ; မြ, emerald; ဂေါမုတ်, garnet; နီလာ, sapphire; ပြောင်; ဥဿဘယား, topaz; မဿာရကန်။

မျက်အိမ်, မျက်အိုး, *n.* an ouch, the socket in which a stone is set, including both the collet and the bezel, ကျောက်မျက်အိုး။

မျက်ပါး, *n.* gold or silver leaf, ရွှေမျက်ပါး, ငွေမျက်ပါး; used also in respect to other metals, as ကြေးနီမျက်ပါး, ကြေးဝါမျက်ပါး; မျက်ပါးခတ် (119).

မျက်မွန်, မျက်ရွှင်, *n.* same as မျက်, ပတ္တမြားမျက်မွန်။

မျက်ရွဲ, *n.* same; also a particular kind of precious stone, ကျောက်မျက်ရွဲ။

မျက်, **2**, *n.* the eye; *seldom used except in composition*; မျက်စိ။

မျက်ကန်း, *a.* blind, (*impolite*); မျက်မမြင်, to be blind (*polite*).

မျက်ကလဲဆန်ပြာ, *adv.* looking about wildly from fright; ကြောက်လွန်း လို့ မျက်ကလဲဆန်ပြာနေသည်, သည်လူမျက်လုံး မျက်ကလဲဆန်ပြာ ဖြစ်နေသည် (*rare*); မျက်လုံးပိုင်း။

မျက်ကွက်, *n.* grated work, open work made in squares; a trellis, ဆင် မျက်ကွက်ထိုး, ဆင်မျက်ကွက်ရက်သည်။

မျက်ကွင်း, *n.* the eye socket, မျက်တွင်း။

မျက်ကွင်းညို, *v.* to be dark under the eyes.

မျက်ကွယ်, *adv.* out of sight, မျက်ကွယ်မှာအတင်းပြောတတ်သည်။

မျက်ခမ်း, *n.* the edge of an eyelid.

မျက်ခမ်းစပ်, *v.* to have red edges to the eyelids without eyelashes; to be blear-eyed.

မျက်ခုံး, *n.* the arch over the eye, the eyebrow.

မျက်ခုံးမွေး, *n.* the hair of the eyebrow.

မျက်ခုံးရိုး, *n.* the bone under the eyebow.

မျက်ချစ် (ဆေး), *n.* a medicine or charm to excite love, အနူဆေး, မျက် နှာချစ်ဆေး, မျက်နှာပွင့်, အားဆေး; an aphrodisiac.

မျက်ချေး, *n.* the exudation of the eye (*vulgar*), မျက်ဝတ် (*elegant*).

မျက်ချို, *adv.* with a sweet smiling face.

မျက်ချိုကျွေး, *v.* to allure with a smiling countenance.

မျက်ချိုသွေး, *v.* to allure.

မျက်ခြား, *a.* a term applied to bullocks which have a small patch of white hair outside the outer corner of each eye. To frequently purchase bullocks possessing this mark, is supposed to bring ill-luck.

မျက်ခြေပြတ်, *v.* to lose sight of, ရှေ့လူကိုနောက်လူကမျက်ခြေပြတ်လို့မလိုက်နိုင်။

မျက်ခွက်, *n.* the face, မျက်နှာ။

မျက်ခွံ, *n.* an eyelid, မျက်လွှာ။

မျက်စည်း (*pron.* စဉ်း), *n.* collyrium, eyewater, medicine for the eyes, မျက်စည်းဆေး. This medicine is injected into the eyes of horses and cattle when they are in bad condition, or have been much exposed to the sun; one recipe is ကွမ်းရွက်၊လေးညှင်း၊ဆေးရွက်၊ဆား; these ingredients are ground up together to a consistency and mixed with water, မျက်စည်းခတ်; မျက်စည်းတော်, *v.* to compound such medicine.

မျက်စပစ်, *v.* to give a hint with the eyes, မျက်ရိပ်ပေး။

မျက်စိ, *n.* the eye, မျက်စိမျက်နှာမှတ်ထားပါ; မျက်စိတမှိတ်, in the twinkling of an eye; မျက်စိတဆုံး, မျက်စိတသတ်, as far as the eye can see; ဗိ ဘုရားမျက်စိဆုံးလောက်ရှိတိုင်အောင်သွားဟန်မူ၍တာဝတိံသာသို့တက်လေ၏။

မျက်စိစောင်း, *v.* to be squint-eyed, cross-eyed, မျက်စိစွေ။

မျက်စိစွန်, *v.* to have a sty on the eyelid.

မျက်စိစွေ့ဖြ, *v.* to wink at, insultingly.

မျက်စိပြူး, *v.* to be prominent, as the eyes.

မျက်စိဖန်, *v.* to be dazzled.

မျက်စိဖုံးတုပ်, *v.* to hoodwink; to blind by covering the eyes.

မျက်စိဖြူး, *v.* to be wall-eyed.

မျက်စိရှင်, *v.* to be quick-sighted, မျက်ရိပ်ကောင်းသည်။

မျက်စိလေးလံ, *v.* to be drowsy.

မျက်စိသိ, *v.* to be purblind, မျက်စိမှုန်သည်။

မျက်စိသူငယ်အိမ်, *n.* the pupil of the eye, မျက်ဆေ့, မျက်ဆန်။

မျက်စောင်းထိုး, *v.* to cast a side glance in anger, threateningly, or from strong personal dislike, dissatisfaction, scorn, or disdain; *see* ပြန်စောင်း; မျက်စောင်းထိုးနေသည်။

မျက်ဆန်, *n.* the pupil of the eye, မျက်ဆေ့။

မျက်တောင်, *n.* the eyelashes, တည္ဟလုံးမျက်တောင်တခတ်မျှမအိပ်ရ, မျက်တောင် မြွေး၍မှုးမှိုင်တွေးဝေသည်ကိုမြင်ရသည်။

မျက်တောင်ခတ်, *v.* to wink.

မျက်တွင်း, *n.* the socket of the eye; *see* မျက်ကွင်း; မျက်လုံးအိမ်။

မျက်တွင်းချောင်, *v.* to have the eyes sunken from illness or want of sleep, မျက်တွင်းကျ။

မျက်တွင်းဟောက်, *v.* to be hollow-eyed.

မျက်ထောင့်, *n.* a corner of the eye.

မျက်နက်, *n.* the black of the eye, ထိမ်ကျွလို့မျက်နက်ဖုံးနေသည်။

မျက်ပြည်, *n.* a tear; *see* မျက်ရည်။

မျက်ဖြ, *n.* the *Melastoma malabathricum*, an evergreen, branched shrub from one to six feet high, thick-set with spines.

မျက်ဖြူ, *n.* the white of the eyes.

မျက်ဖြူဆိုက်, *v.* to show the white of the eyes, as in sudden fright.
မျက်မည်း, *n.* the black of the eye; *see* မျက်နက်။
မျက်မုန်းကြီး, *v.* to resent, feel ill-will, မျက်မုန်းအားကြီး, ကျွန်တော်ကိုအမိုး ရမင်းမျက်မုန်းကြီးနေသည်။မကြာမီအရာကျလိမ့်မည်။
မျက်မုန်းလို, *v.* same (*rare*).
မျက်မြင်တလ္ဘာ, *n.* a scene, view presented to the eye.
မျက်မှန်, *n.* spectacles, eyeglasses, သည်မျက်မှန်ကြည်၏လား, are these spectacles clear? သည်မျက်မှန်တယ်မျက်စိအေးသည်, these spectacles are very cool to the eyes.
မျက်မှန်းကောင်း, *v.* to be skilled in making an ocular estimate, *i.e.*, of the height or weight of anything.
မျက်မှန်းတမ်း, *v.* to have the view fixed on, to aim at, to intend, သည် ဥစ္စာဝယ်မည်လို့မျက်မှန်းတမ်းထားသည်, မျက်မှန်းတမ်းဝယ်သည်, သည်အိမ် မျက်မှန်းတမ်းလက်ညှိုးထိုး၊အဆိုးတယ်လောက်ကုန်မည်ထင်ပါသလဲ။
မျက်မှန်းတမ်းမိ, *v.* to have an indistinct recollection of; to guess at, မှန်းမိ; to have a distinct impression of, ခင်ဗျားကိုတခါမျက်မှန်းတမ်းမိ လျှင်မမေ့နိုင်ပါ, should I once get your face imprinted on my memory, I could not forget you.
မျက်မှောက်, *n.* the space before one's eyes, presence; present time; သည်မှန်ကျွန်တော်နေ့ထိုင်းမျက်မှောက်ကြည့်နေသည့်မှန်ဖြစ်ပါသည်။
မျက်မှောက်ထင်ထင်, *adv.* openly, clearly; sincerely, ထိုအခါမှကား၊မျက်မှောက် ထင်ထင်မြင်ရကြလိမ့်မည်။
မျက်မှောက်ပြု, *v.* to regard an absent person or thing as present, ထခြား သို့သွားသော်လည်း၊ကျွန်တော်ကိုမျက်မှောက်ပြုပါ။
မျက်မှောင်, *n.* the arch over the eye, the brow of the eye, မျက်ခုံး; မျက်ခုံးမျက်မှောင်; မျက်မှောင်မွေးဆက်, to meet, as the eyebrows.
မျက်မှောင်ကုပ်, *v.* to have a naturally scowling countenance, မျက်မှောင် ကုပ်ကြီးအလွန်ကြောက်စရာကောင်းသည်။
မျက်မှောင်ကြား, *n.* the space between the eyebrows.
မျက်မှောင်ကြုတ်, *v.* to scowl, look stern, dark, angry, threatening; to glower.
မျက်မှောင်တန်း (*pron.* ဝန်း), *n.* the eyebrows, မျက်ခုံးမွေး။
မျက်ရစ်, *n.* the iris; any thing resembling the iris.
မျက်ရည်, *n.* a tear.
မျက်ရည်ဥ, *v.* to have a tear formed in the eye.
မျက်ရည်ကျ, မျက်ရည်ယို. *v.* to weep; မျက်ရည်စီးကျ, to stream with tears, as the eyes.
မျက်ရည်ခံ, *n.* a certain spot under the inner corner of the eye.

မျက်ရည်စက်, *n.* a tear-drop, သည်မိန်းမလားလားမကောင်း၊ ယောကျ်ားသော်လို့မျက်ရည်စက်မျှမခန်းသေးဘဲ၊ ယောကျ်ားတယောက်ကိုယူပြန်ပြီ။
မျက်ရည်လွယ်, *v.* to be easily moved to tears.
မျက်ရည်ဝဲ, *v.* to have the eyes filled with tears, ဝမ်းနည်းလွန်းလို့မျက်ရည်များဝဲလျှည့်နေသည်။
မျက်ရိပ်, *n.* a hint given by the eye, မျက်ရိပ်ပြ။
မျက်ရိပ်ကောင်း, *v.* to be quick-sighted, မျက်မိရှင်။
မျက်ရိပ်ပေး, *v.* to give a hint by winking, မျက်ရိပ်သိ။
မျက်ရိပ်မျက်ခြေကောင်း, *v.* to be quick-sighted; *see* မျက်ရိပ်ကောင်း။
မျက်လုံး, *n.* the eyeball.
မျက်လုံးအိမ်, *n.* the socket of the eye, မျက်ကွင်း, မျက်တွင်း။
မျက်လုံးပြူး, *v.* to have protuberant or prominent eyes.
မျက်လုံးဝင်း, *v.* to have bright lustrous eyes.
မျက်လုံးဝိုင်း, *v.* to roll the eyes about from fear; *see* မျက်ကလဲဆန်ပြာ။
မျက်လှည့်ပြ, *v.* to practise legerdemain; မျက်လှည့်ပွဲ။
မျက်လှည့်သမား, *n.* a juggler, conjuror, မျက်လှည့်ဆရာ။
မျက်လွှာ, *n.* the eyelid, regarded as covering the eye, ဖုံးအုပ်သောမျက်လွှာ; the cornea, ကြည်လင်သောမျက်လွှာ။
မျက်ဝတ်, *n.* the exudation of the eye; *more elegant than* မျက်ချေး။
မျက်, 3, *v.* to be angry, စိတ်ဆိုး; hence အမျက်, ဒေါသမျက်; လူချင်းမျက်နေကြသည်။
မျက်, 4, *n.* a species of prominent-ligament shell.
မျက်, 5, *v.* to stick in the throat, အရိုးမျက်သည်။
မျက်နှာ, *n.* the face, the countenance, မျက်ခွက်; surface; the disc of an orb; a quarter of the heavens, or a cardinal point, အရပ်လေးမျက်နှာ။
မျက်နှာအထား, *n.* the looks, aspect.
မျက်နှာအနေ, *n.* the natural aspect; မျက်နှာလက္ခဏာ, မျက်နှာအနေကောင်းသည်. မျက်နှာအနေပျက်သည်။
မျက်နှာအန်း, *v.* to be swollen, as the face.
မျက်နှာကောင်းရ, *v.* to find favor.
မျက်နှာကြက် (*pron.* ကျက်), *n.* a canopy, ဗိတာန်; a ceiling.
မျက်နှာကြည်သာ, *v.* to have a pleasant countenance.
မျက်နှာကြည့်, *v.* to regard a person, *i.e.*, to favor a person on account of his wealth, position, etc. (*reproachful*), မျက်နှာလိုက်သည်။
မျက်နှာကြီး, မျက်နှာများ, *v.* to be distinguished; to have many friends; မျက်နှာများ, when applied to women, is a term of reproach.
မျက်နှာကြောတည့်, *v.* to be on good terms with another; *see* တည့်။

မျက်နှာခေါက်ထူ, *v.* to be thick-skinned, fat and gross in the face (*abusive*), လူပုံကထည်းမျက်နှာခေါက်ထူကြီးနှင့်။

မျက်နှာချင်းဆိုင်, *adv.* face to face, directly opposite, မျက်နှာချင်းဆိုင်အိမ်ဆောက်သည်, မျက်နှာချင်းဆိုင်စကားပြောသည်, သည်အမှုရှင်းလင်းအောင် မျက်နှာချင်းဆိုင်ထုချေပါရစေ။

မျက်နှာချယ်, မျက်နှာချေ, *n.* a preparation of flour used in smearing the face, မျက်နှာချယ်လိမ်း, မျက်နှာချယ်ဘော်, ဆန်ပုပ်မှုန့်, ကသယ်မှုန့်။

မျက်နှာချို, *v.* to have a sweet, pleasant countenance.

မျက်နှာငယ်, *v.* to have a humble and obscure station in life; to have few friends.

မျက်နှာစာ (*pron.* ဇာ), *n.* the space before, ရှေ့ဉပစာ; presence, ရင်ပြင်, ရှေ့မျက်နှာစာကမထားနှင့်။

မျက်နှာစိမ်း, *v.* to be unacquainted, unfamiliar with; *n.* a stranger.

မျက်နှာညို, *v.* to be dark in countenance, ဤစကားကိုပြောလျှင်ငြိုမျက်နှာညိုသွားသည်။

မျက်နှာညှိုး, *v.* to be dejected in countenance, whether from illness or from uneasiness of mind.

မျက်နှာတခြမ်းပုံ, *n.* a profile.

မျက်နှာတံစိုးလိုက် (မျက်နှာတံစိုး, *lit.* the bribe of countenance), *v.* to be influenced in deciding a lawsuit, or any dispute, by the official or social status of one of the parties.

မျက်နှာထား, *v.* to look stern, set the face against; *n.* looks, aspect; assumed aspect; a stern aspect; ရှေ့ကအရောတဝင်နေကြသည်၊ယခုအလွန်မျက်နှာထားသည်။

မျက်နှာထားကောင်း, *v.* to be sober, grave, composed in countenance, မျက်နှာကြက်သရေရှိသည်။

မျက်နှာထားကြီး, *v.* to look over-stern and severe, မျက်နှာထားကြီးနှင့်တွေ့လို့ရှုတ်ဆက်ဝံ့စရာမရှိဘူး။

မျက်နှာထူ, *v.* to be forbidding in countenance, harsh, surly, မျက်နှာအောက်သည်။

မျက်နှာထောက်, *v.* to esteem a person for his wealth, position, etc., မျက်နှာကြည့်။

မျက်နှာနာ, *v.* to have a feeling of constraint towards another, မျက်နှာနာသည့်လူမျှင်း။

မျက်နှာပန်း, *n.* Tenasserim lancewood.

မျက်နှာပုပ်, *v.* to be forbidding in countenance, မျက်နှာအောက်သိုးသိုးဖြစ်သည်။

မျက်နှာပိုးသတ် (*pron.* ဗိုး). *v.* to compose the countenance, အခင်မတာနိရယ် ချင်ပေဒယ်လို့၊မျက်နှာပိုးသတ်ထားရသည် (*Colloq.*).

မျက်နှာပိုးသေ, *v.* to be composed in countenance, grave, severe.

မျက်နှာပျက်, *v.* to blush; to have a change of countenance, as from illness; to lose countenance or favor (of another), လူချင်းမျက်နှာပျက် မခံချင်လို့၊အောင့်ပေါင်းရသည်။

မျက်နှာပြ, *v.* to show the face; to appear before some authority.

မျက်နှာပြင်, *n.* surface, superficies.

မျက်နှာပြု, *v.* to look toward; to stand with the face or front toward; to front, as a house; to make effort, in order to gain countenance; ခင်ဗျားဘယ်ကိုမျက်နှာပြုလို့အိမ်ဆောက်သလဲ။

မျက်နှာပြောင်တိုက် (*pron.* ပြောင်), *v.* to be impudent, shameless, to behave with effrontery, မရှက်မကြောက် မျက်နှာပြောင်တိုက်ပြီး လုပ်ပွဲသည်; to behave in a bold impudent manner.

မျက်နှာပွင့်, *n.* a medicine or charm to excite love, အနူ. မျက်ချစ်။

မျက်နှာဖုံး, *n.* a veil, covering for the face; a mask, ဝဲလာဝါ။

မျက်နှာဖျက်, *v.* to damage the good name or reputation of another.

မျက်နှာဖျော့, *v.* to be pale-faced, မျက်နှာဖျော့တော့တော့။

မျက်နှာမည်း, *v.* to be dark complexioned. When apprehensive that a European will decide against him, in a dispute in which a European and Burman are concerned, a Burman is apt to remark, မျက်နှာမည်းနှင့်မျက်နှာဖြူမတူ။

မျက်နှာမူ, *v.* to look towards.

မျက်နှာမဲ့, *v.* to be without friends.

မျက်နှာမြင်, *v.* to bring forth a child, ဖွား, မီးဝင်, မွေး, ဖွားမွေး။

မျက်နှာရ, *v.* to gain countenance, obtain favor, အစိုးရထံမျက်နှာရအောင် သွားပြီးလက်ဆောင်ဆက်သည်။

မျက်နှာရည်, *n.* the character; the expression of the countenance, မျက်နှာရည်မျက်နှာထားအလွန်သိမ်မွေ့သည်။

မျက်နှာရိပ်, *n.* the cast of countenance.

မျက်နှာရွေး, *v.* to be particular in the choice of friends, မျက်နှာရွေးတတ် သည့်သူငယ်ကလေး, မျက်နှာရွေးသည့်မြင်း။

မျက်နှာရွှင်, *v.* to be bright and happy in countenance.

မျက်နှာလိုက်, *v.* to favor a person on account of his rank or position, မျက်နှာထောက်။

မျက်နှာလွှဲ, *v.* to turn away the face, whether from dissatisfaction, or from desire to leave the business without interfering, သည်အမှုကို

မကြည့်ချင်ဘူး၊ မျက်နှာလွှဲနေသည်, မင်းကြီး မျက်နှာလွှဲလျှင်၊ မြို့အုပ် မောင်တကလေးချက်ခြင်းဒုက္ခရောက်မည်, ကျွန်တော်သားအလုပ်ကိုမျက်နှာလွှဲရပြီ၊

မျက်နှာသစ်, *v.* to wash the face.

မျက်နှာသစ်တော်ရေကျ, *v.* to wash the face on rising in the morning, as a king; to awake, as a king.

မျက်နှာသာပေး, *v.* to countenance (in doing wrong).

မျက်နှာသိ, *n.* an acquaintance, အသိအကျွမ်း။

မျက်နှာသုတ်ပဝါ, *n.* a towel for the face.

မျက်ပါးခတ်, *v.* to beat out gold leaf (ရွှေဆိုင်း).

မျည်း, 1, *v.* to be sleepy, or to sleep; *not used singly*; hence ငိုက်မျည်း, မှောက်မျည်း။

မျည်း, 2, *v.* to be weak, exhausted, cast down, dejected; *not used singly.*

မျည်းငွေ့, မျည်းနွမ်းငွေ့, မျည်းပြေ့, *v.* same (*rare in colloq.*).

†မျည်းတို, မျည်းရှည်, *n.* a kind of military coat, short or long, မျည်းရှည်ဝတ်ဆင်ရသည်။

မျည်း, 3 (*pron.* မျဉ်း), *n.* a ruler, ruling line, or a ruled line; ရွှေမျည်းဖိန်း, to be entirely gilded, as the edges of a book, or palm leaf writing; ရွှေမျည်းကြိုးဆစ်, to be two-thirds gilded, the remaining (central) part being colored with vermilion, as the edges of a palm leaf writing; မျည်းနီ, to be entirely colored with vermilion, as the edges of a palm leaf writing; မျည်းဖြူ, to be without any coloring matter, as the edges of a book or palm leaf writing; a rule of action; စည်းမျည်းသေ, to be systematic, methodical, well regulated; ရွှေမျည်းဓမ္မသတ်, a Burmese legal work, which treats of the law of inheritance, etc.

မျည်းကြောင်း (*pron.* မျဉ်းကြောင်း), *n.* a ruled line.

မျည်းကြိုး (*pron.* မျဉ်းကြိုး), *n.* a ruling line, တံမျည်း, တံမျည်းချည်။

မျည်းချ, *v.* to rule with a ruler.

မျည်းတံ (*pron.* မျဉ်းဒံ), *n.* a ruler, တံမျည်း။

မျည်းတံချ, *v.* to mark with lines by a ruler, မျည်းပစ်, မျည်းကြောင်းဆွဲ။

မျည်းပြား, *n.* a flat, parallel ruler.

မျည်းလုံး, *n.* a round ruler.

မျည်းသား, *v.* to rule with a ruler, မျည်းချ။

မျှာ, *see* မြှာ or မြှာတိုင်, *n.* a stud, short post supporting a beam or other timber.

များ, *v.* to be many, မနည်း။

များပြား, *v.* to be abundant, ရန်ကုန်မြို့မှာစားစရာအလွန်များပြားသည်။

မျှားလျှား, *adv.* in a hanging, suspensive manner; *comp.* တွဲလွဲ; This word appears to combine the meaning of တွဲလွဲ and ရှည်လျား, အင်္ကျီမျှားလျှားကြီးဝတ်သည်, ပုဆိုးမျှားလျှားကြီးခါးပုံထိုးသည်။

မှူ, *see* ဖြူ, *n.* a liquid measure of various capacities.

မျော, 1, *n.* a pole, slender post, မျောခင်း, မျောထိုး။

မျော, 2, *v.* to float down, to drift, သစ်တောင်ကြီးတစုမျောလာသည်။

မျော, 3, *see* မြော, *v.* to faint away.

မျော, 4, *v.* to be long, stretched out long, ရှည်, ကာလမျောသည်, ကာလမျောလို့မေ့လျော့ကုန်ပြီ, တည်းပို့တောင်းမျောသည်။

မျောက်, 1, *n.* a monkey; many varieties, as မျောက်စပ်, မျောက်လဟေး, မျောက်လေဒွေ။

မျောက်အုပ်ရှစ် (ပင်), *n.* the *Siphonodon celastrinus*, a tree growing to the height of thirty or forty feet, bearing a fruit the size of a small citron.

မျောက်ကျား, *n.* the monkey-tiger.

မျောက်ကြိမ်, *n.* an inferior species of rattan, the *Flagellaria Indica.*

မျောက်ခါးပတ်, *n.* a species of *Bauhinia.*

မျောက်စုန်ညင်း (*pron.* ဝုန်), *n.* a kind of creeper, the *Derris sinuata.*

မျောက်ချော, မျောက်ငို, *n.* the *Lythrum fructicosum*; the *Homalium tomentosum*; so called because the bark of the tree is so smooth that monkeys experience the greatest difficulty in climbing it, and hence weep with vexation.

မျောက်ဆီး, *n.* the *Zizyphus rugosa*, a tree from twenty to thirty feet high, bearing a yellowish fruit the size of a small cherry.

မျောက်ညို, *n.* the Tavoy and Arakanese name for the white-eyelid monkey, မျောက်မျက်ကွင်းဖြူ။

မျောက်တငါ, *n.* the fisher monkey.

မျောက်ထိုင်ခုံ, *n.* a steersman's seat (*rare and impolite*), ပဲ့စင်။

မျောက်နီ, *n.* the red-tipped, pig-tailed monkey, the *Inuus leoninus.*

မျောက်ပန်းကစား, *v.* to play at pitch and toss.

မျောက်ပုတီး, *n.* the long-haired, pig-tailed monkey.

မျောက်ပဲ့, *n.* a species of wild sword bean, the *Canavalia obtusifolia.*

မျောက်မင်းအရှုံသံတီး, *v.* to play a low, soft kind of dirge (at Burmese funerals).

မျောက်မောင်းမ, *n.* the slow loris or sloth, of Bengal.

မျောက်မျက်ကွင်းဖြူ, *n.* the white-eyelid monkey.

မျောက်မှည်း, *v.* to be half asleep and half awake; to sleep for a short time; ခင်ဘျားမျောက်မှည်းသလိုဘဲအိပ်သည်။

မျှောက်မြီးလွှ, *n.* a keyhole saw.
မျှောက်မြွားမြက်, *n.* a kind of grass; spear grass.
မျှောက်လက်, *n.* a hasp or long hinge; one kind of ပတ္တာ; an iron or wooden clamp; မျှောက်ထက်ကပ်သည်, မျှောက်လက်ရိုက်သည်။
မျှောက်လက်ဝါး (ပင်), *n.* a kind of creeper.
မျှောက်လုတ်, *n.* a kind of tree, the mock-monkey; the *lacoocha* breadfruit. The bark of this tree, in times of scarcity, is substituted for the betel nut, which it somewhat resembles in taste.
မျှောက်လုတ်ကြီး, *n.* the hairy breadfruit.
မျှောက်လုတ်ငယ်, *n.* a small species of breadfruit, resembling a fig in appearance.
မျှောက်လှေကား, *n.* a kind of creeper, the *Bauhinia scandens.*
မျှောက်လှောင်, *n.* the Tavoy name for the slow loris.
မျှောက်လှောင်ပျံ, *n.* the flying lemur, *Galacopithecus volans.*
မျှောက်လျှော, *n.* the *Lythrum fructicosum*; *see* မျှောက်ချော။
မျှောက်လွှဲကြောင်, *n.* the light colored variety of the white-handed gibbon or long-armed ape, the Hoolock monkey; *see* လွှဲကြောင်။
မျှောက်သန်လျက်, *n.* the *Parkia insignis*, a leguminous tree, leafless in the hot season, sometimes attaining the height of a hundred feet.
မျှောက်သူကြီးတ်, *n.* a chief monkey; a threatical appellative frequently used in the ရာမဇာတ်။
မျှောက်, 2, *n.* the potato or yam plant.
မျှောက်ဥ, or သဘောမျှောက်ဥ, *n.* a potato, အာလူး။
မျှောက်ဥကြီး, မျှောက်ခေါင်း, *n.* a yam.
မျှောက်ကျား, *n.* a kind of yam, the *Dioscorea crispata.*
မျှောက်နီ, *n.* a yam with a dark purple root, the *Dioscorea atropurpurea.*
မျှောက်ပွဲထုပ်, *n.* a kind of yam.
မျှောက်ဖြူ, *n.* a large white yam, *Dioscorea globosa.*
မျှောက်ရှင်, *n.* a kind of yam, the *Dioscorea versicolor.*
†မျှောက်ဆိတ် (ပင်), *n.* a kind of tree, the elm; *comp.* ဖျှောက်ဆိပ်. A decoction made from the leaves of this tree, when boiled with salt, is said to have cathartic properties, and to be efficacious in cases of dyspepsia and kindred maladies. The bark, ground up with salt, is said to make an excellent poultice for boils.
မျှောက်နှံ (ပင်), *n.* a kind of tree.
မျှောက်မထား, *v.* to commit adultery, as a woman, လင်ဖောင်ထား. *Der.* မျှောက်မှုည်ထား။
မျှောက်မှုည်, *n.* death (*poetical*).

မျောက်သားတော်, *n.* a correlate in marriage, whether husband or wife. အိမ်ထောင်ဘက်, ခင်ပွန်း။

မျို, *v.* to swallow; to restrain one's feelings, အောင့်; သူမမာအလွန်နာနေသည်၊ဆေးကိုမျှကောင်းကောင်းမမျိုနိုင်ဘူး, the invalid is very sick, he can scarcely swallow medicine; မပြောပါနှင့်ဆိုလို့မျိုထားရသည်, it was only because he said, "do not mention the matter," that I restrained my feelings.

မျိုဝင်, *v.* to be swallowed.

မျိုသိပ်, *v.* to restrain or stifle one's feelings.

မျိုက်, *see* ငြိုက်, *v.* to be singed, scorched.

မျိုး (from အမျိုး, a race, kind), *n.* seed, seed grain, မျိုးစပါး။

မျိုးကပ်, *v.* to be in foal.

မျိုးကြိတောင်း, *n.* a bamboo basket used to convey seed for sowing.

မျိုးစပါး, *n.* seed paddy.

မျိုးစေ့, *n.* seed, seed grain.

မျိုးတင်စွပ်ဖား, *n.* a sledge for carrying young plants from the nursery to the field where they are to be transplanted.

မျိုးထောင်, *v.* to raise seed paddy.

မျိုးပဲ, *n.* seed pulse.

မျိုးရှိ, *v.* to have young, as some animals and birds (*more elegant than* ဥိးရှိ).

မြ, 1, *n.* an emerald, ကျောက်မိမ်း, ကျောက်မိမ်းမြခဲ။

မြမိမ်း, *n.* a kind of tree.

မြမိမ်းရောင်, *n.* emerald green.

မြပုခက်တော်, *n.* a poetical term for a royal cradle.

မြ, 2, *v.* to be cool, ဧ. ချမ်း; *used in composition with* ဧ; ဧလိုက်သည်မှာမြနေရော့, သည်ရေမြမြပေါသည်။

မြ, 3, *v.* to be very sharp, keen, အလွန်ထက်; *not used assertively*; သည်ထားထက်လိုက်သည်မှာမြနေရော့, အလွန်ထက်မြလှစွာသောထား, သည်ထားကိုမြမြထက်အောင်သွေးပါ, သည်တုတ်ကိုမြမြထက်အောင်ချွန်ပါ။

မြက်, 1, *n.* grass; မြက်မုန်ညင်း, မြက်မြေရင်း, မြက်သောက်, various kinds of grass.

မြက်ခင်း, *n.* green sward, a lawn, a meadow, မြက်ခင်းမြက်ပြို။

မြက်ရိတ်ထား, *n.* a *da* for cutting weeds; a sythe.

မြက်ခြောက်, *n.* hay; မြက်ခြောက်စင်, a haymow.

မြက်ထုံး, *n.* a bundle or tuft of grass.

မြက်ထိုး, *v.* to weed, မြက်ထိုးခိုင်း။

မြက်ပင်, *n.* any plant of the grass genus.

မြက်ပေါင်း, *n.* a collection of weeds.
မြက်ဖုတ်, *n.* a clump of grass.
မြက်ယား, *n.* a kind of grass; *comp.* မျောက်မြွားမြက်။
မြက်ရွက်, *n.* a blade of grass.
မြက်လျှောမြွေ, *n.* the harmless, black-striped *tropidonotus.*
မြက်, 2, *see* မျက်, *v.* to stick in the throat.
မြက်, 3, *v.* to cut keenly, as a knife, အလွန်ထက်သည့်သင်တုန်းထား၊မြက်နေရသည်; to be pungent, as flavor, ငရုတ်သီးအရသာမြက်သည်; to be rather high priced, အဘိုးမြက်သည်, အဘိုးတဆိတ်မြက်သည်ကွယ်၊လျှော့ပါဦး (*Colloq.*).
မြက်ခနဲ, *adv.* with a sudden sharp twinge, စစ်ခနဲထားရှလိုက်သည်မှာမြက်ခနဲနာသည်, အရိုးနင်းမိလို့ခြေထောက်မြက်ခနဲနာသွားသည်, လက်ထိပ်အပ်ထိုးမိလို့မြက်ခနဲနာသည်။
မြက်စက်, *v.* to be pungent, as flavors; to feel a lively, sharp pain, particularly a sharp local pain from some penetrating or irritating application; *used adverbially only,* ဆေးနိုထိုးသည်အခါမြက်မြက်စက်စက်နာသည်။
မြင်, *v.* to see; *fig.* to foresee, to possess foresight, အလွန်မြင်သည့်လူ, a very farseeing man.
မြင်ပျင်း (*pron.* ဖျင်း), *v.* to hate to see; to dislike, hate, မုန်း, သည်သူကိုကျွန်တော်အလွန်မြင်ပျင်းသည်၊တနာရီလောက်မျှအတူတူမနေချင်ပါ။
မြင်မက်, *v.* to dream; *see* မက်။
မြင်သာ, *v.* to see with ease, မှန်ပြောင်းနှင့်ကြည့်လျှင်အလွန်ဝေးသောတောင်ပေါ်တွင်စေတီတော်များကိုမြင်သာပါ၏။
†မြင်တလင်းသား, *n.* a bastard child.
မြင်ဝါး, *n.* the *Dendro calamus strictus,* a species of bamboo much used in building houses.
မြင့်, *v.* to be high; *comp.* စွင့်, မား; to be exalted, excellent, မြတ်; to be distant in time, ကြာ, ကြာမြင့်။
မြင့်စွင့်, *v.* to be erected, elevated, stuck up; *see* စွင့်။
မြင့်မြတ်, *v.* to be surpassingly eminent, ဗိမ်ာန်ရွှေမင်းအဖြစ်ကမြင့်မြတ်သောရှင်ဘုရင်အဖြစ်သို့ရောက်သည်။
မြင်း, 1, *n.* a horse, pony (120).
မြင်းကံကျေး, *n.* one who has charge of furnishing food for horses.
မြင်းကုန်သွယ် (or သည်), *n.* a horse-dealer.
မြင်းကုန်းပတ်ကြိုး, *n.* a surcingle, မြင်းဝမ်းပတ်။
မြင်းကျင့်သူ, *n.* a roughrider.
မြင်းကြောင်မျိုး, *n.* a zebra, မြင်းကျား။

မြင်းခင်း, မြင်းခင်းသဘင်, *n.* an annual festival formerly held by the King, for equestrian exercises.

မြင်းခံ, *n.* a horse-breaker.

မြင်းခိုး (*pron.* ဂိုး), *n.* a horse-thief.

မြင်းချည်ကြိုး, *n.* a halter, a rope attached to a horse's head.

မြင်းခြေဆစ်, *n.* a stifle, မြင်းဒူးခေါက်ဆစ်။

မြင်းခွာ, *n.* a horse's hoof.

မြင်းစင် (*pron.* ဇင်), *n.* a gelding, မြင်းပြီး။

မြင်းစာ (*pron.* ဇာ), *n.* food for horses.

မြင်းစာကျင်း, မြင်းစာဇလောင်း, *n.* a horse trough.

မြင်းစီး (*pron.* ဇီး), *n.* the rider of a horse, a jockey.

မြင်းစီးကင်းစောင့်, *n.* a vidette, မြင်းစီးကင်းတပ်။

မြင်းစီးပုလိပ်, *n.* a mounted policeman, a police constable.

မြင်းစီးသူရဲ, *n.* a trooper.

မြင်းစု, *n.* mounted militia.

မြင်းစုဝန်, *n.* an officer in charge of the mounted militia.

မြင်းဆွဲအမြောက်တပ်, *n.* horse artillery.

မြင်းဇောင်း, *n.* a stable.

မြင်းတပ် (*pron.* ဒပ်), *n.* cavalry.

မြင်းတား, *n.* a fence of crossbars, a rail fence, ရက်မလျှိုမြင်းတား, မြင်းတားခတ်, မြင်းတားထိုး။

မြင်းတော်ခံ, *n.* one who attended the King's horse when he went to ride; မြင်းတော်ထိန်း, an equerry.

မြင်းထိန်း (*pron.* ဒိန်း), *n.* a horse keeper, groom.

မြင်းထီး (*pron.* ဒီး), *n.* a horse (male); *comp.* မြင်းမ။

မြင်းနှင်တံ, *n.* a horsewhip, မြင်းကြိမ်။

မြင်းပါးချုပ်, *n.* a headstall; ပါးချုပ်ထိုး, to make a headstall.

မြင်းပုလျားရှည်, *n.* a long low-set horse, a Sidney-side Saxon.

မြင်းပျံ, *n.* a hippogriff.

မြင်းပြီး, *n.* a gelding, မြင်းစင်။

မြင်းပြေး, *n.* a race horse.

မြင်းပြိုင်, *v.* to race with horses; မြင်းပြိုင်တလင်း, a plot of ground containing a race course.

မြင်းပွဲ, မြင်းပြိုင်ပွဲ, *n.* a horse race, a race meeting. The Rangoon race meeting is usually designated တာပတ်ပွဲ။

မြင်းဘောင်, *n.* a Burmese bier.

မြင်းမ, *n.* a mare; *comp.* မြင်းထီး။

မြင်းမှင်, *n.* horsehair.

မြင်းဈွ, *n.* a light bay horse with a white mane ; *comp.* ဝတ်ပန်း။
မြင်းလား, *n.* a stallion; *see* အလား။
မြင်းသည်, *n.* a dealer in horses, a jockey, မြင်းကုန်သွယ်။
မြင်းသည်တော်, *n.* a mounted courier.
မြင်းသာလမ်းကျူးအရှုံး, *n.* a racing term meaning that though a horse is ahead of another in a race, if he crosses the course, the race is considered lost, မြင်းသာသော်လည်း၊လမ်းကျူးလျှင်အရှုံး။
မြင်းသေနတ်, *n.* a petronel, horse-pistol.
မြင်းသိုး, *n.* a stallion, မြင်းလား။
မြင်းသွား, *n.* a race horse; any fleet horse.
မြင်းသွားအခင်း, မြင်းအခင်းကွက်, *n.* a table for entering figures, accounts, etc.
မြင်း, 2, *n.* a wen, a circumscribed, indolent tumor, without inflammation or change of color of the skin ; ဆီမြင်း, a fatty tumor; လေမြင်း, သွေးမြင်း။
မြင်းဖု, *n.* same as မြင်း။
†မြင်းက (ပင်), *n.* the *Cynometra ramiflora*, a kind of shrub.
မြင်းခေါင်း, *n.* the shin, ညို့ကြည်း။
မြင်းခေါင်းနွှာရောင်, *n.* a kind of creeper, မြင်းခေါင်းနွှာရောင်နွယ်. Children make necklaces of the berries of this creeper.
မြင်းချေးတညက်, *n.* a species of *Memecylon*.
မြင်းခွာ, *n.* a kind of creeper.
မြင်းနှာ, *n.* a kind of tree, which grows to the height of twelve or fourteen cubits.
မြင်းမိုရ်, *n.* the Myinmo Mountain, the centre of a *sekya* system (စကြာ), also called မဟာမြင်းမိုရ်. "In the centre of the earth is the mountain called Maha Meru, which from its base to its summit is 168,000 *yojanas*; on its top is the *dewa-loka* called Tawutisa (တာဝတိံသာ), of which Sekra is the regent or chief. Its base rests upon a rock with three peaks called the Trikuta parwata (မြခုံလောက်သုံးလုံး)." M.B.; the bridge of a musical instrument; the rope connecting the upper extremities of the two upright bamboo poles which serve to stretch the sail of a Burman boat, မြင်းမိုရ်ဖြန့်ထားသည်။
မြင်းမိုရ်ဗိတ်, *n.* the gable end of a house, ကျီးအံ။
မြင်းသရိုက် (*usually pron.* မြင်းဇရိုက်), *n.* piles, hemorrhoids.
မြင်းသီလာ, *n.* red sulphuret of arsenic, realgar, ဆေးဒန်းနီ။
မြင်းသေမြက်, *n.* a kind of grass.
မြင်းဟီလာ, *n.* a kind of stone, said to be carried by horse thieves, as a charm to insure success.

မြစ်, 1, *n.* a river, မြစ်နှစ်သွယ်, two rivers.
မြစ်ကောက်, *n.* rice grown on alluvial islands.
မြစ်ကြက်သွန်, *n.* a kind of sedge.
မြစ်ကြော, မြစ်ကြောင်း, *n.* the channel, deepest part of a river.
မြစ်ချင်း, *n.* one designation for the Pwo Karen.
မြစ်ငယ်, *n.* the Myitnge River, having its source probably in South-Western China, and debouching above Ava into the Irrawaddy; classic name ဒုဋ္ဌာဝတီမြစ်။
မြစ်စည် (*pron.* ဇည်), *n.* the course of a river, မြစ်ရိုးမြစ်စည်; မြစ်စည်ဝန်, formerly a governor of the riparian towns and villages on the Irrawaddy.
မြစ်ဆုံ, *n.* a confluence of rivers.
မြစ်ငြင်, *n.* a term applied to the Irrawaddy River.
မြစ်ငြ, *n.* the *Melastoma malabathricum*, a flowering weed with large, gaudy, purple petals, and long, yellow stamens.
မြစ်ဖျား, *n.* the head or source of a river, ချောင်းဖျား။
မြစ်မ, *n.* a main river (121).
မြစ်ရိုး, *n.* the course of a river, မြစ်စည်, မြစ်ရိုးတရှောက်။
မြစ်လယ်ကြော (*pron.* ကြော), *n.* the channel of a river, မြစ်လယ်ကြောရှောက်မျောသည်။
မြစ်လယ်ခေါင်, *n.* the channel of a river, irrespective of the depth.
မြစ်လျှောမြွေ, *n.* the buff-striped *Tropidonotus*.
မြစ်ဝ, *n.* the mouth of a river.
မြစ်, 2, *n.* a great-grandchild.
မြစ်, 3, *v.* to impede, prohibit, obstruct, prevent, ဆီးတား, ဆီးမြစ်တား။
မြစ်တား, *v.* same, မသွားပါနှင့်၊ မြစ်တားသော်လည်းနားမထောင်ဘဲသွားသည်။
†မြစ်ကိုင်း (ပင်), *n.* a kind of tree.
မြစ်ချင်းပြီး, *adv.* immediately; *usually followed by the verb* ပျောက်. It is only when speaking of a person recovering from sickness, indisposition, etc., that this word is used; "with a single dose," မြွေကိုက်လျှင်၊မြစ်ချင်းပြီးပျောက်စေသည့်ဆေး။
မြစ်ငှေ့, *n.* the gull, ပင်လယ်ကြက်တူရွေး။
မြည်, 1, *v.* to sound, produce sound, အသံပြု, အလွန်မြည်သည့်အခြောက်, အလွန်မြည်သည့်ဒိုးသဘော်ဥခြေ။
မြည်ကြိုး, *v.* same; applied to a loud, startling sound.
မြည်တွန်, *v.* same; applied to birds, ကြိုးကြာကရဝိတ်ငှက်မင်းတို့မြည်တွန်ကျူးရင့်သောအသံအလွန်သာယာသည်။
မြည်, 2, *v.* to find fault with, scold, grumble, တောက်တီး, ကျွန်တော်အ

ဒေါ်မြည်တတ်လွန်းလို့၊အိမ်မှာနေ့အခါမနေချင်ပါ, my aunt is so much given to scolding, that I do not want to stay in the house in the day time.
မြည်တမ်း, *v.* to lament, bewail, express grief.
မြည်တွန်, *v.* same as မြည်, မြည်တွန်တောက်တီး, အောက်လူငယ်များကိုခဏခဏမြည်တွန်တောက်တီးသောကြောင့်တလပြည့်အောင်နေချင်သည့်လူမရှိ။
မြည်း, 1, *n.* an ass, မြ။
မြည်း, 2, *v.* to taste, try by tasting.
မြည်းစမ်း, *v.* same as မြည်း, သည်မုန့်ကောင်းမကောင်းမြည်းကြည့်စမ်းပါ, taste this bread and see whether it is good or not.
မြတ်, *v.* to be excellent; to exceed, be an overplus, gain, profit, စွန်း; hence အမြတ်။
မြတ်စွန်း, *v.* to be a gain, profit, ခင်ဗျားရောင်းလို့ဝယ်လို့တော်တော်မြတ်စွန်းပါသလား။
မြတ်တနိုး, *adv.* affectionately; *prefixed to* ပြု, မိဘကိုမြတ်တနိုးပြုသည်။
မြတ်တနိုးပြု, *v.* to treat affectionately.
မြတ်နိုး, *v.* to love, like, (*honorific*), ချစ်, စုံမက်, နှစ်သက်, မိဘကိုမြတ်နိုး, မြတ်စွာဘုရားအားရှိသေမြတ်နိုးမှုဖြိုးပွားဖော်ဖူးခြင်းကန်တော့ပါ၏။
မြတ်လေး (ပင်), 1, *n.* a kind of creeper, မုလေး; the Spanish jasmine.
မြတ်လေးနီ, *n.* the red jasmine.
မြတ်လေး, 2, *v.* to respect, ရိုသေ, လေးမြတ်; *seldom used singly; generally preceded by* ရိုသေ, ရိုသေမြတ်လေးထိုက်သောသူကို၊ ရိုသေမြတ်လေးရခြင်းသည်၊မင်္ဂလာဖြစ်စေသည်။
မြန်, *v.* to be quick, swift, ဆော, လျင်, သော့။
မြန်ဆန် (*pron.* ဇန်), *v.* same; to be sprightly, active, အလွန်မြန်ဆန်သည့်လူ။
မြန်ထက် (*pron.* ဒက်), *v.* same, မြန်မြန်ထက်ထက်လုပ်ပါ။
မြန်မာ, *n.* a Burman, မြန်မာလူ။
မြန်မာကရင်, *n.* a Sgau Karen.
မြန်မာနိုင်ငံတော်အထက်ပိုင်း, *n.* Upper Burma.
မြန်မာဘာသာ, *n.* the Burmese language.
မြန်မာရည်လည်, *v.* to be conversant with Burmese customs, manners, etc.
မြန်း, 1, *v.* to ask, inquire, မေး; *used in combination with* မေး။
မြန်း, 2, *v.* to have possession of, enjoy, စံ; *used only in combination*; hence စံမြန်း, ဖြန့်မြန်း, သိမ်းမြန်း။
မြရာ, *n.* the *Grewia microcos*, a kind of tree.
မြာသပ္ပ, *n.* a swivel.
မြာတိုင် (*pron.* မြာ့ဒိုင်), *n.* a stud, short post supporting a beam or other timber; a king-post.

မြိတ်ဆာ (from အမြိတ်အဆာ), *n.* thrum, the threads by which the warp of a new piece to be woven is connected in the loom.
မြိန် (*pron.* မိန် *in colloq.*), *v.* to relish, be pleased with, to enjoy.
မြိန်ရှီ, *v. see the parts,* ရှီမြိန်။
မြိန်စက်, *v.* same as မြိန်; *used adverbially only.*
မြိန်ဆိမ့်, မြိန်မြတ်, *v. see the parts.*
မြိန်ရှက်, *v.* same as မြိန်။
မြိန်သက်, *v.* to relish, be pleased with, to enjoy; *used adverbially only*; *see* မြိန်စက်။
မြီ, *n.* a debt, ကြွေး။
မြီချ, *v.* to loan money (*obsolescent*); ကြွေးချ, ငွေတိုးချ။
မြီချေး, *v.* to borrow money (*obsolescent*), ငွေချေး။
မြီစား, *n.* a debtor.
မြီဆပ်, *v.* to pay a debt; ကြွေးဆပ် is preferable.
မြီဆယ်, *v.* to lend money; မြီချ (*poetical*).
မြီတက်, *v.* to increase by interest, ငွေတိုးတက်။
မြီတိုင်, *n.* a security for debt (*obsolescent*), ကြွေးတိုင်, ငွေတိုင်။
မြီတိုး, မြီပွား, *n.* the interest of a debt (*obsolescent*), အတိုးငွေ။
မြီယူ, *v.* to borrow money without repaying it, ဘ၀တပါးမြီယူသွားပြီ။
မြီရင်း, *n.* the principal of a debt, ငွေရင်းတိုးရင်းနှင့်တကွတကြိမ်တခါတည်းပြေပြိမ်အောင်ဆပ်ပေးပါမည်။
မြီရှင်, *n.* a creditor.
မြီး (from အမြီး, a tail).
မြီးငေါက်, *n.* a bird of the wagtail family, the *Budytes viridis.*
မြီးဆံ (*pron.* မီးဇံ), *n.* the hair of the tail.
မြီးညှောင်း, *n.* the lower extremity of the backbone.
မြီးညှောင်းရိုး, *n.* same as မြီးညှောင်း။
မြီးညှောက် (from အညှောက်), *n.* same.
မြီးတံ, *n.* the stem of the tail, နွားမြီးတံ; the stick attached to a rocket to steady its course, မီးကျည်မြီးတံ; the bamboos attached to a တုံး, for the same purpose, တုံးမီးမြီးတံ။
မြီးထူး (*pron.* မီးဒူး), *n.* the root of the tail, the rump.
မြီးပျမ်း, မြီးပျမ်းကြိုး, *n.* certain parts of a crupper.
မြီးသိုင်း, *n.* a crupper, မြီးသိုင်းကြိုး; မြီးသုတ်, an elephant's crupper.
မြုပ်, *v.* to be submerged, overwhelmed, swallowed up; *more than* နစ်; to be buried, covered up in the ground; to disappear, be lost; to be abstruse, profound, as a writing, book, a phrase, etc., အဓိပ္ပာယ်မြုပ်သည်; ကျွန်တော်ရွှေတွင်လှေကလေးမြုပ်သည်; မြန်မာနှင့်တရုပ်စစ်တိုက်ကြရာ

တရုပ်တပ်မြုပ်သွားသည်; ထားမြေကြီးထဲမှာမြုပ်နေလို့ရှာမရနိုင်ပါ. *Der.* မြုပ်။

မြိ, 1, *n.* a fish basket, ငါးမြိ; a basket for a hen to brood in, ကြက်ဥသည့်မြိ; a brood of chickens, ကြက်မဘဝပ်ကိုတမြိခေါ်သည်, ကြက်တမြိ, one brood.

မြိ, 2, *v.* to be barren, not bearing young, သည်မိန်းမမြိသည်; to cease bearing children after the birth of one child, အမြိမ; *comp.* မို; to be impotent, incapable of generating.

မြိ, 3, *v.* to conceal one's self, hide; to keep still; to suppress one's feelings of displeasure, အောင့်; သည်သူငယ်မမေးလို့လည်းမရ၊ခေါ်လို့လည်းမထူး၊ဘာမြိနေပါလိမ့်မည်လဲ; to appear to be cured, as a sore, but ready to break out again, အနာမြိသည်, အနာမြိပြီးထပြန်သည်။

မြိစေ့စေ့, *adv.* mumbling in speech, စကားကိုမြိစေ့စေ့မပြောပါနှင့်၊ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပြောပါ။

မြိတုံတုံ, *adv.* same, မြိတုံတုံမလုပ်ပါနှင့်၊ထင်ထင်ရှားရှားပြောပါ။

မြိ, 4, *n.* the raised, padded front part of a Burmese saddle.

မြိ, *v.* to chew with the gums, work about in the mouth, as when without teeth, သွားမရှိလို့မြိမြိရသည်; to mumble; *comp.* ဝါး, to chew; hence အမြိ။

မြိချ, *v.* to swallow down food without mastication.

မြူ, 1, *n.* minute particles of floating dust; *smaller than* အမှုန့်; particles of vapor which make the atmosphere hazy, မြူလွှာ။

မြူခိုး, *n.* mist, haze, fog.

မြူစင်, *v.* to be free from haze, to be clear, as the sky.

မြူဆို့, *v.* to be thick with haze, as in the hot weather, နွေကမြူဆို့နေလို့ဘာမျှမမြင်နိုင်ဘူး။

မြူဆိုင်း, *v.* to float in the air, as such minute particles, နွေကမြူဆိုင်းလို့မှိုင်းမှိုင်းညို့ညို့ရှိသည်။

မြူထ, *v.* to rise, as vapor, or fog.

မြူမှုန့်, *n.* minute particles of floating dust.

မြူမှိုင်း, *v.* to be hazy, မြူများမှိုင်းလို့တောမှန်းတောင်မှန်းမသိ။

မြူ (ပင်), 2, *n.* a kind of plant, eaten with parched sesamum seed.

မြူ, 3, *n.* a liquid measure of various capacities.

မြူအိုး, *n.* a vessel used to receive the juice of the sugar palm when tapped, ခံအိုး။

မြူတာ (*pron.* ဒါ), မြူအိုး, *n.* a pot with a long neck and open mouth, used for receiving flowers, an urn, ညောင်ရေအိုး။

†မြူနီဆီပါယ် (Eng.), *a.* municipal.

မြူး, *v.* to feel pleasurable sensations; to give indications of approaching wind or rain, လေမြူး, မိုးမြူး; to caper with excitement, as a

horse when released after long confinement, မြင်းဇောင်းထဲကထွက်စမ္ဘလို မြူးထူးသည်။

မြူးစား, မြူးစားခတ်, မြူးထူး, မြူးရွှင်, မြူးလွင့်, *v.* to feel pleasurable sensations, မြူးထူးသောကျေးဇူးကြောင့် ..သံဖြင့်နှိုင်ငံလုံးသခင်၊အရှင်ဖျော်ပြေစရာရပါလိမ့်မည်။

မြူးထူးခုန်လွှား, *v.* to frisk, ခုန်ပေါက်မြူးထူးသည်။

မြေ, *n.* earth, ground, soil.

မြေအင်, *n.* an earthen cup.

မြေဥ, *n.* a kind of edible tuberous root.

မြေသြဇာ, *n.* richness of soil, သည်အရပ်၌မြေသြဇာကောင်း၍၊သစ်သီးသစ်ရွက်စားကောင်းသည်; မြေသြဇာကျွေး, to manure land (*polite*).

မြေကတုတ်, *n.* a rampart, or mound of earth thrown up for defense, မြေကတုတ်လုပ်သည်, မြေကတုတ်တူးသည်, မြေကတုတ်ဝပ်သည်; *see* ကတုတ်။

မြေကောင်း, *v.* to be fertile, as soil.

မြေကိုင်, *v.* to be under the influence of a *nat* of the earth; *see under* ဘုမ္မစိုး, မြင်းပေါ်ကကျလို့၊မြေထောက်မြေကိုင်နေပြီ။ မြေစာကျွေးမှပျောက်မည်, မြေစာ၊ထမင်းခုနစ်ဆုပ်၊ပန်းဖြူ၊ပန်းနီ၊ပန်းဝါ၊ ဆန်ပန်းပေါက်ပေါက်၊ သူနာဆံပင်အနည်းငယ်၊ ခြေသည်း လက်သည်း၊ ထိုသူဝတ်သည့် အဝတ်စုတ်အနည်းငယ်ထည့်ပြီးကာလ၊ထိုကျသောနေရာ၌ဖက်စိမ်းခင်း၍ကန်တော့ရမည်။

မြေကျည် (*pron.* ကျည်း), *n.* a mixture of earth, dung, and other substances, used as plaster.

မြေကျုံ, *v.* to smear with a composition of clay, dung, etc., in order to make tight, as a granary; *n.* earth made smooth by smearing, to serve as a floor.

မြေကျုံနှင်း, *v.* to use a mixture of earth, dung, and other substances to plaster threshing floors, paddy bins, etc.

မြေကြမ်း, *v.* to be rough, barren; to be enchanted, dangerous to be occupied or traversed, ဆတ်တွင်းတောကြီး၊မြေကြမ်းသည်ဟုပြောကြသည်။

မြေကြိတ်စက်, *n.* a pug mill, a mill for grinding and mixing clay for brick-making.

မြေကြီး, *n.* the earth.

မြေကြော, *n.* an earthworm, တီ။

မြေကြောရှုပ်, *v.* to shorten distance by land; *comp.* ရေကြောရှုပ်။

မြေကွက်, *n.* a plot of ground.

မြေကွက်လပ်, *n.* a vacant plot of ground.

မြေကျွေး, *v.* to make an offering to the guardian *nat* of the earth, at the spot where one has received a fall; *see* မြေကိုင်; to manure, နောက်ချေးချ။

မြေခံကောင်း (*pron.* ဂံကောင်း), *v.* *an astrological term*, used in determining the best time, situation, etc., for building, မြေခံရွေး။

မြေခုန်, *n.* a species of blue ant thrush; *comp.* မြေငုံး။
မြေခွက်, *n.* an earthen cup, မြေအင်း။
မြေခွန်, *n.* land revenue, မြေခွန်တော်။
မြေခွေး (*pron.* ခွေး), *n.* a fox; a kind of cricket.
မြေငုံး, *n.* a species of blue ant thrush.
မြေငြါး, *n.* an upper superficial layer of soil.
မြေစာ (*pron.* ဇာ), *n.* the earth taken out of a hole or pit, in digging.
မြေစာရင်း, *n.* a land record.
မြေစာရင်းဌာန, *n.* the Land Records Department.
မြေစာရင်းရုံး, *n.* a Land Records Office.
မြေစာရင်းဝန်ထောက်, *n.* Superintendent of Land Records.
မြေစုန်း (*pron.* ဇုံး), *n.* an *Ignis fatuus*, will-o-the-wisp, အိန္ဒြေတလိမ့်စုန်း။
မြေစေး (*pron.* ဇီး), *n.* clay, တနယ်မြေကြီး။
မြေစိုင် (*pron.* ဈိုင်), *n.* a clod of earth.
မြေဆီမြေခွန်, *n.* revenue paid on the produce of the ground, နှစ်စဉ်မြေဆီမြေခွန်ကြေးပေးရသည်။
မြေဇာမြက်, *n.* grass in general; *comp.* နေဇာမြက်။
မြေညံ့, *v.* to be poor, as soil.
မြေညှိလှည်း, *n.* a roller; သံလုံး။
မြေတတား, *n.* a causeway.
မြေတူးကုလား, *n.* the descendants of natives of India living at Myedu, Shwebo district; မြေတူးမြို့။
မြေတောင်, *n.* an artificial mound.
မြေတောင်မြှောက်, *v.* to raise such a mound, သစ်ပင်သန်စွမ်းအောင်မြေတောင်မြှောက်သည်။
မြေတိုက် (*pron.* ဒိုက်), *n.* a cellar, vault.
မြေတိုင် (*pron.* ဒိုင်), *n.* a certain country officer who received commission on the sales and purchases of land in villages (U.B.).
မြေတိုင်း, *n.* a measurer and distributer of land, မြေတိုင်းအမတ်။
မြေတိုင်းစာရေး, *n.* a revenue writer or surveyor.
မြေတိုင်းမှိုလ်, *n.* a supervisor, Public Works Department.
မြေနင်းခွာစိုက်, *n.* a term employed when enumerating the number of cattle in a herd, မြေနင်းခွာစိုက်နွားထီးမကောင်းရေမည်မျှရှိသလဲ။
မြေနိမ့်, *n.* low-lying land, lowland.
မြေနီ, *n.* red ochre.
မြေနု, *n.* alluvial soil, as an island recently formed.
မြေနုကျွန်းပေါ်, *n.* same, မြေနုကျွန်းပေါ်အရာတော်။
မြေနှံ့. *v.* to bury, as treasure, ရွှေငွေများကိုမြေနှံ့ထားသည်။

မြေပစ်, *n.* fallow land.
မြေပန်းတောက်, *n.* the fragrant *Kæmpfera*.
မြေပုံ, *n.* a map.
မြေပိုခါးရှမ်းပင်, *n.* a species of wild tomato.
မြေပုံစာအုပ်, *n.* an atlas.
မြေပဲ (*pron.* ဗဲ), *n.* earthnut, groundnut, peanut.
မြေပဲထွေး, *n.* a kind of medicinal plant.
မြေပျား (*pron.* ဗြား), *n.* a ground bee.
မြေပြင်, *n.* the surface of the earth.
မြေပြစ် (ပင်), *n.* the purslane, an annual plant.
မြေဖုတ်ဘီလူး, *n.* a kind of evil spirit.
မြေဖြူ (*pron.* ဗြူ), *n.* chalk; သုတ်ရန်မြေဖြူ, whitewash.
မြေဘယောင်း, *n.* wax made by the ground bee.
မြေမြို, *n.* a fortification of earth, ခံမြို (စစ်ကိုင်း, မင်းလှ).
မြေမှတ်တိုင်, *n.* a post or mark to designate the boundary of land.
မြေယာ, *n.* a field, မိုးသည်းမြေလယ်ယာကိုင်းကျွန်းကောင်းမွန်စွာရှိကြပါစေ။
မြေရိုင်း, *n.* wild land that has never been cultivated, မြေရိုင်းရောင်းရငွေနှင့်မြေခွန်တော်စည်းကြပ်ရငွေ, sale proceeds of waste land, and redemption of land tax.
မြေရိုး, *n.* a ridge of earth.
မြေရှင်, *n.* imperfect rights in land; the owner of land.
မြေလူး, *v.* to roll on the ground, as an animal.
မြေလူးငှက်, *n.* a thrush, the *Turdus rufulus*.
မြေလှန်, *v.* to destroy utterly, to desolate, as a revolted province, စစ်ရှုံးလို့တပြည်လုံးမြေလှန်ခံရသည်။
မြေလျှော, *n.* sloping ground, a slope.
မြေဝပ်, *n.* the nightjar, a kind of bird.
မြေသင်းခဲ, *n.* a preparation of ကျောက်မြေ။
မြေသင်္ဂြိုဟ်, *v.* to perform funeral rites by burying, in contradistinction to performing such rites by burning.
မြေသရွတ်, *n.* mortar made of mud; *comp.* အင်္ဂတေ။
မြေဟာ, *n.* light, friable soil.
မြွေ, *v.* to be decayed, crumbling, rotten, as wood or cloth; *seldom used singly in colloquial;* ဆွေး။
မြေး (*pron.* မြည်း), *n.* a grand-child, မြေးအဘိုး, မြေးအဘိုးတော်, related as grandson and grandfather.
မြေးယောက်ျား, *n.* a grandson; မြေးမိန်းမ, a granddaughter.
မြိ, 1, *see* မြည်း, *n.* an ass.

မြဲ, **2**, *v.* to continue the same, remain unchanged, be stable, firm, permanent, eternal.

မြဲမိုင်, *v. see the parts.*

မြဲစွဲ, **မြဲမြဲ**, *v.* same as မြဲ; စိတ်မြဲမြဲခြင်း, constancy, steadfastness of character; ခင်ဗျားသည်မြို့တွင်အနေအထိုင်မြဲသလား; သူတို့လင်မယားနှစ်ယောက်များစွာမြဲမည်လက္ခဏာမရှိ; အုန်းဆံကျောက်ကြီးများအလွန်မြဲမိုင်သည်။

မြော, *v.* to faint away, သေငယ်သေ, သွေးမှုန်; *less than* နစ်; တနာရီခန့်လောက်မြောပြီးသွားသည်။

မြောက်, **1**, *n.* the north; Buddhists regard the north as the most excellent quarter of the heavens, because Gautama died with his head towards the north; "Ananda, I am weary, I wish to lie down; quickly place a couch between two *sal* trees with the head towards the north." M.B.

မြောက်ညိုကျောက်, *n.* bog iron ore.

မြောက်လေ, *n.* the north wind, မြောက်လေပြန်, to return again, as the north wind at the end of the rainy season.

မြောက်, **2**, *v.* to be raised, lifted up, placed on high, elevated; to be raised above (a difficulty), to gain, accomplish; to be consummated, as the union of husband and wife. *Der.* မြှောက်။

မြောက်, **3**, *ordinal numeral auxiliary*; *ordinals are also made by affixing* မြောက်, to raise, *to cardinal numerals*, as နှစ်ယောက်မြောက်သောသား, the second son; နှစ်ရက်မြောက်သောနေ့, the second day; *see Gram. sec.* 102.

မြောင်, *n.* a long, narrow, winding valley.

မြောင်ကြား, *n.* same, မရှောင်သာသည့်လမ်းမြောင်ကြား, လှည်းနှင့်ဆင်တွေ့သလိုဘဲ၊မြောင်ကြိုမြောင်ကြား။

မြောင် ရိုး, *n.* a ravine, gully.

မြောင်း, **1**, *n.* an artifical watercourse, a ditch, channel, trench; တူးမြောင်း, a canal.

မြောင်းပေါင်ရိုး, **မြောင်းရိုး**, *n.* the mound raised in digging a trench, ကန်ပေါင်ရိုး, ဆည်ရိုး။

မြောင်း, **2**, *v.* to be narrow; *used with* ကျဉ်း။

မြော်, *v.* to look forward to, expect, anticipate.

မြော်ခေါ်, *v.* to look forward; to have foresight.

မြော်ငံ့, *v.* to look for, to wait in expectation, ရှေ့ရွာသို့ရောက်သည့်ကာလကျွန်တော်ကိုမြော်ငံ့လို့နေနှင့်ကြပါ၊မှီအောင်လိုက်ပါမည်။

မြော်တင်း, **မြော်လင့်**, *v.* to hope, ရာထူးကိုတိုးတက်ရန်မြော်လင့်စရာမရှိ။

မြော်တွေး, *v.* to conjecture, in respect to a distant object, or in regard to the future; to contemplate beforehand.

မြော်တောက်, *v.* to have regard to an event or object in the future.

မြိုက်, *v.* to be singed, scorched. သစ်ပင်များကိုတောမီးမြိုက်သွားလို့အရွက်ခြောက်ကုန်ပြီ. *Der.* မြှိုက်။

မြိုက်ခနဲ, *adv.* immediately, instantly; applied to destruction by fire, အိမ်မြိုက်ခနဲမီးလောင်သွားသည်။

မြိုက်မြိုက်, *adv.* quickly, rapidly.

မြိုင်, *v.* to be full, crowded; *comp.* ဝေဆာ; to be picturesque, pleasant to the eye; *n.* a pleasant grove, wood, wilderness, စို့, ဝန္ဒိုင်, ရကိုင်, ရဂိုး

မြိုင်မိန်, *n.* crystallized quartz.

မြိုင်မြိုင်ရှိ, *v.* same as မြိုင်, but in a less degree.

မြိုင်လိုက်, *v.* to have periodical returns of concupiscence; applied to some animals.

မြိုင်သံ, *n.* an echo from overhanging trees, or an arched roof, ညှိုင်သံ။

မြို့, 1, *n.* a fortified place; a city, chief town, the seat of a court, a country town, the capital of a district. A မြို့ proper should possess a bazar (ဈေး), a moat (ကျုံး), and a fortress wall (မြို့ရိုး); မြို့နှစ်မြို့, two cities.

မြို့အုပ်, *n.* an official of the lowest grade in the judicial service possessing magisterial powers.

မြို့ကိုင်, *n.* a subordinate ruler, or governor of a small town, subject to the jurisdiction of a မြို့ဝန်။

မြို့ကျေးလက်, *n.* suburbs.

မြို့ကြား, *n.* the space between two cities.

မြို့ကွပ်, *n.* the governor of a city.

မြို့ချုပ်, *n.* the chief of a city; higher than မြို့သူကြီး။

မြို့စတေး, *v.* to perform the ceremony of killing and burying men at the four corners of a new city; *see* စတေး။

မြို့စာရေး, *n.* a bailiff, the head writer of the judicial officer of a township; the chief clerk of a ဝန် appointed by royal authority; ဝန်စာရေး, a *Wun's* clerk not appointed by royal authority.

မြို့စား (*pron.* မြို့ဇား), *n.* a person who (formerly) received the revenue of a city, by a grant from the King, ကျောက်ရဲမြို့စား။

မြို့ဆင်ခြေဖုံး (*pron.* ခြေဗုံး), *n.* the environs of a city; မြို့ဆင်ခြေဖုံးမြေခွန်တော်, assessment of suburban land; မြို့ဆင်ခြေဖုံးမြေငှါးခွန်, rent of suburban land.

မြို့တည်, မြို့တည်ထောင်, *v.* to build a (new) city.

မြို့တွင်း, *n.* the space within a city.

မြို့ပြ, *n.* a fortification.

မြို့ပြရွာပြည်, *n.* the whole country, နိုင်ငံလုံး။
မြို့မ, *n.* a metropolis, the chief town in a district or township.
မြို့မသူကြီး, *n.* the *thugyi* of the circle which includes the metropolis.
မြို့မှူးဆောင်, *n.* the representative of a city, appointed by the governor, and residing at the seat of government of a province.
မြို့ရိုး, *n.* the wall of a fortress; *comp.* တံတိုင်း။
မြို့ရိုးမြို့တာ, *n.* same as မြို့ရိုး။
မြို့ဝန်, *n.* the governor of a city; a town or city magistrate, a mayor; မြို့ဝန်ကတော်, a mayoress.
မြို့ဒွန်းခွဲပုံ, *n.* a tax levied on the whole city and province, without exempting the classes ordinarily exempt, မြို့ဒွန်းခွဲပုံတင်။
မြို့သား, *n.* a resident native of a city (male), ရန်ကုန်မြို့သား။
မြို့သူ, *n.* a resident native of a city (female), ပုသိမ်မြို့သူ။
မြို့သူကြီး, *n.* an official, inferior in rank to a *myook*.
မြို့, 2, *v.* to be pleased with; *used in combination with* နှစ်, *which see.*
မြိုးမြိုးမြက်မြက်, *adv.* sharply, pungently, deliciously, ထမင်းစားရသည်မှာ မြိုးမြိုးမြက်မြက်ရှိသည်, မြိုးမြိုးမြက်မြက်ကလေးများ၊တယ်စားချင်သည်; this last phrase is often used by sick persons.
မြိုးမြိုးမြိုက်မြိုက်, *adv.* pungently, ရှိုးရှိုးရှိန်းရှိန်း။
မွ, *v.* to be friable, easily crumbled or pulverized, ကြေလွယ်; *comp.* ရွ; ဆေးမုန့်ကိုမွမွကြေအောင်ထောင်းပါ။
မွတ်, *v.* to be hungry or thirsty; *rarely used singly*; *usually preceded by* ငတ် *or* ဆာ; တနေ့ရွတ်၊တလမွတ်။
မွတ်သိပ်, *v.* same, ဆာငတ်, ဆာမွတ်, မွတ်သိပ်ဆာလောင်ခြင်း; *less than* ငတ် မွတ်; သည်ကနေ့ထမင်းမွတ်သိပ်ခြင်းခံရသည်, ရေမွတ်သိပ်ခြင်းခံခဲ့သည်။
မွန်, 1, *n.* a Peguan or Talaing; *see* တလိုင်း။
မွန်, 2, *a term of compellation*; *not as elegant as* ရှင်, *or* တော်။
မွန်, 3, *v.* to be good, excellent, ကောင်း, မြတ်; *rarely used alone*; hence ကောင်းမွန်, ကြေမွန်, မွန်မြတ်သောခဲဘွယ်ဘောဇဉ်, မွန်မြတ်သောပုဆိုး ကောင်း၊အဝတ်ကောင်း, မွန်မြတ်သောနေရာသို့ရောက်ပါစေသတည်း။
မွန်ရည်, *v.* same; to be elegant, မွန်ရည်သည့်လူ, မွန်ရည်သည့်မိန်းမကလေး, သဘောမွန်ရည်သည်, မွန်မွန်ရည်ရည်ရှိပေသည်; မွန်ရည် implies behavior characterized by courteousness and refined affability; to be debonair; သပ်ပယ်။
မွန်း, *v.* to be overwhelmed (by water), suffocated; to faint away, be speechless and breathless, သည်သူရေနစ်လို့မွန်းနေသည်၊ကံကောင်းလို့မသေ, ရေမွန်းအောင်ချိုး, ရေမွန်းမွန်းချိုး။
မွန်းတည့် (*pron.* ဒွဲ), *n.* noon; a half day, from morning to twelve o'clock,

as တမွန်းတည့်; တမွန်းတည့်ခရီး, မွန်းတည့်လောက်ရောက်မည်, မွန်းတည့်နားနား; *v.* (*pron.* တဲ့), to be noon; မွန်းတည့်ခဲ့ပြီ၊နားကြစို့; to culminate.
မွန်းတိမ်း (*pron.* ဒိမ်း), မွန်းယိမ်း, မွန်းလွဲ, *v.* to be past noon.
မွန်းလတ်, *n.* the time between nine o'clock and noon, နေ့မွန်းလတ်အချိန်။
† မွန်းရှင်, *n.* Sir; addressed respectfully to one whose name is not known (*obsolescent*); *comp.* မောင်ဟာဝါ။
မွမ်း, *v.* to plaster, overlay; to be overlaid, decorated, adorned. *Der.* ပွမ်း။
မွမ်းခေါင်း, မွမ်းချွန်, *n.* small ornamental spires, summits, elevations, etc., on the roof or steeple of royal or sacred buildings; *see* စုလစ်။
မွမ်းမံ, *v.* same as မွမ်း, မွမ်းမံပြင်ဆင်, ဟောင်းနွမ်းသောအိမ်ကိုအသစ်မွမ်းမံဆောက်သည်, ပြိုပျက်သောဘုရားအသစ်မွမ်းမံ၍ပြင်သည်။
မွေ (တော်), *n.* certain relics of the body of a Buddh, *see* ဓာတ်တော်; မွေရှင်တော်, မွေတော်ဓာတ်တော်တို့၏ စုဝေးရာတည်ရာဖြစ်သော မှုတိဂုံစေတီတော်ကြီး။
မွေ့, 1, *v.* to sleep, enjoy sleep; *rarely used singly in colloquial*; အိပ်ပျော်။
မွေ့ရာ, *n.* a mattress.
မွေ့ရာထောက်, *n.* a mattress stuffed in partitions, ထောက်မွေ့ရာ။
မွေ့, 2, *v.* to enjoy, be pleased, take delight in, ပျော်; *seldom used singly.*
မွေ့မြူး, *v.* same (*obsolescent*).
မွေ့လျော်, *v.* same (*most common*), သည်အရပ်ဌာနမှာကိုယ်တော်အရှင်မွေ့လျော်တော်မူပါ၏လား။
မွေ့, 3, *v.* to be fine, nice, delicate; *see* သိမ်မွေ့: *not used singly.*
မွေ့မွေ့, *adv.* gently, moderately; သိမ်သိမ်မွေ့မွေ့။
မွေ့သိမ်, *v.* to be fine, nice, gentle, pleasant; *see* သိမ်မွေ့။
မွေး, 1, *see* အမွေး, *n.* the hair of the body.
မွေးဆိုးတောင်ညစ်, *n.* the unwholesome appearance which sometimes distinguishes one who has been long ill, ခင်ဗျားအသားအရေ၊မွေးဆိုးတောင်ညစ်နှင့်ကောင်းကောင်းမမာသေးဘူး; or one who has been reduced to poverty, ဆင်းရဲလိုက်သည်မှာမွေးဆိုးတောင်ညစ်နှင့်လူချင်းမတူနိုင်ပါ; မွေးဆိုးတောင်ပြန်; also applied to animals, သည်မြင်းမွေးဆိုးတောင်ညစ်နှင့်အပူမကင်းသေးပါ။
မွေးညှင်းထ, *v.* to experience horripilation; *used in combination with* ကြက်သီးထ, to have goose flesh, ကြောက်လွန်းလို့ကြက်သီးမွေးညှင်းထနေသည်, ကြက်သီးမွေးညှင်းထအောင်ချမ်းသည်။
မွေးညှပ်, *n.* tweezers (for extracting the hairs of the face).
မွေးတွင်း (*pron.* ဒွင်း), *n.* the depressions in the skin in which the hairs of the body grow, a pore of the skin, မွေးတွင်းကြီးသောသူဥာဏ်ထိုင်းသည်; မွေးလုံးကြီးသည့်နွားထမ်းပိုးလေးတတ်သည်။

မွေးနု, *n.* down, the fine soft feathers of fowls, မွေးညှင်း။

မွေးရှင်တော်, *n.* the single hair which grows on a Buddh's forehead; *see* ဥဏ္ဏလုံ။

မွေးသီးမွေးလုံးထ, *v.* to experience horripilation; *see* ကြက်သီးထ။

မွေး, **2**, *v.* to bear, bring forth; မွေးဘွားသည့်စာရင်း, birth returns; ခင်ဗျားမွေးဇာတိဘယ်မြို့ပါလဲ။

မွေးသဘခင်, *n.* a father; *a term of compellation*, မွေးသဘခင်ကျေးဇူးရှင်။

မွေးသမိခင်, *n.* a mother; *a term of compellation*, မွေးသမိခင်ကျေးဇူးရှင်။

မွေး, **3**, *v.* to feed, nourish, cherish, bring up, ကျွေး; to feed, as with fuel, မီးမွေး; to rear, as an animal, ခွေးကလေးတကောင်မွေးချင်သည်။

မွေးစား, *v.* same; commonly applied to the care of adopted children, သွီးရင်းမဟုတ်ပါ၊မွေးစားသည့်သွီးဖြစ်ပါသည်။

မွေးစားအဘ, *n.* a foster father.

မွေးစားအမိ, *n.* a foster mother.

မွေးစားထား, *v.* same as မွေးစား; to bring up an adopted child, ကျွန်တော်မွေးစားထားသည့်သားပါ။

မွေးစားသား, *n.* an adopted son.

မွေးတုံ့မွေးလှည့်, *v.* to support in return for having been supported in a previous state, မွေးတုံ့မွေးလှည့်ဖြစ်လို့သာမွေးရသည်၊စုံစုံမက်မက်မရှိပါဘူး။

မွေးပေါက်တော်, *n.* a member of a family, ခင်ဗျားမွေးပေါက်တော်ဘယ်နှစ်ယောက်ရှိပါသလဲ, how many brothers and sisters have you?

မွေးမြူ, *v.* to tend carefully, tenderly, affectionately.

မွဲ, *v.* to be gray, to be dull, faded, အရောင်မထွက်; to be spent, exhausted, တေ, ပြွန်း; to be poor, ဆင်းရဲသည်; လူမွဲအဖြစ်နှင့်လျှောက်, to petition *in forma pauperis*; လူမွဲအဖြစ်နှင့်စွဲသည်, to sue *in forma pauperis*, မွဲစာခံ; to be dim, as the eye, ပြာ, မှုန်; *comp.* သီ; ပုဆိုးအရောင်မွဲသည်, နေပူခံလို့အရောင်မွဲသည်, အိုလို့မျက်စိမွဲသည်။

မြွက်, *v.* to utter, speak, ပြော, ဆို, ခင်ဗျားအကြောင်းမကောင်းသည့်မြွက်ဂိုမှုမမြွက်မိပါဘူး, I have never uttered an evil word about your affairs, sir. *Der.* အမြွက်။

မြွက်ကာမှုပြော, *v.* to touch upon, in discourse.

မြွင်း, *v.* to gash obliquely, or in any way, as fish or flesh preparatory to cooking, မွမ်း။

မြွာ, *v.* to gash obliquely, as beef for cooking or drying, နွားသားထားနှင့်မြွာသည်. *Der.* အမြွာ။

မြွေ, *n.* a serpent, snake; မြွေဖို, the male serpent.

မြွေကောင်း (*pron.* ဂေါင်း), *n.* a harmless snake.

မြွေငန်း, *v.* a kind of serpent.

မြွေမိမ်း (*pron.* မှိမ်း), *n.* the common green serpent, မြွေမိမ်းမြီးခြောက်၊ ဆာပါပြောက်, မြွေမိမ်းမြီးနီ။

မြွေမိမ်းမြီးရှည်, *n.* the ribbon snake.

မြွေဆင်ပျက်, *n.* the blind worm.

မြွေဆရာ, *n.* one who treats for snake-bites (not a snake-charmer).

မြွေဆိပ် (*pron.* ဇိပ်), *n.* the poison of a snake, မြွေဆိပ်ကျ, မြွေဆိပ်တက်။

မြွေဆေး (*pron.* ဇေး), *n.* a medicine or antidote for snake-bite; *see* အဆြေ။

မြွေဆေးထိုး, *v.* to hypodermically inject an antidote for snake-bite. The wrist, back of the hand and calf of the leg are the parts of the body usually chosen for such injection.

မြွေဆိုး (*pron.* ဇိုး), *n.* a poisonous serpent; မြွေဆိုးကိုက်မ, a term of abuse. မြွေဟောက်ကိုက်မ။

မြွေပတ္တုံ, *n.* a kind of serpent.

မြွေပန်းနာ, *n.* a kind of asthmatic affection, ကြောင်ပန်းနာ။

မြွေပါ (*pron.* ဗါ). *n.* a species of ichneumon or mongoose.

မြွေပိတုန်း, *n.* a very poisonous serpent with bronze colored markings on the back.

မြွေပေါက်, *v.* to strike in biting, as a snake, မြွေဟောက်သည်လူကိုပေါက်တတ်သည်။

မြွေမွေး, *n.* a viper, *Viper Russelli*; မြွေမွေးခါးပိုက်ပိုက်; မြွေမွေးပိုးထိ, the viper bitten by a snake; figuratively applied to a person who has overreached himself (the biter bit); မြွေကျွား။

မြွေမန်းဂါထာ, *n.* verses repeated as a charm against snake-bite.

မြွေရိုး, *n.* the thick central part of the blade of a spear; a similar ornament in wood work. Sometimes the (human) spinal column is termed မြွေရိုး, အလွန်ပိန်သည့်လူ၊မြွေရိုးပေါ်နေသည်။

မြွေရိုးဖော်, *v.* to make such an ornament.

မြွေလက်ပပ်, *n.* the whipsnake.

မြွေဝမ်းပိုက်ရာ, *n.* the trail of a serpent.

မြွေသမား, *n.* one who catches and trains serpents, အလမ္ပာယ်။

မြွေသားမျှားအတ, *n.* the fire serpent.

မြွေဟောက်, *n.* the cobra, *Naia tripudians.*

မှ, 1, *n. affix, ablative,* from, out of, က; besides; ရန်ကုန်မြို့မှထွက်သည့်နေ့။

မှ, 2, *verb. affix, continuative*; *see Gram. sec.* 109; လုပ်ပြီးမှသွားသည်, သူနှင့်တွေ့ပြီးသည့်နောက်မှစည်းစားမိသည်, ပြောခါမှ, မေးခါမှ, မြင်ခါမှ။

မှ, 3, *a corruption of* မျှ; သည်လူမြန်မာမင်းနှင့်မှတော်သည်, ထမင်းစားသောက်ရန်မှမရှိ, မည်သည့်အကြောင်းနှင့်မှယူရန်မရှိပါ။

မှ, 4, *adv.* only; *used after a locative affix expressed or understood,*

as နောင်ကာလမှာမှ, at some future time only; ခင်ဗျားပြောပါမှသိရသည်, ရှေး၌တောထွက်တော်မူဘူးကြောင်းကို၊အကျယ်ဟောတော်မူပါမှ၊တပည့်သားတော်အပေါင်းသိမှတ်ရပါမည်။

မှက်, *n.* a gadfly, မှက်ခြင်အလွန်ထူပြောသောအရပ်ဒေသ။

မှင်, 1. *see* မင်, *n.* a preparation of lampblack; ink.

မှင်, 2 (*not used singly*).

မှင်စာသင့်, *v.* to walk in sleep, အိပ်ရာကယောင်ထသည်။

မှင်တက်မိ, *v.* to be possessed; especially applied to fruit that will not ripen, as plantains, မှင်တက်မိ၍မမှည့်; applied to somnambulism, မှင်တက်မိလျက်လှည့်လည်နေသည်။

မှည့်, 1, *see* မှဲ့. *n.* a mole, a dark spot on the body.

မှည့်, 2 (from မည်, to be named), *v.* to name, give a name, ခေါ်ဝေါ်, သမုတ်, ထိုသတို့သားအားအမည်မှည့်အံ့သောနေ့၌။

မှည့်, 3 (*pron.* မှဲ့), *v.* to be ripe, as fruit, သရက်မှည့်ပြီလား; as a boil, ပြည်မှည့်သည်။

မှည့်ပျော်, *v.* to be over-ripe, ငှက်ပျောသီးမှည့်ပျော်နေသည်, ငှက်ပျောသီးမှည့်ပျော်ပျော်စားချင်သည်။

မှတ်, 1, *n.* a touchstone to try metals by rubbing, မှတ်ကျောက်, ရွှေကောင်းမကောင်းသည်ကိုမှတ်ကျောက်နှင့်သွေးကြည့်ရမည်။

မှတ်ခံ, *v.* to burnish (metal or precious stones), ကျောက်ကောင်းလျှင်မှတ်ခံသည်၊မကောင်းလျှင်မှတ်စားသည်။

မှတ်ချ, *v.* to rub (gold, silver, or precious stones) on a touchstone, ခင်ဗျားကျောက်ကောင်းသည်မကောင်းသည်မှတ်ချကြည့်လျှင်သိရလိမ့်မည်။

မှတ်တင်, *v.* same as မှတ်ခံ, and မှတ်ချ။

မှတ်, 2, *v.* to make a mark; to mark, note down, မှတ်သား; to observe, မှတ်ထား; to think, be of opinion, ထင်; to consider, to regard, ကျွန်ုပ်ကိုမောင်အရင်းကဲ့သို့မှတ်ပါ, regard me as your own brother (in addressing a woman). *Der.* အမှတ်, လက်မှတ်။

မှတ်ကျုံး, *v.* to lay up in mind (*used in composition*), သိလွယ်မှတ်ကျုံး။

မှတ်ချက်, *n.* a written official notice or legal precept; a memorandum, a minute.

မှတ်စု, မှတ်စုစာ, *n.* a journal of events, a chronicle.

မှတ်စုစာရင်း, *n.* a statement of facts; a report.

မှတ်ဉာဏ်, *n.* the faculty of retaining in the mind, remembering, အာရုံကပ်တတ်သောစိတ်။

မှတ်တမ်း, *n.* a record, register; *see* မှတ်ပုံ; မှတ်တမ်းမှတ်ချက်, မှတ်တမ်းမှတ်စာ။

မှတ်တိုင်, *n.* a post set up for a mark, မှတ်တိုင်စိုက်, မှတ်တိုင်ထား; a milepost.

မှတ်ထား, *v.* to observe, သည်လမ်းကိုနောက်မမေ့ရအောင်မှတ်ထားပါ။

မှတ်ပုံ, *n.* a record, register, မှတ်တမ်း; မှတ်ပုံထိန်း, a record keeper.

မှတ်ပုံဘင်, *v.* to enter among official records; အစုစုအရပ်ရပ်စာရင်းများကိုမှတ်ပုံတင်ထားရမည်။

မှတ်မိ, *v.* to remember, retain in memory, မင်းမျက်နှာမှတ်မိရုံကလေးရှိသည်။

မှတ်ယူ, *v.* to record in writing, to note down.

မှတ်သား, *v.* to make a mark; to mark, to take down in writing; to make a mental note of, to bear in mind; ပုရပိုက်နှင့်တကွမှတ်သား၍ထားသည်, သည်စကားကိုသေသေချာချာမှတ်သားလို့ထားပါ။

မှန်, **1**, *n.* the wood apple; also called မှန်နီ, on account of its red bark.

မှန်ပြ (*pron.* ဗြ), *n.* the *Randia uliginosa*, an evergreen tree armed with sharp spines; it attains to the height of twenty or thirty feet. The flowers are pure white; the ripe fruit is yellow, and the size and shape of a hen's egg.

မှန်သီး, *n.* the fruit of the wood apple, used as a substitute for rice.

မှန်, **2**, *n.* window glass; a looking-glass, mirror, အကျည်းတန်မှန်ကြိုက်၊ အဆင်းတန်စကားတန်ထွက်သည်. *Der.* မျက်မှန်။

မှန်အိမ်, *n.* a lantern, မီးအိမ်။

မှန်အိမ်ကွက်, *n.* a panel, a board inserted in a frame.

မှန်ကမြင်း, *n.* a magical glass which shows a person divested of clothes.

မှန်ကူ, *v.* to be reflected, as a person's image in a looking-glass, or in the water, သစ်ပင်ရေထဲမှာမှန်ကူသည်။

မှန်စာ (*pron.* ဇာ), *n.* a writing, which has to be deciphered by means of a looking-glass.

မှန်စီ, *v.* to overlay with glass, ပြတင်းဖြူမှန်စီအချချနှင့်အိမ်ဆောက်သည်, မှန်စီအိမ်, မှန်စီစုတင်, မှန်စီပြာသာဒ်။

မှန်ဇာ, *n.* ornamental work in window panes, etc.

မှန်တင်ခုံ, *n.* a stand for a looking-glass.

မှန်ထိန်းပြဒား, *n.* a coating of quicksilver.

မှန်နန်းတော်, *n.* the Crystal Palace, a large apartment within the palace at Mandalay, so called from its walls being decorated with a mosaic of mirror-glass and zinc; မှန်နန်းအပျိုတော်, the maids of honor who occupied this apartment.

မှန်ပုံတင်, မှန်ပုံထုတ်, မှန်ပုံရိုက်, *v.* to dress one's self by a glass, ခေါင်းပေါင်းမှန်ပုံတင်ပေါင်းသည်, သည်မိန်းမတနေ့လုံးမှန်ပုံထုတ်နေသည်။

မှန်ပြတင်း (*pron.* ပဒင်း), *n.* a glass window, မှန်ပြတင်းပေါက်။

မှန်ပြောင်း (*pron.* ပြောင်း), *n.* a telescope, ကြယ်နက္ခတ်များကိုမှန်ပြောင်းနှင့်ကြည့်လေ့ရှိသည်။

မှန်ဖြတ်စိန် (*pron.* ဖြတ်), *n.* a glazier's diamond.

မှန်ဘီလူး, *n.* a magnifying or multiplying glass; a microscope.
မှန်ရောင်သကြား, *n.* crystallized sugar, ကျောက်သကြား။
မှန်, 3, *v.* to hit a mark, မှန်ထိ; to be right; to be certain, true, ဟုတ်; *n.* the sight of a musket or rifle, သေနတ်မှန်။
မှန်ကန်, *v.* to be right, မှန်မှန်ကန်ကန်ပြောပါ။
မှန်ကန်စွာ, *adv.* rightly, truly.
†မှန်ကင်း (*pron.* ဝင်း), *n.* a certain appendage to a တုရင်; *see* တုရင်။
မှန်ကူ, 1 (*pron.* ဂူ), *n.* a rhomb; a rhomb or any other figure impressed on the forehead; မှန်ကူကပ်, to impress a mark on the forehead.
မှန်ကူကွက်, *n.* a rhomb, ရမ္ဗ (*Geom.*).
မှန်ကူ, 2 (*pron.* မဂူ), *n.* a large kind of creeper bearing a sour, bright red fruit, the oleaster plum; the wild olive.
မှန်ထုပ်, *n.* a plumb, carpenter's plummet, တိုင်မတ်သည်မမတ်သည်ကို မှန်ထုပ်ချစမ်းပါ, ချိန်ထုပ်။
မှန်သင်း, *n.* sassafras; the *Sassafras officinale,* a tree of the laurel family whose bark has an aromatic smell and taste; much used in building houses; လေင်ကျောင်း။
မှန်း, 1, *v.* to aim, intend; *comp.* ရည်ရွယ်; to have the mind set on an object, စိတ်တန်း, ခွဲလမ်း, သည်ကနေ့ခရီးသွားလျှင်၊ဘယ်ရွာရောက်လိမ့်မည်စိတ်မှန်းသလဲ, အလုပ်ကိုမှန်းထားသည့်အတိုင်းဘဲပြီးသည်။
မှန်းခြေ, *n.* the object of one's aims, plans, projects, ကိုယ်မှန်းခြေနှင့်တည့်သည်။
မှန်းဆင်မ (*pron.* ဇင်မ), *n.* the decoy, tame, female elephant which is followed by a wild, male elephant.
မှန်းထိမ်း, *v.* to betroth, give in marriage while the parties are young; *see* ထိမ်းမှန်း။
မှန်းမိ, *v.* to have an indistinct recollection; to come to probable recollection or knowledge; to make an estimate, to calculate, ခင်ဘျားကိုမြင်ခြင်ချင်းမသိပါ၊နောက်မှတဖြည်းဖြည်းမှန်းမိသည်။
မှန်းရွယ်, *v.* to aim, intend.
မှန်း, 2, *verb. formative*; *see Gram. sec.* 125; *the verbal formative* မှန်း *from* မှန်, to be right, true, *is used chiefly in negative sentences,* as ရောက်မှန်းကိုမသိ, he knows not the fact of the arrival. *It is sometimes used without a verbal root,* as ဘုရားမှန်းမသိ၊တရားမှန်းမသိ, he knows nothing about God or the Law; ဘုရားမှန်းတရားမှန်းမသိ, လူမှန်းမသိ၊တချက်သိတချက်မူး၍လဲနေပါသည်။
မှာ, 1, *v.* to instruct, give instructions; hence ဩဝါဒ။
မှာခဲ့, *v.* to leave instructions.
မှာစာ, *n.* a letter of advice or instruction, မှာစာပေး၍ခေါ်သည်။

မှာစာလိပ်, *n.* a superscription.

မှာထား, *v.* to give instructions to be acted on hereafter; to order, give an order, ကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့သို့သွားမည်လို့လိုချင်သည်ဥစ္စာရှိလျှင်မှာထားလိုက်ပါ။

မှာလိုက်, *v.* to instruct, give instructions; to give an order, ကိုယ်တိုင်မသွားနိုင်သောကြောင့်လူကြုံတွင်မှာလိုက်ပါသည်။

မှာ, 2, *n. affix. locative*, in, at, among, ၌, တွင်, ဝယ်; in presence of; as to, concerning, in regard to, မင်းမှာပွဲကြည့်သွားနိုင်သည်၊ငါမှာမူကားအလုပ်လုပ်ရမည်, as for you, you can go to the ပွဲ, but as for me, I must work; *in colloquial in certain instances* မှာ *becomes corrupted into* ဒါ or ထာ, ခင်ဗျားငွေပေးဒါ (ပေးသည်မှာ) ဘယ်လောက်ကြာပြီလဲ, ခင်ဗျားရောက်ထာ (ရောက်သည်မှာ) ဘယ်နှစ်ရက်ရှိပြီလဲ; အိမ်မှာရှိသည်; စာအုပ်ဘယ်သူမှာရှိသလဲ; ကျွန်ုပ်တို့ဆီမှာသရက်သီးအလွန်ပေါသည်; မှာ is sometimes pronounced မယ်, *e.g.* စစ်ကိုင်းမြို့မှာ, စစ်ကိုင်းမြို့မယ်, မြစ်ထဲမှာ, မြစ်ထဲမယ်။

မှား, 1, *v.* to miss (a mark), လွဲ, ချော်; to err, be wrong, to make a mistake, လွဲ, ချွတ်ယွင်း: to die, သေ; applied to elephants in court language, ဆင်တော်မှားသည်; ခွေးလှူကိုမှား၍လိုက်သွားသည်။

မှားတားတားရှိ, *v.* to have an indistinct recollection; to be somewhat mistaken, to have erred somewhat.

မှားယွင်း, *v.* to sin; to be guilty of illicit sexual intercourse, ကာမဂုဏ်အရာ၌မှားယွင်းသည်။

မှား, 2, *int.* what is it? show it! *see* ဟမား။

မှိတ်, *v.* to shut (the eye); to wink with the eye, as in conveying a sign or secret instructions, ခင်ဗျားမျက်စိမှိတ်သည်ကိုမြင်ပါ၏; not to appear, as color, အရောင်မှိတ်, အရောင်မထွက်။

မှိတ်ကြည့်, *v.* to blink.

မှိတ်တုတ်မှိတ်တုတ်, *adv.* winkingly, as a person with weak eyes; twinklingly; မျက်စေ့မှိတ်တုတ်မှိတ်တုတ်နှင့်ကြည့်သည်; တသွင်သွင်။

မှိတ်နေ, *v.* to twinkle.

မှိတ်လိုက်, *v.* same as မှိတ်။

မှိန်, *v.* to be faded, as color or brightness, ဖြေး, မလွင်မတောက်; to have a serious, dejected countenance, သည်သူဘယ်မျက်နှာမှိန်သည်; အရောင်မှိန်, ဆေးအရောင်မှိန်, ပဝါအရောင်မှိန်; to be tarnished, as a bright metal substance, အရောင်မှိန်; to burn dimly, as the light of a lamp, မီးခွက်မှိန်မှိန်ရှိလို့စာကိုကြည့်မမြင်ပါ။

မှိန်း, 1, *n.* a harpoon; a medicine used to inoculate a wild elephant, မှိန်းဆေး။

မှိန်းလက်ဝါး, *n.* a harpoon with several prongs.

မှိန်းသေ, *v.* to become quiet through the effects of inoculation with မှိန်းဆေး။

မှိန်း, 2, *v.* to have the eyes shut from languor, stupidity, excessive opium smoking, or from close and anxious thought, နေမကောင်း၍မှိန်းနေသည်. ဘိန်းရှူလွန်း၍မှိန်းနေသည်။

မှိန်းစက်, *v.* same; not used in colloquial.

မှီ, 1, *v.* to reach, attain to, overtake; to catch; to equal in ability, skill; ရေနက်လှိုင်းဝါးမမှီ. မှီအောင်လိုက်ပါ, မင်းတုန်းရှင်ဘုရင်ကိုကျွန်တော်မျိုးမှီပါသေးသည်: to last, to hold out, ရေစားမှီပါသေးသည်။

မှီ, 2, *v.* to lean upon; to lean against, ထရံကိုမှီနေသည်; to adhere to, to take refuge in, မှီလှုံ; တယ်လေးသည်ကွယ်၊ကျောပ်ကိုမမှီပါနှင့် (*Colloq.*).

မှီအုံး, *n.* a large cushion on which one may lean.

မှီကပ်, မှီခို, မှီတင်း, *v.* to adhere to, to take refuge in, ဆည်းကပ်, မှီလှုံ။

မှီတွယ်, *v.* same as မှီဝဲ။

မှီတွဲ, *v.* to adhere to, to hang upon as a dependent on a patron, အလွန်ဆင်းရဲသောကြောင့်သူတပါးအိမ်မှာမှီတွဲနေရသည်။

မှီဝဲ, *v.* to cleave to, adhere to, ကပ်ယပ်, ထမင်းမှီဝဲ, ဆေးမှီဝဲ, မေထုန်မှီဝဲ။

မှီ, 3, *verb. affix; see Gram. sec.* 117; *with* မ *prefixed to the root and a continuative affix expressed or undertood,* before, ခင်, မရောက်ခင်; *combined with* တိုင်အောင်, until, မသွားမှီတိုင်အောင်, until he went; မတွေ့မှီ, မရောက်မှီ, မသေမှီ။

မှီး, *v.* to store up, သို; *not used singly.* *Der.* အမှီး, ရှာမှီး, သင်မှီး, သိုမှီး။

မှု, *v.* to regard as weighty or important, to treat with attention. deference, respect; *see* ဂရုပြု, သူမှုလောက်သည့်လူမဟုတ်ပါ, သည်လိုလူကိုဘာမှုမည်လဲ။

မှုတ်, *v.* to blow, as with the mouth; to play on a wind instrument, ပြွေမှုတ်; to blow on silver when melted in a crucible, and hence, to smelt silver, ငွေမှုတ်; to blow in puffs, as the wind; to explode, as gunpowder, ယမ်းမှုတ်သည်; to hiss, as a snake; to blow out, as a light, မီးကိုငြိမ်းအောင်မှုတ်လိုက်ပါ, or မှုတ်ပစ်လိုက်ပါ။

မှုန်, *v.* to be dim, as the eyes, ပြာ, မွဲ; *comp.* သီ; to be dusky, as the sky before rain, မိုးဃ်းမှုန်; before wind, လေမှုန်; ရီ, ဝေ; to be blurred, as glass, မှန်မှုန်, ကြည်မလင်; or writing, စာလုံးမှုန်; particularly as palm leaf writings from not having been properly earth-oiled; to be sullen in countenance, မျက်နှာမှုန်။

မှုန်ဆန်, *v.* to be dissatisfied, angry in appearance, or in mind; *seldom used except in adverbial forms.*

မှုန်တုန်တုန်, *adv.* dimly, obscurely; darkly, sullenly, မျက်နှာမှုန်တုန်တုန်နေသည်။

မှုန်မှိုမှုန်မွှား, *adv.* dimly, darkly, whether from weakness of eyesight or deficiency of light, မျက်စိမွဲလို့မှုန်မှိုမှုန်မွှားသာမြင်တော့သည်, တယ်မလင်းလှသေးဘူး၊မှုန်မှိုမှုန်မွှားမြင်ကာရှိသေးသည်။

မှုန်မှုန်တောက်, *v.* to glimmer.

မှုန့်, *see* မုန့်, *v.* to be small, minute, သေး။

မှုန်း, *v.* to harrow a field, in order to loosen the soil and make a more equal distribution of the young plants, ဝါခင်းမြေကြီးကျုပ်လို့ထွန်နှင့်မှုန်းသည်, စပါးထူလို့မှုန်းသည်; to conduct another person's house, or situation, as if it were one's own.

မှုန်းတာ, *n.* the post next to the goal in a boat race.

မှုသား, *see* မုသာ, *n.* falsehood.

မှူး, *v.* to be chief, to rule over, govern, အုပ်, စိုး. *Der.* အမှူး။

မှူးတော်မတ်တော်, *n.* ministers and high officials collectively; the nobility, မှူးမတ်စု။

မှူးရံမတ်ရံ, *n.* an attendant; an esquire.

မှေး or မှျေး, *see* မြေး, *v.* to be faded, as color or brightness.

မှဲ့, *n.* a mole, a dark spot on the body.

မှဲ့ရှင်, *n.* a mole or dark spot on the body that increases, but may disappear.

မှဲ့သေ, *n.* a permanent mole.

မှောက်, *v.* to place in a prone position, as opposed to supine (ပက်လက်), to place with the convex side uppermost; to be thus placed; to fall face downward, မှောက်လဲသည်; to be bewildered, မျက်စိမှောက်သည်; to be upset, as a scheme or plan, အကြံမှောက်သည်; to sleep or lie with the face downward, မှောက်အိပ်, မှောက်နေ; to overturn.

မှောက်ခါးမှောက်ခုံ, *adv.* over and over, in a disordered manner, ခင်ဗျားရေးသည့်စာမှောက်ခါးမှောက်ခုံအလွဲချည်းတည်းတဲ့; ပြောင်းပြန်ပြောင်းပြန်။

မှောက်ခုံ, *adv.* pronely, lying with the face downward, မှောက်ခုံအိပ်, မှောက်ခုံမျော; *opposed to* ပက်လက်။

မှောက်မှား, *v.* to err, entertain erroneous sentiments, အယူဝါဒမှောက်မှားလိုင်ရဲလားသည်, အကြံအစည်မှောက်မှားလို့စီးပွားဥစ္စာဆုံးပါးကုန်ပြီ။

မှောက်လှန်, *v.* to overthrow, turn upside down; to lie in a prone position; သည်အမှုကိုကျွန်တော်မှောက်လှန်နိုင်ပါသည်။

†မှောက်တော်, *n.* Sir, Madam; a term of compellation used by females (*obsolescent*), တော်, ရှင်; the modern term of compellation တော်, used by women, is not polite.

မှောင်, *v.* to be very dark; *more than* မိုက်, and မဲ; *n.* darkness, မှောင်မိုက်။
မှောင်ကျ, *v.* to grow dark, as from a squall; မိုးသည်းသားတက်လို့မှောင်ကျသည်; to become thick, as the atmosphere from heavy fog, နှင်းဝေလို့မှောင်ကျလာသည်။
မှောင်ခို, *v.* to take up one's position in the dark, with the view of escaping observation; almost always used in a bad sense, သူခိုးမှောင်ခိုပြီးအိမ်ကိုတက်သည်။
မှောင်ချ, *v.* to darken, as a room, etc., နေ့အခါမှောင်ချပြီးရုပ်သေးပြသည်။
မှောင်မိုက်, *v.* and *n.* same as မှောင်, မှောင်မိုက်လာသောမခွေးမှုရမည်။
မှောင်ရိပ်, *n.* gloom, မှောင်မိုက်။
မှောင့်, *v.* to disturb, trouble, annoy, နှောင့်ရှက်; particularly applied to the annoyance of witchcraft; hence အမှောင့်; အကလေးမှောင့်လို့ထမင်းကောင်းကောင်းမစားရဘူး, မင်းလာမှောင့်သည့်အတွက်၊ အလုပ်ကောင်းကောင်းမလုပ်ရဘူး, စုန်းမှောင့်လို့လူမမာ; *in modern parlance* နှောင့်, and နှောင့်ရှက် are in more general use; မြွေပူရာကင်းမှောင့်, as when one trouble succeeds another.
မှော်, 1, *n.* a certain magical influence or power, by which various orders of beings are controlled, စုန်းမှော်, နတ်မှော်, သားရဲမှော်။
မှော်ဝင်, *n.* a magician possessed of such power, a necromancer.
မှော်, 2, *n.* a kind of plant, duckweed, very abundant in fisheries.
မှော်ခွက်, *n.* the flower of said plant.
†မှော်ကွန်း, *see* မော်ကွန်း (*pron.* မှော်ဂွန်း), *n.* a permanent inscription, a register, record of dates, boundaries, etc.
မှော်လျှော်, *n.* a kind of velvet.
မှို, *n.* a fungus, mushroom; of many varieties, ဝါရောင်းမှို; mold, mildew; a nail with a large flat head, သံမှို, ကြေးမှို, etc.; မစားကောင်းသည့်မှိုခြေချင်းမပါ။
မှိုတက်, *v.* to be moldy, အဝတ်ကိုမှိုတက်သည်, စာအုပ်ကိုမှိုတက်သည်။
မှိုတောက်, *v.* to be poisoned by eating mushrooms; to bear indelible moldy marks.
†မှိုအ, *n.* a species of linden-bloom, the *Grewia zilefolia*; the leaves are largely used in the manufacture of Burmese cheroots.
မှိုညည်, မှိုနွယ်, *n.* kinds of creepers.
မှိုင်, 1, *v.* to be lost or absorbed in thought; to be dull, downcast, stupid, from absence of thought, or from gief; *comp.* တွေဝေ, and မိန်းမော; ကျွန်တော်နှမဆုံးကတည်းကအမေခဏခဏမှိုင်နေတတ်သည်။
မှိုင်တိုင်တိုင်, *adv.* a little lost in thought, rather downcast, ကျွန်ုပ်တော်မှိုင်တိုင်တိုင်နှင့်စားလို့သောက်လို့မကောင်းပါ။

မှိုင်တွေ, မှိုင်ညိုင်း, *v.* to be absorbed in thought; to be abstracted, အကြံအစည်မပြည့်စုံသောကြောင့်၊မှိုင်တွေတွေနေသည်။

မှိုင်, 2, *n.* a name common to two kinds of trees, in the mangrove swamps.

မှိုင်း, 1, *n.* fume: commonly applied to medicinal fume, vapor.

မှိုင်းခံ, *v.* to receive fumigation, as a remedy for disease; to fill with hot air, as a fire-balloon, မီးပုံးပျံမှိုင်းခံ; လူအိပ်အောင်မှိုင်းခံ, မှိုင်းထိုး။

မှိုင်းဆေး, *n.* fumigating medicine.

မှိုင်းတောင့်, *n.* a roll of medicinal substances to be lighted for fumigation.

မှိုင်းတိုက်, *v.* to drug by means of smoke or vapor, သူခိုးလူကိုမှိုင်းတိုက်ပြီးလျှင်ဥစ္စာပစ္စည်းကိုယူသည် (an expression affected by thieves).

မှိုင်း, 2. *v.* to be a very dark color, nearly black; to be dark, as at early twilight, or as the sky before a storm; *less than* မှောင်; အရောင်မှိုင်း. မိုးသည်းမှိုင်းပြီးတက်လာသည်။

မှိုင်းညို, *v.* to be dark in appearance, as a distant forest or mountain, တောတောင်မှိုင်းညိုညိုရှိသည်။

မှိုင်းမဲ, မှိုင်းရီ, မှိုင်းဝေ. *v.* same as မှိုင်း, တောမှိုင်း, မှိုင်းမဲမဲ. နေရောင်ပျောက်သောကြောင့်မှိုင်းရီလာသည်။

†မှိုင်းလုံး. *n.* a kind of velvet; a kind of chintz, မှိုင်းလုံးသရက်ထည်, မှိုင်းလုံးကုလားကာ။

မှိုညွန့်. *n.* a kind of creeper.

မှိုနွားတို (*pron.* နှို), *n.* a kind of creeper; a water-plant.

မှို့, *n.* the product of the လက်ပံ tree, resembling cotton, လဲ။

မျှ, 1. *v.* to divide and distribute equally; *comp.* ဖျမ်းမျှ: သည်ဝန်ကိုတယောက်တည်းလေးလျှင် နှစ်ယောက်မျှထမ်း, လှည်းသမားများကိုငွေမျှပေးလိုက်ပါ. *Der.* အမျှ။

မျှတ. မျှဝေ. *v.* same, မျှမျှတတဝေသည်။

မျှလိုက်. *v.* to give away, ပေးလိုက်, (*polite*); ပရိသတ်ငွေအောင်ဆေးလိပ်မျှလိုက်ပါ။

မျှ, 2. *v.* to be even, equal, to be as much as, ညီ; to be alike, တူ, as သဘောမျှသည်, to be of one mind; *adv.* even; *used as an intensive in negative sentences; sometimes expletive*; ဆိုမျှမဆိုဘဲ, ပြုမျှမပြုဘဲ, သွားမျှမသွားဘဲ; သည်သူကိုယ်အထက်အောက်မမျှသောကြောင့်၊ကြည့်မကောင်းပါ, အသက်ချင်းမမျှဘဲနှင့်မောင်မင်းငါ့ကိုမရှိမသေပြုသည်။

မျှတ, *v.* same; to be proportionate.

မျှင်, *v.* to draw out long, make slender, stringy. *Der.* အမျှင်။

မျှင်ငါးပိ, *n.* a paste manufactured from a small kind of shrimp.

မျှင်တဲ (ဲ), *n.* a hut used by persons engaged in catching shrimps.

မျှင်ထိုး, *v.* to catch shrimps with a kind of net called ရင်တွန်း။
မျှင်း, *v.* to be moderate, gentle in treatment, ညှင်း; to make pliant by the application of heat, in order to curve, or to straighten, သံချောင်းတို့ကိုမီးဖြင့် မျှင်းမျှင်းထုရသည်။
မျှင်းဖျောင်း, *v.* to persuade gently (*rare in colloq.*), သွေးဆောင်; *see* ညှင်းပျောင်း။
မျှစ်. *n.* a bamboo sprout.
မျှစ်ချဉ် (*pron.* ချဉ်), *n.* the bamboo sprout, pickled.
မျှည့်, *see* မှည့်. *v.* to be ripe.
မျှား, *v.* to catch with a bait; to lure; to proceed moderately and persuasively to accomplish an end; ငါးမျှားသည်; မြင်းသောကြက်ကိုသည်သော ကြက်နှင့်မျှားသည်ဖမ်းသည်; ပိုက်ဆံနှင့်မျှားပြီးခေါ်လျှင်ပါ ရေးပေါ့ (*colloq.*), ကျွန်တော်ကိုမြှူမည်လို့မျှားမည်ရှိလာသည်မှတ်သည်. *Der.* ငါးမျှား။
မျှေး. *see* မြှေး, *v.* to overspread, or be overspread.
မျှော (from မျော, to float down), *v.* to set afloat, cause to float down; to lend money without taking interest; လှေကိုမျှောလာသည်; ခင်ဗျားတို့အပေါ်မှာငွေမျှောထားရသည်မှာကြာလှပြီ။
မျှောင်. *see* မြှောင်, *v.* to fasten on lengthwise, ပေါင်; to keep close to the side of, adhere to.
မျှော့, *n.* a leech, bloodsucker; ပင်လယ်မျှော့, the trepang; ဆင်မျှော့, the sea slug.
မျှော့ကုတ် (from ကုတ်), *v.* to secure with a cramp; *n.* an iron cramp; a staple.
မျှော့တိုက်, *v.* to apply a leech.
မျှော်, *v.* to look at, to view, as a landscape, to behold.
မျှော်ကြည့်, *v.* same as မျှော်။
မျှော်ခင်း, *n.* a prospect.
မျှော်ခေါ်, *see* မြော်ခေါ်, *v.* to look forward, to have foresight.
မျှော်ငံ့, *see* မြော်ငံ့, *v.* to look for, to wait in expectation.
မျှော်စင်, *n.* a lookout; a race-stand.
မျှော်တင်း, မျှော်လင့်, *see* မြော်တင်း, မြော်လင့်, *v.* to hope.
မျှော်တွေး, *see* မြော်တွေး, *v.* to conjecture in respect to a distant object, or in regard to the future.
မျှော်ထောက်, *see* မြော်ထောက်, *v.* to have regard to an event or object in the future.
မျှော်မြင်ခင်း, *n.* scenery; the appearance of places.
မျှော်ရှု, *v.* to look forward to; *see the parts.*
မြှိုက်, *see* မြိုက် (from မြိုက်, to be singed), *v.* to singe, scorch, burn slightly.

မြှင့် (from မြင့်, to be high), *v.* to make high, exalt, မြှောက်; သည်ကြိုးတန်းလှူနှင့်လွှတ်အောင် မြှင့်လိုက်ပါ; ရာထူးကို မြှင့်ပေးသည်; မီးကိုမြှင့်လိုက်, turn up the light; အသံကိုမြှင့်, to elevate the voice.

မြှား, 1, *n.* an arrow.

မြှားကျည်တောက်, *n.* a quiver.

မြှားကြောင်း, *n.* the groove for an arrow in a crossbow.

မြှားစကြာ, *n.* a fabulous arrow which will go wherever the owner wishes, မြှားစကြာလွှင့်သည်, မြှားစကြာလွှတ်သည်။

မြှားဆိပ် (ပင်), *n.* a kind of tree, the gum of which is used to poison arrows, ရိုးကျပင်။

မြှားတောင့် (*pron.* ဒေါင့်), *n.* a quiver, မြှားကျည်တောက်။

မြှားရွက်, *n.* the feathers of an arrow.

မြှား, 2, *n.* a purlin, a horizontal timber supporting the common rafters, ထုပ်လုလင်။

မြှုပ် (from မြုပ်, to be submerged), *v.* to submerge, overwhelm in water; *more than* နှစ်; to bury, cover up in the ground, မြေမြှုပ်; to bury in a grave, သင်္ဂြိုဟ်; to cause to disappear, to cause to be lost, သတော်ကိုမြှုပ်သည်, ရွှေအိုးငွေအိုးမြှုပ်သည်, စက်မြှုပ်သည်, အမိပွာယ်မြှုပ်သည်, စာလုံးမြှုပ်သည်; to place troops in ambush, တပ်မြှုပ်သည်။

မြှုံး, *n.* a fish-trap, ငါးမြှုံး; *the generic term for all fish-traps*; မြှုံးဆင်လိမ်, မြှုံးဒမင်းထောင်, မြှုံးပုစွန်ထောင်, မြှုံ့ဗိုလုံ, မြှုံးရက်ဖောက်, မြှုံးရင်ကွဲ။

မြှုံးကတုံး, *n.* a large kind of fish-trap.

မြှုံကျစ်, *v.* to make a မြှုံး။

မြှုံးသားလျှည့် (*pron.* သလှည့်), *n.* the side opening to a fish-trap.

မြှူ, *v.* to please, delight; to allure, decoy; အကလေးကိုမြှူစမ်းပါ; သူတပါးဥစ္စာကိုမြှူယူတတ်သည်, သည်မိန်းမကိုသည်လူမြှူနေသည်မှာကြာလှပြီ။

မြှူတူတူ, *adv. a diminutive* of similar import, မြှူတူတူလာမလုပ်ပါနှင့်။

မြွေး, 1, *v.* to be faded, as color or brightness, မှိန်, ကြာလို့ဆေးရောင်မြွေးသည်; to be on the wane, as authority, power, influence or religion, အာဏာမြွေးသည်, တန်းခိုးမြွေးသည်, သြဇာမြွေးသည်, သာသနာမြွေးသည်; to touch slightly, as a boat when partially aground, လှေသောင်ပေါ်မှာမြွေးတင်သည်; hence, တမြွေး, *adv.* for a little while, ခဏတမြွေးအိပ်ပျော်သည်, he slept a little while, တရေးတမြွေးအိပ်သည်, တညလုံးတမြွေးကလေးသာအိပ်ပျော်သည်; မီးမြွေးမြွေးကလေးရှိတော့သည်။

မြွေးခနဲပျော်, *v.* to have a momentary fit of drowsiness.

မြွေးစက်, *v.* to doze (royally), မြွေးစက်တော်မူသည်။

မြွေး, 2 (*freq. pron.* မွေး), *v.* to overspread, or be overspread with any thick, membranous matter, ဘုရားလောင်းသည်မယ်တော်ဝမ်းမှာမြွေးသန်း

မရှိ၊မငြိမတင်၊စင်ကြယ်သန့်ရှင်းစွာမျက်စိတော်ကို ဖွင့်လျက်သွားတော်မူ၏; to be nearly shut, as the eyes from weakness.

မြွေးရှက်, *v.* to be overspread; to be closed, as the eyes from drowsiness, to drowse, တရေးမြွေးရှက်ငိုးမှို; မြွေးရှက် is chiefly found in poetical works.

မြှောက် (from မြောက်, to be raised), *v.* to toss, toss up; to raise, elevate, exalt; ချီ, ချီး, ပင့်, မြှင့်; to elevate the mind of another; to flatter, မြှောက်, မြှောက်ပြော; to multiply arithmetically; ခြင်းလုံးကို မြှောက်သည်, ကလေးကိုခတ်၍ချီနှင့်မြှောက်သည်, ရေအိုးကိုတဆိတ်မြှောက်စမ်းပါ, သူတပါးများကိုမြှောက်ပြောတတ်သည်; မြှောက်ချီး။

မြှောက်ကိန်း, မြှောက်ခြေ, *n.* a multiplier (in arithmetic).

မြှောက်စည်, *n.* a kind of drum.

မြှောက်စား, *v.* to promote, especially to invest with discretionary power, အခွင့်မတန်အစိုးရမင်းမြှောက်စားထားသည်။

မြှောက်ပင့်, *v.* to flatter.

မြှောက်ရကိန်း, *n.* a product (in arithmetic).

မြှောင်, *v.* to fasten on lengthwise, ပေါင်; to keep close to the side, to adhere; one kind of ကပ်; မြှောင်စား, to hang on to another for sustenance, to sponge on; to lay by the side of, အိပ်ရာနားမှာသေနတ်ထားကိုမြှောင်ထားလိုက်ပါ။

မြှောင့်, *v.* to slice or shave lengthwise, so as to make an angular segment of a sphere or cylinder; hence အမြှောင့်; ရှစ်မြှောင့်, octagonal; နာနတ်သီးကိုမြှောင့်သည်, သံပုရာသီးကိုမြှောင့်လိုက်ပါ။

မြှိုက် (from မြိုက်, to be singed), *v.* to singe, scorch, burn slightly, ရေနွေးမပြောဘဲမီးမြှိုက်သည့်ကြက်သားစားလို့အရသာရှိသည်; *fig.*, to extort money, to "bleed," မင်းကိုလူလိမ်မြှိုက်သွားသည်ဆို။ဟုတ်ခဲ့လား, သည်သူခင်ဘျားမြှိုက်ရအောင်လာသည်ထင်သလား; ချူ is often used in the same sense.

မွ (from မွ, to be friable), *v.* to pulverize.

မွှင်း, *see* မြှင်း, *v.* to gash, as fish or flesh preparatory to cooking.

မွှတ်, *v.* to be fine, ညက်; to be very smooth; to be rapid, as a wheel in motion, so that the several spokes are indistinguishable; to be friable, easily crumbled; applied to some kinds of insipid fruit, အသားအရည်ညက်လိုက်သည်မှာမွှတ်နေရသည်; အလွန်ချောသည့်သက္ကလတ်မွှတ်နေရော့သည်; ရထားဘီးလည်လိုက်ထာ၊မွှတ်နေရသည်; သခွားသီးအလွန်မွှတ်သည်၊စားမကောင်း။

မွှန်, *v.* to be stifled, suffocated, as with smoke, dust, etc.; to be stupefied, astonished; to experience a stinging sensation in the nose, as when inhaling sal volatile or smelling salts; or a pungent sensation, as

when inhaling the odor of chilies, onions, etc.; ဒိုးဒိုးမွှန်သည်; မွှန်နေအောင်ကြောက်သည်; ငရုတ်သီးမွှန်သည်။

မွမ်း, 1 (from မွမ်း, to be decorated), v. to put on by way of ornament, to decorate, adorn, မွမ်းတင်သည်။

မွမ်း, 2, v. to gash, as fish or flesh preparatory to cooking, ငါးကိုထားနှင့်မွမ်းသည်, အမည်းသားကိုဓားနှင့်မွမ်းသည်။

မွာ, *see* မြွာ, v. to gash obliquely, as fish for cooking or drying.

မွား, v. to be very small, diminutive; *not used singly*; လွှေး; *n.* a tick, အလွှေး, a parasitic mite which infests bullocks, horses, goats, etc., နွားမွား, ပိုးကောင်မွားကောင်, ပိုးမွားတိရစ္ဆာန်; ပြည်လွှေးပြည်မွား, petty thieves.

မွှေ, v. to stir up, agitate; to disturb, annoy, vex; *more than* နှောင့်ယှက်; to rummage; ထမင်းအိုးမွှေလိုက်ပါ, တင်းကျိုးမွှေသည်; ဆေးမွှေသည့်ရေ; to stir up medicine in water. The Arakanese use မွှေ in the sense of searching a house or person, as for stolen property, in lieu of ရှာ။

မွှေနှောက်, v. same, သတ္တဝါတို့နှလုံးကိုရိုးရင်းခြင်းမွှေနှောက်တတ်သောတကျော, ဆူဆေးကိုမွှေနှောက်ပြီးသောက်သည်။

မွှေနှောက်ရှာ, v. to ransack, to search unceremoneously.

မွှေ့, v. to twirl about, to make whirl around itself; *comp.* ဝင်; နွားရွတ်ကိုဆွဲမွှေ့သည်, ချောင်ကိုဆွဲမွှေ့သည်။

မွှေ့နှောက်, v. to whirl around by the hair of the head.

မွှေ့ယမ်း, v. to whirl around (*trans.*); to pull about here and there, မြက်ကိုမြင်းမွှေ့ယမ်းလို့ပရမ်းပတာဖြစ်ကုန်ပြီ, ဆံပင်ကိုဆွဲကိုင်မွှေ့ယမ်းသည်။

မွှေး, v. to smell sweet, be fragrant, ဆီနံ့မွှေးသည်, ပန်းနံ့မွှေးသည်; အိတင်းမွှေးသည်။

မွှေးကြိုင်, မွှေးကြိုင်, မွှေးထုံ, မွှေးပျံ့, v. *see the parts.*

မွှေးသင်း, မွှေးသိမ်, v. same as မွှေး, (*infreq.*).

မြွင်း, v. to gash, as fish or flesh preparatory to cooking.

မြွာ, *see* မြွာ, v. to gash obliquely, as fish for cooking or drying.

ယ

ယ, the twenty-sixth consonant in the Burmese alphabet.

ယက်, 1, v. to strike or impel with a stroke toward one's self; to scratch, as a fowl, or paw the earth, as a horse or dog, ခွေးမြေကြီးကိုယက်သည်; ရေတွင်းကိုလက်နှင့်ယက်၍လုပ်သည်။

ယက်, 2, *n.* water flying off when dashed against some substance, ယက်ကြီး, ယက်ခိုလိုက်။

ယက်ကြောင်း, *n.* the wake of a vessel, သင်္ဘောနောက်သို့ယက်ကြောင်းစီး လိုက်သည်။
ယက်ထ, *v.* to fly off or dash, as water, အလှိုင်းယက်ထသည့်ရေ။
ယက်ပန်းစား, *v.* to rush through the water, so as to raise a spray under the bow, as a boat, အလှိုင်းယက်ပန်းစားသည့်ရေ။
†ယက်မန်း (*pron.* ယမန်း), *n.* rice porridge, one kind of ယမကာ။
ယက်မန်းရည်, *n.* same as ယက်မန်း။
†ယက်သွဲ့, *n.* a woven bamboo scoop for catching small fish and prawns.
ယခင်, *n.* or *adv.* past time, အထက်, အရင်; ယခင်ပြောသည့်စကားနှင့်ယခု ပြောသည့်စကားမညီပါ, ရှေးယခင်, ယခင်ကာလ (*Colloq.*).
ယခု, *n.* or *adv.* the present time.
ယခုကဲ့သို့, *adv.* as at the present time.
ယခုနေ့, *n.* to-day, the present day, ယနေ့, ခုနေ့။
ယခုမှ, *adv.* only just now; *frequently used for* ယခုမှာ။
ယခုမှာ, *adv.* now, as it is.
ယခေါင် (from ခေါင်), *n.* time pertaining to the remotest antiquity (*obsolete except in writings*), ယခေါင်ရှည်ကာလလွန်လျှော့ကပင်၊လင်မယား ဖြစ်လျက်ရှိကြပါသည်။
ယင်, *n.* the common house fly; any flying insect.
ယင်အုံ, *v.* to collect together, as a swarm of flies.
ယင်ဝိုး (*pron.* ဝိုး), *n.* the jumping spider that springs on its prey.
ယင်ချေး (*pron.* ကျီး), *n.* a freckle, ယင်ကြီးဥ။
ယင်ချေးဥ, *v.* to deposit eggs, as flies; to flyblow.
ယင်ချောက် (*pron.* ကျောက်), *n.* a fly-flap, a chowry, ယင်ချောက်ယပ်။
ယင်နား, *v.* to light on, to settle, as a fly.
ယင်ပျား (*pron.* ဗျား), *n.* a small kind of honeybee, ယင်ပျားငုံ။
ယင်မဲကြိုင်း, ယင်မဲကြိုင်း, *n.* the bluebottle fly, sometimes called ယင်မဲရောင်း။
ယင်ရဲ, *n.* a small red fly.
†ယင်ကမ်း, *n.* the edible *zalacca*, a kind of tree.
ယင်ကမ်းချည်, ယင်ကမ်းချို, *n.* varieties of the same.
ယင်တောင်, *n.* a kind of bird (Pali မန္တာလက).
ယင်တောင်စာ (*pron.* ဇာ), *n.* a kind of bird.
ယင်တောင်စား, *n.* a kind of fish.
ယင်တောင်တန်း (*pron.* ဒန်း), *n.* a row of people walking abreast; *adv.* abreast, စစ်သည်များယင်တောင်တန်းချီတက်ကြသည်။
ယင်း, 1, *pron. a.* that, ယင်းအကြောင်းတို့ကြောင့်။
ယင်းသို့, *pron. a.* such, of that sort, ယင်းသို့တပြီးကား, ယင်းသို့ဖြစ်သော် လည်း (ဤသို့ဖြစ်သော်လည်း), ယင်းသို့အမိန့်ရှိလာရကား; ယာင်း and ယင်း

သို are rare in colloquial, but are frequently found in old writings.

ယင်း, 2, *n.* a bamboo texture set up in a rivulet or in a fishery, to intercept fish; a texture made of finely split bamboos used for window shades and veranda curtains; a chick, ယင်းကာ, ယင်းဆွဲ (122).

ယင်းကပ် (*pron.* ဂပ်), *n.* the above bamboo texture spread on the thwarts of a boat.

ယင်းကာ, *v.* to screen with chicks.

†ယင်းတိုက် (*pron.* ဒိုက်), *n.* Moulmein ebony; blackwood.

ယင်းနွယ်င်း, *n.* the *Vitis Linnæi*, a kind of creeper.

ယင်းသိမ်, *n.* the *Vitis auriculata*, a large, woody climber, producing bunches of smooth, red, almost globular berries the size of grapes.

†ယင်းပြား (ပင်), *n.* a kind of medicinal plant, the *Ancistrolobus mollis*.

ယင်းမ (or မာ), *n.* a species of *Chickrassia* producing the Chittagong wood.

ယင်းရည်း (ပင်) (*pron.* ရဲ), *n.* a kind of tree, a species of *Myrobalan*, the *Lumnitzera racemosa*.

ယင်းရည်းမျောက်ခြီး, *n.* a plant of the genus *Borago*, the *ehretia*.

ယင်းရည်းလိုက်, *v.* to be partial in deciding, to be biased, သည့်အမှုကို ယင်းရည်းလိုက်လို့မပြောပါနှင့်၊မှန်ရာကိုသာပြောပါ, do not be biased in stating the case, but tell only what is true.

ယစ်, *v.* to be drunk, intoxicated, တယ်မမူးလှဘူး၊ယစ်တစ်တစ်ရှိသည်။

ယစ်ထုပ်, ယစ်ထုပ်ကြီး (from ထုပ်, to wrap up), *n.* a sot, သည်သူယစ် ထုပ်ကြီးကဘဲ (*Colloq.*).

ယစ်မူး, *v.* same as ယစ်, အရက်ယစ်မူးလို့လူမှန်းမသိ, အရက်ယစ်မူးလို့လမ်းမှာ လဲနေသည်။

ယစ်မျိုး, *n.* any intoxicating drug or liquor, သူရာ, မေရ, ယစ်မျိုးငါးပါး၊ ဘိန်း၊ဘင်း၊ကစော်၊ဆေးခြောက်၊အရက်။

ယစ်မျိုးဥပဒေ, *n.* the Excise Act.

ယဇ် (Pali ယာဇ), *n.* a sacrifice, an animal offered in sacrifice, ယဇ် နတ်တင်။

ယဇ်စာ, *n.* sacrificial food.

ယဇ်ဆရာ, *n.* a priest, ယဇ်ပုရောဟိတ်။

ယဇ်ပလ္လင်, *n.* an altar.

ယဇ်ပုရောဟိတ်, *n.* a priest, ယဇ်ဆရာ။

ယဇ်ပူဇော်, *v.* to offer a sacrifice.

ယဇု (Pali), *n.* one division of the Vedas, the Yajur Veda; *see under* ဗေဒင်။

ယည်, 1 (*pron.* ယဉ်) (Pali ယာနံ), *n.* a carriage, a vehicle of any

kind; particularly applied to certain official palanquins, ယည်ဆောင်, ယည်စီး, ယည်ထမ်း, ယည်အမှုထမ်း, ယည်ပေါင်း; light-built ornamented bullock carts with a hood are called လှည်းယည်။

ယည်ပေါင်း (*pron.* ယဉ်ပေါင်း), *n.* the hood or top of a palanquin, ornamented carriage, or cart.

ယည်, 2 (*pron.* ယဉ်), *v.* to be tame; to be civilized; to be graceful, လှတမျက်နှာ၊ယည်တကိုယ်လုံး; to be delicate in scent, as a flower, ပန်းအနံ့ယည်သည်; to lose strength or efficacy, as a drug or medicine, ဆေးယည်သည်; ယည် is also used in the sense of a malarial locality becoming less so, owing to cultivation, increase of population, etc., သည်အရပ်ဌာအရင်ကကဲ့သို့မဖျားပါ၊တော်တော်ယည်ပါပြီ။

ယည်ကျေး, *v.* to be well-bred, genteel, polite, complaisant; to be elegant in speech, စကားယည်ကျေးသည်; *see* သိမ်မွေ့; applied to things, to be handsome and fashionably made, ပုဆိုးအဆင်ယည်ကျေးသည်, အိမ်ဆောက်ပုံယည်ကျေးသည်; သည်မိန်းမကလေးအလှဖြင့်မလှဘူး၊ သို့သော်ယည်ဖြင့်ယည်ကျေးသည်။

ယည်င်, *v.* to be polite in speech (*infreq.*).

ယည်ပါး, *v.* to be tame, familiar (when applied to animals); to have sexual intercourse before marriage; ကျွန်ုပ်ဒရယ်ကလေးကျွန်ုပ်လက်ဝယ်သို့ရောက်သည်မှာဘာမျှမကြာသေးသော်လည်း၊အလွန်ယည်ပါးလှပြီ, though scarcely any time has elapsed since my little deer came into my possession, it has become very tame indeed.

ယည်ယည်, *adv.* tamely, စိတ်နှိုက်သည်းခံသည်နှင့်။

†ယည်မင်း (*pron.* ယမင်း), *n.* a doll, ယည်မင်းရုပ်။

ယည်း (*pron.* ယဉ်း), *v.* to break out afresh after appearing to be cured; *see* အနာယည်း။

ယတြာ (*pron.* ယဒရာ) (Pali), *n.* certain magical observances, ယတြာကြေ, ယတြာမကြေ, ယတြာကောင်းလျှင်မင်းလောင်းပျောက်သည်။

ယတြာဆင်, ယတြာပြု, *v.* to practise such observances (*in ordinary parlance*), in order to avert some danger foretold by an astrologer or fortune teller.

ယနေ့, *an abbrev. of* ယခုနေ့, *n.* to-day, ၎င်းအမှုကိစ္စများကိုယနေ့ပြီးအောင်လုပ်ရမည်; *in colloquial corrupted into* ကနေ့ (*pron.* ဂနေ့).

ယန္တရား, *n.* any engine or machinery, ယန္တရားစက်။

ယန္တရားစက်, *n.* same; ယန္တရားစက်ဆရာ, a mechanical engineer.

ယပ်, *n.* a fan, ယပ်တောင်; a punka, ယမားယပ်; *v.* to fan; to beckon with the hand, လက်ယပ်, လက်ယပ်ခေါ်။

ယပ်ခတ်, *v.* to fan, ယပ်ခတ်စမ်းပါ။

ယပ်ဆွဲ, *v.* to pull a punka: to hang a punka.
ယပ်တောင်, *n.* a fan.
ယပ်ပေါင်, *n.* a punka pole.
ယပ်ရိုး. *n.* the handle of a fan. ယပ်ရွက်, *n.* the leaf of a fan.
ယဗိန်း (*pron.* ယဖိန်း), *n.* a Yabein, one of the race of Yabeins. They live in the Prome and Toungoo districts, and gain their livelihood by rearing silkworms.
ယမကာ, ယမခေတာ, ယမသွ, *n.* executioners in hell; ငရဲသူငရဲသားများကိုခေါင်ထိန်းအုပ်ချုပ်ရသောငရဲမင်း; ယမမင်း (ငရဲမင်း); applied figuratively to overwhelming misery. ယမတောသယမကာလက်သို့ရောက်သလိုဘဲဒုက္ခခံရသည်။
ယမကာ, *n.* a certain preparation of sweet liquor made of jaggery, tamarinds, etc., အရေဖျော်ယမကာ။
ယမင်း (ပင်), *n.* the *Aporosa villosa*, a tree leafless in the hot season, exuding a red resin, and growing to the height of twenty-five or thirty feet.
ယမန်, *n.* time recently passed, ယမန်ကာလ။
ယမန်နေ့, or ယမနေ့, *n.* a day lately passed, the other day.
ယမန်နှစ်, or ယမနှစ်, *n.* a year lately passed.
ယမန်လ, *n.* a month lately passed.
†ယမန်ကာ, *adv.* in an unfinished, unworkmanlike manner. *In modern colloquial* this word has become corrupted into သမန်ကာ, သမန်ကာလျှံကာလုပ်သည်။
ယမန်း, *see* ယာက်မန်း, *n.* a kind of rice porridge.
ယမနေ, *n.* a kind of tree, clogwood; used for building purposes, and for making cartwheels.
ယမား, 1, *n.* a punka, suspended fan. ယမားယပ်။
ယမား, 2, *n.* one kind of royal umbrella, ယမားထီးတော်။
ယမိုက်, 1. *n.* a miracle by which a Buddh exhibits his body half fire and half water, ယမိုက်ပြာဋိဟာ။
ယမိုက်. 2, *n.* the sixth book of the third grand division of the Buddhist Scriptures; *see under* အဘိဓမ္မာ; ယမိုက်ဆယ်ကျမ်း။
ယမ်း, 1, *n.* gunpowder; saltpetre.
ယမ်းချေးခါ, *v.* to discharge the contents of a gun in order to clean it, or for safety's sake.
ယမ်းခြင်, *n.* the quantity of gunpowder sufficient for one charge, ယမ်းတလက်စာ။
ယမ်းစိမ်း, *n.* saltpetre, nitre.
ယမ်းတောင့် (*pron.* ဒေါင့်), *n.* a crystal of saltpetre; a cartridge.

ယမ်းတောင့်အိတ်, *n.* a cartridge box.
ယမ်းတိုက် (*pron.* ဒိုက်), *n.* a gunpowder magazine.
ယမ်းထ, *v.* to explode, as gunpowder, ယမ်းမှုတ်သည်။
ယမ်းထိုး, *v.* to load a cannon or gun.
ယမ်းထိုင်း, *v.* to be damp, as gunpowder.
ယမ်းဘူး, *n.* a powder flask.
ယမ်းဖော်, *v.* to make gunpowder.
ယမ်းမြေ, *n.* earth impregnated with saltpetre.
ယမ်းမှုတ်, *v.* to explode, as gunpowder,ယမ်းထသည်။
ယမ်းရုံ, *n.* a gunpowder manufactory.
ယမ်း, 2, *v.* to strike right and left, or to make any rapid motion from side to side, ခြေနှင့်ယမ်းသွားသည်, လက်နှင့်ယမ်းသွားသည်; to flourish, as a stick, တုတ်နှင့်ယမ်းသည်; to waddle as a duck, ဝမ်းဘဲယမ်းသွားသည်; to do at random, ယမ်းလုပ်, ယောင်။
ယမ်းဆ, *v.* to guess, conjecture; *comp.* ဆ; ယမ်းဆလို့သာမြော်ရသည်, ယမ်းဆရေးသည်။
ယမ်းတမ်း, ယမ်းတား, *v.* to make a conjectural calculation, ယမ်းတီးယမ်းတားစမ်းလုပ်သည်။
ယမ်းတမ်းယမ်းတမ်း, *adv.* guessingly, at random; ယမ်းတမ်းယမ်းတမ်းနှင့်သွားသည်, to go from side to side in walking, to walk in a wabbling manner; ယမ်းတမ်းသန်းတမ်းလုပ်သည်။
ယမ်းပြော, *v.* to speak at random.
ယမ်းယော်, *v.* to guess at random; not used in ordinary colloquial but met with in songs; ယမ်းယော်၍သာခေါ်သည်, to call out to a person, not being certain of his exact locality.
ယရှား, *n.* a long strip of cloth attached to the front of a bier of notable persons, and carried by several persons in a procession, တလား၊ပြာသာဒ်၊စည့်ဘား၊ယရှားဆွဲ။
ယယ်, *n. affix*, and; used in enumerating a succession of things, the initial letter adapting itself to the preceding word for the sake of euphony, as ဆွမ်းယယ်, သဗိတ်ကယ်, etc. (*Colloq.*).
ယသ (Pali), *n.* splendor of attendants, equipage, etc., အခြံအရံအကျော်အစော, အခြံအရံနှင့်ပြည့်စုံသောယသ, အကျော်အစောနှင့်ပြည့်စုံသောယသ။
ယသော်ဓရာ, *n.* Yasodhara, wife of Prince Sidhartha (who became Gautama the Buddh).
ယဟူဒီ, *n.* a Jew, ယုဒလူ။
ယံ (Pali ယာမ, a portion, division, အပိုင်းအခြား), *n.* a watch, an indefinite period of night; there are three of these, *viz.*, ညဦးယံ, the early

part of the evening, သန်းခေါင်ယံ, the time of midnight, မိုးသောက်ယံ, the time of morning; the place of, or about a thing, as တိမ်ယံ, the place of, or about the clouds; အပေါ်ယံ, the outside, surface.

ယာ, 1, *n.* a cultivated spot of ground, ယာခင်း, တောင်ယာ, တောင်သူယာခုတ်, ယာခုတ်ကိစ္စလည်းပြီးစေဦးတော့။

ယာမြေ, *n.* land producing millet, sesamum, cotton, indigo, etc.

ယာ, 2, *v.* to make a quid of betel, ကွမ်းယာ, ကွမ်းယာပေးပါ။

ယာကွတ်တီ, *n.* a medicinal drug.

ယာဂု, *n.* a certain preparation of boiled rice mixed with sundry ingredients; one kind of ထမင်းနယ်; တခွိတ္တွလပြည့်ယာဂုထိုးပွဲ။

ယာစကာ, *n.* a mendicant, beggar, ဖုန်းစား, သူဖုန်းစား, သူတောင်းစား။

ယာစကာမ, *n.* *a term of reproach*, addressed to a woman, မိန်းမရှင်မ။

ယာမာ, *n.* the third stage of the world of *nats*; *see under* နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်။

ယာယီ, *a.* temporary, used for a short time only.

ယာယီအိမ်, ယာယီတဲ, *n.* a building for temporary residence

ယာယီနန်း, *n.* a temporary palace, ယာယီနန်းတော်။

ယာယီပြောင်း, *v.* to remove to a temporary residence.

ယား, *v.* to itch.

ယားကျိကျိ, ယားကျိယားကျိ, *adv.* with light itching, ကိုယ်၌ယားကျိကျိရှိသည်။

ယားတားတား, ယားယံယံ, *adv.* same; ကျောကယားတားတားရှိသည်။

ယားနာ, *n.* the itch in an advanced stage; *comp.* ဝဲ။

ယားယံ, *v.* to itch; *more intense than* ယား, ယားယံသောရောဂါ။

ယိ, 1, *see* ရိ, *v.* to be rotten, as cloth.

ယိ, 2, *see* ရိ, *v.* to gleet, discharge pus, as a sore.

ယိမ်း, *v.* to lean, be inclined, တိမ်း; *less than* ယိုင်; အိမ်ပျက်လို့ယိမ်းသည်; သစ်ပင်ယိမ်းသည်; စကားယိမ်းပြောတတ်သည်။

ယိမ်းက, *v.* to dance by posturing, to dance at a ယိမ်းပွဲ။

ယိမ်းတိမ်း, *v.* same as ယိမ်း, ခင်ဘျားစိုက်သည့်တိုင်မမတ်ဘူး၊ယိမ်းတိမ်းတိမ်းရှိသည်။

ယိမ်းပွဲ, *n.* a posture-dance *pwe*.

ယိမ်းဘီယိမ်းပါး, *adv.* leaning to one side and the other, as a drunken man, ယိမ်းဘီယိမ်းပါးလဲလုလဲချင်သွားသည်, သည်သစ်ပင်လေတိုက်လို့ယိမ်းဘီယိမ်းပါးနေပြီ၊လဲတော့မည်။

ယိမ်းယိုင်, *v.* to lean, to be out of perpendicular.

ယိရှားပန်းလျှ, *see* ရိရှားပန်းလျှ, *adv.* in most poor and wretched plight.

ယိသဲ့သဲ့, *see* ရိသဲ့သဲ့, *adv.* vaguely, indefinitely, insinuatingly.

ယီးကာယောင်ကာ (*rare in colloq.*), **ယီးတီးယားတား** (*more common*),

ယိုးတိုးယောင်တောင်, *adv.* indefinitely, ambiguously, evasively; waveringly, hesitating between two; ယိုးတိုးယားတားလုပ်သည်, to shilly-shally; ယိုးတိုးယားတားလူ, a man of doubtful or undecided character; တမြို့ရောက်ကာလ၊ အသိအကျွမ်းမရှိသောကြောင့်၊ ယိုးတိုးယောင်တောင်နှင့်၊တယောက်တည်းအနေအထိုင်ရခက်သည်။

ယုဇန, *n.* suspicion, doubt.

ယုဇနကင်း, *v.* to be free from suspicion, ထိုသူအပေါ်၌ယုဇနကင်းလောက်အောင်ထပ်မံ၍မေးပါဦး, re-examine that person sufficiently to free him from suspicion.

ယုဇနရှိ, *v.* to be suspicious, doubtful, မိမိစိတ်ကိုပင်မိမိယုဇနရှိသည်, he is doubtful even of the state of his own mind.

ယုဇနာ (ပင်), *n.* a kind of flowering tree.

ယုတ်, *v.* to be inferior, mean, ငါ့မြင်းအောက်ယုတ်သောမြင်း, a horse inferior to my horse, ညံ့; to fall short, to decrease, become less, inferior, to degenerate, ဆုတ်ယုတ်, လျော့; to be abject, base; နှစ်ဆယ်တက်မယုတ်ဘူး, မိမိသုံးဆောင်သည်ထက်ယုတ် သောအာဟာရကို ပေးလှူခြင်းသည်ဒါနဒါသဖြစ်သည်, the offering of food inferior in quality to that partaken of by one's self is (termed) a slave's offering: မယုတ်မလွန်စေရ၊အမှုတော်ကိုထမ်းရမည်, နှစ်နာရီမယုတ်ပါဘူး၊ နှစ်နာရီကျော်စရာရှိသည်. *Der.* ရုတ်။

ယုတ်ညံ့, *v.* to be inferior, mean; to be abject, base; ဆိုးကောင်းယုတ်ညံ့ဖြစ်ပျက်ဟူ၍ရေးမှတ်ပါသည်။

ယုတ်မာ, *v.* to be vile, depraved, wicked, unprincipled, base, degraded, ဆိုးညစ်, အလွန်သဘောယုတ်မာသည့်သူ။

ယုတ်လျော့, *v.* to fall short, to decrease, become less, inferior.

ယုတ္တိ (Pali), *n.* credibility, ယုတ္တိတင်, ခင်ဗျားပြောသည့်စကားယုတ္တိရှိပါ၏, there is credibility in the words you speak, စကားယုတ္တိမညီကွဲပြား၊ တခွန်းတပုံပြောဆိုသောကြောင့်။

ယုတ္တိဆင်, *v.* to invest with an air of credibility; to render plausible; used in a bad sense.

ယုတ္တိတွက်, *v.* to parse, a term used in Pali grammar, ရုပ်တွက်။

ယုတ္တိယုတ္တာ, *n.* same as ယုတ္တိ; သူ့စကားယုတ္တိယုတ္တာမညီ, his language is not in accordance with what is credible.

ယုတ်ပတ်, *v.* to suspect, think ill of, whether justly or not; often used when a married woman is suspected of an intrigue.

ယုဒ, *n.* a Jew, ယုဒလူ, ယဟူဒီ။

ယုန်, *n.* a hare; သဘော်ယုန်, ယုန်ကတောင်ပြေး၊ ခွေးမြောက်ကလိုက်: a rabbit; "the Easterns speak of the hare in the moon as we do of the

man in the moon." M B. The Burmese believe that the figure of a hare is in the moon, and that the figure of a peacock is in the sun; hence the saying လယုန်ပျောက်လျှင်၊ မုန်းပါမည်, which is equivalent to telling a person that one's affection for him is undying.

ယုန်ထောင်, v. to set a snare for hares.

ယုန်လိုက်ခွေး, n. a harrier.

ယုယ, v. to take tender care. သားသမီးကိုအလွန်ယုယနိုင်သည့်မိဘ, မြင်းကိုသူသခင်ကယုယကျွေးမွေးသည်။

ယုံ, v. to believe, have confidence in, to trust; လူယုံ; အတွင်းလူယုံ, a confidant; မယုံသင်္ကာရှိ, တခါမယုံ၊ဆယ်ခါ (123).

ယုံကြုံ, v. to regard as wholly trustworthy (*rare in colloq.*).

ယုံကြည်, v. to believe cordially, to trust implicitly, ကျွန်တော်လူမောင်ဘခင်ကိုယုံကြည်ပါသည်. I implicitly trust my man, Maung Ba Kin.

ယုံစား, v. same as ယုံကြည်။

ယုံတမ်း (*pron.* ဒမ်း), *a.* and *adv.* plausible, having the semblance of truth, ယုံတမ်းစကားပြောသည်။

ယုံထောက်တန် (*pron.* ဒေါက်), ယုံထောက်သင့်, *v.* to be presumptive evidence, to be probably true, သူပြောသည့်စကားယုံထောက်သင့်ပါ၏။

ယုံဘွယ်, *a.* credible, ခင်ဗျားပြောသည့်စကားယုံဘွယ်ရာအကြောင်းမရှိ။

ယုံမှတ်, *v.* to accredit.

ယုံမှား, *v.* to doubt, ဝိစိကိစ္ဆာရှိ, သင်္ကာရှိ; ယုံမှားခြင်း, doubt.

ယုံမှားဘွယ်ဖြစ်, *v.* to be questionable.

ယွန့်, *v.* to be contracted, drawn into a small compass; to shrink, as flannel, cloth, etc., သက္ကလတ်ရေစိုလိုက်လို့ယွန့်သွားသည်။

ယွန့်ယွဲ့, *v.* *see the parts.*

ယူ, *v.* to take; to be of opinion; ယူကျုံးမရ, to be irrevocable, past recall, ယူကျုံးမရဖြစ်ရသောခြင်း, အသက်နှလုံးယူကျုံးမရ၊ မိတ်ကမဆည်နိုင်အောင်မျက်ရည်အသွယ်သွယ်ယိုစီးလျက်. *Der.* အယူ။

ယူခဲ့, *v.* to bring.

ယူငင်, *v.* *see the parts*, သည်ဥစ္စာကိုယူငင်ခဲ့ပါ, ဥစ္စာပစ္စည်းမယူငင်နိုင်၊ လက်လွတ်ထွက်ပြေးပါရသည်။

ယူဆား, *v.* to comprehend; to believe (*infreq.*).

ယူဆ, *v.* to be considerate; to restain the feelings, ချုပ်တည်း; *comp.* အောင့်သည်, ချိုသိပ်သည်; something between တွေးဆ, and နှလုံးပိုက်ဖိ, to take into the mind.

ယူဆောင်, *v.* to take and carry; to bring, fetch.

ယူတ, *v.* to complain, utter expressions of regret for the absence or loss of some one beloved, တ, တယူ, တသ (*not used in colloq.*).

ယူထား, *v.* to secure, ငွားကိုယူထားလိုက်ပါ။
ယူပြန်, *v.* to re-assume.
ယူလာ, *v.* to bring, ယူခဲ့။
ယူသွား, *v.* to take away, *lit.* to take and go.
ယူဇနာ (Pali ယောဇန), *n.* a measure of length equal to 6,400 *tas* (အတာ), or four *ga-wokes* (ဂါဝုတ်), or thirteen and one half English miles; according to Latter, twelve miles, five furlongs; according to Childers, twelve miles.
ယေဘုယျ (Pali), *adv.* for the most part, generally, in the main, အများအားဖြင့်, သည်သူသတောယေဘုယျအကောင်းအဆိုးကြီးသည်, သည်မြို့သား ယေဘုယျဆင်းရဲတတ်ကြသည်။
ယေဘုယျအပ္ပက, *adv.* the many with the few, အနည်းနှင့်အများ။
ယဲ့, *v.* to be loose, flimsy, as badly woven cloth; *chiefly reduplicated and used adverbially.*
ယဲ့ယဲ့, *a.* worn out, exhausted, အားကုန်လို့ယဲ့ယဲ့ကလေးရှိတော့သည်; *adv.* slightly; *affixed to* ရှု, *and* ငန်, သကြားကိုဆားမှတ်လို့ဟင်းခတ်မိသည် အတွက်၊ ရှုယဲ့ယဲ့နှင့်စားရ၍မကောင်း။
ယော, 1, *n.* one of the race of Yaws, living west of the Irrawaddy River, and east of the Arakan Yoma range.
ယော, 2, *int.* there now! expressive of disapprobation, surprise, or fear, ယော၊ကြည့်စမ်းပါ, ယော၊တခါဖြင့် (ဖြစ်လျှင်) ကျားနှင့်တွေ့ပြီ။
ယောက်, 1, *n.* a ladle; *not used singly.*
ယောက်ချို, *n.* a cup-like ladle, ဟင်းချို။
ယောက်မ, *n.* a pudding stick, a flat wooden spoon used to stir rice when cooking; *fig.*, a mischievous person, သည်သူယောက်မကြီးတစ်ခုဘဲ။
ယောက်, 2, *v.* to wind around, as thread on a spool, တည်ငင်းလုံးနှင့်ချည် ကိုယောက်သည်; or on the quill of a shuttle, ရက်ဖောက်နှင့်ချည်ကို ယောက်သည်; or as a garment thrown around the neck, ပုဆိုးလည်ပင်း ယောက်လို့ကျေးတောသားလိုဘဲတယ်ရှိင်းသည်, ပဝါလည်ပင်းယောက်သည်။
ယောက်ရိုး, ယောက်ရိုးတံ, *n.* the handle of a spool or reel, used when winding thread.
ယောက်လည်တံ, *n.* the spindle of a spool.
ယောက်, 3, *num. aux.* applied to mankind or superior beings; in the latter case not respectful; လူတယောက်, ဘုန်းကြီးတပါး, မင်းတပါး, ဘုရားတဆူ။
ယောက္ခမ, *n.* a father-in-law, or mother-in-law.
ယောက္ခမမိန်းမသူ, *n.* a mother-in-law.
ယောက္ခမယောက်ျားသူ, *n.* a father-in-law.

ယောက်ဖ, *n.* a brother-in-law, a wife's brother; a man's sister's husband; ယောက်ဖအကြီးအငယ်။

ယောက်ဖခွေးခေါ်, *n. lit.* brother-in-law call the dog, a bird that usually lives in dense forests, whose note has a striking resemblance to the sound of these words.

ယောက်မ, *n.* a sister-in-law, a husband's sister; a woman's brother's wife; ယောက်မအကြီးနှင့်အငယ်။

ယောက်ယက်ခတ်, *v.* to be restless, meddlesome, disorderly, as children, ဆော့, ဆော့ကစ်; *commonly used adverbially,* သည်ကလေးတသြုလို ယောက်ယက်ခတ်နေသလဲ။

ယောက်ယီးယောက်ယက်, *adv.* in a restless, unsettled, disorderly manner, ကယောက်ကယက်, ဇွဲမြဲ့, ယောက်ယီးယောက်ယက်ရှိင်သည့်လူ။

ယောက်သွား, *n.* a bi-valvular shellfish, as an oyster, clam, mussel; *comp.* ခရု။

ယောက်သွားခုံး, *n.* a convex shellfish. *Der.* ခုံးသွားကျဲ။

ယောကျ်ား, *n.* a male of the human race, a man; a man in the eminent sense of the word; used as a polite substitute for လင်, ကျွန်ုပ ယောကျ်ားသည် (*pron.* သယ်).

ယောကျ်ားအင်္ဂါ, *n.* the male organ, ယောကျ်ားကိုယ်။

ယောကျ်ားကောင်း, *n.* a man of strength, whether physical or mental, ယောကျ်ားကောင်းစင်စစ်ဖြစ်ရပါလို၏, a prayer frequently offered by women.

ယောကျ်ားမြဲ, *v.* to be bold, fearless, as a man should be; used in commendation.

ယောကျ်ားပွဲ, *n.* any manly sport, or sport which is exclusively engaged in or witnessed by men.

ယောကျ်ားဘဝ, *n.* a state of existence as a man, as distinguished from that of a woman, ယောကျ်ားဘဝမရဘဲရှိရပါစေ; an imprecation frequently used by men when asserting their innocence. etc.

ယောကျ်ားမင်းသွီး, *n.* a male actor who takes the part of the princess in a dramatic performance, ယောကျ်ားမင်းသွီးမောင်မိန့်တိုင်။

ယောကျ်ားမြတ်, *n.* a man of superior virtue; a term usually applied to Bodhisats, ယောကျ်ားမြတ်တို့လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံတော်မူသောဘုရားလောင်း။

ယောကျ်ားယူ, *v.* to take a husband; in meaning similar to လင်နေ, but more polite; ယောကျ်ားရ, to have a husband.

ယောကျ်ားလက်သည်, *n.* an accoucheur.

ယောကျ်ားလျှာ (*pron.* ရှာ), *n.* a hermaphrodite, said to have the parts of a woman, but the passions of a man; *comp.* မိန်းမလျှာ။

ယောက်ျားပတ်, *n.* an article of male attire.

ယောက်ျားသနာ, *n. see* ယောက်ျား; ယောက်ျားသနာယူသည်. ယောက်ျားသနာရှာသည်, *used merely as an expletive to* ယောက်ျား; *comp.* မိန်းမသနာ။

ယောဂလေးပါး, *n.* four streams or currents which bear away human beings, *see* ဩဃလေးပါး, ကာမယောဂ၊ဘဝယောဂ၊ဒိဋ္ဌိယောဂ၊အဝိဇ္ဇာယောဂ; *comp.* အာသဝေါ။

ယောင်, 1, *see* ဆောင် (from ဦးဆောင်), *n.* the knot of hair as worn by men.

ယောင်, 2, *v.* to make a mistake, from absence or confusion of mind, from a sudden emotion, or from want of consideration; to be hysterically nervous, ယောင်တတ်သည်; to talk in one's sleep, အိပ်ပျော်ရာကယောင်စကားပြောသည်။

ယောင်ကန်းကန်း (*pron.* ကန်းဂန်း), *adv.* blindly, confusedly, **blunderingly,** ယောင်ကန်းကန်းနှင့်လုပ်သည်, ယောင်ကန်းကန်းနှင့်ပြောသည်။

ယောင်တားတား (*pron.* တားဒါး), ယောင်တောင်တောင်, ယောင်တီးတောင်တား, ယောင်တီးယောင်တောင်, ယောင်ဝေဝေ (*infreq.*), *adv.* same, ယောင်တားတားနှင့်တောင်စမ်းမြောက်စမ်းသည်, ယောင်တီးယောင်တားတယ်နိုင်သည့်လူ။

ယောင်ပေါင်, *v.* to imitate without consideration, to do because others do, အတုအပပြု, သူတပါးများသွားလို့သာယောင်ပေါင်၍လိုက်သည်, သူတပါးလုပ်လို့သာယောင်ပေါင်၍လုပ်ရသည်။

ယောင်မှား, *v.* same as ယောင်; *used chiefly as a verbal formative.* ထင်ယောင်ထင်မှားရှိသည်, အသိလားလို့ယောင်မှားခေါ်မိသည်။

ယောင်ယမ်း, *v.* same as ယောင်, ဗုဒ္ဓိသရဏံယောင်ယမ်းကာဖျာအကျိုးရသည်, ယောင်ယမ်းသီချင်းဆိုသည်, အိပ်ရာကထ၍ယောင်ယမ်းငိုမိသည်။

†ယောင်မ, *n.* a pudding stick; *see* ယောက်မ *under* ယောက်, 1.

ယောင်မဟင်းညို (ပင်), *n.* the *Sauropus albicans*, an erect, simple-stemmed undershrub, having minute stipules and lanceolate leaves. The fruit is snow-white and the size of a small cherry.

†ယောင်ယင်, *n.* the large hornbill, *Buceros Homrai.*

ယောင်ယင်နက်, *n.* the black hornbill.

†ယောင်ယောင်, *adv.* very little, ယောင်ယောင်သာနောက်ကျသည်, ယောင်ယောင်သာမှိသည်။

ယောင်ယောင်ကလေး, *adv.* same, ခင်ဘျားနှင့်ယောင်ယောင်ကလေးသာလွဲသည်၊ ခဏဆိုင်းလျှင်တွေ့သေး၏, ယောင်ယောင်ကလေးသာလိုသည်, သူထက်ယောင်ယောင်ကလေးကြီးသည်။

ယောင်း, *v.* to be very dry, tending to decay, အလွန်သွေ့ခြောက်; *less than* ဆွေးမြေ့; သစ်ယောင်း, ဝါးယောင်း, သည်သစ်ပင်အလွန်ယောင်းသည်၊ လေတိုက်မခံနိုင်ဘူး။

ယောင်းခြောက်, *v.* same as ယောင်း။

ယောဒနိ (Pali), *n.* the private parts, whether male or female; အဏ္ဍဇာ ယောဒနိ, ဇလာဗုဇာယောဒနိ, သံသေဒဇာယောဒနိ, ဥပပါတ်ယောဒနိ, "the four *yonis* or classes of birth or existence, *viz.* oviparous, viviparous, moisture-sprung and apparitional." *Childers.*

ယော့, *int.* here! take it! ယော့ယူလည့်; used in calling horses and bullocks, ယော့ယော့။

ယောင်ယမ်း, *v.* to guess at random; *see* ယမ်းယောင်။

ယို, 1, *n.* preserves, sweetmeats, confectionery.

ယိုကျို, *v.* to make confectionery; to season with sugar, ယိုထိုး။

ယို, 2, *v.* to leak; applied also to weeping, and to evacuating the intestines; to be made worse, be injured, damaged, ယွင်း; ရေယို, မျက်ရည်ယို, ဆင်မုန်ယို; ယို sometimes has the same meaning as လျော့, *e.g.*, ယိုလို့လည်းမလိုချင်ဘူး။ ပိုလို့လည်းမလိုချင်ဘူး; သွေးယိုထွက်, to issue forth, as blood, to bleed.

ယိုပေါက်, *n.* a crack or aperture at which water is let in or out.

ယိုဖိတ်, *v.* to leak and run over, as from a vessel, ပုကန်ထဲကတောင်းယို ဖိတ်သည်; *fig.*, ကာမဂုဏ်ယိုဖိတ်သောစိတ်။

ယိုယွင်း, *v.* to be made worse, be injured, damaged, ယွင်းယို, ချွတ်ယွင်း, ယိုယွင်းပျက်စီးသည်။

ယို, 3, *not used singly.*

ယိုထိုး, *v.* to mock by inviting to take a thing and then refusing to give it, calling ယိုယို, with an up and down motion of the forefinger; လှေပွဲပြိုင်သည့်အခါ နိုင်သောသူများကရှုံးသောသူတို့ကို ယိုထိုး၍ပြသည်; ယို ပည်၊ယိုသည်းဆန်တပြည်၊ယိုယဲ၊ယိုယဲ၊ဆန်တခွဲ, a mocking phrase used by children.

ယိုင်, *v.* to lean, be inclined; *more than* တိမ်း, and ယိမ်း; to spread unevenly, as the threads of coarse cloth, after being pulled in washing, etc., ရက်ကန်းသားယိုင်သည်; to go aside, မူးလို့ယိုင်သွားသည်, လမ်းကောင်းကောင်းမလျှောက်၊ယိုင်ယိုင်သွားသည်။

ယိုင်ညွတ်, *v.* to be bent downward.

ယိုင်တီးယိုင်တိုင် (*pron.* ယိုင်ဒီးယိုင်ဒိုင်), *adv.* staggeringly, နာလှန်ထစမ္ဘလမ်း ကောင်းကောင်းမလျှောက်နိုင်ဘူး၊ယိုင်တီးယိုင်တိုင်နေသည်, ရှုတ်ပြတ်လို့ရည်သွား ကျိုးလျှင်၊ရက်ကန်းသားယိုင်တီးယိုင်တိုင်နေတတ်သည်။

ယိုင်တိုင်တိုင်, *adv.* leaningly, ဘုရားထီးယိုင်တိုင်တိုင်ရှိသည်, အိမ်ယိုင်တိုင်တိုင် နေသည်၊လေလာလျှင်လဲတော့မည်။

ယိုစင်, *n.* a lookout, မျှော်စင်။

ယို့, 1, *v.* to keep the limbs in a snug, contracted posture, moving gently for fear of alarming, disturbing or offending; *comp.* ကြို့;

fig., to submit, defer to the wishes or opinion of another, သည်သူ သူတပါးအောက်က ယို့ပြောတတ်သည်; လူမမြင်အောင်နောက်က အသာယို့ထိုင်သည်, အရိုးရမင်းရှေ့မှာယို့သွားသည်။
ယို့တို့တို့, *adv.* in the manner above indicated, but in a less degree.
ယို့, 2, *int.* right! that's it! တော်လှပြီ (*obs.*).
ယိုး, *v.* to suspect of a crime, ကျွန်တော်မခိုးဘဲနှင့်သူခိုးယိုးခံရသည်။
ယိုးစွပ် (from စွပ်), *v.* to accuse on suspicion.
†ယိုးဒယား, *n.* a Siamese, ယိုးဒယားလူမျိုး; ယိုးဒယားပြည်, Siam; ယိုးဒယားရှမ်း, ယိုးဒယားလက်။
ယိုးဒယားပင်, *n.* the *Ochna Wallichii,* a tree sometimes fifty feet high. The leaves are minutely but sharply serrulate; the flowers which are large and bright yellow, appear on very long, slender pedicels; the styles are about an inch long.
ယိုးဒယားပန်းခက်, *n.* leaves and flowers carved on water stands, boats, etc.
ယိုးဒယားဘာသာ, *n.* the Siamese language.
ယိုးမယ်ဖြ (*pron.* ယမယ်ဖြ), ယိုးမယ်ဖွဲ့ (*more common*), *v.* to make an excuse on insufficient grounds; one kind of ဆင်ခြေတက်; အနည်းငယ်မမာ၊ယိုးမယ်ဖွဲ့လို့လူမမာလုပ်နေသည်။
ယိုးမယ်ရှာ, *v.* to search for a pretext, အကြောင်းမဲ့ယိုးမယ်ရှာနှိပ်စက်သည်။
ယွင်း, *v.* to settle out of place; one kind of ချွတ်ယွင်း; to deteriorate, become worse, ယိုယွင်း; *rarely used singly.* *Der.* မှားယွင်း။
ယွင်းချွတ်, *v.* to settle out of place, အလုပ်ကိုယွင်းချွတ်သည့်အချက်တစုံတရာမရှိဘူးပါ။
ယွင်းယို, *v.* to deteriorate, become worse, ကံကြမ္မာယွင်းယိုသည့်အခါ၊ဘုရားကိုသတိထားရမည်။
ယွန်း, 1, *n.* a mark or figure delineated or painted on lacquered work, တထပ်ယွန်း, နှစ်ထပ်ယွန်း, သုံးထပ်ယွန်း။
ယွန်းဆက်, *n.* a certain ornamental graduation in a double roof.
ယွန်းထိုး, *v.* to delineate on painted or lacquered work, အစ်များကိုယွန်းထိုးသည်။
ယွန်းထိုးသမား, ယွန်းသမား, *n.* a delineator in such work.
ယွန်း, 2, *v.* to move, change position, go or come (spoken of royalty), ရွှေ, ရှုစက်တော်ယွန်း, ဒေသစာရီယွန်းယွန်းချီတော်မူသည် (applied to a Buddh); *when reduplicated,* aside, removed to a little distance, as အရှေ့တောင်ယွန်းယွန်း, a little south of east.
ယွဲ့, *v.* to be drawn aside, be distorted, awry; to be one-sided, slanting off, ဖိုးယွဲ့လျှင်စလောင်းယွဲ့နှင့်ဖိတ်ရမည်, ခေါင်းယွဲ့သည်, ပစ်ယွဲ့သည်။
ယွဲ့အောင်ပြု, *v.* to distort (the features).

ယှွဲစောင်းစောင်း, ယှွဲတဲ့တဲ့, *adv.* one-sided, distorted, awry, မိမိလက်ရေးဖြင့် (ဖြစ်လျှင်) သေပါ၏၊ စာလုံးယှွဲစောင်းစောင်းရှိသည်, သည်မှန်ကိုကြည့်လျှင်မျက်နှာယှွဲတဲ့တဲ့နေသည်, သည်သူမိမိသျှောင်ကိုယှွဲတဲ့တဲ့ထုံးတတ်သည်။

ယှဉ် (*pron.* ရှဉ်), *v.* to put together side by side, or laterally (not end to end, as ဆက်); သည်လူနှစ်ယောက်မတ်တတ်ယှဉ်စမ်းပါ, as in matching two boxers, or measuring the respective heights of two persons; သတော်နှစ်စင်းယှဉ်ရပ်ကြသည်, ဆင်နှစ်ကောင်ယှဉ်၍ထိုးကြသည်, ပညာရှိသောသူကိုပညာမရှိသောသူက၊ ယှဉ်ပြိုင်သော်လည်း၊ မမှီနိုင်; to concern, appertain to, စပ်ဆိုင်, ကယ်တင်တော်မူခြင်းနှင့်ယှဉ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်း. *Der.* တိုင်းယှဉ်, နိုင်းယှဉ်။

ယှဉ်တွဲ, *v.* *see the parts*; လက်ချင်းယှဉ်တွဲ၍လမ်းလျှောက်သည်, နွားနှစ်ကောင်ယှဉ်တွဲ၍ရထားကိုကသည်။

ယှဉ်ဖျဉ် (*pron.* ဖျဉ်), *n.* a thick plank used in constructing the side of a ship.

ရ

ရ, the twenty-seventh consonant in the Burmese alphabet.

ရ, 1, *v.* to get, obtain, မိ, ရှာလို့ရ, မေးလို့မရ, ရမိအောင်ဘမ်းဆီးနိုင်; မရမက, *adv.* by extraordinary effort.

ရတတ်, *v.* to know how to get; to be rich. *In colloquial this word has been corrupted into* ရည်တတ်, when speaking of a person as being rich, ဥစ္စာပစ္စည်းရည်တတ်သည်; ရတတ်သမျှစုဆောင်းထားရသည်။

ရမိ, *v.* to obtain; to capture, as a criminal or rebel, ရမိပြီအပ်လာသည်။

ရလဒ်, *n.* a quotient, စား၍ရသောလဒ်။

ရ, 2, *verb. affix*, must, ဆေးကိုစားရမည်, ထိုအသီးကိုမစားရ; *frequently euphonic*; may, as ဤအသီးကိုစားရသလား, equivalent to ဤအသီးကိုစားရသောအခွင့်ရှိသလား, may I eat this fruit? can, as သည်လမ်းသွားရသလား, equivalent to သွားနိုင်သလား, can I go by this road? *i.e.*, သွားရန်အခွင့်ရှိသလား; followed by သည်, or ပြီ, ရ means to be under a necessity or obligation, နံနက်စောစောသွားရသည်, I had to go early in the morning; ငွေတထောင်လျှော်ရသည်, I was obliged to forfeit one thousand rupees; ကြိမ်ဒဏ်တကြိမ်ခံရပြီ, he has had to suffer the punishment of whipping once.

ရအောင်, *verb. affix*, *sign of the infinitive mood*, as ရေသောက်ရအောင်သွားသည်, he went to drink water (or in order to drink water), equivalent to ရေသောက်မည်သွားသည်; ခြင်းငှာ။

ရမည်အကြောင်း, *verb. affix*, *equivalent to* ရအောင်, *but more elegant*;

properly a sign of the potential mood, as ကျမ်းစာကိုသင်ရမည်အကြောင်းသွားပြီ။

ရက်, 1 (from အရက်), *n.* a natural day of twenty-four hours; a day of the month; အခါကြီးရက်ကြီး, *e.g.*, full moon of ဝါဆို; equivalent to the English "high day."

ရက်ကောင်း (ရွေး), ရက်မကောင်း (ရှောင်), *n.* a lucky or unlucky day; ရက်ကောင်းရွေး, to select an auspicious day.

ရက်ကျပ်, *n.* an intermediate day, a day intercalated at the end of the year, ရက်ကျပ်သွင်း။

ရက်ကြာ, *v.* to be long in respect to the number of days, နေ့ရက်ကြာ, ခရီးသွားသည့်ရက်ကြာလှပြီ, ရက်ကြာလကြာမလုပ်ပါနှင့်။

ရက်ကြို, *n.* the day before worship-day, အဘိတ်နေ့, အကြိုနေ့။

ရက်ချန်, *n.* or *adv.* every other day, ရက်ချန်ဖျားသည်။

ရက်ချာ, or ရက်ခြား, *n.* or *adv.* same; တရက် ား နှစ်ရက်ခြားလာပါ၏။

ရက်ချုပ်, *n.* the date of a person's birth; a written engagement (to pay money); *comp.* စာချုပ်။

ရက်ငင်, *v.* to intercalate a day, ဝါထပ်ရက်ငင်နှစ်။

ရက်စုံ, ရက်မစုံ (လ), *n.* a month which has an even number of days (30), or an uneven number of days (29), as follows, တ, က, ဝါ, တော်, တန်, ပြာ (ရက်စုံ); ကဆုံ, ယုံ, ခေါင်, ကျွတ်, နတ်, တွဲ (ရက်မစုံ); ရက်စုံလျှင်တနဂ်နွေဆန်းတနလ်ာကွယ်, ရက်မစုံလျှင်တနဂ်နွေဆန်းတနဂ်နွေကွယ်။

ရက်စွဲ, *n.* the date of an event, နေ့စွဲ; မွေးဘွားသည့်နေ့ကိုမှတ်သားမိအောင်ရက်စွဲထားသည်။

ရက်ဆက်, *adv.* daily, နေ့တိုင်း, ဥပုသ်ရက်ဆက်စောင့်သည်, ရက်ဆက်ဖျားသည်, ရက်ဆက်လုပ်သည်။

ရက်ဆွဲ, *v.* to put off from day to day, as business or work.

ရက်ပုပ်, *n. lit.* a rotten day, a bad day, either one spent in vain, or one marked by unlucky indications; *see* နေ့ပုပ်; သည်ကနေ့ဘာမျှမလုပ်မိ၊ရက်ပုပ်ဖြစ်သွားပြီ။

ရက်ပို, *n.* the day after worship-day, အပိုနေ့။

ရက်မပြတ်, *adv.* daily, ရက်ဆက်, နေ့ရက်အစဉ်အတိုင်း။

ရက်ရာဇာ, *n.* the most lucky day of the month.

ရက်ရှည်သွေး, *v.* to put off from day to day, as business or work, ရက်ဆွဲ, အလုပ်ကိုအလွန်ရက်ရှည်သွေးတတ်သည်။

ရက်လည်, *n.* a week; *seldom used.*

ရက်လည်ဆွမ်း (*pron.* လယ်ဆွမ်း), *n.* a feast given to guests attending a funeral ceremony seven days after the burial of the deceased, ရက်လည်ဆွမ်းကျွေး။

ရက်လွန်, *n.* the days in excess of the regular number of days in a year, on account of which an intercalary month is inserted.

ရက်, 2, *see* ယက်, *n.* water flying off when dashed against some substance.

ရက်, 3, *v.* to weave, whether cloth, a mat, or a basket. *Der.* ရက်ကန်း။

ရက်ဖေါက်, *n.* the quill of a shuttle; a hole in the post of a bamboo fence, to receive the end of a bar.

ရက်ဖေါက်တန်း, *n.* a rail to be inserted in the holes of the posts of a fence.

ရက်ဖေါက်တန်းလျှို, *v.* to construct a rail fence in the manner just indicated.

ရက်ဖေါက်တံ, *n.* the spindle of the quill of a shuttle; a bar in a woven bamboo fence.

ရက်, 4, *v.* to be quick, violent; *not used singly.*

ရက်စက်, *v.* to be unfeeling, severe, cruel; *more than* ကြမ်းကြုတ်; to be liberal, lavish, အပေးအကမ်းရက်စက်သည်, အလှူအဒါန်းရက်စက်သည်; သည်သူအခြားသောသူနှင့်မတူ၊ မိမိသားမယား၊ မြင်းနွားအလွန်ရက်စက်သည်, this person is unlike anybody else, he is exceedingly cruel to his wife, children, horses and bullocks; also applied to beauty in women, as ရက်ရက်စက်စက်လှသည့်မိန်းမ။

ရက်တရော, *adv.* instantly (*infreq.*); ရုတ်တရက် (*more common*).

ရက်ရက်, *adv.* quickly, violently; freely.

ရက်ရက်စက်စက်, *adv.* cruelly, unfeelingly; liberally, lavishly; ရက်ရက်စက်စက်ပြောတတ်သည်; ရက်ရက်စက်စက်ပေးကမ်းတတ်သည်။

ရက်ရော, *v.* to be unfeeling, severe, cruel; to be liberal, lavish, ရက်စက်; oftener used in a good, than a bad, sense; to be careless, unconcerned about one's property, so as to give lavishly, ဦးလူဗိန်ကဲ့သို့အလှူအဒါန်းရက်ရောသည့်လူအလွန်တရာရှားသည်, there are very few who are as lavish in their religious offerings as U Lu Bein.

ရက်, 5, *verb. affix*, to be capable of (in regard to feeling), ဤသို့စသောဂုဏ်ပြီးဖြင့်မခွာရက်နိုင်အောင်ဖြစ်သော၊ ဤနန်းတော်စည်းစိမ်ကို၊ အဘယ်အခါမှ ခွာပစ်စွန့်၍ရဟန်းပြုနိုင်ပါအံ့နည်း; *as an auxiliary to the verbs* ကြဲ, ပြု, and လုပ်, ရက် conveys the same meaning as the English expression "to have the heart to," ခင်ဗျားအလွန်ကြံရက်သည်နော်။

ရကန် (*pron.* ရဂံ), *n.* epic poetry, ရတုရကန်အဲအန်တေးချင်း။

ရကာ (*pron.* ရဂါ), *n.* an offering to a *nat*, နတ်ရကာပွဲ, နတ်ရကာတင်။

ရကား (*pron.* ရဂါး), *verb. affix, continuative*, မူကား; *sometimes equivalent to* တကား, *see Gram. sec.* 109; ဤသို့မိန့်တော်မူရကား, ဤသို့ဟောတော်မူရကား။

ရကိုင်, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness, ဂနိုင်, စုံ, မြိုင်; used in poetry and songs.

ရက်ကန်း (from ရက်, to weave), *n.* weaving, ရက်ကန်းသားမညီ, ရက်ကန်းသားမသေ။

ရက်ကန်းကြိုးမြွေ, *n.* the variegated tree-snake (innocuous).

ရက်ကန်းခုံစင်, *n.* a movable loom.

ရက်ကန်းခုံတိုင်, *n.* the posts of such a loom.

ရက်ကန်းခူ, *n.* the lower grooved timber of the lathe of a loom, in which the sley is inserted; *comp.* လက်ခတ်, and အောက်မေး။

ရက်ကန်းချွမ်း, *n.* the beam of the harness or heddles of a loom.

ရက်ကန်းစင်, *n.* a loom.

ရက်ကန်းစင်တိုင်, *n.* the posts of a loom, ရက်ကန်းခုံတိုင်။

ရက်ကန်းဆက်, *v.* to join the warp to be woven, to the thrums remaining in the heddles (ခြိတ်ဆာသောင်း).

ရက်ကန်းတက်, *v.* to be uneven, as weaving (one side of the cloth being higher than the other), ရက်ကန်းသားတက်။

ရက်ကန်းတတ်, *v.* to be skilled in weaving.

ရက်ကန်းတိုင်, *n.* the pegs or short stakes driven into the ground for winding the warp; *see* ရည်တိုင်။

ရက်ကန်းထွေး (*pron.* ဒွေး), *n.* the abb, yarn for the warp, ရက်ကန်းထွေးချည်။

ရက်ကန်းနင်း, *v.* to tread the treadle of a loom; *n.* the treadle of a loom.

ရက်ကန်းနှတ်, *n.* the harness or heddles of a loom, ရက်ကန်းမတတ်နှတ်ကိုချသည်။

ရက်ကန်းပင်, *n.* the warp, အတိုင်။

ရက်ကန်းဖေါက်, *n.* the woof, အဖေါက် (ဖေါက်ချည်).

ရက်ကန်းဖေါက်တံ, *n.* a round bar in a fence; *comp.* ရက်မ။

ရက်ကန်းဖြီး, *v.* to pass the sizing brush over the warp.

ရက်ကန်းဘီး, *n.* a sizing brush.

ရက်ကန်းရက်, *v.* to weave.

ရက်ကန်းရုံ, *n.* a factory where many looms are in operation.

ရက်ကန်းရှယ် (*pron.* ရှည်), *v.* to extend the thread lengthwise preparatory to weaving; *fig.*, ခင်ဗျားစကားပြောသည်မှာရက်ကန်းရှယ်သလိုတဲ့။

ရက်ကန်းလေး, *n.* the two sticks used to separate the threads of the warp, and placed next to the yarn beam, ကြောတံ။

ရက်ကန်းသိုးထား, *n.* the knife used for cutting off the ends of threads.

ရက်ကန်းသင်, *v.* to learn weaving; to teach weaving.

ရက်ကန်းသည် (*pron.* သယ်), *n.* a weaver.

ရက်ကန်းသား, *n.* a web, cloth in a loom.

ရက္ခိုက်, *n.* a certain monster of the *bilu* (ဘီလူး) genus. "The Rakshas resemble the Yakas, but they have not, like them, the power

to assume any shape that they choose. When appearing to men they must assume their own proper form. They live principally in the forest of Himala, and feed on the flesh of the dead, whether of beasts or men." M.H.

ရက်တက်, *n.* vinegar (*obs.*), ပုံးရည်။

ရက်မ, *n.* a girder, or longitudinal timber sustaining the joists of a house (ဆင့်); *comp.* ပေါင်းကွတ်; a bar in a rail fence, ရက်မကပ်။

ရက်မပေါက်, *n.* the hole in a house post, into which the girder is inserted.

ရက်မလျှို, *a.* made rail-fashion, ရက်မလျှိုခါးပန်းသတ်; *v.* ရက်မလျှိုသည်။

ရခိုင်, *n.* Arakan, ရခိုင်ပြည်. Arakan, is officially applied to the whole of Arakan, *viz.*, the Akyab district, Arakan Hill Tracts, the Kyaukpyu and Sandoway districts; but the Arakanese only apply the term ရခိုင် to the Akyab district and the Hill Tracts; one of the Arakanese race. The ancient names of Arakan were ရက္ခပူရ (တိုင်း) (from ရက္ခ, a *bilu*, and ပူရ, country, city, kingdom), and ဓညဝတီ (ပြည်).

ရဂုံ, *n.* a pleasant grove, wood (*not used in colloq.*); *see* ရကိုင်။

ရင်, *n.* the breast, ရင်ပတ်; ရင်ဝယ်သားကဲ့သို့, like the child of one's bosom.

ရင်အင့်, *v.* to be uneasy in the stomach from fulness, whether occasioned by food or gas, ရင်ထဲကအင့်တင့်တင့်ရှိသည်။

ရင်အပ်တန်ဆာ, *n.* an ornament worn on the breast, ရင်လျှမ်းတန်ဆာ။

ရင်အပ်တိုက်, *v.* to hurtle.

ရင်အုပ်, *n.* the breast of a brute animal, နွားရင်အုပ်သားဆူသည်။

ရင်အုပ်တန်ဆာ, *n.* a breastplate.

ရင်အုံ, *n.* the protuberance of the breasts in man or woman.

ရင်အောင့်, *v.* to have a constriction of the chest.

ရင်ကာ (*pron.* ဂါ), *n.* a large shield of boards carried in the hand and planted when required for protection.

ရင်ကား, *v.* to be broad in the chest, ရင်ကျယ်။

ရင်ကျဉ်း (*pron.* ကျဉ်း), ရင်ကျုံ့, *v.* to be narrow in the chest.

ရင်ကျပ် (*pron.* ကျပ်), *v.* to have the sensation of tightness in the chest, so as to breathe with some difficulty; *less than* ရင်ဆို့; မေးထိုးရင်ကျပ်, မေးအောင့်ရင်ကျပ်သည်။

ရင်ကျပ်အင်္ကျီ, *n.* a close jacket worn by girls.

ရင်ကျယ်, *v.* to be broad-chested, as a man, ရင်ကား။

ရင်ကြား, *n.* the depression at the breastbone.

ရင်ကြားစေ့, *v.* to agree, be on good terms, လူချင်းရင်ကြားစေ့အောင်ပေါင်းသည်; to agree in respect to a bargain, ရင်ကြားစေ့အောင်ရောင်းပါ။

ရင်ကွဲစရပ်, *n.* two *zayats* built parallel to each other, with a pathway running between them.
ရင်ကွဲပက်လက်, *adv.* in a broken-hearted manner, prostrated with grief, လင်သေသဖြင့်မယားမှာရင်ကွဲပက်လက်နှင့်နေရစ်သည်။
ရင်ခုန်, *v.* to palpitate, beat, as the heart, ရင်ခုန်ပါသေးသည်။
ရင်ခေါင်း (*pron.* ဂေါင်း), *n.* the chest.
ရင်ချင်းအပ်, *v.* to place breast to breast, စက္ကူမှားကိုရင်ချင်းအပ်ထားသည်။
ရင်ချိုင့်, *v.* to have an unusual depression at the breastbone.
ရင်ချောင်, *v.* to feel free and natural in the chest; *opposed to* ရင်ကျပ်, *and* ရင်အောင့်။
ရင်ခွင်, *n.* the bosom, *i.e.*, the breast and parts adjacent; သားငယ်ကို ရင်ခွင်ထဲမှာသိပ်သည်။
ရင်ခွင်ပိုက်, *n.* a guardian, regent; ရင်ခွင်ပိုက်ကြီးမိုး, the mother or near relation of an hereditary ***thugyi***, who conducts his affairs during his minority (U.B.).
ရင်ငွေ, *n.* the natural warmth of the body (*lit.* breast), ကြက်သူငယ်အမိရင်ငွေကိုလှုံသည်; အရှင်ဘုရား၏ရင်ငွေကိုလှုံလိုသောကြောင့်ခြေတော်ရင်းသို့ ရောက်ပါသည်။
ရင်စည်း, *n.* something bound on the breast, ရင်စည်းတန်ဆာ။
ရင်ဆာ, *v.* to be uneasy from an unnatural appetite.
ရင်ဆိုင် (*pron.* ဇိုင်), *adv.* breast to breast, ရင်ဆိုင်တွေ့။
ရင်ဆိုင်ရှက်, *v.* to close with an enemy (*infreq.*); ရင်ဆိုင်ပွေးရှက်, to grapple in wrestling.
ရင်ဆို့, *v.* to breathe with difficulty, from an obstruction in the chest; *more than* ရင်ကျပ်; *fig.*, သည်စကားကိုကြားလျှင်ရင်ဆို့လာသည်, as in hearing disagreeable news.
ရင်ညွန့်, *n.* the pit of the stomach.
ရင်တား (*pron.* ဒါး), *n.* a fence or palisade outside a fortification.
ရင်တီး, *v.* to beat the breast, ရင်တတီးတီး, ရင်ပတ်တတီးတီး, ရင်တီးလက်ခတ်ပူဆွေးဒုက္ခရောက်ရှာသည်။
ရင်တောင်, *n.* the gusset in each side of a Burmese jacket; an ornament worn by the prince in a dramatic performance.
ရင်တွန်း, *n.* a kind of bamboo trap used in catching shrimps; *see* မြှုံး။
ရင်ထု, *v.* to beat the breast, ရင်တီး။
ရင်နာ, *v.* to be sore in the breast; *comp.* ရင်ပတ်နာ။
ရင်ပတ်, *n.* the breast (of man).
ရင်ပတ်နာ, *v.* to have severe pain in the stomach; the Arakanese say ရင်ခေါင်းနာ။

ရင်ပြင် (*pron.* ဗြင်), *n.* the space before the breast; presence, အထံ, ကိုယ်တော်ရင်ပြင်ရောက်ပါပြီ, ရင်ပြင်တည့်တည့်, မျက်မှောက်ရင်ပြင်။

ရင်ပြည့်, *v.* to have the sensation of fulness in the chest.

ရင်ဖုံး (*pron.* ဗုံး), *n.* a covering for the breast, ရင်ဖုံးတန်ဆာ; အင်္ကျီရင်ဖုံး, the forepart of a Burmese jacket; a bib, သူငယ်ရင်ဖုံး။

ရင်ဖွဲ့, *n.* a badge of office worn on the breast.

ရင်ဘောင်တန်း, *adv.* abreast.

ရင်ရိုး, *n.* the breastbone.

ရင်ရှားဝတ်, *v.* to wear the Burmese petticoat so as to cover the breasts; *comp.* ခါးချပ်ဝတ်, to wear the same with the breasts uncovered: ထမိရင်ရှားဝတ်, ထမိခါးချပ်ဝတ်။

ရင်လင်း, *v.* to feel free and natural in the chest, ရင်ချောင်။

ရင်လုံး, *v.* to be round-bodied.

ရင်လေး, *v.* to have a feeling of oppression in the breast; to feel uneasy in the stomach from fulness, ရင်အင့်; also used figuratively, သည်လူစကားပြောသည်မှာ၊အလွန်ရင်လေးစရာကောင်းသည်။

ရင်လျှောက်, *n.* a large timber suspended horizontally against the wall of a fortress, to let fall upon an assailing party.

ရင်ဝ, *n.* the breadth of the breast, ရင်ဝကျယ်။

ရင်သား, *n.* the breast of a female, နို့အုံ, သားမြတ်; ရင်သားမို့, ရင်သားမောက်, to be full in the bust.

ရင်သိုင်း, *n.* a shoulder belt.

ရင်သွေး, *n.* one's own child, ရင်ခွင်ပိုက်ချီ၍မွေးသောရင်သွေးရတနာကို၊ငါ၏အသက်နှင့်အမျှချစ်ကြင်နာ၏; ရင်သွေးရင်နှစ်, ငါ၏ရင်သွေးရင်နှစ်ချစ်သားချစ်သမီးတို့၊သင်တို့အဘယ်မှာနေကြကုန်သနည်း။

ရင်ဟာ, *v.* to feel uncomfortable from an empty stomach; ထမင်းဆာလို့ရင်ဟာသည်; ရင်ဟာ sometimes has the same meaning as ရင်လင်း။

†ရင်ခတ် (*pron.* ဂတ်), *n.* the *Gardenia coronaria*, ရင်ခတ်ဝါ, ရင်ခတ်ဖြူ။

ရင်ချုင်, *n.* the Karen cabbage-palm.

ရင်ဒေါင်, *n.* the Indian grape.

ရင့်, 1, *v.* to be mature, firm; *opposed to* နု, young, tender; အရွယ်ရင့်, ပါရမီရင့်, သစ်သီးရင့်။

ရင့်မာ, *v.* same, ပတ္တမြားနက်ငုံရင့်မာ, ပါရမီရင့်မာ, သစ်သီးသစ်ရွက်သို့ရင့်မာသောအချိန်ကာလသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။

ရင့်, 2, *v.* to repeat melodiously, chant, ကျူး။

ရင့်ညောင်း, *v.* same, ရင့်ညောင်းကျူး၊မြှုးထူးသောငှက်သံ။

ရင့်ယူကြွေး, *v.* same, ငှက်အပေါင်းတို့ကျော်ကြောင်းသာယာ၊ ရင့်ယူကြွေးသို့၊ခေါ်ဓမေးကာနေကြသည်။

ရင့်, **3**, *v.* to trail; *not used singly.* *Der.* ဒရင့်။

ရင့်ရင့်သီသီ, *adv.* trailingly, မဏ္ဍလေးသူမျှားထမိရင့်ရင့်သီသီဝတ်တတ်ကြသည်, ပန်းကုံးကိုရင့်ရင့်သီသီပန်သည်,ရန်ကုန်သားပုဆိုးရင့်ရင့်သီသီဝတ်တတ်သည်။

ရင့်သီ, *v.* same as ရင့်။

†ရင့်သီး, *v.* to be rude, disrespectful in addressing others, သီးရင့်, ဦးစံထွန်းအပြောအဆိုအလွန်ရင့်သီးသည်, U San Dun's manner of speaking is very rude; ရင့်ရင့်သီးသီး, *adv.* rudely, disrespectfully, မိမိအထက်လူကြီးမျှားကိုရင့်ရင့်သီးသီးပြောရန်အခွင့်မရှိ, one has no right to address one's superiors in a disrespectful manner.

ရင်း, *v.* to be at the bottom, be deep-seated, as a wound or sore that has apparently healed, အနာပျောက်ခါနီးမှအစားမှားလို့ရင်းလာသည်; to retreat and return to the combat, as a fighting cock; to place or put for the sake of accumulating; ရင်း *is much used as a verb. affix in colloquial to denote frequency of action, e.g.*, တော်တော်ကြာရင်းသူ့မိန်းမကိုဆိုရင်း; *also to express the main object of an action when mentioning some collateral forming a part (usually preliminary) of it, e.g.*, သူ့ကိုရှာရင်းဒေါင်းဖြူမြို့သို့ရောက်ပါသည်။

ရင်းငွေ, *n.* capital.

ရင်းနှီး, *v.* to place or put for the sake of accumulating.

†ရင်းဆွဲ, *n.* a short ladder suspended from the top of a ထန်း tree.

ရင်းတောင်, *n.* a light ladder used in ascending a ထန်း tree.

†ရင်းပျား (ပင်), *see* ယင်းပြား, *n.* a kind of medicinal plant, the *Ancistrolobus mollis.*

ရစ်, **1**, *n.* a pheasant, ရစ်ကောင်။

ရစ်, **2**, *n.* a spinning wheel, frame, etc., ဗိုင်းဝင့်သည့်ရစ်; an irrigation water wheel, ရေစက်။

ရစ်ကြိုး, *n.* the band of such wheels.

ရစ်ကြိုးစေး (*pron.* ဈည်း), *n.* a composition with which the band is rubbed.

ရစ်နားပန်း, ရစ်နားပန်းကွင်း, *n.* the bearings in which a spindle rests and turns.

ရစ်ပေါင်း, *n.* the wheel of the spinning wheel; any wheel in a machine.

ရစ်ရဟတ်, *n.* a kind of spinning wheel.

ရစ်, **3**, *v.* to wind around, encircle, ပတ်, လည်ပင်းကျွပ်ကြိုးနှင့်ရစ်သည်မြင်းကိုဆွဲမနိုင်လို့ကြိုးနှင့်ရစ်ဆွဲရသည်။

ရစ်တက်, *v.* to entwine and climb up, as a creeper, နွယ်ရစ်တက်သည်။

ရစ်, **4**, *verb. affix*, remaining behind, သင်သည်ယခနေ့မစ၍၊ငါပြန်၍မရောက်မှီကာလပတ်လုံးအိမ်တွင်းမှမထွက်ရစ်နှင့်, ကျွန်းတော်သွားမြင်း ၁းကို၊ကောင်းစွာကြည့်ရှုရစ်ပါနော်, ကျွန်တော်မျိုးညီသေနတ်မှန်၍သေဆုံးနေရစ်ပါသည်။

ရည်, *v.* to aim at, have reference to; *not used singly*, သည်ဥစ္စာကို ဘယ်သူကိုပေးမည်လို့ရည်ထားသလဲ။
ရည်စူး, *v.* same, သည်စရပ်ကို၊ကျွန်တော်ဆရာသေသည်ကိုရည်စူး၍ဆောက်သည်။
ရည်ဆောင် (from ဆောင်), *v.* same, *most common*; ဘုရားကိစ္စမှာသုံးရန်ရည်ဆောင်ထားသည်ငွေ, the treasure intended for use in religious matters; သံသရာအကျိုးမြော်မြင်ရည်ဆောင်။
ရည်ညွှန်း, *v.* same, ဘယ်ဘုန်းကြီးကိုသူမည်လို့မရည်ညွှန်းရပါ; ရည်ညွှန်းချက်, a "subject," as in official correspondence.
ရည်မှတ်, *v.* same as ရည်ဆောင်။
ရည်ရော်, *v.* to allude to at a venture, without certain knowledge.
ရည်ရွယ်, ရည်သန်, *v.* same as ရည်စူး။
†ရည်တူ, *v.* to be equal, on a par, neither superior nor inferior, ဂုဏ်ရည်တူ. လူရည်တူ. ရည်တူချင်း, တန်းတူ, တန်းတူရည်တူချင်းကဘဲ။
ရည်တိုင် (*pron.* ရဒိုင်) (from အရည်), *n.* the pegs, or short stakes driven in the ground, on which warp is wound, ရက်ကန်းတိုင်။
ရည်သွား (*pron.* ယသွား), *n.* a weaver's reed or sley.
ရည်းငံ, *v.* to be on terms of familiar and intimate acquaintance, as betrothed lovers; ချစ်ကြည်ရည်းငံ, သူတို့နှစ်ဦးချစ်ကြည်ရည်းငံကြသည်, စုံမက်ရည်းငံ။
ရည်းစား (*pron.* ဘား), *n.* a lover of either sex whose love is reciprocated, a sweetheart; တလင်တရည်းစား, a term denoting that a person has married his or her first love.
ရည်းစားထား, *v.* to indulge in mutual love, မောင်မြို့နှင့်မငြိမ်းမယ်ရည်းစားထားကြသည်။
ရည်းစားပျက်, *v.* to be broken off, as a betrothal between lovers; *n.* a party in a broken engagement; သူတို့နှစ်ယောက်ရည်းစားပျက်ကြပြီ။
ရည်းစားဖျက်, *v.* to break an engagement, ရည်းစားမထားချင်လို့ဖျက်ပစ်သည်; *n.* a faithless lover who breaks a promise to marry.
ရည်းစားများ, *v.* to have many lovers; *comp.* ဇာတ်နာများ။
ရည်းစားသနာ, *n.* same as ရည်းစား။
ရတက်, *n.* business, trouble, အမှု (*occurs in songs*).
ရတ္တိ, *n.* a weight used by dealers in precious stones. A ရတ္တိ is about one ninth less than a carat.
ရတနာ (*pron.* ရဒနာ) (Pali), *n.* anything precious, သားသွီးရတနာ, ရွှေငွေရတနာ, ဆင်ရတနာ, မြင်းရတနာ, ရတနာရှိရာ၊ရတနာလာသည်။
ရတနာဆယ်ပါး, *n.* ten precious things, including gold, silver, and several kinds of precious stones, which priests are forbidden to handle.
ရတနာသုံးပါး, *n.* the three objects of worship, *viz.*, Buddha, the Law,

and the Priesthood, ဘုရား၊တရား၊သံဃာ; these constitute a three-fold formula which Buddhists repeat as an act of worship; three is a sacred number among Buddhists; ရတနာသုံးပါးကိုကိုးကွယ်ကြသည်။

ရတု, 1 (*pron.* ရဒု), *n.* a season of two months, one of the six seasons into which the year is divided; ရတုခြောက်ပါး; *comp.* ဥတု။

ရတု, 2, *n.* a kind of verse, ရတုရကံ (*pron.* ရဒုရဂံ).

ရထား, *n.* a carriage with four wheels; any wheel carriage superior to a cart; the large carriage used at the cremation of Buddhist priests.

ရထားခင်တိတ် (*pron.* ဂင်ဒိတ်), *n.* the small carriage on which the body of a priest is conveyed to its cremation.

ရထားစီးသူရဲ, *n.* a chariot soldier.

ရထားတန်ဆာ, *n.* ornaments or appendages of a carriage.

ရထားထိန်း (*pron.* ဒိန်း), *n.* a charioteer; a carriage driver.

ရထားပေါင်း, *n.* the top or hood of a carriage.

ရထားပေါင်းချုပ်, *n.* a carriage hood which may be closed down.

ရထားပိုင်, *n.* a private carriage.

ရထားဘီး (*pron.* ဗိန်း), ရထားဘီးစက်, *n.* the wheel of a carriage.

ရထားမြူ, *n.* the dust raised by a carriage in motion, ရထားမောင်းသွားသည့်အခါနောက်ကထသောမြူ။

ရထားမှူး, *n.* a carriage driver.

ရထားရေထုမြူ, *n.* a small particle equal to sixteen တစ္ဆရေမြူ။

ရထားလမ်း, *n.* a carriage road.

ရထားလု, *adv.* hither and thither in a state of vacillation, တောင်ပြေးမြောက်ပြေးရထားလုဖြစ်နေပြီ; သူတို့နှစ်ယောက်ရထားလုစကားပြောကြသည်။

ရထားဝင်ရိုး, *n.* the axletree of a carriage.

ရထားသန် (*usually pron.* ရထသန်), *n.* the pole or beam of a carriage; a thill or shaft.

ရန်, 1, *n.* a quarrel; enmity; danger, cause of danger; an enemy, ဘေး။

ရန်ကင်း, *v.* to be free from enemies or dangers, ရန်ကင်းတောင်။

ရန်ကြွေ, *v.* to diminish in violence, as a quarrel.

ရန်ကြွေးဆပ်, *v.* to retaliate, to avenge one's self, မင်းကိုရန်ကြွေးဆပ်ဦးမည်။

ရန်ကြွေးတင်, *v.* to incur enmity.

ရန်ခံ, *v.* to resist an assault.

ရန်ငူး, *n.* a victorious king (*poetical*), ရန်ငူးလှူတောင်ထွဋ်ခေါင်ရာဇာ။

ရန်ငြိမ်း, *v.* to be settled, quieted, done away; *more than* ရန်ပြေ; to be quiet, undisturbed by enemies.

ရန်ခြောင်, *n.* a robber, rebel; an enemy, ရန်သူးရန်ခြောင်။

ရန်ငြိုးထား, ရန်ငြိုးဖွဲ့, ရန်ငြိုးသို, *v.* to harbor resentment, bear malice; ငြိုး, အငြိုးဖွဲ့, ငြိုးသူရန်ဘက်, ရန်ငြိုးဒေါသထား။

ရန်စ (*pron.* ရန်ဇ), *n.* the beginning of a quarrel; ရန်စသူ, an aggressor, ရန်ရှာသူ; *v.* to begin a quarrel, to be the aggressor.

ရန်စင်, *v.* to be free from enemies or dangers, ရန်ကင်း။

ရန်စစ်, *n.* war, မင်းနှစ်ပါးတို့ရန်စစ်ဖြစ်ပွားနေသည့်အခါ၊ နိုင်ငံမငြိမ်ဝပ်နိုင်။

ရန်စပြု, ရန်စပျိုး, *v.* to aggress; ရန်စပျိုး, *lit.* to sow enmity, to begin a quarrel, သည်သူတယောက်ရန်စပြုနေပြီ။

ရန်စဲ, *v.* to cease, as enmity, ယခုမှရန်စဲကာရှိသေးသည်, စကားနည်းရန်စဲ။

ရန်ဆူး, *n.* a robber, rebel, ရန်ခြောင့်။

ရန်တုံ့ပြု, ရန်တုံ့မူ, *v.* to return evil for evil; *comp.* ရန်ကြွေးဆပ်, and အစားချေ။

ရန်တိုက်, *v.* to provoke a quarrel between others, လင်မယားနှစ်ယောက်အကြား၊ အခြားသူဝင်ရန်တိုက်၍၊ ကြွက်ကြွက်ဆူရန်ဖြစ်နေကြသည်။

ရန်တွေ့, *v.* to quarrel, သည်သူနှစ်ယောက်နေ့တိုင်း နေ့တိုင်းရန်တွေ့ကြသည်; usually refers to a contention in words.

ရန်ထောင်, *v.* to show an inclination to quarrel, to take occasion to quarrel.

ရန်နည်း, *v.* to have few enemies.

ရန်ပို, *v.* to come to a quarrel, ရန်မလိုရန်ပို၊ ရန်လိုရန်ပြို။

ရန်ပြု, *v.* to continue a quarrel, ကျွန်တော်ကိုအကြောင်းမဲ့ရန်ပြုနေသည်; sometimes equivalent to ရန်စ။

ရန်ပြေ, *v.* to be settled, as a quarrel, ရန်ပြေငြိမ်းအောင်ဖျန်ဖြေဆိုသည်။

ရန်ပြီ, *v.* to come to an end, as a quarrel, ရန်အေးသည်။

ရန်ပွား, *v.* to increase, become great from a small beginning, as a quarrel, မဖြစ်လောက်သည့်အမှုရန်ပွားအောင်မပြုချင်ပါနှင့်။

ရန်ဖြစ်, *v.* to quarrel; usually referring to a physical combat, သူငယ်ကလေးနှစ်ယောက်ရန်ဖြစ်နေကြသည်။ ဖျင်လိုက်ပါ။

ရန်ဘက်, *n.* a party in a quarrel, an opponent, ငြိုးသူရန်ဘက်, မင်းလိုလူရန်ဘက်ပြုလောက်သူမရှိပါဘူး; *adv.* at enmity.

ရန်မာန်, *n.* an evil, calamity, ဘေးဒဏ်, အန္တရာယ်။

ရန်မူ, *v.* to resolve on making resistance, သူအလိုရှိသည့်ဥစ္စာမပေးလို့ရန်မူနေသည်။

ရန်ရှင်း, *v.* to be free from enemies and dangers, ရန်ကင်း, မည်သူတယောက်သောက်နှင့်မျှငြိုးထားခြင်းမရှိ၊ ရန်ရှင်းသည့်လူပါဘဲ။

ရန်ရှာ, *v.* to seek a quarrel, ကျွန်တော်ကိုခဏခဏရန်ရှာသည့်အတွက်၊ သည်ရွာမှာမနေနိုင်သလောက်ဖြစ်နေပြီ။

ရန်ရှား, ရန်ရှောင်, *v.* to keep aloof, as an enemy, through fear or other cause, အခဝေးကရန်ရှားနေသည်။

ရန်ရှိ, *v.* to be dangerous, as ရန်ရှိရာအရပ်။

ရန်လို, *v.* to be quarrelsome; to be aggressive, ရန်လိုတဘ်သည့်မိန်းမ။
ရန်လွင့်, *v.* to be dissipated, as a cause of fear (*rare in colloq.*).
ရန်လွတ်, *v.* to escape danger.
ရန်လွှင့်, *v.* to dissipate enmity.
ရန်ဝေး, *v.* to be safe, as ရန်ဝေးသောအရပ်, a place of safety, သည်နေရာတွင်ရန်သူနီးသောကြောင့်ရန်ဝေးရာကိုရွှေ့မည်။
ရန်သူ, *n.* an enemy, ရန်သူမျိုးငါးပါး၊ ရေ၊ မီး၊ မင်း၊ ခိုးသူ၊ မချစ်မနှစ်လိုသောသူ; ရန်သူမျိုးငါးပါးဖျက်ဆီးလို့ပျက်စီးကုန်ပြီ, the Burmese use this collective phrase even when they speak of having suffered damage from only one of the five kinds of enemies; thus a cultivator would say that he had been ruined by the five kinds of enemies, when his crops alone had been destroyed.
ရန်, 2, *v.* to appropriate, set apart for some purpose, design for, ရန်၍ထား, လျာ; *comp.* စောင်; ကျွန်ုပ်စားဘို့ရန်ထမင်းကိုရန်ထားလိုက်ပါ။
ရန်, 3, *verb. formative*; *see* အရန်; *see Gram. sec.* 125, *3rd*; *the verbal in* ရန် (from ရန်သည်, to appropriate), denotes what is for some purpose, as ပြုရန်, what is to be done; ကျွန်ုပ်သင်ရန်စာအုပ်, a book for me to study; သူကြည့်ဘို့ရန်လာသည်, he came to look.
ရနယ်, *n.* a rafter of wood; *comp.* အခြင်။
ရနယ်ခံ, *n.* a transverse timber, which occurs at intervals between the plate and the ridge of a roof, to support the rafters.
ရနံ့, *n.* vegetable fragrance.
ရနံ့ကြူ, ရနံ့ကြိုင်, ရနံ့ထုံ, ရနံ့ပျံ့, ရနံ့မွှေး, *v.* to be fragrant, as the air filled with sweet odors.
ရန်း, *v.* to make a barrier on the side, ကာသည် (*obs.*). *Der.* ကာရန်း, စတုရန်း, စောင်ရန်း, တင်ရန်း, လက်ရန်း, အရန်းအတား။
ရပ်, *v.* to stand; to stop, halt, remain, တန့်; hence အရပ်; ခဏရပ်ပါဦး။
ရပ်ခံ, *v.* to hold out, to sustain, ခံရပ်; to withstand an enemy, ခုခံသည်; မေတ္တာရပ်ခံ, to petition (*clerical.*).
ရပ်ဆိုင်း, *v.* to wait, remain, delay, ယခုရောက်သည့်နေရာတွင်ရပ်ဆိုင်းစေဦး, သည်စာကိုမရပ်မဆိုင်းဖို့ကြရမည်။
ရပ်ဆွေရပ်မျိုး, *n.* a fellow-countryman; a fellow-townsman.
ရပ်တန့်, *v.* to stop, halt, remain.
ရပ်နား, *v.* to take up one's abode either permanently or for a brief space of time; an honorific expression applied to Buddhist monks and officials of high rank, တရားရပ်နား, မြို့သို့မသွားဘဲတရားရပ်နားနေသည်; စာကိုမရပ်မနားဖို့ကြရမည်။

ရပ်သိမ်း, *v. see the parts;* စစ်ရေးပြသည်ကိုရပ်သိမ်းလိုက်ခဲ့ပြီလား, ယခုလုပ်သည့်အနေထက်တိုး၍မလုပ်စေနှင့်၊ရပ်သိမ်း၍ထားလိုက်ပါဦး။

†ရပ်သစ်, *n.* small timber suitable for posts, ခင်ဗျားအိမ်ရပ်သစ်တယ်နှစ်လုံးစိုက်ပါသလဲ။

ရဗ, *n.* a flat basket.

ရမက်, *n.* desire, longing for, ရမက်ကပ်သည်, ရမက်ကြီးသည်, ဥစ္စာအရာ၌အလိုရမက်ကြီးသည့်လူ။

ရမ္မက် (Pali ရမ္မက်), *n.* appetite; lust, အလိုရမ္မက်, တဏှာရမ္မက်; similar to ရမက်။

ရမ္မထာ, *n.* a species of large rattan (*rare*), ရမ္မထာကြိမ်။

ရမ်း, 1, *v.* to be slightly swelled; *less than* အနိုး; မျက်နှာရမ်းတမ်းတမ်းရှိသည်။

ရမ်း, 2, *v.* to be abundant (*obs.*). *Der.* ပေါရမ်း။

ရမ်းရမ်းငွေ့, *v.* to be sufficiently abundant; *used adverbially.*

†ရမ်းကား, *v.* to be haughty, insolent, စော်ကား, တယ်ရမ်းကားသည့်လူ, စော်ကားရမ်းကားအလွန်ပြုတတ်သည်။

ရယ် (*freq. pron.* ရည်), *v.* to laugh, ငါရယ်ချင်လှသည်; ရယ်ပြုံး, ရယ်ခါပြုံးခါ, ကိုယ်မလှကိုယ်မမြင်၊သူမလှကိုယ်ရယ်ချင်။

ရယ်မော, *v.* to laugh loudly, သူငယ်ချင်းတို့ဘာဝရယ်မောနေကြသည်။

ရယ်ရွှင်, ရယ်ရွှန်း, *v.* to laugh and be merry, ရယ်ရွှင်စရာပြောတတ်သည်။

ရယ်ရွှန်းဖတ်ရွှန်း, *adv.* of similar import, ရယ်ရွှန်းဖတ်ရွှန်းစကားပြောသည်။

ရယ်သွမ်းသွေး, *v.* to laugh derisively, ကာလသားစုပြီးရယ်သွမ်းသွေးနေကြသည်။

ရယ်ဟက်, *v.* to laugh heartily (*rare*).

ရဝေတိုင် (*pron.* ဗိုင်), *n.* the middle south post in the main part of a house; *see under* ကွန်း။

ရသ (*pron.* ရ၊သ) (Pali), *n.* flavor, taste, အရသာ, ရသတဏှာခံစားသည်။

ရသာဂ္ဂ (*pron.* ရ၊သာ၊ဂ္ဂ) (from သာဂ္ဂ), *n.* flavor tasted.

ရဿ (Pali), *a.* short, အတို; ရဿသရ, a short vowel.

ရသေ့, *n.* a devotee, ascetic, ကာလဒေဝိလ,ငရသေ့. "*Raci* or *Rathee* means a hermit, a personage living by himself in some lonely and solitary recess, far from the contagious atmosphere of impure society, devoting his time to meditation and contemplation. His diet is of the coarsest kind, supplied to him by the forest he lives in; the skins of some wild animals afford him a sufficient dress. Most of these *Rathees* having reached an uncommon degree of extraordinary attainments, their bodies become spiritualized to an extent which enable them to travel from place to place by following an aerial course. [illegible]

ရသေ့ရှူး, *n.* an instrument with two points, one larger than the other, used in perforating and turning beads and buttons.

ရသေ့, *n.* a kind of fine rice, ရသေ့ဆန်။

ရဟတ်, *n.* a reel on which thread is wound from the spindle, ရဟတ်ချား; a wheel, anything that turns on an axis, စက်ရဟတ်, စပါးကို ရဟတ်နှင့်ကြိတ်သည်။

ရဟန္တာ (*pron.* ရဟန်းဒါ), *n.* an *ariya* (အရိယာ) of the highest order, အရဟတ္တဖလဌာန်; *see* အရိယာ (124).

ရဟန်း, *n.* a priest of Buddh, ထေရ်, ပဉ္စင်း; *rahan* means perfect. The difference between a *pongyi* and a *rahan* is that although both are *rahans*, the former is the abbot or head of a monastery.

ရဟန်းကျူး (*pron.* ဂျူး), *n.* a priest guilty of immorality.

ရဟန်းခံ, *v.* to receive ordination, as a priest of Buddh.

ရဟန်းတက်, *v.* to advance from being a novitiate to a *rahan*; ပဉ္စင်းတက်။

ရဟန်းတကာ, *n.* a layman who provides everything necessary for the ordination of a ရဟန်း။

ရဟန်းပြု, *v.* to receive ordination, as a priest of Buddh, ရဟန်းခံ။

ရဟန်းမ, *n.* a priestess of Buddh, ထေရီ။

ရဟန်းမင်းကြီး, *n.* the Pope of Rome.

ရဟန်းလူထွက် (*pron.* ဒွက်), *n.* one who has left the priesthood, ဘုန်းကြီးလူထွက်; *v.* to leave the priesthood.

ရံ, *v.* to surround, encircle, encompass, ဝန်းဝိုင်းစည်းရံ, တောင်ရံ, ဝင်းရံ။

ရံတပ်, *n.* an outpost; ကိုယ်ရံတပ်, a bodyguard.

ရံတိုင်, *n.* a small pillar or post forming the side of a cart, လှည်းရံတိုင်။

†ရံခါ, ရံဖန် (from အရံ), *adv.* sometimes; time and again; *less frequent than* အဖန်ဖန်; အမြဲမလာဘူး၊ရံခါရံဖန်လာပါ၏။

ရံပုံ (*pron.* ဗုံ), *v.* to consult, deliberate together, တိုင်ပင်နှီးနှော။

ရာ, 1, *v.* to be fit, proper, right, အပ်, တန်, တော်; *chiefly used as a qualifying affix*; *freq. euphonic*; ရာမရာတော်မတော်ထောက်ချင့်လို့ကြည့်ပါဦး, မိမိနှင့်မတန်သည့်စကားမပြောရာဘူး, မင်းနှယ်မင်းမျိုးဖြစ်လျက်၊မင်းကျင့်တရားနှင့်မညီကျင့်မူကား၊ဆုံးမဖြစ်တားရာ၏။

ရာ, 2 (from အရာ), *verb. formative*, denoting the object of an action, or the place of being or action; *sometimes reduplicated*; ဖြစ်ပွားရာအရပ်, မိမိနှစ်သက်ရာကိုရွေးချယ်သည်, ပြောချင်ရာပြောနေသည်။

ရာ, 3, *see* လျာ, *v.* to appropriate.

ရာကုဋေ, *n.* a billion.

ရာဂ (Pali), *n.* strong passion, particularly lust: *more than* တဏှာ; ရာဂထိုးကျင့်, ရာဂနှိပ်စက်။

ရာဇ, *see* ရာဇာ, *n.* a king.

ရာဇဂုဏ်, *n.* the pride of a king, ruler, etc.; a royal attribute of which there are eight, ရာဇဂုဏ်ရှစ်ပါး။

ရာဇဂုဏ်တက်, *v.* to feel the pride of royal blood, ရာဇဂုဏ်မောက်, ရာဇဂုဏ်ရောက်။

ရာဇဂိုဏ်း (from ဂိုဏ်း, that which is unsuitable to be done or spoken), *n.* that which is improper to be done to a king or government; disloyalty, sedition.

ရာဇဂိုဏ်းလွတ်၊မလွတ်, *v.* to be chargeable, or not chargeable, with disloyalty, whether in speech or act.

ရာဇဂိုဏ်းသင့်, *v.* to be guilty of disloyalty, sedition.

ရာဇတိုင်, *n.* the sternpost of a boat or ship.

ရာဇဒဏ်, *n.* a beating, scourging; a pecuniary penalty inflicted by government authority.

ရာဇဓမ္မ, *n.* a rule for royal observance, of which there are ten, မင်းကျင့်တရားဆယ်ပါး။

ရာဇနီတိ, *n.* a book of proverbs pertaining to government; *see* နီတိ။

ရာဇပရိယာယ်, ရာဇမာယာ, *n.* artifice used by kings or others in authority.

ရာဇပလ္လင်, *n.* a royal throne.

ရာဇမတ်, *n.* a lattice fence (usually of bamboo) erected by the side of a road where great personages are to pass, ရာဇမတ်ကာ။

ရာဇမတ္တဏ် (*pron.* မတ်), *n.* a book of rites and ceremonies pertaining to kings.

ရာဇမာန်, *n.* the anger of a king, ရာဇမာန်ပွား။

ရာဇလှံတံ (*pron.* လှံဒံ), *n.* a sceptre.

ရာဇဝင်, 1, *n.* a history of kings; civil history; ရာဇဝင်ထိုး, to place on historical record.

ရာဇဝင်, 2, *n.* a kind of tree.

ရာဇဝတ်, *n.* *lit.* the duty a subject owes to his king; a heavy penalty inflicted by government; *more than* ရာဇဒဏ်; တစ္စန်းတစဆိုးဘူးသည် ထွက်ဆိုလျှင်၊ ရာဇဝတ်တော်ခံပါမည်; ရာဇဝတ်ခိုးသေးမိုးပွား, criminal offenses of a minor kind; သူရာဇဝတ်သူထမ်းခွက်ခဲ့ရသည်။

ရာဇဝတ်အုပ်, *n.* a head constable of police.

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ, *n.* the Code of Criminal Procedure.

ရာဇဝတ်ကြောင်းစွဲ, *v.* to sue criminally, in contradistinction to တရားမကြောင်းစွဲ, to sue civilly.

ရာဇဝတ်ခေါင်း (*pron.* ဂေါင်း), *n.* a rural police *gaung*, ရွာခေါင်း။

ရာဇဝတ်ထိန်း, *n.* a petty constable, a *cutwal.*

ရာဇဝတ်မင်းကြီး, *n.* the Inspector-general of Police.
ရာဇဝတ်မှု, *n.* conduct exposing one to a heavy penalty from government; a criminal case, ရာဇဝတ်ပြစ်မှု, ၎င်းရာဇဝတ်မှုပေါ်ပေါက်ထင်ရှား စေရန်ဗိုဒ်ရှိယမိုက်ကြပါ။
ရာဇဝတ်ရုံး, *n.* a criminal court; a police office; *comp.* တရားရုံး။
ရာဇဝတ်ဝန်, *n.* a District Superintendent of Police; နယ်ပိုင်ရာဇဝတ် ဝန်ထောက်, ရာဇဝတ်ဝန်ထောက်, an Assistant District Superintendent of Police.
ရာဇဝတ်သင့်, *v.* to become subject to a heavy penalty inflicted by government; ရာဇဝတ်သင့်သူ, a felon; ရာဇဝတ်သင့်ထိုက်မှု, felony.
ရာဇဝတ်သား, *n.* a policeman, ရာဇဝတ်အမှုထမ်း, ပုလိပ်သား။
ရာဇသကြီ, *n.* a title of nobility.
ရာဇသတ် (from သတ်, to settle), *n.* a fresh enactment of government in addition to the standing ဓမ္မသတ်; ဣန္ဒြိယရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ, the Indian Penal Code.
ရာဇသံပါ, *v.* to be dignified and weighty in style, as the language of an official proclamation, or as an oral official declaration.
ရာဇာ (Pali), *n.* a king, ရှင်ဘုရင်, မင်းကြီး။
ရာဇူ, *n.* large scales, ဆွဲချိန်ခွင်။
ရာထူး (*pron.* ဒူး), *n.* an office under government; ရာထူးခန့်, to appoint to an office; ရာထူးချီးမြှင့်, to promote, exalt; ရာထူးတိုးတက်, to receive promotion.
ရာနဟုတ, *n.* a nonillion, expressed by a unit and fifty-four ciphers.
ရာပြတ် (*pron.* ဖြတ်), *n.* an appraizer appointed by government, or a person who has become one by public approval, အသိုးပြတ်သော သူ; သမုတ်ရာပြတ်, usually an appraiser of precious stones.
ရာရာသာ, *adv.* having no claim to, or concern with, သည်စကားမင်း နှင့်ရာရာသာသပြောထိုက်သည့်စကားမဟုတ်ဘူး, သည်ပုဆိုးမင်းနှင့်ရာရာသာသမ စပ်ဆိုင်ဘူး။
ရာသီ (Pali), *n.* a sign of the zodiac, of which there are twelve, *viz.* မိဿ, Aries; ပြိဿ, Taurus; မေထုန်, Gemini; ကရကဋ်, Cancer; သိဟ်, Leo; ကန်, Virgo; တူ, Libra; ဗြိစ္ဆာ, Scorpio; ဓနု, Sagittarius; မကာရ, Capricorn; ကုံ, Aquarius; မိန်, Pisces; the menses, menstrual discharge, female courses, ဥတု, မိးယပ်; a tree or plant which blossoms throughout the year, a perennial, ဆယ်နှစ်ရာသီပွင့်; a tree which bears fruit throughout the year, as the plantain, ဆယ်နှစ် ရာသီသီး; the name of a plant, ဆယ်နှစ်ရာသီပင်, also called ရာသီ

ပင်; a silver bowl or cup ornamented with the twelve signs of the zodiac, ဆယ်နှစ်ရာသီဖလား။

ရာသီစက်, *n.* the zodiac.

ရာသီဂုပ်, ရာသီထိမ်, *v.* to have a suppression of the menses.

ရာသီပန်း, *n.* the menses.

ရာသီပန်းပွင့်, *v.* to have a return of the menses, ရာသီပေါ်, ရာသီပြန်။

ရာသီမှန်, *v.* to be regular in the menstrual discharge.

ရာသီလင့်, *v.* to be after the proper time, as the menses.

ရာဟု, *n.* a dark planet (ရာဟုဂြိုဟ်, ရာဟုသံတောင်းဂြိုဟ်) visible only when coming over the disc of the sun or moon, and causing an eclipse; the regent of the said dark planet; *see* အသူရိန်, and ငပုပ်။

ရာဟုဘမ်း, *v. lit.* Rahu seizes; *in an extended sense,* to become eclipsed, as the moon: *see* ငပုပ်ဘမ်း။

ရာဟုလာ, *n.* Rahula, son of Prince Sidharttha (afterwards Gautama the Buddh) and Yasodhara, daughter of Supra-Buddha.

ရိ, 1, *v.* to be gentle. moderate; *chiefly used adverbially,* as ဝမ်းထဲက ဘရိရိနာသည်။

ရိပွပ်, *v.* to cling to, hang on, as a child to a parent, or a dependent to a man of power, အမိနှင့်ရိပွပ်၍နေတတ်သောသားငယ်, ကျွဲဆိုသောအကောင်မျိုးအမိကိုခြင်သည့်အခါရိပွပ်တတ်သည်။

ရိ, 2, *v.* to be rotten, as cloth, ပုဆိုးဟောင်းလွန်းလို့ရိနေပြီ။

ရိယွဲ့, *v.* same as ရိ။

ရိ, 3, *v.* to gleet, run, as pus from a sore; applied to any slimy, filthy discharge, ရိနီ, ရိပြွ, ရိဝါ။

ရိနာ, *n.* gleet, gonorrhœa, or anything of the kind, အတွင်းနာ; the Burmese usually term syphilis အပြင်နာ, and gonorrhœa အတွင်းနာညောင်း။

ရိယွဲ့, *v.* same as ရိ။

ရိက္ခာ, *n.* provisions; commonly provisions for a journey.

ရိက္ခာကံကျေး, ရိက္ခာစားနပ်, ရိက္ခာဆန်, ရိက္ခာဆန်ရေ, *n.* same.

ရိက္ခာထုပ်, *n.* a bundle of provisions.

ရိက္ခာသေတ္တာကျီ, *n.* a commissariat granary.

ရိတ်, *v.* to reap, စပါးရိတ်; to mow, မြက်ရိတ်; to shave, ဆံပင်ရိတ်။

ရိတ်ကြောင်း, *n.* a swath, တင်န်းစာ, a line of grass or grain as cut by the mower.

ရိဿဂံ, *n.* a rectangle.

ရိတ်ထောင့်, *n.* a right angle, ကျင်တွယ်ထောင့်; ရိတ်ထောင့်ရှိ, to be rectangular.

ရိတ်ရိတ်, *adv. intensive to* လှီး, ချင်းကိုထားနှင့်ရိတ်ရိတ်လှီး, ဟင်းရွက်ကိုထား နှင့်ရိတ်ရိတ်လှီး။

ရိပ်, *v.* to throw a shadow (*obs. in this sense*); to hint at, intimate, ရိပ်ပြောသည်, ကျွန်တော်ကိုရိပ်ပြောမှန်းသိပါ၏. *Der.* အရိပ်။

ရိပ်ကာခံစား, *v.* to enjoy momentarily.

ရိပ်ခနဲ, *adv.* in the way of catching a glimpse of, ရိပ်ခနဲမြင်လိုက်သည်။

ရိပ်ခါ, ရိပ်ခါကလေး, ရိပ်တိတ်တိတ်, *adv.* hintingly, ရိပ်ခါပြောလျှင်နားလည် လိမ့်မည်။

ရိပ်တိုးရိပ်တိတ်, *adv.* hintingly, ရှိုးတိုးရိပ်တိတ်စောင်းပြောသည်။

ရိပ်တမ်းသိတမ်း, *adv.* catching at the meaning of another, အကုန်နားမ လည်သော်လည်းရိပ်တမ်းသိတမ်းနားလည်ပါ၏။

ရိပ်မိ, *v.* to get a hint of, discover, recognize, ခင်ဗျားတို့အကြံကို ကျွန်တော် ရိပ်မိသည်, ကျွန်တော်ရေးသည့်စာအဓိပ္ပာယ်ကိုရိပ်မိပါသလား။

ရိပ်ရိပ်သိသိ, *adv.* by a very little.

ရိပ်ငွဲ, ရိပ်သိ, *v.* same as ရိပ်, in certain combinations.

†ရိပ်ရိပ်, *adv. intensive to* ပြေး, ရိပ်ရိပ်ပြေးအောင်သွားသည့်သတော်. လှသုံး ယောက်လှော်လျှင်ရိပ်ရိပ်ပြေးသည့်လှေတဲ။

ရိရှားပန်းလျှ, *adv.* in most poor and wretched plight; *not used in colloq.*; အစိုးရအလုပ်ကိုမယုတ်မလျှော့စေရအောင်၊ ရိရှားပန်းလျှဥဿာဟဖြင့် ကြိုးပန်း အားထုတ်ထမ်းရွက်ခဲ့ပါသည်; ရိရှားပင်ပန်း has a similar meaning.

ရိသဲ့သဲ့, *adv.* vaguely, indefinitely, insinuatingly, စကားရိသဲ့သဲ့မပြောပါနှင့်။

ရီ, *v.* to be darkish, dusky, မိုးညိုးရီသည်, မှုန်, ဝေ; to be giddy, dizzy, မူးဝေ။

ရီတရော (*freq. pron.* ရီသရော), *adv.* darkly, duskily, as in evening twilight, နေဝင်ရီတရော. နေဝင်ရီတမှောင်။

ရီရီ, *adv.* indistinctly, obscurely, dimly, နေဝင်ဖီရီအချိန်, ရီရီကလေးသာ မြင်ရသည်။

†ရီကော်ဒါ (မင်းကြီး), *n.* the Government Recorder.

ရီဇစ္စတြာဝန်ထောက်, *n.* a Registrar.

ရုက္ခ (Pali), *n.* a tree, သစ်ပင်။

ရုက္ခစိုး (*pron.* ရုပ်ခဇိုး), *n.* a sylvan deity, a dryad.

ရုက္ခမူ, *n.* an ascetic who lives under a tree; one of the thirteen austerities (ဓုတင်), ရုက္ခမူဓုတင်ဆောက်တည်သည်။

ရုတ်, *not used singly.*

ရုတ်ခနဲ, *adv.* instantly, ချက်ခြင်း, ရှောင်တခင်, ရုတ်ခနဲအမှတ်ရသည်, ရုတ်ခ နဲထသွားသည်, ရုတ်ခနဲသိသည်, ရုတ်ခနဲ ဖွင့်, to fling open.

ရုတ်ခြင်း, ရုတ်တရက်, *adv.* same, ရုတ်တရက်မမှတ်မိ, ရုတ်တရက်မသိ။

ရုတ်ခြင်းထ, *adv.* instantly, with a sudden rush or spring.

ရုတ်ရက်, ရုတ်ရက်ခပ်, *adv.* in a bustle, flurry, တောင်ပြေးမြောက်ပြေးရုတ်ရက်ခပ်သွားကြသည်။

ရုတ်ရက်ခပ်ပြု, *v.* to make a bustle, သည်မြို့ရွာရုတ်ရက်ခပ်ပြုနေကြသည်။

ရုတ်ရိရုတ်ရက်, *adv.* in a bustle, flurry, ရုတ်ရိရုတ်ရက်တယ်နိုင်သည့်လူ။

ရုတ်ရုတ်, *adv.* quickly, rapidly, သုတ်သုတ် (*rare in colloq.*).

ရုတ်ရုတ်သဲသဲ, *adv.* noisily, clamorously (*rare* in *colloq.*).

ရုန့်, *v.* to be coarse, as thread, ကြမ်း။

ရုန့်ကြမ်း (*pron.* ဂြမ်း), *v.* same; to be of coarse grain, အထည်အလွှန်ရုန့်ကြမ်းသည်; to be coarse, violent, as language, အပြောအဆိုရုန့်ကြမ်းသည်; to be rough, harsh, violent, ကြမ်းတမ်း; အပြုအမူရုန့်ကြမ်းသည်, အသွားအလာရုန့်ကြမ်းသည်။

ရုန့်ရင်း, *v.* to be rough, harsh, violent, ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း; also applied to personal appearance, သူ့ပုံပန်းလက္ခဏာရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသည်။

ရုန်း, 1, *v.* to pull, draw, with a strain on the shoulder or breast, as a beast of burden, ရထားရုန်း, လှည်းရုန်း, သစ်ရုန်း; to pull contrarily in order to extricate one's self, to struggle to get free, ရုန်းထွက်ပြေးသည်; to react as an elastic body, ကန်, ကော်ဖတ်ကြိုးရုန်းလို့တိုသွားသည်; to warp, as wood, သစ်သားရုန်းသည်။

ရုန်း, 2, *v.* to be tumultuous, in a hurry, crowding before one another; *used only in an adverbial form.*

ရုန်းရင်း, *v.* to be tumultuous, as a mob, to make a disturbance; *chiefly used in adverbial forms.* လူများရုန်းရင်းရုန်းရင်းနှင့်ရန်ဖြစ်ကြသလား။

ရုန်းရင်းခတ် (*pron.* ဂတ်), ရုန်းရင်းခတ်မှု, *adv.* in a tumultuous manner; ရုန်းရင်းခတ်မှု, *n.* an affray.

ရုန်းရင်းခတ်ပြု, ရုန်းရင်းခတ်မှုပြု, ရုန်းရင်းခတ်မှုဖြစ်, *v.* same as ရုန်းရင်း; အမိုးရလမ်းပေါ်မှာရုန်းရင်းခတ်ပြုသည်အတွက်ဒဏ်ခံရသည်; ထိုပွဲမှာရုန်းရင်းခတ်မှုမပြု၊ငြိမ်ဝပ်စွာနေကြသည်။

ရုပ်, 1 (from ရူပ, visibility), *n.* matter considered as an object of sense; *opposed to* နာ်, mind; a corporeal frame, animal body, ကိုယ်; appearance, ပုံပန်, symptom, လက္ခဏာ; the aggregate of the elements that constitute the body, outward form, သည်သူ့အလွှန်ရုပ်ကောင်းသည်။

ရုပ်ကလာပ်, *n.* a corporeal collection or compound, of which eight are enumerated, *viz.* ဝဏ္ဏော, ဂန္ဓ, ရသ, ဩဇာ, ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော။

ရုပ်ဆောင်, *v.* to assume an appearance, အယောင်ဆောင်, သူလုပ်လျှက်နှင့်သူများမလုပ်ဘူးထင်အောင်ရုပ်ဆောင်သည်, သည်သူရုပ်ဆောင်လို့သာလူငယ်ထင်သည်၊အသက်ကြီးလှပြီ; ရုပ်ဆောင် is also used to express the temporary

return to consciousness and animation which sometimes occurs at the approach of death, သေခါနီးမှိုရုပ်ဆောင်သည်။

ရုပ်တု, *n.* an image, idol, ဘုရားရုပ်တုတော်, ရဟန္တာရုပ်တုတော်, ဆင်းတုတော်။

ရုပ်တွက်, *v.* to compute by algebraic signs; *see under* အက္ခရာ; to parse (*Gram.*), ရုပ်တွက်တတ်သလား။

ရုပ်ပုံ, *n.* a painted or sculptured representation; a photograph; ထုသော ရုပ်ပုံ, ရေးသောရုပ်ပုံ; ရုပ်ပုံရိုက်သည်။

ရုပ်ပွား, *n.* a multiplication of the body of a deity, ရုပ်ပွားတော်။

ရုပ်ပွားဆင်းတု, *n.* images, idols.

ရုပ်ဖျောက်, *adv.* privately, unawares, မထင်မရှား, ကျွန်တော်အမှုရောက်လို့၊ မန္တလေးမြို့ကရုပ်ဖျောက်ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။

ရုပ်လက္ခဏာ, *n.* appearance, symptom, ရှေးကကဲ့သို့မတူ၊ ရုပ်လက္ခဏာပျက် ၍ညှိုးနွမ်းပြီးလျှင်၊အိပ်မပျော်စားမဝင်၊တဖိန့်ဖိန့်တခြောက်ခြောက်ဖြစ်နေသည်။

ရုပ်သေး, *n.* a puppet or marionette, ငင်းငွေများကို ကဆုန်၊ နယုန်၊ ရုပ်သေး ခေါင်းဖြတ်လာဆပ်ပါမည်;ရုပ်သေးဆရာ, the manager of a puppet dramatic company; ရုပ်သေးသမား, one who pulls the strings of puppets.

ရုပ်သေးစင်, *n.* a puppet or marionette stage.

ရုပ်သေးဆွဲ, *v.* to pull the strings of a puppet.

ရုပ်သေးပွဲ, *n.* a puppet show.

ရုပ်သေးရုပ်စုံ, *n.* a collection of puppets of many kinds, ရုပ်သေးရုပ်စုံ ပြသည်; the manager of a puppet dramatic company is usually styled ရုပ်စုံဆရာ by his troupe, and ရုပ်သေးဆရာ by the public.

ရုပ်, **2**, *n.* a certain alchemical composition, ဓာတ်ခဲ။

ရုပ်, **3**, *v.* to take in, withdraw; hence, ရှုပ်; အဝတ်ကိုရုပ်သည်။

ရုပ်ထား, *v.* to fold up.

ရုပ်သိမ်း, *v.* same as ရုပ်; to take from, သန့်ရှင်းသောဝိညာဉ်တော်ရုပ်သိမ်း တော်မမူပါနှင့်; to repeal a statute or order, ဥပဒေကိုရုပ်သိမ်း, အမိန့်ကို ရုပ်သိမ်းသည်။

ရုပ်, **4**, *see* ရုတ်, *not used singly.*

ရုပ်ခနဲ, *see* ရုတ်ခနဲ, *adv.* instantly, ချက်ခြင်း။

ရုမ်း, *n.* a kind of plant, the *Anogeissus acuminatus.*

ရုသျှရှင်ဘုရင်, *n.* the Czar of Russia.

ရုသျှမိဘုရား, *n.* the Czarina of Russia.

ရုံ, **1**, *v.* to spring up in a cluster, as several sprouts from one root; to overspread, as a vine, သခွားပင်ကိုဗရုံပင်ကလွှမ်းပြီးရုံနေသည်; to put on, as a priest's garment, သင်္ကန်းရုံ။

ရုံသွေး (မြက်), *n.* spear grass.

ရုံ, **2**, *n.* a booth, shed, building for work or business, or for storing

goods; စားပွဲရုံ, an eating house; ဆားရုံ, ဇာတ်ရုံ, ထမင်းချက်ရုံ, လှေရုံ; တင်းကုပ်. *Der.* အရုံ။

ရုံဂိုဏ်း, *n.* a sect of Buddhist priests; *comp.* တိုံ။

ရုံမတိ, *see* ရုံးပတိ, *n.* a kind of wild pigeon.

ရုံသမာနာ, *n.* a tumor in the armpit; *sometimes called* ကိန္နရာနာ။

ရုံး. *n.* a courthouse, a place where justice is administered; *v.* to collect, assemble, gather together; *seldom used singly*; ရုံးတလုံးထားတစင်း, independent authority.

ရုံးအရာရှိ, *n.* an official of a court.

ရုံးကွဲ. *v.* to disperse, as a magistrate and people attending a court.

ရုံးစာရေး, *n.* a clerk of a court.

ရုံးစု. *v.* to collect, assemble, စုရုံး, လူများရုံးစုနေကြသည်။

ရုံးစေ, *n.* a constable, bound bailiff, ရုံးပြာတာ, ရုံးလုလင်။

ရုံးစိုက်. *v.* to establish or build a courthouse; refers rather to the authority of a magistrate being established in a certain locality, than to the actual construction of a courthouse, မအူပင်ရုံးစိုက်ကတည်းကအခွန်တော်ငွေအသွန်တိုးသည်။

ရုံးဆင်း, *v.* to leave a court, as a magistrate or judge.

ရုံးတက်, *v.* to attend court, as a magistrate or judge.

ရုံးထိုင်, *v.* to hold court, as a magistrate or judge; to sit, as a court.

ရုံးပိတ်, *v.* to close a court, either at the end of each day, or on the occasion of a government holiday.

ရုံးပြင်ကနား, *n.* the precincts of a court, ရုံးရင်ပြင်။

ရုံးဖွင့်, *v.* to open a court, either each day, or after a government holiday.

ရုံးမင်း, *n.* the presiding judge or magistrate of a court.

ရုံးလက်မှတ်, *n.* a decree of a court, ရုံးလက်မှတ်ခံသည်။

ရုံးလုလင်အုပ်, *n.* a constable, ရုံးစေ။

†ရုံးပတိ, 1 (*pron.* ဒိ), *n.* a kind of esculent plant, okra, lady's finger.

ရုံးပတိ, 2 (*pron.* ဒိ), *n.* the imperial pigeon; *comp.* ငှက်ငန္တား။

ရူပ (Pali), *n.* visibility, appearance, အဆင်း, အဆင်းရူပကောင်းသည်. *Der.* ရုပ်, and အရုပ်။

ရူပကာယ, *n.* the body collectively, ရုပ်ရူပကာယ, ရုပ်ရူပကာယသွပယည်ကျေးသည်; *comp.* နာမကာယ။

ရူပက္ခန္ဓာ, *n.* materiality; *see under* ခန္ဓာ (125).

ရူပါရုံ (from ရူပ, and အာရုံ), *n.* appearance seen, မြင်နိုင်သောဝတ္ထု, လူတို့၏သဘောသည်လှသောရူပါရုံကိုအလွန်စုံမက်တတ်သည်။

ရူး, *v.* to be mad, insane, စိတ်မကောင်း. *Der.* အရူး။

ရူးတူးတူး, ရူးတီးရူးတူး, *adv.* partially deranged, သည်သူသဘောရူးတူးတူးရှိသည်, ရူးတီးရူးတူးနှင့်ပြောဆိုသည့်စကားနားမထောင်။
ရူးနှမ်း, ရူးသွပ်, *v.* to be partially deranged, အမိဝမ်းထဲကရူးနှမ်းသောသူ, သည်သွေးလေဖောက်ပြန်လို့ရူးသွပ်သွပ်ဖြစ်နေသည်။
ရေ, 1, *n.* water.
ရေအိမ်, *n.* a water-closet, privy, ရေသွန်, အိမ်သာ။
ရေအိ, *v.* to be slack water.
ရေအုပ်နှဲ, *n.* a kind of tree (Pali တဏ္ဍုလ).
ရေအိုင်, *n.* a natural pool, pond, or lake; *see* အိုင်; *v.* to be stagnant, not flowing.
ရေအိုး, *n.* a waterpot.
ရေအိုးစင်, *n.* a stand for a waterpot.
ရေအိုးတင် (*pron.* ဒင်), *n.* the part of the leg above the knee where the waterpot is rested, when about to be raised to the head or shoulder, ရေအိုးတင်မှာအနာပေါက်သည်။
ရေဥ, *n.* a kind of water plant.
ရေဥဖေါင်း (*pron.* ဖေါင်း), *n.* a bubble.
ရေဦး, *n.* the first of a flood or ebb tide.
ရေဦးပေါက်, *n.* the first shower in the season: the first rise in a river at the beginning of the rains; also applied to water in ponds and fisheries reflowing into a river, when the water in the latter begins to fall at the end of the rains, ရေဦးပေါက်ငါးရသည်။
ရေဦးလည်, *v.* to begin to turn, as the tide.
ရေကင်း (*pron.* ဂင်း), *n.* a guard stationed on the water. ရေကင်းလှည့်, ရေကင်းသိ (တေးချင်း).
ရေကစား, *v.* to sport with, or in, water. ရေသတင်ကစားသည်။
ရေကတုတ်, *n.* a mound of stones running into the sea.
ရေကန် (*pron.* ဂန်), *n.* an artificial pond, pool, tank.
ရေကမိုး (*pron.* ဂမိုး), *n.* water set apart for drinking; *infreq. in colloq.*; a kind of creeper.
ရေကမိုးတင်, *n.* the triangle formed by the two protuberances on the head of an elephant, and the boss on the nape of the neck just back of where it joins the skull. The presence of this boss is said to constitute one of the points by which the Burmese distinguish a white elephant, even when its skin is black.
ရေကသစ် (ပင်), *n.* the *Erythrina lithosperma*, a tree, leafless in the hot season, sometimes attaining to the height of sixty feet: the

trunk and branches are armed with short prickles; the large flowers give place to pods containing purplish seeds.

ရေကာဒ် (*pron.* ဂါ), *n.* a water fender.

ရေကူး, *v.* to swim, move through the water by the use of the limbs.

ရေကူးညာတင်, *v.* to do beforehand, to anticipate, တင်ကူး; to forestall in order to gain a point, ရေကူးညာတင်ပြော။

ရေကျ (*pron.* ဂျ), *v.* to ebb, as a tide, ဒီရေကျ; ရေကျမိ, to be overtaken by the ebb tide; *n.* the ebb tide.

ရေကျက်အေး, *n.* cold water which previously has been boiled.

ရေကျင်း, *n.* a trough, watering trough, ရေတိုက်ရာကျင်း။

ရေကျေးရေငှက်, *n.* a collective term for aquatic birds, ဝမ်းဘဲ၊ ဟင်းသာ၊ စက္ကဝတ်စသောရေကျေးရေငှက်၊လည်ရှက်မြူးပျံ၊မောင်နှံ မိုမတို့ ရှင်ကစားသည်ဖြစ်၍၊အလွန်ရှုချင်ဘွယ်ရှိ၏။

ရေကျောက်, *n.* the chicken pox, ကျောက်ဖြူ။

ရေကျော်, *n.* a natural water communication subtending the bend of a river, or connecting one river or sea with another, ရေကျော်ဖြတ်သွားသည်, ရေကျော်ပေါက်သွားသည်; *comp.* လက်ကြား။

ရေကြက်, 1 (*pron.* ဂြက်), *n.* a kind of waterfowl, a rail or coot.

ရေကြက်, 2, *n.* a small cuttlefish with eight arms.

ရေကြက်မ, *n.* a water hen.

ရေကြည် (*pron.* ဂြည်), *n.* clear water; an embryo in the first stage of conception, ကလလ, ကလလရေကြည်တည်။

ရေကြည်ဝန်, *n.* the officer of the palace who was charged with providing water for the royal household, ရေကြည်တော်အမှုထမ်း။

ရေကြော, ရေကြောင်း, *n.* a water course; the channel of a brook or river.

ရေကြောရှပ်, *v.* to shorten distance by water; *comp.* မြေကြောရှပ်။

ရေကြောင့် ပြော့, *v.* to be pulpy.

ရေကြောင်း, *adv.* by water, သောက်ကြာရေကြောင်းမသွားကောင်း; *comp.* ကုန်းကြောင်း။

ရေကြောင်းမာလိန်, *n.* a pilot, ရေကြောင်းပြ။

ရေကြွ, *v.* to rise, as the water in a river, ရေတိုး။

ရေကြွက်, *n.* the water rat.

ရေခအုမ်း, *n.* the *Ficus cunia*, of which two varieties are described, the *Ficus cunia* proper, and the *Ficus conglomerata.*

ရေခတက်, *n.* the *Cratæva hygrophila,* a shrub from two to five feet high, bearing flowers in the axils of the leaves, and spindle-shaped berries one or two inches in length.

ရေခန်း, *v.* to dry up, as the water in a well.

ရေခပ်, *v.* to draw water; ရေခပ်မောင်း, a lever water-lift for raising water from a well, or from a canal with deep banks.

ရေခဲ, *n.* ice; ရေခဲမုန့်, ice cream; ရေခဲရုံ, an ice manufactory.

ရေချ, *v.* to water a horse, bullock, buffalo.

ရေချခံ, *v.* to bear washing, as clothes.

ရေချင်းယား, *n.* the *Dalbergia spinosa*, a large climbing shrub; the flowers, which are small and white, have ten stamens in a single slit sheath; the pods, which are reniform, contain but one seed.

ရေချမ်းအိုးစင်, *n.* a water stand.

ရေချမ်းတကာ, *n.* a layman who erects a water stand, as a religious offering for public use.

ရေချို, *n.* fresh water, as opposed to salt water.

ရေချိုး, *v.* to bathe; ရေချိုးပေး, to bathe another person, or an animal; ရေချိုးခန်း (*pron.* ချိုးဂန်း), a bath-room.

ရေခွန် (*pron.* ဂွန်), *n.* a water rate.

ရေငတ်, *v.* to be thirsty, ရေငတ်ဝမ်းကျ။

ရေငန်, *n.* salt water.

ရေငုပ်စက်, *n.* a diving apparatus.

ရေငုံး, *n.* a species of snipe.

ရေစ, ရေစပ်, *n.* the edge of the water, ရေစပ်နား။

ရေစက်, *n.* a drop of water, ရေပေါက်; a water wheel, ရစ်။

ရေစက်ချ, *v.* to pour out water, as in the ceremony of dedicating a religious offering, ရှေးတဝကအတူတကွရေစက်ချလှူဒါန်းခဲ့ဘူးသောကြောင့်၊ ယခုဘဝ၌ပေါင်းဆုံမိကြသည်။

ရေစက်ပါ, *v.* to have one's interests bound up with those of another, by reason of having conjointly made religious offerings in a past stage of existence, *e.g.*, Prince Sidharttha and Yasodhara.

ရေစက္ကူ, *n.* a thin kind of paper; *see* ဂုံစက္ကူ။

ရေစင်, *v.* to be pure, as water; *n.* (*pron.* ရေဇင်) pure water.

ရေစငှက်, *n.* a kind of bird (Pali လောဝက).

ရေစစ်, 1, *n.* a priest's water dipper, ရေစစ်ခရိုင်။

ရေစစ်, 2, *v.* to be at the lowest of the ebb tide; *n.* the lowest of the ebb tide.

ရေစည်, *n.* a water cask.

ရေစမ်း, *v.* to sound, try the depth of water, ရေစမ်းချ; *n.* a leadsman.

ရေစမ်းပေါက်, *n.* a wellspring, fountain, spring, စမ်းရေပေါက်။

ရေစာ, *n.* food and drink, ရေစာထမင်းမိး, ရေစာထမင်းမိးအပြည့်အစုံရှိစေရမည်။

ရေစိမ်, *v.* to put into water to soak, or for a bath; ရေနွေးစိမ်, to put into a warm bath, to soak in warm water.

ရေစိမ့်, *v.* to be saturated with water, so that the water oozes through, မြေနံလို့ရေစိမ့်ထွက်သည်။

ရေစိမ်း, *n.* fresh water.

ရေစီး, *v.* to flow, as a current; *n.* a current, ရေစီးကြောင်း, ရေစီးသန်။

ရေစီးကမ်းပြို (*pron.* ရေဇီးကမ်းပြို), *n.* a disease of the gums, in which they are broken down, as the bank of a river undermined by water.

ရေစုန် (*pron.* ဇုံ), *n.* the downward current of a stream.

ရေစောင်း (*pron.* ဇောင်း), *n.* a rapid, in a river; *see* ရေမော်။

ရေစို, *v.* to be wet with water, ရေစွတ်။

ရေစွယ် (*pron.* ဇွယ်), *n.* the tooth of running water, which gnaws into the banks.

ရေဆင်နှာမောင်း, *n.* a waterspout.

ရေဆန် (*pron.* ဇန်), *n.* the opposing current, whether the natural current of a stream, or a head tide.

ရေဆိပ်, *n.* a landing place, ရေဆိပ်ကမ်းနားး။

ရေဆိပ်ကမ်းဝန်, *n.* a Port Commissioner.

ရေဆေး, *v.* to wash with water, as the hands, dishes, etc.

ရေဆိုင်, *n.* the place of meeting of different streams or currents.

ရေဆွတ်, *v.* to wet with water, ရေစို။

ရေဆွဲစည်ပိုင်, *n.* a water bucket; *comp.* သံပြွန်ပုံး။

ရေဇဝါသင့်, *v.* to be weak-sighted, or partially blind, from the effects of exposure to the rays of the sun, either direct or reflected from water.

ရေညှိ, *n.* the slimy, green substance that rises on water, damp ground, or wet timber; moss.

ရေတက်, *v.* to flow or rise, as the flood tide; *n.* the flood tide; ရေတက်ဦး, the first of the flood tide.

ရေတက်မိ, *v.* to be caught or overtaken by the flood tide.

ရေတကောင်း, *n.* a goglet or gurglet.

ရေတကျည်း, *n.* a kind of tree.

ရေတင်, *v.* to lodge, as water, ရေဝပ်။

ရေတန်း (*pron.* ဒန်း), *n.* a marine creature of a thread-like appearance, found on the seacoasts of Arakan. It is said to cause death, if it encircles a human being above the navel, and to cause great pain, if it encircles the thighs and legs.

ရေတပ်, *n.* a navy, တိုက်သင်္ဘောစု, သင်္ဘောတပ်။

ရေတံခါး, *n.* a lock or sluice gate.

ရေတံခွန် (*pron.* တခွန်), *n.* a cascade, waterfall, cataract.
ရေတံလျှောက် (*pron.* ဒရောက်), *n.* a trough placed under the eaves of a roof.
ရေတိမ်, *v.* to be shallow, as water, ရေတိမ်ရေနက်ကြာရှိးကြာစွယ်ထောက်၍သိရသည်; *n.* shallow water.
ရေတုံတုံ, *a.* thin, watery, ခင်ဘျားချက်သည့်ဟင်းရေတုံတုံနှင့်တာမှုစားလို့အရသာမရှိဘူး။
ရေတိုက်, *v.* to strike against, as running water.
ရေတိုင်း, *n.* a ship's log, line, and reel collectively.
ရေတိုင်းကြိုး, *n.* the log line, ဒိလားကြိုး။
ရေတိုင်းငါး, *n.* a ship's log.
ရေတိုး, *v.* to rise, as the water of a river; ရေကြီး။
ရေတွင်း (*pron.* ခွင်း), *n.* a well; ရေတွင်းပေါင်, a well curb.
ရေထ (*pron.* ဒ), *n.* the spring tide.
ရေထရူး, *n.* a lunatic, သူရူး, ရူးသွပ်သူ။
ရေထရူးနာ, *n.* lunacy, madness occasioned by the moon.
ရေထမ်းဆိုင်း, *n.* a yoke for carrying waterpots.
ရေထိုး, *v.* to subject meat to a process of watering, in order to increase its bulk and weight.
ရေနက္ခတ်, *n.* the Hyades, ရေဝတီနက္ခတ်။
ရေနစ်, *v.* to sink in water; to drown, ရေနစ်၍သေသည်; ရေနစ်ရာဝါးကူနှိပ်သည်, to superadd to a person's misfortunes.
ရေနတ်သမီး, *n.* a naiad, ရေသူမ။
ရေနံ, *n.* earth oil, petroleum.
ရေနံကျတ်သစ်, *n.* clean, pure earth oil.
ရေနံစည်, *n.* a kerosene oil tin.
ရေနံဆီ, *n.* kerosene oil.
ရေနံတွင်း, *n.* a petroleum well; ရေနံတွင်းခွန်, tax on petroleum wells.
ရေနံလူး, ရေနံသုတ်, *v.* to rub with earth oil.
ရေနာ, *v.* to have a dirty, greenish color, as river water; said to become so at the time of great epidemics.
ရေနှထ (*pron.* နှဒ), *n.* the beginning of a spring tide.
ရေနွေး, *n.* warm water; ရေနွေးကရား, a teakettle.
ရေနှစ်မင်္ဂလာ, *n.* the ordinance of baptism, နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာ။
ရေနှာ, *n.* any odoriferous liquid.
ရေပက်, *v.* to dash water on or against; to bail a boat, လှေကိုရေပက်လိုက်ပါ။
ရေပက်ကန့်, *n.* the space in the centre of a Burman boat reserved for bailing out water.

ရေပန်း (from ပန်း, a flower), *n.* a spray; a *jet d'eau*, ကောင်းကောင်းသွားသည့်လှေမှာရေပန်းထတတ်သည်။
ရေပူ, *n.* hot water.
ရေပူအိုင်, ရေပူကန်, *n.* a hot spring.
ရေပူလောင်, *v.* to be scalded with hot water.
ရေပုံး (*pron.* ဗုံး), *n.* a water bucket; သံဖြူပုံး, a galvanized iron bucket.
ရေပေါက်, *v.* to spring a leak, as a boat or ship; *n.* a drop of water, ရေစက်။
ရေပိုး, *n.* a water skipper.
ရေပိုးရေရွား, *n.* a collective term for water reptiles and insects.
ရေပြင်း, *v.* to be strong, as a current; *n.* a strong current.
ရေပြည့်, *v.* to be high water; *n.* the highest of the flood tide.
ရေပြန်, *n.* distilled water; urine.
ရေပွဲကုန်းပွဲ, *n.* a regatta, combined with sports on shore.
ရေပြွန် (*pron.* ဗြွန်), *n.* a water pipe.
ရေဖလား (*pron.* ဗလား), *n.* a drinking cup.
ရေဖေါင်း (*pron.* ဗေါင်း) (from ဖေါင်း, to puff up), *n.* a bubble: *see* ဥဖေါင်း။
ရေဖျဉ်းနာ (*pron.* ဗျဉ်း), *n.* the dropsy, ရေဖျဉ်းနာစွဲ။
ရေဖျန်း, *v.* to sprinkle; *n.* a sprinkler; applied to such as practise sprinkling in the rite of Christian baptism; ရေမွှေးဖျန်းသည်။
ရေဖျန်းလှည်း, *n.* a water cart for sprinkling streets.
ရေဘူး, *n.* a calabash.
ရေဘဲ, *n.* a species of wild goose.
ရေဘွေ (from ဘွေ), *n.* a waterspout, ရေဆင်နှာမောင်း။
ရေမကူ, *n.* a composition of ပွဲလျှက်, earth oil, lime, cotton, etc., used for making vessels water-tight, ရေမကူကျိုထိုး။
ရေမုန့်, *n.* a simple kind of wafer made of rice flour.
ရေမော်, *n.* a rapid in a river, ဟတ်; a rush of water in a river occasioned by a projection from land, ရေစွယ်ရေမော်။
ရေမျောထင်း, *n.* driftwood; ရေမျောကမ်းတင်သစ်, drift-timber stranded.
ရေမျို, *n.* the swallow, upper part of the gullet. လည်မျို။
ရေမြင်း, *n.* a hippopotamus.
ရေမြုပ်, *v.* to be submerged in water. ရေမြုပ်ထင်း, ရေမြုပ်မြက်။
ရေမြေရှင်, *n.* a title of the King of Burma, ရေမြေရှင်ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး။
ရေမွန်း, *v.* to be suffocated by water.
ရေမွှာ, *n.* the water enclosed in the membrane that envelopes the *fetus.*
ရေမွှာသွား, *v.* to be discharged (of the same).
ရေမှုတ်, *n.* a water dipper.
ရေမှို, *n.* sponge.

ရေမြှုပ်, *n.* the *Trewia nudiflora.*

ရေမြှုပ်လက်နက်, *n.* a submarine torpedo; ရေမြှုပ်သင်္ဘော, a torpedo boat.

ရေမွှေး, *n.* liquid scent, water which has been scented.

ရေယဉ် (*pron.* ယဉ်), *n.* a gentle stream; ရေလျဉ်။

ရေယုန်, *n.* a kind of herpes (a skin eruption), ရေယုန်ကြီး, ရေယုန်ကလေး, ရေယုန်ပေါက်သည်။

ရေယို, *v.* to leak, to admit water, as a boat or ship.

ရေရာ, *n.* a watermark, ရေရာပေး။

ရေရိုး, *n.* the course of a brook or river, ရေရိုးကိုရှောက်စုန်သည်။

ရေလယ်သံ, *n.* the sound of a boat song.

ရေလားခြင်း, *n.* an ordeal by water.

ရေလုံ, *v.* to be water-tight; to be stanch as a boat or ship.

ရေလုံအိုး, *n.* a pot used in washing a corpse.

ရေလုံပြုတ်ချက်, *v.* to cook in water without oil, etc., ရေလုံပြုတ်။

ရေသုံသတ်, *v.* to boil (*obs.*), ရေနွေးနှင့်ပြုတ်။

ရေလဲ, 1, *n.* a bathing garment.

ရေလဲ, 2, *v.* to break over, or burst into low land beyond the banks, as the water of a river.

ရေလဲပေါက်, *n.* an irruption of water from a river into the low land beyond the banks.

ရေလောင်း, *v.* to water, pour water upon.

ရေလှောင်ထားရာကန်, *n.* a reservoir.

ရေလွှမ်းရာအရပ်, *n.* a fen, fen land, ရေလွှမ်းတတ်သောကွင်း။

ရေသွဲ့မြောင်း, *n.* a culvert, ပေါင်းကူး, လမ်းကူးမြောင်း။

ရေဝက်တိုး, *v.* to undermine and carry away, as a strong current the high bank of a river, ရေဝက်တိုးလို့ကမ်းပြိုသည်။

ရေဝန်, *n.* a Deputy Governor of a maritime province; a port officer; ရေဝန်ထောက်, an assistant port officer.

ရေဝပ်, *v.* to lodge in low-lying ground, as water, ရေတင်။

ရေဝမ်းဘဲ, *n.* a wild duck.

ရေဝေ, *n.* the division of a stream into two currents; a range of high land, lying between two river basins and discharging its waters into them from opposite directions; a watershed, ရေဝေကျော, ရေဝေတောင်။

ရေသနုပ်, *n.* a bathing garment (ရေလဲ *more common*).

ရေသပ္ပယ်, *v.* to bathe; applied to priests and idols, ဘုရားကိုရေသပ္ပယ်သည်, ဘုန်းကြီးကိုရေသပ္ပယ်သည်။

ရေသဖန်း, *n.* the *Ficus glomerata.* The wood of this tree was formerly used for constructing the royal throne (ရာဇပလ္လင်).

ရေသဘင်ပွဲတော်, *n.* a royal water festival, ရေသဘင်ပွဲတော်ကစားတော်မူသည်; a regatta.

ရေသဖင်, *n.* a kind of water insect.

ရေသီကြိုး, *n.* a tack (rope); a rope to secure the lower corner of a sail.

ရေသီနား, *n.* the lower border of a petticoat, ထမိရေသီနား။

ရေသူ, *n.* a mermaid, ရေသူမ။

ရေသူကြီး, *n.* the *Seebania Ægyptiaca.*

ရေသေ, *n.* a neap tide; stagnant water, in contradistinction to ရေရှင်, running water; ဆယ်ရက်နေ့ရေစင်းစင်းသေ။

ရေသေငါး, *n.* a fish that has died in the water in which it has been kept after being caught.

ရေသောက်, *v.* to drink water; to be watered from an irrigation channel, ရေသောက်သည့်လယ်။

ရေသောက်မြစ်, *n.* the taproot of a tree.

ရေသွင်းမြောင်း, *n.* an irrigation (distribution) channel.

ရေသွန်, *n.* a privy, ရေအိမ်, အိမ်သာ။

ရေသွန်းပန်းတင်, *v.* to pour water into the ညောင်ရေအိုး။

ရေသွန်းမြောင်း, *n.* a gutter, ရေစီးမြောင်း။

ရေဟောင်း, *n.* urine, အပေါ့, ကျင်ငယ်, မုတ်, သေး။

ရေဟောင်းအိမ်, *n.* the bladder, ကျင်ငယ်အိမ်။

ရေ, 2. *v.* to count, enumerate, ငွေဘယ်လောက်ရှိသည်ရေလိုက်စမ်းပါ။

ရေတွက်, *v.* to count and sum up, to compute, မရေတွက်နိုင်အောင်ဥစ္စာရှိသောသူ. *Der.* အရေအတွက်။

ရေရ, *v.* to be worthy of being reckoned; *used only in the negative,* မရေရ, to be despicable, not worthy of being reckoned, မရေရလှကဘဲ (*rare in colloq.*), အရေအတွက်သွင်းလောက်သည့်လူမဟုတ်။

ရေရွတ်, *v.* to mention one after another (*rare in colloq.*).

ရေရွတ်ဆဲရေး, *v.* to revile, accuse revilingly (*infreq. in colloq.*).

ရေး, *v.* to write; to delineate, paint, အရုပ်ရေး, ပန်းချီရေး။

ရေးကူး, *v.* to transcribe, copy, သည်စာကိုပြီးအောင်ရေးကူးပါ။

ရေးစပ်, *v.* to compose a writing.

ရေးခ, *n.* a government writer's fee.

ရေးထား, *v.* to write, compose a writing, သည်စာကိုမှတ်သားမိအောင်ရေးထားလိုက်ပါ။

ရေးမှတ်, *v.* to write, put on record, သတိရသည့်အခါ၊ရေးမှတ်၍မထားမိသည်အတွက်မေ့ကုန်ပြီ။

ရေးသား, *v.* to mark in letters or characters; to mark out, trace,

describe; to note down, to place on record in writing, commit to writing; *see* ရေးထား။

ရေးသားပြုစု, *v.* to compose and compile.

†ရေးကြီးခွင့်ကျယ်, *adv.* making much ado about nothing.

ရေးခြား (from အရေး, business), *v.* to be clever, capable of managing a business with skill and address.

ရေးခြားလိမ္မာ, *v.* same, ရေးခြားလိမ္မာသည့်လူပါတဲ။

ရေးရာ, *v.* same; generally applied to children, ရေးရာလိမ္မာသည့်အကလေး; ရေးရာသော, *a. au fait.*

ရေးရေး, *adv.* obscurely, သိသိ, တဘက်ကမ်းကိုရေးရေးကလေးမြင်ရသည်, မျက်စိရေးရေးသာမြင်သည်; ရေးရေးမြင် implies defect of vision.

ရေးရေးရိပ်ရိပ်, *adv.* obscurely and by glimpses, ဟိုဘက်ကမ်းကလူကိုရေးရေးရိပ်ရိပ်ကလေးသာမြင်သည်; ရေးရေးရိပ်ရိပ်မြင် implies that the object seen is distant.

ရေးရေးသားသား, *adv.* cleverly (*infreq.*), လွယ်သော်လည်း၊ရေးရေးသားသားပြုလုပ်တတ်သည်။

ရဲ, 1, *v.* to be bold, courageous, ကျားမရဲတစ်၊လူမရဲဟစ်။

ရဲကြက်သီးထ, *v.* to have a flush of desperate courage, ရန်သူနှီးလို့ရဲကြက်သီးထသည်; *comp.* ကြက်သီးထ။

ရဲခေါင်, *n.* one pre-eminently brave, *lit.* the acme of bravery, ရဲခေါင်ကျော်တင်။

ရဲစား (*pron.* ဇား), *v.* same as ရဲ, အလွန်ရဲစားသည့်လူ။

ရဲစွမ်း (*pron.* ဇွမ်း), ရဲစွမ်းသတ္တိ, *n.* courage and strength, intrepidity; especially military prowess, စစ်အရေး၌ရဲစွမ်းသတ္တိအလွန်ကောင်းသည်။

ရဲတင်း, 1 (*pron.* ဒင်း), *n.* a broadax, a battle-ax, ရဲတင်းလက်နက်, ရဲတင်းပုဆိန်။

ရဲတင်း, 2 (*pron.* ဒင်း), *v.* to exceed in boldness, to be audacious, ရန်သူသုံးယောက်လေးယောက်တွေ့သော်လည်း၊မကြောက်မရွံ့အလွန်ရဲတင်းသည့်လူ။

ရဲတိုက် (*pron.* ဒိုက်), *n.* a castle, tower.

ရဲဘော်ဖွဲ့, *v.* to form a company of soldiers, ရဲတပ်ဖွဲ့; to band together for some nefarious purpose, ရဲဘော်ဖွဲ့ခိုးသည်, ရဲဘော်ဖွဲ့တိုက်သည်။

ရဲမက်, *n.* a soldier, စစ်သူရဲ, ရဲမက်စစ်သည်, ရဲမက်ဗိုလ်ပါ, ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့်ခင်းကျင်းထွက်တော်မူသည်; ရဲမက်ချင်း, a fellow-soldier.

ရဲရင့်, *v.* same as ရဲ; ရဲရဲရင့်ရင့်ပြုစွံသည်။

ရဲရင့်တည်ကြည်, *v.* to be steadfastly courageous.

ရဲရုပ်ရဲရည်, *n.* bold appearance, ရဲရုပ်ရဲရည်တယ်ရှိသည့်လူ, ရဲရုပ်ရဲရည်နှင့်အလွန်ဖြောင်းသည့်လူ။

ရဲရဲတော[illegible] [illegible]daming [illegible]old, ရဲရဲတောက်ဘုန်းကြီးသည့်မင်း။

ရဲလံ, *n.* a war flag, colors, ရဲလံစိုက်ထားသည်, ရဲလံနှင့်သတော်စုန်သွားသည်။
ရဲလောင်း, *n.* a fenced pathway into an enclosure or fort, wide at the entrance and gradually narrowing, in order to entrap beasts or men, ရဲလောင်းသွယ်သည်, ရဲလောင်းသွယ်ပေးသည်; a war canoe.
ရဲလှေ, *n.* a war boat.
ရဲဝံ့, *v.* same as ရဲ; ရဲရဲဝံ့ဝံ့ပြုသည်, ကျေးဇူးရှင်ကိုရဲရဲဝံ့ဝံ့ပြစ်မှားသည့်လူ။
ရဲသင်္ဘော, *n.* a war boat of European construction.
ရဲသား, *n.* a soldier enlisted; a policeman, ရဲအမှုထမ်း, ရဲလက်နက်ကိုင်။
ရဲ, 2, *v.* to be of a bright red color; *mostly used in an adverbial form as an intensive*, ပေါက်ပင်တပင်လုံးရဲနေအောင်ပွင့်သည်။
ရဲရဲညီး, *v.* to be equal, as much as, သောက်ကြာကြယ်ကြီးရဲရဲညီးအောင်အရောင်ထွက်သည်။
ရဲရဲနီ, *v.* to be fiery red, သတ္တုလတ်အရောင်ရဲရဲနီသည်, လူချင်းထားနှင့်ထိုးခုတ်ကြလို့သွေးသံရဲရဲနီသည်။
ရဲ. 3, *v.* to be satisfied, contented, as in the phrase အံ့မရဲ, အံ့မရဲအောင်ကောင်းသည်; *but seldom used singly*; hence ချင်ရဲ, and ရောင့်ရဲ။
ရဲရို (ပင်), *n.* a kind of tree, one species of the *Morinda.*
ရဲရိုသိမ်, *n.* probably a diminutive species of the same.
ရော, 1, *v.* to mix, mingle, နှော, ပြွမ်း, ဆေးခါးနှင့်ရော သောပိုးရည်ကိုပေး။
ရောစွက်, *v.* to add to and mix with, ဟင်းထဲမှာရောစွက်၍စားသည်; *fig.*, ရောစွက်ရန်သင့်မည်မထင်ပါ။
ရောထွေး, *v. see the parts*; စကားလုံးရောထွေးသည်, သည်သေတ္တာတလုံးထဲမှာကောင်းသည့်အထည်နှင့်မကောင်းသည့်အထည်ရောထွေးလို့ထည့်သည်။
ရောနှော, *v.* to mingle, mix, သရွတ်နှင့်သံရောနှောသည်ကိုမြင်တော်မူသည်။
ရောနှောစုပေါင်း, *v.* to compose of several ingredients.
ရောရိုးရောရာ, *adv.* in a promiscuous mass, promiscuously, စပါးနှင့်ပဲရောရိုးရောရာစိုက်သည်, ဗိုးနှင့်ချည်ရောရိုးရောရာရက်သည်။
ရောရှက်, *v.* to intermingle, တပင်နှင့်တပင်ရောရှက်၍နေသည်။
ရော, 2, *an occasional substitute for the connective* သော။
ရောက်, *v.* to arrive, to reach, ရန်ကုန်မြို့ရောက်သည်မှာ၊ဘယ်လောက်ကြာပြီလဲ, how long is it since you arrived in Rangoon? နတ်တော်လဆန်းနှစ်ရက်လာရောက်ခဲ့ပါ။
ရောက်ပေါက်, ရောက်လာ, *v.* same as ရောက်။
ရောက်မဆိုက်, *adv.* instantly on arriving, ခရီးရောက်မဆိုက်ဖြစ်သောကြောင့်နေရာထိုင်ရာမှားအသင့်အတင့်မရှိပါ, owing to my having just arrived from a journey, the place is not in order.
†ရောက်ရက် (ခတ်), *see* ယောက်ယက်, *v.* to be restless, meddlesome, disorderly, as children.

ရောက်ရိုးရောက်ရက်, *see* ယောက်ယီးယောက်ယက်, *adv.* in a restless, unsettled, disorderly manner.

ရောဂန္တရကပ် (Pali ရောဂါ), *n.* a period of pestilence; *see under* ကပ်; ရောဂန္တရကပ်ဆိုက်, ရောဂန္တရကပ်ရောက်။

ရောဂါ (Pali), *n.* disease, အနာ; *often used alone as a euphemism for* ကာလရောဂါ။

ရောဂါကင်း, ရောဂါရှင်း, *v.* to be free from disease.

ရောဂါကပ်, ရောဂါစွဲ, *v.* to contract a disease.

ရောဂါကူး, *v.* to be communicated, as a disease.

ရောဂါကျွမ်း, *v.* to be past cure, as a disease.

ရောဂါစင်, *v.* to be free from disease, ရောဂါကင်း။

ရောဂါစွဲ, *v.* to cleave to, as a disease.

ရောဂါဆုတ်, *v.* to decrease in violence, as a disease.

ရောဂါဆိုး, *n.* a malignant disease;usually applied to cholera, and plague.

ရောဂါတိုး, *v.* to increase in violence, as a disease.

ရောဂါထူ, *v.* to suffer from frequent maladies.

ရောဂါဖောက်ပြန်, *v.* to have a relapse of a disease.

ရောဂါဘယ, *n.* same as ရောဂါ။

ရောဂါလဲစင်, *v.* to recover from an illness or a disease.

ရောဂါဝပ်အောင်း, *v.* to incubate, as a disease.

ရောဂါသည် (*pron.* သယ်), *n.* a sufferer from some chronic malady.

ရောင်, **1** (from အရောင်, brightness).

ရောင်ခြည် (*pron.* ဂြည်), *n.* a ray of light, lustre; ရောင်ခြည်တော်, the ray of a Buddh, ရောင်ခြည်တော်လွှတ်သည်။

ရောင်ခြည်စုသောအချက်, *n.* a focus.

ရောင်ခြည်ထွက်, *v.* to radiate, as light.

ရောင်တော်, *n.* divine effulgence, ရောင်တော်လွှတ်။

ရောင်ပြား (*pron.* ဗြား), *n.* a foil, thin piece of gold or silver placed in the ouch under a precious stone; usually placed in the ouch of a stone of inferior quality, to give it lustre.

ရောင်လျှံ, *n.* the conical cap on the head of an image of a Buddh; the nimbus, the rays of light from the head of a Buddh, ရောင်လျှံတော်ထသည်, ရောင်လျှံတော်ထွက်သည်။

ရောင်, **2**, *v.* to swell, be swollen; *more than* ဖော; ကိုယ်လက်ရောင်, မျက်နှာရောင်; to become inflamed, as a sore.

ရောင်ရမ်း, *v.* same as ရောင်။

ရောင့်, *v.* to long for.

ရောင့်တက် (*pron.* ဒက်), *v.* to aspire recklessly beyond one's abilities,

as in becoming unduly familiar toward a benefactor, or toward an over-indulgent parent; to take advantage, as of one's good disposition, ကျေးကျွန်များကို မျက်နှာသာပေးလျှင်၊ ရောင့်တက်တတ်သည်, သားသမီးအလိုလိုက်လျှင်၊ရောင့်တက်တတ်သည်။

ရောင့်ရဲ, *v.* to be contented; to be satisfied, အိပ်လို့ရောင့်ရဲသည်, စားလို့ရောင့်ရဲသည်။

ရောင်း, 1, *v.* to sell.

ရောင်းချ, *v.* to sell, ရောင်းချလဲလှယ်။

ရောင်းစွန်ဝယ်ရ, *v.* to be of the current price, a price at which it is easy either to sell or buy, ကျွန်တော်လှေအသိုး တရာနှင့်ရောင်းစွန်ဝယ်ရရှိပါသည်။

ရောင်းထုတ်, *v.* same as ရောင်းချ (*rare in colloq.*).

ရောင်းဝယ်, *v.* to trade, ရောင်းဝယ်ဘောက်ကား။

ရောင်း, 2, *see* ယောင်း, *v.* to be very dry, tending to decay.

ရောရုဝ, *n.* one of the eight stages or stories of hell; *see under* ငရဲ။

ရောဟဏီ, *n.* Aldebaran, a star of the first magnitude in the eye of Taurus, popularly called the Bull's-eye. It is the bright star in the group called Hyades.

ရှော့, *verb. affix, denoting disapprobation or regret; sometimes euphonic, particularly when used imperatively*, သွားပေရှော့; တခါဖြင့်အမှုတွေကြရှော့မည်, မင်းတို့သိကြရှော့မည်; ရလျှင်ပြီးရှော့, သာပေးရှော့မည်လဲဘျာ (*Colloq.*).

ရှော်, 1, *v.* to scream, as a fowl, ကြက်ရှော် (*rare*).

ရှော်, 2, *v.* to be very old, near withering, as the leaves of a tree; *more than* ရင့်; *used in composition in combination with* ညှိုး, *and* ရင့်, *but rare in colloq.*; ဖက်ရွက်ရှော်, သစ်သီးရှော်။

ရို, *v.* to respect; *not used alone*; ခန့်, ထိ, လေး။

ရိုကျိုး, *v.* to respect, treat with respect (*rare in colloq.*), တုပ်ကွရိုကျိုးရှိခိုးပါ၏; ရိုညွတ်။

ရိုသေ, *v.* to respect or reverence, treat with respect or reverence, ရိုသေခစား, လင်ကိုရိုသေခစားသည်။

ရိုက်, *v.* to strike, ပုတ်။

ရိုက်ခတ်. ရိုက်နှက်, *v. see the parts*; မြန်မာမင်းလက်ထက်၊ရာဇဝတ်သင့်သောသူများကို၊ဝါးညှပ်၍သေလုအောင်ရိုက်နှက်၍စစ်တ[illegible]သည်။

ရိုက်ဒဏ်, *n.* the punishment of flogging; ကြိမ်ရိုက်ဒဏ[illegible], to inflict the punishment of flogging, as a magistrate.

ရိုက်ဖတ်သေနတ်, *n.* a rifle, ဝက်အူလိမ်သေနတ်။

ရိုက်လှဲ, *v.* to knock down.

ရိုက်သတ်, *v.* to kill or execute with a club.
ရှင်, *n.* a mat made of bamboo splints (နှီး); *comp.* ကပ်; ညွှန်သည်ဘာဂန္တုရောက်သည့်အခါဖျာရှင်သင်ဖြူးခင်းပေးရမည်။
ရှင်ထရံ, *n.* a side or partition of a house made of such mats, ရှင်ထရံကာ။
ရှင်ပတ်, ရှင်လိပ်, *n.* varieties of such mats, စပါးဆန်များလှည်းနှင့်တင်သည့်အခါရှင်ပတ်နှင့်ပတ်၍တင်သည်။
ရိုင်း, *v.* to be wild, as an animal; to be uncivilized, uncultivated, unpolished, မယဉ်ကျေး; to be coarse, to be in bad taste, vulgar, ill-mannered, boorish; to be rude, impolite, as language; အပြောအဆိုအလွန်ရိုင်းသည့်လူ; တယ်ရိုင်းသည့်ဒရယ်ကလေး။
ရိုင်းစိုင်း (*pron.* ဇိုင်း), *v.* same, အပြောအဆိုရိုင်းစိုင်းသည်, အနေအထိုင်ရိုင်းစိုင်းသည်, အသွားအလာရိုင်းစိုင်းသည်။
ရိုင်းပျ, *v.* to be insolent, စော်ကား။
ရိုင်းပြ (*pron.* ဗြ), *v.* same (*more common*); to be rude, အပြောအဆိုရိုင်းပြသည့်လူ။
†ရိုင်းပင်း (*pron.* ဗင်း), *v.* to help, ညီညာ, ကျွန်တော်ကိစ္စကိုရိုင်းပင်းပြုပါ။
ရှိုဟိုး, *an exclamation* used by Burmese boatmen when rowing or paddling; they cry out ရှို when raising the oar or paddle, and ဟိုး when bringing it down again, ရှိုဟိုးလေးလေးဟိုး၊ဟိုးလေးလေးဟိုး၊ ရှိုဟိုးလေဟိုးဘသားလေး။
ရိုး, 1 (from အရိုး, a bone. stalk, custom), *n.* (*not used alone*), ခေါင်ရိုး, သုံးရိုး; a blind watercourse; *see* လျှိုရိုး။
ရိုးကောက်ပွဲ, *n.* a Karen festival, at which the bones of a relative are collected and placed together after cremation, previous to depositing them in a final resting place.
ရိုးကျပင်, *n.* the မြားဆိပ်ပင်, the gum of which is used to poison arrows.
ရိုးကြီးရင်းကြီး, *a.* large, bulky, corpulent; implying that one has large prominent bones.
ရိုးစည်ကျွန် (*pron.* ဇည်), *n.* a serf.
ရိုးစွဲနာ, *n.* the venereal disease, ကာလသားနာ, လူမိုက်နာ။
ရိုးတော်ကောက် (*pron.* ဂေါက်), *n.* the person charged with collecting the bones of a member of the royal family after cremation, ရိုးတော်ကောက်အမှုထမ်း။
ရိုးပြတ် (*pron.* ဗြတ်), *n.* stubble.
ရိုးမ, *n.* a ridge of high mountains, ရိုးမတောင်တန်း, ရခိုင်ရိုးမတောင်။
ရိုးရာ, *n.* hereditary succession, အရိုးအရာ, ရိုးရာအမှုထမ်း, ရိုးရာရှင်ဘုရင်, ရိုးရာသူကြီး, a hereditary *thugyi*; ရိုက်ရာ, ရိုက်ရာခံ, applied to r... lty.
ရှိုးလား, *verb. affix, used as a strong negative, affixe... the root*

(*colloq.*); *see Gram. sec.* 121. သွားရိုးလား, he goes not, တော်ရိုးလား, ပေးရိုးလား, ဟုတ်ရိုးလား။

ရိုး, **2**, *v.* to be plain, simple, unadorned, တန်ဆာမဆင်; to be plain, simple, artless, guileless, ingenuous, ပရိယာယ်မပြု; to be honest, upright, ဖြောင့်မတ်; to be old-fashioned, as dress, jewelry, articles of use, etc.; သည်လူကြီးသဘောရိုးသည်, this elder is of an artless disposition, အပြောအဆိုအလွန်ရိုးသည်, he is very ingenuous of speech; ဖဲခေါင်တော်တော်ရိုးသွားလို့ကျွန်မမဝတ်ချင်ပါ, as satin mantles have become rather old-fashioned, I do not wish to wear one.

ရိုးဖြောင့်, ရိုးမတ်, *v.* same, ဖြောင့်သား, အရာရာတွင်ရိုးဖြောင့်တည်ကြည်သူမဟုတ်။

ရိုးသား, *v.* to be guileless, ရိုးဖြောင့်; ကျွန်တော်ညီအလွန်ရိုးသားဖြောင့်မတ်သောသူတယောက်ဖြစ်ပါသည်, my younger brother is a very guileless, upright man.

†ရိုးစွေ့တစွေ့, *n.* a kind of weed with a minute, yellow flower; the leaves, when bruised, are used for poultices.

ရိုးတုံး, *n.* a kind of creeper; also called ရိုးတုံးချောင်းခြားပင်, because it is supposed to have the power of crossing and implanting itself on the opposite bank of a stream.

ရိုးတိုး, *n.* a kind of tree.

ရိုးရက်, *v.* to glitter; *used in a reduplicated adverbial form*, ရိုးရိုးရက်ပြူးပြူးပြက်တခဲနက်သောရောင်ခြည်တော်ဖြင့်။

ရိုးရဲ. *v.* to be bright, glittering; *commonly reduplicated and used adverbially.* ရိုးရိုးရဲရဲမီးတောက်မီးလျှံမြင်ရသည်, ရိုးရိုးရဲရဲအရောင်ထသည်။

ရိုးရိုးရိရိ, *adv.* obscurely, indistinctly, နေဝင်ကျော်ရိုးရိုးရိရိအချိန်, ရိုးရိုးရိရိမြင်သည်။

ရိုးရိုးရွရွ, *a.* creepy, as the sensation produced by insects creeping on the skin; also applied to the feelings, သည်လူပြောသည်မှာ၊ကျွန်ုပ်စိတ်ထဲမှာရိုးရိုးရွရွရှိသည်; also applied to words of itching, when it signifies "tickling," လည်ချောင်းထဲမှာရိုးရိုးရွရွမျက်တက်တက်ရှိသည်။

ရိုးလှသဒါ, *n.* a kind of grass.

ရွ, 1, *n.* a mite, very small insect, frequently found on mushrooms.

ရွ, 2, *v.* to be friable, easily crumbled or pulverized, အလွန်ရွသည့်ဆေးအတောင့်မခံဘူး; applicable to eatables; အလွန်ရွသည့်အမည်းသားစားလို့ကောင်းသည်; *comp.* ဖွ, which has a similar meaning; to prance as a horse, အလွန်ရွသည့်မြင်းရုပ်သေးလိုဘဲ; to be skittish; to be light, vain, unsteady, wanton, in deportment and conduct, နန့်တက်။

ရွ, **3**, *v.* to be soft, gentle; *chiefly used adverbially*, as တရွရွသွား, ဒိုလို့မြန်မြန်မသွားနိုင်၊တရွရွသွားရသည်။

ရွက်. 1 (from အရွက်, a leaf). *n.* a leaf; a sail.
ရွက်ကျောပင်ပေါက်, *n.* a species of houseleek; the *Sempervirum tectorum*, ဂန္ဓမာပင်။
ရွက်ကျောပင်မှော်. *n.* duckweed: *see* မှော်။
ရွက်ကြမ်းရေချို, *n.* leaves that are neither old nor young; what is middling, neither very good nor very bad, တယ်မလှသော်လည်း၊ ရွက်ကြမ်းရေချိုရှိပါ၏။
ရွက်ကြိုးတန်ဆာ, *n.* the tackle of a ship.
ရွက်ချ, *v.* to lower sail.
ရွက်ချွန်, *a.* sharp-leaved, elliptical, lanceolate.
ရွက်စပ်, *adv.* incessantly, ဒရစပ်။
ရွက်မြိပ်. *a.* with fine leaves, pinnate, decompound.
ရွက်တင်, *v.* to set sail.
ရွက်တင်ကြိုး, *n.* halyards.
ရွက်တိုက်. *v.* to sail, move by setting sails to the wind.
ရွက်တိုက်ခရု, *n.* the nautilus.
ရွက်တိုင်. *n.* a mast.
ရွက်တိုင်ထူ, *v.* to step a mast.
ရွက်ထည်, *n.* sailcloth. canvas, သင်္ဘောရွက်ထည်။
ရွက်ထူ, *v.* to hoist sail.
ရွက်နီ, *n.* silver with a slight alloy.
ရွက်နီချိုး, *n.* an amalgam composed of equal parts of silver and copper.
ရွက်ဖော. *n.* the yard of a sail, *see* ရွက်လက်; *v.* to bulge, as a sail, ရွက်ဖြူဖောဖော၊ ရွှေသင်္ဘောနှင့်၊ မြစ်ကြောအညာသို့ဆန်လတ့်. with bulging sails and gilded prows they shall ascend the channel of the upper river, *i.e.*, Irrawaddy. This is said to be an old prophecy foretelling the conquering of U. B. by foreigners.
ရွက်ဖျင်, *n.* Burmese cotton cloth used for sails.
ရွက်ဖြန့်, *v.* to unfurl a sail.
ရွက်ဖွင့်ကြိုး, *n.* a rope for spreading a sail.
ရွက်မ. *n.* the mainsail, ကန့်မဘောက်ဖိုး. ရွက်မကြိုး။
ရွက်ရ, *v.* to have a fair wind for sailing.
ရွက်ရှင်. *n.* a studding sail.
ရွက်ရှုပ်ကြိုး, *n.* brails in a ship's rigging.
ရွက်လက်, *n.* the yard of a sail; ဆက်၍ထိုးသောရွက်လက်, a studding sail boom, သင်္ဘောရွက်လက်။
ရွက်ဝိုင်း, *a.* round-leaved.
ရွက်သင်္ဘော, *n.* a ship, or any large sailing vessel.

ရွက်သေး, *a.* small-leaved.

ရွက်, 2, *v.* to carry on the head, ရေအိုးခေါင်းပေါ်မှာရွက်၍ရေခပ်သည်, ခေါင်းတလုံးရေအိုးနှစ်လုံးရွက်စေအမိန့်မရှိ; to sustain, carry on, manage, conduct, ငါ၏အမှုကိုတခုမကျန်ရွက်ဆောင်ပါ ခင်ဘျား။

ရွတ်, 1, *n.* a double cord applied to two parts of a thing, and tightened by turning a winch pin.

ရွတ်တိုက်, *v.* to apply such a cord, လှေသွားအောင်ရွတ်တိုက်လှော်သည်။

ရွတ်, 2, *v.* to recite, repeat from memory, ခင်ဘျားရသည့်စာကိုရွတ်စမ်းပါ။

ရွတ်ဘတ်, *v.* to read audibly, စာပေပိဋကတ်ရွတ်ဘတ်သရဇ္ဈာယ်သည်။

ရွတ်, 3, *v.* to be old, tough; *seldom used assertively. Der.* အမာရွတ်, အခဲရွတ်, အရွတ်ဝန်။

ရွတ်တွ, *v.* to be wizened, အဘိုးကြီးအိုရွတ်တွ, အမယ်ကြီးအိုရွတ်တွ။

ရွတ်တွအို, *v.* to be very old and withered, အဘိုးကြီးရွတ်တွအိုကြီး။

ရွတ်တွကြီး, *n.* an old, wizened fellow; also applied to comparatively young women of unattractive appearance.

ရွတ်, 4, *a.* twilled, ရွတ်စောင်, ရွတ်ပုဆိုးချည်ပင်ပူးရက်သည်။

ရွန့်, *v.* to move spirally, curvingly, ကွန့်။

ရွပ်, *v.* to be quick in temper, rough, violent, ကြွပ်; *not used singly.*

ရွပ်ကြွပ်, *v.* same as ရွပ်။

ရွပ်ရွံ့, *v.* to be bold, daring; *used adverbially (rare in colloq.).*

ရွပ်ဆတ်, *v.* to be petulant; also applied to horses, bullocks, and buffaloes.

ရွပ်ထိရွပ်ထိုး, *adv.* in a rapid and disorderly manner, ရွပ်ထိရွပ်ထိုးနှင့်သည့်လူ, ရွပ်ထိရွပ်ထိုးသွားသည်။

ရွမ်း, 1, *v.* to be nearly ripe; မန်ကျည်းသီးရွမ်းပြီ, ဈောက်သီးရွမ်းပြီ; in some parts of Burma the term ဝမ်းရောင် is used instead of ရွမ်း; in speaking of the tamarind fruit the term ကြက်ဆူ is frequently substituted for ရွမ်း, မန်ကျည်းသီးကြက်ဆူပြီ။

ရွမ်းပြင်း, *a.* nearly ripe, သံပုရာသီး? သဲ့နှစ်သရက်ရွမ်းပြင်းစားလို့ကောင်းသည်, ကနစိုးသီးရွမ်းပြင်း။

ရွမ်းမှည့်, *v.* same as ရွမ်း။

ရွမ်း, 2, *v.* to beat a drum in a particular manner, indicative of a king's or viceroy's advance, စည်ရွမ်း, ရှင်ဘုရင်ထွက်တော်မူလျှင်၊ထွက်စည်တော်ကိုရွမ်း၍ထွက်တော်မူသည်။ ဝင်တော်မူလျှင်လည်း၊ဝင်စည်တော်ရွမ်း၍ဝင်တော်မူသည်။

ရွမ်းစည်, *n.* a drum thus beaten.

ရွယ်, 1, *v.* to aim, take aim, သေနတ်နှင့်ရွယ်, ထားနှင့်ရွယ်; to aim at, have reference to, ရည်စူး; to intend, design, ကြံစည်, နက်ဖြန်ကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့သို့သွားမည်လို့ရွယ်နေသည်, I intend to go to Rangoon to-morrow.

ရွယ်ကိုး, *v.* to pledge to give in worship, ဘုရားလှူဘို့ရွယ်ကိုးထားသည်; to fully intend to do a thing in a particular way, သဘော်ာနှင့်လိုက်မည်လို့ရွယ်ကိုးထားသည်; ညွှေသည်ကျွေးဘို့ရွယ်ကိုးထားသည်။

ရွယ်ခိုး, ရွယ်စူး, ရွယ်ဆောင်, *v.* same as ရွယ်, ခင်ဗျားကိုမမည်လို့ရွယ်စူးသည်။

ရွယ်တံသမား, or ရွယ်တတ်သမား, *n.* the director of a ceremony.

ရွယ်မှန်း, *v. see the parts*; သည်နှစ်ပင်လယ်သို့ဆင်းမည်လို့ ရွယ်မှန်းထားသည်။

ရွယ်, 2, *v.* to be in the prime of life; to be of middling stature, to be of ordinary size; ကျွန်တော်မိတ်ဆွေကိုကုလားမအိုသေးပါဘူး၊ ရွယ် ရွယ် ရှိပါသေးသည်, my friend Ko Kula is not yet old; he is still in the prime of life; မနေ့ကဆန်သွားသည့်မီးသဘော်၊သဘော်ကြီးမဟုတ်ပါ၊သဘော်ရွယ် ရွယ်ပါဘဲ, the steamer which went up (the river) yesterday, was not a large one, it was one of ordinary size; ရွယ်မတူဂုဏ်ရည်မမျှ။

ရွံ့, *v.* to be disgusted, စက်ဆုပ်; to loathe, မဖမကျန်းရှိသည့်အခါထမင်းကိုမြင်လျှင် ရွံ့သည်; ခင်ဗျားအမူအရာများကိုအလွန် ရွံ့ထားသည်, I am disgusted with your actions.

ရွံ့စရာ, ရွံ့ဘွယ်, ရွံ့စချင်ဘွယ်, *a.* disgusting, detestable, loathsome.

ရွံ့ရှာ, *v.* same as ရွံ့; စက်ဆုပ်ရွံ့ရှာဘွယ်ရှိသောအကောင်ပုပ်, a disgusting, loathsome carcase.

ရွံ့, *v.* to quail, to shrink; *less than* ကြောက်; ညအခါတယောက်တည်းရွံ့လို့လမ်းမလျှောက်ပါဘူး, မြင်းပရိသတ်ကိုရွံ့လို့ရှေးသို့မတိုးဝံ့ဘူး။

ရွံ့ကြောက်, *v. see the parts*; ပြမည်ကြိုလျှင်ရွံ့ကြောက်လို့မတော်ပါ၊ ရဲရဲတင်းတင်းပြမှတော်ပါမည်။

ရွံ့ရွံ့တွဲ့တွဲ့, ရွံ့တီရွံ့တွဲ့, *adv.* fearfully, timidly, အစိုးရမင်းရှေ့ရွံ့တွဲ့တွဲ့ရှိလို့၊အလုံးစုံမပြောဝံ့ပါ။

ရွာ, 1, *n.* a town, village, not a city (မြို့).

ရွာခေါင်း, *n.* a rural police *gaung*, ရာဇဝတ်ခေါင်း; formerly appointed by the *ywa thugyi*.

ရွာစား (*pron.* ဇား), *n.* the person who received the revenue of the town, by a grant from the King.

ရွာဆော်, *n.* a village crier.

ရွာနီးချုပ်စပ်, *n.* villages contiguous to each other.

ရွာပိုင်ကြေး, *n.* a fine imposed on a whole village collectively.

ရွာလယ်မြေ, *n.* the rice land belonging to a village.

ရွာသား, *n.* a villager, male inhabitant of a village; ရွာသူ, a female inhabitant of a village.

ရွာသူကြီး, *n.* the *thugyi*, or chief, of a village; in many parts of Arakan styled, တောသူကြီး။

ရွာ, 2, *n.* a polite term for witchery.

ရွာချ, *v.* to treat, in order to propitiate, ရွာစာချ။
ရွာဘမ်း, *v.* to bewitch.
ရွာသား, *n.* a wizard.
ရွာသွီး, *n.* a witch.
ရွာ, 3, *v.* to rain, မိုဃ်းရွာသည်။
ရွေ, 1, *v.* to hew; *comp.* ဖျင်း။
ရွေစင်, *a.* already hewn, ကျွန်တော်သစ်ရွေစင်ဖြစ်ပါသည်။
ရွေပေါ်, *n.* a carpenter's plane; မျည်းရွေပေါ်, a jack plane.
ရွေပေါ်အိမ်, *n.* a plane without the iron, the stock of a plane.
ရွေပေါ်ထိုး, *v.* to plane.
ရွေပေါ်သွား, *n.* a plane iron. the cutting chisel of a carpenter's plane.
ရွေဖျင်း, *v.* to hew away useless parts, ကျွန်တော်မှာအိမ်ဆောက်မည်ကြံရာ၊ ကရိယာမစုံသောကြောင့်သစ်များကိုရွေဖျင်းသာထားသည်။
ရွေ, 2, *v.* to associate familiarly and affectionately (*not used singly*).
ရွေဘော်, *v.* same; to be sociable, affable, အလွန်ရွေဘော်သည့်ကျောင်းတကာကြီး, ဘော်ရွေ; ဘော်ဘော်ရွေရွေရှိသည့်လူ။
ရွေ, 3, for ရွှေ။
ရွေချွန်, *v.* to yield, be moderate, demand less, ရွေချွန်တောင်းသည်; to lessen one's expenses, ရွေချွန်သုံးသည်။
ရွှေ, 1. *v.* to move from one's place, နေရာရွှေသည်, အရာရွှေသည်. *Der.* ရွှေ့။
ရွှေပါး, *v.* to grow less, to decline.
ရွှေလျော့, *v.* to fall from, အရာမှရွှေလျော့သည်; to degenerate, deteriorate, decline, ယုတ်လျော့, အားခွန်ဗလရွှေလျော့သည်, ကာလရွှေလျော့သည်။
ရွှေလျော, *v.* to fall from a situation, office, အလုပ်မှရွှေလျောသည်; to become corrupted in spelling or pronunciation, စကားရွှေလျောသည်။
ရွှေ, 2, *v.* to be as much as (*obs.*), မျှ။
ရွှေ, 3, *commonly written* ၍, *verb. affix, continuative,* and; *see Gram. sec.* 109. *In colloquial* လို့ *is frequently substituted for* ရွှေ။
ရွေး(ပင်), 1, *n.* a kind of tree, of which there are two varieties; *see* ချင်ရွေး, and ရွေးကြီး။
ရွေးကြီး, *n.* the *Adenanthera pavonina*; the seed of said plant used as a weight, one being equal to two of the *Abrus precatorius* (ချင်ရွေး); four make a great *pe*, and three a small *pe* (ပဲ); there are one hundred and twenty *yues'* weight of gold in one rupee's weight.
ရွေး, 2, *v.* to select, choose; to be fastidious; လူပေါင်းတကျိပ်အနက်က၊ ခင်ဗျားကြိုက်ရာလူငါးယောက်ရွေးပါတော့; အစားအသောက်ရွေးသည်, အိပ်ရာရွေးသည်, နယ်ရွေးသည်။

ရွေးကောက်. ရွေးချယ်, *v.* same, အကောင်းအဆိုးရွေးကောက်သည်, နေ့ရက်ကို ရွေးချယ်သည်။

ရွေးကောက်ပြန်, *v.* to re-elect.

ရွေးပေး, ရွေးဖယ်, ရွေးယူ, *v. see the parts,* မကောင်းသည်ကိုရွေးဖယ်၍ကောင်းသည်ကိုရွေးယူသည်။

ရွေးသန့်, *v.* to select and arrange in order.

ရွေး, 3, *v.* to redeem, ransom; to redeem a pledge, take out of pawn, ကိုယ်ပေါင်ထားသည့်ပစ္စည်းမှာကိုယ်ရွေးမယူနိုင်ဘူး. *Der.* အရွေး။

ရွေးနုတ်, *v.* same as ရွေး။

†ရွေးတီ (ပင်), *n.* a kind of banyan.

ရွဲ. 1, *n.* a kind of bead, made of different materials.

ရွဲကုံး, *n.* a string of beads.

ရွဲလုံး, *n.* a colored glass ball of European manufacture, attached to pagoda umbrellas, canopies over images of a Buddh, etc.; a panoramic ball.

ရွဲ, 2, *v.* to be pensile, as a drop of water, a tear, မျက်ရည်တရွဲရွဲနှင့်, or as ripe fruit, သံပုရာသီးမှည့်လိုက်သည်မှာရွဲလို့နေရသည်; or to seem so, as the water of a diamond; ရွဲ is also applied to the emerald, ruby and topaz, အလွန်အရည်လည်သည့်ကျောက်၊ရွဲနေရသည်။

ရွဲခံ (ဝယ်), *v.* to purchase wholesale, ကွမ်းရွဲ, ငါးရွဲ; ရွဲခံရောင်း, to sell wholesale.

ရှ, *v.* to wound by a slight cut, accidentally, ထားရှသည်, ပလင်းကွဲရှသည်; also figuratively applied to feeling; *see* နှလုံးရှသည်။

ရှန, *v.* same, သံနပ်မပါဘဲလမ်းလျှောက်လို့၊ခြေကိုကျောက်ခဲရှနသည်။

ရှနာ, *n.* a slight wound.

ရှက်, 1, *v.* to be ashamed, to be shy (မျက်နှာမရဲ), သည်မိန်းကလေးသွေးသည်များလာလျှင်၊အလွန်ရှက်တတ်သည်; ကလေးရှက်ကဒိုး၊လူကြီးရှက်ကရယ်; *adv.* in an abashed manner, ရှက်ကိုးရှက်ကန်း, ရှက်ယမ်းယမ်း. *Der.* အရှက်ကွဲ။

ရှက်ကြောက်, *v.* same (*but stronger*).

ရှက်ကြောက်အားကျ, *v.* to emulate from a feeling of shame, ရှက်ကြောက်အားကျပြုသည်။

ရှက်ဆေးခြေ, *v.* to say or do something to keep one's self in countenance, to apologize for something that one is ashamed of, တရားရှုံးလို့ရှက်ဆေးခြေပြောသည်, ရှက်ဆေးခြေတောင်းပန်သည်။

ရှက်သီး, *v.* same as ရှက်ကြောက်; *used in the negative only.*

ရှက်, 2, *v.* to be joined, united by intersecting, အိမ်မိုးချင်းရှက်နေသည်, သစ်ကိုင်းချင်းရှက်နေသည်. *Der.* လက်ရှက်။

ရှက်စပ်, *v.* to associate, be in partnership; to have sexual intercourse; စပ်ရှက် *more common*, လူချင်းစပ်ရှက်လို့နေသည်; ပန္နည်းချင်းစပ်ရှက်လို့နေသည်။

ရှက်တင်, *v.* to be closely connected in any way, စပ်ရှက်; to be mingled together, ရောနှော, ရှုပ်ထွေး, ထွေးရောရှက်တင်, ရောထွေးရှက်တင်, လူဆိုးများနှင့်ရောထွေးရှက်တင်ပြုစားသည်,သစ်ပင်ချင်းရောထွေးရှက်တင်နေကြသည်။

ရှက်ဖွဲ့, *v. see the parts*; သည်ရေကန်၌မှော်ပင်ရှက်ဖွဲ့နေလို့ရေကိုမမြင်ရ။

ရှက်သန်း, *v.* same as ရှက်; မိုးယံသားများရှက်သန်းနေလို့ကြယ်လကိုမမြင်ရ။

ရှင်, 1, *n.* a probationer for the priesthood, မောင်ရှင်, သာမဏေ။

ရှင်ပြု, *v.* to enter on the state of a probationer for the priesthood.

ရှင်ပြုပွဲ, *n.* a festival held on the occasion of a Burmese youth becoming a probationer for the priesthood (126).

ရှင်ယောင်, *n.* a hypocritical probationer for the priesthood.

ရှင်လောင်း, *n.* a youth about to become a probationer for the priesthood.

ရှင်လောင်းလှည့်, *v.* to perambulate a locality, as a probationer for the priesthood.

ရှင်, 2 (from အရှင်, lord), *n.* a title prefixed to the name of holy or inspired men, or ascetics, ရှင်ဂေါတမ, ရှင်သာရိပုတ္တရာ, ရှင်မောဂ္ဂလန်; Sir, Madam; *a term of compellation*, used by women to persons rather superior, whether male or female, ရှင်ရွှေကျော့, ရှင်မင်းသာ; a title prefixed to names of girls and young women between မ, and မိ; ရှင်ဘယ်ကလာလိမ့်မည်လဲ, as in the case of one woman saluting another; ရှင်ပြောသည့်စကားမဟုတ်ပါ, as in the case of a woman addressing a man older or younger than herself; used in addressing government officials, ဟုတ်ပါရှင်. In some parts of U.B. and southern Arakan ရှင် is used by men to one another, *e.g.*, ရှင်လူဘေမြန်မြန်လာခဲ့။

ရှင်ပင်ဘုရား, *see* အရှင်ဘုရား, *n.* Doctor, Rabbi; *used as a term of compellation*, as a layman or lay woman addressing a *pongyi*, ရှင်ပင်ဘုရားဘယ်ရပ်တော်ကကြွတော်မူခဲ့ပါသလဲ။

ရှင်ဘုရင်, *n.* a king, မန္တလေးရှင်ဘုရင်; ရှင်ဘုရင်မ, a ruling queen, ဘိလပ်ရှင်ဘုရင်မ။

ရှင်မ, *n.* Miss; *a term of compellaton*, used by women to female members of the royal family and wives of officials; occasionally used by men, to their wives or other women, ရှင်မတို့ဘယ်သွားနေကြသလဲ။

ရှင်, 3, *v.* to live, be alive, အသက်ရှင်. *Der.* အရှင်။

ရှင်ခမ်းရှင်နား, *n.* the business of life; particularly applied to rites and ceremonies to be performed; *comp.* အခမ်းအနား။

ရှင်မှုရှင်ခမ်းဖြတ်, *v.* to sever friendship, implying that persons thus

parted cease from exchanging civilities with one another; of a less permanent character than သေမှုသေခမ်းဖြတ်။

†ရှင်ကန္စည်း (ပင်), *n.* the female လဲလူ tree.

ရှင်ပါကူ, *n.* the male လဲလူ tree.

ရှင်သံ, *n.* platinum; *see* ရွှေဖြူ။

ရှင်း, *v.* to be perspicuous; to be clear, free from; *frequently used actively*, to make clear, free from, စင်စေ. *Der.* ပယ်ရှင်း, ဖြေရှင်း, ဖြေရှင်း, သန့်ရှင်း။

ရှင်းကွာ, *see* ကွာရှင်း, *v.* to divorce, လင်မယားရှင်းကွာသည်; လင်မယားအရာမှရှင်းကွာပြတ်စဲ, to be divorced, as man and wife.

ရှင်းလင်း, *v.* same as ရှင်း; အမှိုက်သရိုက်ချုံသစ်ပင် များကိုရှင်းလင်းလိုက်ပါ: သည်စွဲအမှိုက်ကိုရှင်းလင်းဖြေဆိုပါ; ရှင်းလင်းချေပ. to refute, as a charge.

ရှစ်, *a.* and *n.* eight, ၈။

ရှစ်ကင်း, *n.* a species of gingerwort.

ရှစ်ခနဲ, *adv.* rapidly and with noise, swishingly; *less than* ဟုန်းခနဲ; ရှစ်ခနဲမီးလောင်သည်။

ရှစ်ချေး, *n.* the *Holigarna longifolia.*

ရှစ်ရှစ်, *adv.* expressive of the noise which it imitates, ရှစ်ရှစ်ရှစ်ရှစ်နှင့် မီးလောင်သွားသည်။

ရှစ်ရှား (ပင်), *n.* a kind of tree, the *Cicca albizzioides.*

ရှည်, 1 (*pron.* ရှေ), *v.* to be long, of great longitude, မျော; to be long, of great duration, ကြာမြင့်; အတောင်ရှည်သည်, အလျားရှည်သည်; စကားရှည်သည်. *Der.* အတိုင်းအရှည်။

ရှည်ကြာ, ရှည်တင်, ရှည်မြင့်, *v.* to be long, of great duration, ကာလရှည်ကြာသည်, ကာလရှည်ကြာစွာကပြုလုပ်သည့်အမှု။

ရှည်မျော, *v.* to be long, stretched out long, အလွန်ရှည်မျောသောမြွေကြီး။

ရှည်လျား, *v.* to be long in space or time, ရှည်လျားသောဘဝအဆက်ဆက်ကပြုခဲ့သောကုသိုလ်ကောင်းမှု။

ရှည်ဝေး, *v.* to be long, as a road; *more than* ရှည်လျား; ခရီးရှည်ဝေးစွာလာခဲ့ရသောကြောင့်၊ အလွန်ပင်ပန်းသည်; ရှည်ဝေးသောသံသရာကဖြစ်ခဲ့သောဘဝကိုပြန်၍မအောက်မေ့နိုင်။

ရှည်သွေး, *v.* to prolong (time), procrastinate, တာရှည်သွေးသည်, အမှုကိုရက်ရှည်သွေးနေလျှင်ပျက်စီးစရာရှိသည်။

ရှည်, 2 (*pron.* ရှည်), *see* ယှဉ်, *v.* to put together side by side.

ရှည်ပြတ် (*pron.* ရှည်), *n.* a species of *Bauhinia.*

ရှဉ့် (*pron.* ရှဉ့်), *n.* a squirrel, of which there are many varieties.

ရှဉ့်ပေါ, *n.* a squirrel of a reddish color, having a long bushy tail.

ရှဉ့်နွေ, *n.* a kind of squirrel; *see* နွေ။

ရှဉ့်နက်, *n.* the black squirrel.

ရှဉ့်နီ, *n.* the red squirrel. *Sciurus ferrugineus.*

ရှဉ့်ပျံ, *n.* the flying squirrel, of which there are several species in Burma.

ရှဉ့်မတက် (ပင်), *n.* a species of wild asparagus, ရှဉ့်မတက်ကြီး, ရှဉ့်မတက်ကလေး; *see* ကညွတ်။

ရှဉ့်ပြီး, *n.* the *Holcus sorghum*, a kind of millet.

ရှဉ့်ခွဲ, *n.* the Assamese squirrel, *Sciurus lokroides.*

ရှပ်, 1, *n.* a clam; the little basket-shell.

ရှပ်ပဘုပ်, *n.* a kind of clam.

ရှပ်, 2, *v.* to graze, သေနတ်နှင့်ပစ်လိုက်သည်မှာ၊ပါးကိုရှပ်မှန်သည်, to pass over slightly touching; to be cursory, slight; to be superficial, လက်မောင်းရှပ်သွားသောဒဏ်ရာ, a superficial, lacerated wound.

ရှပ်ကာပြု, *v.* to do cursorily.

ရှပ်ပလာမ (from လျှပ်), *n.* a wanton woman; *used appellatively.*

ရှပ်ပူစီးတိုက်, *adv.* earnestly, violently, အပူအပြင်း, အမိန့်တော်ကျည်းကျပ်လှသောကြောင့်၊အလွန်ရှပ်ပူစီး(စစ်)ထိုက်ရပါသည်။

ရှပ်ပူတိုက်, *v.* to apply the hand warmed by rubbing, ခိုက်မိလို့ပွန်းသောဒဏ်ရာကိုရှပ်ပူတိုက်သည်; *adv.* earnestly; hurriedly, ခင်ဘျားသေတ္တာကိုအရေးတကြီးရှပ်ပူတိုက်လုပ်ရလို့မကောင်းပါ။

ရှမ်ပိန် (Eng.), *n.* champagne.

ရှမ်း, *n.* a Shan, one of the Shan race, ရှမ်းလူမျိုး။

ရှမ်းကတူ, *n.* a Shan-Kadu.

ရှမ်းတရုပ်, *n.* a Shan-Tayok.

ရှမ်းတောင်သူ, *n.* a Shan-Taungthu.

ရှမ်းပြည်ဥတ္တရပိုင်းဆိုင်ရာအရေးပိုင်, *n.* the Superintendent of the Northern Shan States.

ရှမ်းပြည်မှုဆိုင်ရာအရေးပိုင်, *n.* the Superintendent of the Shan States.

ရှမ်းပြည်မှုဆိုင်ရာဝန်ထောက်, *n.* the Assistant Superintendent of the Shan States.

ရှမ်းရှူး (Chinese, thrice fired), *n.* a spirit liquor in which boiled rice has fermented, under pressure, many days.

ရှမ်းလူလည် (*pron.* လယ်), *n.* a wandering Shan; very numerous in the time of the Burmese Kings.

ရှယ်, *v.* to extend lengthwise, as thread for forming the abb for the warp (ရက်ကန်းရှယ်), or cords to be twisted into a rope; applied to language, or enterprise of an inconsequential or ineffective character.

ရှံ့, *v.* to pass over rapidly without touching, သေနတ်နှင့်ပစ်လိုက်သည်မှာလူပေါ်ရှံ့သွားသည်။

ရှုံ, *v.* to be backward, from shame or fear, ခင်ဘုရားအမိုးရကြီးများနှင့်စကားပြောသည်ကိုမြင်လျှင်၊ကျွန်တော်နှုတ်မဆက်ဝံ့၊ခပ်ရှုံ့ရှုံ့နေသည်။

ရှုံ့တန့်, *v.* same, *used adverbially;* ခင်ဘုရားအိမ်ကိုလာချင်သော်လည်း၊အဝတ်နွမ်းပါးလို့၊ရှုံ့တန့်တန့်ရှိ၍မလာဝံ့ပါ။

ရှာ, 1, *v.* to seek, search for, ဖွေ, တညည့်ပတ်လုံးလှည့်လည်၍၊ရှာပါသော်လည်း၊သားသွီးတို့ကိုမမြင်မတွေ့ဖြစ်ခဲ့၏။

ရှာကြံ, *v.* to contrive to obtain, ကျွန်တော်မှာအသုံးလိုသည့်အခါ၊ခင်ဘုရားငွေတရာလောက်ရှာကြံပါ။

ရှာဖွေ (*pron.* ဖွေ), *v.* same as ရှာ (*often preceded by* လိုက်သိ); ယခုကာလငွေရှာဖွေလို့အလွန်ရနိုင်ခဲသည်။

ရှာမှီး, *v.* to seek and store up, တောဥ္စသစ်သီးသစ်မြစ်ရှာမှီး၍ပင်ပန်းသော်လည်း၊သားသွီးတို့မျက်နှာကိုမြင်ရသဖြင့်၊အပင်အပန်းပျောက်ငြိမ်းကုန်၏။

ရှာ, 2, *verb. affix*, denoting affection or sympathy in the speaker, သည်သူဆင်းရဲနေရှာသည်, သည်သူ့သူရောဂါကိုတာရှည်ခံနိုင်ရှာမည်မထင်ပါ။

ရှာထည် (*pron.* ဒယ်), *n.* the red cloth of which the upper part of a Burmese petticoat (အထက်ဆင့်) is made, အညာသူများရှာထည်အထက်ဆင့်နှင့်ထမိဝတ်သည်။

ရှား, 1, *n.* cutch, *Acacia catechu.*

ရှားချက်, *v.* to boil cutch.

ရှားစေး, *n.* cutch, catechu, *terra japonica.*

ရှား, 2, *v.* to be scarce, သူလိုလူအလွန်ရှားသည်, အစားအသောက်အလွန်ရှားသည်, သည်အရပ်မှာသစ်ပင်ဝါးပင်အလွန်ရှားသည်။

ရှားပါး, *v.* same, လိုချင်သည့်ကုန်ရှားပါး၍၊ ဈေးနှုန်းကြီးသောကြောင့်၊ မဝယ်မချမ်းခဲ့ပါ, ကျောက်ပန်းတောင်းအရပ်၌ရေအလွန်ရှားပါးသောကြောင့်၊ထန်းရည်ကိုသောက်ရကြသည်, အစားအစာရှားပါး, အစားအသောက်ရှားပါးသည်။

ရှား, 3, *v.* to remove out of the way, to give place, ပယ်, ဖယ်, တဆိတ်သွားပါရစေ၊ရှားလိုက်ပါ, သည်သူအလွန်ရှုပ်ထွေးသည်၊ရှားလိုက်မှတော်မည်။

ရှားစောင်း, *n.* the *Euphorbia* plant, prickly pear.

ရှားကြီး, ရှားခါး, ရှားချည်, ရှားငုတ်တို, ရှားပြာသာဒ်, ရှားမြင်းနှား, ရှားသိင်္ဂိနိုတ်, ရှားလက်ဆက်, ရှားလက်ညှိုး, *n.* varieties of *Euphorbia.*

ရှားလက်ပပ်, *n.* the aloe plant.

ရှားလက်ဝါး, *n.* the cactus.

ရှိ, *v.* to be; *comp.* ဖြစ်; ရှိပါစေ, or ရှိပါလေစေ, let be, let it be, as in asking any one to let an article remain in its present position or place; *in the negative* it is sometimes used to denote that a person is dead, ခေါင်ပန်းအိုးမရှိဘူးလို့၊သိတင်းကြားသည်; *often follows the verbs* တွေ့, ရ, ရောက်, တွေ့ရှိသည်နှင့်, ရရှိသည့်အခါ, ရောက်ရှိရာ; *in racing*

parlance နှိ is equivalent to the English expression "I will back," or "I will bet on," *e.g.*, ဘော်ငွေနှိ, I will back Baw Ngwe.

နှိုး, *v.* to raise the hands, the palms being placed together; an act of respectful obeisance or homage, ရှင်ဘုရင်ထံသို့လာ၍နှိုးကြ၏, လက်အုပ်ချီ၊နှိုးသံတော်ဦးတင်ပါသည်ဘုရား, နှိုးနားတော်လျှောက်ပါသည်ဘုရား; to worship, ဘုရားနှိုးသည်; to earnestly entreat another to do something, ပြောပေးပါခင်ဗျား၊နှိုးပါ၏, speak for me, sir, I entreat you.

နှိုးပူဇော်, *v.* same, နှိုးပူဇော်ကန်တော့ပါ၏။

နှိရှင်နှိုး, *v.* same, *language used to young children*, နှိရှင်နှိုးလိုက်, as a parent telling a child to make obeisance to a *pongyi*, pagoda, etc.

နှိန်, *v.* to be hot, ပူ, as the sun or fire; also used to denote refracted heat, နေနှိန်သည်, မီးနှိန်သည်; to have velocity, be rapid; to be efficacious, powerful. *Der.* အနှိန်။

နှိန်း, 1, *v.* to be hot, ready to start, as tears, မျက်ရည်နှိန်း။

နှိန်းနှိန်း, *adv. intensive* to words of heat, နေနှိန်းနှိန်းပူ, နှိန်းနှိန်းကြီးပူ, ငရုတ်သီးစားလို့လျှာမှာနှိန်းနှိန်းစပ်သည်။

နှိန်း, 2, *n.* the power of becoming invisible, နှိန်းအတတ်။

နှိန်းဆေး, *n.* medicine which causes one to become invisible.

နှိန်းပြီး, *v.* to have the power of becoming invisible, နှိန်းပျောက်။

နှိန်းဟန်ဆာယာ, or အန်ဆာယာ, *n.* same as နှိန်း။

†နှိန်းနို (*pron.* နို), *n.* asafœtida; ထိန်းခို။

နှိရှား (ပင်), *n.* a kind of tree.

နှိသို်း, *v.* to hiss; to play, as boys calling နှိ with a prolonged sound, ဒိထိုးကစား။

နှိနှိ, *adv.* hissingly, နှိနှိမြည်, မြွေနှိနှိမြည်သံကြားသလား။

ရှု, *v.* to look, look at, behold attentively; *more than* ကြည့်; to consider, meditate on, ဉာဏ်ဖြင့်ရှုစားသည်, စိတ်ကူးနှင့်ရှုကြည့်သည်။

ရှုစိတ်, *v.* to be not averse to; to be partial, lenient, kindly disposed toward; to show indifference in a dispute; ဓိဓိနှစ်သက်သောသူပြုလျှင်၊ မကောင်းပင်ပြုမိသော်လည်း၊ ကောင်းသည်ဟုထင်မှတ်သောကြောင့်၊ ရှုစိတ်ရှိုင်သည်, မောင်မင်းပြုသည့်အမှုတခုမျှရှုစိတ်ရှိုင်စရာမရှိ။

ရှုမျှော်, *v. see the parts*; ထိုအခါမယ်တော်ခမည်းတော်စံရာနန်းပြသာဒ်ကိုရှုမျှော်တော်မူ၏, ကျွန်တော်မရှိသည့်အခါကျွန်တော်အိမ်ပစ္စည်းများကိုရှုမျှော်ရစ်ပါ။

ရှုတ် (from ယုတ်, to be inferior), *v.* to put down (*rare in colloq.*). *Der.* မီးရှုတ်။

ရှုတ်ချ, *v.* to put down, degrade; ရှုတ်ချပြော, to vilify, disparage, decry, သူတပါး၏အကျိုးယုတ်အကျိုးမဲ့ရှုတ်ချပြောတတ်သည်, အရာမှရှုတ်ချသည်။

ရှုန်းရှုန်း, *adv.* hissingly, as water impinging on fire, ဟုန်းဟုန်းမြည်။

ရှုပ်. 1, *v.* to snuff up, ပန်းကိုနှာခေါင်းနှင့်ရှုပ်နမ်းသည်; to draw (water) into the mouth, ရေရှုပ်သောက်သည်, to sip, sup; ရဟန်းများဆွမ်းကို ရှုပ်ရှုပ်ရှုပ်ရှုပ်ပြု၍မဘုန်းပေးကောင်းဘူး, ဟင်းကိုရှုပ်မစားနှင့်။

ရှုပ်, 2, *v.* to be tangled, ခေါင်းမဖြီးရလို့ဆံပင်ရှုပ်သည်; to be intermixed, confused, jumbled together, ထွေး; to be mischievous, intriguing; အမှိုက်ရှုပ်သည်, အလုပ်ရှုပ်သည်; တယ်ရှုပ်သည့်လူ။

ရှုပ်ဆမ်း, *v.* same (*infreq.*).

ရှုပ်ထွေး, ရှုပ်ရှက်, *v.* same as ရှုပ်; အမှုရှုပ်ထွေးသည်; ချည်ရှုပ်ထွေးသည်; ရှုပ်ထွေးအောင်ပြု, to fluster.

ရှုပ်ရှက်ခတ်, *adv.* confusedly, in confusion, မြို့ရွာမငြိမ်မသက်ရှိသည်နှင့်၊လူများရှုပ်ရှက်ခတ်ဖြစ်နေကြပြီ, ရန်ကုန်မြို့ဆိပ်ကမ်းတွင်၊လှေသင်္ဘောရှုပ်ရှက်ခတ်နေသောကြောင့်၊ကမ်းသို့ဝင်၍မဆိုက်နိုင်ပါ။

ရှုပ်, 3 (from ရုပ်), *v.* to gather in, contract (*trans.*); to clew a sail, ရွက်ကိုရှုပ်သည်; to close an umbrella, ထီးကိုရှုပ်သည်; *see* ရှုံ့။

ရှုံ့, *v.* to be wrinkled, shriveled, ဒိုင်လို့မျက်နှာရေရှုံ့ကုန်ပြီ; နှာခေါင်းရှုံ့, to sneer, နှာခေါင်းရှုံ့၍မေးငေါ့သည်; to be contracted, shut up, as an umbrella, ထီးရှုံ့သည်; or a purse by drawing a running string, အိတ်ရှုံ့ထားသည်။

ရှုံ့ခွက်ခွက်, ရှုံ့ပက်ပက်, *a.* wrinkled and hollow, သည်လူမျက်နှာရှုံ့ခွက်ခွက်နှင့်တယ်အရုပ်ဆိုးသည်။

ရှုံ့ဘုံ့တုံ့, *adv. diminutive of* ရှုံ့။

ရှုံ့တွ, *v.* same as ရှုံ့, *but intensive*; အနာပျောက်ခါနီးလို့အသားအရေရှုံ့တွသည်။

ရှုံ့တွတွ, ရှုံ့တီး ရှုံ့တွ, *adv.* of similar import; သရက်သီးနူမှည့်ရှုံ့တီးရှုံ့တွနေသည်။

ရှုံ့ယှုံ့, *v.* to be wrinkled, shriveled, ဘိနပ်မိုးထိလို့သားရေရှုံ့ယှုံ့လိုက်လာသည်။

ရှုံး, *v.* to fail, be defeated in a rivalry or contest; to neither gain nor lose, as a trader buying paddy at one hundred rupees a hundred baskets and selling at the same rate; to lose, သည်နှစ်စပါးရောင်းလို့ရှုံးသည့်အတွက်၊နောက်နှစ်ခါဆက်လက်မရောင်းဝံ့ဘူး, as I have sold paddy at a loss this year, I dare not continue selling it next year; မြင်းနီနှင့်မြင်းဖြူပြိုင်တုန်းခါမြင်းဖြူမြင်းတလုံးလောက်ရှုံးသည်, when the bay and the white ponies raced, the white pony lost by about a length. *Der.* အရှုံးခံ, ဆိုးရှုံး။

ရှုံးအောင်တိုက်, *v.* to defeat, overthrow in battle.

ရှူ, *v.* to breathe (*trans.*), အသက်ရှူ; to draw into the nose; *less rapidly than* ရှုပ်; to draw into the mouth and swallow, as the vapor of opium, ဘိန်းရှူ, to smoke gunja, ဆေးခြောက်ရှူ; to take a whiff of a cheroot, ဆေးလိပ်ကိုရှူစမ်းပါ; to roar, as the burning of powder from a တိုး when it fails to explode, တိုးရှူသည်။

ရှုထိုး, *v.* to hiss, မြွေလူနှင့်တွေ့သည့်အခါ၊တခါတည်းရှုထိုးလိုက်သည်; to breathe as a person about to die, to gasp, လူနာသေခါနီးမှ ရှုထိုးနေသည်။

ရှုနာ, *n.* the asthma, ပန်းနာ။

ရှုသံပြင်း, *v.* to wheeze, ရှုသံမြည်သည်။

ရှူး, 1, *n.* a flying squirrel, ရှူးပျံ။

ရှူး, 2, *v.* to become less in size towards the end, to taper, အဖျားရှူးသည်; *more obtusely than* သွယ်; to fall off in energy and dignity, as language, ခင်ဘျားအစကတကယ်ဘဲမှတ်သည်၊နောက်မှအဖျားရှူးထို့မယုံနိုင်ပါ။

ရှူး, 3, *int.* poh!

ရှူးရှူး, *adv.* hissingly.

ရှေ, *v.* to be long; *see* ရှည်။

ရှေ့, *n.* the forepart (of a thing), the space before; future time, နောက်; *adv.* before, in front, ရှေ့က; ရှေ့စည်နောက်ဆက်, immediately before and behind, as two persons walking one in front of the other.

ရှေ့ဦး, ရှေ့ဦးစွာ, *adv.* before, first.

ရှေ့က, *adv.* before, in front.

ရှေ့စွန်း (for အရှေ့စွန်း), *n.* the end of future time. futurity; ရှေ့အစွန်း *more common*, ရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်း, သံသရာ၏ရှေ့အစွန်း နောက်အစွန်း အောက်မေ့နိုင်သောသူမရှိ။

ရှေ့ဆက်နောက်ဆက်, ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့်, *adv.* in company, one after the other, ခင်ဘျားတို့နှင့်ကျွန်တော်တို့နှင့်ရှေ့ဆက်နောက်ဆက်ဘဲရောက်ကြသည်။

ရှေ့ဆီး, *n.* the heavy accent (း), ရှေ့ပေါက်, ဝတ်စနှစ်လုံး, စာရေးလျှင်ရှေ့ဆီးအောက်မြစ်နှင့်သေသေချာချာရေးမှတတ်တို့လွယ်သည်။

ရှေ့ဆုံး (for အရှေ့ဆုံး), *a.* foremost, ခင်ဘျားလူကြီးဖြစ်ပါသည်၊ရှေ့ဆုံးကကြွပါ။

ရှေ့ဆောင်, *v.* to be initial, as a letter, သည်စကားကိုဘယ်အက္ခရာရှေ့ဆောင်ရေးသလဲ; to compose a writing based on another, ပါဠိတော်ကိုရှေ့ဆောင်ရေးသည်, စာကိုရေးသည့်အခါဘယ်ကျမ်းရှေ့ဆောင်ရေးပါသလဲ; to take the lead, go before, to act in behalf of another, ကျွန်တော်အမှုကိုခင်ဘျားရှေ့ဆောင်လို့ပြောပါ; မင်းနားကပ်ပြီးလျှင်၊ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လုပ်စားသည်; *n.* an advocate, *see* ရှေ့နေ။

ရှေ့ဆိုင်းကြိုး, *n.* the stay of a mast, နောက်ဆိုင်းကြိုး, ရွက်တိုင်ဆိုင်းကြိုး။

ရှေ့တည် (*pron.* တယ်), *v.* to take the lead, ကျွန်တော်တို့အပေါ်ကခင်ဘျားရှေ့တည်သွားပါ။

ရှေ့တိုး, *v.* to advance, go forward, ရှေ့တိုးထိုင်ပါ, ရှေ့တိုးသွားပါ။

ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်, *adv.* alternately advancing and retreating, as two contending parties when neither has a decided advantage, စစ်တိုက်ရသည်မှာ၊ရှုံးမည်နိုင်မည်၊ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်ဖြစ်နေသည်, ယစုပြုသည့်အကြီမှာမတိုင်းမထွာနိုင်သောကြောင့်၊ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်ဖြစ်နေသည်။

ရှေ့တော်ရေး, *n.* a royal secretary.
ရှေ့ထား, *v.* to place before, as a mark to go by (အမှတ်ပြု), or as a rule to follow, ပစ္စည်းလိုချင်လို့ထမင်းကျွေးသည်မဟုတ်ပါ၊ မေတ္တာကိုသာရှေ့ထားကျွေးပါသည်, သည်အမှုကိုလောဘရှေ့ထားလို့မပြုပါနှင့်၊ စေတနာကိုသာရှေ့ထားပြုပါ။
ရှေ့ထိုး, *n. lit.* thrust forward; the mark (ေ), when applied to the vowel ော, thus ေော်။
ရှေ့နေ, *n.* an advocate, a lawyer, ရှေ့နေရှေ့ရပ်, အမိန့်တော်ရဝတ်လုံရှေ့နေ, a barrister; မင်းရှေ့နေ, Attorney General.
ရှေ့နေခေါ်, ရှေ့နေငှား, *v.* to engage an advocate.
ရှေ့နေစား, *n.* a lawyer's fee.
ရှေ့နောက်, *adv.* one after the other, ခင်ဘျားလုပ်သည့်ကိစ္စနှင့်ကျွန်တော်လုပ်သည့်ကိစ္စ ရှေ့နောက်ဘဲပြီးကြသည်, ရှေ့နောက်တိုင်းထွာတတ်သည်; ရှေ့ပြောနောက်မေ့တတ်သည်, "in at one ear and out at the other."
ရှေ့နှောင်း, *adv.* a little while ago, not long since; also applied to events occurring within a short time of one another, မရှေ့မနှောင်းရောက်သည်, မရှေ့မနှောင်းရေးသည်။
ရှေ့ပေါက်, *n.* the heavy accent (း), ဝိသဇ္ဇနီနှစ်လုံး; ရှေ့ဆီး; the heavy accent after the symbol of အော (ဍ) is usually termed ဝတ်စနှစ်လုံး။
ရှေ့ပြေး, *n.* a forerunner, ရှေ့တော်ပြေးမှူး။
ရှေ့ဘတ်စာရေး, *n.* a bench clerk.
ရှေ့မဆွ, *adv.* before, first (*rare in colloq.*); ရှေးမဆွကြားဘူးသည့် စကားယခုမှတခါပေါ်လာပြန်သည်, လွန်လေပြီးသောရှေးမဆွကာလ။
ရှေ့မှောက်. *n.* space before, presence, ကျွန်ုပ်ရှေ့မှောက်တွင်ဝိဒ္ဓမြင်ရသည်, ငါတို့ရှေ့မှောက်တွင်မွေးဘွားသောသူများကြီးမြင့်ကြလှပြီ။
ရှေ့ရှု, *adv.* straight forward, စူးစူး, တူရူ, အရှေ့အရပ်သို့ရှေ့ရှုသွားသည်ကိုမြင်လိုက်သည်။
ရှေ့သွား, 1, *n.* a front tooth.
ရှေ့သွား, 2, *n.* one that goes before, ရှေ့သွားနောက်လိုက်တော်, လင်နှင့်မယားရှေ့သွားနောက်လိုက်ကြည့်လို့ကောင်းသည်။
ရှေး, *n.* former time, ရှေးကာလ, ရှေးဘဝ။
ရှေးအထက်ကျော်ကာလ, *n.* time past.
ရှေးဦးစွာ, *adv.* formerly.
ရှေးမဆွက, *adv.* same as ရှေးဦးစွာ။
ရှေးလူဟောင်း, *n.* an ancient, one who lived in olden times.
ရှေးသရောအခါ, *adv.* in days of yore.
†ရှေးတည်သီးပင်, *n.* a kind of tree (Pali အရုတိမ္ဗ).
ရှဲ, *v.* to make an opening through a crowd by dispersing and scattering on both sides, ကြောက်လို့သူများရှဲပေးကြသည်, အစိုးရမင်းလာပြီ၊ ရှဲပေးကြဟေ့။

ရှဲခွာ, *v.* same; ခွာရှဲ *more common.*

ရှဲရှဲ, *adv.* indicative of the noise which it imitates, မိုးထဲရေကျလို့ရှဲရှဲရှဲရှဲမြည်, တယ်ကောင်းသည့်ပိုးအင်္ကျီ၊လက်နှင့်ကိုင်လျှင်ရှဲရှဲရှဲရှဲမြည်သည်။

ရှောက်, 1, *n.* a kind of tree, the *Citrus*, of which there are many varieties, တက်ကိုက်သြောင်းညာမခံသာ၊ရှောက်သံပုရာပေး။

ရှောက်ခါး, *n.* the bitter citron.

ရှောက်ချည် (*pron.* ချဉ်), *n.* the lemon.

ရှောက်ချို, *n.* the sweet citron.

ရှောက်ဆူး, *n.* the thorn of the ရှောက် tree; a kind of nail, ရှောက်ဆူးသံ။

ရှောက်တုံအို, *n.* the pomelo, a species of lemon, grape fruit; *comp.* ကျွဲကော။

ရှောက်နု, ရှောက်ဖရို, *n.* varieties of the citron.

ရှောက်ပည်ရှင်, *n.* a kind of tree (Pali ဝိရိပုဏ္ဏဝ).

ရှောက်ပုတ်, *n.* the double-leaved citron.

ရှောက်ပိုင်း, *n.* a metal pot for cooking; *larger than* သံပုရာပိုင်း။

ရှောက်လိမ္မော်, *n.* the sweet lime.

ရှောက်သခွား, *n.* the common citron.

ရှောက်, 2 (Arakanese), *n.* an adulterer, လင်ငယ်။

ရှောက်စောင်, *n.* same, လင်စောင်။

ရှောက်, 3, *v.* to pass lengthwise, ကြိုးတန်းရှောက်, လမ်းရှောက်။

ရှောက်ကိုင်း, *n.* the branch of a tree on which the trap is fastened to catch doves.

†ရှောက်ရှာမိုဃ်း, *n.* a kind of rain which causes misfortune.

ရှောင်, *v.* to avoid, shun, ကြည်; တရှောင်ရှောင်, *adv.* moderately and of long standing, as a disease, သည်လူရောဂါတရှောင်ရှောင်ဖြစ်နေသည်မှာ၊ကြာလှပြီ။

ရှောင်တိမ်း, ရှောင်ရှား, ရှောင်လွှဲ, *v* same, ရန်သူကိုမတွေ့ခင်ရှောင်ရှားနေမှတော်မည်။

ရှောင်သွေ, *v.* *see the parts*; လူချင်းမတွေ့ချင်လို့ရှောင်သွေနေသည်။

†ရှောင်တခင်, *adv.* instantly, ချက်ခြင်း, ရုတ်ခနဲ, ရုတ်တရက်ရှောင်တခင်, ရှောင်တခင်ပြုသင့်သည့်အမှု၊ကာလလင့်နေလို့မတော်ပါ။

ရှောစောင်, *n.* a shawl.

ရှိုက်, 1, *v.* to be slightly concave, sloping inward, ဟိုက်, ဝမ်းရှိုက်သည်, သစ်သားရှိုက်သည်။

ရှိုက်, 2, *v.* to draw into the lungs (whether air or fume) with a protracted effort, အသက်ရှိုက်သည်, ဆေးလိပ်ရှိုက်သည်။

ရှိုက်ကြီးတငင်, *adv.* gaspingly, သည်သူငယ်ကလေးတာဖြစ်လို့ရှိုက်ကြီးတငင်ငိုနေသလဲ။

ရှိုက်ငင်, *v.* same as ရှိုက်. *Der.* တရှိုက်ငင်ငင်, *adv.* sobbingly.

ရှိုင့်, *v.* to be very slightly concave; *less than* ရှိုက်; မျက်နှာရှိုင့်သည်, မြေကြီးရှိုင့်သည်, ခင်ဘျားခြင်သည့်စပါးမပြည့်၊ရှိုင့်နေသည်။

ရှိုင့်ပက်ပက်, *adv.* of similar import, မျက်နှာရှိုင့်ပက်ပက်ရှိသည်။

ရှို့, *v.* to set on fire, burn, မီးရှို့, အိမ်ကိုမီးရှို့, တောကိုမီးရှို့, တုံးရှို့။

ရှိုးရှိုးရှိမ်းရှိမ်း, *adv.* hotly, smartly, pungently, နေရှိုးရှိုးရှိမ်းရှိမ်းပူသည်, ငရုတ်သီးရှိုးရှိုးရှိမ်းရှိမ်းစပ်သည်။

ရွှင်, *v.* to be free, unimpelled, ဆီးရွှင်, ဝမ်းရွှင်, မြင်းတို့မည်သည်ကား၊ဆီးဝမ်းရွှင်မှမာသည်; to rejoice, be joyful; *more than* ဝမ်းမြောက်; အလွှန်ရွှင်တတ်သည့်လူ; to be copious, as tears, မျက်ရည်ရွှင်သည်။

ရွှင်ပ, *v.* to rejoice, be joyful; *seldom used assertively*; လူနာနားမှာမျက်နှာညှိုးငယ်မနေကြပါနှင့်ရွှင်ရွှင်ပပနေကြပါ။

ရွှင်ပျ, ရွှင်ပျံ့, ရွှင်ပျော်, *v.* same as ရွှင်ပ။

ရွှင်ပြုံး, *v.* to have a joyous, smiling countenance, မျက်နှာရွှင်ပြုံးသည်။

ရွှင်မြူး, *v.* to be jubilant; *see the parts*; တီးမှုတ်ကခုန်ရွှင်မြူးကြသည်။

ရွှင်လန်း, *v.* same as ရွှင် (*most common*); စိတ်နှလုံးရွှင်လန်း, မျက်နှာရွှင်လန်း။

ရွှစ်ရွှစ် (မြည်), *adv.* indicative of the sound of a whip switched through the air, မြင်းကိုကြမ်ငယ်နှင့်တရွှစ်ရွှစ်ရိုက်စီးသည်, ထားသံတရွှစ်ရွှစ်ဝင့်သောကြောင့်အနားမကပ်ဝံ့ဘူး။

ရွှန်း, *v.* to be clear, bright, shining, ပြောင်; to be joyful, ရွှင်; ဘိလပ်ပုဆိုးအရောင်ရွှန်းရွှန်းပြောင်သည်။

ရွှန်းရွှန်းတင်, *adv.* overwhelmingly (in speech), စကားရွှန်းရွှန်းတင်တတ်သည်, စကားရွှန်းရွှန်းတင်ပေါသည်။

ရွှမ်း, *v.* to be succulent, juicy, အရည်ရွှမ်း, မော်လမြိုင်ကြီတယ်အရည်ရွှမ်းသည်; to be brilliant, as a diamond, ကျောက်နီအရည်ရွှမ်း; to be rich, ornate, as language, စကားရွှမ်း, စာအစီအကုံးရွှမ်းသည်။

ရွှမ်းဖပ်, *v.* same, *reduplicated adverbially*, ရွှမ်းရွှမ်းဖပ်ဖပ်အရောင်ထွက်သည့်ကတ္တီပါ။

ရွှမ်းဗိတ်, *v.* to be very brilliant (*infreq.*); ဂုဏ်ဖြပ်ဟိတ်ရွှမ်းရွှမ်းဗိတ်။

ရွှံ့, *n.* mud, mire (of some consistence).

ရွှံ့ဒိုင်, *n.* a mudhole, slough.

ရွှံ့စေး (*pron.* စည်း), *n.* tenacious mud.

ရွှံ့ညွန်, *n.* same as ရွှံ့, ဒီချောင်းအရပ်ရွှံ့ညွန်အလွန်ထူပြောသည်။

ရွှံ့နစ်ရေ, *n.* muddy water.

ရွှံ့ပုပ်, *n.* filth, ရွှံ့ပုပ်စော်နံသည်။

ရွှံ့ဗွက်, *n.* a mud puddle, ရွှံ့ဗွက်ထ, ရွှံ့ဗွက်ပေါက်။

ရွှံ့ရည်, *n.* thin mud.

ရွှံ့လူး, *v.* to bemire.

ရွှီခနဲ, *adv.* whizzingly, as the hissing sound of an arrow or ball flying through the air, လေးနှင့်ပစ်လိုက်လို့၊မြှားသံရွှီခနဲကြားလိုက်သည်။

ရွှီရွှီ, *adv.* whistlingly, soughingly, as the sound of wind passing through

trees or crevices. သစ်ပင်ကိုလေတိုက်လို့သစ်ရွက်ချင်းရိုက်သံ ရှီရှီရှီရှီကြား သည်, သံကြိုးကြေးကြိုးလေတိုးသောကြောင့်၊ ရှီရှီရှီရှီမြည်သည်။

ရွှေ, 1, *n.* gold; *a.* golden, royal; *v.* to be of the color of gold; ကုလားရွှေ, tinsel.

ရွှေခ, *n.* a grain of gold.

ရွှေဦး, *v.* to polish, make bright, as gold.

ရွှေကတောက်, *n.* a kind of tree, said to produce a very fragrant flower.

ရွှေကောင်း, *n.* the best kind of gold, ရွှေနီ။

ရွှေကိုသိုးတတ်သော, *a.* auriferous, ရွှေထွက်သော။

ရွှေကျင်, *v.* to sift for gold.

ရွှေခတ်, *v.* to beat out gold leaf.

ရွှေချ, *v.* to gild, overlay with gold leaf.

ရွှေချဆေး (*pron.* ချဲဆေး), *n.* gold size.

ရွှေချယ်, *v.* to embellish with gold.

ရွှေခွန် (*pron.* ဂွန်), *n.* revenue paid in gold, ရွှေခွန်တော်ဆက်။

ရွှေခွန်မှူး, *n.* an official formerly appointed by the King of Burma, to collect duty on gold exported from the Shan States.

ရွှေခွန်ဝန်, *n.* the officer in charge of such revenue.

ရွှေငန်း, *n.* a swan, တောဘဲငန်း; ရွှေငန်းသငယ်, a cygnet.

ရွှေစံတော်, *n.* the footprint of Gautama; the sole of the king's foot, ရွှေဘဝါးတော်; ရွှေစက်တော်ဖြန့်, to step, extend the foot, as a Buddh.

ရွှေစာရေးငါး, *n.* a kind of fish, found at ရွှေစာရေးမြို့။

ရွှေဆတ်, *n.* a kind of brittle, gold stone.

ရွှေဆိုင်း (*pron.* ဇိုင်း), *n.* a packet of gold leaf.

ရွှေရျာ, ရွှေရျာဖျင်, *n.* gold lace.

ရွှေဘကျစ်, *n.* a kind of parasite; *see* ရွှေနွယ်။

ရွှေဘုံပိုင်း, *n.* *see* ကပ်စေးနဲ, urena hemp, ဝက်ချေးပနဲ။

ရွှေတိဂုံ (စေတီဘုရား), *n.* the great Shwedagon Pagoda at Rangoon, the most highly venerated Buddhist edifice in the world. "Shwedagon is a ဓါတုစေတီ, and a ပရိဘောဂစေတီ, because it contains the eight hairs of Gaudama Buddha, the water strainer of Kakusandha, the bathing robe of Konagamana, and the staff of Kassapa." T.K. (127).

ရွှေတိုက် (*pron.* ရွှေဒိုက်), *n.* a depository for gold; ရွှေတိုက်စာရင်း, the Burmese Domesday book of 1145 B.E. (A.D. 1783) (128).

ရွှေတိုက်မှူး (*pron.* ဒိုက်မှူး), *n.* a government treasurer; a royal treasurer.

ရွှေတိုက်ဝန်, *n.* the officer in charge of a ရွှေတိုက်, ဘဏ္ဍာဝန်။

ရွှေထီး, *n.* a golden umbrella, ရွှေထီးဆောင်း, ရွှေထီးမိုး။

ရွှေနန်းရှင် (*pron.* ရွှေနန်းယင်), *n.* the Lord of the Golden Palace. ဘိုးပေါ်ရွှေနန်းရှင်ဘုရား။
ရွှေနီတုံ, *n.* a kind of gold.
ရွှေနွယ်, *n.* a parasite, having the appearence of golden tendrils; although it appears to have no leaves whatever, it comes to flower like other air plants.
ရွှေပန်း (*pron.* ဗန်း), *n.* the genitals of male children.
ရွှေပန်းဆက်, *v.* to present gold flowers to the King of Burma, as a mark of homage. This was done yearly by the Shan Sawbwas.
ရွှေပြည်စိုး, *n.* a kind of bird with a most melodious note. The Burmese allege that this bird derives its name from its having been a ruler of a country, in a past stage of existence.
ရွှေပြည်ဖူး, *n.* the finest kind of tea leaf eaten by the Burmese; so called because the plant grows on the ရွှေပြည်ဖူးတောင်, in the Shan States.
ရွှေပြည်ဝါး, *n.* a species of bamboo.
ရွှေပွင့် (*pron.* ဗွင့်), *n.* a gold spangle; ရွှေပွင့်ထိုး, နဂါးထားထိုး, to spangle; *comp.* နဂါးထား။
ရွှေဖရုံ, *n.* a pumpkin; *see* ဖရုံ။
ရွှေဖြူ, *n.* platinum; *see* ရှင်သံ။
ရွှေဘဝါးတော်, *n.* the sole of the King's foot.
ရွှေဘဝါးတော်အောက်, *adv.* at the Burmese capital; the royal presence, ရွှေဘဝါးတော်မြတ်အောက်ရှိနိုးသံတော်ဦးတင်ပါသည်ဘုရား, ခင်ဗျား ဘယ်သွားမည်လဲ။ ရွှေဘဝါးတော်မြတ်အောက်သို့သွားမည်။
ရွှေမ, *n.* pure gold ore.
ရွှေမျက်ပါး, *n.* gold leaf.
ရွှေမျဉ်း (*pron.* မျညီး), *n.* a golden rule; hence ရွှေမျဉ်းမွေသတ်။
ရွှေမြို့တော်, *n.* Mandalay; a poetical term for နိဗ္ဗာန်, နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသောရွှေမြို့တော်သို့ပို့ဆောင်ကယ်တင်တော်မူတတ်သောမြတ်စွာဘုရား; မန္တလေးရွှေမြို့တော်; the capital of any country, လန်ဒန်ရွှေမြို့တော်။
ရွှေမှုန်, *n.* fine grains of gold, ရွှေမှုန်ဘဲ, ရွှေမှုန်ခွက်။
ရွှေမှုန်ဝါး, *n.* a kind of bamboo of light golden hue.
ရွှေမှူး, *n.* an official who controlled a gold tract (ရွှေမြေ).
ရွှေရည်ပွပ်, *v.* to wash with gold; to gild by an amalgam; to electroplate.
ရွှေရောင်, *n.* chestnut color.
ရွှေလက်ကောက်, *n.* a gold bangle.
ရွှေလင်းတ, *n.* the eagle; the red-headed vulture.
ရွှေလမ်းငွေလမ်းဖောက်, *v.* to reciprocally throw open two countries to

trade (by an act of their respective governments), အင်္ဂလိပ်မင်းနှင့် တရုပ်မင်းနှစ်ပြည်တပြည်ရွှေလမ်းငွေလမ်းဖောက်ကြသည်။

ရွှေလျှောင်စက္ကူ. *n.* the paper used to separate sheets of gold leaf.

ရွှေဝမ်းဘဲ. *n* the golden duck (Pali ရုဗိဟံသော).

ရွှ, 2, *v.* to slant, be oblique. အိမ်မှာလှေကားရွှတတ်သည်. စက္ကူမှာမျဉ်းကြောင်းရွှေနေသည်; to be not parallel, ကြိုးနှစ်ချောင်းတန်းထားသည်မှာ တချောင်းရွှေနေသည်; to deflect, deviate from a right line, မြင်းနှစ်စီး ပြိုင်ကြသည်မှာ၊တစီးရွှေပြေးသည့်အတွက်၊အရှုံးခံရသည်။

ရွှစောင်း. ရွှဖယ်, *v.* same, ခင်ဗျားဆောက်သည့်အိမ်အရှေ့အနောက်ရွှစောင်းစောင်းရှိသည်; သည်လမ်းတောင်မြောက်မတည့်ရွှဖယ်လို့ဖောက်သည်: *fig.*, ခင်ဗျားကျွန်တော်တို့အိမ်မလာဘဲတိမ်းရှောင်ရွှဖယ်လို့မနေပါနှင့်။

ရွှဖယ်, *v.* to inflect.

ရွှေ့, 1 (from ရွှေ့, to remove), *v.* to move a thing out of its place, သည်စားပွဲခုံများကိုရွှေ့ထားပါ; to change one's residence, သည်နေရာမှာ မပျော်လို့အခြားသို့ရွှေ့သွားသည်။

ရွှေ့, 2, *int.* shoo, the sound by which fowls are frightened away, ရွှေ့ ဟဲ့ရွှေ့ဟဲ့, ရွှေ့ဟဲ့ချောက်သည်။

ရွှဲ *v.* to be soaking wet; *more than* စို, *and* စွတ်; မိုးသည်းမိလို့တကိုယ်လုံး ရွှဲကုန်ပြီ, ခေါင်းကိုဆီရွှဲရွှဲသိမ်းသည်, ဟင်းကိုဆီရွှဲရွှဲခတ်ချက်သည်။

လ

လ, the twenty-eighth consonant in the Burmese alphabet.

လ, 1, *n.* the moon; a lunar month.

လအိမ်ဖွဲ့, *n.* a halo of the moon; *v.* to form, as a halo around the moon, လအိမ်ဖွဲ့သည်။

လကူး, *v.* to commence, to come in, as a new month, လကူးလကွယ်မိုးသည်း ရွာတတ်သည်။

လကြတ်, *v.* to be eclipsed, as the moon.

လကွယ်, *n.* the change or disappearing of the moon; *v.* to disappear, as the moon.

လခ (*pron.* လဂ), *n.* monthly salary, လခစား, လစား။

လချေး (*pron.* လဂျေး), *n.* talc, mica.

လခြမ်း, *n.* a half-moon, လခြမ်းထိုးဘူး။

လစား, *v.* a term applied to the meat of the cocoanut when attenuated or thin in parts; also applied to betel nuts which are black within.

လစားလုပ်, *v.* to work by the month, *i.e.*, receiving monthly wages.

လဆန်း (*pron.* လဇန်း), *n.* the waxing of the moon; *v.* to wax, as the moon.

လဆန်းပို, *n.* a crescent, ဆန်းစလ။

လဆုတ်, *n.* the waning of the moon, လဆုတ်တရက်; *v.* to wane, as the moon.
လထပ်, *v.* to intercalate a month.
လထီးဆောင်း, *n.* a broken halo of the moon; *v.* to be broken, as a halo of the moon.
လထွက်, *v.* to rise, as the moon, လပေါ်။
လပုပ်, *v.* to be lost, as a month for work or business.
လပေါ်, *v.* same as လထွက်; to emerge from the clouds, as the moon, မိုဃ်းလင်းလပေါ်။
လပေါ်သရေး, *adv.* negligently, ပေါ့ပေါ့ဆဆ။
လပြည့် (*pron.* ဗြည့်), *n.* the full moon; *v.* to be full, as the moon.
လပြည့်ကျော် (*pron.* ဗြည့်ကျော်), *n.* the waning of the moon, လဆုတ်။
လမင်း, *n.* a fragrant, white, flowering bulb of the amaryllis tribe; *comp.* နေမင်း။
လမိုက်, *v.* to be dark, to be without moonlight, လမသာ, လသာလမိုက်မရှောင်ပွဲခံသည်။
လဝန်း, *v.* to be full-orbed, လပြည့်, လဝန်းစက်, ရွှေလဝန်းကဲ့သို့ပြည့်ဖြိုးသော မျက်နှာလည်းရှိ၏; *n.* the moon's disc.
လသာ (from သာ, to be pleasant), *v.* to be bright with moonlight, ရွှေလသာသာနှင့်ဖြန်ပါမည်။
လသာခန်း, *n.* a veranda or floor between two roofs, itself being without a roof.
လသာဖန်အိမ်, *n.* a hanging kerosene lamp provided with a porcelain shade, လသာမှန်အိမ်။
လ, 2 (from လီး, the penis).
လဥ, *n.* the scrotum.
လမြွှတ် (*pron.* မြွှတ်) (from အမြွှတ်, a cluster), *n.* the private parts of a man, including the penis and scrotum.
လက်, 1 (from အလက်), *n.* an arm or hand; the fore limb of a quadruped, နွားလက်, မြင်းလက်; သစ်သားလက်, a wooden trowel; သံလက်, an iron trowel; ပျိုးသလက်, a bundle of plants, as much as can be clasped in both hands.
လက်အန်သေ, *v.* to fall helpless, as the arm through injury or weakness.
လက်အုပ်, *n.* the hands joined together, as in the act of worship, လက်အုပ်ပြု၍ကျိုးနွံခစားကြလေ၏။
လက်အုပ်ချီ, *v.* to raise the hands thus joined, လက်အုပ်ချီ၍ရှိခိုးသည်။
လက်အုပ်တင်, *v.* to raise the hands thus joined so as to touch the forehead.
လက်အောက်, *n.* an attendant, a subordinate, လက်အောက်အမှုထမ်း။
လက်အောက်တပည့်, *n.* an attendant and pupil.

လက်အိုး, *n.* the armhole of a sleeve; the socket of the shoulder, မောင်းအိုး။

လက်ဦး, *adv.* at first, ရှေးဦးစွာ, လက်ဦးတွေ့သည်, လက်ဦးဆရာ; *frequently followed by* ပဌမ, လက်ဦးပဌမ။

လက်ဦးစွာ, *adv.* same as လက်ဦး, ရှေးဦးစွာ။

လက်ဦးဆုံး, *adv.* same as လက်ဦး။

လက်ဦးသွင်း, *v.* to initiate.

လက်ကချည်း, *adv.* empty-handed, လက်ချည်း, လက်ကချည်းထွက်ပြေးသည်။

လက်ကတီး (*pron.* ဒီး), *n.* the armpit, ချိုင်း, ဆက်ကလိ။

လက်ကတီးကြား, *n.* same as လက်ကတီး။

လက်ကတီးမွေး, *n.* the hair of the armpits, ချိုင်းမွေး, ဆက်ကလိမွေး။

လက်ကတော့, *adv.* over one shoulder and under the opposite arm, လက်ကတော့ထိုး, စံပယ်တင်, လက်ကတော့စံပယ်တင်, လောဘက်တင်။

လက်ကတော့ခြင်း, *n.* a kind of basket (slung over one shoulder and under the opposite arm).

လက်ကပ်ခိုး, *v.* to purloin by sleight of hand, လက်ကပ်ခိုးသည်။

လက်ကသုံး, *n.* something used by the hand for support, as a staff or the balustrade of a staircase, လက်ကသုံးတောင်ဝေး, လက်ကသုံးတောင်ဝေးပြူ။

လက်ကာ, *v.* to screen or shade the face with the hand.

လက်ကောက်, *n.* a bracelet, လက်ကောက်နှစ်ဆင့်, လက်ကောက်သုံးဆင့်။

လက်ကောက်ဝတ်, *n.* the wrist.

လက်ကောင်း, *v.* to be a good marksman, လက်ဖြောင့်။

လက်ကိုင်, *n.* a handle; *commonly combined with other words,* as လက်ကိုင်ကွင်း, a ring-handle; *fig.*, money, လက်ကိုင်မရှိလို့၊ရောင်းဝယ်ကူးသန်းခြင်းမပြုနိုင်ပါ။

လက်ကိုင်တုတ်, *n.* a walking stick.

လက်ကိုင်ထီး, *n.* the common Chinese umbrella.

လက်ကိုင်ပဝါ, *n.* a handkerchief, လက်ကိုင်ပဝါနှင့်ခါ၍နှုတ်ဆက်သည်, he salutes by waving a handkerchief.

လက်ကိုင်း (from အကိုင်း, a limb), *n.* the arm; handiwork, ယခုအမှုဖြစ်သည်မှာဘယ်သူလက်ကိုင်းထင်သလဲ။မောင်သာထွေးလက်ကိုင်းဘဲ။

လက်ကျင့်, *v.* to practise for a trial of skill.

လက်ကျည်း, *n.* the wrist, လက်ကောက်ဝတ်။

လက်ကျပ်, *a.* tight-sleeved, လက်ကျပ်အင်္ကျီ။

လက်ကြပ်, *n.* a flat bracelet.

လက်ကြပ်ချ, *v.* to bury by hand without the aid of a bier.

လက်ကြား, *n.* an interstice between the fingers, လက်ကြားမမြင်တမြင်, *i.e.*, when it is so dark that one can scarcely see the interstices

between the fingers; *more than* ညီအစ်ကိုမသိတသိ; a channel connecting with the sea, or main river, above and below; a strait or channel between two islands or other portions of land.

လက်ကြားလမ်း, *n.* a lane connecting two main roads.

လက်ကြီး, *v.* to be open-handed, profuse, lavish in giving; *comp.* ရက်ရော. and အသုံးဖြုန်း, မဆင်းရဲဘဲနေမှုံးထားတယ်လက်ကြီးဒါကို (*Colloq.*).

လက်ကွင်းမှုတ်, *v.* to whistle through the fingers; *comp.* ရှူးမှုတ်။

လက်ကျွမ်းဝင်ခြေကျွမ်းဝင်, *adv.* familiarly, သည်အိမ်မှာကျွန်တော် လက်ကျွမ်းဝင်ခြေကျွမ်းဝင်တယ်ပြုရသည်။

လက်ခ, *n.* wages (for work done), ကျွန်တော်ရှေ့ကိုလက်ခငွေတဆယ်နှင့်လုပ်ပေးပါ။

လက်ခကံကျွေး, *n.* same, လက်ခကံကျွေးပေး၍အဆောက်အလုပ်ခိုင်းသည်။

လက်ခက်ခြေခက်, *v.* to be close-fisted; *in opposition to* လက်ဖြန့်, လက်ဖွား, လက်လွယ်, လက်ဟာ; လက်ဆုပ်, အလွန်လက်ဆုပ်သည့်လူ; also applied to persons who borrow money, but are disinclined to repay it.

သက်ခတ်, *n.* the lathe of a loom, in which the ရည်သွား is inserted; a drumstick; a gongstick; a potter's ferule.

လက်ခမောင်းခတ်, *v.* to slap one of the upper arms just above the elbow with the open hand, the lower part of the arm struck being drawn across the body at right angles to the upper; လက်ပန်းပေါက်ခတ်; it is often a signal of readiness to engage in a contest of strength. Among some Karen tribes young men announce their approach to their sweethearts, by slapping their arms in this way.

လက်ခံ, *v.* to take by the hand; to second, be accessory to; to receive stolen property, ခိုးရာပစ္စည်းလက်ခံ; to harbor bad characters, သူဆိုးလက်ခံ; to entertain, listen to, take cognizance of, as a magistrate, အမှုလက်ခံ; ဆေးလက်ခံ, to be able to take medicine without nausea; *n.* an accessory, a harborer of bad characters, လူဆိုးလက်ခံ; a transcript, copy.

လက်ခံအိမ်, *n.* a house in which a thief or other person is harbored.

လက်ခံခန်း, *n.* a veranda.

လက်ခံစာရေး, *n.* a copyist, စာကူးသောသူ။

လက်ခံတိုင်, *n.* an outside post of a house; *comp.* သည့်တိုင်။

လက်ခံတော်လက်ခံဘက်, *n.* an accomplice.

လက်ခါခါခြေခါခါ, *adv.* free of incumbrance and care, စားသောက်ပြီးလျှင်၊ လက်ခါခါခြေခါခါနှင့်ထသွားသည်။ဘာမှမသိမ်းမဆည်းချင်ဘူး။

လက်ခုပ်, *n.* the hand curved in a cup-like shape, လက်ဖက်; *comp.* လက်ဆွန်း; a kind of tree, လက်ခုပ်ပင်, the fœtid *Sterculia*; လက်

ခုပ်တဖောင်, the height of a person with his hands extended palm to palm above his head; also used with reference to the depth of water, သည်နေရာ ရေလက်ခုပ်တဖောင်လောက်မျှသည်ခင်ဗျား; သစ်ပင်လက်ခုပ်တဖောင်လောက်မြင့်သည်။

လက်ခုပ်တီး, v. to clap the hands, လက်ခုပ်တီးက, လက်ခုပ်တီးခေါ်, လက်ခုပ်တီးချောက်, လက်ခုပ်တီးပို့, လက်ခုပ်တီးရယ်။

လက်ခုပ်လက်ဝါး (လက်ခုံးလက်ဝါး), *adv.* turning the back and palm of the hand up and down alternately.

လက်ခုပ်သီး, *n.* the fruit of the လက်ခုပ် tree; a **Burmese cartridge box;** the block of a pulley. နှားသီး။

လက်ခုပ်သီးစက်, *n.* the block of a pulley.

လက်ခုံး, *n.* the back of the hand, လက်ဖမိုး။

လက်ခေါက်, *n.* a knuckle.

လက်ချ, *v.* to give up further effort, မကြံနိုင်၍လက်ချနေရတော့သည်။

လက်ချည်း, *adv.* empty-handed, ကိုယ်ချည်းလက်ချည်း, လက်ချည်းတည်း, လက်ဆောင်မပါလို့လက်ချည်းတည်းမသွားဝံ့ပါ။

လက်ချပ်, *n.* short sticks clasped and rattled in the hands, as a musical instrument, clappers, "bones," လက်ချပ်တီးသည်။

လက်ချိတ်, *a.* woven with spiral, serpentine curves, လက်ချိတ်ထမိ, လက်ချိတ်ပုဆိုး; *in contradistinction to* စက်ချိတ်ထမိ, စက်ချိတ်ပုဆိုး။

လက်ချုပ်, *a.* sewn by hand; *v.* to secure the hands or arms.

လက်ချောင်း, *n.* a finger; လက်ချောင်းရေ, to count on the fingers.

လက်ချိုး, *v.* to crack the knuckles; to keep count by the fingers, လက်ချိုးရေလိုက်စမ်းပါ. It is considered disrespectful by the Burmese, to crack the knuckles in the presence of a superior, အမိုးရမင်းရှေ့လက်ချိုးလျှင်မရိုသေခြင်းဖြစ်သည်။

လက်ခြည်, *n.* a finger ring (*infreq.*); *see* အကွင်းအခြည်။

လက်ငင်း (from ငင်း, to be instant), *adv.* with ready money; not on credit; applied to buying and selling; *opposed to* အကြွေး; လက်ငင်းရောင်း, လက်ငင်းဝယ်; စကားလက်ငင်းသုံးစွဲ, somewhat similar to ယောယောတိုင်းတိုင်းပြော; လက်ငင်းခေါ်ခဲ့ပါ။

လက်ငံ, *v.* to have a sufficiency of, ကြေးငံသည်, ငွေကြေးငံလို့အကြီးအကျယ်ရောင်းဝယ်နိုင်သည်, သည်အိမ်ဆောက်သည်မှာ၊လက်ငံသည့်အတွက်အလျှင်အမြန်ပြီးအောင်ဆောက်နိုင်သည်; *less than* ကြွယ်ဝ။

လက်ငုတ်, *n.* the remains of a limb or twig, after a part has been broken off; an unfinished work.

လက်ငုတ်လက်စ, *n.* an unfinished work, ကျွန်တော်အလုပ်အပြီးမသတ်သေးဘူး၊လက်ငုတ်လက်စကျန်သေးသည်။

လက်စ, *n.* a work commenced, ရှေးဆရာရေးသောလက်စကိုဆက်လက်၍ရေးသည်, လက်စဟောင်း။

လက်စဆက်, *v.* to recommence an unfinished work, လက်စဆက်၍လုပ်သည်။

လက်စည်းသိ (*pron.* စည်း). *adv.* with accurate knowledge, အစည်းသိ။

လက်စတင်းတင်း, *a.* or *adv.* unfinished, incomplete; လက်စတန်းတန်း, ဘုရားကြီးကိုအပြီးမသတ်၊လက်စတင်းတင်းနှင့်ဘုရားတကာသေဆုံးသွားသည်၊

လက်စသတ်, *v.* to finish a work, မင်းတုန်းရှင်ဘုရင်မြို့ကြီးကိုတည်တော်မူ၍လက်စသတ်ကာရှိသေးသည်၊နတ်ရွာစံတော်မူသည်, အစသတ်, ပြီးစေ။

လက်စသိမ်း, *v.* same as လက်စသတ်။

လက်စသေ, *v.* same; to be settled, as a difficulty, သေချာသည်; သည်ဆရာလုပ်သည့်စားပွဲတယ်လက်စသေသည်။

လက်စား, *adv.* in return, by way of recompense, or retaliation.

လက်စားချေ, *v.* to retaliate, return good for good, evil for evil, more commonly the latter, အစားချေ. ခင်ဗျားအမှုရှာသည့်အတွက်ကျွန်တော်ကလက်စားချေသည်, ကလဲ့စားချေသည်။

လက်စုံကျ, လက်စုံဝင်, *v.* to accord in sentiment or practice, ခင်ဗျားနှင့်ကျွန်တော်စကားပြောလက်စုံကျသည်။

လက်စုံစား, *v.* to eat rice together, as a man and woman (in a Burmese marriage ceremony).

လက်စောင်း, *n.* the edge of the hand; the wing of an army; တရုပ်လူမျိုးဒေါသထွက်လျှင်၊လက်စောင်းနှင့်ထိုးတတ်သည်။

လက်စောင်းတက်, *v.* to advance, as the wing of an army, ကသည်းမြင်းလက်စောင်းတက်ထိုးလို့တဆက်စစ်သားများစွာသေဆုံးကြသည်; to take the lead in the presence of a superior.

လက်စွပ်, *n.* a finger ring; a thimble; a glove.

လက်စွမ်းလက်စ, *n.* ability, capacity.

လက်စွဲ, *n.* anything used by the hand, and in daily use; a personal attendant, သည်သူဝန်ထောက်မင်းလက်စွဲဘဲ, လက်စွဲကြီးပါဘဲ။

လက်စွဲစာ, *n.* a manual, လက်စွဲစာအုပ်။

လက်စွဲတုတ်, *n.* a bludgeon; လက်စွဲတုတ်ကြီး, a cudgel.

လက်စွဲလှံတို, *n.* a half pike.

လက်စွဲသား, *n.* one of a bodyguard, လက်စွဲတော်သား, ကိုယ်ရံ; a personal attendant on the King, commonly selected from families of rank.

လက်ဆ, *v.* to guess the weight of a thing by lifting and trying it in the hand, သည်အုန်းသီးအချိန်ဘယ်လောက်ရှိမည်လို့သိရအောင်လက်ဆစမ်းပါ, လက်ယမ်း, လက်သမ်းလက်ဆတယ်မှန်သည်။

လက်ဆက်, *v.* to join hands in the way of friendship, fellowship, mar-

riage, or rivalry, မောင်ဥသွိုးနှင့်နှမသာဒနှင့်လက်ဆက်သည်; to piece **timber in the** manner of the knees of a ship, တံကျလက်ဆက်။

လက်ဆင့်ကမ်း, *v.* to give from hand to hand, လက်ဆင့်ကမ်းပေးလိုက်ပါ, လက်ဆင့်ကမ်းယူလိုက်ပါ, ကိုယ်တိုင်မပေးရပါ၊ လက်ဆင့်ကမ်းပေးလိုက်ရသည်, ပညာတည်းဟူသောဓါးတိုင်ကိုတဦးကတဦးသို့လက်ဆင့်ကမ်းပေးမှ၊ ပြန့်ပွားမှုရှိရထရားနှင့်ညီညွတ်ပါသည်။

လက်ဆစ်, *n.* a joint of the finger; a joint of the wrist.

လက်ဆည်ကန်, *n.* an artificial tank; *comp.* သဘာဝတကန်။

လက်ဆာ, *v.* to feel a slight uneasiness or lameness in the arm, ကျွန်တော်လဲလှို့လက်ဆာသွားသည်။

လက်ဆာထာတာရှိ, *v.* same as လက်ဆာ။

လက်ဆိပ်, *n.* uncommon skill of hand; ability to effect as by a charm, လက်ဆိပ်ရှိသောသူသစ်ပင်ကိုစိုက်လျှင်လျှင်ကြီးပွားတတ်သည်။

လက်ဆီ, *n.* the perspiration of the palms of the hands, လက်ဆီထွက်; ခြေဆီ, the perspiration of the soles of the feet.

လက်ဆုပ်, *v.* to clinch or clutch the hand; လက်နှင့်ဆုပ်, to inclose and hold in the hand; *n.* the fingers closed, with the thumb at the side, လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပေး။

လက်ဆုပ်ဖြန့်, *v.* to unclinch the hand.

လက်ဆုံ, *n.* a rice mortar worked by the hand (with a pestle).

လက်ဆေး, *v.* to wash the hands.

လက်ဆေးအင်, လက်ဆေးခံ, *n.* a basin for washing the hands.

လက်ဆေးရေ, *n.* water for washing the hands.

လက်ဆောင်, *n.* a present, ပဏ္ဏာ, လက်ဆောင်စာရေး, လက်ဆောင်စား, လက်ဆောင်စားမှု, လစ်စားမှု (129).

လက်ဆောင်ထိုး, *v.* to bribe, တံစိုးထိုး။

လက်ဆော့, *v.* to be light-fingered, as in pilfering, ခြေလက်ဆော့။

လက်ဆွန်း, *n.* the fingers closed and curved to hold something; *comp.* လက်ခုပ်, and လက်ဖက်; တလက်ဆွန်း။

လက်ဆွံ့, *v.* to be weak and tremulous, as the hand.

လက်ဆွဲအိတ်, *n.* a carpetbag, hand bag.

လက်ညောင်း, *v.* to ache, as the arm or hand from writing, etc.

လက်ညှိုး, *n.* the forefinger.

လက်ညှိုးညွှန်, *v.* to point with the finger, show with the finger; *more elegant than* လက်ညှိုးထိုး; လက်ညှိုးညွှန်ပြ။

လက်ညှိုးထောင်, *v.* to hold up the forefinger in a threatening manner.

လက်ညှိုးထိုး, *v.* to point at with the finger; applicable to objects near by.

လက်တက် (from အတက်, a shoot), *n.* a supernumerary little finger, လက်တက်ကလေး, လက်တက်ပေါက်သည်; a small creek, ချောင်းငိုးထို။

လက်တက်ချောင်းတို, *n.* a small creek.

လက်တင်, *n.* something for the arm to rest upon.

လက်တင်မင်္ဂလာ, *n.* ordination; လက်တင်မင်္ဂလာပေး, to ordain, to introduce into the office of the Christian ministry.

လက်တင်မင်္ဂလာဆရာ, *n.* an ordained preacher.

လက်တင်ရန်း, *n.* a balustrade or other railing, လက်ရန်း။

လက်တတ်, *n.* an artificer.

လက်တတ်ပညာ, *n.* an art; skill, dexterity.

လက်တန်းချီး, *v.* to extol extemporaneously in song, as a member of a dramatic company, the giver of a *pwe*, ပွဲတာကာကိုလက်တန်းချီးသည်။

လက်တန်းဆို, *v.* to sing or recite extemporaneously.

လက်တန်းပြက်, *v.* to joke or pun offhand.

လက်တန်းပြော, *v.* to speak offhand, without premeditation; sometimes used in the sense of finding an excuse for remissness of duty on the spur of the moment, or giving one's opinion offhand without actual knowledge, သည်သူသိလို့မထုတ်၊လက်တန်းပြောပါသည်, လက်တန်း ဥာဏ်နှင့်မပြောပါနှင့်။

လက်တံ, *n.* an arm; a moving bar in a machine; the barrel of a gun, သေနတ်ပြောင်းလက်တံ, သေနတ်လက်တံရှည်၊လက်တံတို; the spreading leaf of a plantain, palm, etc., ငှက်ပျောရွက်လက်တံ။

လက်တံကန့်လန့်ကျင် (*pron.* ဂလန့်ကျင်), *n.* a horizontal pivot on which a bar turns.

လက်တံရှည်, *n.* a kind of tree; *comp.* မြွေလက်တံရှည်။

လက်တိုး, *n.* an additional roof appended to the main roof, လက်တိုးခန်း, လက်တိုးမိုး, လက်တိုးချ။

လက်တိုးပြင်, *n.* same as လက်တိုး။

လက်တေထား, *v.* to beat, pound; *see* တေ။

လက်တေးရိုက်, *v.* to gamble with cards, on credit, ဖဲလက်တေးရိုက်။

လက်တောက်, *n.* an instrument used in dressing cotton.

လက်တို, *n.* the stump of an arm.

လက်တိုင်း, *adv.* at every shot, as လက်တိုင်းမှန်သည်, to hit the mark at every shot.

လက်တွင်, *adv.* in the possession of, *e.g.*, ငွေးစာချုပ်သည်ငွေတို့လက်တွင်ရှိပါသည်။

လက်တွင်းထား, *v.* to place in the position of a confidant; or under one's immediate supervision.

လက်တွန်းရထား, *n.* a trolley; လက်တွန်းလှည်း, a hand barrow.
လက်တွေ့, လက်သိ, *v.* to have actual experience of; to guess the weight of a thing by lifting and trying it in the hand.
လက်ထက်, *n.* the time during which a person flourishes, or reigns, ရှေးသောအခါ၊ ဝေဿဘူလက်ထက်တော်၌၊ ကုမာရကဿပရဟန်းသည်၊ တရုသောတောအုပ်၌သိတင်းသုံးနေ၏။
လက်ထက်ပွား, *a.* acquired after marriage; *n.* property thus acquired, လက်ထက်ပွားဥစ္စာ; *see* ခန်းဝင်ဥစ္စာ။
လက်ထပ်, *v.* to marry, be married, လက်စုံစား။
လက်ထပ်မင်္ဂလာ, *n.* marriage; the marriage ceremony.
လက်ထိတ်, *n.* manacles, handcuffs; လက်ထိတ်ခတ်, to put on handcuffs, လက်ကျည်းခတ်; the pillory.
လက်ထိပ်, *n.* the tip of a finger; လက်သည်းထိလျှင်၊ လက်ထိပ်နာသည်, *i.e.*, if the interests of a friend are assailed, it affects one's self; if the interests of one of a community are assailed, it affects the whole body.
လက်ထောက်, *n.* an assistant, လက်ထောက်ဆရာ; *v.* to assist, as a subordinate.
လက်ထောက်ချ, *v.* to secretly further another in the commission of a dacoity, robbery, theft, or any crime; to be an accessory before the fact.
လက်ထောက်ဗိုလ်, *n.* an adjutant, in the army.
လက်ထွန်ကြိုး, *n.* a fishing line, used without a rod.
လက်ထွန်ငါးမျှား, *n.* a fisherman who uses a line without a rod.
လက်နား, *a.* what is suitable to be worn in company or in public; applied to the Burman waistcloth; *see under* ပုဆိုး။
လက်နိုင်, *adv.* as much as the hands will bear without overstraining, ခြေနိုင်လက်နိုင်လုပ်ကိုင်သည်, လက်နိုင်ပါမည်လား။
လက်နှိုး, *n.* a holder.
လက်ပစ်ကူး (from ပစ်, to throw, and ကူး, to swim), *v.* to swim by throwing the hands over and forward; to cross by swimming.
လက်ပစ်ဗုံးဆန်, *n.* a hand grenade, လက်ပစ်ဗုံးငယ်။
လက်ပပ်စော်နံ, *v.* to emit an unpleasant odor from the armpit.
လက်ပမ်းကျ, *v.* to be fatigued in the arms and cease effort, လက်ပမ်းကျလို့လက်ခွဲမသတ်နိုင်ဘူး, လက်ပမ်းကျလို့လွှမဆွဲနိုင်ဘူး။
လက်ပမ်းပေါက်ခတ်, *v.* to slap the upper arms just above the elbow, with the open hand, the forearms being placed across the chest at right angles to the upper arms; လက်ပမ်းပေါက်ခတ် *is used in composition*, လက်ခတ်မောင်းခတ် *in colloquial.*

လက်ပမ်းပြ, *v.* to spar, show fight, လက်ခွေလက်ပမ်းပြကောင်းသည်။
လက်ပါးစေ, *n.* a waiter, servant, peon, အစေအပါး, ဝန်ထောက်မင်းလက်ပါးစေ, အမိုးရမင်းလက်ပါးစေ။
လက်ပုတ်ချား, *n.* a swift for winding thread.
လက်ပူးလက်ကြပ်, *adv.* in the hand, on the person, as stolen goods, ခိုးထုပ်ခိုးထည်နှင့်လက်ပူးလက်ကြပ်မိသည်; လူသတ်ကိုလက်ပူးလက်ကြပ်ဖမ်းမိသည်, to catch red-handed, as a murderer.
လက်ပေါက်ကြိုး, *n.* a cord twisted by hand; *comp.* နှန်းတိုက်ကြိုး။
လက်ပိုက်, *v.* to fold the arms; *adv.* with folded arms, ချမ်းလွန်းလို့လက်ပိုက်ထိုင်သည်။
လက်ပျက်, *v.* to lose skill of hand in consequence of disuse, as in writing, painting, or other manual art, သေနတ်မပစ်သည်မှာကြာသောကြောင့်၊လက်ပျက်နေသည်, ဆေးမချယ်သည်မှာကြာလို့လက်ပျက်နေသည်။
လက်ပြင်, *n.* the back of the shoulder.
လက်ပြင်ရိုး, *n.* the scapula, shoulder blade.
လက်ပြင်းထ, *v.* to be lame and swollen in the wrist, in consequence of violent effort, အလုပ်ပင်ပန်းလွန်းလို့လက်ပြင်းထသည်။
လက်ပြတ်, *v.* to have a line across the palm of the hand (in palmistry), လက်ပြတ်ကြိုးနှင့်ချသည်။
လက်ပြန်, *adv.* with the hands behind.
လက်ပြန်ကြိုးချည်, *v.* to tie the hands of another behind the back with a cord.
လက်ပွတ်စူး, *n.* a borer or drill.
လက်ပွန်းတတီး, *adv.* intimately, familiarly; frequently, often, သည်သူငယ်ကိုအပါးတွင်၊လက်ပွန်းတတီးစေခိုင်းသည်မှာကြာလှပြီ, သည်သေနတ်လက်ပွန်းတတီးကိုင်နေလို့မှတ်မိသည်, လက်ပွန်းတတီးကိုင်နေသည့်စာအုပ်။
လက်ပွေ့တိုင်, *see* လက်ခွေတိုင်, *n.* an umpire in a boxing match.
လက်ဖက်, *n.* the hand curved into the shape of a cup; *comp.* လက်ဆွန်း, and လက်ခုပ်။
လက်ဖနှောင့်, *n.* the heel of the hand; *comp.* ခြေဖနှောင့်။
လက်ဖမိုး, *n.* the back of the hand, လက်ခုံး။
လက်ဖျစ်တီး, *v.* to snap the thumb and finger together, လက်ဖြောက်တီး, အိမ်ပြင်ကလက်ဖြောက်တီးခေါ်သည်။
လက်ဖျံရိုး, *n.* the bones of the arm from the elbow to the wrist.
လက်ဖျား, *n.* the ends of the fingers, လက်ဖျားနှင့်မျှမတို့ဘူးပါဘူး။
လက်ဖျားခါ, *v.* to shake the hand (usually the right one) in token of admiration or astonishment.
လက်ဖျားဆွဲ, *v.* to bet on a race.

လက်ဖျားထွက်, *v.* to be forthcoming, as backers in a race, သည်တပွဲမှာ လက်ဖျားမထွက်ကြပါ, there are no backers in this race.
လက်ဖျားမှတ်တိုင်, *n.* the goal, mark aimed at, in racing.
လက်ဖြစ်အတတ်, *n.* one of the eighteen arts, handicrafts.
လက်ဖြောင့်, *v.* to be true in aim, သေနတ်ပစ်လက်ဖြောင့်သည်။
လက်ဖွား, *v.* to be prodigal in giving, တယ်လက်ဖွားသည့်သူ, လက်ဟာ, အသုံးဖွား။
လက်ဖွဲ့, *n.* an amulet, whether for preventing evil, or obtaining good; a wedding gift, လက်ဖွဲ့ဥစ္စာ, လက်ဖွဲ့တော်ကျွန်, လက်ဖွဲ့တော်ဆင်, လက်ဖွဲ့တော်ပစ္စည်း; *v.* to endow, give a dowry, ရှေ့နှစ်ကျပ်သားအမိကကျွန်မကို လက်ဖွဲ့ပေးသည်။
လက်ဖွဲ့ဥစ္စာ, *n.* a present made by parents and friends to a bridegroom and bride.
လက်ဖွဲ့စမ်း, *v.* to test a charm, to prove its efficacy.
လက်ဖွဲ့ထိုး, *v.* to prepare an amulet, လက်ဖွဲ့ထိုးတတ်သည်။
လက်ဖဝါး, *n.* the palm of the hand.
လက်မ, *n.* the thumb; an inch; အလေးမှာလက်မအလိုက်, in racing according to English custom, "weight for inches."
လက်မကြိုး, *n.* the thumb-string, the string with which the thumbs of a dead person are tied together, သေဆုံးလို့လက်မကြိုးခြေမကြိုးချည်ထားသည်။
လက်မတင်, *n.* the breadth of the thumb, ထားနှင့်ခုတ်မိတော့မည်လို့၊ လက်မတင်ကလေးသာလိုတော့သည်; လက်မတန့်ပ်, အနာလက်မတန့်ပ်ခန့်လောက်ရှိသည်။
လက်မထောက် (ထောင်), *n.* a prison under the jurisdiction of the King's court (လွှတ်တော်), in the Burmese time.
လက်မရွှဲ, *n.* an executioner, လက်မရွှဲသား, လက်မရွှဲအာဏာသား။
လက်မရွှဲထောင်, *n.* a prison for condemned criminals.
လက်မောင်း, *n.* the arm above the elbow; *comp.* လက်ရိုး။
လက်မောင်းရိုး, *n.* the humerus.
လက်မိုး (from ဖမိုး), *n.* a short washboard on the stern and prow of a boat, the gunwales.
လက်မိုးတင်, *v.* to affix the gunwales.
လက်မိုးဖြေ, *v.* same, but including the idea of giving the proper curve.
လက်မြန်, *v.* to be quick in performing any manual labor.
လက်မြောက်, *v.* to be eminent in any manual operation, သည်လက်သမားတယ်လက်မြောက်သည့်လူဘဲ။
လက်မွန်မဆွ, *adv.* at present (*not used in colloq.*).
လက်မှတ်, *n.* a signature, certificate, legal or official writing of almost

any kind; a note of hand, or other short writing on business; a ticket, ဒိုးရထားလက်မှတ်။
လက်မှတ်ထိုး, *v.* to affix a signature.
လက်မှုပညာ, *n.* a craft, manual art, လက်မှုပညာအတတ်။
လက်မှုပညာရုံ, *n.* a manufactory.
လက်မှုပညာသည်, *n.* a manufacturer.
လက်မှိုင်ကျ, *v.* to be in a desponding attitude of mind, မောင်မင်းလက်မှိုင်ကျနေပြီလား။မကြံနိုင်ဘူးလား။
လက်မှိုင်ချ, *v.* to give up in despair, သည်အမှုကိုမကြံနိုင်လို့၊လက်မှိုင်ချပြီ။
လက်ယက်သဲတွင်း, *n.* a shallow well, made by scooping out sand with the hand.
လက်ယပ်, *v.* to beckon with the hand, လက်ယပ်ခေါ်လိုက်စမ်းပါ။
လက်ယမ်း, *v.* to swing the hand, as in walking, လက်ယမ်းသွားသည်။
လက်ယမ်းလက်ဆ, *v.* to guess the weight of a thing by lifting and trying it in the hand, လက်ဆ။
လက်ယာ (*commonly written* လကျာ), *a.* right, as opposed to left.
လက်ယာထောင် (*pron.* ဒေါင်), *n.* an underling, charged with the duty of running before royalty, before members of the supreme court, and other magnates, to clear the way and enforce respect with a long, stout rattan; a lictor, မင်းကြီးထွက်တော်မူသည့်အခါရှေ့ကလက်ယာထောင်သွားသည်။
လက်ယာဘက်, *n.* the right side, လက်ယာဘက်ကိုလှည့်လိုက်, turn to the right.
လက်ယာလက်, *n.* the right hand.
လက်ရ, *a.* obtained in war; applicable to persons or goods.
လက်ရဥစ္စာ, လက်ရပစ္စည်း, *n.* spoil, plunder, လက်ရယောကျ်ားမိန်းမ ကျွန်သားပစ္စည်း။
လက်ရပြု, *v.* to treat as a captive, or as plunder.
လက်ရဖမ်း, *v.* to take captive, capture.
လက်ရယူ, လက်ရသိမ်း, *v.* to take possession of, as spoil.
လက်ရလူ, *n.* a captive.
လက်ရင်း, *n.* the upper part of the arm, မောင်းရင်း; a favorite.
လက်ရင်းကြေး, *n.* the stakes in a race.
လက်ရင်းတည် (*pron.* တယ်), *v.* to deposit the stakes in a race.
လက်ရင်းနည်း, *n.* a bet or bets made according to the conditions of a race.
လက်ရင်းမှတ်တိုင်, *n.* a starting post, လွှတ်တိုင်။
လက်ရစ် (from ရစ်, to encircle), *n.* the ornamental rings round the spire of a pagoda above the သပိတ်မှောက်, မောင်းရစ်။

လက်ရန်း (from ရန်း), *n.* a balustrade or other railing.
လက်ရာ, *n.* something wrought by hand, a work, handiwork, သည်လှေဘယ်သူလက်ရာလဲ။
လက်ရိပ်, *n.* a sign made by the fingers, as a substitute for language, လက်ရိပ်မြင်လိုက်ပါသည်။
လက်ရိပ်ပြ, *v.* to give a sign with the hand, နှုတ်မြွက်လို့မပြောဘဲနှင့်၊လက်ရိပ်ပြလျှင်၊နားလည်သည့်လူဘဲ။
လက်ရုံး, *n.* the arm below the elbow; *comp.* လက်မောင်း; the handle of a lute or harp.
လက်ရုံးကောင်းကြီးစိုး, *v.* to have rule or dominion over, by reason of one's own force of character or ability, in contradistinction to ruling thus through nepotism or hereditary right; လက်ရုံးရည်အားကိုး။
လက်ရုံးချင်းချိတ်လျှက်, *adv.* arm in arm, လက်ရုံးချင်းချိတ်လျှက်ပြန်သွားကြသည်။
လက်ရုံးတန်း, *n.* a low railing in a boat.
လက်ရုံးမိုးဆီးပြု, *v.* a term used by cultivators, signifying that they irrigate their fields by their own personal exertions.
လက်ရုံးလက်မောင်း, *n.* a right-hand man, သည်သူတယောက်ရှိသည်မှာ၊ လက်ရုံးလက်မောင်းအားကိုးရသည်; the upper and lower arm collectively, လက်ရုံးလက်မောင်းတန်းထားသည်, as a boxer.
လက်ရုံးလှဆောင်, *v.* to use force in a contest, လက်ရုံးရည်အားကိုးသည်; *comp.* နှလုံးလှဆောင်; သည်သူနှလုံးလှဆောင်၍လုပ်ကိုင်စားသည်မဟုတ်၊လက်ရုံးလှဆောင်၍လုပ်ကိုင်စားသည်။
လက်ရေး, *n.* handwriting. စာလုံးသေမလှ၊မိန်းမလက်ရေး။
လက်ရေးခံ, *v.* to learn to write from a copy, လက်ရေးနည်းခံ၍သင်သည်, ဆရာထံလက်ရေးခံ၍ရေးမှလက်ရေးကောင်းလိမ့်မည်။
လက်ရေးစာ (*pron.* ဇာ), *n.* a manuscript book.
လက်ရေးပုံ (*pron.* ဗုံ), *n.* a writing copy for imitation.
လက်ရေးလှမ်း, *v.* to write a beautiful hand.
လက်ရေးဝန်း, *v.* to write a round hand.
လက်ရေးသေ, *v.* to be formed, settled, in respect to the style of handwriting.
လက်ရေးသော့, *v.* to write rapidly, လက်ရေးသော့ရေးသည်, သော့လက်ရေး။
လက်ရောဂယ်ပါ, *adv.* immediately; said to be derived from a term used in the game of ခုန်ညင်းထိုး။
လက်ရောက်မှု, *n.* an overt act of offense; an assault case; *comp.* နှုတ်လွန်မှု။
လက်ရိုက်, *n.* a mallet, ဆောက်ပုတ်။
လက်ခြွေး, *a.* chosen, လက်ခြွေးကောက်ယူ, လက်ခြွေးကြီးအမှုထမ်း; *v.* to exclude from society (beggars, sweepers, and lepers).

လက်ရှက်, 1, *v.* to join or fold the hands with the fingers interlaced; *a.* dove-tailed. လက်ရှက်သေတ္တာ, လက်ရှက်ကုလားထိုင်, လက်ရှက်ခေါင်းအုံး။

ယက်ရှက်သည်, လက်ရှစ်သည်, *n.* a dancer (*obs.*), ကချေသည်။

လက်ရှက်, 2 (from ရှက်, to be ashamed), *v.* to be disappointed and ashamed, as when reaching for a thing offered it is withdrawn by the party giving it, တကယ်ပေးမည်ထားလို့လှမ်းယူပါသည်။ပြန်ထုတ်လို့လက်ရှက်နေသည်။

လက်ရှည် (*pron.* ရှေ), *a.* long-sleeved, အင်္ကျီလက်ရှည်။

လက်ရှိမကွ, *adv.* uninterruptedly; a term frequently met in documents pertaining to rights and titles in land.

လက်လက်ကလေး, *adv.* flickeringly, just alive, as a flame.

လက်လည်, *v.* to be skilful in any handicraft; to be deft of finger, dexterous of hand, အလွန်လက်လည်သည့်လူ။

လက်လယ်, *n.* the middle finger.

လက်လံ, *n.* the stick used in extending the yarn of an abb.

လက်လိပ်, *n.* the beam of a loom on which the cloth is rolled as it is woven; that part of a priest's garment which is rolled up and held in the hand, သင်္ကန်းရုံသည့်အခါလက်လိပ်လက်ဝဲပခုံးထက်သို့တင်၍ရုံသည်။

လက်လိမ်, *n.* a rolling-pin.

လက်လီ, *adv.* by retail, by little and little, လက်လီရောင်း, လက်လီပေးလို့မရင်းနိုင်ဘူး။

လက်လီဖြတ်, *v.* to retail, လက်လီဖြတ်၍ရောင်း, တလုံးတဝတည်းမရောင်းနိုင်လို့၊လက်လီဖြတ်ရောင်းရသည်။

လက်လုပ်ချဉ် (*pron.* ချဉ်), *n.* an artificial acid.

လက်လုံး, *n.* a ball of thread wound by hand, as distinguished from spoo cotton.

လက်လေး, *v.* to be slow in performing any manual labor.

လက်လေးသစ်, *n.* one name of the *Cassia fistula*; *comp.* ငု။

လက်လွတ်, *adv.* empty-handed, မိးလောင်အားကြီးလို့၊လက်လွတ်ထွက်ပြေးရသည်, လက်ချည်း။

လက်လွန်, *v.* to offend with the hand, မောင်ချစ်ထွေးအလွန်ဒေါသကြီးသော ကြောင့်၊တမှုမှုမှာလက်လွန်သွားလိမ့်မည်။

လက်လွန်မှု, *n.* an overt act of offense, လက်ရောက်မှု။

လက်လှည့်, *n.* a crank; the peg which holds the string of a musical instrument; sleight of hand.

လက်လှည့်ကြိတ်ဆုံ, *n.* a hand mill.

လက်လှည့်ရှင်, *n.* a whirligig.

လက်လှည့်ဆရာ, *n.* a conjurer, juggler.

လက်လှည့်ပြ, *v.* to practise legerdemain, to conjure, exhibit juggling tricks, အလွန်လက်လှည့်ပြကောင်းသည့်ဆရာ။
လက်လှမ်း. *n.* the reach of a weapon or of a hand, လက်လှမ်းကောင်းလို့ ပစ်တိုင်းမှန်သည်. လက်လှမ်းကောင်းသည့်သေနတ်။
လက်လှုပ်. *n.* the trigger of a musket or cross-bow, လက်လှုပ်ဆွဲ, လက်လှုပ်ဖြုတ်။
လက်လျှော့, *v.* to cease doing; to give up, yield; *less than* လက်မှိုင်ချ။ အချိန်ကုန်လို့၊အလုပ်ကိုလက်လျှော့ထားသည်။
လက်လွှတ်. *v.* to cease taking care of, သည်သူတယောက်ကို၊ ဆိုးမမရသည် အတွက်လက်လွှတ်ရသည်; to abandon hope, as for a sick person, သည်သူမဓာကို၊ ရောဂါပျောက်အောင် ဆေးကုနိုင်မည်မထင်လို့၊ ဆရာကလက်လွှတ်လိုက်ရသည်; to resign, lay down, as an office, အရာကိုလက်လွှတ်သည်။
လက်လွဲ. *n.* a sling, သားရေကြိုးလက်လွဲ, လက်လွဲနှင့်ပစ်၍ငှက်ကိုမှန်သည်။
လက်ဝင်, *v.* to require work, သည်ကုလားထိုင်ကြိမ်ထိုးရသည်မှာအလွန်လက်ဝင်သည်။
လက်ဝင်နည်း, *v.* to require little work, အထည်ကိုယ်ကြီးသော်လည်း၊လက်ဝင်နည်းသောကြောင့်အလျှင်အမြန်ပြီးသည်။
လက်ဝင်များ, *v.* to require much work, လွန်းပုဆိုးလက်ဝင်များသောကြောင့် အဘိုးကြီးသည်။
လက်ဝတ်လက်စား, *n.* ornaments for the hands and arms; *in contradistinction to* ကိုယ်ဝတ်ကိုယ်စား, wearing apparel; အဘိုးထိုက်သောလက်ဝတ်လက်စားနှင့်မိန်းမတယောက်လမ်းရှောက်သွားသည်ကိုမြင်လိုက်သလား။
လက်ဝါး, *n.* the palm of the hand.
လက်ဝါးကပ်တိုင် (*pron.* လက်ဝဂပ်တိုင်), *n.* a cross for the purpose of crucifixion, ကားတိုင်, ကားစင်။
လက်ဝါးကပ်တိုင်တင်, *v.* to crucify, ကားစင်တင်, မြန်မာမင်းနိုင်ငံမှာသူခိုးထားပြများကိုကားစင်တင်၍သတ်သည်။
လက်ဝါးကာ, *n.* that part of the lock of a musket which receives the stroke of the flint.
လက်ဝါးစောင်း (*pron.* ဇောင်း), *n.* the edge of the hand between the wrist and the little finger, လက်ဝါးစောင်းခုတ်။
လက်ဝါးပွတ်တိုက်, *v.* to rub the hands warm in order to make some application, ကျွန်တော်နဖူးမှာ ခဲမှန်သည့်ဒဏ်ရာကို လက်ဝါးပွတ်တိုက်လိုက်ပါ; to do with urgent despatch, အဆောတလျှင်ပြီးအောင်လက်ဝါးပွတ်တိုက်လုပ်ရသည်။
လက်ဝါးရိုက်, *v.* to strike hands in order to seal an engagement, နှစ်ဦးသဘောတူလက်ဝါးရိုက်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်၊ဂတိကိုမဖျက်သင့်ပါ။
လက်ဝဲ, *a.* left, as opposed to right, ဘယ်, လက်ဝဲနံထောင်ဖြင့်, on the left side.
လက်ဝဲဘက်, *n.* the left side; လက်ဝဲဘက်ကိုမောင်းလိုက်, drive to the left.

လက်ဝဲလက်, *n.* the left hand.
လက်ဝှေ့တိုင် (*pron.* ဒိုင်), *n.* an umpire in a boxing match.
လက်ဝှေ့ပွဲ, *n.* a boxing match.
လက်ဝှေ့လက်ပမ်း, *adv.* boxingly, လက်ဝှေ့လက်ပမ်းသတ်။
လက်ဝှေ့သတ်, *v.* to box; *n.* a boxer.
လက်သင့်, *v.* to be handy; to be disengaged, as the hand, လက်မသင့်လို့ဆေးလိပ်ကိုကမ်းမပေးနိုင်ပါ။
လက်သစ်, *n.* a finger-breadth; *a.* newfashioned.
လက်သည်, *n.* one who squeezes the limbs; a midwife (*more polite than* ဝမ်းဆွဲ); the one among a number resisting government authority, who lays hands on the official; the dealer at cards, ဖဲဝေသောသူ; the principal in the commission of a crime, ကာယကံရှင်။
လက်သည်း, *n.* a finger nail. It is deemed unlucky by the Burmese, to cut the finger or toe nails in the house, as it is supposed to bring poverty to the owner, အိမ်ရှင်မွဲတတ်သည်။
လက်သည်းခွံ, *n.* same as လက်သည်း။
လက်သည်းခေါင်း, *n.* a kind of chisel used by goldsmiths in making finger rings.
လက်သည်းစွယ်, *n.* a hangnail.
လက်သန်း. *n.* the little finger.
လက်သပ်မွေး, *v.* to treat tenderly, take good care of, သည်သူကိုငယ်ကတည်းက လက်သပ်မွေးထားသည်, ကျွန်တော်လက်သပ်မွေးထားသည့်ခွေးကိုခင်ဗျားမရိုက်ပါနှင့်။
လက်သမား, *n.* a carpenter.
လက်သမားမလင်သား, *n.* the offspring of a Shan woman of the အမှုထမ်း class with a man of alien race. Such offspring could not inherit land allotted by the King to Shan *ahmutans* in general.
လက်သာ, *v.* to be gentle of hand, to handle (an instrument) gently, as a tattooer, a barber, etc. သည်ဆိုင်းဆရာလက်သာလို့၊အသံသာယာစွာထွက်သည်, မင်ကြောင်ဆရာလက်သာလို့၊တနေ့တပေါင်ပြီးအောင်ခံနိုင်သည်။
လက်သား, *n.* an apprentice, underlaborer, တပည့်လက်သား, သည်ဆရာထံတပည့်လက်သားခံသူများသည်; လက်သား is also applied to plantain trees, bamboos and the rice plant, ငှက်ပျောပင်လက်သားပွားသည်, ဝါးပင်တနှစ်ဘကြိမ်လက်သားပေါက်သည်, မိုးသီးဦးကျသည့်စပါးလက်သားများသည်။
လက်သိပ်ထိုး, *v.* to bribe or give secretly, သည်အမှုမှာလူမသိအောင်တိတ်တဆိတ်လက်သိပ်ထိုးပေးသောကြောင့်အမှုနိုင်သည်။
လက်သီး, *n.* the fist; လက်သီးဆုပ်, the clenched fist; လက်သီးနှင့်ထိုး, to strike with the fist; လက်သီးပြ, to show the fist, shake the fist,

usually in a threatening manner; လက်သီးလက်မောင်းတန်း, to strike out with the arms, as a boxer, or as in defiance, or in anger, စာရေးမောင်လှဘူးကစိတ်ဆိုးလိုက်ထာလက်သီးလက်မောင်းမျှားတန်းသည် (*Colloq.*).

လက်သုတ်ပဝါ, *n.* a hand towel; a table napkin, *serviette.*

လက်သုပ်, *n.* any condiment mixed up with the fingers, cooked or uncooked; seasoning, sauce, chutney.

လက်သုပ်လက်ခဲ, *n.* same as လက်သုပ်။

လက်သုံး, *n.* anything used by the hand, and in daily use, လက်စွဲ။

လက်သူကြွယ်, *n.* the finger next the little finger.

လက်သေ, *v.* to be habituated, settled in some motion or work of the hand, as in writing, sewing, etc., so as to require no special effort, လက်ရေးသေနေလို့အမှတ်တမဲ့ရေးသော်လည်း၊ ကောင်းသေးသည်, သင်ဖြူးအရက်ကောင်းသည့်မိန်းမ လက်သေနေလို့၊ ကြည့်ဘဲရက်သော်လည်း အပင်မမှားဘူး; to be palsied in the arm, not to have power over the arm.

လက်သဲ, *see* လက်သည်း, *n.* the finger nail.

လက်သွပ်အိတ်, *n.* a bag used by mendicant priests.

လက်ဟောင်း, *a.* oldfashioned, သည်ပုဆိုးလက်သစ်လား၊လက်ဟောင်းလား။

လက်, 2, *n. an astrological term usually combined with* စန်း, ဇာတာစန်းလက်။

လက်, 3, *v.* to shine, glitter; *more than* ပြောင်; *seldom used singly.*

လက်လက်, *adv.* glitteringly, glisteningly, အလွန်ကောင်းသည့်မိန်၊လက်စွပ်အရောင်လက်လက်ထတ်ထတ်ထွက်နေသည်။

လက်လက်ကလေး, *adv.* flickeringly, in a glimmering manner, glisteningly, as the glint of a distant light, မီးပြတိုင်ကမီးလက်လက်ကလေးမြင်ရပြီ၊အားမငယ်ကြနှင့် (as when at sea), နေလက်ထတ်ကလေးထွက်လာသည်; spoken of a person in whom the flame of life is nearly extinguished, just alive.

လက္ခဏာ (Pali), *n.* a sign, the signs of a supreme Buddh (130); a token, indication, visible or sensible quality; လက္ခဏာရေးသုံးပါး၊အနိစ္စ၊ဒုက္ခ၊အနတ္တ; *comp.* ဂုဏ်, and အင်္ဂါ; "mark, sign, symptom, characteristic, attribute, property, nature, quality; a definition; a grammatical rule; a personal characteristic from which good fortune may be predicted." *Childers.*

လက္ခဏာကြည့်, *v.* to examine the lines and marks on the palms of the hands, and occasionally on the soles of the feet.

လက္ခဏာကြောင်း, *n.* the lines and marks on the palms of the hands and the soles of the feet.

လက္ခဏာပါးရှား, *v.* to be in straitened circumstances, လက္ခဏာပါးရှားသောကြောင့်၊ခေါ်သူမရှိဘူး။

လက္ခဏာဘတ်ပုဏ္ဏား, *n.* a Brahmin who predicts a person's future, by examining the lines and marks on the palms of the hands.
လက်ချား, *n.* borax.
လက်ချားရိုင်း, *n.* tincal, crude borax.
လက်ဒေါက်, *n.* the piney varnish tree.
လက်ထုတ်, *n.* a kind of tree producing a very white, smooth wood, used in making yokes and ခုံဘိနပ်များ, the *Holarrhena antidysenterica*. The bark and root of the လက်ထုတ်ကြီး tree have medicinal properties.
လက်ထုတ်သိမ်, *n.* the *Holarrhena codaga*.
လက်နက်, *n.* a weapon, လက်နက်ချင်းမျှမတူဘဲဘာအောင်နိုင်မည်လဲခင်ဗျား။
လက်နက်ကိုင်, *n.* a soldier, အမှုထမ်းလက်နက်ကိုင်, လက်နက်စွဲ; အပျော်ထမ်းလက်နက်ကိုင်, a volunteer.
လက်နက်စကြာ, *n.* any celestial or supernatural weapon; *see* စကြာ; လက်နက်စကြာသခင်, one of the titles of the King of Burma.
လက်နက်စုံ, *n.* a panoply; complete armor (armed *cap-a-pie*).
လက်နက်တိုက်, *n.* an arsenal.
လက်နက်နိုင်ငံ, *n.* a conquered kingdom.
လက်နက်ပြု, *v.* to use as a weapon.
လက်နက်ရိုး, *n.* the haft of a weapon.
လက်နက်သိမ်း, *v.* to deprive of arms, to disarm.
လက်ပံပင်, *n.* the cotton tree, *Bombax insigne*.
လ္ဘက်, *n.* the tea plant, the *Thea*.
လ္ဘက်အုပ်, *n.* a small eating stand (with a cover) for tea leaves.
လ္ဘက်အိုး, *n.* a teapot.
လ္ဘက်ချောင်း, *n.* a cylindrical case in which tea is kept, လ္ဘက်တွန့်။
လ္ဘက်ခြောက်, *n.* the dried leaves of the tea plant.
လ္ဘက်စား, *v.* to eat လ္ဘက်, as two parties in a civil suit, after having come to an agreement (under Burmese rule).
လ္ဘက်တင်, *n.* a tea basket, in which tea is packed for market.
လ္ဘက်တွန့်, *n.* a cylindrical case in which tea is kept, လ္ဘက်ချောင်း။
လ္ဘက်ထုပ်, *n.* a small package of pickled tea, such as accompanies an invitation to an entertainment. The receipt of such package is nowadays considered equivalent to a polite demand from the giver of a feast for a subscription; လ္ဘက်ထုပ်ကမ်း, လ္ဘက်ထုပ်ချ, လ္ဘက်ထုပ်ငှ, လ္ဘက်ထုပ်မျှ, လ္ဘက်ထုပ်ဝေ, to distribute such packages.
လ္ဘက်ပင်, *n.* the Burmese tea tree, the *Elæodendron orientale*.
လ္ဘက်ပွဲစား, *n.* a broker of pickled tea.
လ္ဘက်ရည်, *n.* an infusion or decoction of tea leaves.

လ္ဘက်ရည်အိုး, လ္ဘက်ရည်ကရား. *n.* a teap...
လ္ဘက်ရည်ကျ, *v.* to be steeped, as tea.
လ္ဘက်ရည်ဇွန်း, *n.* a teaspoon.
လ္ဘက်ရည်ပုကန်, *n.* a teacup, လ္ဘက်ရည်ပုကန်လုံး။
လ္ဘက်ရည်ပုကန်ပြား. *n.* a saucer.
လ္ဘက်ရည်ဖျော်, *v.* to make tea.
လကွင်း, *see* လင်းကွင်း, *n.* a pair of shallow brass bowls played against each other.
လင်, *n.* a husband.
လင်ကုန်ကူး (*pron.* ဂုန်ကူး), *v.* to pass from one husband to another.
လင်ကိုယ်မယား, *n.* husband and wife by themselves alone.
လင်ကြီး, *n.* a woman's first husband (either deceased or divorced).
လင်ကွာမယားကွာမှု (*pron.* ဂွာမယားဂွာမှု), *n.* a divorce case.
လင်ခန်းမယားခန်း (*pron.* ဂန်းမယားဂန်း), *n.* the connubial state; လင်ခန်းမယားခန်းပြတ်။
လင်ခိုးမ (*pron.* ဂိုးမ), *n.* a woman who commits adultery with another's husband (*a term of abuse*).
လင်ငယ်. *n.* an adulterer, လင်ခေါင်။
လင်စံရွေး (from စံ, a test, and ရွေး, to select), *v.* to be very particular in the choice of a husband, hard to be pleased, လင်စံရွေးသည် (*obsolescent*), လင်ရွေး။
လင်စုံမယားဘက်. *n.* husband and wife, လင်စုံမယားဘက်သွားမြင်သည့်သား, နှစ်ပါးစုံသွားမြင်သည့်သား။
လင်ခေါင် (*pron.* ဂေါင်) (from ခေါင်, to lay by for future use), *n.* an adulterer.
လင်ခေါင်ထား. *v.* to commit adultery against a husband, မှောက်မထား။
လင်တရူး (from လင်, a husband, တ, to desire, and ရူး, to be crazy), *n. a term of reproach*, used of a woman who is anxious to get a husband, but cannot succeed; the green sickness, chlorosis.
လင်နေ, လင်သားနေ, *v.* to have a husband, လင်သားရ။
လင်ပါသား, *n.* a husband's son by a former wife, အထက်လင်ပါသား။
လင်ဘော်မဲ့, *v.* to be without a husband, husbandless.
လင်မယား. *n.* husband and wife, လင်မယားစချုပ်တပ်။
လင်မှု, *n.* business or cares on the husband's account, လင်မှုတယ်ဆောင်ရွက်တတ်သည့်မိန်းမ။
လင်မြှောင်, *n.* an adulterer; *v.* to commit adultery against a husband, လင်မြှောင်ထား။
လင်ရှိမိန်းမ, *n.* a married woman.

လင်ဝတ်ငါးပါး, *n.* the five duties incumbent on a husband (toward his wife).
လင်သား, *an expletive for* လင်။
လင်သားနေ, *v.* to have a husband.
လင်သေမထားစား, *v.* to enjoy the property of a husband on his decease.
လင်္ကာ (*pron.* လင်ဂါ), *n.* poetry, ဘတ်စာ။
လင်္ကာချော, *v.* to be rhythmical, as poetry, စကားမပါလင်္ကာမချော။
လင်္ကာစပ်, *v.* to write poetry, versify, စပ်ဆို, လင်္ကာဖွဲ့။
လင်္ကာစပ်နည်း, *n.* prosody.
လင်္ကာစီ, *v.* to compose poetry, လင်္ကာစီကုံး။
လင်္ကာဆရာ, *n.* a poet.
လင်္ကာရ (Pali အလင်္ကာရော), *a.* adorned, elegant, တန်ဆာဆင်။
လင်ကောင်, 1, လင်ကောင်ငှိုး. *n.* a screech owl, ဇီးကွက်။
လင်ကောင်, 2, *n.* a species of spurgewort.
လင်ကျော်, *n.* a kind of tree which may be referred to the genus *Cinnamomum*.
လင်ပန်း (*pron.* လင်ဗန်း), *n.* a tray, or any flat vessel made of metal ရွှေလင်ပန်း, ငွေလင်ပန်း, ကြေးလင်ပန်း။
လင့်, 1, *n.* a high raised frame, stage (such as is used for watching rice fields, လင့်စင်), scaffold; a *machan*.
လင့်စင်, *n.* same, လင့်စင်ဆောက်, လင့်စင်ထိုး။
လင့်, 2, *v.* to tarry, wait, wait for, ငံ့, ဆိုင်း; အခါလင့်, to pass, as time, မောင်ခင်းတုံးသည်အတွက်၊အခါလင့်သွားပြီ. *Der.* မြော်လင့်။
လင့်, 3, *verb. affix. imperative, in a negative sense,* နှင့် (*more elegant than* နှင့်); prior past or prior future; *euphonic,* as in the phrase နာလင့်ကုန်, listen ye.
လင့်ကစား, *verb. affix, continuative, equivalent to* သော်လည်း; ဆိုးမပဲ့ဖြစ်သင်လင့်ကစား (*not used in colloq.*).
လင်း, *v.* to be light; hence အလင်း။
လင်းအားကြီး, *v.* to be near dawn; to break, as the day.
လင်းကြက်ဆော်, လင်းကြက်တွန်, *v.* to crow, as a cock at break of day.
လင်းချင်း, *v.* to be enlightened; particularly applicable to the mind; to render (or to be) lucid and intelligible, as language, ခင်ဗျားလင်းချင်းအောင်ပြောပါ, speak, sir, please, so as to make your language intelligible.
လင်းတင်းတင်း, *a.* or *adv.* light, a little light, လင်းတင်းတင်းနှင့်အိပ်လို့မပျော်နိုင်။
လင်းပါး, *v.* to render lucid, လင်းချင်း, ကျွန်တော်ပြောသည့်စကားရှင်းလင်းပြီ၊လင်းပါးရန်မရှိပါ။

လင်းလု. လင်းလုလင်းခင်, v. to be near dawn. လင်းခါနီးပြီ၊ထကြနို့, လင်းလုလင်းခင်ရှိပြီ, လင်းလုလင်းခင်၌မှအိပ်ပျော်သည်။

†လင်းကွင်း, n. a pair of shallow brass bowls played against each other; *larger than* ခွက်ခွင်း. and သံလွင်။

လင်းဆွဲ. n. a large species of bat: the flying fox.

လင်းတ (*freq. pron* လဒ). n. a vulture; ရွှေလင်းတ, an eagle; လင်းတ သောက်ငှက်ကိုင်းလှသည်။

လင်းတရိ. n. the slope of an elephant's rump; the membranes on the inner part of an untanned hide; a disease of horses.

လင်းတပါးဖျည် (*pron.* ဖုညီ), n. a kind of plant.

လင်းနို့, n the common bat; လင်းနို့ချေး, bat guano.

လင်းပတ်, n. a kind of net for catching fish. It has fine meshes, and four corners which are kept stretched apart in a horizontal position while it is in use.

လင်းပတ်ထတ်သွဲ့, n. a kind of net for catching fish. It has fine meshes and is about twelve feet in length. having a bamboo at either end, while one side is attached in its entire length to the side of a boat so that it can be lifted up like a shutter.

လင်းပိုင် (*freq. pron* လပိုင်), n. a porpoise. Burmese fishermen consider it unlucky to molest a porpoise.

လင်းမြီးဆွဲ, n. a kind of bird, small and dark in color, and said to be capable of being taught to speak.

လင်းမြွေ. n. the rat snake.

လင်းယည် (*pron.* ယညီ), n. a sail (*obs.*).

လင်းယည်တိုင်, n. a mast, ရွက်တိုင်။

လင်းယုန်, n. a species of hawk.

လင်းရှည် (*pron.* ရှညီ), n. the bicolored squirrel, *Sciurus bicolor*.

လင်းရှူး, n. a kind of black, spouting fish.

လင်းလော, n. a kind of grass.

လင်းလေး, n. a common bow; *comp.* ဒူးလေး, and လောက်လေး။

လင်းလွန်း, n. a kind of tree, the *Buchanania latifolia*.

လင်းလျှပ်, 1, n. mirage, တံလျှပ်; *adv.* glitteringly, as clothes.

လင်းလျှပ်, 2, n. one kind of scarecrow, ငှက်ချောက်တမျိုး။

လင်းဝက်, n. the night heron.

လင်းသက်, n. a species of squirrel nearly as large as a cat. It is deep black on the back and whitish below. လင်းရှည်။

လင်းဝေ, n. the sweet flag, cultivated for its medicinal properties.

လစ်, *v.* to be a little open; *less than* ပွင့်; to be neglected, left undone. *Der.* သတိလစ်, စကားလစ်, လှစ်။
လစ်လပ်, *v.* to be vacant, နေရာလစ်လပ်; *see* အေးလပ်။
လစ်လပ်ပေါ့လျော့ (*pron.* ပေါ့ယော့), *v.* to be carelessly lax or perfunctory, in the performance of any work or duty.
လစ်ဟင်း, *v.* same as လစ်; ခင်ဗျားမလာလို့ယနေ့အလုပ်လစ်ဟင်းသည်, owing to your not coming to-day, the work is left undone.
†လစ်လစ်, တလစ်လစ်, *a.* or *adv.* fluttering, vibrating, waving, as a flag in the breeze, အလံတလစ်လစ်နှင့်စစ်တက်လာသည်, အလံတလစ်လစ်နှင့် သင်္ဘောရုပ်သွားသည်; also applied to the action of a serpent in frequently thrusting out his tongue. မြွေလျှာတလစ်လစ်ထုတ်သည်။
လဇ္ဇာ (Pali), *n.* modesty, shame, လဇ္ဇာပုဂ္ဂိုလ်, လဇ္ဇာရဟန်း။
လည်, 1 (*usually pron.* လယ်), *n.* the neck, လည်ပင်း။
လည်ကပ် (*pron.* လယ်ဂပ်), *n.* an ornamental collar for the neck.
လည်ကုပ် (*pron.* လယ်ဂုပ်), *n.* the nape of the neck.
လည်ကြောစ, *n.* the carotid artery.
လည်ကြောင်း, *see* လည်ချောင်း, *n.* the throat, including the gullet and windpipe.
လည်ကွင်း, *n.* a ring or collar of metal for the neck.
လည်ချောင်း, *n.* the throat, including the gullet and windpipe; လည်ချောင်းသံ, a guttural sound.
လည်ချိုင့် (*pron.* လယ်ဂျိုင့်), *n.* the hollow on each side of the neck just above the clavicle or collar bone.
လည်စွပ်, *n.* the collar of a garment, အင်္ကျီလည်စွပ်။
လည်စည်း, *n.* a cravat, neckcloth, necktie, လည်စည်းပဝါ, လည်ပတ်ပဝါ။
လည်စေ့ (*pron.* လယ်ဇည့်,) *n.* the projection formed by the thyroid cartilage in the neck, Adam's apple; (လည်)စေ့ဆုပ်စကား, irrefutable language, *lit.* clutch-throat language. (လည်) စေ့ဆုပ်စကားပြောသည် (*pron.* ဇိဇုပ်).
လည်ဆံ (*pron.* လယ်ဇံ), *n.* the mane of a horse, လည်ဆံမွေး။
လည်ဆံထိုး, *v.* to hog the mane of a horse, မြင်းလည်ဆံထိုး။
လည်ဆွဲ (*pron.* လယ်ဇွဲ), *n.* a necklace. လည်ဆွဲတန်ဆာ, ဘယက်။
လည်ဆွဲကြိုး, *n.* a halter.
လည်ဆွဲချ, *v.* to suspend by the neck; ကြိုးဆွဲချသေ, ဆွဲကြိုးချသေ, to commit suicide by hanging; ကြိုးဆွဲချသတ်, ဆွဲကြိုးချသတ်, to kill by hanging.
လည်ဆွဲချတိုင်, *n.* a gallows, စက်တိုင်, ကြိုးဆွဲတိုင်။
လည်ညှပ်တိုင်, *n.* the two short posts supporting a တံခွန်တိုင် at its base.
လည်တံ (*pron.* လယ်ဒံ), *n.* the neck, လည်ပင်း, လည်တံတို, လည်တံရှည်; most

commonly used with reference to horses, buffaloes, and bullocks.

လည်တိုင် (*pron.* လယ်ဒိုင်), *n.* the neck, ဇက်တိုင်။

လည်ထိတ် (*pron.* လယ်ဒိတ်), *n.* a poke; *comp.* ထတ်ထိတ်။

လည်ပင်း (*pron.* လယ်ဗင်း), *n.* the neck.

လည်ပင်းကြီးသောအနာ, *n.* the bronchocele, goitre, လည်ပင်းကြီးနာ။

လည်ပင်းစည်း, *n.* a comforter.

လည်ပတ်, *n.* a collar, or anything tied around the neck, လည်ပတ်ချည်, ခွေး၌လည်ပတ်ကြိုးထည့်, to fasten a cord on a dog's neck.

လည်ပတ်ကွင်း, *n.* a collar for the neck.

လည်ပို (*pron.* လပို *and commonly written* လပို, from ပို, to be thrown in or upon), *n.* the hump between a bullock's shoulders, နွားလပို. *Der.* ပွားလပို။

လည်ဖျည်း (*pron.* လယ်ဗျည်း), *n.* the dewlap.

လည်တော်, *n.* the part of a graduated roof which intervenes between an upper and lower roof, လည်တော်အိမ်, လည်တော်ကျောင်း။

လည်မည်း, or ဓဲ, *n.* a small tribe of Karens north-east of Toungoo, so called because of the black bands they wear around the neck.

လည်မျို, *n.* the swallow, upper part of the gullet, ရေမျို။

လည်ရွဲတန်ဆာ, *n.* a necklace, လည်ရွဲတန်ဆာဆင်သည်, နဂါးလူရောင်ဖန်ဆင်း သည့်အခါ၊လည်ရွဲတန်ဆာဝတ်ဆင်တတ်သည်။

လည်ရှက်, *v.* to lay the necks together, as two animals or birds, in play or combat, ငှက်မောင်နှံ မိုမသည်လည်ရှက်ကြသည်; to reply, as a defendant, either himself or by counsel, in court, ဆင်ခြေလည်ရှက်, ရှေ့နေနှစ်ဦးတို့ဆင်ခြေလည်ရှက်ကြသည်။

လည်သီး, *n.* the part of a graduated roof which intervenes between an upper and lower roof, လည်တော်။

လည်, 2 (*usually pron.* လယ်), *v.* to revolve, turn around (itself); to go about, to ramble, roam, wander, ပတ်, လှည့်, ကျွန်တော်သားအကြီး တနေ့လုံးအလုပ်မလုပ်ပါ၊မြို့ထဲမှာလည်နေသည်; မျက်စိလည်လို့လှေကိုမရောက်၊ တောထဲ၌အိပ်၍နေရပါသည်; to swing with the tide, as a ship or boat, သင်္ဘောဦးလည်, လှေဦးလည်, ရေတက်လို့သင်္ဘောလည်သည်။

လည်ပတ်, *v.* same as လည်။

လည်, 3, *v.* to understand (*obs.*). *Der.* ကျင်လည်, နားလည်။

လည်သည်း (*pron.* လယ်သဲ), *n.* an assistant in a community or society, သည်လူငါတို့လည်သည်းကြီးပါ၊အကြောင်းရှိလျှင်အလွန်အားကိုးနိုင်သည်၊

လည့် (*usually pron.* လဲ့ or ရဲ့), *verb. affix, imperative*; *see Gram. sec.* 111; တက်လည့်, လှေပေါ်ကိုတက်လည့်, ပေးလည့်, ယူလည့်, လာလည့်; *in composition often written* လှည့်။

လည်း, 1, *see* လဲ, *v.* to fall from an erect posture; to lie down, recline.

လည်း, 2, *adv.* also; when this word occurs twice in a sentence, the first one is equivalent to "either" and the second to "or," *e.g.*, သူ့ကို ခဲနှင့်လှာင်လည်းပစ်လိမ့်မည်၊တုတ်နှင့်လှာင်လည်းရိုက်လိမ့်မည်, they will either throw stones at him or beat him with sticks.

လည်းကောင်း (*often pron.* လဂေါင်း), *commonly written* ၎င်း, or ၎, *conj.* both and, and also; repeated at the close of successive clauses; *pron. a.* this, this same, ၎င်းသေတ္တာ, this same box, or that same box; these or those same, ၎င်းလူကလေးတို့သည်, these or those same boys; ditto, ၎င်းနည်း။

လည်းကောင်းနည်း, *pron. a.* ditto, the same; *adv.* besides this, moreover.

လည်းကောင်းဖြင့်, *adv.* besides this, moreover.

လတ်, 1, *v.* to be fresh, new, not stale, not old, ဟင်းသီးဟင်းရွက်လတ်သည်; new, အဝတ်ပုဆိုးလတ်သည်; မပုပ်မသိုးလတ်လတ်ဘဲရှိသည်။

လတ်ဆတ်, လတ်လော, *v.* same, *but seldom used except in an adverbial form,* ကြက်ဥဆယ်ငါးလုံးလောက်လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်ရှာပေးပါ. သည်လူသည်ပမ်းသွားသည်မှာမကြာသေးပါ၊ ခြေရာလတ်လတ်လောလောဘဲရှိပါသေးသည်, ပန်းပင်မည္ဘိုးမနွမ်းလတ်လတ်လောလောဘဲရှိပါသေးသည်။

လတ်, 2, *v.* to be middling (*obs.*). *Der.* အလတ်။

လတ်, 3, *not used singly.*

လတ်လတ်, *adv.* suddenly, expeditiously, ချက်ခြင်း, လတ်လတ်ကိစ္စပြီးသည်။

လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်, *adv.* suddenly and unexpectedly, လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်သေသွားသည်။

လတ်လော, *v.* to be quick, sudden; *but used only in an adverbial form,* as လတ်လတ်လောလော, လတ်တလောလော, လတ်တလောချင်း, quickly, suddenly, လတ်တလောချင်းအကြံအစည်ရသည်, လတ်တလောချင်းပြီးသည်။

လတ်, 4, *verb. affix, euphonic; see Gram. sec.* 118.

လတ့် (from လတ်, and အံ့), *verb. affix*, shall, will; *freq. combined with* ဆဲ, ရောက်ဆဲရောက်လတ့်; ငါတို့ကိုပြည်သို့ခေါ်လတ့်။

လတာ, *n.* a spit of mud projecting into a tideway.

လတာပြင် (*pron.* ဗြင်), *n.* same as လတာ။

လန်, *v.* to be turned back, thrown back, အသားလန်, နားရွက်လန်, နှုတ်ခမ်းလန်, သင်္ဘောဦးလန်. *Der.* လှန်။

လန်ဖိ (*pron.* ဗိ), *n.* a weight used in the palace and in high officials' houses to keep down the corners of mats; a paper weight.

လန့်, *v.* to be startled, frightened, ထိတ်; to shy, as a horse, ခင်ဘျား မြင်းတယ်လန့်တတ်သည်. *Der.* လှန့်။

လန့်ကြား, *v.* same; *used chiefly in an adverbial form.*

လန့်ကြောက်, *v.* to be frightened, ကြောက်လန့်, မကောင်းမှုမှာလန့်ကြောက်ခြင်းမရှိ၊အလွန်ခိမ်းကားရက်စက်သည့်လူ။

လန့်ဖျပ်, *v.* same as လန့်, တစ္ဆေမှတ်လို့ကျွန်မအင်မတန်လန့်ဖျပ်သွားသည်, thinking it was a ghost, I was very much startled; အိပ်လူးစီးလို့ကျွန်တော်လန့်နိုးပါသည်, as I had the nightmare, I was startled and awoke.

လန်း, *v.* to be fresh, verdant, ပန်းပင်များကိုရေလောင်းလို့အလုံကြီးလန်းလာသည်, not faded, not withered, လတ်, နံနက်ကမှရှူးထဝးသည့်ပန်းညှိုးမနွမ်း၊ညနေတိုင်အောင်လန်းပါသေးသည်; to be fresh in countenance from health or joy, မျက်နှာလန်း, ယနေ့သူမမာမျက်နှာတော်တော်လန်းပြီ; to be joyful, စိတ်လန်း, ရွှင်လန်း။

လပ်. 1 (Pali လာဘ), *n.* anything obtained by gift, a present, gift, လက်ဆောင်; gains, receipts; လပ်စားမှု, a bribery case; fortune, chance, luck; a word much used by fortune tellers, traders, fishermen and shikaris; "getting, acquisition, obtaining, taking, gain, receipts." *Childers.*

လပ်ကောင်း, *v.* to be fortunate, lucky, လပ်ကောင်းလို့အမည်းများစွာရသည်။

လပ်ပုပ်, *v.* to be unfortunate, unlucky, သည်လူတယောက်ပါသည့်အတွက်လပ်ပုပ်သည်။

လပ်ရှင်, လပ်ရွှင်, *v.* to have presents in abundance, သည်မြို့သို့ရောက်မှတယ်လပ်ရွှင်သည်။

လပ်လာဘ, လပ်သပ်, လပ်သပ်ပကာ, *n.* same as လပ်။

လပ်. 2. *n.* a quotient, စားၡရသောလပ်။

လပ်. 3. *n. an astrological term; used with* စုတ်။

လပ်, 4, *v.* to be uncovered; to be empty, vacant, disengaged, ခင်ဗျားအိမ်မှာအခန်းများလပ်သလား, ကျွန်တော်အလုပ်မရှိလပ်နေပါသည်။

လပ်ခန်း, *n.* a spare room for company, a guest chamber.

လပ်လျား, လပ်လွတ်, *v.* to be empty, vacant, တောင်မကျ၊မြောက်မကျ၊လပ်လျားလျားနေသည်, as a person without a situation.

လမှို့, *see* လည်မှို့. *n.* the hump between a bullock's shoulders.

လဖော့ (ပင်), *n.* a kind of tree.

လမ်း, *n.* a path, road, street; hence, ဖြတ်လမ်း, a crossroad extended beyond a crossing; ဖြတ်လမ်း, a short cut; *comp.* ခရီး; လမ်းပန်းကိစ္စ။

လမ်းကူး (*pron.* ဂူး), *n.* a crossroad, leading from one road to another. လမ်းကူးလမ်းဆုံ။

လမ်းကူးကြွက်, *n.* a rat that crosses the road; used figuratively of those who, like such a rat, foolishly risk their lives.

လမ်းကျ. *v.* to be in the way, so as to impede another's progress; to be a locality which is situated *en route* to some place to which

one may wish to go, ရန်ကုန်မြို့သို့သွားသည့်အခါမှာပင်မြို့လမ်းကျသည်နှင့်၊သင်္ဘောဆိုက်လျှင်ခဏမွေးသမိခင်ထဝင်ရဦးမည်။
လမ်းကြား (*pron.* ကြား), *n.* a lane.
လမ်းကြောင်း, *n.* a path, road, လမ်းကြောင်းမထင်မရှားရှိသည်။
လမ်းခင်း, *v.* to metal a road.
လမ်းခရီး, *n.* a path, road; way, distance.
လမ်းစရိတ် (*pron.* ဇရိတ်), *n.* traveling expenses.
လမ်းဆစ်, *v.* to be dangerous, as a road infested with robbers or wild beasts.
လမ်းဆီး, *v.* to bar the road, as in marriage celebrations.
လမ်းဆုံ, *n.* a confluence of roads.
လမ်းတစ်ဝက်, *n.* the half of a journey.
လမ်းတာ (*pron.* ဒါ), *n.* way, distance, as ခရီးလမ်းတာဝေးသည်။
လမ်းတွင်, *v.* to be much traveled, လမ်းဖုံ။
လမ်းထောက် (*pron.* ဒေါက်), *n.* a stage, resting place, စားခန်းထောက်။
လမ်းထိုးသွား, *v.* to trot, as a horse, သည်မြင်းလမ်းထိုးကောင်းသည်, အသွားကျကောင်းသည်။
လမ်းထွင်, လမ်းဖောက်, *v.* to make a new road.
လမ်းပန်း, *n.* a path, road, လမ်းပန်းကိစ္စသာလာသည်။
လမ်းပေါက် (*pron.* ဗောက်), *n.* the entrance of a road, လမ်းပေါက်လမ်းဝ; *v.* to be passable, as a road; လမ်းမပေါက်, to be impassable, as a road, ထားဖြတ္ထုလွှန်းလို့၊လမ်းမပေါက်ပါ။
လမ်းပြ (*pron.* ဗြ), *n.* a guide; *v.* to show the way.
လမ်းပြမှတ်တိုင်, *n.* a guidepost.
လမ်းပြင်, *v.* to repair a road.
လမ်းပြင်မီးရထား, *n.* a steam roller.
လမ်းပြည်တန်ဆာ, *n.* a streetwalker.
လမ်းပွဲစား (*pron.* ဗဲ့စား), *n.* one who goes about assisting buyers and bringing custom to sellers, a solicitor of custom.
လမ်းဖယ်, *v.* to give way when meeting another in the road.
လမ်းဖောက်, *v.* to make a road.
လမ်းမ, *n.* a main road, highway.
လမ်းမြောင်(from မြောင်, to be long and narrow), *n.* a narrow road, a defile.
လမ်းခွဲ, *n.* a road that branches off from another, လမ်းဆုံလမ်းခွဲများလို့ဘယ်လမ်းသွားရမည်မှန်းမသိ။
လမ်းမှား, *v.* to go out of the way, to miss the road, လမ်းလွဲ။
လမ်းလျှောက်, *v.* to take a walk, အလည်သွား။
လမ်းလုပ်, *v.* to make or repair a road; to work on a road.

လမ်းလေးခွ (*pron.* ဒွ), *n.* four corners, the crossing of two roads, ဖိဖိ ဥစ္စာမှန်ကြောင်းကို၊လမ်းလေးခွမှာထွက်၍ကျမ်းသစ္စာပြုရသည်။
လမ်းလွဲ, *v.* to go out of the way, to miss the road, လမ်းမှား, မိုဃ်းချုပ် သည်နှင့်လမ်းလွဲသွားသည်။
လမ်းလွှဲ, *v.* to turn aside to let another pass, to give the road, လမ်းဖယ်။
လမ်းဝ, *n.* the entrance of a road, လမ်းပေါက်။
လမ်းသွယ်, *n.* a branch road.
လမုတ် (ပင်), *n.* a kind of tree bearing a curious, hard, offensive fruit.
လမယ်, *n.* a measure of capacity equal to one half of a စလယ်, လက် ဖက်နှစ်သွယ်တလမယ်, လက်ဖက်လေးသွယ်တစလယ်။
လမ်းသေား (ပင်), *n.* the garland flower.
လမု, *n.* a kind of tree, the sour *Sonneratia.* This tree grows in great profusion in tidal creeks.
လမောင်း, *see* နှာမောင်း, *n.* the probosis or trunk of an elephant.
လမိုင်း, *n.* crown predial slaves, cultivators of the king's ground, လ မိုင်းအမှုထမ်း, လမိုင်းဝန်, လမိုင်းသား. The original inhabitants of the town of Yandoon, are said to have belonged to this class.
လမိုင်းရှင်မ, *n.* a နတ်သမီး (နတ်ကတော်) or goddess, patroness of boatmen and cultivators, လမိုင်းရှင်မတင်သည်။
လမွှတ်, *n.* the horse mango.
လယ်, *n.* a rice field so constructed as to be irrigated, လယ်ခင်း. In U.B. cultivators name their rice fields, *e.g.*, အောင်မ, ငပြည်, ကြွယ်ပုံကြီး; မြစ်စွပ်ရေဝင်လယ်, rice fields worked when rivers and creeks overflow.
လယ်ကန်သင်း (*pron.* ကဇင်း), *n.* a ridge of earth in a rice field, raised to prevent the escape of water.
လယ်ကော, *n.* a rice field situated on high ground.
လယ်ကျွတ်, *n.* a field of rice which has been worked; လယ်ဖိမ်း, one which has not been worked.
လယ်ကျင်း, *n.* an area of land cleared for paddy cultivation, လယ် ကွင်း, လယ်ပြင်။
လယ်ကွက်, လယ်ခွက်, *n.* a single compartment of a rice field.
လယ်ကြွက်, *n.* a field mouse.
လယ်ခရု, *n.* a species of apple shell, *Ampullaria globosa*, ခရုသားကြီး။
လယ်ချိန်, *n.* the time for working the rice fields, လယ်ချိန်လယ်ခါ။
လယ်ဂဏန်း, *n.* a fresh-water crab; *see* လယ်ပုစွန်။
လယ်စု, *n.* the payment of revenue in kind, in lieu of money.
လယ်စုလယ်ခွန်, *n.* land revenue.
လယ်တာ, *n.* a rice field.

လယ်တီ, *n.* a field cultivated for the first time.

လယ်တော, *n.* rice fields generally; a collection of rice fields.

လယ်ထောက်ခံ, *n.* the share received by the owner of a rice field, from the cultivator who pays taxes on it in the owner's name.

လယ်ထောက်ချ, *v.* to make such an arrangement for the cultivation of one's rice field.

လယ်ထွန်, *v.* to harrow; to plough; လယ်ထွန်မင်္ဂလာပွဲတော်မှုသည်, to perform the ploughing ceremony, as the Kings of Burma formerly did in the month of Waso.

လယ်ပုစွန်, *n.* a fresh-water crab, လယ်ဂဏန်း။

လယ်ပုစွန်လုံး, *n.* a field crab.

လယ်ပျက်, *n.* a rice field on which the crops have failed; လယ်ပျက်စာရင်း, land revenue remission list.

လယ်ပြင် (*pron.* ဗြင်), *n.* an extensive rice field, or an expanse of rice fields.

လယ်မိသား, *n.* a term applied to a rice field and its nursery (ပျိုးခင်း) collectively. The nursery is called the သား, and မိ is applied to the rice field.

လယ်မြေ, *n.* ground suitable for cultivating rice; လယ်မြေခွန်, paddy land tax.

လယ်ယာ, *n. see the parts*; လယ်ယာချောင်းမြောင်း, လယ်ယာမိုးဆီးမြေ။

လယ်ယာဌာနချုပ်, *n.* the Director of the Department of Land Records and Agriculture.

လယ်ရှင်, *n.* the owner of a rice field.

လယ်လုပ်, *v.* to cultivate a rice field.

လယ်ဝန်, *n.* the Superintendent of Land Records.

လယ်သည်, *n.* a cultivator of rice.

လယ်သမား, *n.* a cultivator, တောင်သူလယ်လုပ်။

†လယ်ခြား (ငှက်), *n.* a species of stonechat.

လယ်ဗိတောက်, *n.* the *Pontedera vaginalis.*

လဟာ, *n.* an extensive plain, campaign; an open, vacant space; an expanse, အထက်လဟာ, အောက်လဟာ, ကောင်းကင်လဟာ, ပင်လယ်လဟာ။

လဟာပြင်, *n.* same as လဟာ။

လဟု (Pali), *a.* light, not heavy.

လဟုဘဏ် (from ဘဏ္ဍာ), *n.* the lighter and less important utensils of a priest; *comp.* ဂရုဘဏ်။

လဟုသံ, *n.* the light accent, အောက်မြစ်။

လဟိုလဟာ, *n.* a name given in Arakan to the hoolock gibbon, *Hylobates hoolock.*

လံ, 1, *v.* to measure by the arms extended, သည်ကြိုးတယ်လောက်ရှည်သည်ကိုလံစမ်းပါ. *Der.* အလံ။

လံတာ (*pron.* လံဒါ). *n.* the length of the arms extended, ယခုပြိုင်သည့်မြင်းပွဲမှာလံတာငါးရာစီပြိုင်ကြသည်။

လံ, 2, *v.* to tether, လံထား။

လံကြိုး, *n.* a tether, ချည်ကြိုး. မြင်းကိုမြက်ပေါသည့်နေရာမှာလံကြိုးနှင့်ထားလိုက်ပါ။

လံခါးထား (*pron.* ဂါး), *v.* to tether; *fig.*, applied to persons, as to give them "plenty of rope," with a view to a reprisal, or to cause their discomfiture, သည်လူကိုနေနှင့်ပါစေဦး၊ လံခါးထားသည်။ အချက်ကျလျှင်နာနာစီရင်မည်; to let one take his own way; နွားကိုလံခါးထားသည်။

လာ. *v.* to come; to reach in excellence or degree, to equal, ပညာအရာမှာကျွန်တော်သူလောက်မလာနိုင်ပါ; to be contained in a writing, ပါ; to come to pass, အရင်ကအလွန်ဆင်းရဲပါသည်၊ ယခုမှာဆူဖြိုး၍လာပြီ; *sometimes becomes* လှာ, *when used as a verb. aux. in combination with* ရောက်, *or when denoting an unexpected or improbable event*; ယခုမှရောက်လှာပေတော့သည်။

လား, 1, *n.* a mule, လားကောင်။

လား, 2, *v.* to proceed from the starting place to some boundary; a word much used in registering the boundaries of rice fields, gardens, etc., ယခုမြေကွက်ဝယ်သည်မှာ၊ အရှေ့ကိုလားသော်ညောင်ပင်ကြီး၊ အနောက်ကိုလားသော်မန်ကျည်းပင်ကြီး၊ တောင်ကိုလားသော်ကန်ပေါင်ရိုးထိ၊ မြောက်ကိုလားသော်လမ်းမထိ; to pass to another state of existence; usually with reference to passing to the abode of the nats, နတ်ပြည်သို့လားသည်; to pass to one of the four states of punishment, အပါယ်သို့လားသည်; to evacuate the intestines, as a Buddh, ဝမ်းတော်လား. This word is still used in colloquial, in parts of Arakan, in lieu of သွား, စစ်တွေမြို့သို့လားရအောင်အခွင့်ပန်သည်။

လားခြင်းလောင်း, *v.* to bet on a single heat in a horse or boat race, ယခုပြိုင်သည့်လှေပွဲမှာဆွတ်လားမရှိ၊လားခြင်းလောင်းကြစို့, let us bet without having a deciding heat, on a single heat in the present boat race.

လားပုပ်, *n.* the heat in a race which has been declared void.

လားပုပ်ထား, *v.* to declare a heat void, သည်လားအခြင်းအခုံထူသောကြောင့်လားပုပ်ထားကြစို့။

လား, 3, *affix, interrogative, see Gram. sec.* 110; ခင်ဗျားငွေစပါသလား; လား *is usually preceded by* သည်, *elided to* သ, *but not always*, မမြင်လား, ပြောလား (*Colloq.*).

လား, 4, *int.* Come! လား၊စားကြစို့, Come! let us eat; လား is usually placed at the end of a sentence, စားကြစို့၊လား။

လားလား, 1, *int. of threatening*, လားလားလေ၊ငါတယ်ထုပ်မိရော့မည်, လား လားလေ၊သည်လူကိုငါတယ်ရိုက်ကရော့မည် (*Colloq.*).

လားလား, 2, *adv. intensive before a negative*, as လားလားမပြော, he says nothing at all.

လားလေ, *verb. affix, see* လေ, မေးပြီလားလေ, ရှိပြီလားလေ, သွားပြီလားလေ။

လိ, *verb. formative*; the terminations ခမန်း, and လိ are of similar import with the termination ဘွယ်, but are used in a bad sense only, သည်လူ မြင်ရခြင်းကြောင့်ရုန်းဘွယ်စလိဖြစ်သည်, သည်အလောင်းပုပ်မြင်ရသည်နှင့်ရွံရှာ ဘွယ်စလိဖြစ်သည်; *see Gram. sec.* 125.

လိလိ. same; occasionally used in a good sense, ဇာ့ဘွယ်လိလိငြင်းသည်; ရွံရှာဘွယ်လိလိ; ခင်ဗျားပြောသည့်စကားဟုတ်စလိလိရှိပါသည်။

†လိက္ခာရွှ, *n.* a particle of dust which falls from a palm leaf when writing with a style, equal to thirty-six ရထားရေထုရွှ, ကညစ်ချေး. က ညစ်စာ။

လိက္ခိတသက်သေ, *n.* a witness who attests the truth of a writing, or of a copy of a record, etc.

လိင်, *n.* the private parts whether male or female, အင်္ဂါဇာတ်။

လိင်ဥ, *n.* the scrotum, ကပ်ပယ်အိတ်။

လိင်လိုက်ခေါ်, *v.* to classify according to sex.

လိတ္တာ, *n.* a minute, the sixtieth part of a degree (အသိဘ).

လိပ်, 1, *n.* the title of a book or writing, သည်စာအုပ်အမည်သိရအောင်၊ လိပ်ကိုဘတ်လိုက်စမ်းပါ; a direction or address inscribed on a letter, or on goods; any label; *see* ကမ္ပည်း။

လိပ်စာ, *n.* same as လိပ်။

လိပ်တပ်, *v.* to inscribe the title of a book or writing on its back.

လိပ်ထိုး, *v.* same; to address a letter.

လိပ်, 2, *n.* a tortoise, turtle; the constellation Orion. The Burmese call the great turtle လိပ်ကလေး (or ပှင်သာ), and the small kind လိပ်ကြီး, because the latter lays larger eggs than the former. လိပ်လို ရင်ပတ်အောက်သို့ယက်သည်, a saying applied to inordinately selfish or grasping persons.

လိပ်ဥ, *n.* a turtle's egg.

လိပ်ကမ္ဘာ, လိပ်ကုန်း (ထုန်းလိပ်), လိပ်ခွေး, လိပ်ဆောက် (ဆောတ်လိပ်), လိပ် ဓင်းချော, *n.* varieties of the tortoise.

လိပ်ကျောက်, *n.* a species of skate, ကျောက်တံခွန်; လိပ်ကျောက်ထိုး, to sting, as the skate.

လိပ်ကျောက်ခွန်, *n.* a variety of the skate.

လိပ်ကျောက်ဆူး, *n.* the sting of the skate.

လိပ်ကြည်, *n.* the soft tortoise.

လိပ်ခုံး, *a.* and *adv.* arched, as a roof, or convex, as a bridge or road, လိပ်ခုံးဆောက်သည်, လိပ်ခုံးမိုးသည်။

လိပ်ခေါင်း, *n.* turtle's head; the protruding bowel, as in obstinate cases of chronic dysentery, တူလာလိပ်ခေါင်းထွက်။

လိပ်ခေါင်းထွက်နာ, *n.* piles (*Med.*), မြင်းသရိုက်။

လိပ်ခေါင်းနီ, *n.* the red-headed tortoise.

လိပ်ချို. *n.* the upper shell of a turtle, used to dip oil, etc.

လိပ်ခွံ, *n.* a tortoise shell.

လိပ်ငိုဖွတ်ငို. *v.* to weep in the manner of tortoises and water lizards, *i.e.*, "crocodile tears."

လိပ်ဆောက်. *n.* a species of terrapin or marsh tortoise.

လိပ်တတ်, *v.* to resort to a sandbank in pairing time, as a turtle.

လိပ်တိုက် (တိုက်လိပ်), လိပ်ပုတ်. *n.* species of the tortoise.

လိပ်ပြင်ဝန်း, *n.* the sea tortoise or turtle.

လိပ်သည်းကျောက် (*pron.* သဲကျောက်), *n.* flint.

လိပ်သောင်, *n.* a turtle bank.

လိပ်သောင်ခွန်. *n.* a turtle bank tax.

လိပ်သောင်သူကြီး, *n.* a turtle bank lessee.

လိပ်, 3, *v.* to roll up. သည်အထည်မတောင်းနှမ်းအောင်အဝတ်နှင့်လိပ်ထားပါ; to curl, ဆံပင်လိပ်သည်; to be turned, as the edge of a *da* or tool, ထားသွားလိပ်ပြီ။

လိပ်ဆနွေ (ဝင်) *n.* a species of nettle, လိပ်ဆနွေဆူး။

လိပ်ပြာ, *n.* a butterfly; the spirit of composure, sometimes spoken of as a kind of fairy or spirit attached to a person from birth (131).

လိပ်ပြာကပ်, *v.* to conform to or harmonize with; in some instances similar to တန်ကျ. တန်ရ။

လိပ်ပြာကြီး, 1, *n.* the atlas moth.

လိပ်ပြာကြီး, 2, လိပ်ပြာငယ်, *n.* names given by the Burmese to the Bghai tribes of Karens, according to the localities which they occupy.

လိပ်ပြာခေါ်, *v.* to call back a လိပ်ပြာ which has separated from a person, စုန်းလိပ်ပြာခေါ်, နတ်လိပ်ပြာခေါ်။

လိပ်ပြာခွဲ, *v.* to separate the *leikpyas* of two persons supposed to be united, as of an infant and its deceased mother.

လိပ်ပြာတောင်, *n.* a hinge.

လိပ်ပြာဖြူ, *n.* a white butterfly, of the same tribe as the common garden butterflies of England, *Pierides*.

လိပ်ပြာလန့်, *v.* to be frightened, as the လိပ်ပြာ so as to make the person

ill; some suppose it to be a derangement of the nervous system, လိပ်ပြာစင်, တစ္ဆေခြောက်လို့လိပ်ပြာလန့်သွားသည်, or စင်သွားသည်။

လိပ်ပြာဝင်, *v.* to enter, as the လိပ်ပြာ when it returns to the person to whom it belongs, သေပြီးသည့်နောက်မှလိပ်ပြာဝင်လို့ပြန်ရှင်သည်။

လိပ်ပြာဝါ, *n.* a yellow butterfly, the *Pontia*; either identical with the common cabbage butterfly, or nearly related to it.

လိပ်ပြာသန့်, *v.* to be composed, tranquil in mind; လိပ်ပြာမသန့်, to be discomposed, disquieted, as an uneasy or guilty conscience.

လိပ်ချိုး (ပင်), *n:* a kind of tree furnishing a white wood used for carpenter's tools.

လိပ်လည်း, *v.* to meet with an accident which prevents the accomplishment of a work, usually implying that the accident was trifling as compared with the result, ကံဇာတာနိမ့်သည့်အခါ၊မဖြစ်လောက်သည့်အမှုနှင့်၊လိပ်လည်း သွားသည်, ရောဂါသေးနုပ်သော်လည်း၊ဆေးမှားလို့လိပ်လည်းသွားသည်။

လိမ် (ပင်), 1, *n.* a kind of tree, the *Terminalia bialata.*

လိမ်, 2, *v.* to twist, အသားကိုလိမ်, နားရွက်ကိုလိမ်, or to be twisted, ကြိုးလိမ်; to wind around, as a creeper, နွယ်လိမ်; to be deceitful, တယ်လိမ် သည့်လူ, သူတို့ပူးပေါင်းလိမ်ကြသည့်အမှုပါဘဲ; to use artifice, ကောက်ကျစ်; to delude, cheat, circumvent; to pinch the cheek, ပါးလိမ်။

လိမ်ကောက်, *v.* to be crooked and twisted, နေပူလို့လှေလိမ်ကောက်နေသည်; to be deceitful, ဖြောင့်ဖြောင့်စင်းစင်းမကြံအလွန်လိမ်ကောက်သည့်လူ။

လိမ်ကော့, *v.* to be warped out of shape, လိမ်ကော့နေသည်။

လိမ်တက်, *v.* to wind up, as an ascending creeper, သစ်ပင်ကိုနွယ်လိမ် ပတ်၍တက်သည်။

လိမ်တိမ်တိမ်, *adv.* trickishly, လိမ်တိမ်တိမ်ကြံတတ်သည်။

လိမ်ပတ်, *v.* to involve, wind over and around; to twine around, as a creeper; ကြိုးလိမ်ပတ်သည်, ချကလေးကိုမြွေလိမ်ပတ်သည်; to copulate, as serpents.

လိမ်ပြန်, *v.* to lay aside (the yellow robe) for a time, as a novitiate, မောင်ရှင်လိမ်ပြန်, ရှင်လိမ်ပြန်။

လိမ်ဖယ်, *v.* to distort; to twist, contort, သစ်သားလိမ်ဖယ်သည်, လိမ်ဖယ် လိမ်ဖယ်နှင့်သွားသည်; လိမ်ဖယ်ယူ, to wrest.

လိမ်ဖဲ့, *v.* to wrench off or away.

လိမ်ဖြတ်, *v.* to wring off, twist off.

လိမ်ရစ်, *v.* to involve, wind over and around, လိမ်ပတ်။

လိမ်လစ်, *v.* to twist, contort; to be deceitful, to use artifice, ကောက်ကျစ်, ကြွေးကိုနက်ဖြန် ဆပ်မည်ဆို့၊ သန်ဘက် ဆပ်မည်ဆို့၊ နေ့ရက် တမင် ရွှေ့နေလို့၊ တယ်လိမ်လစ်သည့်လူဘဲခင်ဗျား (*Colloq.*).

လိမ်လည်, *v.* same, in the latter sense; to delude, cheat, circumvent; *comp.* ဖျည့်စား; လိမ်လည်လှည့်ဖြား။

လိမ္မာ (from လိမ်, and မာ with change of meaning), *v.* to be clever in management; to be clever, as being marked by acuteness or shrewdness; လိမ္မာ is often used in a disparaging sense, as when one admires a person's cleverness, but despises his principles or *modus operandi*; လိမ္မာဆိုးဆိုး, *lit.* to be cleverly perverse, as a child taking advantage of a parent's kindness in order to commit a fault, နွဲ့ဆိုးဆိုး။

လိမ္မော်, *n* the orange, လိမ္မော်သီး; လိမ္မော်ရောင်, orange color.

လိမ့်, 1, *v.* to roll along, as a rolling ball or wheel, လှည်းဘီးလိမ့်. *Der.* လှိမ့်, အလိမ့်။

လိမ့်, 2, *verb. affix, compounded of* လေ, *and* အံ့, *which see,* သေကောင်း သေလိမ့်မည်, ယနေ့ရောက်လိမ့်မည်; *see also* မိမ့်။

လိမ့်ကျ, *v.* to fall off. မြင်းပေါ်ကလိမ့်ကျ, သစ်ပင်ပေါ်ကလိမ့်ကျသည်။

လိမ်း, *v.* to smear (the face or some part of the body), ဆေးလိမ်း, နံ့သာလိမ်း, သနပ်ခါးလိမ်း. *Der.* အလိမ်း။

လိမ်းကျံ. လိမ်းဆွတ်. လိမ်းသပ်, လိမ်းသာ, *v.* same, သည်ဆေးကိုမပြတ်လိမ်းဆွတ်လျှင်၊အနာပျောက်လွယ်ပါလိမ့်မည်။

လီစသ် (*pron.* လယ်), *v.* to plan, calculate in the mind, often in a bad sense, when it means to fabricate, invent, လီစယ်မပြောနှင့်၊မှန်ရာကိုသာပြောပါ။

လီဆယ်, *v.* to plan, calculate in the mind, ဖန်တီး။

လီး, *n.* the penis (*vulgar*), သို။

လီးချောင်း, *n.* the yard.

လီးငုံ (*pron.* လငုံ) (from အငုံ, a bud), *n.* the head of the penis.

လီးစေ့, လီးဆန်, *n.* the testicles.

လီးထစ် (*pron.* လထစ်), *n.* the ridge around the head of the penis.

လီးရည်, *n.* semen, သုတ်, ကာမရည်. တဏှာရည်။

လု, 1, *v.* to pull from another, take by force, snatch, plunder, လုယူ; to bore, as a horse, မြင်းသည်ဘက်ကိုလုသလဲ။

လုယက်, *v.* to take by force, snatch, plunder.

လုယူ, *v.* same as လုယက်, အထည်ပစ္စည်းများကိုလုယူထွက်ပြေးကြသည်, they seized the property by force and fled; ထားနှင့်ထိုးမည်လိုက်လို့၊ ထားကိုလုယူရသည်. as he followed in order to stab me, I was obliged to snatch the *da*; လုယူမှု, a robbery case.

လုယူဖျက်ဆီး, *v.* to harry, lay waste.

လုယူဘမ်းစား, *v.* to ravage, consume.

လု, 2, *verb. affix, near future,* about to, on the point of, ပေါက်လုပေါက်ခင်, သေလုသေခင်, သွားလုသွားခင်။

လုမတတ်, *adv.* almost, မိုဃ်းခေါင်လေရှားသောကြောင့်ထမင်းငတ်လုမတတ်ဖြစ်နေသည်, ကျွန်ုပ်ကိုထားနှင့်လိုက်သောကြောင့်၊သေလုမတတ်ပြေးရသည်။

လုင်, *an abbreviation of* လုလင်, *n.* a young man.

လုင်ကျော်, *n.* sassafras, မှန်သင်း။

လုတ်လုတ် (*often pron.* လျှတ်လျှတ်), *adv.* feebly and slowly, *under various adverbial forms,* as တလုတ်လုတ်, လုတ်လီးလုတ်လဲ့, လုတ်လုတ်လဲလဲ့, လုတ်လုတ်လဲ့လဲ့နွဲ့နွဲ့လျှာလျှာ; လုတ်လုတ်စားသည်, ဖြည်းဖြည်းနှေးနှေးလုတ်လုတ်ကလေးစားနေလို့မပြီးနိုင်ဘူး။

လုပ်, 1, *n.* a cavity, the cavity of the mouth. *Der.* အာလုပ်, စာလုပ်။

လုပ်ကျင်း (from ကျင်း, to rinse), *v.* to rinse the mouth or gargle the throat, ခံတွင်းကိုလုပ်ကျင်း, လုပ်ကျင်းစရာရေမရှိ။

လုပ်ဆေး (from ဆေး, to wash), *v.* same, ထမင်းစားပြီးလုပ်ဆေးခြင်းမျှမပြုရသေးသောကြောင့်၊စကားမပြောနိုင်သေးပါ။

လုပ်ရေ, *n.* the water with which the throat is gargled, လုပ်ရေဆေး, လုပ်ရေကျင်း။

လုပ်လတ်, *n.* same as လုပ် (*infreq.*).

လုပ်, 2, *v.* to feed one's self with the hand; *not used singly.* *Der.* အလုပ်, and ပါးလုပ်။

လုပ်ထွေး, *v.* same, *but used chiefly in an adverbial form,* as in the phrase အလုပ်အထွေးပြု၍စား, to feed one's self.

လုပ်, 3, *v.* to work, လုပ်ကိုင်; to make; to do, ပြုမူ; to act like, assume the character of. *Der.* အလုပ်။

လုပ်ကိုင်, *v.* to work, perform work, အလုပ်လုပ်, ဆင်းရဲသားဘာဝလုပ်ကိုင်စားသောက်ရသည်, ဘယ်ပညာနှင့်လုပ်ကိုင်၍အသက်မွေးပါသလဲ။

လုပ်ကြံ, *v.* to devise and execute, သွားလာရန်တိစ္စလုပ်ကြံ၍မပြီးသေး; to assault, in order to bring into one's power; to plot against.

လုပ်ကျွေး, *v.* to feed; to provide for, support, မိဘကိုလုပ်ကျွေးသမှုမပြုသောသားသမီးအမွေခံခြင်းငှာမထိုက်, sons and daughters who do not provide for their parents are unworthy of receiving an heritage.

လုပ်ခင်းဆောင်တာ, *n.* a place of employment (a term originally applied to cultivators).

လုပ်ငန်းလုပ်တာ, *n.* a task, အငန်းအတာ, ဆောင်တာလုပ်ငန်း။

လုပ်စီးဆောင်ပွား, *n.* profits of labor, earnings, သည်နှစ်လုပ်စီးဆောင်ပွားတော်တော်ဖြစ်ပါသလား။

လုပ်ဆောင်, *v.* to do, perform, carry on, လုပ်ကိုင်, လုပ်ဆောင်ရန်ကိစ္စ, လုပ်ဆောင်သည့်နေရာ, လုပ်ဆောင်သည့်စီးပွား။

လုပ်တိုင်း, *n.* a ground for burying and burning corpses, တစပြင်, သင်္ချိုင်း, သုသာန်။

လုပ်ဘော်ဆောင်ဘက်, *n.* a coadjutor, coworker, ကျွန်တော်သားတော်တော်ကြီးလို့လုပ်ဘော်ဆောင်ဘက်ရပြီ။

လုပ်မည်ပြု, *v.* to attempt to do (something).

လုပ်ရတ်, *n.* alchemy, အဂ္ဂိရတ်; လုပ်ရတ်သမား။

လုပ်ရတ်လုပ်, *v.* to practise alchemy, အဂ္ဂိရတ်ထိုး။

လုပ်လုပ်စားစား (*pron.* စားဇား), *adv.* living from hand to mouth, စီးပွားဖြစ်လောက်အောင်မရဘူး၊လုပ်လုပ်စားစားနေသည်။

လုပ်သား, *n.* a hired workman, a cooly, ခင်ဗျားလုပ်သားဘယ်နှစ်ယောက်နှင့်လယ်ကိုလုပ်ပါသလဲ။

လုလင် (*freq. pron.* နလင်), *n.* a young man. *Der.* မင်းလုလင် (*pron.* မင်းဒလင်).

လုလင်ကျော်, *n.* a kind of creeper; *comp.* လှင်ကျော်, sassafras.

လုလင်ခမဲ့, *n.* same as လုလင် (*poetical*).

လုလင်ပြန် (*pron.* နလင်ပြန်), *n.* late in the evening, about ten o'clock, the time when young men usually return from courting.

လုံ, 1, *v.* to be warm, နွေး. *Der.* လှုံ။

လုံ, 2, *v.* to be tight, as a vessel of any kind, ရေအိုးရေလုံသည်; လှေရေလုံသည်; to be secure, safe, ဘေးအန္တရာယ်လုံ; to be kept secret, to be secretive, စကားလုံ; to be free from blemish, သည်မြင်းသွေးဆိုးသွေကြမ်းတစုံတရာမပါ၊အလွှန်လုံလည်းသည့်မြင်း; to be clear, full, as sound, အသံလုံသည်။

လုံခြုံ, *v.* to be secure, safe; to be tight, သည်သင်္ဘောလေမိုးဃ်းအလွန်လုံခြုံသည်; to be free from blemish, သည်လူအပြစ်အနာမရှိ၊အလွန်လုံခြုံသည်။

လုံလည်း (*pron.* လုံလဲ), *v.* to be tight, as a vessel; to be secure, safe; to be free from blemish; လုံ and လုံလည်း often appear to have the same meaning as ထိပ်သည်း။

လုံလောက်, *v.* to be ample, amply sufficient.

လုံ, 3, *n.* a crucible, မိုက်ခွက်။

လုံးခေါက်, *n.* a deep cupel; *see* မိုက်လုံး; လုံးခေါက်နှင့်အဂ္ဂိရတ်ထိုးသည်။

လုံချည် (*pron.* လုံကျည်), *n.* a loose petticoat; the *longyi* is now worn by Burmese men as well as women

လုံမကလေး, *n.* a little girl.

လုံ့လ (*pron.* လုံးလ), *n.* diligence, industry, လုံ့လအလိုရှိတိုင်းအကျိုးကိုပြီးစေနိုင်၏။

လုံ့လကြီးကုတ်, *v.* to put forth great effort, to spare no pains.

လုံ့လထကြွ, *adv.* with great diligence and effort, ဆရာကိုလုပ်ကျွေးသကဲ့သို့၊လင်ဖြစ်သောမင်းကြီးအားငါသည်လုံ့လထကြွပြုခြင်းဖြင့်လုပ်ကျွေး၏။

လုံ့လထုတ်, လုံ့လပြု, *v.* to be diligent, industrious, ဤအမှုမှာခင်ဗျားကလုံ့လသာထုတ်မည်ဆိုလျှင်၊ယခုလိုဒုက္ခမရောက်ပါ။

လုံ့လပြော့, *v.* to be lax in effort.

လုံ့လလျှော့, *v.* to relax effort.

လုံး, *v.* to make round, globular, spherical, ထောက်စာလုံးသည်, စပါးပိုက်ကိုလုံးအောင်စုသည်, ဆေးကိုလုံးလိုက်ပါ; to be round, globular, spherical, မြေကြီးလုံးသည်ဟု၊အင်္ဂလိပ်လူမျိုးအယူရှိကြသည်; to be cylindrical; to be all, entire, as a ball; *used adverbially*, လုံးခဲ, *and in derivatives* အလုံး, etc.

လုံးကြီးပေါက်လှ, *n.* a term applied to persons of imposing and comely appearance.

လုံးတွင်းလှေ, *n.* a canoe, a dugout, လောင်း။

လုံးထွေး, *v.* to be mixed together in a mass, ထွေးလုံး, လူများ လုံးထွေးပြီးနေကြသည်, ခင်ဗျားစီသည့်စာလုံးထွေးသောကြောင့်၊အဓိပ္ပာယ်အယူခက်သည်, လုံးထွေးထွေးမပြောပါနှင့်; to wrestle, နပန်းလုံး။

လုံးပတ် (*pron.* ဗတ်), *n.* the girth, compass or circumference of a spherical, or cylindrical body, ကျွန်တော်သစ်တောင်မှာရှိသောသစ်များသည်လုံးပတ်ကိုးထွာစီရှိသည်, သည်လူ့ခွန်အားဗလတယ်ကောင်းသည်၊ ရင်ဝလုံးပတ်လေးထွာကျော်ကျော်ရှိသည်။

လုံးပန်း (*pron.* ဗန်း), *v.* to make efforts, to strive, ကြိုးစား, အားထုတ်, မြစ်လယ်မှာမိုးသက်မိသောကြောင့်၊ ကမ်းသို့ဆိုက်အောင်၊ အင်မတန်လုံးပန်းလှော်ရသည်။

လုံးရင်း, *v.* to mobilize, as an armed force, army, ရာဇဝတ်ချောင်း၊အနေဘတ်ချင်းတွင်းချောင်းများကို အသီးသီးလက်နက် လုံးရင်းဖွဲ့စည်းတက်စေသည်။

လုံးရုပ်သဏ္ဌာန်, *n.* figure and appearance, လုံးရုပ်သဏ္ဌာန်၊ကိုယ်တန်နွဲ့နယ်ငယ်သောခါး၊ရှိကုန်သောမိဘုရားခုနစ်ရာ။

လုံးချုပ်, *v.* to sew up a seam and fell the edges, စောင်ကိုလုံး၍ချုပ်သည်။

လူ, 1, *n.* a man; one of the human race, whether male or female; a rational being, whether man, *nat*, or *brahma*; a layman; the body, as လူမမာ. Burmans when speaking of any one contemptuously, pronounce လူ, လု, *e.g.*, လူတိရစ္ဆာန် becomes လုတိရစ္ဆာန်။

လူအ, *n.* a dumb person.

လူအကြီးအကဲ, *n.* an elder.

လူအဖျင်း, *n.* a useless, inefficient fellow, သည်သူဟာမှာအသုံးမရှိ၊လူအဖျင်းဘဲ။

လူအုပ်မင်း, *n.* a ruler.

လူအို, *n.* an old man.

လူဦးရေခွန်, *n.* a poll tax, လူခွန်။

လူကန်း (*pron.* ဂန်း), *n.* a blind person; a term applied to persons who exhibit stupidity; said to be derived from နွားကန်း။

လူကဏ္ဍရာ, **လူကော်စေး**, **လူကော်စေးနဲ**, *n.* a miser, niggard, skinflint, လူကဏ္ဍရာ၊အင်မတန်နှမြောတတ်သည့်လူ။

လူကပ်ပါး, *n.* a vagrant who seeks his living by expedients, or by sponging on others.

လူကလေး, *n. lit.* a little man, a boy.

လူကဲ, *n.* capacity, ability, အစွမ်းအစ။

လူကဲခတ်, *v.* to make a mental estimate of the ability or capacity of another.

လူကုံစသား, *n.* an extraordinary person.

လူကောက် (*pron.* ဂေါက်), *n.* a dishonest man, a cheat, လူလိမ်လူကောက်။

လူကောင်း (*pron.* ဂေါင်း), *n.* a person of good character; one who excels in any mental or physical attainment, သည်ရှေ့နေလူကောင်းဘဲ၊ ဘယ်ရှေ့နေမှ နိုင်အောင်ဆင်ခြေမလဲနိုင်ဘူး, သည်ထက်သမားဆရာလူကောင်းဘဲ၊ အလုပ်အကိုင်အလွန်စေ့စပ်သည်; a sane, in contradistinction to an insane, person; this term is also applied to an expert burglar, thief, pickpocket.

လူကျက်, *n.* a person known, ဤခွေးသည် လူစိမ်းလူကျက်တယ်ခွေးတတ်သည်။

လူကျယ် (*pron.* ဂျယ်), *n.* one who picks a quarrel, or seeks to plunge another into difficulty, သည်ရွာခွင်မြို့ဆိုသည့်လူလူကျယ်ဘဲ; a hector, လူကျယ်လုပ်၍နှောင့်ရှက်သည်။

လူကျော် (*pron.* ကျော်), *n.* a famous man, whether good or evil, ကျော်စောသောသူ, မန္တလေးမြို့တွင်ဗေဒင်ဆရာ၌ဆရာမှည့် လူကျော်ဘဲ, သူခိုးထဲမှာသည်သူလူကျော်ဘဲ။

လူကြမ်း, *n.* a violent, harsh, cruel person, ကြမ်းတမ်းသောသူ။

လူကြာ, *n.* a man who has age, but not corresponding wisdom and virtue, ခင်ဘျားလူကြီးမထုတ်၊လူကြာဘဲ။

လူကြီး, *n.* an elder, one who has arrived at years of discretion; an adult; a leader, a chief in any undertaking, ရွာလူကြီး, မြို့လူကြီး။

လူခြေ (*pron.* ခြေ), *n.* the human foot; *adv.* on foot, လူခြေသွားမည်ဆိုလျှင်၊ မရောက်နိုင်ပါ။

လူခြေတိတ် (*pron.* ခြေဒိတ်), *adv.* with no sound of footsteps, *lit.* when the human foot is silent; at the time of night when the sound of footsteps ceases, လူခြေတိတ်အချိန်။

လူခွန်, *n.* a poll tax, the capitation tax, လူဦးရေခွန်, လူခွန်ငွေ။

လူခွန်အစားမြေခွန်, *n.* land assessment in lieu of capitation tax.

လူခွန်တော်ခွဲပုံစာရင်း, *n.* capitation tax assessment roll.

လူငယ်လူရွယ်စု, *n.* young persons collectively, လူပျိုလူရွယ်စု။

လူစ (*pron.* ဇ), *n.* capacity, ability, လူကဲ; *often combined with* လူစွမ်း, လူစွမ်းလူစ, လူစွမ်းလူစအလွန်နည်းသည့်လူ။

လူစည်, *v.* to be well attended, crowded, as an assembly, a festival, etc.

လူစည်မှီ (*pron.* ဇည်), *v.* to attain to the average standard of one's fellowmen in health, wealth, position, etc., ငွေနှစ်မြုပ်ကတည်းက၊ ဦးဆိုးနှစ်ဘယ်အခါမှလူစည်မမှီရှာပါ။

လူစိမ်း (*pron.* ဇိမ်း), *n.* a stranger; a novice, one who is new in any business, သင်စ, လူသစ်; ကျွန်ုပ်တို့ရွာမှာလူစိမ်းမရောပါ၊ဆွေမျိုးပေါက်ဘော်ချည်းတည်းဘဲ။

လူစု, *v.* to collect or assemble men, in a bad sense, as for the purpose of committing dacoity, or rising in rebellion.

လူစွမ်း, *n.* capacity, ability, လူစွမ်းတယ်ရှိသည့်လူ, လူမစွမ်းနှုတ်စသည်။

လူစွမ်းကောင်း (*pron.* ဇွမ်းဂေါင်း), *n.* an extraordinary person; usually applied to physical attainments, to invulnerability, or to the performance of some great feat of skill or prowess, such as leaping over a prison wall, escaping from a prison from which no ordinary person can escape, etc.

လူဆက်ဝေး, *v.* to be far apart, as human habitations, villages, towns.

လူဆင်းပေါက်, *n.* a manhole.

လူဆုံးလူပါး, *n.* a condemned outcast (*rare in colloq.*).

လူဆိုး (*pron.* ဇိုး), *n.* a bad character.

လူတတ် (*pron.* ဒတ်), *n.* a learned man; a man skilled in any science or handicraft.

လူတန်းစေ့ (*pron.* ဒန်းဇိ), *v.* to be of the usual size; applied figuratively to mental attainments, position in life, etc.

လူတေ (*pron.* ဒေ), *n.* a vile fellow.

လူထင် (*pron.* ဒင်), *n.* a prominent person, သည်မြို့ပေါ်၌ဦးရွှေနီလူထင်ပါဘဲ။

လူထု (*pron.* ဒု), *n.* a crowd, သည်ပွဲမှာလူထုအလွန်နည်းသည်။

လူထောက် (*pron.* ဒေါက်), *n.* a spy; လူထောက်ထား, to employ a spy or informer.

လူထွက်, *v.* to leave the priesthood; *n.* one who has left the priesthood; ဘုန်းကြီးလူထွက် implies that the person leaving the priesthood has previously been the abbot of a monastery.

လူထွေး, *n.* a number of persons.

လူနပ်, *n.* a skilful, well-informed person; a "knowing" man.

လူပါး, *v.* to be thinly populated; to be thinly attended, as an assembly, a festival; *n.* a person of ready and quick perception.

လူပု, *n.* a short, dumpy man, a dwarf.

လူပေါက်ပန်း (from ပေါက်, a tree whose flower is of a gorgeous red

color, but destitute of fragrance), *n.* a coxcomb, **ဘာမျှမလုပ်ချင်မ ကိုင်ချင်ဘူး၊လူပေါက်ပန်းလည်နေဒါဘဲ** (*Colloq.*).

လူပေါက်သောက်, *n.* an inconsiderate, rude person.

လူပျက် (*pron.* ဗျက်), *n.* a buffoon; a dramatic performer, a clown.

လူပျင်း, *n.* a lazy fellow.

လူပျို (*pron.* ဗျို), *n.* a young, unmarried man.

လူပျိုကိုယ်, *n.* same; of pure morals, corresponding to a virgin.

လူပျိုကြီး, လူပျိုဟိုင်း, *n.* an old bachelor.

လူပျိုခင်, လူပျိုနို, လူပျိုပေါက်, လူပျိုဖြန်း, *n.* a lad at the age of puberty, တယ်မကြီးလှသေးပါ၊လူပျိုနို့ကလေးရှိသေးသည်။

လူပျိုခန်း (*pron.* ဗျိုဂန်း), *n.* the apartment in a house alloted to the young men.

လူပျိုခေါင်း (*pron.* ဂေါင်း), *n.* a chief or leader among the young men of a district, or of a quarter of a village or town; *comp.* သွေးဆောင်။

လူပျိုစကား, *n.* the language of courtship; လူပျိုစကားပြော, to speak in the language of courtship.

လူပျိုနာ, *n.* the venereal disease, အနာယည်, ရှိုးစွဲနာ, ကာလသားရောဂါ။

လူပျိုလူရွယ်, *n.* a young, unmarried man.

လူပျိုလှည်, *v.* to court, to woo.

လူဖြန်း, *n.* a simple-minded, unsophisticated person; a useless, inefficient fellow, လူအဖျင်း။

လူပြေးပွဲ, *n.* a footrace, ပန်းပြေးပွဲ။

လူပြောင် (*pron.* ဗြောင်), *n.* a buffoon; a wag, လူပျက်, လူပျောင်။

လူပြော့, *v.* to be mild and gentle in disposition; to be effeminate.

လူမွေ (*pron.* ဗွေ), *n.* a mischief-maker, a rogue, a scamp.

လူဘောင်, *n.* the society of men, လူဘောင်မှာငြိုးငွေ့၍၊သက်နိုးဝတ်ပြီးလျှင်၊ ဆွမ်းခံပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ရောက်သည်။

လူဘော်ဝင်, *v.* to be of an age to begin to associate with men, as a young man, အရွယ်ရောက်သည်။

လူမာ, *n.* a healthy, vigorous man, လူသန်လူမာ။

လူမိုက်, *n.* a foolish, ignorant person.

လူမျိုးစုံ, *v.* to be of various and diverse nationalities or races.

လူရည်လည်, လူရည်ဝ, လူဝါးဝ, *v.* to have knowledge and good sense with confidence to use them; to have a knowledge of the world, *i.e.*, mankind, men, တယ်လူရည်လည်သည့်သူ, လူဝါးဝသို့စော်ကားမည် ကြံသလား။

လူရာဝင်, *v.* to be of an age to begin to associate with men, လူဘော် ဝင်; to intrude, whether by speaking or acting, in a manner un-

suitable for one's age, knowledge or other circumstances; လူရာမဝင်ဘဲ လူထဲဝင်စကားပြောသည်။

လူလားမြောက်, *v.* to come to maturity, be of adult age. လူလားမမြောက်မီကမိဘသေဆုံးသွားသည်။

လူလူတာ်, *v.* to cry thief! thief! သူခိုး၊သူခိုး၊လူလူဟာစ်သံကြားသည်။

လူလျှောင်, *n.* a buffoon, လူပြောင်။

လူဝတ်လဲ, *v.* *lit.* to exchange a priest's robes for those of a layman, လူထွက်။

လူဝံ, *n.* an orang-outang (Malay, signifying jungle man).

လူဝါ, *n.* a braggart.

လူသတ်, *n.* a murderer, လူသတ်ယောက်ျား, လူသတ်မိန်းမ။

လူသန်, *n.* a strong, robust man.

လူသုံးပါး, *n.* men (လူ), *nats* (နတ်), and *brahmas* (ဗြဟ္မာ).

လူသူ, *n.* persons, people, as လူသူများသည်။

လူသေ, *n.* a dead person, a corpse, လူသေကောင်။

လူ, 2, *v.* to be disproportionately tall.

လူ, 3, *v.* to flutter, with an upward motion; *used in the adverbial forms,* လူလူ, *and* တလူလူ, တံခွန်သည်လေတိုက်သောကြောင့်၊အထက်သို့တလူလူ တက်သည်, မီးသဘော်ခေါင်းတိုင်က မီးခိုးတလူလူထွက်နေသည်; also used with reference to a person having an exaggerated opinion of himself, ခင်ဘျားစိတ်ကြီးအဖ နှင့်ဝင်သောကြောင့်၊ အထက်သို့တလူလူတက်နေသည်. *Der.* စိတ်လူ။

လူး, 1, *n.* a species of grain, the *Panicum paspalum.*

လူးနတ်ကောက်, *n.* the classic name for wheat.

လူး, 2, *v.* to smear, besmear, daub; *comp.* လိမ်း, to smear the face or some part of the body: ခြေထောက်မှာဘိနပ်ပေါက်လို့ဆေးလူးထားသည်. သနပ်ခါးပန်းမန်လူး (*less elegant than* လိမ်း): *intrans.* to be smeared, smudged, အင်္ကျီမှာအိုးမည်းလူးလို့မဝတ်နိုင်ပါ။

လူး, 3, *v.* to roll from side to side; to be crank, as a ship or boat, သဘော်လူးသည်, လှေလူးသည်: to wallow, as a buffalo, ကျွဲမြုတ်ကိုက်လို့ရွှံ့ထဲလူးနေသည်: to roll about on the ground, as a dog or horse, ခွေးထဲကထုတ်စလို့မြင်းမြေလူးသည်; to roll about in bed, as when restless from sickness or sleeplessness, နေမကောင်းလို့အိပ်ရာပေါ်မှာလူးနေသည်။

လူးအိုင်, *n.* a wallow; ကျွဲလူးအိုင်, a buffalo-wallow.

လူးလည်း, *v.* same as လူး။

လူးလာ, *v.* to move backward and forward; *used only in an adverbial form,* လူးလာခတ်, ပဒါစာဒိသားနှစ်ယောက်သေဆုံးရာတွင်၊လူးလာခတ်ပြေး၍ငိုကြွေးမြည်လာသည်, တောင်ပြေးမြောက်ပြေးလူးလာခတ်နေသည်; *adv.* to and

fro, backward and forward, ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန်လှူးလာခတ်သွားသည်။

†လှူးတား (*pron.* ဒါး), *n.* a kind of verse, lullaby, လှူးတားသတ်စာ, လှူးတားလင်္ကာ။

လှူးတားကြိုး, *n.* a rope attached to an anchor, tree, or other object, by which a boat is drawn against the stream, in places where the current is swift.

လှူးတားဆွဲ, *v.* to draw a boat against the current by such a rope.

လေ, 1, *n.* air, air in motion, wind, လေအောင့်, လေအောင်း။

လေအန်, *v.* to retch, eructate, without ejecting the contents of the stomach; *more than* ပို့; ရင်ဝမှာလေဆို့နေသောကြောင့်၊မအီမသာရှိသည်မှာ၊အန်ဖိသည်နှိပ်မှလေအန်လို့သက်သာပါသည်။

လေအောက်, *adv.* with the wind, လှေလေအောက်သို့သွားလို့ရွက်တိုက်ရသည်။

လေအောင်း, *v.* to suffer from gas confined in the stomach, လေခံ, လေချုပ်။

လေဦး, *n.* the beginning of a change in the direction of the wind or monsoon, မိုးဆီးဦးလေဦး။

လေကင်း, *n.* the exhalation or influence of the air of the body, supposed to produce certain diseases; *comp.* အကင်း, and သွေးကင်း; သွေးကင်းလေကင်းတက်လို့၊ယားယံရောင်ဖောခြင်းဖြစ်တတ်သည်။

လေကာ (*pron.* ဂါ), *n.* a screen to keep off the wind.

လေကျ, *v.* to blow hard, as the wind, လေကျလို့သင်္ဘောမသွားဝံ့ဘူး။

လေကျောက်ချ, *v.* to lie to (*Naut.*).

လေကြွဝ်, *v.* to suffer from gas confined in the stomach.

လေကြမ်း, *v.* to blow violently, လေထန်လေပြင်း။

လေကြော, *n.* a muscle, sinew, tendon, သွေးကြော။

လေကြောသေနာ, *n.* palsy; paralysis, လေကြောသေနာဘမ်း။

လေခပ်, *v.* to hit, agitate, as the wind; to blow.

လေခံ, *v.* to suffer from flatulency, လေခံလို့ထမင်းမစားနိုင်ပါ, လေအောင်း။

လေခေါင်းအုံး, *n.* an air pillow.

လေခို, *v.* to remain in a place secure from the wind, လေမိလို့ထောင့်ကွေ့ထဲလေခိုနေရသည်။

လေခိုက်, *v.* to suffer from the bad influence of air in the human system.

လေချဉ်တက် (*pron.* ချဉ်), *v.* to eructate acid gas from the stomach; လေကြို *is more polite.*

လေချဉ်ပင့် (*pron.* ချဉ်), *v.* same.

လေချုပ်, *v.* to suffer from gas confined in the stomach.

လေချေ, *n.* the direction from which the wind blows, ဘယ်ကလေချေမိုးဆီးချေရှိပါသလဲ, လေရိပ်လေချေ။

လေချွန်, *v.* to whistle.

လေငြိမ်, *v.* to lull, as the wind.
လေစုတ်ခြွန်, *n.* an air pump.
လေစုန်, 1 (*abbrev. of* ဝမ်းလေစုန်), *v.* to pass wind, လေလည်, လေသက်။
လေစုန်, 2, *adv.* with the wind, လေအောက်; လေစုန်တိုက်သွား, to run before the wind, as a ship.
လေစောင်း (*pron.* ဇောင်း), *n.* the edge of the wind.
လေဆင်, *v.* to have the appearance of a coming wind, or of a rising squall, အနောက်တောင်ထောင့်ကလေဆင်လာသည်; *comp.* မိုးဆင်။
လေဆန်, *n.* a head wind.
လေဆေး (*pron.* ဇေး), *n.* medicine to expel wind, a carminative.
လေဆို, *v.* to have the appearance of a rising head wind.
လေညာ, *adv.* against the wind, လေတင်, လေညာကိုဆန်ခတ်ရသောကြောင့်၊ လှေမတက်နိုင်ဘူး။
လေညှင်း, *n.* a gentle breeze, လေပြေ; လေညှင်းခံ, to take the sea air for the benefit of one's health.
လေတက်, *v.* to eructate, raise wind from the stomach.
လေတင်, *adv.* against the wind, လေညာ။
လေတံကျ (*pron.* တကျ), *n.* a painful induration in the breast or bowels, လေတံကျနာခွဲ; *comp.* သွေးတံကျ။
လေတံကျင် (*pron.* တကျင်), *n.* the pleurisy.
လေတံခွန်, *n.* a paper kite, စွန်။
လေတာ (*pron.* ဒါ), *n.* a draught of wind.
လေတာကျ, *v.* to be situated in a draught of wind, လေတာကျလို့အအေးခံမိသည်။
လေတိတ်, *v.* to lull; to be calm, be without wind; to be close, as the weather, အလွန်လေတိတ်သည့်နေ့။
လေတူလာ, *n.* blind piles.
လေတိုက်, *v.* to blow hard, as the wind.
လေတိုင်း, *n.* a dogvane.
လေတိုး, *v.* to rush and press with violence, as the wind, ရွက်ကိုလေတိုးလို့လှေမှောက်သွားသည်။
လေတွင်း, *n.* a wind hole, reservoir of wind, as in the phrase လေတွင်းကိုမျှောက်စောင့်၍လေလာသည်, or မျှောက်စောင့်သည်လိုလေလာသည်, to be shifting, variable, as if the wind were shut up in a reservoir, and a monkey, keeping guard, released it as he pleased.
လေထွက်, *v.* to escape, as air from an aperture.
လေနင့်, *v.* to have a feeling of constriction from flatulence.
လေနိုင်, လေနိမ်, *v.* to be relieved of wind in the stomach.

လေနိုကြမ်း, *n.* a violent wind without rain.
လေပင့်, *v.* to lift up, as the wind.
လေပုန်း, *n.* a sudden gust of wind.
လေပုန်းတိုး, *v.* to blow a sudden gust, as wind.
လေပုံးစက်, *n.* a balloon.
လေပူတက်, လေပူထ. လေမှုတ်, *v.* to have the heartburn.
လေပူနာ, *n.* the heartburn.
လေပေါက်, *n.* an airhole.
လေပျို့, *v.* to be disposed to vomit.
လေပြင်း, *n.* a violent wind, a gale; *comp.* မုန်တိုင်း; *v.* to blow violently; sometimes figuratively applied to individuals, *e.g.*, မောင်လှဦးတယ် လေပြင်းသည့်လူ။
လေပြေ, *n.* a gentle breeze, လေညှင်း။
လေပြွန်, *n.* a ventilating pipe; a windsail.
လေဖူး, *n.* an air ball.
လေဖျည်းနာ (*pron.* ဖျဉ်း), *n.* tympany, ရေဖျည်းနာ, သွေးဖျည်းနာ။
လေဖျန်း, *n.* a gentle (*lit.* a sprinkling) wind.
လေဘွေ (from ဘွေ), *n.* a whirlwind.
လေမိ, *v.* to be caught in a gust or storm of wind, as a boat or ship.
လေမုန်တိုင်း, *n.* a hurricane, a tempest.
လေမိုးသီး, *n.* same as လေ, *in medical language,* လေနာမိုးသီးနာ, သည် အစာလေနာမိုးသီးနာအတွက်ကောင်းသည်။
လေမွေ့ရာ, *n.* an air mattress.
လေမှုတ်ပြွန်တံ, *n.* a blowpipe, မှုတ်ရန်ပြောင်း, ဒိုးပြောင်း။
လေမှုတ်သွင်း, *v.* to blow up, as a bladder.
လေမှုန်, *v.* to be dusky, as the atmosphere before a wind.
လေရက်ကန်းခပ်, *v.* to strike, as a head wind.
လေလည်, *v.* to pass wind.
လေလဟာ, *n.* the atmosphere.
လေလာ, *v.* to blow, as the wind.
လေလုံ, *v.* to be air-tight; to be sheltered from the wind.
လေလူချော, *n.* a kind of muslin.
လေလျှည်, *v.* to be relieved of wind.
လေဝေ့, *v.* to veer, as the wind, လေဝေ့လို့ ရွက်မတိုက်နိုင်ပါ; *n.* a veering wind.
လေဝိုင်း, *n.* a cyclone, လေဝိုင်းကျသည်။
လေဝှေ့, *n.* a side squall.
လေသက်. *v.* to pass wind.
လေသက်မိုးသက်, *n.* a squall, storm, tempest, မိုးသက်မုန်တိုင်း။

လေသင်တုန်း (*pron.* ဒုန်း), *n.* a fabulous wind supposed to cut in pieces like a razor; paralysis, လေသင်တုန်းမိသည်, to have a stroke of paralysis; လေသင်တုန်းဖြတ်လို့သေသည် (heart disease, *angina pectoris*).
လေသလပ်, *v.* to impinge on the surface of any substance and absorb moisture, or check perspiration, သည်အဝတ်များကိုနေပူမလှန်းနှင့်၊နေရိပ်ထဲမှာလေသလပ်ပါလေစေ, or လေသလပ်ခံခြောက်ပါလေစေ, လေသလပ်ခံလို့ချွေးတိတ်သွားသည်။
လေသံ, *n.* the sound of air in motion, wind.
လေသံနှင့်ပြော, *v.* to speak in a whisper, နှစ်ကိုယ်ကြားလေသံကလေးနှင့်ပြောသည်, တီးတိုးစကားပြောသည်။
လေသာ, *v.* to have a pleasant breeze, to blow pleasantly; to be airy, as a site, situation (*rare*).
လေသာဆောင် (*pron.* ဇောင်), *n.* one of the buildings of the palace, more elevated than the rest, in which the King took the air.
လေသာတံခါး, *n.* a window, ပြတင်း, လေသွန်တံခါး (*obs.*).
လေသာတောင်, *n.* the quill near the tip of a wing.
လေသာနန်း, *n.* a large window (*obs.*).
လေသာပြူပြတင်း, *n.* a window.
လေသုတ်, *v.* to strike, as the wind (on a sick person, so as to affect him unfavorably), လေထိ; to blow with celerity and force, to sweep.
လေသုတ်သုတ်လာ, *v.* to blow, as a moderately gentle breeze.
လေသိုက်, *n.* a pendulous parasite.
လေသွင်း, *v.* to aerify.
လေဟော, *v.* to blow hard, as the wind, but implying that it is a dry wind; *used adverbially*, လေတဟောဟောတိုက်သည်။
လေ, 2, *v.* to be scattered, lost, evaporated, as camphor, quicksilver, etc., ပရုတ်အခိုးလေသည်, နံ့သာဆီအခိုးလေသည်; to be unsteady, to wander about without a home, so as to be lost to one's friends, ကျွန်တော်သားဘယ်ဆီသို့လေနေသည်ကို၊သိတင်းမကြားရပါ။
လေလွင့်, *v.* same, အလုပ်အကိုင်မရှိ၊လေလွင့်နေသည်; လူလေလူလွင့်, a loafer.
လေ, 3, *verb. affix, euphonic, etc.*; *see Gram. sec.* 118; *slightly emphatic or persistive*, as လားလေ (*colloq.*); *see Gram. sec.* 119; မကောင်းဘဲရှိုးလားလေ, မလိုက်ဘဲနေမည်လားလေ, ယုတ်ပြီလားလေ, ငါတယ်လုပ်လိုက်ရလေ; *also duplicated*, သင်လေခက်လေ, the more one studies, the more difficult it is, ပြောလေနာလေ, the more he speaks, the more he wounds (one's feelings); *it is also occasionally coupled with* သိ, *in an interrogative sense*, ဘယ်သွားလေသိ, *probably an abbrev. of* ဘယ်သွားလေသည်၊သိသလား။

လေမင်း (ပင်), *n.* a kind of medicinal tree.
လေလံ, *n.* an auction.
လေလံခေါင်း, *n.* an auctioneer.
လေလံဆွဲ, *v.* to bid at an auction, အင်းလေလံဆွဲ, သောင်လေလံဆွဲ, သည်
 သောင်လေလံဆွဲသည့်လူမှားသောကြောင့်၊မနှစ်ကထက်အဆိုးတက်သည်။
လေလံတက်, *v.* to outbid another at an auction, လေလံတက်ပေးသည်။
လေလံတင်, လေလံပစ်, *v.* to put up at auction, ဥစ္စာပစ္စည်းလေလံတင်သည်။
လေလံတင်ရောင်း, *v.* to sell off (surplus stock) by auction.
လေ့, 1, *v.* to practise, acquire a habit, become accustomed to (*seldom used alone*); *less than* ကျွမ်းကျင်, *and* ကျင်လည်။
လေ့ကျက်, *v.* same; to devote one's self to, as a study or a profession.
လေ့ကျင်, လေ့ကျင့်, လေ့ကျွမ်း, လေ့ကြွံ, *v. see the parts.*
လေ့လာ, *v.* to be versed, skilled in, accomplished, ခင်ဘျားစောင်းအတတ်
 ကိုလေ့လာသည်မှာ၊ နှစ်ပေါင်းဘယ်လောက်ရှိပြီလဲ, စာပေကိုလေ့လာသည်။
လေ့, 2, *v.* to fly away, as chaff, လွင့်, (*rare in colloq.*). *Der.* လှေ့။
လေ့လွင့်, *v.* same as လေ့။
†လေ့လေ့, *int.* the sound with which hogs are called, as တီတီ is used for calling fowls, and မိန့်မိန့်, or မင်မင် for calling cats, and ယော့ယော့ for calling horses and bullocks.
လေး, 1, *n.* a bow for shooting; a royal archer, လေးမတတ်သော်လည်း၊ ငှက်သေသည်မှာမူလ (*Prov.*); the curved stick used for stretching the cloth in weaving (ရက်ကန်းလေး), နယ်, နယ်ကိုင်း. Der. တူးလေး, a crossbow; လင်းလေး, a common bow; လောက်လေး, a pellet bow.
လေးကိုင်, *n.* an archer, လေးသွဲ။
လေးကိုင်း (*pron.* ဂိုင်း), *n.* the bow itself.
လေးကျင်, *n.* a curved spring (*infreq.*).
လေးခင်းပြ, *v.* to make an exhibition of skill in shooting with a bow.
လေးညှို့, *n.* a bowstring.
လေးညှို့ချ, *v.* to unbend a bow, လေးညှို့လျှော့ချ။
လေးတင်, *v.* to bend a bow; to string a bow, လေးညှို့တင်, ခေါင်တိုက်။
လေးတူး, *n.* the shank of a crossbow.
လေးပစ်, *v.* to shoot an arrow from a bow, လေးနှင့်ပစ်။
လေးဖျင်, *n.* the bow of a crossbow.
လေးသမား, *n.* an archer; လေးတော်ပစ်, လေးသည်တော်, လေးတော်သား, a royal archer.
လေး, 2, *a.* and *n.* four, ၄။
လေးခေါက်ချိုး, *n.* or *a.* octavo.

လေးဖိတ်လေးမြွာကွဲ, *v.* to be broken or split into pieces, *lit.* into four parts, ပုကန်ပြားလေးဖိတ်လေးမြွာကွဲသည်။

လေးထောင့်, လေးထောင့်စပ်စပ်, *a.* four-cornered.

လေးထောင့်ပုံ, *n.* a quadrangle.

လေးပေါင်ဖြတ်, လေးပေါင်ဖြတ်ထိး, လေးပေါင်ဖြတ်မ, လေးပေါင်ဖြတ်သား, *n.* expressions used by women in quarreling; equivalent to the imprecation, "may you be quartered."

လေးပေါင်လေးဘက်, လေးပေါင်လေးလက်, *adv.* in regard to the legs and arms; applied to words of cutting off; usually applied to buffaloes and bullocks after being slaughtered, နွားကိုလေးပေါင်လေးဘက်ဖြတ်ယူသည်, or ဖြတ်ယူသည်။

လေးဘက်ထောက်သွား, *v.* to go on all fours; လေးဘက်သွား, to trot.

လေးမျက်နှာ, *n.* the four points of the compass, အရပ်လေးမျက်နှာ။

လေးလုံးပြောက်, *a.* twilled; applied to textile fabrics, mats, etc., စလေစောင်လေးလုံးပြောက်ရက်သည်; *see* ပရွက်ကြောင်း။

လေးလုံးလေးဘက်, *adv.* referring to men with large limbs, လေးလုံးလေးဘက်နှင့်ခွန်အားဗလအလွန်ပြည့်စုံသည့်လူ,လေးလုံးလေးဘက်တယ်ထွားကျိုင်းသည့်လူ, လေးလုံးလေးဘက်နှင့်လူပါပေ, လေးလုံးလေးဘက်နှင့်တယ်ဖျင်းသည့်လူ, a great, hulking, useless fellow.

လေး, 3, *v.* to be heavy, not light, မပေါ့; to be slow, နှေး; to be heavy and dull in respect to motion, တယ်အသွားအလာလေးသည့်လူ, အသွားအလာလေးသည့်မြင်း, a logy horse; to affect the smell and taste powerfully, မင်းချက်သည့်ဟင်းငါးဖိန့်တယ်လေးသည်, သည်ဟင်းအရသာတယ်လေးသည်, သိပုရာရည်လေးလေးလုပ်ပါ, ဒွက်ရည်ထဲမှာသကြားလေးလေးထည့်ပါ; to be depressed in mind, as apprehensive of some impending trouble or calamity, ယခုသွားရမည်ထမ်းအလွန်စိတ်လေးသည်; to experience a feeling of heaviness in the back part of the neck, ကုပ်လေးသည်, or to feel heavy headed, ခေါင်းလေးသည်။

လေးကန် (*pron.* ဂန်), *v.* to be slow, နှေး, အသွားအလာလေးကန်သည့်လူဘဲ။

လေးတေးတေး, *adv. diminutive of* လေး, ကုပ်လေးတေးတေးရှိသည်, ခေါင်းလေးတေးတေးရှိသည်, လေးတေးတေးမလုပ်ပါနှင့်၊မြန်မြန်ထက်ထက်လုပ်ပါ။

လေးနက်, *v.* to be strong, as flavor, ဩဇာလေးနက်; to be weighty, as language, စကားပြောအလွန်လေးနက်သည်, လေးလေးနက်နက်ပြောတတ်သည်။

လေးပင်, *v.* to be strong, as flavor, ထမင်းအရသာလေးလေးပင်ပင်ရှိသည်; to be slow, နှေး, သည်သူမိုင်းကျောင်း၊လေးလေးပင်ပင်လုပ်သည်။

လေးထံ, *v.* to be heavy, not light; to be slow; ကိုယ်ထက်လေးထံနေအောင်ရှိသောကြောင့်၊မလှုပ်ချင်ဘူး။

လေးလေးပြော, *v.* to drawl, လေးကန်စွာပြောသည်။

လေး, 4, *v.* to respect; *seldom used singly,* ခန့်, ထိ, ရှိသေ, ကျွန်ုပ်ပြော သည့်စကားတဆိတ်မျှမလေးဘူး။
လေးခန့်, လေးငြား, လေးစား, *v.* same (*infreq.*), လေးစားမမှုမထိမဲ့မြင်ပြုထတ်သည်။
လေးမှု, *v.* same; *used adverbially only.*
လေးမြတ်, *v.* to respect; to think well of, think much of, ရှိသေလေးမြတ်; *comp.* နှစ်သက်; သည်သူငယ်သည်လူကြီးများကိုရှိသေလေးမြတ်တတ်သည်, ထိုဘပဉ္ဇင်းသည်မိမိဆရာကိုချစ်ခင်လေးမြတ်၏။
†လေးညှင်း, *n.* the clove plant.
လေးညှင်းပွင့်, *n.* the clove flower, a clove.
လဲ. 1, *n.* the product of the လက်ပံ tree.
လဲနို့, လဲဝါ, *n.* same; the product of the yellow-flowered cotton tree (*Cochlospermum gossypium*).
လဲ, 2, *v.* to fall down from an erect posture, သစ်ပင်လဲ; also used in the sense of being prostrate with a disease, ငှက်ဖျားမိလို့လဲနေသည်။
လဲကျ, *v.* to tumble, fall by losing one's footing, လိမ့်ကျသည်။
လဲလျောင်း, *v.* to lie down, be recumbent (*rare in colloq.*).
လဲ, 3, *v.* to change, exchange, မြင်းချင်းလဲ, ခင်ဗျားမြင်းနှင့်ကျွန်တော်နွားနှင့်လဲပါ, ထပ်; to rejoin, make a rejoinder (in law pleading), အမိန့်တော်ရမင်းကျွန်တော်အမှုမှာလဲပါဦး. *Der.* ပြောင်းလဲ။
လဲဆို, *v.* to speak in return, to reply, အပြန်အလှန်ဆို; particularly applied to responding before authority, တရားလိုတရားခံနှစ်ဦးတို့၏အစား၊ခ ်နေနှစ်ဦးတို့သည်၊အစိုးရမင်းထံလဲဆိုကြသည်။
လဲပြောင်း, *v.* to change place, remove; to change one thing for another; တရွာမှတရွာသို့လဲပြောင်းကြသည်။
လဲဖယ်, လဲလှယ်, *v.* same as လဲ, ကုန်သွယ်တို့ဘာဝအညာကုန်နှင့်အောက်ကုန်လဲဖယ်၍ရောင်းဝယ်ကြသည်။
လဲ, 4, *v.* to empty, as from one vessel into another, လှယ်။
လဲဖယ်, *v.* to empty, လှယ်ဖယ်, ဖန်ခွက်ထဲကရေကိုပုကန်ထဲကိုလဲဖယ်ထည့်လိုက်ပါ။
လဲ, 5, *verb. affix, interrogative,* နည်း, တုံး, *always preceded by* မည်, ဘယ်, *or* ဘာ, ဘယ်မှာရှိပါသလဲ, ဘာပြောပါသလဲ; *see Gram. sec.* 110.
လဲဘွဲ့, *n.* a species of *Terminalia* producing large timber.
လဲလု (ပင်), *n.* the *Olax scandens,* a large scandent shrub, common in all parts of Burma where there are deciduous forests.
လဲလုံးပြောက်, *a.* twilled; *see* ပခွက်ကြောင်း။
လဲ့လဲ့, *adv.* slightly; applied to the color of green and blue, စိမ်းလဲ့လဲ့; applied also to life, as လဲ့လဲ့ကျန်သည်, just alive, လဲ့လဲ့ကလေးကျန်သည်။
လော (ကောင်), 1, *n.* a species of mule.
လော, 2, *v.* to repeat with greater force than at first, လောကြီ, သည်ထ

မှုမှာလောပြီးကြီးရလျှင်၊အာထမြောက်လိမ့်မည်, မင်းနှစ်ပါးစစ်တိုက်ကြရာ၊ တပါးသောမင်းစစ်ရှုံး၍ရပ်ဆိုင်းနေပြီးမှ၊တခါလောတိုက်ပြန်သည်; to return, as a disease after convalescence, နာလန်ထမှတခါလောဖျားပြန်သည်; hence အလော။

လော, 3, *not used singly.*

လောချင်း, *adv.* instantly, တာရှည်ဆိုင်းလင့်လို့မနေနှင့်၊လောချင်း, or လောလောချင်းပြီးအောင်လုပ်ပါ။

လောလော, *adv.* instantly, လတ်တလော။

လောလောဆဲ (*usually pron.* ဇယ်), *adv.* instantly, ရုတ်တရက်လောလောဆဲချက်ပြုတ်လို့ပြီးသည်, ဆိုင်းပါဦး၊ သည်ကိစ္စလောလောဆဲမကြံနိုင်သေးပါ, ခင်ဘျားငွေကိုလောလောဆဲမဆပ်နိုင်ပါ။

လော, 4, *not used singly.*

လောအောင်, *adv.* intolerably (hot), ထမင်းလောအောင်ပူသည်၊မစားနိုင်သေးပါ, လောအောင်ပူသည့်နေတဲ့။

လော, 5, *verb. affix, interrogative*; *see Gram. sec.* 110 (*not used in colloq.*); သစ်သီးသစ်ပွင့်တို့ကိုရလွှယ်ပါ၏လော။

လောကျမ်း (*pron.* ကျမ်း), *n.* a certain medical book in which the symptoms and prescriptions are indicated in the interrogative form, with the constant recurrence of the affix လော, as ကင်းမြီးကောက်ထိုးသော်၊ ထောပတ်နှင့်ပွတ်လျှင်မပျောက်လော, ကင်းကိုက်သော်၊ ကြေးဝါသံကြားလျှင်မပျောက်လော, မျက်စိနာသော်၊ မှန်ကြည့်လျှင်မပျောက်လော, ဖြပ်ကိုက်သော်၊မုတ်ကိုစားလျှင်မပျောက်လော။

လော (ရှမ်း), 6, *n.* one of the race of Laos in Northern Siam.

လော, 7, *n.* a kind of basket used as a receptacle for fowls.

လောက်, 1, *n.* a maggot.

လောက်ကိုက်, လောက်စား, လောက်ထိုး, *v.* to be gnawed, penetrated by maggots.

လောက်ကျ, လောက်တက်, *v.* to be infested with maggots, maggoty, ငါးအလောင်းမှာလည်းပုပ်နံ၍လောက်ကျနေသည်, မစားနှင့်၊လောက်တက်သည်။

လောက်လမ်း, *n.* a species of water insect; a wriggler, the larva of the mosquito; an inchworm, measuring worm.

လောက်သေ, *n.* a kind of tree. The leaf of this tree, when pounded and applied, is said to destroy maggots; hence its name.

လောက်, 2, *n.* a bow for throwing pellets, လောက်လေး။

လောက်စာ, *n.* a pellet for a bow, လောက်စာလုံး။

လောက်စာအိမ် (*freq. pron.* စအိမ်), *n.* the bed for the pellet.

လောက်စာလုံး, *n.* a pellet for a bow, လောက်စာ။

လောက်လေး, *n.* a pellet bow, bow for throwing pellets.

လောက်လေးကန့် (*pron.* ဂန့်), *n.* a square compartment in figured cloth, လောက်လေးကန့်ဆင်ပုဆိုး; so called from its resemblance to the လောက်စာအိမ်။

လောက်ထွဲ, *n.* a kind of sling made with a stick and string.

လောက်, 3, *v.* to be enough, sufficient, ကျေးဇူးဖြစ်လောက်အောင်ကြံနိုင်သည်မထုတ်ပါ, အစားအသောက်လောက်ပါ၏လား. *Der.* အလောက်။

လောက်င, *v.* to be sufficient on being distributed, ယခုဝေခြမ်းသည်မှာ၊ လောက်ငကြပါ၏လား, လောက်လောက်ငငပေးလိုက်ပါ။

လောက်ငံ, *v.* same as လောက် (*infreq.*), ဥစ္စာလောက်ငံသည်။

လောက်လား, *v.* with အရွယ်, to come to maturity (အရွယ် *sometimes omitted*); in other senses has the same meaning as လောက် by itself, အရွယ်မလောက်မလားဘဲလျက်၊သူငယ်မကလေးကိုမိဘကထိမ်းမြားသည်, သည်နွားမှာထွန်လောက်၊တိုက်လောက်၊လောက်လောက်လားလားရှိပြီ။

လောက်, 4, *v.* to respect; *not used singly.*

လောက်စား, လောက်လား, လောက်လေး, *adv.* *used only in adverbial forms,* မထိမဲ့မြင်မလောက်လေးမလောက်စားပြုတတ်သည်။

†လောက်မင်း, *n.* a kind of tree.

လောက်လက်, *adv.* playing with feet and hands, as a child lying on its back, လောက်လက်လောက်လက်နှင့်ကစားသည်။

လောက်လီးလောက်လက်, *adv.* up and down, like the motion of a little boat among the waves, လှေငယ်လှိုင်းထဲမှာလောက်လီးလောက်လက်ဖြစ်နေသည်။

လောက (Pali, ရိတ်ခြင်း, ဖြစ်ခြင်း), *n.* a state of mortal existence, of which there are three divisions; *see* ဘဝ, and ဘုံ; this world as distinguished from a permanent future state.

လောကငြီးငွေ့, *v.* to be cloyed with, or tired of, worldly pleasures.

လောကဓံ (from ဓမ္မ), *n.* fortune, a lot incident to mortal creatures, as wealth and poverty, society and solitude, reproach and praise, happiness and misery, လောကဓံတရားရှစ်ပါးနှင့်ကင်းသည့်လူမရှိ။

လောကဓါတ်, *n.* a world; အရှေ့လောကဓါတ်, အနောက်လောကဓါတ်, မြောက်လောကဓါတ်, တောင်လောကဓါတ်, the four great islands; လောကဓါတ်ပြောစမှတ်လောက်သည့်လူ, said in a good or bad sense.

လောကနီတိ, *n.* a book of proverbs pertaining to common life; *see* နီတိ။

လောကဘုရား, *n.* a demigod.

လောကဝတ်, *n.* courteous behavior, kind attentions, politeness, ဖျူငှာ။

လောကဝတ်ကောင်း, *v.* to be hospitable, attentively polite to a guest.

လောကဝတ်ပြု, *v.* to be courteous, kind, polite, သူတို့ရွာသို့ရောက်လျှင်၊ တယ်လောကဝတ်ပြုလေသည်, စိတ်မပါဘဲစကားလောကဝတ်ပြုသည်။

လောကဝတ်ပြော, *v.* to say something for mere politeness' sake, one kind of မြှောက်ပြော, though not so strong an expression.
လောကသမုတိနတ်, *n.* a monarch, king.
လောကန္တရိက် (ငရဲ), *n.* certain hells, as places of punishment, situated in the intermediate spaces between the *sekya* worlds (132).
လောကီ, *a.* worldly, pertaining to the present world; *n.* the world, သင်တို့သည်လောကီနှင့်ဆက်ဆံလျှင်, if ye were of the world.
လောကီကာလ, *n.* time, as contrasted with eternity.
လောကီသား, *n. lit.* a son of the world, a worldling, man of the world.
လောကုတ္တရာ, *n.* a future state, subsequent to all လောက; annihilation (နိဗ္ဗာန်), according to the Buddhist system; eternal life or death, according to the Christian system. "That which is neither (ရူပ) *rupa* nor *arupa* is called *lokottara*, a state in which there is entire freedom from all *kama* (ကာမ)."
လောကုပမာ (for လောကဥပမာ), *n.* a figure pertaining to this world, လောကုပမာအားဖြင့်အပြောအဆိုကောင်းသည့်လူ။
လောင်, 1, *n.* a kind of betel box (*little used*).
လောင်, 2, *n.* to burn (a thing), as fire or anything hot, နေလောင်, မီးလောင်; to scald, ဆီလောင်, ရေနွေးလောင်; မီးတငွေ့ငွေ့လောင်, to smolder, as a fire; လောင်လွယ်သည့်အရာ, inflammable material.
လောင်ကျွမ်း, *v.* to be burnt up, consumed by fire, ကျွမ်းလောင်, တမြို့လုံးမီးလောင်ကျွမ်းလို့ကုန်ပြီ။
လောင်စာ (*pron.* ဇာ), *n.* tinder.
လောင်မီး, *n.* an electric flash when igniting some substance, ထန်းပင်ကြီးလောင်မီးကျလို့ပြတ်ကျသည်; blistering plaster.
လောင်မီးတင်, *v.* to apply a blistering plaster.
†လောင်လင် (ခတ်), *adv.* rattling together; restlessly, uneasily.
လောင်း, 1, *n.* a canoe, long slender boat, ပြိုင်လောင်း, လှော်လောင်း။
လောင်းကိုယ်, *n.* a boat with a hull like a canoe, and having a washboard on each side made of a single plank.
လောင်းစပ် (*pron.* ဇပ်), *n.* a boat with a washboard consisting of planks fixed one above the other.
လောင်း, 2, *v.* to bring into an incipient, unfinished state, with a view to finishing, အရုပ်ကိုထုမည်လို့သစ်သားလောင်းထားသည်, လှေလုပ်မည်လို့ဦးရောင်ပွဲရောင်လောင်းထားသည်. *Der.* အလောင်း။
လောင်း, 3, *v.* to pour into, or upon, ရေပုံးထဲကရေကိုရေအိုးထဲသို့လောင်းထည့်သည်, ကွမ်းခြံကိုရေလောင်းသည်, ပန်းပင်ကိုရေလောင်းသည်; *comp.* သွန်, and သွန်း; to add more to, ထပ်လောင်း, ဧက်. *Rahans* are

forbidden to make use of the word လောင်း, but use ရေသိ instead, when directing any one to water plants, သည်သစ်ပင်ကိုရေသိလိုက်ပါ။

လောင်းစွက်, *v.* to add more to, မူဟောင်းစာချွတ်ယွင်းပျက်စီးသောကြောင့်၊ စကားသစ်လောင်းစွက်၍ရေးသားပြုပြင်သည်, သည်အိုးရေမပြည့်သောကြောင့်၊ အသစ်ထပ်မံလောင်းစွက်ပြန်သည်။

လောင်းရိပ်, *n.* shade; applied to plants and trees growing in the shade, လောင်းရိပ်ခံလို့သစ်ပင်မကြီးမပွါးနိုင်ပါ, လင်းရိပ်, လောင်းရိပ်မို့, စိုက်ပျိုးသော အသီးအပင်များကိုလောင်းရိပ်ဖုံးလွှမ်းပျက်ပြားမည်စိုးရိမ်၍၊ ၎င်းကျွန်းပင်နှစ်ပင်ကိုခုတ်လှဲမိပါသည်။

လောင်းရိပ်ခံသီး, *n.* fruit ripened in the shade, လောင်းရိပ်ခံသီးမှည့်သည်; *comp.* နေပူခံသီး။

လောင်း, 4, *v.* to stake in a wager, or in gambling, to bet, ကိုင်း၊ခင်ဗျားနှင့်ကျွန်တော်ငွေငါးဆယ်စီလောင်းကြစို့။

လောင်းကြေး, *n.* money staked, လက်ဖျားလောင်းကြေး, လက်ရင်းလောင်းကြေး။

လောင်းစား, *v.* same as လောင်း။

လောင်းတမ်းကစား, လောင်းတမ်းပြု, *v.* to gamble, ကျွဲလောင်းတမ်းတိုက်ကစား, လောင်းတမ်းပြေးကစား။

လောဗန်, *n.* frankincense.

လောဘ (Pali), *n.* selfish desire, cupidity; "*lobha*, covetousness, that which cleaves to sensible objects." M.B.

လောဘကြီး, *v.* to be avaricious, တယ်လောဘကြီးသည့်လူ၊ယူလို့အားမရနိုင်ဘူး; *when abbrev. to* လောကြီး, appears to signify "to be hasty."

လောဘဇော, *n.* the force or power of selfish desire.

လောဘဇောတိုက်, *v.* to be impelled by such desire.

လောဘတဏှာ, *n.* same as လောဘ; cupidity.

လောဘမှု, *n.* same as လောဘ, လောဘမှုစိတ်ရှစ်ခု။

လောဘက်, *not used singly.*

လောဘက်တင်, လောဘက်ထိုး, *v.* to wear the end of a garment over one shoulder, and under the opposite arm, as a Buddhist priest, ပုဆိုး (or သင်္ကန်း) လောဘက်ထိုး; *see* လက်ကတော့။

လောဝါး, *n.* a pole with a hoop for suspending a bird trap.

လောဟကုမ္ဘီ, *n.* a class of inferior hells; လောဟကုမ္ဘီငရဲအိုး (ဒု, သ, န, သော, the four exclamations used by the wicked, when rising to the top of the လောဟကုမ္ဘီငရဲအိုး).

လောဟာ (Pali), *n.* metal, of which there are five kinds, *viz.* gold, silver, copper, iron and lead (ပဉ္စလောဟာ).

လော့, *verb. affix, imperative*; used in books and in a formal style of address; *see Gram. sec.* 111.

လေ်ဖာ (*commonly pron.* လှော်ဖာ), *n.* an intoxicating preparation of rice, လေ်ဖာမှုး; ဘိန်း, ဘင်း, ကစော်, လေ်ဖာ, အရက်။

လေ်ဖာဆိုင် (*pron.* ဇိုင်), *n.* a licensed shop where လေ်ဖာ liquor is sold.

လေ်မာ, *v.* to be light, vain, unsteady, wanton, မတည်ကြည်, လျှပ်ပေါ်။

လေ်လည်, *v.* same; to be unsteady in business, flying from one thing to another; frequently applied to unchaste women, လေ်လည်ခြင်း ငါးပါးနှင့်ပြည့်စုံသောမိန်းမကို စွန့်ပစ်ထိုက်သည်။

လို, 1, *v.* to desire, wish for, ဥစ္စာလိုလျှင်ခဲခက်ရမည်၊ မင်းဖြစ်လိုလျှင် ရက်စက်ရမည်, အရှင်အကျိုးကိုတယ်လိုသည့်ကျေးကျွန်ဘဲ; to be lacking in respect of, or to the amount of, ခင်ဗျားငွေဘယ်လောက်လိုသလဲ။ ငွေသုံးဆယ်လိုသည်; to be destitute of; to be wanting, to lack; သုံးနာရီ ထိုးဘို့ဘယ်လောက်လိုသလဲ; လို also signifies "wonted," in the sense of being accustomed, habituated, ဟိုကိုသူမသွားလိုပါ။ တရံတခါသာသွားသည်. *Der.* အလို, မလိုတမ။

လိုအင် (ဆန္ဒ), *n.* wish, inclination, longing.

လိုချင်, *v.* to desire, wish for.

လိုဖတ်, *n.* any object of desire, လိုဖတ်ရှိရာစကားကိုမေးမည်။

လိုရင်း, *n.* a prime want, a matter of first consequence, a primary object or consideration, လိုရင်းအကြောင်းအမိပ္ပာယ်, လိုရင်းစကား။

လိုလား, *v.* to be litigious, forward to prosecute, အမှုလိုလား, တရားလိုလား; to wish for, နတ်ပြည်စံမင်းတရားကြီးကုသိုလ်တော် အင်မတန်လိုလားတော်မူသည်; to be favorably or affectionately disposed toward, မေတ္တာလိုလား။

လိုလိုမယ်မယ်, *adv.* applicable to the laying up of little things for future use, လိုလိုမယ်မယ်သိမ်းထားလိုက်ပါ။

လိုလွန်, *adv.* of one's own accord; just as one lists, wilfully, without control (*rare in colloq.*).

လို, 2, *n.* and *verb. affix*, as, like as, ကဲ့သို့, သဘွယ်, ငါမေးသလိုမေး၊ငါလုပ်သလိုလုပ်။

လိုလို, *verb.* and *n. affix*, a little like as, သူသွားသည်လိုလို; *see Gram. sec.* 123; လိုလိုဘဲ, just as (it was), စာရေးမပြီးသေးပါ၊အရင်လိုလိုဘဲရှိပါသေးသည်။

လိုက်, 1, *v.* to follow, to pursue; to accompany; to take effect, as medicine or disease, တယ်ဆေးလိုက်သည့်ဆရာ, ရောဂါလိုက်၍မထနိုင်မကြွနိုင်; to resemble, take after, သားအဘဘက်လိုက်သည်; to be in proportion, to correspond, to suit, to become, to harmonize with, အိမ်အနံနှင့်အလျား မလိုက်ဘူး, လူချင်းသဘောမလိုက်ကြဘူး, သည်အင်္ကျီကျွန်မနှင့်မလိုက်ပါ; to follow a certain peculiar course of conduct or action.

လိုက်စား, *v.* to comply with; to follow the wishes of another, သူ့အလိုသို့လိုက်, သူသဘောလိုက်စားပေါင်းမှတော်မည်။
လိုက်နာ, *v.* to observe, as a rule or regulation; to comply with.
လိုက်ပါထမ်းရွက်, *v.* to bear company or follow in order to perform service under an official.
လိုက်ပို့, *v.* to accompany, attend, escort, ကျွန်တော်တယောက်တည်းမို့လိုက်ပို့ပါ, အရှင်တပါးတည်းမကြွပါနှင့်၊ ကျွန်တော်မျိုးလိုက်ပို့ပါမည်။
လိုက်ဘမ်း, *v.* to pursue in order to capture or arrest.
လိုက်မှီ, *v.* to overtake, come up with.
လိုက်လံ, *v.* to pursue in order to find; *commonly combined with* ရှာဖွေ, ကျွန်တော်ပစ္စည်းပျောက်ဆုံးလို့လိုက်လံရှာဖွေရာ၊ငတေအိမ်မှာ တွေ့ရှိပါသည်။
လိုက်လျော, *v.* to comform to, သူ့အလိုကိုလိုက်လျောသည်။
လိုက်သူ, *n. lit.* one who follows; one who makes a passage by some conveyance, မီးရထားနှင့်လိုက်သူများသည်, မီးသင်္ဘောနှင့်လိုက်သူနည်းသည်။
လိုက်, 2, *verb. affix, euphonic; mostly used with transitive verbs; sometimes giving a transitive meaning to an intransitive verb; see Gram. sec.* 118; in colloquial this affix is much used with ထာ, a corruption of သည်မှာ, *e.g.*, လှလိုက်သည်မှာ becomes လှလိုက်ထာ, having the meaning of the English adverb "so," လှလိုက်ထာ, so pretty, ခက်လိုက်ထာ, so difficult, ဖြူလိုက်ထာဖွေးလို့, so white as to be dazzling; in such expressions as the following, လိုက် appears to be a euphonic expletive, တွေ့လိုက်သည်, မြင်လိုက်သည်, နေအလွန်ပူလိုက်သည်။
လိုက်, 3, *v.* to give to boot, as in exchanging articles of unequal value, ခင်ဗျားမြင်းကျွန်တော်မြင်းနှင့်လဲလျှင်၊တယ်လောက်လိုက်မည်လဲ။
လိုက်ကာ, *n.* a movable screen.
လိုင်ဘ, *n.* a species of trumpet flower; *comp.* သံသစ်, and သူကဲနီ။
လို့, 1, *see* လို, *n.* and *verb. affix*, as, like as.
လို့, 2, *verb. affix, equivalent to* ၍ (*colloq.*); *see Gram. sec.* 109; ပြောလို့နားမထောင်, သည်မြင်းစီးလို့မနိုင်ပါ, လွယ်ကူစွာရှာလို့ရသည်; also equivalent in colloquial to သောကြောင့်, မရှိလို့မပေးနိုင်ပါ, ခင်ဗျားမိုက်လို့အရာကျသည်, ကျွန်မလင်စိတ်ဆိုးနေလို့အနားကိုမချည်းဝံ့ပါ။
လိုး, *v.* to pierce, penetrate *in actu coitus* (*vulgar*).
လျှ, *v.* to be thin, flimsy; to be slender, delicately formed, အားနွန်ဖလနည်းသည့်အတွက်၊လျှလျှကလေးရှိသည်, မိန်းမလျှလျှကလေး အလွန်သေးသွယ်သည်; ထမင်းဆာလို့ဝမ်းလျှလျှကလေးရှိတော့သည်။
လျှပါး, *v.* to be slender, delicately formed.
လျက်, 1 (*pron.* ယက်), *v.* to lick (with the tongue), လျှာနှင့်လျက်, ခွေးအစာစားပြီးမှနှုတ်ခမ်းလျက်သည်။

လျက်ဆား, *n.* a preparation of salt used medicinally; an electuary.

လျက်, 2, *verb. affix, continuative, denoting the continuance of an action or state of being during another,* as သွားလျက်စားသည်, he eats as he goes; *see Gram. sec.* 109; စည် (*pron.* စည့်) not infrequently precedes လျက်, အသက်ရှိစည်လျက်, သည်သူနာစည်လျက်။

လျက်နှင့်, *verb. affix, continuative, denoting the continuance of an action or state of being during another, but somewhat inconsistent with it,* as သွားလျက်နှင့်စားသည်; *see Gram. sec.* 109; ကြိုးစားအား ထုတ်ပါလျက်နှင့်လိုရာကိစ္စအပြီးသို့မရောက်သောကြောင့်၊အားထုတ်ရာမရောက်ဖြစ်ခဲ့သည်; သား is frequently introduced between လျက် and နှင့်, as ငါပြောလျက်သားနှင့်နားမထောင်အလွဲဖြစ်သည်။

လျင် (*usually pron.* လျှင်), *v.* to be quick, swift, အသွားအလာအလွှန်လျင်သည့်လူ, ဆော, မြန်, သော့။

လျင်တန်, *v.* same as လျင်။

လျင်ထန်, *v.* to be violently swift, ထိုသူ၏နောက်သို့လျင်ထန်လိုက်သွားသည်ကိုမြင်လိုက်ရပါသည်။

လျင်မြန်, *v.* same as လျင်; also applied to the mind.

လျင်မြန်ပေါ့ပါး, *v.* to be quick and active in motion; applied to human beings, bullocks, horses, etc., အလွှန်လျင်မြန်ပေါ့ပါးသည့်လူ။

လျင်လျား, *v.* same as လျင်။

လျစ်လျူ, *v.* to be in a neutral state of mind, undisturbed by passion, ဥပေက္ခာပြု, သည်အမှုတွင်ဘယ်ဘက်မှာမလိုက်ချင်ပါ၊သူလျစ်လျူနေပါသည်။

လျစ်လျူရှု, *v.* to wink at, to regard with indifference; မချစ်မမုန်း; to regard with equanimity, ဘာမှမပြောမဆို၊လျစ်လျူရှုနှင့်နေနိုင်ပါပေသည်။

လျည်, 1, *v.* to be smooth, pleasant, agreeable to the sight; *not used singly. Der.* အလျည်, စီလျည်။

လျည်ညွာလျှော်, *n.* a kind of tree, the tortuous *Hibiscus*, သင်ပန်း။

လျည်, 2 (*pron.* လျှည့်), *v.* to circumcise, cut round with a knife (*rare*).

လျည်းပါး (*pron.* လျှည့်း), *v.* to be connected with, familiar (*infreq.*).

လျပ်လျပ် (*usually pron.* လျှပ်လျှပ်), *adv.* wavingly, as a flag, လေတိုက်တိုင်းအလံတလျပ်လျပ်နှင့်နေသည်။

လျာ (*usually pron.* ရာ), *v.* to appropriate, to set apart for some purpose, ရန်, မြေကိုကျောင်းဆောက်ဘို့လျာထားသည်; to estimate in the mind, ချင့်တွက်; to have in view, to intend, similar to မှန်း, ခင်ဗျားထမင်းကျွေးမည်လို့ လျာထားသည်မှာ မလာလို့သူများ ကျွေးလိုက်ရသည်; hence အလျာ, and အလျာ; *see* ရာ။

လျား, 1, *v.* to be thin; *not used assertively. Der.* ပါးလျား။

လျား, 2, *v.* to be oblong; to be extended in time, ရှည်, ကာလလျား, သည်

ဘုရားကိုမည်သူတည်သည်ကိုကာလလျှားသောကြောင့်မသိရှိ. *Der.* အလျား။
လျော, *v. not used singly,* လိုက်လျော။
လျောပြွမ်း, *v.* to be on terms of intimacy; to be mixed together, commingled, လူချင်းလျောပြွမ်းနေကြလို့၊ဘယ်လူတို့စစ်သားမှန်းမသိဘူး, ပရိသတ်လျောပြွမ်းနေကြလို့၊အဘော်ကိုရှာမတွေ့နိုင်ပါ။
လျောက်, 1 (*pron.* ယောက်), *n.* a plate, the piece of timber which supports the ends of the rafters, a wall plate; *comp.* ထုပ်, a tie beam; ထုပ်, လျောက်, ဒိုင်း, မြှ။
လျောက်, 2, *v.* to accord with, be agreeable to; *not used singly. Der.* အလျောက်။
လျောက်ပတ်, *v.* to be meet, suitable, fit, proper, comely, အပြောအဆိုလျောက်ပတ်သည်, စာပေ အစီ အကုံး တယ်လျောက်ပတ်သည်, အနေ အထိုင်လျောက်ပတ်သည်, မိန်းမအဆင်းရူပကာယလျောက်ပတ်သည်။
လျောက်လျှား, *adv.* of one's own accord, ဘာသာ, မင်းကိုငါမပြောဆိုလိုပါ၊ လျောက်လျှားတဲ့နေချင်ရာနေတော့, I do not wish tó speak to you; live how and where you please; ခင်ဗျားလျောက်လျှားတဲ့, that is your own affair, sir.
လျောင်း, *v.* to recline, be recumbent, လဲလျောင်း။
လျောင်းစက်, *v.* same; appropriate to a Buddh or royalty, တဖန်ဦးခေါင်းမြို့မြိုတိုင်းမြို့ဖြိုးမှ၊ လက်ျာနံထောင်မှ၊ လက်ဝဲနံထောင်သို့ပြောင်းလဲ၍ လျောင်းစက်ပြန်လေ၏။
လျောင်းတော်ဦး, *n.* the porch of a palace, and of some other government buildings.
လျောင်းတော်မူ, လျောင်းတော်မူဟန်, *n.* a recumbent figure of a Buddh, လျောင်းတော်မူဟန်တဆူကိုပူဇော်ခဲ့ပါ။
လျော့, *v.* to be loose, lax; to be slack, as a rope, မတင်း, ကြိုးလျော့; လျော့ရိလျော့ရဲ. *adv.* loosely, as a garment, ထမိလျော့ရိလျော့ရဲဝတ်သည်; to be wanting, ခင်ဗျားရွှေတကျပ်မပြည့်ပါ၊တမူးလျော့သည်, ခင်ဗျားဆန်တတင်းမပြည့်ပါ၊တပြည်လျော့သည်; to subside, to fall, as the water of a river, မိုဃ်းကုန်ခါနီးလို့၊တဖြည်းဖြည်းရေလျော့သွားသည်; to abate, အဖျားလျော့သည်; to grow less, be diminished, ယုတ်; to subside, as an inflammatory swelling. *Der.* မေ့လျော့, ရှေလျော့, and လျော့။
လျော့ကျ, *v.* to sink, go down gradually.
လျော့ပါး, *v.* to grow less, အသက်အရွယ်ကြီးသောကြောင့်အားခွန်ဗလလျော့ပါးသည်; to be diminished, become few, သည်မြို့ရှေ့ကလောက်မစည်ကားဘူး၊တရွေ့ရွေ့လျော့ပါးကုန်ပြီ; ဆုတ်ယုတ်။
လျော့ပေါ့, *v.* to abate.
လျော့လျှည်း (*pron.* လျှည်း), လျော့လျှား, *v.* same as လျော့ပါး။

လျော်, 1, *v*, to suit, agree with, be proper, suitable, သင့်, တော်လျော်, ခင်ဘျားလူကြီးဖြစ်သည်နှင့်အညီလျော်အောင်ပြုပါတော့။

လျော်ကံ (*pron.* ဂံ), *v.* same, စကားပြောဘယ်လျော်ကံသည့်သူ, ပြောသည်အတိုင်းလျော်ကံလှပြီ, လျော်ကံသင့်မြတ်လှပြီ; လျော်ကံ is comparatively little used in ordinary colloquial, though of common occurrence in dramas.

လျော်ညီ, *v.* same, ယခုစည်းဝေးရာ၌၊သဘောတူသည်အတိုင်းလျော်ညီလှပြီ။

လျော်, 2, *v.* to forfeit, နှုတ်လွန်မှုကြောင့်ငွေတရာလျော်ရသည်။

လျော်ငွေ, လျော်ဒဏ်, လျော်ဖြစ်, *n.* a forfeit, fine, damages, အလျော်, လျော်ဒဏ်တပ်, လျော်ဖြစ်ငွေ။

လျော်, 3, *v.* to be sere and yellow, as a leaf, သစ်ရွက်လျော်သည်။

လွက်လွက်, *adv.* volubly; *see under* သွက်။

လွင်, 1, *n.* an unoccupied space beyond houses.

လွင်ကွက်, *n.* a glade.

လွင်တီးခေါင်, *n.* an extensive plain, a savanna.

လွင်တီးပြင်, လွင်ထီးထီး, *n.* same as လွင်ပြင်။

လွင်ပြင် (*pron.* ဗြင်), *n.* a level spot of ground, a plain free from trees, a campaign, ကွင်း။

လွင်ပြင်ထီးထီး, *n.* same as လွင်ပြင်။

လွင်ပြင်ဒလဟာ, *n.* a prairie.

လွင်လဟာ, *n.* an extensive waste.

လွင်, 2, *v.* to be glossy, shining, အရောင်လွင်, အရောင်လွင်သည့်ပဝါ, အရောင်လွင်သည့်ပုဆိုး; လွင်အောင်ပြု, to make glossy.

လွင်မှုန့်, *n.* a powder made from rice and applied to the face, လွင်မှုန့်လိမ်းသည်, ကသယ်မှုန့်, ဆန်ပုပ်မှုန့်, မျက်နှာချယ်။

လွင့်, *v.* to be blown away, လေတွေတိုက်လို့ပဝါလွင့်သွားသည်; to be driven out of its course by the violence of the wind, as a ship or boat, ပင်လယ်ထဲမှာလေမိလို့လွင့်သွားသည်; to be scattered and lost, dissipated, မိုဃ်းသားလွင့်သည်, ပြာလွင့်သည်, ဖွဲလွင့်သည်; to be faded, ပုဆိုးနေပူခံလို့အရောင်လွင့်ကုန်ပြီ. *Der.* လွှင့်။

လွင့်အောင်, *adv.* very, *an intensive,* to words of height, လွင့်အောင်မြင့်သည့်ပြာသာဒ်, or motion, လွင့်အောင်ပြေးသည့်မြင်း။

လွင့်စည် (*pron.* စညီ), *v.* to fly off scatteringly, as sparks or fine particles; to start and run with velocity, to dart, လွင့်စည်ပြေး။

လွင့်ပါး, *v.* same as လွင့်; ကျွန်တော်ထားသည့်စက္ကူဘယ်ကိုပျောတ်ပျက်လွင့်ပါးသွားသည်မသိ။

လွတ်, *v.* to be at liberty, free, unrestrained, အဆီးအတားမရှိ, လွတ်သည့်ငါးလည်းကြီးသည်တည့် (*colloq.*); to be exempt, ရောဂါဘယလွတ်ကင်း; to be free from, ငါ့ကျေးရွာနှင့်လွတ်အောင်မနေနိုင်ဘဲနှင့်၊ ငါ့ကိုပုန်ကန်စကား

ပြောသည်; to be disengaged, released, ကင်းကျွတ်; to be discharged, as a case, or as an accused, တရားခံလွှတ်သည်. *Der.* လွှတ်။

လွှတ်ငြိမ်း, *v.* to be released, freed, exempted, သည်နှစ်အခွန်တော်ငွေကိုလွှတ်ငြိမ်းချမ်းသာပါရအောင်၊အမိန့်ကယ်မသနားတော်မူပါ။

လွှတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်လက်မှတ်စာ, *n.* a revenue exemption ticket.

လွှတ်မြောက်, *v.* to escape, လွှတ်အောင်ပြေး။

လွှတ်လပ်, *v.* to be disengaged, အလုပ်အကိုင်လွှတ်လွှတ်လပ်လပ်တရက်တည်းမနေရဘူး; to be vacant, လွှတ်လပ်သည့်မြေမရှိသောကြောင့်၊အိမ်ဆောက်စရာမရှိ; to be empty, သည်အိုးမှာဘာမျှမရှိ၊ လွှတ်လပ်လျက်ဘဲရှိသေးသည်; also applied to women who are *enceinte*, သည်မိန်းမလွှတ်လွှတ်လပ်လပ်မထွက်ပါ၊ကိုယ်ဝန်ဆောင်နှင့်။

လွှတ်လွှတ်ရက်ရက်, *adv.* freely, without regret, ရက်ရက်စက်စက်, ရက်ရက်ရောရော, တွန့်တိုခြင်းမရှိလွှတ်လွှတ်ရက်ရက်လှူဒါန်းပေးကမ်းတတ်သည်။

လွှန်. 1, *n.* a kind of tree; the kernel of the fruit is considered a luxury, and was formerly presented to the Kings of Burma. In a year in which this tree bears much fruit, the Burmans expect a good rainfall.

လွှန်ဖို, *n.* the *Buchanania latifolia*, a tree common in the open and dry forests, growing to the height of thirty or forty feet, producing a purplish black fruit the size of a small cherry; *comp.* လင်းလွှန်း။

လွှန်, 2, *n.* a gimlet; *v.* to bore with a gimlet, လွှန်ပူနှင့်လွှန်, လွှန်ပူနှင့်ဖောက်။

လွှန်ပူ (*pron.* ဗူ), *n.* same, လွှန်ပူနှင့်လွှန်သည်, လွှန်ပူနှင့်လွှန်ဖောက်သည်။

လွှန်ပူကြီး, *n.* an auger.

လွှန်, 3, *n.* a rope drawn by contending parties to procure rain, လွှန်ကြိုး။

လွှန်ဆွဲ, *v.* to pull the said rope. "The inhabitants of the Burman empire, in times of drought are wont to assemble in great numbers with drums and a long cable. Dividing themselves into two parties, with a vast shouting and noise they drag the cable contrary, the one party endeavoring to get the better of the other." By doing this they suppose that the *nats* who have control over the rain (ပဇ္ဇုန်နတ်) are propitiated, and will cause rain to fall.

လွှန်ပွဲ, *n.* the festival of drawing the said rope, လွှန်ပွဲခံ။

လွှန်, 4. *v.* to take the precedence, on higher ground or advanced position, လူငယ်ဖြစ်လျက်နှင့်လူကြီးရှေ့သို့လွှန်သွားသည်; to excel, သူငယ်ချင်းနှစ်ယောက်စာပြိုင်တူသင်ကြရာ၊ငမြင့်မည်းထက်လွှန်၍တတ်သည်; to pass over, transgress, ကျူး, ကျော်, ရွာနှစ်ရွာအကြားမှာ နှစ်တောင်လွှန်သွားမှ ရောက်သည်; to be or go beyond, to exceed, အရွယ်လွှန်မှပညာသင်ခြင်း

ကြောင့်၊တတ်မြောက်ခြင်းငှါ၊မစွမ်းနိုင်ရှိချေသည်, သာ, ကျူး, ကဲ; လွန်အောင် ကောင်းသည်, လွန်အောင်ဆိုးသည်; to be in excess, to go too far, ခင်ဘျားပြောသည်မှာလွန်သည်, လွန်သွားမည်၊တယ်မလုပ်နှင့်; to go, or reach beyond, as sound, ကျွန်တော်မောင်းသာမညမြည်သည်မဟုတ်ပါ၊တောင်နှစ်လုံးကိုလွန်ကြားမြည်ပါသည်; to pass away, be gone, to die, သေလွန်; to have gone by, လွန်သွား, လွန်သည်မှာ၊လွန်ပါစေတော့, လွန်သောအရာလွန်ပါစေတော့, let by-gones be by-gones, လွန်ပြီးသည်ကိုတ၍ရနိုင်တော့မည်မဟုတ်, one will not be able to obtain that which is past by uttering expressions of regret; to lapse, as a period of time, ရက်လွန်, လလွန်, နှစ်လွန်. *Der.* လွန်း, လွှန်။

လွန်ကဲ, *v.* to be or go beyond, to exceed.

လွန်ကျူး, *v.* to go beyond, exceed, surpass, ဗေဒင်အရာ၊ ဗေဒင်ဆရာတိုင်းထက် လွန်ကျူးအောင်တတ်သည်; to transgress, တကြိမ်တခါ လွန်ကျူးပြစ်မှားသည်အချက်ကို၊စိတ်ကွက်တော်မမူပါနှင့်၊သည်းခံတော်မူပါ; to be in excess, more than proper, as wages, အလုပ်နှင့်တန်ရုံမက၊လွန်ကျူး၍အခပေးသည်။

လွန်ခဲ့သော, *a.* last, လွန်ခဲ့သောနှစ်, last year.

လွန်စွာ, လွန်မင်းစွာ, *adv.* exceedingly, ကာမဂုဏ်အရာမှာလွန်စွာလိုက်စားသည်; excellently; excessively, ကိုယ်နှင့်မတန်ရုံ၊လွန်စွာထောင်လွှားတတ်သောမာန်ကိုလည်းစွန့်ပြီလော; လွန်စွာတတ်သည်, လွန်စွာယည်ကျေးသည်။

လွန်ပြီးသော, *a.* bygone.

လွန်ပြေး, *v.* to outrun, ငစံကျော်ရှေ့သို့ကျွန်တော်က၊လွန်၍လိုက်ပြေးပါသည်။

လွန်မြောက်, *v.* to die, as a high dignitary of state, ကောဇာမင်းများနှင့်မင်းမှူးမတ်သေနာပတိစစ်သူကြီးတို့လွန်မြောက်ရှိရာ။

လွန်သွား, *v.* to go too far; to have gone beyond.

†လွန်မတံ, *n.* a kind of plant.

လွန့်, *v.* to twist to and fro, to writhe, wriggle, တံခွန်လေတိုက်တိုင်းလွန့်လွန့်နေသည်, မီးသတ်ော်နှင့် နောက်တွဲ သတ္တော် တပ်သည့်ကြိုး တလွန့် လွန့်နေသည်; to move as a serpent or worm, မြွေလွန့်သွားသည်; to turn over, roll about in bed, ကျွန်တော်နိုးတိုင်းခင်ဘျားလွန့်သံကိုကြားသည်။

လွန့်တက်, *v.* to dwell vexatiously on a subject in speaking, တိုတိုနှင့်ပြီးအောင်ပြောပါ၊စကားဆန်းရှည်အောင်လွန့်တက်မပြောပါနှင့်။

လွန့်လိမ်, *v.* to wriggle, writhe, တွန့်လိမ်သည်။

လွန်း, 1, *n.* a weaver's shuttle; *a.* marked with waving stripes, as a silk waistcloth, လွန်းပုဆိုး, a *puhso* of zigzag pattern, လွန်းထမိ။

လွန်းကျ, *a.* same, but denoting a richer fabric, လွန်းကျထမိ, လွန်းကျပုဆိုး။

လွန်းဆန် (*pron.* ဇန်), *n.* the spindle of the quill (ရက်ဖောက်), နားစောင့်လွန်းဆန်; the peg that secures the spindle in the shuttle.

လွန်းတုံး, *n.* the cross timber on which the keel of a boat is laid while building, လှေလွန်းတုံးတင်, လွန်းတုံးထိုး။
လွန်းသိး, *n.* same as လွန်းဆန်။
လွန်း, 2, *v.* to twist a strand, ကြိုးလွန်း; one kind of လိမ်. *Der.* အလွန်း။
လွန်းပေါင်းတင်, *v.* to twist several strands into one rope, to twine, လွန်းပေါင်းတင်၍ကျစ်သည်, သုံးလွန်းပေါင်းတင်၍ကျစ်သည့်ကြိုး။
လွန်း, 3 (from လွန်, to exceed), *verb. affix*, denoting excess, often preceded by လွန်, and followed by အားကြီး, ခင်ဗျားငွေကုန်လွန်လွန်းအားကြီးသည်, သည်သူလိမ္မာလွန်လွန်းအားကြီးသည်, this person is too clever; ကြောက်လွန်လွန်းလို့ ဆတ်ဆတ်တုန်နေရှာသည်, မုန်းလွန်လွန်းလို့ ကြည့်တောင်မကြည့်ချင်ဘူး; ဖျင်းလွန်းလို့ ဆုံးမလို့မရနိုင်ပါ။
လွန်း, 4, *v. an astrological term.*
လွန်းကြင်, *n.* a kind of bird, လွန်းကြင်ငှက်, ရွှေလွန်းကြင်ငှက်။
လွန်းကြင်လှေ (တော်), *n.* a royal boat shaped like the လွန်းကြင်။
လွမ်း, *v.* to regret the loss of, think of with sorrow; to yearn; လွမ်းဖျား, လွမ်းနာ, terms used in connection with lovelorn, absent lovers.
လွမ်းကျင်, *v.* same (*not used alone*).
လွမ်းချင်း, *n.* one kind of song, လွမ်းချင်းဆို။
လွမ်းဆွတ်, *v.* same as လွမ်း; *intensive*; မိန်းကလေးသူရည်းစားကိုလွမ်းဆွတ်သောကြောင့်တမှိုင်မှိုင်တတွေတွေနေသည်။
လွမ်းတ, *v.* to yearn after, and utter expressions of regret for the absence of one beloved, မိဘတို့ထံပြန်ချင်သည့်စိတ်ဇောနှင့်လွမ်းတလျက်ရှိပါသည်။
လွယ်, 1, *v.* to be easy, not difficult, မခက်, ဝတ္ထုတတ်စာများစာကြီးပေကြီးများထက်လွယ်သည်, မျက်ရည်လွယ်, same as ငိုလွယ်; to be yielding, compliant, easily influenced; said reproachfully of women; လွယ် *is often combined with other verbs*, ငိုလွယ်, ဆိုလွယ်, ပြောလွယ်, နားထောင်လွယ်, ဖြစ်လွယ်။
လွယ်ကူ, *v.* same, လွယ်ကူစွာရှာလို့ရသည်။
လွယ်လင့်တကူ, *adv.* easily, အလွယ်တကူ, အလိုရှိသည့်အခါလွယ်လင့်တကူရစေဘို့အပါးတွင်ထားသည်။
လွယ်, 2, *v.* to suspend from the shoulder, အိတ်လွယ်သည်, ထားလွယ်သည်, မြားတောင့်လွယ်သည်, သေနတ်လွယ်သည်; to carry (in the womb), ဝမ်းတွင်လွယ်၍သွားသောသားဖြစ်သည်။
လွယ်အိတ်, *n.* a wallet or bag suspended from the shoulder; လူလွယ်အိတ်, *a term of contempt, equivalent to* လူနောက်ဗိတ်ခွေး။
လွယ်ပိုး, *v.* to suspend from the head and carry on the back, as is the custom of Karens and Shans, နောက်လွယ်ပုံးလွယ်ပိုးသည်, သားငယ်ကိုအဝတ်နှင့်ပတ်၍လွယ်ပိုးလာသည်။

လွှလွှ, *adv.* shiningly; applied to words of whiteness, လွှလွှဖြူသောအဆင်းအရောင်ရှိသည့်ပန်း; ***not used in*** *colloquial.*

လွှေ, *v.* to be enough (*obs.*).

လွှေလွှေ. *adv.* satisfactorily, ကုန်လောက်သည်နှင့်။

လွှေလွှေရမ်းရမ်း, *adv.* abundantly; *see under* ရမ်းရမ်းလွှေလွှေ။

လွှေလွှေလောက်လောက်, *adv.* abundantly; *see under* လောက်လောက်။

လွေး, *v.* to feed one's self with the hand greedily; *comp.* လုပ်လွေး; လွေးစား, အလူးလူးအလဲလဲလွေးစားသည်, ပါးလုပ်ပါးပြည့် လွေးစားသည်, မြိန်ဘွယ်ရှက်ဘွယ်လွေးစားသည်။

လွဲ, *v.* to be out of the way, to vary from a certain course, လမ်းလွဲ. မတည့်; to be past the meridian, as the sun or a star, မွန်းလွဲ, ကြယ်လွဲ; to err, be wrong. မှား, အထင်လွဲ. အမိပ္ပါယ်လွဲ, အယူလွဲ; to contain errors, as a writing, စာလွဲ, မှား; hence အလွဲ, and တလွဲ, *adv.* out of the way, တလွဲလမ်းလိုက်သွားလို့နောက်ကျသည်; different from what ought to be, တလွဲကြီး, တလွဲချည်းတည်းဘဲစကားပြောသည်. *Der.* မွန်းလွဲ, လွဲ။

လွဲကမ်း, လွဲချွတ်, *v.* same, ခင်ဗျားပြောသည့်စကားတယ်လွဲကမ်းသည်, မူဟောင်းစာလွဲချွတ်သည်၊အသစ်ပြင်ရေးသည်။

လွဲတဲတဲ. *adv.* wrongly, erroneously, in a different manner from what ought to be.

လှ, 1, *v.* to be handsome, pretty, beautiful; hence မလှတမ; မလှမပ၊ှိ, *a euphemism occasionally substituted for* ကိုယ်ဝန်ရှိ, မပေါ့မပါးရှိ; မလှ, to be beyond the usual time, late, as အချိန်မလှ, အချိန်မလှ၍ဝုတန်းရွာကြေးထမ်းကြီးအိမ်တွင်အိပ်ပါသည်။

လှပ, *v.* same; *see the* parts; လှလှပပခင်းကျင်းထား, လှလှပပကျေး, လှလှပပရောက်လှာသည်, လှလှပပဝတ်ဆင်သည်။

လှပတင့်တယ် (*pron.* လှဗတင့်ဒယ်), လှပယဉ်ကျေး, *v.* to be handsome and comely, handsome and elegant, အဆင်းအရွယ်လှပတင့်တယ်သည်, လှပယဉ်ကျေးအောင်ဆေးသုတ်လိမ်းနိုင်သောပန်းချီဆရာဖြစ်ပါသည်။

လှ, 2, ***verb. affix,*** very, excessively, extremely, ကောင်းလှ, ဆိုးလှ. နာလှ, ပွေလှ; *often followed in colloquial by* ချေ *and* ကလား, နာလှချေကလား, များလှချေကလား, မြန်လှချေကလား, ဘဲ့နှယ်လဲ၊ ယခုဘဲ သွားသည်၊ ယခုဘဲပြန်လာသည်၊မြန်လှချေကလား; *also often followed in colloquial by* ချေ *and* ရဲ့ (၏); ဆိုးလှချေရဲ့, he is very wicked; နာလှချေရဲ့, it is extremely painful. In certain conbinations it is used to express the furthest limit as to number, quantity, extent, as "the utmost," "at the outside," ယခုငြရန်ကုန်မြို့သို့ လှေနှင့်သွားသည်မှာ၊ ခရီးတွင်လှပါလျှင်၊ စုနစ်ရက်နှင့်ရောက်မည်, သည်ပွဲမှာလူရှားလှပါလျှင်၊လူတထောင်ခန့်လောက်ရှိပါလိမ့်မည်။

လှင်တံ (*pron.* ဒန်), *n.* a rod or staff of authority; *comp.* နှင်တံ။

လှစ် (from လစ်), *v.* to open: *less than* ဖွင့်; အပေါက်ကိုလှစ်သည်, ထမင်းအိုးဖုံးလှစ်စမ်းပါ, တံခါးကိုလှစ်ဖွင့်စမ်းပါ။

လှစ်ပြ, *v.* to lay forth to view, ခင်ဘျားသေတ္တာကိုလှစ်ပြပါ; to expose the person, ပုဆိုးလှစ်ပြ။

လှည့်, 1 (from လည်) (*freq. pron.* လှဲ့), *v.* to go around a thing, အိမ်ကိုလှည့်သွား, မြို့ကိုလှည့်သွား; to turn round (*trans.*), ကွင်းကိုလှည့်, ဒိုးတိုင်ကိုလှည့်; to make revolve, စက်ကိုလည်အောင်လှည့်သည်; to turn from a forward direction, to make a circuit, ဝိုက်, လမ်းကိုလှည့်သွားသည်; to go about, ramble. လည်, လှည့်လည်, ပတ်; to court, woo, အပျိုလှည့်, လူပျိုလှည့်. *Der.* အလှည့်။

လှည့်စား (*pron.* ဖား), *v.* to lie to, deceive, mislead the mind, လှည့်စားတတ်သည့်လူ; *comp.* လိမ်။

လှည့်ပတ်, *v.* to go around, circle; to deceive, လှည့်စား; ဒေသစာရီလှည့်ပတ်တော်မူသည်, မြို့ကိုလှည့်ပတ်၍ကြည့်ရှုသည်။

လှည့်ဖြား, *v.* to beguile, လိမ်လည်လှည့်ဖြား၍စားတတ်သည်, လိမ်လည်လှည့်ဖြားပြောဆိုသည်; လှည့်စားသည်။

လှည့်လည်, *v.* to go from place to place.

လှည့်လည်လုယူ, *v.* to forage, plunder at large.

လှည့်, 2, *aux. affix*, used in giving commands, သည်ကိုလာလှည့်, come here.

လှည့်ကား, *verb. affix, continuative*, though, သော်လည်း (*infreq.*).

လှည်း, 1 (*freq. pron.* လှဲ), *n.* a cart, a vehicle with two wheels.

လှည်းအိမ်, *n.* the body of a cart.

လှည်းဦး, *n.* the front of a cart where the driver sits.

လှည်းဦးစွန်, *n.* the joined ends of the thills.

လှည်းဦးစွပ်, *n.* the leathern ring which secures the shaft of a cart to the yoke; *see* စည်းကုံး (*infreq.*).

လှည်းဦးပန်း, *n.* the carved work surmounting the ends of the thills, where they are fastened to the yoke.

လှည်းဦးပွတ် (*pron.* ဖွတ်), *n.* the strip of raw hide securing the လှည်းသန် and လှည်းထမ်းပိုး; above the လှည်းထမ်းပိုး is the လှည်းကျည်း, a piece of wood acting as a wedge, around which the strip of raw hide is wound.

လှည်းကုန်သည်, *n.* a trader who carries his merchandise in a cart.

လှည်းကြောင်း (*pron.* လှဲကြောင်း), *n.* a cart track; a rut.

လှည်းခင်တိတ်, *n.* a drag, truck, or similar vehicle.

လှည်းငှါး, *v.* to hire a cart; လှည်းခ, cartage.

လှည်းစည်းကုံး, *n.* the leathern ring which secures the shaft of a cart to the yoke, လှည်းဦးစွပ်။

လှည်းစပ်, *n.* an outer segment of a Burmese cart wheel; *comp.* လှည်းမ။

လှည်းစော, *n.* strips of bark inserted between the axle box of a cart wheel and the axletree, to lessen rotatory friction.

လှည်းစောထိုး, *v.* to insert such strips of bark (water being injected).

လှည်းစီး, *v.* to travel by cart.

လှည်းဆောင်ပန်း, *n.* the driver's box.

လှည်းတိုက်, *v.* to convey in a cart, to cart; လှည်းတိုက်စား, to gain a living by carting.

လှည်းထမ်းပိုး, *n.* a yoke for drawing a cart; လှည်းထမ်းပိုးကျည်း, the arms of a draught yoke, by which it is secured to the animal's neck.

လှည်းထုပ်, *n.* the crossbeam of the body of a cart.

လှည်းထောက် (*pron.* လှဲဒေါက်), *n.* a shaft support, often called ကုလားထောက်။

လှည်းထောင်, *v.* to set up in business as a proprietor of carts for hire, or as an ordinary cartman.

လှည်းပုံတောင်း (*pron.* ပဒေါင်း), *n.* the axle box of a cart.

လှည်းဘီး (*pron.* လှဲဗိန်း), *n.* a cart wheel, လှည်းဘီးဝန်း။

လှည်းဘီးကန့်, *n.* a spoke, ဘီးထောက်။

လှည်းဘုံတိုင်တိုင်, *n.* an ornamental finial (one of which is placed on either side of the driver's seat).

လှည်းမ, *n.* the middle piece of the three hewn planks in a Burmese cart wheel; *comp.* လှည်းစပ်။

လှည်းမှူး, *n.* the person placed in charge of a number of carts traveling in company.

လှည်းယည် (*pron.* ယဉ်), *n.* a light, traveling cart for carrying people.

လှည်းရုံတိုင်, *n.* one of the small pillars or posts forming the sides of a cart.

လှည်းလမ်း, *n.* a cart road.

လှည်းဝိုင်း, *n.* a circular encampment of carts.

လှည်းသန့်, *n.* the thill or shaft of a cart.

လှည်းသမား, *n.* a cartman.

လှည်း, 2, *see* လှဲ, *v.* to throw down from an erect posture.

လှည်း, 3 (*pron.* လှဲ), *v.* to sweep, အမှိုက်လှည်း, တံမြက်စည်းလှည်း; *also used fig.*, သည်လူများထားလျှင်မတော်ဘူး၊အကုန်လှည်းပစ်လိုက်မှတော်မည်။

လှည်းရုံ, *n.* a broom which consists of a long handle inserted in the back of a brush.

လှည်းစော (ပင်), *n.* a species of *Lagerstrœmia*. The wood, which is red, is used for building purposes, and for making boat paddles.

လှန်, *v.* to turn, as the water on ceasing to ebb; to turn back, throw back, beat back; to repeat, do again, တခါတည်းကိစ္စမချောသောကြောင့်၊နောက်ထပ်တကြိမ်လှန်ပြုရသည်; to do in return, ကျွန်ုပ်ကိုရိုက်လျှင်ရိုက်၊ရိုက်စားလှန်ရိုက်မည်, ကျွန်ုပ်ကိုကောင်းမွန်စွာကျွေးမွေးပြုစုပေသောကြောင့်၊ သူ့ကိုလည်းဤကဲ့သို့လှန်ပြုသင့်ပေသည်; to turn inside out, as the sleeves of a coat, အင်္ကျီလက်ကိုလှန်သည်; to turn up the legs of trousers, ပေါင်းဘီကိုလှန်, ပေါင်းဘီကိုပင့်; လှန်၍ထား, to put the upper side down or the inside out.

လှန်ပစ်, *v.* to cant, to pitch.

လှန်ပြန် (*pron.* မြန်), *v.* to do in return, do back again; commonly implying disrespectful conduct toward a superior; *comp.* ပြန်လှန်; မိဘတို့ဆုံးမသည့်စကားတကြိမ်တခါမျှလှန်ပြန်လို့မပြောဘူးပါ။

လှန်ပြန်အပြစ်တင်, *v.* to recriminate.

လှန်လှော, *v.* same as လှန်; to turn upside down, ထိုသူအိမ်မှာမသင်္ကာသောကြောင့်၊အိမ်တွင်းအိမ်ပြင်အကုန်လှန်လှော၍ရှာပါသည်။

လှန့် (from လန့်), *v.* to frighten, ခင်ဗျားကျွန်ုပ်ကိုမလှန့်ပါနှင့်, ကြက်များအိမ်ပေါ်သို့မတက်ရအောင်ဆီးလှန့်လိုက်ပါ။

လှန်း, *v.* to spread out, lay out in the sun, နေပူမှာလှန်းသည်, ငါးခြောက်လှန်းသည်, မိုးဆိုးစိုသည့်အဝတ်များကို၊ခြောက်သွေ့အောင်နေပူလှန်းလိုက်ပါ။

လှပ် (from လပ်), *v.* to uncover; to neglect, leave unperformed, ယခုနေ့စပါးပြီးအောင်မရိတ်ခဲ့ဘူး၊နက်ဖြန်ရိတ်ဘို့ရာလှပ်ထားသည်; to leave vacant, ခင်ဗျား ပွဲကြည့်လာမည် ပြောသောကြောင့်၊ နေရာလှပ်ထားသည်; to open, leave open, ပြတင်းပေါက်များကိုအကုန်လှပ်ထားလိုက်ပါ; in this sense လှပ် is considered more elegant than ဖွင့်။

လှမ်း, *v.* to reach out, stretch out (the hand), မီးခြစ်ဘူးကိုကျွန်တော်ဆီ (လက်) လှမ်းလိုက်ပါ, မတ်တတ်သေတ္တာအထက်ဆင့်ပေါ်မှာစာအုပ်လှမ်း၍ယူပေးစမ်းပါ; to step, put forth the foot either forward or backward, သေနတ်ရေးပြသည့်အခါရှေ့ကိုလှမ်းနောက်ကိုလှမ်းပြသည်; to look forward (to a distant object), ရှေ့ကိုလှမ်းကြည့်သည်; to aspire to, အထက်သို့လှမ်း၊ ဂုဏ်ရည်တူချင်းမကြိုဘူး, သည်သူ သေးသေးနုပ်နုပ်မကြိုတတ်၊ အထက်သို့သာလှမ်းကြိုသည်; to extend (the voice) toward, to call to, လှမ်း၍ခေါ်; ဟိုသွားသည့်လူကိုလှမ်းခေါ်လိုက်စမ်းပါ; applied to the reach of a missive or weapon, ဟိုဘက်ကမ်းကိုခင်ဗျားသေနတ်လှမ်းပါမည်လား, ရွာချင်းတယ်မဝေးကြပါ၊သေနတ်တလှမ်းလောက်သာဝေးပါသည်; သရက်ပင်ပေါ်မှာသရက်သီးကိုလှမ်းမှီသောကြောင့်၊လူအများဆွတ်စားကြသည်။

လှမ်းကမ်း, *v.* to anticipate, to do with reference to something ahead, ပွဲမရောက်မှီ စောစောကလှမ်းကမ်းလို့ ချက်ပြုတ်ကြော်လှော်နှင့်ရသည်, မြင်းပွဲမတိုင်မှီလှမ်းကမ်း၍စီးသားချနှင့်ရသည်; to extend (the voice) toward, to call to, ရှေ့သွားသည့်လူလှမ်းကမ်း၍ခေါ်လျှင်ကြားလောက်ပါသေး၏။

လှမ်းကြွ, *v.* to travel, as a Buddhist priest.
လှမ်းထိုးသွား, *v.* to amble, pace, ဆင်ရုံသွား။
လှမ်းပြ, *v.* to hold forth, present to view.
လှယ်, *v.* to empty (the contents of one vessel into another), အိုးထဲက ရေကို စည်ထဲကို လှယ်ထည့်သည်, သေတ္တာထဲကပုဆိုးကို ဖာထဲသို့ လှယ်ထည့်သည်; one kind of ချေး, to borrow, with the idea that the borrower will, if afterwards required, return the favor to the lender, ကျွန်တော်ကို ငွေနှစ်ဆယ်လောက် လှယ်နှင့်ပါ၊ မကြာခင်ပြန်ပေးပါမည်, အချင်းချင်းလက်လှယ်၍သုံးစားကြသည်; ငွေလှယ်စားချေး, to lend money without interest.
လှယ်ဖယ်, *v.* same; to exchange, ထပ်, လဲလှယ်, လှယ်ဖယ်သုံး, ကျွန်တော်မှာရွှေဒင်္ဂါးသာရှိသောကြောင့်၊ငွေနှင့်လှယ်ဖယ်သုံးရသည်, ခင်ဗျားအင်္ကျီ ကျွန်တော်အင်္ကျီနှင့်လှယ်ဖယ်ဝတ်ကြစို့။
လှံ, *n.* a spear.
လှံကန်, *n.* a stick used for driving animals, a horsewhip, နှင်တံ။
လှံကိုင်, *n.* a lancer, လှံကိုင်သူရဲ။
လှံစွပ် (*pron.* ဆွပ်), *n.* a bayonet.
လှံစွပ်သေနတ်, *n.* a musket with a bayonet attached.
လှံတံ, *n.* a rod or staff of authority, လှင်တံ။
လှံထိုး, *v.* to thrust at with a spear, လှံနှင့်ထိုး, လှံထိုးစစ်သည်, လှံထိုးသမား။
လှံမ, *n.* a large spear.
လှံသည် (*pron.* ယည်), *n.* a dart, လှန်တို။
လှံရိုး, *n.* the handle of a spear.
လှာ, *see under* လာ; *sometimes euphonic*, ရောက်လှာသည်,အယ်သောအခါရောက်လှာသလဲ, ကျွန်တော်သားခင်ဗျားအိမ်မရောက်လှာဘူးလား။
လှိမ့် (from လိမ့်), *v.* to roll over and over (*trans.*), ဗလီလုံးလှိမ့်ကစားသည်, တောင်ပေါ်ကကျောက်လုံးကိုလှိမ့်ချသည်။
လှိမ့်လှန်, *v.* to roll away.
လှို, *v.* to be diminutive, smaller than common, ကျစ်, ညှက်, သည်အရပ်မှာမြေကျပ်သောကြောင့်၊သစ်ပင်များတယ်လှိုသည်, သည်မိန်းမအတန်လှိုသည်။
လှိုကင်, *v.* same, မိုးဃ်းခေါင်လို့ သစ်သီးဝလ်လှိုကင်သည်, ခင်ဗျားသားသွီးများအလွန်ထွားကျိုင်းသည်၊ကျွန်တော်သားသွီးလှိုကင်ကြသည်။
လှိုလှောင်း, *v.* same (*infreq.*).
လှီး, *v.* to cut with a sliding motion, to cut a slice, as distinguished from ခုတ်, to chop, ထားနှင့်လှီးသည်; ထားလှီးဆေး, cut tobacco.
လှီးချွတ်, *v.* same as လှီး။
လှီးဖြတ်, *v.* to carve, as meat at table.
လှုပ်, *v.* to stir, move (*intrans.*), to have animal action; to work, as a machine; to shake (*trans.* and *intrans.*), စာရေးခုံလှုပ်သောကြောင့်၊

လက်ရေးမကောင်းလှပါ, ကျွန်တော်ပခုံးလှုပ်နိုးသည်; hence တလှုပ်လှုပ်, *adv.* busily, with the hands and fingers in constant motion, **ခြေလှုပ်လှုပ် လက်လှုပ်လှုပ်နှင့်ရှုခြေမှဲ့သည်။**

လှုပ်ကုလားထိုင်, *n.* a rocking chair.

လှုပ်ပုခက်, *n.* a cradle.

လှုပ်ရှက်, *v.* to move gently (*intrans.*), **လှုပ်ရှက်ခတ်။**

လှုပ်ရှား (from ရှား, to move), *v.* same as လှုပ် (*intrans.*), frequently with the additional idea of change of place; to be agitated, မငြိမ်မသက်ဖြစ်သည်, စပါးဆန်ရေရှားပါးသောကြောင့်တိုင်းပြည်လှုပ်ရှားသည်; to agitate, annoy, trouble, molest.

လှုပ်လီးလှုပ်လက်, *adv.* same as တလှုပ်လှုပ်; *see under* လှုပ်။

လှုပ်လှက်, *v.* to move gently, လှုပ်ရှက်။

လှုမ်, *n.* a species of mint plant, ပင်စိမ်း။

လှုံ, *v.* to warm one's self by a fire, မီးလှုံ; to warm one's self in the sun, နေစာလှုံ; to derive heat from, as a chicken from its mother, ကြက်ကလေးများအမိရင်ငွေ့ကိုလှုံ၍ကြီးရသည်; to adhere to, take refuge in, ခိုလှုံ, ကိုယ်တော်အရှင်ဘုန်းရိပ်ကိုခိုလှုံ၍ရောက်ပါသည်။

လှုံ့, *v.* to heat again, warm over; implying that the object was once hot; *comp.* နှိုး; to remind, re-excite.

လှူ, *v.* to give for a religious purpose, or to a religious character, to make an offering, ဘုရားကိုလှူ, သင်္ဃာတော်ကိုလှူ, ကျောင်းကိုလှူ, စရပ်ကိုလှူသည်. *Der.* အလှူ။

လှူဒါန်း, *v.* same, လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းနှင့်အလွန်ဝါသနာပါသည့်လူ။

လှေ, *n.* a boat; ခတ်လှေ, a rowboat; လှော်လှေ, a paddle boat.

လှေကြုံ, *n.* a boat one happens to meet (going where one wishes to go), a chance boat, သင်္ဘောမရှိသောကြောင့်လှေကြုံစီးလိုက်ခဲ့ရသည်။

လှေဆိပ်, *n.* a landing place for boats.

လှေတက်, *n.* a collective term for boats, oars, tackle, etc., **လှေတက်မရှိ လို့သွားဘို့ခက်ပါသည်။**

လှေထိုး, *v.* to propel a boat with a pole; **လှေထိုးဝါး, လှေထိုးသမား, လှေထိုးသား, လှေထိုးတက်ခတ်။**

လှေနှိုက်, *n.* a boat thief, so called from this class of thieves thrusting their hands into boats and snatching property; *v.* to purloin property in such a manner; *comp.* တံချူ, တံချူနှင့်လှမ်းယူသည်။

လှေပြိုင်, *v.* to race, as boats.

လှေပွဲ, *n.* a regatta; လှေပွဲခံ, to hold a regatta.

လှေမကျ (*pron.* လှေ့မကျ), *v.* to sink (as a loaded boat) so that the water is level with the washboad.

လှေလောင်း, *v.* to race, as two boats for a wager.

လှေသား, *n.* a boatman, one of a boat's crew.

လှေသူကြီး, *n.* a boat owner; also called လှေဗိုး, which is not so polite.

†လှေကား, 1 (*pron.* ဂါး), *n.* a set of steps, stairs; a ladder; ကြောင်လိမ်လှေကား, a winding or spiral staircase.

လှေကားဦး, *n.* the head of a flight of stairs.

လှေကားဦးတိုက်, *n.* stairs descending directly in front and at the end of the house (of a man of distinction), which may be used only by privileged persons; *comp.* လှေကားလှဲ။

လှေကားခုံ, *n.* that which supports the foot of a flight of stairs.

လှေကားထစ်, *n.* one step in a flight of stairs; a round, a rundle, a rung.

လှေကားထောင်, *v.* to place a ladder in position.

လှေကားပေါင်, *n.* the side of a flight of stairs.

လှေကားရင်း, *n.* the foot of a flight of stairs.

လှေကားရှင်, *n.* a ladder.

လှေကားလှဲ, *n.* stairs that do not descend directly in front, but are turned to descend by the side of the house.

လှေကားသေ, *n.* a flight of stairs.

လှေကား, 2, *n.* the *Bauhinia*, မဟာလှေကား, မျောက်လှေကား။

လှေ့ (from လေ့), *v.* to winnow, စပါးလှေ့။

လှေး, *v.* to be very small, diminutive, မွှား. *Der.* အလှေး။

လှဲ (from လဲ), *v.* to throw down from an erect posture, တိုင်လှဲ, ရွက်တိုင်လှဲ, သစ်ပင်လှဲ; အလံလှဲ, to strike, as the colors when an army is defeated; to overset, turn or throw from a basis or foundation; to throw, as a wrestler, မြေကြီးကိုကျောကျအောင်နပန်းကိုင်၍လှဲသည်; တုံးလုံးလှဲအိပ်, to lie at full length.

လှဲချ, *v.* to throw down, cast down.

လှောက်, *v.* to put a small quantity into a larger, စွက်သည်, ရေအိုးမှာရေနည်းသေးသည်၊ပြည့်အောင်လှောက်လိုက်ပါ, ဟင်းရည်နည်းလို့ရေလှောက်စားသည် (*rarely used*).

လှောက်ပံ့, *v.* to aid, ထောက်ပံ့။

လှောင်, 1, *v.* to put into and shut up, as goods in a chest, သေတ္တာထဲမှာအထည်အလိပ်များကိုလှောင်ထားသည်; or in a building, စပါးလှောင်, ဆီလှောင်; or animals in an enclosure, နွားဝက်များကိုခြံနှင့်လှောင်ထားသည်, ငှက်ကိုအိမ်နှင့်လှောင်ထားသည်; or men in prison, အချုပ်ထောင်မှာလှောင်ထားသည်; to be close, stuffy, as a room, အိုက်လိုက်သည်မှာလှောင်နေသည်, သည်အခန်းကလေးလှောင်၍နေသည်၊လေမဝင်နိုင်။

လှောင်, 2, *v.* to be rude, saucy, impertinent, to banter, ဆော့, တယ်လှောင်တတ်ပြောင်တတ်သည့်လူ, လူထဲမှာမလှောင်ပါနှင့်။

လှောင်း, 1, *v.* to line, place along inside, as loose paper inside a chest, သေတ္တာကိုစက္ကူလှောင်း၍ ဆေးလိပ်ထည့်သည်, စည့်ကိုဖက်လှောင်းပြီးကာလ ငါးပိကိုထည့်သွင်းသည်, တောင်းကိုဖက်လှောင်း၍ဆားကိုထည့်သွင်းသည်။

လှောင်း, 2, *v.* to be diffusive, as scent, whether pleasant or unpleasant, or as a swarm of flies, mosquitoes, etc.; *used adverbially* (*rare in colloq.*).

လှော်, *v.* to stir backward and forward, as in parching peas, ပဲလှော်, စပါးလှော်; to paddle a canoe, လှေလှော်; လက်လှော်ကလေး, a small canoe.

လှော်ကား, *n.* a boat of state with a high, ornamented stern.

လှော်တက် (*pron.* ခတ်), *n.* a boat paddle.

လှော်လောင်း, *n.* a racing canoe, လှော်လှေ။

လှော်သစ်, *v.* to be fresh or newly polished, as gold by hot sand, လှော်သစ်ဦးသစ်သောရွှေ; *comp.* ဦးသစ်။

လှိုက်, *v.* to be thrown up or out, leaving a concavity in the centre; to swell up, lie loose, as grain in a measure, not shaken down; to throw up or out, as in scooping an excavation, လှိုက်တူး; *comp.* ခလိုင်; to feel uneasy, distressed, in body or mind, ဝမ်းနည်းလို့အသည်းထဲကလှိုက်လာသည်။

လှိုက်ဆူ, လှိုက်လှည်း, *v.* to feel uneasy, distressed in body or mind, ဆူလှိုက်, ကျွန်တော်သားကလေးသေဆုံးသည်မှာမျက်ရည်မဆည်နိုင်အောင်၊လှိုက်ဆူပူပန်ခြင်းခံရသည်, ဝမ်းနည်းလွန်းလို့၊လှိုက်လှိုက်ဆူဆူဖြစ်နေသည်။

လှိုင်, 1, *v.* to excavate; *n.* a niche in a pagoda, or in the side of a brick or stone wall.

လှိုင်ခေါင်း, လှိုင်မုတ်ကူး, *n.* same; ဥမင်လှိုင်ခေါင်းတူး, to make a tunnel.

လှိုင်သံ, *n.* an echo from an arched roof, လှိုင်သံနှင့်စကားပြောသည်။

လှိုင်, 2, *v.* to be numerous, abundant, ပေါများ; applied to fruit trees, ကနစိုးသီးလှိုင်, ဒူးရည်းသီးလှိုင်, ထန်းလှိုင်သည်; frequently applied to the diffusion of pleasant odors, ပျံ့; also applied to fish, သိတင်းကျွတ်လကျမကြီးဆွဲလို့ငါးလှိုင်သည်။

လှိုင်း, 1, *n.* a wave or billow, လှိုင်းတံပိုး; လှိုင်းကြီးရာပါရပါသည်, as in the way of being compelled to do anything, ***nolens volens.***

လှိုင်းအိ, *n.* the swell of the sea, လှိုင်းအိရှိကြောက်စရာမရှိ။

လှိုင်းအိကွေး, *n.* a scallop, curve in an edge.

လှိုင်းအိထ, *v.* to swell, as the sea, ရေနက်လို့လှိုင်းအိကြီးထ; to fluctuate.

လှိုင်းကြက်ခွပ်, *n.* a cross sea.

လှိုင်းကြက်ခွပ်ထ, *v.* to meet, as cross seas; to be ruffled, as the surface of water.

လှိုင်းကြီး, လှိုင်းလေကြီး, *v.* to be rough and tempestuous, as the sea.
လှိုင်းစီး, *v.* to ride the waves, as a boat or ship, in contradistinction to စင်းလုံးခံ, to lie like a log in the water; လှိုင်းကျော်။
လှိုင်းခေါင်းဖြူ, *n.* a white-crested wave.
လှိုင်းချုပ်, *n.* a wave compressed by the shore.
လှိုင်းစိပ်, *n.* a short, choppy sea.
လှိုင်းတံပိုး, *n.* a wave; လှိုင်းတံပိုးကြား, the trough of the sea.
လှိုင်းတောက်, *v.* to be affected with nausea, owing to the pitching or rolling of a boat or ship, to be seasick.
လှိုင်းထ, *v.* to rise, as a wave or billow.
လှိုင်းပုတ်, *v.* to dash, strike against, as a wave.
လှိုင်းဖျက်, *n.* a small, curling wave, a ripple, လှိုင်းဖျက်ကလေးထ။
လှိုင်း (ပြော), *v.* to speak in a bombastic, boastful manner, ပြောသည့်အခါအခင်မတန်လှိုင်းပြောသည်။ပြုသည့်အခါဘာမျှမဟုတ်ဘူး။
လှိုင်းမိ, *v.* to be caught in a sea, or in rough water on a river, မြစ်လယ်မှာလှိုင်းမိလို့လှေနစ်သွားသည်။
လှိုင်းမူး, *v.* to feel dizzy, to be seasick, လှိုင်းတောက်။
လှိုင်းရိုက်, *v.* to dash against, as waves.
လှိုင်းလေငြိမ်, *v.* to be calm, as the sea, လှိုင်းလေငြိမ်သက်, လှိုင်းလေသင့်သည့်အခါ, when the weather is favorable.
လှိုင်းဝင်, *v.* to take in water (as a boat or ship) from a wave, to ship a sea.
လှိုင်းသံ, *n.* the roar of the waves.
လှိုင်း, **2,** *v.* to bind into a bundle or sheaf, စည်းနှောင်; *n.* a sheaf, ကောက်လှိုင်း. *Der.* အလှိုင်းကြီး။
လျှင်, **1,** *v.* to be before, beforehand (*obs.*), တင်လျှင်; hence အလျှင်။
လျှင်, **2,** *verb. affix continuative; see Gram. sec.* 109; *denoting first, the completion of an action or state of being prior to another,* as သွားလျှင်သေသည်, having gone he died; *second, supposition or conditionality,* as သွားလျှင်သေမည်, if he goes he will die; တောင်းလျှင်ရလိမ့်မည်, if he asks he will receive; *adv. distributive; see Gram. sec.* 126, 8, as တလလျှင်တတင်း, a basket a month; *sometimes definitive or emphatic; euphonic,* as အလွန်လျှင်, သာလျှင်, ပင်လျှင်, etc.
လျှပ်, **1** (*freq. pron.* ရှပ်), *n.* lightning.
လျှပ်စစ်, လျှပ်စစ်နွယ်, *n.* same.
လျှပ်စစ်ဓါး, *n.* electric fluid; လျှပ်စစ်ဓါးသွင်း, to electrify.
လျှပ်ပြက်, လျှပ်စစ်ပြက်, *v.* to lighten.
လျှပ်ပြက်သောအလျှံ, *n.* a flash of lightning.

လျှပ်, 2 (*pron.* ရှပ်), *v.* to be very thin, flimsy; ***used adverbially***, တယ်ပါးသည်လူ၊လျှပ်လျှပ်ကလေးတဲ, တယ်ပါးသည်ဖိတ်၊လျှပ်လျှပ်ကလေးတဲ; to be light, quick, rapid, လမ်းမှာဖင့်စားမနေလေနှင့်၊ လျှပ်လျှပ်ပါအောင်သွား; to glitter, coruscate, အရောင်လျှပ်; to be light, vain, unsteady, wanton, ဆင်ခြင်မရှိ; to perform work in a superficial, perfunctory manner, အလုပ်အကိုင်လျှပ်သည့်လူ။

လျှပ်ပလာမ, *n.* a wanton woman; *used appellatively.*

လျှပ်ပေါ်, *v.* to be light, vain, unsteady, wanton, လော်မာ, လော်လည်, သေ့သွမ်း, လျှပ်ပေါ်လော်မာ, လျှပ်ပေါ်လော်လည်တတ်၏။

လျှပ်, 3, *v.* to extort money under a false pretence, အမှုမရှိဘဲနှင့်သက်သက်မဲ့ယူသည့်လူ; လူလျှပ်, one who thus extorts money.

လျှပ်စား, လျှပ်ဖြတ်, *v.* same. မဟုတ်မလျှားအကြောင်းမဲ့လျှပ်စားမနေပါနှင့်, သူများအပေါ်ခွဲသည်လိုချည်းတဲလျှပ်ဖြတ်ယူသည့်လူ။

လျှမ်း, *v.* to be brimming full. ပြည့်လျှမ်း, ရေပြည့်လျှမ်းသောမြစ်ကမ်း, ရေပြည့်လျှမ်းသောအိုးကဲ့သို့မတုန်လှုပ်သောဆင်ခြင်ရှိသည်; applied to flame, မီးရောင်လျှမ်းလျှမ်းတက်အရောင်ထွက်သည်, and to verbose, bombastic language, မသိဘဲနှင့်လျှမ်းဖြမ်းမပြောပါနှင့်; applied to inconsecutive, rambling discourse. စကားပြောလျှမ်း; also to superior mental capacity, as လျှမ်းလျှမ်းတက်အောင်ဉာဏ်ကောင်းသည်. to have a brilliant intellect; hence တလျှမ်းလျှမ်း (အရောင်ထွက်), *adv.* brilliantly, glitteringly.

လျှံ (*pron.* ရှံ), *v.* to run over, as water, ရေအိုးထဲကရေလျှံကျသည်; to overflow its bank, as a river. မြစ်ရေကမ်းကိုလျှံတက်သည်; to run over, as brightness, to be brilliant, အရောင်လျှံ။

လျှာ (*freq. written and pron.* ရှာ), *n.* the tongue.

လျှာခင် (*pron.* ရှာခင်), *n.* the uvula; the palate.

လျှာခင်သံ, *n.* a palatal (sound), လျှာခင်သံအက္ခရာ, a palatal letter.

လျှာခိုင်, *v.* to have a stiffness of the tongue, so as not to be able to speak, လျှာခိုင်လို့စကားပြီအောင်မပြောနိုင်; to be tongue-tied.

လျှာစက်, *n.* the faculty of speaking with authority, အာစက်, အာစက်လျှာစက်ကောင်းသောကြောင့်၊သူများရိုသေသည်။

လျှာထိပ် (*pron.* ဒိပ်), *n.* the tip of the tongue, လျှာဖျား။

လျှာထုတ်, *v.* to put out or show one's tongue, လျှာထုတ်ပြ, မြွေလျှာတလစ်လစ်ထုတ်သည်။

လျှာထူ, *v.* to be thick-tongued, not able to speak clearly and accurately.

လျှာထိုးစပ်, *v.* to match (boards) in carpentry, သေတ္တာကိုလျှာထိုးစပ်။

လျှာထိုးရန်အကြောင်း, *n.* a groove.

လျှာနာ, *n.* soreness of the tongue; လျှာနာခွါနာ, the foot and mouth disease (in cattle).

လျှာနာဆေး, *n.* medicine for a sore tongue.
လျှာပါး, *v.* to be thin-tongued, loquacious, လျှာပါးလို့စကားသွက်သည်။
လျှာပွတ်ဆေး (*pron.* ဖွတ်), *n.* medicine to rub on the tongue.
လျှာဖျား, *n.* the tip of the tongue, လျှာထိပ်, လျှာဖျားသံနှင့်စကားပြော. The Burmese often say when momentarily forgetting anything, လျှာဖျားတွင်မေ့သွားသည်။
လျှာရင်း, *n.* the root of the tongue, လျှာရင်းသံနှင့်စကားပြော။
လျှာလည် (*pron.* လယ်), *v.* to be accurate and fluent in pronunciation, အလွန်လျှာလည်သည့်လူ, စာဘတ်တယ်လျှာလည်သည့်လူ; to have an acquired taste for an article of food or drink, which was at first disagreeable, အစကဒူးရည်းသီးကိုမသာတည်၊ယခုမှာလျှာလည်လို့စားနိုင်ပြီ။
လျှော (*pron.* ရှော), *v.* to slide down, သစ်ပင်ပေါ်ကလျှောကျသည်, ထန်းလျှောလို့သေသည်။
လျှောခနဲ, *adv.* rustlingly, ဘာမှန်းမသိပါ၊လျှောခနဲကြားလိုက်ထာဘဲ (*colloq.*), လျှောခနဲမြွေထွက်ပြေးသည်။
လျှောဖဲ, *n.* one kind of satin.
လျှောမွေး, *n.* an abortion (*rude*), လျှောမွေးလောင်း, သူငယ်အလောင်း။
လျှောမွေးဖြစ်, *v.* to be still born.
လျှောလျှော, *adv.* slopingly, မြေကြီးတဘက်လျှောလျှောနိမ့်သည်; rustlingly, မြွေလျှောလျှောလျှောလျှောနှင့်ပြေးသည်။
လျှောက် (*freq. pron.* ရှောက်), *v.* to address a superior.
လျှောက်ချက်, *n.* an address, the substance of an address to a superior.
လျှောက်စာ, လျှောက်လွှာ (*more common*), *n.* a written petition; လျှောက်လွှာတင်, လျှောက်လွှာသွင်း, to present a petition.
လျှောက်တင်, *v.* same as လျှောက်, လျှောက်လွှာတင်, လျှောက်လွှာသွင်း; honorific and applicable to kings; *comp.* သံတော်ဦးတင်။
လျှောက်ထား, *v.* same as လျှောက်။
လျှောက်ထားချက်, *n.* a respectful address.
လျှောက်လဲ, လျှောက်ထားလဲဆို, *v.* to address (a superior) by turns, to plead alternately before a court, ကျွန်တော်မျိုး စကားကျန်သောကြောင့်၊ လျှောက်လဲလိုပါသေးသည်။
လျှောက်လွှာ, *n.* an application, လျှောက်ချက်။
လျှောက်သူ, *n.* an applicant, အခွင့်တောင်းသူ, လျှောက်ထားသူ။
လျှော့ (*commonly pron.* ရှော့), *v.* to loosen, make lax; to lessen, diminish, abate (*trans.*); ကြိုးကိုလျှော့လိုက်ပါ ; မိမိပြုသောအမှုအပြီးသို့မရောက်မှီလျှော့လို့မတော်ဘူး; to reduce the price, အသိုးကိုလျှော့သည်။
လျှော့ပေး, *v.* to yield, give up the point in dispute; to discount; to slacken, as a rope; to pay out, as a fishing line or a cable; အလွန်

မာသည့်လှူ၊တဆိတ်မျှလျှော့မပေးဘူး; ကြိုးလျှော့ပေးသည်, ငါးစာငါးတပ်ခဲ့ပြီး၊ ငါးများကြီးကိုလျှော့ပေးလိုက်။

လျှော့၍ဝန်ခံ, *v.* to concede, yield a point, လျှော့၍နေရာပေးသည်။

လျှော်, 1, *n.* a kind of tree; the fibrous inner bark of the said tree, and of some other trees and plants, as ဂုံ, ပိုက်ဆန်။

လျှော်ကြိုး, *n.* a rope made of the bark of the လျှော်ပင်။

လျှော်တေ, *n.* the bark of the လျှော်ပင် beaten, dressed, and made into coarse cloth, worn by ascetics (ရသေ့).

လျှော်နီ, *n.* the *Sterculia remosa*; a variety of လျှော် bark.

လျှော်ဖြူ, *n.* the *Sterculia versicolor*; another variety of လျှော် bark.

လျှော်မျှင်, *n.* a strip of bark from the လျှော်ပင်။

လျှော်ဝါ, *n.* the *Sterculia ornata*.

လျှော်, 2, *v.* to wash (clothes or the hair), အဝတ်ကိုလျှော်, ခေါင်းကိုလျှော်; *comp.* ဆေး, ဖွပ်။

လွှို့. 1 (*pron.* နှို့), *n.* a medicine or charm to secure favor, of which there are three kinds, ရာဇလွှို့, that which has influence with kings; ဣတ္ထိလွှို့ (မိယလွှို့), that which has influence with women; and သဗ္ဗလွှို့, that which is of general efficacy.

လွှို့. 2 (*pron.* နှို့), *v.* to thrust through, as a bar through the hole of a post, ထုပ်ချောက်လွှို့, ရက်မလွှို့, or thread through the eye of a needle, အပ်နဖါးလွှို့; to bolt, တံခါးကျင်လွှို့; *comp.* ထိုး, and သီ; hence တံလွှို့။

လွှို့ရိုး, *n.* the channel of a small stream in level ground (occasionally dry). လွှို့တန်း; *see* ရိုး။

လွှို့, *v.* to do secretly under a guise, အကြောကိုလွှို့။

လွှို့ကတ်, *v.* to be indirect, covert (in language); to conceal one's self, မျက်နှာကိုမမြင်အောင်သူများအကြားကလွှို့ကတ်ပြီးထိုင်နေသည်။

လွှို့ဝှက်, *v.* same as လွှို့; to conceal one's character, to be hypocritical; လွှို့ဝှက်သော, *a.* clandestine.

လွှိုး, *v.* to stoop and enter, ငုံ့၍ဝင်, အိမ်အောက်ကိုလွှိုး။

လွှ, *n.* a saw; တိုက်လွှ, a pit saw; အကောက်လွှ, a scroll saw; ဗိုင်းလွှ, a saw-set in a rectangular frame; မြောက်မြီးလွှ, a keyhole saw; ထိုးလွှ, a handsaw; ဖြတ်လွှ, a crosscut saw; စက်လွှ, a circular saw.

လွှခ, *n.* the hire of a saw; wages for sawing.

လွှစက် (*pron.* ဇက်), *n.* a steam sawmill.

လွှစင် (*pron.* ဇင်), *n.* a frame for sawing timber; a saw pit.

လွှစာ (*pron.* ဇာ), *n.* sawdust.

လွှစာတုံး, *n.* a log for sawing; a teak log, longer than the ဇလီ, and shorter than the ထုကြီး; it must be at least four cubits in girth,

and not less than eight cubits in length. It is usually twelve, or at most fifteen cubits in length, and is called simply လွှ၊

လွှစာမှုန့်, *n.* sawdust, လွှစာ။

လွှစား, *v.* to cut, as a saw, လွှကောင်းကောင်းစားသည်။

လွှသွယ်, *n.* a tooth of a saw.

လွှဆိုင်း, *n.* a pair of sawyers.

လွှဆွဲ, လွှတိုက်, *v.* to saw.

လွှတွင်း, *n.* a saw pit, လွှစင်။

လွှထောင် (*pron.* ဒေါင်), *n.* the proprietor of a saw mill.

လွှပတ်, *v.* to saw out of line, to saw crookedly.

လွှဖယ်, *n.* a saw-set.

လွှသမား, *n.* a sawyer.

လွှသွား, *n.* the point of the tooth of a saw.

လွှသွားကြွေ, *v.* to have one or more of the points of the teeth broken off.

လွှင့် (from လွင့်), *v.* to blow away, ခေါင်းပေါင်းကိုလေလွှင့်သွားသည်; to dissipate; to throw away, အဝတ်စုတ်များကိုလွှင့်ပစ်လိုက်ပါ; to disseminate, as news, to publish, သိတင်းလွှင့်သည်, ကျွန်တော်မန္တလေးမြို့သို့သွားသည့်အခါ၊ကျွန်တော်ကိုမကောင်းသတင်းချည်းလွှင့်နေလို့ကြားရသည်, at the time of my going to Mandalay, I hear that you were circulating nothing but evil reports about me; to sail, to go on the sea, သဘော်ာစီးလျှက်သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသို့ရွှေရှုလွှင့်လေ၏။

လွှတ် (တော်), 1, *n.* the building occupied by the King's Supreme Court, the Council Hall of the Ministers of State; the Supreme Court of Judicature (at Rangoon); အင်္ဂလိပ်လူကြီးမင်းတို့လွှတ်တော်, the British Parliament (133).

လွှတ်တော်မင်းကြီး, *n.* formerly one of the four *mingyis* of the *Hluttaw*. U. B.; in L. B., a Judge of the Supreme Court of Judicature, or Special Court (in Rangoon), the Judicial Commissioner.

လွှတ်, 2 (from လွတ်), *v.* to free, release, နွားကိုခြံထဲကလွှတ်လိုက်ပါ; to emancipate, ချွတ်, ကျွန်အဖြစ်ကစာရင်းဖျက်၍လွှတ်လိုက်သည်; to send, ခင်ဗျား သားကလေး ကျွန်တော်ဆီကို စောစော လွှတ်လျှင်၊ ငွေစကို ပေးလိုက်ပါမည်; to discharge an accused, as a magistrate, အမှုမထင်ရှားသောကြောင့်တရားခံကိုလွှတ်သည်။

လွှတ်စာ, *n.* a document from the husband to the wife renouncing all marital rights, ယနေ့ကစ၍မယားဟူသောအမှတ်ဖြင့်မထားပါနှင့်။ ကျွန်ုပ်ကိုလည်းလင်ဟူသောအမှတ်မထားပါနှင့်။သဘောရှိရာ၊လင်နေပါတော့။

လွှတ်လိုက်, *v.* to send away; to despatch an agent or messenger, သည်သိတင်းမှန်သည်မမှန်သည်သိရအောင်၊လူယုံတယောက်ကိုလွှတ်မှတော်မည်; to

dismiss from service, ထိုသူအမြဲအမှုကိုမနှစ်သက်သောကြောင့်၊သဘောရှိရာ သွားလေတော့လို့လွှတ်လိုက်သည်။

လွန့်, *see* လွန့်, *v.* to take precedence, on higher ground or advanced position; to excel.

လွှမ်း, *v.* to spread over, overspread, တမြို့လုံးမီးခိုးလွှမ်းနေသည်၊အိမ်ကိုမမြင်ရဘူး; မိုးသည်းရေလွှမ်းသောကြောင့်၊ စပါးအသီးအနှံ ယိုယွင်းပျက်စီးကုန်ပြီ, ကမ်းနှစ်ဘက်ကိုမြစ်ရေလွှမ်းသွားသည်။

လွှမ်းအုပ်, *v.* to loricate, cover with some protecting substance.

လွှမ်းဆင်, *v.* to adorn by covering or spreading over.

လွှမ်းမိုး, *v.* same as လွှမ်း; to overwhelm, ရေကြီးသောကြောင့်၊တမြို့လုံးရေလွှမ်းမိုးသွားသည်; to overshade, overshadow, အိမ်မိုဝ်လွှမ်းမိုးသောကြောင့်၊ မြက်မပေါက်နိုင်။

လွှာ, *v.* to be very thin; *more than* ပါး, ခင်ဘျားအင်္ကျီလွှာလွှာကလေးမချမ်းဘဲနေမည်လား, လျှော့လွှာလွှာကလေးမျှအတိုက်အခိုက်မခံဘူး; to slice, cut into slices, ဆေးလွှာ, နာနတ်သီးလွှာ, ဟင်းသီးလွှာ။

လွှာချင်း, *a.* single, not double, as cloth, အင်္ကျီလွှာချင်း, စောင်လွှာချင်းခြုံအိပ်လို့ချမ်းသည်။

လွှား, 1, *n.* a shield, oblong and convex; *comp.* ကာ, and ဒိုင်း။

လွှား, 2, *v.* to throw out or upon, with a spreading motion, စားပွဲကိုလွှားခင်းသည်, မိန်းမပဝါလွှားခြုံသည်, တန်းပေါ်မှာပုဆိုးလွှားထားပါ; မြင်းလွှားခြုံသည့်စောင်, a horse cloth; to leap upon or over from some distance, ခုန်လွှား, မြောင်းကိုလွှားခုန်သည်; to wave, as a flag, တံခွန်လွှား, လေတိုက်သောကြောင့်တံခွန်တလွှားလွှားနေသည်; to unfurl a flag, အလံကိုလွှားတင်; to unfurl a sail, ရွက်ကိုလွှားတင်; to line, place along inside, as loose paper in a chest, သေတ္တာထဲမှာစက္ကူလွှား၍ဆေးလိပ်ထည့်ပါ. Der. အလွှား။

လွှဲ, 1, *n.* an outlet by the side of a reservoir of water, လွှဲပေါက်။

လွှဲပေါက်, *n.* same, ကန်ပေါင်ရိုးကျိုးမည်စိုးသောကြောင့်၊ လွှဲပေါက်ကရေထုတ်ပစ်ရသည်; a wasteweir.

လွှဲ, 2 (from လွဲ), *v.* to go out of the way, turn aside from, ရွာကိုမဝင်ဘဲမြင်ဘက်ကလွှဲသွားသည်, ဟိုအနားကိုတဆိတ်လွှဲနေလိုက်ပါ, ဖယ်; to put out of the way, လူမမြင်အောင်မျက်ကွယ်မှာလွှဲထားသည်; to turn aside, ခင်ဘျားကျွန်တော်နှင့်တွေ့သောအခါ၊ အဘယ်ကြောင့် မျက်နှာလွှဲသလဲ; to divert, digress, လွှဲအောင်ပြု, တခုကိုကြည့်ရှုနေကြသည့်အခါ၊ တခြားကိုလွှဲကြည့်အောင်ပြောသည်; to dispose of, give away, to transfer to another, လွှဲအပ်, လွှဲထား; to swing, make swing, ဒန်းလွှဲ, ပုခက်လွှဲ; to strike or throw with a swinging motion of the arm, ထားနှင့်လွှဲခုတ်, လွှဲပစ်; မလွှဲသာ, to have no alternative, to be inevitable, မလွှဲသာလို့လာရသည်။

လွှဲအပ်, *v.* to dispose of, give away, transfer to another, ဥစ္စာပစ္စည်းများကိုလွှဲအပ်; အမှုလွှဲအပ်, to refer a case to a higher court, သည်အမှုကိုဖြတ်အုပ်မင်းမစီရင်နိုင်သောကြောင့်၊အရေးပိုင်မင်းရုံးကိုလွှဲအပ်ရသည်။

လွှဲအပ်စာ, *n.* a commission, letters patent, ခန့်ထားသောစာ။

လွှဲပယ်, *v.* to put out of the way, turn aside, divert.

လွှဲဖယ်, *v.* to cease prosecuting (a business), တိုး၍မပြုဘဲနေသည်။

လွှဲဖယ်ပြော, *v.* to distort the meaning.

လွှဲရှောင်, *v.* to avoid; to depart from, ဒုစရိုက်ကိုလွှဲရှောင်၍သုစရိုက်ကိုပြုလော့; မတွေ့မမြင်အောင်လွှဲရှောင်၍နေသည်။

လွှဲသွား, *v.* to swerve, deviate, go aside.

†လွှဲကျော် (မျောက်လွှဲကျော်), *n.* the hoolock monkey or white-browed gibbon; the white-handed gibbon or long-armed ape.

ဝ

ဝ, The twenty-ninth consonant in the Burmese alphabet.

ဝ, 1, *n.* the sign which represents a cipher, zero, သုည။

ဝကွက်, *v.* to mark with a cipher (passing sentence of death), ရင်ပတ်မှာဝကွက်၍သေနတ်နှင့်ပစ်သတ်သည်။

ဝကွက်ရာပါ, *v.* to be thus marked, or sentenced, ဝကွက်ရာပါသည့်လူပေါင်းမည်မျှရှိသလဲ။

ဝကွင်း, *v.* to mark with a zero, ဝကွက်။

ဝထိုးပုကန်, *n.* a dish marked with small circles, တရုပ်ပုကန်။

ဝ, 2, *n.* a kind of plant, the Telinga potato, *Arum campanulatum.*

ဝ, 3, *v.* to be full, satisfied with food or drink, ထမင်းစားလို့ဝပြီလား; to be satisfied with looking at an object, ပွဲကြည့်လို့ဝပြီလား; also used with reference to a fire balloon when inflated with hot air, as မီးပုံးပျံမှိုင်းဝလို့ဖောင်းနေသည်; အိပ်ရေးဝ, to be refreshed with sleep.

ဝပြော (*pron.* ဖြော), *v.* same; to abound in, be plentifully supplied with, as a country with provisions, ပြည်ကြီးဝပြောစည်ပင်ပါစေသော; ဝပြော is frequently combined with သာယာ, သာယာဝပြောရှိပါ၏; ဝပြောခြင်း, plenteousness; ခင်ဗျားအရပ်တွင်အစားအစာဝပြောပါသလား။

ဝ, 4, *v.* to be corpulent, plump; *comp.* တုတ်။

ဝဖြိုး, *v.* same, အသားအရေဝဖြိုးသည်, အစားအသောက်ကောင်းလို့ဝဖြိုးလာသည်, ဝဖြိုးသန်မာ, to be well nourished and strong.

ဝလင်, *v.* to be in vigorous, perfect health, as human beings; to be in good condition, as horses, buffaloes and bullocks; ဝဝလင်လင်ဘဲသေဆုံးသည်, he died even while in perfect health, ကျွန်ုပ်နွားလယ်

ထွန်ငှားလိုက်သည်မှာ၊ဝဝလင်လင်ရှိပါသလား, in regard to the bullocks I loaned for ploughing, are they in good condition?

ဝက်, 1, *n.* a hog.

ဝက်အူ, *n.* a screw; a swine's intestines; sausage.

ဝက်အူကျစ်, *v.* to braid; to intertwist three or more strands into one.

ဝက်အူကြော်, *n.* sausage; a fried sausage.

ဝက်အူစုတ်, ဝက်အူလှည့်, *v.* to turn or apply a screw; to screw, သေတ္တာကိုဝက်အူနှင့်စုတ်ထားသည်။

ဝက်အူပို့, *n.* taps and dies.

ဝက်အူရစ်, *n.* the thread of a screw.

ဝက်အူလိမ်, *n.* same; a screw-driver; ဝက်အူလိမ် or နဘူးလိမ်, the grooving or spiral channel in a rifle.

ဝက်အူလိမ်အမြောက်, *n.* a rifled cannon.

ဝက်အူလိမ်သေနတ်, *n.* a rifle.

ဝက်အူလှည့်, *n.* a screw-driver.

ဝက်ကာ, *n.* a yoke for a hog's neck, ဝက်ထိတ်။

ဝက်ကြိမ်, *n.* a species of rattan.

ဝက်ခေါင်း, 1, *n.* a bastion, bulwark; a brace (in writing).

ဝက်ခေါင်း, 2, *n.* a fenced pathway into an enclosure or fort; *smaller than* ရဲလောင်း။

ဝက်ချေးပန်, *n.* an annual, a weed growing to the height of about two feet, bearing a minute, yellow flower. It has alternate, lanceolate, notched leaves three inches long. It appears to be the same as the ရွှတံတိုင်း။

ဝက်ခြင်း, *n.* an oblong, open-work basket in which pigs are carried.

ဝက်ခြံ, 1, *n.* a pigsty; a barred cage in a police station house, အချုပ်ခန်း, အချုပ်ထောင်။

ဝက်ခြံ, 2, *n.* a sty, an inflamed swelling or boil on the eyelid.

ဝက်စာအရည်, *n.* swill.

ဝက်စွယ်, *n.* a hog's tusk; the pin which secures the shaft of a cart to the axletree; the blocks placed under the head of a ship's keel, when building.

ဝက်စွယ်နားပင်း, *n.* a solid tusk of a hog, used as a charm.

ဝက်ဆီ, *n.* lard.

ဝက်တခြမ်းသား, *n.* a flitch, side of bacon.

ဝက်တုပ်, *v.* to tie hand and foot.

ဝက်ထောင်း, *n.* a large male swine in his prime; a species of the *Pyrula* shell, ခရုဝက်ထောင်း။

ဝက်ထိတ်, ဝက်လည်ထိတ်, *n.* a yoke for a hog's neck; formerly a yoke for the neck of a criminal.
ဝက်နံတချပ်, *n.* a sparerib.
ဝက်နား, *n.* a species of clam, ရှပ်, ရှပ်ပအုပ်။
ဝက်ပေါက်ဖုံး, *n.* a trap door, ကြမ်းပေါက်ဖုံး, ကုန်းပတ်ပေါက်ဖုံး။
ဝက်ပေါင်, *n.* a ham.
ဝက်ဖရုံ, *n.* a species of pumpkin.
ဝက်မှင်, *n.* the bristles on a hog's back.
ဝက်မှင်ဘီး, *n.* a brush made of bristles.
ဝက်ရောင်းသားထိုး, *n.* one who slays animals and sells the flesh.
ဝက်လျှော်, *n.* the *Heritiera litoralis*; *comp.* ကနစို; *see* လျှော်။
ဝက်ဝမ်းတွင်းဆီ, *n.* the fat inside a swine; *comp.* ဝက်ဆီ။
ဝက်ဝမ်းတွင်းသား, *n.* the haslet.
ဝက်ဝံ, *n.* a bear; ဝက်ဝံသငယ်, a cub.
ဝက်သစ်ချ, *n.* the oak; the hog chestnut, *Castanea tribuloides.*
ဝက်သား, *n.* pork.
ဝက်သားခေါက်, *n.* the fat part of pork; a kind of medicinal tree.
ဝက်သားခြောက်, *n.* bacon; ဝက်သားခြောက်တလွှာ, a rasher of bacon.
ဝက်သိုး, 1, *n.* a boar.
ဝက်သိုး, 2, *n.* an annual, a weed growing to the height of four or five feet, having tomentose, cordate leaves, which with the petioles are five or six inches in length.
ဝက်, 2, *v.* to halve, to divide into two equal parts; *not used as a simple verb,* ခြမ်း, ထက်ဝက်ခွဲ, အလယ်ထက်ပိုင်းဝက်၍ဝေယူကြသည်. *Der* အဝက်, and ထက်ဝက်။
ဝက်ကပိုင်, *n.* a kind of plant (creeper).
ဝက်ကြွပ်, *n.* a kind of plant, the *Zollingeria macrocarpa.*
ဝက်ချ, *n.* a kind of tree.
ဝက်ခွ (*pron.* ဝက်က), *n.* three poles set apart at the bottom and united at the top.
ဝက်ခွတုံးဆွဲ, *n.* a battering-ram.
ဝက်ခွထောင်, *v.* to set up muskets (or sticks) together, crossing one another; သေနတ်ဝက်ခွထောင်, to pile arms; သေနတ်သုံးလက်စီဝက်ခွထောင်ထား, to stack arms.
ဝက်မြစ်ဥ, ဝက်မြက်စာ, *n.* sedge root.
ဝက်မြေ, *n.* a kind of tree.
ဝက်ရူး, *n.* epilepsy; apoplexy, သွက်ချာပါဒ; ဝက်ရူးပြန်။

ဝက်လာ, *n.* a kind of grass, the *Papyrus pangorei*; sometimes used for thatching houses.

ဝက်ဝက်ကွဲ, *a corruption of* အက်အက်ကွဲ, *adv.* exceedingly; *lit.* to bursting open, ပွဲမှာလူဝက်ဝက်ကွဲအောင်စည်, လူစည်လိုက်ထာဝက်ဝက်ကွဲလို့ (*Colloq.*).

ဝက်သက်, *n.* the measles, ဝက်သက်ပေါက်, ဝက်သက်ဝမ်းလိုက်။

ဝက်သိုးချုပ်, *v.* to overcast (in sewing).

ဝဂ် (Pali ဝဂ္ဂေါ), *n.* a set of objects classed together; particularly a class of letters in the alphabet.

ဝင်, 1 (Pali ဝံသ), *n.* a race, succession, descent; a history of successive persons, places or things. *Der.* ဒီပဝင်, ဗုဒ္ဓဝင်, မဟာဝင်, ရာဇဝင်။

ဝင်, 2, *v.* to enter, go or come in, ကျွန်တော်အိမ်မကြာခဏကြာဝင်ထွက်၍သွားပါ; to go to bed, အိပ်ရာဝင်; to set, go down, as a celestial luminary, နေဝင်, လဝင်, ကြယ်ဝင်; to sing to an accompaniment on a musical instrument, စောင်းချင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်သလား, ပတ္တလားချင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်သလား, can you sing to an accompaniment on the *pattala*? to go over from one party to another, as in war, မိုးနဲ့စော်ဘွား၊ သိန်းနီစော်ဘွားဘက်ကိုဝင်ပြီ၊ခင်ဗျားသိတင်းကြားပြီလား, have you heard, sir, that the Mone Sawbwa has gone over to the Theinni Sawbwa's side? *Der.* အဝင်, အဝင်အပါ, ဝင်ရိုး။

ဝင်ငွေ, *n.* income; money given as an advance, or as part payment of a debt, ငွေငါးဆယ်နှင့်ရုပ်သေးငါးသည့်အနက်က၊စားရန်ဝင်ငွေတဆယ်ပြုလုပ်၍သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။

ဝင်စား (*pron.* ဇား), *v.* to enter into the enjoyment of, ဝင်၍စား, ဝင်၍ခံစား; to go over to another party or power; to enter into another state of existence; အလုပ်ကိုဝင်စားသည်, ပညာကိုဝင်စား; ဘိန်းရှူအရက်သောက်ဝယ်ဝင်စား; ဘဝတပါး၌ဝင်စား၍လူဖြစ်ပြန်သည်; when coupled with စိတ်, to enter heartily into any undertaking, သည်အမှုကိုတယ်စိတ်ဝင်စားသည်။

ဝင်ဝ, *n.* an entrance.

ဝင်ဝလမ်း, *n.* an entrance-way, avenue.

†ဝင်ကစွတ်, *n.* the hermit crab, ပန်းစွတ်။

ဝက်ပါ, *n.* the name of a range of mountains intorted and intervolved; the Burmese "walls of Troy;" a labyrinth; the ဝက်ပါပွဲ is one of the grandest of the Burmese festivals, and is celebrated on the full moon of သီတင်းကျွတ်, at the close of the ဝါ, or Buddhist Lent. It originated with King Theinzi, who, in order to pacify his enraged subjects, was obliged to banish his son Wethandaya (ဝေဿန္တရာ)

to the mountains of Winga, whose summit is reached only by narrow, winding passages, which to this day are represented by those of a *wingaba* or labyrinth.

ဝက်ဝုဏ္ဏိ, *adv.* in a deceitful, treacherous manner, ဝက်ဝုဏ္ဏိဥာဏ်တယ်မှား သည့်လူ; in an unsettled, irregular manner, as တည်မကျ, အမြဲအမြဲမမြဲ။

ဝင်ရိုး, *n.* a spindle; an axletree; any axis, ဖွည်းဝင်ရိုးသံတည်း။

ဝှင့်, *v.* to swing round (the hand or an instrument), ဝိုက်; to spin, ငင်; to make boastful pretensions, ဝါ; ထားကိုဝှင့်, ထားကိုဝှင့်နေသော ကြောင့်၊မည်သူမျှဝင်၍မထမ်းဆီးနိုင်, ထားလှံနှင့်တဝှင့်ဝှင့်နေသည်။

ဝှင့်ကျယ်, *v.* to be boastful, quarrelsome, အလွန်ဝှင့်ကျယ်သည့်မိန်းမ။

ဝှင့်ဝါ, *v.* to make boastful pretensions, အဝတ်အစားအလွန်ဝှင့်ဝါသည်, စကားအပြောအဆိုဝှင့်ဝါသည်။

ဝင်း, 1, *n.* a fence made of wrought materials, forming an enclosure.

ဝင်းခင်း, *v.* to arrange troops with a view to accompany, or to form a passage for, a great man, ဝင်းခင်းထွက်တော်မူသည်, ရွှေဝင်းနေ့ဝက်ဝင်း ခင်းသည်, ကိုယ်ရံတော်ဝင်းခင်းကျင်းကြိုဆိုကြသည်။

ဝင်းမှူး, *n.* an officer who has charge of one of the four gates of the palace, ဝင်းတော်မှူး။

ဝင်းသား, *n.* bodyguards who reside within the outer enclosure of the palace yard.

ဝင်း, 2, *v.* to be brightly yellow; *more than* ဝါ; ငှက်ပျောသီးဝင်းအောင် မှည့်သည်, သခွေ့သီးဝင်းအောင်မှည့်သည်; ဖိုးဝင်းခနဲဝင်းခနဲမြင်သည်။

ဝစနတ်, *n.* an explanation subjoined to a ဗြိုဟ် in the vernacular, ဗြိုဟ်၏အကြောင်းဖြေပွတ်။

ဝစနာလင်္ကာရ (စကား), *n.* polished, agreeable language.

ဝစီ (*pron.* ဝဇီ) (Pali), *n.* words, language, စကား။

ဝစီကံ (Pali ကမ္မ), *n.* a deed performed in words; *comp.* ကာယကံ, and မနောကံ; ဝစီကံထိုက်, ဝစီကံပြစ်မှား, ကာယကံဝစီကံ မနောကံ၊သုံးပါးသော ကံတို့တွင်၊တပါးပါးဖြင့်ပြစ်မှားမိသမျှကိုကန်တော့ပါ၏။

ဝစ္စမဂ် (Pali ဝစ္စ, ကျင်ကြီး, and မဂ္ဂ, ခရီး), *n.* the anus, စအို, ဖင်။

ဝဏ္ဏံ, *n.* the stamen, anther, and pollen of a flower, ဝတ်ဆံ။

ဝည်ဝည်, *adv.* whirringly, ဝည်ဝည်မြည်, နားကိုဝည်ဝည်လေထိုးအောင်ပြေး သည့်မြင်း, ရထားဝည်ဝည်မြည်အောင်လည်သည်။

ဝဋ် (Pali ဝဋ္ဋ), *n.* the result of ဝိပါက်, or the evil consequences of sin, which remain after the main penalty has been borne in a previous state, ဝဋ်ခံ, ဝဋ်ထိုက်။

ဝဋ်ကျွတ်, *v.* to be released from such result, ဝဋ်ကုန်။

ဝဏ္ဏော (Pali), *n.* appearance, အဆင်း။

ဝတ်, 1, *n.* duty, service due, as ဘုရားဝတ်, the duty which intelligent beings owe to God; မိဘဝတ်, the duty which children owe to parents.
ဝတ်ကုန်ဝတ်ကြေ, *adv.* in the way of fulfiling duties or obligations, ဝတ်ကုန်ဝတ်ကြေပြု, ဝတ်ကြေပန်းကြေ။
ဝတ်ကျောင်း, *n.* a small building (permanent or temporary) appropriated to penance performed by *pongyis*, usually in the month of Tabodwe; a movable privy attached to a monastery.
ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်, *n.* important and minor duties collectively.
ဝတ်ကြောင်, *v.* to be of various colors; *a clerical term* applied to a layman's dress, ဝတ်ကြောင်နှင့်နေစည်ကာလ။
ဝတ်ခွက်, *n.* the basin, or bowl from which a *pongyi* eats his food.
ဝတ်စင်, *v.* to reverence, honor, to fully discharge one's duties to a superior, as a pupil to a teacher, a wife to a husband, etc., ဝတ်စင်အောင်ပြု (*rare in colloq.*).
ဝတ်တက်, *v.* to go up (to a pagoda at stated times) to perform certain religious duties, ဘုရားဝတ်တက်, နေ့စည်မပြတ်လူကြီးတို့စည်းဝေး၍ဝတ်တက်ကြသည်။
ဝတ်နိပါတ်, *n.* same as ဝတ်ကျောင်း, second definition.
ဝတ်နေ, *v.* to perform extra duties, as when priests dwell for a season on the ground, သင်္ဃာတော်များစည်းဝေး၍ဝတ်နေကြသည်။
ဝတ်ပျက်, *v.* to have the performance of duty interfered with.
ဝတ်ပြု, *v.* to perform duty, particularly the duty of stated religious worship, ကိုးကွယ်, ဘုရားကိုဝတ်ပြု, သင်္ဃာတော်ကိုဝတ်ပြု။
ဝတ်ပြေ, *v.* to have discharged one's duty.
ဝတ်ပြေအောင်ပြု, *v.* to discharge one's obligations satisfactorily.
ဝတ်ဖြည့်, *v. see next*, ယခုတည့ဝတ်ဖြည့်၍သိမ်ထဲကလာကြောင်း။
ဝတ်ဖြေ, *v.* to discharge one's obligations to a superior, by waiting upon him, and performing acts of polite attention, as a pupil to his teacher.
ဝတ်မိုဃ်းဝတ်မြေ, *n. see next.*
ဝတ်မြေ, *n.* sacred ground, glebe, သည်မြေသည်ဘုရားဝတ်မြေဖြစ်သည်။
ဝတ်မြေစာရေး, *n.* a government writer pertaining to some sacred ground.
ဝတ်မြေတကန်, *n.* same as ဝတ်မြေ။
ဝတ်မြေဝန်, *n.* formerly the officer in charge of sacred precincts.
ဝတ်, 2, *v.* to put on clothes, dress; to wear, as clothes. *Der.* အဝတ်။
ဝတ်စား, *v.* to dress, array with; ရက်ရက်စက်စက်ဝတ်စားသည်, to dress extravagantly.
ဝတ်စားတန်ဆာ, *n.* ornamental dress, wearing apparel.

ဝတ်ဆင်, *v.* same as ဝတ်စား, ဆင်ရင်, ဝတ်ဆင်လို့အလှန်တင့်တယ်သည်။
ဝတ်နွမ်းစားနွမ်း (*pron.* စနွမ်း), *adv.* with shabby and faded garments, ဝတ်ညစ်စားညစ် (*pron.* စညစ်).
ဝတ်လစ်စလစ်, *adv.* open (as the clothes), wantonly.
ဝတ်လုံ, *n.* a great coat, or cloak.
ဝတ်လုံတော်ရနေ့နေ, *n.* a barrister-at-law.
ဝတ်လဲ, *n.* clothes worn on special occasions.
ဝတ်လဲတော်, *n.* clothes worn by the royal family, as ဝတ်လဲတော်ပုဆိုး။
ဝတ်လဲတော်ကျ, *n.* clothes which have been laid aside by the royal family, ဝတ်လဲတော်ကျပုဆိုးသနားတော်မူသည်။
†ဝတ်စနှစ်လုံး, *n.* the heavy accent (း), ရှေ့ပေါက်; *after the symbol of* အ (ါ or ာ) *at the end of a word, the heavy accent is termed* ဝတ်စနှစ်လုံး or ဝတ်စနှစ်လုံးပေါက်, *and after consonants* (ဗျည်း), ရှေ့ကဆီး, ရှေ့ဆီး, and ရှေ့ကပေါက်, ရှေ့ပေါက်။
ဝတ်ဆံ, *n.* the stamen, anther, and pollen of a flower; the core of a boil, ဝတ်ဆံတည်; ဝတ်ဆံထည့်, to suppurate, as a boil.
ဝတ်ဆံတိုင်, *n.* the stamen, ပန်းဝတ်ဆံတိုင်။
ဝတ်ဆံပွင့်, *n.* the anther.
†ဝတ်ထိစပါ, *adv.* freely, without fear of offending, အားမနာဘဲ။
ဝတ္ထု, 1, *n.* property, goods, money; ဥစ္စာ, ပစ္စည်း။
ဝတ္ထုကံ, *n.* sacred property; particularly applied to sacred grounds.
ဝတ္ထုကာမ, *n.* the desire of outward things, the love of wealth; a cleaving to existing objects; *see under* ကာမ။
ဝတ္ထု, 2, *n.* a pattern, representation, သက်သေ; a statement of events, a tale, narrative; commonly applied to narratives extracted from the Buddhist Scriptures, of which there are several kinds, as အတိတ်ဝတ္ထု, ဇာတ်ဝတ္ထု, ဓမ္မပဒဝတ္ထု, မဏိကုဏ္ဍလဝတ္ထု, etc.
ဝတ်ပန်း, *a.* light bay; applied to horses, ဝတ်ပန်းမြင်း; and to dress, as ဝတ်ပန်းပုဆိုး, ဝတ်ပန်းထဘီ။
ဝတ်မှုန် (from အမှုန်), *n.* the farina or pollen of a flower.
ဝတ်ရက်, *n.* the juice or essence of flowers.
ဝန်, 1, *n.* a burden, load, something to be carried or conveyed.
ဝန်ကင်း, *v.* to be free from responsibility.
ဝန်ကြီး, ဝန်လေး, *v.* to incur great responsibility, as opposed to ဝန်ပေါ့။
ဝန်ခံ, *v.* to assent, to admit as true; to consent, agree to; to engage for, take or incur the responsibility, အာမခံ, ခံဝန်, ပဋိညာဉ်ပြု, နက်ဖြန်ပေးမည်လို့ခင်ဗျားဝန်ခံမည်လား, will you engage to give it to-morrow? In certain instances ဝန်ခံ appears to signify "promise",

in the way of undertaking to perform any business, or to desist from any particular line of conduct; *comp.* **ဝတ်ထား, ဝတ်ပေး, ဝတ်ရှိ။**

ဝန်ချ, *v.* to lay down a burden, to unlade; to yield, submit; to acknowledge, admit, confess, ခင်ဗျားအပေါ်၌ကျွန်တော်လွန်စွာပြုသည်ဟု ဝန်ချပါ၏, I acknowledge, sir, that I have gone too far with you.

ဝန်စည်, ဝန်စလယ်, *n.* same as ဝန်; luggage.

ဝန်တက်, *v.* to increase, as responsibility.

ဝန်တင်, *v.* to load, place a burden on (a beast, carriage, boat, etc.); to incur responsibility; *n.* a load (on the back of a beast).

ဝန်တင်ကုန်းနှီး, *n.* a pack saddle, အုံးကွဲဝန်တင်က။

ဝန်တင်ခြင်း, *n.* a pannier.

ဝန်တင်နွား, *n.* an ox that carries panniers or other burdens.

ဝန်တင်မြင်း, *n.* a pack horse, ကုန်တင်မြင်း။

ဝန်တို, *v.* to be cross, disobliging; to be impatient, irritable, သဝန်တို; အလွန်ဝန်တိုတတ်သည့်လူကြီး၊စားရုံနှင့်စိတ်ဆိုးသည်, တယ်ဝန်တိုသည့်လူ၊ တဆိတ်မျှပိုမိုလို့မလုပ်ဘူး။

ဝန်ထုပ်, *n.* a pack, package, bale, etc.

ဝန်ပို, *v.* to cumber, overload.

ဝန်ပိုး, *n.* a load carried on the back.

ဝန်ပို့ပြစ်ပြု, *v.* to leave a business unfinished in the hands of a partner or successor, ကျွန်တော်အပေါ်တွင်၊ဝန်ပို့ပြစ်ပြုလုပ်ထားခဲ့သည်၊ပြေကုန်အောင် လုပ်မသွားဘူး; to throw responsibility on, inculpate another, ကျွန်တော်အပေါ်၌၊ဝန်ပို့ပြစ်ပြုလုပ်ပြောသည့်စကားဖြစ်ပါသည်။

ဝန်ရုန်း, *v.* to draw a load, as a buffalo or bullock, ဝန်ရုန်းကောင်းသည့်နွား။

ဝန်လေး, *v.* to be heavy, as a burden or load; to be heavy, or onerous, as a responsibility.

ဝန်လွတ်, *v.* to be free from responsibility, ဝန်ကင်း။

ဝန်, 2, *v.* to have an allotment, appointment; *seldom used*; *n.* formerly one in charge of some department of government; အဝေးဝန်, the governor of a rural district. *Der.* **အဝန်။**

ဝန်ကြီး, *n.* a Minister, member of the supreme council of state (လွှတ်တော်), ဝန်ကြီးလေးပါး။

ဝန်ချုပ်, *n.* a chief over other governors.

ဝန်စာရေး, *n.* a *wun's* chief secretary.

ဝန်စု (*pron.* ဇု), *n.* the jurisdiction of a *wun*.

ဝန်စုရ, *n.* one of the number of administrators of government.

ဝန်ထောက်, *n.* an assistant to a Minister; an Assistant Commissioner, sometimes called တရားမဝန်ထောက်, to distinguish him from ရာဇဝတ်

ဝန်ထောက်, Superintendent of Police; မြူနီဆီပါယ်ဝန်ထောက်, Municipal Secretary; လမ်းဝန်ထောက်, Assistant Civil Engineer; ပညာဝန်ထောက်, Inspector of Schools; နန်းကြိုးဝန်ထောက်, Assistant Superintendent in the Telegraph Department.

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး, *n.* the Commissioner of a Division.

ဝန်, 3 (Pali ဝန), *n.* a collection, multitude; a forest, တော; *used only in composition.* *Der.* ဂုဏဝန်, မိဂဒါဝန်, သီလဝန်, ဟိမဝန်။

ဝန္ဒနာ (Pali), *n.* divine homage, ဘုရားကိုရှိခိုးခြင်း, ဝန္ဒနာပဏာမစိကုံးသည်။

ဝန္ဒနာပြု, *v.* to pay divine homage, ရှိခိုးဝန္ဒနာပြု။

ဝန်း, *v.* to be round, circular, နေဝန်း, လဝန်း, ဝိုင်း; တိုင်စိုက်ရန်တွင်းကိုဝန်းဝန်းတူးသည်; to compass, surround, encircle, ရံ, ဝိုင်း. *Der.* အဝန်း။

ဝန်းကျင်, *n.* the space round about, ပတ်လည်, ထက်ဝန်းကျင်, ပတ်ဝန်းကျင်။

ဝန်းစက်, *v.* to be round (*infreq.*), ရွှေလမင်းဝန်းဝန်းစက်စက်ထွက်လာသည်။

ဝန်းတိတိ, *adv.* completely circular.

ဝန်းရံ, ဝန်းဝိုင်း, *v.* to encompass, beleaguer, surround, as an army surrounds a city, or as a body of police surrounds a band of dacoits, မြို့ကိုစစ်သည်များဝန်းဝိုင်းထားသောကြောင့်၊ဘယ်ကိုထွက်သွားစရာမရှိ, အမှုထမ်းများထားပြများကိုဝန်းဝိုင်းကြသောကြောင့်၊ထားပြများထွက်မပြေးနိုင်ကြဘူး; to unite in common effort, to aid another in the attainment of some object, မိတ်ဆွေအပေါင်းတို့သည်ကျွန်တော်ကိစ္စကိုဝန်းဝိုင်းကြပေသည်။

ဝန်းလည်, *n.* same as ဝန်းကျင်။

ဝပ်, *v.* to kneel with the head bowed down, တုပ်ဝပ်; to sit, as a fowl, to incubate, ကြက်ဝပ်; to lie down as an animal with the forefeet under the body, ဆင်ဝပ်, နွားဝပ်, မြင်းဝပ်, ယုန်ဝပ်, သမင်ဝပ်။

ဝပ်စင်း, *v.* to be stretched out prostrate.

ဝပ်တွား, *v.* to be prostrate on the face, to grovel, ရှိခိုးဝပ်တွားအသနားတော်မြတ်ခံပါသည်, ခြေလက်မသန်သောကြောင့်၊ဝပ်တွား၍သွားသည်။

ဝမ်း, *n.* the belly, abdomen; the womb; the hold of a vessel or boat; *fæces*, ordure, ကျင်ကြီး, ချေး, မစင်; မဟာသမုဒ္ဒရာဝမ်းတထွာကိုပြည့်ဝအောင်သွပ်နိုင်ပါမည်လား, canst thou fill, so as to satisfy, the mighty ocean of the belly, one span in breadth? signifying that the belly is ever requiring food.

ဝမ်းကိုက်, *v.* to have dysentery, ဝိတ်ကိုက်။

ဝမ်းကိုက်နာ, *n.* colic, လေနာ။

ဝမ်းကျ, *v.* to be loose, as the bowels.

ဝမ်းကျဆေး, *n.* a purgative.

ဝမ်းကျစ်, *v.* to be very costive, with indurated *fæces.*

ဝမ်းကြွက်ကြွက်, *n.* a swelled belly; a disease of children.
ဝမ်းကြီး, *v.* to be in an advanced state of pregnancy (*vulgar*), နုတ်ပိုက်ရှိ, ကိုယ်ဝန်ဆောင်။
ဝမ်းကြွတ်, *v.* to rumble in the bowels, ဝမ်းရုတ်, ဝမ်းနူး။
ဝမ်းကြော, *n.* the muscles of the abdomen.
ဝမ်းကြောတင်း, *v.* to have the muscles of the abdomen in a tense, rigid state, so as to feel hard to the touch.
ဝမ်းခက်, *v.* to be costive, ဝမ်းခိုင်။
ဝမ်းခေါက် (*pron.* ဂေါက်), *n.* the skin of the belly.
ဝမ်းခေါက်ထူ, *v.* to be fat-bellied, ဝမ်းခေါက်ထူသောသူများဖျင်းတတ်သည်။
ဝမ်းခေါင်း, *n.* the cavity of the abdomen.
ဝမ်းခေါင်းဟောင်းလောင်း, *a.* empty-bellied; sorrowful, dejected, ဝမ်းခေါင်းဟောင်းလောင်းကျန်ရစ်ရှာပြီ။
ဝမ်းခိုင်, *v.* to be costive, ဝမ်းခက်။
ဝမ်းချ, *v.* to purge, produce purging, ဝမ်းနုတ်။
ဝမ်းချုပ်, *v.* to have no motion of the bowels, ဝမ်းပိတ်။
ဝမ်းချူ, *v.* to extract *fæces.*
ဝမ်းချူဆေး, *n.* a clyster, injection, enema.
ဝမ်းချူတန်ဆာ, *n.* a clyster pipe.
ဝမ်းစာ (*pron.* ဇာ), *n.* food, just sufficient food to satisfy one's self; ballast, လှေဝမ်းစာ။
ဝမ်းစာထိုး, *v.* to put in ballast.
ဝမ်းဆင်း, *v.* to be loose, as the bowels, ဝမ်းကျ။
ဝမ်းဆို်း, *v.* to have diarrhœa; to have a protuberant stomach.
ဝမ်းဆွဲ (*pron.* ဍွဲ), *n.* a midwife, *accoucheur*.
ဝမ်းတွင်းကောက်, *v.* to be of a treacherous disposition.
ဝမ်းတွင်းပါ, *v.* to be connatural.
ဝမ်းတွင်းရူး, *n.* an idiot.
ဝမ်းတွင်းသား, *n.* the entrails; the haslet.
ဝမ်းတွေ, *v.* to have constant diarrhœa, ဝမ်းမြောမြောကြီးသွား။
ဝမ်းထွက်သား, *n.* an own son, သားရင်း။
ဝမ်းနည်း (*pron.* နဲ), *v.* to be sorry, to take to heart; to be sensitive, တယ်ဝမ်းနည်းတတ်သည့်လူ, ဝမ်းနည်းဖွယ်ဆိုးစကားပြောသည်။
ဝမ်းနာ, *v.* to have pain in the stomach, or bowels, or uterus; to experience labor pains, ကမ္ဘာလေလှုပ်; ကိုယ်ဝမ်းနာကိုယ်သာသိသည်, meaning that no one can know one's private affairs like one's self.
ဝမ်းနုတ်, *v.* to purge, produce purging.
ဝမ်းနုတ်ဆေး, *n.* an aperient, purgative.

ဝမ်းနှီး, *n.* the bowels, or the stamina of the bowels, ဝမ်းနှိုး။
ဝမ်းပတ်ကြိုး, *n.* a saddle girth.
ဝမ်းပန်း, *n.* the belly, abdomen; same as ဝမ်း, ဝမ်းပန်းနည်း, ဝမ်းပန်းသာ။
ဝမ်းပိတ်, *v.* to have no movement of the bowels, ဝမ်းချုပ်။
ဝမ်းပူ, *n.* a swelled abdomen.
ဝမ်းပူရဲ, *n.* same as ဝမ်းပူ။
ဝမ်းပေါက်, *v.* to pass *fæces* after obstinate or prolonged constipation.
ဝမ်းပိုက်, *n.* the external part, or outside of the belly; ဝမ်းပိုက်ရာ, မြွေဝမ်းပိုက်ရာ, the trail of a serpent.
ဝမ်းပိုက်တွဲ, ဝမ်းပိုက်တွဲကြီး, *n.* a big belly.
ဝမ်းပိုး, *n.* the *fetus* (of animals), ဓိုး, ဝမ်းပိုးကောင်, ဝမ်းပိုးရှိ (*vulgar*).
ဝမ်းပျက်, *v.* to be subject to chronic diarrhœa.
ဝမ်းပျည်း (*pron.* ပျဉ်း), *n.* the flabby, pendulous skin of the belly of some animals.
ဝမ်းပြော, *v.* to be loose, relaxed; ဝမ်းဖြောဖြောသွား။
ဝမ်းပြေ့, *v.* to be a little loose, as the bowels.
ဝမ်းဖောဝမ်းရောင်, *v.* to have the stomach distended through disease.
ဝမ်းဖြောင့်, *v.* to be regular in the intestinal evacuation, ဝမ်းမှန်။
ဝမ်းမာ, *v.* to have evacuations of hard *fæces*.
ဝမ်းမီး, *n.* the fire of digestive faculty, အဂ္ဂိသာဓိ။
ဝမ်းမြောက်, *v.* to rejoice, to be elated, ဝမ်းသာ။
ဝမ်းမှန်, *v.* to be regular in the intestinal evacution, ဝမ်းဖြောင့်။
ဝမ်းမှိုး, *n.* the bowels, or the stamina of the bowels; *chiefly used in the next phrase.*
ဝမ်းမှိုးပျက်, *v. a term used by medical men; see* ဝမ်းပျက်, ဝမ်းမီး, and ဓါတ်မီး။
ဝမ်းရုတ်, *v.* to rumble, as the bowels, ဝမ်းကြုတ်။
ဝမ်းရှင်, *v.* to have free movements of the bowels.
ဝမ်းလား, *v.* to evacuate the intestines; applied to a Buddh, ဝမ်းတော်လား။
ဝမ်းလိုက်, *v.* to be subject to chronic diarrhœa, ဝမ်းပျက်။
ဝမ်းလျားထိုး, *v.* to lie at full length on one's belly, တပ်နားဝမ်းလျားထိုးကျနေရသည်။
ဝမ်းလျော, *v.* to be very loose, as the bowels (*polite*), ဝမ်းကျ (ဓါတ်လျော *is more elegant*).
ဝမ်းသက်, *v.* same as ဝမ်းလျော။
ဝမ်းသာ, *v.* to rejoice, ဝမ်းမြောက်, ဝမ်းပန်းတသာ, ဝမ်းသာအားရ။
ဝမ်းသူခိုး, *n.* a stomach which receives a great quantity of food, yet

does not show it by distention; one who has such a stomach, a great eater, သည်သူဝမ်းသူခိုး၊တယ်လောက်ဘဲစားသော်လည်းမဝနိုင်; also applied to animals.

ဝမ်းသွား, *v.* to evacuate the intestines; ချေးယို, applied to children or sick persons.

†ဝမ်းဘဲ, *n.* a duck.

ဝမ်းဘဲဥပုံ, *n.* an ellipse, ဝန်းလျား, ကြက်ဥပုံ။

ဝမ်းဘဲစာမြက် (*pron.* ဇာ), *n.* a kind of grass, the seeds of which are said to serve as food for man in times of famine.

ဝမ်းဘဲတောင်, *n.* the under saddle of the ridge of a roof.

ဝမ်းဘဲနှုတ်သီး, *n.* that part of a gunlock which holds the flint.

ဝယ်, 1, *v.* to purchase, buy.

ဝယ်ချမ်း, *v.* same. ကုန်စည်များဝယ်ချမ်း၍ပြည့်စုံကြပြီလား။

ဝယ်ရင်းအတိုး, *n.* the cost price.

ဝယ်, 2, *n. affix. locative*, in, တွင်, ၌, မှာ. ပေးရန်စာညီကလေးလက်ဝယ် ထည့်ပေးလိုက်ပါ။

ဝရဇိန်, *n.* a certain celestial weapon, ဝရဇိန်လက်နက်။

ဝရီး, *n.* a maternal uncle; *see* ဦးမင်း, and ဦးရီး; ဝရီးသားချင်း။

ဝလုံးခေါင်း, *n.* a kind of plant.

ဝသဝရော (Pali), *n.* a kind of tree, ကံနဲ့ပို။

ဝသီ (Pali), *n.* habitual inclination, acquired or confirmed by practice, အလေ့အလာ: *comp.* ဝါသနာ; စောင်းညှင်းပတ္တလားတီးခြင်း၌တယ်ဝသီပါသည်, ဝသီနှင့်စကားပြော; စကားပြောဝသီပါ, to be in the habit of interpolating obscene comparisons in one's speech, ဝသီအားကြီးသည့်လူ။

ဝသုန် (Pali ဝသုန္ဓရ), *n.* the earth, မြေကြီး (*seldom used*).

ဝသုန္ဓရေ, *n.* according to Buddhist mythology, the guardian *nat* of the earth, expected to be on the alert to record, and hereafter to testify to, the good deeds of the devout worshiper; ဝသုန္ဓရေမြေစောင့်နတ်; the Burmese when dedicating a religious offering, appeal to this *nat* as a witness, ဝသုန္ဓရေမြေစောင့်နတ်သားသည်ကြားသိသည့်သက်သေဖြစ်စေသော။

ဝဿာနဥတု (Pali), *n.* the rainy season, မိုးသည်းကာလ။

ဝသဲပြောင်, *n.* a kind of plant.

ဝံ, *n.* a bear, ဝက်ဝံ။

ဝံဇုန္ဓယ်, *n.* the *Vitis erythroclada*, a leaf-shedding climber, the stem of which is sometimes as thick as a man's arm.

ဝံပုလွေ, *n.* a wolf, ခွေးဝံပုလွေ (*pron.* ဗလွေ); met with in the north of U.B.

ဝံပို, *n.* the spotted-billed pelican.

ဝံပိုက်, *n.* the toddy cat, ကြောင်ဝံပိုက်။

ဝံလက်, *n.* the osprey, ဝံလက်ခေါင်းကျားသည်, လင်းယုန်ရင်ပြ။

ဝံလို, *n.* the eagle, ဝံလိုခေါင်းမကျား။

ဝံ့, *v.* to dare (to do), မပြောဝံ့, မသွားဝံ့. ဆိုဝံ့လျှင်လပ်စေ၊မဆိုဝံ့လျှင်အပ်စေ; *occasionally used singly*, as when from an inferior to a superior, *e.g.*, ကျွန်တော်မျှားမဝံ့ပါဘုရား; *chiefly used as a qual. affix.*

ဝံ့စား, *v.* to dare (to do); to be bold, courageous, ရဲဝံ့; the term မဝံ့မစား is frequently used when prefacing a request which at any ordinary time would be considered bold or indelicate.

ဝါ, 1, *n.* the cotton plant; undressed cotton; *comp.* ဂွမ်း; ဝါ becomes ဂွမ်း when it has been cleaned (ဖတ်), and the seed extracted.

ဝါကုလား, *n.* Pernambuco cotton.

ဝါကောင်, *n.* dressed cotton from the bolls.

ဝါကြိတ်, *n.* a wheel for grinding cotton before dressing, a cotton gin.

ဝါဂွမ်း, *n.* dressed cotton.

ဝါခင်း, *n.* a cotton field.

ဝါစေ့, *n.* the cotton seed.

ဝါစေ့ပင်ပေါက်, *n.* sprouts from the cotton seed; an article of food.

ဝါစေ့ပြောက်, *n.* a speckle on a speckled beast; *comp.* ညှင်းပြောက်။

ဝါနီ, *n.* red cotton.

ဝါပေါက်, *v.* to open, as the bolls when fully ripe.

ဝါဖတ်, *v.* to dress cotton (with a bowstring).

ဝါဖတ်ခြင်း, *n.* a basket for holding the cotton when it has been thinned out.

ဝါဖတ်လေး, *n.* a cotton beater for thinning or spreading out the fibres of the cotton.

ဝါဖန်, *v.* to clean cotton, by pulling and picking, previous to dressing it with the gin, and with the bow, ဖန်။

ဝါသီး, *n.* the boll which contains the cotton.

ဝါ, 2 (Pali ဝါသ), *n.* Buddhist Lent, an annual period of three months, during which religious observances are strictly enjoined.

ဝါဦး, *n.* the beginning of Lent, the first day after the full moon of Waso, ဝါဆိုလပြည့်ကျော်တရက်။

ဝါကပ်, *v.* to begin to keep Lent after the season has commenced.

ဝါကုန်, *v.* to terminate, as the season of Lent.

ဝါကျိုး, *v.* to lose the priestly character in consequence of a breach of monastic vows, as a *rahan* staying away from his *kyaung* for a night during Lent, without repeating the *rahan's* formula of permission, ဝါတွင်းဝါမပန်ဘဲသွားလျှင်ဝါကျိုးသည်။

ဝါကျွတ်, *v.* to come to the end of Lent; *see* သိတင်းကျွတ်, သိတင်းဝါလ ကျွတ်, ဝါကျွတ်ကန်တော့ပွဲ; *see* ကန်တော့။
ဝါခေါင်, *n.* the fifth month in the Burmese year, nearly answering to August.
ဝါဆို, *v.* to keep Lent; *n.* the first month of Lent, the fourth in the Burmese year, nearly answering to July, ဝါဆိုဝါခေါင်ရေဖောင်ဖောင်။
ဝါဆိုပန်း, *n.* a species of *Elæocarpus.*
ဝါတွင်း, *n.* the season comprised within Lent, ဝါတွင်းသုံးလ။
ဝါထပ်, *v.* to intercalate a month after ဝါဆို, ဝါဆိုဝါထပ်, ဝါထပ်ရက်ငင်။
ဝါပ, *n.* all the year outside of Lent.
ဝါပန်, *v.* to request a dispensation from the duties of Lent, ရဟန်းများဝါတွင်းတခြားသို့ဝါပန်၍ကြွတော်မူကြရသည်။
ဝါပေါက်, ဝါပျက်, *v.* to lose the priestly character in consequence of a breach of monastic vows, ဝါကျိုး။
ဝါရှောင်, *v.* to keep Lent.
ဝါဝင်, *v.* to commence, as the season of Lent.
ဝါ, 3, *v.* to be yellow, အသားဝါ (natural color), အသားအရေဝါ (as from sickness), စက္ကူဝါ, ဓိတ်ဝါ; to be vain, boastful, ostentatious in language, စကားဝါ၍ပြောသည်, ကြွား; *comp.* ပလွှား။
ဝါကား, *v. see the parts*; မဟုတ်ဘဲနှင့်ဝါကားပြောသည်။
ဝါကြန့်ကြန့်, *a.* pale yellow, အရောင်ဝါကြန့်ကြန့်ရှိသည်; ဝါကြင့်ကြင့်။
ဝါကြွား, *v.* to be vain, boastful, အနည်းငယ်မျှမြင်ဘူးရုံနှင့်၊အကြီးအကျယ်ဝါကြွားပြောလေ့ရှိသည်။
ဝါတာတာ, *a.* yellowish, russet, ခပ်ဝါဝါ, အရောင်ဝါတာတာရှိသည်။
ဝါဝင့်, *v.* to make boastful pretensions.
ဝါ, 4 (Pali), *adv.* again, once more, တနည်းကား (*not used in colloq.*).
ဝါကျထပ်, *v.* to be repeated unnecessarily; applied to writing, စကားထပ်သည်, စကားဝါကျထပ်, စာဝါကျထပ်။
ဝါပေါက်, *v.* to lead off several clauses under one head.
ဝါ, 5, *v.* to test by a given standard, as by weights or measures.
ဝါကရာ, *n.* the two hundred and fourteen orders of beings, ပုဂ္ဂိုလ်အပြားဝါကရာ။
ဝါကြီး, *n. a. term of compellation*; used by the Arakanese to elderly men (*not polite*).
ဝါကြီးမ, *n.* the same applied to elderly women (*not polite*).
ဝါစာ (Pali), *n.* a word; language, စကား။
ဝါစာကမာ, *adv.* indefinitely, ambiguously, evasively, waveringly, ယီးတီးယားတား, အသေအချာမသိဘဲ၊ဝါစာကမာသာယမ်းပြော။

ဝါစာသိလိဋ္ဌ (from ဝါစာ, language, and သိလိဋ္ဌ, adhering, connected), *n.* elegance of style in speaking or composition. ဝါစာသိလိဋ္ဌဖြစ်အောင် ပြောတတ်သည်။
ဝါစုဂ္ဂဋ္ဌ. *n.* study.
ဝါစုဂ္ဂဋ္ဌဆောင်, *v.* to retain, by constant study, what one has learned.
ဝါဒ (Pali), *n.* an opinion, belief, အယူ; usually preceded by အယူ, but occasionally used singly.
ဝါဖလေး (ငှက်), *n.* the large bottle-green, long-tailed cuckoo.
ဝါယာမ (Pali), *n.* diligence, industry, လုံ့လ။
ဝါယာမထုတ်, *v.* to be diligent, industrious, ဝါယာမစိုက်. အလုပ်ကိုအလွန် ဝါယာမစိုက်သည်။
ဝါယော (Pali), *n.* the air, လေ. ဝါယောဓါတ်, တေဇောထမှဝါယောကြွသည်။
ဝါရန်း (Eng.), *n.* a warrant, ဝါရန်းစာ။
ဝါရန်းကပ်, *v.* to attach, as property in a legal process.
ဝါရန်းခွာ, *v.* to remove a warrant of attachment.
ဝါရန်းစာ, *n.* same as ဝါရန်း။
ဝါရန်းထုတ်, *v.* to issue a warrant.
ဝါရန်းပြေး, *n.* a fugitive from justice, a proclaimed offender; an absconder.
ဝါရန်းဘမ်း, *v.* to issue a warrant for the distress and sale of movable property.
ဝါရန်းသိမ်း, *v.* to recall a warrant.
ဝါသနာ (Pali), *n.* natural bent, inclination, genius, proclivity, not common to the whole species, ထုံခြင်း, ပကတိစွဲလမ်းခြင်း။
ဝါသနာထုံ, ဝါသနာပါ, ဝါသနာရှိ, *v.* to have such a bent, ပွဲကိုဝါသနာထုံ၍ လား, ကျွန်တော်မှာစာပေကျမ်းဂန်ဝါသနာရှိသည်။
ဝါး, 1, *n.* the bamboo.
ဝါးကပ်, *n.* bamboo shingles.
ဝါးကတုံး, *n.* a bundle of bamboos made up for rafting.
ဝါးခလောက်, *n.* a bamboo rattle for frightening birds.
ဝါးခေါင်း, *n.* the hollow of the bamboo; ဝါးလုံးခေါင်းထဲမှာလသာသလို, like the moon shining in a hollow bamboo; referring to a talented person living in obscurity.
ဝါးခြမ်း, *n.* split bamboo.
ဝါးငချပ်, *n.* a species of thorny bamboo; *comp.* ကြခတ်ဝါး။
ဝါးစွင်းနက်, ဝါးစွင်းဖြူ, ဝါးပွတ်ကြီး, ဝါးပွတ်ငယ်, ဝါးပြောက်, ဝါးဘယောင်း, ဝါးမဲ, ဝါးမိုးဝါး, ဝါးမျက်ဆန်ကျယ်, ဝါးသပွတ်, ဝါးသီးရွှေ, *n.* varieties of the bamboo; တင်းဝါး, used for making mat walls; ဝါးဖြူ used for flooring; ထိုက်ဝါး used for rafters.

ဝါးဆစ်, *n.* a bamboo joint.

ဝါးညှပ်, *n.* pincers made of bamboo stocks.

ဝါးတရိုက်, *n.* twelve cubits' length (some say eight cubits' length).

ဝါးထရံ, *n.* walling made of bamboo matting.

ဝါးထဲကကျောက်, *n.* tabasheer, a silicious substance secreted from some bamboos.

ဝါးနက်, *n.* the *Gigantochloa macrostachya*, ဝါးနွယ်, the *Dinochloa Maclellandii*, varieties of the bamboo.

ဝါးပတ်, *n.* the thin sheath which envelops a bamboo sprout.

ဝါးပိုး (*pron.* ဝဗိုး), *n.* the elephant bamboo.

ဝါးပိုးမျက်ဆန်ကျယ်, *n.* the *Dendrocalamus Hamiltonii.*

ဝါးဖြူကလေး, *n.* the *Gigantochloa albociliata*, an evergreen, densely tufted bamboo, growing to the height of twenty or thirty feet. It is marked by minute white bristles.

ဝါးဘောင်, *n.* a bamboo raft.

ဝါးမင်း. *n.* a kind of bamboo remarkable for the shortness of its joints, which are from two and one half to five inches in length.

ဝါးမှို, *n.* bamboo fungus, သံမှို။

ဝါးယား, *n.* the *Dendrocalamus longispathus.*

ဝါးယောင်း, *n.* an old, decayed bamboo.

ဝါးယောင်းကြောင်ပြောက်, *n.* the spotted civet with odoriferous pouch, ကြောင်ကတိုး။

ဝါးယောင်းချည် (*pron.* ချည်), *n.* a creeper which adheres to old bamboos.

ဝါးယောင်းငှက်, *n.* birds of the genus *Garrulax*, etc.

ဝါးယောင်းမှို, *n.* a species of edible mushrooms.

ဝါးရုံ, *n.* a cluster or clump of bamboos.

ဝါးရောင်, *n.* a species of palm.

ဝါးသပ်, *v.* to whittle bamboo.

ဝါးသီး, *n.* the fruit or seed of the bamboo, sometimes used as food.

ဝါးသိုင်, *n.* the *Phrynium macrostachyum.*

ဝါး, 2, *v.* to chew.

ဝါးဖတ်, *n.* chewings.

ဝိကာရ (Pali), *n.* decay, destruction, ဖောက်ပြန်ခြင်း; *comp.* **သင်္ခါရ**။

ဝိကာလ, *n.* afternoon, evening; wrong time, *see next.*

ဝိကာလစရိယာ, *n.* the going on begging rounds in the afternoon; this is strictly forbidden to Buddhist monks, who are required to complete their rounds in the early morning.

ဝိကာလဘောဇန, *n.* the taking of food at a wrong time, said of a meal

taken by a Buddhist monk outside the appointed time, *e g.*, after noon.

ဝိဂြုဟ်, *n.* an explanation subjoined to the text in the same language; *comp.* ဝစနတ်။

ဝိဂြုဟ်ကျင်း, *v.* to make a display of philological lore, သည်ကျောင်းတကာနှစ်ဦး ဝိဂြုဟ်ကျင်း၍ပြောသည့်စကားမှာ ဘယ်သူကသာ၊ ဘယ်သူက နာသည်ကို ကျွန်ုပ်သိချင်သည်။

ဝိစာရ (Pali), *n.* consideration, ဆင်ခြင်ခြင်း, ဝိတက်ဝိစာရများ; "*wichara*, the exercise of judgment or reason on a present object, investigation, consideration, deliberation, dispute, discussion." *Wilson.*

ဝိစိကိစ္ဆာ (Pali), *n.* doubt, indecision of mind, ယုံမှားခြင်း, ဉာဏ်ဖြင့်မကူးနိုင်ခြင်း, အာရုံကိုမဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း; "*wichikikicha*, doubt, that which questions the existence of Buddha, his discourses, and the priesthood, previous birth, future birth, the consequences resulting from moral action, and the entrance into the *dhyanas* by means of the exercise of *kasina* (ကသိုဏ်). He who is under the influence of this principle is like a man held by a serpent; he trembles from the doubts that agitate him; he does not continue in one mind." M.B.; သည်မြို့မှာနေလို့တော်မည်မတော်မည်၊ မိမိစိတ်ကို မဆုံးဖြတ်နိုင်အောင် ဝိစိကိစ္ဆာဖြစ်နေသည်။

ဝိဇ္ဇာ (Pali), *n.* knowledge, wisdom, ပညာ. The Burmese in a jocular way, often call a person who does anything particularly well, or who has a stroke of good luck, ဝိဇ်, *an abbrev. of* ဝိဇ္ဇာ, သည်လူဝိဇ်ပါဘဲ, စကားပြောဝိဇ်ဘဲ, ရှေ့လုပ်အရာသည်ဝိဇ်ဘဲ။

ဝိဇ္ဇာမိုရ် (Pali ထေရော, great), *n.* one possessed of certain miraculous powers, ပုဗ္ဗေနိဝါသ, ဝိဇ္ဇာစက္ခု, အာသဝက္ခရ။

ဝိဇ္ဇာမယ, *n.* magical or supernatural skill.

ဝိညာဉ် (*pron.* ဝိညဉ်) (Pali ဝိညာဏ), *n.* the soul; *comp.* စိတ်, and နံ။

ဝိညာဏ (Pali), *n.* *see above*; "the meaning of *winyana* may be learnt in this way. The watchman of a city remains in its centre, at the place where the four principal streets meet; by this means he can discover who comes from the east, and who from the south, or the west, or the north; in like manner form is seen by the eye, sound is heard by the ear, odor is smelled by the nose, flavor is tasted by the tongue, contact or touch is felt by the body, and thoughts are perceived by the mind; all these things are discovered or ascertained by means of *winyana*." M.B.

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of intellect or thought; *see under* ခန္ဓာ။

ဝိတက် (Pali ဝိတက္က), *n.* intention, အကြံအစည်; "*witarka* (ဝိတက်), rea-

soning, discussion, doubt, deliberation, consideration of probabilities, mental anticipation of alternatives, conjecture, from the root *wi*, implying discrimination, and *tarka*, to reason or doubt." *Wilson.*

ဝိတက်ဝိစာရ, *n.* consideration and investigation collectively; "*wichara*, investigation, examination, continued impulse or tendency, that which prolongs the *witarka* that has arisen in the mind, as the sound that continues to proceed from the bell. The property of *wichara* is that of investigation; thus when a gong is struck by a mallet it gives forth sound, the stroke is *witarka* and the sound is *wichara*." M.B.

ဝိတ္ထာရ, *n.* width, breadth, extension, detail.

ဝိထိ (Pali), *n.* a path of the sun, of which there are three, *viz.*, အဗ္ဘန္တရဝိထိ, the inner path; မဇ္ဈိမဝိထိ, the middle path; and ဗာဟိရဝိထိ, the outer path.

ဝိနည်း (Pali ဝိနယော, ဆုံးမခြင်း), *n.* rules, particularly such as relate to the conduct of priests, ရဟန်းကျင့်စည်တရား; one grand division of the Buddhist Scriptures, comprising five books, *viz.*, ပါရာဇိကတော်, ပါစိတ်, မဟာဝါ, စူဠဝါ, and ပရိဝါ; *comp.* ဝိဋကတ်. "Of the five sections into which the Winaya Pitaka is divided, the first and second, Parajika (ပါရာဇိကတော်) and Pachiti (ပါစိတ်), contain a code of ordinances relative to priestly crimes and misdemeanors; the third and fourth, Maha Waga (မဟာဝါ) and Chulawaga (စူဠဝါ), miscellaneous rules and regulations relative to ordination, the ceremony called *wass* (ဝတ်), etc., and the fifth, Pariwanapata (ပရိဝါ), contains a recapitulation of the preceding books." E.M.

ဝိနာ, *a.* or *adv.* sundry, various, အသီးသီး, ဝိနာကင်း, ဝိနာကြည် (*rarely used in colloq.*).

ဝိနာဘာဝ, *a.* or *adv.* same.

ဝိပ္ပတ္တိ (Pali), *n.* destruction, ပျက်စီးခြင်း, ဝိပ္ပတ္တိကာလ, ဝိပ္ပတ္တိတရားမှကင်းလွတ်လိုပါ၏; misfortune, failure, ဝိပ္ပတ္တိဖြစ်။

ဝိပဿနာ (Pali), *n.* a kind of wisdom which enables the possessor to make extraordinary discoveries, အထူးထူးအပြားပြားရှုမြင်ခြင်း, ဝိပဿနာတင်, ဝိပဿနာရှု။

ဝိပါက် (Pali ဝိပါက), *n.* the result of any deed, good or bad; the result of an evil deed which remains after the main part has been exhausted through inflictions in a previous state; *comp.* ဝဋ်; ဝိပါက်ခံ, ဝိပါက်လိုက်, အကုသလဝိပါက်, ကုသလဝိပါက်။

ဝိဘတ် (Pali ဝိဘတ္တိ), *n.* the inflected termination of a noun; a noun or verbal affix.

ဝိဘတ်သွယ်, *n.* a table of inflected terminations or affixes.

ဝိရိယ (Pali), *n.* diligence, industry, လုံ့လ; "*wiraya* or *wirya*, persevering exertion, effort, resolution, courage or determination, that which prompts to all kinds of exertion, like the powerful man who shrinks at nothing. Its opposite is *kusita*, indolence. All the other faculties are assisted by its exercise." M.B.

ဝိရိယစိုက်, ဝိရိယထုတ်, ဝိရိယပြု, *v.* to be diligent or industrious.

ဝိရိယနည်း, *v.* to have little diligence, industry.

ဝိရိယရှိ, *v.* to be diligent, industrious.

ဝိလုပ် (from ဝိ, and လုပ်), *v.* to pretend to have more than one possesses, as ဝမရှိဘဲနှင့်ဝိမလုပ်ပါနှင့်, without having as much as ဝ, do not pretend to have ဝိ, *i.e.*, ဝ and လုံးကြီးတင် added.

ဝိသယ (Pali), *n.* an idea, or the forming and retention of an idea, ဉာဏ်သည်အာရုံကိုအမြဲမှတ်ခြင်း။

ဝိသယရုပ်, *n.* matter which is perceived by the senses (*comp.* ပသာဒရုပ်), or of which an idea is formed.

ဝိသုဒ္ဓိနတ် (Pali ဝိသုဒ္ဓိ, pure), *n.* an *ariya* (အရိယာ).

ဝိသေသ (Pali), *a.* or *adv.* exceeding, extraordinary, အထူး။

ဝိသေသနာ (Pali), *n.* a modifying word, whether adjective or adverb; ကရိယာဝိသေသနာ, an adverb; နာမဝိသေသနာ, an adjective.

ဝီသတိ (Pali), *a.* or *n.* twenty, နှစ်ဆယ်, ၂၀။

ဝီသတိမ, *a.* the twentieth, နှစ်ဆယ်ပြည့်သော (*rare*).

ဝီးစားစား, *n.* a mite, grain, etc.; only used as in next.

ဝီးစားစားလို, *v.* to come within a grain, a hair's breadth, etc., စားစားကလေးလို, ဆိတ်စာကလေးလို, ဆိတ်စိကလေးလို, သိသိကလေးလိုသည်။

ဝုတ်ဝုတ်မြည်, *v.* to grunt, as a hog.

ဝေ, 1, *v.* to be misty, darkish, dusky, မှုန်, ရီ; to be giddy, dizzy, မူး, ရီ; to be bewildered, သည်လူဝေနေသည်; နှင်းဝေ, မြူဝေ, မျက်စိဝေ, ဝေဝေတေတေရှိသည်; မဝေမလည်, in the way of not being bewildered.

ဝေလီဝေလင်း, *n.* the twilight of the morning, dawn of day.

ဝေ, 2, *v.* to bubble and run over, ပွက်၍လျှံ; to be flowing, rich, luxuriant, as a flowing dress, or as trees whose branches are wide spreading; ထမင်းအိုးဝေလို့လက်မနိုင်ဘူး။

ဝေဆာ, *v.* to be flowing, rich, luxuriant, သည်မိန်းမထဘိဝတ်သည်မှာ၊ ဝေဝေဆာဆာရှိသည်, သစ်ပင်ဝေဝေဆာဆာရှိသည်။

ဝေဖား, *v.* same; *generally used in a reduplicated form,* အဝတ်အစား ဝေဝေဖားဖားရှိသည်, သည်သစ်ပင်အခက်အရွက်ဝေဖားဖားရှိသည်။
ဝေ, 3, *v.* to distribute, dispense, ဥစ္စာကိုဝေ, ကုသိုလ်အမျှဝေ။
ဝေခြမ်း, ဝေခွဲ, ဝေဖန်, *v.* same, အညီအမျှဝေခြမ်း၍ယူကြသည်; to distinguish, discern, တော်သည်မတော်သည်ကိုဝေဖန်ထုံးဖွဲ့ပြောတတ်သည်။
ဝေငှ, ဝေမျှ, *v.* to distribute equally.
ဝေစု, ဝေပုံ, *n.* a share, အစုသင့်။
ဝေစုကျ, ဝေပုံကျ, *n.* same; *v.* to fall to one's share, be one's portion in a distribution, ခင်ဗျားအတွက်ဝေစုကျဘယ်လောက်ရသလဲ။
ဝေမျှ၍ပေးကမ်း, *v.* to share with another.
ဝေယူ, *v.* to distribute and take; to take and divide, သည်ငွေတဆယ် မင်းတို့လေးယောက်ဝေယူကြပါ။
ဝေ, 4, *an inelegant term of compellation, mas. or fem.* used by men or women, ငဖြူရေ၊ဝေ။
ဝေဇယန် (Pali ဝေဇယန္တော), *n.* a graduated roof, ဘုံဆင့်ပြာသာဒ်။
ဝေဒနက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of susceptibility or sensation; *see under* ခန္ဓာ. "The *wedana khando,* or sensations, are six in number. They are produced by communication with that which is agreeable, disagreeable, or indifferent." M.B.
ဝေဒနာ (Pali), *n.* sensation, ခံစားခြင်း. *Childers* recognizes three kinds of ဝေဒနာ. *viz.,* သုခဝေဒနာ, pleasant sensation, ဒုက္ခဝေဒနာ, painful sensation, and အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ, sensation which is neither pleasant nor painful.
ဝေနေယျ (Pali), *n.* a rational being, one capable of being instructed, ဆုံးမအပ်သောသူ. ဝေနေယျသတ္တဝါ, ချွတ်ထိုက်သောသတ္တဝါ။
ဝေဘာဂိက (Pali), *n.* distribution, ဝေဖန်ခြင်း, ဝေဘာဂိကပြု, ကျေးကျွန်ကြည့်၍မနေပါဘူး၊ဝေဘာဂိကပြုပါ၏။
ဝေယာဝစ္စ (Pali), *n.* a multiplicity of business affairs, ဝေယာဝစ္စများသည်။
ဝေဝုစ် (Pali ဝေဝစ္စ),*n.*a means,expedient,artifice,device,ဥပါယ်,ပရိယာယ်။
ဝေဠုဝန် (Pali ဝေဠုဝနံ), *n.* a bamboo grove; the name of a monastery presented by King Bimbisara (ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး) to Gautama Buddha.
ဝေ့, *v.* to run around (an object), လည်; to wind, as a river or road, မြစ်ဝေ့, လမ်းဝေ့; လေဝေ့, to veer, as the wind; ဝေ့သွား, to go out of one's way.
ဝေ့လည်, *v.* same; hence တဝေ့လည်လည်နေ, to hang about, hover round an object or thing, unwilling to leave, တဝေ့လည်လည်နှင့်သည်အနားကမကွာနိုင်ဘူး။

ဝေ့ပိုက်, *v.* same, လမ်းဝေ့ပိုက်နေလို့ခရီးမတွင်; စကားတည့်တည့်မပြော၊ဝေ့ပိုက်ပြောသည်။

ဝေး, *v.* to be far, distant, not near. မနီး; in a figurative sense, to be remote from the subject, အကြောင်းချင်းဝေး; နားဝေး, သဘောဝေး, to be dull of discernment, obtuse; ဝေး is often used in a disparaging sense, as when speaking of a person actuated by mean, parsimonious motives, etc., သူနှင့်အပိုကြီးဝေးနေသည်. It is also used in a good sense, as of the inconceivableness of a high principled man committing a base act.

ဝေးကွာ, *v.* same, ခရီးဝေးကွာ, မြို့ချင်းဝေးကွာ, လူချင်းဝေးကွာသည်။

ဝေးလံ, *v.* same as ဝေး။

ဝဲ, **1**, *n.* a whirlpool, eddy.

ဝဲသြဃ, *n.* a large eddy, ခနောင်း။

ဝဲကတော့ (*pron.* ဒေါ့), *n.* a whirlpool with a vortex.

ဝဲကြက်ခွပ်, *n.* the troubled state of waters, caused by the meeting of eddies whirling about in opposite directions.

ဝဲစား, *v.* to erode (a river bank), as a whirlpool.

ဝဲစုတ်, *v.* to be sucked in by a whirlpool, လှေဝဲစုတ်လို့မြုပ်သွားသည်။

ဝဲဆန် (*pron.* ဇန်), *n.* a current running opposite to the main stream, a reflex current.

ဝဲပြေး, *n.* a rapid eddy.

ဝဲမှုတ်, *v.* to be thrown out by a whirlpool.

ဝဲလည်, *v.* to eddy.

ဝဲ, **2**, *n.* a roof in which one side projects over on the other.

ဝဲပုံ, ဝဲလင်း, *n.* same as ဝဲ။

ဝဲ, **3**, *n.* the itch; the mange.

ဝဲခြောက်, *n.* the common itch.

ဝဲစား, *v.* to be eaten away by itch or mange, as the hair of a dog, bullock, etc.

ဝဲစို, *n.* the same as ဝဲခြောက် in an advanced stage, but less than ယားနာ။

ဝဲစွဲ, *v.* to be infected with itch.

ဝဲပူ, *n.* the mange in horses.

ဝဲ, **4**, *v.* to soar around, as a bird, ငှက်များဝဲ, စွန်ဝဲ, အပုပ်ကောင်ရှိလို့လင်းတဝဲသည်; to brandish a sword, weapon, or stick.

ဝဲ, **5**, *v.* to speak with a foreign accent or brogue, စကားပြောသည့်အခါအသံဝဲသည်, မြန်မာစကားပြောလျှင်ရခိုင်လိုဝဲသည်, when he speaks Burmese, he has the Arakanese accent.

ဝေါ, *n.* a large state palanquin.
ဝေါဗလာ, *n.* same as ဝေါ။
†ဝေါခနဲ, *adv.* indicative of the sound which it imitates; particularly applicable to the noise made by a တုံး when it is fired, တုံးဝေါခနဲမြည်သည်, ကမ်းပါးဝေါခနဲ ပြိုကျသည်။
ဝေါဟာရ (Pali), *n.* common parlance; ဝေါဟာရပညတ်အတိုင်း, as sanctioned by common parlance.
ဝေါဟာရစကား, *n.* same, စာစကားမဟုတ်ပါ၊ဝေါဟာရစကားဖြစ်ပါသည်။
ဝေါဟာရဒေသနာ, *n.* commonplace religious instruction.
ဝေါဟာရဘာသာ, *n.* common parlance.
ဝိုက်, *v.* to curve around, make a circuit partially or wholly, ကွေ့; *more than* ကွေး။
ဝိုက်ကြို, *v.* to come around one coaxingly, စကားဝိုက်ကြိုပြော။
ဝိုက်ကွေ့, *v.* same as ဝိုက်, တည့်တည့်မသွား၊ဝိုက်သွားသည်, ထွန်နှင့်ဝိုက်လှည့်။
ဝိုင်း, *v.* to do by joint effort; to shake around, as rice in a shallow basket, စံကောနှင့်ဆန်ဝိုင်း; to be round; to surround, as a forest, a range of mountains, a river or sea, မြို့ကိုတောင်ဝိုင်းနေသည်, ဘိလပ်ပြည်ကိုပင်လယ်ဝိုင်းနေသည်; *n.* a circle of people; hence ဖဲဝိုင်း, ကြက်ဝိုင်း, လှည်းဝိုင်း; a fair.
ဝိုင်းညီ, *v.* to do jointly, by joint effort, သည်ဝန်ကိုဝိုင်းညီလို့ချီကြပါ, လူတယောက်တည်းကိုအများဝိုင်းညီရိုက်ကြသည်။
ဝိုင်းထား, ဝိုင်းမိ, *v.* to besiege or encompass (a city), မြို့ကိုတပ်ဝိုင်းထားသည်; to hem in, to surround, as a body of police a gang of dacoits about to commit a dacoity, ရွာသားများ သူခိုးများကိုဝိုင်းထားသောကြောင့်၊ သူခိုးများက အတင်း အဓမ္မထား လှံတို့ဖြင့် ခုတ်ထိုးထွက် ပြေးကြသည်; to surround, as a moat surrounds a city, မြို့ကိုကျုံးဝိုင်းမိသည်။
ဝိုင်းမြှု, *v.* to promote; to tend towards, ညီညာသည်။
ဝိုင်းဖွဲ့, *v.* to form a circle of people, tents, etc., ဝိုင်းဖွဲ့ကြက်တိုက်။
ဝိုင်းရုံတွန်းထိုး, *v.* to hustle, push, as a crowd of people.
ဝိုင်းဝန်း, *v.* to do jointly, by joint effort.
ဝိုး, *int.* an exclamation expressing dissatisfaction at something said, done, or about to be done.
ဝိုးဝင်း, *v.* to be brilliant, shining; *used adverbially*, လျှပ်ဝိုးဝိုးဝင်းဝင်းပြက်သည်။
ဝိုးဝါး, *v.* to be obscure; to be doubtful, uncertain; *used only in adverbial forms*, as ဝိုးတိုးဝါးတား (*pron.* ဝိုးဝိုးဝါးဝါး), obscurely, dubiously, နာမည်ကိုရုတ်တရက်ထုတ်ဘော်လို့မရ၊ဝိုးတိုးဝါးတားဖြစ်နေသည်။
ဖွက်, *v.* to hide, secrete, conceal; *rare in colloq.*, ဖွက် (*more common*).

ဍက်ထား, *v.* same as ဍက်။
ဍုန်း, *v.* to rise, burst up; to be strong, violent (*infreq.*). *Der.* ကျောင်ဍုန်း။
ဍုန်းတက်, *v.* same, အာဏာဍုန်းတက်, တန်ခိုးဍုန်းတက်သည်။
ဍုန်းဍာ, *v.* same. *Der.* အဍုန်းအဍာ။
ဍမ်း, *v.* to be low and level, as ground occasionally covered with water, သည်နေရာမှာမြေဍမ်းနေသောကြောင့်ရေဝပ်သည်, in this place the water lodges because the ground is low; *comp.* ရှိုင်; to be plain, level, ညီ, မျှ; to make level, even, ဖွမ်းမျှ; to assess *thathameda* revenue, as *thamadis* (assessors); သမာဓိဍမ်းကြေးစာရင်း, the roll of a village after the assessment has been fixed by the *thamadis*. *Der.* အဍမ်း။
ဍွေ, *v.* to push with the head, horn, or tusk; to propel violently, ဍွေ, နွားချင်းဍွေကြသည်; ဍွေ *in composition* is also applied to the rushing velocity of the wind against anything, *e. g.*, လေဍွေ၍မတိမ်းနိုင်သောတစ်ခဲနတ်တောင်ကဲ့သို့, like the tempest-beaten, solid, immovable mountain.
ဍွေး, *n.* the testicles.
ဍွေးအိတ်, *n.* the scrotum, ထိင်ဥ, ကပ်ပယ်အိတ်။
ဍွေးစေ့, *n.* same as ဍွေး။
ဍွေးထုတ်, ဍွေးလှီး, *v.* to castrate, အသိုးထုတ်, သင်း, ဆိုးမ, ကွပ်။
ဍံ့, *v.* to praise, land, extol, ချီးမွမ်း, (*not used in colloq.*).
ဍံ့ချီး, *v.* same (*not used in colloq.*).

သ

သ, The thirtieth consonant in the Burmese alphabet.
သ, 1, *v.* to give, offer; *rarely used singly.* *Der.* ဆက်သ, ပို့သ, ပြသ။
သရောက်, *v.* to present from a distance, ဆက်သရောက်လိုက်ပါသည်, ဥစ္စာပစ္စည်းပို့သရောက်လိုက်ပါသည်, မေတ္တာပို့သရောက်လိုက်ပါသည်။
သ, 2, *v.* to repair the outside, to make anew, do afresh, do over again, improve the appearance of, ထားဆေးကုန်သောကြောင့်၊သပေးလိုက်ပါ, ပုဆိန်ကိုသ; to trim the lower extremities of the mustaches, ကြင်စွယ်သ။
သနှ, *v.* same as သ။
သ, 3, *an abbreviation of the connective* သည် *or* သော။
သက်, 1 (from အသက်, life).
သက်အို, သက်ကြီး, *n.* an old man or woman, သက်ကြီးစကားသက်ငယ်ကြား။
သက်ကျား (from အသက်, life, and ကျား, to be of different colors), *n.* an old man or woman, သက်ကျားအို; this term of appellation is not used in the presence of the person to whom it is applied.
သက်စေ့တင် (from စေ့, to complete), *v.* to make offerings equal in number

to the years of the offerer's life, ဆွမ်းတော်သက်စေ့တင်, မိးသက်စေ့တင်။
သက်စောင့်ဆေး, *n.* medicine to preserve life, အာယုဝဍ္ဍနဆေး။
သက်စောင့်သွေး, *n.* the radical part of the blood, ပထဝီသွေး။
သက်စောင့်သွေးကြော, *n.* the carotid artery, လည်ကြောမ။
သက်စွန့်ကြိုးပန်း, *adv.* performing service with untiring zeal and indomitable courage, even at the risk of one's life, သက်စွန့်ကြိုးပန်းအမှုတော်ထမ်း။
သက်တိ (from ဇာတိ, ပကတိ, etc.), *v.* to have a natural bent or disposition for anything, ဝါသနာရှိ။
သက်တူရွယ်မျှ (ရှိ), *v.* to be of the same age.
သက်တော်စောင့်, *n.* one who had charge of the king's person; *comp.* ကိုယ်ရံတော်။
သက်ပျောက်ဆွမ်း, *n.* rice offered on a person's decease, ဆွမ်းစည်။
သက်မကြီးချ. *v.* to heave a deep sigh, စိတ်ပူလို့သက်မကြီးချ၍, မောမောပန်းပန်းသက်မကြီးချ၍။
သက်ရှိသက်မဲ့, *n.* things animate and inanimate; a term applied to property, သက်ရှိသက်မဲ့အကုန်ပေးသည်, သက်ရှိသက်မဲ့အကုန်သိမ်းသည်။
သက်ဝေကြင်တော်, *n.* a poetical term for a husband or wife, "sharer of (my) life and loving companion."
သက်, 2, *v.* to go down, descend, ဆင်း; to take place, as pity, love, etc., ကရုဏာသက်; hence, တသက်သက်, *adv.* in the way of longing regret; to take effect, as the poison of သစ်စေး။
သက်ဆိုင်, *v.* to belong to; to be connected with, have relation to; to apply, အဘိုးသေဆုံးသည်ရှိသော်၊ သားသမီး အမွေခံမရှိကမြေးဦးက အမွေကိုသက်ဆိုင်ပိုင်ထိုက်သည်. အခွန်တော်နှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေ, တရားမနှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေ။
သက်ရောက်, *v.* to befall, as a calamity, ဘေးသက်ရောက်, ရောဂါသက်ရောက်; to be in force, to be extended to, as a law, statute, act, *e.g.*, ဗြိတိသျှအင်္ဂလိပ်ယနိုင်ငံတော်တဝှမ်းသက်ရောက်ဆက်ဆံသည်, extended to the whole of British India, as an act or statute.
သက်ရှောက်, *v. see the parts*, အိမ်ခွဲလောင်သောမီး၊မည်သည့်နေရာသက်ရှောက်၍လောင်ကြောင်းကိုကျွန်ုပ်မသိရပါ။
သက်လား, သက်ဝင်, *v.* to entertain affection for another, မေတ္တာသက်လား, မေတ္တာသက်ဝင်။
သက်သွယ်, *v.* to connect one with another.
သက်, 3, *v.* to be moderate.
သက်သက်, *adv.* moderately, pretty, not very, slightly, သည်လယ်ထဲ

မှာစပါးပင်သက်သက်ကလေးသာရှိသည်, သည်မြို့မှာသရက်ပင်သက်သက်သာ ရှိသည်, ကျောက်ပေါက်မှာသက်သက်ကလေးရှိသည်။
သက်သက်သာသာ, *adv.* same, သက်သက်သာသာနှိပ်, သက်သက်သာသာပြော။
သက်သာ, *v.* to moderate (*intrans.*); to be relieved, obtain ease, to be comfortable, to recover; to abate, as paroxysms of pain, or as cold and heat, အချမ်းသက်သာ, အပူသက်သာ; ရေစီးသက်သာ, လေတိုက်သက်သာ; ဆေးတည့်လို့သူမမာသက်သာသည်; to be mild, as a flavor or odor.
သက်, 4, *v.* to be only, clear, nothing else, (*obs.*).
သက်မဲ့, သက်မဲ့သာ, *adv.* at all, without aim or purpose, သက်သက်မဲ့ လည်နေသည်; without cause or reason, wantonly, သက်သက်မဲ့သာ နှိပ်စက်သည်, သူသက်သက်အကြောင်းမဲ့ခေါ်ကားသည်။
သက်သက်, *a.* mere, as မေတ္တာသက်သက်နှင့်ပြုသည်, he did it from mere affection; *adv.* ခင်ဗျားကိုကျွန်တော်တွေ့ချင်လို့သက်သက်, merely because I wished to meet you, sir; at all, *in negative sentences*, ပြိုပြို, အလျှင်း, as သက်သက်မရှိ, there is none at all.
သကတ် (Pali သကတ္တ), *n.* the substratum of matter; a book pertaining to Pali grammar (သဒ္ဒါ), သကတ်ကျမ်း။
သကဒါဂံ, *n.* *see* သကဒါဂါမိဖလဋ္ဌာန်။
သကဒါဂါမိ (Pali), *n.* the second state attained by an *ariya* (134).
သကဒါဂါမိမဂ်, *n.* the duties of the second state attained by an *ariya*.
သကဒါဂါမိမဂ္ဂဋ္ဌာန်, *n.* one who has performed the duties of said state.
သကဒါဂါမိဖလဋ္ဌာန်, *n.* one who has attained to the reward of said state.
သကဒါဂါမိဖိုလ်, *n.* the reward of the second state attained by an *ariya*.
သက္ကဘန်, *n.* a kind of umbrella.
သက်ကယ်, *see*, သက်ငယ်, *n.* a kind of grass.
သက္ကရာဇ်, *n.* an era, epoch, date, year, ကောဇာသက္ကရာဇ်, သာသနာ သက္ကရာဇ်; written engagement, obligatory writing; စာချုပ်, သက္ကရာဇ် ချုပ်; a private birth register, မွေးဖွားသည့်သက္ကရာဇ်, မွေးဖွားသော နေ့ရက်ကိုသက္ကရာဇ်ချုပ်၍ထားသည်။
သက္ကရာဇ်မှတ်စာ, *n.* annals.
သက္ကလတ် (Eng. thick cloth), *n.* woollen cloth, broadcloth, serge, tweed (135).
သက္ကလတ်အင်္ကျီ, *n.* a coat or jacket made of woolen cloth, flannel or serge.
သက္ကလတ်ကြွက်နား, *n.* fine woollen cloth, cashmere, flannel.
သက္ကလတ်စောင်, *n.* a flannel blanket.
သက်ငယ် (*pron.* သက်ကယ်), *n.* a kind of grass used in thatching.
သက်ငယ်ကျင်း, *n.* a patch of thatching-grass.
သက်ငယ်ကြီး, သက်ငယ်ညွှန်း, *n.* varieties of thatching-grass.

သက်ငယ်ပေါ (*pron.* သဗ္ဗယ်ဗော), *n.* a sheaf of thatching-grass not yet woven, သက်ငယ်တပေါ, သက်ငယ်အပေါအစိတ်။

သက်ငယ်ပျစ်, *v.* to weave said grass, so as to be ready for thatching; *n.* a stick of woven thatch.

သက်ငယ်မိုး, *v.* to thatch with the said grass.

သက်တံ့, *n.* a rainbow, သက်တံ့ရေသောက်, to have the appearance of dipping into a stream or sheet of water, as one or both ends of a rainbow; *comp.* နှိုး; according to some authorities, a rainbow is termed a သက်တံ့ when it appears in the east, and a နှိုး when it appears in the west; a carbuncle.

သက်ရင်း, *n.* a kind of tree, of which there are many varieties.

သက်ရင်းကတော်, သက်ရင်းကတိုး, *n.* the Rangoon croton plant.

သက်ရင်းနီ, *n.* the wild croton.

†သက်လုံ, *n.* wind, power of respiration, strength of lungs.

သက်လုံကောင်း, *v.* to be long-winded.

သက်လုံကွဲ, *v.* to be broken-winded.

သက်လုံပျက်, *v.* to have the respiratory organs deranged.

သက်လုံမှိ, *v.* to be out of breath, to pant feebly and faintly; *less than* ဟိုက်, (*seldom used in colloq.*).

†သက်သေ, *n.* a standard, settled rule or measure; a pattern, representative, ပုံ; a witness, anything that affords evidence or proof; an illustration, testimony; evidence, သက်သေသက်ကာ, ကုလားမှန်ကြောင်း ကိုနွားခေါင်းသက်သေ, ပညာရှိကြောင်းကိုစကားကောင်းသက်သေ, ရွှေအကြောင်း ကိုဘယောင်းသက်သေ။

သက်သေခံ, *v.* to bear witness, give testimony; *n.* a witness; သက်သေ ခံဥပဒေ, the Evidence Act; သက်သေခံချက်, the statement or deposition of a witness.

သက်သေခံပစ္စည်း, *n.* an exhibit in a civil or criminal case.

သက်သေခံပစ္စည်းမှတ်ပုံစာရင်း, *n.* a register of exhibits in a civil or criminal case.

သက်သေစရိတ်, *n.* witness' expenses (usually in a criminal case).

သက်သေတည်, သက်သေထား, *v.* to make a witness, appoint to be a witness.

သက်သေတောင်း, *v.* to call upon (as a court) a suitor in a civil case, or an accused in a criminal case, to cite witnesses.

သက်သေထုတ်, သက်သေပေး, သက်သေပြ, *v.* to produce evidence, show proof, သက်သေတင်ပြ။

သက်သေထွက်ချက်, *n.* the statement of a witness; a testimonial, သက် သေခံချက်, သက်သေခံလက်မှတ်။

သက်သေသာကေ, *n.* a witness: testimony, evidence.

သကာ (*pron.* သဂါ), *n.* unrefined sugar, the hardened sediment of molasses or treacle, whether made from the palm or cane, muscovado.

သကျ (*pron.* သက်ကျ) (Pali), *n.* the royal race from which Gautama descended; *see* သာကီဝင်; သကျပုတ္တ. သကျရာဇာ။

သကျုက်, *n.* the *Pandanus fœtidus*, an evergreen, prostrate shrub, from three to five feet high, armed with spines. The spathes are glossy and of a bright yellow color; but they have a disagreeable odor. The fruit, which varies in size from that of a hen's egg to that of an ostrich's egg, is of a reddish color when ripe.

သကြည့် (*pron.* သဂြည့်), *n.* open work in wood, ornamental work of palaces, monasteries, etc., သကြည့်ထောင်, သကြည့်ထောင်အပြောက်။

သကြား, **1**, *see* သိကြား, *n.* a superior order of *nats*.

သကြား, **2**, *n.* sugar; မှန်ရောင်သကြား, crystallized sugar.

သကြားခဲ, *n.* sugar candy.

သကြားချက်, *v.* to make sugar by boiling, etc.

သကြားဆုံးပေါက်, *n.* a kind of cake made of the groundnut and sugar.

သကြားပွင့်, *n.* sugar candy, သကြားခဲ။

သကြားဖုတ်မွေး, *n.* brown sugar, သကြားနီဗာလာ။

သကြားမုန့်, *n.* sugar cake.

သခင်, *n.* a master, lord, အရှင်; this term is often applied in a most indiscriminate manner, and has lost its original value. It has now become the equivalent of the English "Mr."

သခင်ဘုရား, *n.* same, but more respectful and reverential.

သခွတ်, *n.* a kind of tree, the *Spathodea Rheedii*.

သခွတ်ဖို, *n.* the *Stereospermum chelonioides*, a tree growing to the height of forty or even sixty feet, bearing yellow flowers, purplish brown on the outside; the capsules contain thick seeds, with diverging, concave, membranous, pellucid wings.

သခွား, *n.* the cucumber; ရေသွန်းသခွား, the common kind of cucumber.

သခွားကောက်လျှင်, **သခွားမိကျောင်းဥ**, *n.* varieties of the cucumber.

သခွားငြုတ်, *n.* a sour kind of cucumber, သခွားချဉ်။

သခွားမ, *n.* the muskmelon; သခွားမွေး။

သင်, **1**, *n.* the *Thalia cannæformis* (*Maranta dichotoma*).

သင်ဖျာ (*pron.* ဖျာ), *n.* a mat made of the stalk of the သင်။

သင်ဖြူး (*pron.* ဖြူး), *n.* a finer kind of mat; the upper part of the mat is designated အပြောက်လွှာ, and the lower အဖိန်းလွှာ. The blackness of the strips interwoven in some *thinbyus* is produced

by a dye prepared from the bark, or leaves, of the ဆီးဖြူပင်. A finely-woven သင်ဖြူး is called သင်ဖြူးချော, one used for sleeping, အိပ်ဖန်သင်ဖြူး, and one used for sitting, နေရာထိုင်သင်ဖြူး; သင်ဖြူးခင်း, သင်ဖြူးဖြန့်, to spread a *thinbyu* mat on the floor, as when receiving visitors.

သင်, 2, *pron.* thou, you, *mas.* or *fem.*: *see Gram. sec.* 77; သင်ကဲ့သို့သောသူမရှိ, သင်တို့လာမည်လား, (*rare in colloq.*).

သင်, 3, *v.* to learn, acquire knowledge or skill; to teach; သညာပေး; သူငယ်များစာသင်ကြသည်, အတုကိုမြင်မှအတတ်ကိုသင်သည်; ဆရာတပည့်များကိုသင်သည်: to tutor or coach, as a witness, သူ့သဘောအလျောက်ပြောတတ်သည်မဟုတ်၊သူများသင်လို့ပြောတတ်သည်။

သင်ကြား, *v.* to learn, receive instruction, စာပေသင်ကြားခြင်း, လက်မှုပညာသင်ကြားသည်; also has the same meaning as သင် in the last sense, *e.g.*, တတွတ်တွတ်သင်ကြားသည်, တခြားသူသင်ကြားခြင်းကြောင့်ပြောဆိုသလား။

သင်ချ, *v.* to teach, as a schoolmaster; one kind of သွန်သင်; သင်ချ *is in less frequent use than* ပို့ချ (စာပေပို့ချ).

သင်ပေး, သင်ပို့, *v.* same, သည်အတတ်ကိုမည်သူသင်ပေးလို့တတ်သလဲ, ဂဏန်းသင်္ချာသင်ပို့, စာပေသင်ပို့, ဗေဒင်သင်ပို့; သင်ပေး also has the same meaning as သညာပေး။

သင်မှီး, *v.* to learn and store up, ငယ်ရွယ်စဉ်ကပညာသင်မှီးခြင်းကိုပြုသည်။

သင်, 4, *v.* to pull off, to skin, နွှင်, နွှာ, နွေး; *less elegant than* နွှင်, နွှာ; ငှက်ပျောသီးအခွံသင်သည်, ရှောက်သီးအခွံသင်သည်; to clear, disencumber, disentangle, တောချုံကိုသင်ပစ်သည်, ထွင်, ဖြေ, ဖျင်. *Der.* သုတ်သင်။

သင်ထွင်, *v.* to clear, disentangle (*rarely used in combination in colloq.*).

သငယ် (from သားငယ်), *n.* the young of animals; used in combination with the names of brute animals, as နွားသငယ်, a calf; ကြက်သငယ်, a young fowl, a chicken; ချေသငယ်, a young barking deer, etc.; *more elegant than* နွားကလေး, ကြက်ကလေး, ချေကလေး။

သငို, *n.* a species of *Chiton*, a multivalve mollusk, တငို။

သင်္ကန်း, 1 (*pron.* သဃ်န်း), *n.* the *Hopea odorata*; this tree furnishes a valuable timber, useful for house posts and boats.

သင်္ကန်း, 2, *n.* the garment of a priest of Buddh, composed of three pieces, *viz.*, သင်းပိုင်, ကိုယ်ဝတ်, and ဒုကုဋ် (136).

သင်္ကန်းကပ်, သင်္ကန်းလှူ, *v.* to make an offering of priests' garments.

သင်္ကန်းကြီး, *n.* a double *thingan*, worn only by *rahans*.

သင်္ကန်းချည်, *v.* to wear the *thingan*, as a novice for the first time.

သင်္ကန်းဆီး, သင်္ကန်းဝတ်, *v.* to wear a *thingan*.

သင်္ကန်းဆိုး, *v.* to dye priests' garments, usually with a preparation made from the wood of the jack tree.

သင်္ကန်းတန်းကြိမ်, သင်္ကန်းတန်းဝါး, *n.* a rattan or bamboo placed in a horizontal position upon which the priests hang their garments.
သင်္ကန်းဖွတ်, *n.* a species of water bird.
သင်္ကန်းဖွပ်ပျဉ်, *n.* a board on which priests' garments are washed.
သင်္ကန်းမှို, *n.* a species of mushroom.
သင်္ကာ (Pali), *n.* doubt, suspicion; *v.* to doubt, have suspicions, ယုံမှား။
သင်္ကာကင်း, သင်္ကာရှင်, *v.* to be free from doubt, suspicion, သည်သူ့အပေါ်၌သင်္ကာမကင်း (or မရှင်) ရှိပါသည်။
သင်္ကာချေ, သင်္ကာရှင်း, *v.* to remove suspicion, ခင်ဗျားကျွန်တော်ကိုမယုံလျှင်၊ လူကြီးစုံရာနှင့်သင်္ကာရှင်းပါရစေ။
သင်္ကာနုပ္ပတ္တိဉာဏ်, *n.* a kind of wisdom possessed by a Buddh.
သင်္ကာရှိ, *v.* to be suspicious of, to have suspicions, မယုံသင်္ကာရှိ; ယုံမှားသင်္ကာရှိ is in more general colloquial use.
သင်္ကြန်, or သင်းကြန်, *n.* a fabulous head, supposed to be in the charge of seven goddesses, who transfer it from one to another at the commencement of each year. This fable is said to have owed its origin to a dispute between a Brahma called by the Burmese Athi (အာသီ) and Sekra (သိကြား) regarding a mathematical calculation; each agreed that the one whose calculation was wrong should forfeit his head. Athi lost. The names of the seven *natthamis* to whom the head was confided were ဒုံသီ, မဟောဒရကာ, ဂေါရဝသေန (or ဂေါရ), ကညာ, မန္တာ, ရက္ခိတာ, ပဏ္ဍာ. The Thingyan festival extends over a period of three days, designated respectively the အတက်နေ့, အကျပ်နေ့, and အကျနေ့; one of these days always falls on the 12th of April. The Burmese style the Thingyan period, *in ordinary parlance,* အခါတွင်း။
သင်္ကြန်ကျ, သင်္ကြန်အတာကျ, *v.* the head is delivered over by a goddess.
သင်္ကြန်ကျပ်, သင်္ကြန်အတာကျပ်, *v.* it is passing from one to another.
သင်္ကြန်ခေါင်, *v.* the king's head is washed, သင်္ကြန်တော်ခေါင်။
သင်္ကြန်စာ (*pron.* သင်္ဂြန်ဇာ), *n.* a document annually composed at the time of the *Thingyan* festival, based on astrological calculations, and purporting to foreshadow the great events of the coming year. The royal Brahmins at Mandalay, sometimes aided by ministers, used to draw up this document. This was considered the orthodox သင်္ကြန်စာ။
သင်္ကြန်တက်, သင်္ကြန်အတာတက်, *v.* the သင်္ကြန် reaches the hand of another goddess.
သင်္ကြန်လက်ဆေး (မိုးသီး), *n.* the Burmese apply this term to the brief period of rainfall which usually occurs about the time of their new year.

သင်္ခတတရား, *n.* the state of subjection to the operation of the four prime causes, အကြောင်းတရားလေးပါး, ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတည်းဟူသောအကြောင်းတို့ဖြင့်ပြုပြင်အပ်သောသင်္ခတတရား။

သင်္ခမ်း, *n.* a shady place of retreat, a garden, grove, hermitage, အရိပ်သင်္ခမ်း, အရိပ်သင်္ခမ်းကြီးလို့သောည်, ကျောင်းသင်္ခမ်း, ရသေ့ရဟန်းတို့နေသောကျောင်းသင်္ခမ်း။

သင်္ခါရ (Pali), *n.* the mutability of creatures, by which they are continually subject to destruction and reproduction, သင်္ခါရသဘောတရား။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of destruction and reproduction; *see* ခန္ဓာ။

သင်္ခါရမြန်, *v.* to be subject to a sudden change of fortune.

သင်္ခေပ (Pali, အကျဉ်း), သင်္ခေပအားဖြင့်ဟောတော်မူသည်။

သင်္ခေပနည်း, *n.* a brief, summary manner, as distinguished from ဝိတ္ထာရနည်း, in a diffuse manner, (*not used in colloq.*).

သင်္ချာ (Pali), *n.* calculation, computing, တွက်ခြင်း။

သင်္ချာအတတ်, *n.* arithmetic, ဂဏန်းသင်္ချာ။

သင်္ဂဟ (Pali), *n.* help, assistance, ထောက်ပံ့ခြင်း, ချီးမြှင့်ခြင်း။

သင်္ဂဟတရားလေးပါး, *n.* the four rules of kindness by which a king ought to govern, and which should be observed towards one's parents and children.

သင်္ဂါယနာ, *n.* a concert of primitive priests rehearsing the communications of Buddha (usually applied to the three great Buddhist convocations) (137).

သင်္ဂါယနာတင်, *v.* to hold one of the above mentioned convocations.

သင်္ဂြိုဟ်, 1 (Pali သင်္ဂဟ), *v.* to help, assist, as superiors, particularly as kings their subjects, အရှင်သည် ကျွန်ကိုသင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပံ့ခြင်းပြုသည်, ထောက်ပံ့, ချီးမြှင့်; to assist by way of advice, teaching, preaching, ဆရာသည်တပည့်များကိုသင်္ဂြိုဟ်ဆုံးမခြင်းပြုသည်; to perform funeral rites, whether by burning (ဖုတ်ကြည်း), or burying (မြေမြှုပ်); *comp.* ကဲ့ရဲ့သင်္ဂြိုဟ်, to dispraise, censure, revile.

သင်္ဂြိုဟ်သီချင်း, *n.* an elegy.

သင်္ဂြိုဟ်, 2 (Pali သင်္ဂဟ, အကျဉ်း), *n.* an abridgment, compilation.

သင်္ဂြိုဟ်, 3, *n.* a system of metaphysics; *see under* ပရမတ်။

သင်္ဂြိုဟ်ကိုးပိုင်း, *n.* the nine divisions of said system.

သင်္ဂြိုဟ်ပြမ်း, *v.* to have made a complete study of the nine divisions.

သင်္ဃာ (Pali), *n.* a member of the priesthood of a Buddh; the priests of Buddha collectively, the clergy, ပရမတ်သင်္ဃာ, သမုတိသင်္ဃာ, ပရမတ္ထသင်္ဃာ; priests of the first order existed only in the time of Gautama.

သင်္ဃာစည် (*pron.* ဂျည်), *adv.* one after another, သင်္ဃာစည်ကြွ, သင်္ဃာစည်ထိုင်; သင်္ဃာစည်သွား (as *pongyis* walk).

သင်္ဃာတ (*sometimes written* သံဃာတ), *n.* one of the eight stages or stories of hell; *see under* ငရဲ။

သင်္ဃိက (Pali သင်္ဃာ, and ဣက, ဥစ္စာ, property), *n.* consecrated property belonging to Buddhist monks generally. Consecrated property is divided into three classes, အာရာမသင်္ဃိက, that belonging to priests of a particular locality; စတုဒိသာသင်္ဃိက, that belonging to *rahans* and laymen alike; ဗုဒ္ဓပမုခသင်္ဃိက, that belonging to a Buddh and *rahans* alike.

သင်ဂါလီ, *n.* a kind of bed-frame without legs, used by people of rank (according to some, by the royal family alone).

သင်တုန်း (*pron.* ဒုန်း), *n.* a razor; သင်တုန်း is usually combined with ထား in the colloquial, သင်တုန်းထား; သင်တုန်းစက်ငရဲ, the name of one of the lesser hells.

သင်တုန်းကျင်း, *v.* to strop a razor.

သင်တိုင်း, *n.* a close frock with short sleeves.

သင်တိုင်းဝတ်, *n.* a heron (Pali လောဟပိဋ္ဌ).

သင်တွံ, *n.* a kind of shell, Turk's cap, a large species of *Trochus*.

သင်ပန်း, *n.* a kind of tree (tortuous hibiscus).

သင်ပုတ် (*pron.* ဗုတ်), *n.* an offering of food presented before a pagoda or image, သင်ပုတ်ခွက်; သင်ပုတ်ဆေးမိုးရွာ, rain which falls on the day of a religious festival.

သင်ပုန်း, *n.* an oblong blackboard used as a slate.

သင်ပုန်းကားကြီး, *n.* a large upright blackboard; a wall blackboard.

သင်ပုန်းကြီး, *n.* the combination of the letters of the alphabet, a spelling book.

သင်ပုန်းကြီးဋီကာ, *n.* the name of a certain grammatical work.

သင်ပုန်းခေါင်း, *n.* the handle of the spelling board; a pale, picket.

သင်ပေါင်း (*pron.* ဗေါင်း), *n.* the marsh date palm.

သင်ပေါင်းစာ, *n.* a species of sparrow.

သင်ပေါင်းပိုး (*pron.* ဗေါင်းဗိုး), *n.* the large grub of a golden brown color (found in the marsh date palm), an article of food which, when properly prepared on toast, is scarcely distinguishable from marrow toast.

သင်္ဘော (*also written* သင်းဘော), *n.* a ship, any sailing vessel.

သင်္ဘောအောက်စောင့်, *n.* a tidewaiter.

သင်္ဘောဦးခွင်, *n.* the bow of a ship.

သင်္ဘောဦးချွန်း, *n.* the cutwater, prow of a ship, ဦးသွား။

သင်္ဘောဦးရွက်, *n.* a foresail. ဦးအောက်ဖုံး။
သင်္ဘောဦးရွက်တိုင်, *n.* the foremast of a ship.
သင်္ဘောဩဇာ, *n.* a species of the custard apple, the bullock's heart.
သင်္ဘောကပ္ပိတံ, *n.* the captain of a ship.
သင်္ဘောကျောက်ကပ်ပင်, *n.* a kind of plant or tree.
သင်္ဘောကြက်ဆူ, *n.* the physic nut.
သင်္ဘောကြက်သွန်, *n.* the Bombay onion.
သင်္ဘောကြစု, *n.* a species of the *Chebula.*
သင်္ဘောကြမ်း (*pron.* ဂြမ်း), *n.* a shelf made of bamboos placed across the tiebeams (ထုပ်) of a house; a garret.
သင်္ဘောချ, *v.* to launch a ship.
သင်္ဘောချည်. *n.* imported yarn.
သင်္ဘောချိပ်, *n.* sealing wax.
သင်္ဘောခွေး, *n.* a dog of foreign breed.
သင်္ဘောစက်ခေါင်းတုံး (*pron.* စတ်ဂုံး), *n.* one name for the *Gnaphalium aurem,* introduced from the Mauritius Island.
သင်္ဘောစာရေး, *n.* a steamer clerk; the purser of a ship.
သင်္ဘောဆား, *n.* imported salt.
သင်္ဘောဆိပ် (*pron.* ဇိပ်), *n.* a landing place for ships, a harbor, a quay.
သင်္ဘောဆိပ်အုပ်, *n.* a harbor master.
သင်္ဘောဆီးဖြူ, *n.* the Otaheite gooseberry.
သင်္ဘောဆိုက်, *v.* to moor alongside a wharf, or landing place, as a steamer, or sailing vessel.
သင်္ဘောတည် (*pron.* တယ်), *v.* to build a ship; to put a ship on the stocks.
သင်္ဘောတပ်, *n.* a squadron, a number of armed vessels.
သင်္ဘောတမာခါး, *n.* the neem tree, or Persian lilac.
သင်္ဘောတောက်, *v.* to feel squeamish owing to the motion of a ship; not quite as strong as လှိုင်းမူး။
သင်္ဘောထည်, *n.* imported piece goods and textile fabrics.
သင်္ဘောဒန့်သလွန်, *n.* horse-radish.
သင်္ဘောနာနတ်, *n.* the century plant.
သင်္ဘောနွယ်ချို (*pron.* ဂျို), *n.* liquorice.
သင်္ဘောပင်, *n.* the *papaya* tree, *Carica papaya.*
သင်္ဘောပဒေသာ, *n.* a species of the *papaya* tree.
သင်္ဘောပဲ့ခန်းထုပ်, *n.* a transom in a sailing vessel.
သင်္ဘောပျက်, *v.* to be wrecked, as a ship.
သင်္ဘောပြတင်းရွက်, *n.* a deadlight.
သင်္ဘောမြွှန်ပေါက်, *n.* a scupper.

သင်္ဘောပြွမ်း, *v.* to be wrecked, as a ship, သင်္ဘောပျက်။
သင်္ဘောဖောက်, *n.* a kind of fish
သင်္ဘောမညှီးပန်း, *n.* the periwinkle.
သင်္ဘောမန်ကျည်း, *n.* a species of the tamarind, the *Sophora tomentosa*.
သင်္ဘောမလီ, *n.* the great, double, Arabian jasmine.
သင်္ဘောမဟူရာ, *n.* the agate.
သင်္ဘောမာလိန်, *n.* the chief officer of a steamer or ship.
သင်္ဘောမုန်လာ, *n.* the turnip; the cabbage.
သင်္ဘောမဲဇလီ, *n.* the winged cassia (considered highly efficacious in cases of ringworm; the leaf is rubbed on the affected parts).
သင်္ဘောမျှောက်, *n.* a shrub growing into a small tree with palmate leaves; it has an edible, bulbous root.
သင်္ဘောရွက်ထည်, *n.* sailcloth, canvas, ရွက်ထည်။
သင်္ဘောလက်ျာ, *n.* starboard, သင်္ဘောလက်ျာဘက်။
သင်္ဘောလဲ, *n.* the product of the white cotton tree, said to be superior to the product of the လက်ပံ, or red cotton tree.
သင်္ဘောလွင့်, *v.* to be taken out of its course, as a ship by the violence of the wind.
သင်္ဘောဝမ်း, *n.* the hold of a ship.
သင်္ဘောဝမ်းစာ, *n.* ballast.
သင်္ဘောသခွား, *n.* the *papaya*, သင်္ဘောသီး။
သင်္ဘောသဖန်း, *n.* the fig, သဖန်းပင်, သဖန်းသီး။
သင်္ဘောသား, *n.* a sailor, one of a crew.
သင်္ဘောသူကြီး, *n.* a shipowner; *a term of compellation*, sometimes used to non-official foreigners.
သသ်ကရိုင်, *n.* the Sanskrit language.
သင့်, 1, *a modification of the pron.* သင်; *see Gram. sec.* 78; သင့်ကိုမပေးဘူး။
သင့်, 2, *v.* to be suitable, proper, becoming, တော်, လျော်, လျောက်ပတ်; to suit, agree with; to agree with, to be on good terms; to have sexual intercourse; ခင်ဘွားသည်လိုပြောလျှင်သင့်မည်ထင်ပါ; သည်ဆေးကျွန်တော်နှင့်မသင့်ပါ: သင့်ခါမှာ လာပါမည်; သင့်ရာအဘိုးများကိုရ၏လား, are fair prices obtained? *Der.* အသင့်။
သင့်တင့်, သင့်မြတ်, *v.* to agree with, to be on good terms; သင့်မြတ် also means to have sexual intercourse, to be married; in which case it is usually preceded or followed by ပေါင်းဘော်, ယခုတိုင်အောင်သင့်မြတ်ပေါင်းဘော်လျက်ရှိကြသည်; သူတို့ညီအစ်ကိုနှစ်ယောက် မသင့်မတင့်ရှိကြသည်မှာကြာလှပါပြီ။
သင့်နေ, *v.* to have sexual intercourse; to be married.

သင့်လျော်, *v.* to be suitable, proper, becoming.

သင့်, 3, *v.* to befall, come upon, ဘေးဥပဒ်သင့်; ကုန်းသွားကုန်းဘေးသင့်ပါစေသား, ရေသွားရေဘေးသင့်ပါစေသား, an imprecation used to convince of the truth of what is said; to take effect, as fire, မီးသင့်, မီးသင့်လောင်. မီးသင့်၍သေသည်; as poison, အဆိပ်သင့်, အဆိပ်သင့်၍သေဆုံးသည်; to contract, as a disease, ကပ်သင့်, ရောဂါသင့်, ရောဂါသင့်လို့သေဆုံးသည်။

သင့်ရုံမျှဖြစ်, *v.* to be just passable.

သင့်ရောက်. *v.* to befall, come upon, ဘေးသင့်ရောက်, ရောဂါသင့်ရောက်။

သင်း, 1 (*in colloq. freq. pron.* ၎င်း), *pron. a.* that (thing), သင်းဘာခေါ်သလဲ, သင်းတယ်ဆိုးသည့်လူ. *Der.* ဘယ်သင်း။

သင်း. 2. *v.* to unite, associate, ပေါင်း; *not used singly. Der.* အသင်း။

သင်းအုပ်. *n.* the chief of a society; the pastor of a church, သင်းအုပ်ဆရာ; သင်းအုပ်ဖွဲ့, applied to animals when living together in herds.

သင်းခွဲ. *v.* to make a schism, သံဃာသင်းခွဲသောသူ; also applied to laymen, လူချင်းသင်းခွဲနေသည်။

သင်းစာရေး, *n.* the secretary of a society; a church clerk, အသင်းစာရေး။

သင်းထောက်, *n.* an assistant; a deacon.

သင်းပင်း. *n.* a society, အသင်းအပင်း။

သင်းဖွဲ့, *v.* to associate, form a society, သွေးသောက်ဖွဲ့။

သင်းဝင်, *v.* to enter a society; အသင်းဝင်။

သင်းဝင်ဘော်, *n.* one who joins a society at the same time with some other person.

သင်းဝင်သူ, *n.* a member of a society; a church member, အသင်းတော်ဝင်သူ။

သင်းသီး, *adv.* apart, independent of others; သင်းသီးဥစ္စာ, property belonging to one alone, such as property given to a particular member of a family, by the parents, and not liable to be divided with the other members on the demise of the parents; usually a term used with reference to the independent property of a husband or wife, in contradistinction to joint property (နှစ်ပါးစုံလက်ထက်ပွား).

သင်း, 3, *v.* to emit a pleasant odor, as the odor of the တရုပ်စိကားပွင့်, စပယ်ပွင့်. ခရေပွင့်; one kind of မွှေး; *less than* ကြူ; ကြိုင်. ထုံ, ပျံ့, လှိုင်; သင်းသင်းကလေးမွှေးသည်. ဆိမ့်သင်းသည်, ပန်းနံ့သင်းသည်။

သင်းကြူ. သင်းပျံ့. *v.* to diffuse fragrance; *see the parts*; သင်းကြူကြူမွှေး, အမိုးအနံ့တို့ဖြင့်သင်းပျံ့စွာမွှေး။

သင်း, 4. *v.* to geld, castrate (man or beast), အသိုးထုတ်, ကွပ်။

သင်းကြောင်, *a.* imperfectly castrated, မကုန်မစင်။

သင်းကွပ်, *v.* same as သင်း; to emasculate.

သင်းစင်, *a.* perfectly castrated.
သင်းပှက်, *a.* imperfectly castrated, သင်းကြောင်။
သင်းပြီး, *a.* castrated, ကျွဲသင်းပြီး, နွားသင်းပြီး။
†သင်းကျစ်, *n.* the front brim of a cap of state; formerly a gold band worn across the forehead, နဖူးသင်းကျစ်။
သင်းကျပ်, *n.* a kind of serpent, မြွေသင်းကျပ်။
သင်းကျော, *n.* a large brown species of the earth lizard, the skink.
သင်းကြက်တူရွေး, *n.* a species of lizard with a head resembling a parrot's bill.
သင်းကြွပ်, *n.* the earth which scales off the surface of land after an inundation, မြေသင်းခဲ; သင်းကြွပ်ခေါင်းဆောင်း and သင်းကြွပ်လန် are terms applied mostly to the curling up of soil over rice plants (ပျိုး), and the sealing off of earth on which they are planted, owing to solar radiation.
သင်းကြွပ်ထ, သင်းကြွပ်လန်, *v.* the earth scales off; also applied to a kind of cutaneous affection found on uncleanly persons, ချေးသင်းကြွပ်ထ။
သင်္ချိုင်း (*pron.* သင်းချိုင်း), *n.* a place of performing funeral rites, or of disposing of the dead by burning or burying, တစပြင်, လုပ်တိုင်း, သုသာန်; တွေ့ရာသင်္ချိုင်း, the place of meeting (shall be his) burial ground; a term formerly used in proclamations regarding criminals, meaning that no mercy would be shown them.
သင်္ချိုင်းဥမင်, *n.* a catacomb, ဂူသင်္ချိုင်းဟောင်း။
သင်္ချိုင်းတွင်း, *n.* a grave.
သင်းငွေ (*pron.* ငွေ), *n.* the wild jasmine.
သင်းခွေချပ်, *n.* the pangolin or scaly ant-eater of the Malays, *Manis levicaudata*, သင်းခွေချပ်ခေါ်သောမထူးနှင့်၊ အုပ်ရှစ်တတင်းနှမ်းတတင်းဟူ၍ဆိုခြောရမည်. Its staple food is the ခါချည်, a kind of large red ant which it catches by shutting its scales down upon them (138).
သင်းပြွတ်, *see* သပြွတ်။
သင်းတွဲ (*pron.* ဒွဲ), *n.* verdigris, the bibasic acetate of copper.
သင်းတွဲမိမ်းကျောက်, *n.* green jasper.
သင်းထောက် (*pron.* ဒေါက်), *n.* a kind of creeper, the root of which is edible, and is used as a substitute for rice in times of scarcity.
သင်းပိုင် (*pron.* ဗိုင်), *n.* the under garment of a priest of Buddh; *see* သက်နိုး။
သင်းလိပ်, *n.* a small kind of tortoise, ကင်းလိပ် or ကင်းလိပ်ချော; one species of skink, a kind of lizard, ပုတ်သင်ချော; a kind of cutaneous disease.
သင်းဝင် (ပင်), *n.* a kind of tree, သင်းဝင်ပေါက်ပြူ။

သဒိ, or တဒိ, *n.* a species of *Chiton*, a multivalve mollusk.
သစ်, 1. *n.* wood, timber.
သစ်အကာ, *n.* alburnum.
သစ်အယ်, *n.* the chestnut.
သစ်ဆောင်း, *v.* to draw timber with an elephant.
သစ်ကတိုး, *n.* a species of *Sterculia.*
သစ်ကောက်, *n.* crooked timber.
သစ်ကိုင်း, *n.* a large branch of a tree, a bough; *comp.* သစ်ခက်။
သစ်ကျောက်နွယ်, *n.* a species of *Willughbeia.*
သစ်ကြံပိုး (*pron.* ကြံပိုး), *n.* the cinnamon (tree), cinnamon; ရှမ်းသစ်ကြံပိုး, cassia.
သစ်ကြား, *n.* the walnut, သစ်ကြားသီး။
သစ်ခြောင်ဝင်, *n.* hollow timber, ခြောင်ဝင်သစ်။
သစ်ကြေနှီ, *n.* the *Epidendrum moschatum.*
သစ်ခက်, *n.* a small branch of a tree; *comp.* သစ်ကိုင်း။
သစ်ခက်လင်းမြွေ, *n.* a kind of tree snake.
သစ်ခက်လမ်းသေး, *n.* the narrow-petaled, garland flower, a species of *Hedychium.*
သစ်ခါး, *n.* bitterwood, the *Terminalia pentaptera.*
သစ်ခေါက်, *n.* the bark of trees; သစ်ခေါက်ဆိုး, to dye with the bark of trees.
သစ်ခေါက်ဖတ်, *n.* tan bark, after it has been used in tanning.
သစ်ခေါက်ရည်, *n.* bark-water, water in which bark has been steeped.
သစ်ခေါင်း, 1 (from ခေါင်း), *n.* a subordinate in charge of timber; a timber merchant; a forester.
သစ်ခေါင်း, 2 (from ခေါင်း), *n.* the inside of a hollow tree or log.
သစ်ချ, *n.* the Malay chestnut.
သစ်ချေး, *n.* a kind of tree.
သစ်ချော, *n.* a kind of tree.
သစ်ချို, *n.* the *Sideroxylon tomentosum*, an evergreen tree, of which the younger parts are sometimes furnished with short, sharp, axillary spines. The leaves are oblong; the flowers, which are rather small and of a dull white color, give place to yellow fruit the size of an olive.
သစ်ခွ, *n.* a crotch in a tree; a fork.
သစ်ခွန်, *n.* duty on timber, revenue accruing from timber duties.
သစ်ခွပန်း, *n.* a parasite; a generic term for different species of orchids, as the *dendrobium*, *bolbophyllum*, and *pholidota.*
သစ်ခွံ, *n.* the bark of trees, သစ်ခေါက်။

သစ်ကြြင်, *n.* a kind of timber.
သစ်စည် (*pron.* စဦ), *n.* the sweet scented *bolbophyllum*, တစည်။
သစ်စိမ်း, *n.* green, unseasoned timber.
သစ်စေး, *n.* a kind of gum; black varnish; the tree from which the gum exudes; သစ်စေးထိုး, to tap the tree for black varnish; ထိုးသူလုပ်သား, a collective term applied to black varnish tappers and others connected with the industry; သစ်စေးသုတ်။
သစ်စေးရိုင်း, *n.* the wild, black varnish tree.
သစ်ငွပ်, *v.* to drag timber with buffaloes.
သစ်ဆည် (*pron.* ဆယ်), *v.* to salve timber.
သစ်ဆည်းလည်း, *n.* a kind of tree, the *Schrebera swietenioides.*
သစ်ဆိမ့်, *n.* a kind of tree, the *Terminalia belerica.*
သစ်ဆောက်ရိုး, *n.* the chisel-handle tree, *Dalbergia velutina.*
သစ်ဆွေး, *n.* touchwood, spunk.
သစ်ဆွဲလမ်း, *n.* a dragging path.
သစ်ညို, *n.* a kind of tree.
သစ်တက်ခွေး, *n.* a kind of wild dog.
သစ်တခြမ်း, *n.* a kind of tree.
သစ်တံမှို, *n.* a sprout from a fallen trunk.
သစ်တာ, *see* သေတ္တာ, *n.* a box.
သစ်တော, *n.* a forest.
သစ်တောကင်းဆိပ်, *n.* a timber depot.
သစ်တောဝန်, *n.* a Deputy Conservator of Forests, သစ်တောအရေးပိုင်။
သစ်တောဝန်ကြီး, *n.* a Conservator of Forests, သစ်တောမင်းကြီး။
သစ်တောဝန်ထောက်, *n.* Assistant Conservator of Forests; ဒုတိယသစ်တောဝန်ထောက်, a Sub-assistant Conservator of Forests.
သစ်တောသက်ဝင်ရာ, *n.* forest produce.
သစ်တောသီး, *n.* the apple, သစ်သီး။
သစ်တောက်, *n.* a woodpecker.
သစ်တို, *n.* the wild mangosteen, *Sandaricum Indicum.*
သစ်ထက်လင်နေ, *n.* a kind of grass.
သစ်ထက်လေသွေ, *n.* a kind of grass.
သစ်ထစ်, *v.* to blaze a tree, သစ်ထစ်ခွန်တင်ပြုသည်။
သစ်နက်, *n.* a kind of tree.
သစ်နဂါး, *n.* twisted timber.
သစ်နဖား, *n.* drag holes (in timber).
သစ်နံ့နွင်း (*freq. pron.* ဆနွင်း), *n.* the *Dalbergia nigrescens*, a leaf-shedding leguminous tree, growing to the height of forty or fifty

feet. It is so called because the wood is the color of saffron.
သစ်နီ, *n.* the *Amoora rohituka,* an evergreen tree, sometimes attaining to the height of sixty feet. It has small greenish or pale yellow flowers, and round capsules about one and one half inches in diameter.
သစ်ပင်, *n.* a tree, သစ်တပင်ကောင်းလျှင်ငှက်တသောင်းနား။
သစ်ပလာ (*pron.* ဗလာ), *n.* timber that bears no hammer-mark.
သစ်ပုကန်, *n.* the *Milettia Brandisiana,* a tree leafless in the hot season, attaining to the height of from forty to sixty feet. The flowers, which are of a steel-blue color, come in clusters forming racemes from four to eight inches in length.
သစ်ပုပ်, *n.* the *Dalbergia purpurea,* which yields a kind of oil that is eaten with food, and is also used on the hair.
သစ်ပုရွေ့, *n.* a kind of tree.
သစ်ဖူ. *n.* a burr.
သစ်ဖောက်ကြီ, *n.* a kind of insect.
သစ်ဖြူ, *n.* a tree, the *Xanthophyllum flavescens,* or *Xanthophyllum glaucum.*
သစ်ဘယောင်း, *n.* the wax wood, so called because it produces a wood the color of beeswax.
သစ်ဘိလူး, *n.* creaking timber, သစ်ချောက်။
သစ်ဘောင်, *n.* a timber raft.
သစ်မင်း, *n.* the dammer pine, *Agathis loranthifolia.*
သစ်မန်ကျည်း, *n.* a tree of the genus *Elæocarpus,* producing a hard, valuable timber; *see* တောမန်ကျည်း။
သစ်မိန်းမ, *n.* timber large at the bottom and tapering toward the top.
သစ်ယာ. *n.* a kind of tree, the *Shorea obtusa,* သစ်ယာအင်ကြင်း။
သစ်ယား. *n.* the *Gordonia floribunda.*
သစ်ယောကျ်ား, *n.* timber of uniform size from the bottom to the top.
သစ်ရည်. *n.* the sap of trees.
သစ်ရေမြှန်, *n.* the return of moisture to trees and plants on the approach of spring, သစ်ရည်တက်, ပင်ရည်တက်။
သစ်ရွက်စု. *n.* foliage.
သစ်လင်းတ, *n.* the *Heterophragma sulfurea,* a tree leafless in the hot season, sometimes attaining to the height of forty feet. It has showy, sulphur colored flowers, and seeds two inches long, provided with wings.
သစ်ဝါကြီး, *n.* the *Sophora robusta.*
သစ်သား (from အသား), *n.* wood, the substance of a tree.
သစ်သီး, *n.* the fruit of a tree.

သစ်သီးဖလံ, *n.* same as သစ်သီး။

သစ်သီးဝလံ, *n.* a collective term applied to trees, plants and creepers, သစ်သီးသစ်ပွင့်။

သစ်သော္, *n.* the apple.

သစ်, 2, *n.* a small animal of the tiger genus.

သစ်ကုလားအုပ်, *n.* the camelopard, giraffe, ပဉ္စရူပကောင်။

သစ်ကြွက်, *n.* the Nepal tiger cat.

သစ်ကြောင်, *n.* the leopard cat.

သစ်ဆင်, *n.* a large species of the သစ်, larger than ကျားသစ်။

သစ်, 3, *v.* to measure with the breadth of a finger, လက်သစ်တောင်တာ, သည်ဖျည်ဘယ်နှစ်သစ်ဖျည်လဲ။ ရှစ်သစ်ဖျည်ရှိပါသည်. *Der.* အသစ်။

သစ်, 4, *v.* to be new, not old, မဟောင်း, အင်္ကျီသစ်, ပဝါသစ်, ပုဆိုးသစ်။

သစ်လင်း, *v.* to renew; used chiefly in regard to renewing bonds, wills, etc., သဏ္ဍာရာဇ်သစ်လင်းချုပ်မှတ်ကြသည်။

သစ်, 5, *v.* to wash (the face), မျက်နှာသစ်; to awake, as a monarch, မျက်နှာသစ်တော်ရေကျသည်။

သစ္စာ (Pali), *n.* truth, as opposed to falsehood (မုသာ), veracity; *comp.* သစ္စာ; an engagement, promise, oath, vow; fidelity; သစ္စာ၊ဓမ္မ၊ ဓိရိယနှင့်စာဂဟူသည့်ရန်သူအောင်မှုကြောင်းလေးခု. truth, righteousness, persevering exertion, and generosity, are the four things which overcome an enemy (139).

သစ္စာခံ, *v.* to enter into an engagement with (a superior), မဖောက်မပြန်အမှုတော်ကိုထမ်းရွက်ပါမည်ဟုသစ္စာခံကြရသည်။

သစ္စာဂတိ, *n.* an engagement, promise, oath, vow.

သစ္စာဂတိပြု, *v.* to affirm solemnly, make a vow, take an oath, သစ္စာပြု။

သစ္စာဂတိရှိ, *v.* to be under an engagement, ပြုလုပ်မည်ကိုသစ္စာဂတိရှိသည်။

သစ္စာစောင့်, *v.* to keep an engagement, be faithful; generally applied to women who are faithful wives, သစ္စာစောင့်သည့်မိန်းမ။

သစ္စာတည်, *v.* to keep one's word, act up to one's engagement or promise.

သစ္စာတိုက်, *v.* to administer an oath, မသွေမလှန်မှန်ကန်စွာပြုစေခြင်းငှာသစ္စာတိုက်သည်။

သစ္စာထား, *v.* to resolve, vow, တသက်လုံးအရက်မသောက်ဟုသစ္စာထားသည်။

သစ္စာထိန်း, *v.* to keep an engagement, be faithful, သစ္စာစောင့်။

သစ္စာနှံ, *v.* to vow, as lovers (*theatrical*).

သစ္စာပန်နက် (*pron.* ပနက်), *v.* to take an oath, imprecate evil on one's self, မှန်သောစကားပြောပါမည်ဟုသစ္စာပန်နက်သည်။

သစ္စာပန်း (*pron.* ဗန်း), *n.* the tiger lily.

သစ္စာပေး, *v.* to charge solemnly, as under the sanction of an oath, သိမြင်သည်အတိုင်းထွက်ဆိုပါမည်ဟု၊သစ္စာပေးသည်အတိုင်းဝန်ခံရသည်။
သစ္စာပြန်နုတ်, သစ္စာပြန်ဖျက်, *v.* to retract an oath or promise.
သစ္စာပြု, *v.* to charge solemnly, as under the sanction of an oath; to affirm solemnly, make a vow, take an oath, ကျိန်, မိဋ္ဌာန်သစ္စာပြု။
သစ္စာဖောက်ပြန်, သစ္စာဖျက်, *v.* to break an engagement, to break faith.
သစ္စာမဲ့, *v.* to be faithless, သစ္စာနည်း။
သစ္စာရေ, *n.* prepared water drunk on taking an oath of allegiance, သစ္စာတော်ရေသောက်။
သစ္စာရှိ, *v.* to be faithful, သည်သူသစ္စာရှိပါ၏။
သစ္စာလေးပါး, *n.* the four laws of truth, *viz.*, ဒုက္ခသစ္စာ, သမုဒယသစ္စာ, နိရောဓသစ္စာ, and မဂ္ဂသစ္စာ။
သစ္စာသွေ, *v.* to break an engagement, သစ္စာဖောက်ပြန်, သစ္စာသွေခြင်းကြောင့်၊စေတီရမင်းမြေမျိုခံရသည်။
သချေ္ဍ. *see* တချေ္ဍ, *n.* a ghost.
သဇင်, *n.* a species of parasite.
သဇင်ကော်, *n.* a kind of orchid.
သည်, **1** (*pron.* သယ်), *n.* an owner, proprietor; ***see*** **အသည်, 2.**
သည်, **2** (*commonly pron.* သယ်).
သည်တိုင်, *n.* an upright post of a house; a middle post, between the central (ခေါင်တိုင်), and the outside posts (လက်ခံတိုင်).
သည်တိုင်မ, *n.* the central post which supports the ridge of the roof, ခေါင်တိုင်။
သည်ထွေး (*pron.* ဒွေး), *n.* a post in the outer row of posts in a house, လက်ခံတိုင်။
သည်မ, *n.* same as သည်တိုင်မ။
သည်ရံ, *n.* a post in the middle row of posts in a house.
သည်, **3**, *pron. a.* this, ဤ။
သည်ကဲ့သို့, *adv.* in this manner.
သည်ခန့်လောက် (*pron.* ဂ), *adv. of degree*, so, so much, to such an extent, သည်ခန့်လောက် အမှုကလေး အရေးယူသင့်သည် မဟုတ်ပါ, သည်ခန့်လောက် ယုတ်မာသည့်လူတခါမျှမတွေ့မကြုံမိစဖူးပါ; သည်ကလောက် (*Colloq.*).
သည်နှယ် (*pron.* သည့်), *adv.* in this manner, thus.
သည်မှာ, *adv.* here, သည်မှာရှိပါသည်။
သည်လို, *adv.* thus, သည်လိုမပြောပါနှင့်, သည်လိုချည်းတည်းမကောင်းကြိတတ်သည့်လူ; *contracted to* သလို, ငါမေးသလိုမေး, ငါပြုသလိုပြုပါ။
သည်သို့, *pron. a.* such, of this sort, ဤသို့။
သည်, **4**, *n. affix, nominative*, denoting the agent or subject.

သည်ကား, *n. affix*, same; *see* ကား (*used in composition*).

သည်, 5, *verb. affix, assertive*, ၏, (*in colloq. pron.* တယ် or ဒယ်); *participial*, သော; *connective particle; chiefly used in connecting adjectives when prefixed to nouns*, သော; *when two verbs are conjointly used, one* သည် *is often used as a verbal affix to both, e.g.*, တခါတခေလေ၊တခါတလေပူပါသည်; *in colloq. when immediately following verbs ending in* က်, စ်, တ်, *and* ပ်, သည် *is pronounced* တယ်, *after other verbs it is pronounced* ဒယ်, *e.g.*, ခက်တယ်, ပစ်တယ်, စပ်တယ်, မိုက်တယ်; ကုန်ဒယ်, ပြုဒယ်, လွန်ဒယ်; *see* သော်လည်း။

သည်လို့, *verb. affix, continuative*, though, သော်လည်း; ရှိဒယ်လို့, သွားဒယ်လို့, သွားပေဒယ်လို့ (*Colloq.*).

သည်, 6, *emphatic affix*, ကျွန်ုပ်အိမ်မှသည်ခင်ဗျားအိမ်သို့, from my house to yours.

သညာက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of perception, six in number; *see under* ခန္ဓာ။

သညာ (Pali) (*pron.* သင်ညာ), *n.* perception, the act or power of perceiving or noting, သိမှတ်ခြင်း; a mark, sign, name; instinct, sagacity; "*sannya*, perception, as the distinguishing of the different colors when thinking about them, whether they be blue, golden, red or white, like the placing of a mark by a carpenter upon timber, that he may know how to cut it, or work it in the form he wishes." M.B.

သညာပေး, *v.* to suggest, advise, ဥာဏ်ပေး; one kind of နှုတ်ပေးသွန်သင်, သည်သူ သဘောအလျောက် ပြောတတ်သည်မဟုတ်၊ သညာပေးသူရှိလို့သာပြောတတ်သည်; သညာပေးသူ, an adviser; သညာပေး is often used in a bad sense.

သည့်နှယ် (from သည် and နှယ်), *adv.* in this manner, thus.

သည်း, 1 (*pron.* သဲ) (from အသည်း, the liver).

သည်းအူ, *n. fig.*, a son or daughter.

သည်းကြီးအူရောင်, *n.* pleuro-pneumonia, inflammatory disease of the pleura. The Burmese usually apply this term to cattle.

သည်းကြီးရင်ကား, *n.* swelling of the flank or abdomen, a disease of cattle.

သည်းချာ, *n.* the stem of the liver, အသည်း၏အညှာ; *fig.*, a son or daughter.

သည်းခြေ (*pron.* သဲခြေ), *n.* the gall, bile; hence ဗန္ဓသည်းခြေ, the gall in a sac or bladder; အဗန္ဓသည်းခြေ, the sacless gall, *i.e.*, the synovia. အရိုးဆစ်ကိုစိုစေသောဆီ။

သည်းခြေအိတ်, *n.* the gall bladder.

သည်းခြေကြီး, *v.* to be fearless, courageous, stout-hearted; *see* သွေးကောင်း; to be confident; သည်းခြေငယ်, သည်းခြေနည်း, to be timorous, faint-hearted, cowardly.

သည်းခြေနောက်, *v.* to be mentally deranged.

သည်းခြေပျက်, *v.* to become deranged, through fright, sickness or trouble.

သည်းပွတ်, *n.* နှလုံးသည်းပွတ်, the heart and liver collectively.

သည်းလျှာ, *n. fig.*, a son or daughter, သည်းလျှာရင်းငယ်ကချစ်သည်၊ အနှစ်တရာမမေ့သာ။

သည်း, 2, *v.* to be strong, violent, အနာရောဂါသည်း, လေမိုးသည်း; to be very ill, near dying, အလောသုံးဆယ်အနာသည်းသည်။ ဆေးကု၍ရမည်မထင်ပါ; မနည်းခြစ် (*in this sense pron.* သဲ); *seldom used assertively. Der.* အသည်းအသန်။

သည်းခံ, *v.* to bear patiently; to endure forbearingly, to forgive, ခင်ဘျားကိုကျွန်တော်ပြောမိဆိုမိသမျှသည်းခံပါ၊ ဘွေမယူပါနှင့်။

သည်းခံချို, *v.* to bear patiently (*rather intensive, rare in colloq.*).

သည်းညည်းခံ (*pron.* သဲညည်းခံ), *v.* to bear patiently, to forgive, သူတပါးပြောပေဆိုပေသော်လည်းစိတ်မထွက်ဘဲသည်းညည်းခံနိုင်ပေသည်။

သည်းထန်, *v.* to be strong, violent; to be abundant, မိုးသည်းထန်စွာရွာသည်; လေသည်းထန်စွာတိုက်သည်။

သည်းနေ (*pron.* သဲ), *v.* to be very ill, near dying, အနာရောဂါသည်းနေသည်။

သဌေး, *see* သူဌေး, *n.* a rich man, သူကြွယ်။

သဏ္ဌာန် (*pron.* သဒန်) (Pali သဏ္ဌာနံ), *n.* shape, form, ပုံ, ဘုရားသဏ္ဌာန်တော်, ရဟန်းသဏ္ဌာန်တော်; တသဏ္ဌာန် *is used as an adverb*, when it means, once, once more, once and again, အရင်ကလည်းတသဏ္ဌာန်ဤစကားကိုပြောဘူးသည်, once before he used similar language.

သတ်, 1, *v.* to stop, put a stop to, as life, to kill, အသက်သတ်; as fire when quenching it, မီးသတ်; as food when starving one to death, အစာသတ်; as force, အရှိန်ကိုသတ်; as a horse by drawing in the reins, ဇက်သတ်; as a rope by making fast, ကြိုးသတ်, ဘောင်ကြိုးသတ်; as a boat by holding the oars in the water. တက်သတ်, တက်တခါသတ်; as work by finishing it, လက်စသတ်; as ground by fixing the marks of a boundary (to demarcate), သတ်မှတ်, ကန့်သတ်; *when used with the negative* မ, it means, not all. The Burmese use သတ် when two or more persons fight, but in the singular it usually means to kill, ငမြွေကာငမည်းကိုတုတ်နှင့်ရိုက်သတ်သည်. *Der.* အသတ်။

သတ်စား, *v.* to kill for food.

သတ်ညှစ်, သတ်ဖြတ်, *v.* to kill, သတ်ညှစ်ပုတ်ခတ်ခြင်းကိုပြုသည်, သူ့အသက်ကိုသတ်ဖြတ်စားလေ့ရှိသည်။

သတ်သတ်, *adv.* distinctly; by itself. သန့်သန့်။

သတ်. 2, *v.* to strike with a swinging motion of the arm in any direction; commonly applied to fighting with the hands and arms, လူနှစ်

ယောက်သတ်နေကြလို့ဖျင်မရ; to apply the mark (်) (အသတ်) to a final consonant.

သတ်အင်း, *n.* a table of words like သတ်ပုံ, သတ်ပုံသတ်အင်း။

သတ်ညွှန်းစာ (*pron.* ဇာ), *n.* one kind of သတ်ပုံ။

သတ်ပုတ်ညှဉ်းဆဲ, *v.* to beat and ill-use.

သတ်ပုံ, *n.* a vocabulary consisting of assortments of words ending in ယ်, ႅ, ဟ်, န့်, ဝ်, မ်, and ံ, to which are sometimes added words spelt with a ယပင်း, or ရရစ်; သတ်ညွှန်းသတ်ပုံ။

သတင်း, *see* သိတင်း, *n.* religious duty.

သတည် (*pron.* သဒိ), *v.* to relish, as a flavor, သည်အစာစားလို့မသတည်ပါ။

သတသ, *a.* the hundredth, တရာပြည့်သော။

သတိ (*pron.* သဒိ) (Pali), *n.* attention, heed, caution; consciousness; "recollection, active state of mind, fixing the mind strongly upon any subject, attention, attentiveness, thought, reflection, consciousness." *Childers.* "*Smirti* (*sati,* သတိ), the conscience, or faculty that reasons on moral subjects; that which prevents a man from doing wrong, and prompts him to do that which is right." M.B.

သတိကောင်း, *v.* to have presence of mind, သတိမြဲ။

သတိချပ်, *v.* same as သတိထား။

သတိလွတ်ယွင်း, *v.* to be forgetful, as an old man in his dotage, or as a person whose intellect is broken from sickness or hard usage. စိတ်လွတ်ယွင်း; to be beside one's self.

သတိထား, သတိပြု, သတိမူ, *v.* to take heed, take care, be careful, be on one's guard, be cautious, သတိရှိ, သည်သူကိုကျပ်ကျပ်သတိထားပါ၊ သို့မဟုတ်ခင်ဗျားအပေါ်၌မကောင်းကြံပါလိမ့်မည်။

သတိပဋ္ဌာန်, *n.* a kind of wisdom or learning; သတိပဋ္ဌာန်တရား; *see* သမ္မာဇည်။

သတိပေး, *v.* to warn, caution, remind, ဦးဖြူသားမောင်ဘိုးရှိန်နှင့်ပေါင်းလျှင်၊ ပျက်စီးမည်အကြောင်း၊ ကျွန်တော်အဘေသတိပေးလို့၊ မပေါင်းဘဲနေသည်။

သတိပေးချက်, *n.* a memento, memorandum, မှတ်မိရန်အချက်။

သတိမေ့, သတိလစ်, သတိလစ်လဝ်, သတိလျော့, *v.* to be off one's guard, heedless, careless, သတိမရှိ, သတိမဲ့, သတိမေ့နေသောကြောင့်၊ခင်ဗျားဆီသို့စာမပေးလိုက်ပါ, အမှတ်တမဲ့သတိလစ်မည်စိုးလို့ပြောပါသည်, ဂရုမစိုက်သတိလျော့သည့်အတွက်၊သူတပါးအကြံအောင်သည်။

သတိမြဲ, *v.* to have presence of mind, coolness, self-possession; to give constant attention, သည်မြင်းကိုစီးလျှင်သတိမြဲပါစေ၊အလွန်လန့်တတ်သည်, သည်စစ်သူကြီးအလွန်သတိမြဲသောကြောင့်၊ တဘက်စစ်သည်များ တိတ်တဆိတ်စီးတက်ခြင်းမတတ်နိုင်။

သတိရ, *v.* to recollect, call to mind, ငယ်ရွယ်စဉ်အခါကဖြစ်ခဲ့ဘူးသည့်အ

ဖြစ်မှားကို၊ အိုသည်တိုင်အောင်သတိရသေးသည်, ကျွန်တော်ကိုခင်ဘျားသတိရသေးသလား: to recover consciousness after delirium, etc., သစ်ပင်ပေါ်ကကျလို့ခဏမေ့နေသည်မှာ၊ တနာရီခန့်ကြာမှသတိရသည်။

သတိရှိ, *v.* to be aware, to take heed, သတိရှိသည့်အတွက်၊ သူတပါးမှားကမှားချက်ကိုရှာကြံလို့မရနိုင်။

သတောင်းလည်, *n.* ornamental hangings, fringes, etc., ပန်းတောင်းလည်။

သတို့သား, သတို့သမီး, *n.* son, daughter; with the additional idea of endearment, as "dear little son." These terms of endearment are met with in birth registers, သတို့သားကိုမာတာမိခင်ဘွားသန့်စင်သည်; they are also used in marriage ceremonies when speaking of the bride or bridegroom.

သတ္တ (Pali), *a.* and *n.* seven, ၇။

သတ္တဌာန် (Pali သတ္တဌာန), *n.* the seven places in which Gautama spent seven days each, on first attaining the Buddhaship; ရွှေပလ္လင်ခွဲတဌာန; အနိမိဿကုန်းခွဲတဌာန; ရတနာစင်္ကြံမတဌာန (ရတနာစင်္ကြံတဌာန); ရတနာဃရအိမ်တဌာန; အဇပါလညောင်ပင်ခွဲတဌာန; မုစလိန္ဒာအိုင်ခွဲတဌာန; ရာဇာယတနလင်းလွန်းပင်ခွဲတဌာန။

သတ္တန္တရကပ် (Pali သတ္ထ, a weapon), *n.* a period of slaughter; *see under* ကပ်သုံးပါး။

သတ္တမ, *a.* the seventh, ခုနစ်ခုမြောက်; သတ္တမီဥပုသ်, performance of the duties of religion on the seventh waxing (လဆန်းသတ္တမီ), or seventh waning (လဆုတ်သတ္တမီ) of the month.

သတ္တရဘန်တောင်စည်ခုနစ်ထပ်, *n.* the seven ranges of mountains encircling the Myinmo Mountain, *viz.*, ယုဂန္ဓိုရ်, ဤသဓိန္ဓရ, ကရဝိက, သုဒဿန, နေမိန္ဓရ, ဝိနတက, and အဿကဏ္ဏ (140).

သတ္တရသမ, *a.* the seventeenth, ဆယ့်ခုနစ်ခုမြောက်။

သတ္တဝါ (Pali သတ္တော), *n.* a rational being, ပုဂ္ဂိုလ်။

သတ္တိ (Pali), *n.* ability to accomplish, အစွမ်း, သတ္တိဗျတ္တိ; courage, intrepidity; an attribute, property, ဂုဏ်။

သတ္တိစမ်း, *v.* to put another's courage to the test, သွေးစမ်း။

သတ္တိရှိ, *v.* to be intrepid, courageous, သည်သူအလွန်သတ္တိရှိသည်; to possess an attribute or property, efficacy, သည်ဆေးသတ္တိရှိသောကြောင့်၊ သူနာမှာမကြာမီရောဂါပျောက်ကင်းသည်။

သတ္တု (Pali), *n.* metal extracted from ore.

သတ္တုကျောက်, *n.* ore.

သတ္တုချ, *v.* to extract metal from ore.

သတ္တုရိုင်း, *n.* a fossil, ကျောက်ရိုင်း။

သဒ္ဒါ (*pron.* သဒါ) (Pali), *n.* a sound, အသံ; an articulate sound, a word,

စကား, သဒ္ဒါတတ်လျှင်ဆော့၊ အဘိဓမ္မတတ်လျှင်ပြော့၊ ဝိနည်းတတ်လျှင်ကျော့။
သဒ္ဒါအကောက်, *n.* the accidence, or inflections of words.
သဒ္ဒါကျမ်း, *n.* a grammar (of the Pali language).
သဒ္ဒါနည်း, *adv.* according to the rules of grammar, grammatically, သဒ္ဒါနည်းအောင်သည်, သဒ္ဒါနည်းကျအောင်ပြောနိုင်သည်။
သဒ္ဒါယတန, *n.* sound heard; *see under* အာယတန။
သဒ္ဒါရုံ (from အာရုံ), *n.* sound heard.
သဒ္ဒါရုံအတတ်, *n.* acoustics.
သဒ္ဒါရေး, *n.* grammar.
သဒ္ဒါရှစ်စောင်, *n.* the eight books of Pali Grammar, *viz.*, သန္ဓိ, နာမ်, ကာရက, သမာသ် (*pron.* သမတ်), တဒ္ဓိတ်, အာချတ်, ကိတ်, and ဥဏာဒ်, to which are appended သုတ်စည်, and ဝိဘတ်သွယ်။
သဒ္ဓါ (*pron.* သဒါ, or သထာ) (Pali), *v.* to feel kindly, well-disposed towards; to feel complacence, particularly in religious objects, ကြည်ညိုသဒ္ဓါပသန္န, ချစ်လျှင်အကျိုး၊မြတ်နိုးလျှင်သဒ္ဓါ; သဒ္ဓါတော်မူ, to have love, affection for, as a sovereign for a subject, ဗုခန်းမင်းကြီးဦးရန် ဝေးကိုနတ်ပြည်စံမင်းတရားကြီးအလွန်သဒ္ဓါတော်မူသည်။
သဒ္ဓါကြည်ညို, *v.* same, ရတနာသုံးပါးကို သဒ္ဓါကြည်ညိုအလွန်များသည်, သဒ္ဓါ ကြည်ညိုရှိသောကြောင့်၊အပေးအကမ်းများသည်။
သဒ္ဓါတရား, *n.* the law of complacency in religious objects, သဒ္ဓါကောင်း, သဒ္ဓါကြီး,သဒ္ဓါငယ်,သဒ္ဓါတိုးပွား,သည်ဘုရားတကာသဒ္ဓါတရားအားကြီးသည်။
သဒ္ဓိန္ဒြေ, *n.* kind feeling, သဒ္ဓါခြင်း။
သဒိ (ပင်), *n.* the *Bursera serrata*, a tree growing to the height of eighty or ninety feet, bearing minute, yellowish-green flowers.
သဒိဝါ (ပင်), *n.* the many-stamened croton plant.
သဒွတ် (ပင်), *n.* a kind of tree, the *Ficus hispida*, ကဒွတ်။
သဒွေး (ပင်), *n.* a kind of creeper; the Karen potato, a species of yam.
သန်, *v.* to be strong, vigorous, thrifty; to be stiff, high, as one end of a boat, which requires more lading than the other to sit level on the water, ဦးသန်, ပဲ့သန်; also used in the sense of carrying a joke too far, *e.g.*, အကျီစားသန်; အယူသန်သည်။
သန်ကြမ်း, *v. see the parts* (*rare in colloq.*), ခင်ဗျားသန်သန်ကြမ်းကြမ်း ရှိပါ၏လား; လူပြောမသန်၊လူသန်မပြော။
သန်စွမ်း, *v.* to be strong, able-bodied, တယ်သန်စွမ်းသည့်လက်ဓွေသတ်; to grow vigorously, as vegetation, trees, etc., မြေကောင်းသောကြောင့် သစ်ပင်များသန်စွမ်းသည်။
သန်မာ, *v.* to be strong of body, hale, robust, သန်မာသည့်မိန်းမ, သန်မာ သည့်ယောကျ်ား, သန်မာသောမြင်း။

သန့်မြန်, *v.* to be vigorous and rapid; applied to things animate, သန့်မြန်သောစစ်သူရဲ မိုလ်မှူးတို့နှင့်တကွ နိုင်ငံစိုးအုပ်တော်မူသည်, သန့်မြန်သောခြေကျင်သမား, သန့်မြန်သောခြေမြန်တော်။

သနှ (ဝါး), *n.* a species of bamboo.

သနင်း, *see* သခင်နင်း, *n.* a chief, sovereign.

သနစ်, *n.* all the circumstances concerning a person, or city, or country, from the birth or origin.

သနစ်သနာ, သနစ်သနယ် (*rare in colloq.*), *n.* same, ပြည်၏သနစ်သနာ, ဒန္တြဖြိုသနစ်သနာ, လူ၏သနစ်သနာ။

သနပ်ထော် (ပင်), *n.* the gamboge tree; သနပ်ထော်ရွှေ, a kind of paper smeared with the gum of the gamboge, causing it to resemble gold leaf; သနပ်ထော်ဖြူ, သနပ်ထော်ဝါ, different kinds of gamboge used medicinally.

သနပ္ပဋ္ဌည်း (ပင်), *n.* a kind of tree. A medicine, reputed to have aphrodisiacal properties, is made from the gum of this tree.

သနပ်, 1, *n.* a kind of tree, the leaf of which is used in making cigars, the *Cordia myxa.* There are two kinds, သနပ်ကြီး, which is brought from the Shan States, known as ရှမ်းဖက်, and သနပ်ငယ်။

သနပ်, 2, *n.* pickles preserved with spices; *comp.* ချည်ဖတ်။

သနပ်ခါး, *n.* a kind of tree, the bark and root of which are used in making a fragrant paste for smearing the face and body, the *Murraya paniculata.*

သနပ်ခါးကျောက်ပျဉ်, *n.* a circular slab on which such paste is prepared.

သနပ်ခါးခေါက်, *n.* the bark of the သနပ်ခါးပင်။

သနပ်ခါးလိမ်း, သနပ်ခါးလူး, *v.* to smear the face and body with သနပ်ခါး paste.

သနပ်ခါးသွေး, *v.* to pulverize the bark of the သနပ်ခါးပင်, for the purpose of making a paste.

သနံ့ရည် (*pron.* ရေ), *n.* the serum or watery fluid which exudes from a sore.

သနား, *v.* to pity, to feel tenderly towards; to give from pity; သနားကြင်နာ, သနားစုံမက်, သနားချစ်ကြည်။

သနားကမား, *n. in its primary sense,* an object of pity; *in modern parlance,* it is used to denote that which is pleasing to the eye, မိန်းမသနားကမား, ယောက်ျားသနားကမား, a good-looking woman or man.

သန့်ချောင်, *a.* addled, as an egg, ကြက်ဥသန့်ချောင်။

သန္တာ (*pron.* သဂ္ဂါ), *n.* coral, သန္တာနားသန့်သီး, သန္တာပုတီး။

သန္တာန် (Pali သန္တာနံ), *n.* peace, စိတ်နှလုံးငြိမ်သက်ခြင်း။

သန္ဓေ (Pali), *see* ပဋိသန္ဓေ။

သန္ဓေကပ်, သန္ဓေစွဲ, သန္ဓေဆောင်, သန္ဓေတည်, သန္ဓေနေ, သန္ဓေယူ. သန္ဓေရှိ, သန္ဓေ

လွယ်, *v.* to conceive, be pregnant, သန္ဓေကိုယ်ဝန်ဆောင်, သန္ဓေကိုယ်ဝန်ရှိ; သန္ဓေကောင်း, applied to docile and tractable horses and cattle.
သန္ဓေနူတ်ငုံ, *n.* pregnancy.
သန္ဓေပေး, *v.* to beget, generate, engender, ကိုယ်စောင့်နတ်သန္ဓေပေးသောကြောင့်၊သားရတနာကိုဘွားမြင်သည်။
သန္နိဋ္ဌာန် (*pron.* သန်ဒိတ်ထန်) (Pali သန္နိဋ္ဌာန), *n.* a settled state of things, ဆုံးဖြတ်ခြင်း; conclusion.
သန္နိဋ္ဌာန်ကျ, *v.* to have a settled opinion or purpose, to have one's mind made up.
သန္နိဋ္ဌာန်ချ, *v.* to settle, make permanent; to make a firm resolve, make up one's mind, မကောင်းမှုကိုမပြုမကျင့်ပါဘူးလို့သန္နိဋ္ဌာန်ချပြီးသည့်နောက်၊တကြိမ်တခါမျှကျူးလွန်ဘူးသည်မထုတ်ပါ; used sometimes in contradistinction to သံသယ, ခင်ဗျားစကားကို သန္နိဋ္ဌာန်ချမှတ်သားရတော့မည်လား။သို့မဟုတ်သံသယရှိရဦးမည်လား။
သန္နိပါတ်, *n.* a certain influence or state of disease at the approach of death.
သန္နိပါတ်သမ်း, *v.* to be subject to such an influence, ငန်းသန္နိပါတ်သမ်း။
သန်ဘက်, *n.* the day after the morrow.
သန်လျက် (*pron.* သန်ယက်), 1, *n.* a two-edged sword.
သန်လျက်နွှန်း, *n.* a sharp projection or tongue of land, ကြက်လျှာနွှန်း။
သန်လျက် (ပင်), 2, *n.* a thorny shrub, the *Capparis horrida.*
သန်လျက်ကြီး, သန်လျက်သိမ်, *n.* two species of creepers the roots of which when ground and mixed with water and salt, are used as a poultice for boils.
သနွင်း, *see* နနွင်း, *n.* the turmeric plant or root.
သနွတ်, *n.* a kind of harpoon used for spearing crocodiles.
သန့်, *v.* to be clear from, separate, distinct; to make clear, to separate, သန့်ထား; to be clean, pure, innocent, holy, စင်, သည်ရေသန့်သလား; နေ့သန့်တော်မူ၊ညည့်သန့်တော်မူ, to sleep as a Buddh, or *Rahanda*; to sort or arrange letters, papers, documents, စာသန့်။
သန့်စင် (*pron.* ဒင်), *v.* to be clean, pure, innocent, holy; to perform the natural evacuations; applied respectfully to kings, priests, etc.; ကိုယ်လက်သန့်စင်, to cleanse the body; သားဘွားသန့်စင်, to give birth to a child; ရွှေလင်ပန်းချင်းတန်းသန့်စင်မြင်တော်မူသည်, a term formerly applied to the ladies of the royal family, when a son or daughter was born; အသျှင်ဘုရင်မဘုရားသန့်စင်တော်မူသည့်နေ့, the birthday of the Queen Empress (of India).
သန့်စင်တော်, *n.* a royal tooth brush.
သန့်ပြန့် (*pron.* ဗြန့်), *v.* same as သန့်; to be conventionally or ceremonially

clean, undefiled, အစားအသောက်သန့်ပြန့်, သန့်ပြန့်သွယ်ရာစေတနာနှင့်၊ ကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးပါသည်, အနေအထိုင်သန့်ပြန့်သည်။

သန့်ရှင်း, *v.* same (*most common*); applied also to the mind; အစားအသောက်သန့်ရှင်းသည်, အိပ်ရာနေရာသန့်ရှင်းသည်, ကိုယ်လက်သန့်ရှင်းသည်; မသန့်ရှင်းသည့်ပစ္စည်း, goods or property unlawfully acquired.

သန့်သက်, *v.* to wash after a natural evacuation, ရေသန့်သက်သည်; *n.* a vessel to hold water, used by priests သန့်သက်အိုး, သန့်သက်ခွက်။

သန့်သန့်, *adv.* distinctly, separately, by itself, without any admixture, သန့်သန့်ချန်, သန့်သန့်ထား, သန့်သန့်နေ။

သန်း (ပင်), 1, *n.* a kind of tree. A dye is obtained from the bark of this tree which is used for dyeing baskets and thread.

သန်း, 2, *n.* a louse, သန်းနှိုက်, သန်းရှာ။

သန်းဥ, *n.* a nit.

သန်းချေး, *n.* a body louse.

သန်းထူ, သန်းပေါ, သန်းများ, *v.* to be infested with lice.

သန်းဖြု, *n.* a young louse.

သန်းယား, *v.* to itch from the biting of lice, သန်းများလျှင်မယားဘူး။ ကြွေးများလျှင်မပူဘူး။

သန်း, 3, *v.* to cross a path, river, etc., တပ်ဦးတပ်ဖျားကသန်းသွားသောသူကိုရင်ခွဲစေ, let him who crosses in front of the army have his breast cloven asunder. The Burmese considered it very unlucky to have a person cross in front of an army; such a person was usually put to death; to be blurred, clouded, obscured, as the vision; မှုန်သန်း, ဖလားလင်ပန်းသန်း, မျက်စိသန်း။

သန်းခေါင် (*pron.* သခေါင်), *n.* midnight, သန်းခေါင်ထက်ညည့်မနက်နိုင်ဘူး, it cannot be later than midnight; meaning that a person cannot suffer greater misery than he has already undergone.

သန်းခေါင်ကျော်, *n.* time after midnight.

သန်းခေါင်ယံ, *n.* the time near midnight.

သန်းခေါင်သန်းလွဲ (*pron.* သခေါင်သလွဲ), *n.* the time of midnight and after.

သန်းပကောဋိ, *n.* an octillion, represented by a unit with forty eight ciphers.

သပ်, 1, *n.* a wedge.

သပ်နှက်, သပ်ပင်း, သပ်ရိုက်, *v.* to drive a wedge, သစ်တုံးကိုသပ်နှက်ပြီးခွဲသည်; သပ်ရ, to fasten with a wedge; သပ်လျှို, to insert a wedge.

သပ်မျဉ်း (*pron.* မျဉ်း), *n.* a reglet (*Arch.*).

သပ်, 2, *v.* to stroke with the hand, as the head, ခေါင်းကိုသပ်, ကျောကိုသပ်; to smooth down, သုံးသပ်; to smooth with a knife; to whittle bamboo, လျှော်, etc., ဝါးကိုဓားနှင့်သပ်။

သပ်ပယ်, *v.* to be handsome, elegant, well-dressed, etc.; applied to Deity, priests, and idols, ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးအလွန်သပ်ပယ်တော်မူသည်, မဟာမြတ်မုနိရုပ်ပွားတော်ကြီးအလွန်သပ်ပယ်တော်မူသည်, အရပ်တော်အရွယ်တော်နှင့်၊ အလွန်သပ်ပယ်တော်မူသည့်ဘုန်းတော်ကြီး, ကိုယ်တော်သက်နိးနှင့်အလွန်တရာသပ်ပယ်တော်မူသည်, as in praising a *pongyi's* personal appearance; to bathe, ရေသပ်ပယ်သည်; စေတီကိုသက်စေ့ရေသပ်ပယ်သည်, သင်္ကြန်ကျသည့်အခါ တကာတကာမတို့က ကျောင်းစည်လှည့်လည်၍ ဘုန်းတော်ကြီးများကိုရေသပ်ပယ်ကြသည်, ဘုန်းကြီးရေသပ်ပယ်တော်မူသည်; ရေသပ်ပယ် is an honorific term used by laymen to *rahans.*

သပ်ရပ်, *v.* to be well-arranged, in handsome order, အခင်းအကျင်းသပ်ရပ်ဘွယ်ရာရှိသည်, အဝတ်အစားအနေအထိုင်သပ်ရပ်သည်, အိမ်ကိုသပ်ရပ်အောင်ဆောက်နိုင်သည့်လက်သမား; *used adverbially,* as သပ်သပ်ရပ်ရပ်, သပ်သပ်ရပ်ရပ်စားတတ်သည်, or ဝတ်တတ်သည်, သပ်သပ်ရပ်ရပ်စီမံသည်။

†သပ်သပ်, *adv.* at all; *in negative sentences,* as သပ်သပ်မစားဘဲနေသည်; *a corruption of* သက်သက်။

သပိတ် (*pron.* သဗိတ်), 1, *n.* an open-mouthed pot in which priests of Buddh receive offerings of food, an alms bowl.

သပိတ်အိတ်, *n.* the sling in which the priest's alms bowl is suspended from the neck and shoulder, သပိတ်အိတ်လွယ်၍ဆွမ်းခံသည်။

သပိတ်ခြေ, *n.* a stand for an alms bowl.

သပိတ်ဖုံး, *n.* the cover of an alms bowl.

သပိတ်မှောက်, *n.* the part of a pagoda which resembles an inverted alms bowl; *v.* to invert the alms bowl, *i.e.*, to refuse to receive offerings from one; to excommunicate; sentence of excommunication is rarely carried out, yet when a *rahan* refuses the offerings of a layman, such refusal is designated သပိတ်မှောက်. သပိတ်မှောက်ခံထိုက်သောအမှု။

သပိတ်လွယ်, *v.* to suspend the alms bowl in its sling (around the neck); *n.* the wagtail, ငှက်သပိတ်လွယ်, the magpie robin.

သပိတ်သွပ်, *v.* to make offerings of food to *pongyis* on the decease of any person, or on the anniversary of such person's death, ရက်လည်ဆွမ်းသပိတ်သွပ်တရားနာ, ကျွန်တော်သားသေဆုံးရာရက်လည်ဆွမ်းသပိတ်သွပ်၍တရားနာပါသည်။

သပိတ်, 2, *n.* a species of oak.

သပေါ့ (*pron.* သဗေ့ါ), *n.* the lowland screwpine, *Pandanus furcatus.*

သပေါ့ဖျာ (*pron.* သဗေ့ါဖျာ), *n.* a mat made of the stalks of the screwpine.

သပျှဝတ်ကျား, *n.* a tree producing a strong, close-grained timber, the *Casuarina muricata.*

သပြက်, *n.* a wild creeper bearing a fruit ovoidal in shape, from five to seven inches long, and from three to five inches in diameter, which when ripe is of a bright yellow or orange color; *comp.* ခပြတ်။

သပြာ, *n.* the *Placuna placenta*, a bivalve producing an inferior kind of seed pearl.

သပြု, *n.* a kind of tree, the water *Dillenia*. The fruit of this tree is cooked in fish curries, imparting an acid flavor.

သပြုသပြေ, *n.* the Malay apple, *Eugenia Malaccensis* (*said to be a corruption of* ဇမ္ဗူသပြေ).

သပြေ, *n.* the *Eugenia*. Chin witnesses are sworn in courts of justice on a sprig or small branch of the *Eugenia*, imprecating evil on themselves through the agency of the guardian *nat* of the tree; they are even afraid of wearing a sprig in the lobes of their ears; and if they inadvertantly do this, they invariably propitiate the *nat*, lest they be possessed of an evil spirit (သဘေ့ခဲ့ဝင်း).

သပြေကြီး, *n.* the *Eugenia grandis*.

သပြေခါး, *n.* the *Eugenia venusta*.

သပြေချည် (*pron.* ချည်), *n.* the *Eugenia cerastoides*.

သပြေစက်ကလေး, သပြေဆတ်ချေး, သပြေနီ, ကျွဲလိုက်သပြေ, *n.* different species of the *Eugenia*.

သပြေနုအရွယ်, *n.* incipient puberty; applied to females, အပျိုကလေး သပြေနုအရွယ်။

သပြေတဒိုကျယ်, *n.* that species of the *Eugenia* which produces the jambo fruit, ဇမ္ဗူသပြေ။

သပြေတိုင်, *n.* the south post in the main part of a house: *see under* ကွန်း။

သပြေထမ်ရှစ်, *n.* that species of the *Eugenia*, the bark of which is used as a mordant for blue and black dyes.

သပြေပန်း, *n.* a sprig of the tender leaves of the *Eugenia*, much in demand for the urns used in making religious offerings; also called အောင်ပန်း, the "flower of victory," from the fact that formerly Burmese soldiers wore it in their topknots and in the perforations of the lobes of their ears, as an omen of victory. It is still worn by ordinary persons when about to embark on difficult or dangerous enterprises, တပ်ချီခါနီးသပြေပန်းကိုယ်စီပန်၍ချီကြသည်, တရားပြိုင်သည့်အခါသပြေပန်းပန်၍ရုံးတက်သည်။

သပြေပေါက်, *n.* the *Eugenia zeylanica*.

သပြေဖြူ, *n.* the *Eugenia jambolana*.

သပြေရောင်, *n.* reddish brown color, သပြေရောင်ဆေး, သပြေရောင်ပဝါ။

သပွတ် (ပင်) (*pron.* သဗွတ်), *n.* the *Luffa pentandra* plant, bearing a long gourd with a striped skin.

သပွတ်အူ, *n. lit.* the intestines of the said gourd, from the confused involutions of its stringy substance when dried; applied figuratively to mischievous, intriguing persons; သပွတ်အူနှမခေါ်ရသည်, သပွတ်အူအခွန်ဆက်ရသည်, mean that a man leads such a confused unprincipled life, that he has to address the *luffa* plant as his younger sister, or has to pay tribute to it.

သပွတ်အူလိုက်, *v.* to be confused in mind, မိတ်ဘယ်မှာအခါရှိရှင်းလင်းလို့မရ၊သပွတ်အူလိုက်နေသည်; also applied to conduct and language, သပွတ်အူလိုက်အောင်ရှုပ်ထွေးသည့်လူ, သပွတ်အူလိုက်အောင်စကားပြောသည်။

သပွတ်ကတိုး, *n.* a kind of creeper the fruit of which is eaten in curries.

သပွတ်ကြီး, *n.* a kind of tree.

သပွတ်ခဲ, *n.* a species of *Luffa.*

သပွတ်ခါး, *n.* the bitter gourd.

သပွတ်နာ, *n.* a kind of sore, in which the diseased part assumes a porous appearance.

သပွတ်လိုက်, *v.* the sore assumes a porous, spongy appearance.

သပွတ်သိမ် (ပင်), *n.* a kind of tree.

သဖန်း (ပင်), *n.* the sycamore, a species of *Ficus,* ဖိမ်မြောက်သဖန်းမိုက်သည့်လမ်း၊ဘေးဘျမ်းမလွတ်ရာ။

သဖန်းခါး (*pron.* ဂါး), *n.* a kind of sycamore (Pali ဟါရိကဘိ).

သဖန်းသီး, *n.* fruit of the သဖန်း tree; something attached to the *placenta*; one form of leprosy; so called from the appearance of spots resembling the said fruit, သဖန်းသီးထ။

သဖို့, *n.* a kind of song.

သဖွယ်, *see* သဘွယ်, *n. affix*, as, like as, ကဲ့သို့, လို။

သဗ္ဗ (Pali), *a.* all, ခပ်သိမ်း။

သဗ္ဗညုတ (Pali), *n.* omniscience, သဗ္ဗညုတဉာဏ်, သဗ္ဗညုတအဖြစ်သို့ရောက်သည်, သဗ္ဗညုတမြတ်စွာဘုရား။

သဗ္ဗနံပုဒ်, *adv.* in a heterogeneous manner, သဗ္ဗနံပုဒ်စကား။

သဗ္ဗာယ, *n.* harmony, accordance, amity; there are four kinds of သဗ္ဗာယ, *viz.*, အာဝါသသဗ္ဗာယ, ဂေါစရသဗ္ဗာယ, ပုဂ္ဂလသဗ္ဗာယ, ပရိသသဗ္ဗာယ။

သဗ္ဗာယဖြစ်, *v.* to agree with, to be on terms of amity, ကိုယ်တော်သည်အရပ်တွင်သိတင်းသုံးလို့၊ဂေါစရသဗ္ဗာယဖြစ်တော်မူပါ၏လား, an alternate, and more polite way of asking a *pongyi,* ဆွမ်းပြည့်စုံတော်မူပါ၏လား, သည်သူနှစ်ယောက်သဗ္ဗာယဖြစ်သည်။

သတင်, *n.* a festival of any kind, public entertainment, ပွဲ, ပွဲလမ်းသတင်, an assembly convened for any purpose.
သတင်ခံ, *v.* to hold a festival.
သတင်သည်, *n.* one who plays at a festival, a stageplayer, actor.
သဘာဝ (Pali), *n. see* သဘော, သည်လူသဘာဝကောက်ကျစ်စဉ်းလဲတတ်သောဉာဏ်ရှိသည်။
သဘိ, *n.* a species of nautilus; *see* ခရုသင်း။
သဘော, *n.* nature, character; nature, disposition, original bent or tendency; liking, satisfaction with; meaning, tenor; သဘောနှောက်ကံပါ။
သဘောကောက်, *v.* to be deceitful, dishonest; *comp.* စိတ်ကောက်။
သဘောကောင်း, *v.* to be of a good disposition; sometimes said allusively.
သဘောကျ, *v.* to be settled in opinion; to approve, ကျွန်တော်အကြံကို ခင်ဗျားသဘောကျရဲ့လား။
သဘောကြီး, *v.* to be magnanimous.
သဘောကြောင်, *v.* to be deceitful, dishonest, **သဘောကောက်။**
သဘောကြိုက်ညီ, *v.* to approve of unanimously, a term much used when villagers recommend one of their number as a *ywa thugyi.*
သဘောခက်, *v.* to be of an intractable disposition.
သဘောစူး, *v.* to permeate the mind; *lit.* to pierce the mind.
သဘောစိုက်မိ, *v.* to be settled and intent (on something), implying previous indifference, ခင်ဗျားပြောသည့်စကား မှုလသဘောမထားမိ၊ယခု သဘောစိုက်မိသည်. စိတ်တမ်းမှန်းလျက်ရှိသည်။
သဘောဆိုး, *v.* to be of an evil disposition, မနှောဆိုး။
သဘောဉာဏ်ကောင်း, *v.* to have a good intellect, ဉာဏ်ကောင်း။
သဘောတန်, *v.* to be deceitful, dishonest. သဘောကြောင်, သဘောတန်သည့်လူ။
သဘောတူ, *v.* to be of one mind, to agree, concur; *see* သဘောကျ။
သဘောတူဝန်ခံချက်, *n.* a compact; a concordat.
သဘောတိုင်း, *v.* to consider for the purpose of forming an opinion, to weigh in the mind, နက်ဖြန်သွားတော့မည်လို့၊သဘောတိုင်းထားသည်။
သဘောတွေ့, *v.* to like, favor, approve, စိတ်တွေ့, လုပ်ထားသမျှကျွန်တော် သဘောနှင့်တွေ့ပါသည်။
သဘောထား, *v.* to resolve, determine (to do); to regard, consider; *n.* attitude of the mind, intention.
သဘောနက်နဲ, *v.* to be of far-reaching mind, of a deep mind.
သဘောနည်း (*pron.* နဲ), *v.* to be narrow-minded, illiberal, mean-spirited, inconsiderate, ခင်ဗျားလူကြီးပင်ဖြစ်သော်လည်း၊အလွန်သဘောနည်းသည်။
သဘောနု, *v.* to be of immature mind, lacking in judgment and experience, သဘောနုသေးသောကြောင့်၊ဆင်ခြင်တိုင်းစားခြင်းမရှိ။

သဘောနိုက်, *v. lit.* to dive into or penetrate the character of (a person), အမတ်ကြီးသည်လူသဘောကိုအလွန်နိုက်တတ်သည်။
သဘောပေါက်, *v.* to be intelligent, penetrating, သင်ကြားမိသမျှစာကိုသဘောမကျသည်မရှိ၊အကုန်အစင်သဘောပေါက်သည်, သဘောရူး။
သဘောပိုက်, *v.* to accept cordially.
သဘောပိုက်မိ, *v.* to receive into the mind or understanding, to comprehend, ကျွန်တော်ပြောသည်စကားကိုသဘောပိုက်မည်မထင်ပါ။
သဘောပြည့်ဝ, *v.* to be upright, wise, patient; to be replete with all perfection of character, သဘောကြီး။
သဘောဖြူ, **သဘောဖြောင့်**, *v.* to be upright, honest.
သဘောရ, *v.* to arrive at an opinion or conclusion, ကျွန်တော်အကြံအောင်မည်မအောင်မည်ကိုခင်ဗျားကဘဲ့နှယ်သဘောရသလဲ။
သဘောရောက်, *v.* to be favorably disposed, inclined, စေတနာရှိ, သည်ပုဆိုးကိုခင်ဗျားပေးမည်လို့သဘောရောက်သည်; to arrive at an opinion, သည်အရာမောင်မင်းနှင့်တော်သည်ဟုသဘောရောက်သည်။
သဘောရိုင်း, *v.* to be rude, uncultivated, coarse in disposition; to be in bad taste.
သဘောလွယ်, *v.* to be of an easy, pliant disposition.
သဘောဝင်, *v.* to come to the same opinion, နှစ်ဦးအကြံသဘောဝင်သောကြောင့်၊အထမြောက်သည်; to esteem with regard; မေတ္တာရှိသည်, သဘောတူသည်။
သဘောဝေး, *v.* to have a remote conception of, as from dullness or stupidity; *see* ဝေး။
သဘောသကန်, **သဘောသကာ**, *n.* same as သဘော။
သဘောသန်, *v.* to be firm in purpose, ဤအမှုပြုလိုသည့်သဘောသန်သောကြောင့်၊အလျှင်အမြန်ပြုသည်။
သဘျာ, *n.* the Chinese window-oyster.
သဘွယ်, *n. affix*, as, like as, ကဲ့သို့, လို။
သမ (Pali), *v.* to coalesce into one substance, တသားတည်းပေါင်းသည်, ဗျားရည်နှင့်ဆေးသမအောင်တေသည်, မြေချင်းသမသည်, ရေအကြည်အနောက်ချင်းသမကြသည်; to be on terms of close fellowship, to be intimate.
သမ်း, *v.* to yawn.
သမက်, *n.* a son-in-law, သားမက်။
သမက, *n.* a kind of tree, the *Poivrea Roxburghii.* This name is also applied to the *Combretum decandrum*, and the *Congea tomentosa.*
သမင်, 1, *n.* a deer with branching horns, larger than the ဒရယ်, and smaller than the ဆတ်, the brow-antlered *rusa.*
သမင်ဦးချိုအတက်, *n.* an antler, အတက်ပါသောဆတ်ချို, ဒရယ်ချို။

သမင်ကြို့ထိုးပြု (*pron.* ဗိုး), *v.* to impose on another by legerdemain; သမင်ကြို့ထိုးပြော, to address another in a deferential manner, disparaging one's self at the same time, with a view of securing future advantage.

သမင်ချို, *n.* the horns of the သမင်။

သမင်စာ, *n.* a kind of tree.

သမင်စာနို, *n.* the *Gardenia turgida*, a tree growing to the height of twenty or thirty feet, leafless in the hot season; the trunk and branches are armed with sharp spines. It has white or yellowish flowers, and a rough, brown fruit the size of a small apple.

သမင်ဆီးဆောက် (Pali ကဏ္ဍူရ), သမင်ပို့ (Pali လိန္နိဂ), သမင်ပြောက် (Pali စိတြကံ), သမင်ဘာသရက (Pali မိဂ), သမင်ဘီလူး (Pali ကဏ္ဍူရမာဃာ), *n.* different kinds of deer, some of them probably fabulous.

သမင်ဒရယ်အဖို, *n.* a hart, ဒရယ်အဖို။

သမင်, 2, *n.* a cutaneous disease, occasioning discoloration.

သမင်နက်, သမင်နီ, သမင်ဖြူ, သမင်ရက်, *n.* varieties of သမင်, သမင်နီစွဲ။

သမင်လျှက်. *n.* same as သမင်။

သမဏသာရုပ္ပရှိ, *v.* to be handsome and genteel, elegant, graceful, လှပယဉ်ကျေးသည်။

သမတ်, *v.* to be upright, ဖြောင့်မတ်; to be uniform; *n.* a subordinate, to whom the decision of a business is committed by a superior, ခုံသမတ်; တသမတ်တည်း, *adv.* in one straight course, uniformly, consistently, မတိမ်းမစောင်းတသမတ်တည်းအယူရှိသည်, သည်လူအလုပ်ကိုတသမတ်တည်းဖြောင့်မတ်အောင်မလုပ်ပါ၊ ဖြတ်တောင်းဖြတ်တောင်းကိုသာလုပ်သည်, this person does not do his work in a uniformly faithful manner; he works by fits and starts.

သမတ်လှံ, *n.* a spear formerly carried by an executioner on occasions of inflicting public punishment.

သမတ (*pron.* သမဒ), *adv.* all together, unanimously, တညီတညွတ်တည်း။

သမတမင်း, *n.* a ruler raised to supreme authority with the consent of the people, as in the case of the President of the United States of America.

သမတိ, *adv.* long in time, ကြာမြင့်စွာ; *prefixed to* ရှည်, သည်မြို့တည်သည်မှာ၊ သမတိရှည်လျားသောကြောင့်၊ ဘယ်မင်းလက်ထက်ကတည်သည်ဟု အမှန်မဆိုနိုင်ကြပြီ။

သမန်း, *n.* a species of grass resembling the သက်ငယ်; သမန်းမြက်ရှစ်စည်း, သမန်းမြက်ရှစ်ဆုပ်, the eight bundles of *kusa* grass received by a Buddh from a Brahmin.

သမန်းကျား, *n.* a kind of creeper.

သမန္တစက္ခု (from သမန္တ, all, entire, and စက္ခု, eye), *n.* all-seeing eye. "Buddha acknowledges neither teacher nor inspiration of a god; he is *samanta chakkhu, i.e.*, his eye surveys all the boundaries of knowledge, and he clearly perceives all truth at a glance." *Gogerly.*

သမသဏ္ဍရာ (Pali), *n.* a kind of medicine.

သမသတ်, *a.* diagonal; *adv.* right before, opposite, abreast, ရင်ဆိုင်, မျက်နှာချင်းဆိုင်, သမသတ်ပြိုင်။

သမံ (Pali, ညီမျှခြင်း).

သမံတလင်း (*pron.* ဒလင်း), *n.* an artificial, level plain; a pavement around a pagoda, well, or under a house, ဘုရားပတ်ပတ်လည်သမံတလင်းခင်းထားသည်, အိမ်အောက်မှာသမံတလင်းခင်းသည်။

သမာဓိ (Pali သမ္မာဓိ), *n.* steadiness in a good cause, တည်ကြည်ခြင်း။

သမာဓိဂုဏ်, *n.* moral courage, ထိုမင်းကြီးသည်သမာဓိဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသည်။

သမာဓိရှိသူ, သမာဓိ, *n.* an assessor; an assessor of *thathameda* revenue.

သမာဓိလူကြီး, *n.* an assessor in a criminal case.

သမာဓိဖွမ်းကြေးစာရင်း, *n.* the *thathameda* tax assessment of each individual house, သမာဓိတင်ကြေးစာရင်း။

သမာသ်, *n. in Pali grammar*, a root that is capable of taking a verbal termination (ပစ္စည်း).

သမား, or သ္မား, *n.* one skilled in some kind of work.

သမားယောင်မောင်းတောင်, *n.* a boastful meddler, particularly in medicine, a quack doctor, နားမလည်ဘဲသမားယောင်မောင်းတောင်မလုပ်ချင်ပါနှင့်။

✓ သမီး, or သ္မီး, *n.* a daughter; the daughter of a man's brother, or of a woman's sister; သ္မီးပျို, သားပျို, unmarried sons and daughters collectively.

သမီးကညာ, *n.* a virgin daughter, commonly denoting a king's daughter presented in marriage to another king, သ္မီးကညာဆက်; သ္မီးကညာကောက်, as a victorious general, or as a king.

သမီးခင်ပွန်း, *n.* husband and wife, မောင်စံပြမ်းမထွန်းလှသမီးခင်ပွန်းနှစ်ယောက်တို့ကာလဆန်း၃ရက်နေ့၊ကျွန်တော်တို့အိမ်တရားတော်နာကြွရောက်တော်မူပါမည်အကြောင်း၊သ္မီးခင်ပွန်းကောင်းမှုရှိဗွာန်ဆု၊နတ်လူသာစုခေါ်စေသော, a style of inscription found on bells, images, and Buddhist Scriptures, when they are the joint-offering of husband and wife.

သမီးဖွား, *n.* a daughter by affinity; a niece or an adopted daughter, also designated ကိတ္တိမသ္မီး, ဝမ်းမနာသ္မီး။

သမီးမောင်နှံ, *n.* same as သ္မီးခင်ပွန်း။

သမီးမြေးတ်သား, *n.* a cousin, being of a different sex.

သမီးယောက်ဘ, *n.* a wife's brother; a man's sister's husband; *see* ယောက်ဘ။

သမီးယောက်မ, *n.* a husband's sister; a woman's brother's wife; *see* ယောက်မ။
သမီးရင်း, *n.* an own daughter.
သမီးရည်းစား (*pron.* ဇား), *n.* an affianced couple.
သမီးလုလင်, *n.* a young woman (*poetical*).
†သမီးနို့, *n.* a species of the limpet shell.
သမုတ်, *v.* to name, give a name, ပညတ်, မှည့်။
သမုဘ်သမတ်ပြု, *v.* similar to သမုတ်။
သမုတိ (ထီး), *n.* one kind of royal (white) umbrella, ထီးသမုဘိ။
သမုတိနတ် (Pali သမုတိ, called), *n.* a monarch, လောကသမုတိနတ်။
သမုဒယ, *see under* သစ္စာ, သမုဒယသစ္စာ, *n.* one of the four laws or systems of truths.
သမုဒ္ဒရာ (Pali သမုဒ္ဒါ, so called because composed of equal parts of salt and water), *n.* the sea, ocean, ပင်လယ်။
သမုံး (ပင်), *n.* a kind of tree, which is said to grow to the height of about twenty feet, to have slender leaves, white flowers, and a single seeded fruit the size of a cherry. There are two kinds, သမုံးခါး, သမုံ့ချို။
သမဲ, *n.* a young man, လုလင်။
သမဲ့, *n.* the *Avicennia officinalis*, an evergreen tree growing to the height of from twenty-five to forty feet; the leaves are leathery and on the under side present a silvery white appearance; the flowers which are very small, are of a pale yellow ochre color; the radicle of the seed is long and furnished with a thick brush.
သမိုက်, *v.* to mark out, limit (*infreq.*), နယ်သတ်မှတ်။
သမိုင်း, *n.* a history of a pagoda, စေတီကိုသမိုင်း; also applied to other histories, ဝိဋကတ်သမိုင်း, မြို့ရွာသမိုင်း, မြန်မာသမိုင်းရာဇဝင်။
သမြတ်, *see* သားမြတ်, *n.* the breast of a female.
သမ္ဗဇဉ် (*pron.* သမ္ဗဇဉ်) (Pali သမ္ဗဇညံ), *n.* a kind of wisdom or learning, သမ္ဗဇဉ်မည်သောပညာ; သတိသမ္ဗဇဉ်တရား, the law of watchfulness; သတိသမ္ဗဇဉ်ကင်း, သမ္ဗဇဉ်ကောင်း, သမ္ဗဇဉ်ရှိ။
သမ္ပတ္တိ (Pali), *n.* completion, accomplishment, ပြည့်စုံခြင်း, သမ္ပတ္တိစက်; "success, prosperity, glory, magnificence, beauty, attainment." *Childers.*
သမ္ပဒါန်, *n.* the dative case, သို့အား။
သမ္ပယုတ် (Pali), *n.* connection, union, ယှဉ်ခြင်း။
သမ္ဗန်, 1 (Pali), *v.* to connect; to give a meaning, အနက်ပေး။
သမ္ဗန်, 2 (Chinese), *n.* a ship's boat.
သမ္ဗန်တက်မကိုင်, *n.* a cockswain.
သမ္ဗန္ဓ, *n.* the genitive or possessive case.

သဂ္ဂုဏ (*pron.* သဗ္ဗုဏ) (Pali), *n.* a good quality, accomplishment.
သမ္မန် (Eng.), *n.* a summons, တရားမသမ္မန်, ရာဇဝတ်သမ္မန်။
သမ္မန်စာ, *n.* same, ဆင့်ခေါ်စာ။
သမ္မန်ချ, *v.* to serve a summons.
သမ္မန်ထုတ်, *v.* to issue a summons.
သမ္မန်ပေး, *v.* to summon, as a plaintiff.
သမ္မာ (*commonly pron.* သမာ) (Pali), *n.* truth as opposed to error (မိစ္ဆာ); right, rectitude; *comp.* သစ္စာ; *v.* to be right; သမ္မာသောလူ, a righteous man.
သမ္မာဒေဝနတ်, *n.* a good *nat*; *comp.* နတ်မိစ္ဆာ, an evil *nat*.
သမ္မာပတ် (Pali ပါတ, arriving at), *n.* an extraordinary attainment, of which there are several classifications attained by Buddhs and *Rahandas*. It is only when a *rahan* or ascetic is replete with the six kinds of အဘိညာဉ်, and the eight kinds of သမ္မာပတ်, that his prayer to become a Buddh can be fulfilled.
သယ်, **1**, *v.* to carry from one place to another, to remove by repeated processes, ပြောင်းသယ်, ဝန်သယ်, စပါးသယ်။
သယ်ပို, *v.* *see the parts*.
သယ်ပိုး (*pron.* ဗိုး), *v.* to remove, to carry from one place to another, ကြည်းဆောင်; to transact business, ရွက်ဆောင်, အမှုသယ်ပိုး။
သယ်ယူ, *v.* same as သယ်။
သယ်, **2**, *int.* wonderful! rather ironical or expressive of disapprobation, သယ်သယ်ဘဲ့နှယ်လဲ, သယ်လူ။
သယမ္ဘူတ (Pali), *n.* intuitive wisdom, သယမ္ဘူတဉာဏ်, သယမ္ဘူတဉာဏ်ရသည်; "one whose knowledge is underived, self-produced; an epithet of the knowledge of a Buddh; self-produced, self-sufficient, independent, *i.e.* self dependent, without a teacher." *Childers*.
သယံ (Pali), *a.* or *adv.* of one's self, unaided, ကိုယ်အလိုလို။
သယံဇာတ (သံ), *n.* a kind of iron supposed to be produced in water; also applied to natural lakes, rocks, etc.; *v.* to come into existence of itself, မိမိအလိုလိုဖြစ်သောထုံး, အိုင်, ကျောက်။
သယံဇာတကန်, *n.* a natural tank; *comp.* လက်ဆည်ကန်။
သယောက်ထား, *v.* to commit adultery, as a woman, မှောက်မထား။
သရ (Pali), *n.* a vowel; ဒီဃသရ, အာ, ဒီ, အူ, အော, or ဩ; ရဿသရ, အ, ဣ, ဥ။
သရက် (ပင်), *n.* the mango, *Mangifera Indica*. Among the many varieties of the mango are အိုးတုတ်, သရက်ငြို, ခိုင်ပေါင်, ဆင်နင်း, တလုပ်ယော်, တောင်စွန်ရင်ကွဲ, ထိပ်ပေါက်, နက်တဲ့, ပါးနီ (*pron.* ပနီ), သရက်ဖြူ,

မင်းကြီးလက်ရိုး, မနော်နှယ်, မရမ်းကြောင်, မယ်တော်လက်သည်း, ရွှေလောတ်စာ, ဝက်ခေါက်, ဝါဆို, တောစာ, မြောတ်ခေါင်း, ရေဝင်, ရွှေပေ., သုံးနှစ်; သီဟိုဠ်သရက်, the cashew.

သရက်ကင်း, *n.* the fruit of the mango in its first state; a kind of plant bearing an edible root; so called from its fragrance resembling that of a young mango; a kind of creeper.

သရက်ခြင်း, *n.* a small basket with transverse prongs inside, attached to a pole, used for plucking mangoes.

သရက်ဆင်ပေါင်, *n.* a choice variety of the mango, ဆင်ပေါင်သရက်။

သရက်ညွန့်, *n.* the extremity of the spleen.

သရက်ထည် (*pron.* ထယ်), *n.* chintz, သရက်ထည်ကြမ်း, သရက်ထည်ချော။

သရက်ထည်ပဏ္ဍု, *n.* cretonne.

သရက်ရွက်, *n.* the spleen, milt.

သရက်သီးနီ, *n.* the *Mangifera longipes*, a species of mango.

သရက္ခန်, *n.* a species of fabulous wood, of delicious scent.

သရစ်ဖူး, *n.* the bud of a leaf, အရွက်ဖူး။

သရဇ္ဈာယ်, *v.* to repeat portions of sacred writings; more extensive than စီးဖြန်း, ကမ္မဝါဒန်းဘာဝနာစီးဖြန်းရွတ်ဘတ်သရဇ္ဈာယ်, နှုတ်ငုံပိဋကတ်မပြတ်ရွတ်ဘတ်သရဇ္ဈာယ်။

သရဏ (Pali), *n.* worship, an act of worship, ကိုးကွယ်ခြင်း. "The assistance derived from the three gems, Buddha, the truth, and the associated priesthood, is called *sarana* (သရဏ), protection;" ဗုဒ္ဓေါမေအညံသရဏံနတ္ထိ, I have no other refuge but Buddha.

သရဏဂုံ (Pali ဂုဏ,အစု), *n.* a compendious form or formula of worship; especially applied to the three formulas with which the priests of Buddh commence worship, *viz.* ဗုဒ္ဓံသရဏံဂစ္ဆာမိ (*pron.* ဗုဒ္ဓမ်းသရဏာမ်းဂစ်ဆာမိ), ဘုရားကိုကိုးကွယ်ပါ၏, I worship (*lit.* adhere to the worship of) Buddha; ဓမ္မံသရဏံဂစ္ဆာမိ, တရားကိုကိုးကွယ်ပါ၏, I worship the Law; သံဃံသရဏံဂစ္ဆာမိ, သင်္ဃာကိုကိုးကွယ်ပါ၏, I worship the Priesthood.

သရဏံ, သရဏာ, *see* သရဏ။

သရတတ်, *v.* to be disrespectful, intrusive, သရတတ်စော်ကား။

သရပတ်, *see* တရပတ်, *n.* a priest's fan (သရပတ် *is colloq.*).

သရဖိ, *n.* a kind of tree, the *Calophyllum longifolium*. The wood of this tree is used for making spars, Burmese lutes, etc.

သရဖုတ်, *n.* a priest's cook house.

သရဖူ, *n.* a crown, royal crown, မကိုဋ်။

သရဖူဝါး, *n.* a kind of bamboo, the *Gigantochloa auriculata*.

သရမ်း, *v.* to behave indecently, disgustingly; to behave in an insolent, defiant manner, to be audacious, မိန်းမသရမ်းလို့လင်ငယ်နေသည်, သည်နွှစ်သူခိုးထားပြသရမ်းကြသည်။

သရဝဏ်, *n.* the name of a star, သရဝဏ်နက္ခတ်, သရဝဏ်နက္ခတ်နှင့်ယှည်သောဝါခေါင်လ။

သရိယ (Pali), *n.* the body, ကိုယ်။

သရိယဓါတ်, *n.* the osseous relics of the body of a Buddh or *Rahanda*, သရိယဓါတ်တော်။

သရိယဗလ, *n.* bodily strength, ကိုယ်၏ခွန်အား။

သရီ, *v.* to pass near by (*obs.*), သီ။

သရုပ် (Pali သရူပ), *n.* form, ပုံသဏ္ဍာန်; apparent nature, character, visible characteristic; drift, meaning, သရုပ်ကွဲအောင်ပြော, to speak intelligibly.

သရုပ်ဆောင်, *v.* to assume an appearance, အယောင်ဆောင်, မင်းယခုမှလူကောင်းဟန်သရုပ်ဆောင်မနေပါနှင့်။

သရုပ်ပေါ်, *v.* to be apparent, ထင်လျှားစွာသရုပ်ပေါ်ပြီးသည့်နောက်ထိမ်ဖုက်စရာမရှိ။

သရုပ်သကန်, *n.* apparent nature, character, visible characteristic, သရုပ်သကန်ပေါ်အောင်ပြောသည်။

သရုပ်သကောင်, *n.* substance, အကောင်အထည်, မောင်မင်းအိမ်ကိုမိုးရှုံသည့်လူပေါင်းတကျိပ်ထဲက၊ ခေါင်းတည်သည့်လူ မည်သူဖြစ်သည်ကို သရုပ်သကောင်ဘော်ထုတ်၍ပြစမ်းပါ, မေးခွန်းအမိပ္ပါယ်ကိုသရုပ်သကောင်ထုတ်တော်ပါ။

သရေ, 1, *see* အသရေ, *n.* character, reputation.

သရေပွဲ, *n.* a drawn race, a dead heat; a drawn game at chess; သရေပွဲတိုက်, သရေပွဲထွက်, သရေပွဲဝင်, to result in a drawn race or game, သရေပန်းတိုက်; probably a contraction of အသရေပွဲ, implying that there has been no loss of reputation to either side.

သရေ, 2, *see* သားရေ, *n.* the skin of an animal.

သရဲ, *v.* to be petulantly wilful, pertinacious; *comp.* အတင်းခံ; to be audacious, bold, ကျားသရဲသည်, ကျီးကန်းတယ်သရဲသည်, သူခိုးသူဖုက်အလွန်သရဲသည်။

သရော, 1, *n.* drift on rivers; ဓိုက် is applied to compact masses of drift, သရော to scattered drift.

သရော, 2 (Pali, အမှား).

သရောကျွမ်း, *adv. intensive to* ပေါမှား, တင်းကျွမ်း, အစားအသောက်ပေါမှားလိုက်သည်မှာ၊ သရောကျွမ်းလို့နေရေ့သည်, သည်ပွဲမှာလူပေါမှားလိုက်သည်မှာ၊သရောကျွမ်းနေရေ့ (*Colloq.*).

သရောခိုင်း, *v.* to suffer severe famine, အလွန်အစာခေါင်းပါးသည့်ကာလသရောခိုင်း၍လူအပေါင်းတို့ငတ်မွတ်ကြသည်; သရောကြီးခိုင်း။

သရော်, *v.* to treat with irony, to ridicule, insult, ကရော်ကမည်ပြု, သရော်ချော်, or သရော်ကချော်, သရော်ချော်မဲ့, to make fun of; သရော်ပင့်ခြေ, to flatter ironically; သရော်လို့သာပြောပါသည်၊ မိတ်မဆိုးပါနှင့်။
သရောင်ထား, *see* သယောက်ထား, *v.* to commit adultery, as a woman.
သရောင်း, *see* ရောင်း, 2, *v.* to be very dry, tending to decay, သစ်ပင်ခြောက်လို့သရောင်းနေသည်, မိုဃ်းခေါင်လို့မြေသရောင်းသည်။
သရှိင်, *see* ရှိင်, (*infreq.*), *n.* a mat made of bamboos split and divided flatwise, သရှိင်ထရံကာရံသည့်အိမ်။
သရွတ်, *n.* mortar; when made of mud, မြေသရွတ်; when of a composition of lime, sand, water, etc., အင်္ဂတေသရွတ်; if made of cow-dung, paddy husks, and straw, နွားချေးသရွတ်။
သရွတ်ကိုင်, သရွတ်ကျံ, သရွတ်ချိ, သရွတ်မံ, *v.* to smear with mortar.
သလင်း, *n.* crystal, ကျောက်သလင်း။
သလာ, *n.* a film on the eye, either တိမ်သလာ, or အသားသလာ။
သလာကပ်, သလာဖုံး, သလာလွှမ်း, *v.* to form, as such a film.
†သလာလတတ် (Pali), *n.* rice distributed by lot among priests.
သလား, *v.* to pass, repass, in order to make a display of one's self, လမ်းသလား, အလှမလုပ်မကိုင်လမ်းသလားနေသည့်လူ။
သလိပ်, *n.* phlegm, ချွဲခန်း, သလိပ်အိတ်, သလိပ်ကပ်, သလိပ်ကြည်, သလိပ်ခဲ, သလိပ်ထ, သလိပ်ရွှင်။
သလိပ်တောင်း, *v.* to experience a strong desire to eat or drink acids, သည်းခြေတောင်း။
သလုံး, *n.* the leg from the knee to the ankle, ခြေသလုံး။
သလုံးသား, *n.* the calf of the leg, ခြေသလုံးကြွက်သား။
†သလုံးခွေး, *a.* roan, မြင်းသလုံးခွေး, မြင်းကျား။
သလူ, *n.* a species of palm, the *Licuala peltata.*
သလေး, *n.* *a contraction of* နမသလေး, a kind of rice plant.
သလဲ, 1, *n.* the pomegranate, *Punica Granatum.*
သလဲ, 2, *n.* sand, သဲ, သလဲကြမ်း, သလဲနု။
သလွန်, *see* သာလွန်, *n.* a kind of bedstead, used by people of rank.
သဝက်, *n.* *a corruption of* သူ့ဝှက်, one who plunders from a thief.
သဝင်, *n.* the tree from which the karung oil is extracted.
သဝန်, *n.* a letter, epistle, သဝန်စာ, မေတ္တာစာစိကုံး၍သဝန်စာပါးလိုက်ပါသည်။
သဝန်တို, *see* ဝန်တို, *v.* to be cross, disobliging, to be impatient, irritable, တယ်သဝန်တိုသည်၊ မပေးရက်မကမ်းရက်; also applied to animals, သဝန်တိုသည့်ခွေး၊ စားခွက်နားမလာအောင်ဟိန်းတတ်သည်။
သဝိညာဏက, *see* သဟဝိညာဏက, *n.* an animate substance.

သဝေ, *n.* the name of the symbol ေ, သက်သေနှစ်ယောက်သဝေမခြားထွက်ဆိုကြသည်။
သဝေထိုး, *n.* same; *v.* to write the said symbol.
သဿမေဒ (ငွေတော်), *n.* money levied by royal authority once in ten years (now levied yearly in U.B.). *The thathameda* tax was introduced by King Mindon, first at three rupees for each household, then at six rupees, and lastly at ten rupees, သဿမေဒစည်းကြပ်။
သသေနိယ (Pali), *n.* one who returns evil for good, သသေနိယသဘောရှိသည့်လူ, သသေနိထအကောင်ဘဲ။
သဟက်ခွေး, *n.* a term applied to horses of a dark brown color (supposed to bring ill-luck to the owner).
သဟဇီဝ (Pali သဟ, with, and ဇီဝ, life), *n.* a living substance; *opposed to* နိဇီဝ; သဟဇီဝသဘောမှ နိဇီဝသဘောသို့ရွှေ့ပြောင်းသွားပါသည်, သဟဇီဝသဘောမှနိဇီဝသဘောသို့ပြောင်းကြွပြန်လွန်တော်မူသည်, to die.
သဟန်, *n.* a kind of cloth.
သဟဝိညာဏက (Pali သဟ, with, and ဝိညာဏ, soul), *n.* an animate substance; *opposed to* အဝိညာဏက; သဟဝိညာဏကဝတ္ထု။
သဟာယ (Pali), *n.* associating, ပေါင်းဖော်ခြင်း. *Der.* မိတ်သဟာယ။
သဟာယပြု, *v.* to associate with, လူချင်းအတူတကွသဟာယပြုလုပ်၍နေကြသည်။
သဟာယဖွဲ့, *v.* same, တတိုင်းနိုင်ငံချင်းသဟာယဖွဲ့၍ရွှေလမ်းဖောက်သည်။
သဟဲ, *n.* a person who affords support to another, အမှီ, အမှီတံကဲ, မှီခိုရာ။
သဟဲပြု, *v.* to adhere to, ဆင်းရဲသောသူချမ်းသာသောသူကိုသဟဲပြုသည်။
သဟောက်သဟာ, သဟောက်သဟဲ, *adv.* arrogantly, သဟောက်သဟာပြု။
သံ, 1, *n.* iron; an iron nail.
သံကင်ပစ်, *n.* a gridiron.
သံကောက် (*pron.* ဂေါက်), *n.* a crooked iron; particularly one used as a key; a skeleton key.
သံကောင်း, *n.* steel, သံမဏိ။
သံကျောက်, *n.* iron ore.
သံကြိုး, *n.* a chain; an iron cable; a telegraphic wire.
သံကြိုးအရေးပိုင်, *n.* the Superintendent of the Telegraph Department.
သံကြိုးစက်, *n.* an electro-magnetic telegraph, a telegraphic instrument.
သံကြိုးစာ, *n.* a telegram (ကြေးနန်းစာ *more common*).
သံကြိုးရုံ, *n.* an electric telegraph station.
သံကြိုးရိုက်, *v.* to telegraph; *comp.* နန်းကြိုးရိုက်, ကြေးနန်းရိုက်။
သံကွန်ချာ, သံကွန်ရက်, *n.* iron lattice-work, wire netting.
သံကွပ်, *a.* ironclad.

သံခနောက်, သံခုံထောက်, *n.* a three-legged iron stand, used to support a cooking pot.
သံခမောက်, *n.* a helmet.
သံခမောက်ထိုး, *n.* a crowned helmet.
သံခုတင် (*pron.* ခဒင်), *n.* an iron bedstead.
သံခဲ, *n.* steel, သံမဏိ။
သံခဲတင်, *v.* to point or edge with steel, သံမဏိတင်။
သံချက်, *v.* to smelt iron.
သံချက်ဝန်, *n.* the Chief of Iron Smelters; a title bestowed by the late King of Burma.
သံချပ် (*pron.* ဂျပ်), *n.* mail, whether made with thin plates of iron, or with network.
သံချပ်အင်္ကျီ, *n.* a coat of mail.
သံချပ်ခြေစွပ်, *n.* greaves.
သံချပ်ဖုံး. *n.* a corselet.
သံချိတ် (*pron.* ဂျိတ်), *n.* an iron hook.
သံချေး (*pron.* ဂျည်း), *n.* iron rust; an oxide of iron.
သံချေးတက်, *v.* to rust; သံကိုယ်သံဖျက်သံချေးတက်, said of persons who bring misfortunes on themselves.
သံချောင်း (*pron.* ဂျောင်း), *n.* an iron bar.
သံခြေချင်း, *n.* fetters; *comp.* သံလက်ထိတ်။
သံခွာ, *n.* a horseshoe; သံခွာတပ်, to shoe a horse.
သံချွန် (*pron.* ဂျွန်), *n.* an iron nail.
သံစိမ်း (*pron.* ဇိမ်း), *n.* unwrought iron.
သံဆန်ခါ (*pron.* ဆဂါ), *n.* an iron sieve.
သံဆိပ် (*pron.* ဇိပ်), *n.* the stain of iron in wood.
သံဆိုင်း (*pron.* ဇိုင်း), *n.* the iron rods fastened to the ထီး of a pagoda, to keep it erect, သံဆိုင်းဆွဲ။
သံညှပ်, *n.* a blacksmith's tongs.
သံညွန်း, *n.* a treatise on iron, used by alchemists.
သံတုံး (from အတုံး, a log), *n.* a heavy bar of iron.
သံတူ (*pron.* ဒူ), *n.* a hammer, သံတူနှင့်ရိုက်။
သံတူးရွင်း, *n.* an iron crow, ခရို။
သံတိုသံစ (*pron.* သံဒိုသံဇ), သံတိုမယ်န, *n.* small bits of iron.
သံတိုက်ကျောက် (*pron.* ဒိုက်), *n.* sulphuret of iron, ဗဟန်းကျောက်။
သံတိုင်, *n.* an iron post or pillar; an iron window-bar.
သံတွေ (*pron.* ဒွေ), သံတွေခဲ, *n.* consolidated iron.
သံနန်း, *n.* a watch spring.

သံပတ်ငွေ, *n.* a rattan or cord substituted for an iron band.
သံပုကန့်ပြား, *n.* an enamelled iron plate.
သံပူအပ် (from အပ်, to apply), *v.* to cauterize, burn by the application of a hot iron.
သံပူကပ်, *v.* same as သံပူအပ်။
သံပူခတ်, *v.* to apply a hot iron, in order to brand.
သံပူတိုက်, *v.* to smooth with a hot flatiron.
သံပြား, *n.* sheet-iron.
သံဖို, *n.* a furnace for smelting iron.
သံဖြူ (*pron.* ဖြူ), *n.* a plate of iron covered with tin.
သံဖြူကျောက်တူးတော်, *v.* to work tin.
သံဖြူချက်, *v.* to smelt tin.
သံဖြူချက်ရန်ရုံ, *n.* a smelting house (for tin).
သံဖြူစည်ပုံး, *n.* a tin pail, ရေပုံး။
သံဖြူပုံး, *n.* a tin canister.
သံဘီး, *n.* a currycomb.
သံမဏိ, *n.* steel; သံမဏိတင်, to edge with steel.
သံမိးကျည်, *n.* a bombshell; a nickname facetiously given to persons of quick and irascible temper.
သံမီးဖို, *n.* an iron stove; a fire pan.
သံမှို, *n.* an iron nail with a large flat head; an arrow; a spike.
သံမျှော့, *n.* a clincher.
သံယက်, *n.* a calking iron; a mason's trowel.
သံယက်ထိတ်, *n.* irons, manacles.
သံလုံး, *n.* an iron wire nail.
သံလိုက်ကျောက်, *n.* a lodestone, magnet.
သံလိုက်အပ်ချောင်း, *n.* a magnetic needle.
သံသေတ္တာ, *n.* an iron box or safe.
သံ, 2 (from အသံ, a sound), *used in composition.*
သံအထက်, *n.* a high sound or note.
သံအောက်, *n.* a low, bass, or grave sound.
သံကောက်, *n.* a singer who leads the chorus; သံကောက်ချက်, the burden of a song, a theme in music.
သံချပ်ထိုး (*pron.* ချပ်), *v.* to sing in chorus.
သံစုံစောင်း, *n.* a pianoforte.
သံစုံသေတ္တာ, *n.* an organ (musical); a music box.
သံညောင်း, *n.* a soft, gentle sound.
သံတိုင် (from အတိုင်, a warp), *n.* the one who sings the main part of

a song, as distinguished from the chorus; one who leads a choir, a chorister, သီချင်းတိုင်သောသူ, သီချင်းသံပေးသောသူ။
သံပ. v. to boast, ကြွားဝါး။
သံပို့, n. a musical note.
သံပို့ခြမ်း, n. a quarter note, တမတ်သံပို့။
သံပို့တန်း, n. a musical staff.
သံပို့ရှေ့ကပေါက်, n. a dotted note.
သံပို့လုံး, n. a whole note, တကျပ်သံပို့။
သံပို့ဝက်, n. a half note, ငါးမူးသံပို့။
သံပေါက်, n. verse in which the lines are alternately equal and unequal, သံပေါက်ချင်း။
သံပြိုင်, သံပြိုင်ဆို, v. to sing together.
သံလေး, n. a fine, gentle sound.
သံလွင်, n. a clear, shrill sound; a pair of metal cups played together, smaller than လင်းကွင်း။
သံ, 3, n. an ambassador, envoy from one government to another, ဓမ်းသံ။
သံစေ, သံလွှတ်, v. to send an envoy.
သံဆန့်, သံတက်, v. to proceed on an embassy.
သံတမန်, n. same as သံ; သံတမန်အတတ်, diplomacy.
သံတဲ (*pron.* ဒဲ), n. a residency, the quarters alloted to an ambassador.
သံ, 4, n. a worm bred in the body, သံကောင်။
သံကျ, 1, သံထွက်, v. to be expelled, as worms from the body.
သံကျ (ပင်), 2, n. a kind of tree; it is said to derive its name from its root being considered a vermifuge, as is the bulb of the ပုတတ်စာ။
သံချအားတိုးဆေး (*pron.* သံကျအားဒိုးဆေး), n. a tonic vermifuge.
သံချဆေး, n. vermifuge, ပင်မိမ်းရှိင်းနှင့်ထန်းလျက်ရောလျှင်၊ ကျွဲ၊ မြင်းများနွှဲသံကျစေတတ်သည်၊ မကျလျှင်၊ ဩဇာရွက်ပါရောထောင်းရမည်။
သံဆေး, n. same as သံချဆေး။
သံထ, v. to be troubled by the presence of worms.
သံမှို, n. the bamboo fungus, used as a vermifuge.
သံထည်, n. a disorder occasioned by worms, causing dogs and fowls to continue turning round till they die.
သံ, 5, n. a certain class of shells.
သံကလေး, n. a species of bubble shell, *Bulla vellum*, ခရုသံကလေး။
သံကြီး, n. a species of *Pyrula*, ခရုသံကြီး; *comp.* ဝက်တောင်း။
သံဃာ, *see* သင်္ဃာ, n. a member of the priesthood of Buddh; the clergy.
သံတောင်, n. a standard cubit, equal to nineteen and one half inches.
သံတော် (from အသံ), n. the royal voice; *used in composition.*

သံတော်ဦးတင်, *v.* to speak to, to supplicate or report to, a king, ရှေ့နေ၊ တော်ကြားအောင်သံတော်ဦးတင်။

သံတော်ခံ (*pron.* ဂံ), *n.* a certain ceremonial officer. "The two *thandawgans* or receivers of royal letters, were ceremonial officers. Three times a year the king held a durbar called a *kadaw pwe* (ကန်တော့ပွဲ), which literally means 'beg-pardon festival;' at this festival all high officials and feudatory chiefs who could attend, were present and did homage to the king; those who could not attend, sent letters which it was the business of the *thandawgans* to read." *Pilcher*.

သံတော်ဆင့် (*pron.* ဇင့်), *n.* an officer of the court who received and transmitted the king's orders, a royal herald.

သံဒေ. *n.* the *Stereospermum neuranthum*, a tree growing to the height of from forty to sixty feet, shedding its leaves in the hot season; its flowers are conspicuous, of a very pale lilac or bluish white color, with dark, purple veins.

သံဓိဋ္ဌာန်, *see* သန္နိဋ္ဌာန်, *n.* settled opinion or purpose.

သံပချိပ်, *n.* a kind of tree.

သံပုရာ (ပင်), *n.* the lime tree.

သံပုရာခွံ, *n.* a close cap, skull cap, သံပုရာခွံဆောင်း။

သံပုရာမိုင်း, 1 (*pron.* သံဗယာမိုင်း), *n.* a small metal pot or pan spreading at the top.

သံပုရာမိုင်း, 2, *n.* the double starfish, of which there are two kinds, the white and the brown.

သံဘက်, *n.* a kind of monster, between a တန်ဆွေ and a ဘီလူး, သားရဲ။

သံဘန်, *see* သမ္ဗန် (Chinese), *n.* a ship's boat.

သံယုဂ် (Pali သံယောဂ), *n.* a junction (*Gram.*).

သံယောဇဉ် (*pron.* ဇဉ်) (Pali), *n.* a linking together, ဖွဲ့ချက်ခြင်း; entanglement of passion, ကာမသံယောဇဉ်; သံယောဇဉ်ငြိ, သံယောဇဉ်တွယ်, သံယောဇဉ်ဖွဲ့, to be entangled by some absorbing passion; သံယောဇဉ်လိုက်. "In a religious sense, *samyojana* (သံယောဇဉ်) is the bond of human passion which binds man to continued existence, and the removal of which is obtained by entrance into the paths. *i.e.*, the four leading to *Nirwana*." *Childers*.

သံလျင်း (*pron.* သည်င်း), *n.* a kind of state bier.

သံလွင်, 1, *n.* the olive, a tree belonging to the linden family.

သံလွင်, 2, *n.* castanets, sometimes erroneously called စလွင်။

သံဝဋ္ဋ (ကပ်), *n.* one of the four cardinal periods in which an entire revolution of nature is accomplished; *see under* မဟာကပ်။

သံဝါသ (Pali), *n.* union, ပေါင်းဘော်ခြင်း, ကာမသံဝါသစပ်ရှက်ပေါင်းဘော်ခြင်း; particularly applied to sexual intercourse, မေထုန်, မေထုန်သံဝါသ။

သံဝါသပြု, *v.* to have sexual intercourse.

သံဝေဂ (Pali), *n.* fear, ကြောက်လန့်ခြင်း; particularly applied to fear of the consequences of sin, in a future state; *in common parlance* သံဝေဂ means remorse, သံဝေဂတရား။

သံဝေဂရ, *v.* to fear the consequences of sin; to experience remorse.

သံသဖ်, *n.* the *Bignonia crispa.*

သံသတ်, *n.* a species of *Melanorrhœa*; *comp.* သစ်စေးရှိင်း; the *Stereospermum fimbriatum.*

သံသယ (Pali), *n.* suspicion; often used in contradistinction to သန္နိဋ္ဌာန်, when it appears to have the meaning of doubt; *see* သန္နိဋ္ဌာန်။

သံသယကင်း, *v.* to be free from suspicion or doubt.

သံသရာ (Pali), *n.* the whole existence of any being throughout successive transmigrations; future existence, futurity; သံသရာ is of two kinds, ရှေးသံသရာ, and နောင်သံသရာ; သံသရာယူတော့မည်, နောင်ဘဝယူတော့မည်, expressions often used regarding the hopelessness of recovering a debt, hinting that it is to be carried over to the next existence (141).

သံသေဒဇာ (Pali သေဒ, sweat), *a.* engendered by hot moisture, as some insects, worms, etc., are supposed to be; သံသေဒဇာပဋိသန္ဓေ; *comp.* ပဋိသန္ဓေ. "There is also the *sedaja* birth, as when insects are produced from perspiration or putridity." M.B.

သံသော့, *n.* bombazet, a twilled fabric, သံသော့အင်္ကျီ။

သံ့သံ့ (from အသံ, sound), *adv.* softly, in low sound, လူသံလိုလိုသံ့သံ့ကြားသည်, သိတင်းစကားသံ့သံ့ကြားသည်; တရွရွ။

သာ, 1, *v.* to bear a great proportion, exceed, excel; *comp.* လွန်, ကဲ; ခင်ဘျားသွီးထက်ကျွန်တော်သွီးငိုပန်းသာသည်။

သာပို, သာလွန်, *v. see the parts.*

သာ, 2, *v.* to be clear, pleasant, အရိပ်အာဝါသသာ, အသံသာ, အိမ်သာမှ ဧည့်လာသည်, မျက်နှာသာ, သာသာနှင့်နာနာရှိပ်သည်။

သာကြည်, *v.* to be gentle, to be pleasant in countenance, ဖြည်းညှင်း, သာကြည်ဖြည်းညှင်းပြော, မျက်နှာသာသာကြည်ကြည်ရှိ။

သာချင်း, *n.* a kind of song, သာချင်းတထပ်ပြောဆိုနိုင်သည့်လူတဲ။

သာမော, *v.* same as သာ (*not used in colloq.*).

သာယာ, *v.* same (*most common*), အတီးအမှုတ်သာယာ, အပြောအဆိုသာယာ, တိုင်းဖြည်သာယာ; နှုတ်သာယာ, applied to scenery; သာယာဖြိမ်ဝပ်, applied to a country which is happy and free from internal

troubles, and at peace with its neighbors; သာယာဝပြော, applied to a country when plentifully supplied with food; သာယာသိုက်မြိုက်, applied to tastefulness of arrangement, whether of a house or of wearing apparel, etc., သာယာနာပျော်, သာရောင့်သာယာ, applied to language, *e.g.*, သာယာနာပျော်ဖွယ်စကား, သည်မိန်းမပြောသည့်စကားသာရောင့်သာယာရှိသည်; သာယာနာပျော် applies more to the gratifying character of the language employed, while သာရောင့်သာယာ applies rather to the sweetness of the voice; သာယာစီး, to go with the tide, a term applied to weakly, complaisant characters.

သာသာ, *adv.* gently, သာသာပုတ်သည်, to strike gently.

သာ, **3**, *adv.* only, ဆေးသမားသူနာကိုထရက်သာလာကြည့်သည်;ကျွန်တော်မှာငွေတကျပ်သာရှိတော့သည်, ခင်ဗျားကုလို့သာအသက်ဘေးမှချမ်းသာရပါသည်။

သာ (သာ-ပါ), **4**, *verb. affix, imperative of polite invitation*, as စားသာစားပါ, eat freely, don't hesitate to eat; frequently followed by ခဲ့ဘား မနာပါနှင့်, ပြောသာပြောပါ၊အားမနာပါနှင့်။

သာကီ (*pron.* ဗီ), သာကီဝင်, *n.* the royal race from which Gautama descended, သာကီဝင်မင်းမျိုး, သာကီဝင်မျိုး။

သာဂူ (Eng.), *n.* sago.

သာညာညီမျှ, *adv.* impartially, အမှုကိုသာညာညီမျှစီရင်သည်, သာညာညီမျှပြောသည်, သာညာညီမျှဝေပေးသည်။

သာစက (Pali), *n. see* သက်သေသာစက, a witness, testimony, evidence, ယုံလောက်အောင်သာစကဆောင်ယို့ပြောစမ်းပါ။

သာဓု (Pali), *int.* well done! အနုမောဒနာ။

သာဓုခေါ်, *v.* to commend, praise for a religious act, သာဓုအနုမောဒနာခေါ်;ကျောင်းသာဓုခေါ်,ဇရပ်သာဓုခေါ်,ဘုရားသာဓုခေါ်,to commend another publicly, for the building of a *kyaung*, *zayat*, or pagoda.

သာမ (Pali), *n.* one division of the Vedas; *comp.* ဗေဒင်။

သာမည (*pron.* သံမြင်ည) (Pali), *a.* middling, ordinary, common, in contradistinction to ဝိသေသ; သာမညသူ, သာမညလူ, an ordinary man; အစိုးရထံသာမညအကြောင်းနှင့်သွားလျှောက်ထားလျှင်မတော်ပါ, it is not fitting to petition the authorities about unimportant matters; သာမညမိုက်သည့်လူမဟုတ်ဘူး။

သာမဏေ (Pali), *n.* a probationer for the priesthood, ရှင်, မောင်ရှင်။

သာမိက (Pali), *n.* an owner; *a.* having an owner, အရှင်ရှိသော; *opposed to* အသာမိက, သည်ကျွဲသာမိကထား၊အသာမိကထား; also applied to women, အသာမိက, meaning one without, and သာမိက one with, a husband.

သာမိ, *n.* the genitive case.

သာရကာ, **1**, သာရကျွေ, *adv.* easily, အလွယ်တကူ။

သာရကာ, 2, *see next.*

သာလိကာ (Pali), *n.* the large mina bird, the *Gracula intermedia*; *comp.* ဇရက်။

သာလွန်, *n.* a kind of bedstead used by people of rank, ညောင်စောင်း, သာလွန်ညောင်စောင်းကျမှပေးခြင်းသည်ပေးရာမမည်. The Burmese evidently consider a gift void when made by a person on his deathbed.

သာဝက (Pali), *n.* a disciple of a Buddh, being a priest or a novitiate, တပည့်တော်; *see* အဂ္ဂသာဝက။

သာသနာ (Pali), *n.* instruction, discipline, ဆုံးမခြင်း; applied particularly to a system of religion promulgated by divine authority; learning, scholarship, distinguished into three kinds, ပရိယတ္တိသာသနာ, the acquiring of knowledge; ပဋိပတ္တိသာသနာ, the being accomplished in knowledge; ပဋိဝေဓသာသနာ, the acting according to knowledge communicated and acquired.

သာသနာအိမ်, *n.* a mission house.

သာသနာကျောင်း, *n.* a mission school.

သာသနာကွယ်, *v.* to become extinct, as a religion.

သာသနာတည်, *v.* to be established or prevalent, as a religion.

သာသနာထွန်း, *v.* to flourish, as a religion, သာသနာစည်ပင်သည်။

သာသနာဒါယကာ, *n.* a king who patronizes religion; somewhat similar to the title of F. D. conferred on the English King Henry VIII, သာသနာဒါယကာမဟာဓမ္မရာဇာတရားမင်းဖြစ်။

သာသနာပ, *v.* to be destitute of any system of religion; to be without (not belonging to) any particular system of religion.

သာသနာပလူ (*pron.* သာသနာဗါလူ), *n.* one who does not belong to any particular religion; a heathen.

သာသနာပိုင် (*pron.* ဗိုင်), *n.* a sovereign pontiff, patriarch, or pope. By some, the Pope of Rome is designated ရဟန်းမင်းကြီး, သာသနာပိုင်ဆရာတော်. In U.B., it was customary for a king on his accession to the throne, to bestow the title of သာသနာပိုင်ဆရာတော် on the *rahan* who had taught him in his youth.

သာသနာပြု, *v.* to promote, propagate religion, to carry on missionary operations; *n.* a promoter, propagator of religion, a missionary.

သာသနာပြုအသင်း, *n.* a missionary society.

သာသနာပြုဆရာ, *n.* a missionary; a foreign missionary.

သာသနာပွင့်လင်း, *v.* to advance, flourish, as a religion.

သာသနာဖျက်, *n.* an opposer of a religious system.

သာသနာမွေး, *v.* to decline, as a religion.

သာသနာ့ဝင်း, *n.* a mission compound.
သား. **1**, *n.* (from အသား, flesh).
သားညှင်း, *n.* slices of dried flesh, အမည်းသားညှင်း, ဝက်သားညှင်း။
သားတစ် (*pron.* ဒစ်), *n.* an embryo in the third stage of conception, a *fetus*; *comp.* ကလလ, and အမြှုပ်။
သားတွတ်. *n.* a suspensive excrescence of the flesh.
သားနံ့ရည် (*pron.* သနံ့), *n.* the thin water of a blister or other sore, sanies.
သားနာရည်, *n.* same as သားနံ့ရည်။
သားပုပ်, *n.* putrid flesh.
သားမြတ် (*pron.* သမြတ်), *n.* the breast of a female; *more elegant than* နို့အုံ, *and* ရင်သား, အသားမြတ်။
သားလှီးထား, *n.* a carving knife.
သား, **2**, *n.* a son, offspring; the son of a man's brother, or of a woman's sister; a male native or inhabitant, ရန်ကုန်မြို့သား, a male native of Rangoon; ages under twenty may be expressed as follows, ဆယ်ကိုးနှစ်သား, ဆယ်နှစ်သွီး။
သားအဘ, *n.* father and son, or father and daughter.
သားအမိ, *n.* mother and daughter, or mother and son; when said of animals, usually သားမိ, ကျွဲသားမိနှစ်ကောင်။
သားအိမ် (*pron.* သအိမ်), *n.* the womb, သူငယ်အိမ်: the membrane which envelops the *fetus*; သားအိမ်စွပ်၍ဖွား, to be born with a caul.
သားအိမ်ထုတ်ယူ, *v.* to spay; applied to animals.
သားအုပ်မ, *n.* a female animal that has young, ကြက်သားအုပ်မ။
သားဦး (*freq. pron.* သဦး), *n.* a first-born son, သားဦးယောက်ျား; သားဦးမိန်းမ, a first-born daughter.
သားခံ, *v.* to be trodden or covered, as a hen or mare.
သားချင်း, *n.* children of the same family, သားချင်းပေါက်ဘော် တယ်နှစ်ယောက်ရှိပါသလဲ; ဦးမင်းသားချင်း, uncle and nephew.
သားခြား, *n.* the son of one's husband or wife by a former correlate.
သားငယ်မြေးပု, *n.* a collective term for children.
သားတက် (*pron.* သဒက်), *n.* the grandchild of a slave.
သားတင်, *v.* to have children who live and grow to maturity, သည်မိန်းမ သားသွီးမတင်။
သားတိုက်, သားထိုး, *v.* to tread or cover (*vulgar*).
သားထွေး, *n.* the youngest child, သားထွေးမြေးဦး။
သားပေါက် (*pron.* သဗေါက်), *n.* the child of a slave, not redeemable; *comp.* အိမ်ပေါက်ကျွန်; သားပေါက်မသား, a common term of abuse amongst the Burmese, more especially in the drama.

သားပေါက်ကျွန်, *n.* same as သားပေါက်။

သားဖွား, *n.* a son by affinity, a nephew, or an adopted son.

သားမချုပ်, *n.* country mallow-leaf.

သားမယား, *n.* wife and children.

သားမိန်းမ, *n.* a daughter, female child.

သားမြေးဖွား, *n.* children and grandchildren by affinity.

သားယောကျ်ား, *n.* a son, male child.

သားရင်း, *n.* an own son.

သားလင်ခင်ပွန်း, *n.* one's family; a term used by women.

သားလုလင်, *n.* a young man (*poetical*), သားလုလင်အရွယ်။

သားလှကျေးရှူး (ပင်), *n.* a certain medicinal plant.

သားလျှော, *v.* to be an abortion, ကိုယ်ဝန်ပျက်။

သားသည်အဘေ (*pron.* သားသယ်အဘေ), *n.* the father of a family.

သားသည်အမေ, *n.* the mother of a family.

သားသမီး, *n.* sons and daughters; သားသမီးနိုး, to be prolific.

သား, 3, *n.* a beast, quadruped.

သားကောင် (*pron.* ဂေါင်), *n.* game, အမည်း။

သားထိုး, *v.* to butcher; *n.* a butcher, သားထိုးသမား။

သားမြီးယပ်, *n.* a royal fly flap, made of the tail of a yak.

သားမွေးအင်္ကျီ, *n.* a jacket lined with the fur of a small quadruped found in China and the Shan States.

သားမွေးထုပ်, *n.* a kind of wen, on an animal.

သားယည် (*pron.* ယဉ်), *n.* a domestic animal, a quadruped tamed for the service or pleasure of man. The Burmese affix the word tame(ယည်) to the animal spoken of,ဆင်ယည်,ဒရယ်ယည်,သမင်ယည်။

သားရေ (*pron.* သယေ), *n.* the skin of an animal; when the animal is specified by name, သား should be omitted, *e.g.*, ကျားရေ, ကျွဲရေ, နွားရေ; the human skin is လူရေ။

သားရေခြေစွပ်, *n.* a boot, ဖွတ်ဘိနပ်။

သားရေစာ, *n.* a luncheon, refection.

သားရေနယ်, *n.* leather; သားရေနယ်ချော, morocco.

သားရေဘူး, *n.* a leathern bottle.

သားရေလုပ်သမား, *n.* a tanner or currier.

သားရေလွှန်, *n.* a twisted leathern thong, သားရေလွှန်ကြိုး။

သားရဲ, *n.* a wild beast, beast of prey; a kind of demon that is said to haunt burial grounds, forests, and lonely localities; သားရဲစီး, to be possessed by such a demon; usually combined with သဘက်, သားရဲသဘက်။

သားရဲတွင်း, *n.* a den for wild beasts.
သားရိုင်း, *n.* a wild animal.
သားရိုး, *n.* a mixture of pulverized bone and သစ်စေး, used as putty, သားရိုးအုပ်, သားရိုးပန်း, သားရိုးပြောတ်။
သားရိုးကိုင်, *v.* to smear with said mixture.
သားဟင်းမျိုး, *n.* edible animals.
သား, 4, *v.* to draw a line, mark. *Der.* ဖြတ်သား, မှတ်သား, ရေးသား။
သားကြောင်း, *n.* a line of demarcation.
သားထား, *v.* to leave definitely marked out, သားထားသည့်နေရာကိုသွားပါ၊ချန်ထွပ်သည့်နေရာကိုမသွားပါနှင့်။
သားနား, *v.* to mark out clearly, distinctly, သားနားအောင်လုပ်ပါ, လက်သမားဆရာကြီးသားသားနားနားလုပ်တတ်သည်; also applied to language, စကားသားသားနားနားပြောတတ်သည်။
သားဝါး, *v.* to know from experience (*infreq.*), မြို့အကြောင်းအရာကိုမသားဝါးမညည်သူကောင်းစည်သူဆိုးသည်မသိနိုင်ပါ။
သား, 5, *a.* or *adv.* definite, certain, real. မင်းကိုင်ါမပြောဘူးသား; in some instances သား appears to have the same meaning as quite, quite well, well enough, clearly so, easily to be seen, မောင်ရွှေးမြို့ကိုအလိုရှိလျှင်အိမ်အနီးသား, သူခိုးငေါ့ကိုထမ်းသည့်အခါ၊ ငါရုန်းလျှင်အလွတ်သားပေါ့, ခင်ဘျားပြောသည့်သိတင်းအကြားသား, ခင်ဘျားအခ်ကိုအမြင်သား။
သားရိုးသားရိ, *a.* or *adv.* indisposed, slightly diseased; chiefly applied to the bowels, ဝမ်းသားရိုးသားရိဖြစ်သည်, သားရိုးသားရိရှိသည်, သားရိုးသားရိဖျားသည်။
သိ, *v.* to know, သင့်စကားမှန်သည်မှားသည်အမှန်မသိ, ထရင်ါသည်အချို့အဝက်မျှသိရ၏; နင်သိရမြိ is a threatening expression often used by the Burmese; သိရော့စည် has also a similar meaning. *Der.* အသိ။
သိကြား, *v.* to know by hearing.
သိကြားသက်သေ, *n.* an earwitness.
သိကျွမ်း, *v.* to be acquainted with, သိကျွမ်းနားလည်, ဖြောင့်မတ်သောသူတို့၏လမ်းကိုထာဝရဘုရားသိကျွမ်းတော်မူ၏။
သိမြင်, *v.* to know by seeing; သိမြင် သက်သေ, an eyewitness; ငါ့ကိုအထင်အရှားသိမြင်သကဲ့သို့ပင်ငါသည်သိမြင်ရလိမ့်မည်။
သိမှတ်, *v.* to observe.
သိမှိ, *v.* *see the parts*; မြို့တည်စရွာတည်စအကြောင်းအရာသိမှိသူလူကြီး။
သိရှိ, *v.* to know, or be, or become cognizant of, a matter, either by being present or otherwise; သိရှိသူ, a term much used in attesting bonds, similar to the English legal expression, "know all men by these presents." တခါတရံကြမ်းတမ်းရွာကိုင်တွယ်ကြောင်းနှင့်အရေးတော်ပိုင်

မဟာဝန်ရှင်မင်းကြီးသိမ်ရှိတော်မူသည်နှင့်အညီ, etc., regarding government books and registers being carefully handled.
သိလျှက်နှင့်, *adv.* wittingly, ကြံဖန်၍။
သိသာ, *v.* to be appreciable to the senses.
သိက္ခမာန် (Pali), *n.* a kind of female devotee (*obs.*), သိက္ခမာန်ကျင့်။
သိက္ခာ (Pali), *n.* a duty incumbent on a priest. The term သိက္ခာ is frequently extended to laymen, and is equivalent to သမာဓိဂုဏ်; it is applied to persons of upright conduct, တယ်သိက္ခာရှိသည့်လူကြီး။
သိက္ခာကျ, *v.* to give up the obligation to perform the duties incumbent on a priest (owing to some grievous fault, such as committing theft, murder, etc.).
သိက္ခာကြီး, *v.* to bear a godly character, as a priest, from observance of the duties incumbent on priests, သိက္ခာတော်ကြီးသည်; applied to laymen, လူပင်ငယ်သော်လည်း၊သိက္ခာအလွန်ကြီးသည်။
သိက္ခာချ, *v.* to depose from the performance of said duties and the privileges of the priesthood.
သိက္ခာတင်, *v.* to impose the duties incumbent on a priest, to consecrate to the priesthood, to ordain, သိမ်အဖြင်၌ရဟန်းတို့သိက္ခာတင်။
သိက္ခာပုဒ် (*pron.* ဗုတ်), *n.* a rule prescribing a duty incumbent on a priest, ရဟန်းသိက္ခာပုဒ်ငါးပါး၊ရှစ်ပါး၊ဆယ်ပါး, သီလသိက္ခာပုဒ်။
သိကြား, *n.* a superior order of *nats* in the second stage of the inferior celestial worlds (နတ်ပြည်).
သိကြားပေါက်, *n.* a hole in the ceiling of the king's palace (on the north side) to admit the passage of the သိကြားမင်း, also called မင်းဘုန်းပေါက်; the holes on the upper surface of a harp to improve the sound, also called နတ်သွီးပေါက်, an exit for the နတ်သွီးများ။
သိကြားပေါက်ပေါက်, *n.* a kind of stone, ရွှေသွေးကျောက်။
သိကြားမင်း, *n.* the Sovereign of တာဝတိံသာ (Sekra or Indra), နတ်ဘုရင်; the recording angel: "He is the recording angel of Buddhism, and four times a month, seated in his Hall of Justice called *Suddhama*, he reads aloud from a golden book a record of good work done by men during the week." *Childers.*
သိခင်, *see* သခင်, *n.* master, lord.
သိဒ်နိုက်, *n.* a species of mountain goat or antelope.
သိဒ်နိုက်ရွှေ, *n.* a kind of gold, next in excellence to ဇမ္ဗူရာဇ်ရွှေ။
သိဂ်ုတ္တရကုန်း, *n.* the hill on which stands the Shwedagon Pagoda.
သိညှို း (*pron.* သိန်းနှိုး), *n.* one of the eight stages or stories of hell; *see under* ငရဲ။

သိတင်း, 1, *n.* a religious duty, သီလ။

သိတင်းကျွတ် (*pron.* သာဒင်းကျွတ်), *n.* the seventh month in the Burmese year, nearly answering to October, on the full moon of which the Buddhist Lent closes, သိတင်းဝါလကျွတ်။

သိတင်းနေ့, *n.* a duty-day; *see* ဥပုသ်နေ့။

သိတင်းသုံး, *v.* to live, pass time; applied to priests.

သိတင်း, 2, *n.* news, tidings; character, reputation.

သိတင်းကောင်း, *v.* to bear a good reputation; သိတင်းဆိုး, to bear an evil reputation; သိတင်းမွှေး။

သိတင်းကြား, *v.* to receive intelligence.

သိတင်းကြားစာ, *n.* a writing which communicates information.

သိတင်းကြီး, *v.* to be celebrated, famous, notorious.

သိတင်းစကား, *n.* report, rumor.

သိတင်းစာ (*pron.* ဇာ), *n.* a newspaper; သိတင်းစာရိုက်, to publish a newspaper.

သိတင်းစာဆရာ, *n.* the editor of a newspaper; သိတင်းစာယူ, to take a newspaper; သိတင်းစာလွှာ, a handbill.

သိတင်းထွက်, *v.* to become known, be celebrated, notorious.

သိတင်းပုပ်, *v.* to be the subject of discreditable rumor.

သိတင်းပေး, *v.* to furnish intelligence, communicate news.

သိတင်းမေး, *v.* to enquire, make inquiry regarding another (usually in a good sense).

သိတင်းရ, *v.* to receive intelligence.

သိတင်းလွင့်, *v.* to be spread, as news.

သိတင်းလွှင့်, *v.* to spread news.

သိတင်းလွှင့်စာ, *n.* a public notification or advertisement (*infreq.*), ကြော်ငြာစာ။

သိဒ္ဓတ္ထ, *n.* Sidharttha, the name of Gautama the Buddh (before he renounced the world), son of Sudhodana (သုဒ္ဓေါဒန), King of Kapilawastu (ကပိလဝတ်ပြည်), on the borders of Nepal.

သိဒ္ဓိ (Pali), *n.* completion, perfection, ပြီးစီးခြင်း, ပြည့်စုံခြင်း။

သိဒ္ဓိတင်, *v.* to blazon merit, မိမိကိုယ်ကိုသိဒ္ဓိတင်ရန်မတင့်တယ်, it is not seemly to blazon one's own merit.

သိဒ္ဓိရတ် (Pali သုဒ္ဓတ္ထရာ), *n.* the science of becoming invulnerable.

သိန် (Pali သီဟ, a lion), *n.* Leo, the fifth sign of the zodiac.

သိန္ဓောဆား, *n.* rock salt.

သိန္ဓောမြင်း, *n.* a flying horse.

သိန္ဓေသိန္ဓေ (Pali), *adv.* moderately, leisurely, ဖြည်းဖြည်း။

သိန္ဒ, *see* သိမ့်, *v.* to shake, tremble, totter.
သိန်းကုဋေ, *n.* a trillion.
သိန်းနဟုတ, *n.* a decillion.
သိပ်, 1, *v.* to put to sleep, as a child, by lulling it, or by laying it in a sleeping place, သူငယ်ကိုသိပ်, အကလေးကိုသိပ်; to put in a safe, quiet place; hence တသိပ်သိပ်, *adv.* gradually and imperceptibly, နွားကလေးတသိပ်သိပ်ကြီးလာသည်, ရောဂါတသိပ်သိပ်သည်းလာသည်။
သိပ်ထား, *v.* to put in a safe, quiet place.
သိပ်, 2, *v.* to compress, crowd, cram, stuff; to make close, snug, compact, by compressing; to make dense; to ram, as earth, မြေကိုသိပ်; to be laid, as dust after rain, မိုးသည်းရွာလို့မြေသိပ်သည်, or ဖုတ်သိပ်သည်။
သိပ်နယ်, *v. see the parts*; ဆေးကိုအနံ့မပြေအောင်ဗူးနှင့်သိပ်နယ်ထားသည်, သိပ်နယ်ပြီးရိုက်သည်, or ထောင်းသည်။
သိပ်သည်း (*pron.* သဲ), *v.* same as သိပ်; to be secretive, close, အကြံအစည်သိပ်သည်း; to be reticent, အပြောအဆိုသိပ်သည်း; to be thrifty, အသုံးအစွဲသိပ်သည်း။
သိပ်သိပ်သည်းသည်း, *adv.* compactly, carefully arranged; composed with exactness, အနေအထိုင်သိပ်သိပ်သည်းသည်းရှိသည်, အဝတ်အစားသိပ်သိပ်သည်းသည်းရှိသည်; secretively, closely.
သိပ္ပံ (Pali), *n.* a knowledge of arts and sciences, အတတ်; "*sippam* (သိပ္ပံ) is, strictly speaking, a mechanical art, a fine art; a piece of work, a job; *in a secondary sense*, skill, proficiency." *Childers.*
သိပ္ပံကျောင်း, *n.* a college.
သိပ္ပိ, *n.* same (*obs.*).
သိမ်, 1, *n.* a building set apart for the performance of certain rites and ceremonies peculiar to the Buddhistic priesthood, *e.g.*, ordination.
သိမ်သမုတ်, *v.* to consecrate ground preparatory to erecting a သိမ်။
သိမ်, 2, *n.* a good personal appearance, presence, မျက်နှာသိမ်ရှိသည်, to be distinguished in appearance; the state or quality which deserves or commands respect.
သိမ်ကြီး, *v.* to be highly respected, reputable, ဝန်ထောက်မင်းအခြွေအရံနှင့်ပြည့်စုံသောကြောင့်၊သိမ်ကြီးသောသူဖြစ်ပေသည်။
သိမ်ငယ်, *v.* to be held in no repute (implying no fault, but misfortune), ဥစ္စာပစ္စည်းနည်းပါးသောကြောင့်သိမ်ငယ်သည်။
သိမ်ဆယ်, *v.* to re-establish one's reputation, အရှက်ကွဲလို့သိမ်ဆယ်မရနိုင်။
သိမ်ပျက်, *v.* to lose one's good name or reputation, to fall into disrepute, ထောင်ကျဘူးသည်နှင့် သိမ်ပျက်သည်, မကောင်းသောသူများနှင့် ပေါင်းတော်သည်ဖြစ်၍သိမ်ပျက်သည်။

သိမ်ရှိ, *v.* to possess qualities which command respect.
သိမ်, 3, *v.* to be disproportionately small, small in comparison with others, diminutive; to have one leg shrunken or smaller than the other ခြေသိမ်; to have one eye smaller than the other, လက်ဝဲဘက်မျက်စိသိမ်နေသည်; also applied to petty towns and villages, မြို့သိမ်။
သိမ်မွေ့, *v.* to be fine, nice, delicate, gentle, pleasant, refined, သိမ်မွေ့နူးညံ့သောအချေ; သိမ်မွေ့နူးညံ့သောစကားကိုဆိုတတ်သည်, အစားအသောက်သိမ်မွေ့သည်, အနေအထိုင်သိမ်မွေ့သည်: to have a delicate scent or flavor, အနံ့သိမ်မွေ့သည်, နှင်းပန်းနံ့သိမ်မွေ့သည်, အရသာသိမ်မွေ့သည်။
သိမ့်, *v.* to tremble, shake, quake, totter, တုန်လှုပ်; *mostly used adverbially; not used singly*, သိမ့်သိမ့်လှုပ်, အိမ်ကိုလေတိုက်လို့သိမ့်သိမ့်တုန်နေသည်, စားပွဲတသိမ့်သိမ့်လှုပ်နေလို့စာရေးမဖြစ်ဘူး။
သိမ့်အောင်, *adv.* very, *an intensive*, to words of quantity.
သိမ်း, 1, *n.* a species of hawk, falcon.
သိမ်းကျား, *n.* the pied harrier; hence ချိုးသိမ်း, the kestrel.
သိမ်းကြက်မ, *n.* the Calcutta sparrow hawk.
သိမ်းတိုက်, *v.* to practise falconry.
သိမ်းတိုက်သမား, *n.* a falconer.
သိမ်း, 2, *v.* to strike with a motion toward one's self, ဆန့်ထားသောလက်ကိုသိမ်းသည်, ခြေလက်ကိုမသိမ်းနိုင်အောင်မမာနေသည်; to gather in, စုသိမ်း, သိမ်းရုပ်, ဇရိုဇရဲမရှိစေရ၊လုံလုံခြုံခြုံရှိအောင်သိမ်းစုထားသည်; to take possession of, သိမ်းရိုး, ဥစ္စာပစ္စည်းကိုသိမ်းသည်; to stop work, အလုပ်ကိုသိမ်း; to put a stop to, as a festival, dramatic performance, etc., ပွဲကိုသိမ်း; to withdraw, နုတ်သိမ်း; to castrate, ခြေသိမ်း (*polite*).
သိမ်းကျုံး, *v.* to gather up and take away.
သိမ်းစုပါ (*pron.* ဇုဗာ), or သိမ်းစုပါရ, *n.* spoils taken in war, anything which becomes the property of a victorious army.
သိမ်းဆည်း, *v.* to gather in and deposit, မပျောက်ပျက်ရအောင်သိမ်းဆည်းသိုမှီးထားသည်, ငါ့မျက်မှန်ဘယ်မှာရှိပါလိမ့်မည်လဲ။ ကျွန်မသိမ်းဆည်းထားလိုက်ပါသည်; *with the negative* မ, to have imperfect command over one's limbs, မိမိကာယကိုမျှားစွာမသိမ်းဆည်းနိုင်ပါ, as when intoxicated.
သိမ်းတံဆိပ်, *n.* a confiscation hammer-mark (*Forestry*).
သိမ်းထား, *v.* to attach (property).
သိမ်းပိုက် (*pron.* ဗိုက်), *v.* to take to one's self and care for, သိမ်းပိုက်မွေးမြူ, သားရင်းသို့ရင်းကဲ့သို့သိမ်းပိုက်မွေးမြူထားသည်; to take back a wife after being separated from her, စွန့်ပစ်ထားသောမိန်းမကို၊တခါသိမ်းပိုက်သည်, မိန်းမကိုသိမ်းပိုက်ပြန်ပြီ။
သိမ်းမြန်း, *v.* to take possession of, as a king his palace, kingdom, etc.

သိမ်းယူ, *v.* to confiscate, ဥစ္စာသိမ်းယူ၊လူသွားမြဲတိုင်းလမ်းသွားစေ, let his property be confiscated, and let him travel by the road usually traveled (*i.e.*, let him be put to death); to attach property, အခွန်တော်ငွေမပြေသည့်အတွက်၊၎င်းသ၏ပစ္စည်းကိုဝါရန်းနှင့်သိမ်းယူသည်။
သိမ်းရုံး, *v.* to gather in, to take possession of, ဥစ္စာသိမ်းရုံး, အသက်စည်းမိမ်ကိုသိမ်းရုံး, နိုင်ငံကိုသိမ်းရုံး; သိမ်းရုံးပြော, to speak without reserve, in a comprehensive manner; သိမ်းရုံးဆို, to make a sweeping charge; သိမ်းရုံးအဆိုခံရသည်, to be the victim of a sweeping charge.
သိမ်းသွင်းမြူစု, *v. lit.* to collect together, cause to enter and foster; a term applied, in U.B., to a person who founds a town or village, or who is instrumental in causing the inhabitants of a town or village to return after having abandoned the place because of its devastation by fire, dacoits, etc.
သိသိ, *a.* small, fine, pulverized, သိသိကြေအောင်ချေ, သိသိကြေအောင်ထု, သိသိကြေအောင်ထောင်း, သိသိကြေအောင်နှင်း။
သိသိညက်ညက်, *adv.* same, သိသိညက်ညက်ကြေအောင်ချေ, etc., *as above.*
သိ, **1**, *v.* to go by near, အရှေ့ဘက်ကမ်းနားကိုသင်္ဘောသိစုပ်သွားသည်, အိမ်ကိုသိသွားသည်, ကျည်စေ့လူနားကိုသိသွားသည်; to skim along the surface, ငှက်မြေနားကိုသိသွားသည်; *fig.*, to skirt a subject in conversation, သိပြောသည်; to drag the feet, applied to horses; *adv.* closely, nearly, hintingly, approximately, skimmingly, မင်းပြောသည့်စကားထိအောင်မပြော၊သိကာသာပြောသည်, သိကာရိကာပြောလျှင်မိုပ်မိစရာရှိပါ၏, ခဲလူကိုမမှန်ရုံသိကာကလေးသာသွားသည်. *Der.* ဒရင့်သိ, ဒရွတ်သိ, သိကာကလေး။
သိဝေ, *v.* to be long, large and flowing, as clothes.
သိသွား, *v.* to pass by lightly, to glide near the surface, skim.
သိ, **2**, *v.* to string, as beads, ကုံး; to file on a string; to baste, ပုဆိုးသိချုပ်; ပန်းသိ, ပုတီးသိ။
သိအပ်, *n.* a bodkin with an eye and blunt point.
သိကုံး, *v.* to string, as beads.
သိကြိုး, *n.* the sheet of a sail.
သိတံ (*pron.* ဒံ), *n.* a stick on which something is strung, ပန်းသိတံ။
သိ, **3**, *v.* to sing, chant.
သီချင်း, *n.* a song, verse to be sung; သီချင်းတပုဒ်, a verse of a song; သီချင်းတကြော်ကြော်နှင့်, သီချင်းတဟိုဟိုနှင့်; သီချင်းခဏ်း, a canto.
သီချင်းစာ, *n.* a hymn book; a song book.
သီချင်းဆို, *v.* to sing.
သီချင်းတိုးတိုးဆို, *v.* to hum, sing in a low voice.
သိ, **4**, *v.* to be dim, as the eye from age, or from myopia, မျက်မိသိ

သည်; *less than* ပြာ, ဓွဲ, မှုန်; to be dim from distance, ဝေးလျှိုသိသိ မြင်ရသည့်, ရှိ, ဝေ။

သိတိတိ, သိဝေဝေ, *adv.* obscurely, dimly, မျက်စိသိတိတိဒြှ်လို့မျက်မှန်မဆောင် ဘဲစာမရေးနိုင်ဘူး, ဝေးလွန်းလို့သိတိတိကလေးသာမြင်ရသည်။

†သိြြဲဒလိုက် (Eng.), *n.* a theodolite, ထောင့်တိုင်းကိရိယာ။

သိခေါင်ထိုး (*pron.* ဒိုး), or သိခေါင်ထိုးအောင်, *adv. intensive before* ဝေး, to be distant; ခရီးသိခေါင်ထိုးဝေး, လူအနေအထိုင်ချင်းသိခေါင်ထိုးအောင် ဝေးသည်; also used figuratively in speaking of great diversity of opinions,sentiments,အယူဝါဒချင်းသိခေါင်ထိုးအောင်ဝေး;also in referring to great discrepancy in meaning of language, စကားအဓိပ္ပါယ်သိခေါင် ထိုးအောင်ဝေးသည်။

သိတင်း (*pron.* သိ၊ဒင်း) (ပင်), *n.* a kind of tree, the arnotto, *Bixa orellana,* the seeds of which are used as a dye, သိတင်းဆိုး, သိတင်းရောင်; တော သိတင်း, the *Millotus Philippinensis.*

သိတာ (Pali သိတ, cold), သိတာဥတု, အချမ်းဥတု။

သိတာခုနစ်တန်, *n.* the seven belts of water which surround, and intervene between the seven ranges of mountains which encircle the Myinmo Mountain (မြင်းမိုရ်); *comp.* သတ္တရဘန်တောင်စည်ခုနစ်ထပ်. Between the different circles of rocks there are seas, the water of which gradually decreases in depth from Maha Meru (မဟာမြင်းမိုရ်), to the *sakwalagala* (စကြဝဠာတံတိုင်း), near which it is only one inch deep.

သိတာစန္ဒန်, *n.* a kind of tree.

သိပေါ (မင်း), *n.* King Thibaw, the last King of Burma.

သိရ (Pali), *n.* character, reputation, fame, ဂုဏ်အသရေ။

သိလ (Pali), *n.* a religious duty, သိတင်း; a precept, ပဉ္စသိ, အဋ္ဌသိ, ဒသသိ။

သိလခံ, *v.* to observe the five, eight, or ten precepts.

သိလစင်ကြယ်, *v.* to observe the precepts in their entirety, in contradistinction to သိလညစ်နွမ်း; သိလစောင့်ထိန်း။

သိလစောင့်သုံး, သိလဆောက်တည်, *v.* to observe the precepts.

သိလမဲ့, *a.* graceless.

သိလဝန် (Pali ဝန္တ), *n.* one who is proficient in religious duties, သိလ ဝန်ပုဂ္ဂိုလ်, သိလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်။

သိလသည်, *n.* a person devoted to celibacy.

သိလာ (Pali, ကျောက်), *n.* rock.

သိလာပထဝိ, *n.* the strata of rock on which the earth is supposed to rest.

သိဟစာဂြ, or သိဟစရိယဂြ (Pali သိဟ, a lion, and စရိယ, a deed. practice), *v.* to retrograde, as the heavenly bodies, in the manner of

a lion, who, after finding prey, returns by the way he came; *comp.* ဗျဂ္ဃစရိယာပြု။
သီဟရာဇာ, *n.* a kind of tree, the ***Limonia acidissima.***
သီဟသေယျာ, *adv.* (lying) like a lion, *i.e.*, on the right side, as was the habit of Gautama Buddha.
သီဟိုဠ်, *n.* a Ceylonese, Cingalese, သီဟိုဠ်လူ။
သီဟိုဠ်ကျွန်း, *n.* the island of Ceylon, သီဟိုဠ်။
သီဟိုဠ်စိန်, *n.* Ceylon diamonds, zircon, green tourmaline, yellow tourmaline, etc.
သီဟိုဠ်နီလာ, *n.* an amethyst.
သီဟိုဠ်သရက်, *n.* the cashew tree.
သီး (ပင်), 1, *n.* a kind of tree.
သီး, 2, *v.* to bear fruit. *Der.* အသီး။
သီးကင်း, *n.* fruit in the earliest stage of its formation, *see* ကင်း; *also used as a verb,* သရက်သီးကင်းစပြုပြီ။
သီးပင်ခြံခွန်, *n.* orchard tax.
သီး, 3, *v.* to put a space between, divide, separate, make distinct (*not used alone*), ခြား။
သီးခြား, သီးသန့်, *v.* same, ပိုင်းခြား, ခြားနား, သီးခြားလေးထားသည်, ခင်ဗျား ပစ္စည်းနှင့်ကျွန်တော်ပစ္စည်းရောထွေးရောရှက်တင်မထားပါနှင့်၊သီးခြား၍ထားပါ။
သီးခြားပုဂ္ဂလ, *a.* or *adv.* separate, distinct, independent; separately, distinctly, independently; သီးခြားပုဂ္ဂလပစ္စည်း; သီးခြားပုဂ္ဂလပိုင်။
သီး, 4, *v.* to be irritated in the throat; to be partly choked by something at the entrance of the windpipe, ဖျားရည်သီး, ဖျော်ရည်သီး, ရေသီး။
သီးရင့်, *v.* to be rude, without consideration, ရင့်သီး; applied only to language, အခေါ်အဝေါ်သီးရင့်, အပြောအဆိုသီးရင့်; usually applied to language which is offensively imperious.
သု, 1, *a modification of the pron.* သူ; *see Gram. sec.* 78.
သု, 2 (Pali), *a.* good, *used in composition as a prefix.*
သုက် (Pali သုက္က), *n.* semen, ကာမရည် (a term used by *rahans*).
သုက်ထွက်, သုက်ပန်း, သုက်လွှတ်, *v.* to have a discharge of semen.
သုက်ရည်, သုက်သွေး, *n.* same as သုက်။
သုက်လွှတ်, *v.* to cause a discharge of semen.
သုခ (Pali), *n.* happiness, ချမ်းသာ; pleasure, delight, ကာယသုခ, စိတ္တသုခ, ချမ်းသာသုခ, သုခစည်းစိမ်, သုခစည်းစိမ်ခံစား။
သုခမိန်, *n.* a distinguished wise man, rather more than ပညာရှိ; ပဏ္ဍိတသုခမိန်, ပညာရှိသုခမိန်။
သုခမျာ, *n.* a pitiable person or creature; applied to one for whom pity

is felt; somewhat similar to, "he, poor fellow," or "she, poor woman;" *not used in grave discourse*; သုခမျာတယ်မလုပ်လိုက်ပါနှင့်၊ သနားစရာကောင်းသည်, သုခမျာလူနှိပ်စက်တိုင်းခံရသည်။

သုဂတိ (*pron.* ဒိ) (Pali သု, and ဂတိ, transition), *n.* transition to a happy state of existence, သုဂတိပုဂ္ဂိုလ်, သုဂတိဘဝ, သုဂတိဘုံ။

သုစရိုက် (Pali သု, good, and စရိယ, a deed), *n.* a good deed, ကောင်းသော အကျင့်, သုစရိုက်ဆယ်ပါး, သုစရိုက်ကျင့်; *opposed to* ဒုစရိုက်, a bad deed.

သုည (*pron.* သုံည) (Pali), *n.* emptiness, nothingness; a cipher.

သုညကမ္ဘာ, *n.* a system or revolution of nature in which no Buddh or semi-Buddh appears, တရားဆိတ်သည့်ကမ္ဘာ။

သုတ်, 1 (သုတ္တ, a ruling line), *n.* a rule in grammar, or in the first division of the Buddhist Scriptures (သုတ္တန်).

သုတ်သုံးကျမ်း, *n.* one grand division of the Buddhist Scriptures, comprising three books; *see* သုတ္တန်။

သုတ်, 2, *v.* to wipe, ပုကန်ကိုသုတ်, ဖန်ခွက်သုတ်, မျက်နှာသုတ်; to rub or smear with oil, paint, medicine, etc., လူး, လိမ်း, လိမ်းသုတ်, အနာကိုဆေးသုတ်လိမ်း, ဆေးမြှသုတ်, ရေနံသုတ်။

သုတ်နယ်, *v.* to knead with the hands, ဘုရားလောင်း၏ခြေဦးကပ်သောမြူကို သုတ်နယ်ပြီးလျှင်; to steep in oil and knead with the hands, သုတ်စား။

သုတ်လိမ်း, *v.* same as သုတ်။

သုတ်သင်, *v.* to clear, make clear, ရှင်းလင်း, သည်မြက်တောကိုသုတ်သင် ရှင်းလင်းလိုက်ပါ; *also used figuratively*, ခင်ဗျားတို့နှစ်ယောက်ရှုပ်ထွေး နေကြသည့်မှာ၊ထယ်သူမျှသုတ်သင်ရှင်းလင်းလို့မရနိုင်အောင်ဖြစ်သည်။

သုတ်, 3, *v.* to sweep, as the wind, လေသုတ်သုတ်တိုက်; to descend with a swoop, as a bird of prey, ကြက်ကိုစွန်သုတ်သွားသည်။

သုတ်ချည်း (*pron.* ချင်း), *adv.* suddenly, instantly, ရုတ်ခနဲ (*infreq.*), သုတ် ချည်းထသွား, သုတ်ချည်းလုပ်။

သုတ်တံ, *n.* a fishing rod, သုတ်တံနှင့်ငါးမျှားသည်။

သုတ်ပြီးသုတ်ပြာ, *adv.* in hurried disorder, ကသိကရိ, သုတ်ပြီးသုတ်ပြာထ လာခဲ့ရသည်, သုတ်ပြီးသုတ်ပြာနှင့်ဘယ်ကလာခဲ့သလဲ။

သုတ်သုတ်, *adv.* same as သုတ်ချည်း, or ရုတ်ရုတ်; quickly, အလျှင်အမြန်, လေသုတ်သုတ်တိုက်, သုတ်သုတ်စား, ကြာကြာမနေပါနှင့်၊ သုတ်သုတ်ပြန်ခဲ့ပါ, သုတ်သုတ်သွား, ဖျော့နိုက်များသုတ်သုတ်သုတ်သုတ် လှော်လာသည်ကိုမြင်လိုက် ပါသည်; တက်သုတ်ရိုက်လှော်, to paddle with a rapid stroke.

သုတ်သွား, *v.* to swoop, take away with a sweep, as a bird of prey, သားငယ်ကိုစွန်သုတ်သွားသောကြောင့်၊အမိကားရှူးကျန်ရစ်ပါသည်; ထိုးသုတ်, to twitch (a fish out of water), ငါးကို၊ တင်ကျီးငှက်ရေထဲမှ ထိုးသုတ်ယူ သည်. *Der.* အသုတ်။

သုတ, 1 (Pali), *n.* information, knowledge; ဝိဋ္ဌသုတ, experience, ယခု ပြောသည့်စကားသုတလား၊ဝိဋ္ဌလား။

သုတ, 2, *n.* quicksilver, ပြဒါး; a term used by alchemists.

သုတဝဏ္ဏနာစာ, *n.* a book celebrating the praises of Gautama, သုတဝဏ္ဏနာဘွဲ့စာ, ဘုရားရှိခိုးစာ, ဘုရားဂုဏ်တော်ကိုချီးမွမ်းသည့်စာ။

သုတ္တန် (Pali သုတ္တံ), *n.* one grand division of the Buddhist Scriptures, comprising three books, *viz.* သုတ်သီလက္ခံ, သုတ်မဟာဝါ, and သုတ်ပါထေယျ; *comp.* ပိဋကတ်။

သုဒ္ဓိမ်, *n.* an astrological division of the night and day, သုဒ္ဓိမ်ရက်။

သုဒ္ဓေါဒန (မင်းကြီး). *n.* the father of Gautama the Buddh, King of Kapilawastu (ကပိလဝတ်ပြည်).

သုဓမ္မာစရပ်, *n.* a house of public worship, a church, chapel; a house of convocation, the place where the examination known as the ပဋ္ဌမပြန် was held, at the capital city of Burma; သုဓမ္မာစရပ်စောင့်, a sexton; သုဓမ္မာစရပ်မှူးဆောင်, a church warden.

သုန်, 1, *v.* to be rapid, violent (*infreq.*).

သုန်ခနဲ, *adv.* twangingly.

သုန်ခနဲမြည်, *v.* to twang, လေးကြိုးဆွဲလိုက်လျှင်၊သုန်ခနဲမြည်သည်။

သုန်သုန်, *adv.* with a rushing sound, ပြတင်းပေါက်ထဲကလေဝင်သည့်အခါ သုန်သုန်မြည်သည်, ကျောက်ဖျာပေါ်ကိုရေတသုန်သုန်စီးကျနေသည်။

သုန်, 2, *v.* to fail in taking an impulse, and fall behind or short of the mark, as a boat, a stone thrown, etc., ရေစီးလို့လှေသုန်နေသည်, လေထိုက်သောကြောင့်လှေသုန်နေသည်, ခဲသုန်နေလို့ပစ်ရာမရောက်; to be sullen, turn away, and refuse to notice, သုန်မှုန်, သည်လောက်သစ္စာနည်းသည့်လူမသုန်ဘဲနေမည်လား။

သုန်ဖျင်း, *v.* to fall short of a perfect state, as fruit, grain, etc., နှင်းခါးကျလို့ရက်သရက်သီးသုန်ဖျင်းနေသည်, မိုးသီးခေါင်လို့စပါးအသီးအနှံသုန်ဖျင်းသည်; to deteriorate, as individuals, မိဘခြေရာကိုမနင်းနိုင်၊ သားသမီးသုန်ဖျင်းလိုက်သည်။

သုန်မာန်, or သုန်မာန်ဖွဲ့နေ, *v.* to be sullen, ခင်ဘျားကျွန်တော်ကိုဘယ်အချက်ကြောင့်၊မခေါ်မပြောဘဲသုန်မာန်နေပါသလဲ; to be sullen and pretend to be angry with some person or creature in order to deter a third party; *see* မာန်ဖိ; မယားကြောက်အောင်ကြောင်ကိုသုန်မာန်ဖွဲ့တုတ်နှင့်ရိုက်သည်။

သုန်မှုန်, *v.* to be sullen, turn away and refuse to notice, ဆင်ရုန်းယိုလို့သုန်မှုန်သည်, အိမ်ရာကထစမ္ဘိသုန်မှုန်နေသည်။

သုန့်, *v.* to be deterred from further application by the repulsiveness of the person applied to; *comp.* သုန့်။

သုန်း, *v.* to be spent, expended, as an integral sum in arithmetic,

when divided without a remainder, နှစ်ဆယ်လေးရှစ်ခုနှင့်စားသုန်းသည်; ပြွှတ်ရှစ်လုံးသုန်းသောကြောင့်အစားဆန်ရေခေါင်းပါး၍ကပ်သုံးပါးဆိုက်ရောက်တတ်သည်; as the bamboo plant, which dies after flowering, ဝါးသုန်း, ဝါးသုန်းဆန်; as the destined term of life, or the duration of a city, etc., မြို့သုန်းလို့ပျက်စီးသွားသည်။

သုန်းဖွင်း, *v.* to remain in a reduced state, as a city after being destroyed, မြို့ရွာမစည်မကားသုန်းဖွင်းနေသည်; applied also to individuals, အမျိုးသုန်းဖွင်းသောကြောင့်နန်းဆက်ပြတ်သွားသည်။

သုပ္ပဗုဒ္ဓ. *n.* Supra Buddha, name of the father-in-law of Sidharttha (afterward Gautama the Buddh), and father of Yasodhara (wife of Sidharttha).

သုပ်သုပ်, *a.* long and shaggy, as hair or grass.

သုဘရာဇာ (Pali သုဘ, pleasant), *n.* one who has charge of burying or burning dead bodies, စဏ္ဍာလ, သင်္ချိုင်းစောင့်။

သုသာန် (*pron.* သုတ်သန်) (Pali), *n.* a plot of ground used for burying or burning corpses, တစပြင်, လုပ်တိုင်း, သင်္ချိုင်း။

သုံ, *see* သုန်, *v.* to be rapid, violent (*infreq.*).

သုံ့. *n.* a captive, prisoner of war; *seldon used alone.*

သုံ့ပန်းကျွန်, *n.* a captive reduced to slavery.

သုံ့ပန်းဖမ်း, *v.* to capture, take captive.

သုံ့ပန်းလက်ရ, *a.* obtained in war; *see* လက်ရ။

သုံ့ပန်းလူ, *n.* a captive (*old*).

သုံး, 1, *v.* to use, make use of, employ, သည်စကားတယ်လိုသုံးသလဲ, မင်းကိုသုံးစရာနေရာမရှိသေးဘူး, သည်နွားငယ်သေးသည်၊ မသုံးလောက်သေးပါ; to spend money, ငွေသုံး; သုံးတော်ဓား, a *da* for the King's use, သုံးတော်ဆင်, သုံးတော်ရေ။

သုံးစွဲ, *v.* to use constantly and habitually; to utter, as counterfeit coin.

သုံးဆောင်, *v.* same as သုံး, ဆေးလိပ်သုံးဆောင်, အဖျော်ရည်သုံးဆောင်, ထမင်းသုံးဆောင်, ရေသုံးဆောင်. The Burmese always use this word when they wish a friend, or one above them in social rank, to partake of food, etc. *Der.* အသုံးအဆောင်။

သုံးသပ်, *v.* to stroke with the hand, လက်နှင့်သုံးသပ်; to handle affectionately, သူငယ်မကလေးကိုချစ်ခင်သည်နှင့်ကျောကိုလက်နှင့်သုံးသပ်သည်; regarding articles of use, has the same meaning as လက်ပွန်းတတီးကိုင်, နေ့တိုင်းမပြတ် သုံးသပ်စွဲကိုင်နေသည့် သေနတ်ပျောက်ဆုံး၍ သွားပါသည်; to consider, study, reflect on, ဆင်ခြင်, ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာသုံးသပ်ဆင်ခြင်၍နေသည်, နေ့တိုင်းမပြတ်သုံးသပ်သင်ကြားနေသည့်ပညာ။

သုံး, 2, *a.* and *n.* three, ၃။

သုံးချောင်းထောက်, *n.* a tripod, ခြေသုံးခုရှိသောခုံ။
သုံးချောင်းထောက်သွား, *v.* to amble.
သုံးဆင့်ပန်း (*pron.* ဇင့်), *n.* the cape jasmine; *see* ဇီဇဝါ; the *gardinia* is often called သုံးဆင့်ပန်း။
သုံးထပ်ဖြစ်, *a.* triplicate.
သုံးပိုဖဲ, *n.* dominoes.
သုံးဖန်လှ (*pron.* ဗန်), *n.* the changeable rose hibiscus, *Hibiscus mutabilis plenus.*
သုံးဘုံဘဝသုံးလောကရှင်, *n.* the Lord of the Three Worlds (ကာမဘဝ၊ ရူပဘဝ၊အရူပဘဝ), *i.e.*, a Buddh.
သူ, *n.* a person; another person, in contradistinction to one's self, သူတပါး; သူ့အယူခံ, to defer to another person; *pron.* he, she; applied figuratively to inanimate things (*Colloq.*).
သူအို, *n.* an old person.
သူကောင်, *n.* a corpse.
သူကောင်တင်, *see* ဇောင်း, 2, *n.* a frame on which a corpse is laid, previous to being placed in a coffin.
သူကောင်း, *n.* a respectable person, one above the commonalty.
သူကောင်းပြု, *v.* to act as a benefactor; to confer an office of dignity and emolument upon one (as a king); သူကောင်းပြုခံရ, to be the recipient of such office of dignity; သူကောင်းဖြစ် (အမှုတော်ကို) ထမ်း, formerly, to take service under the King without pay, in the hope of obtaining some preferment.
သူကြီး, *n.* a sub-collector; the *thugyi* of a circle (142).
သူကြီးအကောက်စား, *n.* the commission paid a *thugyi*, on the revenue collected by him.
သူကြီးကလန်, *n.* same as သူကြီး။
သူကြီးစားမြေ, *n.* land formerly given to a *thugyi*, as an appanage of his office.
သူကြွယ်, *n.* a rich man, သူဌေး။
သူခိုး, *n.* a thief, သူခိုးကပ်, သူခိုးပူ; သူခိုးလည်, to prowl, as a thief.
သူခိုးလက်ခံ, *n.* one who partakes of stolen goods.
သူငယ်, *n.* a child.
သူငယ်အိပ်ဆိတ် (အချိန်), *n.* children's bedtime.
သူငယ်အိမ်, *n.* the womb, သားအိမ်။
သူငယ်ချက်, *n.* a certain medicinal plant; *see* သူငယ်ချေး။
သူငယ်ချင်း, *n.* a companion of childhood, ငယ်ကျွမ်း, ငယ်ပေါင်း, သူငယ်ချင်းမိတ်ဘော်, သူငယ်ချင်းမိတ်ဆွေ။

သူငယ်ချေး, *n.* a species of *Helicteres.*
သူငယ်စာငှက်ပျော, *n.* a species of plantain.
သူငယ်တော်, *n.* formerly a palace sweeper; a personal attendant of a Sawbwa.
သူငယ်ထိပ်, *n.* a fontanel, ငယ်ထိပ်။
သူငယ်ထောင်ကျောင်း, *n.* a reformatory.
သူငယ်နာ, *n.* a disease peculiar to, or more generally prevalent among, children.
သူငယ်နို့စို့, *n.* a suckling, နို့စို့သူငယ်။
သူငယ်နှပ်စား (from နှပ်,), *n.* an infant who will eat anything it happens to pick up.
သူငယ်ပြန်, *v.* to be in second childhood, be a dotard.
သူစိမ်း, *n.* a stranger.
သူစုံနှ, *n.* a newly married couple.
သူဌေး, *n.* a rich man, သူကြွယ်။
သူတထူး, *n.* another person, အခြားသောသူ။
သူတပါး, *n.* same, တပါးသောသူ။
သူတဘက်သား, *n.* another person, သူတပါး။
သူတောင်းစား, *n.* a mendicant, beggar, တောင်းစားသောသူ။
သူတော်, *n.* a person devoted to the services of religion. *Der.* မိုးသူတော်, မယ်သူတော်။
သူတော်ကောင်း, *n.* an upright, conscientious person, သူတော်ကောင်းအတွက်ကြောင့်အသေခံဝံ့သောသူရှိကောင်းရှိလိမ့်မည်။
သူနာ, *n.* a sick person, နာသောသူ။
သူနှပ်, *n.* an insignificant person, သေးနှပ်သောသူ။
သူနူ, *n.* a leper, လူနူ။
သူပုန် (from ပုန်, to rebel), *n.* a rebel, ပုန်ကန်သောသူ, သူပုန်ထသည်။
သူပြု, *n.* a wizard or witch, ပြုစားသောသူ။
သူဖုန်းစား, *n.* a mendicant, beggar, ဖုန်းစား, ယာစကာ။
သူမ (*in the phrase* လူကြီးသူမ), *n.* a chief, principal person, လူကြီးသူမပြောသည့်စကား။
သူမိုက်, *n.* an ignorant, foolish person, လူမိုက်။
သူရင်းငှါး, *n.* a hired servant, အခစား။
သူရဲ, *n.* a soldier, စစ်သည်။
သူရဲကောင်း, *n.* a champion, hero.
သူရဲခို, *n.* a covert on a fortification.
သူရဲပြေး, *n.* a terrace or scaffold inside a fortification.
သူရဲတော, *n.* valor, intrepidity, ရဲရင့်သောသတော။

သူရဲသူခက်, *n.* a soldier.
သူယောင်(ပင်), *n.* a fabulous tree, which bears fruit in the form of women.
သူလျှို, *n.* a spy, တံလျှို; သူလျှိုထား, to employ an informer or spy; သူလျှိုလွှတ်, to send out a spy.
†သူကဲနီ, *n.* a species of trumpet flower; *comp.* သံသစ်, and လိုင်ဘာ။
သူရကန့်, *n.* a burning glass, သူရိယာကန့်။
သူရာ (Pali), *n.* an intoxicating liquor, or drug, သေ။
သူရာမေရယ, or မေရိယ, *n.* same as သူရာ။
သူရိယာ (Pali), *n.* the sun, နေ။
သူရိယာကန့်, *n.* a burning glass, မီးမှန်။
သေ, 1, *n.* an intoxicating liquor, or drug, ယစ်မျိုး။
သေဖို, *n.* ardent spirit.
သေမ, *n.* intoxicating liquor of a lighter kind.
သေမူး, သေယစ်, *v.* to be intoxicated.
သေမျိုးစေ့ (from မျိုးစေ့, a seed), *n.* the ferment used in making intoxicating liquors; *comp.* အလင်း။
သေရည်သေရက်, *n.* same as သေ, but more properly liquor only.
သေသောက်, *v.* to drink intoxicating liquor.
သေသောက်ကြူး, *n.* a drunkard.
သေသောက်ပွဲ, *n.* a carousal.
သေ, 2, *v.* to die; အနိစ္စရောက်; to be extinguished, မီးသေ; to expire, to lose force, as a neap tide or a spent wind, ရေသေ, ဆယ်ရက်နေ့ ရေစင်းစင်းသေ; to be settled, motionless, immovable. In court language, နတ်ရွာစံတော်မူပြီ, နတ်ရွာကြွ, နတ်ပြည်စံ, and နတ်ရွာလား, apply to the death of a king; ကံကုန်သည်, applies to the death of a prince; ကံကုန်, ကံဖြစ်, to the death of any ordinary person; and ပြန်တော်မူ, to the death of a priest.
သေကောင်ပေါင်းလဲရှိ, *v.* to be almost dead, သေလုမတတ်ရှိ, သေလုသေခင်။
သေကျိုးသေကြာ (from အကျိုးအကြာ), *a.* dying without profit, *i.e.*, in a discreditable manner (*rarely used in colloq.*).
သေကြေ, *v.* to perish, ခမည်းတော်နတ်ရွာစံပြီးသည့်နောက်၊သားတော်သွီးတော်များသေကြေပျက်စီး၍ကုန်ရှာကြပြီ။
သေခမ်း, သေခမ်းသေနား, *n.* funeral preparations, appendages, etc., suitable to the character and rank of the deceased; သေခမ်းရှင်ခမ်း; *comp.* အခမ်းအနား။
သေခမ်းဖြတ်, *v.* to sever friendship or acquaintance permanently; သေခမ်းရှင်ခမ်းဖြတ်, has the additional idea of depriving another of participation in matters pertaining to this life.

သေခါနီး, *v.* to be near death, သေဝပါးနီး, သေခါနီးမှဲမျက်နှာရှုင်သည်။
သေချာ (*pron.* ဂျာ), *v.* to be well finished, done with precision, settled so as to preclude amendment; to be exact, definite, accurate, အစပ်အဟပ်သေချာ, အရေးအသားသေချာ, လုပ်ပိုကိုင်ပိုသေချာ, စကားမသေချာသေးလို့မပြောနိုင်သေးပါ, သေဝပ်သေချာ။
သေခြင်းဆိုး, *n. lit.* a bad or evil death, a term of imprecation, သေခြင်းဆိုးနှင့်သေရပါစေ, may I meet a violent end, *e.g.*, ကျွန်တော်မလုပ်ကြောင်းကိုသေခြင်းဆိုးနှင့်သေပါစေ (or သေရပါစေ) ကျိန်ဝံ့ပါ၏။
သေခွေ, *v.* same as သေချာ (*rare in colloq.*).
သေငယ်သေ, *v.* to faint away, မြော, နာရီဝက်ခန့်သေငယ်သေပြီးမှသတိရသည်. In composition, သေငယ် is sometimes applied to sleep.
သေတန်းစာ (*pron.* ဒန်းဇာ), *n.* a will, testament, သေတန်းစာရေး၍ဥစ္စာပစ္စည်းရပ်အပ်နှံခဲ့သည်။
သေမင်း, *n.* Death, *lit.* the King of Death (မရဏာသန္တ).
သေမင်းအလံစိုက် (from အလံ, a flag), *v.* to have gray hairs, အသက်အရွယ်ကြီးသောကြောင့်သေမင်းအလံစိုက်ခဲ့ပြီ, because he is old, the King of Death has planted (his) flag.
သေမင်းခေါ်, *v.* to die, *lit.* the King of Death calls.
သေမင်းတမန်, *n.* a messenger of Death, သေမင်းတမန်စေလွှတ်သည်။
သေရှင်မွေးဖွားစာရင်း, *n.* vital statistics.
သေလုဘနန်း, *adv.* almost to death, as သေလုဘနန်းလုပ်ရသည်, ရောဂါကြီးစွာစွဲကပ်သောကြောင့်၊သေလုဘနန်းခံရပါသည်။
သေလုမြောပါး, *adv.* almost to death, ကျွန်တော်သေလုမြောပါးဖြစ်နေလို့မျှ၊ခင်ဗျားမမေးမြန်းလာဘူး။
သေလုသေချင်, *adv.* near death, သေလုသေချင်ဖြစ်နေသည်, သေလုသေခင်။
သေလွန်, *v.* to die, ငါသေလွန်သည်နောက် သားသ္မီးတစုတို့ငြင်းခုံခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်းမရှိရစ်ကြစေနှင့်၊သင့်သင့်မြတ်မြတ်နေရစ်ကြ။
သေဝ, *n.* death's door.
သေဝပါးနီး, *v.* to be near death, သေဝပါးနီးလုပ်ကိုင်လို့မျှဥစ္စာစီးပွါးမဖြစ်နိုင်။
သေဝပ်, *v.* to be settled, နေရာကျ, အကြောင်းအရာသေဝပ်မှုကြပါဘူး, အလုပ်အကိုင်သေဝပ်, စည်းကမ်းသေဝပ်, စကားသေဝပ်, နေရာထိုင်ရာသေဝပ်။
သေသတ်, *v.* to be well finished, done with precision; to be exact, definite, သေချာ, စကားသေသတ်အောင်ပြောပါ, စာရေးသည်မှာဟိုမှာတစသည်မှာတစနှင့်မသေသတ်သေးပါ,မိမိလုပ်သည့်အလုပ်ကိုအစအနမရှိ၊သေသတ်အောင်လုပ်ရမည်။
သေသေချာချာ, *adv.* particularly, with precision; definitely, သေသေချာချာမှာလိုက်ပါရစေ, သေသေချာချာလုပ်ကိုင်တတ်သည်, သေသေချာချာပြောမှနားလည်တော့မည်။

သေက္ခ (*pron.* သစ်ခ) (Pali), *n.* a person who belongs to one of the first seven classes of *ariyas* (အရိယာ), the eighth class being **အ**သေက္ခ; သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်။

သေဋ္ဌနင်း, *n.* a chief sovereign, ဘုရင်, စကြာသေဋ္ဌနင်းမင်းဧါစင်စစ်သွီးဖြစ်သော်လည်း၊လင်မရှိကတင့်တယ်ခြင်းမရောက်ရာ; တရားသေဋ္ဌနင်း, applied to Buddhs, လူတို့သေဋ္ဌနင်းဘုရားမင်း; ရေမြေသေဋ္ဌနင်း,applied to monarchs.

သေတ္တာ (from တာ, **l**,), *n.* a wooden box, chest; a box made of any material.

သေတ္တာကွင်း, *n.* the handle of a box.

သေနတ်, *n.* a musket, fowling piece; နောက်ထိုးသေနတ်, a breech-loading musket or fowling piece, ခါးချိုးသေနတ်; လုံးချောင်းသေနတ်, a single-barreled gun; ဖေးဖွင့်သေနတ်, a rifle with a Snider action; ရိုက်ဖတ်သေနတ်, a rifle; သေနတ်သုံးလက်, three guns.

သေနတ်အိမ်, *n.* a gunstock.

သေနတ်ကန်, *v.* to recoil, as a gun.

သေနတ်ကိုင်, *n.* a musketeer, သေနတ်စွဲ။

သေနတ်ကျောက်, *n.* a gun flint, မီးကျောက်။

သေနတ်ခါးချိုး, *n.* a breech-loading gun.

သေနတ်ခြောက်လုံးပြူး (*pron.* ပြူး), *n.* a six-shooter, a revolver, ခြောက်လုံးပူးသေနတ်။

သေနတ်စွပ်လှံ, *n.* a bayonet, သေနတ်လှံစွပ်။

သေနတ်စွပ်ထား, *n.* a sword bayonet.

သေနတ်စွဲ, *n.* a musketeer, သေနတ်ကိုင်။

သေနတ်ဆန်, *n.* a bullet, သေနတ်ကျည်စေ့။

သေနတ်တကမ်း, *n.* a gunshot, သေနတ်တလှမ်း။

သေနတ်တိုက်, *n.* an armory.

သေနတ်ထိုးတံ, *n.* a ramrod.

သေနတ်ဒင်, *n.* the breech of a musket.

သေနတ်နှစ်လုံးပြူး, *n.* a double-barreled gun.

သေနတ်ပစ်, *v.* to fire at, with a musket; သေနတ်နှင့်ပစ်, to shoot.

သေနတ်ပတ္တာ, *n.* a gun license.

သေနတ်ပြီး, *v.* to be proof against a musket ball, from the influence of a charm.

သေနတ်ပြောင်း, *n.* the barrel of a musket.

သေနတ်ဖေါက်, *v.* to discharge a musket, as in firing a *feu de joie.*

သေနတ်မီး, *n.* a gunlock.

သေနတ်မောင်း, *n.* the cock or hammer of a gunlock.

သေနတ်ယမ်းဈေးခါ, *v.* to discharge a musket which has been long loaded.

သေနတ်ရေးပြ, *v.* to practise with the musket, as soldiers in a review.
သေနတ်ရေးသင်, *v.* to learn the use of the musket, as soldiers on drill.
သေနတ်ဆေး, *n.* a charm which is proof against a musket ball.
သေနတ်ဝက်ခွထောင်, *v.* to pile arms, stack arms.
သေနတ်ဝန်ကြီး, *n.* Master of the Ordnance, a Burmese title; the last one who bore this title was the late Kin Wun Mingyi, C.S.I.
သေနာဓိပတိ, *n.* a generalissimo; a title applied to exalted personages, such as the Viceroy of India.
သေနာပတိ (from သေနာ, army, ပတိ, a chief), *n.* a general, မှူးကြီးမတ်ရာ။
သေလောဒက (Pali), *n.* nitric acid (ငရဲမီးရည်) or *aqua fortis*; sulphuric acid or oil of vitriol.
သေလောဒကဆား, *n.* salt of Venus, sulphate of copper, blue vitriol.
သေသ (Pali), *n.* a remainder, in division, တဆယ်ငါးရှုံးခုနစ်ခွန့်စားလျှင်၊ သေသတခုတည်းကျန်သည်။
သော့, 1, *v.* to wind (thread) on a quill from the spindle, ချည်သော့။
သော့, 2, *v.* to fall short of a perfect state, as a stunted tree, or as silver, which when melted, fails of yielding a proper flower.
သေး, 1, *n.* urine (*vulgar*), အပေါ့, ကျင်ငယ်, ဆီး, မုတ်, ရေတောင်း။
သေးပေါက်, *v.* to urinate, သေးပန်း; သေးပါ, to wet the bed or clothing, as a child.
သေး, 2, *v.* to be small, fine, slender; rather indicating slenderness compared with the length, ခါလုံးသေးသေး, မြစ်သေးသေး, လူသေးသေး, လှေသေးသေး; to be insignificant, mean, paltry, as a plan or scheme, အကြံအစည်သေး; to be weak or feeble in physical strength, အားသေး; to be weak in intellect, ဉာဏ်သေး; *also combined with* သိမ်, အလွန်သေးသိမ်သည့်အရာ; *comp.* နုပ်, ဖွဲ, မျှင်, and သွယ်။
သေးကွေး (*pron.* ဂွေး), *v.* to be small and curious, ခါအုပ်ကလေးသေးသေးကွေးကွေးမှီအကြံ့အကြားမှာညပ်နေသည်, မိုးကောင်သေးသေးကွေးကွေးကလေးတယ်ထူးဆန်းသည်; to be insignificant, mean, paltry, အကြံအစည်သေးကွေး, သဘောထားသေးကွေး။
သေးတာ, *v.* same as သေး, ဆင်သေးတာကလေး, နွားသေးတာကလေး။
သေးနုပ်, *v.* to be small, minute, tiny, သေတ္တာသေးနုပ်လှိုမျှားစွာမထည့်နိုင်ဘူး, လှေသေးနုပ်သောကြောင့်လှိုင်းကြောက်လှိုမကူးဝံ့; to be insignificant, mean, paltry, petty, trivial, အကြံအစည်သေးနုပ်, အမှုသေးနုပ်, ဂုဏ်အသရေသေးနုပ်, စကားပြောသေးနုပ်။
သေးသေး, *n.* the name of the character (ိ), နိဂ္ဂဟိတ်, ဗိန္ဒု။
သေးသေးတင်, *n.* same; *v.* to place the said character over the letter with which it is combined.

သေး, 3. *verb. affix*, still, yet; *denoting present continuance*; beside, more than, in addition; ခင်ဗျားလက်ထဲမှာငွေစရှိပါသေးသလား။ငါးကျပ်လောက်သာ ရှိပါသေး၏, သားအကြောင်းကို သိဘင်းရပြီးပါပြီ၊ တူကလေးသတင်းသာမကြားပါသေး, ကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့သို့မသွားဖြစ်သေးပါ။

သဲ, 1, *n.* sand, သလဲ။

သဲကန္တာရ (*pron.* သဲဂန္တာရ), *n.* a sandy region, desert.

သဲကျောက်, *n.* sandstone; **တောင်ဦးကျောက်, red sandstone.**

သဲခုံ, *n.* a sand bank, a dune, သောင်ခုံ။

သဲစက္ကူ, *n.* sandpaper.

သဲစေတီ, *n.* a pagoda of sand; **သဲစေတီတည်, to build such a pagoda. Sand pagodas are built in order to ward of pestilence.**

သဲနာရီ, *n.* an hourglass.

သဲပလုတ်, *n.* the sea slug, **ဆင်မျှော့, ပင်လယ်ပိုး။**

သဲပုထိုး, *n.* a species of shell, the *Oliva utriculus.*

သဲပိုး, *n.* a species of river shell, *Melania.*

သဲပြင် (*pron.* ဗြင်), *n.* a sandy plain.

သဲပွက် (*pron.* ဗွက်), *n.* **a swell of water mixed with sand, သဲပွက်ထ, ရေဘယ်လောက်နက်သည်တိမ်သည်ကိုသိရအောင်၊သဲပွက်ကိုကြည့်ရမည်။**

သဲဖုတ်, *n.* a sandy plain.

သဲမျက်ဆန်ကြောင် (from မျက်ဆန်, **the pupil of the eye), *n.* coarse, glistening sand,** သဲမျက်ဆန်ကြောင်နှင့်အင်္ဂတေလုပ်, **သဲမျက်ဆန်ကြောင်နှင့်အိမ်** တိုင်တွင်းဥ္ဓိလောင်း။

သဲမြွေဗွေး, *n.* a species of Russell viper, poisonous (but not usually fatal).

သဲသုံး, *n.* a grain of sand.

သဲ, 2, *see* သည်း, 1 (from **အသည်း**, the liver).

သဲ, 3, *v.* to be noisy; *used only in adverbial forms.*

သဲသဲ, *adv.* noisily, loudly, rather indicative of a heavy murmuring sound, and implying that it is heard from some distance, ဝိုသံသဲသဲကြား, မိုဃ်းသံသဲသဲသဲသဲကြား, လူသံသဲသဲကြားသည်။

သဲသဲအိမ့်အိမ့်, မောင်းသံသဲသဲအိမ့်အိမ့်; သဲသဲအုတ်အုတ်, တမြို့လုံးသဲသဲ**အုတ်အုတ်** ဖြစ်သည်; သဲသဲအုန်းအုန်း, လှိုင်းဂရက်သံသဲသဲ**အုန်းအုန်းကြား**သည်။ပင်လယ် **နှင့်**နီးလိမ့်မည်; သဲသဲဖြိမ့်ဖြိမ့်, ပုံကြီးသံညံ့မစဲသဲသဲဖြိမ့်ဖြိမ့်ညံ့လေ့; သဲသဲဗြိမ့်ဗြိမ့်; သဲသဲစီစီ, သဲသဲစီစီလူသံကြားသည်; သဲသဲညံ့ညံ့, သဲသဲညံ့ညံ့လူသံကြား သည်; သဲသဲရုတ်ရုတ်, တမြို့လုံးလန့်လို့၊သဲသဲရုတ်ရုတ်ညံ့နေသည်; သဲသဲသိမ့်သိမ့်; သဲသဲသောင်းသောင်း, *adverbs*, in meaning similar to သဲသဲ။

သဲသဲတုန်, *v.* to be agitated with fear; spoken of a multitude, လူကြီးလူငယ်သဲသဲတုန်ထိတ်လန့်ကြသည်။

သဲသဲဘုန်ရိုက်မှ, *adv.* of similar import; also said of persons who are

wonder-struck, struck with admiration, သဲဘုန်ရိုက်၊ဘုံ့ဩချီးမွမ်းကြသည်။

†သဲကွဲ, *v.* to be distinguishable, discernible; to be plain, as meaning, သည်လူနှစ်ယောက်ပိုသဏ္ဍာန်သဲကွဲအောင်ပြောစမ်းပါ။

သဲခွဲ, *v.* to distinguish, discern, discriminate, particularize, သည်အကြောင်းကိုမသဲခွဲနိုင်ပါ, လူသံနှင့်ခွေးသံကျွန်တော်မသဲခွဲနိုင်။

သဲသဲကွဲကွဲ, *adv.* clearly, distinctly, in a manner to enable one to understand, ခင်ဗျားစကားသဲသဲကွဲကွဲရှိပါပေသည်။

သဲ့, 1, *v.* to skim, take off by skimming, အပေါ်ယံကသဲ့ယူသည်, နို့ပေါ်မှာမလိုင်ကိုဇွန်းနှင့်သဲ့ယူသည်။

သဲ့သဲ့, *adv.* faintly, weakly; hence တသဲ့သဲ့, moderately; လူသံလိုလိုသဲ့သဲ့ကြားသည်, စကားတသဲ့သဲ့ပြောသည်, တသဲ့သဲ့သွားသည်။

သဲ့, 2, *int. of praise or irony, prefixed to nouns*, သဲ့လူမင်းမကြားဘူးလား, သဲ့လူမရှက်ဘူးလား, (*probably a corruption of* သယ်).

သော, 1 (သ like *th* in *the*), *verb. affix*, connecting the verb with a subsequent noun; *see Gram. sec.* 114.

သော, 2 (သ like *th* in *thin*).

သောခနဲ (*pron.* ဂနဲ), *adv.* all at once and with noise, သောခနဲငို။

သောသော, *adv.* loudly, noisily; all at once and with noise, ရေသောသောသောသောနှင့်တက်လာသည်, လူသံသောသောကြားသည်။

သောသောအုတ်အုတ်, same as သဲသဲအုဒ်အုဒ်; သောသောအုန်းအုန်း, same as သဲသဲအုန်းအုန်း, သောသောညံညံ, same as သဲသဲညံညံ, *adv.* noisily, tumultuously.

သောသောဖြဖြ, *adv.* altogether in a hurry, ညီညာဖြဖြ, ညီညီညာညာသောသောဖြဖြကူညီလုပ်ကြသည်။

သောက်, *v.* to drink; to smoke, ဆေးလိပ်သောက်။

သောက်ရစ်စဝ, *adv.* in a drunken manner.

သောက (Pali), *n.* anxiety, စိုးရိမ်ခြင်း; ဇွာပါသောကမီး, burning anxiety.

သောကကြီး, သောကများ, *v.* to be very anxious, have many anxieties and cares.

သောကစိုက်, *v.* to be regarded as an object for anxiety; to be concerned for.

သောကပွား, *v.* to be overwhelmed with anxiety and troubles.

သောက်တော်ရေ, *n.* water offered in worship, a drink-offering; water for the use of the King, ဘုရားသောက်တော်ရေ။

သောက်ရည်, *n.* drink, liquid to be drunk.

†သောက်ကြာ, *n.* the planet Venus, the sixth day of the week, Friday, သောက်ကြာနေ့, ကြာနေ့; သောက်ကြာသား၊သမီး, a male or female child born on a Friday; *see* ဗုဒ္ဓဟူး။

သောက်ရူ. *n.* a brilliant star; used as a figure in poetry, တပြောင်ပြောင် တလက်လက်သောက်ရူကြယ်ကဲ့သို့အရောင်ထွက်သောဗိမာန်ကြီးရှင်။
သောင်, **1,** *n.* a sand bank, a shoal.
သောင်ခံ, *v.* to bar or obstruct navigation, in a main river, creek or arm of the sea, as a sand bank.
သောင်ခုံ, *n.* same as သောင်။
သောင်ငူ, *n.* the point of a sand bank.
သောင်တင်, *v.* to ground on a sand bank, as a ship or boat, ဒီးသင်္ဘော သောင်တင်, လှေသောင်တင်။
သောင်ထိပ် (*pron.* ဒိပ်), *n.* a sand bank covered with water, a shoal.
သောင်ထွန်း, သောင်ပေါ်, *v.* to form, as a sand bank.
သောင်ပြင် (*pron.* ဖြင်), *n.* a sand flat.
သောင်, **2,** *v.* to be hardy, stout, sturdy, မာ, သောင်မာ, သောင်သောင်မာ မာ; usually applied to convalescent persons, တခါသောင်မာပေပြီ၊မသေ နိုင်ဘူး; also used with reference to those in good health, သောင် သောင်မာမာရှိကြပါ၏လား။
သောင်တင်း (ငှက်), *n.* a kind of bird resembling a gull.
သောင်, **3,** *v.* to be stunted, dwarfish, လူသောင်ကလေး။
သောင်း, **1,** *v.* to be unproductive, အသီးအနှံသောင်း; to be barren, impotent; applied both to human beings and animals, သားသွီးသောင်း။
သောင်းဖျင်း, *v. see the parts;* အသီးအနှံ သောင်းဖျင်း။
သောင်း, **2,** *v.* (*obs.*), ကသောင်းကနင်း။
သောင်းကျန်း, *v.* to be rough, harsh, violent in speech, ကြမ်းထမ်း, အ ပြောအဆိုသောင်းကျန်း, နှုတ်သောင်းကျန်း; to be in a state of uproar, anarchy, civil war; to be overrun with thieves and brigands, တိုင်း ပြည်သောင်းကျန်း, သူခိုးထားပြသောင်းကျန်း; to be troublous, as the times, ကာလသောင်းကျန်း; to revolt, rebel, ပုန်ကန်။
သောင်းပြောင်း (*pron.* ပြောင်း), *adv.* all together, in the lump, the good and the bad without distinction, promiscuously, အရောရောအနှောနှော, ခင်ဗျားသစ်တောင်သောင်းပြောင်းဘယ်ဈေးရောင်းပါမည်လဲ; *comp.* ဝုတ်ပြတ်။
သောင်းပြောင်းမှု, *n.* a miscellaneous case.
သောင်းသောင်း, *adv.* loudly, noisily, in large numbers, in crowds.
သောင်းသောင်းသဲသဲ, *adv.* same, ခိုဿးသံလေသံသောင်း သောင်းသဲသဲကြား သည်, လူသံသောင်းသောင်းသဲသဲရှိသည်။
†သောင်းကောဋိ, *n.* a quintillion.
သောတ (Pali), *n.* the ear.
သောတပသာဒ, *n.* the organ of hearing.
သောတရုံ, *n.* sound heard.

သောတဝိညာဉ်, *n.* ear-consciousness.
သောတာပတ္တိ (Pali), *n.* the first state attained by an *ariya* (အရိယာ).
သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်, *n.* one who has attained the reward of said state.
သောတာပတ္တိဖိုလ်, *n.* the reward, or fruition of said state.
သောတာပတ္တိမဂ်, *n.* the duties of said state.
သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်, *n.* one who has performed the duties of said state.
သောတာပန်, *n.* same as သောတာပတ္တိ။
သောတာယတန (*pron.* ယဒန) (Pali သောတ. and အာယတန), *n.* the faculty of hearing, သောတာယတနထိုက်, သောတာယတနဖွဲ့။
သောဠသ (Pali), *a.* or *n.* sixteen, ဆယ်ခြောက်, ၁၆။
သောဠသပြည်, *n.* the sixteen countries comprised in ancient India, သောဠသတဆယ်ခြောက်ပြည်။
သောဠသမ, *a.* the sixteenth, ဆယ်ခြောက်ခုမြောက်။
သော့, 1, *n.* a key; a lock.
သော့အိမ်, *n.* a lock.
သော့ကိုင် (*pron.* ဂိုင်), *n.* a turnkey; a doorkeeper.
သော့ကျင်, *n.* the bolt of a lock.
သော့ခတ်, *v.* to lock, fasten with a lock.
သော့ခလောက်, *n.* a padlock.
သော့စက်သွား, *n.* a check in a lock.
သော့တွဲ, *n.* a bunch of keys.
သော့ပဝါ, *n.* a handkerchief to which keys are attached.
သော့ပေး, *v.* to wind up a clock or watch, နာရီသော့ပေးလိုက်ပါ။
သော့ပေါက်, *n.* a keyhole.
သော့ဖွင့်, *v.* to unlock.
သော့မျောက်မြီး, *n.* a spring bolt.
သော့, 2, *v.* to be quick, rapid, ဆော, မြန်, လျင်; *used adverbially*; အလုပ်ကိုသော့လုပ်, တက်ကိုသော့လျှော်, မောင်းကိုသော့သော့တီး; သော့လက်ရေး, a running hand (in writing). *Der.* အသော့။
သော့, 3, *v.* to be unsteady, foolish, given to foolish jesting; to be dissolute (*not used singly*).
သော့သွပ်သွပ်, *adv.* foolishly, တယ်စိတ်မနှံ့ဘူး၊သော့သွပ်သွပ်ရှိသည်; also applied to the flesh, when it has a bloated appearance, အသားအရေသော့သွပ်သွပ်ရှိသည်။
သော့သွမ်း, *v.* same as သော့; သွမ်းသော့; has the same meaning as သရမ်း, with the additional idea of being dissolute; *often combined with* ဟော့ရမ်း, သော့သွမ်းဟော့ရမ်းသောကျွန်ပေါင်းခုနစ်ရာနှင့်တကွ၊ တိုင်းပြည်ကနှင်ထုတ်လိုက်သည်. တယ်သော့သွမ်းဟော့ရမ်းသည့်ကာလသား။

သော်, 1 (သ like *th* in *thin*), *n.* a Chinese coin, သော်ပြား။

သော်, 2 (သ like *th* in *the*), *verb. affix, continuative,* same as လျှင်; *see Gram. sec.* 109.

သော်ကား (*pron.* ဂါး), *verb. affix, equivalent to* မူကား, မိန့်တော်မူသော်ကား, ဟောတော်မူသော်ကား။

သော်လည်း, *verb. affix,* though, notwithstanding, မချည်း (*pron.* ဂျည်း); it sometimes means, either, or, *e.g.*, ရွှေထီးရွှေနန်းကိုသော်လည်း၊ ပေးအပ်မည်လော, စစ်ပွဲသော်လည်းပြိုင်ဆိုင်မည်လော; *in colloq.*, ပေ, *or* ဗေဒယ်လို့ *in the present, and* ပေမည် (*pron.* မယ်) လို့ *in the future, tenses, are more frequently used than* သော်လည်း, *e.g.*, သွားပေဒယ်လို့ *or* သွားပေမည်လို့တွေ့မည်မထင်ပါ; *in colloq.* ပေဒယ်လို့ *is used immediately following verbs ending in* က်, စ်, တ်, *and* ပ်, *e.g.*, ခိုက်ပေဒယ်လို့, စစ်ပေဒယ်လို့. ယပ်ပေဒယ်လို့; *after other verbs, pron.* ဗေဒယ်လို့; *see* သည်, **5.**

သော်လည်းကောင်း (*commonly written* သော်၎င်း, *or* သော်ငို), *conj.* either, or, *repeated at the close of successive clauses,* နီးသော်၎င်း၊ ဝေးသော်၎င်း၊အကြောင်းမဟုတ်၊မေတ္တာရှိသည်သာပဌာန။

†သော်က (ပင်), *n.* the *Amherstia*; *comp.* အသော်က, and အသော်ကဖို။

သော်မှော်, *n.* a certain ornamental work on a rich mattress.

သို, 1, *n.* the penis, လီး; applied to animals.

သို, 2, *v.* to put by, lay up, treasure, store, ဥစ္စာပစ္စည်းသို; အကြံအစည်သို, to plan in secret; စကားသိုပြော, to speak in a mysterious manner; အမြီးသို, to put the tail between the legs, as a cat, dog, etc., ခွေးအမြီးသို။

သိုထား, သိုမှီး, *v.* same, အသိုရှိသည့်အခါအလွယ်တကူရနိုင်အောင်ဥစ္စာပစ္စည်းများကိုသိုထားသည်, ဥစ္စာပစ္စည်းကိုသိုမှီးသိမ်းဆည်းထားသည်။

သိုဝှက်, သိုသိပ်, *v. see the parts*; အမှုကိုထိမ်ချန်သိုဝှက်၍ထားသည်, မိမိတတ်သောပညာကိုအခြားသူမတတ် မသိအောင်သိုသိပ်ထားသည်။

သိုက်, 1, *n.* a prophecy relating to the affairs of the present world, ဘုရားသိုက်, သိကြားသိုက်, သာသနာသိုက်, ဘုရားသိုက်ပေါ်. သိုက်တံတောင်။

သိုက်, 2, *n.* a secret depository of treasure (indicated in writing), သိုက်စာဘတ်ရာနားထောင်ပါ၊ဥစ္စာရနိုးနိုး။

သိုက်ကန်း, *v.* to be empty, destitute of treasure, as such depository.

သိုက်စာ, သိုက်ညွှန်း, *n.* a writing indicating the place of a secret depository.

သိုက်ဆရာ, *n.* an expert in the knowledge of localities of secret depositories.

သိုက်တူး, *v.* to dig for treasure, as directed by the writings termed သိုက်စာသိုက်ညွှန်း။

သိုက်လိုက်, *v.* to search for treasure according to the directions of such a writing, ဘုမ္မိရတ်လိုက်။

သိုက်, **3**, *n.* a species of bamboo, သိုက်ဝါး, the *Bambusa tulda.*

သိုက်တူမြင်တူဝါး, *n.* a species of bamboo resembling both the သိုက် and the မြင်; သိုက်ဝါးပိုး, the *Bambusa Kingiana.*

သိုက်မြိုက်, *v.* to be decent, to behave or dress with propriety and self-respect, တင့်တယ်, လျောက်ပတ်; to be well arranged, အခင်းအကျင်းသိုက်မြိုက်, အစားအသောက်သိုက်မြိုက်, အနေအထိုင်သိုက်မြိုက်။

သိုင်း, **1**, *n.* a rod carried before food prepared for the King or certain privileged persons; မင်းကြီးစားတော်အုပ်ကိုသိုင်းကိုင်၍လာသည်, ရွှေသိုင်းနောက်သိုင်း, တုတ်သိုင်း။

သိုင်းက, *v.* to brandish, to fence.

သိုင်းကစား, *v.* same as သိုင်းက။

သိုင်းကွက်, *n.* squares on which fencers are to step according to rule, သိုင်းကွက်နင်းကသည်။

သိုင်းတတ်, *v.* to be skilled in fencing, သိုင်းကောင်း။

သိုင်းရိုက်, *v.* to brandish, to fence, သိုင်းကစား။

သိုင်း, **2**, *v.* to pass a rope or garment around something (either loosely or lightly) and secure the ends, သိုင်းတင်, ပဝါကိုသိုင်းခြုံ။

သိုင်းထူး, *v.* to hopple, ခတ်ထူး, ထူးခတ်သည်။

သိုင်းဝိုင်း, *v.* to do in a certain order, and with a regard to usages, forms, and ceremonies; to make preparation for some expected contingency, လုပ်မည်ကြံသိုင်းဝိုင်းနေသည်ကအလွန်ကြာသည်။

†သိုင်း (ပင်), **3**, *n.* the *Calamus erectus*, an evergreen, low, erect, tufted palm, growing to the height of from twelve to eighteen feet, having leaves, or fronds from eight to twelve feet long. The petioles and sheaths are armed with sharp spines; the drupes are a glossy brown.

သိုရင်းအင်္ကျီ, *n.* a full-sleeved gown, formerly worn by Burmese ministers when attending at the Palace or *Hluttaw.*

သို့, **1**, *pron. a.* such. *Der.* ဤသို့, သည်သို့, ထိုသို့, ယင်းသို့, အဘယ်သို့, အကြင်သို့, ကဲ့သို့။

သို့တည်းဖြစ်သောကြောင့်, သို့ဖြစ်၍, သို့မို့ကြောင့်, *verbals, equivalent to the conjunction,* therefore.

သို့မဟုတ်, *conj.* or, otherwise.

သို့ရာတွင်, သို့သော်လည်း, *verbals, equivalent to the conjunctions,* yet, nevertheless, but, သို့သော်ငြားမချည်း (*pron.* ဂျည်း); သို့ရာတွင်ကို, howbeit.

သို့, **2**, *n. affix,* towards, into, unto; according to; at.

သိုး, **1**, *n.* a sheep; a hat, သိုးဆောင်းပေါင်းဘိဝတ်. a term applied to Europeans collectively.

သိုးကျောင်း, *n.* a shepherd.

သိုးခမောက်, *n.* a hat; **သိုးသေတ္တာ**, a hatbox.
သိုးစင်, *n.* a wether; **သိုးမ**, a ewe.
သိုးထိန်း, *n.* a shepherd.
သိုးမွေး, *n.* wool.
သိုး, 2, *v.* to be incipiently putrid; to be stale, rancid, **ထမင်းသိုး**, **မုန့်သိုး**, **ထောပတ်သိုး**; applied to cooked food, **ထင်းသိုး**, **ပုပ်စပ်**; to be stale, as news, **သတင်းသိုး**; to be sullen, not disposed to speak, **မျက်နှာအောက်သိုးသိုး**, **အောက်သိုးသိုးနေသည်**, **မျက်နှာမှုန်ကြီးနှင့်သိုးတိုးတိုးနေသည်**; to smell stale, as damp clothing, **အင်္ကျီသိုး**, **ပုဆိုးသိုး**, **ချွေးမခြောက်ဘဲပုဆိုးအင်္ကျီခေါက်ထားလို့သိုးနေသည်**; **မသိုးသင်္ကန်း**, a priest's garment woven within the period of a single night during the festival of the **ကထိန်**, which takes place on the full moon of Tazaungmon; strictly speaking only offered by kings. *Der.* **အသိုး**။
သိုးကျိုးကျား, *adv.* sullenly (*rare*).
†**သိုးကာသီးကာ** (*pron.* **သိုးဂါသီးဂါ**), *adv.* same as **သိုးသိုးသီးသီး**, but is also sometimes applied to language, when it means allusively, hintingly, **သိုးကာသီးကာသာပြောသည်၊ထင်ရှားအောင်မပြောပါ**။
သိုးသိုးသန့်သန့်, *adv.* indistinctly heard, scarcely audible; applied to hearing distant sounds, **လူသံလိုလိုသိုးသိုးသန့်သန့်ကြားသည်နားထောင်စမ်းပါ**; or low, indistinct, vague rumors, **သတင်းသိုးသိုးသန့်သန့်ကြားသည်**; **မသိုးမသန့်**, disgustedly, **စိတ်နှလုံးမသိုးမသန့်ရှိသည်**, **ပုကန်ခွက်ယောက်ညစ်ပတ်လို့၊စိတ်မသိုးမသန့်ရှိသည်**။
သိုးသိုးသီးသီး, *adv.* nearly, not quite, **မြင်းနှစ်စီးပန်းဝင်မှာတယ်မကွာလှကြဘူး၊သိုးသိုးသီးသီးတူကြသည်**။
သွက်, *v.* to be not sticky, not adhesive, **မစေး**; to be thin, rare, as liquid, **ကြည်း**; *opposed to* **ပျစ်**; to be loose, not sticking together, as dry (clean) clothes, hair, etc., **ချွေးမရှိလို့အဝတ်သွက်သည်**, **မထိုင်း**; to be fluent, voluble, **အပြောအဆိုသွက်**, **စကားသွက်**; *opposed to* **လေးကန်သည်**; to be easily split, as wood or bamboo, **သစ်သားသွက်လို့ခွဲလွယ်သည်**, **တယ်သွက်သည့်ဝါး၊အလွယ်တကူနှင့်ကွဲသည်**; *opposed to* **ကပ်**, *and* **စေး**; to be brisk, as the market, **ဈေးသွက်**, **ဝယ်သူကျလို့ဈေးသွက်သည်**; *opposed to* **ဈေးထိုင်း**။
သွက်ချာ, **သွက်သွက်ချာချာ**, *adv.* revolvingly, **ချားရဟတ်သွက်ချာလည်**, **သည်သူသွက်ချာလည်အောင် ရှုးသည်**, **သဘော်စက်သွက်ချာလည်အောင်နှုပ်သည်**; applied also to words of dizziness, giddiness, **မူးလွန်းလို့ခြေကြီးသွက်သွက်ချာလည်နေသည်**; *see* **ချာချာ**။
သွက်လွက်, *v.* to be fluent, voluble, **စကားသွက်လွက်**, **စကားသွက်သွက်လွက်လွက်ပြော**; also used in the same sense as **သွက်**, as regards

liquids, clothes, hair, the market, ချွေးသွက်သွက်လွှက်လွှက်ထွက်,ရေသွက်သွက်လွှက်လွှက်စီး, အဝတ်အစားသွက်သွက်လွှက်လွှက်ရှိ, ဈေးသွက်သွက်လွှက်လွှက်ရှိ, သွက်သွက်လွှက်လွှက်ရောင်း။

သွက်သွက်, *adv.* thinly, rarely, as curry cooked with much water, ဟင်းကိုအရည်သွက်သွက်လွှက်လွှက်ချက်သည်, ဟင်းမှာအရည်သွက်သွက်နေသည်; gurglingly, ရေသံသွက်သွက်မြည်; clinkingly, jinglingly, as money, ငွေသံသွက်သွက်မြည်သည်; သွက်သွက်လှုပ်, to flicker; fluently.

သွက္ကျာတော, *n.* a fool; one who is very much deranged.

သွက်ချာပါဒလေ, *n.* a pestilential wind said to occasion paralytic diseases, အကြောရှောက်လေ, သွက်ချာပါဒလေစွဲ, သွက်ချာပါဒလေဘမ်း။

သွင်သွင်, *adv.* limpidly; တသွင်သွင်, gurglingly; သွင်သွင်မြည်, to gurgle, တောင်ပေါ်ကရေတသွင်သွင်စီးကျသည်; twinklingly; တသွင်သွင်မြည်, to tinkle; သွက်သွက်။

သွင်း, *v.* to put into, cause to enter; *comp.* ထည့်; ကန်ကိုရေသွင်း, ငွေသွင်း, စာတိုက်သို့စာသွင်း, ဆင်ကိုကျုံးသွင်း, နွားကိုခြံသွင်း, မြင်းကိုဇောင်းသွင်း။

သွင်းခဲ့, *v.* to bring in, to put in.

သွင်းဆက်, *v.* to present to a ruler; ဆက်သွင်း။

သွင်းပေး, *v.* to introduce.

သွတ်, 1, *n.* blood that collects and tends to putrefaction.

သွတ်နာ, *n.* *surra*, a disease of horses.

သွတ်, 2, *v.* to put into, generally implying a small opening; စာအိတ်သွတ်, to enclose a letter in an envelope; အပ်ပေါက်သို့အပ်ကြိုးသွတ်, ခံတွင်းသို့ထမင်းလုပ်ကိုသွတ်, ခြံတွင်းသို့ဆိတ်သွတ်, နားကိုက်လျှင်နားထဲသို့ဆီသွတ်, ဘူးထဲသို့ဆီသွတ်။

သွတ်သွင်း, *v.* same (*more common*); to initiate, ရင်ဝယ်သားကိုသာသနာတော်တွင်းသွတ်သွင်းချီးမြှင့်သည်။

သွတ်, 3, *v.* to be bloated; *used adverbially in combination with* ဖော, ဖောင်း, and တွပ်, တကိုယ်လုံးသွတ်တွပ်တွပ်နေ, မျက်နှာသွတ်တွပ်တွပ်ရှိ, သေ၍နှစ်ရက်သုံးရက်ကြောက်လျှင်၊အလောင်းသွတ်ဖောင်းဖောင်းရောင်။

သွတ်တပတ် (ပင်) (*pron.* ဗတ်), *n.* a kind of tree which grows at Tunte, the *Achras sapota*; the sapodilla plum. Formerly the fruit of this tree was reserved exclusively for the King of Burma.

သွန်, 1, *v.* to pour out, spill, shed; *comp.* သွန်း; ထမင်းသွန်, ရေသွန်, ဟင်းသွန်; to pour, as rain, မိုးသည်းသွန်ရွာ; to empty, as money out of a bag, အိတ်ထဲကငွေသွန်ပြ။

သွန်သင်, *v.* to instruct, communicate information, ပြသ; *comp.* ဆုံးမ, and ပဲ့ပြင်; မလိမ္မာသောသူငယ်များကိုလိမ္မာယည်ကျေးစေခြင်းငှါသွန်သင်ဆုံးမသည်, ကျွန်တော်မလိမ္မာသည်များကိုကြည့်ရှု၍သွန်သင်ပြသပါ။

သွန်, 2, *v.* to be inefficient, destitute of the principle of vitality, and incapable of coming to maturity (မအောင်); applied particularly to eggs and bulbous roots; *comp.* ဖွင်း; ကြက်ဥသွန်, ကစွန်းဥသွန်, မုန်လာဥသွန်; *also combined with* ဖျင်း, စပါးသွန်ဖျင်း, မြေညံ့လို့အသီးအပင်သွန်ဖျင်းသည်, လိပ်မကြီးသေလို့လိပ်ဥများသွန်ဖျင်းကုန်ပြီ။

သွန်း, 1, *v.* to pour upon, as from a small aperture and with care or ceremony, in less quantity than လောင်း; *comp.* သွန်; ပန်းပင်များကိုရေသွန်း, ရေသွန်းပွဲ။

သွန်းလောင်း, *v.* same.

သွန်း, 2, *v.* to cast, by pouring liquid metal into a mold, အမြောက်သွန်း, အလေးသွန်း, ခေါင်းလောင်းသွန်း, ဆင်းတုတော်သွန်း, ဘုရားသွန်း။

သွန်းသွန်း, *a.* or *adv.* high and slender (*rare in colloq.*).

သွပ်, 1, *n.* zinc, သွပ်မြူ, သွပ်ဝါ။

သွပ်ကျောက်, *n.* zinc ore, calamine.

သွပ်ဒုတ္တာ, *n.* white vitriol, ဒုတ္တာမြူ။

သွပ်ပြား, *n.* a thin sheet of corrugated iron, covered with zinc, for roofing purposes.

သွပ်ပွင့်, *n.* tutty, an impure protoxide of zinc.

သွပ်မိုး, *v.* to roof with corrugated iron sheets.

သွပ်ရှိုင်း, *n.* spelter.

သွပ်, 2, *v.* to be slightly deranged စိတ်ပေါ့, နှမ်းသည်; *less than* ရူး, စိတ်ပေါ့လို့သွပ်တွပ်တွပ်ရှိသည်။

သွမ်း, *v.* to be unsteady, foolish in conduct, dissolute; *not used singly*; hence ဆိုးသွမ်း။

သွမ်းသော့, *v.* same, သော့သွမ်း။

သွယ်, *v.* to be slender and tapering; *comp.* ညွန့်, and ရှူး; အရပ်သွယ်, ခါးသွယ်, မေးသွယ်, မျက်နှာသွယ်, လက်သွယ်, လက်မောင်းသွယ်; to lay a telegraph line, connect by telegraph, ကြေးနန်းကြိုးသွယ်; to make a railway, connect by railway, မီးရထားလမ်းသွယ်; to connect by road, လမ်းသွယ်; to connect by a canal, a water course, မြောင်းသွယ်; သွယ် is also applied to language, စကားလမ်းကြောင်းသွယ်ပေး, to lead up to a subject when speaking, to draw out long, as circuitous conversation, သွယ်ဝိုက်; as buying and selling, whence ကုန်သွယ်; to be distinct, separate, various; *used in an adverbial form*, as အသွယ်သွယ်, diversely, variously, အသွယ်သွယ်အဝဝ, အနည်းနည်းအထွေထွေကြ. *Der.* အသွယ်။

သွယ်မြောင်း, *v.* to be narrow and long, သွယ်သွယ်မြောင်းမြောင်း, တံမြက်သွယ်သွယ်မြောင်းမြောင်း, လှုပ်သွယ်သွယ်မြောင်းမြောင်း။

သွယ်ဝယ်, *v. see next.*

သွယ်ဝိုက်, *v.* to draw out long, as circuitous conversation, သူတပါးကို သွယ်ဝိုက်မပြောချင်ပါ၊တည့်တည့်ကိုသာပြောချင်ပါသည်။

သွယ်သဗ် (from သဗ်), *v.* to be neat and slender in form and appearance; *less common than* သဗ်သဗ်သွယ်သွယ်, သဗ်သဗ်သွယ်သွယ်ယည် ကျေးသောမိန်းမ။

သွား, 1, *n.* a tooth; စက်သွား, a cog; ထားသွား, the edge of a *da*; တံစဉ်းသွား, the tooth of a file; လွှသွား, the tooth of a saw; အံသွား, a molar tooth; အထက်သွား, an upper tooth; အောက်သွား, a lower tooth; ရှေ့သွား, a front tooth.

သွားကိုက်, *v.* to have toothache, သွားနာ။

သွားကျိုး, *v.* to break, as a tooth; to lose a tooth; သွားကျိုးကုန်ပြီ, to be toothless; the Burmese often designate a toothless person as သွားကျိုး (*pron.* သဖြိုး).

သွားကြားထိုး (*pron.* သဂြားဒိုး), *n.* a toothpick, သွားကြားထိုးတံ; *v.* to pick the teeth.

သွားချေး (*pron.* သဂျေး), *n.* food that lodges between the teeth after eating; tartar, သွားချေးတက်ထူ။

သွားငုတ် (*pron.* သငုတ်), *n.* the stump of a tooth.

သွားစိုက်ဆရာ, *n.* a dentist.

သွားဆွေး, *v.* to be decayed, as a tooth.

သွားညှိ, *n.* same as သွားချေး (*rare*).

သွားတကြိတ်ကြိတ်, *adv.* gnashingly.

သွားနာ, *v.* to feel tender, be sensitive, as a tooth; to have toothache, သွားကိုက်။

သွားနုတ်, *v.* to extract a tooth.

သွားနှဲ့, *v.* to be loose, as a tooth.

သွားပါး, *n.* a tooth.

သွားပို့, *n.* an artificial tooth, သွားပုံစိုက်။

သွားပေါက်, *v.* to cut a tooth.

သွားပိုးထ, *v.* to have the toothache, from a decayed tooth, supposed to be occasioned by an insect, သွားပိုးစား (*pron.* သဗိုးစား); to have decayed teeth, supposed to be occasioned by the same cause.

သွားပွတ်ဆေး, *n.* dentifrice, tooth powder, tooth paste.

သွားပွတ်တံ, *n.* a toothbrush, သွားတိုက်တံ။

သွားဖုံး (*pron.* သဖုံး), *n.* a gum.

သွားရည် (*pron.* သရည်), *n.* saliva, slaver, drivel.

သွားရည်ယို, *v.* to slaver, drivel, drool, to water, as the mouth.

သွား, 2, *v.* to go.
သွားရာလမ်း, *n.* a course, line of motion.
သွားဟဲ့, *int.* avaunt, begone, depart.
သွေ, *v.* to deviate, go aside from; implying a departure from original intention, or a dereliction of duty, ပြောသည်အတိုင်းမပြု၊တယ်သွေထတ်သည့်လူ; to break a promise, သစ္စာသွေ; to shy, သွေ၍သွားတတ်သည်; to run off a course, as a horse in a race, မြင်းတာသွေသွား, မြင်းလမ်းသွေသွား။
သွေဆန်, *v. see the parts*; အာဏာသွေဆန်; *see* ဖီဆန်။
သွေတိမ်း, *v.* to be refracted, ရောင်ခြည်သွေတိမ်းသည်။
သွေဖယ်, *sometimes* သွေဖည်, *v.* same as သွေ။
သွေရှောင်, *v. see the parts*; အရေးကိစ္စရှိသည့်အခါ၊သွေရှောင်၍မနေပါနှင့်။
သွေလှန်, *v.* to turn aside from the path of duty, fall away, apostatize, ဖောက်ပြန်, မသွေမလှန်အမြန်သွား၍ကြိုးစားအမှုထမ်းပါတော့။
သွေလွှဲ, *v. see the parts.*
သွေ့, *v.* to become dry, free from moisture, ခြောက် (not ခန်း, dried up, as water); အဝတ်အစားသွေ့, မြေသွေ့။
သွေ့ခြောက်, *v.* same, စိုသည့်အဝတ်များကိုသွေ့ခြောက်အောင်လှန်းလိုက်ပါ, မြေကြီးသွေ့ခြောက်သည်။
သွေ့ယောင်း (*often pron.* သယောင်း), *v. see the parts*; ဆေးလိပ်သွေ့ယောင်းလို့ကျိုးသည်, ထင်းခြောက်လှန်းလို့သွေ့ယောင်းနေသည်။
သွေး, 1, *n.* blood; disposition, nerve, spirit; in some instances appears to have a meaning similar to စိတ်; *often used with* လေ။
သွေးအန်, *v.* to vomit blood.
သွေးအိမ်, *n.* the placenta.
သွေးကင်း, *n.* the exhalation of the blood; *comp.* လေကင်း, and အကင်း။
သွေးကောင်း, သွေးခိုင်, *v.* to be strong of nerve, သွေးမြိမ်း
သွေးကြီး (from သွေးသောက်ကြီး), *n.* a subordinate officer under an အရပ်ခေါင်း; *v.* to be consequential, to be imbued with an idea of one's own importance.
သွေးကြော, *n.* a blood vessel, vein or artery; သွေးကြောပြတ်, to be severed, as an artery.
သွေးကြောင်း, *n.* the indented line on the blade of a sword, မြောင့်ကြောင်း။
သွေးကွက်, *n.* a red spot on the skin; an inflammatory cutaneous disease, သွေးပွက်။
သွေးကြွ, *v.* to beat (as the pulse) quickly and strongly, as in a fever.
သွေးခုတ်, *v.* to scarify.
သွေးခုန်, *v.* to beat, as the pulse, သွေးတိုး။

သွေးခဲ, *n.* clotted blood.
သွေးချည်ဥ, *v.* to be extravasated.
သွေးကြွ, *v.* to incite, stimulate to action.
သွေးငုပ်, *v.* to be imperceptible, as the pulse.
သွေးစည်း, *v.* to bind bloods together, to band together; *see* သွေးသောက်ဖွဲ့။
သွေးစမ်း, *v.* to feel the pulse; to put another's courage to the test; *see* သတ္တိ။
သွေးစိမ်း, *n.* fresh blood.
သွေးစုခြင်း, *n.* congestion, သွေးငုပ်စုခြင်း။
သွေးစုတ်လင်းနို့, *n.* a vampire, လင်းနို့။
သွေးစုနာ, *n.* a boil (below the waist); *comp.* အနာစိမ်း။
သွေးစုန်း, *n.* mischievous blood, occasioning pain such as is produced by a witch.
သွေးစုံ, *v.* to come to maturity, as females at the age of puberty.
သွေးဆုတ်, *v.* to have no perceptible pulse, as one near to death; *comp.* သွေးငုပ်။
သွေးဆုံး, *v.* to be subject to cessation of the menstrual discharge, as at the period of the grand climacteric.
သွေးဆော့, *v.* to be quick and unsteady, as the pulse in a fever.
သွေးဆောင်, *n.* a subordinate officer under a သွေးကြီး။
သွေးဆို့, *v.* to be choked by the bursting of a blood vessel.
သွေးတက်, သွေးသက်, *v.* to ascend, or descend, as the blood (of the system).
သွေးတက်သည့်အစာ, သွေးသက်သည့်အစာ, *n.* food which promotes such action of the blood.
သွေးတံကူ, *n.* a kind of painful induration in the breast or bowels; *comp.* လေတံကူ။
သွေးတိတ်, *v.* to stop, cease flowing, as the blood, သွေးရပ်။
သွေးတိတ်မန်း, *v.* to repeat *muntras*, in order to stop the flow of blood.
သွေးတူလာ, *n.* hemorrhoids; *see* လေတူလာ။
သွေးတိုး, *v.* to beat, as the pulse, သွေးခုန်။
သွေးတိုးကျမ်း, *n.* a book that treats of the beating of the pulse.
သွေးတောင်း, *v.* to have a strong desire for a particular kind of food; *see* သလိပ်တောင်း။
သွေးထ, *v.* to be strong and rapid in pulsation.
သွေးထိတ်, *v.* to be subject to a sudden fright, commonly terminating in death or madness; *in a secondary sense,* to be alarmed, အတန်သွေးထိတ်သည့်လူချည်းဘဲ။

သွေးထုတ်, *v.* to bleed, to let blood by puncturing a vein, သွေးဖောက်။
သွေးထိုင်း, *v.* to have a slow, dull pulse.
သွေးထိုး, *v.* to extract blood by a puncture made for some other purpose than venesection.
သွေးနည်း, *v.* to be deficient in nerve, spirit, pluck.
သွေးပေါက်, *v.* to bleed by cutting the flesh in several places.
သွေးပြောင်း, *v.* to change for the worse, as conduct, disposition, စိတ်သွေးပြောင်း။
သွေးပြု, *v.* to have a hemorrhage.
သွေးပွက်, *n.* a red spot on the skin, an inflammatory cutaneous disease.
သွေးဖောက်, *v.* to bleed, let blood by opening a vein.
သွေးဖောက်ထား, *n.* a lancet.
သွေးဖျည်းနာ (*pron.* ဖျဉ်း), *n.* a species of dropsy; ဖျည်းစွဲနာ။
သွေးမစွမ်း, *n.* a leper, အနူ။
သွေးမှုန်, *v.* to be frightened to death or into insanity; to faint, lose the animal functions; also applied figuratively to persons when in a violent, uncontrollable passion, စိတ်ဆိုးလွန်းလို့ဘာပြောရမှန်းမသိ၊သွေးမှုန်နေသည်; *comp.* သွေးထိတ်။
သွေးရင်းသားရင်းမရှိ, *v.* to have no blood relations.
သွေးရူးသွေးတန်း, *a.* delirious; *more than* စိတ်ကတောင်ကယင်။
သွေးရှင်, *v.* to be strong and rapid in pulsation, သွေးထ။
သွေးလန့်, *v.* to be subject to a sudden fright, which may result in death or madness, သွေးထိတ်။
သွေးလုံ, *v.* to be self-confident, cool, self-possessed, သွေးခိုင်။
သွေးလိုက်, *v.* to resemble, take after, သားသမီးများမိဘကိုသွေးလိုက်သည်။
သွေးဝေး, *v.* to become estranged; to be distantly connected, as relatives.
သွေးသစ်လောင်း, *v.* to obtain a renewal of blood after childbirth.
သွေးသံ, *n.* same as သွေး။
သွေးသောက်, *n.* a band of fifty men; *used as a numeral affix,* တသွေးသောက်, etc.
သွေးသောက်ကြီး, *n.* the chief of a band; *see* သွေးသောက်ဖွဲ့; formerly the commander of a kind of militia in U.B. *Der.* သွေးကြီး။
သွေးသောက်ဖွဲ့, *v.* to band together for the accomplishment of any business, from the Karen custom of drinking blood; သင်းဖွဲ့။
သွေးသောက်ဝင်, *v.* to enter such a band.
သွေးသွန်နာ, *n.* excessive menstrual discharge; *v.* to have a hemorrhage after childbirth.
သွေး, **2**, *v.* to whet, to rub one substance on another in order to

sharpen, polish, pulverize, etc., ထားသွေး, လှသွေး, သင်တုန်းသွေး; ကျောက်သွေး, ဆေးသွေး, သနပ်ခါးသွေး; ထားသွေးကျောက်, a whetstone.

သွေး, 3, *v.* to draw along, persuade to accompany, အဖော်သွေး, သူ့ဘက်ကိုပါအောင်တယ်သွေးတတ်သည်။

သွေးဆောင် (*pron.* ဇောင်), *v.* same (*most common*); to entice, influence, seduce, အလိုမတူဘဲလျက် မတရားသဖြင့် သွေးဆောင်လိမ်လည်၍ အကျိုးမဲ့အောင်ပြုသည်, သွေးဆောင်လို့သာပြုရသည်။

သွေးခြိန်း, *v.* same (*infreq.*).

†သွေးရှည်, *n.* a kind of bird, the fan-tailed babbler.

သွဲ့. *v.* to swing around, as a sword, ထားသွဲ့, or as a riding whip or cane, ကြိမ်လုံးသွဲ့; to swing to and fro, as the branches of a tree, or as the tree itself, ညောင်ပင်အကိုင်းအခက်သွဲ့သည်, ကွမ်းသီးပင်လေတိုက်လို့သွဲ့သည်; to wave, as a flag, အလံသွဲ့သည်, လေလာတိုင်းအလံတသွဲ့သွဲ့နေသည်; to be supple-waisted; to move circularly in the hands, as a dish of food when offering to spirits.

သွဲ့နွဲ့. *v.* to swing about in a waving manner; to wheedle, coax, flatter, အမူအရာသွဲ့နွဲ့, သွားပုံလာပုံသွဲ့နွဲ့, စကားပြောသွဲ့နွဲ့; သွဲ့နွဲ့, in the second and third examples usually implies gracefulness of bodily movement, and style of speaking.

သွဲ့ဝဲ့, *v.* same as သွဲ့။

သျှတ္တရကျမ်း, *n.* the Shasters; အာကာသသျှတ္တရဆရာ, an astronomer.

သျှတ်သမား, *n.* one skilled in the Shasters.

သျှောင် (from ဦးသျှောင်), *n.* the knot of hair worn by men, သျှောင်ထုံး; the nimbus on the head of a Buddh, ဘုရားသျှောင်တော်. The following are different kinds of knots of hair worn by Burmans, သျှောင်ကလပ်, နှစ်ပုံခွဲသျှောင်, မန်းသျှောင်, သုံးပုံခွဲသျှောင်။

သျှောင်ကိုင် (*pron.* ဂိုင်), *v.* to attach cords to the end of a warp, when it is nearly woven up, to keep it stretched.

သျှောင်ဆွဲ, *n.* a piece of timber placed in the direction opposite to a prop, to draw a post, and preserve it in an upright position; to drag a male person by the top knot, ငမြကိုသျှောင်ဆွဲပြီးခေါ်သွားသည်။

သျှောင်ထုံး (*pron.*ယောင်ဒုံး), *n.* same as သျှောင်; *v.* to make into a topknot.

သျှောင်ပန်း, *n.* a charm against evil (bound up in the hair), ပန်းမန်းဆောင်, ပန်းမန်းပန်; formerly worn in the hair by Burmese soldiers.

သျှောင်မြိတ်, *n.* the end of the hair which is left after the knot is tied, သျှောင်မြိတ်ဆံညှောက်, သျှောင်မြိတ်ချ, သျှောင်မြိတ်တွဲထွဲ။

သျှောင်ရစ်, *v.* to wind up the သျှောင်မြိတ်, သျှောင်မြိတ်ရစ်ထား။

ဟ

ဟ, the thirty-first consonant in the Burmese alphabet.

ဟ, 1, *v.* to open the mouth; to gape open; hence အဟ; ပစပ်ကိုဟသည်, သွားအယ်နှစ်ချောင်းပေါ်သည်ကိုသိရအောင်၊ပစပ်ကိုဟပြစမ်းပါ, ခင်ဗျားအကြောင်းမကောင်းပြောမည်ဝေးလို့နှုတ်မှာမဟမိပါဘူး, so far from my having spoken evil of you, I have not even so much as opened my mouth concerning you.

ဟ. 2, *verb. affix, imperative*, commonly used in driving away evil spirits.

ဟက်, 1, *v.* to hawk, raise phlegm, သလိပ်ဟက်, ချွဲဟက်; hence, တဟက်ဟက်, *adv.* with the sound of a hacking cough, ချောင်းတဟက်ဟက်နှင့်တညလုံးမအိပ်ရ။

ဟက်, 2, *v.* to stretch (the mouth) open by inserting a flat thing and turning it edgewise, to gag, ခွေးကိုက်မည်ပြေးလာသို့၊ ပစပ်ကိုသံပြားနှင့်ဟက်ထားသည်; to gash (a bamboo) obliquely, ဝါးလုံးကိုဓားနှင့်ဟက်ပြီးခွဲသည်; အာဟက်, to slit the mouth, as was done, it is said, for disobedience to a royal order in the days of the old Burmese Kings; မင်းလောင်းပေါ်သည်ဟုပြောဆိုသံကြားသည့်လူကိုဖမ်း၍အာဟက်ရမည်။

ဟက်စက်, *v.* to exhibit a fissure or hiatus; to gape, as a wound, အနာဟက်စက်သည်။

ဟက်ထက်ကွဲ, *v.* to be partially split or cracked, သစ်ကိုသပ်နှင့်ဟက်ထက်ကွဲအောင်ခွဲသည်, ကျောကိုဓားနှင့်ခုတ်လို့ဟက်ထက်ကွဲကြီးဖြစ်နေသည်, ခြေထောက်ကိုသံနှင့်ထိုးမိလို့ဟက်ထက်ကွဲကြီးဖြစ်နေသည်။

ဟက်ဟက်ပက်ပက်ရယ်, *v.* to laugh loudly, boisterously, ရယ်လိုက်သည်မှာဟက်ဟက်ပက်ပက်။

ဟင်, 1, *v.* to whine, as a dog; *used in adverbial forms only*, ခွေးသူ့သခင်ကိုမြင်သည့်အခါ၊အမြီးနှန့်၍ဟင်ဟင်နှင့်အသံပေးတတ်သည်။

ဟင်, 2, *int.* indicative of an unpleasant smell, ဟင်၊နံ့လိုက်တာ, ဟင်၊ ရှုံ့စရာကောင်းလိုက်တာ (*colloq.*); *also used as an int.* indicating disapproval, ဟင်၊ဆိုထန်နေဘ်၊မတန်လျှင်အရိုက်ခံရလိမ့်မည်, ဟင်၊မလုပ်နှင့်။

ဟင်အောင်, *adv. intensive*, to words of disagreeable import.

ဟင့်, 1, *v.* to make a teasing, whining noise, as a child; used in the phrase, တဟင့်ဟင့်ငိုသည်။

ဟင့်, 2. *int.* indicative of some calamity, or of surprise, ဟင့်၊ သည်လိုဆင်းရဲသည်မှာ၊တခါမျှမတို့ဘူးဘူး, ဟင့်၊မြွေကြီး၊မြွေကြီး။

ဟင်း, 1, *n.* curry; any cooked condiment to be eaten with rice, ဟင်းတခွက်, ဟင်းကောင်းရှိက၊ညှော်ရောက်စေချင်သည်၊ပုဆိုးကောင်းရှိက၊ပွဲသွားချင်

သည်, ဟင်းအလေးအပေါ့တော်ပါ၏လား, is the curry properly seasoned?
ဟင်းကနွယ်, *n.* Nepal spinach, the *Amarantus oleraceus*; *Amarantus spinosus*, another variety; ဟင်းနုနွယ်။
ဟင်းကျွေး, *n.* anything of which curry may be made, ဟင်းလျာ။
ဟင်းကြွပ်, *n.* a plant.
ဟင်းခင်း (*pron.* ဂင်း), *n.* a kitchen garden, ဟင်းရွက်ခင်း။
ဟင်းခါး (*pron.* ဂါး), *n.* a decoction made of ကြံပန်းရွက်, ခန့်သလွန်, ငရုတ်ကောင်း, ဆား, and ငါးပိ (taken by women after childbirth, to stimulate the powers of lactation).
ဟင်းချို, *n.* a cup-like ladle, ယောက်ချို။
ဟင်းဂရို, *n.* a plant.
ဟင်းဂလာ, *n.* a plant, the *Spilanthes acmella*.
ဟင်းဂလာချဉ် (*pron.* ချဉ်), ဟင်းဂလာချဉ်ဖတ်, *n.* pickled ဟင်းဂလာ။
ဟင်းဂလာယဉ် (*pron.* ယဉ်), *n.* a cultivated ဟင်းဂလာ which is eaten in a pickled state.
ဟင်းဂလာရိုင်း, *n.* the wild ဟင်းဂလာ which is used medicinally.
ဟင်းခွဲ, *n.* a plant; said to be another name for the သခွက်, *Spathodea Rheedii*.
ဟင်းဆံ့နွဲ (*pron.* ဆန့်ခွဲ), *n.* a plant.
ဟင်းညှံ့နွယ်, *n.* a creeper bearing yellow flowers. The buds are sometimes eaten cooked in pottage.
ဟင်းညို, *n.* a poor kind of ဟင်း။
ဟင်းနားတောင် (*pron.* နဒေါင်), *n.* a plant.
ဟင်းနုနွယ်, *n.* a plant; *comp.* ဟင်းကနွယ်။
ဟင်းပုဝ်, *n.* a plant.
ဟင်းဖတ်, *n.* the substantial part of a cooked condiment.
ဟင်းမျိုး, *n.* a tiger; so called to frighten him away; သည်တောတယ်ကျွားပေါ်သည်ဆိုသော်လည်း၊ဟင်းမျိုးကသဲ; also applied to the different kinds of fish and flesh eaten in curries, ဟင်းမျိုးတိရစ္ဆာန်။
ဟင်းရည်, *n.* the gravy of any cooked condiment, broth.
ဟင်းရဝ်း, *n.* a plant.
ဟင်းရဝ်းပွး, *n.* a four-sided လုဗိကာ; *comp.* ဗိစပ်ပွး။
ဟင်းရွက်, *n.* leaves used in making curry.
ဟင်းရွက်ပင်, *n.* any plant that produces leaves that are used in curry.
ဟင်းလေး, *n.* a hotch-potch curry.
ဟင်းလျာ, *n.* anything of which curry may be made, ဟင်းကျွေး။
ဟင်းသီး, *n.* fruit or vegetables used in making curry.
ဟင်း, 2, *v.* to lie open, be uncovered, unenclosed; *see* လစ်ဟင်း to be

vacant, as an office, post; to be lacking, လူတယောက်လျှော့သည့်အတွက်အလုပ်ဟင်းသည်, နွားသုံးကောင်အနက်နှစ်ကောင်ဟင်းပါသည်။

ဟင်းလင်း, *a.* or *adv.* open, unenclosed, ပလာ, ဟာလာ; to be open, as a view or prospect; to be exposed to view; to be empty, as a vessel, ပလာ; *usually used in combination with* ဟာလာ, ဟာလာဟင်းလင်း; အိမ်အမိုးအကာမရှိ ဟင်းလင်းကြီး ဖြစ်နေသည်, တောတောင်အကွယ်အကာမရှိ တောင်ပြောက်ဟင်းလင်းမြင်ရသည်; ခြင်ထောင်မရှိ၊ဟင်းလင်းမအိပ်တတ်ဘူး။

†ဟင်းငန်, *n.* a kind of fish.

ဟင်းသပြတား (*pron.* သပဒါး), *n.* vermilion.

ဟင်းသပြတားရှိင်း *n.* cinnabar, red sulphide of mercury.

ဟသာ (Pali ဟံသာ,), *n.* a species of wild duck, the *Casarea rutila*, the ruddy sheldrake. This was the national bird of Pegu.

ဟသာတာရာ, *n.* the name of one of the constellations.

ဟသာပါဒ, *n.* a kind of plant.

ဟသာလေး, *n.* a weight resembling the ဟသာ duck, ချွေလေး။

ဟစ်, *v.* to call loudly, as to a distant person, to shout, scream, အော်။

ဟစ်ကြော်, *v.* to cry out, bawl, scream, အော်ဟစ်။

ဟစ်ကြွေး, *v.* to call out, cry, proclaim aloud, halloo, shout, ကြွေးကြော်။

ဟစ်ခေါ်, *v.* to call loudly to a distant person, ဟစ်ခေါ်စမ်းပါ။

ဟစ်ငို, *v.* to weep aloud, to wail, လူကြားအောင်ဟစ်ငိုသည်။

ဟစ်ထူး, *v.* to shout back in answer to a call.

ဟည်, *int.* heigh-ho!

ဟည်း, *v.* to whine, as an elephant or a dove when angry; to roar, as the elements; to hiss, as the burning of powder from a rocket or a ဗုံး, when it fails to explode, ရှူး။

ဟတ် (Shan), *n.* a waterfall; *less than* ရေတံခွန်။

ဟတ္တိဒတ္တာ, *n.* a kind of grass.

ဟတ္ထပတ် (Pali ဟတ္ထ, a cubit), *n.* a certain space around a priest beyond which it is not lawful for him to look, when entering a village or town, လေးတောင်ထွာဟတ္ထပတ်ထက်တိုး၍မကြည့်ကောင်းဘူး, ဆွမ်းခံသည့်အခါနှစ်တောင်ထွာဟတ္ထပတ်ထက်ဝေးလို့မခံကောင်း။

ဟဒယ (Pali), *n.* the heart; "the heart, the mind, the breast." *Childers*; ဟဒယကြည်လင်, နှလုံးသွေးကြည်လင်, သည်ကနေ့နေရထိုင်ရသည်မှာဟဒယကြည်လင်သည်, ဟဒယရွှင်။

ဟဒယဝတ္ထု, *n.* "the substance of the heart; the heart of flesh." *Childers.*

ဟန်, *v.* to appear, have an appearance; *not used as a verb*; to have a natural appearance, to do as usual, as in ဟန်ရ; to be drawn to the life, as a picture or portrait, ပန်းချီဆရာမောင်ကြာညွှန့် အလွန်ဟန်

ဘောင်အရုပ်ရေးတတ်သည့်လူတဲ့; *n.* appearance, ပုံပန်း; good appearance.
ဟန်ကပ်, *v.* same as ဟန်ကျ, သည်အဝတ်နှင့်ခင်ဗျားဟန်မကပ်ဘူး။
ဟန်ကျ, *v.* to accord in appearance, to become.
ဟန်ကြီး, *v.* to be proud, to have a haughty manner.
ဟန်ခင်း, *v.* to prepare to make a feint, to make preparations as if intending to do, without doing.
ဟန်ချီ, *v.* to put on vain and boasting airs (*infreq. in colloq.*).
ဟန်ဆင်, *v.* same as ဟန်ခင်း။
ဟန်ဆောင်, *v.* to assume an appearance, to make false pretences, to feign, ငမြွေမိမိတ်ဆွေငနီကိုသတ်ပြီးကာလ၊ဘုန်းကြီးဟန်ဆောင်၍ထွက်ပြေးလေသည်, သူခိုးလူကောင်းဟန်ဆောင်၍အိမ်ပေါ်သို့တက်ခိုးသည်။
ဟန်ပန်, *n.* same as ဟန်, သည်ပုဆိုးသည်အင်္ကျီနှင့်တယ်ဟန်ပန်ရသည်, ဟန်ပန်တယ်ကောင်းသည်။
ဟန်ပြ, *v.* to make a feint, တော်တော်ဟန်ပြပါတော့၊သည်ထက်မယည်နိုင်ဘူး; *comp.* အဟန်ပြ။
ဟန်မူ, *v.* same as ဟန်ပြ, မိဘုရားစွတ်စိဆိုး လောက်ရုံတိုင်အောင်သွားဟန်မူ၍တာဝတိံသာသို့တတ်လေ၏။
ဟန်ယူ, *v.* to put on vain and boasting airs; to get ready for an effort, gather strength, as in drawing back and nerving the limbs to leap a brook, အားယူ, မြောင်းငယ်ကိုတန်ယူပြီးခုန်သည်, လူအိုများရုတ်တရက်မထနိုင်သောကြောင့်ဟန်ယူပြီးထရသည်။
ဟန်ရ, *v.* to have a good appearance, as when one's bearing and qualifications correspond with his office, အရာနှင့်လူဂုဏ်ဖြပ်ဟန်ရသည်။
ဟန်ရေးပန်ရေး, *n.* same as ဟန်ပန်, စစ်သားချင်းဟန်ရေးပန်ရေးပြသည်. ခြင်းလုံးခတ်မည်လို့ဟန်ရေးပန်ရေးပြသည်။
ဟန်ရေးဝါရေးခင်း, *v.* to prepare to make a feint, ဟန်ခင်း။
ဟန်လုပ်, *v.* to make a feint, ဟန်ပြ။
ဟန်လုံး, *n.* personal appearance and bearing, စစ်တိုက်မည်ကြံကာလလက်နက်ကရိယာဟန်လုံးရိုက်လျှင်၊ တပါးသောစစ်သည်ပပျောက်စရာရှိသည်, သည်သူနှစ်ယောက်လက်ဝှေ့သတ်မည်လို့ဟန်လုံးရိုက်နေကြသည်။
ဟန်လွှဲ, *v.* to make a swinging motion with the arm, preparatory to striking, ဟန်လွှဲခုတ်သည်; to swing the arms in walking.
ဟန့်, *v.* to stop, prevent progress, by calling out authoritatively, ကျွန်တော်ဆီးဟန့်လို့သာမရိုက်ဘဲနေကြသည်။
ဟန့်ဆီး, ဟန့်တား, *v.* same, ယောက်ျားကပေးမည်ကြံသော်လည်း၊မိန်းမကဟန့်ဆီးတားသည်, ဟန့်တားမရသောကြောင့်လွှတ်လိုက်ရသည်။
ဟပ်, **1**, *v.* to join, unite, connect; *see under* စပ်။
ဟပ်, **2**, *v.* to bite at, as a fish or a dog; to snatch in eating; ငါးအ

စာကိုဟပ်သည်, ခွေးခြေသလုံးကိုဟပ်သည်; to attract, as a magnet attracts a needle, or amber bits of paper.

ဟမား, *int.* what is it? show it! ပြစမ်း။

ဟယ်, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, *used vocatively only* (*disrespectful*), ဟယ်၊ပြောသည့်စကားနားမထောင်ဘူး, ဟယ်၊မလုပ်နှင့်; ဟယ် is only used toward inferiors, or those who acknowledge one's authority.

ဟ္ရို, *pron. plur. of* ဟယ်, ဘယ်သွားကြသလဲဟ္ရို, ဟ္ရိုရှိကြသလား။

ဟလူ, *int. of calling*, halloo. ဟလူ၊ဘယ်သွားမည်လို့လဲ။

ဟဟ, *adv.* laughingly, တဟဟ, တဟဟနှင့် တယ်ရယ်တတ်သည့်လူ; *less than* ဟားဟား။

ဟံ, *a.* with stunted tusks, as an elephant.

ဟာ, 1, *n.* a thing, အရာ, ဥစ္စာ, ဘယ်သူ့ဟာလဲ, သည်ဟာဘာလဲ. *Der.* အဟာ။

ဟာ, 2, *v.* to lie open, unenclosed, ဟင်း; to be imperfectly devised, as a scheme or plan, အကြံဟာသည်; to be not quite full, as a box, သေတ္တာဟာသေးသည်၊အထည်ထည့်လျှင်ဆံ့သေး၏။

ဟာတာတာ, *adv.* with too large an opening; uncomfortably, as the stomach for want of food, နေလို့ထိုင်လို့ဟာတာတာရှိသည်။

ဟာလာ, *a.* or *adv.* open, unenclosed, ပလာ, ဟင်းလင်း, အမိုးအကာမရှိ၊ ဟာလာရှိသည်။

ဟာလာဟင်းလင်း, *adv.* same, ဟာလာဟင်းလင်းရှိ။

ဟာ, 3, *int. prohibitive*, ဟာ၊မလုပ်ပါနှင့်, ဟာ၊မသရေဉ်ပါနှင့်, ဟာ၊သည်လို မပြောပါကလား။

ဟာနိယအရွယ်, *n.* the age of infirmity, when strength begins to fail, ဟာနိယအရွယ်ကား၊အားယုတ်သည်; according to the Burmese the age of infirmity commences at sixty, ဟာနိယကား၊ခြောက်ဆယ်။

ဟား, *int.* expressive of wonder or joy, ဟားဟားဟားဟားနှင့်ရယ်လိုက်ကြသည်။

ဟိ, *v.* Arakanese provincialism for the verb "to be," မဟိ for မရှိ။

ဟိတ်, 1 (Pali ဟေတု), *n.* a prime motive or spring of action, of which there are six, *viz.*, လောဘဟိတ်, ဒေါသဟိတ်, မောဟဟိတ်, အလောဘဟိတ်, အဒေါသဟိတ်, အမောဟဟိတ်; a state of being of which there are four, *viz.*, ဒုဂတိဟိတ်, သုဂတိဟိတ, ဒွိဟိတ်, တိဟိတ်, or according to others three, *viz.*, ဧကဟိတ်, ဒွိဟိတ်, and တိဟိတ်, implying freedom from one or more of the three evils, လောဘ, ဒေါသ, မောဟ။

ဟိတ်, 2, *n.* prestige, the power of a name, လူစွမ်းဟိတ်အလွန်ကြီးသည်; used in a bad or good sense.

ဟိတ်တန်ခိုး, *n.* same, ဟိတ်တန်ခိုးထွက်သည့်မင်း။

ဟိတ်ထုတ်, ဟိတ်လုပ်, *v.* to use the prestige of a name for the sake of effect.

ဟိတ်ဟန်ဆောင်, *v.* to swagger, ဟန်ချီသွားလာသည်။

†ဟိတ်စာ, ဟိတ်စိ, *n.* a pinch, a small quantity; *see* ဆိတ်စာ, and ဆိတ်စိ; သေနတ်မှန်တော့မည်လို့ ဟိတ်စာသာလိုသည်, ခင်ဗျားရေးသည့်စာလုံး ဟိတ်စိသေးသည်၊ သည်ထက်ဖောက်ဖောက်ရေးလျှင်သာကောင်းလိမ့်မည်။

ဟိတ်ဟိတ်, *adv. intensive,* to words of shivering or trembling, ဟိတ်ဟိတ်တုန်သည် (*infreq.*), ဖိန့်ဖိန့်တုန်သည်။

ဟိန္ဒူ, *n.* a Hindu, ဟိန္ဒူကုလား; ဟိန္ဒူဘာသာ။

ဟိန်း, *v.* to growl, as an animal, ကျားဟိန်း, ကြောင်ဟိန်း, ခွေးဟိန်း; to murmur, roar, as the wind or sea, လေဟိန်း, ပင်လယ်ဟိန်း; to resound, as the protracted tones of a drum, ပုံရှည်ဟိန်း, ရှမ်းစည်ဟိန်း; or of an organ, bell or gong, ခေါင်းလောင်းဟိန်း, မောင်းဟိန်း; hence တဟိန်းဟိန်း, growlingly, thunderingly; ခင်ဗျားတို့အိမ်ကခွေးတဟိန်းဟိန်းနှင့်အလွန်ကြောက်စရာကောင်းသည်။

ဟိန်းအောင်, *adv.* exceedingly (great, high, etc.).

ဟိန်းချ, *v.* to give up farther effort, လက်ချ, သည်အမှုမအောင်နိုင်ဘူးလို့ဟိန်းချထားသည်။

ဟိမ (Pali), *n.* snow, မိုးသီးပွင့်, ဆီးနှင်း။

ဟိမဝန္တာ (တော), *n.* the Himalaya forest, sometimes called ဟိမဝန်။

ဟိမဝန္တာခန်း, *n.* the part of the story of Wethandaya relating to his sojourn in the Himalaya forest.

ဟိမဝန္တာတောင်တန်း, *n.* the Himalayan range of mountains.

ဟိမ်းမိုသီး, *n.* the Tavoy name for the *papaya*, သင်္ဘောသီး။

ဟိရိ (Pali), *n.* shame, modesty, ရှက်ခြင်း, ဟိရိသြတ္တပ္ပတရား, ရှက်ကြောက်သောတရား, ဟိရိသြတ္တပ္ပတရားကင်းသောသူ, ဟိရိသြတ္တပ္ပကိုမစောင့်. "*Hiri*, shame, that which deters from the performance of what is improper to be done, through the influence of shame." M.B.

ဟီ, *v.* to neigh, as a horse, မြင်းဟီ; to laugh loudly and rudely; applied reproachfully to women, တဟီဟီသည့်မိန်းမ။

ဟီဟီ, *adv.* of similar import, ဟီဟီဟီဟီနှင့်ရယ်သည်။

ဟီဟီဟာဟာ, *adv.* with loud and unrestrained laughter, တဟီဟီတဟာဟာနှင့်ရယ်ရသည်။

ဟီးရိုးဟူးရား, *adv.* headlong, recklessly, hot-headedly (*rare in colloq.*), ပုဏ္ဏားအိုဟီးရိုးဟူးရားနှင့်ဘာမိတ်ဆိုးလာသလဲ။

ဟု (from ဟူ, to say, declare, mean), *verb. affix,* that, namely, *viz.*; *see Gram. sec.* 119.

ဟုတ်, *v.* to be true, မှန်; hence မဟုတ်တရုတ်; ဟုတ်သော်ရှိမဟုတ်သော်ရှိ, whether true or untrue, ဟုတ်လှပြီ; မဟုတ်မခံဘူး, an expression applied to persons who spiritedly resent an injury or injustice.

ဟုတ်ကဲ့, *adv.* yes, it is so; yea, just so; ဟုတ်ကဲ့ရော့မည်, true indeed! (*i.e.*, not true) (*ironical*), ဟုတ်ကဲ့ရော့မည်လား, is it? indeed! somewhat suggestive of derision.

ဟုတ်ချည်, *contraction of* ဟုတ်ချေ၏ (*Colloq.*).

ဟုတ်ငြား, *used in adverbial forms only.*

ဟုတ်ငြားသော်လည်း, *an adverbial expression,* although, ဟုတ်ပင်ဟုတ်ငြားသော်လည်း။

ဟုတ်စ, is it so? equivalent to ဟုတ်ကဲ့လား, ဟုတ်မှဟုတ်ပါစ, ဟုတ်ပါစ။

ဟုတ်မှန်, *v.* to be certain, true, ဟုတ်မှန်သည့်စကားကိုပြောပါမည်။

ဟုတ်လျား, *v.* same; *used only in the negative,* မဟုတ်မလျား။

ဟုတ်ဟတ်, *v.* same as ဟုတ်မှန်, အဟုတ်အထတ်, ကျီစားထို့ပြောသည်ကိုတကယ်အဟုတ်အထတ်မှတ်ထားသည်, ဟုတ္တိဟတ္တိပြောသည်။

ဟုတ်ဟန်, *n.* verisimilitude; ဟုတ်ဟန်ရှိ, to be verisimilar.

ဟုတ်ခနဲ, *adv.* instantly, ရုတ်ခနဲ, ရေနံဆီမီးကျွလျှင်ဟုတ်ခနဲထလောင်ထတ်သည်, မီးခြစ်ကိုခြစ်လိုက်လျှင်ဟုတ်ခနဲတောက်သည်။

ဟုန်, 1, *v.* to be quick and violent, လျင် and ပြင်း; *not used assertively;* hence အဟုန်; တဟုန်ထိုးဖြစ်လျှင်၊တယ်ပြေးသည့်မြင်းဘဲ၊တာရှည်စီးလျှင်ဖား တတ်သည်; တဟုန်ထိုးကောင်း; also applied figuratively, as တဟုန်ထိုးကောင်းသည့်လူ, *i.e.*, good for a dash, but not for continued effort; to be deficient in flavor, as ငါးသိုင်း။

ဟုန်ခနဲ, *adv.* quickly and violently, ဟုန်ဟုန်။

ဟုန်, 2, *v.* to fail, as when the speed does not correspond to the effort made by sail or steam (သုန်); to fail through excess, as when fruit does not correspond to the growth and apparent thriftiness of the tree, သရက်သီးဟုန်သည်။

ဟုန်း (ပင်), 1, *n.* a kind of creeper, the *Anamirta cocculus,* or *Cocculus Indicus,* the bark of which is used for killing fish (the bark of the သစ်ပုလွေ is also used for the same purpose).

ဟုန်း, 2, *v.* to roar, as a tiger, a storm, fire, the waves of the sea, ဟိန်း။

ဟုန်းခနဲ, *adv.* roaringly, with great quickness, violence, and noise, မီးဟုန်းခနဲထ; *more than* ဟုန်ခနဲ။

ဟုန်းစုံး, *adv.* boastingly, ကြုံးဝါးရွာ။

ဟုန်းဟုန်း, *adv.* same as ဟုန်းခနဲ။

ဟုပ်, *a.* that, yon, ဟုပ်အထဲမှာ, ဟုပ်ရှမ်းပြည်မှာ; *see* ဟို။

ဟုပ်ဆီမှာ, *adv.* away off there, away off yonder (*Colloq.*).

ဟူ, 1, *v.* to say, declare; to mean, ဆို, ဆိုလို; *not used assertively* (*infreq. in colloq.*).

ဟူလို, *v.* same as ဟူ။

ဟူ, 2, *v.* to sound, as a buzzing noise in the ear, နားဟူသည်, နားလေထွက်သို့ဟူနေသည်, နားဟူသိုဘာမျှမကြားဘူး။
ဟူ၍, *conjunctive adv.* namely, *contracted to* ဟု။
ဟူးရား, *n.* astrological deductions; an astrologer.
ဟူးရားသမား, *n.* an astrologer.
ဟူးဟူး, and တဟူးဟူး, *adv.* expressive of the noise which the words indicate, လေတဟူးဟူးတိုက်သည်, ဟူးဟူးပြောင်ပြောင်မီးလောင်သည်။
ဟေ (Pali), *int. vocative,* calling at a distance or answering; or expressive of joyful surprise (*rare in colloq.*), ဟေ၊ဆိုသူတော်ကောင်းတို့, ဟေ၊အချင်းယောက်ျားတို့။
ဟေဗြဲ, *n.* a Hebrew; ဟေဗြဲဘာသာ, the Hebrew language.
ဟေမန္တဥတု (Pali), *n.* the cold season, ဆောင်းကာလ။
ဟေလသ, *n.* a Greek, ဟေလသလူ။
ဟေ့, *int. vocative,* same as ဟေ; used in frightening sparrows from the rice fields.
ဟေး, 1, *int.* same as ဟေ။
ဟေး, 2 (Beng. ဟေးလာ), *int.* indicative of effort; hence တဟေးဟေး, *adv.* unable to lift or manage; belchingly, as gas from the stomach.
ဟဲ့, *int. of censuring, threatening*; hence တဟဲ့ဟဲ့, *adv.* threateningly, ဟဲ့နေဦး၊ဘယ်သူမှာလူမထင်, ငါဟဲ့နေဦး၊သူမှားလိုမခံဘဲရှိလိမ့်မည်, ယောက်ျားဟဲ့, ဘသားဟဲ့, ဟဲ့ခွေး, ဟဲ့နွား; used also in speaking to very inferior persons, ဟဲ့၊နင်ဘယ်သွားမည်လဲ, ခင်ဘုရားကျွန်တော်ကိုတဟဲ့ဟဲ့နှင့်မခံချင်ဘူး။
ဟော, 1, *v.* to utter in a formal manner, as in preaching, တရားဟော; or in prophesying, foretelling, နိမိတ်ဟော, ဗေဒင်ဟော; to render the meaning of, as of Pali into Burmese, *e.g.*, ဒီယံ, ချစ်ခြင်းကိုဟောပါသည်။
ဟောကြား, *v.* to preach and instruct, တရားဓမ္မဟောကြားခြင်းသည်။
ဟောပြော, *v.* same as ဟော။
ဟော, 2, *int. indicative,* there! ဟော၊ကြည့်စမ်း, ဟော၊ဘဲ့နှယ်ရှိသလဲ, ဟော၊သည်လိုလုပ်ပါ။
ဟောဟော, *adv.* freely, all at once; hence တဟောဟော, one after another without intermission, ရေတဟောဟောစီးကျသည်, တဟဲဟဲစီးကျသည်။
ဟောဟောတိုင်းတိုင်း (*pron.* ဒိုင်းဒိုင်း), *adv.* frankly, openly, unreservedly, သည်သူသဘောကောက်ကျစ်ခြင်းမရှိ၊ဟောဟောတိုင်းတိုင်းပြောတတ်သည်။
ဟောက်, 1, *v.* to be low, hollow, sunken, as a vessel not full; *more than* ရှိုက်, *and* ဟိုက်; ကျွန်ုပ်ရေတကောင်းထဲမှာရေကိုအပြည့်ထည့်ထားသည်။ ယခုဟောက်ပြီ။လူယူသောက်သလား, ဆန်ကိုပြည့်အောင်ခြင်ပါ၊ မဟောက်ပါစေနှင့်. In speaking of clothes and piece goods, ဟာ is preferable to ဟောက်; ဟောက် is used with reference to dry and liquid measures;

is also applied to the eye when sunken from illness or want of sleep, မျက်တွင်းဟောက်, မျက်တွင်းချောင်။
ဟောက်တောက်, *adv.* sunken, as an eye which has been destroyed, မျက်လုံးဟောက်တောက်ကန်းသည်။
ဟောက်, 2, *v.* to snore, ဟောက်တတ်သောသူဆင်းရဲတတ်သည်; to roar, as a lion, or cry, as the barking deer.
ဟောက်, 3, *adv.* there, at a distance (*provincial*).
ဟောင်, 1, *v.* to be rancid, to have the smell of substances long decayed, ပုပ်လိုက်သည်မှာဟောင်နေရော့, ဟောင်စော်နံသည်။
ဟောင်စပ်, ဟောင်စပ်စပ်ဖြစ်, *v.* same, but less than ဟောင်။
ဟောင်ပုပ်, *v.* same as ဟောင်။
ဟောင်, 2, *v.* to bark, ခွေးဟောင်သံ, ခွေးဟောင်တိုင်းထလျှင်မအိပ်ရဘူး။
ဟောင်း, *v.* to be old, not new, မသစ်, ဟောင်းသောအဝတ်နှင့်လူထဲဝင်လျှင်မတင့်တယ်ဘူး; စကားဟောင်း, ancient, obsolete language; အိမ်အိုဟောင်းပျက်အအိပ်ခက်၊လူအိုဟောင်းပျက်အပြောခက်။
ဟောင်းနွမ်း, *v.* to be old and faded. as a garment, ပုဆိုးဟောင်းနွမ်းသည်။
ဟောင်းမြင်း, *v.* to be very old and crumbling.
†ဟောင်းပွာ, *adv.* loudly and noisily in speaking, စကားဟောင်းပွာဟောင်းပွာနှင့်ပြောတတ်သည်၊တခွန်းမျှမှတ်စရာမပါဘူး။
ဟောင်းလောင်း, *adv.* with a hole through, hollow throughout; in an exposed manner; also applied to the wearing of a ပုဆိုး, or ထမီ in an unintentionally indecent manner, ပုဆိုးဟောင်းလောင်းနှင့်လမ်းလျှောက်သွားသည်။
ဟောင်းလောင်းပေါက်, *v.* to be fistular, tubular.
ဟောင်းလောင်းဖြစ်, *v.* to have a hole through, lengthwise.
ဟော့ရမ်း, *v.* to be disrespectful, insolent, ရမ်းကား; to be dissolute; one kind of လျှပ်ပေါ်: သူတပါးများစော်ကားရမ်းကားဟော့ရမ်းသည့်လူ, သူတပါးဥစ္စာကိုဟော့ရမ်းသော့သွမ်းအလွန်များသည့်လူ, မဟော့ရမ်းနှင့်၊မသော့သွမ်းနှင့်, ဟော့ရမ်းလော်မာ။
ဟော်, *v.* to be completely exhausted, out of breath, either from great fatigue or extreme thirst; *more than* ဟိုက်, မောလွန်းလို့အသက်ရှူများဟော်နေသည်, ရေငတ်လွန်းလို့ဟော်နေရော့သည်။
ဟောတော်တော်, *adv.* in an exhausted state, နေလို့ထိုင်လို့ဟော်တော်တော်ရှိ။
ဟော်ဟော်ဟံဟံ, *adv.* rousingly (*infreq.*).
ဟို, *pron.* that, ထို, ဟိုလူ; yon, being at a distance within view; occasionally used with reference to ages long ago, ဟိုရှေးဘဝက, ဟိုကမ္ဘာက; မောင်ဟိုသင်း (*pron.* ဒင်း), မဟိုသင်း, equivalent to the English colloquial terms, "Mr.What's-his-name," "Mrs.What's-her-name;"

ဟိုသင်း is frequently used when the speaker is alluding to something which has escaped his memory, ဟိုသင်းဟာလေ၊ညောင်တုန်းမြို့, ဟိုသင်းလေ၊သင်းနာမည်တော်မရနိုင်ဘူး; or to something which he does not specify by name but points at, ဟိုသင်းယူခဲ့ပါ။

ဟိုမှာ, *adv.* yonder, over there.

ဟိုက်, 1, *v.* to be slightly concave, sloping inward (*rare*); ရှိုက် (*more common*).

ဟိုက်, 2, *v.* to pant, to be out of breath, နေပူလွန်းလို့၊လူများကိုယ်ဟိုက်နေကြသည်။

ဟိုက်, 3, *int.* expressive of any strong emotion, ဟိုက်၊ကျွန်တော်ငွေထုပ်မေ့နေရစ်ပြီ၊ရမည်မထင်ပါဘူး, ဟိုက်၊တခါဖြင့်ခက်ခဲ့ပြီ၊အသားကိုးစရာမရှိဘူး။

ဟိုင်း, *v.* to be without a tusk, though full-grown, as an elephant, ဆင်ဟိုင်း; to be without a wife or husband, though arrived at a marriageable age, as လူပျိုဟိုင်း, an old bachelor, အပျိုဟိုင်း, an old maid; အပျိုကြီးလို့လင်မနေ; ဟိုင်း is also applied to cocks which have no spurs, ကြက်ဟိုင်း။

ဟိုးဟိုး, *adv.* far and wide, as news spread abroad, သိတင်းဟိုးဟိုးကြေ်သည်, ဟိုးဟိုးကျော်သည့်လူ။

ဖြဂိုး, *n. an astrological term.*

ဠ

The thirty-second and last consonant of the Burmese alphabet (*not initial*).

APPENDIX A

NOTES

Note 1, p. 6

"This is the name given to the eastern extremity of a spur of the Arakan Yoma, abutting on the Irrawaddy, in the Henzada district, about a mile from the boundary of the Prome district. The spur terminates in a scarped cliff about three hundred feet high, artificially honeycombed with caves and niches containing images of Gaudama and his *rahans*. This spur formed on the western side of the great river was the northern limit of the ancient Talaing Kingdom, and before the formation of the delta, had on the rising ground near its extremity, a revenue station for the collection of customs."

Note 2, p. 27

As in most countries, the plaster of ancient times was superior to the modern. The plaster of the famous Kaunghmudaw pagoda, near Sagaing, was composed of lime and sand, to which were added one part of the Bengal quince, two parts of molasses, five, of the bark of the *ondon* tree, and six, of glue; အုပ်ရှစ်ဧကော၊တင်းလဲဒွေး၊အုံတုံပဉ္စ၊ကျွဲကော်ဆ. The modern proportions are အုံတုံသတ္တ၊နဝကျွဲကော်၊ဒွေသော်တင်းလဲ။

Note 3, p. 51

"They slept in turn, two at a time, in the palace, as indeed the officers of the council also did. They went to their office at seven in the morning, and every second day they were relieved at three in the afternoon. At nine the ministers came in from the *Hluttaw*, and having discussed whatever business they had with the *Adwin Wuns* for about half an hour, went in with them to the King's morning levee. In the afternoon there was another informal audience, termed *boshu* (ဗိုလ်ရှုခံ) because military officers were then admitted with the *Adwin Wuns* to see the King."

Note 4, p. 68

Karens in some parts of Burma, especially in Tenasserim, have a firm belief that persons may meet their death, through substances being forced into their bodies by magic; hence the expressions, အပင်းထည့်ထိုးသေသည်, အပင်းသွင်းထိုးသေသည်။

Note 5, p. 68

The shape of this island is described as that of a full-orbed moon (လပြည့်ဝန်းသဏ္ဍာန်ရှိ၏), the inhabitants as being moon-faced, and the limit of their lives as being five hundred years.

Note 6, p. 84

အမိုက်ကြီးလေးပါးမွေးသည့်လူ, the four most foolish kinds of persons; (1) သန်းခေါင်အချိန်မွေးသည့်လူ, a person born at midnight; (2) လကွယ်နေ့မွေးသည့်လူ, a person born on the last day of the luna month; (3) မိုဃ်းမှောင်ကျသည့်အခါမွေးသည့်လူ, a person born when the sky is dark with rain clouds; (4) တောအုပ်ထဲမှာမွေးသည့်လူ, a person born in a dense forest.

Note 7, p. 80

Women frequently address elderly men as ဘေတို့, ဘေတို့ဘယ်သွားကြမည်လဲ. In Mandalay the children of non-officials formerly addressed their fathers as ကိုကို; male members of the royal family addressed their fathers as ထားထား။

Note 8, p. 96

"The fourth of the paths leading to nirwana (နိဗ္ဗာန်, နိဗ္ဗာန်) is called aya or ayahat; the ascetic who has entered this path is called a Rahat (ရဟန္တာ); he is free from all cleaving to sensuous objects. Evil desire has become extinct within him, even as the principle of fructification has become extinct in the tree that has been cut down by the root, or the principle of life in the seed that has been exposed to the influence of fire. The mind of the Rahat is incapable of error upon any subject connected with religious truth, though he may make mistakes upon common subjects, or from allowing the faculty of observation to remain in abeyance." M.B.

Note 9, p. 98

"When the monarch Dutthagamani (ဒုဋ္ဌဂါမဏိ) was near death, the assembled priesthood chanted a hymn, and from the six dewalokas (ဒေဝလောကနတ်ပြည်) as many dewas came in six chariots, each entreating him to repair to his own loka; but the king silenced their entreaty by a signal of his hand, which implied that they were to wait so long as he was listening to the bana. That his meaning might not be mistaken by those around, he threw wreaths of flowers into the air, that attached themselves to the chariots and remained pendent. He then said to a priest, Lord, which is the most delightful dewaloka? The priest replied, It has been held by the wise that Tusitapura (တုသိတာပုရ) is a delightful dewaloka. The all-compassionate Bodhisat Maitri tarries in Tusita, awaiting his advent to the Buddhaship." M.B. Buddhists aver that the mother of Gautama (မယ်တော်မာယာ) is also in Tusita (တုသိတာ).

Note 10, p. 108

Alaungpaya was born at Shwebo (or Motsobo). Before becoming King, his name was Maung Oung Zeya (ဇေယျ, victory), and he was a ကြေးကိုင်, a subordinate to the *ywathugyi*, or what would now be a village *gaung*.

Note 11, p. 114

"Under the great bo-tree (ဗောဓိပင်), at the depth of one hundred yojanas (ယူဇနာ), is the roof of awichi (အဝိစိ), the flames from which burst forth beyond the walls, and rise to the height of one hundred yojanas; there are sixteen narakas (ငရဲ) called *osupat* (ဥဿဒရတ်), exterior to awichi, four on each side; this naraka (ငရဲ) is called awichi (from *a.* negative, and *wichi*, refuge) because it affords no way of escape (ဒိုရာမဲ့); it allows no intermission to its misery." M.B.

Note 12, p. 116

"The cycles of chronology are reckoned by asankyas (အသင်္ချေ), a word that conveys the idea of innumerable, incalculable (from *a*, negative, and *sankya*, number), that of which the sum or quantity can not be determined. The number of the years to which the life of man is extended, never remains at one stay. It is always on the increase or undergoing a gradual diminution, but it never exceeds an asankya in length, and never diminishes to less than ten years, and the progress of the change is so slow as to be imperceptible, except through long intervals of time. A decrease in the age of man is attended by a correspondent deterioration in his stature, intellect, and morals." M.B.

Note 13, p. 121

"The asurs reside under Meru (မြင်းမိုရ်); there were formerly contests carried on between them and the dewas of Tawutisa, but when Manamanawakaya became Sekra (သိကြား), they were finally defeated, and from that time have been kept in subjection.

There are many allusions, even in the most sacred of the Pali writings, to the seizure of the sun and moon by the asurs, Rahu (ရာဟု) and Ketu (ကေတု)."

Note 14, p. 149

ဥဩတခွန်းယင်တဇွန်း, to each note of the koel a spoonful of flies; in allusion to the fact that flies become numerous when the koel makes its appearance, which usually occurs in the beginning of

February; ဥဩြေတွန်စတန်ရှုးလ၊အင်းဝပျက်သည် (1103 B.E.), ဥဩြေအောင်မြည်၊ကုန်းပေါင်တည် (1115 B.E.).

Note 15, p. 150

ဘုန်းကြီးများက၊လူတို့ကဲ့သို့ကျင်ကြီးကျင်ငယ်ဆိုသောစကားကို တိုက်ရိုက်မဆိုလိုသောကြောင့်၊ ဥစ္စာရုံဝါ၊ ပဿာရုံဝါဟူသောပါဠိအမည်အားဖြင့် ယည်ကျေးသဖြင့်၊ ရဟန်းချင်းသုံးကြသည်, *pongyis*, because they do not wish to say, like ordinary men, the plain words for *fæces* and urine, use amongst themselves, for politeness' sake, the Pali terms ဥစ္စာရုံဝါ, and ပဿာရုံဝါ။

Note 16, p. 150

မြတ်စွာဘုရား၏ဥဏ္ဏာလုံ၊မွေးရှင်တော်၊ချွတ်ထိုက်သောသတ္တဝါရှိမှသာ၊မျက်မှောင်တန်းကြားကတန်း၍ထွက်သည်, it is only when there is some mortal deserving of being delivered, that the single live hair of the most excellent Buddh protrudes itself, and stands forth in a straight line from between the eyebrows.

Note 17, p. 150

တော်သလင်းလပြည့်ကျော်နှစ်ရက်နေ့တိုင်ရောက်သောအခါ၊သူရိယနေမင်းဥတ္တရယည်ကဒက္ခိဏာယည်သို့ဝင်သည်ဟု၊တလိုင်းမြန်မာများအယူရှိကြသည်. Talaings and Burmans are of opinion, that on the second of the waning moon of Tawthalin, Suriya, the sun monarch, enters the southern carriage or pathway, from the northern one.

Note 18, p. 151

The Burmese avow that this kind of evil spirit makes itself visible; some going so far as to say, that when a child loses its mother, the latter, as an ဥပက, can be seen rocking a cradle in the jungles.

Note 19, p. 152

"Upasampada is the fullest possible admission to the privileges of the Buddhist priesthood. A man cannot receive the upasampada ordination without having first taken deacon's orders, but the interval may be very short or very long, according to circumstances. Thus, twenty being the lowest age at which a man is qualified for upasampada, a boy who has become a Samanera (သာမဏေ) at eight, will have to wait twelve years before he can receive upasampada; on the other hand, if a man join the priesthood at or after twenty, if he be otherwise properly qualified, he may proceed at once to priest's orders." *Childers.*

Note 20, p. 152

"It is produced by Tanha (တဏှာ), and is the immediate cause of continued existence (ဘဝ). No part or parcel of the present existing

being passes over into the new state, but it is a new existence, having upadana, desire of, or cleaving to, existence, for the root or actual producing cause of the renewed existence." *Childers.*

Note 21, p. 152

"There are two properties inherent in all sentient beings except the Rahats (ရဟန္တာ), first, upadana, and secondly, kama. As it is the grand tenet of Buddhism, that all existence is an evil, it thus becomes consistent with right reason, to seek the destruction of upadana, which alone can secure the reception of nirwana or the cessation of being." M.B.

Note 22, p. 153

"Upeksha (ဥပေက္ခာ) is a power so called, because it includes freedom from all kinds of desire, as of uppatti, or birth; also because it has no paksha, or preference for one thing more than another. It is opposed to individuality, as it regards all things alike, and its principal attribute is indifference or equanimity. There are ten kinds." M.B.

Note 23, p. 163

သူငယ်ဘွားသောအခါ၊ခုနစ်ရက်မြောက်လျှင်၊လက်သည်က၊ကင်ပွန်းသီးကိုပြုတ်၍၊တရော်ပါခုနစ်မျိုး နှင့်ရောပြီးလျှင်၊၎င်းသူငယ်ဦးခေါင်းကို ဆေးသည်။ဦးခေါင်းကိုဆေးပြီးသည်ကာလစင်ကြယ်လျှင်၊အဝတ်ဖြူနှင့်လက်သည်ကပွေ့၍အမိသို့အပ်၏။၎င်းနောက်လက်သည်နှင့်ဘိတ်သောပရိသတ် တို့က၊ဆုတောင်းပဌနာပြုကြကုန်၏, on the seventh day after the birth of the child, the midwife boils the fruit of the soap acacia (creeper), mixes it with the seven kinds of grewia, and washes the child's head; after the head is clean, the midwife takes the child up in a white cloth and presents it to the mother; after this the midwife and the assembled persons who have been invited, invoke a blessing; ယံဒုန္နိမိတ္တံအဝမင်္ဂလဉ္စ၊ဘိသိက် ရွတ်ဘတ်ဆုတောင်းကြသည်။

Note 24, p. 169

"It (the priest's cloth) can not be received except by a chapter, which must be constituted of at least five priests; when the cloth is offered, the priests hold a consultation and inquire, Which of us stands in need of a robe? The priest who is most in need of a garment, ought now to make known his want, but this rule is not followed, as the priest who has read the sacred books, or expounded them during the performance of *mass*, whether the most destitute or not, usually receives the robe. The priest respectfully asks the rest of the chapter to partake of the merits produced by the offering. The assembled priests, assisted by the lay devotees, make the cloth into a robe, and

dye it yellow, the whole of which process must be concluded in sixty hours, or a natural day. It is not an ordinance of Buddha." E.M.

Note 25, p. 170

"The *Heritiera fomes* of Symms, found in tidal creeks; a very tough wood, but not durable; when Rangoon teak broke with a weight of eight hundred and seventy pounds, soondree sustained one thousand three hundred and twelve pounds." *Mason.*

Note 26, p. 170

There are six kinds of ကန္ထတံ which it is unlawful for *rahans* to use, *viz.*, အကွဲပါသောကန္ထတံ၊ အဆစ်ပါသောကန္ထတံ၊ အဖူးအထစ်ပါသော ကန္ထတံ၊ ဆူးရှိသည့်ကန္ထတံ၊အခေါင်းရှိသည့် ကန္ထတံ၊ကြမ်းတမ်းသောကန္ထတံ၊ ဤခြောက်မျိုးကိုရဟန်းများမသုံးအပ်. When used by the royal family, these slips of bamboo or wood were termed နှောက်ပစ်တော်။

Note 27, p. 171

An apology of this sort is never offered to a person younger than one's self. In the event of an elder offending a younger person, he would say သည်းခံပါ, or သည်းညည်းခံပါ, please bear with me. In polite Burmese society, a Burman when describing anything connected with what he considers an inferior part of the body (the foot being considered as such), will always preface his description with ကာယကံ၊ဝစီကံ၊ ကန့်တော့ပါ၏။

Note 28, p. 172

ကြက်များဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ်ဖြစ်အံ့သော အကြောင်းကိုသိ၍၊ မိုးဃ်းမလင်း မိုးကပင်၊ စည်းကမ်းမရှိဘဲ၊ဓမ္မတာနှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်အိပ်တန်းကဆင်း၍အစာကိုရှာတတ်သည်. fowls, knowing that a period of famine is imminent, in an irregular and unnatural manner, leave their roosts before dawn and search for food. ခွေးများရောဂန္တရကပ်ဖြစ်အံ့သောအကြောင်းကို၊ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ထင်ရှားစွာပြသည်ဆိုသလဲ။ ၎င်းတို့ညည့်အချိန်မဲ့အူတတ်သောကြောင့်တည်း။

Note 29, p. 174

Pongyis are forbidden to cut down trees or pull up weeds, in order that they may avoid taking the life of insects, etc.

Note 30, p. 176

ကမ္ဘာမီးလောင်သောအခါ၊သားကောင်ကိုချနင်းရသည်, when the conflagration of the world takes place, one has to cast down one's son and trample on him; an adage which teaches that in time of great trouble and perplexity, one is compelled to look out for one's self.

Note 31, p. 179

The ကရဝိတ်, deemed the king of birds, is often erected at the summit

of flagstaffs, in the neighborhood of religious edifices. The Burmese say that it lives in the Himalayas, and that it has a most melodious note, မင်းသီချင်းဆိုသည်မှာ၊ကရဝိတ်သံလိုဘဲ။

Note 32, p. 183

"Kasino or Kasinam is the name of one of the divisions of the *Karmasthana* (ကမ္မဋ္ဌာန်း), and is a process by means of which mystic meditation may be induced. There are ten kinds, *viz.*, earth, water, fire, wind, blue, yellow, red, white, light, and the sky seen through a narrow aperture. The word Kasino is Sanskrit, and this rite is, I think, so named because in practising it the mind is wholly absorbed or engrossed in one predominant idea." *Childers.*

Note 33, p. 185

"The Burmese say that their next Buddha, Arimataya (အရိမေတ္တေယျ) will enter divine life while musing beneath its (the *gangaw*) hallowed shade." အရိမေတ္တေယျမြတ်စွာဘုရား ကံ့ကော်ပင်အရင်း၌ ပွင့်တော်မူ၍၊ လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ၊ သတ္တဝါအပေါင်းတို့ကို အကျွတ်တရားဟောတော်မူလိမ့်မည်, Arimetteya, the excellent Buddh, having been perfected (*lit.* blossomed) at the foot of the *gangaw* tree, will preach the law of deliverance to men, *nats*, *Brahmas*, and all rational beings.

Note 34, p. 186

ကျွန်ုပ်ပြောသောစကားမမှန်လျှင်၊ကာလရောဂါနှင့်ပါပါစေတော့, if the words I speak are not true, let me be carried off by cholera. This fearful imprecation is made use of when a Burman wishes to remove all doubt of his truthfulness.

Note 35, p. 189

ကပိလဝတ်ရှင်ဘုရင်သည်ကုဋ္ဌရောဂါစွဲကပ်သောကြောင့်၊ တောသို့ဝင်၍ကလော ပင်အမှီပြုလျက်၊ကလောသီးကလောရွက်ကိုစား၍ကုဋ္ဌရောဂါနှာပျောက်လျှင်၊၎င်းအ ပင်ကိုအစွဲပြု၍ကောလိယပြည်တည်ထောင်၏, the King of Kappilawut (the birthplace of Gautama) being attacked with leprosy retired into the forest, and taking refuge under a *kalaw* tree, he ate the fruit and leaves thereof; when the leprosy disappeared he founded a country which he named Kawliya from the *kalaw* tree.

Note 36, p. 189

This timber was so highly prized by the Burmese that under their government it was more valuable than teak. This species of *Acacia* was one of the woods used in constructing the royal throne.

Note 37, p. 195

အဇာတသတ်မင်းကြီးသည်၊အဘဖြစ်သောဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးကိုပြစ်မှားသောဗိတု

ဃာတကကံ ရှိလျက်နှင့်ပင်၊ မြတ်စွာဘုရားကိုသဒ္ဓါ ကြည်ညိုသောကုသလ ဝိပါက်ကြောင့်အဝီစိငရဲ၌မခံရ, notwithstanding there was the influence of the crime of parricide against King Azatathat, for the murder of his father King Peinmathara, yet as the result of merit for being well-disposed towards, and for reverencing, the most excellent Buddh in past stages of existence, he did not suffer in အဝီစိ (the lowest and most terrible of the hells).

Note 38, p 197

In some parts of Upper Burma, the women adorn themselves with flowers and sing when doing this (transplanting rice); and in former days, it is said they were accustomed to play rough practical jokes on any stray members of the male sex, who might chance to come near them while this work was going on.

Note 39, p 200

"A hundred years before the commencement of a Samvattakappa (သံဝဋ္ဋကပ်), a deva (ဒေဝါနတ်) traverses all the cakkavalas (စကြဝဠာ) that are to be destroyed, proclaiming with a loud voice. This shout of warning is called Kappakolahalam (ကပ္ပကောလာဟလ)." *Childers.*

Note 40, p. 200

ကျွန်ုပ်ထမင်းလည်ချောင်းထဲကဝမ်းထဲသို့မကျသေးဘူး၊ကော်ထုတ်လို့ရသေးသည်; the Burmese use this expression when upbraiding any one for ingratitude.

Note 41, p. 202

The Burmese are of opinion that mosquitoes lay eggs, and that their larvæ are nourished in the flower of the *kaing* grass.

Note 42, p. 219

Formerly (in Upper Burma) anchors were often made of the heartwood of the tamarind tree.

Note 43, p. 220

The Burmese have a superstition that if any one's conversation turns upon elephants or horses, in the vicinity of the ruby mines, it causes the rubies to disappear, မိုးကုပ်ပတ္တမြားကျောက်တွင်းရှိသည့်အရပ်တွင်၊ ဆင်စကားမြင်းစကားပြောမိလျှင်၊ကျောက်ငုပ်တတ်သည်။

Note 44. p. 228

Burmese women when teaching parrots to talk, often say to them, အွှဲ (*pron.* ဂဲ)၊ ကြက်တူရွေး၊ကြက်တူရွေး၊မမခေါ်အွှေတိုက်ကျော်၊မမခေါ်မကြားသား။ကြောက်ဘွယ်နေ့ဉ်၊ကရူ၊ကရူ။

Note 45, p. 232

"အကြင်ကမ္ဘာသည်ဘုရားသခင်မပွင့်သည်ဖြစ်အံ့၊ထိုပဒုံမာကြာပင်သည်အပွင့်မရှိသည်ဖြစ်၏။ အကြင်ကမ္ဘာသည်ဘုရားပွင့်သည်ဖြစ်အံ့၊ထိုကြာပင်သည်ဘုရားအရေအတွက်နှင့်အမျှပွင့်တတ်၏, in any cycle in which no Buddh is to appear, the lotus has no flower; but in a cycle in which a Buddh is to appear, the lotus bears flowers equal in number to the number of the Buddhs (who are to appear)." *Richardson.*

Note 46, p. 232

ဘုန်းကြီးပြန်မကျမှီ၊ခေါင်းရင်းကကြာသွတ်အိုးကိုရွှေစက္ကူတို့ဖြင့်မွန်းမံ၍လှပစွာထားသည်။ ၎င်းပြင်ဘုန်းကြီးသဂြိုဟ်ပြီးသည်ကာလ၊အရိုးများကို၎င်းအိုးတွင်ထည့်၍ကိုးကွယ်ကြပါသည်။

Note 47, p. 239

စာကလေး တကောင်ကို အတွင်းကြော အပြင်ကြော နှုတ်လျှင် ကုန်ရော့, if one draws out the inner and outer sinews of a little sparrow, it is all gone. This saying is used metaphorically, when speaking of the powerful oppressing the weak.

Note 48, p. 251

(ဥတ္တရကုရုကျွန်း), "Uturukuru, in shape like a square seat and eight thousand yuzanas in extent, on the north of mount Meru; (ပြုဗ္ဗဝိဒေဟကျွန်း), Pyoppawideha, in shape like a half moon, and seven thousand yuzanas in extent, on the east of mount Meru; (အပရဂေါယာနကျွန်း), Aparagawyan, in shape like a round mirror, and seven thousand yuzanas in extent, on the west of mount Meru; (ဇမ္ဗူဒိပကျွန်း), Zambudipa, three-sided or angular, and ten thousand yuzanas in extent, on the south of mount Meru; of these ten thousand yuzanas, four thousand are covered by the ocean, three thousand by the forest of Himala, and three thousand are inhabited by men." M.B.

Note 49, p. 258

In the time of King Bodaw no one was allowed to address (or talk of) a *rahan* as *pongyi* (ဘုန်းကြီး), as that monarch disputed their right to the title, and held that no one was ဘုန်းကြီး except his royal self; hence the origin of ခင်းကြီး။

Note 50, p. 266

မြန်မာရှင်ဘုရင်သည်ရာဇာပလ္လင်၌ထိုင်၍၊မိဘုရားကြီး လက်ကိုတွဲသဖြင့်အမတ်အပေါင်းခြံရံလျက်၊ ပုဏ္ဏားရှစ်ယောက်တို့သည်ခရုသင်းတွင်ရေနှင့် သပြေမြေဇာခုနစ်ညွန့်စီထည့်လျက်၊ အောင်ဇေရတုဇေရ တုအောင်အပ်သော မင်္ဂလာသည်အောင်မြင်သည်ဖြစ်စေသတည်းဟုဆိုပြီးလျှင်၊ဘိသိက်သွန်းကုန်၏, the King of Burma being seated on the throne, holding the hand of the chief queen, and surrounded

by all the ministers, the eight Brahmins having put seven twigs of the *Eugenia* tree, and seven blades of the *myeza* grass into a (Brahminical) shell with water, perform the ceremony of anointing, pronouncing the words, Let the blessing of victory be to him who is worthy to vanquish.

Note 51, p. 277

After the ခေါ has been deposited, the children generally sing in chorus, the following, ခေါခွက်ထဲ အမည်းဒူးရှိုးပန်းပုဆိုး နှင့်ကျွမ်းထိုးလို့နေ ခွေးမဒိန်တာသကျွဲဘက်ကသိုင်းကွက်ကျွနင်း။

Note 52, p. 279

A Burman is apt to be annoyed if called ကုန်းခေါင်ရေဝေးသား, or ကုန်းခေါင်ရေဝေးသောကြည်းတောသား, as with this class, living far from water (river, etc.), implies a total lack of '*nous*,' etc. The English equivalent seems to be, lout, clodhopper, bumpkin, clown and other similarly significant epithets.

Note 53, p. 285

"The most striking peculiarity of the Chyin tribe is the practice of tattooing the faces of their women when young. They can afford no satisfactory reason for this custom. Among the many tribes which inhabit Burma and the bordering regions, it is the Chyins who most resemble the Burmans in language and physical features; a Chyin dressed in the garb of a Burman cannot be distinguished from the latter. The Burmans call the Arakanese their elder, the Chyins their younger, brother." *Forchhammer*.

Note 54, p. 301

The Burmese say that the *tina* lion eats grass, and resembles a speckled cow in appearance; that the *kala* lion eats ဟင်း (*i.e.*, is carnivorous) and resembles a black cow; that the *pandu* lion is the color of a sere and yellow leaf, and is also carnivorous; and that the *kethara* or *ketharaza* (the king of the wild beasts) also eats flesh; that its mouth and the tip of its tail are red, and from the head proceed three tawny lines down the back; and that the mane, and bristles which cover the body like a Chinese carpet, are worth a *lakh* of rupees.

Note 55, p. 324

ငရဲကြီးရှစ်ထပ်၏ တည်တန် ဟူသည်ကား၊ သိညှိုးငရဲကား၊ အထက်တည်း။ ထို အောက်ကာလသုတ်ငရဲ၊ ထိုအောက်သင်္ဃာတငရဲ၊ ထိုအောက်ရောရုဝငရဲ၊ ထိုအောက် မဟာရောရုဝငရဲ၊ ထိုအောက်တာပနငရဲ၊ ထိုအောက်မဟာတာပနငရဲ၊ထိုအောက်အ

ဆိုးကားအဋ္ဌမငရဲတည်း, regarding the situation of the eight-storied hells, the *theinzo* is the uppermost; below that is *kalathot*, below that *thingata*, below that *rawruwa*, below that *maharawruwa*, below that *tapanna*, below that *mahatapanna*; concerning the lowest, it is *awizi*. "They are each ten thousand *yojanas* in length, breadth and height. The walls are nine *yojanas* in thickness, and of so dazzling a brightness that they burst the eyes of those who look at them, even from the distance of one hundred *yojanas*. Each hell is so enclosed that there is no possibility of escape from it. There are in all one hundred and thirty-six *narakas*, and the whole are situated in the interior of the earth." *Spence Hardy*.

Note 56, p. 366

စွန့်ခြင်းကြီးငါးပါးဟူသည်ကားအဘယ်နည်း, concerning the five great deeds of renunciation, what are they? ပုတ္တပရိစာဂ, သားသမီးတို့ကို စွန့်ခြင်း: ဓနပရိစာဂ, ဥစ္စာကိုစွန့်ခြင်း; ဇီဝိတပရိစာဂ, အသက်ကို စွန့်ခြင်း; ဘရိယာပရိစာဂ, မယားကိုစွန့်ခြင်း; အတ္တပရိစာဂ, မိမိကိုယ်ကိုစွန့်ခြင်း, surrendering one's children; surrendering one's property; surrendering one's life; surrendering one's wife; surrendering one's own self.

သစ္စာဓမ္မဝီရိယနှင့်စာဂဟူသည့်ရန်သူအောင်မှုအကြောင်းလေးခု, truth, principle, industry and the giving of alms; these four things are the causes of victory over one's enemies (လောဘ၊ဒေါသ၊မောဟ၊မာန).

Note 57, p. 382

Some of the most famous Burmese pagodas are, ရန်ကုန်မြို့၊ရွှေတိဂုံစေတီ; ရန်ကုန်မြို့၊ဆူးလေစေတီ; ပန်းတောင်းမြို့၊တောင်တော်ဦးစေတီ; ရွှေတောင်မြို့၊ရွှေနတ်တောင်စေတီ; တောင်ငူမြို့၊ရွှေဆံတော်စေတီ; ပဲခူးမြို့၊ရွှေဆံတော်စေတီ; သံလျှင်(*pron.* တညင်) မြို့၊ ရှင်ပင်ကြိုက်ခေါက်စေတီ; ပုသိမ်မြို့၊ရွှေမုဋ္ဌောစေတီ; ရခိုင်ရိုးမတောင်၊ ရွှေသိဒ္ဓတ်စေတီ; မော်လမြိုင်မြို့၊ကြိုက်ရှမ်းလမ်းစေတီ; မင်းဘူးမြို့နယ်၊မကုလတောင်စက်တော်ရာစေတီ; စစ်ကိုင်းမြို့၊ ကောင်းမှုတော်စေတီ; အမရပူရမြို့၊ ရွှေကြက်ယက်စေတီ; မန္တလေးမြို့၊ မြတ်စောညီနောင်စေတီ။

Note 58, p. 407

In a party of adults, if any one sneezes when at a meal, one of those present says to him, ဘယ်ကိုသွားမည်လဲ, to which the one who sneezes replies, ထမင်းစားမည်လို့။

Note 59, p. 407

When *pongyis* go on a journey, they are accustomed to take limpid oil with them, to apply to their feet, to prevent blistering.

Note 60, p. 413

The Burmese use the following expressions, ကွမ်းတယာညက်, ဆေးတ

ဖိုး (or တလုံး) ကျွမ်း, which signify the time required to bring to consistence a quid of betel, or for a pipe of tobacco to be consumed by smoking, *i.e.*, from about ten minutes to a quarter of an hour.

Note 61, p. 414

When crime was rampant throughout the country, a sort of compromise was made with criminals. The *She Thin Adwin Wun* was deputed by the King to visit different disturbed parts of the country, and to tattoo those who had given trouble. The name of the bad character was tattooed on his lower left arm, *e.g.*, ငတိုးမဆိုးနှင့်၊သတိထား. After this was done, the person so tattooed was set at liberty, ဆေးတော်ထိုးမှတ်လျက်ထင်ရှားရှိပါသည်. If convicted of committing any serious crime after being tattooed, the penalty was death.

Note 62, p. 425

"The shape of Zambudipa is said to resemble a cart wheel; ဇမ္ဗူဒိပကျွန်းသူတို့၏အသက်အပိုင်းအခြားသည်အမြဲမရှိ၊ရံခါတဆယ်နှစ် ရံခါ အသင်္ချေ နေသတည်း။ထိုကြောင့်အပိုင်းအခြားရေတွက်ခြင်းမရှိ, there is no perpetual limit to the lives of the inhabitants of the Zambudipa Island; sometimes they live ten years, sometimes an athinche, therefore there is no fixed limit or computation."

Note 63, p. 425

"In the same (Himalaya forest) there is a *damba* tree one hundred *yojanas* high, which has four branches, and the whole space that the tree covers is three hundred *yojanas* in circumference. From the trunk and the four branches large rivers continually flow. During the whole of the *kalpa* in which the world is renovated, it bears an immortal fruit resembling gold. This fruit falls into the rivers, and from its seeds are produced grains of gold that are carried to the sea. The gold is of immense value as there is no other equal to it in the world; from this *damba* or *jambu* tree, Dambadiwa, or Jambudwipa derives its name." M.B.

Note 64, p. 425

The Burmese append the nickname ဇရက်, to the names of talkative people, as ငဘိုးဇရက်,တော်ပြောဇရက်; သင်တို့အိမ်မှာ လူများစကားပြောသည်မှာ၊ကျွက်ကျွက်ဆူလို့၊လက်ပံပင်ဇရက်ကျသလိုဘဲ, in your house, the people in talking, made such a noise, it was like minas settling on a cotton tree.

Note 65, p. 428

When a man of thievish propensities is himself robbed, the Burmese say ဓာဒိဗ္ဗိုလ်သီးပိုးထိုးသည်, in allusion to the common belief,

that owing to the strong odor of the nutmeg, it is never attacked by insects. It is somewhat similar to the expression မြွေမွေးပိုးထိသည်။

Note 66, p. 429

ဇီယာ is used by the Burmese in curries, the seeds being pounded and sprinkled on freshly-killed fish, game, etc. to diminish rankness of odor.

Note 67, p. 429

The nest is formed by a bird, known as Peale's swiftlet. The birds build on islands in the Mergui Archipelago, in the Gulf of Siam, in the Malay Archipelago, and in Tongking. The collecting of these nests is effected three times a year. The collection is made when the birds have just finished building, and before any eggs are laid, for if this has happened the birds are said not to build again.

Note 68, p. 431

"Meditation, contemplation, religious meditation or abstraction of the mind, mystic or abstract meditation, ecstasy, trance; ဈာန် is a religious exercise productive of the highest spiritual advantage, leading after death to rebirth in one of the Brahma heavens, and forming the principal means of entrance into the four paths (မဂ်လေးတန်); the four Jhanas are four stages of mystic meditation, whereby the believer's mind is purged from all earthly emotions, and detached, as it were, from the body, which remains in a profound trance. The priest desirous of practising Jhana retires to some secluded spot, seats himself cross-legged, and shutting out the world, concentrates his mind upon a single thought. Gradually his soul becomes filled with a supernatural ecstasy and serenity, while his mind still reasons upon and investigates the subject chosen for contemplation. This is the first Jhana (ပဌမဈာန်); still fixing his thoughts upon the same subject, he then frees his mind from reasoning and investigation, while the ecstasy and serenity remain, and this is the second Jhana (ဒုတိယဈာန်); next, his thoughts still fixed as before, he divests himself of ecstasy, and attains the third Jhana, which is a state of tranquil serenity. Lastly, he passes to the fourth Jhana, in which the mind, exalted and purified, is indifferent to all emotions, alike of pleasure and of pain. Each of the first three Jhanas (ဈာန်) is subdivided into three, the inferior, the medial, and the perfect contemplation. Those who have exercised Jhana are reborn after death in one of the first eleven Rupabrahma heavens (ရူပဗြဟ္မာဘုံ), the particular heaven being determined by the degree of Jhana attained;

those who have only reached the initial contemplation of the first Jhana are reborn in the Brahmaparisajja heaven (ဗြဟ္မာပါရိသဇ္ဇာဘုံ), while the medial contemplation of the same Jhana secures admission to the Brahmapurohita heaven (ဗြဟ္မာပုရောဟိတဘုံ), while the perfect contemplation is an introduction to the Mahabrahma heaven. Thus the three lowest Rupabrahmalokas (ရူပဗြဟ္မာ့လောက) are peopled by those who have attained the first Jhana, the next three are peopled by those who have attained the second Jhana, the next three are peopled by those who have attained the third Jhana, and the tenth and eleventh by those who have attained the fourth Jhana; the remaining five Rupabrahmalokas are peopled by those who have entered the third path, Anagamimagga (အနာဂါမိမဂ်)." *Childers.*

Note 69, p. 444

Burmese mothers are always anxious to prevent young children from being subjected to such odors. The Burmese also suppose them to have a deleterious effect upon parrots.

Note 70, p. 448

"There is a complaint found in this country only, to which all people are subject at a certain age; it is called တက်သည်, a word signifying to mount, and takes its name from its commencing in the feet (ပါဒရက်ရောဂါ), and ascending up through all the members of the body. It presents the appearance of a stupor or numbness, by which the patient is at last deprived of all feeling and even of speech. The Burmese attribute it to the wind, but its true cause seems to be congealing and torpor of the humors, particularly of the nervous fluid, from the want of exercise, as also from the intemperate use of viscous and acid meats. Its only cure seems to be a violent friction of all parts of the body, with the hands, to excite circulation." *Forbes.*

Note 71, p. 456

They also jocosely say that when this bird utters its note, a dacoity is likely to take place, and as a preventive, one should say ဖွဟဲ့ရလို့. Another superstition is that if one hears this bird's note when about to start on a journey, it betokens that the journey will be protracted.

Note 72, p. 480

"In the centre of the earth is the mountain called Maha Meru (မြင်းမိုရ်), which from its base to its summit is one hundred and sixty-eight thousand *yojanas* in height; on its top is the *devaloka* called Tawutisa, of which Sekra (သိကြား) is the regent or chief." M.B.

Note 73, p. 483

ဒွိုဒွို, ***int.*** used in calling dogs; ကရုကရု, in calling puppies; ဒိဒိ, or ဓိန်ဓိန်, in calling cats; ယောဟဲ့, in calling ponies; ယော့ယော့, in calling bullocks, ဟော့ဟော့, in calling goats.

Note 74, p. 491

"Suddenly about sunset, on a preconcerted signal, the ears of a stranger would be greeted with a most bewildering and deafening din, caused by every one, man, woman, and child, in every house, beating the house walls, the floors, tin pans, anything to make a horrible noise, which certainly it would take a deaf spirit to withstand." *Forbes.*

Note 75, p. 492

"The priest who keeps this ordinance (အရညဝါသီ) cannot reside near a village, but must remain in the forest. If there be no boundary he must reckon from the place where the women of the last house are accustomed to throw the water, when they have washed their vessels." M.B.

Note 76, p. 494

The Burmese believe that the bite of the black တောက်တဲ့ is fatal, unless cured by smearing the tongue with petroleum, or with a powder made of the *corypha* palm (ပေသီး). Burmese children when hearing the တောက်တဲ့ crow, often jocularly interrogate it by saying, အပျိုလား။ အအိုလား. The interrogation which is followed by the last crow settles the important question.

Note 77, p. 517

Bad characters in some localities are said to wear the leaves of the ထမင်းဆုပ် when about to engage in any dangerous enterprise.

Note 78, p. 519

Stones for making grindstones are found in a creek a little west of Katha, Upper Burma.

Note 79, p. 540

In a *damin* trap the side posts are called ကနင်တိုင်, the post planted in the ground and secured by a rattan, ကနက်တိုင်, the rattan itself, ကျောက်ကြိုး; the upper transverse bamboo is called ကလန့်, the lower one အောက်ကလန့်; the rattan fastenings in the upper parts and sides are called ပခုံးကြိုး, မုတ်ဆိတ်ကြိုး, and ပါးကြိုး, and the lowest fastening securing the အောက်ကလန့် is called မေးကြိုး. The funnel-shaped part of the trap is termed ကွန်တောင်, and the two-pronged driving implement, အဆော်. The bamboo used for fixing the positions of the ကနက်တိုင်,

ထိုးဝါး, and the large bamboo float, ဖောင်ဝါး. *Damin* traps are made of ခရင်, and တင်း, bamboos.

Note 80, p. 547

"The devas or angels are superhuman beings of various classes or orders. But there are also devas who are tutelar deities to certain towns or families; some are tree nymphs, some reside in rocks, or are the genii of a particular locality; others make their home in the air or the clouds. The functions of the devas are of varied character, and in some instances inconsistent with the powers attributed to the three gems (ရတနာသုံးပါး). They endeavor to prevent the acquirement of merit by those whom they fear will supplant them in the possession of the various pleasures and dignities they respectively enjoy. They take cognizance of the actions of men, as we learn from the legend of the guardian deities. They sympathize with those who act aright (except in the case of evil devas who do the opposite), as in the case of nobleman Wisakha, and punish those by whom they themselves are injured, or those who insult and persecute the faithful." M.B.

It was in the presence of a *deva* that Gautama the Buddh delivered the thirty-eight beatitudes.

Note 81, p. 548

"Dewadatta made five requests of Gaudama Buddha, which were all refused. After this he rebelled against the authority of Gaudama, and as a punishment was swallowed up in the Awichi (အဝိစိ) or nethermost hell. In a future birth however, for repeating a stanza in praise of Buddha (by which he received the assistance of the three gems (ရတနာသုံးပါး), he will become the Pase Buddha (ပစ္စေကဗုဒ္ဓ) Sattissara (အဋ္ဌိဿရ). The five requests were, (1) that priests should be forbidden to live in wiharas (ဝိဟာရကျောင်း); (2) that priests should only eat such food as they received in the alms-bowl (သပိတ်); (3) that priests should be forbidden to make robes of anything besides what was taken from the cemetery (သုသာန်); (4) that priests should be compelled to live at the root of a tree, never suffering them to enter a house covered with straw, or protected by a roof; (5) that priests should be forbidden to eat flesh of any kind."

Note 82, p. 553

"Before attaining to the state of a Buddh, Gaudama passed through five hundred and fifty different phases of existence, the history of which is contained in the jaticas, and as Dr. Forchhammer

has pointed out, the relics of Gaudama are not necessarily those of his last human existence, but may be remnants of the many stages of animal life he had previously passed through. Thus the many bovine tooth-relics ascribed to him, are accounted for by his having been four times born as a bull. The same applies to many other relics both in India and Burma; later generations forgetting the original nature of the sacred remnants, and the tradition connected with them, pronounced them to be relics of the body of Buddha in which he lived out his last existence.'' *Mr. Ortel's Note on a Tour in Burma* (1893).

Note 83, p. 554

"There is, however, one division (of rules) called the Telesdhutanga (from *teles*, thirteen, *dhuta*, destroyed, and *anga*, ordinance), by which the cleaving to existence is destroyed, too important to be omitted. These ordinances enjoin the following observances on the part of the priest by whom they are kept; (1) to reject all garments but those of the meanest description (ပံသုကူဓုတင်); (2) to possess only three garments (တိစီဝရိတ်ဓုတင်); (3) to eat no food but that which has been received under certain restrictions (ပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်); (4) to call at all houses alike when carrying the almsbowl (သပဒါနစာရိဓုတင်); (5) to remain on one seat when eating, until the meal is finished (ဧကာသနိပ်ဓုတင်); (6) to eat only from one vessel (ပတ္တပိုင်ဓုတင်); (7) to cease eating when certain things occur (ခလုပစ္ဆာဓုတင်); (8) to reside in the forest (အရညကင်ဓုတင်); (9) to reside at the foot of a tree (ရုက္ခမူဓုတင်); (10) to reside in an open space (အဗ္ဘောကာသိကဓုတင်); (11) to reside in a cemetery (သုသာန်ဓုတင်); (12) to take any seat that may be provided (ယထာသန္တိဓုတင်); (13) to refrain from lying down under any circumstances whatever (နိသဇ်ဓုတင်). The entire number may be kept by priests, eight by priestesses, twelve by novices, and two by the lay devotees called *upasakas* (ဥပါသကာ), whether male or female." E.M.

Note 84, p. 558

"The dewas (*i.e.*, *nats*) of Buddhism do not inhabit the dewalokas *exclusively*; there are also dewas of trees (ရုက္ခစိုး), rocks and elements. They resemble the saints of the Romanists, or the kindred dii minores of a more ancient faith, as they are beings who were once men, but are now reaping the reward of their prowess or virtue." M.B. "The modern Burmans acknowledge the existence of certain

beings, which, for want of a certain term, we will call, 'almost spiritual beings.' They apply to them the name '*nats*.' Now, according to Burmese notions, there are two distinct bodies or systems of these creatures. The one is a regularly constituted company, if I may say so, of which Thagya Ming is the chief. Most undoubtedly the body of *nats* was unknown to the Burmans until they became Buddhists; those are real dewa or dewata. But the sets of *nats* are the creatures of an indigenous system existing among all the wild tribes bordering Burma. The acknowledgment of those beings constitutes their only worship. On these grounds I consider that the Burmese acknowledged and worshipped such beings before they were converted to Buddhism. The people who believe in *nats* seldom use that word, but some honorific phrase. Some fishermen I knew, quarrelled about their shares in a pool of water. In the case they constantly referred to the share of the 'Ashingyi,' who was no other than the presiding *nat* of the said pool." *Sir Arthur Phayre.*

Note 85, p. 559

"There are in all six dewa-lokas, (1) Chaturmaharajika (စတုမဟာရာဇိက), in which one day is equal to 50 of the years of men, 30 of these days make a month, and twelve of these months a year; and as the dewas live 500 of these years, their age is equal to 9,000,000 of the years of men; (2) Tawutisa (တာဝတိံသာ), the dewa-loka of Sekra (သိကြား), or Indra (ဣန္ဒ), on the summit of Mount Meru, in which one day is equal to 100 of the years of men; and as they live 1000 of these years their age is equal to 36,000,000 of the years of men; (3) Yama (ယာမာ), in which one day is equal to 200 years, and as they live 2,000 of these years, their age is equal to 144,000,000 of the years of men; (4) Tusita (တုသိတာ), in which one day is equal to 400 years, and as they live 4,000 of these years, their age is equal to 576,000,000 of the years of men; (5) Nimmanarati (နိမ္မာနရတိ), in which one day is equal to 800 years, and as they live 8,000 of these years, their age is equal to 2,304,000,000 of the years of men; (6) Para-nirmita Wasawartti (ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ), in which one day is equal to 1,600 years; their age is 9,216,000,000 of the years of men." M.B.

Note 86, p. 572

"In the Chulla Suttasoma and other similar births, he (Gautama) abandoned vast treasures of gold and silver and numberless slaves,

cattle, buffaloes and other sources of wealth, and thus fulfilled the naiskrama-paramita (နိက္ခမပါရမီ) with retirement from the world." M.B.

Note 87, p. 574

"Whilst living in the midst of the full enjoyment of every kind of pleasure, Sidhartta one day commanded his principal charioteer to prepare his festive chariot, and in obedience to his commands, four lily-white horses were yoked; the prince leaped into the chariot and proceeded towards a garden at a little distance from the palace, attended by a great retinue. On his way, he saw a decrepit old man with broken teeth, gray locks, and a form bending towards the ground, his trembling steps supported by a staff, as he slowly proceeded along the road. The prince enquired what strange figure it was that he saw, and he was informed that it was an old man. He then asked if he was born so, and the charioteer answered that he was not, as he was once young like themselves. 'Are there,' said the prince, 'many such beings in the world?' 'Your Highness,' said the charioteer, 'there are many.' The prince again enquired 'Shall I become thus old and decrepit?' and he was told that it was a state at which all beings must arrive. Four months after this event, as Sidhartta was one day passing along the same path, he saw a dewa under the appearance of a leper, full of sores, with a body like a water-vessel, and legs like the pestle for pounding rice, and when he learnt from the charioteer what it was he saw, he became agitated, and returned at once to the palace. After the elapse of another period of four months, the prince, on his way to the garden, saw a dead body green with putridity, with worms creeping out of the nine apertures, when a similar conversation took place with the charioteer, followed by the same consequence. At the end of the next four months, the day of the full moon, in the month Æsala, Sidhartta saw in the same road a recluse, clad in a becoming manner, not looking further before him than the distance of a yoke, and presenting an appearance that indicated much inward tranquillity. When informed by the charioteer whom it was that he saw, he learnt with much satisfaction that by this means successive existence might be overcome, and ordered him to drive on towards the garden." M.B.

Note 88, p. 575

A *niba* tree will yield about one viss of roots, sufficient to dye

one tenth viss of cotton; the root was dried, pounded to a powder and then steeped in hot water. Cotton thus dyed is now almost entirely superseded by imported, ready-dyed yarn.

Note 89, p. 579

"The disc of the sun is fifty yojanas in diameter, and one hundred and fifty in circumference; within, it is composed of coral, and its surface is of gold, so that both its surface and inner material are extremely hot." M.B.

Note 90, p. 609

"The Pase Buddhas are sages of wondrous power, who never appear at the same time as a supreme Buddha; yet in the kalpa in which there is no supreme Buddha, there is no Pase Buddha. They attain to their high state of privilege by their own unaided powers. Their knowledge is limited, but they never fall into any error that would involve the transgression of the precepts. In the five gradations of beings enumerated by Nagasena (နာဂသေန), the Pase Buddhas are placed *between* the Rahat (ရဟန္တာ) and the supreme Buddha. Their relative dignity may be learnt from the announcement that when alms are given to them, it produces greater merit by a hundred times, than when given to the Rahats (ရဟန္တာ), and that when given to the supreme Buddhas, it produces greater merit by sixteen times sixteen. than when given to them (Pase Buddhas). The supreme Buddhas reveal the paths leading to nirwana to all beings; but the Pase Buddhas can only obtain nirwana for *themselves*. They *cannot release any other being* from the miseries of successive existence." M.B.

Note 91, p. 610

"There was in Sewet a merchant called Migara, who had a son, Purnna-wardhana, a young man of excellent appearance. One day his parents said to him that he had arrived at a proper age to marry; but he said that he would never marry unless he could meet with a female possessed of the 'five beauties' (pancha kalyana, ပဉ္စကလျာဏ). His parents asked him what they were, and he said, (1) Kesakalyana (ကေသာကလျာဏ, ဆံပင်ကောင်းခြင်း), hair that when spread out will be splendid as the feathers of the peacock's tail; (2) Mansakalyana (မံသကလျာဏ, အသားကောင်းခြင်း), lips that, whether betel has been eaten or not, will always be red as the Kem fruit; (3) Ashtikalyana (အဋ္ဌိကလျာဏ, အရိုးကောင်းခြင်း), teeth white, uniform, near each other, and of the same height; (4) Chawikalyana (ဆဝိကလျာဏ, အရေထူအရေပါး

ဆိကောင်းခြင်း), the body of a uniform colour, without a single spot; (5) Wayakalyana (ဝယကလျာဏ,အရွယ်ကောင်းခြင်း), though she should have twenty children, never to appear old; and though she should live to be a hundred years old, not to have a single gray hair." M.B.

Note 92, p. 612

When birth is ruled by karma (ကမ္မ, ကံ), and there is the possession of much merit, it causes the being to be born as a kshastriya-mahasala, brahmana-mahasala, or grahapati-mahasala, or as a dewa in one of the dewa-lokas, sometimes by the oviparous (andaja (အဏ္ဍဇာ) birth, as Kuntraputra; at other times by the viviparous (jalabuja) (ဇလာဗုဇာ) birth, as men in general; or from the petal of a lotus, as Pokkharasatiya; also the sedaja (သံသေဒဇာ) birth, as when insects are produced from perspiration or putridity; or by the apparitional opapatika (ဥပပါတ်) birth (in which existence is received in an instant in its full maturity), as Ambapali." M.B.

Note 93, p. 613

The following list includes the greater part of the books of Buddhist literature, သဒ္ဒါရှစ်စောင်, သင်္ဂြိုဟ်, မာတိကာ, ဓာတုကထာ, ယမိုက်ဆယ်ကျမ်း, ပဋ္ဌာန်း, ဆန်း, အလင်္ကာ, အဘိဓာန်။

Note 94, p. 617

The Burmese believe that the possession of a stake which has been driven into ground about to be built upon, wards off danger from the possessor; when such ground has been consecrated there is a strenuous effort made to secure these stakes. If one is suspended from the roof of a dwelling house, they believe that it will keep away bugs. They are also supposed to avert dangers, such as fire, etc. Burmese doctors use the scrapings of (or powders made from) these stakes to mix with their medicines, as a preventive against evil spirits.

Note 95, p. 627

"The practice of confession has been established among the Talapoins, and is up to this day observed, though very imperfectly, by every fervent, religious person. Some zealous patzins will resort to the practice once and sometimes twice a day. Here is what is prescribed on this subject in the Wini (ဝိနည်း) or book of scriptures, containing all that relates to the pongyis, the Patimauk being but a compendium of it; when a Rahan has been guilty of a violation of his rule, he ought immediately to go to his superior, and, kneeling

before him, confess his sin to him. Sometimes he will do this in the thein, the place where the brothers assemble occasionally to speak on religious subjects, or listen to the reading of the Patimauk in the presence of the assembly. He must confess all his sins, such as they are, without attempting to conceal those of a more revolting nature, or lessening aggravating circumstances; a penance is then imposed, consisting of certain pious formulas to be repeated a certain number of times during the night; a promise must be made by the penitent to refrain in future from such trespass. This extraordinary practice is observed now, one would say, *proforma*. The penitent approaches his superior, kneels down before him, and having his hands raised to his forehead says, 'Venerable superior, I do *accuse* (sic.) here all the sins that I may be guilty of, and beg pardon for the same.' The superior remains satisfied with telling him, 'Well, take care lest you break the regulations of your profession, and henceforward endeavour to observe them with fidelity.' He dismisses him without inflicting penance on him." *Bigandet.*

Note 96, p. 636

This bird is caught with a small net by children, who, when doing so, generally call out, မဒီလုံးခြေတော်ရှည်၊လင်းမြွေလာထွေး၊လျှောလျှော လျှောလျှော။

Note 97, p. 640

The following is a true copy of a proclamation issued by two rebel princes, shortly after the British annexation of Upper Burma: အရှင်နှစ်ပါးအမိန့်တော်၊ ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူလှသော၊ ရေမြေအသျှင်၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းသခင်၊ ဆင်ဖြူများရှင်၊ လက်နက်စကြာသခင်၊ ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်၊ ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး၊ ဘုရားသားတော်၊ မဏ္ဍလာမြို့စားမင်းသား၊ သားတော်ထိပ်တင်စောရန်နိုင်မင်း၊ ညီတော်ထိပ်တင်စောရန်တိုင်မင်းအရှင်နှစ်ပါး၊ အမိန့်တော်ရှိသည်။ သိမ်ကုန်းသူကြီး၊ငစံမင်း၊ဘော် ရွာသူကြီးငကပ်၊တောင်ပလူးသူကြီးငကျော်၊ ဦးတည်ကုန်းသူကြီးငကံတို့၊ မိန္တာကုလားမျိုးခြား၊ တရားမသိ ဒိဋ္ဌိတို့သည်၊ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီး၊ မြို့ကျေးရွာများကို၊သိမ်းယူဖျက်ဖြား၊ပြည်သူဆင်းရဲ သား၊မတာဆွေတော်မျိုးတော်၊သာသနာတော်များကိုညှင်းပန်းနှိပ်စက်၊ သြိုးနွမ်းမချမ်းသာရှိကြရသောကြောင့်၊ပြည်သူဆင်းရဲသား၊မဟာဆွေတော်မျိုးတော်၊ သာသနာတော်များသြိုးနွမ်းမရှိစေရ။ စည်ပင်ပြန့်ပွားအရှည်ကောင်းမွန်နေထိုင်နိုင်စေအောင်၊အလွန်ချမ်းသာစေချင်သည်။မနေသရင်းရည်သနဲ့တော်မူ၍၊ မဆုတ်မနစ်၊ အားသစ်စိတ်စိုက်၊ လူလက်နက်ဘွဲ့စည်းရာ၊ အခဝ (အင်းဝ) မြို့နယ်၊ အုပြည်ရန်အောင်နယ်၊ တချပ်မြို့နယ်၊ ကိုးခရိုင်နယ်မြေများက၊ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ သာသနာတော်ကို ကြည်ညိုကိုးကွယ်ရင်းရှိကြသည့်အတိုင်း၊ စိတ်ပါကိုယ်ပါကော်၊ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ၊ဗိုလ်ပေါင်း၂၀၀ကျော်၊သစ္စာတော်မြတ်ခံသောတ်လိုက်

ပါထမ်း ရှက်၊ လှူလက်နက် ၁၀၀၀၀ကျော်ရရှိသည်နှင့်၊ ကောင်းမြတ်သောမင်္ဂလာအခါ၊ နေ့ရက်များကို၊ မန္တလေးရွှေမြို့တော်ရောက်ချိတက်တော်မူမည်။အသီးအသီး ဗိုလ်အရာရှိတို့ကိုဌာနစေပုံ၊ခွဲဝေပေးအပ်၊ယမ်းထားရှိနေသည့်အတွင်း၊ ဘေရှိမိုးသံတော်ဦးတင်ချက်အရ၊အထက်ခန့်အပ်၊သူကောင်းပြုတော်မူသည့် ရာထူးထက်မောင်မင်းတို့ကို၊ အထူးသူကောင်းပြုတော်မူမည်ဖြစ်၍၊ ဘွဲ့စည်းရရှိသည်။လှူလက်နက်များနှင့်တပ်မတော်ရှိရာ၊ ရွှေစက်အောက်၊ အလျှင်အမြန်လာရောက်ကြစေ။

Note 98, p. 645

ပေတပင်ရှင်တပါး; this expression signifies that a person who plants a palmyra palm, has as much merit (on account of the use made of its fronds) as one who prepares a novice to enter the priesthood. ပေတသီးကြိုးတသား; the Burmese say that when the palmyra palm once bears fruit, it dies, and when a female crow has progeny, it separates from its mate.

Note 99, p. 645

ဤခုနှစ်ပါးသောဓါတ်တော်တို့ကား၊ပေမထက်တင်၍တူနှင့်ပင်ထုသော်လည်း၊မကွဲရကား၊အဘိန္နဓါတ်တော်မည်၏, regarding the seven relics (of Buddha), though they should be placed on an anvil and hammered, they would not be cloven asunder; hence they are termed indestructible.

Note 100, p. 658

In Upper Burma women who are *enceinte* are not supposed to gather vegetables of any kind, as it is believed that their doing so attracts the ပွးကောင် to the plants.

Note 101, p. 670

"The pretas (ပြိတ္တာ) inhabit the Lokantarika naraka (လောကန္တရိက်နရက); in appearance they are extremely attenuated, like a dry leaf. There are some pretas that haunt the places near which they had formerly lived as men; they are also found in the suburbs of cities, and in places where four ways meet (လမ်းလေးဆိုင်). * * * The inhabitants of the Lokantarika naraka are pretas. Their bodies are twelve miles long, and they have very large nails. On the top of the head there is a mouth about the size of a needle's eye. In the world there is a preta birth called Nijhamatanha. The bodies of these pretas always burn. They continually wander about, never remaining in any one place a longer period than the snapping of a finger. They live thus an entire kalpa; they never receive food or water, and weep without intermission. All beings, except the Bodhisats, receive this birth at some period or other of their existence." M.B.

Note 102, p. 686

ဖလိကုံ, a village four miles north-west of Ye-U, U.B., famous as the birth place of နန်းမတော်မယ်နု, the notorious consort of Bagyidawpaya. From this village therefore, the fall of the Burmese Empire may be said to have originated. King Thibaw's chief Queen was a grand-daughter of နန်းမတော်မယ်နု။

Note 103, p. 705

In describing an absent-minded person the Burmese say ဖွတ်မေ့လိပ်မေ့နတတ်သည့်လူ; ဖွတ်လျှောလိပ်လျှော, in the way of a water lizard or turtle falling precipitately into the water; applied to persons doing anything in a headlong, heedless manner.

Note 104, omitted.

Note 105, p. 711

"In the present grand period of time (မဟာကပ်) four Buddhs have already appeared (ပွင့်), namely, Kakusanda (ကကုသန်), Konagamana (ဂေါဏာဂုံ), Kasyapa (ကဿပ), and Gaudama (ဂေါတမ); the fifth, Arimataya (အရိမေတ္တေယျ)(Maitre) is yet to come; the Buddhas appear after intervals regularly recurring, in a series that knows neither beginning nor end. It is supposed by the Singhalese that all traces of the Buddhas previous to Gaudama have been lost." M.B.

Note 106, p. 712

"It is perhaps as well to mention here an epoch which has been at all times famous in the history of Buddhism in Burma. I allude to the voyage which a religious Brahmin of Thaton, named Buddhaghosa, made to Ceylon in the year of religion 943, or 400 A.D. The object of this voyage was to procure a copy of the scriptures. He succeeded in his undertaking. * * It is to Buddhaghosa that the people living on the shores of the gulf of Martaban owe the possession of the Buddhist scriptures. From Thaton the collection made by Buddhaghosa was transferred to Pagan 650 years after it had been imported from Ceylon." "The celebrated jurist Buddhaghosa lived at the close of the 15th century A.D. His career was similar to that of his still more renowned namesake Buddhaghosa, the commentator, who lived in the 4th century after Christ. Both went to Ceylon to study the scriptures, and both returned thence to Ramannadesa (ရာမညဒေသ) (Burma). But at present the jurist has ceased to exist in the memory of the Burmans as a separate individual; he has been merged

with the theologian into one personality; and hence we find in native records that 'the great teacher Buddhaghosa went to Ceylon to study the scriptures and to write commentaries thereon; he brought not only the sacred books to Ramannadesa, but also the law book known as the Manu Dhammasattham (ဓမ္မသတ်); he was learned in both the divine and secular law.' The jurist Buddhaghosa only translated the Talaing Manu into Burmese, but it has gained much in sanctity and importance by having become connected with the greatest divine of the Buddhist church, who, however, antedates the said translation by eleven centuries." *Forchhammer.*

Note 107, p. 713

"The original Veda is believed by the Hindus to have been revealed by Brahma (the Buddhists say that the three Vedas were propounded originally by Maha Brahma, at which time they were perfect truth; but they have since been corrupted by the Brahmans, and now contain many errors), and to have been preserved by tradition, until it was arranged in its present order by a sage, who thence obtained the surname of Vyasa or Vadavyasa, that is, compiler of the Vedas. The sacred books were divided into four parts, which are severally entitled, Rich, from the verb *rich*, to laud; Yajush, from the verb *yaj*, to worship or adore; Saman, from the root *sho*, to destroy; and Atharvana. The Atharvana is regarded as of less authority than the other three." M.B.

Note 108, p. 714

Each Buddh is perfected under a different tree, though more than one Buddh is alleged to have been perfected under the same kind of tree. *e.g.*, the Buddhs Mingala (မင်္ဂလာ), Thumana (သုမန), Yewata (ရေဝတ), and Thawbita (သောဘိတ), and the coming Buddh Arimetteya (အရိမေတ္တေယျ) were, and will be perfected under the *Mesua pedunculata* (ကံ့ကော်); ကက္ကုသန်, ဂေါဏာဂုံ, and ကဿပ, the three immediate predecessors of Gautama, were perfected under a kind of wild acacia, ကုတ်ကိုပင်, a *Ficus glomerata* (ရေသဖန်းပင်), and a *Ficus Indica* (ညောင်ပင်), respectively. "Buddha sitting under this tree reached perfect wisdom, and therefore it is called the Tree of Knowledge." *Cunningham.* "The Buddhists look upon the Bo tree as most Christians look upon the Cross." *Rhys Davids.*

Note 109, p. 714

"These beings (Bodhisats) are numberless, but the name, in com-

mon usage, is almost exclusively confined to those who become *avowed* candidates for office. When many ages have elapsed without the appearance of a Buddh, there are no beings to supply the continued diminution in the brahma-lokas. This excites the attention of some compassionate Brahma, who, when he has discovered the Bodhisat in question, inspires him with the resolution that enables him to form the wish to become the teacher of the three worlds, that he may release sentient beings from the evils of existence." M.B.

Note 110, p. 717

"Buddha replied by saying, Come priests, in order to be released entirely from sorrow, embrace the brahmachariya (ဗြဟ္မစရိယ) ordinance, and I will declare unto you the excellent dharmma." M.B.

Note 111, p. 717

"The inhabitants of the brahma-lokas have attained to a more exalted state than the devas. In the worlds in which they have sensuous enjoyment, they are brighter and larger than the devas, have a larger retinue, more extensive riches, and live to a greater age. The rupa (ရူပ) (the aggregate elements which constitute the body) of the Brahmas differs from that of men, and is one peculiar to themselves. They are insensible to heat and cold, and are entirely free from sexual passion. They have attained their present state of exaltation by the exercise of the rite called dhyana; and when the age allotted to them has passed away, they may be born as men, as animals, or in any other world. In some of the worlds they are self-resplendent, traverse the atmosphere and have purely intellectual pleasure. In the arupa (အရူပ) worlds, four in number, they have no bodily form. In all the worlds except one they have a conscious state of being: in one they are unconscious, and in another they are in a state not fully conscious, nor yet altogether unconscious."

Note 112, p. 717

"The archangel Brahma, also called Brahma sampati, Maha Brahma, is the ruler of the Brahma heavens, and therefore the greatest of all the devas (ဒေဝ), or angels. He holds the same place among the Brahma angels that Sakka (သိကြား) and Mara (မာရ်နတ်) hold among the angels of the Kamadeva-lokas. *It is of the greatest importance not to confound the Buddhist Brahma with the Brahma of the Hindu triad.* Maha Brahma is merely a powerful angel, and

vastly inferior in power to Buddha. Every Cakkavala has its Maha Brahma, so that in reality Maha Brahma is not one, but many, for the universe contains almost an infinite number of Cakkavalas, and consequently of Maha Brahmas." *Childers.*

Note 113, p. 727

"The yakshas (ရက္ခိုသ်), products of witchcraft and cannibalism, are beings of magical power who feed on human flesh. The male yaksha occupies in Buddhist stories a position similar to that of the wicked Genius in the Arabian Nights; the female yakshini, who occurs more frequently, usually plays the part of Siren. * * * And he said 'Verily this is a yakshini (ဘီလူးမ) who took the child to eat it.' And they asked, 'O, Sire! how did you know it?' And he replied, 'Because her eyes were red, and she knew no fear, and had no pity, I knew it.' *Fausboll's "Jataka Tales."*

Note 114, p. 728

"The arrangements being all complete, a day was appointed at the sound of gongs for burning the corpse of the pious recluse. At noon of that day, the whole population of the town flocked to a vast and extensive plain beyond the old wall and ditch, in the north. Men and women, dressed in their finest attire, swarmed in every direction, selecting the most suitable and convenient situations for enjoying a commanding view of the *fete.* The funeral pile occupied nearly the centre of the plain; it was about fifteen feet high, of a square shape, encased with planks, which gave to it a neat appearance. It was large at the base and went on diminishing in size, in the upper part terminating in a square platform, where the coffin was to be deposited. A small roof, supported on four bamboo posts elegantly adorned, overshaded the platform. A huge four-wheeled cart, decorated in the most fantastic manner, was descried at a distance; it was drawn by a great number of men and brought to the foot of the pile. Upon it was the coffin. Immense cheers, shouts of thousands, had announced the progress of the cart with its precious relics as it passed through the crowd. The coffin was forthwith hoisted on the platform. Mats were then spread round the pile, whereupon sat numbers of Talapoins, reciting aloud long formulas in Pali. The devotions being performed, they rose up and prepared to depart, attended with a retinue of their disciples, who loaded themselves with the offerings made on the occasion. These offerings consisted of plantains, cocoanuts, sugarcanes,

rice, pillows, mats, mattresses, etc. Masters and disciples returned to their monasteries with their valuable collections.

The place being cleared, all eyes were riveted on two large rockets, placed horizontally, each between two ropes, to which they were connected by two side rings. One of the ends of the ropes was strongly fixed at posts behind the rockets, and the other was made as tight as possible at the foot of the pile. At a given signal, the rockets, emitting smoke, rushed forward with a loud hissing and irregular noise, tremulously gliding along the ropes, and in an instant penetrating into the interior of the pile, and setting fire to a heap of inflammable materials amassed beforehand for that purpose. In a short while the whole pile was in a blaze, and soon entirely consumed with the coffin and the corpse. The bones, or half-burnt bits of bones that remained, were carefully collected to be subsequently interred in a becoming place." *Bigandet's "Life of Gaudama."*

Note 115, p. 733

The following are some of the flexures in horses, considered to be lucky or unlucky by the Burmese:—ဘွေအာမခံ, ဘွေအောက်, ဘွေအတွင်းလက်ခွေ, ဘွေကဦး, ဘွေကညောင်း, ဘွေကျားဆုတ်, ဘွေခြေရေခံ, ဘွေဒွါပနက်, ဘွေခွေးဆွဲ, ဘွေပိုသံကြား, ဘွေပိုသံနှာ, ဘွေစားခွက်ထောက်, ဘွေစားခွက်နှိပ်, ဘွေစွန်စခွန်သိုက်, ဘွေဆောင်းဘွေရစ်, ဘွေညွန့်, ဘွေထီးရိုးစိုက်, ဘွေထိပ်ကျည်းနက်, ဘွေနင်းတက်။

Note 116, p. 736

"Magatha, south of the Ganges, had for its capital, at first Radzagio (ရာဇဂြိုဟ်), until Kalathoka, a hundred years after the death of Gaudama, transferred the seat of his empire to Pataliputra (ပါတလိပုတ်). The celebrated Weloowoon (ဝေဠုဝန်) monastery was situated in the neighbourhood of Radzagio, and was offered to Buddha by King Pimpathara (ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး), Bimsara, the ruler of that country." *Bigandet.*

Note 117, p. 751

"The name of the dewa (*nat*) who contested with Gaudama for the possession of the Baudi tree (ဗောဓိပင်), Wasawarrti mara, is the ruler of the sixth dewa-loka (ပရနိမ္မိတဘုံ); no reason is assigned for his opposition to Buddha, but the fear that by his discourses many beings would obtain the blessedness of the Brahma-lokas and the privilege of nirwana, which would prevent the re-peopling of the inferior world in which he reigned, when the dewas then inhabiting

it had fulfilled their period of residence. There can be no doubt that the whole history of this battle was at first an allegorical description of an enlightened mind struggling with the power of evil." M.B.

Note 118, p. 770

The Buddhists believe that a Buddh has the power to send forth different colored rays from different parts of his body, namely, a white ray from his teeth, a blue ray from his eyes, etc.

Note 119, p. 775

The gold leaf is made at မျက်ပါးရပ်, near the Maha Myat Muni image of Buddha, in the city of Mandalay; persons engaged in the manufacture of the leaf are said to be prohibited from eating rice while it is hot, lest by so doing their hands become coarse.

Note 120, p. 785

The following are the different colors of horses:—မြင်းအုန်းနွံ, မြင်းအုန်းနွံကျား, မြင်းငယ်ဖြူ, မြင်းစိုင်မွေး, မြင်းနီ, မြင်းနီကျား, မြင်းနက်, မြင်းနက်ကျား, မြင်းဖောင်းဝတ်ခြောက်, မြင်းဖောင်းဝတ်ခြောက်ကျား, မြင်းဖောင်းဝတ်မိမ်း, မြင်းဖောင်းဝတ်မိမ်းကျား, မန်ကျည်းစေ့ရောင်, မြင်းမွေ, မြင်းဝါ, မြင်းသရွေ, မြင်းသဟာက်, မြင်းသလုံမွေကြည်. The following are the Burmese names for some of the diseases incident to horses:—ကြွပ်နာ, ချောင်းဆိုး, ဆီးအောင့်, ဇောင်းဂေါ, အကြောရှောက်ဇောင်းဂေါ, မျက်အောက်နာ, လေးဘက်နာ, ဝမ်းချုပ်, ဝဲ. ဝဲပူ, သွတ်နာ။

Note 121, p. 788

There are five main rivers(မြစ်ကြီးငါးသွယ်)which run southward in the great south island, ဇမ္ဗူဒိပ်, *viz.* ဂင်္ဂါ (Ganga), အစိရဝတီ (Achirawati), ယမုန္နာ (Yamunna), သရဘူ (Sarabu), မဟီ (Mahi).

"The river that runs to the south, flows sixty *yojanas* further through a cave, and is lastly divided into five streams, like five fingers, that are the great rivers, which after watering Jambudwipa, fall into the sea." M.B. There are also five hundred small rivers, မြစ်ငယ်ငါးရာ။

Note 122, p. 814

"Towards the close of the rainy season, about August and September, when the surrounding country is nearly all under water, in many places several feet deep, the English Thoogyee, or proprietor of the fishery, proceeds to place a strong barrier across the main stream of his fishery, near its lower end. This consists of a screen-work of strips of bamboo (resembling the screens known as chick-

blinds, but stronger), well secured to stout posts, firmly planted in the bed of the creek; these posts have strong longitudinal pieces lashed to them, and that these *yins* (ယင်း) or weirs may the better stand the pressure of the current, long forked pieces of timber are secured as props against the front of the post. These *yins* are in many cases very formidable barriers, and indeed, without seeing them, one can form no idea of their size and strength. The lower part of the screen rests on the bottom, and the upper portion projects some three or four feet above the surface of the water to prevent the fish jumping over and escaping. * * *

These weirs or screens, known generally as *yins* (ယင်း) or *hsais* (ဆည်) among the fishermen, are kept down till all, or nearly all, the water has drained off, leaving a number of shallow pools generally alive with fish. These pools if large, are divided by small low bunds into smaller sections, the water baled out, and the fish taken by nets, baskets, or by hand." *Seaton's "Report on Fisheries in Burma,"* (1883).

Note 123, p. 820

မယုံခြင်းအကြောင်းလေးပါး; the four things not to be trusted, *viz.* a thief (သူခိုး), the bough of a tree (သစ်ကိုင်း), a ruler (မင်း), a woman (မိန်းမ).

Note 124, p. 839

"The fourth of the paths leading to nirwana is called အရိယာအရဟတ်. The ascetic who has attained this is called Rahat (ရဟန္တာ). There are five great powers that the Rahat possesses; (1) Irdhi (ဣဒ္ဓိ) or the power of working miracles; he can rise into the air, overturn the earth (မြေကြီးကိုလှန်နိုင်သည်), or arrest the course of the sun; (2) the power to hear all sounds, from whatever being proceeding (ဒိဗ္ဗသောတဉာဏ်); (3) the power to know the thoughts of other beings (ပရစိတ္တဝိဇာနနဉာဏ်); (4) the power of knowing what births were received in former ages (ပုဗ္ဗေနိဝါသနုဿတိ); (5) the power of knowing what births will be received by any being in future ages. But all Rahats do not possess these powers in an equal degree of perfection. The Rahat is subject to bodily pain; nevertheless his mind is free from the usual accompaniments of pain, such as agitation, sorrow, or unsubmissiveness. The high state of privilege was sometimes received in an instant, as when the ascetic Nigrodha (နိဂြောဓ) became a Rahat whilst his hair was being cut (သင်တုန်းအဆုံး၌ရဟန္တာဖြစ်သည်) to prepare him for reception into the priesthood.

At his death, the Rahat invariably enters nirwana, or ceases to exist. To make a false profession of the attainment of rahatship is one of the four crimes that involve permanent exclusion from the priesthood." M.B.

Note 125, p. 846

"The Rupakkhando are 28 in number, *viz.*, Pathawidhatu (ပထဝီဓါတု), earth; Apodhatu (အာပေါဓါတု), water; Tejodhatu (တေဇောဓါတု), fire; Wayodhatu (ဝါယောဓါတု), wind; Chakkhun (စက္ခု), the eye; Sotan (သောတံ), the ear; Ghanan (ဃာနံ), the nose; Jihwa (ဇိဝှါ), the tongue; Kayan (ကာယ), the body; Rupan (ရူပ), the outward form; Saddan (သဒ္ဒံ), the sound; Gandhan (ဂန္ဓံ), the smell; Rasan (ရသံ), the flavour; Pottabban, (ဖေါဋ္ဌဗ္ဗံ), the substance, or whatever is sensible to the touch; Itthattan (ဣတ္ထတ္တံ), the womanhood; Purisattan (ပုရိသတ္တံ), the manhood; Hadayawatthun (ဟဒယဝတ္ထု), the heart; Jiwitindriyan (ဇီဝိတိန္ဒြိယံ), vitality; Akasadhatu (အာကာသဓါတု), space; Kayawinnyati (ကာယဝိညတ္တိ), the power of giving or receiving information, by gestures or signs; Wachiwinnyati (ဝစီဝိညတ္တိ), the faculty of speech; Lahuta (လဟုတာ), the property of lightness or buoyancy; Muduta (မုဒုတာ), softness or elasticity; Kammannyata (ကမ္မညတာ), adaptation; Upachayan (ဥပစယ), aggregation; Santati (သန္တတိ), duration; Jarata (ဇရတာ), decay; Anichata (အနိစ္စတာ), impermanency." M.B.

Note 126, p. 866

"It is an almost universal custom among the Burmese and Siamese to cause boys who have attained the age of puberty, or even before that time, to enter for a year or two, some of the many Talapoinic houses, to put on the yellow dress, for the double purpose of learning to read and write, and of acquiring merit for future existences. When a young lad is to make his first entrance into a house of the Order, he is led thereto riding on a richly caparisoned pony, or sitting in a fine palankeen. He is allowed to use one or several gold umbrellas, which are held opened over his head. During the triumphal march he is preceded by a long line of men and women, attired in their richest dresses, carrying a large quantity of presents destined for the use of the inmates of the *kyaung* (such is the general name given to all the houses of the brotherhood in Burmah) the young postulant is to reside in. The procession in this stately order, attended with a band playing on various musical

instruments, moves on slowly and circuitously through the principal streets of the town, towards the monastery that has been fixed upon. This display of an ostentatious pomp is, on the part of the parents and relatives, an honour paid to the postulant who generously consecrates himself to so exalted a calling, and on the part of the youth, a last farewell to worldly vanities. He has no sooner descended from his splendid conveyance and crossed the threshold of the *kyaung*, than he is delivered by his parents into the hands of the superior, and placed under his care." *Bigandet's "Life of Gaudama."*

Note 127, p. 876

"The Shwe Tigon Pagoda, as we now see it, was completed by the successor of Alompra (Naungdawgyi) about the year A.D. 1770. The pyramid rises from the carefully levelled surface of this artificial terrace to a height of 321 feet. The inscriptions were engraved by order of the Talaing King Dhammaceti (ဓမ္မစေတီ) in the year of the Burmese era 847 (A.D. 1485). * * * The original name of the Shwe Tigon Pagoda was Singutaraceti (သိင်္ဂုတ္တရစေတီ). For many centuries after its foundation nothing is recorded in native histories of this sanctuary. In the 13th century a town, apparently a Hindu settlement, is mentioned as lying on the two hillocks, one now crowned with the elephants' sheds, and the other by a small Tamil settlement; they form, with the elevation on which the Shwe Tigon Pagoda stands, a complex of three hillocks, which are shaped like the frontal bone (kumbha, ကုမ္ဘ) of an elephant. Kumbha is frequently used in the sense of a small, round-topped hill, and Trikumbhanagara (တြိကုမ္ဘနဂရ) means the three-hill city. * * * The name Tigon (တိဂုံ) is of modern date, and, as an appellation for the stupa did not come into general use till the beginning of the 16th century." *Forchhammer.*

Note 128, p. 876

"In the reign of King Bodaw Phra a most complete record of the population and resources of the whole of the Burmese Empire was made. Every official, however petty, was then required to make a statement on oath, of the extent, boundaries, and population of his jurisdiction. The settlement of 1145 forms a great epoch in the rural annals of Burma" (ရွှေတိုက်စာရင်းဝင်). *Col. Horace Browne's "Statistical and Historical Account of the District of Thayetmyo."* To this day this record is referred to, *e.g.*, ရွှေတိုက်စာရင်းဆက်သွင်းဖွင့်လှစ်ရာခံနိုင်ပါကြောင်း. There was another settlement, it is said, in 1164 B.E.

Note 129, p. 884

In the Burmese Kings' time there were clerks who may be compared to the Indian *toshakhana* clerks; they made lists of all gifts presented to the King, and read them out, at durbars.

Note 130, p. 894

"After thus speaking, he proceeded to examine whether the signs of a supreme Buddh were to be found upon his person, namely, the two hundred and sixteen mangalya-lakshana (မင်္ဂလာလက္ခဏာ), the thirty-two mahapurusha-lakshana (မဟာပုရိသလက္ခဏာ), and the eighty anuwyanajana-lakshana (အနုဗျဉ္ဇနလက္ခဏာ); and when he saw that they were all present, smiling with joy like a full water-vessel, he declared that the prince (Sidharttha) would most certainly become Buddha." M.B.

Note 131, p. 908

"The 'leippya,' or butterfly, may be temporarily separated from the body without death ensuing. Thus when a person is startled by some sudden shock, and is for the moment unconscious, they say the 'leippya,' or butterfly, is startled (လိပ်ပြာလန့်). In deep sleep it leaves the body and roams far and wide. A sleeping wife dreams of her absent and distant husband; their two 'butterfly' souls have met during their wandering in the land of dreams. If a mother dies leaving a little sucking baby, the two souls are supposed to be so intimately united that the 'leippya' of the child has followed the departed one of the mother, and, if not recovered, the child also must die. For this purpose a woman who has influence with the nats (not a witch) is called in. She places a mirror near the corpse, and on the face of it a little piece of the finest, fleeciest, cotton down. Holding a cloth in her open hands at the bottom of the mirror, with wild words she entreats the mother not to take with her the 'leippya' of her little one, but to send it back. As the gossamer down on the smooth face of the mirror trembles and falls off into the cloth below, she tenderly receives it, and then places it with some soothing words on the bosom of the infant. The same ceremony is sometimes observed when one of two young children, brothers or sisters, who have been constant playmates and companions, has died, and, as is thought, attracts the soul of the survivor to follow along the dark path to the land of spirits." *Forbes.*

Note 132, p. 927

"The sakwalas (စကြဝဠာ) are scattered throughout space in sections of three and three; all the sakwalas in one section touch each other, and in the space between the three is the Lokantarika (လောကန္တရိက်). In this world there is above neither sun, moon, nor light, and below there is water, extremely cold. The darkness is incessant, except in the time of a supreme Buddha, when occasionally the rays proceeding from his person, and filling the whole of the 10,000 sakwalas, are seen, but this appearance is only for a moment, like the lightning, no sooner seen than gone. The Pretas (ပြိတ္တာ) inhabit the Lokantarika naraka." M.B.

Note 133, p. 949

"The Burmese ministers were of two classes, whose duties and position were in old times quite distinct, though they latterly more or less merged into each other. The one class consisted of those whose authority and responsibility were confined to the palace: originally, no doubt, they were officers of the household. The other class consisted of administrative officers properly so called, and as these were the more important, it will be best to deal with them first. This second class constituted a great council of state called in Burmese the Lhut Taw in which all administrative power was vested. The Lhut or council thus discharged at once the functions of a house of legislature, a cabinet, and a supreme court of justice. It met literally at the king's gate, in the building situated in the esplanade or courtyard between the Red (တံခါးနီ) or main gate and outer gate of the palace enclosure. The various ministers had small offices of their own, not far from it, within the same space. The President of the Lhut was nominally the King himself, or, in his absence, the Heir Apparent, or some other member of the Royal Family. Practically, the Prime Minister usually presided. The officers who composed the council did not seem to be divided by any sharply defined line as superior and ministerial, though their functions sufficed to designate them as such. There were in all fourteen grades. Eleven of these grades comprised four, or not less than four, officers each. They were as follows; first, the Wungyis or Mingyis. The term 'Wun,' by which many kinds of officials in Burma are designated, means literally a 'burden,' and metaphorically a 'burden of affairs' or the bearer of it. Wungyi is hence 'a great official.' If the

title had to be translated into English, 'Secretary of State' would probably express it best. Each of these chief ministers had his own department or departments, but the distribution of work was a personal matter and was never unalterably fixed. Indeed, though the Wungyis always had territorial as well as a host of other titles, even these were not attached to *their office*, or *hereditary*, but were given *from time to time* by the king." *Pilcher*.

Note 134, p. 975

"The path Sakradagami is so called because he who enters it will receive one more birth. He may enter this path in the world of men, and afterwards be born in a dewa loka, or he may enter it in a dewa loka, and afterwards be born in the world of men. It is divided into 12 sections. * * * There is the being that has entered the path Sakradagami (from *sakrat*, once, and *agami*, came), so called because he will once again receive birth in the world of men; he has rejected the three errors overcome by the man who has entered Sowan (သောတာပန်), and he is also saved from the evils of Kamaraga (ကာမရာဂ) and the wishing evil to others."

Note 135, p. 975

"In the Malayalam language 'shakalathu,' a corruption of the Portuguese word *escarlatto*, signifies a blanket of scarlet material. The Burmese word is more likely, in the opinion of the compiler, to be a corruption of the Malayalam word than of the English word 'thick cloth.' It is, however, probable that the Portuguese word '*escarlatto*' is but a corruption of the Persian '*saqalat*,' '*siqalat*,' or '*suqlat*.' meaning 'scarlet cloth.' It seems to have been the name of a stuff which was frequently of a scarlet color, and hence to have become the name of that color." *Skeat's "Etymological Dictionary of the English Language*." Even to this day the သက္ကလတ်စောင် used by Burmans is more frequently scarlet than any other color.

Note 136, p. 978

"The precepts given in the Patimokhan relative to the dress of the priest of Buddha are numerous. He is permitted to have three robes, called respectively Sanghatiya (သံဃာဋိ), ဒုကုဋ်, Uttarasanggaya (ဥတ္တရသံဃ), ကိုယ်ဝတ်, and Antarawasakaya (အန္တရဝါသက), သင်းပိုင်." E.M. "The Thingan or Tsiwaran (စီဝရံ) is composed of three parts, *viz.*, the 'thinbaing,' resembling an ample petticoat, bound up to the waist

with a leathern girdle and falling down to the heels; the 'kowut' (ကိုယ်ဝတ်), which consists of a sort of cloak of a rectangular shape, covering the shoulders and breast and reaching below the knee; and 'dugot' (ဒုကုဋ်), which is a piece of cloth of the same shape, folded many times, thrown over the left shoulder when going abroad, and used to sit upon when no proper seat has been prepared. The colour of these three pieces is invariably yellow, the jack-tree supplies the material for dyeing the cloth; *thingans* are also dyed with the flower of the roselle plant (ချဉ်ပေါင်ပွင့်), the leaf of the ချိပ်သတ်, the bark of the ညောင်နီ, the leaf of the တောက်ရွက်, and with ကျောက်ချဉ် (alum). In order to maintain a spirit of perfect poverty among the members of the order of recluses, the Wini (ဝိနည်း) prescribes that the siwaran (စီဝရံ) ought to be made up with rags picked up here and there and sewed together; the rule in this respect, at least as far as its spirit goes, is thoroughly disregarded and has become almost a dead letter." *Bigandet's "Life of Gaudama."*

Note 137, p. 980

"For the establishment of the Pitakas it is said that three several convocations were held. The first was at Rajagaha (ရာဇဂြိုဟ်), at that time the capital of Magadha, in the eighth year of Ajasat (အဇာတသတ်), sixty-one days after the death of Buddha, or B.C. 543. The whole of the Pitakas were then rehearsed, every syllable being repeated with the utmost precision, and an authentic version established, though not committed to writing. As the whole of the persons who composed this assembly were rahats (ရဟန္တာ), and had therefore attained to a state in which it was not possible for them to err on any matter *connected with religion*, all that they declared was the truth; every doctrine was correctly delivered, and in the repetition of the words of Buddha, and of the other interlocutors, the *ipsissima verba* were faithfully declared. The rahats did not possess inspiration, if we consider this power to mean a supernatural assistance imparted *ab extra*; but they had within themselves the possession of a power by which all objective truth could be presented to their intellectual vision. They therefore partook of what in other systems would be regarded as divinity. The second convocation was held at Wesali (ဝေသာလီ), at that time the capital of Kalasoka (ကာဠသောက), in the tenth year of his reign, one hundred years after the death of Buddha, or B.C. 443, in consequence of the prevalence of certain

usages among the priesthood that were contrary to the teachings of Buddha. The text of the Pitakas was again rehearsed, without any variations whatever from the version established by the former convocation. The third convocation was held at Pataliputra (ပါတလိပုတ်), near the modern Patna, in the seventeenth year of Asoka (အသောက, also called ဓမ္မာသောက), 235 years after the death of Buddha, or B.C. 308. The Pitakas were again rehearsed, without either retrenchment or addition."

Note 138, p. 985

The Burmese have a superstition that this scaly ant-eater has the power of mimicking the human voice, and calls human beings by name; if any one so called answers, doing so causes almost instant death. Instead of answering, the Burmese advise that the person called should shout out, ဥသျှစ်တတောင်း၊နှမ်းတတောင်း, one basket of Bengal quinces, one basket of sesamum.

Note 139, p. 989

"The four sublime truths which Buddha apprehended by the light of Buddhagnyana (ဗုဒ္ဓဉာဏ) when the same had dispelled the darkness of awidiya (အဝိဇ္ဇာ) were; (1) Dukha-satya (ဒုက္ခသစ္စာ), the reality of misery, which has been explained as inherent in the system of the Panchas-khandas; (2) Samudayasatya (သမုဒယသစ္စာ), the reality of aggregation, or the progressive accumulations of evil by the agency of Kama-tanha (ကာမတဏှာ), Bhawa-tanha (ဘဝတဏှာ), and Wibhawa-tanha (ဝိဘဝတဏှာ); Kama-tanha signifies lust, avarice, and love; Bhawa-tanha signifies the pertinacious love of existence induced by the supposition that transmigratory existence is not only eternal, but felicitous and desirable; Wibhawa-tanha is love of the present life under the notion that existence will cease therewith, and that there is to be no future; (3) Nirodha-satya (နိရောဓသစ္စာ) or the reality of destruction, signifies the destroying of the desires above mentioned, and thereby the causes which perpetuate the misery of existence, and this is also the signification of the nirwana (နိဗ္ဗာန်); (4) Marga-satya (မဂ္ဂသစ္စာ), the reality of means, signifies the efficiency of the exertions and operations whereby those desires are destroyed and their concomitant miseries extinguished." M.B. "The four excellent truths; (1) There is sorrow or misery in life. (2) It will be so with every birth. (3) But it may be stopped. (4) Right knowledge will make an end to all miseries. Ignorance is the source of

almost every real or fancied misery, and right knowledge of the nature of things is the true way to emancipation; therefore, they who desire to be freed from the miseries of future transmigrations, must acquire true knowledge." *Csoma Korosi*.

Note 140, p. 994

"The *yugandara* rocks are 84,000 *yojanas* (ယူဇနာ) high, half of this measurement being under water: *isadhara* rocks are in the same way 42,000 *yojanas* high, each circle diminishing one half in height; the outer circle, or *aswakarana* rocks being 1,312 *yojanas*, 2 *gows* (ဂါဝုတ်) high. The circumference of the entire *sakwala* is 3,610,350 *yojanas*." M.B.

Note 141, p. 1016

"The king (Milinda) enquired the meaning of the word sangsara, and Nagasena (နာဂသိန်) replied, There is birth in this world and then death; after death there is birth in some other place; in that place also there is death; and then there is birth again in some other place. Thus a man, after eating a mango, sets the stone in the ground; from that stone another tree is produced, which gradually comes to maturity and bears fruit; the stone of one of these fruits is again set in the ground, and another tree is produced; from this tree there are other fruits; and thus the process goes on continually without any appearance of its end; it is the same with *sangsara* or the sequence of existence."

Note 142, p. 1032

If this land was mortgaged on account of having to provide money for the King, the *thugyi's* successor was bound to redeem it. If mortgaged for his own private debts, the children of the *thugyi* were bound to redeem it, either for themselves, if one of them should succeed his father in office, or for their father's successor. Sale of this kind of land was *ipso facto* void. *Thugyis* in Upper Burma were appointed by the king direct, in most instances. Those thus appointed were styled အမိန့်တော်ခံ. They took the oath of allegiance and could only be dismissed by the king. They were supposed to be included as a class in the '80,000 petty nobles,' အမတ်ရှစ်သောင်းထဲအဝင်အပါ. Some *thugyis* were occasionally appointed on the demise of an hereditary one (and in the absence of any hereditary successor to take his place) by the Divisional or *Kayaing Wun*. These were styled ဆိုင်ရာခန့်သူကြီး, and were removable by the Divisional *Wun*.

APPENDIX B

BURMESE PROVERBS AND QUAINT SAYINGS

အနှစ်မရှိသည့်တော၌ကြက်ဆူပင်မင်းမူသည်, In a forest of shrubs (*lit.* a forest of trees without heartwood), the castor oil plant is king. *Eng.* Among the blind the one-eyed man is king.

အမှိုက်ကစ၍ပြာသာဒ်မီးလောင်, A fire originating from rubbish may burn a graduated tower, *i.e.*, a spark is sufficient to kindle a great fire, or great effects are produced by small causes.

အသွင်မတူအိမ်သူမဖြစ်, It does not do for people who are unlike to become inmates of the same house (usually applied to married couples). *Eng.* Birds of a feather flock together.

အလျှင်လိုအနှေးဖြစ်သည်, Desire for haste is delay. *Eng.* More haste, worse speed.

အရှင်မြင့်ကျွန်တင့်, As the master's position is exalted, the servant's conduct becomes decorous.

အဝီစိကလာသည့်လူပြာပူမကြောက်ဘူး, He who comes from the *awizi* (the nethermost hell), fears not hot ashes, *i.e.*, those who have experienced great trouble, or perils, are not moved by small ones.

အသွားမတော်တလှမ်း၊အစားမတော်တလုပ်, In journeying at an improper time, one step; in eating improper food, one mouthful (is sufficient to cause mishap).

အဘထက်သားတလကြီးသည်, The son is a month older than the father (*ironical*).

အချစ်ကြီးအမျက်ကြီး, Great love, great resentment.

အရပ်ကောင်းမှအလောင်းလှသည်, When the neighborhood is good the corpse is beautiful.

အိမ်နီးချင်းကောင်းမှလင်ကောင်းရသည်, From good neighbors one gets a good husband.

အသရေရွှေပေးလို့မရ, One cannot purchase a good reputation with gold. *Eng.* A good name is better than riches.

အကောက်မတတ်အခိုးဖြစ်သည်၊အခိုးတတ်ကအကောက်ဖြစ်သည်.If unskilful in picking up, it is theft; if skilful in theft, it is picking up. *Eng.* One man may steal a horse while another may not look over a hedge.

အရပ်ရှိမှအရိပ်ထွက်သည်, It is only when there is an elevation that a shadow is cast.

အဆင်တန်မှစကားတန်ထွက်သည်, Uncomely speech cometh from an uncomely appearance.

အမေရိုက်အမေကယ်ပါ၊အဘေရိုက်အဘေကယ်ပါ, If mother beats me let her save me; if father beats me let him save me (said of a person who throws himself entirely upon the mercy of the one he has sinned against).

အရိပ်ခိုခိုး၊အခက်ချိုးချိုး, Taking shelter under the shade of a tree, and breaking off its branches (said of ungrateful persons).

အိုးကမပူ၊စလောင်းကပူသည်, The cooking pot is not hot, the cover is hot. ရှင်ဘုရင်အစားငကြွက်ကကြောင့်ကြသည်, ငကြွက် is anxious instead of the king.

အိမ်ရှေ့ပူ၊အိမ်နောက်မချမ်းသာ, Should the front of the house be hot, the back part will not be comfortable (*i.e.*, when the chief persons in a household disagree, discomfort extends to all in the house).

ကမ္ဘာမီးလောင်ရာဆီမီးခွက်တောက်သလို, As the oil lamp gives light when the universe is on fire.

ကျည်ပွေ့ထရံရက်စကားပြောသည်, The pestle talks (wisely) of mat-wall weaving.

ကွမ်းသီးကြိုက်တောင်ငူသို့ပို့, Send him who likes betel nut to Toungoo; as in humoring the wishes of another; usually implying that it is done unintentionally.

ကျွဲပါးစောင်းတီး, Play a lute near a buffalo; as an example of wasting one's time and energy on a fruitless undertaking, or on that which will not be duly appreciated. *Eng*. Casting pearls before swine.

ကျွဲနှစ်ကောင်ခတ်လျှင်မြေဇာပင်မခံနိုင်, When two buffaloes fight, the *myeza* grass (between them) is unable to withstand them. *Eng*. Ground between the upper and nether millstones.

ကင်းခြေများ ခြေတချောင်းကျိုးလျှင် အသွားမပျက်, Though the centiped have one of its legs broken, his power of motion is not destroyed. Similar in meaning to ဆင်ကြုံလျှင်ကျွဲလောက်ရသေးသည်။

ကြက်မတွန်၍မိုးဃ်းမလင်း, Day does not dawn because the hen crows (applied to interfering, officious women).

ကုလားကိုမနိုင်၍ရခိုင်ကိုမည်းသည်, Not being able to vanquish the *kula*, he terrifies the Arakanese.

ကိုယ်မလှကိုယ်မမြင်၊သူမလှကိုယ်ရယ်ချင်. One does not see his own ugliness, but wishes to laugh at that of another.

ကြူပင်ခုတ်၊ကြူငုတ်မျှမကျန်စေနှင့်. When cutting down the ကြူ reed do not let as much as its stump remain; *i.e.*, destroy your enemies root and branch.

ကျီးကိုဗုတ်ရိုသေ၊ဗုတ်ကိုကျီးရိုသေ, The crow pheasant respects the crow, and the crow respects the crow pheasant; *i.e.*, neighbors must respect one another.

ကျားရဲရာကြမ္မာမယိုးသာ, In the presence of a bold tiger, it is not easy to blame one's law of fate; signifying that he who runs willingly into danger, can blame only himself.

ကြက်ကိုအရိုးလူကိုအမျိုး, With fowls, it is the hereditary strain. with men, the lineage.

ခြေနှစ်ချောင်းမကယ်နှင့်၊မင်းလှေမျောလျှင်မဆယ်နှင့်, Do not rescue the two-legged (*i.e.*, human beings), nor salve the boat of an official when it floats down the stream; *i.e.*, do not officiously offer help to those who are able to help themselves.

ခွေးမြီးကောက်ကျည်တောက်စွပ်သည်, Thridding the crooked tail of a dog through a tube (when it is withdrawn it will be as crooked as ever); signifying the hopelessness of trying to reclaim an incorrigible scoundrel.

ချဉ်သီးနှင့်ဆားအတူတူထား၊ချဉ်သီးဆားဖြစ်လတ့်, Place acid fruit and salt together, and acid fruit will become salt. ခဲနှင့်နီပါးအတူထား၊နီပါးခဲစော်နံလတ့်. Both these proverbs teach that if a person associates with depraved people, he will become depraved.

ခွေးရူးခွေးကောင်းနှင့်ကိုက်ကြလျှင်၊ခွေးကောင်းနားရွက်အပြတ်ခံမည်, When a healthy dog and a mad dog bite each other, the healthy dog will have his ear bitten off; teaching that persons of position and respectability should not enter into rivalry with disreputable people.

ခွေးလှေးခုန်လို့ဖုံမထ, Though the dog flea may jump, it raises no dust; as an insignificant person when trying to encompass the ruin of a great man; similar in meaning to ဆိးစေ့နှင့်ပစ်၍မြင်းမိုရ်တောင်မယိမ်း။

ခွေးဟောင်၍တောင်ပို့မပြေး, Though the dog may bark, the anthill does not run away; similar to ခွေးလှေးခုန်လို့ဖုံမထ။

ခေါင်းတလုံးရေအိုးနှစ်လုံးကိုမရွက်နိုင်; teaching that it is useless to attempt the impossible.

ခလုတ်ထိမှအမိတသည်. After striking one's foot against an obstacle, one longs for his mother.

ဆင်ကြီးလျှင်ကျွဲလောက်ရသေးသည်, Though the elephant should shrink

in size, one has still as much as a buffalo left; applied to those who have had large pecuniary losses, but, notwithstanding, are far from being ruined; similar to the Greek proverb, The camel even when mangy, bears the burden of many asses.

တောမီးလောင်တောကြောင်လက်ခတ်မောင်းခတ်, When the forest is on fire, the wild cat slaps its (upper) arm; meaning that bad, turbulent characters take advantage of a time of general anarchy and confusion, to commit excesses; *see* လက်ပန်းပေါက်ခတ်။

တနေ့လုံးကတော်ပေဒယ်တလုံးပါဘဲ, Though the hen may cackle all day, she can lay but one egg. One must yield to the inevitable.

တခါသေဘူးမှပျဉ်ဘိုးနားလည်သည်, When a person has once died he understands the price of boards. *Eng*. Experience is the best teacher.

တချက်ခုတ်နှစ်ချက်ပြတ်, Making two severances with one cut. *Eng*. Killing two birds with one stone.

တိတ်တိတ်နေတထောင်တန်သည်, Remaining silent is worth a thousand pieces of gold. *Eng*. Silence is golden.

ထောင်မှူးမ၍ထောင်ကျသည်, Owing to the jailer's helping him he was imprisoned. *Eng*. Save me from my friends.

နှုတ်ခမ်းပဲ့ချင်းမီးမမှုတ်ပါနှင့်, Let not those who are alike hare-lipped blow the fire. *Eng*. People who live in glass houses should not throw stones.

နွားရှေ့ထွန်ကျူး, The plough protrudes itself in front of the ox. *Eng*. The cart before the horse.

မယုံလျှင်ငါ့မယားကိုမေးတော့, If you do not believe me, ask my wife; as a person making an appeal to an intimate friend for confirmation of a doubtful statement.

မိကျောင်းမင်းရေခင်းပြ, Teach the king of the crocodiles the water business. *Eng*. Teach an eagle to fly.

မြစ်ကောင်းလျှက် သောင်တိမ်ဖျက်သည်။ မင်းပင်ကောင်းလျှက် မင်းခြွေခင်ဖျက်သည်, Though a river be fine, its shoals destroy it. Though a ruler be good, his dependents ruin him.

မြွေဗွေးခါးပိုက်ပိုက်, Cherishing a viper in one's bosom.

ယိုးဒယားအောင်မှဆေးကြောင်ထသည်, After Siam has been vanquished, the tattooing on him appears in bold relief. *Eng*. Lions in peace, deer in war.

ရှင်ဘုရင်ပုဆိုးပိုးချည်း, The King's *puhso* is pure silk. *Noblesse oblige*.

လင်းတလောက်ငှက်တိုင်းလှသည်, Every bird is as beautiful as the vulture.

သန်းများလျှင်မယားဘူး၊ ကြွေးများလျှင်မပူဘူး။

သန်းခေါင်ထက်ညည့်မနက်နိုင်ဘူး, It cannot be later than midnight; signifying that a man cannot suffer greater misery than he has already undergone.

သူခိုးကလူလူဟစ်သည်, The thief shouts လူလူ; this being the cry raised by Burmans, when in pursuit of a thief.

ဟောင်လွန်းသည့်ခွေးလူမလေး, Men pay no heed to a dog that is always barking.

သမားများလို့သားသေသည်, Owing to there being many physicians the son died. *Eng*. Too many cooks spoil the broth.

သံကိုယ်သံဖျက်သံချေးတက်, Iron destroys and rusts itself; signifying that a man is often his own worst enemy; similar to ထယ်သွားမပြုမိမိမှု၊

APPENDIX C

FORMAL AND COLLOQUIAL PHRASEOLOGY CONTRASTED

	FORMAL	COLLOQUIAL
agriculturist, *n.*	လယ်ယာလုပ်သောသူ။	လယ်သမား။
all, *a.*	အလုံး. အလုံးစုံသော။	အားလုံး။
bawd, *n.*	မိန်းမထိန်း။	ဖါခေါင်း။
because, *conj.*	သောကြောင့်။	လို့, မို့။
before, *prep.* or *adv.*	အလျှင်, ယခင်။	အရင်က။
before, *prep.* or *adv.*	မ . . . . မှီ။	မ . . . . ခင်။
bountiful, *a.*	အပေးအကမ်းရက်ရောသော။	လက်ကြီးသော။
brothel, *n.*	ပြည်တန်ဆာအိမ်။	ဖါသည်အိမ်။
centre, *n.*	အလယ်ချက်။	အလယ်ခေါင်။
childish, *a.*	သူငယ်နှင့်တူသော။	ကလေးကလားနိုင်သော။
cholera, *n.*	ကာလဝမ်းရောဂါ။	ကာလနာ။
coma, *n.*	မြောသွားခြင်း။	အလောသုံးဆယ်ဖြစ်ခြင်း။
coquet, *v.*	မြှူသည်။	ညုသည်။
crazy, *a.*	ပေါ့သွပ်သော။	ပေါ့သော။
cringe, *v.*	ရှုံ့သည်။	ခယဝယလုပ်သည်။
cunning, *a.*	လိမ္မာသော။	နပ်သော။
cute, *a.*	လိမ္မာသော။	နပ်သော။
damsel, *n.*	မိန်းမငယ်။	ကလေးမ။
darling, *n.*	ချစ်ခင်သူ။	အချစ်တော်။
dirty, *a.*	ညစ်ညူးသော။	ညစ်ပတ်သော။
drunkard, *n.*	သောက်ကြူးသောသူ။	ယစ်ထုပ်။
early, *adv.*	စောစော။	စောစောစီးစီး။
elope, *v.*	တိတ်တဆိတ်ထွက်ပြေးသည်။	လိုက်ပြေးသည်။
encourage, *v.*	အားပေးသည်။	မြှောက်ပေးသည်။
ere, *adv.* and *prep.*	မ . . . . မှီ။	မ . . . . ခင်။
excite, *v.*	တိုက်တွန်းသည်။	ကလိသည်။
extemporaneously, *adv.*	လက်တလော။	လက်တန်း။
fæces, *n.*	မစင်။	ချေး။
famous, *a.*	ကျော်စောသော။	ဟိုးဟိုးကျော်သော။
fastidious, *a.*	သဘောတွေ့ခဲသော။	အဆာကျယ်သော။
fawningly, *adv.*	ဝပ်တွားခယခြင်းနှင့်။	ခယဝယ။
fellow, *n.*	အပေါင်းအဘော်။	အကောင်။
filthy, *a.*	ညစ်ညူးသော။	ညစ်ပတ်သော။
first, *adv.*	ပဌမ။	လက်ဦးလက်ဖျား။
first (fruit), *n.*	ဦးစွာထွက်သောအသီး။	လက်ဦးသီး။

	Formal	Colloquial
forego, *v.*	အခွင့်လွှတ်သည်။	ပါစေပေးသည်။
forenoon, *n.*	နံနက်ခင်း။	မနက်ခင်း။
fortuitously, *adv.*	အမှတ်မဲ့။	အမှတ်တမဲ့။
foul, *a.*	ညစ်ညူးသော။	ညစ်ပတ်သော။
foul-mouthed, *a.*	ဆဲရေးတတ်သော။	ပစပ်ပွဲ့သော။
frequently, *adv.*	ကြိမ်ဖန်များစွာ။	တရစပ်။
girl, *n.*	မိန်းမကလေး။	လုံမကလေး။
godown, *n.*	ကုန်လှောင်ရုံ။	ဂူဒါရုံ။
goods-train, *n.*	ကုန်တင်မီးရထား။	ကုန်ရထား။
grandfather, *n.*	အဘိုး။	ဘိုးအေ။
grandmother, *n.*	အဘွား။	ဘွားအေ။
gratis, *adv.*	အဘိုးမပေးရဘဲ။	အလကား။
growlingly, *adv.*	ဟိန်းလျှက်။	မာန်ဖီလျှက်။
guzzle, *v.*	သောက်ကြူးသည်။	စိမ်၍သောက်သည်။
harlot, *n.*	ပြည်တန်ဆာ။	ဖါသည်။
hastily, *adv.*	အလျင်အမြန်။	ကတောကမျော။
haunch, *n.*	တင်ပါး။	ဖင်။
hazard, *v.*	စွန့်စားသည်။	ဇွဟ်နှစ်သည်။
haze, *v.*	ရန်စသည်။	ကျီစားသည်။
headstrong, *a.*	သွေးဆောင်၍ရခဲသော။	ခေါင်းမာသော။
heartrending, *a.*	အလွန်ကြင်နာဘွယ်ဖြစ်သော။	ရင်ကွဲစရာကောင်းသော။
heave (in sight), *v.*	ပေါ်လာသည်။	ပေါက်လာသည်။
heedlessly, *adv.*	ဂရုမစိုက်။	အမှတ်တမဲ့။
helpmeet, *n.*	ကူညီသူ။	အဘော်အလျော်။
hence, *adv.*	ထို့ကြောင့်။	သို့မို့ကြောင့်။
heretofore, *adv.*	အထက်က။	ရှေးတုန်းက။
herself, *pron.*	သူကိုယ်တိုင်။	သူတတ်တိုင်း။
hide-and-seek, *v.*	ပုန်းတမ်းကစားသည်။	တူတူပုန်းသည်။
hurry, *v.*	အလျင်အမြန်ပြုသည်။	ကပျာကယာလုပ်သည်။
husband, *n.*	လင်။	ယောက်ျား။
husbandman, *n.*	လယ်ယာလုပ်သောသူ။	လယ်သမား။
idleness, *n.*	အလုပ်မလုပ်ဘဲနေခြင်း။	အလကားနေခြင်း။
ignoramus, *n.*	မသိမလိမ္မာသောသူ။	သမားယောင်မောင်းတောင်။
immodest, *a.*	[illegible]မရသော။	ယောက်ယက်ခတ်သော။
inappropriate, *a.*	မသင့်လျော်သော။	မကိုက်သော။
indeed, *adv.*	အမှန်အကန်ဆိုလျှင်။	တကယ်ဆိုသော်, တကယ်။
inebriate, *n.*	သောက်ကြူးသောသူ။	ယစ်ထုပ်။

	Formal	Colloquial
inexperience, *n.*	အတွေ့အမြင်မရှိခြင်း။	ကြားဘူးနားဝမရှိခြင်း။
inexpert, *a.*	မတတ်မြောက်သော။	နားမလည်သော။
infantine, *a.*	သူငယ်ကဲ့သို့ဖြစ်သော။	ကလေးစိတ်မကုန်သော။
mfuriate, *a.*	အမျက်ထွက်သော။	စိတ်ပေါက်သော။
inlander, *n.*	ရေဝေးရပ်သား။	ရေဝေး။
innuendo, *n.*	အရိပ်အမြွက်။	စောင်းပါးရိပ်ခြည်စကား။
insolence, *n.*	စော်ကားခြင်း။	မရိုးမခန့်လုပ်ခြင်း။
instantaneously, *adv.*	ခဏခြင်းတွင်။	ရုတ်ခနဲ, ဖြုတ်ခနဲ။
instrument, *n.*	တန်ဆာကရိယာ။	တန်ဆာပလာ။
intercostal, *a.*	နံရိုးကြား။	နံကြိုနံကြား။
inthrone, *v.*	နန်းတင်သည်။	နန်းထိုင်စေသည်။
intimacy, *n.*	ကျွမ်းဝင်ခြင်း။	အလျှောဝင်ခြင်း။
invalid, *n.*	သူနာ။	ရောဂါသည်။
ironically, *adv.*	အဓိပ္ပာယ်လွှဲ၍။	ခနဲ့တဲ့တဲ့။
irony, *n.*	အဓိပ္ပာယ်လွှဲစကား။	ခနဲ့စကား။
jabber, *v.*	စကားပြောလုံးထွေးသည်။	စကားဗလစ်ဗလစ်ပြောသည်။
jestingly, *adv.*	စကားပျက်ပြောဆိုလျက်။	ကျီစား၍။
know-all, *n.*	ပညာရှိယောင်ဆောင်သူ။	သမားယောင်မောင်းတောင်။
knowing, *a.*	လိမ္မာသော။	နပ်သော။
iad, *n.*	လူပျိုကလေး။	လူပျိုပေါက်။
ladykin, *n.*	မိန်းမကလေး။	လုံမကလေး။
ladylove, *n.*	ရည်းစား။	ရည်းစားသနာ။
lass, *n.*	မိန်းမငယ်။	ကလေးမ။
left hand, *n.*	လက်ဝဲလက်။	ဘယ်ကျော်လက်။
levity, *n.*	ပေါ့ဂျက်ခြင်း။	ကလိန်းကလက်ပြုခြင်း။
liar, *n.*	မုသာပြောတတ်သူ။	မုသာအိုး, မုသာတုံး။
literally, *adv.*	မူရင်းအတိုင်း။	ဂဂနန, ကျကျနန။
little, *adv.*	အနည်းငယ်။	မဖြစ်စလောက်။
luck, *n.*	ဖြစ်ပျက်သောအကြောင်း။	ကံ, ကံကြမ္မာ။
lucky, *a.*	အကြောင်းကောင်းသော။	ကံကောင်းသော။
lukewarmly, *adv.*	စိတ်မပါဘဲ။	စိတ်မပါတပါ။
lunatic, *n.*	ရူးသောသူ။	အရူး။
maiden, *n.*	မိန်းမကလေး။	လုံမကလေး။
maladroit, *a.*	မတတ်မြောက်သော။	နားမလည်သော။
malefactor, *n.*	ရာဇဝတ်သင့်သူ။	ရာဇဝတ်ကောင်။
mannishly, *adv.*	ယောကျ်ားနှင့်တူအောင်။	ယောကျ်ားဆန်အောင်။
mariner, *n.*	သင်္ဘောသား။	ရေဂေါရာ။

	FORMAL	COLLOQUIAL
meddle, *v.*	ရောစွက်သည်။	ဝင်၍ရှုပ်သည်။
midst, *n.*	အလယ်။	အထဲ။
mien, *n.*	ပုံပန်လက္ခဏာ။	ဟန်ပန်လေထိ။
molester, *n.*	နှောင့်ရှက်သူ။	ဆွသူ။
mountebank, *n.*	သမားယောင်။	သမားယောင်မောင်းတောင်။
mumblingly, *adv.*	တိုးတိုး။	မပီတပီ။
mutineer, *n.*	ပုန်ကန်သူ။	ကာပြန်သူ။
nab, *v.*	ရှောင်တခင်ဘမ်းဆီးသည်။	ရုတ်ခနဲဘမ်းသည်။
natty, *a.*	သေသတ်သော။	ချောမွေ့သော။
nickname, *n.*	ကစား၍ခေါ်သည့်အမည်။	ကျီစား၍ခေါ်သည့်အမည်။
niggardliness, *n.*	အလွန်နှမြောတတ်ခြင်း။	အလွန်ဆယ်လ်ကြေခြင်း။
night, *n.*	ညည့်။	ည။
nightfall, *n.*	ညည့်ဦးယံ။	ညဦးယံ။
nightsoil, *n.*	မစင်။	ချေး။
no, not, *adv.*	မဟုတ်, မဟုတ်ပါ။	မဟုတ်ဘူး, မဟုတ်ပါဘူး။
non compos mentis, *a.*	စိတ်မနှံ့သော။	စိတ်ဖေါက်ပြန်သော။
notoriously, *adv.*	ကျော်စောစွာ။	အကျော်စေရ။
obstinacy, *n.*	စိတ်အလွန်မိုင်မာခြင်း။	ခေါင်းမာခြင်း။
occasionally, *adv.*	တခါတရံဖြစ်သော။	တရံတဆစ်ဖြစ်သော။
opposable, *a.*	ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုနိုင်သော။	ကလန်ကဆန်ပြုနိုင်သော။
option, *n.*	အလိုရှိရာပြုခွင့်။	ပြုချင်ရာပြုခွင့်။
opulence, *n.*	ရတတ်ခြင်း။	ဌေးခြင်း။
outcast, *n.*	ပယ်ထားသောသူ။	လက်လွှတ်ထားသူ။
outwall, *n.*	ပြင်နံရံ။	ပြင်ထရံ။
outwit, *v.*	ဥာဏ်သာသည်။	ကျော်သည်။
overbounteous, *a.*	ရက်ရောလွန်းသော။	လက်ဖွားလွန်းသော။
overforward, *a.*	ရဲတင်းလွန်းသော။	စွာလွန်းသော။
overfree, *a.*	ရက်ရောလွန်းသော။	လက်ကြီးလွန်းသော။
overhappy, *a.*	ဝမ်းသာလွန်းသော။	ဝမ်းသာအားကြီးသော။
overissue, *v.*	ထုတ်ပေးလွန်းသည်။	အင်မတန်ထုတ်ပေးသည်။
overknowing, *a.*	လိမ္မာလွန်းသော။	အနပ်အပါးလွန်းသော။
overlarge, *a.*	ကြီးလွန်းသော။	အင်မတန်ကြီးသော။
overmuch, *a.*	များလွန်းသော။	မြားမြောင်လွန်းသော။
overreach, *v.*	လှည့်စားသည်။	ကျော်သည်။
overreadily, *adv.*	လွယ်ကူလွန်းစွာ။	အလွန်လက်လွယ်စွာ။
oversure, *a.*	စိတ်ချလွန်းသော။	စိတ်ချအားကြီးသော။
pamphlet, *n.*	စာစောင်ငယ်။	စာတိုပေစ။

	Formal	Colloquial
patella, *n.*	ဒူးခေါင်းရိုး။	ခုံညင်းရိုး။
pendent, *a.*	တွဲလွဲကျသော။	တွဲလောင်းကျသော။
pending, *a.*	မဆုံးဖြတ်သေးသော။	တစ်လစ်ဖြစ်သော။
penniless, *a.*	ကြေးငွေမရှိသော။	လက်ကိုင်ပြတ်သော။
permissive, *a.*	အခွင့်ပြုသော။	ပါစာပေးသော။
pertinence, *n.*	ဆီလျော်ခြင်း။	အံကျခြင်း။
physiognomy, *n.*	မျက်နှာပုံ။	မျက်နှာပေါက်။
physique, *n.*	ကိုယ်ပုံလက်ပုံ။	ကိုယ်ပေါက်ကိုယ်ရောက်။
planner, *n.*	ကြံဖန်သူ။	ဖန်တီသူ။
playful, *a.*	ကျီစယ်တတ်သော။	ကျီစားတတ်သော။
policeman, *n.*	ပုလိပ်သား။	ပြာတာ။
post, *adv.*	အလျင်အမြန်။	သုတ်သုတ်။
premonition, *n.*	တင်ကူးသတိရချက်။	စိတ်ထင့်ခြင်း။
preponderance, *n.*	သာလွန်ခြင်း။	အားကြီးခြင်း။
presentiment, *n.*	တင်ကူးစိတ်ရောက်ခြင်း။	စိတ်ထင့်ခြင်း။
prisoner, *n.*	ထောင်သား။	အကျည်းသမား။
privilege, *v.*	အခွင့်ပြုသည်။	မျက်နှာသာပေးသည်။
privy, *n.*	အိမ်သာ။	ရေအိမ်။
prodigal, *a.*	အသုံးဖွားသော။	လက်ကြီးသော။
proscribe, *v.*	လုံးလုံးငြင်းပယ်သည်။	ပိုင်းပယ်သည်။
provisions, *n.*	စားနပ်ရိက္ခာ။	အစာရေစာ။
purgative, *a.*	ဓါတ်လျှောစေတတ်သော။	ဝမ်းကျစေတတ်သော။
quickener, *n.*	နှိုးဆော်သူ။	နိဗ္ဗာန်ဆော်။
repeatedly, *adv.*	အဖန်ဖန်။	ထပ်ခါထပ်ခါ။
reprobate, *n.*	ဆုံးမ၍မရနိုင်သူ။	နဖါးကြိုးချွတ်ထားရသူ။
requital, *n.*	တုံ့ပြန်ခြင်း။	ကလဲစားချေခြင်း။
retch, *v.*	ပျို့၍တက်သည်။	အော်ကလီဆန်သည်။
retort, *v.*	ပြန်လှန်ပြောဆိုသည်။	အလှန်ကဆန်ပြောသည်။
revile, *v.*	ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်သည်။	ကဲ့ရဲ့သကြိုဟ်သည်။
right-handed, *a.*	လကျာလက်သန်သော။	ညာသန်သော။
riotously, *adv.*	ရုန်းရင်းခတ်။	ပေါက်လွှတ်ပဲစား။
rogue, *n.*	လူလိမ်။	လူပေါ့။
sand, *n.*	သဲ။	သလဲ။
saucily, *adv.*	စွာလျက်။	စွာတာတာ။
scoff, *v.*	သရော်သည်။	လှောင်ပြောင်သည်။
scold, *n.*	ဆဲဆိုတတ်သောမိန်းမ။	နှုတ်သရမ်းသောမိန်းမ။
shy, *a.*	ရှက်ကြောက်တတ်သော။	မျက်နှာမီးမစားသော။

	FORMAL	COLLOQUIAL
sir, *n.*	ခင်ဗျား။	ဗျာ, ဗျို, ခင်ဗျိုး။
slander, *v.*	အသရေဖျက်သည်။	အတင်းပြောသည်။
slanderously, *adv.*	ကုန်းချောလျှက်။	ကုန်းချောပစ်၍။
slightly, *adv.*	အနည်းငယ်မျှ။	တဆိတ်, တဆိတ်စာ။
smilingly, *adv.*	ပြုံးပြုံး။	ပြုံးစေ့စေ့။
soldiery, *n.*	ရဲမက်ဗိုလ်ပါ။	ရဲမက်အလုံးအရင်း။
some, *pron. a.*	အချို့။	တချို့။
sometimes, *adv.*	တရံတခါ။	တခါတလေ။
soon, *adv.*	မကြာမမြင့်မှီ။	မကြာခဏ။
speedily, *adv.*	အလျင်အမြန်။	အဆောတလျင်။
straightforwardly, *a.*	တည့်တည့်။	ဟောဟောတိုင်းတိုင်း။
stylish, *a.*	နည်းကျသော။	ဟန်ကျသော။
suddenly, *adv.*	ရုတ်တရက်။	ရုတ်ခနဲ။
sundown, *n.*	နေဝင်ချိန်။	မိုဃ်းချုပ်နေဝင်။
suppliant, *a.*	တောင်းပန်သော။	မရမကတောင်းသော။
surface, *n.*	မျက်နှာပြင်။	အပေါ်ယံက။
syphilis, *n.*	လူပျိုနာ။	ကလေးနာ။
taciturn, *a.*	မပြောမဆိုနေတတ်သော။	ငုံ့စိုပြစ်နေသော။
talebearer, *n.*	ကုန်းချောတတ်သူ။	ကုန်းတိုက်တတ်သူ။
tease, *v.*	နှောင့်ရှက်သည်။	ကျီစားသည်။
temporary, *a.*	ခဏသာတည်သော။	တအောင့်တည်သော။
terminal, *n.*	အဆုံး။	ဗိတ်ဆုံး, နောက်ဗိတ်ဆုံး။
there, *adv.*	ထိုမှာ။	ဟိုမှာ။
thief, *n.*	သူခိုး, သူဝှက်။	အလစ်သမား, ညည့်ဝှက်။
thither, *adv.*	ထိုကို။	ဟိုကို။
thorax, *n.*	ရင်ခေါင်း။	ရင်ပတ်။
thwartingly, *adv.*	ဆန့်ကျင်ဘက်။	ထော်လော်ကန့်လန့်။
to-day, *n.*	ယနေ့, ယခုနေ့။	သည်ကနေ့, ကနေ့။
to-morrow, *n.*	နက်ဖြန်။	နက်ဖန်ခါ။
to-night, *n.*	ယနေ့ညည့်။	ယခုည, ခုည။
toothbrush, *n.*	သွားပွတ်တံ။	ဒပူ။
traveled, *a.*	ခရီးသွား၍သိသော။	လူဝါးဝသော။
trite, *a.*	ရိုးသော။	ရိုးတာသော။
trivial, *a.*	အရေးမယူလောက်သော။	မမှုလောက်သော။
twaddle, *v.*	ပြန်းဖျင်းစကားများသည်။	မဗိကလာဗိကလာပြောသည်။
umpire, *v.*	ဒိုင်လုပ်သည်။	ပုဏ္ဏားတိုင်လုပ်သည်။
unfavorable, *a.*	အကြောင်းမညီညွတ်သော။	အခိုက်အလျှည့်မကြုံသော။

	Formal	Colloquial
unfinished, *a.*	လက်စမသတ်သော။	တန်းလန်းဖြစ်သော၊
unremitting, *a.*	မပြတ်မလပ်သော။	တရစပ်ဖြစ်သော။
unsightly, *a.*	အကြည့်တန်သော။	အမြင်ရကပ်သော။
urge, *v.*	တိုက်တွန်းသည်။	တိုက်ပေးသည်။
urine, *n.*	ဆီး။	သေး, အပေါ့။
vaunt, *v.*	ဝါကြွားသည်။	ဟိတ်ထုတ်သည်။
vengeful, *a.*	လက်စားချေတတ်သော။	ဂလဲ့စားချေတတ်သော။
verbose, *a.*	စကားများသော။	လေများသော။
very, *adv.*	အလွန်။	တယ်။
wag, *n.*	လူပျက်။	ချည်ပါသား။
wall, *n.*	နံရံ။	ထရံ။
wayworn, *a.*	ခရီးပန်းသော။	ခြေကုန်သော။
wedding, *n.*	မင်္ဂလာဆောင်ပွဲ။	ပွဲထိုင်။
when, *adv.*	မည်သည့်အချိန်။	ဘယ်တော့, ဘယ်တော့က။
while, *adv.*	အစည်(*pron.* စည်).	အတုန်း။
whitherward, *adv.*	မည်သည့်ဘက်သို့။	ဘယ်ဆီသို့။
wickedly, *adv.*	ဆိုးသွမ်းစွာ။	ဆိုးတေစွာ။
wileful, *a.*	ပရိယာယ်များသော။	မာယာထူသော။
yes, true, *adv.*	ဟုတ်သည်။	ဟုတ်ကဲ့။
yesterday, 1, *n.*	ယမန်နေ့။	မနေ့။
yesterday, 2, *adv.*	ယမန်နေ့က။	မနေ့က။
yestereve, *n.*	ယမန်နေ့ညနေ။	မနေ့ညနေ။
yestermorn, *n.*	ယမန်နေ့နံနက်။	မနေ့မနက်။
yesternight, *n.*	လွန်ခဲ့သောညဉ့်က။	ညက။
you, *pron.*	သင်, သင်တို့။	မင်း, မင်းတို့။

———— ။ ————

Formal	Colloquial	
အံ့, သွားကြအံ့။	မို့, သွားကြမို့။	*see Gram. p.* 37.
နည်း။	လဲ, တုံး။	*see Gram. p.* 37.
ပါ, စားပါ။	လိုက်, စားလိုက်။	*see Gram. p.* 38.
ဘွယ်,ချစ်ဘွယ်ကောင်းသည်။	စရာ, ချစ်စရာကောင်းသည်။	*see Gram. p.* 49.
ရန်, ကြည့်ရန်။	ဘို့, ကြည့်ဘို့။	*see Gram. p.* 49.
လော,သွားမည်လော။	လား, လာမည်လား။	*see Gram. p.* 37.
လော့, သွားလော့။	တော့, သွားတော့။	*see Gram. p.* 37.

Compiled from U Tun Nyein's "English-Burmese Dictionary," Mr. A. W. Lonsdale's "Burmese Grammar," and other reliable sources.

APPENDIX D

ANTONYMS

abide, *v.* တည်နေသည်။	vanish, ကွယ်ပျောက်သည်။
ability, *n.* စွမ်းအား။	incapacity, မတတ်နိုင်ခြင်း။
abound, *v.* အလွန်ပေါများသည်။	lack, လိုလျှက်နေသည်။
above, *prep.* အထက်။	below, အောက်။
absent, *a.* နေရပ်မှထွက်ခွါနေသော။	present, ရှိနေသော။
abstain, *v.* ရှောင်ကြည်သည်။	indulge, အာရုံခံစားသည်။
accelerate, *v.* တိုး၍မြန်စေသည်။	retard, နှောင့်နှေးစေသည်။
accept, *v.* လက်ခံသည်။	reject, ငြင်းပယ်သည်။
accord, *v.* သဘောတူသည်။	disagree, သဘောကွဲသည်။
accumulate, *v.* စုပုံသည်။	scatter, ကြဲဖြန့်သည်။
accurate, *a.* စေ့စပ်သော။	inexact, မသေချာမစေ့စပ်သော။
acquit, *v.* တရားသေလွှတ်သည်။	accuse, တရားစွဲဆိုသည်။
actor, *n.* ဇာတ်သမား။	actress, ဇာတ်သူမ။
add, *v.* ပေါင်းသည်။	subtract, နှုတ်သည်။
admire, *v.* နှစ်သက်အံ့သြသည်။	detest, စက်ဆုပ်ရွံရှာသည်။
admit, **1**, *v.* ဝန်ခံသည်။	deny, ငြင်းဆိုသည်။
admit, **2**, *v.* ဝင်ခွင့်ပြုသည်။	exclude, ထုတ်ပယ်သည်။
adopt, *v.* ခံယူသည်။	reject, ငြင်းပယ်သည်။
advance, *v.* တိုးတက်သည်။	retreat, နောက်ဆုတ်သည်။
adventurous, *a.* စွန့်စားသော။	cautious, သတိရှိတတ်သော။
advisable, *a.* သင့်လျော်သော။	objectionable, ငြင်းဘွယ်ဖြစ်သော။
agree, *v.* သဘောတူညီသည်။	differ, သဘောကွဲလွဲသည်။
agreeable, *a.* လျော်ကံသော။	offensive, မနှစ်သက်ဘွယ်သော။
aid, *v.* ကူညီသည်။	oppose, ဆန့်ကျင်သည်။
ally, *n.* ဘက်စပ်သူ။	antagonist, ခုခံသူ။
amuse, *v.* ရွှင်မြူးစေသည်။	annoy, စိတ်ဆိုးစေသည်။
angel, *n.* ကောင်းကင်တမန်။	fiend, နတ်ဆိုး။
antecedent, *n.* အကြောင်း။	consequent, အကျိုး။
appear, *v.* ပေါ်လာသည်။	vanish, ကွယ်ပျောက်သည်။
approach, *v.* ချဉ်းလာသည်။	recede, နောက်ဆုတ်သည်။
appropriate, *a.* သင့်လျော်သော။	inappropriate, မတော်လျော်သော။
arrive, *v.* ရောက်လာသည်။	depart, ထွက်သွားသည်။
artless, *a.* ရိုးသားသော။	crafty, စဉ်းလဲသော။
ascend, *v.* တက်သည်။	descend, ဆင်းသည်။
attach, *v.* မိတ်ဖွဲ့စေသည်။	alienate, မေတ္တာကိုဖျက်သည်။

attract, *v.* ဆွဲငင်သည်။	repel, နောက်သို့ဆုတ်စေသည်။
augment, *v.* တိုးပွါးစေသည်။	diminish, လျော့စေသည်။
bachelor, *n.* လူပျို။	maid, အပျို။
base, *n.* အောက်ခံ။	apex, ထိပ်စွန်း။
beautiful, *a.* လှပသော။	ugly, အရုပ်ဆိုးသော။
before, 1, *adv.* ရှေ့က။	behind, နောက်က။
before, 2, *adv.* အလျှင်, အရင်။	after, နောက်။
begin, *v.* အစပြုသည်။	complete, ပြီးစီးစေသည်။
beginning, *n.* အစ။	end, အဆုံး။
believe, *v.* ယုံကြည်သည်။	doubt, ယုံမှားသည်။
believer, *n.* ယုံကြည်သူ။	skeptic, ယုံမှားသူ။
benefit, *v.* ကျေးဇူးပြုသည်။	injure, အကျိုးဖျက်သည်။
benevolent, *a.* ကောင်းမှုပြုလိုသော။	malevolent, ရန်ငြိုးထားသော။
blame, *v.* အပြစ်တင်သည်။	exculpate, အပြစ်ကင်းလွတ်စေသည်။
blessing, *n.* မင်္ဂလာ။	curse, အမင်္ဂလာ။
bliss, *n.* သုခချမ်းသာ။	misery, ဒုက္ခ။
boar, *n.* ဝက်သိုး။	sow, *n.* ဝက်မ။
bold, *a.* ရဲရင့်သော။	timid, ကြောက်တတ်သော။
brother, *n.* ညီ, အစ်ကို။	sister, နှမ,အစ်မ။
brother-in-law, *n.* ယောက်ဖ, ခဲအို။	sister-in-law, ယောက်မ, မရီး။
buck, *n.* ဒရယ်ဖို။	doe, ဒရယ်မ။
bull, *n.* နွားသိုး။	cow, နွားမ။
busy, *a.* လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသော။	idle, အလုပ်မရှိသော။
calm, *a.* တည်ငြိမ်သော။	agitated, မငြိမ်မသက်ရှိသော။
capable, *a.* တတ်စွမ်းသော။	incompetent, မစွမ်းဆောင်နိုင်သော။
care, *n.* အလေးဂရုပြုခြင်း။	neglect, ပေါ့လျော့ခြင်း။
cause, *n.* အကြောင်း။	effect, အကျိုး။
cautious, *a.* သတိပြုတတ်သော။	rash, မဆင်မခြင်ပြုလုပ်သော။
censure, *v.* အပြစ်တင်သည်။	vindicate, အပြစ်လွတ်အောင်ချေဆိုသည်
certain, *a.* စိတ်ချရန်ဖြစ်သော။	doubtful, ယုံမှားသွယ်ဖြစ်သော။
chaste, *a.* သန့်ရှင်းသော။	impure, ညစ်ညူးသော။
cheap, *a.* အဘိုးနည်းသော။	dear, အဘိုးကြီးသော။
cheerful, *a.* ရွှင်လန်းသော။	dejected, စိတ်ညှိုးငယ်သော။
cherish, *v.* မြတ်နိုးသည်။	abandon, ပစ်ထားသည်။
choice, *n.* ရွေးကောက်ရန်အခွင့်။	necessity, မလွှဲသာဖြစ်ခြင်း။
civilized, *a.* ယဉ်ကျေးသော။	savage, ရိုင်းစိုင်းသော။
clear, *a.* ကြည်သော။	turbid, နောက်သော။
clever, *a.* လိမ္မာသော။	stupid, ဉာဏ်ထိုင်းသော။

clothed, *a.* ဝတ်လျက်ရှိသော။	naked, အချည်းစည်းရှိသော။
cloudy, *a.* မိုဃ်းအုံ့သော။	clear, တိမ်ကြေးစင်သော။
cock, *n.* ကြက်ဘ။	hen, ကြက်မ။
colleague, *n.* အပေါင်းအဘက်။	opponent, ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သူ။
collect, *v.* စုသိမ်းသည်။	distribute, ဝေငှသည်။
comedy, *n.* ရယ်ရွှင်ခန်းပြဇာတ်။	tragedy, ဇာတ်လွမ်းခန်း။
comfortable, *a.* ချမ်းသာသော။	miserable, စိတ်ဒုက္ခရောက်သော။
comical, *a.* ရယ်မောဘွယ်ဖြစ်သော။	serious, ဣန္ဒြေရှိသော။
commend, *v.* ချီးမွမ်းသည်။	censure, အပြစ်တင်သည်။
conceal, *v.* ထိမ်ဝှက်သည်။	divulge, ဘော်ပြသည်။
concise, *a.* အဓိပ္ပါယ်ချုပ်သော။	diffuse, စကားပွသော။
concord, *n.* အသံဝင်ခြင်း။	discord, အသံမညီညာခြင်း။
confederate, *n.* ဘက်စပ်ပါဝင်သူ။	adversary, ရန်သူ။
confess, *v.* ဝန်ချသည်။	deny, ငြင်းဆိုသည်။
confide, *v.* ယုံကြည်အားကိုးသည်။	distrust, မယုံသင်္ကာရှိသည်။
congregate, *v.* စုရုံးစေသည်။	segregate, သီးခြားထားသည်။
conjointly, *adv.* ပေါင်းစပ်လျက်။	separately, ကွဲပြားလျက်။
conquer, *v.* အောင်မြင်သည်။	yield, ဝန်ချသည်။
consider, *v.* ထောက်ထားသည်။	ignore, ပမာဏမပြု။
consolation, *n.* စိတ်သက်သာခြင်း။	affliction, စိတ်ဒုက္ခရောက်ခြင်း။
constant, *a.* သစ္စာမြဲသော။	fickle, စိတ်မတည်ကြည်သော။
convene, *v.* စည်းဝေးစေသည်။	dismiss, စည်းဝေးလွှတ်သည်။
cooked, *a.* ချက်ပြုတ်ပြီးသော။	raw, မကျက်၊စိမ်းသော။
cool, *a.* အေးသော။	hot, ပူသော။
copious, *a.* များပြားသော။	scanty, နည်းပါးသော။
create, *v.* ဖန်ဆင်းသည်။	destroy, ဖျက်ဆီးသည်။
credit, *n.* ရရှိငွေ။	debt, ကြွေးမြီ။
cultured, *a.* တတ်မြောက်သော။	illiterate, စာမတတ်သော။
day, *n.* နေ့အချိန်။	night, ညဉ့်အချိန်။
deep, *a.* နက်သော။	shallow, တိမ်သော။
defend, *v.* ခုခံသည်။	attack, တိုက်ခိုက်သည်။
delicate, *a.* နုနယ်သော။	hardy, သန်မာသော။
delightful, *a.* အားရဘွယ်ဖြစ်သော။	abominable, မုန်းထားဘွယ်ဖြစ်သော။
dense, *a.* ပျစ်သော။	rare, ကြည်သော။
determined, *a.* စိတ်ပြဌာန်းသော။	irresolute, စိတ်မတည်တံ့သော။
diligent, *a.* လုံ့လဝီရိယရှိသော။	slothful, ပျင်းရိသော။
discreet, *a.* သတိဝီရိယရှိသော။	reckless, သတိလစ်သော။
distinct, *a.* ထင်လင်းသော။	confused, ရှုပ်ထွေးသော။

distinguished, *a.* ထင်ပေါ်သော။	obscure, မကျော်စောသော။
divine, *a.* ဘုရားနှင့်စပ်ဆိုင်သော။	human, လူနှင့်စပ်ဆိုင်သော။
docile, *a.* ဆုံးမလွယ်သော။	obstinate, စိတ်ခိုင်မာသော။
dog, *n.* ခွေးထီး။	bitch, ခွေးမ။
domestic, *a.* နိုင်ငံတွင်းနှင့်စပ်ဆိုင်သော။	foreign, နိုင်ငံခြားနှင့်စပ်ဆိုင်သော။
droll, *a.* ရယ်ဘွယ်ဖြစ်သော။	solemn, ဣန္ဒြေကြီးသော။
eager, *a.* စိတ်အားသန်သော။	indifferent, ဂရုမစိုက်သော။
early, *a.* စောသော။	late, နောက်ကျသော။
easy, *a.* လွယ်ကူသော။	difficult, ခက်ခဲသော။
ebb, *v.* ရေကျသည်။	flow, ရေတက်သည်။
economize, *v.* ချွေတာသည်။	squander, ဖြုန်းတီးသည်။
elated, *a.* စိတ်ကြွသော။	dejected, စိတ်ညှိုးငယ်သော။
elevate, *v.* မြှောက်ပင့်သည်။	depress, နှိမ့်ချသည်။
embark, *v.* သင်္ဘောပေါ်သို့တက်သည်။	arrive, ဆိုက်ရောက်သည်။
enact, *v.* ဥပဒေပြုသည်။	abolish, ပယ်ဖျက်သည်။
encourage, *v.* အားပေးသည်။	discourage, စိတ်အားလျော့စေသည်။
endear, *v.* စုံမက်စေသည်။	estrange, မေတ္တာကိုဖျက်သည်။
endemic, *n.* ဒေသအလိုက်စွဲသောအနာ။	epidemic, အများ၌ဖြစ်သောရောဂါ။
energetic, *a.* ကြိုးစားအားထုတ်သော။	slothful, ပျင်းရိသော။
engage, *v.* စေခိုင်းရန်ရယူသည်။	dismiss, လုပ်ခွင့်နုတ်၍လွှတ်လိုက်သည်။
enjoyment, *n.* ရွှင်မြူးခြင်း။	pain, နာကျင်ခြင်း။
enlarge, *v.* ကျယ်ဝန်းစေသည်။	reduce, ကျဉ်းငယ်စေသည်။
enter, *v.* ဝင်သွားသည်။	leave, ထွက်သွားသည်။
entity, *n.* အမှန်ရှိသောအရာ။	nonentity, မတည်မရှိသောအရာ။
entrance, *n.* အဝင်ဝ။	exit. ထွက်ဝ။
escape, *v.* လွတ်မြောက်သည်။	encounter, တွေ့ဆိုင်သ ည်။
establish, *v.* တည်စေသည်။	subvert, မှောက်လှန်သည်။
esteem, *v.* အလေးအမြတ်ပြုသည်။	despise, မထီလေးစားပြုသည်။
eternal, *a.* နိစ္စထာဝရ။	temporal, ပစ္စုပ္ပန်ဘဝနှင့်စပ်ဆိုင်သော။
excellent, *a.* မြင့်မြတ်သော။	mean, ယုတ်ညံ့သော။
exhibit, *v.* ဘော်ပြသည်။	conceal, ထိမ်ဝှက်သည်။
exorcise, *v.* နတ်ဆိုးနှင်ထုတ်သည်။	bewitch, ပြုစားသည်။
expand, *v.* ကျယ်လာသည်။	contract, ကျုံ့သည်။
expedite, *v.* လျင်မြန်စေသည်။	delay, နှောင့်နှေးစေသည်။
expensive, *a.* အဘိုးကြီးသော။	cheap, အဘိုးနည်းသော။
expose, *v.* လှန်၍ပြသည်။	secrete, ဖွက်ထားသည်။
fact, *n.* မုချမှန်သောစကား။	fiction, ဒဏ္ဍာရီစကား။
faith, *n.* ယုံကြည်ခြင်း။	doubt, ယုံမှားခြင်း။

fall, *v.* လဲသည်။	rise, ထသည်။
fast, *a.* ခိုင်သော။	loose, လျော့နေသော။
fat, *a.* ဝပြောသော။	lean, ပိန်ကြုံသော။
father, *n.* အဘ, ဘခင်။	mother, အမိ, မိခင်။
fidelity, *n.* သစ္စာစောင့်ခြင်း။	treachery, သစ္စာဖျက်ခြင်း။
fill, *v.* ဖြည့်သည်။	empty, သွန်သည်။
find, *v.* တွေ့သည်။	lose, ပျောက်သည်။
fine, **1**, *a.* ချောသော။	coarse, ကြမ်းသော။
fine, **2**, *a.* စိပ်သော။	coarse, ကျဲသော။
firm, *a.* ခိုင်ခံ့သော။	wavering, မတည်ကြည်သော။
first, *a.* ပဌမဖြစ်သော။	last, နောက်ဆုံးဖြစ်သော။
flexible, *a.* ပြော့ပျောင်းသော။	rigid, တောင့်မာသော။
flow, *v.* ရေတက်သည်။	ebb, ရေကျသည်။
for, *prep.* အဘို့အလို့ငှါ။	against, ဆန့်ကျင်ဘက်။
forcible, *a.* ခွန်အားကြီးသော။	weak, အားနည်းသော။
forgive, *v.* အပြစ်လွှတ်သည်။	punish, ဒဏ်ပေးသည်။
forgiveness, *n.* အပြစ်လွှတ်ခြင်း။	revenge, ရန်တုံ့မူခြင်း။
fortunate, *a.* ကံကောင်းသော။	unfortunate, ကံဆိုးသော။
freedman, *n.* လွတ်ခွင့်ရသောကျွန်။	slave, ကျေးကျွန်။
freedom, *n.* လွတ်ခြင်း။	slavery, ကျွန်ခံခြင်း။
fresh, *a.* လတ်သော။	stale, သိုးသော။
friend, *n.* မိတ်ဆွေ။	foe, ရန်သူ။
friendly, *a.* မိတ်ဆွေဖြစ်သော။	hostile, ရန်လိုသော။
friendship, *n.* မိတ်ဖွဲ့ခြင်း။	hostility, ရန်လိုခြင်း။
frugal, *a.* အသုံးစေ့စပ်သော။	prodigal, အသုံးဖွာသော။
full, *a.* ပြည့်သော။	empty, လွတ်လပ်သော။
gain, *n.* အမြတ်။	loss, အရှုံး။
gander, *n.* ငန်းဖို။	goose, ငန်းမ။
gather, *v.* စုပုံသည်။	scatter, ကြဲဖြန့်သည်။
gay, *a.* ရွှင်လန်းသော။	sad, စိတ်ညှိုးငယ်သော။
general, *a.* အများနှင့်ဆိုင်သော။	specific, သီးခြားသက်ဆိုင်သော။
generous, *a.* ရက်ရောသော။	niggardly, စေးနှဲတတ်သော။
gentle, *a.* ဖြည်းညှင်းသော။	violent, ပြင်းထန်သော။
genuine, *a.* အစစ်ဖြစ်သော။	spurious, မစစ်သော, မမှန်သော။
give, *v.* ပေးသည်။	take, ယူသည်။
gladness. *n.* ဝမ်းမြောက်ခြင်း။	sorrow, ဝမ်းနည်းခြင်း။
go, *v.* သွားသည်။	remain, နေရစ်သည်။
good, *a.* ကောင်းသော။	bad, ဆိုးသော။

graceful, *a.* ယဉ်ကျေးသော။	uncouth, ရိုင်းစိုင်းသော။
grant, *v.* ပေးသည်။	refuse, မပေးဘဲငြင်းသည်။
greed, *n.* လောဘကြီးခြင်း။	liberality, ရက်ရောခြင်း။
greet, *v.* နှုတ်ဆက်သည်။	shun, တိမ်းရှောင်သည်။
guardian, *n.* စောင့်ထိန်းသူ။	ward, အုပ်ထိန်းထားသူ။
guide, *v.* လမ်းပြသည်။	mislead, လမ်းလွဲစေသည်။
handsome, *a.* လှပသော။	hideous, အလွန်အရုပ်ဆိုးသော။
happiness, *n.* ဝမ်းသာခြင်း။	sorrow, ဝမ်းနည်းခြင်း။
harden, *v.* မာစေသည်။	soften, ပျော့စေသည်။
harmony, *n.* အသံချိုသာခြင်း။	discord, အသံမညီညာခြင်း။
hasten, *v.* မြန်စေသည်။	delay, နှေးစေသည်။
heal, *v.* အနာပျောက်စေသည်။	wound, အနာဖြစ်စေသည်။
health, *n.* ကျန်းမာခြင်း။	sickness, နာခြင်း။
heed, *v.* အမှုထားသည်။	disregard, အလေးဂရုမပြုဘဲနေသည်။
heir, *n.* အမွေခံသား။	heiress, အမွေခံသမီး။
help, *v.* မစသည်။	hinder, ဆီးတားသည်။
high, *a.* မြင့်သော။	low, နိမ့်သော။
holy, *a.* ဘုရားတရားနှင့်ဆိုင်သော။	profane, လောကီနှင့်စပ်ဆိုင်သော။
honest, *a.* ရိုးဖြောင့်သော။	deceitful, လိမ်လည်တတ်သော။
honorable, *a.* အသရေတင့်တယ်သော။	disreputable, အသရေယုတ်ညှိုးသော။
hope, *n.* မြော်လင့်ခြင်း။	despair, မြော်မြင်ရာမဲ့ခြင်း။
hopeful, *a.* မြော်လင့်စရာရှိသော။	despondent, စိတ်ပျက်သော။
hot, *a.* ပူသော။	cold, အေးသော။
humane, *a.* ကြင်နာတတ်သော။	brutal, ရက်စက်သော။
humble, *a.* စိတ်နှိမ့်ချသော။	haughty, စိတ်နေမြင့်သော။
humorous, *a.* ရယ်မောဘွယ်ဖြစ်သော။	serious, ဣန္ဒြေရှိသော။
husband, *n.* လင်။	wife, မယား။
immortal, *a.* အစဉ်ထာဝရတည်သော။	mortal, သေဆုံးတတ်သော။
import, *n.* သွင်းကုန်။	export, ထုတ်ကုန်။
important, *a.* အရေးကြီးသော။	trivial, သေးနုပ်သော။
include, *v.* ပါဝင်စေသည်။	exclude, မပါစေဘဲထားသည်။
income, *n.* ဝင်ငွေ။	expense, ကုန်ငွေ။
increase, *v.* တိုးစေသည်။	diminish, နည်းစေသည်။
industrious, *a.* ဝီရိယစိုက်သော။	idle, ပျင်းရိသော။
infinite, *a.* အနန္တဖြစ်သော။	finite, ကန့်သတ်ခြင်းရှိသော။
initial, *a.* အစဖြစ်သော။	final, အဆုံးဖြစ်သော။
innocent, *a.* အပြစ်ကင်းသော။	guilty, အပြစ်ရှိသော။
instructor, *n.* သင်ကြားသူ။	pupil, တပည့်။

interesting, *a.* စိတ်ပါဘွယ်ဖြစ်သော။	tedious, ငြီးငွေ့ဘွယ်ဖြစ်သော။
internal, *a.* အတွင်းဘက်ကျသော။	external, အပြင်ဘက်ကျသော။
introduction, *n.* စကားချီး။	conclusion, အဆုံးစကား။
inward, *adv.* အတွင်းသို့။	outward, အပြင်သို့။
joyful, *a.* ရွှင်လန်းဘွယ်ဖြစ်သော။	doleful, ဝမ်းနည်းဘွယ်ဖြစ်သော။
joyous, *a.* အားရသော။	gloomy, ညှိုးငယ်သော။
just, *a.* ဖြောင့်မှန်သော။	unjust, မတရားသော။
keen, *a.* ထက်သော။	dull, တုံးသော။
kind, *a.* ကြင်နာသော။	cruel, ရက်စက်သော။
kindle, *v.* ညှိထွန်းသည်။	extinguish, သတ်သည်, ငြိမ်းသည်။
king, *n.* ရှင်ဘုရင်။	queen, မိဘုရား။
large, *a.* ကြီးသော။	small, ငယ်သော။
laugh, *v.* ရယ်သည်။	cry, ငိုသည်။
layman, *n.* ဒါယကာ, တကာ။	lay woman, ဒါယကာမ, တကာမ။
learning, *n.* တတ်သိလိမ္မာခြင်း။	ignorance, မိုက်မဲခြင်း။
legal, *a.* တရားဥပဒေအတိုင်းဖြစ်သော။	illegal, တရားနှင့်ဆန့်ကျင်သော။
liberate, *v.* လွှတ်ခွင့်ပြုသည်။	capture, ဘမ်းဆီးသည်။
license, *v.* အခွင့်အာဏာပေးသည်။	prohibit, မြစ်တားသည်။
life, *n.* ရှင်ခြင်း။	death, သေခြင်း။
light, 1, *a.* ပေါ့သော။	heavy, လေးသော။
light, 2, *n.* အလင်း။	darkness, မှောင်မိုက်။
live, *v.* ရှင်သည်။	die, သေသည်။
long, *a.* ရှည်သော။	short, တိုသော။
longing, *n.* တောင့်တခြင်း။	loathing, စက်ဆုပ်ခြင်း။
lord, *n.* သခင်။	servant, အစေခံကျွန်, ငယ်သား။
love. *v.* ချစ်သည်။	hate, မုန်းသည်။
loyalty, *n.* သစ္စာရှိခြင်း။	treason, သစ္စာဖောက်ပြန်ခြင်း။
male, *n.* ယောက်ျား, အထီး, အဖို။	female, မိန်းမ, အမ။
man, *n.* လူယောက်ျား။	woman, လူမိန်းမ။
many, *a.* များသော။	few, နည်းသော။
master, *n.* 1, သခင်, ဆရာ။	mistress, သခင်မ, ဆရာမ, မမ။
master, *n.* 2, ဆရာ။	scholar, ကျောင်းသား။
mature, *a.* ရင့်သော။	immature, မရင့်နုသော။
meet, *v.* တွေ့ဆုံသည်။	part, ကွဲကွာသည်။
melodious, *a.* အသံသာသော။	discordant, အသံမညီညာသော။
mental, *a.* စိတ်နှင့်စပ်ဆိုင်သော။	physical, ကိုယ်ကာယနှင့်စပ်ဆိုင်သော။
merciful, *a.* သနားတတ်သော။	ruthless, မကြင်နာတတ်သော။
merit, *n.* ကုသိုလ်။	demerit, အကုသိုလ်။

mild, *a.* ဖြည်းညှင်းသော။	harsh, ကြမ်းတမ်းသော။
mindful, *a.* ဂရုစိုက်သော။	regardless, အမှုမထားသော။
modern, *a.* သစ်သော။	antique, ဟောင်းသော။
modest, *a.* ဣန္ဒြေစောင့်သော။	boastful, ဝါကြွားတတ်သော။
moist, *a.* ထိုင်းသော။	dry, ခြောက်သော။
monk, *n.* ဘုန်းကြီး။	nun, မယ်သီလ။
mysterious, *a.* နားလည်ရန်ခဲခက်သော။	obvious, သိသာလွယ်သော။
natural, *a.* ဓမ္မတာအတိုင်းဖြစ်သော။	artificial, ပကတိမဟုတ်၊လူလုပ်သော။
near, *a.* နီးသော။	remote, ဝေးသော။
neat, *a.* သပ်ရပ်သော။	slovenly, မသေသတ်သော။
nephew, *n.* တူ။	niece, တူမ။
new, *a.* သစ်သော။	old, ဟောင်းသော။
nimble, *a.* ပေါ့ပါးလျှင်မြန်သော။	clumsy, ဆေးဆေး လေးလေး သွားတတ်သော။
nobility, *n.* မှူးမတ်များ။	commonalty, လူသာမညစု။
noble, *a.* ကောင်းမြတ်သော။	abject, ယုတ်ညံ့သော။
obey, *v.* နားထောင်သည်။	transgress, လွန်ကျူးသည်။
observe, *v.* စောင့်ရှောက်သည်။	violate, လွန်ကျူးသည်။
often, *adv.* မကြာမကြာ။	seldom, တရံတခါသာ။
open, *v.* ဖွင့်သည်။	shut. ပိတ်သည်။
opportune, *a.* အဆင်သင့်သော။	unseasonable, အခန့်မသင့်သော။
optimist, *n.* အကောင်းဘက်ကိုသာသိမှတ်တတ်သူ။	pessimist, အဆိုးဘက်ကိုသာသိမှတ်တတ်သူ။
order, *n.* စီစဉ်ခြင်း။	confusion, ရှုပ်ထွေးခြင်း။
own, *v.* ကိုယ်ပိုင်ဆိုင်ဝန်ခံသည်။	disown, ကိုယ်နှင့်မဆိုင်ကြောင်းဆိုသည်။
pacify, *v.* ငြိမ်စေသည်။	exasperate, အမျက်ထွက်စေသည်။
pardon, *v.* အပြစ်ဒဏ်မှလွှတ်သည်။	condemn, အပြစ်ဒဏ်စီရင်သည်။
particular, *a.* သီးခြားဖြစ်သော။	universal, အများနှင့်စပ်ဆိုင်သော။
past, *a.* လွန်ခဲ့သော။	future, ဖြစ်လတ္တံ့သော။
patient, *a.* သည်းခံတတ်သော။	irritable, စိတ်ထွက်လွယ်သော။
peace, *n.* ရန်ငြိမ်းခြင်း။	war, စစ်ဖြစ်ခြင်း။
peaceable, *a.* ရန်ငြိမ်းသော။	quarrelsome, ရန်လိုသော။
permanent, *a.* တည်မြဲသော။	transient, ခဏသာတည်သော။
permit, *v.* အခွင့်ပြုသည်။	refuse. အခွင့်မပေးဘဲငြင်းသည်။
perpetuate, *v.* တည်မြဲစေသည်။	abolish, ဖျက်ပယ်သည်။
pious, *a.* ဘုရား တရား ကြည်ညိုလေးမြတ်သော။	impious, ဘုရား တရားကို မထီမဲ့မြင် ပြုသော။
plant, *v.* စိုက်ပျိုးသည်။	uproot, နုတ်ပစ်သည်။

play, *v.* ကစားသည်။ — work, အလုပ်လုပ်သည်။
please, *v.* မြှုသည်။ — vex, နှောင့်ရှက်သည်။
pleased, *a.* စိတ်သာသော။ — grieved, စိတ်နာသော။
plentiful, *a.* ပေါများသော။ — scarce, ရှားပါးသော။
polished, *a.* ယဉ်ကျေးသော။ — rude, ရိုင်းစိုင်းသော။
powerful, *a.* တန်ခိုးကြီးသော။ — weak, အားနည်းသော။
practical, *a.* လုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့်စပ်ဆိုင်သော။ — speculative, စိတ်ကူးခြင်းနှင့်သာစပ်ဆိုင်သော။
practice, *n.* အကယ်လုပ်ကိုင်ခြင်း။ — theory, နည်းသတ်သတ်။
praise, *v.* ချီးမွမ်းသည်။ — blame, အပြစ်တင်သည်။
preceding, *a.* အရင်ကျသော။ — succeeding, နောက်ကျသော။
precious, *a.* အဘိုးထိုက်သော။ — worthless, အသုံးမရသော။
prince, *n.* မင်းသား။ — princess, မင်းသမီး။
princely, *a.* ဆန်းကြယ်မြင့်မြတ်သော။ — beggarly, အလှူခံဆင်းရဲသော။
proceed, *v.* တိုးသွားသည်။ — recede, နောက်ဆုတ်သည်။
profit, *n.* အမြတ်။ — loss, အရှုံး။
profound, *a.* နက်နဲသော။ — superficial, အပေါ်ယံဖြစ်သော။
promote, *v.* ဖြစ်ထွန်းစေသည်။ — frustrate, ဖျက်သည်။
promulgate, *v.* ကြော်ငြာသည်။ — suppress, ဖိုးဖိသည်။
prosperity, *n.* အထမြောက်ခြင်း။ — adversity, ဒုက္ခရောက်ခြင်း။
protect, *v.* ကွယ်ကာသည်။ — betray, အပ်နှံသည်။
prove, *v.* သက်သေထင်ရှားပြသည်။ — refute, မှားကြောင်းပြသည်။
prudent, *a.* သမ္ပာသတိရှိသော။ — indiscreet, သတိတရားမဲ့သော။
public, *a.* အများနှင့်ဆိုင်သော။ — private, တဦးတည်းနှင့်ဆိုင်သော။
publish, *v.* ကြော်ငြာအောင်ပြုသည်။ — conceal, ထိမ်ဝှက်သည်။
pull, *v.* ဆွဲသည်။ — push, တွန်းသည်။
pure, *a.* သန့်စင်သော။ — unclean, ညစ်ညူးသော။
purify, *v.* သန့်ရှင်းစေသည်။ — contaminate, ညစ်ညူးစေသည်။
pursue, *v.* လိုက်သည်။ — flee, ပြေးသည်။
question, *n.* အမေး။ — answer, အဖြေ။
quick, *a.* လျင်မြန်သော။ — slow, နှောင့်နှေးသော။
quiet, *a.* ငြိမ်သော။ — agitated, မငြိမ်မသက်ရှိသော။
rare, *a.* ထူးမြတ်သော။ — common, သာမညဖြစ်သော။
real, *a.* အကယ်ဖြစ်သော။ — fictitious, ပဝတ္တိဖြစ်သော။
reassure, *v.* စိတ်လုံအောင်ပြုပြန်သည်။ — terrify, ချောက်လှန့်သည်။
receipts, *n.* ဝင်ငွေ။ — expenses, ကုန်ငွေ။
receive, *v.* လက်ခံသည်။ — reject, ငြင်းပယ်သည်။
recognize, *v.* အသိအမှတ်ပြုသည်။ — ignore, မသိယောင်နေသည်။

reconciliation, *n.* ဖျန်ဖြေခြင်း။	estrangement, မေတ္တာကိုဖျက်ခြင်း။
refined, *a.* ယဉ်ကျေးသော။	uncouth, ရိုင်းစိုင်းသော။
rejoice, *v.* ရွှင်လန်းသည်။	lament, မြည်တမ်းသည်။
release, *v.* လွှတ်သည်။	capture, ဖမ်းသည်။
relief, *n.* သက်သာခြင်း။	distress, နာခြင်းဝေဒနာ။
remarkable, *a.* ထူးခြားသော။	ordinary, သာမညဖြစ်သော။
remember, *v.* အောက်မေ့သည်။	forget, မေ့လျော့သည်။
remit, *v.* လွှတ်ငြိမ်းစေသည်။	exact, ကျပ်တည်းစွာတောင်းသည်။
repay, *v.* ဆပ်ပေးသည်။	defraud, လိမ်လည်သည်။
resolute, *a.* စိတ်ခိုင်သော။	irresolute, စိတ်မတည်ကြည်သော။
restore, *v.* ပြန်၍တည်မြဲစေသည်။	destroy, ဖျက်ဆီးသည်။
reveal, *v.* ဖွင့်ပြပြောဆိုသည်။	conceal, ထိမ်ဝှက်သည်။
reverence, *v.* ရိုသေသည်။	despise, မထိမဲ့မြင်ပြုသည်။
reward, *v.* ဆုပေးသည်။	punish, ဒဏ်ပေးသည်။
rich, *a.* ရတတ်သော။	poor, ဆင်းရဲသော။
riches, *n.* ဥစ္စာကြွယ်ဝခြင်း။	poverty, ဥစ္စာပစ္စည်းမရှိခြင်း။
right, *a.* မှန်သော။	wrong, မှားသော။
righteous, *a.* ဖြောင့်မတ်သော။	wicked, ဆိုးသွမ်းသော။
ripe, *a.* မှည့်သော။	unripe, စိမ်းသော။
rise, *v.* တက်လာသည်။	sink, မြုပ်သွားသည်။
robed, *a.* အဝတ်ဝတ်လျက်ရှိသော။	nude, အချည်းစည်းရှိသော။
ruler, *n.* မင်း။	subject, ကျွန်တော်မျိုး။
sacred, *a.* ဘုရားတရားနှင့်စပ်ဆိုင်သော။	secular, လောကီနှင့်စပ်ဆိုင်သော။
safe, *a.* လုံခြုံသော။	perilous, ဘေးသင့်ရန်ရှိသော။
sagacity, *n.* ဉာဏ်ထက်မြက်ခြင်း။	stupidity, ဉာဏ်တုံးခြင်း။
save, *v.* စုသိမ်းထားသည်။	spend, သုံးကုန်သည်။
savory, *a.* အနံ့အရသာရှိသော။	insipid, အရသာမရှိသော။
screen, *v.* ကွယ်ကာသည်။	expose, ထုတ်ဖော်သည်။
seek, *v.* ရှာသည်။	shun, ရှောင်သည်။
sensible, *a.* ဉာဏ်ကောင်းသော။	silly, မိုက်သော။
serious, *a.* ကြီးလေးသော။	frivolous, အမှုမထားလောက်သော။
sharp, *a.* ချွန်သော။	blunt, တုံးသော။
sheltered, *a.* ကွယ်ကာလျက်ရှိသော။	exposed, ဟင်းလင်းနေသော။
shrewd, *a.* လိမ္မာသော။	stupid, ထိုင်းမှိုင်းသော။
similar, *a.* လက္ခဏာတူသော။	diverse, အမျိုးကွဲပြားသော။
simple, *a.* ရိုးလွယ်သော။	complex, ရှုပ်ထွေးသော။
sincere, *a.* ရိုးသားသော။	hypocritical, ပရိယာယ်ဆောင်သော။
smooth, *a.* ချောသော။	rough, ကြမ်းသော။

sober, *a.* သောက်ကြူးခြင်းမရှိသော။ intemperate, သောက်ကြူးတတ်သော။
soft, *a.* ပြော့သော။ hard, မာသော။
softly, *adv.* ဖြည်းညှင်းစွာ။ loudly, ကျယ်စွာ။
solid, *a.* နားပင်းဖိတ်သော။ hollow, အခေါင်းရှိသော။
son, *n.* သား။ daughter, သမီး။
son-in-law, *n.* သမက်။ daughter-in-law, ချွေးမ။
soothe, *v.* ချော့မော့သည်။ provoke, အမျက်နှိုးဆော်သည်။
soul, *n.* စိတ်ဝိညာဉ်။ body, ကိုယ်ကာယ။
sound, *a.* ကျန်းမာသော။ diseased, အနာစွဲသော။
speed, *n.* လျင်မြန်ခြင်း။ delay, နှောင့်နှေးခြင်း။
spend, *v.* သုံးကုန်သည်။ hoard, စုဆောင်းသည်။
spirit, *n.* နံ။ matter, ရုပ်။
spirited, *a.* ဆတ်သော (မြင်း)။ dull, လေးလံသော (မြင်း)။
spiritual, *a.* ဝိညာဉ်နှင့်စပ်ဆိုင်သော။ carnal, ကိုယ်ကာယနှင့်စပ်ဆိုင်သော။
stag, *n.* ဒရယ်ဖို။ hind, ဒရယ်မ။
start, *n.* စတင်ပြုလုပ်ခြင်း။ finish, လက်စသတ်ခြင်း။
stiff, *a.* တောင့်မာသော။ pliant, ပြော့ပျောင်းသော။
straight, *a.* ဖြောင့်သော။ crooked, ကောက်သော။
strong, *a.* သန်မာသော။ weak, အားနည်းသော။
submission, *n.* ဝန်ချခြင်း။ rebellion, ပုန်ကန်ခြင်း။
success, *n.* အကြံထမြောက်ခြင်း။ failure, အကြံပျက်ခြင်း။
superior, *a.* သာလွန်သော။ inferior, ယုတ်နိမ့်သော။
survive, *v.* မသေ၊ကျန်နေသည်။ perish, သေဆုံးသည်။
sweet, *a.* ချိုသော။ sour, ချဉ်သော။
swell, *v.* ပွသည်။ shrink, ကျုံ့သည်။
swift, *a.* မြန်သော။ slow, နှေးသော။
taciturn, *a.* မပြောမဆိုနေတတ်သော။ loquacious, စကားများတတ်သော။
tall, *a.* အရပ်မြင့်သော။ short, အရပ်နိမ့်သော။
tame, *a.* ယဉ်သော။ wild, ရိုင်းသော။
teacher, *n.* ဆရာ။ pupil, ကျောင်းသား။
thankfulness, *n.* ကျေးဇူးတင်ခြင်း။ ingratitude, ကျေးဇူးမသိတတ်ခြင်း။
thin, *a.* ပါးသော။ thick, ထူသော။
thoughtful, *a.* သတိရှိတတ်သော။ negligent, ပေါ့လျော့တတ်သော။
thrive, *v.* တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းသည်။ fail, ယုတ်လျော့သည်။
tight, *a.* ကျပ်သော။ loose, ချောင်သော။
tolerate, *v.* သည်းခံနေသည်။ forbid, မြစ်တားသည်။
tough, *a.* ပျော့ပြဲသော tender, နူးသော။
transparent, *a.* အလင်းပေါက်နိုင်သော။ opaque, လင်းရောင်မဖောက်နိုင်သော။

true, *a.* မှန်သော။	false, မှားသော။
trust, *v.* အားကိုးသည်။	suspect, မယုံ၊သက်သေရှိသည်။
truth, *n.* သမ္မာတရား။	error, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။
uncle, *n.* ဘကြီး, ဘထွေး, ဦးရီး။	aunt, ကြီးတော်, အရီး, မိကြီး, မိထွေး။
unconcerned, *a.* မကြောင့်ကြသော။	solicitous, စိုးရိမ်သော။
union, *n.* ပေါင်းစပ်ခြင်း။	division, ခွဲခြားခြင်း။
unique, *a.* ထူးခြားသော။	common, သာမညဖြစ်သော။
unite, *v.* ပေါင်းသည်။	separate, ခွဲသည်။
unity, *n.* တခုတည်းဖြစ်ခြင်း။	variety, အမျိုးမျိုးဖြစ်ခြင်း။
urge, *v.* တိုက်တွန်းသည်။	dissuade, ကန့်ကွက်ပြောဆိုသည်။
useful, *a.* အသုံးဝင်သော။	useless, အကျိုးမဲ့သော။
utilize, *v.* အသုံးချထားသည်။	waste, အကျိုးမဲ့ကုန်စေသည်။
vacant, *a.* လွတ်လပ်သော။	occupied, လက်ရှိနေထိုင်သော။
vigilant, *a.* သတိဒြိယရှိသော။	unwary, သတိမရှိသော။
vigorous, *a.* သန်မာသော။	feeble, အားနည်းသော။
virgin, *n.* အပျိုကညာ။	harlot, ပြည်တန်ဆာ။
virtue, *n.* ပါရမီ။	vice, ဆိုးသွမ်းခြင်း။
virtuous, *a.* ပါရမီနှင့်ပြည့်စုံသော။	profligate, ဆိုးပေသော။
warm, *a.* နွေးသော။	cold, အေးသော။
wax, *v.* (လ) ဆန်းသည်။	wane, (လ) ဆုတ်သည်။
weak, *a.* အားနည်းသော။	strong, သန်စွမ်းသော။
wealth, *n.* ဥစ္စာဓန။	poverty, ဥစ္စာမရှိ၊ဆင်းရဲခြင်း။
well, *a.* ကျန်းမာသော။	ill, နာနေသော။
whisper, *v.* တိုးတိုးပြောသည်။	shout, အော်ဟစ်သည်။
white, *a.* ဖြူသော။	black, မည်းသော။
wide, *a.* ကျယ်သော။	narrow, ကျဉ်းသော။
widow, *n.* မုတ်ဆိုးမ။	widower, မုတ်ဆိုးဘို။
win, *v.* အောင်သည်။	lose, ရှုံးသည်။
wisdom, *n.* ဉာဏ်ပညာ။	folly, မိုက်မဲခြင်း။
wise, *a.* ဉာဏ်ရှိသော။	foolish, မိုက်သော။
wizard, *n.* စုန်း, ရှာသား။	witch, စုန်းမ, ရှာသွီး။
work, *v.* အလုပ်လုပ်သည်။	play, ကစားသည်။

THE END

HOME USE
CIRCULATION DEPARTMENT
MAIN LIBRARY
This book is due on the last date stamped below.
1-month loans may be renewed by calling 642-3405.
6-month loans may be recharged by bringing books to Circulation Desk.
Renewals and recharges may be made 4 days prior to due date.
ALL BOOKS ARE SUBJECT TO RECALL 7 DAYS AFTER DATE CHECKED OUT.

JUL 3 1975

General Library
University of California
Berkeley

U. C. BERKELEY LIBRARIES

C047004458

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY